¶ Lectura reuerēdi mgri fris stephani
Brulefer sacre theologie pfessoris Sco
tici alme vniuersitatis parisieñ. Sacri
ordinis minorū de obseruātia dicti sup
scdo sententiarū scripto sancti Bona/
uenture Metis gallie reportata zc̄.

Jrca scdm
librū sentētiaꝝ do/
ctoris seraphici sā/
cti Bonauenture
aīaduertendum ꝙ
oēs sacraruz lr̄arū
scriptores asserūt ꝙ
q̄ttuor sunt genera
questionū Quedā
em̄ sunt subtiles z studiose. Alie diffici
les z curiose. alie seculares z cōtentiose.
Alie vtiles z ꝟtuose. Primum genus so
let disputari in scola phoꝝ. scdm in sco/
la fantasticoꝝ. terciū in scola legistarū.
quartū i scola theologoꝝ. Omnissis qō
nibus curiosis q̄ vanitatē afferūt et ob/
missis .q. le. q̄ lites generāt sctissim⁹ Bo/
nauentura cui⁹ scdm habem⁹ p̄ manib⁹
i sua excessiua doctrina scdi qōes Sub
tiles z vtiles diligētissime pscrutat. Nā
.q. subtiles ingeniosissime proponit soli
dissime tractat z resolutissime terminat
.q. ꝟo vtiles optime pponit soluit z de/
scidit: q̄propter doctor iste cherubicus
et seraphicus dr̄. Cherubicus quidē qr
erudit multipliciter intellectū. Sera/
phicus ꝟo qr inflāmat ardenter affectū
nam dū studet illuminationi intellect⁹
totum refert in pietatē affectus. Quia
igit qōnes subtiles sapiētissime z vltra
ꝙ credi pōt scientifice enucliauit ppter
plenitudinē scientie doctor cherubicus
vocat merito. Quia ꝟo qōnes vtiles et
virtuosas ad deuotionē z amorē dei in/
citatiuas in eadē sua doctrina inseruit
doctor seraphicus recte appellat. Sera
phin em̄ ardētes vel incēdentes interp̄/
tantur. Vñ z oia opuscula ei⁹ miro mō
in amorē dei sūt allectiua q̄propter ab
indeuotis scholasticis quoꝝ maior ē nu
merus hic doctor est dimissus. Nam fi/
lij hoim diligētes vanitatē z q̄rentes mē
daciū plus curiosis ꝙ vtilibus intēdūt
De hoc doctore bonauētura refert Jo/
hannes gerson. Si q̄ris qs inter docto/
res pl⁹ sit idoneus Rñdeo absq̄ piudi/
cio ꝙ dñs Bonauētura. Ipe em in docē
do solidus est securus z iustus pius ac
deuot⁹ hec ille. Igit circa scdm scti Bo
nauenture intendimus aliq̄ inuestigare

Circa primā di/
stinctionē sciendū ꝙ distin
ctio ista diuidit i duas par
tes. In pma tractat magr̄
de exitu rerū a deo inq̄ntū principium.
In scda de exitu rerū inq̄ntum est finis:
qr alpha z o. In pncipio hui⁹ distinctio
nis querit de rerū exitu a deo z sunt due
q̄stiones: prima gñalis z scda specialis.
Prima vtrū res habeant principiū cau/
sale. Scda vtrū habeāt principiū initi/
ale zc̄. Pro intelligētia q̄ dicunt in hac
pte declarādi sunt termini de rerū exitu
in esse: quia nulla est ppositio ita euidēs
qn req̄rat necessario cognitionē suoruz
terminoꝝ nam pncipia cognoscim⁹ inq̄n
tum terminos cognoscim⁹. ¶ Igitur in
ista qōne sunt quinq̄ termini declarādi
Prim⁹ est exitus: scds res: tercius esse z
ista in qōne gñali: in alia qōne termin⁹
primus pncipium initiale. scds princi/
piū causale. ¶ Exitus est pductio passi
ua alicuius rei in esse reali fm ꝙ forma
liter dicit produci ab alia re. In ista de
scriptione sunt q̄tuor particule. Prima
ꝙ exitus est productio: pductio ponit
loco generis. Scda passiua ad differen
tiam productionis actiue. Tercia qua
aliqua res producitur in esse reali Hoc
ponit ad differentiā productionis rōnis
Quarta z vltima fm quā res dicit pro
duci ab alia re. Exitus est relatio: ideo
diffinit p terminū ido ista particula po
nitur tanq̄ terminus. Pro vlteriori tñ
declaratione ponunt sex propositiones

Prima licet oīs exitus sit ꝓductio non tñ econtra hic patet prima ps: qꝛ omis exitus est productio. Scḋa patet: quia ꝓductio actiua nō est exitus. ¶ Scḋa ꝓpositio nulla ꝓductio actiua est exitus. Probaṫ qꝛ si productio actiua diceret productio patet produceret qḋ est here ticū ꝛ falsuȝ. ¶ Tercia ꝓpositio duplex est productio. prima intētionalis. scḋa realis qua produciṫ res realis. Exitus est talis productio. Alia est productio intentionalis q̄ aliquid produciṫ inesse cognito vñ possum producere antixp̄m inesse intētionali. ¶ Quarta ꝓpositio ē nulla ꝓductio intētionalis pōt dici exitus qꝛ exitus est producere inesse reale. ¶ Quinta ꝓpositio est ꝙ nulla res pōt exire a seipā ista ptꝫ ex p̄cedentibꝫ qꝛ ali quā exire a seipsa est seipam producere qḋ est inconueniens ꝛ impossibile vñ ne cessario habeṫ distinctio psonarū in di uinis. ¶ Sexto ꝙ sola productio realis pōt dici exitus. ¶ Dico propterea ꝙ du plex est exitus scȝ creatꝰ ꝛ increatꝰ. Cre atus q̄ vna res producitur ab alia. In creatꝰ q̄ vna res icreata ab alia ꝓduciṫ. Hoc mō deus pr̄ producit filiū. ¶ Itēȝ duplex est exitus increatus: generatiuꝰ ꝛ spiratiuus. Exitus generatiuus est q̄ filius produciṫ a patre ꝑ generationē. Spiratiuus est quo spūsctūs produci tur ꝑ spirationē. Exitus creatus ex par te fundamēti solū est duplex scȝ imedia tus ꝛ mediatus. Immediatꝰ est produ ctio passiua qua produciṫ creatura im mediate a dō sine quacūqꝫ causa media Hoc mō angeli creati sunt: qꝛ nullo me dio nec extrinseco: vt sole aut alio agen te: nec intrinseco qꝛ absqꝫ materia. Exi tus mediatus est qñ produciṫ res a deo mediāte causa scḋa vt sole ꝛ homine: hō ¶ Notāde sunt pro istis aliq̄ ꝓpōnes. ¶ Prima ꝙ angeli exiuerūt a deo exitu immediato. ¶ Scḋa ꝓpositio celum em pireum: materia prima exiuerunt a deo exitu immediato quia ex nihilo: qꝛ deꝰ ab initio creauit quattuor scȝ spūs an gelicos celum empireū materiā primaȝ et tp̄s: ista exiuerunt immediate a deo. ¶ Tercia propositio est ꝙ oīs anima in tellectiua produciṫ a deo exitu immedi ato quia absqꝫ causa media. ¶ Quarta ꝓpositio est ꝙ virtutes theologicales fi des spes charitas ꝛ grā ꝛ omis habitus supnaturalis exeunt a deo exitu imme diato qꝛ nulla causa media: immo om nes angeli non possent cōferre grāȝ aut virtutes supnaturales. ¶ Quinta pro positio ꝙ elementa ꝛ omnia alia corpo ra exiuerūt a deo exitu mediato qꝛ me diante materia prima. Vñ argutum est ꝙ omnes compositi sunt ex materia et forma quicqd dicat aristoteles. Nota ꝙ non habuerūt causam mediā extrinsecā sed intrinsecam. ¶ Sexta proposito om nia ista corpora ꝛ gñabilia exeunt a deo mediate mediāte scȝ causa media efficiē te extrinseca et intrinseca. ¶ Queriṫ de quo esse intelligiṫ qñ res producitur in esse. Pro declaratione maiori ponūtur alique ꝓpositiones. ¶ Prima ꝓpositio. Nullū non ens potest esse principiū cau sale: qꝛ oportet ꝙ sit causa: non ens non est causa male. ergo dicitur ꝙ intelligē do rosam in hyeme producatur rosa. ¶ Scḋa ꝓpositio Nullum ens rationis pōt causare aliqḋ ens reale neqꝫ intelle ctionē sui. probatio: quia qḋ non est nō potest causare ens reale. res rōnis nō est in rerum natura: quia si esset iam esset ens reale. Ens rōnis solū habet termi nare intellectū: vt non mouere neqꝫ mē surare. ¶ Tercia propositio Nulla res potest dici principiū causale alicuꝰ rei ex eo ꝙ pōt ipam causare sed requiritur ꝙ actu causet. ¶ Quarta propositio oē principiū causale distinguiṫ eēntialiter a principiato ex hoc sequitur ꝙ pater in diuinis licet vere producat filium ꝛ pa ter ꝛ filius vere producant spm̄sanctū. nec tamen pater est principium causale filij nec pater ꝛ filius spūsancti quia pa

ter non distinguitur a filio essentialiter Est ergo in diuinis principiū productiuum sed non principium causale: q2 ad principium productiuū sufficit distinctio formalis z realis. In scdo autem requirit distinctio essentialis. Item quattuor sunt principia causalia scz causale effectiuum formale materiale et finale. De principio effectiuo non est dubium: quia omnes ponūt primā causam sez effectiuā. Primo hoc pbat multiplicitas rerum q̄ reducunt ad vnum principiū. Item mutabilitas probat principium causatiuū quia omne mutabile reducit ad immutabile quia omne qd mouetur ab alio mouetur. Itē probat hoc ordo rerū: quia ordo ortū habet a pncipio sic probat hoc ipfectio rerū: q2 omnis puatio reducit ad habitū: ois eīn puatio cognoscit vel habet cognosci p habitū. Impfectū dicit puationē pfectionis: ergo reducit ad perfectū: quia ergo res create habēt imperfectionē reducuntur ad primū qd est summe perfectum.

¶ Querit verū res mūdane sint producte fm principiū materiale. Resolutio q̄stionis stat in duabus ppositionibus.

¶ Prima mūdus fm se totū in esse producte est. Ista est regula ad cognitionē ppositionū prius oportet intelligere terminos. Dico q̄ pmo q mūdus capit quinq3 modis. ¶ Primo mō p aggregatione oium rerū creatarū siue sube siue accidētis. Et sic creature sit sumpte di cunt mūdus. Isto mō de⁹ nō est de mūdo nec ps mūdi. Nō si de⁹ esset ps mūdi seqret q aliqd esset pfectius deo qd ē inconueniēs. Deus solus ita pfectus est et infinitus est. et p ipm mūdus factus est Io. pmo sic accipit mūdus in q̄stione.

¶ Scdo mō capit mūdus pro vniuersitate oim creaturarū ptētarū sb eadē spera q̄ tn̄ spera nō ptinet ab aliquo ipsoz. Hoc mō mūdus dī eē pgregatio oium rerū ptentarū corpaliū sub octaua spera id ē empireo hoc mō angeli non sunt de mūdo q2 non ptinent sub spera ita q in ipsam influat. ¶ Tercio mō capit pro mūdo archetipo z est principalis figura ad quā mūdus factus ē. Iste mūdus est fili⁹ dei p quē tanq̄ per artē factus est mundus. Hoc mō dī archetipus. id ē pncipalis figura ad quā fact⁹ est mūdus. Hic mūdus nō est fact⁹ nec est ad ppositū. ¶ Quarto mō capit mūdus microcosmus pro homie ppter quē factus est mundus z cōicat cū omi creatura. Vn̄ marci vltimo. pdicate euāgeliū omni creature. hoc mō capit mūdus pro nobiliori parte mundi. hoc mō celū z stelle vocant mundus q2 sunt pncipalior pars mundi.

¶ Quinto modo capitur mundus pro amatoribus huius seculi. vnde mūdus eū non cognouit. capitur etiam pro statu mūdane cōuersationis ptrū ad miseriā pene Ioh. xvij. Hi sūt in mūdo ego nō sum de mūdo. Capit pro statu mūdi q̄ ad culpā Io. x. Mundus in maligno positus est. Capit pro multitudine reprobotum Ioh. xvij. Nō rogo pro mūdo id est pro reprobis.

¶ Scda propositio seu vitas est. Principia intrinseca mundi non ex alijs pncipijs. s3 de nihilo sūt pducta. Vult q̄ dicere q materia pma est producta z forma. Ad maiorē declarationē nota.

¶ Prima propositio Deus in principio producit angelos oēs de nihilo.

¶ Scda propositio. Deus in principio produxit celum empireum: materiā primam et tēpus de nihilo. Probatio. In principio enim creauit deus celū et terram Glosa. In principio creauit celum empireum repletum angelis dicit strabus ergo creauit anglos simul ecce duo prima. Si ergo creauit: ergo de nihilo. Et terram id est materiam prima3 que est subiectum transmutationis ex qua omnia alia facta fuerūt postmodū que materia vocatur terra: abyssus aqua et tenebra Genes primo.

¶ Tercia ꝓpositio. Materia nunq̄ ca/
ruit forma sic ꝙ nullaȝ q̄n q̄ȝ habuit sed
semꝑ habuit aliquā formā. Ista ꝓpō est
doctoris. Nā sct̄us bonauētura habet ꝓ
incōuenienti materiā esse sine oīni forma
Vn̄ imaginandū est ꝙ q̄n deus creauit
materiā primā creauit sibi formā coeuā
ꝛ ista semꝑ est in materia. Ita ꝙ hec for/
ma etiā sit ī angl̄is ꝛ incorporalibꝫ. Et
in gn̄abilibꝫ et corruptibilib⁹. Et licet
alie forme corrūpanť tn̄ ista sꝑ ē in ma/
teria. ¶ Quarta ꝓpō. ꝙ forma illa coe/
ua materie ꝑficiēs materiā fuit ꝓducta
de nihilo. hec forma est alterū principiū
essentiale mūdi. Dices hec forma nō est
de nihilo quia producta in materia. Re
spondeť. q̄ȝuis hec forma sit producta in
materia nō tn̄ ex materia: sicut aīa ꝓdu
citur in corpore organizato nō tn̄ ex cor
pore: infundiť eīn creatōne. ¶ Queritur
Vtrū potētia creādi sit cōicabilꝰ creatu/
re. Rn̄deo ꝑmittēdo vnā suppōem scȝ ꝙ
creare est aliq̄d de nihilo in effectu ꝓdu
cere. ꝓducere ponitur loco generis quia
nō omne ꝓducere est creare sed econtra.
De nihilo poniť ad differētiā generatio
nis. In effectu poniť ꝓ actuali existētia
Dico g̃ ad questionē ꝙ potentia creati/
ua nullo mō est cōicabilis creature etiā
ꝑ potentiā diuinaȝ. In deo sunt duo tm̄
ꝑncipia cātiua scȝ volūtas ꝛ intellectus
In creaturis sunt tria. scȝ intellectus vo
luntas ꝛ potentia executiua. Vn̄ est er/
ror ꝛ articulus ꝑieū. ꝙ angelus possit so
la voluntate exequi vel ꝓducere effect⁹
sed req̄ritur terciū scȝ potentia executi/
ua: sed in deo suū velle est suū facere pa/
tet ergo potentia creatiua est voluntas
diuina q̄ est formalr̄ deus ꝛ formalr̄ infi
nita. ergo incōicabilis. ¶ Queriť de pro
ductione passiua. Quid ē creatio passi/
ua. vtꝝ sit substātia vel accidēs. Rn̄deo
ꝙ creatio passiua nec est substātia vel ac
cidens sed est via ad vtrūq̄ȝ. Nam per
creationē fit substātia. sed hec rn̄sio non
valet. Rn̄detur g̃ per duas ꝓpositiones

¶ Prima est ꝙ aliq̄d creari nihil aliud ē
q̄ȝ aliq̄d accipere nunc primū esse a deo.
¶ Notādū ꝙ creari importat tria. vnū
positiuū ꝛ absolutū scȝ esse ꝓpriū creati.
Vn̄ aīa creatur. i. nūc habet esse. ꝑterea
importat duos respect⁹. Prim⁹ est realꝰ
qui scȝ importat ordineȝ ad primū ens.
Scd̄s respect⁹ est rōnis q̄ scȝ cōnotat re
spectū esse ad nō esse. Creatur: sensus ē:
accipit esse post nō esse. Est differētia in/
ter conseruari ꝛ creari. Res diciť creari
in ꝑmo nūc sui eē. Cōseruari āt dicit re
spectū ipsius esse nunc habiti ad idē esse
ꝑhabitū. ¶ Scd̄a ꝓpositio. Sola sub/
stantia corporea habet q̄tuor causas ex
q̄bus causať patet quia habet materiaȝ
ꝛ formā causas intrinsecas ex quo sequi
tur ꝙ nulla causa intrinseca pōt causare
sine causa efficiēte quia efficiēs agit ꝓpť
finē ꝛ sic cōcurrūt due cause extrinsece.
ꝛ sic erūt q̄tuor. ¶ Questio quare mate
ria nō est ab alio. dices quia ē principiū
oīm alioꝝ. Rn̄deo ꝙ forma fit ex mate/
ria tanq̄ȝ ex subiecto. Notandū ꝙ aliq̄d
fit ex alio tribꝫ modis. Primo mō tanq̄ȝ
ex parte intrinseca sui: vt ignis generās
ignem de sua forma intrinseca in ligno.
Scd̄o modo. Totū cōpositū generať ex
materia tanq̄ȝ ex aliqua parte sui intrin
seca: generatur forma tanq̄ȝ ex subiecto
supposito. Tercio mō aliquid dr̄ fieri
ex aliquo tanq̄ȝ ex termino corrupto vel
opposito vt ex aere corrupto fit ignis et
dicuntur opposita quia incōpossibilia.
Rn̄sio hui⁹ q̄ōnis stat in tribꝫ ꝓpōnibꝫ.

Queriť scd̄o. Vtrū mū

dus ꝓduct⁹ sit ex tp̄e an ab et̄no. ¶ Pria
ꝓpō ē ꝙ de facto mūdus nō fuit ꝓduct⁹
ab eterno pȝ qꝛ in ꝑncipio creauit de⁹ ce
lum ꝛ terrā ꝛ mūd⁹ ꝑ ipm fact⁹ ē. Joh. i.
In ꝑncipio creauit. i. in inicio tēporis.
¶ Scd̄a ꝓpō possibile ē simplr̄ mundū
fuisse ab eterno ꝓductū si deo placuisset
ꝓducere. patēt iste due ꝓpōnes qꝛ oē illō
est deo possibile qd̄ nō iplicat ꝯdictionē

q2 apud deū possibile est omne verbū.i. qđ non implicat ↄtradictionē sed mundū fuisse ab initio nō implicat ↄdictioē3.

¶ Tercia ꝓpositio rōnabilius est ponere materiā ab eterno eē informatā actu aliq̄ forma subali q̄ ponere eā nudā eē omi forma Bonauētura h3 ꝓ incōuenienti ꝙ materia sit nuda ab omi forma. Differētia est inter cōprehēdere ꝛ apprehēdere. Cōprehēdere est ipa3 rem intelligere q̄tū intellectual' est ꝛ cū hoc ipm intelligentē hēre totū itellectiuitatē actiue q̄tū h3 obiectū intellectiuū passiue. Vñ habet' ꝙ deus a nulla creatura cōprehenditur:q2 deus h3 entitatē ꝛ intellectiuitatē passiuā infinitā ꝫ ꝛc. Jtē l3 intellect⁹ aie xp̄i intelligit essentia diuinā q̄tum pōt intelligi nō tñ cōprehēdit hoc est nō intelligit q̄tum posset intelligi. Videt ꝫ aia xp̄i diuinā essentiā q̄tū visibilis ē a creatura. Solus intellect⁹ diuinus cōprehēdit eēntiā diuinā q̄tū intelligibilis est:q2 intellectus est infinitus sicut intelligibile. Apprehēdere aliquā rem est ipam cognoscere pfecte vel impfecte. Ad ꝓpositū cū dr̄ impossibile est cōprehēdi infinitū ab finito ꝟtute Dico ꝙ nō est impossibile virtutē finitā comphendere infinitas res finite entitatis:sed nō comphendere entitatē intensiue infinitā. Vñ fm Scotū. Aia xp̄i habet infinitas intellectiones actuales.

¶ Q2 deus et oēs res create ꝛ creabiles simul sumpte non faciūt deū pfectiorē: q2 solus de⁹ est ens infinitū absolute extra gen⁹ quo nihil pōt esse pfectius. Et ergo si res create adderēt aliquid pfectionis:deus non esset summe pfectus.

¶ Quare ergo creauit deus creaturā. Rñdeo ꝙ solū ꝓpter bonitatē suā cōicādam. ¶ Queri posset. Si angelus posset facere polū figuli aut ꝓijcere lapidē cū non habeat manus. Et certū est ꝙ sic Quia angelus siue bon⁹ siue malus sola virtute sua sine organo:quod hō pōt cum organo hoc potest. Unde angelus habet triplicem virtutē. p2imā intellectiuam: scdam volitiuā. terciā executiuam que excedit omnē virtutē humanā Si ergo angelus habet talē virtutē ꝙ potest facere sine organo:quanto magis de⁹ q̄ excedit oēs anglos in infinitū. Et ideo non sunt in deo nisi due potētie scʒ intellectiua et volitiua absqȝ potētia executiua:q2 volūtas exequitur ipo velle q2 est ens simplicissimū agit seipso stabilis manens dat cūcta mouere. Jtē deus agit ꝑ suā essentiā. Nā velle suū imperiosum vel efficax est suū agere que voluntas est deus. ergo actio dei nihil est nisi suum esse.

Tercio queritur. Utrū

res producte sint a pluribus ꝑncipijs. Notandū ꝙ duplices sunt res visibiles ꝛ inuisibiles. Utrū ergo sit vnū p2incipiū visibiliū ꝛ aliud inuisibiliū. Et hoc mō accipit' in q̄ōne. Posuit manicheus ꝙ deus bonus ꝓduxit oēs res inuisibiles ꝛ vocat eū deum lucis. Et alius de⁹ ꝓduxit res visibiles ꝛ tenebrosas et vocat deuʒ tanq̄ deum tenebrarū. Rñdet' ꝙ oēs res visibiles ꝛ inuisibiles sunt ab vno deo. Unde ille error manicheorum tm̄ valuit cōtra ecclīam ꝫ ad simplices ante Augustinū ꝙ pene maior pars fuit infecta:ꝛ hoc ꝑ pietatē quia non attribuebāt deo aliq̄d producere vile vl' malum vel aduersum:sed omia hec produxit deus malus ꝛ fecit antiquū testamētum deus tenebrarū et dāpnant nuptias:hec omnia sunt absurda. Et sic manicheus fuit deceptus ex hebetudine.

¶ Notandū ꝙ opera trinitatis sunt indiuisa:vnde cum dico homo petōr:dico duas res q̄dāmō scʒ naturā ꝛ vicium. Natura est bona ꝛ diligenda. Cū dico peccator aliq̄d dico scʒ pctm̄ quod non est res:nec a deo:et ideo odiendū. Cum dicitur Pereant peccatores a terra ꝛc. ꝛ similia intelliguntur in sensu cōposito: et non in sensu diuiso:hoc est pereat ho-

mo peccator non homo. Supposito q non sit nisi vnũ principiũ productiuum omniũ rerum visibilium z inuisibiliũ.

Quarto querit Utrum illud principiũ produxerit alia a se per se vel mediãte alio aliquo vt sol producit hominẽ per aliũ hominẽ. ¶ Nota aliquid agere p aliquid põt intelligi q̃tuor modis. Uno modo tanq̃ instrumentum vt faber per martellũ. Scd̃o mõ dicitur pducere p aliquid tanq̃ per pñcipium formale.i. rõnem formalẽ in eo existentẽ vt ignis producit effectũ i aliquẽ per calorẽ tanq̃ per rõnem formalẽ vel principium formale formaliter in eo existens. Tercio mõ p aliqd agit tãq̃ p aliqd suppositũ cui cõicat eqliter virtutẽ agẽdi secũ p quã ipm suppositũ producit immo est vnũ coagens: z sic pater creat per filiũ tanq̃ per suppositũ cui cõicat eandẽ virtutẽ per quã agit cum pr̃e faciendo creaturas. Et hoc mõ intelligitur illa ppositio. Oia per ipm facta sunt scz per verbum diuinũ facta sunt a patre. Quarto mõ tanq̃ per cãm scd̃az agentẽ simul. Hoc modo deus mouet celũ per angelũ pducit ranam per solẽ. Ad cuius intelligentiã ponunt q̃tuor ppositiones. ¶ Prima est q pr̃ non producit per filiũ tanq̃ per instrumentum patz q: instrumentũ est semp indignius agẽte principali: sed filius non est indignior patre ergo. ¶ Scd̃a ppositio de⁹ pater nõ producit omnia per filium tanq̃ per rationẽ formalẽ formaliter in eo existens: quia filius non est in patre formaliter nec tanq̃ subiectiue: licet filius dicatur esse in patre per circũicessionẽ. ¶ Tercia ppositio deus pater non producit oia alia p filiũ tãq̃ p causaz scd̃az patz q: filius in diuinis nõ est causa scd̃a ois patz q: pr̃ z filius z .ss̃. sunt vnica cã. cõfirmat. Ois causa scd̃aria depẽdet a causa pma vt sol a deo: sz fili⁹ in diuinis nõ depẽdet a pr̃e: q: in diuinis nõ est dependẽtia. ¶ Quarta ppositio de⁹ pr̃ oia creata pducit p filiũ tanq̃ p suppositũ realiter distinctũ ab eo cui cõicauit virtutẽ eandẽ p quã producit oia: hoc est cõicauit voluntatẽ p quã oia facta sũt. Dices q filius agit p prẽ sicut pr̃ p filium dico q nõ est sic q: pater nihil accipit a filio sic econtra. ¶ Quinta ppositio pr̃ z filius oia pducũt p spm̃sctm̃ q: cõicãt ei eandẽ virtutẽ p quã faciũt oia. verbo dñi celi firmati sunt z spũ oris eius oia virtus eorũ.i. p spm̃ sbi dei. Ista q̃stio ptinet q̃tuor q̃stiones. ¶ Prima q̃stio. Utrũ primũ pñcipiũ pduxit oia alia a se mediãte alio pñcipio tanq̃ per instrumentũ. Rñdeo q nõ ptz q: de⁹ est virtutis infinite: iõ nõ indiget auxilio: dixit z facta sunt. ¶ Scd̃a q̃stio. Utrũ pmũ pñcipiũ pducit mediãte alio principio tanq̃ formali formalr̃ inexñte. Rñdeo q nõ ptz q: de⁹ pducit res p volũtatẽ q̃ nõ est aliq forma distincta a deo. ¶ Tercia q̃stio. Utrũ pducit alia mediãte cã scd̃a. Rñdeo q nõ ptz q: de⁹ in pma productione rerum pducit res de nullo sed nulla cã scd̃a põt pducere de nullo q: h̃ est propriũ dei. ¶ Quarta q̃stio. Utrũ de⁹ pr̃ res alias producit creatas mediantib⁹ duob⁹ suppositis ab eo realit̃ distinctis hñtib⁹ eandẽ virtutẽ cum ipo. Respõdeo q sic q: pr̃ producit oia p filiũ z p spm̃sctm̃ q̃ sunt supposita habentia eandẽ virtutẽ. Pro dictorum intellectu ponunt tres ppositiones. ¶ Prima asserere q deus producat aliqua alia a se per aliquod aliud mediũ in prima productione rerũ est hereticũ. ¶ Scd̃a asserere q de⁹ in prima pductione rerũ producit alia a se p aliud nõ solum est ptra fidem sed etiam ptra rõnem q creatura producat alıqd de nihilo. ¶ Tercia ppositio asserere q deus pater producit omnia alia per filium z spm̃sanctũ: hoc est catholicũ ergo non potuit cõicare potestatẽ creandi: nec creatura ẽ capax recipere potentiã. Nota q tanta virt⁹ re-

quiritur ad creationem musce sicut ad creationem angeli; qz omnis creatio requirit ꝟtutē infinitā quā deus nulli potest cōicare eo ꝙ creatura non est capax potentie.

Quinto querit᷑. Utrū productio q̄ creatio appellat᷑ dicat᷑ mutatio.

Resolutio tota stat in vna ꝓpositione z tribus dictis. Propositio talis est triplex est ꝓductio q̄dā ē q̄n productum aliter se bz nunc ꝙ̄ prius. Alia est qua productū aliquo mō se habet nūc z nullo mō vt prius. Alia ꝓductio est q̄ ꝓductū eodē mō se bz vt prius. prima vocatur generatio naturalis: scđa creatio supnaturalis. tercia productio personarum eternalis. Omne productū gn̄atione naturali aliter se habet nunc ꝙ̄ prius ꝑ̄ n parte sui per creationē ꝙ nullo modo fuit prius aliquo mō se bz nūc. Omne ꝙ producit᷑ per creationē aliquo mō se bz in pmo instāti sue creationis z nullo mō vt prius. Tercia ꝓductio ē in diuinis personis: tunc ponuntur tria dicta. Primū est ꝙ prima productio q̄ est gn̄alis habet rōnem motus productionis z mutationis: habet rōnem motus p dispositionē nature. p qua alicates actiuas z passiuas añ introductionē forme substātialis q̄ forma est terminus ad quem bz rōnem ad quā. Scđm dictū scđa ꝓductio caret rōne motus bz tñ rationez mutationis z productionis ptz qz mutatio fit in instāti q̄ nō bz rōnē motus q̄ est successiuus bz mutatiōis rōnē qz fit in instāti bz rōnē productionis qz acq̄ritur aliq̄d. Terciū dictū tercia ꝓductio q̄ est ꝓductio filij dei caret rōne motus z mutationis bz tñ rationē ꝓductionis ptz qz deus est inuariabilis z immutabilis ergo nō est motus z mutatio in deo hec etiā dicit imꝑfectionē q̄ non sunt in deo. ¶ Q᷑ aūt sit ibi ꝓductio ptz qz filius producit᷑ a patre vere.

Sexto querit᷑. Utrum creatio dicat mediū aliud inter creatorē z creaturā

Pro maiori declaratione nota ꝓpōes. ¶ Pria nulla ꝓductio alicuiꝰ effectꝰ ab aliq cā scđa dr̄ creari qz creari ē a pmo efficiēte ꝓduci: qz creari terminat ad pmū efficiens ¶ Scđa nulla gn̄abilia z corruptibilia q̄ ꝓducūt᷑ a deo mediātibꝫ causis scđis ꝓprie dicunt᷑ creari ptz qz creari est imediate a deo ꝓduci. ¶ Tercia ē. oēs angli oēs aīe oēs habitus supnaturales z infusi dicunt᷑ creari pz qz imediate ꝓducūt᷑ a deo z post oino nihil. ¶ Quarta est celū empireū materia pma z xp̄s fuerūt creata ptz p ꝓdicta. ¶ Quinta est. Nullus hō ꝓprie est creatura siue ꝓprie dr̄ creari. ptz qz nullꝰ hō imediate ꝓducit᷑ a deo. vñ nec adā zc. Et si inuenit᷑ ꝙ fuit creatꝰ dz expōi. i. factꝰ. ¶ Sexta ē. Cū sacratissimū corpꝰ xp̄i fuerit formatū de purissimis sāguinibꝫ ꝟginis nō fuit creatū. Nota ꝙ corpus xp̄i nō fuit de semie ꝟgīs sz de sāguinibꝫ purissimis ipiꝰ ꝟgis marie. Et sic pz ꝙ corpꝰ xp̄i ꝓprie loq̄ndo n̄ fuit nec ē creatura: qz creatio nihil p̄supponit: pz etiā ꝙ oia elemēta oēs spere celestes oia gn̄abilia z corruptibilia nō dicunt᷑ ꝓprie creari. Creatura q̄ ē aliq̄d ens ꝓductū imediate a deo post oino nihil. Nota ꝙ q̄uis xp̄s nō sit creatura tñ natura hūana in xp̄o ē vere creatura sz illa nō ē xp̄s qz xp̄s ē nomē suppositi qd̄ cōuēit ꝑsone diuine iō est hereticū tenere ꝙ xp̄s in triduo fuit hō qz nō erat ibi hūanitas proprie loq̄ndo qz aīa erat sepata. Et xp̄s cōplectitur duas naturas vnitas. Creator capit᷑ duobus modis pro denominato z pro signato. Primo mō est deus. Scđo mō pro significato dicit aliquez respectū ipsius dei creantis ad creaturā quā creat. ¶ Prima ꝓpositio creator aliq̄n fuit q̄n oino nihil creauit pz qz deus ab etno fuit z n̄ creauit nisi ex tpe. Scđa creator fuit quando non fuit creator. similiter dn̄s fuit quādo nō fuit dominꝰ. Unde August. Constat ꝙ deus factus

est dñs ex tp̄e: quia ab eterno nō habuit
seruū; hereticū est dicere q filiꝰ sm dei/
tatē obediuit vel fuit seruus. Creator
capitur stricte loquēdo pro p̄mo efficiē
te a quo producitur aliud imediate post
oīno nihil. Nota prima ꝓpositio. Deus
nō est creator oīm accipiendo stricte: qr
nō produxit gñabilia z corruptibilia ni
si mediāte causa s. 2a. ¶ Scda ꝓpositio
deus solū est creator angelorꝫ celi empi/
rei aiarū rōnaliū z habituū infusaꝝ ma
terie prime z tpis. Creator large accipi
tur pro p̄mo efficiēte a quo aliqd pduci
tur mediate vel immediate post non esse
siue simplr siue in suo subiecto. ¶ Pria
propositio est q oē aliud a deo nō est
creator. ¶ Scda q deꝰ est creator oīum
rerū visibiliū et inuisibiliū. In scda pte
huiꝰ p̄me distinctionis querit primo.

Septimo querit Utrū

a primo efficiēte potuerit vel debuerit
esse rerū multitudo. Resolutio stat in
quattuor ꝓpositionibꝫ. ¶ Prima ꝓpo/
sitio multitudo siue distinctio rerū cre
atarum nō potuit esse a primo p̄ncipio
causali materiali. probat: qr omis mate
ria cuiuscūqꝫ rei materialis sm se z nu/
da est eiusdē speciei cū altera materia ḡ
non principiū distinctiuū. Nā in funda
mento nature nihil est distinctū vt dicit
phs. ¶ Scda ꝓpositio multitudo siue
distinctio formalis z intrinseca rerū ve/
nit a primo p̄ncipio formali intrinseco
rerū patꝫ qr actus distinguit z separat
Actus id ē forma ḡ z nō nisi intrinsece.
Uñ dicit phs q mēbra leonis nō distin
guunt nisi ab aīa z etiā cerui. ¶ Tercia
siue multitudo rerū extrinseca z cālis ve
nit a p̄mo efficiēte summe vno ptꝫ p pre
dicta qr a q̄cūqꝫ res hꝫ esse in gñe cause
efficiētis ab eodē z distinctionē suā ha/
buit. ¶ Quarta est q mltitudo siue di/
stinctio rerū extrinseca et cālis venit ab
vltimo fine q̄ est idē cū p̄mo efficiēte ptꝫ
p p̄dicta qr a q̄cūqꝫ habuit eē in gñe cāe
formalis ab eodē z distinctionē. Nulla
creatura est summe simplex sꝫ solus deꝰ
est sūme simplex. ¶ Quinta est. De dif/
ferētijs sm q̄s res sunt multiplicate:

Octauo querit. Utrū

hec distinctio debeat esse in vniuerso et
vtrū sit ꝯueniēs. Et ponit talis ꝯclusio
Ad ꝑfectionē vniuersi reqrit triplex ge
nus rerū scꝫ q aliq̄ sit corpalis: alia spu/
alis: alia cōposita ex vtraqꝫ vt elemēta.
Alia ꝯclusio ꝑfectio vniuersi cōsistit in
amplitudine ambitꝰ in sufficiētia ordi/
nis z in influētia bonitatꝭ. ¶ Tercia cō
clusio q ista triplex ꝑfectio vniuersi oñ
dit triplicē ꝑfectionē in summo ꝯditore
Nā amplitudo oñdit sufficiētiā poten/
tie oñdit sapientia in ordine et bonitas
in diffusionē sui. Ordo dicit supmū me
diū z infimū in rebus creatis: supmū est
natura angelica: infimū ē materia p̄ma
q̄ est infimū in gñe sube sꝫ nō respectu ac
cidentiū scdo est nobilior oī accnte. Me
diū est corpꝰ aiatū p̄cipue hō. ¶ Nota
q lꝫ multi sint modi participādi deū tñ
supmꝰ modus est participare p visionē
z fruitionē: z hec pticipatio solis conue/
nit creaturis rationalibꝫ z intellectua/
libꝰ. Oīa creata sunt ad oñdendū boni
tatē z magnificentiā dei. Aut ad ptici/
pandū. Oīs creatura manifestat potē/
tiā z gl'iam z bonitatē dei. Sole creatu
re rōnales z intellectiue sunt facte ꝓpter
bonitatē dei pticipandū in se z absolute
qđ est attingētis visionē z fruitionē qđ
solū ꝯuenit p̄dictis. Oēs alie creature
facte sunt in obsequiuꝫ participantibꝫ.
Nota pro textu aliq̄s propositiones.
¶ Prima q in ꝯiūctione rōnalis aie cuꝫ
corpe ē maxima ꝓportio tā absolute q̄s
in relatione ad vltimū finem. Absolute
pꝫ p scdaꝫ ꝓpositionē q̄ est q̄uis supmū
spūs z infimū corpis multā habeāt elon
gationē tñ supmū corpis z infimū spūs
maximā hñt vicinitatē pꝫ in textu. Aia
est p̄ncipiū q̄ viuimꝰ: p̄ncipiū q̄ sentimꝰ

q scdm locu mouemur: quo intelligim⁹ primum. hec diffinitio phi est de anima. Alia diffinitio. Aia e act⁹ corporis organici phici potentia vitam habentis. ¶ Nota q differentia est inter spiritum et animam. Spus est aliquod corpus subtile no habens magnam corpulentiam. Hec diffinitio est comunis spiritibus vitalibus naturalibus et aialibus. hoc mo no est aia: sed corpus. Spus vitalis habet pncipiu in corde naturalis in epate. aialis in cerebro Spus vitalis est quodda corpus subtile necessario dispones ad vita. Unde in corpore aiato sut queda corpora parua et subtilia sine qbus aia non pot viuificare corpus et pmo oriunt in corde et non sunt cotigui licet sint cotigui cordi: sed mittunt ad cerebru et p alia mebra et semper sunt in motu. Spus naturales sunt corpora subtilia disponentia ad corporis complexiones eqles. Spus aiales sunt corpora subtilia disponentia corpus vt animetur a forma. i. aia ronali. Isti spirit⁹ dicunt nexus et vincula quia p ipsos aia innectitur et vinculat ad corpus. Nota q p trigonu intelligit triangulus a tris q est tres et angulus: tetragonu est quadrangulus a tetra q est qtuor. panthagonum qnquangulus a patha q est qnqz. ¶ Duplex est ronabile vnu vnibile materie et hoc necessario includit naturam aialis. Aliud no est vnibile materie et h no includit aial et talis est angelus.

Queritur nono. Quis

finis sit pncipalior coditionis reru vtru diuina gloria vel vtilitas nostra. Nota q finis capit qnqz modis. ¶ Primo mo pro causa finali pter qua res creatur. et sic de⁹ est finis oim reru. Sapie. Omnia preter seipsum fecit altissimus Et hoc modo capitur in questione nostra. De hoc fine dicitur Apocalips. i. Ego sum alpha et o inicium et finis. Et est duplex finis. Unus principalis et alius minus principalis. i. finis sub fine et hoc mo omnia facta sunt pter electos ¶ Scdo mo capit finis p pfectione formali et vltima alicui⁹ rei ad qua res ordinatur et sic beatitudo et visio dei est finis rationalis creature et sic dr finis hominis beatitudo. ¶ Tercio mo capitur finis pro optimo alicui⁹ generis q continetur sub code genere et hoc mo optima spes contenta sub aliquo genere e finis oim ptentorum sub illo genere: vt ho est finis oim aialiu ¶ Quarto mo capitur finis p vltimo alicui⁹ rei: vt termin⁹ alicuius rei est finis eius vt mors est finis hominis. ¶ Quinto mo capit finis p obiecto attingibili p operatione alicui⁹ potentie et sic deus e finis humane metis quia attingim⁹ deu p intellectu et dilectione et visione si bene vixerim⁹. Concludedo g q licet deus sit finis. i. ca oim creaturarum ipse tn solu est finis attingendus a creatura ronali. ¶ Resolutio qonis stat in qtuor ppositionibus. Prima ppo est finis pductois oim reru principalior est bonitas diuina et non vtilitas nostra p batur p sapiente. Omia pter seipsum creauit altissim⁹. ¶ Secuda ppo. de⁹ no condidit res pter bonitate sua augmetanda patet qr deo nihil accrescit pter multitudine creaturaru. ¶ Tercia ppo Deus codidit oes res pter bonitatem sua ostendenda patet quia creata ostendunt bonitate dei. ¶ Quarta ppo. deus creauit pncipalit natura intellectualem siue ronale pter bonitate pticipandam angeli eni et hoies facti sunt pter pticipationem bonitatis dei. Dico g q nulla vtilitate creature facte a deo sunt vtiliores deo loqndo de vtraqz vtilitate pz de pma quia no regut deu. de scda patet qr deus no indiget de nobis. Bonorum meorum no indiges. ps. xv. Deus non creauit creatura pter vtilitate sua sed solum pter nostra. g deus creauit omnes res pter vtilitate gubernationis dignitatis et pfectionis quia creauit res pter vtilitatem rerum.

Queritur decimo. Utrum natura pure spiritualis dignitate nature precellit naturam compositam ex corporali et spirituali. Nota quod angelus et homo possunt considerari dupliciter. Uno modo quantum ad esse nature et sic minimus angelus est nobilior suprema intellectiua. Alio modo capiuntur quantum ad esse gratie et sic non omnes angeli sunt nobiliores omnibus hominibus immo natura humana in christo et virgine est nobilior omni spiritu angelico. ¶ Correlarium. Anima christi est nobilior in donis gratuitis simpliciter quam omnes angeli simul sumpti ¶ Prima propositio. humanitas christi est nobilior omnibus angelis simul sumptis ¶ Secunda propositio. Uirgo gloriosa est nobilior in donis gratuitis quam omnes angeli de christo indubitanter teneo quod gratia christi excedit omnes alias gratias. Credo tamen pie quod virgo maria habet omnem gratiam quam omnes angeli habent simul. Ideo dicitur regina celorum domina angelorum. Quod in utroque sexu fecit deus superare angelos quantum ad gratuita. In sexu masculino est christus. In feminino est beata virgo maria. ¶ Prima propositio. Nota quod natura mere spiritualis cuiusmodi est angelus precellit dignitate omnem creaturam corporalem. ¶ Secunda propositio. Natura composita ex spirituali et corporali ut homo precellit omnem creaturam mere corporalem. Nota quod ruina angelorum vel reparatio ciuitatis superne non est causa finalis conditionis hominis quia homo eque bene fuisset productus si angeli non ruissent.

Queritur vndecimo. Utrum angelus et anima differunt specie tamen vel numero. Respondeo quod angelus et anima specie differant que sit autem illa differentia queritur iam. Nunc autem iuxta communem positionem omnium tenendum est quod essentialiter differant et in genere sive. Unde concedende sunt rationes probantes angelum et animam esse specie differentes. eo modo quo licet dicere animam rationalem esse speciem. Nam proprie loquendo potius est forma speciei siue pars formalis quam species extenso tamen nomine potest species appellari.

Queritur duodecimo. Que sit illa differentia per quam angelus et anima differunt. Notandum quod triplex est angelus Angelus officiorum est qui licet nuncius missus a deo ad homines propter aliqua misteria implenda circa homines. Mal. iij. Ecce ego mitto angelum meum. Beatus etiam franciscus est angelus habens signum dei viui. Christus etiam vocatur magni consilij angelus. Angelus dignitate et sic est sacerdos consecrans corpus christi. Mal. ij. Labia sacerdotis. Angelus est natura licet essentia diuina sit summa natura intellectualis tamen non potest dici angelus quia angelus est finitus. Nulla anima rationalis intellectualis quantumcunque sit perfecta potest dici angelus natura quia non est sibi completa. Diffinitio. Angelus est natura intellectualis finita completa incorporea simplex et mere spiritualis et hoc modo est questio presens. Diffinitio anime. Anima intellectualis est natura intellectualis finita incompleta constitutiua hominis in esse specifico et ultimate perfecto simplex et mere spiritualis. Ex his patet quod nulla anima sensitiua vel vegetatiua precise sumpta potest dici anima rationalis. patet etiam quod licet anima rationalis contineat virtualiter sensitiuam vegetatiuam non tamen formaliter. Ideo in homine non sunt tres anime distincte ¶ Respondet bonauentura per tres propositiones. ¶ Prima propositio. Animam uniri corpori humano in ratione forme informantis nihil aliud est quam viuificare illud corpus hoc non potest angelus. ¶ Secunda propositio. Iste actus qui est viuificare corpus humanum non est accidens patet quia unio qua anima unitur corpori non est accidens sed est vita hominis nec aduenit post esse completum sed confert esse completum. ¶ Tercia propositio. Uiuificare corpus humanum non est accidens patet quia viuo importat actum nobilem. Ex quo sequitur quarta propositio. quod angelus et anima distinguuntur specie per hoc quod est viuificare corpus et non viuificare corpus. Et sic argumenta scoti nihil valent contra doctorem seraphicum.

Circa secundā di stinctionē in q̄ mgr tractat de pductione rerū. Primo querit de spūali pductione .s. de angelis. Utrū spūalia habeāt mensurā ppriā. Rñdeo dicēdū q sic. Et si queras q̄ sit illa. Rñdendū fm sctōs et phos q dr eternitas creata aut euū. sed qm̄ eternitas pprie accipit pro increato z euū frequēter accipit pro tpe. Ideo pprio noie pt euiternitas appellari. Sic rñdendū est si queraf de mēsura q̄ respicit ipm esse spūale creature esse inquam imutabile z ppetuū. Si autē q̄ratur de mēsura angelicarū affectōnū. Utrū illa sit a tpe diuersa hoc habebit qōnē infra. Nunc aūt planū est q illa mēsura q̄ dicitur euiternitas. Uariatōnē affectuū nō mēsurat vt dicit Aug⁹. ad orosiū. Euū eīn solius esse incōmutabilis est mēsura Concedendū est igit q aliq̄ mō spūalia hñt mensurā ppriā respectu tpis z tpalium. ¶ Notandū q spūale capit dupl'r Primo mō p denoiato z sic nihil aliud ē q̄ res hñs aliquē spm. Et hoc mō nō solum angeli dicunt spūales sed etiā hō est res spūalis q2 hz spm. Isto mō nō capit in qōne. Alio mō capit pro p se signato spūali. z sic idez est q ipse spūs. Nota q spūale est ɔcretū z spūs abstractū. Hoc mō capit in qōne. Spūs diuidit in spm increatū z creatū. Prim⁹ est de⁹. Scōs est creatura. Dicit spūs vno modo a spirante z sic cōuenit trib⁹ psonis. Alio mō dicit a spirando actiue z sic cōuenit duobus personis tm̄ scz pri z filio. Alio modo dicit spirari passiue z sic cōuenit spiritui sancto tm̄. Et fm h capit spūs icreatus tripl'r scz essentialiter nocionaliter z psonaliter. primū trib⁹ psonis. secūdū duobus psonis actiue. terciū spūissācto passiue. Alius spūs dicit creatus: quidē est corporeus alius incorporeus de istis duob⁹ potest esse questio ¶ Nota q quadruplex est mensura pma est eternitas. Est mēsura durationis cuiuslibet entis nō habentis pncipiū neq̄ finem z sic solum conuenit deo fm Boetiū. Est interminabilis vite tota simul et pfecta possessio. omēs eīn creature dependēt a deo habēt pfectam possessionē. ¶ Scda mensura est euū vel euiternitas z sic pōt describi. Euū est mensura p se cuiuslibz entis pmanentis habentis principiū sed nō finē sue durationis. Euum est mensura nunq̄ deficientis sed potentis deficere. Tempus est mensura rei potentis deficere z de facto deficientis. Eternitas est mensura nunq̄ deficientis nec potentis deficere. Instans est mēsura cuiuslibet rei que tm̄ durat per vnū instans vt mutatū esse dicendo. Angeli habere mēsuram diuersam z ppriā distinctā a tempore qd est mensura rerū corporalium. Hoc pōt intelligi dupliciter. Uno modo loquendo de diuersitate mensure in genere mensure intrinsece que est subiectiue mensura rat vt latitudo z profunditas rei sunt mensura intrinseca. Locus est mensura extrinseca locati. Alio modo de diuersitate in genere entis possibile est. Et sic est q aliqua sunt diuersa in genere mensure z nō erunt diuersa in genere entis patet quia eadem superficies corporis cōtinentis est mensura intrinseca corporis continentis z extrinseca corporis contenti.

¶ Queritur. Utrum angelorum z corporalium sit eadem mensura fm substātiam vel entitatem. Respondeo q spiritualia habent mensuraz entis vniformiter se habentis. econtra corporalia quia mensurantur tempore. Triplices sunt potentie. Intellectiua. Affectiua. z motiua. Potentie affectiue correspondent operationes voluntatis. Angeli quantum ad affectiones suas non mensurantur euo sed tempore. Temp⁹ accipitur a sanctis quatuor modis. Communiter

Communissime ppꝛie ꝛ magis ꝓpꝛie. Tēpus cōmunissime acceptū ē mensura cuiuslibet rei create ꝛ sic continet sub se euum. Alio mō capit cōmuniter ppꝛie ꝓ mēsura cuiuslibet mutationis siue subita siue successiua: ꝛ sic gn̄atio est in tēpore ꝛ creatio ꝛ sic accipit illud. In principio creauit deus.i. in inicio. Tercio capitur tp̄s ppꝛie ꝛ est mensura cuiuslibet mutationis successiue siue cōtinuata siue nō: ꝛ sic affectiones angeloꝝ mēsurantur tpe. Quarto capitur magis ppꝛie: ꝛ sic est mēsura ꝑmi mobilis.

Querit secundo. Utrū

spūalia habeant vnā mensurā ꝑ essentiā hoc est querere. Utrū sit vnū euū omniū euiternoꝝ. Resolutio stat in duabꝫ cōclusionibꝫ. Prima ē ꝙ essentia diuina ꝑfectissima ē mensura extrinseca extra genus oīm rerū creatarum in omni genere mēsure inquātū cōtinet excellenter perfectōes oīm creaturarū. Scđa cōclusio est ꝙ p̄ter tēpus ꝛ p̄ter euū sunt alie mēsure. Pro decisione q̄stionis. Nota ꝙ sicut se habet euiternū ad euū. ita se habꝫ tpale ad tēpus. Et quia pħs facit qōnē vtrū sit vnū tp̄s oīm tpaliū. Ideo rn̄sio doctoris ꝛ resolutio stat i tribꝫ ppōnibꝫ quarū Prima quot sunt euiterna nūero distincta tot sunt eua numero distincta patet qꝛ cuilibet euiterno corꝛespondet suū ppꝛiū euū. ¶ Scđa ppō oīm euiternoꝝ vnū est euū qđ est mensura extrinseca extra genꝰ simpl'r scꝫ deus. ¶ Tercia ꝓpositio. oīm euiternoꝝ est vnū euū qđ est mensura extrinseca in genere omniū euiternoꝝ qđ scꝫ est nobilissimū ens sub deo. Nota ꝙ aliq̄ esse simul pōt intelligi dupl'r. Primo mō ꝑ mēsurarū cōicantiū Alio mō ꝑ mensure idēptitatē. Illa dicuntur esse sil' ꝑ cōicantiā quoꝝ mēsure cōicant. i. sil' currūt vel sil' sunt vt euiternitas angeli ꝛ eternitas dei et tp̄s eq̄ sil' sunt. Illa dicunt sil' ꝑ mēsure idēptitatē seu indifferētiā vt petrus ꝛ paulus ꝛ alii nus qui habent vnā mensurā duratōnis scꝫ tēpus quo mensurantur.

Querit tercio. Utrum

spiritualia habeāt mensurā permanētē vel successiuā. ¶ Nota ꝓ Rn̄sione qōnis q̄tuoꝛ ppōnes. Prima ppō. In euo formal'r ꝛ real'r est inuenire ꝑus et posteriꝰ ex q̄ seq̄tur Rn̄sio ad q̄stionē scꝫ ꝙ euū mensura euiternoꝝ est q̄d successiuū ptꝫ hoc quia fm Jeronimū tm̄ deus est qui nō nouit fuisse vel foꝛe. ergo angelus est q̄ nō nouit fuisse ꝛ foꝛe ꝛ ꝑ ꝯn̄s habet mēsurā successiuā: Itē anselmꝰ exponens illud. Dn̄s regnabit in eternum ꝛ vltra. dicit ꝙ dn̄s nō regnabit vltra in eternuꝫ q̄si post finē eternitatis debeat regnare: quia eternū nō habet finē: sed intelligit ꝙ eternitas increata ē tota simul. ꝛ euiternitas creata.i. euum nō est tota sil'. ¶ Nota ꝙ ista est falsa de rigoꝛe sermonis. Deus diutius fuit hodie q̄ꝫ heri vel vltra mille ānos quia duratio dei est tota simul. ¶ Scđa ꝓpositio. Alia est successio in euo formal'r ꝛ alia est in tpe formaliter ꝛ sic ꝙ distinguunt specie. patet quia successio in tpe est cum variatione. Successio in euo dicit solū durationem sine variatione ꝛ innouatione. ergo seq̄tur quia sūt alia ꝛ alia specie. ¶ Tercia ꝓpositio. Sicut aliter radius ꝓcedit a sole. aliter riuulus a fonte. Ita est alia successio formal'r in tpe et alia successio in euo. Radius solis pꝛocedit a sole nō cum successione quasi aliud ꝛ aliud lumen: sed est successio vel pꝛogressio. id est conseruatio. Riuulus pꝛocedit a fonte. per continuā renouationē. Similiter in motu ꝛ tempoꝛe semꝑ est innouatio per acquisitionē ꝛ deperditionē. Angeli autem habent esse qđ continue dependent a deo conseruante. Et hec dependentia est eius duratio ꝛ euum.

¶ Quarta ꝓpositio. Licet spiritualia habeant totū esse simul. nō tn̄ habent totam durationē simul. sꝫ ꝯtinue depēdēt

primum patet qꝛ esse cuiuslibet rei spūalis est indiuisibile ergo hñt totū simul. Non tñ hñt totā durationē simul: qꝛ si deus nō ꝯtinuaret statim desinerēt esse.

Quarto querit. Utrum

euū pcedat tēpus aliq̄ prioritatis genere. Resolutio. q. stat in istis ppōnibus. ¶ Prima ppō. In q̄libet motu tres entitates sunt ꝯsiderande. entitas mot⁹. entitas mobilis et duratio successiua illi⁹ motus. ¶ Scda ppō. tēpus nō est realr ipe mot⁹: sed distinguit realr ꝛ eētialr ab ipso: pꝫ quia mensura ꝛ mēsuratū distinguunt. g. ¶ Tercia ppō. tēpus nihil aliud ē realr ꝙ duratio successiua ipsi⁹ mot⁹ existens realr et subiectiue in ipso motu. ¶ Quarta ppō. Sicut lōgitudo extensionis est q̄dā quantitas pmanens existens subiectiue in corpore longo a q̄ formalr ipm corpus dr longū. sic tēpus est duratio successiua existens formaliter i ipo motu ꝛ subiectiue a qua formaliter dr mot⁹ durare. Ex istis sequitur diffinitio tpis. Tēpus est quātitas continua successiua habens aliquas partes q̄ sunt pteritū ꝛ futurū copulatas ad instans tanꝙ indiuisibile. Nec deus possꝫ facere tps sine ipso instanti. ergo tēpus existit propter instans.

Quinto querit. Utrum

inter tps ꝛ euū sit aliq̄ mensura media. Resolutio. q. stat in trib⁹ dictis. ¶ Primum. Iste mot⁹ primi mobilis ꝛ tps qđ est in eo non fuit creatus in inicio creature. ¶ Scdm dictū. Post diē iudicij cessabit motus ꝛ tps qđ est in eo. ¶ Terciuꝫ dictū. Succedentia tormēta in inferno ꝛ intellectiōes angeloꝝ post iudiciū non mensurant tpe stricte capto. ¶ Prima ppositio. Uariatio i tormētis ꝛ in intellectu archanico nō mēsurat tpe nec euo sꝫ mensura media. pꝫ ex pdictis ꝙ mēsura media vocat a bonauētura seculū. ¶ Secunda ppō. Inter euū ꝛ tps ppꝛie dictū nō est aliqđ mediū ſm rem. sꝫ tm̄ ſm rationē. Patet ex dictis aliqd mediare inter tēpus ꝛ euum pōt intelligi dupr. Uno modo in rōne mensure ꝛ sic nihil mediat Alio mō in rōne mēsurati ꝛ sic ē mediū qꝛ vt angelus q̄ mensurat vtroqꝫ. Euo q̄ ad substantiā. Tpe quo ad actiones.

Querit sexto. Utrum

spūales substātie ꝛ corporales simul sint create. Primo mōdo dr simul eternitate: q̄ scꝫ nō habet pncipiū duratōis neqꝫ finē sue duratōis sed sp fuerūt ꝛ erūt. ꝛ nihil creatū est sic sed tm̄ tres psone in diuinis sunt simul hoc mō. ¶ Scdo mō dr simul tpe quoꝝ duratio vni⁹ incipit simul cuꝫ duratione alteri⁹ ꝛ ecōtra. vel desinit. et ecōtra. vel illa simul sunt quoꝝ duratōes sūt simul: de hac simultate tpis est questio nostra. ¶ Tercio mō dr simul q̄ sic pducunt ab eadeꝫ causa vel diuersis in eodē tpe vt si arbor pducit flores simul igit sunt simul origine. De hoc etiā pōt intelligi qō nr̄a. ¶ Quarto mō dr simul electione q̄ sic se hnt ꝙ vnū nō est eligibilius alio. ¶ Quinto mō dr simul diuisione q̄ simul ꝛ semel diuidunt vnū supius vt due dr̄e diuisiue generis dicunt simul ¶ Sexto mō dr simul natura quoꝝ vnū nō pōt consistere sine alio. nec ecōtra nec vnū est causa alterius. Uñ ad hoc ꝙ aliqua dicunt simul natura duo reqruntur. Primū ꝙ vnū possit esse alio vt relatiua Scdm ꝙ vnū nō sit causa alteri⁹ qꝛ ois causa ē prior natura suo effectu. ¶ Septimo modo dr simul communitate q̄ sunt essentialis cōitatis sic ꝙ ꝯuertuntur ad inuicē vt subiectū et ppria passio. Resolutio qōnis ponit supius. In principio deus creauit q̄tuor simul. scꝫ celū empyreum. angelicā naturā. materiā ꝛ tēpus ¶ De celo empyreo ꝙtum ad quidditatem queritur.

Querit septimo. Utrū

celū empyreū sit ꝛ si sit cuiusmodi sit na

ture. Rñdeo q᷑ q̄uis sancti parū loquū tur de hoc sc3 celo q2 latet nr̄os sensus. z ph̄i adhuc min⁹. tñ est ponere celū empyreū. sic dicit sacra scriptura. In principio creauit deus celū. Strab⁹ exponit de celo empyreo. Et hoc p̄suadet rō finis triplex. Una ē pfectio vniuersi. Alia ē ppt motū firmamēti. Tercia p̄ncipal' ppter habitatione hōis beati. Et q̄m finis imponit necessitatē his q̄ sunt ad finē ppt pfectionē vniuersi necesse ē ip̄m esse vniforme: quia cū sit celū luminosum difforme. si nō esset vniforme: non esset vniuersum cōpletū. ppter motū firmamēti ponendū est ip̄m imobile: vt motus mobil' fiat circa imobile. sc3 centrū: z intra continens mobile z locans sc3 empyreū. ppt habitaculū hōis beati ponēdū est ipsu3 luminositatis pfecte: vt habitatio congruat suo habitatori. Ex his p̄ colligit' quare sit factū z cui⁹ sit dispositionis inter alias quia vniforme z immobile z luminositatis pfecte. Job. xxxviij. Cū me laudarēt astra matutina. Astra ei⁹ erūt hōies beati z quasi sol ei⁹ erit agnus dei nō eget sole.

Querit' octauo. Utru3

empyreū influat in hec inferiora an non. Rñdeo dicēdū videt' q᷑ cū celū empyreū sit p̄mū creatū inter corpora qd̄ ē maximū mobile ex v̄tute q2 ē maximū mobile oīa corpora locat p ambitū z cōtinentiā. Quia maximū v̄tute cetera vegetat et cōseruat per suā influentiā. Quia est locus spiritualiu3 substantiarū. locus em̄ corpoꝝ glorificatoꝝ: z q̄m cōuenientia ē loci ad locatū vel manifesta vel occulta videtur influentia illius celi esse cōsona corporib⁹ nostris z animab⁹ amica: non rōne sui sed ratione suoꝝ corpoꝝ que p̄ficiunt z informant. cōcedende ergo sunt rōnes ad hoc adducte.

Questio nona Utrum

loci corporalis sit locare angelos hoc ē. vtrum angeli sint in celo empyreo corporeo. Termin⁹ declarandus ē locus. Dico q᷑ locus est duplex quidē sp̄ualis. ali⁹ corporalis. Sp̄ualis est duplex quidem cōseruatiuus locati. Alius limitatiuus vel descriptiuus. Locus cōseruatiuus est ipsa virtus diuina cōtinens z conseruans z gubernans oīa Unde scriptū est Sp̄us dñi repleuit orbem terrarū z hoc qd̄ cōtinet omnia: scientia3 habet vocis. Hoc qd̄ continet hoc e tenet' substantiue z infert ens sc3 spirit⁹ dñi quod cōtinet omnia. Deus ē in omni loco presentialiter potentialiter z essentialiter. p̄sencialiter quia clare videt omia z omnia presentia sunt eius conspectui. Potentiali'r quia cōseruat cōtinue. Essentialiter. i. per ppriam naturā vbiq3 est: nec amplius est in celo q̄ in inferno. Alius est locus sp̄ualis limitatiu⁹ vel circūscriptiuus: z sic ppria finitas vel limitatio cuiuslibet rei est eius locus z sic limitatio angeli est locus eius sp̄ualis. Alius ē locus corporalis z hic pōt capi duob⁹ modis. Uno mō fundamental'r. Alio modo formaliter. Primo mō est superficies cōcaua corporis continentis locatū z sic est quātitas quia est superficies. Secūdo modo sc3 formal'r est respectus extrinsecus adueniens fundat⁹ in superficie concaua continente z terminatus ad locatum z est de genere vbi. ¶ Nota q᷑ aliud esse in loco potest intelligi quadrupliciter. Primo modo circūscriptiue. Scd̄o modo diffinitiue. Tercio modo sacramentaliter. Quarto modo immēsiue. z conscriptiue quādo totus locus correspondet toti locato z quelibet pars loci cuilibet parti locati. hoc modo corpus est in loco. Diffinitiue in loco est qd̄ est p̄sens alicui loco per realem presentiā z existen tiam sic tamen q᷑ quando est in illo loco per sua3 potentiā naturalem non potest esse in alio loco et sic angelus est in loco qui sic p̄sens est vni loco q᷑ nō est in alio non tamen circūscribitur loco quia non

habet quantitatẽ. Diffinit ergo sibi locum .i. determinat. Sacramentaliter in loco esse est qd est p̃sens per realem existẽtiam tanq̃ sub signo sensibili sic tamẽ q cum hoc potest ẽe in alio loco et ideo nõ diffinitiue .i. nõ solum determinat ad illum locum vt angelus. z sic corpus xp̃i est in sacramento altaris quia est in tot locis quot sunt hostie ꝯsecrate. Immensiue in loco est qd necessario est ex natura sua in quolibet loco z in qualibet re z sic solus deus est in loco. R̃ndeo dicendum q celum empyreũ locat angelos vt est locus angelorum spũalis.

Querit decimo. Utrũ

vnus angelus simul z semel sit in pluribus locis: an tm̃ in vno. Ista questio potest esse de facto. Prima questio vnus et idem angelus nõ est simul z semel in pluribus locis sed est tm̃ in vno loco patet per Damasce. quia quãdo angelus ẽ in vno loco non est in alio. Alio modo põt formari quo de possibili et tractat eã de possibili doc. z sic habet duplicẽ sensum sm̃ q est duplex potentia absoluta z ordinata. De potestate dei absoluta nõ implicat contradictionẽ vnum et eundem angelum simul z semel esse in pluribus locis quantũcunq̃ distantibus: z hoc modo nõ tractat eam doctor. Resolutio .q. stat in ista ꝯclusione. Impossibile est q vnus z idem angelus de potentia sua naturali sit in pluribus locis sed ẽ hic et nũc Rõne indiuiduatõnis: z rõne limitationis angelus nõ est vbiq̃. Alia cõclusio. Possibile est de potentia dei absoluta q idem corpus numero sit simul et semel in pluribus locis quantũcunq̃ distantibus Probatur. Omne illud ẽ possibile deo qd nõ includit euidenter cõtradictionẽ nec ad ip̃m sequitur necessario ꝯtradictio Luce p̃mo. Non ẽ impossibile apud deum omne verbũ. glosa .id est omne illud cuius intellectio vel noticia vel verbũ vel conceptus nõ includit contradictionem

Non minoris virtutis z potẽtie est de respectu angeli q̃ respectu corporis .id est ad ponendũ vnũ z eundẽ angelũ numero simul z semel in pluribus locis q̃ ad ponẽdũ vnũ et idem corpus numero simul z semel in diuersis locis.

Querit vndecio. Utrũ

angelus sit in loco in parabili vel punctali. R̃nsio bonauenture q angelus cũ contineat a loco corporali q est in loco p̃ticulari tanq̃ in loco p̃mo vt patet in textu. ¶ Querit vtrũ angelus posset ẽe in loco q̃tũcunq̃ magno. Respõsio bonauenture q dicit existẽtia anime in corpore z existentia angeli in corpore quia anima põt esse in corpore ita paruo q̃tũ potest in minori: quia anima est p̃fectio corporis z non cuiuscunq̃ corporis sed organici z ideo requirit quãtitatem sm̃ multitudinẽ organorum. Anima ergo requirit corpus debite q̃titatis. Unde phus in libro de aĩa. Omni natura cõstantiũ positus est certus terminus augmẽti z decremẽti. Non sic ẽ de angelo quia angelus nõ est p̃fectio corporis sed est in corpore sicut in loco z ideo nõ est dabil' minimus locus angeli sicut nõ est dabilis minima q̃titas. ¶ Utrum posset angelus esse in loco q̃tũcũq̃ magno. R̃nsio bona. q nõ q2 dabile ẽ maximũ corpus vt empyreũ: angelus nõ p̃t esse in tali corpore q ad oẽs p̃tes naturalr z sm̃ naturã angeli q̃c q̃d sit d potẽtia dei. Opinio scoti Dico q̃ q angelus nõ p̃t ẽe in duobus adeq̃tis: s3 nõ ẽ incõueniẽs q sit in duobus locis inadeq̃tis etiã disiunctis. Uñ si angelus h3 ecclesiã p loco adeq̃to p̃t esse in p̃libus partibus ecclesie etiã disiunctim.

Queritur duodecimo.

Utrum plures angeli possint simul esse in eodem loco primo. Ista questio habet duplicem sensum. ¶ Primo modo quo potest esse de facto. Secũdo modo potest esse de possibili. Si sit de facto.

¶Respondeo q regulariter plures angeli nō sūt in eodē loco. Si qō sit de possibili tūc duplex est intellect⁹. Uno mō de potētia naturali ꝛ sic respōdet q nō. Si de potētia dī dico q sic: immo si deus vellet poneret oēs angelos in eodem loco. Istud ptꝫ qꝛ nō includit ꝯtradictiōnē duo corpa esse in eodē loco sed non minus duo angeli pñt esse in eodē loco. Sꝫ tñ maior ptꝫ ꝑ exemplū in natiuitate xpi: ꝛ in resurrectōe. Et ī ingressu ad discipulos ianuis clausis. Nota q aliqd dī impleri dupl'r. Uno mō q̄ ad impletionē vacui: ꝛ sic celū non est repletū angelis qꝛ si nullus angelus cēt in celo adhuc in celo empireo non esset vacuū: qꝛ angeli non sunt in loco impletiue nec ꝑ corꝫ aduentū in celo fit alicui⁹ corporis cessio ꝑexistētis. Alio mō dī aliquid impleri q̄ ad ornatū ꝛ sic celū empireū factum est repletū angelis ꝛ ornatū angelis. Tenendū est etiam de facto q distincti ꝛ separati sunt angeli in celo.

Circa terciam distinctionē ostēditur quales facti sunt angeli. ¶Primo querit̄. Utruꝫ in angelo sit cōpositio ex diuersis naturis scꝫ materia ꝛ forma. Resolutio oim modernorū est q angelus non est cōpositus ex materia ꝛ forma tāq̄ ex diuersis naturis. ptꝫ qꝛ angelus est simplex. Opinio Bonauenture est q angelus est vere cōposit⁹ ex materia ꝛ forma ex diuersis naturis.

Querit̄ Secundo Dato q ī angelis sit materia large capta) ¶Utꝝ sit eiusdē rōis cū materia corpaliū. Resolutio. q. stat ī trib⁹ opinionib⁹ Prima ē q in angelis ē eadē materia cū corpib⁹ vnitate analogie. Alia opinio ponit q ē eadē vnitate specifica vel generica. Resolutio bonauēture est q materia est eiusdē rōnis in oibus tam corporalibus q̄ spūalib⁹ scōm metaphisicos.

Tercio queritur. Utrū materia spūalium ꝛ corporaliū sit vna ſm numerū vel ſm aliā vnitatē. Nota q triplex est vnitas: quedam cōtinuitatis cuius q̄libet pars cōtinuat̄ alteri vt corpus vnū Simplicitatis est qō nō est cōpositū ex partib⁹ integralib⁹ vel quātitatiuis et qō non pōt esse ꝑs cōponens aliqō totū per se ꝛ sic angelus est vnum vnitate simplicitatis ꝛ aīa non est h̄ mō vna necetiā materia ptꝫ ex dictis. Unū siue vnitas hōgeneitatis est cuius q̄libꝫ pars recipit ꝑdicationē totius vł qō hꝫ ꝑtes eiusdē rōnis vt aq̄ ignis aer. pono talem ꝯclusionē. Materia oim spūaliū ſm ponētes materiā in angelis est materia oim corporaliū. vel sic. Materia in q̄buscunq̄ ē: est vna non solum vnitate specifica sed etiā vnitate numerali intelligibili. i. vnitate mere priuatiua. Alia cōclusio. Oēs materie quorūcūq̄ materialiū sunt vnū vnitate specifica. Nota q materia est ens in actu qꝛ est termin⁹ creationis. Materia non est in potētia obiectiua sed subiectiua. Nota q materia ꝛ forma ꝛ q̄libꝫ pars eēntialis distinguitur realiter a suo toto qꝛ nihil idē cōstituit seipsum.

Quarto querit̄ Utrum in angelis sit mera discretio personalis Mgr attribuit quattuor angelis. pmū est esse essentie simplicis. scōm discretio ꝑsonalis. tercium rō naturaliter insita. quartū liberū arbitriū. Respōsio scti Thome ꝑisius est reprobata sed ē alia opinio sobria canonica que stat in vna ꝓpositione q̄ talis est. In angelis est ponere distinctionē q̄ꝛum ad ꝑsonalitatē tm̄mō aut in oibus angelis aut saltē in aliq̄bus. Illa dicunt̄ tm̄mō differre ꝑsonaliter q̄ continent̄ sub eadē spē spāliſsima ꝛ vtrūq̄ illoꝝ est ꝑsona vt sortes et plato. Ois distinctio q̄ nobis apparet de angelis innotescit nobis vel per sacrā scripturā vel ꝑ dicta sanctorū vel ꝓpter

diuersa officia ministeria vel oꝑationes eoꝝ ꝛ hoc est a posteriori ꝛ ideo a priori non põt dubitari ꝙ angeli oẽs sint diuersi spẽ vel nũero tm̃. Sctũs bonauentura in breuiloquio dicit ꝙ omẽs ſm ꝙ massa ꝑditionis erãt debebãt dãpnari. Ideo plures reprobant̃ ꝙ̃ eligantur vt ostendatur ꝙ saluatio est ſm grãꝫ spũs sctĩ spãlẽ sed dãpnatio ſm iusticiã cõem

Quinto querit̃. Utrũ

ꝑsonalis proprietas sit in angelis accñtalis vel subalis. ¶ Opinio Bonauẽture verior stat cũ tribus ꝓpositionibus. ¶ Prima est ꝙ ꝓprietas ꝑsonalis dicit de ꝑncipali significato aliquã entitatẽ subalẽ ipĩs ꝑsonis.i.angelis ꝛ hoĩbus. ¶ Scd̃a proprietas ꝑsonalis ex ꝯseq̃nti necessario connotat aliqd̃ accñtale. ex q̃ sequit̃ correlariũ ꝙ ꝑsona necessario importat duo scꝫ ꝑncipale significatũ ꝛ cõnotatũ ex hoc sequit̃ ꝙ ꝑsona nõ est accidens. ¶ Tercia ꝓpositio illud accñs qd̃ necessario importat̃ ꝑ personã orit̃ immediate a principijs accñtalib⁹. probatur. Sicͤ se hꝫ ꝓprietas indiuidualis ad indiuiduũ: ita ꝓprietas ꝑsonalis ad ꝑsonã. sed ꝓprietas indiuidualis necessario importat aliq̃d substãtiale ꝛ cõnotat accidens ergo etiã proprietas ꝑsonalis. Maior est nota. minor patꝫ. Nã indiuiduũ duo importat. Primo indiuiduũ est qd̃ est indiuisum a se ꝛ disiunctũ a quolibꝫ alio. Indiuisum dicit substãtiale qꝛ indiuisibilitas est ex vnione nũero cũ forma. Sic oportet dicere de ꝑsonali ꝓprietate q̃ addit vltra proprietatẽ indiuidualẽ dignitatẽ duplicem. Primo nobilitatẽ sup omẽs naturas creatas irrõnales. Istas nobilitas est essentialis: qꝛ competit ex parte essentie sue scꝫ intellectualitatꝭ. Iterũ dicit dignitatẽ. s. actualem eminentiã sup oẽs naturas existentes cũ ea in eodem supposito scꝫ natura totius cõpositi q̃ est dignior q̃cũꝗ ꝑte. Hec dignatio est accñtalis. Exemplũ. Sor. hꝫ in se multas naturas: qꝛ multas entitates diuersoꝝ p̄dicametoꝝ hꝫ sed nulla entitas est ꝑsona in forma nisi illa que hꝫ actualẽ essentiã sup oẽs naturas existentes in sorte que est ipẽmet sortes. Ideo dicimus ꝙ natura humana in verbo diuino non est ꝑsona qꝛ habꝫ eminentiorẽ naturã cum ea scꝫ verbũ diuinũ. Sed si deus ꝑ potentiã absolutã dimitteret naturã humanã tunc esset vere ꝑsona qꝛ haberet accidẽtalẽ eminentiã. Rñdeo ad q̃õnẽ ꝙ si accipit̃ pro nobilitate vel eminentia nature in eodẽ supposito id est pro cõnotato dico ꝙ proprietas personalis inest angelis. ¶ Nota ꝙ singularia pñt cognosci dupliciter. Uno mõ determinate distincte vere et perfecte sub ꝓprijs rõnibus formalib⁹ et sic pro statu isto nec intellectus nec sensus human⁹ intelligit singularia. Alio mõ possunt cognosci i cõfuso ꝛ sic intellect⁹ et sensus bene cognoscũt singularia tam sensibilia ꝙ̃ intelligibilia. Uidebimus deũ facie ad faciẽ non intelligitur de visione corꝑali: quia nunꝗ̃ videbim⁹ cũ visu corꝑali qꝛ non corꝑalis. Sed videbimus cũ oculis mentis qui sũt multo digniores vt corpus nr̃m ꝛ humanitas christi gloriosa.

Sexto querit̃. Utrum

discretio ꝑsonalis sit a ꝑte principij formalis vel materialis. Rñdeo breuiter ꝛ dico ſm scotũ ꝙ neꝗ̃ materia que ẽ altera pars cõpositi neꝗ̃ forma que est altera pars cõpositi neꝗ̃ vnio mutua neꝗ̃ quãtitas est principiũ indiuiduationis: sed principiũ indiuiduatiõis est differentia indiuidualis. Nam sicut natura specifica constituitur per differentiã specificã in esse specifico sic indiuiduũ constituitur in esse indiuiduali per differentiam indiuidualem que est materia totius et est realiter eadem cum forma totius: scilicet humanitate licet formaliter distinguatur a forma scilicet to

tius. Nota q distinctio personalis al/
ter fit in deo et aliter in creaturis: quia
in deo fit solum per originem. In crea/
turis aut non fit per originem. Et dicit
persona per analogia de deo z creaturis
quia per prius dicit de deo q creaturis
Autoritas boetij scz q species sit totuz
esse individui est vera si intelligatur de
esse additatiuo z essentiali. Ex quo seq/
tur q individuu non habet diffinitione
quidditatiua ppria. z per pseques de in
diuiduo non est scietia. Differetia indi
uidualis no est de essentia individui lz
sit de intrinseco individuo.

Septimo querit Utru
deus fecerit ipm angelu malu in princi/
pio sue creationis. Triplex est malu scz
nature pene culpe. Malum nature est
qd deformitas vel mostruositas existes
in aliquo ente naturali promoues ex su/
perfluitate materie vel diminutioe ma
terie vel alia indispositione. Naturam
voco vel ens naturale compositu ex ma
teria z forma: et ideo in angelis non est
malum nature. Malum pene idem est
q ipsa pena: z ibi est costructio intrasiti
ua. Duplex e pena queda afflictiua tm
Alia afflictiua et punitiua. Prima est
quodda incomodum qd infligitur ali/
cui creature intellectuali absq suo de/
merito. Hoc modo Job habuit maluz
pene afflictiue non punitiue. Similiter
cecus natus euagelicus. Scda est inco/
modu quod infligitur propter peccata
comissa. Et ideo licet deus affligat ali/
quem iustum non tamen punit. Et de
isto malo non est ad propositum. Ma/
lum culpe idem est q ipsa culpa id est
ipsum peccatum: quo deus formaliter
offenditur: de hoc malo est hic ad pro/
positum. ¶ Utrum deus fecerit angelu
malum id est peccatorem. Peccatum et
malum illud describitur ab Augusti/
no sic. Est preuaricatio legis diuine et
celestiu inobedietia mandatorum. Ex
quo sequitur q tot sunt peccata morta
lia qt sunt precepta diuina sed precepta
sunt decem: ergo peccata mortalia sunt
decem. Ubi nota q illa diuisio peccato
rum in septem mortalia est valde insuf/
ficiens. ¶ Alia propositio. Quicunq
transgreditur legem preceptiuam pec/
cat mortaliter. Nota quomo dicit pre/
uaricatio diuine legis z ce. inob. mada.
non pape non regis. Item Aug. Pec/
catum dicit mortale est aliqd dictu vel
factum vel concupitu contra legem dei.
Nota conclusione. Ponere q diabolus
habuit a deo innata sibi malicia demo/
nis vel culpe non solu est falsum: immo
est hereticu z blasphemu: quia sine ipo
factum est nihil. patet quia dicere vel at
tribuere deo peccasse vel fecisse peccatu
est blasphemiuz. Blasphemia est attri/
buendo deo qd sibi no pt conuenire. vn/
de scriptum est. Deus est in que pecca/
tum non cadit. Omne opus dei necessa/
rio habet quattuor coditiones scz q sit
Laudabile: ordinabile: acceptabile z p/
fectum vel pfectibile. ¶ Pro resolutio/
ne argumeti in quolibet malo siue pec/
cato sunt duo mala: productio z produ
cti ordinatio propter quod ponunt due
conclusiones. ¶ Prima productio mali
culpe non esse a deo: quia fedat z detur/
pat totum vniuersum et qtum est de se
corrumpit ordinem hominis: z oia que
facta sunt propter hominem quia pecca
tum mortale nihil aliud est formaliter
q quedam discordia qua voluntas cre/
ata discordat a voluntate diuina prece/
ptiua. Ex quo sequitur q peccatu for/
maliter nihil est: quia est caretia cocor/
die qua de9 vult esse in homine respectu
ipsius: z illa cocordia nihil aliud est q
iustitia. Ex quo sequitur q peccatu no
potest esse a deo: aliud peccatu vero non
habet causam efficiente. aliud peccatuz
hz solu cam deficiente. ¶ Scda propo/

fitio siue cōclusio. Licet productio ma/li non sit a deo: tamen mali reordinatio est a deo quia reordinatur per penas quia nisi puniret esset duplex malū et ista re/ordinatio facit ad decorē vniuersi. Pro scđo nota quod iusticia ibi accipitur pro iu/sticia infusa et non morali. ¶ Duplex est priuatio scz large et stricte capta Large capta est que nō tm̄ negat actum sed eti am aptitudinem: vt Lignum nō videt. Stricta capta est illa q̄ tm̄ negat actuz et ponit aptitudinem: vt Homo non vi/det. Et ista nō solum includit priuati/onem sed et deformitatem.

Octauo querit. Utrū

angelus in primo instāti sue creationis fuerit malus actu proprie voluntatis. Tria sunt instantia originis. Primum est esse illud a quo aliud est vel origina/tur. hoc modo pater est in primo instan ti originis: quia semp originans est pri/us suo originato prioritate originis. ¶ Scđm instans originis est eē ab alio solum et sic filius est in scđo signo origi/nis. ¶ Tercium instans signi originis est esse ab aliis. et in hoc signo dicit spūs sanctus. Instans eternitatis est ipamet eternitas que est interminabilis vite to/ta simul et perfecta possessio. Instās eui est quedam entitas realis: accidentalis: indiuidualis actualiter existens in euo mensuratiua indiuisibiliter rei vnifor/miter se habentis. De hoc instanti est questio. ¶ Utrum angelus cum primo fuit potuit peccare. Et qđ hoc sit possi/bile videtur per solem quia sol in primo instāti sue creationis luxit. Duplex est actus volūtatis. s. velle et nolle. Ex istis inferuntur aliqua correlaria. ¶ Primū ois actus voluntatis est deaeceptiuus vel acceptiuꝰ. ¶ Scđm omē nolle neces/sario presupponit aliquod velle quia non fugio incōmodū nisi propter cōmoduz. Ex quo sequitur quod primus actus ange li non potuit esse nolle quia omne nolle presupponit velle. ¶ Tercium angelus non potuit esse malus in primo instāti sue creationis per aliq̄d nolle inordina tum quia omne nolle inordinatum pre/supponit velle ordinatum. ¶ Quartū est quod si angelus peccasset in primo instā ti sue creationis necessario peccasset per velle inordinatum. ¶ Triplex est velle scilicet Amicicie Concupiscentie et Cō placentie. ¶ Amicicie et est actus volū/tatis quo voluntas amat aliquid propter bonum dilecti: vt diligo talem propter virtutem suam et bonum suum et sani/tatem et salutem iste amor est purus nō meritorius. ¶ Amor concupiscentie est actus voluntatis quo voluntas amat aliq̄d propter bonum scilicet amantis: vt amo vinum propter me: vel diuitem propter commodū. ¶ Amor complacē/tie scđm Bonauenturam: vt charitas habita non potest esse bonum amicicie: nec bonum concupiscentie. Duo amo/res edificauerunt duas ciuitates: amor sui vsqꝫ ad contemptum dei fecit ciui/tatem diaboli. Amor dei vsqꝫ ad con/temptum sui fecit ciuitatē dei. Hec Au gustinus in q̄rto de ciuitate dei. ¶ Ar/ticulus parisieñ. Dicere quod inter creatio nem angeli et lapsum eius nulla fuerit morula est error.

¶ Conclusio responsalis. Conditio an geli precedit ordine duratione et tempo ris peccatum eius. ¶ Opinio scoti per propositionem. Licet angelus in primo instanti sue creationis non peccauit de facto potuit tamen in instanti sue creati onis peccare patet: quia omne habens actum primum sufficientem et perfectū et non impeditum ab alio respectu actꝰ scđi pōt talem actum producere. sed vo luntas angeli est actus primus perfe/ctus et non impeditus etiam ab in instā ti sue creationis. ergo potuit egredi in actum scđm id est suum effectum.

Notandū q duplex est paradisus. s. corporalis qui est duplex scz celū empireū et terrestris. Alius est paradisus spiritualis z hoc dupliciter scz obiectiue: et sic est deus. Et formaliter siue subiectiue z sic est clara visio dei. Et isto mō diabolus non fuit in paradiso: sed pro tanto dr̄ fuisse in paradiso quia deus dedit sibi oēs spēs innatas omniū rerum. Notanduz q corrumpi dr̄ dupliciter. Uno modo entitatiue z positiue z hoc mō corrumpitur qd nihil fuit vel est. Alio modo priuatiue vt illud qd non est nec fuit: sz fuisset nisi impedimentū obfuisset. Exēplum cecitas a natiuitate priuat z corrumpit visionē que nō fuit sed q̄ fuisset.

Nono queritur. Utrum

angelus omnia creata que cognoscit cognoscat per spēs innatas: an aliqua per spēs acquisitas. Notādū q omnes theologi conueniūt in ista affirmatiua q intellectus angelicus cognoscit res p species innatas vel per spēs intelligibiles. ¶ Prima ppositio est. Q solus deus cognoscit omnes res p eēntiā suā ppriā et nullo modo per essentias rerū ipsarum patet quia essentia diuina propter suaz infinitatem repūat proprio intellectui omne ens creatum vel creabile. Scda pars patet quia si intellectus diuinus cognosceret res per ipas res: ipe res mouerent intellectum diuinū et sic intellectus diuinus vilesceret. ¶ Scda propositio. Intellectus angelicus non cognoscit alia a se per essentiam propriaz sed per essentias rerum vel per species quia per essentiam propriam cognoscit seipsum soluz et non alia. Opinio Bonauenture stat in tribus propositionibus.

¶ Prima est licet intellectus angelicus posset recipere species acquisitas q̄cunq tamen intelligit per species innatas. Prima pars patet quia intellectus agens angeli nō est minoris actualitatis q̄ intellectus agens hominis: sed intellectus hominis agens potest causare nouā speciem i intellectu potentiali: ergo z intellectus agens angeli. ¶ Secunda ps patet quia deus in pncipio creationis angeli concreauit sibi omnes species vniuersaliū seu rerum fiendarum. ¶ Scda propositio. Deus in primo instanti creationis angeli impleuit intellectū angelicum tot spēbus q poterat intelligere omnia creata sine noua creatione spēi.

¶ Tercia propositio. Intellectus angelicus aliter cognoscit vniuersalia p species illas innatas: z aliter cognoscit singularia patet quia per istas species innatas intelligit vniuersalia primo z per se sed tanq per ppria repūtatiua ipsoz intelligit aut sensus alicuius sigularia non pmo z per se sed per applicationem quandā illarū specieruz vniuersaliū ad diuersa singularia per quandā applicationem collationē vel cōpationē prout intellectus angelicus fertur in ipm. ¶ Nota q angeli tripliciter addiscūt. Primo p ppriam industriā z p applicationē specierū. Scdo addiscūt per reuelationē. Tercio per experientiā. ¶ Quarta propositio. Ad cognoscendū particularia z contingentia non sufficiunt ad hoc species innate sed cū hoc requiritur applicatio z approximatio vt dictum est.

¶ Nota q angeli existentes in celo empireo non cognoscunt nos in particulari nec opationes nostras propter nimiā distantiam loci z angelus existens in anglia non cognoscit nos esse hic in particulari propter hoc et ratio istorum est q intellectus angeli est finitus et limitatus. Et ideo non erat necesse q omēs angeli cognouerunt omnes articulos fidei circa incarnationem vsq post ascensionem licet aliqui bene cognouerint vt gabriel. Et hoc modo intelligitur apostolus qui dicit Ephe. iij. vt innotescat principibus et potestatibus multiformis sapientia dei. Et glosa ibi dicit angeli multa didicerūt ab ecclesia. Et ad

hoc faciūt ille autoritates. Quis est iste qui venit de edom.

Decimo querit. Utrum angelus per cognitionem naturalem diuinam essentiam cognouerit in seipsa id est nude et pure sine omni medio z creature adminiculo id ē intuitiue. Resolutio qōnis stat in vna cōclusione. ¶ Angelus nō potuit naturali cognitione videre diuinam essentiam in seipsa: patz qz fm Augustinū. Est in potestate diuina siue diuine essentie videri a creatura vel non videri. Nam est voluntaria z libera ad omnē actum exteriorem. Probatur scdo: quia visio clara dei est premium beatificum creature rationalis. Si ergo angelus posset naturaliter videre deum posset se naturalr premiare quod falsum est: quia deus est lux inaccessibilis omnib⁹ creaturis. ¶ Nota q angelus dicitur speculum dei: quia est imago dei et dicitur clarum quia nō obumbratur carne. ¶ Q2 de⁹ sit p̄sens alicui potest intelligi dupliciter. Uno modo vt principiū conseruans et continēs rem et sic deus est presens omnibus creatis. Ista prima non sufficit ad cognitionem. Alio modo deus potest esse presens tanq̄ obiectum mouens potentiaz z sic non est presens omnibus sed solum beatis. ¶ Nō posse cognoscere aliq̄d cognoscibile potest contingere dupliciter. Uno modo propter cognoscētis obscuritatē. Alio modo propter cogniti profunditatem vel sublimitatem. Primo modo dicitur impediri propter velamē impediens. Hoc impedimentum nō fuit in angelis. Secundo modo dicit' impediri cognitio non ppt velamē cognoscētis sz ppt cogniti pfunditatē. Resolō est in ppōib⁹ sex scz. ¶ Prima ppō. Non est impossibile deum causare aliquā speciem intelligibilem distincte representatiuā diuine essentie. patz quia non plus repugnat q sit aliqua species distincta representatiua eēntie diuine q̄ q sit aliquis actus distincte representans essentiam diuinā: sed deus pōt cāre talē actū representatiuum scz actum beatificum vel visionem claram: ergo etiam pōt facere speciem representatiuam distincte repñtans essentiam ipsam diuinam.

¶ Secunda propositio. Huiusmodi species representatiua distincte essentie diuine est cōicabilis intellectui humano et angelico patet. Nō plus repugnat intellectui creato recipere speciem repñsentatiuā distincte essentie diuine q̄ recipere actum representatiuuz distincte essentie diuine: sed intellectus recipit talem actum. ergo etiam speciem.

¶ Tercia propositio. Intellectus creatus ꝟtute talis speciei potest habere per fectam noticiam abstractiuam tamē essentie diuine. patet quia omīs actus primus sufficiens ad actum scdm: potest causare actū sed intellectus creatus habens talem specieʒ intelligibilem habet actum primū. ergo zc. Duplex ē actus scz Primus qui est in ꝓposito species intelligibilis. Actus scdus est ipsa intellectio producta. ¶ Quarta propositio. Uirtute huiusmodi speciei intellectus potest cognoscere omnes veritates theologicas necessarias tā mediatas q̄ immediatas. patet quia quicūq3 habet noticiam abstractiuam perfectam z distinctam alicuius obiecti virtualiter includentē omnes veritates necessario formales de obiecto ille potest cognoscere omnes veritates theologicas. ergo zc. pōt cognoscere omnes veritates de necessario formales de essentia diuina.

¶ Quinta propositio. Huiusmodi noticia abstractiua habita ꝟtute talis speciei cōicate intellectui: qōdāmodo esset naturalis intellectui z qōdāmodo supnaturalis. patz quia illa noticia abstractiua esset naturalis receptiue qz omnē

naturaliter recipit intellectus: ⁊ esset su
pernaturalis quodãmodo: quia esset su/
pernaturalis motiue et effectiue q: cau
saretur ab agente supernaturali q: nul
la creatura posset causare illam specie3
perfecte repꝛesentatiuã essentie diuine.
¶ Sexta pꝛopositio. Verisimile est ⁊ mul
tum pꝛobabile q deus dederit angelis
et ipi homini in pꝛincipio creationis ta
lem speciem repꝛesentatiuã: patet quia
dei perfecta sunt opera ⁊ ideo facit ange
los cum perfecta noticia. Et sic forte in
tellexit Aug⁹. q angeli pꝛius viderunt
res in verbo diuino. Ex quo sequit̃ alia
pꝛopositio q huiusmodi cognitio ab/
stractiua eẽntie diuine ⁊ distincta ⁊ per
fecta habita mediante tali specie nõ po/
nit viatoꝛem extra statum viet pz3 quia
sola visio clara intuitiua ponit hominẽ
extra statum vie: sed hec species non est
visio clara intuitiua sed abstractiua. er
go ⁊c. Hec dicta sunt cõtra sanctũ Bo/
nauenturã quia ipse loquitur de cogni/
tione intuitiua. Hec autem species cau
sat noticiã abstractiuam.

Undecimo queritur.

Utrum angeli naturali dilectione dile/
xerunt deum pꝛopter se ⁊ super omnia.
Dico q triplex est dilectio: Quedam
est entitatiua: Quedam confoꝛmatiua
quedam pꝛincipiatiua. ¶ Dilectio enti
tatiue et quidditatiue est quedam incli
natio naturalis ipsius voluntatis q̃ in/
clinatur ad summã beatitudine3 tanq̃
ad vltimũ finem. Pono pꝛopositiones.
¶ Pꝛima pꝛopositio. Ista dilectio na/
turalis non est actus elicitus a volunta
te. patet quia non est nisi inclinatio na/
turalis ipsius voluntatis qua inclinat̃
Nulla inclinatio nature est actus pote/
tie. ¶ Secunda ꝓpositio. Ista dilectio
naturalis nihil aliud est realiter q̃ ipsa
voluntas licet distinguatur foꝛmaliter
patet quia omnis respect⁹ aptitudina/
lis distiguitur foꝛmaliter ab illo cuius
est respectus sed ista inclinatio qua vo/
luntas inclinatur est aptitudo. vnde la/
pis inclinat̃ ad descensu3. ¶ Tercia pꝛo
positio. Omnis creatura rationalis ne
cessario ⁊ summe ⁊ perpetuo diligit suã
beatitudinẽ ista dilectione naturali. pa
tet quia omnis creatura inclinat̃ ad be/
atitudinẽ: sed inclinatio est dilectio na/
turalis. Ex quo sequitur Coꝛrelariu3
q demones ⁊ damnati diligunt summe
beatitudinem. ¶ Quarta pꝛopositio.
Q: appetitus naturalis dilectio natu/
ralis inclinatio naturalis ad beatitudi/
nẽ ⁊ ipa beatificabilitas sunt idẽ in vo/
luntate. De ista dilectione naturali non
est qõ nr̃a. ¶ Alia est dilectio naturalis
cõfoꝛmatiua q̃ est actus elicitus a volũ
tate libere cõfoꝛmiter ad inclinatione3
naturalem quo actu voluntas acceptat
aliqd obiectum. Exemplu3 inclino: ad
fugiendũ moꝛtem et fugio actu elicito.
Alia est dilectio naturalis ꝑncipiatiue
qua sc3 elicitur a voluntate seclusis om
nibus donis gratuitis gratũfacientib⁹
supple ⁊ sic homo existẽs in moꝛtali pec
cato diligens deũ diligit dilectione na/
turali hoc modo ⁊ sic distinguitur dile/
ctio naturalis ꝯtra dilectionẽ gratuitã
meritoꝛiam supple. Hoc mõ capit̃ dile/
ctio naturalis in qõne nr̃a. Dilectio li/
bera nõ gratuita q̃ est actus elicit⁹ a vo
luntate non habẽte grãm. ⁊ de ipa ẽ qõ.
Resolutio qõnis stat in trib⁹ ꝓpõnib⁹.
¶ Pꝛima ꝓpõ. Q: angelus ex puris su
is naturalibus in statu nature institu/
te potuit diligere super omia immo de
facto dilexit. ¶ Scða ꝓpõ. Homo i sta/
tu nature institute ex puris suis natu/
ralibus potuit. vt sup̃. Diligere deũ su
per omnia potest intelligi dupliciter vl̃
duobus modis sc3 extensiue ⁊ intensiue
Extensiue quãdo diligit deum plus q̃
oĩa alia a deo. Intensiue super omia di/
citur omnia diligere deum qui maioꝛi

affectu vult de deo melius esse super omnia id e melius q̃ omnibus creaturis. Nota q triplex est status hois scz stat⁹ nature institute: nature destitute et nature restitute. vide in textu. ¶ Nota q diligere deū super omnia amore amicicie est nullo cōmodo vel incōmodo velle ipm offendere nec amicicias soluere. Propter nullū cōmodū adipiscendum nullus debet offendere deū mortaliter. Similiter etiaz propter nullū incōmodum euitanduz nullus debet offendere deum mortaliter. Similiter dilectione concupiscentie diligere deum super omnia est nullo cōmodo vel incōmodo velle illū perdere. Istud dictū amor transformat vel iungit amantem in amatum potest intelligi dupliciter. Uno modo de coniunctione reali z sic non intelligitur hic. Alio modo de coniunctione intentionali z amor iūgit amantē in amatū: qz amans habet intentionem in amatū. ¶ Homini facienti qđ in se est nunq̃ de est deus Ubicunq̃ natura deficit in suis operationibus ibi deus supplet vicem eius sicut patet in corpore humano formato puro: quia nō potest ptingere ad vltimā pfectionē homis. Ideo deus non deficit. Quicunq̃ vtitur creatura pter se peccat mortaliter.

Duodecimo queritur.

Utrum angelus naturali dilectiōe magis diligit superiorem: an parem: an inferiorem. tres sunt questiones. Pro ampliori declaratione ponuntur alique distinctiones. ¶ Prima distinctio. Aliqs angelos esse pares siue similes sibi: hoc potest intelligi tribus modis. Uno modo per naturam qui continentur sub eadem specie specialissima et distinguunt solo numero: vt sortes et plato. Secundo modo per gloriam qui habent equalem gratiam vel gloriam. Tercio modo per officium et sic angelus custodiēs te et angelus custodiens me sunt pares in officio de omī parilitate. Potest eē q̃. ¶ Secunda distinctio. Aliquos angelos esse superiores alijs potest intelligi tripliciter scz fm naturam: fm gloriam z fm officium. Illi dicuntur superiores scdm naturam qui habent nobiliorem naturam et superiorem speciem. Et fm hoc sunt tres opiniones. Sāctus Thomas dicit q quot sunt angeli tot sūt species. Sanct⁹ Bonauētura dicit q omnes angeli sunt eiusdem speciei. Alij tenent opinionem mediam. scz q tot sunt species quot ordines. Alio modo dicūtur superiores per gloriam qui scz habent maiorem gloriā. Tercio modo dicuntur superiores per officia sicut superiores habent officium contemplādi deum. Mediocres regere munduz in cōi. Inferiores vero habent regere superiores personas. ¶ Tercia distinctio. Ultimo pro responsione ad questionē ponitur talis distinctio. Q⁹ aliqs diligat magis aliquem potest intelligi tribus modis. Uno modo q magis diligat rōne boni optati. Hoc modo diligo virginem mariam magis meipso id est ad maius bonum: z sic quilibet angelus plus diligit superiorem se ratione boni optati. Secundo modo ratione affectus magis intensi. Aliquis diligit alium ad quē affectio sua magis trahit ratione familiaritatis z domesticitatis z sic pono conclusionem scdaz q angelus diligit plus parem sibi hoc scdo modo q̃ superiorē vl inferiorem. Tercio modo ratione effectus impensi Aliquis magis diligit illum cui maiora beneficia impēdit. Sic mater plus diligit filium suum paruū q̃ grandeuū. Et sic pono conclusionem terciam q angelus hoc modo magis diligit inferiorem se q̃ parem vel superiorem.

Circa quartā di/stinctionem querit doctor Bonauentura. ¶ Utrum angeli creati sint in beati/tudine siue in gloria. Duplex est beati/tudo scȝ quedam obiectiua: alia subie/ctiua siue formalis. Beatitudo obiecti/ua dicit esse essentia diuina seu ipsa tri/nitas increata. de hac non est qō. Alia ē beatitudo subiectiua ꝛ formalis que cō/sistit in clara visione et in fruitione se/quente visionē ꝛ in firma tētione. Et di/citur formalis quia consistit in actibus que sunt accidētia et sunt subiectiue in beato ꝛ informant ipsum beatū. ¶ Se/cunda distinctio Duplex est beatitudo scȝ quedam est: que est status omniū bo/norum aggregatiōe perfectus. Alia est beatitudo que est stat⁹ aliqualiter per/fectus scȝ per carentiam omnis mali: in descriptione Boecij. Tercia notan/ter primo ponit status loco gnīs. Sta/tus est stabilis permanentia legibus di/uine sapientie firmata Scđa particula omniū bonorum aggregatione que pn/cipaliter sunt tria scȝ visio clara: fruitio perfecta: et tentio firma: ad que omnia alia bona reducuntur. Tercia particu/la est perfectus quia ille est status per/fectus cui nihil deest quia ille ē beatus qui habet quicquid vult et nihil mali vult: vt dicit Augustinus. Alia est be/atitudo per carentiam mali. Et est sta/tus carens omni malo tam culpe ꝙ pe/ne: et in isto fuerunt creati angeli: quia fuerunt creati innocentes. Et nota be/ne per istam distinctionem soluuntur infinite auctoritates precipue August. ¶ Felicitas ꝯm philosophū primo ethi/corum. Est operatio optime potentie ꝯm optimam virtutem in vita conti/nua et perfecta. Sunt tres partes. Pri/ma est operatio optima potentie scilicȝ voluntatis sequentis intellectum. Et ꝙd Boetius statū addit iste vocat ope/rationem quia est operatio quietis. Secunda pars ꝯm optimam virtutem scilicet sapientiam per quam potest in/telligi clara visio dei: et fruitio dei qua si sapida sciētia et in hoc et in tercia par/ticula concordat cum Boetio. omniuȝ bonorū ꝛc. ¶ Dicitur angelus erat ple/nus sapientia propter omnium bonorū noticiā in proprio genere. ¶ Dicitur fu/isse in delicijs paradisi: propter speciem intelligibilem distincte representatiuā diuine essentie. ¶ Dicitur ꝙ diligebant deum et fruebantur. Dicendum ꝙ du/plex est fruitio scȝ vie et patrie. Fruitio vie est amor quo diligimus deum super omnia non tamen clare et perfecte ꝛ ista est iustorum. Fruitio patrie: est beato/rum: et est amor quo diligimus deuȝ su/per omnia clare. ¶ Dicitur liberum ar/bitriū inuertibile dupliciter. Uno mo/do per naturaȝ et est illud cui repugnat verti vel versio de bono in malū ꝛ istud est diuina volūtas. Alio modo dicitur per gratiam inuertibile et sic voluntas beati est inuertibilis propter confirma/tionem gratie ad beatitudinem. Deus ergo fecit angelos sic inuertibiles ꝙ ste/tissent si voluissent: sed reliqt eos in ma/nu sui consilij. Et si queratur. ¶ Utrū deus posset creaturam rōnalem impec/cabilem facere per naturam. Respōdet ꝙ non quia deus non potest facere illud quod implicat contradictionē sed im/possibile est simpliciter creaturā ratio/nalem esse per naturā impeccabilē. patȝ quia de ratione creature est ipsa vertibi/litas vl' mutabilitas ꝛ ꝓprietas sui pro/pria passio dei est non posse peccare. Si ergo creatura eēt impeccabilis esset de/us quod est impossibile per naturam. ¶ Queritur secundo. Supposito ꝙ nō fuerint creati in beatitudine ꝑfecta.

Queritur scdo. Utrum fuerint angeli creati in gra. Gra z caritas oino idē sunt z synonima. ideo qđ dr de vno de alio dr. Gratia duplex est quedā gratūfaciens. alia gratisdata. Gra gratūfaciens est quidā habit⁹ supnaturalis infusus imediate a deo ipsi creature rationali: p quā ipsa ē digna vita eterna: z p quā ē grata z cara z accepta z amica deo: z p quā oēs actus ei⁹ eliciti fm inclinationē illi⁹ habit⁹ sunt accepti deo dicitur supernaturalis qz causat a deo: ideo nō pōt causari ab agente naturali voluntario. pōit p quā ad differētiā alioz habituū infusoz sicut habit⁹ fidei quia nisi habuerim⁹ vestē nuptialē nō erim⁹ digni vita eterna z hoc solū p beneplacitū dei z nō ex natura rei: qz caritates mille nō sufficiunt ad cōferendū vitā eternam sed ipsa charitas facit dignū vita eterna ppter acceptationē diuinā quia qñcūqz inuenit hominē in charitate acceptat ipsum tanqz dignum vita eterna. Car. est la liuree du roy celeste. p quā oēs zc. da nō omne opus hois factū in charitate ē meritoriū quia pñt esse actus indifferentes. z etiā patet de pctis venialib⁹ cū quibus stat charitas. ¶ Gra gratisdata ē aliquid supadditū naturalib⁹ essentialib⁹ ipsi⁹ creature rōnalis iuuans z pparans ipsam ad gratiā gratūfacientē. Duplicia sunt naturalia essentialia in nobis quedā vt corpus aia intellect⁹ bonitas z hmōi: z isti non dicunt gre gratisdate. alia sunt accidētalia z ista sunt q nobis dant a natiuitate sicut ingeniositas pietas naturalr vel cōpassio z hmōi talia dicunt gre gratisdate. ¶ Pono pclonē. Omne donū dei siue habituale siue actuale siue intrinsecū siue extrinsecū qđ iuuat nos ad exhibendā gratiā gratūfacientē pōt dici z est gra gratisdata. Jdo flagella dei z increpatiōes z monitiones pdicatorum sunt gratisdate. sic scientie ingeniū. fortitudo. sanitas fm Scotū. Si tenemus hanc opinionē q omnes angeli fuerūt creati in gra cū opinione tunc necesse est ponere tres moras. Jn prima mora angeli fuerūt creati in gra z p illā laudauerūt deū. Jn scda mora boni pseuerauerūt in bono: z mali declinauerūt z demeruerūt. Jsta scda mora nō fuit instantanea sed dimēsibilis: quia i ista boni multa bona meruerūt: z multa mala mali fecerūt tēptando alios z tunc fuit bellum siue prliū magnū in celo. Peccauerunt odio supbia inuidia et ista non possunt fieri i instāti. Tercia mora pncipalis ē qua boni fuerūt pmiati recipiendo beatitudinē z mali fuerūt dāpnati et puniri. Scdm Bonauē. z alios. angeli non fuerūt creati in gra. Nota rōnes in textu. Et si vis tenere hanc opinionē ponende sunt qtuor more. Jn pma omnes angeli fuerūt creati in puris naturalib⁹ Jn scda ppter regratiationem naturalium omnib⁹ dedit gratiā z adhuc oēs fuerūt vniformes. Jn tercia mora mali demeruerūt z boni pseuerauerūt. Quarta mora est pmiationis in qua boni fuerunt beatificati z mali dānati. ¶ Queritur. Quid sunt iste more. Dicūt quidā q iste more sunt instantia eui. Ad auctoritates q ponunt in principio qōnis. Respondet per vnam distinctionē gre. Gratia capit trib⁹ modis. Large. pprie z magis pprie. ¶ Primo mō capitur pro supaddito eēntialib⁹ naturalib⁹ vt ingeniū sciētia: scire bene cātare ¶ Scdo mō capit p supaddito libero arbitrio dispo-nēte ad rectitudinē vt virtutes naturales vt inocētia mititas pietas zc. ¶ Tercio mō capit pro supaddito libero arbitrio rectificans z cōplens z eleuans. Et hec gra dr gratūfaciens quia facit hominem acceptabilē deo. Et ideo autoritates pbantes q angeli creati sunt in gra intelligunt primo mō vel scdo modo vel tercio mō. Pōt etiam alia solutio esse q angelum esse creatū in gra. Hoc pōt intelligi dupl'r. Uno mō formalr z actua

liter z sic nō fuerūt hoc mō. Alio mō dispositione z tūc bene concedendū ē. Nota ppositionē. Deus ita statuit z determinauit legibus sue sapie ꝙ nullus siue hō siue angel⁹ beatificabitur siue habebit gratiā z gloriā nisi mediāte merito vel pprio vel alieno. Propo incꝫ padultis. alieno pro infantib⁹ z hoc merito cōgrui. Meritū de cōgruo est aliqđ opus bonū de genere moris dispōnēs ad grāz factum sine grā vt dare elemosinā extra charitatē. Meritū de cōdigno est aliqđ bonū elicitū ꝺm inclinationē charitatis ¶ Querit̄ quō charitas dr̄ forma virtutum cū tn̄ nō sit subiectiue in ꝑtutibus Dico ꝙ ꝟtutes z opa nr̄a dicunt̄ formata p charitatē qz nec virtutes nec opa acceptant̄ nisi sint formata seu producta p charitatē. Nota p illa autoritate Ezechiel. xviij. Aurū opus decoris tui z foramina in die q̄ condit⁹ ē. Aurū ē charitas foramina ē dispositio q̄ est in creatura rōnali ad recipiēdū charitatē diuinā

Querit̄ tercio. Utrum aliq̄bus data sit future glorificationis pſciētia. Aduertendū quod quedā sunt possibilia q̄ nūꝙ erūt vt antixp̄s. Alia sunt possibilia q̄ nun. ꝑ erūt vt ꝙ sit ali⁹ sol z alia luna. Opinio talis est ꝙ nulli angeli nec boni nec mali habuerūt prescientiā sui status z hec est ɔclo rōnalis Rō est qz certa cognitio future btitudinis magis ptinet ad statū pmij ꝙ̄ ad statum meriti. Pono distinctiōes ¶ Prima distinctio duplex ē certitudo quedā potentie cognitiue. alia potentie effectiue. ¶ Scđa distinctio duplex est certitudo intellect⁹ quedā est infallibilitatis. alia est probabilitatis. ¶ Prima est illa qua aliq̄s ita cognoscit aliq̄d ꝙ nō pōt falli. vt cognitio ꝙ viuo. ¶ Scđa est illa q̄ habetur p pbabiles rōnes vel verisil̄es ad vnā partē sic ꝙ ad oppositū nulle sunt pbationes vel valde pauce vt scio: ꝙ ois mater diligit filiū suū. ¶ Tercia distinctio. Certitudo volūtatis ē duplex q̄dā expectabil̄ alia ē tentationis. Prima ptinet ad viatorē. Scđa ad cōphensorē. Spes est certa expectatio future beatitudinis proueniens ex gratia z meritis ¶ Prima ppō. Angeli ꝙ̄diu fuerūt viatores tētationis nō habuerūt certitudinē infallibilitatis de sua glificatione. pꝫ qz deus nō reuelauit eis nec poterant sare ex ipsis: qz nullus intellect⁹ creatus pōt scire p naturalē virtutē futura ɔtingentia. ¶ Scđa ppō. Angeli in sua creatōe habuerūt certitudinē pbabilitatis sue glificationis: pꝫ qz poterant cognoscere ex rōnib⁹ pbabilib⁹ ꝙ aliq̄n haberēt gloriam. pꝫ qz nullū in se īpedimētū vel peccatū. ¶ Tercia ppō. Nulli angeli ꝙ̄diu fuerūt viatores tentatōis de sua glificatione qz tentatio ē act⁹ cōcupiēdi q̄ concupisco deū vt pñs mihi ¶ Quarta ppō Angeli in sua creatione nō fuerūt certi certitudine etiā spei de sua glificatione patꝫ quia nō habuerūt in sua creatione spem nec fidē nec gratiā. ¶ Quinta ppō Hoīes viatores existētes in grā hñt maiorē certitudinē ꝺ sua futura btitudine ꝙ̄ habuerūt angeli ī sua creatōe de sua glificatiōe patet qz hoīes iusti hñt fidē spem z charitatē. angeli aūt in sua creatione nō habuerūt posito qz creati sunt in puris naturalib⁹. ¶ Sexta ppō. Angeli in sua creatione habuerūt certā expectationē semiplenā de sua glificatōne patet quia habuerunt rōnes probantes scꝫ innocētiā z dei liberalitatē. ¶ Septima propō. Licet angeli in sua creatione fuerint propinquiores deo ꝙ̄ homines ꝙ̄tum ad statum. Homines tamē iusti propinquiores sunt deo ꝙ̄tum ad meritum. patet quia angeli habuerunt statū innocentie in principio creationis. Nos in principio autem nostri peccatores sumus z sumus omnes in statu miserie. ¶ Secunda pars patet eo ꝙ quia homines iusti viatores habent pignus vite eterne angeli non.

Quarto querit. Utrum malis angelis reseruari potuit suus casus. Casus dicitur de candendo siue candentia. Est differentia inter causam casum et occasionem secundum bonauenturam. Causa est quod producit effectum et intendit ipsum producere. Casus est causa que attingit effectum: sed non intendebat tamen vt fodiens inuenit thesaurum. Occasio est quod non est causa efficiens: nec intendebat aliquid facere: tamen aliquid sequitur: vt si quis in congregatione profert inconsulte verbum: ex quo audiens irascitur. Illud verbum prolatum non est causa: nec proferens intendebat: sed est occasio. ¶ Nota quod duo sunt agentia. Primo agens a proposito agit propter finem cognitum. Secundo agens natura se non agit propter suum incognitum. Casus theologice est defectio alicuius de aliquo statu. Et est triplex in angelis. Nam primus est casus a statu gratie. Secundus a statu glorie. Tercius a celo empyreo. A statu gratie ceciderunt quem probabiliter habuerunt. A statu nostro ceciderunt: non quia habuerunt: sed quia habuissent si non peccassent aut si penituissent: de omnibus istis est questio. Alius casus posset assignari scilicet casus a statu innocentie si fuerint creati in puris naturalibus. Quintum casum expectant post diem iudicii in abyssum inferni. Resolutio questionis stat in sex propositionibus. ¶ Prima propositio. Angelus non potuit prescire certitudinaliter casum suum antequam peccaret ex seipso naturaliter. patet quia illud erat verum futurum contingens sed nullus intellectus creatus potest certitudinaliter scire futura contingentia ex seipso naturaliter. nam hoc est proprium deo. ¶ Secunda propositio. Cum deus sciat naturaliter et certitudinaliter futura contingentia angelus malus non potuit prescire peccatum suum nisi a deo reuelante. Prima pars patet quia solus ille intellectus cuius noticia non dependet a re creata noscit futura contingentia certitudinaliter intellectus diuinus est huiusmodi. ergo etc. Noticia intellectus angelici dependet a re: sed futura contingentia non sunt a re. ¶ Tercia propositio. Si angelus malus sciuit certitudinaliter casum suum sequitur quod deus reuelauit sibi. ¶ Quarta propositio. Deus non potuit de potentia sua ordinata reuelare angelo suo malo casum suum. ¶ Quinta propositio. Licet deus potuit predicere angelo malo casum suum non tamen potuit reuelare. ¶ Sexta propositio. Reuelare est certam illuminationem causare interius in illo cui fit reuelatio de aliquo reuelato. Unde vna et eadem propositio numero potest dici coram omnibus existentibus in aliquo loco et potest vniformiter audiri ab omnibus et tamen non reuelabitur nisi vno vel aliquibus sicut patet de doctore proferente verba quia aliqui intelligunt et habent nouum assensum alii vero non. Nota quod dolor est de his que nobis ignorantibus adueniunt. Tristicia est de his que nobis nolentibus adueniunt. ¶ Queritur vtrum angeli in ipsa creatione. i. in instanti creationis habuerunt cognitionem matutinam. ¶ Triplex est cognitio quedam est meridiana: alia matutina: alia vespertina. Cognitio meridiana est clara dei visio: per quam beatus clare et nude videt ipsam essentiam diuinam in propria existentia vel presentia. ¶ Prima propositio Nulla noticia abstractiua essentie diuine quantumcunque distincta est noticia meridiana. ¶ Secunda propositio. Cognitio meridiana non est communicabilis viatori manenti in statu vie. Cognitio matutina est cognitio creaturarum que causatur immediate a verbo diuino siue claro viso siue non. Ista cognitio est duplex. Quedam est proprie dicta que est complete et perfecte matutina. Alia est large capta que est incomplete et imperfecte matutina. Prima est causata cognitio a verbo diuino clare viso. ¶ Prima propositio. Noticia intuitiua dei inquantum terminatur ad essentiam diuinam non est matutina. ¶ Secunda propositio est. Omnis cognitio matutina proprie capta est mere supernaturalis. Alia est cognitio matutina large capta quando causatur

imediate a verbo diuino nō clare viso. ¶ Scda ppō. Licet angeli in principio sue cognitionis nō habuerunt cognitionem matutinā stricte captā habuerūt tñ aliā. ¶ Tercia ppō. Nulla noticia alicuius rei create imediate causata per spēs acqsitas pōt dici cognitio matutina nec large nec stricte: patz quia ois cognitio matutina causata verbo diuino. Cognitio vespertina est cognitio rerum creatarū imediate causata ab ipsis reb' in pprio genere vel a speciebꝰ intelligibilibꝰ acqsitis supplentibꝰ vicē ipsarū rerū. ¶ Corrclariū. Cognitio rerū creataꝝ q̄ habet̄ vtute specierū innatarū pprie nō est vespertina. Dico ex istis dictis ꝙ melior opinio stat in duabꝰ distinctionibꝰ ꝛ propositionibꝰ. ¶ Prima distinctio duplex ē noticia matutina stricte ꝛ large capta. ¶ Prima ppō. Nulli angeli nec boni nec mali q̄diu fuerūt viatores habuerunt noticiā matutinā stricte captā patet qa nulli angeli habuerūt noticiā rerū inverbo diuino clare viso. ¶ Scda ppositio. Oēs angeli habuerūt in pncipio sue creationis noticiā matutinā large captam patz qz habuerūt noticiā oim creatarū rerū causatā a verbo diuino ¶ Scda distinctio. Angelus pōt dici lux dupliciter Uno mō ab irradiatiōe a luce supma pcedēte fm statū nature p quā irradiationē cognoscūt oēs res creatas. Pono ppositiones. ¶ Prima. oēs angeli in pncipio sue creationis fuerūt lux ppter talē irradiationē. ¶ Alio mō angeli pñt dici lux ab irradiatione suprema luce procedente fm statū plenitudinis grē ꝯsūmate siue glorie. ¶ Scda ppō. Soli angeli bti siue boni facti sunt lux p irradiatōez scdo mō dicta. Rōnes ad pmā ptē intelligunt̄ de cognitōe matutia large capta Rōnes ad oppositū intelligunt̄ de cognitione matutina proprie capta.

Quinto querit̄. Utruz in angelis sit cognitio vespertina post glorificationē. Resolutio. q. stat in octo propositionibꝰ. ¶ Prima ppō est. Ois creatura q̄tū est de se tenebre est. Ꝫ ens positiuū nō est tenebre vel priuatio lucis. ꝯ Rñdeo ꝙ ppō pdicta exponitur dupl'r Uno mō creatura capit̄ dupl'r pmo entitatiue positiuez quidditatiue. Hoc mō creatura nō ē tenebra. ¶ Scdo mō creatura ꝯpatiue p respectū ad deū q̄ est lux ꝛ quia dei ad creaturā nulla cōparatio: sicut nec lucis ad tenebras. ideo creatura dr̄ tenebra. Alio modo exponit̄ ppō. Ois creatura q̄tuz est de se est tenebra nō entitate ꝛ real'r sed q̄tū est de se. i. nisi deus creaturā ꝯseruaret creatura nihil esset sicut tenebra nihil est. ¶ Scda ppō. Sicut dies dat illustrationē a luce procedente sup hec tenebrosa. Ita mane ꝛ vespere dicunt̄ media inter diē ꝛ noctem p accessum ꝛ regressum. ¶ Tercia ppō. Deus ē lux: ꝛ tenebre in eo nō sunt vlle. ¶ Quarta ppō. Cognitio dei in se dicit̄ dies ꝛ meridies. ¶ Quinta propō. Diuina lux illuminās angelū illuminatione pfecta ad cognitionē sui facit ipm angelū eē lucē. ¶ Sexta ppō. Quicūqz angelus illuminatꝰ cognoscit creaturaz tūc cognitio eius dr̄ matutina vel vespertina. ¶ Septima ppō. Quicūqz angelꝰ illuminatꝰ siue btūs cognoscit creaturā in seipsa ꝛ in pprio genere talis cognitio est vespertina. ¶ Octaua ppō. Quicunqz angelus illuminatꝰ refert creaturā quā intellexit in genere pprio ad laudez dei sistendo. in diligēdo deū talis cognitio ē matutina. Ex his seqtur Corrclariū ꝙ cognitio matutina multo clarior est q̄ vespertina. Alia est cognitio tenebrosa que nō laudat deum. illa scz qua pelligitur propria voluntas q̄ diuina ꝛ qua pponitur creatura creatori. Hec cognitō est in malis ꝛ peccatoribꝰ. ꝛ potest vocari erronea et falsa. Argumenta patent in textu ꝛ possunt notari pulchre autoritates ad predicandum.

CIrca quintã di/stinctionẽ querit᷑. ¶ Utruꝫ lucifer peccauerit pctõ sup bie. Pro rñsione notãdũ ꝙ duplex est pctm̃ scꝫ cõmissionis ꝛ obmis sionis. Pctm̃ cõmissionis est actꝰ libere ꝛ volũtarie elicitus vel imꝑatus a volũ tate cõtra aliqđ p̃ceptũ diuinũ. Prima particula est actꝰ ad drñam peccati ob/missionis loco gñis. ¶ Scđa libere ꝛ vo lũtarie q₂ nullus peccat nolẽs q₂ pctm̃ adeo volũtariũ ꝛc̃. Tercia elicitꝰ vł im ꝑatus ponit᷑ ista disiũctiua ꝓpter actuꝫ duplicẽ.s.interiorẽ ꝛ exteriorẽ. Intelle/ctus ꝓpter actũ interiorẽ sicut non con/cupisces. Imꝑatꝰ ꝓpter actũ exteriorẽ. ¶ Quarta particula est ꝯ aliq̃d p̃ceptũ diuinũ. Et ꝯformiter diffinit Augꝰ. ꝙ pctm̃ est oĩe ꝯcupitũ vel factũ vł dictũ ꝛ h̃ est materiale ꝯtra legẽ dei ꝛ illud est formale. Idẽ Pctm̃ est volũtas assequẽ di vel retinendi qđ iusticia vetat. Am/bro.in lib.de paradiso. Pctm̃ est p̄uari catio legis diuine ꝛ celestiũ inobediẽtia mãdatoꝝ. Aliud est pctm̃ obmissionis Est obmissio libera alicuiꝰ actus p̃ce/pti affirmatiui ꝓncipał quẽ ommittẽs tenet᷑ eligere vel facere. Prima ꝑticula est obmissio libera ꝛ q₂ si nõ esset libera non esset pctm̃. Scđa est actus alicuius ad differentiã actus circũstantionatꝰ q₂ dicere officiũ diuinũ cũ euagatione non est obmissio sed negligẽtia. Tercia par ticula p̃cepti affirmatiui ponit᷑ ad diffe rentiam transgressionis p̃ceptoꝝ negati uorum sicut furtũ cõmittẽdo nõ obmit to:sed obmissio est circa precepta affir/matiua sicut honorare parẽtes. Quar/ta principalis ponitur ad differentiam actuũ minus principalium sicut ire ad matutinũ est principalis actus indue/re palium minus principalis. Ex istis inferuntur correlaria. ¶ Primũ. Volũ/tas creata sine omi positiuo actu libere elicito ab ea vel imperato potest peccare mortaliter patet qñ voluntas obmittit aliquid ad qđ tenet᷑ peccat mortaliter: ꝓut accipitur in ꝓposito sicut obmissio honorãdi parẽtes. patet hoc ꝑ exemplũ sicut habeo parẽtes indigentes tũc vo/lo deliberare vtrũ tenear subuenire nõ tamẽ refuto sed suspendo illud p̃ceptuꝫ ꝛ ponatur ꝙ parentes moriant᷑ in illo in stanti tũc peccat mortaliter sine actu eli cito libere ꝛc̃. ¶ Scđm nulla transgres/sio fctã ꝯtra traditionẽ homis inq̃tuꝫ hõ est:est pctm̃ mortale. ¶ Terciũ. Nul la transgressio facta ꝯtra p̄latũ aliquem inq̃tum est alius p̄latus a deo ꝛ distin/guitur a deo.nulla talis ẽ mortale pec. ¶ Quartũ. Tota ecclesia vt non innitit᷑ spũisancto vel vt distinguitur a spũ sancto põt obligare ad pctm̃ mortale. Per ecclesiam intelligo congregationẽ pape cardinaliũ ꝛ omniũ in terra viuen tium inq̃tum distinguit᷑ a spũsctõ et sic non põt obligare ad pctm̃ mortale. Ex quo sequitur ꝙ summus põtifex nõ po/test obligare ad pctm̃ mortale ꝛ genera liter oẽs homines. Nullus legislator si/cut princeps secularis vel ecclesiasticus prelatus põt obligare aliquẽ ad exercẽ/dum actũ aliquẽ sub aliqua pena quaꝫ ipe non põt infligere. Sed nullus talis potest infligere penã peccati mortalis. Maior patet.quia si rex p̃ciperet mihi ꝙ irem ꝑisius sub pena destructiõis vł interfectiõis aĩe mee illud p̃ceptũ nihil valeret. Minor ptꝫ:q₂ nullus potest in/fligere penã eternã nisi solus deus quia pena peccati mortalis est pena eterna. ¶ Quintuꝫ. Ecclesia vt innititur spũi/sancto etiam summus pontifex vel ali/quis p̄latus inq̃tum innititur spũisctõ põt obligare ad pctm̃ mortale. Et ideo est ꝙ ecclesia obligat ieiuniuꝫ q̃dragesi/male q₂ innititur spũisctũs. Alia ꝑsua/sio est ꝙ sicut solus deus dat vitam eter nam et gratie:sic solus auctoritatẽ obli gandi ꝛ infligẽdi penam eternam. solus claudit ꝛ nemo aperit. aperit ꝛ nẽo clau

dit Duplex est pctm̄ scȝ mortale ꝛ veni/ale. Pro declaratione ponunt̄ ꝓpōnes.
¶ Prima. Omne pctm̄ pro quāto est of fensa dei pro sua cōditione ꝛ indignita/te mortiferū ꝛ mortale: ꝛ separatiuū est a gratia dei. Probat̄: qꝛ q̄libet offensa dei pōt puniri iuste a deo iudice non so lū tꝑali pena scȝ mortis sed etiam pena eternali. pꝫ qꝛ q̄libet offensa dei ē digna morte ꝛ de⁹ iuste pōt illā infligere penā peccati. pꝫ ꝯclō: qꝛ nulla nec tꝑalis nec eternalis pena est tā mala sicut q̄cunqꝫ offensa dei; vñ citius esset toleranda pe/na mortis ꝗ̄ admittere offensaȝ dei ꝛ sic in nullo casu licitū est offendere deū.
¶ Scđa est. Nulla offensa dei ē de se ve nialis nisi respiciēdo ad diuinā miseri/cordiā q̄ nō vult reputari ꝛ obligari of/fensam nr̄am ad penā eternā. pꝫ qꝛ qđ/libet pctm̄ est mortiferū essentialr̄ solū.
¶ Tercia ꝓpō. Peccatū mortale ꝛ veni/ale in rōē peccati ꝛ inq̄ꝫtum pctm̄ non di/stinguunt̄ additatiue ꝛ formaliter ꝛ in/trinsece sed distinguunt̄ solū ꝑ respectū ad diuinā mi̅icordiā q̄ vult imputare vnū ꝛ n̄ aliud ad mortē. pꝫ qꝛ oē pctm̄ siue mortale siue veniale est offensa dei q̄ est mortifera qꝛ q̄libet offensa dei est mortif ra. ¶ Quarta est. Duplex ē dif/ferentia inter peccatū mortale ꝛ veniale. Prima est de pctō mortali qꝛ pctm̄ mor tale punit̄ pena eternali ex iusticia dei ordinata: et pctō veniali correspōdet pena tꝑalis. Ex hoc patet ꝙ opinio thelogie est nimis crudelis dicēdo ꝙ pctā venia lia puniūt̄ i inferno pena eterna: qꝛ de/us nō sic ordinauit. Alia est differentia ab extrinseco: qꝛ pctm̄ mortale destruit grām dei ꝛ separat a deo. Veniale nō de struit grām nec separat a đo eo mō quo mortale: quia sic placuit deo ordinare.
¶ Ex quo sequit̄ correlarium contra il/los qui dicūt ꝙ peccatū dicitur veniale quia meret̄ veniam: hoc falsum est quia nulluȝ peccatū potest habere rōnem ad merendā veraciter veniam; immo deme retur. Et ideo omnis offensa đi est mor talis de se ꝛ deus iuste posset auferre no bis grāȝ ꝛ vitam spūalem: sed ex sua mi sericordia statuit ꝙ nō auferret nobis il lam ꝑpter quācunqꝫ offensam.
¶ Quinta propō. Nos obligamur deo ad gratitudinē et gratiarūactionem ex eo ꝙ non punit nostra peccata venialia pena eterna. Quātū sibi obligamur de remissione pctōꝝ mortaliū: qꝛ cōmutat penam eternā in tꝑalem. ¶ Sexta ꝓpō. Peccans venialiter ex deliberatione pre uia abutit̄ misericordia dei qua concedit peccatū veniale non esse mortale: tamen adhuc ille cōsensus in pctm̄ veniale non est adhuc nisi venialis: qꝛ cōsensus veni alis nō est nisi venialis fm oēs doctores.
¶ Septima ꝓpō. Qđlibet peccatū siue mortale siue veniale est ꝯtra aliqđ pce/ptum: cōtra illos q dicunt ꝙ veniale est cōtra consiliū cū quib⁹ est scotus. patet quia nullū est peccatū nisi qꝛ prohibitū Ps. cxviij. Preuaricātes reputaui ꝛc. qꝛ ois peccator est p̄uaricator ꝛ transgres/sor. ¶ Aliqđ est prohibitū tripliciť. s. le ge naturali vel lege dei vel humana da/tas scripto voce vel mēte ꝑ leges. ꝛ ꝑ di/stinctiōes p̄t solui argumentū. ¶ Scđs termin⁹ est supbia que ꝗ̄tum ad p̄sens est duplex scȝ p̄sumptionis ꝛ ambitiōis Supbia p̄sumptionis est immoderat⁹ amor amicicie sui ꝑpius quo aliquis pōt plus diligit seipm pluſꝗ̄ rō recta dictat ꝛ lucifer peccauit: hoc pctō nimis inor/dinate ꝛ immoderate diligendo seipm. Ideo August. xi. de ciuitate dei dicit ꝙ superbi dicuntur placentes sibi. Unde ex isto amore fundata est ciuitas diabo/li. Unde etiā Augusti. nono de ciuitate dei dicit ꝙ duo amores fecerūt sibi du/as ciuitates. Superbia ambitionis est inordinatus appetitus ꝛ immoderatus amor proprie excellētie super alios. Et hanc describit Aug⁹. Est praue celsitu dinis inordinatus amor siue inordina/tus appetitus. Ille proprie est supbus

ꝫm Bonauenturā qui omnia vult facere omēs alios spernit ⁊ nihil bene facit. ¶ Respōsio Bonauenture ⁊ opinio est ꝙ angeli peccatū potest considerari tripliciter. Primo q̄tum ad inchoationē: vel q̄tum ad ingressum. Scḋo q̄tū ad eius consummationē: vel q̄tum ad progressum. Tercio q̄tum ad eius confirmationē seu obstinationē: vel q̄tuꝫ ad egressuꝫ. ¶ Tota resolutio huius respōsionis stat in tribus propositionibus.

¶ Prima ꝓpositio est. Qꝫ pctm̄ pmi angeli q̄tum ad eius inchoatiōnē fuit superbia p̄sumptionis: patet per diffinitionem superbie p̄sumptionis. ¶ Scḋa ē. Qꝫ primū pctm̄ luciferi q̄tum ad eius consummationē fuit superbia ambitionis: vide supra. ¶ Tercia est. Qꝫ pmū pctm̄ luciferi q̄tum ad eius confirmationē id est obstinationē fuit inuidia et odium dei ⁊ ibi consummata fuit malicia. Correlarium. Diabolus peccauit pluribus peccatis: quia melior actus ⁊ magis meritorius est amor dī. Sic ecōtra peior actus qui possit esse est odium quia sicut in bonis actibus est procedere a magis bono ad maius bonuꝫ. Sic etiam in operibus viciosis est procedere a minus malo ad maius malum. Ex his patꝫ ꝙ peccauit pluribus peccatis lucifer. Et vltra textum videndū est in quibꝫ ⁊ quot ꝓpositiones ponende.

¶ Prima propositio Peccatum luciferi non potuit esse nisi in voluntate: patet. quia non potuit peccare per actus potētiarū sensitiuarū: tum quia non habet: tum etiam quia nullus actus potentie sensitiue est malus nisi in q̄tum procedit a mala voluntate: nec potuit esse in intellectu angelico: qꝫ hoc non potuit esse nisi male et false iudicando qḋ fit per errorem quoniam error non est peccatū sed pena peccati.

¶ Secunda propositio. In voluntate potest esse duplex actus scꝫ velle et nolle siue diligere et detestari.

¶ Tercia propositio. Nullum nolle potest esse primum peccatum luciferi. patꝫ omne nolle p̄supponit velle: ⁊ omē nolle inordinatum est velle inordinatum.

¶ Quarta propositio. Duplex est velle voluntatis: quoddam amicicie: ⁊ quoddam concupiscentie. Voluntas amicicie propter bonum amati. Volūtas cōcupiscentie propter bonum amātis.

¶ Quinta propositio. Omne velle concupiscentie p̄supponit velle amicicie. quia non concupisco vinum nisi quia diligo meipsum. ¶ Sexta propositio. Inter omnes actus voluntatis velle amicicie primum est. ¶ Septima propositio. Inordinatus amor amicicie sui quo lucifer plus dilexit seipsum q̄ deum fuit primum peccatum eius: ⁊ istud fuit primum fundamentū ciuitatis babylonice. Scḋm illud Aug⁹. Duo amores fecerunt sibi ⁊c. ¶ Primū ergo peccatum luciferi ꝫm Bonauenturā ⁊ omnes doctores fuit superbia. Sed scotus dicit ꝙ fuit peccatum luxurie propter ꝙ sciēdum ꝙ luxuria potest cōsiderari duplr̄ citer. ¶ Vno modo proprie capiēdo luxuria pro fluxu carnis: et de ista nō peccauit angelus. ¶ Alio mō large pro inordinato amore suipsius vel alterius ⁊ de ista peccauit lucifer. Tūc sufficit facere fundamentum babylonice ciuitatis sed superaddidit multa alia pctā.

¶ Scḋm peccatum Lucifer fuit inordinatus amor suipsius ꝯcupiscentie.

¶ Tercium peccatum. Quia concupiuit beatitudinē intēsissime: quia nō minorem q̄ deus habet. ¶ Quartum peccatum. Quia cōcupiuit beatitudinem minis accelerando: quia nolebat eā mereri sed ante tempus determinatum volebat habere. ¶ Quintum peccatum. Quantū ad causam cōcupiscendo beatitudinem quia volebat eam habere sine meritis vltra ordinationē diuinā.

¶ Sextum peccatum. Fuit inordinat⁹ amor excellentie super alios.

¶ Septimū pctm̄ fuit in nolle qz habu/it plura nolle in opposituū eoꝝ q̄ cōcupiscebat: qz ꝑmo nolebat habere minorem beatitudinē q̄ꝫ deus ibi fuit inuidia. ¶ Octauū pctm̄ fuit qz noluit expectare beatitudinem tpe debito z ibi est ira. ¶ Nonū pctm̄ qz noluit hr̄e beatitudinem ꝑ merita z etiā ē ibi ira. ¶ Decimū pctm̄ qz nouit subesse deo ¶ Undecimū pctm̄ fuit infidelitas qđ sumit̄ fm̄ beatitudinem qz errauit qz nō credebat ꝙ deus eū puniret vel iudicaret. ¶ Duodecimū peccatum fuit pctm̄ curiositatis. ¶ Tredecimū pctm̄ ommissionis quia ommisit facere ꝙ debebat. ¶ Decimum quartū pctm̄ fuit ingratitudo qz debebat regratiari do de bonis sibi ab eo datis. ¶ Decimūquintum pctm̄ fuit seductio vel seditio qz fecit seditionē magnā in celo traxit terciā partem stellarū z seducebat alios. ¶ Decimūsextū pctm̄ fuit homicidiū qz Jo. dicit ꝙ ab initio fuit homicida z suipius z alioꝝ qz occasionē peccati mortal̄ dedit alq̄s incitādo ¶ Decimūseptimū fuit furtū qz abstulit rem alienā inuito dn̄o. Sicut adhuc nitit̄ auferre do aīas. ¶ Decimūoctauū fuit pctm̄ tyrānidis. ¶ Decimūnonum pctm̄ fuit gulositatis qz voluit habere cibū qn̄ debebat ieiunare z auide cōcupiuit illū cibū q̄ quidē cib⁹ est clara dei visio q̄ est panis angeloꝝ. ¶ Uicesimū pctm̄ fuit odiū z detestatio dei z ꝯsummauit tūc maliciā Aliq̄ etiā ponūt blasphemiā q̄ pōt reduci ad alia. Aliud fuit etiā desperatio. Et aliꝫ etiā ponunt ꝙ fuit falsa dogmatisatio. Et gn̄aliter loquēdo nō est aliq̄ spēs pcti imaginabil̄ qn̄ cōmiserit lucifer. Et si dicat̄ ꝙ ī vno solo motu peccauit: dicendū ꝙ ꝑ motuꝫ intelligit̄ pr̄imū pctm̄ aliter doctores sibi ꝯtradicerēt sepe.

Scđo querit̄. Quid appetiit lucifer. ¶ Uerū deo ecparari appetierit. ¶ Resolutio stat ī istis ꝓpōnib⁹.

¶ Prima similitudo dei est duplex quedā est eq̄litatis z ecparātie: alia est ꝯformitatis z imitabilis: ꝑma est q̄ aliquis est silis deo in oībus ꝑ oīmodā adeq̄tionē. Et h̄ mō fili⁹ dei in diuinis est silis deo pr̄i z sp̄uiscto. Alia silitudo dei imitabilis est q̄ d̄s imitat̄ in aliq̄b⁹ actib⁹ vel in aliq̄ pfectōe diuina pticipādo eā. Exemplū ꝑmi de ṽtutib⁹ theologicis z mirabilib⁹. Exm̄ scđi sicut iudices imitāt̄ iusticiā dei z sapiētes sapiam. ¶ Scđa ppō silitudo dei z ecparātie nō est imitabilis creature. pꝫ qz implicat ꝯdictōꝫ creature oīmodā hr̄e equalitatē dei. ¶ Tercia ꝓpō. In filio dei est silitudo dei pr̄is oīmoda eq̄litatis z ecparantie qz est sibi silis in oībus. ¶ Quarta. In sp̄u scto est silitudo di pr̄is z filiꝫ eq̄litatis oīmoda atqꝫ pfectissima. ¶ Quinta Silitudo dei eq̄litatis z ecparātie non pōt iuste z ordinate appeti a nulla creatura qz nō est cōicabilis. ¶ Sexta. Similitudo dei ꝯformitatꝫ z mutabilis est duplex. Una est virtuosa qn̄ aliq̄s imitat̄ deum in actib⁹ ṽtuosis puta in iusticia hūanitate z castitate iuxta illđ mat. xi. Discite a me qz mitis sum z c̄. Alia ē viciosa z displicēs deo. z ē q̄ aliq̄s appetit silis esse deo in aliq̄ q̄ non decet eū. sicut appetere hr̄e dn̄ium sup alios: se vindicare de inimicis qz nullus q̄ꝫtūcunqꝫ pfectus hr̄e pōt iusto dn̄ium sup alios a seipo sꝫ q̄ vocat̄ a deo tanq̄ꝫ aaron. Uindicta opponit̄ correctioni: qz vindicta ꝓ ꝑte fit recordatiōis culpe: correctio ṽo fit grā correcti vt scꝫ emēdet̄. De⁹ vindicat pctā in damnatis sed non corrigi ¶ Septima. Silitudo imitabilis z cōformitatis ṽtuosa pōt ab om̄i hoīe vel angelo appeti: patꝫ qz est grata deo z qz cōsistit in ṽtuosis opib⁹. ¶ Octaua est. Silitudo dei viciosa imitabilis z ꝯformitatꝫ non pōt iuste appeti a nulla creatura qz deo displicet. ¶ Nona ē. Silitudo dei eq̄litatis z ecparantie est duplex quedaꝫ est oīmoda totalis et est q̄ aliq̄s

est silis deo totaliter ut filius in diuinis Alia est parcialis et aliqualis et est illa qua quis est similis deo in aliqua conditione ut habere tantā scientiā quantā deus habet. ¶ Decima ppō. Impossibile est creaturam rōnalem appetere omnimodam similitudinē eq̄litatis dei. patet q2 si quis appeteret eā faceret vnū figmentum sicut chimerā. ergo non appeteret equalitatē dei ſm suam fictionem et debet intelligi de appetitu efficaci et nō simplicis cōplacentie. ſm scotū. ¶ Undecima ppositio. Licet similitudo dei equalitatis et equiparātie parcialis et aliqualis possit appeti a creatura rōnali nō tamen ordinate. ptz quia creatura pōt appetere tantā scientiā quātā sicut fortassis appetijt cua. et sic dicendum est de dominio primi angeli. ¶ Duodecima est. Lucifer appetijt equalitatem dei conformitatis et intimitatis inordinate tamen q2 appetijt dominari et preesse alijs patet ergo q non placebat deo. ¶ Decimatercia ppositio. Lucifer appetijt similitudinē dei equalitatis et equiparantie parcialē aliqualē deordinatissime tamē patet: quia appetijt habere excellentiā sup alios auctoritate ppria qd fuit impossibile. Un̄ duo appetijt vnum dominiū habere sup alios. Aliud habere illam auctoritate ppria et independēter et in hoc grauissime peccauit. ¶ Nota q in textu dicitur q lucifer appetijt oīmodā equalitatē dei. Hoc debet intelligi ſm scotū appetitu desideratiuo qd idē ē cū appetitu simplicis cōplacētie. Nō potuit aūt appetere ipam eq̄litatē appetitu dei electiuo q̄ est ſm scotū appetit9 efficax. Ex q̄ ptz q isti doctores idē dicunt tn̄ alijs vbis. ¶ Nota q duplex est celū scz Corporale et sunt celi materiales. Spūale ē duplex qddā increatū scz pr̄ fili9 et. ss. et d isto loqbat lucifer. Aliud creatū et ē q̄libet aīa hn̄s grām vel angl's. Et hoc mō capit qn̄ dicim9 Fiat volūtas tua sicut in celo et in terra. In celo. i. in hoībus iustis. in terra id est peccatoribus.

Tercio querit. Utrum minores angeli peccauerūt pctō supbie Resolutio qōnis stat in ppositionibus ¶ Prima ppō. Inter oēs angl'os lucifer fuit pfectior ceterꝫ. Ista ppositio q̄uis sit multoꝝ et magnoꝝ nō tn̄ videt pbabilis vt patebit infra. ¶ Scda ē. Lucifer etiā fuit maxim9 in malicia inter oēs malos q2 fuit occasio oium maloꝝ excedit eīn oēm creaturā angelicā peccatricē vel humanā in malicia. Uidetur eīn q fuit multo peior q̄ antixp̄s q̄ erit pessimus hoim: sicut xp̄s fuit optimus hoim cui ɔtrari9 erit antixp̄s. Nota q sub q̄libet spē in ordine angeloꝝ sunt plures angli ergo ipe lucifer habebat multos socios eq̄les in natura cū sint eiusdē rōnis: et iō nō opoꝛtet dicere q ipse fuerit nobilior oībus angelis eēntialr etiā in puris naturalib9. Et videt pbabile q michael fuerit nobilior eo: q2 ſm Anselmū et alios doctores qn̄ factū fuit pliū in celo inter malos angl'os et bonos et fuit duplex preliū. Primū fuit i volūtatib9. Scdm fuit in resistēdo malis etiā ppria vtute motiua et naturali q̄ ipse michael pieciit ipm luciferū de celo: queadmodū ei de9 potuisset illud p se fecisse. Est tn̄ pbabile q ipe fecerit mediantib9 angl'is sctis. Ita q ipe michael expulit vtute ppria tanq̄ ipso fortior et robustior etiā in puris naturalibus. opoꝛtet p hoc dicere q fuit pfectior in essentia q2 ptās motiua naturalis maior ɔsequit naturā et essentiā pstantiorē et pfectiorē. Ex h ptz q lucifer nō fuit pfectissim9 angl'oꝝ i eēntia. Rn̄deo ad qōnē. Dicendū q sicut lucifer peccauit pctō supbie etiā oēs angeli mali peccauerūt supbiētes nō tn̄ ita graniter. Modus q̄ peccauerunt ſm aliq̄s fuit q2 ɔsenserūt supbie luciferi. et q̄ consentit supbie est supbus. Iste modus dicēdi parū videt q2 verisile est q pus appetiuerūt excellentiā ppriā et requiē ali

quã. Anteq̃ peccarẽt viderũt in verbo diuino ad beatitudinẽ se eẽ creatos quã tamen obtinerẽt cum meritis ꝛ ꝙ deberent obsequi hoibus q̃s deus creaturus erat: sed lucifer nolebat habere ꝑ merita nec seruire hoib⁹ hoc reputãs indignissimũ. Et talẽ minores angeli alij appetebant libertatem. Amor castus est amor ordinatus qui semꝑ tendit esse sursum ad deũ spõsum castissimũ. Sicut ignis semꝑ tendit sursum. Amor aũt libidinosus est amor quicũq; inordinatus q̃ cõtrariat amori casto quia semꝑ incuruat ad creaturã. Itẽ est amor honesti q̃ semper est bon⁹ et est amor castus. Est etiã amor incõmodi quo peccauerũt minores angeli in appetẽdo libertatẽ sb lucifero.

Quarto querit̃ Utrum

peccatũ minoꝝ angeloꝝ habeat aliquẽ ordinem ad petm̃ luciferi: questio ꝓposita habet tres sensus. ¶ Primus. Utruȝ peccatũ luciferi fuerit grauius peccato minoꝝ angelorũ. ¶ Scd̃s. Utrũ peccatum luciferi fuerit causa quare peccauerunt ꝛ si non peccasset peccassent. ¶ Tercius. Utrũ petm̃ luciferi fuerit in aliq̃ mora cõmissuȝ añ petm̃ minoꝝ angeloꝝ. Et est triplex Oppinio ꝑma. Licet peccatum luciferi ꝑcessisset prioritate intentionis non tamẽ prioritate causalitatis ꝛ durationis ꝛ omnes in hoc ꝯcordant. ¶ Scd̃a est. Licet peccatum luciferi ꝑcesserit peccato aliorum angelorum intentione ꝛ causalitate non tamen tempore due prime partes sunt vere sed vltima est falsa ¶ Tercia est doctoris seraphici ꝙ peccatũ luciferi fuerit prius q̃ peccata aliorum angelorum ꝛ prioritate intẽtionis ꝛ causalitatis et ꝑoritate temporis: quia fuit grauius fm̃ omnes. precessit in tp̃e: quia ip̃e lucifer aliq̃ñdo solus in peccato fuit quia nõ potuit fieri ꝙ minores angeli in eodem instanti viderẽt volitionem luciferi ꝛ etiam commodũ ꝛ deliberarẽt peccare ꝛ peccarent: Precessit etiam causalitate: quia causa occasionis fuit peccatoꝝ aliorum. Sicut habet̃ Apocal. xij. Draco traxit terciã ꝑtẽ ꝛc. qd̃ sc̃ti ꝛ mgr̃i exponũt de lucifero. Si traxit ergo aliquo mõ procurauit. Itẽȝ Joh. viij. dicit̃. Pater mendacij ꝛ ip̃e mẽdax. Capitur ibi species pro genere fm̃ glo. scȝ mendacium pro peccato. ergo videt̃ ꝙ fuerit pater peccati. Nota ꝙ quilibet angelus siue bonus siue malus si permittat deus ex puris naturalib; potest cognoscere cogitationes ꝛ voluntates nostras cum sint sub obiecto intellectus nostri. Vñ deus nõ ꝑmittit cõiter sicut deus non ꝑmisit ꝙ cognosceret virginitatẽ marie ¶ Duplex ẽ deformitas scȝ nature ꝛ voluntatis. Uoluntatis nõ est nisi discordia volũtatis create a volũtate dei ꝑceptiua ꝛ ista non est cognoscibilis alijs ab illo qui talem deformitatẽ habẽt. Nature non est nisi quedaȝ monstruositas qua aliquis caret perfectione que debet sibi cõpetere. Peccatũ angeli fuit remissibile vsq; ad terminũ vie sicut peccatũ hominis est semper remissibile vsq; ad instans mortis: postea autem non est remissibile. Sic dicendũ est de peccato luciferi: q̃diu fuit in mora si ue in via si penituisset habuisset veniã.

Quinto querit̃. Utruȝ

cõuersio minorum angeloꝝ ad deum fuerit virtute nature vel auxilio gratie. ¶ Cõuersio theologicat̃ est duplex quedam entitiua: ꝛ quedam mentalis. Entitiua est totalis transitio vnius entitatis in aliam rem. Sicut trãsitio specierum panis ꝛ vini in sacramento altaris in verum corpus christi que dicitur totalis ad differentiã trãsitionis phicalis qui est parcialis ꝛ illa nõ potest fieri nisi a deo: et de ista dicitur fuisse conuersa vxor loth ita ꝙ corpus fuerint redactũ in statuam salis ꝛ hoc fm̃ aliquos: nihil omin⁹ deus potuit hoc facere. Alia mẽtalis siue intellectualis et est triplex.

¶ Prima dicitur naturalis et est quan/do mens creature rōnalis fm naturā su/am est ordinabilis ad deum z semp ten/dit ad eum appetitu naturali. Et sic lo/quebatur proculdus qui dicebat q̄ res habent triplex esse. Vnū in sua causa si/ne deo: aliud in egressum z aliud in pro/gressum z fm hoc vtraq̄ res est perfecta quando reuertitur in suum finē z ad id vnde egressa est: sicut patet in circulo.

¶ Scđa cōuersio dicitur gratiosa siue gratuita quādo mens creature rōnalis coniungit suo principio per habitū cha/ritatis z gratie. Et ista est triplex scilicz habitualis: virtualis z actualis. ¶ Ha/bitualis fit solūmodo in habitu chari/tatis et non in actu. Isto mō dormiens in charitate est cōuersus ad deū cōuersi/one. s. habituali. ¶ Virtualis ista nō fit solum in solo habitu charitatis sed req̄/rit aliquē actum elicitū a charitate qui semp nō est ɔtinuatus sicut aliquis vo/lens celebrare in principio actualr̄ zc̄.

¶ Actualis cōsistit tam in habituali q̄ in actuali actu charitatis z ista est meri/toria. ¶ Tercia cōuersio mentalis dicit̄ gloriosa siue beatifica: et est dirigere de/um clare visum ad differentiā conuersi/onis vie. Et super oia ad maiorē expl̄si/onem. ¶ Auersio est triplex. Quedam habitualis que quidē nunq̄ fuit i actu illo in quo est: tamen bene fuit in alie/no supposito z ista ē auersio peccati ori/ginalis. Alia est non solum habitualis sed etiā actualis propter actū illꝰ auer/si precise qui pertransijt in preteritum. Et hoc mō existens in pctō mortali de quo non penituit est auersus a đo quia in eo remanet quedā obligatio. Alia est pure actualis et est ꝑinordinata affectio voluntatis qua spernit̄ bonū incōmuta/bile z non dicit q̄d positiuum sed priua/tiuū. ¶ Adhuc est duplex auersio q̄daz formalis et contraria et est odio habere deum z inuidere excellētie eius z ista est in demonibus sed raro in viatoribus.

Alia est virtualis et est quecūq̄ trans/gressio facta contra precepta facta non tamen ex contemptu formali ipsius dei z ista est in omni peccato mortali. Et no/ta q̄ differunt aliq̄d facere ex contēptu z cū contemptu. Illud fit ex contemptu qn̄ contēptus est causa illa q̄ alias nō fa/ceret q̄si dicendo ego faciā hoc in despe/ctu vestri z tūc est maximū pctm̄. Il/lud fit cū contēptu qn̄ aliquis facit ɔtra p̄/ceptum superioꝝ ita tamen q̄ cōtēptus non est in causa q̄ hoc facit. Resolutio questionis stat in propositōnib9 sequen/tibus. ¶ Prima propositio. In conuer/sione actuali vel habituali ad deū attē/ditur rectitudo seu iusticia creature ra/tionalis. ¶ Scđa ē. Nulla creatura an/gelica vel humana potest esse recta z iu/sta nisi conuertat̄ ad deum actu vel ha/bitu. Probatio. Nulla creatura pōt di/ci iusta nisi habeat iusticiam z recta ni/si habeat rectitudinē sed iusticia creatu/re rōnalis est iusticia charitatis p̄ quaz oḡa sunt accepta deo: ḡ nulla creatura pōt esse iusta nisi habeat iusticiā theolo/gicalē. ¶ Pro q̄ notandū q̄ triplex ē iu/sticia. s. innata. acq̄sita: infusa. ¶ Prima est ipa volūtas nr̄a vel rectitudo natu/ralis. ¶ Scđa pōt dici q̄cunq̄ v̄tꝰ mo/ralis p̄ quā possumꝰ recte agere: z h̄ mō iusticia est v̄tus cōis. ¶ Infusa ē ista iu/sticia theologicalis q̄ nōiat̄ charitas z ē decor oīm v̄tutū z ē sufficiēs ad beatitu/dinē. ¶ Tercia ꝓpō est. Queadmodū duplex ē rectitudo nature intellectual̄. ita duplex ē ɔuersio creature rōnal̄. s. na/ture istitute naturalis: z meritoria siue gratuita: quādo. s. angeli conuersi sunt ad deum etiam sine adiutorio gratie re/gratiādo de suis naturalib9 et tunc non fuit conuersio nisi inchoatiua et infor/mis: licet mererentur sibi dari charita/tem de congruo. Et postq̄ habuerunt illam: deū dilexerunt meritorie de cōdi/gno. Inceperunt ergo conuersionem sui ad deum virtute nature ita q̄ nō habu/

erũt ꝯuenĩẽtem. Nota ꝙ gr̃a dr̃ ꝯueni-ens que est cũ actus sequẽtis. Sequens qñ sequit̃ actũ ꝓcedentẽ. Dicit̃ operans qñ coopat̃ ad eliciendũ actũ meritoriũ. Justificare est de nõ iusto facere iustũ. Ad maiorẽ declarationẽ notãdũ ꝙ nõ: potest capi tribus modis. Uno modo pure negatiue. Alio modo priuatiue. Tercio modo cõtrarie. ¶ Primo modo nõ iustum est qd̃ nõ h̃z iusticiã nec aptũ natũ est h̃re iusticiã. Hoc mõ lapis est nõ iustus. ¶ Scd̃o mõ est qd̃ nõ h̃z iu-sticiã actu tñ est aptũ natũ habere illã. Sic ergo angeli creati in puris natura-libus fuerunt non iusti priuatiue.

¶ Tercio mõ est qd̃ nõ solũ caret iusti-cia sed etiam habet pctm̃ mortale quod quidẽ est cõtrariũ iusticie infuse ſm di-uinã ordinationẽ. Dupl'r põt capi iusti ficare. Uno mõ idẽ est qd̃ facere iustum de nõ iusto ꝓuatiue. Alio mõ facere iu-stum de nõ iusto ꝯtrarie .i. de impio fa-cere pium Et hoc modo angeli boni nõ fuerũt iustificati. Nota ꝙ triplex est di-lectio dei scʒ concupiscentie amicicie et obediẽtie. ¶ Dilectio ꝯcupiscentie est q̃ volũtas inq̃tũ volũtas naturaliter dili git deum inq̃tum est beatificans queli bet em̃ natura diligit cõmodũ suum et h̃ naturaliter: ista dilectio potuit eẽ ꝛ fu it in angelis anteq̃ haberent gratiam. ¶ Dilectio amicicie fit a voluntate ele-ctiua ꝛ deliberatiua et hec fuit in ange-lis inchoatiue ꝛ est qua quis optat deo honorẽ ꝛ gloriã electiue ꝛ deliberatiue. ¶ Dilectio obediẽtie est qua in obsequi um diuinum captiuatur ipsa voluntas tota ꝛ hec dilectio est a gr̃a vt in religio-sis qui offerun: se deo ꝑ professionẽ.

Sexto querit̃. Utrum in eorum conuersione meritum sequat̃ premium. Diffinitio meritum est act⁹ libere a voluntate elicitus vel impera-tus: deo specialiter acceptus scʒ tanq̃ dignus premio pro eo reddendo. Et po-nitur actus loco generis ꝛ cetera ad dif ferentiaʒ. Nota ꝙ duplex est acceptatio dei .s. generalis ꝛ specialis. ¶ Prima est qua deus acceptat oẽm entitatẽ ſm gra dum sue bonitatis ipam producẽdo cõ-seruando ꝛ ad se finaliter ordinãdo. Et ista non est ad propositum. Acceptatio dei specialis est duplex. Quedam habi-tualis qua deus acceptat creaturam in-tellectualem ad vitam eternã tanq̃ gra tam amicam ꝛ sibi charam: ꝛ tali no cu rat de bobus. Alia est actualis qua ali-qd̃ libere elicitum ꝛ imperatũ a volũta-te creata acceptat̃ a deo tanq̃ dignũ pre-mio pro tali opere retribuendo: ꝛ sic ac-ceptat oẽ opus qd̃ factum est ex charita te. Acceptat etiã opus bonum q̃uis nõ ex charitate elicitum sed non nisi ad tẽ-porale. ¶ Prima ꝓpositio. Non omnis actus est meritorius. ¶ Scd̃a ꝓpositio. Omẽ meritũ est actus quia in diffiniti-one meriti ponit̃ actus. ¶ Tercia ꝓpõ. Nulla obmissio mali vt obmissio pecci-se dicitur meritũ quia talis obmissio vt sic non est actus sed priuatio eius.

¶ Quarta ꝓpõ. Nullus põt mereri ni-si agendo vel operãdo actualiter: patet, qꝛ oẽ meritũ est actus. ergo mereri ẽ age-re ptʒ ꝑ locũa cõiugatis. ¶ Correlariũ. Nullus meretur pctĩse obmittendo. Si dicatur contra predicta ꝙ omnis obser-uans precepta dei ex charitate meretur. sed aliquis potest seruare aliqua prece-pta dei solum obmittendo ex charitate: vt patet de ꝓceptis negatiuis ergo ꝛc̃. ¶ Respondeo. Dicendum ꝙ maior est, vera: sed minor non est vera. Sed nõ suf ficit sola obmissio: quia lapis vel pueru-lus non occidit nec mechatur nec tamen meretur: sed oportet habere actionẽ po-sitiuã vtpote noli mechari vel occidere et nolle est actus. ergo ꝛc̃. Sed dicas ꝙ nullus laudat̃ ab ecclesia de aliquo tan-q̃ de merito nisi sit meritum: sed eccle-sia laudat sanctos de obmissione actus prohibiti tanq̃ de merito vt patet cum

dicitur abstinens se ab omni opere ma/
lo 7c. ergo 7c. Dicendū ꝙ illud propter
quod laudantur sancti nō est sola nega/
tio actus positiui quo sancti habuerūt
nolle respectu maloꝝ ꝑpter deum. Et si
dicas sola ob missio actus boni potest eē
demeritū. ergo sola obmissio act⁹ prohi
biti potest esse meritū. patet a simili: qa
deus nō est pronior ad puniendū ꝙ̄ ad
remunerandū. Aliqui dicunt ꝙ antece/
dens est falsum: quia nullus demeretur
per solā obmissionē: ſm alios: q2 nūꝙ̄
est obmissio sine actu positiuo alic⁹ amo
ris inordinati: quia nullus obmittit ali/
quid facere nisi q2 amat aliquid qđ non
debet ſm doctorē seraphicū qui videtur
esse illius opinionis. Scđm alios respō
detur ꝙ antecedens est verum: sed conse
quentia est falsa: quia facilius est deme/
reri ꝙ̄ mereri sicut facilius aliquid de/
struitur ꝙ̄ construitur. ¶ Prima ꝑpō.
Nullus actus potest dici meritorius ni
si sit libere elicitus vel imperatus a vo/
luntate: quia nullus actus potest eē lau
dabilis nisi sit libere vt supra Unde se
cundo ethicoꝝ. In his que sunt nobis a
natura nec laudamur nec vituperamur
¶ Secunda ꝑpositio. Meritū formal'r
seu esse meritoriū addit sup actum qui
dicit meritorius duplicē relationē. Pri/
ma est ipsius actus acceptati ad diuinā
voluntatē acceptabilē. Alia est ipsius
actus relatio ad illud bonū ad quod ac
ceptatur tanꝙ̄ ad premiū pro eo reddē
dum. ¶ Tercia ꝑpositio. Meritū dicit
formal'r duplicē relationē rationis que/
dam dicit contingenter de actu et pacci/
dens: 7 potest separari ab illo. patet pri
ma pars: quia illa relatio est causata p
actū voluntatis diu ine collatiuū: 7 de⁹
acceptat contingenter actus nostros.
¶ Secunda pars patet: quia ista est cō/
tingens volitudo qua volo dare elemo/
sinam quia eadē operatio potest esse me
ritoria 7 non meritoria simul sed nō ali
quid simul. ¶ Quarta ꝑpositio. Nul/
lus actus ex natura sua quātūcūꝙ̄ cō/
formis recte rationi 7 quantūcūꝙ̄ bo/
nus est meritori⁹ neqꝫ essentialiter neqꝫ
necessario. patet quia tota ratio meriti
ꝑuenit ex sola acceptatōe diuina loque/
do de merito condigni. ¶ Quinta ꝑpō.
Nulla est condignitas ex natura rei for
maliter existens in actibus elicitis libe/
re a creatura rationali ad vitam eternā
vt patet ex supradictis. Et nota ꝙ de ri
gore iusticie non debetur merito tempo
rale nisi premiū temporale. ¶ Correla/
rium est ꝙ actus nostri eliciti ſm incli/
nationem charitatis sint digni et meri/
torij vite eterne solum est ex ineffabili li
beralitate 7 misericordia dei qui talem
actū dignatur reputare dignū vita eter
na. Et hoc adhuc sub conditōne scilicet
si operans perseuerauerit in charitate vsqꝫ
ad mortē inclusiue. ¶ Nota ꝙ meritum
non attenditur in multis operibus exte
rioribus: sed ex feruore 7 amore quo fit
illud opus. Meritū principaliter atten
ditur in actu voluntatis intenso. ¶ Du
plex est adhuc meritū scꝫ condigni 7 cō/
grui. Meritū de condigno est aliquod
opus libere elicitū vel imperatū a volū/
tate informata charitate 7 ſm inclinati/
onem charitatis. Non eñ omne opus eli
citum vel imperatum a voluntate infor
mata charitate ē meritoriū sed hoc opor
tet ꝙ fiat ſm inclinationē charitatis. id
est ꝙ ꝑducat' periculaliter a charitate effe/
ctiue. Meritū de congruo est opus libe
re perfectū a voluntate regulata ſm re
ctum dictamen rationis. Licet nō sit in
formata charitate. Nunꝙ̄ eñ aliquod
opus est meritorium de congruo nisi sit
bonū moraliter quod fit quādo opus ē
ſm rectum dictamē rationis. Et nota ꝙ
omnis virtuosus actus moraliter fact⁹
ab homine existente in charitate est me/
ritorius de condigno. Si autē nō sit in
charitate est meritorius de congruo scꝫ
bonoꝝ temporaliū est etiā dispositiue
meritorius vite eterne: quia est merito/

rius de cōgruo gratie. Non tamē dicendum est ꝙ talis actus sit meritorius vite eterne etiā de congruo sed solum gratie. Resolutio stat. ¶ Prima propositio est. Quod nullus actus factus est meritorius nisi sit elicitus a volūtate informata charitate. Ex hoc sequitur Correlarium ꝙ pagani nō merentur ex suis operibus bonis de genere. ¶ Scda ꝓpositio. Ad hoc ꝙ opus sit meritoriū requiritur ꝙ fiat ab habente charitatem ⁊ ſm inclinationē charitatis. Quedā alia propositio de merito congrui est talis. ¶ Nullum opus est meritoriū de congruo nisi sit opus bonum ⁊ virtuosum moraliter Ex quo sequitur Correlarium ꝙ actus indifferēs vel viciosus nō potest esse meritorius. ¶ Secūda. Omnis actus bonus ⁊ virtuosus factꝰ ab homine existente in charitate est meritorius vite eterne de congruo. ¶ Tercia ꝓpositio. Omis actus bonus et virtuosus factus ab homine existente sine charitate potest esse meritorius de congruo. ¶ Quarta ꝓpositio. Licet ista opera de ꝯgruo nō merentur vitam eternā: merentur tamen retributionem temporalē. disponunt etiā de cōgruo ad gratiam. vt patet de Cornelio ⁊ alijs ⁊c. ¶ Premiū beatoꝝ est duplex scȝ essentiale aliud est accidentale. ¶ Essentiale premiuȝ nihil aliud est ꝙ̄ clara visio dei: ⁊ ipsa fruitio sequens: et hoc premiū a nullo vnꝙ̄ habebitur nisi mereatur illud merito condigno ꝓprio vel alieno: sicut paruuli saluantur merito passionis christi: qd meritū fuit de cōdigno. Et quia angeli nihil receperunt de merito christi. Ideo oportuit eos mereri gloriam merito proprio. ¶ Premiū accidentale est quoddam gaudium accidentale quod habent beati preter p̄miū essentiale. ⁊ sic angelus hꝫ gaudiū accidentale de penitentia peccatoris. Hoc autem gaudio priuatur cum ille quem custodit in peccatum cadit non tamen tristatur: quia dicitur septimo ethicoꝝ

Quod delectatio vehemens expellit omnē tristiciam. Nedum perfectā immo minimam. Et nota ꝙ omnis aureola est premium accidentale sed non econuerso: ita ꝙ gaudiū accidentale est superiꝰ. ¶ Aureola sic diffinitur. Est quoddā gaudium accidentale in beatis propter excellentem modū victorie super aliquem aduersarium salutis: vt scȝ contra mundū carnem vel demonē. Ita ꝙ aureola virginum est gaudiū quoddā de virginitate propter excellentem modū victorie supra carnē de hoc scȝ ꝙ nunꝙ̄ habuerunt experientiam delectationis carnalis. et sic de alijs. Gaudiū ergo accidentale qd habet angelus de salute quē custodit nō dicitur aureola. questio nō intelligitur nisi de premio merito. ¶ Respondeo ſm doctores. Dicendū ꝙ meritū angeloruȝ precessit premiū ipsorum nō tamen tempore nec duratione: sed solū natura. Ita ꝙ simul simultate tēporis habuerūt gratiam ⁊ gloriam: precessit auteȝ gratia et meritū premiū siue gloriaȝ: tanꝙ̄ dispositio quedam ad gloriā: ⁊ gratia cum inuenit motum liberi arbitrij ordinatū facit meritū ⁊ pensatur meritū ſm quantitatem gratie: nō ſm multitudinē operū Et nota de attritione que quidē non est meritoria nisi de congruo: aduenīente autē gratia facit illud meritū attritionis esse meritum de cōdigno et vocatur contritio. Opinio magistri sententiarū ab omnibus nō tenetur. Opinio scoti et modernoꝝ. Est ꝙ meritū angelorū precessit non solum nature: sed etiā tempore premiū. In statu autem primordiali angeloꝝ fuerunt quatuor morule. ¶ In prima fuerunt creati in puris naturalibus: secludendo charitatē. ¶ In secūda erant omnes vniformes. ¶ In tercia dedit omnibus gratiā. In qua boni remā serunt in gratia ⁊ ex illa merebant. Alij autem corruerunt. Et hec mora nō fuit indiuisibilis quia boni restiterunt malis: ⁊ mali multa peccata perpetrauerūt

Et boni multa habuerũt merita. illud autem tempus nõ fuit tempus nisi large. ¶ In quarta mora fuit terminus in qua boni receperunt gloriam et mali corruerunt de celo: in istum aerem caliginosũ. Hec opinio videtur probabilior. Et nota ſm Bonauenturã q̃ gloria datur ſm quantitatẽ gratie: nõ autẽ ſm multitudinem operum. Scotus dicit oppositum q̃ gloria datur ſm multitudinẽ operum: quia nusq̃ habetur in scripturis q̃ deus sit redditurus vnicuiq̃ ſm gratiã habitam: sed ſm merita vel opera sua. Vnum autẽ meritum intensum preualet multis meritis remissis ¶ Propositio a Scoto. Melior est vnus bonus actus intensus a volũtate q̃ mille remissi. Sicut aliquis daret elemosinam vnam ex maximo feruore et charitate; plus meretur q̃ alter dans mille elemosinas ex voluntate remissa et tepida. quia deus non pensat quantum: sed ex quanto. Angeli autem dilexerunt deum tanto feruore et charitate q̃ illa dilectio sic intensa precellit in acceptatione diuina forte mille actus diligendi deum remissi et tepidi. Et nota q̃ plura merita potest intelligi dupliciter. Vno modo intensiue et sic angelus plus meruit q̃ homo. Alio modo extensiue: et sic homines bene possunt plus mereri.

Circa sextam distinctionem queritur. Quid est ordo angelicus. Et quot sunt ordines angelorum. Et quomodo distinguuntur. Et primo queritur. Utrum Lucifer fuit de supremo ordine. ¶ Notandum q̃ ordo vt est ad propositum scilicet angelicus ſm magistrũ distinctiõe nona et Gregorium. Est multitudo celestium spirituum qui inter se aliquo munere gratie similantur sicut in naturaliũ donorum participatione conueniunt. In ista descriptione sunt tres particule. ¶ Prima tangit fundamentũ ordinũ qui est multitudo celestiũ spirituum. ¶ Secunda tangit complementum que est qui inter se aliquo munere gratie similantur. ¶ Tercia particula denotat dispositionẽ mediã inter fundamentum et complementũ que est sicut in naturalium donorum participatione conueniunt. ¶ Sciendũ q̃ sunt tres ternarij ordinũ in angelis. ¶ Primus est seraphin cherubin throni. Et iste ternarius facit primã ierarchiam que gerit typum contemplationis. Sunt enim in nobis tres potentie scilicet intelligentia memoria et voluntas. Throni gerũt typũ memorie: quia ipse requiescit in eis sicut obiectũ requiescit in memoria vel per se si assit vel per aliquod representatiuum. Cherubin tenent typum intelligentie quia interpretatur plenitudo scientie. Seraphin quasi incendentes charitatẽ gerunt typum voluntatis in qua proprie residet charitas. Sunt ergo throni in curia celesti quasi cubicularij dei. Cherubin quasi consiliarij sunt. Seraphin quasi assessorij vel accessorij. ¶ Secundus ternarius ordinum sunt dominationes. virtutes et potestates. Et facit secundam ierarchiam: et hi ordines distinguuntur penes vitam actiuã et administratiuã. Licet enĩ deus sapientissimus posset et sciret totum vniuersi per se regere immediate voluit tamen ipsum regere per angelos et inde est q̃ cuilibet corporum celestium est datus angelus. et sic de alijs. vt infra patebit. Dominationes habent dare sententiã de regimine vniuersi. Virtutes vero remouẽt impedimenta et resistunt malis spiritibus Potestates autẽ exequuntur sententiam predictã. Dominationes tenent locũ dominorum regulariũ. Et Virtutes tenẽt locum principum milicie. Et potestates sunt quasi iudices exequentes. Et nota q̃ iste ternarius sic ordinatus est in illa patrie celestis curia per quandam similitudinem ad curias vite presentis.

¶ Tercius Ternarius ordinum sunt

Principat⁹ Archangeli et angeli. Et hi
tres etiam differunt penes vitam actiuā
magis coartatā ꝙ̄ in secundo ternario:
in quo fit sermo de vita actiua in gene/
rali. In isto autē principatus presidēt
vni toti regno: ita ꝙ quodlibet regnum
habet vnū particularē angelū de isto or
dine. Archangeli p̄sunt alicui parti ali/
cui⁹ regni ꝛ probabile est ꝙ quilibet epi
scopatus habet vnū archangelū qui ha/
bet solū curam totius cōmunitatis non
vnius singularꝫ hois. Angeli vero p̄sunt
pticularibꝫ psonis singuli singul'. Prin/
cipat⁹ ergo sunt quasi p̄positi. Archan/
geli quasi baliue. ꝛ angeli quasi milites
particulares ¶ Quādo ḡ querit' de quo
ordine fuit lucifer: nō ꝙ fuerit in aliquo
ordine completiue sed solū dispositiue.
Dicendū ꝙ cum lucifer fuerit multū ex
cellens in puris naturalibꝫ etiā pre cete/
ris si stetisset in sup̄mo ordine fuissꝫ col
locatus: ꝙ autēꝫ fuerit multū excellens
in puris naturalibꝫ habet' in multꝫ passi
bus sacre scripture. Et nulli dubiū ꝙ si
precelluerit ceteros angelos in puris na
turalibꝫ fuisset sup̄mus primi ordinis si
nō peccasset. Et ꝙ excelluerit videt' p il/
lud Iob. xl. Ipse principiū viarū dei. si
nō ordine nature ḡ ordine dignitatis.

Querit' secundo. Vtrū

minores angeli fuerūt de omnibꝫ ordini
bus. Nota ꝙ Aug⁹. dicit ꝛ bonauētura
allegat in ista q̄stione in solutōe cuiusdā
argumenti. Q⁊ ꝯsideratio angeli in pec
cando fuit ꝯtrario mō consideratōi cen
turiōis q̄ dixit Math. viij. Ego suꝫ hō
sub potestate ꝯstitutus ꝛ habeo sub me
milites. Ecōtrario lucifer: p̄mo lucifer
cōsiderauit milites ꝛ ministros sibi sub
ditos. Ideo eleuatus est in supbiā. Ille
tm̄ centurio recognouit se habere superi
orem. scꝫ xp̄m quādo dixit. Non sum di/
gnus. Ideo sicut fuit humilim⁹ capita/
neus. Sic iste fuit capitaneus supbissi/
mus. ¶ Nota etiam aliā solutionē vlti/
mi argumenti q̄ñ dicit'. Qd̄ est incredi/
bile ꝙ deus nobilissimā creaturā suā sic
perire pmitteret. Dicendū vt ait bona/
uentura ꝙ mira in hoc dei iusticia osten
ditur qui tm̄ seruat iusticiā vt ordinem
institutum nullo mō infringat: tm̄ odit
pctm̄ vt pctm̄ ip̄um quos reprimit abij
ciat. Unde credo ꝙ tam spectādū mon/
strum diuine seueritatis in an angelo no
bilissimo ꝛ p̄mo homie quoꝝ vtrūqꝫ pro
manibꝫ plasmauit ꝛ decorauit de⁹ infir/
mis nobis apposuit ꝛ ostendit vt addi/
scamus ꝙ̄tū deus odit peccatū ꝛ maxi/
me superbiā qua etiā vno motu cordis
nobilissima creaturarū oim eternaliter
ꝛ sine spe venie est damnata. Et p vno
esu pomi ꝛ ipse adam et tota posteritas
vsqꝫ ad finē mundi est mortalitatiꝫ mul
tiplici penalitati subiecta ꝛ nisi dn̄s reli
quisset nobis semen quasi sodoma fuisse
mus. Ex his efficacissimū argumētū re/
linquitur ꝙ horrendū est incidere in ma/
nus dei viuentis. Hebreoꝝ. x. Quia si
deus nō pepercit angelo supbienti quid
erit de vilissimo cinere in alto se extollen
ti cū iacere debeat in cinere ꝛ cilicio imo
in ipso sterquilinio ¶ Queritur de quo
ordine prolapsi sunt minores angeli.
Respondeo ꝙ sancti dicunt ꝛ accipiunt
in scriptura de omnibꝫ ordinibꝫ aliqui
prolapsi sunt. Et hoc exp̄sse dicit hugo ꝛ
etiā gregorius in omelia quadā. Et ra/
tio persuadet. Cum em̄ de sup̄mo ordi/
ne aliqui auulsi sint vt Lucifer creden/
dum est multofortius ꝙ de omnibꝫ alijs
ordinibus.

Queritur tercio conse-

quenter. In quid ceciderūt. Vtrum in
infernuꝫ? Quantū ad locū infernus est
duplex. quidē localis: quidem penalis.
Localis est quidam locus teterrimus ꝛ
horrendissimus spurcissimus nephan/
dissimus: et immundissimus. Sicut
enim deus ex pijssima sua misericordia
preparauit locum quendā amenissimū:

clarissimū iocundissimū pulcherrimū et altissimū electis suis. Ita ex seueritate sue iusticie parauit locū turpissimū nephandissimū et cetera: veluti carcerem ppetuū puniēdis trāsgressorib⁹ mādatorum suoꝝ ⁊ est infern⁹ localis. Infernus autem penalis est ipsum infernale supplicium quo puniunť ⁊ cruciantur impij ⁊ peccatores. Unū inq̄ ifernale suppliciū aggregatū ex multis cruciatib⁹ ⁊ doloribus ⁊ hoc mō sunt tot inferna quot sunt pene in inferno locali ⁊ hunc infernū portant secū dāpnati q̄cunq̄ pgunt. Infernus localis quidē est qui dr̄ locus dāpnatorum qui decedūt in pctō mortali ⁊ nō egerunt penitentiā. Iste infern⁹ impioꝝ sic describiť. Est quidē locus subterraneus existens in centro terre in quo qui existunt carent visione dei ⁊ gratia dei ⁊ multiplici ⁊ acerbissima pena torquenť sensitiua ⁊ affligunť. Et nota ꝙ tot mala possunt attribui iferno impioꝝ quot bona attribuūť celo empyreo qḋ est paradisus beatoꝝ: quia si nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hoīs ascendit. pme Coꝝ. ij. Infern⁹ pueroꝝ est secundus locus subterrane⁹ posit⁹ supra locū dāpnatoꝝ in quo existētes carēt visione dei ⁊ grā: nō tñ puniunť pena sensitiua ⁊ de his duob⁹ dr̄ in inferno nulla ē redēptio. Nota ꝙ geometre dicūt ꝙ infernus distat a supficie terre. tria mille milia. cc. q̄dragintaq̄nq̄. Et est directe vt ferť sub paradiso terrestri. Infern⁹ aūt localis qui dr̄ purgatoriū est locus subterraneus positus supra limbū pueroꝝ in quo positi carēt visione dei habent tñ gratiā qua non obstante puniunť penis sensitiuis ⁊ dolorib⁹ magnis ad tempus tñ a quibus liberanť pacta pnia. ¶ Limbus autē patrū est quidē locus subterraneus supra purgatoriū positus i quo existentes carēt visione dei: sed non gratia dei: sunt autē absq̄ omni pena sensus afflictiua: est tñ mō vacuus. Et nota ꝙ est valde probabile ꝙ xp̄s postq̄ reddidit spm̄ in cruce descēdit nō solū ad limbum patrū: sed etiam ad purgatorium. ¶ Nota. Si eni latro ppter vnū verbū deuotionis liberat⁹ ab omni culpa ⁊ pena virtute passionis xp̄i q̄tomagis ⁊c̄. Itē bene concordat articulis fidei scꝫ quo dicit Descendit ad inferna. q̄ ad plura nō autē ad infernū impioꝝ neq̄ pueroꝝ q̄ ad limbū patrū ⁊ purgatoriū. Et ita tunc spoliauit purgatoriū ex toto: ⁊ hoc ppter habundantissimā indulgentiā q̄ fuit effusa sup gen⁹ humanū in merito panis xp̄i q̄ illo die fuit oblat⁹ summe manifestati. Rūsio doctoꝝ seraphici ad q̄oēꝫ Dicendū ꝙ locus demonū post lapsum nō est locus subterrane⁹ quē infernū vocamus sed est aer caliginosus in quo generaliter multitudo demonū habitat et hoc vsq̄ ad diē iudicij. Eph. ij.

Querit̄ quarto. Utruꝫ autē aliqui detrusi sint in infernum hoc ego nescio nec inuenio a sanctis determinatū: tñ creditur ⁊ dr̄ a multis doctoribus ꝙ ipse lucifer sit religatus a tēpore passionis xp̄i: soluendus tpe antixp̄i vel circa. et ꝙ etiā aliqui demones descēdūt ad torquendas aīas fm ꝙ sunt inter se deputata maledictōnis officia. Et nota ꝙ aer habet tria intersticia. Supmū qḋ dr̄ ether ⁊ est ps aeris vicina et contigua spere ignis calidissima ⁊ subtilissima ideo inhabitabilis. Infimū intersticiū est ps aeris cōtigua terre vbi sumus ⁊ tpatur ppter reflectionē solis. Mediū intersticium ē media ps aeris obscura ⁊ tenebrosa vbi fiūt tonitrua coruscationes ⁊ alie impressiones metheorice quibus demones frequēter imiscent se ⁊ causant i eis effectus mirabiles q̄ nō possunt fieri pure naturalr̄: eo quo fiūt a demonib⁹ applicatiue tñ. Rō autē quare sunt in hoc aere ē ppter humanū exercitiū sicut eni dicit Aug⁹. Nūq̄ deus q̄s psciebat futuros malos eos fecisset nisi pariter nosceret q̄b⁹ bonoꝝ vsib⁹ eos accōmodaret. Un̄

diuina dispositio hoc exegit vt etiā preuaricā:ib⁹ angelis obsequiū quodāmode electoꝝ trahat ꝛ eliciat. Scit eni bñ vti maloꝝ prauis voluptatib⁹ ꝛ idō eos nō destruxit in infernū sed locum aptū dedit eis: tū ꝙtū ad statū peccati: tū ꝙtuꝫ ad locū exercitij siue belli. Aer enī caliginosus ꝑpter caliginē cōuenit tenebrositati culpe: sed ꝑpter mobilitatē ꝛ subtilitatē cōuenit velocitati angelice. Vñ Gregori⁹ dicit ꝙ frequenter circa nos volant sicut musce.

Quinto querit᷑. Utruꝫ

sit in inferno redēptio. Rñdeo. In inferno nulla est redēptio. Si dicat᷑ cōtra de traiano ꝙ fuerit liberat⁹ ab iferno. ꝙ ꝛc. Rñdeo. Aliq̄ doctores dicūt ꝙ nō fuerit in inferno locali: sed deus ipsum po/suerat in aliquo loco vbi puniebat᷑ puidens orōes gregorij pape ꝛc. Tamē potest dici ꝙ nō est incōueniens ꝙ fuerit in iferno ꝛ ab eo liberatus. Et illud dictū ecclesie in inferno nulla est redēptio debet intelligi de lege cōmuni vel post diē iudicij vel ẜm alios. Aliqui sunt in inferno cōditionaliter. alij autē absolute ꝛ de istis vltimis pōt intelligi dictū ꝑdictū. Et probabile est ꝙ multi fuerūt in inferno damnatoꝝ etiā ꝛ damnati q̄ tamē fuerunt liberati vt patet de illis quos suscitauerūt apl'i ꝛ alij sc̄ti quoꝝ multi exigētibus pctis erant cōdemnati. vt patꝫ de illo quē suscitauit btūs iohānes euangelista. Et de multis alijs q̄ erāt dānati quos de⁹ miraculose ꝛ ꝑter solitū moreꝫ sue iusticie liberauit ꝛ saluauit.

Querit᷑ sexto. Utrum

demones ceciderīt in infernale suppliciū .i. vtrū crucient᷑ supplicio ifernali. scꝫ pena ignis. vtrū semꝑ portent secuꝫ ignem suū. Rñdeo ꝙ demones nō affligunt᷑ pena ignis nec habent tormēta sibi debita sed pena eoꝝ differt᷑ vsꝫ ad iudiciuꝫ vt nos exerceant. In hoc etiā relucet misericordia dei que sustinet vasa ire apta in interitū in multa patiētia vsꝫ ad diem quo retribuet oib⁹ ẜm factū adinuentionum suarū. Pōt etiā probabil'r dici ẜm stephanū bruleser. Qd̄ iā demones affligunt᷑ pena ignis nō habendo tñ corpora sibi inseꝑabiliter vnita vt dicit quedam opinio alia. Ignis autē material' qñ est approximat⁹ corpori aiato sensibili: aīa sensitiua hꝫ duplicē actionē. Vnā intentionalē ꝛ equocā. aliā realem ꝛ vniuocā. Causat autēꝫ ignis vniuoce in corpore sensibili calorē. Ignis aūt approximat⁹ potētie apphensiue tanꝙ obiectū dispo nens tñ in potentia sensitiua tristiciā et dolorē. Et nisi ista intentional' eēt nūꝙ ignis affligeret corp⁹ sensibile ꝙuis ip/sum destrueret sicut facit in ligno: sꝫ illa actio intentional' qua ignis in potentiaꝫ sensitiuā vel intellectiuā requiritur ad causandū tristiciā ꝛ etiā sufficit sine actione reali: ꝛ ista sola affligunt᷑ demones ꝛ aie etiā: ꝛ ita demones hñt semꝑ ab initio sui casus cognitionē actualem ignis nō ꝑ ꝑsentiā realē ignis: sed sufficit spēs intellectual' ipsi⁹ ignis. nec pñt cogitare vł intelligere aliud ab igne. ꝛ hoc modo cupiūt vehemēter scꝫ intelligere alia ab igne ꝛ ꝑpter illā volūtatē vehemēter affligunt᷑: ꝛ lꝫ aliud cogitēt nō tñ ita itense sicut ignem nec ita libere sicut volunt.

¶ Utrꝫ int᷑ dmones sit ordinū distictio. Resolutio q̄ōnis stat in vna distinctiōe.

¶ Distinctio ē triplex stat⁹ angeloꝝ. scꝫ glīe. nature istitute ꝛ nature lapse. Status glīe āgeloꝝ ē stat⁹ btitudinis ipsoꝝ in quo vidēt clare deū. Et sic dico duas ꝑpōnes. ¶¶ Prima ē. Angeli sc̄ti lꝫ non fuerūt sꝑ in tali statu: in ipso tñ statu sꝑ ꝛ ineternū ꝑmanebūt. ¶ Scd̄a ꝑpō. Demones nūꝙ fuerūt i statu glīe: nec nūꝙ erūt: pꝫ q꞉ nūꝙ viderūt deū clare ꝛ ibūt in ignē eternū. ¶ Stat⁹ nature istitute. Est ille stat⁹ in q̄ angeli fuerūt creati: iste stat⁹ fuit stat⁹ vie ꝛ in h̄ fuerūt demones ¶ Stat⁹ nature lapse Est stat⁹ in q̄ sunt

lapsi post pctm̄. ¶ In statu nature insti tute nullū fuit pctm̄. ſm istos tres statꝰ pono tres ꝓpōnes. ¶ Prima est. ꝙ in angelis btis ꝗtū ad statū glīe ponēda est distinctio ordinū ꝑfectissima ⁊ cōpletissima. pꝫ qꝛ distinctio ordinū complet̄ per gratiā. ¶ Scda ꝓpō. In angelis ꝗtum ad statū nature institute ponenda est distinctio ordinū licꝫ imꝑfecta: pꝫ qꝛ ordo inchoat̄ a natura ſm diuersitatē donoꝝ naturaliū: sed cōplet̄ ꝑ grām. ¶ Tercia ꝓpō. ꝙ in angelis malis ꝗtū ad statum nature lapse ponēda ē distinctio ordinū licet imꝑfecta ⁊ ꝑuersa: pꝫ qꝛ in demonibus ꝑmanserūt naturalia integra et ab ipsis inchoat̄ distinctio ordinū. Est aūt in ipsis ꝑuersus ordo: qꝛ qui grauiꝰ peccauit deberet omnibus subesse: sed econtrario ipse est rex super omnes filios superbie. Job quadragesimoprimo. In demonibꝫ licet posset dici ordo nō tamē ierarchia: qꝛ ierarchia ē sacer ⁊ sanctꝰ ꝑncipatus. ¶ Querit̄ vtrū inter malos angelos sit ꝑlatio. Rn̄deo ꝙ ꝑlatio capit̄ ꝑmo mō formal'r ⁊ quidditatiue. Et ē ordo supioritatis ꝑsone ꝑsidētis ad personas sibi subiacētes. Prima ꝓpō est. ꝙ in diuinis ad intra nulla ē ꝑlatio. pꝫ qꝛ in diuinis nulla ꝑsona ꝑsidet aut subiacet alteri sꝫ sūt eq̄les loquēdo de diuina natura. ¶ Scda ꝓpō. In deo ad extra est supma ⁊ ꝑma ⁊ suma ꝑlatio pꝫ qꝛ ꝑsidet oibꝫ creaturis. ¶ Tercia ꝓpō. In brutis aialibꝫ nulla ē ꝑlatio quia in brutis nō sunt ꝑsone. ꝗ ⁊c. ¶ Quarta ꝓpō. Pastor gregis vel custos porcoꝝ nō est ꝑlatꝰ respectu eoꝝ: pꝫ qꝛ nō hꝫ ꝑsonas subiectas ¶ Quinta ꝓpō. Post diem iudicij nulla erit ꝑlatio in creaturis pꝫ ꝑ apl'm. Nam euacuabit omnē ꝑncipatuꝫ ⁊ dn̄ationē. Ex q̄ seq̄tur sexta ꝓpō. ꝙ post diē iudicij solus deꝰ erit ꝑlatus. ¶ Septia ꝓpō. Prelatio nō dat relatione aliquā realem ex natura rei existentē in eo q̄ dr̄ ꝑlatus: sed solū dat relationē rōnis. pꝫ qꝛ cū q̄s eligitur in ꝑlatū nihil sibi reale addit̄ ꝑ illā relationē: sed voluntas dei vel hoīs facit illā relationē rōnis que est ꝑlatio. Scdo capitur ꝑlatio materialr ⁊ applicatiue. Et sic ꝑlatio est q̄dā ꝓmotio q̄ aliq̄s ꝓmouet̄ in ꝑlatū iure legittio facta q̄n fit ex electōne. Aduertendū ꝙ aliqui presunt alijs ex iusticia: vt q̄ legitime eligunt̄ vel ꝑponunt̄ alijs talis ꝑlatio est a deo. Et de hac loq̄tur apl's. Ois ptās a deo est. Et qui ptāti resistit deo resistit. Alij ꝑsunt ex astutia vt ambitiosi qui ꝑ phas ⁊ nephas ꝓcurāt suas electōes. Alij ꝑsunt ex violētia vt ꝑlati intrusi. Ista ꝑlatio ex astutia vel violētia pt̄ dupl'r cōsiderari. Vno mō ꝗtū ad subditos ⁊ sic est iusta ⁊ ex deo qꝛ deꝰ approbat ⁊ acceptat ꝓpter pctā subditoꝝ. Alio mō talis ꝑlatio ꝗtū ad volūtatē ꝑsidētis ē: et sic deꝰ nō acceptat nec a deo ē nisi ꝑmissiue nō effectiue. pꝫ qꝛ est ex volūtate mala et ꝑuersa. Vn̄ ꝓpha. Ipsi regnauerūt ⁊ nō ex me: ꝑncipes extiterūt ⁊ non cognoui. Vn̄ hugo de nouo castro dicit ꝙ ambitiosi in ordine ꝑlatōnē affectātes peccāt mortal'r. Tercio mō capit̄ ꝑlatio vsualr et executiue. ⁊ sic ꝑlatio nihil aliud ē ꝗ ipm̄ exercitiū vel executio quā tenet ꝑlatus exequēdo suū officiū ⁊ hec pōt esse a deo vel nō. Quarto mō Prelatio antecedenter ⁊ acq̄sitiue ē modus ꝑueniendi ad ipsam ꝑlationē. Et hec silr pōt esse a deo vel a diabolo. Iterū duplex ē ꝑlatio scꝫ ꝑlatio de iure ⁊ est aliq̄ autoritas ad īperandū aliq̄ ſm deū ⁊ ꝯsciāꝫ. Et pono ꝓpōnē. ꝙ int̄ demones nulla ē ꝑlatio de iure: qꝛ nihil imperāt ſm deū ⁊ ꝯsciētiā. Prelatio de facto est aliqua autoritas vsurpata ab aliquo per phas ⁊ nephas. Hoc modo pono vnam propositionem. ¶ Prima. Inter dmones est prelatio de facto ⁊ non de iure. Probatur quia filij tenebrarum quodammodo imitari conātur licꝫ falso ⁊ imꝑfecto mō. Unde sicut vident angelos bonos ordinate officia exequi ſm impia sapientioꝝ ⁊ maiorum similit̄ ipsi faciūt maleficia. Unde

licet sint iurgia inter eos tñ concordant simul ad ꝓsequendū hominez sicut herodes ⁊ pylatus q̄ erāt antea inimici ad inuicem tñ facti sunt amici ad ꝓsequendū xp̄m. Sic ꝙ ē ibi p̄latio nō electione nec violētia sed credo ꝙ natura ⁊ diuina institutione a sua em̄ cōditione data ē vis administratiua ⁊ de⁹ ordinauit ꝙ vt minus sapientes vel potētes magis potentibus ⁊ sapientib⁹ subessent in ministrādo. Si autē queraꝛ verū de iure sit ista p̄latio. Dicendū ꝙ nulla oīno est p̄latio de iure q꞉ cū ipsi demones subiectis nihil ꝑcipiant nisi ꝯ ius eo ꝙ ruperūt ius ⁊ fedus sempiternum. ideo nulla manet ibi iuris obligatio. Ex his seq̄tur ꝙ taꝉ obligatio non est a deo nisi ꝑmittente et respectu ipsi⁹ p̄lati sed bene si consideret respectu eoꝝ q̄ se vinciunt. Item duplex est p̄latio scꝫ politica ⁊ ciuilis. Et ē illa qua prelatus sic p̄sidet suis subditis vt aliq̄n liceat subditis resistere prelato et ip̄m monere. Alia est dispolitica ⁊ seruiꝉ Et ē illa qua aliq̄s taliter p̄sidet vt non liceat subditis resistere. Resolutio questionis stat in vna ꝑpōne. Inter angelos malos est p̄latio mala patꝫ: quia aliqui mali imperant ⁊ alij mali obediunt.

Circa septimā distinctionē q̄riꝛ p̄mo. Utrū affectio vꝉ volūtas demonū possit rectificari. Respondeo ad q̄nē ꝑ ꝑpōes quarū Prima est. ¶ Voluntas diaboli ꝑtū est ex pte sui ⁊ de lege cōmuni nullo mō pōt rectificari ꝑ gratiā nec sufficienꝛ disponere ad gratiam: quia ē in termino ⁊ extra statū merendi. ¶ Scd̄a ꝑpositio. De potētia tñ dei absoluta pōt recipere gratiā gratū facientē ⁊ sufficienꝛ se disponere ad illā꞉ quia h̄ non implicat ꝯdictionē quia est eiusdeꝫ rōnis cū voluntate boni angeli. Et si queraꝛ quare est impotentia resurgendi a pctīs in ipsis demonib⁹. Respōdendū Tercia ꝑpō. Ad rectitudinē scꝫ infusam voluntatis ꝑ actuale pctī lapse duo necessario cōcurrūt scꝫ pnīa ex parte voluntatis: ⁊ gr̄a sanans ex parte dei. patet illud Luce .xiij. Nisi penitentiam egeritis oēs simul ꝑibitis. Et illud Augusti. Qui fecit te sine te nō iustificabit te sine te. ¶ Quarta ꝑpō. Pnīa fructuosa ⁊ gr̄a dei sanās: ꝑpetuo deerūt diabolo. ideo deest sibi oīmode via rectificabilis ⁊ hoc q꞉ est in termino. ¶ Corrolariū Uoluntas ḡ demonū nō pōt rectificari pnīa fructuosa: et illa est quā hꝫ viator cū hꝫ displicentiā de pctīs suis cū proposito emendendi ⁊ cōfitendi ⁊c̄. Pnīa infructuosa est quedā displicētia de pctīs sine debitis circūstantijs. Si queraꝛ vn de veniāt defectus gr̄e vel que sit ratio. Rn̄deo. ¶ Quinta ꝑpō. Defectus pnīe fructuose est causa q̄re demon nō habet gratiā gratificantē: quia si vellet penitere sine fictione ⁊ cū proposito emēdendi deus daret ei gratiā: nō ergo q꞉ deus nō dat gratiā: ideo nō recipit: sed quia non se disponit. ideo deus non dat gratiā. cū etiā quia pnīa informis ē dispositio ad gratiā: ⁊ hanc nō pōt habere. Et nota ꝙ actus humani formati ⁊ boni sunt quando fiunt ex charitate. Si autē fiunt sine charitate q̄uis sint boni dicūtur informes vt dare elemosinā sine charitate. et sic de alijs. Pnīa ergo informis ē displicētia de pctīs antequā aliq̄s habeat gratiam. Si autē fit cū gr̄a diciꝛ formata. Prima dr̄ attritio. Scd̄a cōtritio. Et si queras vnde ꝓuenit defect⁹ pnīe que requiriꝛ ⁊ p̄requiriꝛ necessario ad gratiam Et est querere quare non pōt penitere. Rn̄deo. ¶ Sexta ꝑpō. Quia gr̄a gratisdata deficit in demonibus q̄ preuenit voluntatē vt peniteat: ⁊ sine qua nemo vnq̄ꝫ se p̄parat ad gratiā: ideo nō potest penitere. Ideo dic ꝯ scotū ꝙ non sufficit influentia dei ḡnalis ad hoc ꝙ q̄s peniteat vel faciat q̄d in se est: sed req̄riꝛ s̄m bonauēturā necessario aliqua gr̄a gratisdata ꝓueniēs ⁊ p̄parās voluntatē ad

penitendū. Hec aūt gr̄a nūq̄ deest pec/catori viatori: sed sp̄ deus stat ad ostiū cordis humani pulsans z volens ingre/di per gr̄am: hinc dicebat xp̄s Joh. xij. Nemo pōt venire ad me nisi pr̄ me⁹ tra/xerit eū. Et paulus Roma. scdo. Igno/ras qm̄ benignitas dei zc̄. Et si queras q̄ est causa defectus gr̄e gratisdate. Re/spōdeo p septimā ppōnē. ¶ Defect⁹ gr̄e gratisdate in demonib⁹ nullā h̄z causaz effectiuā: sed solū deficientē: patet q2 est pura puatio. ¶ Octaua ppō. Nec deus nec natura angeli est cā positiua defe/ctus gr̄e gratisdate in demonib⁹ patz q2 nulla puatio habet causam positiuā.
¶ Nona ppō. Ipsa culpa q̄ diabolus ita egrotauit vt nō pateat sibi adit⁹ gr̄e est causa defectiua quare non h̄z gratiā gratisdatā. patet q2 continue manet in culpa: sic q̄ non vult penitere. Et si que/ras quare diaboli peccatū fuit irremis/sibile: peccatū aūt hoīs est remissibile.
¶ Notandū q̄ ad hāc questionē est qua/druplex opinio quarū tres prime nihil valēt ¶ Quarta. Est opinio bonauētu/re z sumit rationē p cōparationē ad tp̄s p̄fixum. Justissim⁹ eīn iudex de⁹ p̄fixit angelis et hoī aliqd̄ tp̄s in quo essent in statu merēdi z demerēdi ita q̄ ī illo tp̄e oē peccatū sit remissibile post aūt illud tp̄s decreuit deus nullū peccatū remit/tere. Ideo durante isto tp̄e: qd̄ dicit tp̄s vie nullū peccatū quantūcunq̄ enorme est remissibile: sed etiaz in vltimo hyatu vel suspirio mortis adhuc peccator po/test penitere digne z sufficienter: post il/lud aūt tp̄s nequaq̄ potest quis penite/re: iuxta illud Job. Vbicūq̄ ceciderit lignū ibi erit id est in cuiuscūq̄ obiecti amore creatura fuerit iuuēta in vltimo vite in illo eternaliter pmanebit. Simi/liter autem dicendū est de angelis c̄uis tempus vite prefixū ipsis angelis z ange/licis fuit multo breuius q̄ tp̄s p̄fixum hominibus. Non aliūde ergo est pecca/tum angeli irremissibile q̄ pctm̄ hoīs: s̄z vtrobiq̄ est eadē rō irremissibilitatz scz status termini. Istud āt tp̄s fm̄ istū doctorē fuit p̄fixum ipsis angelis vsq̄ ad primam auersionē. Scotus aūt dicit q̄ fuit vsq̄ ad precipiciū cor̄ de celo empi/reo. Et hoc mō assignauit damascenus cū dicit q̄ h̄ est angelis casus qd̄ ē mors hoibus. Et sil̄r Aug⁹. de fide ad petrū. Sic creauit de⁹ anglo̊s vt q̄ vellēt ppe/tuo boni essent z q̄ nollent nunq̄ eos di/uino munere repararet: z ita fuit tp̄us me/riti z stat⁹ p̄fixus vsq̄ ad pmū ɔflictū. Et hāc rōnē credo ppriā z esse necessari/am z p3 q2 si aliq̄ passio inest aliquibus subiectis inest eis p aliqd̄ cōe sed pctm̄ luciferi z inde vel alterius dāṅati est ir/remissibile ergo zc̄. In ɔditione eīn re/rū nō attēdit ratio misericordie z iusticie sed sapie principal'r. Decreuit eīn sapia diuina in vniuerso facere duplicē crea/turā rōnalē ad hoc q̄ vniuersum eēt cō/pletū. Vnā corpi vnitā. Aliā absolutā a corpe h̄ ē spūalē. Et qm̄ suba spūal' est oīno ingn̄abil' z icorruptibil': nō potuit angl's vnus ex altero pduci: ideo simul pfecti sunt z sicut sūt simul pfecti ita sūt etiaz glorificandi si sint dispositi ad sūt glificari. Et q2 sunt spūales z nullū ha/bent retardatiuū: hinc est q̄ sunt ɔditi in loco glorie z ita de proximo ad glori/ani distincti z ratione nature z rōne lo/ci: et ideo tempus meriti est eis ita bre/ue prefixum sicut potuit. Homini autē quia conditus est in corpe aīali ad pro/creandū plem ad cultū dei z in remotio/ri loco a gloria p̄fixus est ei termin⁹ diu/turnior ppter officiū procreandi prolē patet igit̄ q̄ voluntas angeli non est re/ctificabilis nec fuit a tp̄e ex quo cecidit quia eīn fuit extra statū meriti: certissi/me reuelata est ei sua damnatio queād/modū reuelat̄ vniuscuiq̄ anime cum egre/ditur de corpore. Si sit in peccato mor/tali sua eterna damnatio. Et sicut bea/ti non possunt timere damnationem: ita dāṅati non possunt sperare suam salutē

contra origenem qui nimis extulit mise
ricordiã dei quia paris erroris est aufer
re deo actum iusticie sicut actum miseri
cordie. Origenes aũt totũ dei misericor/
die attribuit et abstulit locũ iusticie iõ
turpiter errauit. ¶ Qr autem voluntas
angeli non sit rectificabilis non proue/
nit ex parte dei nec ex parte nature ange
li nec etiã ex parte peccati. Qr autẽ non
fuit ex parte dei patz triplici rõne. Ob
stinatio eñ male voluntatis vel impos/
sibilitas ad rectitudinẽ voluntatis ẽ de
fectus non positio:ergo non habet effici
entem causam sed deficientẽ:sed deꝰ nul
lius est causa deficiens.ergo zc. Itẽ de/
us antecedenter vult omnes homies sal
uos fieri z angelos: vt dicit Damasce/
nus:quia non creauit ad penam sed ad
gloriã: si ergo non vult angelos malos
glorificari hoc est solũ volũtate ãñte: sed
cõsequẽs voluntas est excessus ex causa
nr̃a.ergo voluntas dei non est causa zc.
¶ Nota ꝙ hec ꝓpositio. Deus vult oẽs
homines saluos fieri est verissima et de
necessitate fidei. quia cõtinetur in sacro
canone biblie z quelibet ꝓpositio de sa/
cro canone predicto assertiua est conce/
denda de necessitate a quolibet catholi/
co. Hec aũt ꝓpositio exponitur ab Au/
gustino per distributionẽ accomodam.
Sic dicendo. Deus vult oẽs hoies zc.
scz qui saluabunt. Distributio accomo
da est acceptio termini cõis pro omnibꝫ
suis simplicibꝫ que continent sub ver/
bo vel participio posito in propositiõe.
Damascenus sic autẽ exponit predictã
propositionem per duplicẽ voluntatem
dei scz ɔsequentẽ z antecedentẽ. Volun
tas aũt añcedens est illa que respicit do
na naturalia et regulas iusticie legalis
in vniuersali: z sufficiẽtia adiutoria ad
salutẽ. Deus eñ dedit dona naturalia
cuilibet nature intellectuali medianti/
bus quibꝰ potest natura intellectualis
consequi salutem que quidem dona sũt
intellectus z voluntas. Dedit precepta
decalogi que sunt regule iusticie diuine
per quorum obseruantiã possumus sal/
uari. Dedit etiã adiutoria.i.sacramẽta
dispositiua ad grãm.ergo hac volũtate
añcedente vult deꝰ oẽs hoies saluos fi.
vt patet ex predictis:hec ille. Volũtas
ɔsequẽs est que respicit particularia iu
dicia z in particulari facta ſm merita z
demerita hoim particularium z anglorꝫ.
Nota ꝙ differentia est inter legem z iu/
dicium. Lex est de vniuersali vt hec lex
Omnis homicida est interficiẽdus. Iu
diciũ ẽ quasi cõclusio silogismi: cuiꝰ ma
ior est lex:z minor est probatiua alicuiꝰ
particularis z cõclusio est iudiciũ. Vo/
luntas consequẽs dei ꝗrum ad salutẽ z
damnationẽ presupponit merita vel de/
merita ex parte eius circa quẽ operatur
talis voluntas dei scz ɔsequẽs: quia ne/
minẽ saluat vel damnat nisi ꝓpter meri/
tum vel demeritũ. Voluntas dei conse/
quens semp impletur que dicitur bene/
placitũ. Volũtas autem añs que est vo
luntas signi non semper impletur.
¶ Tercia ratio est ꝙ nõ est ex parte dei:
quia si diabolꝰ peteret veniã a deo habe
ret:quia deus nullõ respuit cõfugientez
ad se ſm Ambrosiũ. Sed diabolus nũ/
ꝗ potest petere veniã. Nota exemplum
de Machario. Probatio. Licet eni dia/
bolus possit petere veniã de potentia dei
absoluta nõ tamẽ potest de potentia dei
ordinata. Ideo ista cõditionalis: si dia/
bolus peteret veniam haberet: est verissi/
ma. Licet vtraqꝫ pars sit ĩpossibilis de
potentia dei ordinata. Probatur ꝗtũ/
cũqꝫ homo deo seruierit: si penitet de bo
nis deus bona preterita nõ acceptat. er/
go similiter. si penitet de malo videt ꝙ
mala remittat z hoc pertinet ad summe
misericordiẽ deũ.ergo. Ratio quare vo/
luntas diaboli non põt rectificari nõ pt
venire ṗncipaliter ex parte dei. Item ꝙ
nõ sit ex parte nature angeli: est ex eadẽ
natura ꝗ fuit in statu immortali. Vnde
Augꝰ. de fide ad petrũ. Si natura bo/

mana postq̃ a deo auersa est q̃ bonitatē pdidit volūtatis ex seipsa rursus hr̄e potuisset. Multo possibilius hȝ hoc natura angelica q̃ humana q̃ quāto maius grauabat pondere terreni corporis tanto magis hac esset pdita facultate. Itē qz angl's peccādo nō amisit liberū arbitriū qz ei generale et essentiale fm rōnem liberi arbitrij erat susceptibilis rectitudinis a sui natura. ergo zc̄. Itē si natura est causa illius impossibilitatis et cuiuscunq̃ rei p modū nature est causa deus sit r deus est causa. qz sola voluntas aduersatur deo z oia obediunt deo excepta volūtate creata. ergo eēt causa q̃ talem fecit naturā. ergo zc̄. Q2 aūt nō sit impotēs ex rōne peccati patet qz quātulacunq̃ gratia si adueniret voluntati diaboli expelleret totā culpam et hoc gratia gratūfaciente. Sed morbus qui modico remedio adueniēti pt curari nō dicit de se incurabilis sed propter defectum remedij si illud non assit ergo impotēs rectitudinis in voluntate angeli non est rōne culpe pncipaliter. Et nota q̃ vnum z idem pctm̄ qd primo curabile solo transitu tpis fit incurabile. Respōdeo q̄re pctm̄ angeli est irremissibile est ex parte status quia sunt in termino et extra statū merendi. quia sic decreuit sapientia dei q̃ voluntas creata existēs in termino cum pctō mortali non potest rectificari per grām gratumfaciente.

¶ Supposito q̃ in voluntate demonis non sit possibilis rectificatio.

Scdo querit. Utrū sit in eis male volūtatis priuatio: Volūtas capitur pro ipsa volitione. Primus terminus declarandus est malū. Malicia z bonitas opponunt: quot modis dr̄ vnū oppositorū tot modis z reliquum. Dicamus q̄ de bonitate q̃ q̄ttuor sunt.

¶ Prima bonitas vocat naturalis z entitiua z est illa q̃ competit volitioni vel actui volendi inq̃tum est ens positiuū et hec bonitas conuenit omni enti. Unde vidit deus cūcta q̃ fecerat z est ppria passio entis ens q̄ bonū. ¶ Prima ppō. O2 oē ens est bonū bonitate naturali z entitatiua: ptȝ qz bonū est passio entis. ¶ Scda ppō. Oēs volitiōes demonis z oēs act9 volēdi q̄s hñt: sunt boni volūtate naturali z entitatiue. pȝ qz ille volitiōes sunt entia: lō gō nō est de ista bonitate. ¶ Tercia ppō. Nulla entitas repugnat 9rie ipi bonitati naturali z entitatiue pȝ qz si eēt aliq̄ entitas repugnās bonitati naturali illa nō esset bona: qz oē ens bonū: q̄ bonitas repugnaret bonitati qd ē impossibile. ¶ Quarta ppō. Malicia q̃ opponit bonitati ipi naturali est puatio vl' defect9 bonitatȝ entitatiue debite vt mors q̃ ē puatio vite. Malicia q̄ naturalis ē carētia seu puatio entitatis debite 9ueniētie z pōt dici monstruositas accipiēdo mōstruositatē p p se signato qz p denoīato est bñ entitas.

¶ Scda bonitas dr̄ ex gñe: z est q̃ cōpetit volitiōi fm q̃ trāsit sup obiectū 9ueniēs fm dictamē rōnis: vt ē dare elemosynā vl' nolle dare elemosynā paupi. Et nota q̃ aliq̄d obiectū 9ueniēs potentie dr̄ vno mō ex natura rei: vt lumē ē obiectū 9ueniēs potētie visiue. Alio mō obiectū dr̄ cōueniēs potētie fm rectā rōnē. Et dr̄ bonitas ex gñe: p silitudinem ad gen9 locatū qz gen9 locatū est 9tibile z pfectibile p drās: ita gen9 morale 9tibit p circūstātias tāq̄ p drās vt dare elemosynā paupi de ppo ppt deū. Nō optȝ q̄ oēs volitiōes demonū eē malas malicia q̃ opponit isti bonitati ex gñe: qz cū diligūt seipos: ille actus diligendi trāsit super obiectū conueniēs fm rectā ratiōnē odiunt etiam penaȝ. Malicia autem ex genere est que competit volitioni inq̃tum trāsit sup obiectuȝ discōueniēs fm rectā rōnē: vt odire deum z diligere malum vl' pctm̄ z dare elemosynā diuiti.

¶ Tercia moralis z virtuosa. Bonitas ex circūstantia est q̃ cōpetit actui vl' vo/

litioni sm q eliciť cū oibus circūstātijs dictatis a recta rōne sibi debere cōpetere vt dare elemosynā pauperi de ꝓprio ꝓpter deū. Et huic cocordat dionysius dicēs q bonū cōstat ex cā integra.i. omibus circūstātijs. Malicia aūt moralis est q̄ cōpetit volitioni ex defectu alicuiꝰ circūstātiarū q̄ deberet ꝯuenire actui vt dare elemosynā paupi de furto vl' ꝓpter vanā gl'iaꝫ Et de ista malicia pōt eē qō et pōt rñderi ad qōnē q oēs volitiones demonū sunt male malicia ex circūstantia. ptꝫ qꝛ qcq̄d faciūt ad malū inferūt finaliter ꝛ sic nunq̄ bonū faciūt sꝫ semꝑ malū. ¶ Quarta est theologicalis bonitas meritoria siue gratuita ꝛ ē q̄ cōpetit actui volūtatꝭ habēti duplicē bonitatē p̄cedentē ꝛ cū hoc addit q actus ille eliciť sm inclinationem charitatꝭ vt dare elemosynā paupi de ꝓprio ꝓpter deū et ex charitate. ¶ Prima ꝓpō. Omis bonitas meritoria p̄supponit bonitatē ex genere ꝛ virtuositatē. ptꝫ qꝛ nullus actus est meritoriꝰ nisi v̄tuosus: nec v̄tuosus nisi bonus ex gn̄e. ¶ Scd'a ꝓpō. Omis bonitas v̄tuosa p̄supponit bonitatē ex gn̄e nō p̄supponit alias duas. Malicia aūt demeritoria vel theologicalis est q̄ est in q̄libet pctō mortali et sic quelibet trāsgressio p̄cepti diuini facta delibera tiōe est mala malicia demeritoria. Et d' istis duab' malicijs est qō. Nota q aliđ est pctm̄ aliud demeritū. Dānati em̄ cōtinue peccāt non tn̄ cōtinue demerenť qꝛ sunt extra viā. licet doctor iste teneat cōtrariū sꝫ dimittiť a doctoribꝰ. Pria ptꝫ qꝛ sꝑ blasphemāt deū ꝛ odiūt. Scd'a pꝫ qꝛ tūc coꝝ pena i infinitū augereť qđ nō est verisiľe. ¶ Rñsio ad qōnē stat i vna distinctione ꝛ trib' ꝓpōnib'. Distinctio Possumꝰ loq̄ de malicia diaboli tripl'r. Uno mō q̄ꝫtum ad deformitatē. Alio mō q̄ꝫtū ad inclinatōꝫ. Tercio mō q̄ꝫtū ad actualitatē. ¶ Prima ꝓpō. Volūtas demonis sꝑ est mala q̄ꝫtū ad deformitatē qꝛ sꝑ remanet in reatu pctī. Qn̄cūq̄ em̄ aliq̄s peccauit ꝛ trāsiuit remanet deformitas a q̄ q̄s dī pctōr ꝛ illa deformitas est obligatio ad penā eternā .ꝛ qꝛ diabolus ex q̄ peccauit nunq̄ penituit sꝑ ḡ est obligatꝰ ad eternā penā. Et dī hec deformitas macula qꝛ est discōueniens aīe. Dī autē reatus inq̄ꝫtū terminať ad penā eternā ꝛ inq̄ꝫtū infligiť alicui ꝓpť pctm̄ qđ fuit ꝯ deū dī offensa; ita q offēsa est respectu dī. ¶ Scd'a est. Volūtas demonis inq̄ꝫtū ad inclinationē ꝯtinue peccat et semꝑ peccabit. licet alio mō q̄ꝫ p̄us. Patet qꝛ p̄mo appetijt excellentiā suꝑ alios adhuc appetit q̄ꝫtū in se est sed h' est sm inclinationē ꝛ ꝓnitatē. Cū aūt p̄mo appetijt sperabat h'ē: mō autē non sperat hoc: sed desperat de dn̄io siue excellentia ꝛ maxime suꝑ btōs. Nota pulcritudo est ꝓportio mēbroꝝ cū suauitate caloris dicit Augꝰ. Nullum perpetuum violentum intelligitur in agentibus naturalibus et non liberis.

¶ Tercia ꝓpō. Voluntas demonū continentic ē mala q̄ꝫtum ad actualē ꝯtinuationē peccatoꝝ ita q sordens semꝑ sordescet q̄ꝫuis non sꝑ vno genere peccati: sed mō peccat in malicia mō in suꝑbia: mō odio mō ira ꝛc̄. Ita q eiꝰ volūtas infatigabilis est sꝑ in actu peccati: qꝛ non dormit nec quiescit: ꝛ sm hūc doctorē q oia peccata q̄ continuat sunt demerita ꝛ pro ip̄is puniēť post iudiciū tn̄ sm alios illa non sunt demeritoria sed solū pena peccati. Qꝛ aūt diabolus semꝑ sit in malo actu dicit Augꝰ. de fide ad petrū Demones nō possunt carere mala volūtate nec pena qđ est intelligendū habitualiter. Itē Jeronimus idē sibi arrogat qđ p̄us p̄sumpsit. Et videť rōne q diabolus est obstinatus. Quid est obstinatio. Est firmatio in p̄ori malo. ḡ voluntas est mala diaboli ꝛ cōfirmata in malo qđ cōmisit. Itē angeli ꝯfirmati in bono sunt semꝑ in bono actu habitualiter et actu aliter ꝛ eandem quā habuerūt in sui glorificatione ita q teneńť oēs beati

semp et ad semp diligere deū. Et si p instans brūs cessaret a dilectione dei peccaret mortaliter ergo ab oppositis simi liter videt de demonib cū sint obstinati. Sed contra Jac. scdo. Demones credunt et contremiscunt: sed credere et tremere non sunt actus male volūtatis: ergo videt q aliqñ mouent sine obligatate et illa est aliqua interpellatio. Rñdeo q illud credere et timere qd habent demones est malū: ex se non: sed ex adiūcto qr peruertūt illud cū murmure et impatiē tia credūt et timēt. Et nota q differunt credere deo in deū et credere deū: primū est credere q omia verba dei sunt vera. Credere deū est credere q est aliqs supmus et primus princeps totius mundi et vniuersi. Credere aūt in deū est adhere re deo p cognitionē et amorē. Et sic nullus peccator credit in deū qr non tendit ad deū p cognitionē et amorē gratuitū. Et si dicas q ille timor quē habent demones retrahit a malo. Dicendum q eoꝝ timor ē tā exilis et volūtas tā reproba ad pctm qd ppt h nō cessent. Sicut in latrone q timet furcā. tñ ppter appetitū furādi nō cessat a furto et ipso peccat qr displicet ei dei iusticia quā formidat ¶ Querit Utrū sit possile odire deum. Rñsio scoti q iplicat ɔdictionē q deus odiat: qr nihil odit nisi ppt malū aliqd existēs vel apparēs: et in deo nulla ē nec apparet malicia. Aliq tñ fere oēs dicunt q volūtas creata pōt ex sua puersitate odire deū et hoc ppter suā libertatē et hec opinio videt cōcordare scriptur. Uel dic etiā q deus in se et absolute nō pōt odiri fm scotū. Si aūt cōsiderat inqtū puniens sic bene pōt odiri in suo effectu et sic possunt opiniones concordari.

Querit tercio. Utrum

in demonib sit male volūtatis intensio ¶ Intensio capit pro aliq augmentatōe intēsiua alicui forme intēsionalit vt altitudo. c. graduū: vel malicia dr intensa et hoc mō intensio opponit remissioni et hoc modo capit in qōne pro augmētatōe sue malicie ant q sit peior nūc q̄ qñ cecidit. ergo et c. ¶ Querit vtrum demones sint peiores extēsiue nūc q̄ prius. ita q plura habeāt pctā nūc q̄ prius. Rñsio bonauēture stat in sequētib ppōnib. ¶ Prima ppō. Duplex est vis in angelo siue bono siue malo scz ɔtēplatiua et administratiua. Prima vis ē intellect et voluntas angeli inqtū recipiunt deuz pro obiecto. ¶ Scda est vis administratiua et ē ipsemet intellect et volūtas angeli inqtū respiciunt hoiem pro obiecto. Angeli eīm facti sunt ppt duo: ppter finē pncipales q est ipse deus: et finē min pncipalē q est hō. Uoluit eīm de vt res sic essent ɔdite q maiores iuuarēt minores: et qr angeli sunt multo maiores q̄ homies ideo ab inicio voluit de q angeli essent ministri hoim. ¶ Nota q licet mr carnalis q̄tūcunq diligat et nutriat filiū suuz dulcit et diligēter: adhuc sctī angeli habēt maiorem curam de nobis et nos cōsolant in oib tribulationib nris. Et h p vim administratiuā. ¶ Scda ppō. Malicia demonū q̄tū ad vim ɔtēplatiuā nō intenditur nec crescit nec pt crescere: et in h cōuenit cū prima opinione: qr demones qñ ceciderūt pmo intm̄ oderūt deū q nō potuissent mag odisse: et qñ dr supbia eoꝝ q te oderūt ascēdit semp intelligit extensiue nō intensiue. ¶ Tercia ppō. Malicia demonū crescit et crescet cōtinue vsq ad diē iudicij q̄tū ad vim administratiuā qr nouas malicias adinueniunt et fabricant qtidie. ¶ Quarta ppō. Ad cremētum voluntatis male siue demeriti non sufficit mala actio: sed reqrit status merendi et demerēdi: qr post diē iudicij oēs dānati ɔtinuabūt suas malicias non tñ demeritorie qr sunt extra statū merēdi. ¶ Quinta ppō. Quia demones ɔtinue demerent idō nō sunt simplr in tmino: sz sunt fm qd viatores: qr ɔtinue demerebunt vsq ad diē iudicij: qr non remane

bunt ipuniti de malis q̄ nobis faciūt. In
die iudicij autē recipiēt plenā mercedē
maliciarum suarū. Opinio scoti ē ꝙ de
mones sunt in termino ꝗtū ad hoc qḋ ē
mereri ⁊ demereri ſ; mala q̄ faciūt sunt
pena peccatoꝝ suoꝝ prioꝝ ꝗuis non ha
beant tantā penā ꝗtā habebūt post iu
diciū: q̄ tamē ei debetur sed nō pro nūc.
¶ Nota ꝙ duplex ē ꝯtēptus dei. q̄dā for
malis ⁊ est odiū dei ⁊ blasphemia ⁊ etiā
idolatria q̄ deꝰ in se odit ⁊ iste cōtēptus
nō ē cōiter in ꝑtōꝛib; hoib;: sed semꝑ ē
in demonibus ⁊ dānatis q̄ odiunt deum
formaliter siue in se siue in effectu suo.
Aliꝰ est ꝯtēptus ꝑtual ⁊ interꝑtatiuus
⁊ est aliqͥs actus inordinatꝰ quo ꝑpo
ponimꝰ volūtatē nostrā volūtati diuine
ꝑceptiue. Notādū ꝙ in quolibet ente ē
modꝰ spēs ⁊ ordo. Iuxta illud. Oia in
numero: numerꝰ ē spēs: pondꝰ est ordo.
mēsura ē modꝰ. Modus aūt dī limita
tū in ꝑfectōne. Spēs importat pulchri
tudinē ⁊ ordo importat inclinationē ad
opus. Et in istis consistit vestigiū crea
toris. ita ꝙ modꝰ repn̄tat patrē cui ap
propriat potentia: spēs filiū cui appro
priat pulchritudo: ⁊ ordo spūisācto cui
appropriat bonitas q̄ est causa opatōis.

Querit quarto. Utrū
ꝯfirmatio imutet librtatē arbitriū. Ita
ꝙ sit aliḋ añ ꝯfirmatōe;: aliḋ post. Ista
tria volūtas libertas ⁊ libe. ar. dicūt idē
¶ Notandū ꝙ duplex ē liberū arbitriū
sc; increatū ⁊ creatū. Primū ēt ipsa vo
luntas dei cui oīa subiacēt. ¶ Pria ꝓpō
Liberū arbitriū increatū ē formalr̄ ⁊ ex
natura rei in deo: q; aliud ē ꝗ ipsa vo
luntas. ¶ Scḋa ꝓpō. Liberū arbitriū
increatū est ipsemet deꝰ: q; est in deo ex
natura rei ⁊ oīe tale ē deus. ¶ Tercia
ꝓpō. Liberū arbitriū increatū nō ē ver
tibile de bono in malū. ¶ Quarta ꝓpō.
Liberū arbitriū nō ē defectibile nec po
tens deficere. sed est imutabile penitus.
¶ Quinta ꝓpō. Liberū arbitriū increa
tum nullo mō ꝑt peccare: q; liberū arbi
triū ē in deo ⁊ sibi repugn̄t posse peccare
de ratione liberi arbitrij. ¶ Sexta ꝓpō.
Posse peccare nō ē libertas nec ps liber
tatis vt dicit anshelmus: q; si de rōne li
bertatis esset posse peccari. ḡ deꝰ posset
qḋ est ipossibile. ¶ Nota ꝙ duplex est li
berū arbitriū creatū sic duplex ē volun
tas creata q; quoddā ē angelicū ⁊ q̄ddā
hūanū. Angelicū ē volūtas āgeli ¶ Pri
ma ꝓpō. Oīe liberū arbitriū creatū ē
ꝟtibile de bono in malū. ¶ Scḋa ꝓpō.
Est defectibile ⁊ potēs deficere. ¶ Ter
cia ꝓpō. Est simplr̄ mutabile ꝑ naturā:
p; q; cōstat ꝙ angeli creati fuerūt boni
oēs: ⁊ tn̄ aliq̄ coꝝ sunt mutati de bono
in malū ⁊ ꝑ ꝯñs fuerūt defectibiles ⁊ sim
plr̄ mutabiles ꝑ naturā ¶ Quarta ꝓpō
Licet de rōne liberi arbitrij inꝗtū libe
rū arbitriū sit: vt dicē posse peccare. Tā
rōz liberi arbitrij inꝗtū ē finitū ⁊ limi
tatū i libertatē ꝯsequtur necessario posse
peccare qḋ ē ꝓpria passio liberi arbitrij
creati. ¶ Triplex ē libertas liberi arbi
trij creati sc; oppositionis dispationis ⁊
effectualitatē. ¶ Prima ē libertas oppo
sitionis ⁊ ē q̄ liberū arbitriū ē liberū ad
eliciēdū oppositos actꝰ vt sit velle ⁊ nolle
amare ⁊ odire. ¶ Prima ꝓpō. Libertas
oppositōis ponit simplr̄ mutabilitatē ⁊
impfectionē in libero arbitrio p; q; qñ
subiectū aliqḋ mutat de vno opposito in
aliud: est in eo mutabilitas ⁊ imꝑfectio:
s; libertas oppositōis ē hmōi. ḡ ponit ⁊c.
¶ Scḋa ꝓpō. Hec libertas nullo mō ē
ponēda i deo. p; q; dicit ipfectionē ⁊ mu
tabilitatē ¶ Tercia ꝓpō. Deꝰ nō hꝫ actꝰ
oppositos in volūtate sua: q; nō ē liber
libertate oppositōis s; deꝰ ꝑ vnicū velle
⁊ simplicissimū vult oīa obiecta voli
bilia. Sicut intellectꝰ eiꝰ ex sua infinita
te vnico actu intelligendi intelligit oīa
intelligibilia. S; tu dicas ꝙ deus odit
pcm̄ ⁊ diligit iusticiā ⁊ isti actꝰ sunt op
positi. ḡ ⁊c. Dicendū ꝙ vnꝰ ⁊ idē actꝰ li
cet sit simplicissimꝰ sortiunt tn̄ diuersa

uoia fm diuersitatē obiectoꝝ. Ita ꝙ in‑quantū trāsit sup bonos dicit amor vel velle vel dilectio: inquantū transit sup malos ⁊ pctm̄ dr̄ ⁊ odiū. Et sic bn̄ ē diuersitas in obiectis ⁊ effectibꝫ sed nulla i ipso actu volendi. ¶ Scđa libertas dr̄ disparationis. ⁊ est q̄ est ad diuersa et dispata obiecta volibilia. ¶ Prima propositio. Hec libertas disparationis ē respectu omniū entiū non solū existentiū sed etiā im/possibiliū q: possuz diligere illa q̄ nō sūt sic ea q̄ sunt vt patrē meū q̄ nō ē. Et deꝰ dilexit oīa ab eterno diligibilia. ¶ Scđa ppō. Hec libertas nullā ponit ipfectiōz in voluntate sed pfectionē: q: pfectionis est in aliq̄ potentia ꝙ ipsa possit attingere ad diuersa obiecta q̄ sunt sua sicut in intellectu pfectōis est ꝙ possit intelligere oīa sua obiecta. ¶ Tercia ppō. Hec libertas ē ponēda in deo cū dicat pfectionem ⁊ diligat oīa diligibilia. ¶ Quarta ppō. Ista libertas est oīno pmar pfecta cū ponat in deo. ¶ Quinta ppō. Ista libertas stat cū necessitate in deo q: deꝰ diligit necessario seipsum ⁊ oīa diligibilia sibi complacentia ⁊ tamen libere hac li/bertate. ¶ Tercia libertas effectualitatꝫ est qua liberū arbitriū pōt pducere va/rios effectꝰ ad extra vt est scribere ambulare cātare. Et dr̄ ad extra q: intra est libertas oppositōnis. ¶ Prima ppō. Hec libertas nullā ponit impfectōnē licet nō sit pma. Prima ps pꝫ quia ponit in deo. Scđa pꝫ q: psupponit libertatē dispa/tionis que est ad intra. Ista aūt respicit ad extra. ¶ Scđa ppō. Hec libertas est ponēda in deo: pꝫ q: deꝰ pducit varios effectꝰ ad extra. ¶ Tercia ppō. Licet ergo hec ponat ⁊ disparationis nō tn̄ ē libertas oppositōis vt pꝫ s. ¶ Sciēdū tn̄ etiā ꝙ adhuc est triplex libertas. scꝫ. Prima a seruitute culpe. Scđa a seruitute pene. Tercia a seruitute coactōis necessarie. ¶ Prima ppō. Liberū arbitriū angeloꝝ mlto liberiꝰ ē libertate a seruitute culpe post ꝯfirmatōnē ꝙ̄ an̄. q: poterāt peccare tūc mō nō. ¶ Scđa ppō. Liberū arbitriū angeloꝝ btōꝝ mlto liberiꝰ ē ꝙ̄ ante loquēdo de libertate a seruitute pene. pꝫ q: ante ꝯfirmationē potuerūt subiacere pene mō nō. ¶ Tercia ppō. Nō est tn̄ libertas post cōfirmatōēꝫ ꝙ̄ an̄ necessarie coactōis. pꝫ q: an̄ ꝯfirmatōēꝫ liberū ar/bitriū n̄ poterat cogi sic nec mō ¶ Cōfirmatio sic describit. Est pseuerātia continua firma ⁊ pfecta volūtatis i bono. Et pono ppositionē talē. ¶ Pria ppō. Apli. ꝙ̄tūcūqꝫ boni fuerīt nō tn̄ fuerīt cōfirmati. q: no fuit in eis pseuerātia continua. ¶ Scđa ppō. Virgo gl'iosa ab ānis sue discretōnis fuit cōfirmata in grā p diffinitionē supdictā. ¶ Tercia ppō. Iohā/nes baptista ab ānis discretōis fuit ꝯfirmatꝰ in grā patꝫ ex pdictis. q: cōfirma/tio ē impossibilitas peccādi p grām pueniens solū ex manutenētia dei oīpotētis q̄ tenet semp iustos in recta ⁊ bona volūtate. ¶ Nota ꝙ duplex ē impossibilitas peccādi. scꝫ p naturā ⁊ p grāꝫ. Prima cōuenit deo soli: ⁊ ideo deꝰ nō est ꝯfirmatꝰ in bono. Ista ipossibilitas peccādi nō ē cōmunicabil' creature q: oīs creatura ē vertibilis. Nā vertibilitas ē ppria pas/sio creature. ¶ Nota ꝙ mlti sūt sc̄ti i paradiso q̄ excedunt in grā a viatoribꝫ vt sunt viatores in psenti vita: ⁊ tn̄ possunt peccare. illi autē non. per hoc notū est ꝙ nō est gratia gratūfaciēs: sed gratia gratisdata'. Ex istis infertur propositio ꝙ iusti nō possunt peccare. ¶ Querit verū ista impossibilitas peccandi per gratiā: qua sunt cōfirmati beati possit comuni/cari viatori. Respondet per distinctōnē et ppositiones. ¶ Distinctio talis est ꝙ duplex est viator. quidā est viator purꝰ scꝫ q̄ vere est cōphensor vt xp̄us q̄ ab inicio sue cōceptionis fuit btūs ⁊ vidit clare deū. ¶ Prima ppositio. Aliqs verus hō viator licet nō purꝰ ꝙ̄diu fuit in via habuit tātam impossibilitatē peccandi per gratiam quantam habent beati: vt xp̄s quia etiā ipse fuit beatus sicut nō.

¶Secunda ppositio. Apostoli post receptionē spūssancti in die penthecostes: nō habuerūt ipossibilitatē peccādi p gratiam nec fuerūt ɔfirmati tali ɔfirmatōe patet p scripturā qꝫ petrus fuit rephēsus a paulo ꝛ reprehensibil' erat qꝫ recto ñ ambulabat ad legē euāgelij: ꝛ sicut ipse qui erat pncipalioꝛ peccauit sic alij potuerūt peccare. ḡ ppō ē vera ¶Tercia ppō. Licet ῦgo gl'iosa in instāti sue ɔceptōis nō fuerit ɔfirmata tali ɔfirmatōe: tñ in conceptione filij dei fuit ɔfirmata tali cōfirmatione scꝫ ꝙ habuit ipossibilitatē peccandi. pꝫ qꝫ aīa ipsi⁹ ῦginis nūꝙ caruit gr̄a ꝛ nūꝙ fuit ifecta pctō originali qꝫ i eodē istāti tpis ɔceptiōis marie tria fuerunt sil' facta. Primo fuit aīa ῦgis creata. Scd̄o in eodē instanti habuit gratiā grātūfacientē. Tercio in eodē instāti tpis fuit aīa ipsi⁹ ornata ῦtutib⁹ ꝛ charitate ꝛ ɔiūcta corpi. Et tñ ppt' hāc gr̄aꝫ acceptā nō fuit ipeccabil' vsꝙ ad incarnationē filij sui. pꝫ qꝫ qñ xp̄s pmo i vteꝛ ῦgis descēdit nō venit inanis ꝛ vacu⁹ sꝫ venit cū magnis munerib⁹ inter q̄ recepit tria pncipalr̄. Primū ē pfectissima charitas ꝛ tantā quantā nūc hꝫ et maiorē ꝙ vnꝙ dederit pure creature. Scd̄m donuꝫ vt pie credit' fuit claravisio dei. vidit enim essentiā diuinā in q̄ visione sūme ꝛ ieffabiliter gaudebat. Licet nō semp habuerit illā clarā visionē ꝙdiu vixit sed credo firmit' ꝙ tūc habuerit. Si eñ de⁹ dedit paulo hanc gratiā ꝛ btō stephano vt legit' vel etiā moysi quare negabim⁹ hāc gratiā factā btissime matri dei tā in conceptione filij sui ꝙ in natiuitate ꝛ resurrectiōe ꝛ ꝙplurics vidit. Terciū donū fuit ipossibilitas ad peccandū. pꝫ qꝫ nullus mot⁹ iordinat⁹ erat i ea. ¶Quarta ppō est. Qꝫ btā virgo gl'iosa siue ante conceptionē siue post cōceptionē filij sui nūꝙ habuit aliq̄s motus inordinatos ꝛ illicitos in parte sensitiua. pꝫ qꝫ illa aula scīssima erat pparanda ꝛ ɔsecranda: totalr' spūsancto sermo toti⁹ trinitatis

Ex quo seqtur Rñsio ad q̄stionē scꝫ ꝙ impossibilitas peccādi p gratiā est cōicabilis creature pure. pꝫ de ῦgine. Sed iohannes baptista nō habuit ipossibilitatem sꝫ habuit bñ illā quā habuerūt apl'i. Resolutio qōnis stat in vna distinctōe ꝛ trib⁹ ppōnib⁹. ¶Distinctio ē talis. Qꝫ duplex ē mutatio alicui⁹ rei quedā ē fm sbam rei. Alia fm statū sicut bō qñ moritur fm naturaꝫ ꝛ sbam: ꝛ qñ infirmat' mutat' fm statū vel alijs ῦbis. Et est duplex mutatio scꝫ ꝙtū ad esse. Alia ē fm bene esse qꝫ illud idē liberū arbitriū voluntatē ꝛ libertatē quā habebant angeli ante cōfirmationē habēt post. Dionisi⁹ dicit ꝙ in angel' naturalia remāserūt integra. ¶Prima ppō. Est ꝙ cōfirmatio btoꝝ angeloꝝ non mutauit liberū arbitriū ipsoꝝ ꝙtū ad sbam vel ꝙtū ad pmū esse pꝫ: qꝫ illud liberū arbitriū qd̄ prius habuerūt illud idē habēt adhuc: qꝫ fm dionisiū in angel' naturalia remāserunt integra. ¶Scd̄a ppō. Cōfirmatio beatoꝝ angeloꝝ mutauit liberū arbitrium ipsoꝝ ꝙtū ad bñ esse ꝛ cōplemētū ꝛ ꝙtū ad statū. pꝫ qꝫ liberū arbitriū iā est liberius nūc ꝙ tunc fuit. Jā eñ liberū est a fultura culpe ꝛ pene vel miserie. Et ideo liberū arbitriū eoꝝ est alterutrū ꝛ non aliud factū. Et quia questio queritur. Utrū sit factū aliud. Ideo simpliciter pōt responderi negatiue ꝙ non.

Querit' quinto. Utruꝫ obstinatio in demonib⁹ tollat libertatē vsuꝫ.

¶Obstinatio vno mō capit' p firma adhesiōe i malo: q̄ est pseuerātia ɔtinua pfecta ꝛ firma in malo qd̄ obstinat⁹ dicitur. Alio modo capit' pro impossibilitate reuertendi ad penitentiā fructuosam. Et sic describit'. Est impossibilitas reuertendi ad dignū fructū penitētie puemens ex iusticia dei punitiua: q̄ decreuit oēs dānatos nunꝙ sibi reconciliari. ¶Duplex est penitentia. scꝫ fructuosa ꝛ infructuosa. ¶Penitētia fructuosa. Est

dolor voluntarie assumptus pro peccatis a se cōmissis: inquātū sunt offensiua dei. q̄ xp̄s nō penituit licet multa mala passus fuerit: quia nō ꝓpter pctā a se cōmissa. Nec virgo gloriosa ɔtra Albertū magnū q̄ dicit ꝙ fuit cōfessa beato iohāne euāgelista. Si brā virgo ɔfessa fuissꝫ confessione sacrali in qua oportet confiteri: vel de mortali vel saltem de veniali peccasset mortal'r ɔ̄ illos qui dicūt ꝙ habuit oia sacramēta. Et quia ipsa pctm̄ nō habebat mērita fuisset ɔfitendo. Penitentia infructuosa Est q̄ caret aliqua circūstantiarū q̄ sunt posite in descꝑtione pnie fructuose. ¶ Usus capitur q̄ntu pliciter. ¶ Primo cōissime pro omi opatione alicui⁹ potentie: vt secare equitare iij. thopicoꝝ. Cui⁹ vsus est bon⁹ ipm̄ q̄ꝫ bonū est ¶ Scd̄o cōiter pro actu frequēter elicito vt dicit victorius ꝙ natura facit habilē. ars facileꝫ: vsus ꝓo potentem ¶ Tercio ꝓprie pro q̄cunqꜫ actu volūtatis elicito a voluntate vt dicit Aug⁹. ꝙ vti est aliq̄d assumere in facultatē voluntatis: vt amare vel odire. ¶ Quarto magis ꝓprie vt distinguitur ɔ̄ actū obstinatum z sic vti est aliq̄d amare ꝓpter aliud vel est alicui adherere. ¶ Quinto propꝛissime scꝫ pro actu volūtatis recto vt distinguit' ɔ̄ abuti: z sic vti est referre q̄d in vsum venit in illud quo fruimur vt amare deū ꝓpter deuꝫ. Isto mō capitur in q̄stione. ¶ Resolutio q̄onis ē ꝙ vsus capit' tripl'r. Uno mō est actus elicitus a potētia siue bonus siue malus. Et sic vsus liberi arbitrij est libere velle aliq̄d Alio mō vt est act⁹ elicit⁹ a potentia ad illū finē ad quē recte ordinat'. z sic actus liberi arbitrij est rectitudinē seruare in actu ad quā actus rect⁹ debet ordinari. ¶ Prima ꝓpō. Obstinatio nō aufert de monib⁹ libertatis vsum ꝑmo mō captū. ¶ Scd̄a ꝓpō. Obstinatio aufert demonibus libertatꝫ vsum scd̄o mō captum qꜫ nō possunt habere vsum liberi arbitrij ordinatum.

Querit' sexto. Utrum cōfirmatio vel obstinatio dirimat libertatis dominiū. Ista q̄stio includit duas q̄ones scꝫ Utrū angeli post cōfirmationem habeāt tantā ꝑtātē z libertatem sicut ante. ¶ Alia. Utrū obstinati demones habeant tantā libertateꝫ sicut ante. Resolutio q̄onis stat in vna distinctiōe Quoddā est dn̄ium libertatis ꝙ opponitur coactioni. Aliud est q̄d opponit' subiectioni. ¶ Prima ꝓpō. Dominiū libertatꝫ q̄d opponit' coactioni nihil aliū est q̄ꝫ ipsa libertas siue voluntas in se et essential'r q̄ non pōt simpl'r cogi. Illud dn̄ium dicit ꝑfectionē simpl'r. ¶ Scd̄a ꝓpositio. Dominiū istud est essentiale z naturale cuilibꝫ libero arbitrio siue creato siue increato cū nō sit nisi ipsamet libertas z voluntas. ¶ Tercia ꝓpō. Dominiū libertatis istud non pōt diminui nec augeri. patet qꜫ est ipsa voluntas q̄ est sb̄a que non potest augeri nec minui. ¶ Quarta ꝓpō. Istud dominiū ē essentialiter in omib⁹ naturis intellectualib⁹ siue bonis siue malis siue in deo siue in creatura. ¶ Aliud ē dominiū q̄d opponitur seruituti vel subiectioni. z illud ē duplex ſm q̄d ē duplex subiectio. scꝫ culpe z miserie. Seruit⁹ culpe est q̄ cū quis facit pctm̄ seruus est pcti. Ioh. viij. Seruitus miserie. Ois aūt culpa ē miseria sed nō econtra. vt patet de Iob qui subiectus fuit magnis miserijs sed non culpis. ¶ Prima propō. vel Sexta. Dominium aūt hoc est libertas ipsa a culpa et miseria ista necessario et essential'r est in deo ſm naturā diuinā. ſm autē naturā humanā habuit bene miseriā scꝫ pene et nō culpe quia dolor ē miseria. ¶ Septima ꝓpositio. Libertas a culpa z miseria nō est naturalis vel essential' libero arbitrio creato: sed sibi inest solū ɔtingenter z patienter. patꝫ quia hec libertas alicui inest libero arbitrio. alicui nō inest. ꝛc. ¶ Octaua ꝓpō. Ista libertas recipit

magis z min⁹ nec essentialr inest oībus quia inest angelis libertas a culpa z iustis viatorib⁹ sed magis angelis. Silr libertas a miseria plus inest viatorib⁹ ꝙ̄ dānatis ¶ Nona ꝓpō. Est ꝙ libertas in creaturis subiacet mādatis. Et in deo ē sup omne mādatū. Hinc est ꝙ dominiū libertatis plenissime z ꝑfectissime residet in deo: quia deus nō habet supiorē ergo nō pōt mandatū recipere ab alio. ¶ Decima ꝓpositio. Dominiū libertatis qđ opponit subiectioni tā culpe ꝙ̄ miserie augetur in beatis ꝑ confirmationē quia liberiores hac libertate sunt angeli post cōfirmationē ꝙ̄ ante: quia ante poterāt peccare z ꝑ cōsequēs incidere in miseriā post aūt cōfirmationē nō possunt ꝑ gratiam. ¶ Undecima ꝓpō. Hoc dominiū in demonib⁹ ꝑ obstinationē minuit quia modo nō possunt nō peccare: nec potest nō esse miser. ¶ Duodecima ꝓpō. Licet ergo obstinatio minuat dominiū libertatis a culpa z miseria: cōfirmatio tamē auget semꝑ. ¶ Decimatercia ꝓpositio. Dominiū qđ opponit coactioni non augetur ꝑ cōfirmationē. ¶ Decimaquarta ꝓpositio. Dominiū libertat; ꝙ opponitur coactioni nō diminuit ꝑ obstinationem ꝑz quia hec libertas vel dominiū est ipsa libertas vel voluntas q̄ non mutatur sed manet eadē in beatis z damnatis. ¶ Duplex est necessitas scz imutabilitatis z coactionis. Necessitas imutabilitatis nullā dat imperfectionē z ponit in deo. ¶ Propositio. Necessitas imutabilitatis nō repugnat libero arbitrio ꝑz quia hec necessitas est ī deo q̄ necessario diligit bonum: sed necessitas coactionis repugnat libero arbitrio.

Queritur septimo. Utrū in demonibus deceptio cadat siue error circa ꝑsentia. Resolutio stat in quinqꝫ ꝑpositionib⁹. ¶ Prima ꝓpō est. Deceptio z error intellect⁹ venit ex deceptione iudicij siue deuiatione. ¶ Scđa ꝓpō. Iudiciū intellectus ē duplex quoddā ē speculatiuū. Aliud est practicū. Primū ē respectu cognoscibilitatis. Aliud est respectu agendoꝝ. primū est respectu veri vel falsi. Scđm est respectu boni vl' mali agibilis. Scđm ockam Licet oīs heresis sit error nō tñ ois error est heresis: patet q2 heresis est dogma falsum fidei orthodoxe cōtrariū. Error est ꝓprie in scientijs phisicalib⁹ sed heresis ē circa fidem catholicā. ¶ Tercia ꝓpō. Quicqđ boni angeli faciūt z operantur hoc ꝓpter amorē dei faciunt: sed qcqđ mali angeli faciunt z operant hoc in despectu dei faciunt. Ideo dicit bonauētura ꝙ semꝑ peccant et semꝑ appetūt hoies ꝑcipitare in malū z finalr intendūt facere displicitiū deo. ¶ Quarta ꝓpositio. Quia demones sunt curiosi z ꝑsumptuosi frequēter iudicāt de illis que nō subsunt iudicio eoꝝ. Idcirco a veritatis tramite ī errorē labūtur etiā ꝙ̄tū ad iudiciū speculatiuū. Que sunt illa q̄ nō subsunt iudicio demonū. Dico ꝙ sunt futura cōtingentia: quia ista cognoscere ꝑtinet ad deum vel illū cui voluerit deus reuelare: quia excedunt intellectum humanū. Nota fm̄ scotū ꝙ potissimū argumētū qđ fiet cōtra antixp̄m est. Cū sis antixp̄s maledictus z dicas te xp̄m esse in lege ꝓmissum Dic mihi qđ cogitabo cras vl' p⁹ cras ī tali hora z momēto qđ nesciet q2 soli cōpetit deo. ¶ Correlariū. Si demones q̄ habēt clariorē noticiā z subtiliorē ꝙ̄ homines viatores sepe decipiunt in iudicando illa q̄ non subsunt iudicio eoꝝ. s. futura ꝯtingentia multo magis decipiuntur nr̄i astrologi q̄ nō valent cognoscere qdditatem minime alicui⁹ rei. ido est trufaticum zc̄. ¶ Secundū Correlarium. Si demones recte vocantur presumptuosi a doctorib⁹ sanctis: quia volunt iudicare de futuris contingentibus ꝙ̄tomagis astrologi nostri est dialetica heretica ars. ¶ Quinta propositio est. Tale autem iudicium est in demonib⁹

quia sunt in ꝯtinuo reprobo sensu. Ideo
traditi sunt a deo in reprobum sensum.
Aliquē dari in reprobum sensum nihil
aliud est ꝙ̄ ipsum puniri pena excecatio
nis in intellectu suo ꝙ̄tum ad agibilia:
sic ꝙ nō videt que sunt agenda. Et si pri
mum iudicium scȝ speculatiuum rema/
neat integrum ꝙ̄tum ad substantiā po/
tentie nihilominus per culpam in demo
nibus obnubilatū vel obtenebratū est.
¶ Correlariū. Lȝ demones si ꝑmāsissēt
in bonitate fuissent doctiores ꝙ̄ modo
sūt: ml'ta tñ clare ꝑfecte ꝛ distincte cogno
scunt ꝛ maxime illa quoꝝ noticia est eis
innata in principio sue creationis: quia
deus est ita bon⁹ ꝙ nō vult auferre eis ꝛ
ꝑ illas possunt cognoscere encia creata.

Queritur octauo. Utrū

obliuio cadat in demonib⁹ circa preteri
ta. Respondeo ad questionē. ¶ Prima
ꝓpositio. Obliuio est ꝓuatio memorie
ꝛ nō cadit in demonibus quia demones
tot habent species intelligibiles rerum
quot habebant ante lapsum quia talis
spēs est quedā gratia gradis data quam
cōmuniter deus abstrahit ꝓpter pecca/
tum. Quidā dicūt ꝙ spēs intelligibilis
remanet ꝛ actualiter mouet intellectuȝ
demonū: sed nō habent ex hoc delectatio
nem sed summā tristiciā et penam Ipsi
enī summe odiunt deum et intelligunt
eum velint nolint summe beatuȝ summe
perfectū. Et ex hoc causatur in eis sum/
ma et maxima tristicia: quia nolunt ta/
les perfectiones esse in deo vel inesse deo
¶ Secunda ꝓpositio. Obliuio cadit in
demonib⁹ quia obliuiscūtur salutis sue
beneficioꝝ dei ꝛ malorum que fecerunt.
Homo autē dicitur imemor sue salutis
quādo cōtinue viuit in tali statu in quo
nō vellet mori nec auderet. ¶ Nota ꝓpo
sitionē. Dicere ꝙ mores hoim vel euēt⁹
futuri hominū ꝙ̄tuȝ ad modū viuendi
bene vel male virtuose vel viciose depen
deāt ab influētijs corporum celestiū nō
solum est falsum sed hereticū diabolicū
ꝛ sacrilegū. pȝ q2 est error ꝓscillianistaꝝ
qui ponūt fatū. Et patet ꝑ Aug⁹. in ser
mone epꝑle. ꝛ Gregoriū i omelia epꝑie.

Queritur nono. Utrum

in demonib⁹ sit ꝑcognitio quo ad futu/
ra. Resolutio istius questionis stat in ꝓ
batione istius ꝓpositionis: quia intelle/
ctus siue angelicus siue humanus pōt
cognoscere certitudinaliter euidētia fm
quid futura cōtingētia. Primo mō pōt
habere ꝑcognitionem de futuris. Scd̄o
modo possunt iudicare de futuris cōtin
gentib⁹ sed nō ita certitudinalr. Tercio
mō nulla creatura pōt cognoscere futura
cōtingentia nisi solus deus. ¶ Prima ꝓ/
positio dicere ꝙ demones sciant certitu
dinaliter futura cōtingentia a libero ar
bitrio dependentia est attribuere demo/
ni ꝙ soli deo competit ideo est ibi infide
litas cui annexa est idolatria. ¶ Secun/
da ꝓpositio. Licet enī demones nō pos/
sint ꝑcognoscere futura contingentia a
libero arbitrio dependentia possunt ta/
men cognoscere coniecturaliter ꝛ suspi/
catiue. Hoc autem prouenit fm Augu
stinū. iij. super Genes. Aut enī sensus vl'
ingenij acrimonia. vt quādo vident ꝛ di
ligenter et considerant ad quid inclinet
affectio nostra vel que sunt inducentia
vel retrahentia. Aut secundo experien/
tia temporis quia ex talibus vidit talia
accidisse. Aut tcio dolosa cautela: quan
do proponet aliquid facere: ꝛ predicit ꝙ
aliquid sit futurum. Aut quarto aliena
doctrina quādo iusto dei iudicio ꝑmit
titur addiscere ab angelis bonis. Et sic
patet ꝙ demones futura contingentia
ꝛ si possunt ꝑsentire ꝓbabiliter non pos/
sunt tñ certitudinaliter ꝑscire ¶ Prima
ꝓpositio. Et si astronomi ꝛ mathemati/
ci quādoꝙ verū dicant de futuris cōtin
gentib⁹ dependentib⁹ hoc tñ non est nisi
coniecturando siue per legem astrorum
siue per diabolica cōmertia.

¶ Scda ppositio. Ois viator z astrologus q̄ʒcūcq̃ doct⁹ asserens ptinaciter z defendēs q ipse p seipm vel p acquisitam scientiā possit futura q̄ dependēt a libero arbitrio nostro certitudinal'r precognoscere est hereticus blasphem⁹ impius infidelis z cōburendus quia q solius dei ē sibi vsurpat impie z attribuit ¶ Tercia ppō. Diuinatio nihil aliud ē nisi vsurpata futuroꝝ euentuū ad solaʒ sapiaʒ diuinā ptinentiū pcognitio vel p̄nūciatio. ¶ Quarta ppō. Ois pcognitio vel p̄nunciatio hūana futuroꝝ morū hominū bonoꝝ vel maloꝝ q̄ non innitit̄ reuelationi diuine est illicita diuinatio quia est vsurpata p̄nunciatio futuroꝝ euentuū ad solius dei sapiaʒ ptinentiū. ¶ Quinta propō. Quia demones sunt maxime supbi ideo sepius vendicāt sibi honores diuinos z ido dicūt se (mēdose tn̄) q sciant futura ɔtingentia sicut de⁹ ¶ Tercia ppō. Solus deus pōt cognoscere ɥtute ppria cōtingentia in seipsis euidentissime z ineuitabiliter.

Querit̄ decimo. Utrū

omnis forme inductio sit a datore. i. creatore. An aliqͦd agēs pticulare siue creatum possit aliqua inducere. Resolutio qōnis stat i trib⁹ dictis. ¶ Primū dictū. Forme generales ante sui generationem sunt in materia tanq̃ in potētia incepti ua quodāmodo actiua: siue coopatiua. Materia eīn habʒ inclinationē naturalem z possibilitatē ad recipiendū formā nō solū sed etiā ad coopandū. Notandū q forma generalis ante sui generationeʒ tripl'r est in materia. Primo mō in potētia remota passiua. Scdo mō in potentia ppinqua passiua. Tercio mō in potentia actiua quodāmō z coopatiua ipi materie ad sui generationē rōne alicui⁹ vnitatis naturalis actiue cōmunicante sibi ab agente naturali q̄ virtus in propagatis dr̄ ratio seminal'. ¶ Scdm dictum. Forme generales ante sui gnātionem sunt in agente naturali particulari tanq̃ in principio originali z effectiuo. Ois eīn effectus anteq̃ sit hʒ esse pducibile in principio pductiuo sui. Et ponunt exēplū de candela in textu. ¶ Terciū dictū. Licet forme gnābiles ante sui generationē nō habeāt ex q̄ material'r. habēt tn̄ ex quo original'r. ideo nō dicūt̄ pprie creari ¶ Materia dr̄ tripl'r. Illd dr̄ esse materia a q̄ qd pducit̄ actiue ab ipsa materia: z coopatiue. Et h̄ mō materia scda est quodāmō actiua ad formaʒ subalē. et sic ipsa forma sbalis est in ipsa materia Scda aliq̄ mō actiue: Illud ē materia in qua qd recipit̄ in ipa tāq̃ in potentia pure passiua. z sic omes forme subales naturales sunt. Tercio. Illud est de materia ex q̄ qd cōponit̄ extrisece ex materia tāq̃ ex pte sui sic forma alicuius tot⁹ cōpositi. z sic nulla forma ante sui gnātioneʒ producit̄ ex materia: qa forma gnābilis nō cōponit̄ ex materia: sed est vnū p̄ncipiū cū materia toti⁹ compositi: qz fm phm. Principia non sunt ex alterutris. sunt tn̄ ex agente naturali tanq̃ ex principio originali. Et hec opinio est Scoti.

Querit̄ vndeciō. Utrū

verarum formarū inductio possit esse a spū maligno. Resolutio stat in duab⁹ distinctionibus z octo dictis. ¶ Prima distinctio questio nr̄a pōt intelligi dupl'r. Uno mō de forma naturali. Alio modo de forma artificiali. Si de artificiali, pprie non habet dubiū: qz planū est q demones pn̄t depingere pulchre plus q̄ ɋcunq̃ viator. z facere alias formas artificiales. Si autē intelligitur qō de formis naturalib⁹ tūc est difficultas. ¶ Secūda distinctio. Qz demon possit inducere veras formas naturales in natura pōt intelligi dupl'r. Uno mō ɥtute propria. Alio mō virtute aliena. scʒ rerū naturaliū quas optime nouit z scit eas applicare adinuicē. Exēplū de agricola q̄

segetes mediāte semine iacto in terra et terra germināte z aqua irrigante fructificare facit z hoc virtute aliena propria aūt ꝟtute germinat simile: z ratio est qz forma naturalis nō ꝑducit nisi a ꝯdito re vel a natura operāte sed operatio in agricola opaṭ: vt artifex iō pñt adiuuenire z expedire. Primū dictū. Spūs maligni pñt fo2as artificiales inducere ī materiā virtute ꝓpria et imagines z picturas et figuras melius ꝙ̄ quicūq viator de cōi cursu qz hz intellectū practicū vivacissimū z omnez artē q̄ cōiter habeṭ a viatoribus z pfectius ꝙ̄ viator. Scðm dictū. Demones non possunt veras formas naturales ꝟtute ꝓpria inducere in materiā: quia qcq̄d agūt extra se agunt p artē z nulla forma naturalis est educibilis p artē de materia. g̃ zc̄. ¶ Terciū dictū. Demon pōt p ꝟtutē alienā veras formas naṫales educere de potētia materie. ptz qz demō optime nouit oēs res naturales z earū ꝟtutes z scit applicare actiua passiuis quo facto ꝑducunṭ vere forme naturales nō ab ipo nisi ministerialr: sed ꝑducunṭ ab ipsa natura: vt ab agēte ꝓprio. Et ē silr̄ de illo q̄ facit ignē applicando ligna igni z in hoc hō opaṭ solū ministerialiter z applicatiue. Et si q̄ras non ꝑpñt demones inducere veras formas naturales ꝓpria ꝟtute. Rñdeo qz qcq̄d agit demon agit p modū artis. ¶ Quartū dictū. Sicut natura nō producit formā artificialē sic ars non ꝑducit formā naturalē: nullū agēs naturale agēs p modū nature pōt producere formā artificialē: nec agens p modū artis potest ꝑducere formam naturalem. ¶ Quintū dictū. Et ratio est limitatio potētie agentis ad talē et talē effectū fm dispositionē dei z ꝑmariā ordinationez causarū. ¶ Sextū dictū. Ordo sapie diuine h̄ exigit scʒ ꝙ in toto vniuerso sint tria agētia vltimata sic sibi inuicē ordinata ꝙ primū necessario ꝓ̄supponitur a scðo: z scðm a tercio. Primū agēs est deus Scðm ē natura. Terciū ē intelligētia. Per naturā intelligiṭ agēs naturale z p intelligentiā intelligiṭ ars siue agens p intellectū. Deꝰ em̄ opaṭ ex nihilo. Natura ꝟo nihil facit ex nihilo sʒ ex ente ī potentia: ars ꝟo ꝓ̄supponit opationē nature z opaṭ sup ens cōpletū. Nō em̄ pōt facere lapides sed domū de lapidibus. ¶ Septimū dictū. Unde sicut natura non pōt anticipare opationē dei q̄ est de nihilo producere: sic nec ars opationem nature: sed eam necessario ꝓ̄supponit: z rō est qz opatio naturalꝭ p naturā ē ꝑus in eodem ꝙ̄ opatio p artē. ¶ Octauū dictū. Quia demones pñt vere trāsmutare formas naturales aliq̄s in alias non ꝟtute ꝓpa sʒ aliena iō in illis trāsmutationibꝰ nō sūt ꝑncipales agentes: sʒ solū sunt ministri applicādo actiua passiuis. sicut hō applicando ignez igni. ¶ Quid est miraculū. Rñdeo ꝙ est aliq̄d opꝰ arduū z insolitū sup̄ spem z facultatē existēs admirātis. Nota ꝙ in ista diffinitione sunt tres particule. ¶ Prima pticula: est opus arduū. Fit em̄ miraculū in istis opibꝫ in quibꝫ natura ꝑ tunc nō pt vt ꝙ fiāt rose in hyeme vel dr̄ arduū qz solus deꝰ illud facit. ¶ Scða pticula insolitū qz est ꝯ cursum nature cōem vlꝫ pt. Tercia pticula sup̄ spē sensus: est ꝙ ipe admirās nō hʒ spem naturalē ꝙ tale q̄d debeat fieri vlꝫ ꝙ fiat nec facultatē ad faciendū. Ex h̄ inferunṭ correlaria. ¶ Primū correlariū. Incarnatio ꝟbi diuini sicut opꝰ incarnatōis est miraculū. ptʒ qz sibi competit plene z pfecte rō miraculi. ¶ Scðm correlariū. Augꝰ. In rebus p tps ortis: nulla maior gratia ē.i. nulla maior gratuita ꝯdescensio ꝙ̄ ꝙ deus fieret hō z hō deꝰ. ¶ Terciū correlarium Productio eue de costa ade fuit miraculū qz sibi competit diffinitio miraculi. ¶ Quartū cor. Iustificatio pctōꝝ z impij est miraculū. ptʒ p illud glo. sup ps. Cōfitebimur tibi deꝰ q̄ dicit. In iustificatione impij q̄d laudas nisi miracla di

plus em̃ miraculo videt̃ esse. Laudās qꝛ mortui suscitāt̃ sꝫ lauda qꝛ mortui pdi/ti hoīes releuant̃. ¶ Quintū correlariū. Glificatio nature intellectual' est mira/culū: pꝫ qꝛ si iustificatio ipīj est miracu/lū ḡ glificatio qꝛ maiꝰ ē glificare q̄ꝫ iu/stificare. ¶ Sextū correla. Resurrectio gnālis erit miraculū. ptꝫ qꝛ si resuscita/tio pticularꝫ hoīs nūc est miraculū ḡ a fortiori resurrectio gnāl' erit miraculū. ¶ Notandū q̄ tria sunt gnā miraculoꝝ. Quedā sunt q̄ fiūt p iusticiā publicam scꝫ p impetrationē deuotoꝝ extītiū i grā dei. s. qbꝰ cōdescēdit publica iusticia. i. deꝰ p grām. ¶ Alia sunt p signa publice iusticie q. s. sunt maloꝝ hoīm in qbꝰ non est iusticia publica. i. deꝰ p grām sꝫ tm̃ ob reuerentiā sui noīs cōdescēdit ad facien dū miracula ⁊ isti sūt hypocrite ¶ Alia fiūt p p̄uatos cōtractus. i. p̄uatā ptātē. Notandū q̄ duplex ē ptās: q̄dā ē p̄uata q̄ est q̄dā pticularis ptās quā deꝰ ꝯfert vnicuiq̄ꝫ creature i sua creatōe fm̄ gdū sue pfectōis. Alia est publica ptās q̄ est dei q̄ regit oīa ⁊ eadem ptās dr̄ iusticia publica: qꝛ iustissime ⁊ potētissime regit oīa. ¶ Notandū q̄ duplex est miraculū q̄ddā ē q̄tū ad rē miraculi. Et ē qñ su scipiēs nō hꝫ ordinē naturalē ad suscipi endū susceptū: vt q̄ cecus natus videat. Aliud est q̄tū ad modū faciēdi qñ illd̄ q̄ mutat̃ hꝫ ordinem naturalē ad illud ad qd̄ mutat̃ Licet nō possit in tā parua mora fieri sicut fit: qñ fit vinū ex aq̄ vel serpētes ex ꝟgis: sicut ꝟga moysi ꝯuersa fuit in verū dracone: aliqñ nō fuissꝫ verꝫ miraculū. quia etiā deuorabat serpētes malifici Exod. vij. Et ista sūt duplicia: q̄dā fiūt i instāti. alia repēte. Pria fiūt p ꝟtutē diuinam. Scd̄a aliqñ fiūt a de/monibꝫ. Iterū miraculū capit̃ dupliciť. Uno mō cōiter. alio mō spāliter. Prio mō est oē illud qd̄ fit pter cōem cursum nature siue fiat repēte ⁊ a ꝟtute creata: siue i instāti ⁊ ꝟtute diuina. Alio mō ca pit̃ stricte ⁊ ē qñ a solo dō fit nec pt̃ fieri a creata. Lꝫ ḡ demōes faciāt ꝟa opa tm̃ ñ st̃ miracl'a spāl'r ⁊ stricte capta. Ex h̄ seq̄t̃ q̄ miracl'a attestāt̃ vl' attribuāt̃ diue potētie si capiāt̃ ꝓpe. Dr̄nt aūt miracl'a dei ⁊ demonū: qꝛ miracl'a dei fiūt ab ipo deo: demones aūt sua faciūt ministeria/liter. Alio mō qꝛ miracl'a dei fiūt p pu/blicā iusticiā fm̄ ꝟitatē ⁊ apparētiā. De monū fiunt p p̄uatos ꝯtractꝰ et sic dr̄nt ex pte mistroꝝ. Tercio mō dr̄nt ex pte finis: qꝛ xp̄s facit ad vtilitatē ⁊ glīaꝫ dei sed magi ad deceptionē et vanā glīam. vñ sūt q̄si inutilia. Aduertēdū est q̄ mi raculū signū ⁊ pdigiū dr̄nt: qꝛ signa sūt pua miracl'a: pdigia ꝟo sūt mag sicut ē resuscitatō mortui. signū facere ranā. mi raculum cōmune vtriq̄ꝫ.

Duodecimo q̄rit̃ Utrū

aliqs possit vel ministerio seu famulatu demonū i faciēdis hmōi miracl'is absq̄ꝫ pctō. ¶ Nota qd̄ sit diuinatio. Utrū ar tes magice vel diuinatōes possint eē abs q̄ꝫ pctō i faciēdis hmōi miracl'is. Quid est ars magica ⁊ q̄t hꝫ spēs. Nota q̄ ars magica est q̄dā noticia vl' q̄dā genꝰ ar tis hñs sub se multas spēs. s. septē p̄nci/pales. Pria dr̄ mācia ⁊ dr̄ a mechos qd̄ est diuinatio ⁊ ypos qd̄ est scia q̄si scia d̄ natura. ⁊ hꝫ septē spēs. Prima dr̄ pyro/mācia qꝛ est diuinatio facta circa ignē. Scd̄a Aeromācia in aere. Tercia ydro mācia in aq̄s. Quarta geomācia in tra ⁊ corporibꝫ grossis. Quinta cyroman/cia: circa manus. Sexta Ornizomācia fit in gutture vel pectore pulloꝝ vl' gal linarū. Septima nigromancia fit circa cadauera mortuoꝝ: ⁊ dr̄ a nigros qd̄ est mors. ¶ Scd̄a spēs magica dr̄ matesis q̄ fit tripl'r. Primo mō in horis: ⁊ dr̄ ho/rispiciū diuinatio facta ex inspectiōe ho rarū ⁊ tpm. Scd̄o mō fit in aris ⁊ est au rispiciū q̄ fit ex inspectione ad aras vl' al taria. Tercio mō in auibꝫ fit ⁊ est augu riū q̄ fit in garritu auiū vl' volatu auiū ⁊ ē auspiciū. ¶ Tercia spēs mathemati/

q artis est sortilegiũ qđ fit p sortes vł p ossa mortuoꝝ vel p ꝟba z sic de aliis. ¶ Quarta est pstigiũ z est quedã illusio humanoꝝ sensuũ: z dr̄ a pstringo gis. qr pstringit sensus hũanos. ¶ Quinta est maleficiũ simpl'r. ¶ Sexta est maleficiũ ad cp̄s: z dr̄ ꝑcutum aialiũ fascinatio. i. quidã tremor vel obstupẽtia. Et de oĩbus istis est qđ. Et nota bñ textũ Bonauenture egregiũ. Rñsio qõnis stat in sequentib' ppõnib'. ¶ Prima ppõ. Artes magice siue diuinatões qcunq; non põt ab aliq̃ fieri absq; pctõ mortali ¶ Scđa ppõ. Nullus catholicus põt a diabolo requirere ɔsiliũ auxiliũ siue ministerium volũtate ppria absq; pctõ mortali. pz auctẽ dñi Leuitici. xx. Ubi ille precipit occidi a deo q̃ sciscitat magos z ariolos Exemplũ pbat. iiij. Regu. xxv. Ubi reꝑhendit z punit rex isrł Ochozias q̃ misit ad ɔsulendũ deũ acharon. Et pbat p Aug'. de vita xp̄iana. Ubi dicit esse dãnãdas z fugiẽdas diuinatões: qr ibi intercidũt pacta demonũ. ¶ Tercia ppõ. Q̃tiẽscunq; hõ volũtario cõmercio vtit artibus magicis quibuscũq; tũc peccat vł pctõ fidelitat; vł idolatrie vel iobediẽtie. pz qr vel attribuit demoni qđ ppriũ est dei: vt ipsi magici adorãt demonẽ vł si nihil hoꝝ assit: est tñ ad min' pctm̃ inobediẽtie. ¶ Quarta ppõ. Rõ phibitionis istarũ artiũ magicarũ ẽ q vtẽs tali h' peccat i semetipm in eccl'iaz z in deũ. Primũ pz qr exponit se voluntarie periculo pcti mortal. qr vult hẽre familiaritatẽ cum illo q̃ vult ipm trahere ad peccatũ mortale. Peccat etiã i eccl'iaz qr hz familiaritatẽ cũ inimico mortali ipi' ecclesie. Peccat tercio in deũ eo q deberet pẽtere ab ipso deo optimo z benignissimo sapiẽtissimo z potentissimo illud qđ petit ab ipsis demonib'. Diabolus em̃ est dolosus et fraudulẽtus z vtitur seductiõe. patet quia constat nullum dilige re nisi ipm seducat. ergo zc̃. Est etiã inimicus dei z xp̄i z q̃ facit ɔuentionẽ cum aduersario xp̄i est mortale pctm̃.

Circa octauã distinctionẽ q̃rit. ¶ Utrũ angeli habeãt corpa naturał'r sibi vnita. Notandũ q aliqđ corpus põt vniri dupl'r. Uno mõ naturaliter qñ sc3 corpus tale hz naturalẽ inclinationẽ ad illud cui vnit sicut corpus humanũ respectu aie. Alio mõ vnit corpus alicui volũtarie qđ sc3 vnit p solam voluntatẽ vniẽtis z nõ hz naturalẽ inclinationẽ ad illud cui vnit sicut corpus assumptũ ab angl'o. Aliqđ aũt corpus dr̄ vniri tripl'r. Uno mõ tanq; toti cõposito intrisece z naturał'r ex ipo corpore: sicut corp' humanũ toti hoi. Alio mõ tãq; pficiẽti z viuificãti z informãti ipm sic corp' hũanũ vnit aie. ¶ Tercio mõ tãq; motori suo sicut mobile vnitur mouẽti z sic corp' hũanũ vnit anie scđo mõ: z tercõ mõ qr aia respectu corpis sui hz duplex officiũ sc3 viuificãdi z mouẽdi. qđ aũt intelligitur de isto triplici mõ vniõis z est sensus. ¶ Utrũ angli sint cõpositi intrinsece ex corpe tanq; pte cõpositi. Rñsio ad qõnem. Dõm q l3 magni doctores circa hãc qõnẽ dubie fuerit locuti vt Aug'. z Berñ. Modo aũt satis certitudinał'r tenetur. z Richardus de sancto victore dicit q angeli sunt naturaliter incorporei nec habẽt corpora sibi vnita nec etiã demones. Et hui' signu3 est sicut dicit Richardus Marci qnto de illo qui dixit. Legio mihi nomen est. Dionysius dicit in plurib' locis q angeli sunt diuine mentes z spũalia lumia imateriales z icorporei. Cui valde credẽdũ ẽ i hac materia qr p reuelatõẽ pauli cognouit meli' aliis naturã angelicã.

Scđo querit. Utrũ angeli aliqñ assumãt corpa volũtarie. Sciendũ q triplex est assumptio. ¶ Prima est trãslatiua vł p trãslationẽ fcã: Et ẽ q̃ aliqđ trãsfert de vno loco ad aliũ. Exemplũ vt assumpta est maria in celũ zc̃.

¶ Secda est applicatiua p applicationẽ z ẽ illa q̃ aliqd assumit ab aliq̃ p modũ habit⁹ vł ornamẽti vł indumẽti vt assumere cappã. Tercia est vnitiua p vnionẽ q̃ assumẽs vnit sibi illud qđ assumit ſm aliquẽ modũ vniõis. Triplex est vnio: q̃dã est p informationẽ vt aia vnit cor/pori: alia ẽ p ſbſtãtificatõẽ alicui⁹ nature vt est incarnatio ꝟbi z dĩ vnio ꝑsonalis z hypostatica. Tercia est vnio motorũ ad mobile: z de aliqua istarũ vnionũ intelligit qđ nr̃a. ¶ Prima ꝓpõ. Angł's volũtarie assumẽs aliquã naturã corporalem nõ vnit sibi sicut informãs informato qz angelus est suppositum cõpletũ iõ sibi repugnat informare. ¶ Secũda est Angł's volũtarie assumẽs aliqđ corp⁹ nõ vnit sibi vnione hypostatica siue ꝑsonali qz angł's assumẽs corp⁹ nõ ſbſtãtificat ipm corp⁹ nec põt ꝟtute ꝓpria ſbſtãtificare alterã naturã a sua: cõuis possz ꝟtute diuina. Angel⁹ ğ assumẽs corp⁹ nõ pt ipm informare nec substãtificare. ¶ Tercia est. Angł's volũtarie assumẽs corp⁹ vnit sibi sicut motor intrinsec⁹ suo mobili ad exercendum aliqs opationes circa hoĩes. Angelũ ergo assumere cor/pus nõ est nisi ipm esse coniunctũ corpi assumpto tanq̃ intrinsecum motorẽ ad exercendũ opationes circa hoĩes et hoc vnio est volũtaria qz fit volũtate ipius assumẽtis. Dico q angelus mouẽs celũ nõ vnit sibi intrinsece celũ tanq̃ motor intrinsecus. Rñdeo ad qõnẽ. Dicendũ q in angelis est duplex vis: quedã ꝯtẽplatiua: alia administratiua. Vis ꝯtẽplatiua in angelis est intellectus angelicus et voluntas eius vt tendũt in deũ per cognitionẽ z amorẽ. Vis aũt administratiua sunt ipemet potẽtie in ꝙtum intendũt ad tẽalia vt scz respiciunt ista inferiora et maxime hoĩes ad quos eorũ ministeriũ ordinat ſm apłm Heb. pmo Angeli aũt ꝓpter vim cõtemplatiuã nõ indigent solatio corporis: sed solũ propter vim administratiuã indigent corporis sed ꝓpter nos. Et hoc ꝓpter tria. Tum ꝓpter operationes corporales exercendas: tum etiã ad manifestandũ se nobis qđ non pñt sine corpe: tũ deniq̃ ad nos letificandos z ꝯfortãdos etiã corporaliter z visibiliter: vt pz de Thobia z cecilia zc̃. Assumũt autẽ corpora sicut instrumẽta z ordinatiua ad operandum. Secđo sicut signa ad manifestanduz se. Tercio sicut coopimenta z habitacula. Et qz hõ delectat in spẽ humana: iõ boni angeli cõiter apparẽt in spẽ hũana ad ꝯsolandũ hoĩes. Cõiungit ğ corp⁹ angelo sicut instrumẽtũ motori z sicut signũ signato: z sicut habitaculũ habitatori. Hoc aũt faciũt boni ad vtilitatẽ hoĩm. Mali nunq̃ apparẽt ex se nisi ꝓpt malum hoĩs. Põt aũt discerni apparitio boni angłi ab apparitione mali: qz boni in pncipio terrẽt sed in fine ꝯsolatũ relinquunt hoĩez: mali aũt demulcẽt in pncipio sed in fine relinquũt summã tristiciam z amaritudinẽ vsq̃ ad desperationẽ.

Tercio querit. Utrum

illud corp⁹ q assumit ab angelo siue bono siue malo habeat verã formã corpis humani. Duplex est corp⁹ verũ scz fantasticũ z humanũ. Quid est corpus humanũ verũ: est corpus phisicũ pfecta mixtione mixtũ essentialiter cõplexionatũ pfectissima organizatione organizatuz viuificabile ab aia rõnali vel intellectiuã z dispositã imediate ad ei⁹ susceptionẽ. Pono ꝓpões. ¶ Prima ꝓpõ. Nullũ corpus celeste põt esse corp⁹ verũ humanũ. ¶ Secđa est. Nullũ corp⁹ impfecte mixtũ põt dici verũ corp⁹ humanũ. ¶ Tercia est. Nullũ corp⁹ elemẽtare. i. elementũ põt eẽ verũ corpus humanũ. ¶ Quarta est. Nulla planta põt esse verum corpus humanuz. ¶ Quinta ꝓpõ. Nullũ corpus aníał bruti põt verũ corpus humanũ dici. Hec ꝓpões patet ex descriptiõe z diffinitione corpis hũani. Rñdeo ad qõnẽ. Dicendũ q licet corpa

assumpta a bonis vel malis angelis habeāt regulariter effigiē corporis humani. Illa tñ corpa nō sūt vera corpa hūana: necverā formā z complexionē corporis humani habent. Et dr̄ regulariter: q2 demones aliqñ assumunt effigies corporū brutoꝝ. Corpus eni humanū non cōpetit ministerio coꝝ z solū assumūt corpora ad ministeriū. Indigēt em̄ corporib9 velocib9 z leuib9 vt sint apta nata discursui z veloci motui ipsoꝝ. Corpus autē humanū est pōderosū z graue nec multum aptum ad motum.

Quarto querit̄. Utrū corp9 illud qd assumit angl's fiat de natura celesti vel elemētari. Resolutio qōnis stat in qnqȝ dictis. ¶ Primū dictū ē q angelus siue bonus siue malus reglariter qñ assumit corpus non assumit de natura celesti. ¶ Scdm dictū. Angl's qñ assumit corpus regulariter non assumit de natura elemētari simplici.
¶ Terciū dictum. Angelus qñ assumit corpus regulariter nō assumit de natura elemētari pfecte mixta. ¶ Quartum dictū. Angelus qñ assumit corp9 regulari̇t assumit elemēta imperfecte mixta
¶ Quintū dictū. Angelus bon9 cōiter assumit corp9 de supiori pte aeris q dr̄ ethera. Mali aūt de pte inferiori scȝ caliginosa et intellige q angeli boni non assumūt corpora de supiori pte aeris nisi cōpatiue scȝ respectu illius ptis: in q̄ parte mali angl'i assumūt. ista dicta patent p argumēta facta p pte vera.

Quinto querit̄. Utruȝ in corpe assumpto angl's exerceat opaciones aie vegetatiue. Notandū q aīa est act9 corporis phisici in potētia vitā hñtis Corpus organicū est corpus hñs diuersas ī situ ptes et figuras ad diuersa opa vite deputatas. Rñsio. q. stat in ppōib9
¶ Prima ppō. Spūs angelic9 in corpe assumpto nō hȝ opationē aie vegetatiue nec q̄ ad vim nutritiuā nec augmētatiuam nec q̄tum ad vim generatiuā. Ex quo sequitur correlariuȝ. Q2 demones in assumpto corpore nō possunt generare nec minorare nec augmentare. ¶ Secunda ppō. Spūs angelicus in corpore assumpto habȝ vel habere pōt aliqs operationes multuȝ conformes opibus aie vegetatiue lȝ non in toto sint conformes sed solū impfecte vel semiplene. Patent iste ppōnes primo in actu cibationis. Nā in cibatione duo sunt. Est cibi sumptio z consumptio. scdo est ɔuersio alimēti in alitū. vel et ista conuersio fit virtute aie z fit ad reparandū id qd cōsumpsit calor naturalis q continue consumit humidū radicale qd restauratr̄ p cibationē sm q est in ea dupl'r. Angeli aūt i corporib9 assumptis cibantr̄ sm id qd est primum in cibatione id est masticare traijcere in ventrē: non tamē alunt corpora sic qd illa nutritiua conuertantur in corpus suum sed resoluūt ipsum cibum in alia corpora. Et istum modū tangit august. dicens q aliter absorbet aquā terra sitiens z aliter radius calefaciens: quia terra absorbet aquā ad germinandū germinātia. patȝ etiā de actu gñationis. Pro quo aduertendū q demones q dicunt̄ spūs immūdi assumūt corpora aliqñ in spē mulieris et supponūt se viris ad recipiendū semē z ipm semen custodiūt in naturali dispositione q̄tum ad tps z assumūt corp9 in spē et supponūt se mulierib9 infundētes semē in matricē. ¶ Nota q triplex ē digestio Prima est in epate cui9 supfluū est vrina. Scda fit in stomacho cui9 supfluū est stercus. Tercia fit in corde cui9 supfluū est semen. Pono ppōnes. ¶ Prima ppō. Licet demones nō possint pprie generare in corpib9 assumptis pñt tñ gñare impproprie indirecte ministerial'r. pma pars pȝ q2 demones nō pñt ɔuertere alitū in semine. scda ps pbat̄: q2 hñ pñt recipere semē z trāsfundere. ¶ Scda ppō Demones in corporib9 assumptis ppter

subtilitatē suā hūt tantā ptātē suā i corpus q pñt ministerialiter z applicatiue aliquā mulierē impĝnare sine violentia sic q ɔciperet ipa tamen manēte ɓgine. ¶ Tercia ppō. Licet mulier possit ɓtu/te naturali ɔcipe fetū in vtero z remanere virgo tā corpe q̄ mente: tñ nō pōt parere naturaliter cū virginitate corpali. Et nota de conceptu z partu filij dei q fuit maximum miraculum.

Sexto querit, Utrum exerceat angelus in corpe opationes potētie sensitiue. Rñsio stat in septē dict3. ¶ Primū dictū est. Aia tā intellectiua q̄ sensitiua aialib9 pfectis duplici vni/one vnit corpi sc3 vt motrix mobili z vt forma i formali siue vt pfectio impfectibili. Et h patz per phm in scdo de aia. Aia sensitiua est pncipiū q̄ aiantia viuunt sentiūt: z sunt aiantia pfecta q̄ mouent fm locū. ¶ Scdm dictū. Quedam sunt opationes q̄ sequunt ipam aiam vt est motrix corpis; quedā inq̄tum est p/fectio: qdā parti sic z parti sic: vt moueri pgressione: ponēdo vnā partē corpis an aliā est opatio aie inq̄tu3 est motrix sed sentire siue audire zc. sunt opatiões ɔsequētes aiam inq̄tum est pfectio corpis: videre aūt consequit aiam inq̄tū est motrix z pfectio corpis q2 motio ge/narū ɔsequit aiam inq̄tum est motrix. sed il'ud gaudiū siue cordis exhylaratō consequit aiam inq̄tum est perfectio. ¶ Tercium dictū. Differēti mō exercet aia opationes in corpe q̄ conueniūt ei inq̄tum est motrix z alias inq̄tū est perfectio corpis: q2 exercet primas p corpus sed non cū corpo e: sicut motus oim mēbrorū exteriorū vt sunt pedes man9 zc. q2 corpus nō est causa sed aia. Ex quo sequitur correlariū. Q' si anima a corpore suo esset sepata: posset ipum moue re z sepelire. Exercet aūt alias opatiões z per corp9 z cū corpe vt est videre q2 vi/sus est a corpore instruit z causat ab aia cum corpore. ¶ Quartū dictū. Prime opationes q̄ competūt aie inq̄tū est motrix: competūt aie vt est hoc aliqd scde nature q̄ consequunt ipam inq̄tū est pfectio corpis competūt ipi vt est forma in formās actu corpus. ¶ Quintū dictum Quia angelus vnit corpi assumpto non vt pfectio sed vt motor pase ideo pmas opationes exercet plene in corpe: scdas nunime. tercias qdāmō sic et qdāmō sic: vt oia motus membrorū exteriorū et oēs alie opationes q̄ ɔsequunt aiam in/q̄tum est motrix pñt exerceri ab angelo siue bono siue malo. Nullā aūt opatio/nē ɔsequentē aia3 inq̄tum pficit corp9 vt forma: pñt exercere angeli in corpe vt est videre audire zc. Correlariū. Aia se parata a corpore nō habet aliqs potentias sensitiuas. Ex quo sequit q demō in corpe assumpto non h3 potentiā sensitiuā. patet q2 non informat ipm corp9. Scdm correlariū. Potētie sensitiue di/stinguunt realiter ab aia. ¶ Sextū dictum. Si vocentur opationes sensitiue ipemet actus exercēdi per organa. dicendum est breuiter q angelus in corpe as/sumpto nō pōt exercere opa potētie sensitiue: q2 tales opationes fm phm sūt totius coniūcti siue cōpositi ex corpe z aia ¶ Septimū dictū. Si vocent aūt opera potētie sensitiue illa q̄ sunt ab aia inq̄/tum est motrix corpis angelus in corpe pōt illa exercere. Ex his sequunt correlaria. Primū correlariū. Angls i corpe assumpto pōt cāre oēm motū localē possibilē cāri ab agēte creato in corpe assūpto. Cum nō sit minoris potentie circa corp9 assumptū q̄ aia circa corp9 suū et ipa pt cāre talē motū circa corp9 suū q2 ē adeqtū mobile ipi corpi. Pōt etiā oēs opationes ad laborē ptinētes siles illis qs facit aia in corpe suo sicut est respirare: mouere palpebras oculoru3 zc. Pōt etiā trudere trahere z ɓberare et manu ad manu3 pugnare z sic de alijs. nisi hō hēt tantā ptātē q posset ei resistere. pt3

p textū: qꝛ angl's in corpe pōt oēs opationes exercere q̄ sequunt aiā3 in corpe in q̄ntum motrix est corpis ꝛ tales opationes sunt hmōi g. Nota q̄ in corpe assū pto demones pn̄t aliquā v̄ginē corpal'r deflorare ꝛ violenter opprimere vi ꝛ violētia cogēdo eā. p3 qꝛ oīa ista ptinēt ad motū localē: ꝛ ipi pn̄t sup q̄dcūq̄ motū localē. Itē pn̄t i corporib' assūptis obsidere ciuitatē vnā ꝛ machias ꝛ luctari ꝛ oēs occidere ꝛ cito reedificare muros ꝛc̄. Nec exercēt p̄dicta illusione vel imaginarie s3 vere real'r sine fictione ꝛ decepcione. qꝛ de' in p̄mordio creatiōis angloꝝ dedit ipis anglis oēm p̄tātem mouendi quā l3 creaturā corpalē f'm locū: f'm placitū sue voluntatis: ꝛ talis gr̄a grīsdata remāsit in demonib'. ꝛ in h̄ ꝯcordāt oēs doctores vt dicit mgr̄ Brulefer. Et addit q̄ forte minor demō q̄ sit dānatus si de' p̄mitteret posset mouere ip̄m celū sicut p̄mū mobile ꝛ p ꝯn̄s circa ista inferiora mutare ad libitū sui. Faciunt aūt̄ ista nō p solā voluntatē: qꝛ dicere q̄ angelus p solū imperiū volūtatis moueat celū error ē: vt vult articul' p̄isieñ. Nota de sortilegis qꝛ demō pōt eas deportare de loco ad locū realiter ꝛ verissime; sepe tn̄ illudunt circa talia. Propō. Tāta breuiter est demonū fortitudo q̄ pn̄t elemēta cōmouere: mare ꝯcitare: mōtes trāsferre de loco ad locum desiccare herbas ꝛ h̄ deo p̄mittēte. Et dicit Aug. iij. de trinitate q̄ corpa obediūt q̄ ad localem motū demonib' ad nutū. Et nota q̄ glosa q̄dā sup illo passu ep̄le pauli dicit quodā dolore agitat' a demone paulus vexabat ꝛ est sensus verboꝝ: videin textu Pōt cōmouere humores diuersos in corpore ꝛ sic causare diuersas infirmitates: sic agitabat saulē p̄mi. Reg. xvi. Et dicit p̄dicta glo. q̄ paulus torq̄bat passione iliaca vel colica tanta a demone. Et nisi essent boni angeli qui nos custodiūt facerent nobis demones infinita mala sed ab ip̄is bonis p̄hibent. Ideo debemus eos multum diligentissime inuocare et reuereri.

Septimo querit Utrū

demones habitare in humanis corpib' possint. Notandū q̄ resolutio q̄ōnis stat in duab' p̄pōnibus. ¶ Prima p̄pō. Demones per naturā sue subtilitatis ꝛ spiritualitatis pn̄t q̄cunq̄ corpora penetrare et in eis sine aliquo impedimento siue obstaculo subsistere id ē existere hec p̄positio patet ex textu euangelij quo tēste nouim' xp̄m multos curasse obsessos a demonibus. Hec etiam propositio est Aug'. de diuinatione demonum. Inuadent inde demones miris et inuisibilibus modis per coꝝ subtilitatem hominum corpora non sensum penetrando ergo ꝛ ibi quiescere.

¶ Scd̄a p̄pō. Demones ratione sue potestatis possunt corpora in quibus sunt cōmouere ꝛ conturbare hoc patet p experientiam ꝛ per sacrum euangelium.

¶ Correlarium. Demones quādo permittuntur in corpus introire dicuntur ip̄m obsidere. Permittit aūt deus siue ad sue glorie ostensionē cū expellunt demones per miraculū: aliquādo ad peccati punitionē siue ad peccantis correctionem siue ad eruditionem nostram. Sed ex qua istarum causarū determinate permittit: latet hoc humanā industriam propter hoc q̄ occulta sunt dei iudicia hoc tamen planum est q̄ non iniusta Que non debem' inuestigare nisi velimus errare. Nun᷈q̄ autem talia permittit sine causa rationabili.

Octauo querit. Utrū

demones possint illabi aiab'. Notādū q̄ q̄druplex est illapsus dei sc3 diuine essentie. ¶ Primus illapsus generalis est quedā in ex̄ntia actualis ipius essentie diuine q̄ est pn̄s intime cuilibet creature ip̄a3 manuducēdo ꝛ ꝯseruādo in esse

qꝺ eſt intime ſibi in ea operari ⁊ hic illa pſus eſt cõis oĩbꝫ creaturis. ¶ Scꝺs illapſus ꝺr ſpãlis: eſt qꝺã inexñtia actualis diuine eſſentie q̃ eſt intime pñs creature rõnali ꝑ grãm ⁊ charitatẽ ipã ɀ gratificãdo ⁊ acceptãdo ⁊ ſpãlr viuificado ⁊ eſt ꝓpri⁹ illapſus creature rõnali ⁊ iuſte ꝑ charitatẽ. ¶ Tercius illapſus ſpãlioꝛ eſt quedã actualꝰ diuine eẽntie inexiſtẽtia q̃ eſt pñs intime creature rõnali vt obiectũ btĩficũ ipam actu btĩficãs ⁊ glorificãs ⁊ ꝺr illapſus glĩe. Scꝺs aũt illapſus grẽ: ⁊ prim⁹ ꝺr illapſus entitatiu⁹. ¶ Quartus illapſus ſpãliſſim⁹ eſt qꝺã inexñtia actualis diuine eẽntie ẽm quã ẽ itime pñs alicui creature rõnali eã ſibi vniẽdo vnione hypoſtatica ⁊ ꝑſonali et hic illapſus eſt ſolũ in xp̃o. Rñſio. Dicendũ ꝙ illabi alicui aliqꝺ impoꝛtat ꝙ illud ſit intimũ ſibi et ꝙ intime opeꝛ in eo: ita ꝙ ſũt ibi ꝺuo. Vnũ qꝺ ſit intime pñs. Scꝺm qꝺ intime opeꝛ in eo Cũ ãt nihil ſit reſpectu aĩe intellectiue ꝙ ſit intime pñs: ⁊ ꝙ itime opeꝛ in ea niſi ſolus ꝺe⁹. Hinc eſt ꝙ ſolus pñs ſpũs ꝺiuin⁹ illabiꝛ aĩe intellectuali. Ex q̃ ſequiꝛ ꝙ ꝺemones nõ pñt illabi aĩe intellectiue. Illud ꝓo qꝺ eſt intimum in anĩa eſt ſupremũ qꝺ eſt ẽm mgr̃m nr̃m natura intellectualis q̃ eſt ꝺe q̃ntitate anĩe rõnalis eo eñ aĩa eſt capax ꝺei q̃ eſt natura intellectualis qꝺ eſt eẽ ad imaginẽ ꝺei ⁊c̃.

Nono queriꝛ Vtrũ ꝺemon poſſit ſenſus illudere.

Dicendũ q̃ ad q̃õnẽ ꝙ abſqꝫ ꝺubio ꝺemones pñt illudere multiplr ſenſus humanos tã ex pte oꝛgani q̃ medij q̃ ex parte obiecti: vt pꝫ per experientiã. Aduertendũ tñ ꝙ q̃õ apud theologos non eſt multum ꝺubia: ſed modus illudendi eſt ꝺifficilis. Ideo reſolutio q̃õis ſtat in ꝯcluſionibꝫ. ¶ Prima cõcluſio. Demon q̃ñ luꝺificat ſenſus nr̃os ꝺico ꝙ illudit ſuꝑ naturã ⁊ hoc tribꝫ modis. Primo mõ a ſupioꝛi influendo. Scꝺo ab intrinſeco mouendo fantaſiã. Tercio ab exterioꝛi ſpẽs pñtãdo ſiue obijciẽdo. Demon aũt ſcit optime naturã ſpecularẽ ⁊ ſcit cõdenſare aerem vt recipiat ſpẽs ſpeculares ⁊ ſic ſenſus iudicat ſpẽs ſibi pñtatas tanq̃ res: iſte modus videꝛ ſatis ꝓbabilis. Sꝫ mirũ eſt ꝙ ꝺemon faceret tam magnũ. Etiam mirũ eſt ꝙ videndo ſpeciẽ in ſpeculo non rẽ. Nã videm⁹ in ſpeculo rẽ inſeparabiliter ꝯiunctã ſpeculo: ⁊ iõ eſt ali⁹ mod⁹ ꝺicendi ꝺe mõ luꝺificãdi. Et ſtat iſcꝺa ꝯcluſione. ¶ Scꝺa cõcluſio. Demones pñt luꝺificare ſenſus nr̃os in gñali tribꝫ modis. Primo mõ oſtẽdendo aliqꝺ eſſe pñs qꝺ non eſt pñs. Scꝺo mõ pñtando rem aliter eſſe q̃ ſit. Tercio mõ abſcondendo illud qꝺ eſt pñs. ¶ Coꝛrelarium Qꝫ primũ modũ illuꝺẽꝺi facit ſpecies offerendo. Scꝺm facit ſenſum ꝺiuariando. Tercium modũ facit impedimẽtum p̃ſtando pꝫ ꝺeclaratio in textu.

Decimo queriꝛ. Vtrũ ꝺemon poſſit cogitatões immittere.

Notandũ ꝙ immiſſio eſt actus ꝑm⁹ ꝓducti uus alicui⁹ actus ſcꝺi in aliq̃ qꝺ eſt intimũ alicui. Reſolutio q̃õis ſtat in pꝛopoſitione. ¶ Prima. Suppoſitio eſt immiſſio ⁊ ꝺicit actũ cui⁹ effectus terminatur in eo quod intus eſt. Diſtinctio immittere capitur ꝺuplr. Vno mõ ꝓprie ⁊ ſpãliter ⁊ eſt alicui⁹ cãe ꝑncipalꝰ ⁊ ꝑncipalꝛ efficiẽtis illũ actũ q̃ immittiꝛ. Alio mõ large et cõiter et eſt alicui⁹ ipellẽtis vel excitãtis ad actũ q̃ immittiꝛ int⁹ lꝫ nõ cauſantis. Sequunꝛ ꝺicta. ¶ Primũ ꝺictũ. Solus ꝺe⁹ põt immittere ꝓpe cogitatões in aĩa ɀ vel intellectiue ſiue i intellectũ ſcꝫ ꝑmo mõ capiẽdo immiſſionẽ ¶ Scꝺm ꝺictũ. Demones nõ pñt h̃ mõ immittere cogitationes intellectui nr̃o lꝫ poſſint large ⁊ cõiter ꝑ modũ excitantis ⁊ ipellẽtis. Pria ps pꝫ qꝫ ſolus ꝺeus h̃ põt. Scꝺa ps pꝫ qꝫ põt ſuggerere ⁊ offerre obiecta intellectui ꝑ motionẽ fantaſmatũ vel alio mõ. Suggeſtio ꝺiabo-

lica nihil aliud est ꝙ praue cogitatõnis in missio loquẽdo de immissione large dicta. Si queraᷓ. Utruȝ necessario possit nos cõpellere ad hoc ꝙ recipiam⁹ oblatum. Rñsio bonauẽture ꝙ non pñt facere quo facto necessario cogitem⁹ malum nisi in casu videlicet cũ cogitatio aie nõ ẽ circa vtilia occupata tũc em̄ euagaᷓ ⁊ est ociosa: põt ei diabol⁹ offerre imaginatiõe turpẽ ⁊ vanã ⁊ ideo volenti malas cogitatõnes effugere sollicite ⁊ diligentᷓ cauẽdum ẽ ne contingat aliqñ animum a bonis ⁊ ab vtilib⁹ cogitationibus reuocari. Hoc tamen facile est ei qui sollicitus ẽ in bonis animũ exercere cui multo facili⁹ est ⁊ delectabili⁹ in bonis cogitationib⁹ versari: ꝙ sit in fedis ⁊ turpibus carnalib⁹ ⁊ sic de alijs.

Queritur vndecio. Utrũ

demones possint malas affectões incẽdere. Notandũ ꝙ incẽdere nihil aliud ẽ ꝙ igni pabulũ mistrare vel applicãdo cõbustibile igni vel ignẽ ꝯbustibili. Resolutio. Ignis spũalis est cõcupia siue libido puersa: pabulũ aũt hui⁹ ignis sũt affectiones carnales ⁊ ẽrene et delectationes fede ⁊ ita incendere in spiritualib⁹ nõ tm̃ accipiᷓ respectu affectionũ immo etiã cogitationũ: ⁊ respectu vtrarũꝙ nõ dicit actũ sicut pncipaliᷓ agentis ſȝ solũ sicut excitãtis ⁊ submistrantis. Qui igitur diabol⁹ pt nos ad malas cogitatões ⁊ affectões excitare licet nõ possit eas in nobis sua ptãte efficere. Ideo pptie ⁊ recte a sctis doctorib⁹ sacre scpture incensor dr̄. Nota diabol⁹ ẽ coc⁹ fm illud Osee vij. Oẽs adulterãtes sicut cliban⁹ succensus a coquẽte. in glosa. Cliban⁹ ẽ peccator: coquus diabol⁹. Incẽdere spũaliᷓ est mistrare malas affectões vel intellectiones q̃ inclinãt ad flãmã libidinis. ergo nõ est immissor ⁊c̃.

Queritur duodecimo.

Utrũ possint seruari secreta ꝯsciẽ nr̃e. Notandũ ꝙ duplex ẽ secretũ ſȝ speculatiuũ qd est q̃libet veritas pfundissima ⁊ altissima q̃ nõ pt cognosci naturaliᷓ ab intellectu viatoris sed solũ p reuelatões sicut theologica vitas ẽ secretũ vt i ista ꝓpositiõe. Fili⁹ in diuinis generaᷓ a pr̃e. De istis dr̄ beat⁹ apl's cui reuelata sunt secreta celestia. Sunt etiã archana vba q̃ audiuit paul⁹ in tercio celo. Aliud est incõplexũ agibile ⁊ practicũ. Nihil aliud est ꝙ qdlibet occultũ qd nõ pt probari i iudicio siue foro publico p testimoniuȝ duoꝝ vel triũ. Et hoc ẽ duplex q: q̃ddã est opus exteri⁹ qd est tñ puatũ vel occultum. Aliud ẽ opus interi⁹ q̃les sunt cogitationes ⁊ volũtates ꝯsciẽ nr̃e. Et de isto est qd. Ideo addidit cõsciẽ nr̃e: q̃a de secreto nõ dubiũ. ¶ Posset hic q̃ri vtrũ subdit⁹ ad pceptũ sui plati teneaᷓ reuelare secretuȝ sue fidei comissum. Rñdeᷓ p distinctionẽ. Distinctio est. Aliqd põt cõmitti duobus modis. Uno mõ sub sigillo ꝯfessionis. Alio mõ sub secreto fidei vl̃ sigillo secreti. Et dicit scot⁹ ꝙ nõ solũ obligor celare qñ accipio sub sigillo secreti ſȝ etiã qñ ex mõ loquẽdi possuȝ aduertere: ꝙ nõ diceret nisi celaturũ me crederet. ¶ Scda distinctio. Duplicia sunt secreta: q̃dã nõ pñt celari sine pctõ vt si mihi diceret sub secreto ꝙ aliquis vellet interficere sociũ suũ vel cõburere domũ. Alia pñt celari sine pctõ vt oĩa secrata q̃ nõ vergũt in detrimẽtũ alicuius ¶ Prima ꝓpõ. Secreta q̃ nõ pñt celari sine pctõ comissa fidei alicui⁹ nõ debent reuelari etiã ad pceptũ plati. Hec ꝓpositio est Roberti hollcot. Et probaᷓ q̃a illa q̃ sunt de lege nature seruãda nõ debent reuelari etiã ad pceptũ alicui⁹ prelati sed celare secretũ ⁊ vitare fraudẽ est de lege nature. g ⁊c̃. ¶ Scda ꝓpõ. Nullus platus ꝙtũcũꝙ magn⁹ etiã summ⁹ pontifex põt aliquid pcipere ꝯ ius naturale patet. minor lex nõ põt i maiorẽ sed lex nature maior est lege cuiuscunꝙ psone. g ⁊c̃. ¶ Tercia ꝓpõ. Secreta nõ pñt

celari sine peccato debent reuelari p̄cla to p̄cipienti: sed q̄d si habuero sub sigillo cōfessionis. R̄ndeo q̄ nullo mō debēt dici etiā pro morte p̄ferenda. Ubi nota q̄ q̄ habent sub sigillo cōfessionis nullo mō debent reuelari nec verbo nec nutu nec signo nec aliq̄ alio modo. ¶ Quarta ppō. Oia p̄cepta et iuramēta q̄ exigunt in publico debēt interp̄tari seruato ordine iuris. Jā nō est ordo iuris vt id qđ ē occultū publicet. ¶ Quinta ppō. Reuelans secreta sue fidei ꝯmissa peccat mortalit̄ z incurrit crimē proditōis loq̄ndo de secreto qđ pōt celari licite. ¶ Sexta ppō. Nullus p̄latus pōt habere p̄ceptū sup secreta ꝯscie vel sup actib9 nr̄is secretis exterioribus oino occultis q̄ nō possūt probari p testimoniū z ideo non debent p̄lati indignari si ipsis in his non obedit̄. Resolutio q̄ōnis stat in seq̄ntib9 ppositionib9. ¶ Prima ppō. Sicut de9 dedit voluntati creature rōnali dominiū siue arbitrium cui nulla potentia p̄sidet nisi diuina sic et9 cognitōne dedit ꝯscie secretum cui9 secreta z profunda nō penetrat nisi diuina sapia. ¶ Scda ppō. Et ido dico q̄ nulla creatura nec angelica nec humana pōt ꝯscie hūane noscere secreta nisi p signa: z coiecturas vel nisi nouerit de reuelatōe aut hois denūciatione siue detectione. Hoc intelligit̄ de secretis cōscientie alteri a sua: q2 bene cognoscere possū cogitationes meas euidēter. Hoc p3 p illud .iij. Reg. viij. Tu nosti corda filiorū hoim. Et Jeremie. xvij. Ego dn̄s scrutās corda z renes. i. affectiones. Et p̄me Cor. ij. Nemo scit q̄ sunt hois nisi sp̄ūs hois qui est in illo. ¶ Tercia ppō. qm̄ pauca sunt ita secreta q̄n p̄deant in opa exteriora vel appareāt in exteriori apparētia faciei vel p signa cordis qđ diuersimode mouetur fm diuersitatē affectionū. Hinc est q̄ multe cogitationes z affectiones nr̄e dep̄hendi p̄nt a malignis spiritib9 nisi arceant̄ v̄tute dei. Correlarium. Jsta cognitio q̄ demones cognoscunt secreta ꝯscie nr̄e est cognitio coniecture p̄cise z nō certe sciētie. Et si dicas diabolus in die iudicij de secretis ꝯsciarū sciet. Dicendū q̄ nō solū ipse demon sed etiā cor nostrū. Ūnde z si de exterioribus z visibilib9 accusari possim9 a diabolo de secretis z occultis nō: neutra tñ ipunita relinquent̄ q2 non deerit accusator. Et nota q̄ diabol9 in die iudicij nō erit testis s3 sola ꝯscia: tñ accusabit nos de operibus exterioribus.

Circa nonam distinctionem queritur p̄mo. Utrū angeli diuersorū ordinum sint diuersarū specierū p naturā. Notandū q̄ ordo angelic9 est multitudo celestiū spirituū q̄ se in aliq̄ munere grē int̄ se similant̄ sicut i donorū naturaliū p̄cipatōe. Hec descriptio cōtinet p̄mo fundamētū ordinis. scđo perfectionē ordinis. z tercio dispōnē3 mediā. Primū ē natura. Scđm ē grā. Terciū est donū naturale. Ex his seq̄tur q̄ i demonib9 nō est ordo pprijssime loquendo quia demones nō habent gratiā q̄ est cōplementū ordinis. ¶ Triplex est ierarchia āgelorū sc3 celestis. supceleſtis. subcelestis. ¶ Jerarchia fm dionisiū est diuina pulchritudo vt simpla: vt optima: vt cōsūmatiua vel ꝯsūmata. p̄dicta diffinitio cōpetit ierarchie increate. in q̄ sunt q̄tuor inueniēda. ¶ Primū ē summa vnitas essentie in trinitate p̄sonarū: est trinitas p̄fecta p̄sonarū cū summa vnitate essentie. ¶ Scđm ē q̄ summa vnitas nō p̄iudicat p̄fecte trinitati. ¶ Terciū ē q̄ nec trinitas personarū p̄iudicat vnitati summe: quia eñ ibi est vnitas z pluralitas sed nō respectu eiusdem quia est vnitas summa essentie z p̄fecta trinitas personarum. ¶ Quartū est q̄ vnitas essentie facit ad perfectionē trinitatis z trinitas ad perfectionē vnitatis. Ex hoc eñ q̄ essentia diuina est p̄fectissima z infinita: est cōmunicabilis trib9 p̄sonis reali-

ter distinctis: qd nō est in creaturis. Jerarchia angelica diffinit. Est diuin⁹ ordo: scia. z actio dei sic forme q̄tū possibile est similans z ad inditas ei diuinit⁹ illuminationes ꝓportionabiliter in dei similitudinē ascendēs. ¶ Notandum q̄ creatura rōnalis egreditur a deo sub ratiōe imagīs z similitudinis. Et nota q̄ imago respicit ꝓprie naturalia: similitudo autē gratuita. scꝫ gratiaꝫ gratūfacientem cū ceteris habitib⁹ infusis z hec similitudo est hic imperfecta. In pria autem est pfecta diuin⁹ ordo. i. diuina potestas que repńsentat priorem. scientia repńsentat filiū. actio repńsentat spiritūsanctum. Ex his elicitur vna diffinitio magistralis que est Jerarchia est rerum sacrarum z rōnabiliuꝫ ordinata potestas in subditis debitum retinens principatum. Et hec diffinitio est cōmunis angelice z humane ierarchie. sequitur ergo q̄ in brutis et demonib⁹ non est ierarchia: quia nō sunt res sacre: nec in latronibus z malis hominib⁹ qui habent principem tyrannidē. De ierarchia angeloꝝ vt supra distinctiōe sexta. ¶ Resolutio questionis stat in ista opinione cum duab⁹ propositionib⁹. ¶ Prima ꝓpositio. Possibile est de facto z ita est q̄ sunt plures angeli solo numero differentes. ¶ Secunda ꝓpositio. Possibile est de facto z ita ē q̄ aliqui angeli distinguunt̄ ab aliis angelis specie. ¶ Correlariū contra sanctū Bonauenturā. Non oēs angeli sunt eiusdeꝫ speciei. Sed dices quot erūt species angelorum. Dico q̄ ad minus nouem species z verisimiliter dicendū q̄ etiā in eodem ordine quidā distinguūt̄ specie ab aliis eiusdē ordinis: sed quot sunt Ille nouit qui creauit. Opinio sancti thome ponit q̄ quilibet angelus differt specie ab alio.

Querit̄ secundo. Utrū

ṗncipalis causa distinctōis ordinū sit a natura vel grā. Respondeo q̄ ṗncipalis distinctio ordinum angeloꝝ prouenit a gratia tanq̄ a causa cōpletiua z nō a natura. angelica patet p diffinitionē ordinis superius positā vbi tria ponunt̄ scꝫ natura tanq̄ fundamentū. grā tanq̄ cōplemētū. dona naturalia tanq̄ quoddā dispositiuū ad pfectionē ordinis. Sic apparet manifeste ex eoꝝ officio z actione z noīatione ipsoꝝ ordinū int̄ quos ṗcipuus est ordo seraphin qui denoīatur ab ardore dilectionis que nō est in angelis cōsummata z pfecta nisi per gratiā. Itē throni vt dicit Gregorius dicunt̄ q̄ tanta diuinitate replent̄ vt in eis sedeat deus. Si ergo deus nō dr̄ sedere nec inhabitare nisi p gratiā gratūfacientē. ergo thronoꝝ ordo nō nisi a grā. ergo pari rōne videtur de aliis. Itē deus nō pfert hominē homini ꝓpter naturalia sed ꝓpt̄ merita. ergo si distinctio ordinū ē fm diuinam acceptatōnē nō est fm naturalia sed fm gratuita.

Quertur tercio. Utrū

fm maiorē capacitatem naturalium detur a deo maiora dona gratuita. Notandum q̄ dona ḡtuita sunt duplicia. quedam sunt grē gratisdate z hec nō distinguūtur ab ipis naturalib⁹ accidētalib⁹. Alia sunt gratumfacientia sicut est sola gratia z charitas que nos facit deo gratos z acceptos: questio est de grā gratūfaciente. Rn̄deo q̄ maiorem gratiā dari fm maiorē capacitatē naturaliuꝫ potest intelligi tripliciter. ¶ Uno mō vt li fm dicat efficaciam causalitatis: z est sensus maior capacitas donoꝝ naturalium est causa gratie. ¶ Secūdo modo vt dicat dispositionē congruitatis ad gratiam z est sensus. maior capacitas donoꝝ naturalium est quedā dispositio de congruo ad maiorem gratiam. ¶ Tercio modo vt lꝫ fm dicat dispositionē necessitatis: et est sensus. maior capacitas naturaliū est quedam distinctio necessitans ad maiorem gratiam.

¶ Prima ppositio. Quia aūt dona na/
turalia non sunt cā grē. Ideo maior grā
nō daf ſm capacitatē donoꝝ naturaliū.
¶ Scda ppositio. Quia pō aliquo mō
disponūt ad gratiā de cōgruo ſcʒ inde ē
ꝙ maior grā daf ſm maioritatē bonoꝝ
naturaliū vbi nō ē obstaculū: ſed ds dis
ponit ſe ad gtiā ſm illa dona. ¶ Tercia
ppō. Qꝛ ia eni bona naturalia ſunt qdā
diſpoſitōes ad grām grātūfacientē: ꝛ ipſis
de᷒ nos monet ꝙtū in ſe ē ad ppparandū
nos ad maiorē grām ꝛ ꝙto maior fuerit
ppparatio tanto maiorē grām dabit dns
¶ Quarta ppō. Quia pō ipſa bona na
turalia nō de cōdigno neceſſitāt ſimplr
ad grāʒ hic ē ꝙ nō ē neceſſario ꝙ maior
grā def ſm maioritatē donoꝝ naturaliū
Reſolo. q. ſtat i ppōib᷒. ¶ Pria ppō Eſt
ꝙ grā diuina ſeu charitas nō daf hoib᷒
nec angelis ſm maiora dona naturalia.
¶ Scda ppō. Sic eſt de facto ꝙ angeli
habētes meliora naturalia habuerūt ꝛ ec
receperunt meliorē ꝛ maiorē gratiā. Et
cauſa fuit qꝛ ſm oēm ꝑtutē ꝛ conatū na/
turaliū conuerſe ſunt ad deum.

Querif quarto de ordi
num noiatione. Rñdeo ꝙ angeli pñt no
minari ꝑ ea q̄ ſūt eis pure naturalia. Se
cundo ꝑ ea que ſunt eis pure gratuita.
Tercio ꝑ ea naturalia que poſſunt eſſe
gratuita. vide textum.

Querif quinto. Utruʒ
ad ſingulos ordines angeloꝝ fiat aſſum
ptio ſaluandoꝝ. Reſolutio. q. tota ſtat.
¶ Pria ppō Ad pfectōꝫ ordis duo ꝯcur
rut. f. nā ꝛ grā. Natura tāꝙ fundamē
tū, ꝛ diſpoſitio. grā pō tāꝙ cōplemētū ꝛ
ꝯſummatio ꝑʒ ex diffinitōe angeloꝝ qñ
dicif. Ordo angelic᷒ eſt multitudo cele
ſtiuʒ ſpirituū: ibi tangif natura q̄ inter
ſe aliquo mō munere grē ſimilanf hic eſt
cōplementū ſicut naturaliū donoꝝ. Et
hec eſt pma diſtinctio inf ſe. Correlariū.
In demonib᷒ ꝛ ꝑuls hoib᷒ non eſt ordo
ꝑpe loquēdo. ¶ Scda ppō. Sicut autē
aliqd dicif eſſe ſm quid tale qñ eſt in ſo
la diſpoſitione. Sic dꝛ ſimplr tale qñ ē
in ſua pfectione vt pʒ de illo q̄ eſt altera
tus aliqliter vel aliq mō infirm᷒ vt pote
habēs febres. ¶ Tercia ppō. Cū demo
nes ꝛ angeli cōueniāt in naturalib᷒ dicū
tur aliqñ demones fuiſſe de diuerſ ordi
nib᷒ angeloꝝ ꝙuis nunꝙ plene fuerint
in aliquo ordine. vnde hoc intelligif ſm
qd ꝛ nō ſimplr. Uñ qñ dꝛ ꝙ demones ce
ciderūt de qlibet ordine intelligif ꝙ erāt
diſpoſiti ſm naturalia ad illos ordines
de qb᷒ ruiſſe dicunf. Ideo ſeqtur ꝙlicet
demones fuerint de ordinib᷒ angeloꝝ
ſm qd nūꝙ tñ fuerūt ſimplr ¶ Quarta
ppō. Quia hoies pñt ad eminētiā grē ꝛ
glie in q̄ ſunt angeli eleuari. Inde eſt ꝙ
ex hoib᷒ ꝛ angelis idē ordo pōt cōſtitui.
pma ps patet ex gloſa ſup illud ps. Cō
ſtitues eos pncipes ſup oēm terrā. Ele
git pauperes vt exaltaret ad ordines an
geloꝝ celi: ꝙuis nō cōueniant in natura
tamen aſſimilanf in gratia.

Querif ſexto. Utrum
prelatio q̄ eſt in ordine reſpectu ordinis
euacuef poſt iudiciū. ¶ Rñdeo. Dicen
dum ꝙ ad rationem pfecte plationis de
bent cōcurrere in plato iſta tria. ſcʒ ꝙ ex
cedat. ꝙ influat. ꝙ imperet reſpectu ſubdi
toꝝ: quia ſunt in ſtatu pfectionis exercē
de: debent eni purgare: illuminare ꝛ per
ficere. Hoc mō eſt nunc in platione que
attendif inter ordinē ꝛ ordinem in ierar
chijs angelicis ꝛ etiā ierarchia eccleſiaſti
ca. In angelis eni qui ordini pfertur ex
cedit in naturalib᷒ ꝛ gratuitis ꝛ quodā
modo influit purgando illuminādo et
pficiendo ꝛ etiā miniſteria cōplenda in
iungit. Cum ergo querif. Utrū ceſſet
platio ordinis ad ordinē. Dicendū ꝙ ſi
intelligatur de platione ꝙtū ad primā
conditionē ſcʒ ratione exceſſus non eua
cuabif ſed remanebit: qꝛ ordo ordinē ex
cedit tā in gratuitis ꝙ i naturalib᷒. ita p᷒

iudiciū sicut z nūc. Si autē intelligitur ratione duorū sequentiū cessabit et euacuabitur qz illuminatio quā debet recipere angelus ab angelo et imperiū si qđ est ibi attendit p cōparationē ad nos q̄bus ministrāt nō p cōparationē ad deū in quo desinunt et britudinis cōpletione pfecte illuminant.vñ pme Coz.xv. Cū euacuauerit oēm pncipatū et ptātem et ꝟtutē.ergo in die iudicij pncipat⁹ z potestas enacuabuntur.

Querit septimo. Utrū

sit stat⁹in nouenario.An protendat numerus vsq ad denarium ¶ Nota q ista q̄stio nō intelligit pcise de angelis sed de hoib. Utrū scz hoies faciant decimū ordinē. Rñdeo. Dicendū q ad qōnez non sunt rōnes nisi cōgruitatis nec auctoritates pcise. Jdo est triplex opinio. Prima dicit q in paradiso nō erit ordo denari⁹ sed solū nouenari⁹ quia ad oēs ordines angeloz assument oēs hoies. et sic cōpetit vt sit ibi expssa figuratio ad sup mūdanam ierarchiā q̄ in trinitate consistit Et si obicitur de btā ꝟgine. Dicendū q sit priuilegiū. z ista opinio videt probabilior. Est igit tercia positio. Adhuc q sup nouē ordines addet ordo decim⁹ibi supra dicit additionē z capit impropzie qñ aūt capit propzie dicit excellentiam.

Querit octauo. Utrū

in angelis ordo cōpatiatur secū equalitatem. Resolutio qōnis stat in sequentibus ppositionib. ¶ Prima ppō est. Sicut in supma ierarchia ppter summā pfectionē reqritur pulchritudo ex pfectissima equalitate et similitudine partium. Sic in angelica ierarchia reqritur pulcritudo pfecta in gñe ex quadā gdatiōe dispariū. ¶ Scđa ppō. Duplex ē pulcritudo qđā est pfecta simplr q̄ consistit in summa vnitate z summa equalitate parium z hec solū est in deo: nō est autē tal' pulchritudo in creaturis quia nō potest inueniri summa vnitas. Alia ē pulchritudo in genere pfecta q̄ consistit in quadam cōgruenti gradatione dispariū vt vult Aug⁹. de vera religione. Unde aduertendū q summa pulchritudo nō pōt esse in aliqua creatura. Jdeo opoztet q sit in multis quarū quelibet hz quendā gdū pfectōis. Sicut in paradiso intelligimus q vn⁹ est ordo aploz. alter martyrū. alter confessoz. alter ꝟginū z sic de alijs. z tamē in his ordinib est gradatio quedā. Nec potest inueniri omnimoda equalitas cū de quolibet scō possit dici Non est inuent⁹ similis illi sic suo modo intelligendū est in spiritibus angelicis. ¶ Tercia ppō. Est respōsiua z est q in quolibet ordine angeloz ē ponenda quedam gradatio z excessus licet nō sit tantus quātus reqritur in angelis diuersoz ordinū. Rñdeo ergo ad qōnez negatiue q ordo in angelis non cōpatitur secum inequalitate z hoc vult mgr in lra.

Querit nono. Utrum

alijs substātijs rōnalib q̄ angelis competat p ordines distingui. ¶ Notandu q quadruplex est sba rōnalis quedā est increata vt deus. Alia angelica que continet mediū inter deū z hominē. Tercia est hō. Quarta est aīa intellectiua que ē incōpleta: quia ois pars est incōpleta respectu sui toti. De trib vltimis est qō non de prima q̄ est deus. Resolutio stat in trib cōclusionib. ¶ Prima cōclusio. Qz in solis angelis ppzie z pfecte ponit distinctio ordinū. Nā ad pfectā rōnē ordinis cōcurrit pcellentia naturalium et gratuitoz sibijnuicē correspondentium sed ista duo solū sunt in angelis ergo z c. ¶ Scđa pclusio. Jn hoib aūt fm statū pñtē non est ppzie ordinū distinctio fm gratuita. Licet aliq̄ mō sit fm auctoritates z officia z status professionū in ecclesia. Jn hominib em̄ z si sit reqrire precellentiā in naturalib z etiam in gratuitis tñ hec duo vt plurimū sibi nō correspon

dent z q̄ hodie minor est in meritis cras forsasse maior est. ¶ Tercia ɔclusio. In hominibꝰ beatis q̄uis regiatur gratia z gloria stabiliter: nō tamē sic regitur vt oporteat eos q̄ pcellunt in grā pcellere in natura: z ideo nota q in hominibꝰ sal/uatis saluabitur pcellentia naturaliū sicut hic i via. Ita q qui hic habuit me/liora naturalia habebit etiā ibi z q̄ mi/nora illa retinebūt i tali gradu. Potest tñ dici fm alios cum quibꝰ est magister noster q deus ɔferet meliora naturalia accidentalia fm quantitatē grē. Ita q q̄ hic habuit maiorē gratiā z minora na/turalia. ibi habebit gratiam et meliora naturalia.

Circa decimā di/stinctionē querit. Utrū ali/qui angeli mittant. Scien/dum q missio ē duplex acti/ua z passiua. Actiua dicit respectū mit/tentis ad missū. Passiua dicit respectū missi ad mittentē. prima ē subiectiue in mittente. scđa i misso. De scđa est q̄stio ¶ Missio passiua in creaturis pōt cōpa/rari ad tria scȝ ad principiū. terminū et missum. Qñ missio cōparat ad suū prin/cipium scȝ mittentem potest comparari ad ipsum sub triplici habitudine. Uno mō vt tanq̄ a dante esse vt radius solis mittit a sole. Scđo mō ad ipm mittentē tanq̄ ad dantē virtutē sicut iaculū mit/titur a proiectore. Tercio mō ad ipsum mittentē tanq̄ ad dantē iurisditionem misso z potestatē sicut mittitur nuncius a pceptore z c. Tribꝰ modis mittunt a deo ad nos angeli beati: qꝛ habēt z esse z vir/tutem z potestatē siue iurisditionē quia mittunt a deo sicut radius a sole: sicut iaculum mittitur a proiectore cōtra de/mones. Missio autē passiua pōt compa/rari ad finē tanq̄ ad locū. vt lapis mit/titur ad quiescendum in eo. vł tanq̄ ali/quid possidendū sicut donum mittitur amico ad possidendū. Uel tercio tanq̄ ad operandum sicut baliuus mittitur a rege ad faciendū iudiciū. his tribꝰ mo/dis mittuntur ad nos beati angeli quia frequenter nobiscū morantur z dant do/cumentum siue instructionē z ad operan/dum: z etiā vt ipsos possideamus sicut amicꝰ possidet amicū. Missio etiā passi/ua comparata ad missū dicit triplices habitudines imperfectionis. ¶ Primo comparat missio ad missum sub ratione separationis. ¶ Scđo sub rōne mutatio/nis. Si em̄ mittitur romam non est hic. ¶ Tercio sub rōne subiectionis quia q̄ mittitur subiacet autoritati mittentis. ¶ Resolutio tribꝰ modis angeli beati mittuntur ad nos. Separant non a deo qui vbiq̄ est: sed solum a celo empyreo. Mittunt etiā z deo subijciunt. Mutant etiam de loco ad locum alium.

Querit secundo. Utrū omniū angelorꝫ sit mitti. ¶ Notandum q duplex est missio angelorum. Que/dam est interior. Quedam exterior: et est qua angeli mittuntur ad nos reue/landum nobis mysteria vel voluntatē dei. Interior est qua aliq̄ angeli mittun/tur ad alios angelos ipsos interius illu/minando de agendis vel explendis circa homines et hoc propter homines. et hoc modo conueniunt q angeli supreme ie/rarchie mittuntur ad angelos ierarchie medie. medij autē illuminant inferiores z hec missio est propter nos: z etiam exte/rior. Unde apostolus ad hebreos deci/mo. Omnes sunt administratorꝫ spiri/tus. ¶ Resolutio stat in tribꝰ sequentibꝰ ppositionibus. ¶ Prima ppositio. No/ta q omnes angeli mittunt ad nos mis/sione exteriori. ¶ Secunda propositio. Angeli vero de suprema ierarchia com/muniter z regulariter mittuntur ad me/dios z medij ad inferiores missione inte/riori. Deus em̄ ita ordinauit regulari/ter q prius reuelauit secreta sua supre/mis angelis. z supremi medijs: z ipsi inf

mis. Ita q᷑ p᷑us illuminatur anima xp̄i que ab instanti creationis sue fuit perfecte illuminata a beatissima trinitate: et post reuelat sue matri ꝛ mater christi ipsis seraphin ꝛ ipi seraphin cherubin ꝛc̄. ꝛ sic cōsequenter. ¶ Tercia ꝓpositio. Omnes angeli cuiuscunq; ierarchie mittuntur vel missione interiori ꝓpter nos. vel exteriori ad nos. qualiter mittūtur communiter angeli vltime ierarchie ꝛ sic saluantur autoritates apostoli ꝛ dionisij ꝛ concordātur. Dionisius dicit de missione exteriori. Ap̄l'us aūt de interiori. Et sic interiori vel exteriori mittūtur missiōe. ꝛ sic vtrūq; dicit veruꝫ. Pōt etiā dici q᷑ quinq; ordines mittuntur regulariter exterius scꝫ potestates ad repellendū aduersarios. Virtutes ad operanduꝫ que dominationes dictant facienda pro bono regimine vniuersi. et principatus ad custodiam regum ꝛ principum. Archangeli autē ad custodiaꝫ prouinciarū siue cōmunitatū. Et demū angeli ad custodiam singularis persone. Alij autē superiores mittuntur ad intra sic q᷑ dominationes sunt vltimi qui mittuntur interius Potest etiā dici q᷑ gabriel fuit de supremis ordinib᷒. Omnes autē angeli sunt nobis in adiutorium ꝛ nos omnes adiuuant vel mediate vel immediate siue in ministrandis reuelationib᷒ siue in perferendis nostris orationibus. Dum enim agmina suprema que sunt nobis necessaria agminib᷒ inferioribus reuelant ꝛ dū simul cum illis pro nobis ad deum interpellant ꝛ petitiones nostras deo offerunt.

Queritur tercio. Utrum

mittantur ad inflāmandū affectum nostrum. Responsio. Dicendū q᷑ affectuꝫ nostrum inflāmari ab aliquo potest intelligi dupliciter. Uno modo tanq̄ a principali agente ꝛ efficiente ꝛ hoc modo voluntas nostra a nullo potest inflāmari nisi ab ipso deo qui nos principaliter inflāmat igne sui amoris. ¶ Secundo modo tanq̄ ab excitāte vel adiuuante ꝛ hoc modo affectus noster inflāmatur a beatis angelis. Et sic respondetur ad questioneꝫ q᷑ beati angeli mittuntur a deo ad inflāmandū affectum nostrum instrumentaliter ꝛ applicatiue qui applicant voluntati nostre beneficia dei ꝛ bonas inspirationes dando et bona documenta. Qui autem inflāmat principaliter est ipsemet deus. ſm illud. Deus noster ignis consumans est.

Queritur quarto. Utruꝫ

angelus mittatur ad illuminandum nostrum intellectum. Quid est illuminatio angelica. Est quedā edoctio intellectualis ministerialiter ab angelo illuminante procedens: respectu veri reuelati antea nesciti ab illo qui dicitur illuminari. ¶ Resolutio stat in sequētib᷒ ꝓpositionib᷒. ¶ Prima ꝓpō. Illumiatio angeli illuminati nō pertinet ad augmētū iusticie sue voluntatis sed noticie intellectualis. prima pars patet quia angel᷒ illuminatus post illuminationē non est iustior q̄ ante nec purgatur ab aliqua iniusticia. Secūda pars patet: quia quandocunq; aliquis illuminatur de aliquo cognoscit quod prius non cognoscebat. ¶ Secunda ꝓpositio. Nullus angelus potest illuminare principaliter aliū angelum nec hominem saltem quantū ad portionem superiorem: licet bene ministerialiter. Patet per Augustinū dicētē q᷑ solus deus est lux mentium rationalium ꝛ hoc intelligitur p̄ncipaliter. Et Johannis primo. Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundū. Ubi dicit Augustinus q᷑ sola lux eterna ꝛ increata illuminat mentem nostram principaliter.

¶ Tercia propositio est. Licet locutio possit esse indifferenter de vero et falso: tam in hominib᷒ q̄ā demonibus.

Illuminatio tñ est semp de vero: qz nul/lus est illuminat⁹ cognoscẽdo ad falsum ¶ Quarta ꝓpositio. Nulla cognitio q̃ habet de aliquo obiecto in genere ꝓpzio z virtute intellectus nr̃i. i. nulla facta re uelatione debet dici illuminatio. Ita ꝙ ponit reuelatio ad differẽtiã cognitõis naturalis. ¶ Quinta ꝓpositio est. Licet aliq̃ locutio possit eẽ de cognitis z mani festis illi cui fit locutõ. illumiatio tamẽ nõ nisi de ꝑus nescitis. Et ex his pz diffi nitio. Resolo stat i ꝓpõib. ¶ Pria ꝓpõ. Solus deus põt illuminare animã no/stram vel intelligentiã nostrã ẽtum ad portionem superiorẽ sit in pluribꝫ locis ostendit Aug⁹. in libro. lxxxiij. q. Men/tem dicim⁹ que ita ad imaginẽ dei facta est z in media et a prima veritate formet z in pluribꝫ dñ ꝙ inter mentẽ z deũ nihil cadit mediũ. ergo cũ intelligentia atten ditur ſm aĩe suprẽmũ videt ꝙ nõ possit illuminari ab angelo. Et glosa sup illõ pñ. Manus tue dñe fecerũt me. Per se metipsum irradiat pias mẽtes. Nota ꝙ actus ierarchici qui competunt vel pñt cõpetere cuilibet ordini de qualibet ie/rarchia sunt in triplici differẽtia. ¶ Pri mo põt dici ꝙ sunt visio fruitio z tentio penes intelligentiã voluntatez z memo/riam. intelligentia videt voluntas fruit memoria tenet. Et tales act⁹ sunt cõmu nes omnibꝫ beatis. ¶ Scdo modo pñt assignari qui sunt scz loqui audiri z mit ti. Alij sunt purgare illuminare z ꝑfice/re. Vñ duplex est purgatio. quedã est a peccato z hec nõ est in angelis. Alia est a quadã nescientia z hec est bene in angel Purgant eñ a tali nescientia qñ docent de prius nescitis. Illuminant autez per clarã cognitionem illius prius nesciti z ꝑficiunt: qz talis illuminatio est ꝑfectio nature intellectualis create. Sicut patz de sole qui qñ illumin at aerẽ ꝑmo ipsuz purgat a tenebris inicio. Scdo iformat ipm lumine in progressu. Et tercio ꝑfi/cit ipm quia lumẽ est ꝑfectio quedã aeris z hec tria sunt simul duratione sed ordi/nantur naturalr. Vel aliter est dicẽdũ ꝙ ista tria denotant aliqua ad que ordĩ natur doctrina angelica: quia primo re mouet impedimẽta. scdo docet verũ. ter cio inflãmat ad amorẽ boni.

Querit quinto. Utruz locutio angeli idem sit qd eius cognitio Notandũ ꝙ locutio angelica est spon/tanea z voluntaria expssio intellecto: uz complexe signatoꝝ ꝑ signa nota esse de/termiata signa illi cui fit locutio. Ange/li ꝑpositi signant minoribꝫ quod de dei voluntate ꝑsentiũt qd fit aliqbus nuti/bus aut signis ¶ Notandum ꝙ locutio exterior põt fieri tripl'r. Uno mõ quan/do nulla est mutatio in loquẽte sed solũ ĩ illo cui fit locutio. Hoc mõ de⁹ loq̃tur nobis z spiritibꝫ angelicis causando in nobis vel in ipsis aliquã illuminationez vel inspirationẽ. ¶ Scdo modo fit locu tio ꝑ mutationẽ z loquẽtis z eius cui fit locutio. differunt tñ quia in eo cui fit lo cutio est de nouo aliqua intellectio. In loquente autẽ est tm̃ ſm respectũ actio/nis. ¶ Tercio mõ fit locutio qñ est ex/pressio vocalis ꝑ signa sensibilia quoꝝ medio exprimimus ꝯceptus nostros. z hoc addit vltra predictos duos modos ¶ Prima ꝓpositio. Locutio interior si/ue in deo siue in angelo siue in homine nihil addit vltra cogitationẽ vel cogni/tionẽ z eius formationẽ. ¶ Secunda ꝓ/positio. Locutio exterior ꝑter ipsam co gitationẽ actualẽ aliquid addit. Diffe/runt tñ in deo angel' z hominibꝫ. ¶ Ter cia ꝓpositio. Locutio exterior sicut ad alterũ in deo addit sup intellectionẽ re/uelationẽ ei cui loq̃tur. ¶ Quarta ꝓpo sitio. Locutio exterior in hoĩe ꝑter ipsaz cogitationẽ z formationez eius addit et actũ z signũ sensibile. Patet ad sensum. ¶ Quinta ꝓpõ. Locutio exterior in sub stãtijs mere spũalibꝫ siue angelis addit ꝑter cogitationẽ z formationẽ interiorẽ

in loquēte quendā actū siue respectū lȝ nullū sensibile signū addat. ptȝ qꝛ cogitatio angeli de se est secreta et ideo si angelus vult q alij sciant cogitationes suas oportet tm̄ q pandat aliquo nutu vel signo nō sensibili sed spūali noto illi cui fit locutio. ¶ Correlariū. Locutio angeli differt realit̄ a cogitatōe sua actuali sȝ non reqrit mediū deferens speciem Ex q̄ ptȝ q triplex est locutio scȝ dei angeli et hoīs. ¶ Prima ppō. Locutio dei exterior qua loquit̄ creature nullā mutationē ponit in eo: tamē ponit aliquē effectum in eo cui loquit̄. ¶ Scd̄a ppō. Locutio humana ponit mutationē tā in loquēte q̄ i medio q̄ etiā in eo cui loquit̄. ¶ Tercia ppō. In locutiōe angeli ca ē mutatio tā in loqnte q̄ i eo cui loqt̄ licȝ nulla sit mutatio i medio deferēte. ¶ Correlariū rn̄siuū. Locutio i angel differt realr̄ a cogitatiōe sua actuali: lȝ non tm̄ differāt sicut in hoibus. ¶ Prima ppō. Sicut hoies per quedā signa sensibilia exprimūt cōceptus suos. Ita angeli exprimūt ɔceptus suos p quedā signa intellectualia ad plenum significantia. ¶ Scd̄a ppō. Boni angeli loquūtur sibi inuicē p quedā signa intellectualia ad plenum fcantia multiplicibus gn̄ibus linguarū. ptȝ. hoies pn̄t. multo magis angeli. ¶ Tercia ppō. Sicut in productione ade z eue fuerunt eis data a deo aliqua signa ad plenum fcantia. Ita angelis fuerunt data aliq̄ signa intellectualia ad plenum significantia. ¶ Quarta ppō. Probabile est z verisil'e q oēs angeli siue boni siue mali cognoscant oia genera linguaruȝ quorūcunq̄ hoim. ¶ Quinta ppō. Probabile z verisimile est q diuersitas ideomatū hoim fuit deriuata a diuersitate linguarū angelorȝ. ptȝ qꝛ angeli sciunt oia ideomata hoim: sed nō didicerūt ab hominibus. ¶ Sexta ppō. Non oia signa p q̄ loquūtur boni angeli inter se cognoscuntur a demonib⁹. lȝ econtra boni angeli cognoscant oia q̄ loquunt̄ demones. ptȝ qꝛ boni angeli excedūt malos in noticia.

Sexto querit̄. Utrū eadem locutio possit esse a deo et angelo.

¶ Sciēdū q triplex est locutio scȝ angelica humana z diuina. Et illa ē duplex. quedā fit immediate a deo p semetipm̄ sine angelo medio et hec fit p reuelationem: nec est ad ppositū. Alia qua loquitur nobis deus p ministeriū angelorȝ de qua dr̄ in Apocal'. Loquēs p angelū seruo suo iohanni. Et de ista est q̄stio. Deus eīm sepissime indicat voluntatem suā nobis p angelos suos: vel verbis tm̄ vel rebus tm̄: aliqn̄ ꝟbis z rebus simul aliqn̄ imaginib⁹ oculis cordis ostensis. Exemplū qn̄ loquit̄ deus nobis p angelos verbis tm̄ Iohis. xij. Clarificaui z iterū clarificabo. Exemplū qn̄ loquit̄ signis tm̄ vt ezechiel vidēs visiones dei. Exemplū qn̄ loquit̄ ꝟbis z signis simul Adā audiuit vocē dei deambulātis ad auram post meridiē: deambulatio post meridiē signabat elōgatiōnē a deo refrigerationē ardoris charitatis. Aliqn̄ indicat volūtatē suā imaginib⁹ cordis nostri vt iacob vidit scalā. Aliqn̄ imaginibus an̄ oculos cordis ex aere assumptis vt abraam vidit tres viros et vnū adorauit. Aliqn̄ loquitur p substātias celestes vt per nubē. vt Matt. xvij. Vox venit de nube hic est filius me' dilectus. Aliqn̄ loquit̄ p substantias terrestrē vt asinus balaam. Aliqn̄ loquit̄ p substātias terrestres z celestes vt apparuit moysi in rubo ardēte. Aliqn̄ loquit̄ p angelos q̄ angelus apparet in propria psona oculis cordis z vt apparuit angelus in somnis ioseph. Et angelus ingressus est in zachariā pphetā et loquebatur in eo. ¶ Resolutio. q. stat in ppōib⁹ ¶ Prima ppō. Sicut dicitur deum tripl'r videre scȝ visione corpali imaginaria itellectuali. Sic dr̄ tripl'r audire. Corpalis visio est qn̄ corpalib⁹ oclis videm⁹ deū: vt

abraã vidit deũ in subã creature. Uisio imaginaria est qñ vt dormiẽs vt vigilãs aliquas species imaginarias cernit quibus aliquid significat vt pharao vidit septem spicas z hoc in somno. Petrus vigilãs in extasi vidit in lintheo quadrupedia zc. Uisio intellectualis est qñ spũ scõ reuelante intellectui mẽtis veritatẽ mysterioꝝ capimus sicut etiã iohannes in Apocalipsi frequẽter vidit deũ. Similiter triplex est auditio qua audit deus. ¶ Auditio corpalis est que fit p aliqd signum sensibile exteriori auribus oblatũ. Freqñter hac auditione deus fuit auditus patet in lege moysi etiã in euãgelio. Hic est filius meus dilectus zc. Auditio imaginaria est que fit per aliqd signum i interiori sensu formatũ hoc modo auditus est deus a prophetis. Auditio intellectualis est que fit per aliqd inspirationis verbũ nr̃is mentibus imediate a deo inspiratuz. ¶ Scda propositio principalis. Sicut deus tripliciter audiatur a nobis ita tripliciter dicit loqui nobis fm q triplicem i nobis excitat auditum. ptz quia cuilibet auditioni correspondet sua locutio. ¶ Tercia propõ Locutio illa qua deus loquitur nobis signo exteriori id ẽ locutione corpali siue interiori id est locutione imaginaria semp vel frequẽter fit ministerio angelico. ¶ Quarta ppõ. Locutio intellectualis q scz deus inspirat aliqd in mentibus nostris: licet qodãmodo ministerialiter possit fieri ab anglo pncipalr tamẽ fit a deo. Põt fieri ab anglo ab inferiori ¶ Quinta ppõ. Prima locutio scz corporalis et scda scz imaginaria sũt simul z dei z angeli: lz dei vt impantis z pncipaliter agentis z angeli vt exequẽtis. ¶ Sexta ppõ. Qñ deus loquit p angelũ tũc sermo illius exeqñtis põt capi dupliciter. Uno mõ vt refert ad psonã dei in cuius psona loquit. Alio mõ vt refert ad psonã angeli vt scz ipe angls sit nuncius. Exemplũ pmi. Ego suz deus abraã ysaac et iacob. Exemplũ scdi. Ego sum gabriel Luce. i. ¶ Septima ppõ. Locutio intellectualis est ppria ipi soli deo q ppter nõ põt cõpetere ipsi angelo z ideo non põt esse eadem locutio intellectualis dei z angeli.

Circa vndecimã

distinctionẽ querit primo. ¶ Utrũ angli deputari debuerũt ad custodiã hoĩs lapsi. ¶ Sciẽdũ q triplex est custos hoĩs qdã vniuersalis z est ipse deus qui specialiter curã hz de nobis. vñ Job. vi. quid faciã tibi o custos hoim. Custos particularis est vnus angelus deputatus a deo ad custodiendũ vnũ pncipẽ in sptũ pncipaliter toti pplo pncipat vel vnum regnũ vel vnã patriaz. Alius est custos hoium et singularis z est angelus deputatus ad custodiã singularis psone: qz cuilibet creature rõnali deputat angls a pmordio natiuitatis vel fm alios a pncipio ↄceptionis. vñ Hieronymus. Magna dignitas animarũ est qm q̃libet ab origine natiuitatis babeat. vnũ angelũ custodẽ. Questio est de custodia particulari siue singulari. ¶ Dicendũ q post peccatum vel lapsuz ꝓthoplastoꝝ. Hõ restitutus est brũs. Conueniẽs fuit hominẽ lapsum angelice custodie z anglm deputari ad custodiendum hoiem: tum quia decet altitudinẽ diuine potẽtie: tũ quia decet ordinẽ diuine sapientie: tum qz etiã decet dulcedinẽ diuine misericordie. Mgr tenuit absolute q ab instanti conceptionis scz qñ anima infundit corpori organico qz est verus hõ et magis indiget custodie in vtero matris qñ tum ad aliquid q̃ extra.

Secũdo querit. Utrũ

competẽs fuerit angelũ deputari ad cõditi custodiã. Competẽs. i. conueniẽs. ¶ Notandũ q triplex est status hoĩs. s. institutus lapsus z reformatus. Institu/

tus est in q̃ fuit forte p sex horas. Et de isto statu est q̃o. ¶ Rñsio q̄ z si angelus deputatus ad custodiã bois in multis prosit ei vt subueniat: tñ specialr̃ ad h̃ deputaẽ vt ab inuisibili aduersario defendat: z quia sunt inuisibiles coadiutores ad suipius defensionem. Non solũ s̃m statũ nature lapse fuerunt necessarij sed s̃m statũ nature institute quãto magis nunc q̃s tunc.

Tercio queriẽ. Utrum angelus post obstinationẽ subtrahat custodie beneficiũ. ¶ Rñsio. Q̄z effectus angelice custodie est respectu boni ɔseruandi vel acquirendi vel respectu mali deserendi vel euitãdi z minuendi. Bonus igiẽ angelus obstinatos non deserit q̃tum ad actũ custodie q̃ respicit malũ quia semp retrahit hoiem ne labatur in peius. ¶ Nota q̄ mediocriter mali sunt illi q̃ fragilitate peccãt z volũt penitere Nota q̄ excõicatio debet fieri ad correptionẽ delinquẽtis. Si prelat⁹ videret aliquẽ obstinatũ non debet ip̃m excõicare. Nota q̄ antixp̃s habebit angelũ ad custodiendũ ip̃m a malo sed non q̃tum ad bonum promouendum.

Quarto queriẽ. Utruz ex britudine custoditi angelo custodiẽti amplificeẽ gaudiũ. ¶ Rñsio stat in distinctionib⁹. ¶ Prima distinctio. Gaudium crescere põt intelligi dupliciter. Uno mõ extensiue z intensiue: qñ de primo mõ loquitur. Extensiue gaudiũ angelo z crescit de plrib⁹ ei gaudet nunc q̃s prius. ¶ Pono primã propositionẽ. Angelus plus gaudet extensiue q̃s p̃us cuz aliquis saluaẽ. patz qz de pluribus gaudet nunc q̃s prius. Alio mõ crescit gaudium in angelo intẽsiue qñ affect⁹ eius copiosius z magis de aliquo gaudet.
¶ Scd̃a distinctio. Gaudiũ augmẽtari in angelis potest intelligi dupliciter. Uno modo de gaudio substãtiali vl̃ accidentali. Et vera opinio stat in duab⁹ ppositionibus. ¶ Prima ppõ. In angelis nullo modo accrescit gaudium substantiale q̃d scz est premiũ habitũ de bono increato z est gaudium essentiale q̃d habẽt de deo z in deo clare videndo z super oia amato z dilecto: quia in his duobus consistit beatitudo. ¶ Scd̃a ppõ. Gaudiũ accidentale q̃d est de bono creato continue intenditur z crescit in angelo. quia vbi est maior materia gaudij ibi gaudiũ: sed in angelis est maior materia gaudij in continua saluatione hominum et restauratione superne ciuitatis. Et dicitur premiuz accidentale qz nõ est de obiecto beatifico in quo est premium essentiale. patet resolutio ¶ Nota q̄ duplex est beatitudo. Quedaz est status perfectus per plenitudinem omnis boni: de ista Boetius dicit q̄ beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus. Quedam q̃ est status aliqualiter perfectus scz per carentiam omis mali. In descriptione Boetij tria notanẽ. Primo ponitur status loco generis. Status est stabilis permanẽtia. legib⁹ diuine sapientie firmata s̃m doc. subti. Et s̃m hanc descriptionẽ applicãtur z exponuntur tres status scz Stat⁹ nature institute destitute et restitute. Scd̃a pticula est oim bonoꝝ aggregatione que principalr̃ sunt tria. scz visio clara fruitio perfecta z tentio firma. ad que omia alia reducuntur. Tercia particula est perfectus: quia nihil deest. qz ille est beatus qui habet quicq̃d vult et nihil mali vult. vt dicit Aug⁹. Alia est beatitudo scz per carentiã ois mali. Et est stat⁹ carens omni malo tam culpe q̃s pene. Et in isto fuerunt creati angeli qz fuerunt creati innocentes. Nota q̄ duplex est voluntas scz absoluta z conditionata siue antecedens. Unde angelus vult saluari quos prescit si ipse sciat voluntate conditionata nõ absoluta.

Circa distinctio/onē duodecimā q̄rif primo ¶ Utrū materia corpaliuʒ creata sit i oimoda possibi/litate. Resolutio q̄onis stat in vna distinctione. ¶ Distinctio est q̄ possum⁹ loqui dupl'r d materia. Uno mō ſm q̄ existit i rerū natura. Scd̄o mō vt ɔsiderat ab aia. ¶ Prima ppō. Materia ſm esse qd̄ habʒ in aia pōt ɔsiderari absq̄ omī forma ꝛ sic pōt ɔsiderari in oimoda possibilitate passiua supple subiectiua. patʒ qꝛ intellectus pōt ɔsiderare essentiā materie vt est nudata omī forma ꝛ vt potēs recipere formā. ¶ Scd̄a ppō. Materia ſm q̄ existit in rerū natura nō est de facto sine loco ꝛ sine tempe ꝛ sine motu vel q̄te: nec est etiaʒ separabilis per agens naturale ab omī forma. ¶ Tercia ppō. Implicat ɔtradictionē materiā esse in rerū natura ꝛ ipam esse separatā ab omni forma et ideo non pōt separari ab omni forma etiā p diuinā potentiā. ¶ Scot⁹ hāc ppositionē improbat. Arguitur sic Q̄ñcūq̄ sūt aliq̄ duo entia absoluta realiter ꝛ eēntialiter distincta ꝛ vnum est prius alio deus pōt facere prius sine posteriori. Iste est articulus pisieñ. sʒ materia est hmōi. ergo ꝛc̄. minor patʒ qꝛ est receptiua forme substātialis. ergo nō est respectus ꝛ distinguif realiter a forma ꝛ est prior forma. ergo ꝛc̄.

Scd̄o querif. Utrū materia illa pducta sit pfecta actualitate. Dico q̄ aliqd̄ potest esse in actu dupliciter. Uno mō quia pñtialiter existit et ꝛ est actu existēs in rerum natura. Alio modo aliqd̄ est in actu: quia est in actu cōpleto ꝛ perfecto. Exemplū corpus humanū dupliciter est in actu. primo quia pñtialiter existit et sic corpus mortuum ita bñ est in actu pñtialitatis sicut corpus viuū sed nō est in actu cōpleto ꝛ pfecto et specifico nisi per aiam rōnalem seu formā vltimā. ¶ Propositio. Omne q̄ est in actu cōpleto actualiter existit sʒ nō econtra. ¶ Scd̄a distinctio. Duplex ē actus scʒ entitatiuus ꝛ trāscendēs. Et est ille quo aliqd̄ habet esse extra causaʒ suam ꝛ actu principaliter existit. vnde iste actus non est nisi propria entitas rei et sic dicit scotus Q: si de⁹ separaret materiā ab omni forma adhuc tamen esset in actu entitatiuo. hic actus dicitur trāscendens quia conuenit omni rei. Et sic non oīs actus est a forma. Alius ē actus formalis ꝛ est ille quo res est in actu cōpleto ꝛ perfecto ꝛ specifico De hoc actu est q̄stio presens. Nam non est dubium quin fuerit creata i actu impfecto quia fuit terminus creationis. In hoc dubio est duplex opinio. Prima est Aug⁹. qui ponit q̄ omnia fuerunt creata imperfecte actualitate. ꝛ allegat Ecclesiasticuʒ dicentē. Qui viuit in eternum creauit omnia simul. Alij (scʒ omēs doctores) dicūt ɔtrariū adherentes textui Geñ. ꝛ captiuantes intellectum suū iugo fidei et sacre scripture q̄ de⁹ fecit omnia per ordinem vt cōtinetur in textu biblie. Creauit tamen deus quattuor in principio scʒ celum empireum naturā angelicam tempus ꝛ materiam informē. Licet omnia entia fuerunt creata simul: nō tamē omnia entia fuerūt simul facta.

Tercio queritur. Utrū materia illa corporalium creata sit sub aliqua formarum diuersitate. Querif. Utrum de rigore sermonis sit concedēdum q̄ naturaliter et ſm phm materia possit esse sine forma. Pro declaratione pono propositiones. ¶ Prima ppositio ſm phm. Notandū q̄ ab omni forma realiter est sepabilis materia: quia ab ista et ab illa ꝛ sic de alijs ꝛ nō est dabilis aliqua forma a qua non sit separabilis. ergo ꝛc̄. Ex quo sequif q̄ ista est ɔcedēda ¶ Scd̄a ppositio. Materia potest eē sine forma ꝛ ibi forma distinguif ꝛ confuso

dicitur rone negatiõis incluse in hoc sin cathegorematico sinc. z ptz ppõ qz pt eẽ sine hac forã z sine illa z sic de aliis ğ zc. Et dat exemplũ p istam terciã ppõnẽ. ¶ Tercia ppõ. Corp⁹ pt eẽ sine loco nõ loquẽdo de pmo corpe. ¶ Quarta ppõ. Materia aũt nunq̃ est separata simul et actu a forma sic scz quin habeat aliquã formã sicut de corpe i loco: impossibile est enim materiã eẽ quin habeat aliquã formã: immo qñcũq̃ est sub aliq̃ forma pticulari. hz duas formas: vnã sibi con creatã z aliã p gñatiõz naturalẽ zc. Po test tñ deus facere materiã sine forma. ¶ Quinta propõ. Materia põt existe/ re actu per diuinã potentiã sine q̃cunq̃ forma. ptz qz est ens absolutũ reale z nõ necessario depẽdẽs inesse ab aliq̃ creato ¶ Rñ. Dicendũ est q̃ ista opinio est te/ nenda p q̃ ponũt ppões. ¶ Prima ppõ Materia illa pfecta est sub aliqua for/ ma incõpleta tamen que non dabat sibi esse pfectuz: ideo dicebat informis. Hec aũt forma pt dici forã corpeitatis pmo in materia ğ cõcreata est quedaz forma substãtialis q̃ non põt gñari nec corrũ/ pi p agẽs naturale: sz solũ ẽ a deo ãnibila bilis. Hec aũt forma disponebat ad for mas vlteriores. ¶ Scda ppõ. Quia ma teria ista hz appetitũ ad multas forãs ideo habet quandã diuersitatẽ in se z in suis partibz: qz q̃t sunt forme receptibi/ les in materia: tot habet appetitus di/ uersos. In materia fm Scotũ: tot fue/ runt pducte forme respectiue: quot po terãt recipi forme in ea. Sic ergo mate ria fuit producta cũ vna forma absolu/ ta: fuit tñ creata sub diuersis formis re spectiuis q̃ sunt appetitus actuales ad diuersas formas. Et ponit exemplũ de embrione. Tenendũ est firmiter q̃ ma/ teria non fuit producta sub diuersitate formarũ substantialium.

Quarto querit. Utrũ celestium z terrestrium vna sit materia

q̃tum ad esse. ¶ Notandũ q̃ corpora ce lestia sunt que sunt ingñabilia et incor/ ruptibilia p naturã z intrãsmutabilia ad inuicẽ. Corpa autẽ terrestria sunt q̃ sunt gñabilia z corruptibilia z p natu/ ram trãsmutabilia ad inuicem: vt sunt quattuor elemẽta z omnia corpa mixta siue pfecta siue impfecta. ¶ Resolutio qõnis stat in ppositionibz. ¶ Prima pro positio. Materia corporũ celestiũ z ter/ restrium habet vnũ z idẽ eẽ loquẽdo de esse qd habuit añ productionẽ illoz cor porum. ptz qz de eadẽ materia oĩa sunt facta. ¶ Scda ppõ. Materia nõ hz vnũ z idẽ eẽ in corpib⁹ celestibz z terrestribz post productionẽ illoz corporum. patet quia in celestib⁹ non est gñabilis nec cor ruptibilis nec trãsmutabil': i terrestribz õo ecõtra. Loqndo supple q̃ sit gñabil' z corruptibilis subiectiue: qz nõ potest gñari terminatiue vl' obiectiue. ¶ Alia solutio stat in distictionibz. ¶ Prima di stinctio est quadruplex vnitas in mate/ ria fm essentiã scz esse incompletũ z cõ/ pletũ remotũ. ¶ Scda distinctio q̃dru/ plex est materia quedaz que solũ subest forme substantiali. Alia que subest for/ me substãtiali z quãtitati Alia q̃ subest forme substãtiali q̃ntitati z q̃litatibus õtrariis Alia q̃ subest pter predictã for mam vniformitati partiũ. Exemplum pmi vt materia in angelis. ¶ Pono pro positionẽ q̃ in spũalib⁹ z in corpalibus vna est materia q̃tum ad essentiã. Exẽ/ plum scdi vt materia corpoz celestiũ. ¶ Scda ppõ. Oim corpaliũ siue corru ptibiliũ siue incorruptibiliũ vna est ma teria. Exemplũ tercii vt materia oium corpoz inferioz. ¶ Tercia ppõ. Capiẽ do materiaz tercio modo scdm esse non est eadẽ corpoz celestiũ z terrestriũ. Ex emplũ q̃rti vt materia ignis z aque non aeris. ¶ Notãdũ q̃ eẽ eẽntie vniuscuius q̃ rei est ipamet eẽntia rei penit⁹ cũ ipa re. Differẽs solũ penes modũ cõcipiẽdi qz esse dicit õcretũ z eẽntia abstractũ vt

humanitas hominis est essentia sua. Et sicut se habet essentia sic se hꝫ esse actualis existentie. Et de vtroqꝫ est qō.

Quinto querit᷑. Utrũ materia ꝑducta fuerit añ oēm diē. Resolutio. q. stat in ꝑpōnib꞉. ¶ Prima ꝑpō Materia ẜm ordinē nature fuit creata añ oēm diē ẜm oēs doctores. ¶ Scđa ꝑpositio. Inter creationē materie prime ꝛ inter ꝑductionē lucis vel cuiuscūqꝫ alterius rei fuit aliqua mora tp̄is ꝛ in illa mora vt fert᷑ fuit factū ꝓliū in celo inter bonos ꝛ malos angelos. Et qñ deus dixit: fiat lux: mali ceciderunt ꝛ boni fuerunt confirmati.

Sexto querit᷑. Utrum materia illa ꝓma habuerit situm vel locum. ¶ Rñsio. q. stat in ꝑpositionibus. ¶ Prima propō. Cum materia illa prima esset moles quedā habēs extensionē ꝛ habens celū empireū ambiens ipsam: ipsa fuit de facto in loco. ¶ Scđa ꝑpō. De facto materia illa cum esset substancia corpulenta ꝛ quanta erat in loco repletiue. Nā repleuit totā cōcauitatē celi empirei per modum nebule. ¶ Tercia propō. Q꞉ in partibꝰ illius materie ꝓme erat quedā distinctio ẜm subtilitatem ꝛ grossiciē: ꝫ non plene ꝛ perfecte sed imꝑfecte. Nam pars superior de qua facti sunt celi erat subtilior: pars ꝟo inferior de qua facta sunt elemēta erat grossior. ¶ Dicendū ꝙ duplex est locus quidā spūalis: alius corꝑalis. Scđa distinctio spūalis est duplex quidā cōseruatiuus locati vel loci. Alius limitatiuus vel descriptiuus. Cōseruatiuus est ip̄a virtus diuina conseruās ꝛ gubernans ꝛ continēs oia pro q̊ dico ꝑpositionē. Q꞉ cuilibet rei create siue spūali siue corporali virtus diuina est locus gubernans ꝛ conseruatiuus oia hinc est qđ dr̄ sapie Spūs dñi repleuit orbē terrarū quia vt ip̄e dicit celū ꝛ terram ego impleo. Spiritus dñi id est spūs qui est ipse deꝰ hic

tenetur substātiue: hoc ens qđ est deus continet oia. Adhuc deus est in loco tripliciter. Uno modo ꝑ p̄ntiā. Alio modo per potentiā. Tercio modo ꝑ eēntiā Illud dr̄ esse in loco ꝑ p̄ntiam qđ est p̄ꝑsens oibus rebus: hoc mō deꝰ est in loco p̄ntialiter: quia clare videt non solū facta sed etiam fienda. Itē deus est p̄sens potentia ꝯseruando oia ꝛ est mihi itimius ꝙ̄ anima mea. Illud dr̄ esse p̄ns per essentiā qđ habet naturā suā propriam veraciter in illa re cui dr̄ esse p̄ns. Isto modo presens est deus cuilibet re nec ē verius in celo per essentiā ꝙ̄ in inferno vel alibi. Implicat ꝯtradictionē deuꝫ facere aliquā rem de nouo et non esse in eadē per essentiā. Alius est locus limitatiuus vel descriptiuus ꝛ sic ꝓpria limitatio ꝓp̄a finitas vl' clausio dr̄ locus limitatiuꝰ cuiuslibet rei. Uñ ꝓprius locus limitatiuus angeli est ꝓpria eiꝰ natura vel finitas sue nature: nec est qō de illa. Corꝑalis locus capit᷑ dupl'r. Uno mō fundamentaliter ꝛ nihil aliud est ꝙ̄ quedā suꝑficies ꝯcaua corꝑis cōtinētis locatū. Alio mō capit᷑ formal'r ꝛ est q̄dā respectꝰ extrisecꝰ adueniēs fūdata in suꝑficie ꝯcaua circūscripta ꝛ locāte: ꝛ t'minatꝰ ad locatū ꝛ vocat᷑ circūscriptio actiua locus formal'r q̄ est hitudo circūscripti ad circūscriptuꝫ. ¶ Notandū ꝙ aliq̄d eē in loco pōt intelligi q̄ttuor mōis. ¶ Primo circūscriptiue. Et ē illud qđ est sic p̄ns ꝙ totū locatū corrñdet toto loco ꝛ q̄libꝫ ꝑs locati corrñdet alicui ꝑti loci Sēꝑ locū ꝛ locatū s't adeq̄ta ꝛ sic ego sū in loco. Ex q̊ seq̄t᷑ ꝙ deꝰ nō p̄t eē in loco circūscptiue q꞉ deꝰ nō hꝫ ꝑtes. ¶ Scđa ꝑpō Quicq̄d ē in loco circūscriptiue hꝫ ꝑtes. Ex q̊ sequit᷑ ꝙ angl'i nō sūt in loco circūscriptiue q꞉ nō hñt ꝑtes: q꞉ eē i loco dimēsiue ꝛ occupatiue s't idē. Aia rōalis q̄ꝫtū est de se ꝛ etiā pūcta nō sunt in loco circūscriptiue q꞉ non hñt ꝑtes. ¶ Scđo mō capit᷑ diffinitiue. Et est illud qđ est p̄ns loco ꝑ realē exñtiā et p̄ntiā sic tñ ꝙ

qñ est pñs vni loco nõ põt esse in alio loco q2 sunt entia limitata. Isto mõ angeli sunt in loco q2 q̃tũ ẽ de natura angeli nõ pt eẽ in pluribꝰ locis nisi de potentia dei. ¶ Tercio mõ capit̃ sacrãlr. Et est illd qd est pñs p verã pñtiã alicui p signũ sensibile sic tñ q qñ est pñs vni loco pt etiã eẽ pñs alteri loco Isto mõ corpus xpi est in loco. Ex q̃ sequit̃ q corpꝰ xpi nõ põt esse sub q̃libet re sacrãlr sed oportet q sit sensibile signũ q2 in angl'is z aiabꝰ nõ est ibi sacrãlr. ¶ Quarto mõ capit̃ immẽsiue. Et est illud qd necessario est in q̃libet loco si ponat̃ locus: vł in qualibet re si ponat̃: z sic deus est in q̃libet re siue loco.

Circa decimam tertiã distinctiõẽ q̃rit̃ pmo. ¶ Utrũ p illã lucẽ q̃ dr̃ esse opus prime diei intelligat scriptura lucẽ corpalẽ vel spũalẽ. Aug. ponit talẽ ɔclusionẽ. Illa lux q̃ fuit producta: prima die nõ est lux corpalis sed spũalis. pꝫ q2 illa lux est natura angelica q̃ ẽ natura spũalis. Aliq̃ ponũt ɔclusionẽ q illa lux que facta est pma die nõ erat spũalis sꝫ mere corpalis. Et intelligit̃ nõ solũ de luce q̃ est accñs: sed cũ dr̃ fiat lux id est corpus lucidum.

Secũdo querit̃. q̃liter

illa lux faciebat diẽ z noctẽ. Notãdũ q nox capit̃ q̃drupl'r. ¶ Uno mõ p ipis demonibꝰ vt vult Aug. sup Geñ. ¶ Scd̃o mõ p pctõ vt dr̃ a noceo ces. q2 pctm̃ plꝰ oibꝰ nocet. Pmo mõ dr̃ a nictinꝗ qd est nigrũ. ¶ Tercio mõ capit̃ p absentia illumiatois sup emisperiũ nr̃m. z sic capitur in q̃ne. Et h̃ mõ capit̃ dupl'r. Uno mõ p absentia solis. Alio mõ p absẽtia luis cãti a nube lucida q̃ fuit fcã pma die. Quarto mõ capitur pro tribulatione vt dicit glosa ordina. sup pmũ ps̃.

Tercio q̃rit̃. Utrũ lux

sit corpꝰ vł forã corpis. ¶ Notãdũ q duplex ẽ lux. s. spũal'r z corpal'r. Spũalis est duplex. q̃dã est icreata q̃ est eẽntia diuina dr̃ eni̇̃ purissima lux p pũatõẽ seu negationẽ cuiuslibꝫ tenebrositatꝭ z obscuritatꝭ z cuiuslibet passibilitatꝭ materie z cuiuslibꝫ ignorantie z cuiuslibꝫ pctõꝝ. Quedã ẽ creata lux spũal' q̃ est triplex: q̃dã est eẽntialis: q̃dã ɔsubalis: z q̃dam accñtalis. Pria ẽ natura ãgelica. Scd̃a est potẽtia intellectiua angl'i vł hoĩs: q2 est idẽ eẽntialr cũ eẽntia angl'i vel anĩe. Tercia est oĩs intellectio z oĩs cognitio z oĩs sapiã z sciã. Et de istis nõ ẽ q̃o nec ad ppositũ. Lux corpal' de q̃ est ad ppositũ sic describit̃. Est q̃dã q̃litas accñtalis realr̃ inherẽs corpi lucido cãtiua z pductiua luis tãq̃ ppe sue spẽi in corpe dyaphano. ¶ Rñsio q in ista. q. duplex est opinio. ¶ Pria stat i distictõe ista q duplex est corpꝰ scꝫ purũ z non purum. Purũ corpꝰ est qd non est cõpositum ex materia z forma vt sol: z tunc dicunt q tale corpus est lux. Aliud est corpꝰ non purũ scꝫ qd est compositũ ex materia et forma: tunc q tale corpꝰ nõ est lux. Ista opinio est falsa ¶ Scd̃a opinio ponit etiam distinctionẽ q lux põt capi dupliciter scꝫ in abstracto vel abstractiue: vł in concreto vel concretiue tunc dicũt q lux in abstracto capta est forma corpis. licꝫ in concreto est corpus.

Quarto querit̃. Utrũ

lux sit forma subitãtialis vel accñtalis. ¶ Rñsio. q in. q. duplex est opinio. Prima est scoti z vera scꝫ q lux est accidens corpori luminoso sicut calidum accidit corpori calido. Ista se habent per ordinem lux luminosum z luciduꝫ. Lux est qualitas corporis lucidi de tercia specie qualitatis. Lucidũ est ipsum corpꝰ habens lucem. Luminosum est ipm corpus illuminatum.

Quinto q̃ritur Utrum

lumẽ qd emittit̃ a corpe lumiõso sit corpus an q̃litas corpalis. Notandũ q lu/

men diuidit in lumē spūale z corporale. Spūale ē duplex quoddā increatū aliud creatū. Lumē increatū est duplex quoddā est essentiale siue essentialiter dictū. aliud est nocionale siue nocionalr vel psonalr dictū. Essentialia i diuinis sūt q dicūt de trib psonis sil z singillatim Et dicunt essentialia eo q hnt silem modū pdicandi cū eēntia q pdicat singillatim de singulis psonis in recto z de omnib simul Nocionalia vo siue psonalia dicunt que cōia tribus psonis non sunt: sed cōueniunt vni soli et ad plus duab psonis sic spirare. Lumē g increatū eēntiale ē eēntia diuina z etiā oia eēntialia et ab h lumine fluit omē lumen creatū sicut dicit iacobus vocās ipm prem luminum. Et capitur pr eēntialiter non nocionaliter quēadmodū in orone dñica. Lumen autem nocionale est qlibet psona diuina et ita sunt tria lumia z sic capit i simbolo niceno: deū d deo lumē de lumie. Et hec tria lumina nocionalia sunt vnū lumen eēntiale. Et d vtroqz pōt intelligi illud ps. In lumine tuo videbim lumē. Lumen spūale creatū est duplex: quoddā ē angelicū: aliud est aiasticum. Angelicum aūt lumen est triplex scz essentiale ɔsubstantiale z accntale. Primū est ipa essentia angeli que pper sui puritatē caret opacitate z oīmi tenebrositate z passibilitate materie. Inde est q vocat a dionysio speculū clarū. Lumen ɔsubstantiale est ipe intellectus angelic Et pro regla nota q ois potētia cognitiua dr lumen potentiale. Lumē angelicū accidētale ē duplex scz actuale: aliud est habituale. Primum est cognitio angeli qua cognoscit aliqd: vn ois cognitio p quā vere cognoscit obiectū aliqd dr lumē accntale. Lumē g angelicū accntale actuale ē duplex. s. btificū q ē clara visio dei. Aliud ē nō beatificū z est ois alia vera intellectio angeli de quocunqz obiecto alio a deo vel noticia abstractiua de deo ab intuitiua cognitiōe diuina. Lumē aūt habituale angelicū dr esse ois habit intellectualis existēs in intellectu angelico q determinate vere apphēdit omē intelligibile aggeneratus ex actib freqntatz vl infusus a deo vt sunt sapia scia prudentia. Et oēs iste distinctiones pnt dici de aia pro declaratione luminis aiastice. Lumen corpale accipit duplr. Uno mō p corpe illuminato actu z sic aer illuminatus dr lumē et etiā ignis z cādela z h mō vocat Aug. solē lucem z ignē. Hoc mō capiēdo lumē ē ens p accidēs. Alio mō capit proprie pro quadā forma corporis illuminati per quā formaliter corpus dicit luminosuz. Lumē g sic captū pōt sic describi. Est quedam qlitas corporalis accidētalis: subiectiue in corpe dyaphano existēs cāta z producta a luce ipaz lucē naturalit repntās tāqz eius naturalis z expssa similitudo et imago.

¶ Rn. ad qōnē. Dicendū q vera opinio stat i vna distinctōe z trib dictis. ¶ Distinctio. Lumē vel radius solis capitur duplr. Uno mō p aere illumiato fm lineā dyametralē z hoc est fm rectā lineā vel etiā fm eius pfunditatē et h mo lumen captū est corpus. Alio mō capitur pprie z est quedā qualitas accidētalis z corpalis existēs subiectiue in corpe dyaphano z hoc modo lumen non est corp sed est accidens.

Sexto queritur. Utrū lumē sit forma sbalis vl accntal.

¶ Resolutio. Obmissis falsis opiniōib. Pro vera opinione scoti pono. ¶ Prima ppositio. Q lumen est quedā qualitas accidentalis reponibilis in tercia specie qlitatis que dicitur passibilis qualitas. pz in diffinitione luminis sup. ¶ Scda propositio. Lumē nō est solū spūaliter siue intentionaliter in medio sed etiā ɔcretiue naturaliter et inhesiue est in medio. pz qz lumē est in aere z est accidēs et nō est subiectiue in sole. ergo est subiectiue in aere siue in medio.

Circa decimam / quartā distinctionē querif. Primo. Utrū cristallinū celum sit de natura aq. Sciendū q duplex est celum scʒ spūale ꝛ corporale. Spūale est duplex scʒ increatū. Et ē ipsa trinitas beata de quo dicebat lucifer. Ascendā in celū ꝛ ero similis altissimo. Aliud celū spūale ꝛ creatū ē ipe angelus btūs. Licet natura angelica ante peccatū possit dici celū. Unde cū dr. In pncipio creauit deus celum. Ibi fm Aug⁹. capif pro natura angelica. Anima etiā qlibet existens in grā pōt dici celum spūale. fm illud Celū mihi sedes ē ꝛ aīa iusti sedes est sapie. Uñ etiā. Celi enarrāt gloriā dei. i. apostoli. Celū corporale fm Rabanū est septuplex. scilicʒ Aereum. Ethereuʒ. Olimpiū. Igneū. Sydereū. Aqueū. Et celū empyreum. Phus autē solū locutus ē de octo celis siue speris de orbibus scʒ septē planetarum ꝛ octaua scilicet vbi sunt stelle fixe. Theologi autē ponūt cū pdictis celum aqueū. i. cristallinū et empyreū. ¶ Celū cristallinū de quo est ad ppositū sic describitur. Est pmū mobile qd mouetur vniformiter ab oriente in oriens p occidens: ꝛ suo motu ꝛ ꝟtute sua rapit ꝛ trahit oēs alios orbes inferiores. Ita scʒ q in vna die naturali reuoluunf ab oriēte in oriēs p occidens Corpus pspicuū carens stellis: frigefactiuū siue refrigeratiuū. ¶ Notandū q aqua accipif tripl'r Primo mō capitur pro ifomi materia que fuit creata cū angelis vt cū dicitur Spūs dñi ferebaf sup aquas. ¶ Secundo mō capitur pro aqua transparenti et retētiua lumis ꝛ tūc est celū cristallinū Genesis pmo. Diuisit aquas ab aquis. ¶ Tercio modo capitur pro polo aqueo Uñ ibidē dr pgregenf aque in locū vnū ꝛ appareat arida. Resolutio qōis stat i sequentib ppositionib. ¶ Prima ppositio. Ponēde sunt aque corporales sup celum stelliferū patet p Gen. i. ¶ Scda ppō. Iste aque supiores nō sunt eiusdeʒ nature cuʒ aquis inferiorib. ¶ Tercia ppositio. Iste aq q sunt sup celos nominantur noīe aque ppter pprietatē quam habēt cū aqua elemētari. Habēt em pspicuitatē frigiditatē ꝛ grauitatē. Non solū est pspicuū receptiuū lumis, sʒ etiā retentiuū. Uñ rubini probanf in aqua de nocte: ꝛ tñ rubinus nō est lucidus: et nō est illa luminositas ex aere. g ex aqua quā retinet. Rñdeo. Notandū q supra celū sydereū nullū est celum aqueū. Et ad scripturā dicunt q aque q supra celum sunt vocanf angeli ꝛ augustin⁹ videtur hui⁹ opinionis esse dicit q ille aque sunt imobiles: debet intelligi de aqs spiritualib. Tamē scda opinio est q super celū sydereū sunt aque siue celū cristallinum de natura aque ꝛ ponif ibi ad refrigerium etheris. Et dicūt licet ille aque nō sunt fluide sunt tñ eiusdē speciei cum aquis inferiorib. ¶ Querif quid ē celū empyreū. Rñdeo. Est substātia corporea prima inter actiuas imobilis: vniformis: pfecte lumiosa a deo creata ppt inhabitationē oim bonoꝝ. Celū ꝑo empyreū est vniforme ꝛ qlibet eius ps ē lucidior in centuplo sole. Unde sicut iusticia dei equissima deputauit loca damnatorum turpissima. Ita pparauit celum empyreū ppter consolationē bonoꝝ. ergo celū empyreū est corpus nobilissimū pmū ꝛ maximū inter oīa corpora inanimata ꝛ celestia fm se totū lucidū cuius astra sunt angeli ꝛ hoīes beati ꝛ sol eius est agnus dei. De isto dr Apocal. Ciuitas illa non indiget sole ꝛ luna sed claritas dei illuminabit eam ꝛ agnus.

Querif secundo. Utrū

firmamētū sit eiusdē nature cū igne elemēto. Notandū q firmamentū est illud celū i quo sunt stelle fixe qd in primaria rerū cōditione positū est in medio aquarum. Alio mō cōiter pro omnib orbib⁹

celorū capitur ⁊ de vtroqꝫ est q̄stio nr̄a. Sciendū ꝙ q̄druplex est ignis quidē q̄ accendit aqua ⁊ extinguit oleo sicut pꝫ de calce viua. Alius ē vstiuus sed nō est cōbustiuus: molestiā ⁊ dolorem: sed non cōsumptionē inferēs. ⁊ talis est forte gladius versatilis positus ante paradisuꝫ terrestrē. Et posset etiā dici ꝙ ignis infernalis est hmōi. Ideo aliqui dixerunt ꝙ ignis infernalis nō est eiusdē rōnis cum igne elemēto. nō eñ lucet sicut nr̄. Ali⁹ est ignis q̄ conficitur aliq̄bus cōfectionibus ⁊ si talis ignis esset in capillis alicuius illuminaret sufficiēter comā sed nullam infert lesionē. Alius ē ignis elementum ⁊ est triplex. scꝫ carbo. flāma. ⁊ lux. Lux in sua regione. Si autē est in terra siue materia terrestri dicit carbo. Si in aere dr̄ flāma. Ignis autē infernalis est carbo. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ sicut supꝰdictū est: ꝙ celum cristallinū censeri pōt noie aque quia aliquā ꝓprietatē eius in se habet. Sic est in proposito ⁊ intelligi pōt ¶ Triplex est eñ ignis proprietas sicut dictuꝫ est de aqua. Una luminositas. Altera caliditas. Et tercia leuitas: ꝑ quā mouetur motu qui est sursum.

Querit tercio. Utrum

in celo sit ponere dextrū ⁊ sinistrū. Sciendū ꝙ sunt sex differētie positionū siue situs. scꝫ sursuꝫ deorsum. dextrū sinistrū ante ⁊ retro. ¶ Resolutio q̄ōnis stat in sequentibus ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpositio. Quāuis sursum ⁊ deorsum dicāt terminos longitudinis. dextrum ⁊ sinistrū terminos latitudinis. ante ⁊ retro termios ꝓfunditatis. nō tñ nomināt illos precise sed ꝑ cōparationē ad motū. Nam clarū est ꝙ in nullo corpore ponit dextrūꝫ sinistrum nisi ꝑ cōparationē ad motū ꝑorēꝫ vel fortiorē. Unde quia oēs partes lapidis equaliter ⁊ indifferent mouētur ido non est lapidi dextrū ⁊ sinistrum. Item dextrū ⁊ sinistrū possunt esse in aliq̄ dupliciter. Uno modo ex natura rei. Alio mō per comparatōnē ad aliud. Dextrū ⁊ sinistrū et si in aīali sunt ex natura rei. In alijs rebus est dextrū ⁊ sinistrū ꝑ cōparationē ad animal vt dextrū cornu altaris ⁊ sinistrū cornu. Dextrū est illa ꝑs aīalis a qua incipit motus localis explicatiue sicut patet qñ hō vult ambulare ꝑus mouet pedē dextrū. ⁊ sic de quolibꝫ animali perfecto. ¶ Secūda ꝓpositio. Dextrū ⁊ sinistrū non sunt in celo empyreo: quia dextrū ⁊ sinistrū accipiunt penes ꝯparationē ad motū. ¶ Tercia ꝓpō Et dextrū ⁊ sinistrū in celis soluꝫ est in celis vel orbibus mobilibus.

Querit quarto. Utruꝫ

primū mobile a deo imediate sit tm̄ aut mediāte ꝟtute creata. ¶ Sciendū ꝙ primum mobile ꝯm theologos est celū cristallinū sed ꝯm pħos est celū stellatum. ¶ Resolutio q̄ōnis stat in sequētib⁹ ꝓpositionib⁹. ¶ Prima ꝓpositio. In omi opatōne ⁊ effectu ⁊ creatura deus operatur intime ⁊ imediate: patet quia deus est intime p̄sens suo effectui ⁊ seipso opatur. ergo ⁊c. Augustin⁹. Uoluntas dei imediate attingit effectuꝫ. ¶ Secunda ꝓpositio. In aliquibus operib⁹ deus sic operatur ꝙ est tota causa ⁊ nulla secunda causa sit cū eo. In alijs autē sic opatur ꝙ causa secunda causat cū eo. Exemplum primi: vt in creatōne angelorum ⁊ iustificatione impioꝝ. Exemplū secūdi vt ignis cū deo producit ignem. ¶ Tercia propositio ē. Prima opera que fiunt a solo deo dicuntur mirabilia. Alia ꝟo dicuntur voluntaria siue naturalia. patet quia iustificare impiū est mirabile. ¶ Resolutio questionis. Primū mobile nō mouetur a deo solo sed mouetur a deo ⁊ ab aliqua creatura. Et cōgruum est quia ille motus est successiuus ⁊ hoc potest cōpetere creature. ergo congruit ꝙ cum deo creatura moueat ipsum celū ¶ Sciendū ꝙ deum esse causam immediatam alicui⁹ effectus potest intelligi

duplicíter. Uno modo q deus intime z per seipsum agat z producat ipm effectum. z sic deus est causa cuiuslibet creature. Hoc etiã modo mouet omnia imobilis. Alio modo quia se solo causat et ẽ totalis causa z sic cuiuslibz effectus precise producte per creationẽ deus est causa imediate. Et sic capitur in questione vt anima angelus materia prima zc.

Querit quinto. Utruz

motus celoꝝ sit a propria forma vel intelligentia. ¶ Intelligentia capit multipliciter. Primo modo p aliqua natura intellectuali vel rõnali mere spũali nata per se existere: z hec est duplex. Quedaz est increata vt deus. z capitur dupl'r scz essentialr z sic de⁹ ẽ vna intelligẽtia. Secundo nocionalr z sic sunt tres intelligẽtie. Quedã creata. z est duplex. scz angelica z aĩastica. De angelica est questio. ¶ Resolutio qõnis stat in vna ppositione. scz. ¶ Deus mouet celũ mediante intelligentia creata vel mediante angelo z sunt tot angeli mouentes quot sunt orbes. Opinio ista ẽ verior ¶ Nota q motus naturalis dicit qui est a pncipio intrinseco. motus violentus qui est a principio extrinseco. Et sic opinio phoꝝ dicentiũ. Q2 celi habent aĩas z cõponuntur ex anima z corpore sicut homo. reprobatur tanq heretica.

Querit sexto. Utrum

luminaria posita sint in eodem corpore continuo: an in diuersis. ¶ Resolutio questionis Cõmunis opinio que fundatur Geñ. pino. vbi dicitur. Fiant luminaria in firmamẽto celi (z nulla mentio fit de alijs speris) ponit q omnes orbes faciũt vnũ corpus. Et hec opinio stat in qtuor ppõnib. ¶ Prima ppõ. fm oĩm opinionẽ tam phoꝝ naturaliũ q mathematicoꝝ aliq lumiaria celi locant in diuersis orbib. ¶ Scda ppõ. Diuersitas orbiũ nõ venit ex distinctõe formarũ substantialiũ nec venit ex discõtinuatõe superficiei sed venit ex diuersitate motuũ. Aliq põt distingui trib modis. ¶ Prio per suas formas specificas. vt bõ z asin⁹ ¶ Scdo p diuersas supficies vt duo lapides. ¶ Tercio p diuersitatẽ motuũ vt ptes maris cui⁹ vna pars vadit ad vnã partẽ. alia in aliã partẽ. ¶ Tercia ppõ. Diuersitas sol a motuũ non tollit contĩnuitatem corporis subtilis rarefacti ad motũ. patet q2 aqua mouet ad oẽs differentias positionũ z tñ est vnum corpus. ¶ Quarta ppositio. Licet luminaria celi sint posita in diuersis orbibus sunt tñ omnia in vno corpore locata quod vocatur firmamentum.

Querit septimo. Utrũ

luminaria moueant in orbib suis motibus pprijs. ¶ Duplicia sunt luminaria scz fixa z erratica. Ois planeta est stella z nõ ecõtra. de stellis fixis nõ ẽ dubium. ¶ Resolutio ptholome⁹ dicit. Q2 firmamentũ moue trib motib scz motu diurno ab oriente p occidẽs in oriẽs: z hic nõ est pprius mot⁹: sed ẽ pprius mot⁹ pmi mobilis. Mouet pterea fm eũ motu accessus z recessus sup pma puncta libre z arietis z illo motu complet vnũ gradũ. octingẽtis ãnis. Preterea dicit q firmamentũ mouetur motu pprio qui est contrari⁹ motui diurno ab occidente in oriens z complet vnũ graduz illius motus in centũ annis. Et sunt trecenti gradus in circulo zodiaco. Et sic complet suum circulum in trigintasex milibus annis. Secundum astrologos planete mouen pprijs motibus scindendo celum: sicut auis qui mouetur in aere vel piscis in aqua. ¶ Alia opinio est philosophoꝝ cum quibus est Bonauẽtura qui dicũt. Q2 planete non mouẽtur nisi motu suorum orbium: Nam non est imaginabile q stelle moueantur in celo sicut piscis in aqua scindendo aquam: quia celum nõ potest scindi nec est frangibile.

Queritur octauo. Utrū

conueniat alicui orbi moueri absq̄ stel/lis. Notandū q̄ duplex est celū qd caret stellis quoddā descens vt celū empyreū. Aliud est mobile z hoc est cristallinum. Et de isto ē q̄ō. ¶ Resolutio stat i vna ɔclōne q̄ est. Q2 pter celū stellatū opor tet ponere vnū celū sine stellis qd est pri mū mobile. Et hoc ptz p rectores sacre scripture. i. moysen pphete z apli posue runt illud. Et si dicas q̄ scriptura non ponit celū aqueū mobile dicendū q̄ do/ ctores theologi rōne necessaria ɔcludūt celū illud esse mobile.

Queritur nono. Utrum

luminaria diuersitatē habeant ɔfectio/ num hoc est q̄rere. Utrū luminaria celi distinguant spē. ¶ Resolutio stat i vna ɔclusione q̄ est. Q2 inter luminaria celi repire est diuersitatē z q̄tuz ad spēm et q̄tū ad formā. patet psupposito q̄ eorū que sunt eiusdem speciei specialissime z eiusdē forme habent easdē proprietates et opationes vt vinū calefacit z acetū frigefacit. Ideo sunt diuersarū formarū ptz quia illa q̄ habent alias z alias pprieta tes z opationes distinguunt specie. Sic est de luminaribus. ġ patet q2 sol est cale factiuus. saturnus autē frigefactiuus. ergo differunt specie.

Queritur decimo. Utrū

diuersa luminaria habeāt diuersas im/ pressiones supra corporalia. Impressio quatuor modis capit. ¶ Primo mō ca/ pitur cōiter pro q̄cunq̄ derelicto ex ad mixtione vel vnione vel applicatōe duo rum corpoꝝ vel qualitatū ad inuicē. vt impssio sigilli in cerā. Et sic impssio est figura de genere q̄litatis. ¶ Scdo mo/ do capitur pprie p quadaz admixtione vel alteratione duarū qualitatū pmarū vel qualibet. derelictis ex illa cōmixtio ne z alteratione. Hoc modo dicim⁹ q̄ co ruscatio z cōgelatio dicunt impssiones: z sic impssio etiā est qualitas. ¶ Tercio modo capit magis pprie z sic capit pro quodā corpore mixto imperfecto tā dere/ licto vel causato ex actionibus qualitatū pmarū ad inuicē z sic nix grādo pluuia dicunt impssiones. ¶ Prima ppositio. Impressio isto mō est corpus naturale z phisicum imperfecta tamē admixtione mixtū. ¶ Scda ppō. Impressio isto mo do est subiectū libri metheororꝝ et vocat impssio metheorica. ¶ Quarto mō capi tur cōmunissime scz p omni effectu cau/ sato ab aliquo agēte in aliquo subiecto Et hoc mō capitur in psenti q̄ōne in pri mo loco. ¶ Rn̄deo. Dicendū q̄ cōditor mūdi posuit corpora celestia z incorru/ ptibilia ad gubernādū z regendū corru ptibilia q̄ sunt diuersa z multiformia et dedit eis virtutes ɔsequētes suas species fm quas diuersa luminaria aspectū ha/ bent ad diuersa elemēta. z ad diuersa lo ca mineralia. Uñ quia luna ex virtute si/ bi indita cū adiutorio luminis aspectū habet humidū. Ideo p suā influentiam humidū augmētat ad ei⁹ psentiā excre/ scunt maria z quasi exestuant z effluūt: ad absentiā vero in sinū suū colligunt z re/ fluunt. Sic etiā intelligendū est in aliis luminaribus. patet resolutio.

Queritur vndecimo. Utrū

ex impssionibus illorꝝ luminariū causetur in hoibus diuersitas morꝝ. Ex dictis ma/ gistri Graciani ɔpilatoris libri decre/ torꝝ in pma distinctōne. Ista se hn̄t p or dinē. mos cōsuetudo z lex. Mos est con suetudo longa ex moribus tantūmodo tracta. consuetudo addit supra morem vim legis. Uñ est q̄d dā ius moribus bo/ nis institutū qd suscipit pro lege vbi nō est lex. Lex addit supra ɔsuetudinē con stitutionē strictā. Uñ lex est constitutio scripta. ¶ Nota q̄ duplices sunt mores quidā mali z sunt act⁹ facti z eliciti con/ tra rectū dictamē rōnis. quidā sunt bo/ ni z sunt act⁹ eliciti fm dictamē rectum

rõnis. Bonitas moralis: est integritas oim circũstantiarũ quas recta ratio iudicat debere hrē ipi agēti in suo actu vel ipsi actui. Malicia moral' fit ecõtrario deficientib⁹ circũstantijs debitis. ¶ Ad h q aliquis actus sit bon⁹ Requiruntur nouē. ¶ Primo. Quid agis: oro. ¶ Secundo. Quis dicit circũstantiã agentis vt sacerdos debet celebrare missam non aũt alius quicunq: vñ ozias fuit percussus lepra quia vsurpauit sacerdotium. ¶ Tercio. Cui. soli deo est offerendũ sacrificiũ: ideo errauit salomon in fine vite adorando idola z est circũstantia obiecti. ¶ Quarto. Quãtũ. in hoc defecit loth quia nimis bibit: ideo cecidit in incestũ cognoscendo pprias filias z est circũstantia quãtitatis. ¶ Quinto. Qualiter. z dicit circumstãtia modi agendi. Isto modo esau defecit nimis festinando comedere cibum iacob fratris sui. ¶ Sexto. Quãdo. in ista circumstãtia defecit ille qui collegit ligna in die sabbati. ¶ Septimo. Ubi. dicit circũstantiam loci: isto modo defecerunt duo reges amazias z azarias qui non amouerunt excelsa post edificationē templi. ¶ Octauo. Per quid. dicit circũstantiã mediãte quo. Et isto modo defecit saul consulēs phitonissam. ¶ Nono. Propt quid. Isto mõ deficiũt omnes hypocrite ordinantes facta sua ad laudē hoim. ¶ Rñsio. Dicendũ q mores hominũ z euentus futurorum a sideribus causari dupliciter possũt. Aut necessario z sufficienter z hoc non tm est falsum: immo z hereticũ z diabolicũ figmētũ: qz pmo repugnat xpiane religioni dum est contra veritatē fidei z honestatē morũ dũ omia a sideribus euenire: tollit meritũ z consequēter premiũ: tollit etiã grãz z p consequens gloriam. Honestas morũ patit dum culpa peccantis in sidera refundit licentia malefaciēdi ↄcedit: z bõ ad colēdum sidera incuruat. Scdo repugnat sensui apparet in iacob z esau qui simul

concepti z nati in eadē ↄstellatione: z tamen in omnibus his sunt diuersificati. Tercio repugnat recte rõni. vñ Aug⁹. Uitã quippe hoium solus qui creauit cõditor administrat. Non em pper stellas homo: sed pper hominez stelle facte sunt. Alio mõ capit dispositiue z cõtingenter. ¶ Prima ppõ. Dicere mores hominum a sideribus variari tamē dispositiue z cõtingenter nõ repugnat rationi neq fidei. patet quia dispositio facit ad diuersos mores qz aĩa nostra cõplexiones corpis vt plurimũ imitat fm Bonauēturã z Scotũ pper quãdã familiaritatē eorũ inter se. non q sit necessitas sz inclinatio z dispositio Subter te erit appetitus tuus Geñ. iij. ¶ Scda ppõ. Plus facit ad qualitatē complexionis virtus nature inferioris q̃ virtus sideris. patet per Aug⁹. v. de ciuitate dei. De duobus fratrib⁹ geminis qui simul infirmabant z simul curabant. et h erat pter consimilē complexionē. ¶ Correlarium. Melius z firmius põt iudicare medicus peritissimus de futuris moribus hoim q̃ astrologus. patet qz ad diuersitatē morum plus faciũt complexiones ppinque q̃ sidera remota. ¶ Secundũ correlariũ. Si ergo nõ est credēdum medicis expertis de moribus futuris hoim: multominus credendũ est perito astrologo. Et nota q colerici sunt iracundi. melancolici inuidi. sanguinei benigni. flegmatici pigri zc̃.

Duodecimo queritur.

Quid est fatum? ¶ Rñsio. Fatũ est causa fatati z fatatũ est effectus fati. Fatũ pprie loquẽdo nõ est nisi ordinatio causarum secundarũ ad effectus diuinitus pulsos: fatatũ est effect⁹ diuinit⁹ pulsus ¶ Prima ppositio. Licet fatatuz sit in deo causaliter z principiatiue tamen est in causis scdis materialiter et subiectiue. ¶ Scda ppõ. Licet fatũ pro formali signato .i. vt est pulsio diuina sit vnũ

& pncipaliter consistat in deo: materia/liter tamen id est pro materiali signato sunt plura entia quia alius est decursus cause ad effectū et alius effectus ad causam. ¶ Correlariū. Fatū pro materiali signato ē ens p accidens: pro formali ē ens per se. ¶ Tercia ppō. Effectus qui immediate producunt a deo non cadūt sub fato nec dicunt fatati. Exemplū ut angeli anime. ¶ Quarta propō. Omnes effectus a deo qui producunt mediantibus causis scdis cadunt sub fato et sunt fatati. Aug⁹. diffinit fatū fm estimationē mathematicoꝝ qui vocant fatum vim positionis siderū & constellationum qua existente quando homo cōcipitur & nascitur cognoscitur qualis sit futurus. Et hoc mō captuꝫ nihil est: ut dicit Aug⁹. in omelia epiphanie. ¶ Nota q cometa est exalatio terrestris sicca/calida grossa pinguis & viscosa habens partes multū compactas eleuata vsq ad regionem supremā aeris. in qua propter vicinitatem ignis & viscositatē ei⁹ inflammatur et est inflammata. ¶ Correlarium. Cometa non est celum nec aliqua pars celi. nec de natura celesti. patꝫ quia nulla exalatio est. ¶ Correlarium scdm. Nulla stella fixa vel erratica pōt dici vere cometa nec econtra cometa est vere stella. pꝫ quia stella est pars celi &c. ¶ Tercium correlarium. Cometa non est de natura elemētari ad istum sensuꝫ qd dicit purū elementum. patet discurrendo. ¶ Quartum correlariū. Cometa nō est corpus perfecte mixtū ex quattuor elementis. patet quia est impressio metheophorica. Cometa habet quattuor nomina. Primo cometa. Scdo stella comata. Tercio stella barbara. Quarto stella caudata. Et signat quinq fm phm. Primū est signum siccitatis & sterilitatis. Scdo est signū multitudinis ventoꝝ. Tercio est signū belloꝝ. Quarto est signum seditionis. Quinto est signum mortis principis.

Circa decimamquintā distinctionē primo querit. ¶ Utrum sensibilia qtum ad aiam sint producta ex aliquo vl ex nihilo. qstio nra intelligitur fieri de alīq materialiter. ¶ Resolutio questionis stat in ppositionib⁹. ¶ Prima propō siue opinio est Scoti: que videt esse verior & est talis. Quelibet aia sensitiua immediate creat a deo ita q nulla causat a celo nec ab angelo: Et h ponit in. xviij. distin. scdi sen. patꝫ qz non ex semine quia semen corrumpit cū forma carnis introducit. Nam quod non est non pōt producere: sed cum anima sensitiua iā semē diu fuit corruptū. ergo &c. Non a celo. pꝫ quia omē viuū prestantius est non viuo: sed celū nō viuit & ois aia sensitiua viuit. ergo &c. Nō ab angelo. quia angelus nō producit nisi mediante celo: ergo solum est a deo. et hoc videt dicere galienus qui dicit. q in semine sunt virtutes diuine quas nō intelligit.

Scdo querit. Utrū corpora animaliū cōposita sint ex quattuor elementis: an ex vno tm. ¶ Responsio Scoti est Q quattuor elemēta nō manent in mixto fm formas substantiales. nec fm esse remissum. nec fm esse pfectuꝫ nec intensum. ¶ Probat primo. Nulla est ponenda pluralitas sine necessitate: sed necessitas non cogit in mixto pluralitatē elementoꝝ. Item dicere q in quolibet mixto sit ignis: est ponere igneꝫ in profundū maris. Item quelibet forma substātialis est nata cōstituere vnū ens p se: g si in corpe meo est vera forma substantialis ignis & substātia forma aeris terre & aq. erūt qttuor supposita: & cū ex qttuor fit vnū ergo qdlibet suppositū mixtū erit qnq supposita: qd est absurdum. ¶ Dico ergo q elemēta nō manēt in mixto formaliter sed tm virtualiter.

Tercō q̃rit. vtrū corpa aīaliū mag̃ 9stet ex elemētis passiuis q̃ꝫ actiuis vel ecōuerso. Elemēta actiua dicūt illa q̄ sūt leuiora: passiua q̄ sūt grauiora. Actiua aer ignis. Passiua terra aq̄. ¶ Resolō. q. stat in ꝓpōib. ¶ Pria ꝓpō Sicut duplex ē q̄ntitas. s. molis ꝛ ꝟtutꝫ ſm h̄ pōt duplr̄ attēdi elemētoꝝ p̄dn̄antia vicꝫ q̄ꝫtū ad molē ꝛ q̄ꝫtū ad ꝟtutem. Si p̄mo mō p̄dn̄ant elemēta passiua: et iō ex eis maxime dicunt eē facta. Si loq̄mur q̄ꝫtū ad q̄ntitatē ꝟtutis cū corp⁹ cōplexionatū sit natū regi ab aīa mediātib elemētis actiuis. sic p̄dn̄ant ī eis elemēta actiua. ¶ Scd̄a ꝓpō. Elemēta actiua p̄dn̄ant in corpib aīaliū ſm q̄ntitatem ꝟtutis. ¶ Tercia ꝓpō. Elemēta passiua p̄dn̄ant q̄ꝫtū ad quantitatē molis. Hoc mō dicit Gen̄. producat t̄ra vl̄ aq̄. ¶ Circa scd̄m articulū q̄ritur q̄ ordine sunt ꝓducta. Et primo querit.

Quarto querit. Utrū oīa sensibilia facta sint ꝓpt̄ hoīeꝫ. Sensibile dī tripl̄r. scꝫ elicitiue repn̄tatiue ꝛ obiectiue. Elicitiue dī qd̄ est aptum natū elicere sensationē: hoc mō tm̄ aīal est sensibile. Repn̄tatiue qd̄ est aptum natū repn̄tare aliqd̄ obiectū sensibile h̄ mō spēs obiecti dī sensibile. Obiectiue qd̄ pōt eē obiectū sensus lꝫ q̄ posset extēdi ad sensibilia. His trib modis tn̄ doctor videt artare ad sensibilia elicitiua id ē aīalia. ¶ Resolutio. q. stat in vna distinctōe ꝛ duob dictis. Distinctio ē: aīaliū irrōnaliū duplex ē finis. Prim⁹ p̄ncipalis ꝛ vltim⁹. Alius est finis sub fine siue min⁹ p̄ncipal. ¶ Primū dictū. Oim creaturarū tā rōnaliū q̄ꝫ irrōnaliuꝫ tam spūaliū q̄ꝫ corpaliū de⁹ est finis p̄ncipal. Un̄ Eccl'iastic⁹ Oia ꝓpter seipm̄ fecit altissim⁹. ¶ Scd̄m dictū. Q⁹ oia aīalia irrōnalia hn̄t ipm̄ hoīeꝫ ꝛ ad ipm̄ ordinant tāq̄ꝫ ad finē sub fine siue finē minus p̄ncipalē hoc dicit scriptura sacra ꝛ phs. ij. Ethi. Sum⁹ eīm nos qd̄dāmō finis oīm.

Quinto querit. De ordine ꝓductionis sensibiliū aīaliū q̄ꝫ tuꝫ est ex pte tpis. Utrū ordo est diei. ¶ Resolutio stat in vna distinctione. Duplex ordo attendit in ꝓductione sensibiliū. Unus ordo est diei a die. Alius attendit ſm ordinē eoꝝ q̄ eodē die ꝓducta sūt ¶ Nota q̄ tp̄us creatōis tm̄ durauit an̄ tps ornatus q̄ꝫtū angli mali fuerunt in paradiso: sꝫ ipi fuerūt ꝑ aliquā morā in paradiso. g̃ ꝛc̄. In meridie incepit op⁹ distinctōnis. In scd̄a die fuit creatū firmamentū. In tercia fuerūt facta elemēta. In p̄ma fuerūt creata q̄ttuor coeua sic cōplet op⁹ distinctionis. In alijs tribus dieb fuit factū opus ornatus. In q̄rta die ornauit firmamētū sole stellis ꝛ planetis. In quinta ornauit aerem et aquā: aerē volatilib⁹: aquā natatilib⁹. In sexta ornauit terrā reptilib⁹ bestijs ꝛ iumentis. In meridie ſm franciscū factus est homo.

Sexto querit. Utrum deus postq̄ꝫ aīalia produxit ab oī opere q̄euerit. ¶ Resolutio qō stat ī ꝓpōib ¶ Prima ꝓpō. Ois artifex ꝑfect⁹ opus inchoat vt ad ꝑfectōeꝫ ꝑducat. ¶ Scd̄a ꝓpō. Oē opans ꝓpt̄ q̄d 9sūmato eo ꝓpt̄ qd̄ agit q̄escit. ¶ Tercia ꝓpō. Oē agēs ꝑfectū sic opat vt aliq̄n q̄escat. ¶ Quarta ꝓpō Cū de⁹ sit agēs ꝑfectissimū ī producēdo vniuersum necesse est ipm̄ aliq̄n q̄escere. ¶ Prima distinctio. Quies capit duob modis. Uno mō vt dicit cessationē ab oī ope laborioso. Isto mō deus nō q̄escit. Alio mō capit q̄es vt dicit cessationē ab ope facto siue labore ꝛ fatigatiōe. ꝛ isto mō de⁹ q̄euit. ¶ Scd̄a distinctio. Duplex ē ꝑfectio vniuersi: q̄dā primaria: alia scd̄aria siue ſm eē ꝑmanēs ꝛ ſm eē accn̄tale vel ſm eē p̄mariū ꝛ esse secūdariū. Perfectio vniuersi primaria ꝛ permanens stat in speciebus et entibus

fm esse specificum vel in cōpleto numero specierū. Hec pfectio non pōt stare ī indiuiduis q2 nō manēt s3 quotidie succedūt. Alia est pfectio vniuersi q̄ attendit fm esse decurrēs z successionē ptinuam indiuiduoꝝ. ¶ Quinta ppō. Quia fm primā pfectionē vniuersi cōpleuit deus totū vniuersum in sex dieb⁹ sc3 q̄tuz ad principia vniuersi q̄ sunt celū z quattuor elementa z q̄tum ad spēs: ideo quieuit ab omni opere suo. ¶ Sexta propō. Quia deus continue operat q̄tum ad indiuiduoꝝ pductionē: ideo deus dicit operari vsq3 nunc et operat vsq3 in finē. vñ Joh. v. Pater meus operat vsq3 nūc z ego operor.

Circa decimāsextam distinctionem q̄rit primo. ¶ Utrū homo sit imago dī vere. ¶ Resolutio. q. stat in ppositionib9. ¶ Prima ppō. Est q imago trinitatis increate est expssa similitudo ei⁹ Similitudo ponit loco generis q2 oīs imago est similitudo sed nō ecōtra q2 imago addit vltra similitudinem imitationē ad p̄us: pbat hoc Aug. Ponant duo oua oīno similia vnū nō est imago alterius. vnde dī imago q2 imitago. ¶ Scda ppositio. Licet necesse sit oēm creaturam assimilari aliquo mō et impfecte ipsi deo tamē necesse est ad cōpletionē vniuersi q sit aliqua creatura pfecta z expssa similitudo dei. pt3 q2 omnis creatura habet esse. ergo assimilant deo in esse. Scda pars p3 in hoīe z angelo. ¶ Tercia ppō. Licet quelibet creatura posset cē vestigiū dei non tñ q̄libet natura est imago. ¶ Quarta ppō. Quadruplex est similitudo quedā p p̄uenientiā oīmodā in natura. Alia p participationē alicuius nature vniuersalis. Tercia est fm pportionē. Quarta p p̄uenientiā ordinis. Prima situdo solū reperitur in diuinis psonis. ¶ Correlarium Imago nō repit in creatura fm istū modum. Scda sitiudo hō z asin⁹ sūt sil'es in natura aīalis. Tercia sitiudo attēditur in sili se hīe vt auriga z nauta sūt similes fm pportionē. ¶ Quarta sititudo est exēplificati ad exēplatū z p ordinē q2 oportet q pmo sit exēplar vt imago cesaris h3 ordinē ad cesarē q2 est posterior ipō. ¶ Quinta ppō. Licet duob9 pmis modis capiēdo sititudinē natura creata possit deo assimilari tñ oīs creatura deo assimilat duobus vltimis modis. pt3 q2 oīs creatura est actiua q̄tuz ad pportionē; p3 etiā q̄tum ad exēplar q2 oīs creatura est exemplata ab exēplari increato. ¶ Sexta ppō. Creatura rōnalis vt hō est expssa imago dei p p̄uenientiā pportionis z p̄uenientiā ordinis.

Secundo querit Utrū hō sit imago dei naturaliter. Notandū q triplex est imago. Quedā artificialis q̄ repñtat imaginatū p formā artificialē. Alia est imago naturalis q̄ sc3 repñtat suuz imaginatū p formā naturalē vel p aliqd qd h3 a natura vt fili⁹ regis ē ima go sui p̄ris. Alia est imago cōnaturalis q̄ repñtat suū imaginatū non solū p naturā seu p aliqd qd h3 a natura sed etiā p p̄uenientiā oīmodā in natura cū imaginato vt fili⁹ dei est imago p̄ris. ¶ Resolutio stat in propositionib9. ¶ Prima ppō. Q' homo non est imago artificialis dei: sed est imago dei naturalis. pat3 q2 hō per sua naturalia repñtat naturalia ḡ. ¶ Scda ppō. Licet hō sit natural' imago dei nō tñ est imago connaturalis dei: s3 solus fili⁹ est imago dei cōnaturalis. pma p3 pt3 q2 hō non p̄uenit cū deo p oīmodā p̄uenientiā in natura ergo zc̄

Tercio querit. Utrum eē imaginē p̄ueniat hoī pprie ita q nulli alij ab ipō. ¶ Resol'o stat in ppōnib9. ¶ Prima ppō. Esse imaginē dei non est ppriū hoī simplr: q2 nō p̄uenit sibi soli: sed etiā angelis. ¶ Scda ppō. Esse imaginē dei est ppriū hoī ad aliqd. pt3 q2 cō

uenit omni homini: & est sibi propriũ p re spectum ad bruta.

Quarto querit. Utrũ ratio imaginis pncipalius inueniat in angelo ꝙ in aia. ¶ Resolutio. q. stat in ꝓpoib9. ¶ Prima ꝓpõ. Cũ expssio imaginis ꝯsistat in ꝯueniētia ordinis & proportiõis: intētio dignitatis imaginis cõsistit fm intētionē ꝯueniētie ꝗtũ ad ꝓportionē vel ordinē. ¶ Scda ꝓpõ. Duplex est ꝯueniētia creature ad deum fm ordinē: quedã est de eē imaginis: & q̃dã de bñ esse imaginis .i. accñtalis. Ordo eēntialis creature rõnalis est ꝙ ordinet ad deũ fruendũ tanꝙ finē vltimũ. Hic ordo est eēntialis imaginis. De bñ eē ē ꝙ creatura rõalis ꝑponat alijs et ꝙ alia ordinent ad ipsam. ¶ Tercia ꝓpõ. Triplex est ordo in creatura rõnali fm quã ꝯformat deo. ¶ Prim9 ordo est fm quē creatura rõnalis est nata ꝯiũgi deo p dilectionē & amorē. ¶ Correlariũ. Angls & aia eq̃parant in rõne imaginis ꝗtũ ad istũ ordinē. p3 q2 erim9 eq̃les angl'is q2 oēs immediate ordinamur ad deum.

¶ Scd9 ordo est ꝙ creatura rõnalis ꝑponit alijs creaturis. Isto mõ angl's est expssior imago dei ꝙ aia: p3 q2 angli ꝑponunt oī creature: etiã ipi hoi & nõ ecõuerso. ¶ Tercius ordo ē q̃ creature irrõnales ordinant ad rõalē creaturã. isto mõ hõ ē expssior imago ꝙ angl's: p3 q2 sensibilia & aialia nõ sunt facta ꝓpt āgelos s3 ꝓpt hoies. ¶ Quarta ꝓpõ pncipalis est. Q2 duplex est ꝯueniētia ꝓportionis siue hitudinis in creatura rõnali ad ipm deũ: q̃dã est q̃ est de eē imagis: alia est de bñ eē. illa q̃ ē de eē imaginis attēdit penes intrīseca aie siue potētias vt mẽoriã intelligētiã et volũtatē. Quãtũ ad bñ eē attēditur penes extrīseca circa corpus. ¶ Quinta ꝓpõ. Hec ꝯueniētia ꝓportiõis q̃ est de bñ esse imagis aie q̃.s. attēdit p respectũ ad corp9 põt esse magis vl' min9 expssa dupl'r .s. ꝑuatiue vel positiue. ¶ Sexta ꝓpõ. Licꝫ aia in ꝗtũ ad ꝓportionē q̃ ē de bñ esse imagis ꝗtũ ad corp9 ē imago expssior dei positiue: tñ angl's ē imago expssior ꝑuatiue. Non ꝙ in corpe sit imago: s3 q2 aia p cõparatõꝫ ad corp9 silat deo: q2 sic de9 est in q̃libet creatura: ita aia est tota in toto & tota ī q̃libet pte. Silr q2 aia h3 corp9 generat vt pr. Itē sicut oīa ab vno deo: ita oēs hoies ab vno. In angl'o est maior expssio ꝙ silitudo & rõ imagis p cõparationē ad corp9 ꝑuatiue: q2 sicut de9 ꝑuat corpore ita angl's. ¶ Primũ correlarium. Quantũ ad ꝯueniētiã ꝓportiõis q̃ ē de eē imaginis int hoiē & angelũ est oīoda eq̃litas ¶ Scdm corre. Quãtũ ad ꝯuenientiã ꝓportiõis q̃ est solũ de bñ eē aia est expssior imago positiue. ¶ Tercium corre. ꝗtum ad ꝯuenientiã ꝓportiõis q̃ est de bñ esse angelus est expressior imago ꝑuatiue.

Quinto querit. Utrũ pncipalius sit imago in masculo ꝙ i femina. ¶ Resol'o. q. stat in vna distinctiõe Distinctio est: imago capit dupl'r. Uno mõ ꝗtũ ad ea q̃ sũt de esse vl' esse imaginis. Alio mõ ꝗtũ ad bñ esse vel ꝗtũ ad accñtalia. ¶ Primũ dictũ. Imago ꝗtũ ad id qd est de essentia siue cõpletõ eius eq̃liter repit in masculo & feia. p3 q2 ꝯsistit in actib9 pmis & scdis aie: s3 cũ isti sit eq̃liter in vtroꝗ. ergo &c̃. ¶ Scdm dictũ. Imago ꝗtum ad aliquaꝫ accñtalē proprietatē siue ꝗtum ad bñ esse scꝫ vt aia h3 quandã relationē ad corp9. Tũc pncipalius d3 ꝯsistere in viro ꝙ in muliere. p3 q2 imago in viro est in sexu pfectiori. Etiã ꝗtũ ad ꝓsidentiã: etiã ꝗtũ ad rõnē pncipiãdi. ¶ Sexus est dria accidentalis q̃ mas differt a feia & econtra femia capit tot modis q̃t vir. Primo mõ Erate. pme Cor. xiij. Cũ fact9 sum vir euacuaui. Scdo mõ vt distinguit cõtra sexum femineũ. Tercio mõ pro marito. Quarto mõ pro quocunꝗ hoie ꝟtuoso

siue sit masculus siue femina. Brūs vir q̄ non abijt. Quinto mō methaphisice z sic dicit supiorē partē rōnis pme Cor. xi. Vir est imago z glia dei: q: qn̄ hō respicit eterna est vir: qn̄ terrena est mlier Mulier dr̄ vir molt̄ z de facili ad pctm̄ flexibilis: vn̄ vocant̄ effeminati. hoc mō exponit̄ illa auctas. Melior est iniqtas viri q̄ mulier bene faciens.

Sexto querit̄. Utrum

imago pncipalius sit in cognitiua q̄ in motiua siue affectiua. ¶ Querit̄ q̄ qre doctor querit vtrū imago cōsistat in potentia motiua. ¶ Rn̄sio q̄ duplex ē motiua scz impatiua z executiua. Impatiua idē est q̄ volūtas. Executiua idē est q̄ affectiu⁹. Imago et similitudo dr̄nt: q: imago est cōfiguratio i q̄ntitate q̄ est cōformis figurato. Similitudo est rerum differentiū eadē qlitas. Imago q̄ est in q̄titate: similitudo i qualitate: z fm istas drās sequunt̄ tres opiniones. Prima est hugonis. Imago accipit̄ aligñ p illo ad cui⁹ exēplar aliqd fit hoc mō essentia diuina est imago: ideo cū dr̄ Gen̄. i. Faciamus hoiem ad imaginē z similitudinē no. accipit̄ pro essentia diuina: pōt etiā accipi pro filio dei z hoc mō pōt intelligi auctoritas pdicta. Tercio pōt accipi vt exponi q̄ imago stet ibi p re creata. ¶ Correlariū rn̄siuū. Licet imago creationis pncipalius sit in pte cognitiua: tn̄ imago recreationis est pncipalius in parte affectiua siue motiua. ¶ Prima ps patz quia imago creationis cōsistit in memoria intelligentia z volūtate: iam memoria z intelligētia se tenent ex pte cognitiue: z in voluntate tm̄ ex parte affectiue. ¶ Scda pars patet q: imago recreationis stat in spe fide et charitate: iam sola fides se tenet cognitiue et spes et charitas siue amor se tenēt ex parte affectiue Bonauētura Albertus Henric⁹ Thomas tenēt q̄ in volūtate sunt due potentie scz cōcupiscibilis z irascibilis. Scot⁹ tenet cōtrariū z fm eū verū est q̄ illi act⁹ habēt diuersa organa scz pelliculas q̄ in motu cōcupiscibili cōstringunt̄ cū dolet aut timet in motu irascibili pellicula extendit̄ ebullit z assurgit: q: ira est ebullitio et accensio sanguinis circa cor. Et ideo dicit Scotus q̄ bn̄ sūt potētie due In potētia sensitiua tn̄ nō sunt nisi vna potētia in aīa scz volūtas q̄ hz duplicē affectionē scz affectionem iusticie q̄ est libertas naturalis. Alia est affectio volūtatis cōmodi in qua est spes. vide Scotum in scdo.

Circa decimāsex

primā distinctionez querit̄ pmo. ¶ Utrū aīa pmi hois pducta sit de dei substātia. ¶ Rn̄sio bonauētura dicit q̄ de⁹ ad creaturas hz in rōne cause efficiētis formal' z finis. Pro quo aduertendū q̄ aliquid dr̄ cā formal' dupl'r. Uno mō qd̄ pficit materiā z cū ipsa sit totū cōpositū et sic de⁹ nō est cā formal'. Alio mō capit̄ causa formalis large p causa exēplari. Ois causa q̄ agit p intellectū z p noticiaz dr̄ causa formalis siue exēplaris Hoc mō capit Bonauētura in solutione sed hec causa formalis nō distinguit̄ a causa efficiēte Ro. xi. Ex ipo: p ipm̄ z in ipo sūt oia. Ex ipo tanq̄ pncipio effectiuo qd̄ attribuit̄ prī: p ipm tanq̄ cām exēplarē z attribuit̄ filio q̄ est exēplar oim. In ipo tanq̄ in fine finis habet rationem boni z attribuit̄ spūiscto.

Secundo querit̄ Utrū

aīa ade pducta fuerit ex materia. Adā capit̄ tripl'r. pmo mō idē est qd̄ hō. scdo mō xps vocat̄ scds adā. tercio mō capit̄ p primo hoīe. ¶ Resolo. q. stat in trib⁹ opinionib⁹. Prima est scoti scz q̄ nullus angl's nulla aīa intellectiua: nulla aīa sensitiua est cōposita ex materia z forā. Ponit tn̄ aliquā cōpositionē q: in q̄libz ente p se ex̄nte est duplex realitas scz qd

ditas q̄ dr̄ forma totius: ꝛ materia toti⁹ q̄ est dr̄ia indiuidualis: hec est vera opinio. ¶ Scd̄a opinio est Guilhelmi wallon q̄ dicit ꝙ quilibet angl's quelibet aīa intellectiua et sensibilis est cōposita ex materia ꝛ forma. ¶ Tercia opinio est Bonauēture media dicēs ꝙ angl's ꝛ aīa rōnalis sūt cōpositi ex materia ꝛ forma: qꝛ ꝑ se existūt. Nō sic de aīa bruti. iō dicit ꝙ aīa bruti non est cōposita ex materia ꝛ forma. Si dicas qḋ idē est iudiciū de aīa hoīs ꝛ bruti: qꝛ vtraqꝫ est eq̄ simplex. Rn̄dit ꝙ nō est sic: qꝛ aīa intellectiua ꝑ se subsistit: aīa bruti non.

Tercio querit̄. Utrum

aīa ade ꝓducta fuerit an̄ corpus vl' postea. ¶ Resolutio. q. tenendū est ꝑcerto ꝙ aīa ade non fuit ꝓducta an̄ corpus sꝫ ꝓducta fuit in corꝑe. Licet aug. aliqn̄ videatur assensisse ꝯtrariū vel saltē dubitasse: ptꝫ qꝛ aīa vnit̄ corpi vt ꝑfectio naturalis ꝑfectibili ꝛ sicut motor mobili q̄ hꝫ naturalē inclinationē ad corpus: ḡ fuisset sibi penale non hr̄e ad qḋ inclinat̄ naturaliter ꝛ sic habuisset penā an̄ culpā. Itē sine corꝑe nō pōt mereri vel demereri. ḡ non debuit esse sine corꝑe.

Quarto querit̄. Utrū

corp⁹ p̄mi hoīs ꝓduci debuit pure de natura celesti. ¶ Resol'o. q. stat in ꝓpōnibus. ¶ Prima ꝓpō. Corp⁹ ade nō fuit pure formatū de natura celesti. patet Gen̄. ij. Formauit de⁹ hoīeꝫ de limo tre. ¶ Scd̄a ꝓpō. Cōgruentia ordinis exigebat ꝙ corp⁹ p̄mi hoīs nō debebat formari de natura celesti pure: imo debuit formari de natura elemētari qꝛ sapiētia diuina oīa fecit fm̄ decentiā ꝛ originem ¶ Tercia ꝓpō. Quadruplex ordo hoīs req̄rebat ꝙ corp⁹ suuꝫ debebat formari de natura celesti ꝛ nō pure celesti. patet primo q̄trum ad ordinē ad seipm̄: qꝛ homo condit⁹ fuit ad cognoscendū multa ꝛ ideo eget diuersis organis. scd̄o req̄rebat ordo ad inferioꝛeꝫ creaturā q̄ facta sunt ꝓpter hoīem. tercio q̄trum ad creaturā parē: qꝛ sicut facta est creatura vna rōnalis in supmo loco: ita decuit ꝙ alia fieret in īfimo loco. Quarto ordo ad finem siue ad deu hoc req̄rebat. Nā iō factus est hōvt ꝑ humilitatē subiectionis ascēderet: vn̄ diabolus supbiens ceciderat: ideo decuit vt fieret de humili ꝛ vili materia.

Quinto querit̄. Utruꝫ

corpus ade constitutū fuerit de natura pure elementari: aut simul cum natura elementari ad eius constitutionē cōcurreret natura celestis. ¶ Respōdeo ꝙ sūt opiniones. ¶ Prima opinio est ꝙ natura celestis corporis venit ad cōstitutionem corporis humani non sicut vnū de elemētis sed sic mediū ligans ꝛ cōcilias elemēta. ¶ Alia opinio ē huic ꝯtria ꝛ reprobant̄ ambe. ¶ Tercia opinio stat in vna distinctione. ¶ Distinctio est ꝙ natura celestis capitur dupliciter. Uno modo per proprietatem et veritatem. Alio modo per similitudinem. Illa est natura celestis per proprietateꝫ que est vere celum vel pars celi hec est incorruptibilis: de hac pono ꝓpositiōes. ¶ Prima ꝓpositio. Q' natura celestis ꝑ proprietatē fm̄ veritatē ꝛ substantiā nō venit ad constitutionē corporis humani licet bene fm̄ virtutē quia influūt in hec inferiora. Illa natura dicit̄ celestis ꝑ cōformitatē vel similitudinē q̄ est conformis celo: ꝛ in subtilitate puritate ꝛ claritate eleuata sup q̄litates actiuas ꝛ passiuas. Hoc mō spūs vitales spūs animales spūs naturales dicunt̄ de natura celesti. ¶ Scd̄a ꝓpō. Natura celestis per ꝯformitatē vere ꝛ fm̄ ꝓpriā ēentiā venit ad ꝯstitutionē corꝑis hūani. ptꝫ qꝛ corpus aīalis habꝫ illos spūs supradictos ¶ Correlariū. Isti spūs fm̄ veritatē sūt de natura elementari. patꝫ quia corrūpuntur ꝛ restaurant̄.

Sexto querit̃. Utrum corpus pmi hoīs cōstitutū fuerit ex elementis in cōpositiōe vel cōplexione elemētali.i. Utrū i eiꝰ corpe tm̄ sit de igne de aqua de aere sicut de terra. ¶ Resolutio.q. stat in ꝑpōnib9. ¶ Pria ꝑpō. Est ꝙ eq̄litas miscibiliū in mixto est duplex quedā est a pondere: alia est a iusticia. ¶ Scda ꝑpō. Eq̄litas a pondere ē triplex fm medicos: quedā est fm quātitatem molis: alia fm quantitatē virtutis tercia fm quantitatē molis ⁊ ꝟtutis sil'. ¶ Tercia ꝑpō. Eq̄litas miscibiliū a pōdere ꝗ̄tum ad quātitatē molis ⁊ virtutis sil' nō est possibilis in natura. Nā sicut impossibile est aurū purum esse eq̄le in pōdere ⁊ valore argēto vel ferro. Ita nec pōt eq̄litas ignis ⁊ terre in mixto eē ꝗ̄tū ad ꝗ̄titatē molis ⁊ ꝟtutis. Etiaȝ ab eq̄li ꝓportione nō fit actio. ¶ Quarta ꝑpō. Eq̄litas a pōdere in mixto fm ꝗ̄titatē molis nō est possibilis: pꝫ q: si tātus esset ignis in me ꝗ̄ta terra statim cōsumeret terram. Etiā neq ascēderet neq descēderet: q: qōlibet elementū traheret ad suam regionē. ¶ Quinta ꝑpō. Equalitas a pōdere ipoꝝ miscibiliū in mixto fm quātitatē ꝟtutis etiā est ipossibilis quo ad naturā: q: si terra tm̄ resisteret ꝗ̄tum ageret ignis non esset actio quia fm phicos in eq̄li ꝓportione nō est actio. ¶ Correlariū. Quocūq mō capiat̃ eq̄litas a pōdere siue pmo mō siue scdo mō siue tercio mō est impossibilis q̄ ad naturā. Alia est eq̄litas a iusticia. ¶ Sexta ꝑpō. Eq̄litas a iusticia miscibiliū in mixto attēdit̃ in cōmēsuratiōe miscibiliū in mixto fm ꝓportionē debitam ⁊ fm exigentiā forme introducēde. ¶ Septia ꝑpō. Ista eq̄litas a iusticia nō est punctalis seu cōsistēs in indiuisibili sꝫ hꝫ amplitudinē ⁊ latitudinē graduū n. ¶ Octaua ꝑpō. Scd̄m diuersos status hoīs diuersa est eq̄litas a iusticia ipoꝝ miscibiliū in corpe humano. Nona ꝙ triplex est statꝰ hoīs.s. glie miserie ⁊ innocētie. ¶ Nona ꝑpō. In statu glie erit pfectissima eq̄litas a iusticia ipsoꝝ miscibiliū i corpe hūano sicut est i statu miserie ipfecta ⁊ i statu innocētie media

Circa decimam/ māo octauā distinctionē querit̃ pmo ¶ Uū mlier formata fuerit. Et sūt tres q̄stiones. Prima vtrū sit de viro. Secunda vtrū de costa. Tercio vtrū de dormiēte. Primus terminus est vū.⁊ capit̃ dupl'r. Uno mō localiter. Alio mō cāliter. Primo mō est aduerbiū loci. Scdo mō dicit causā: et q: sunt q̄ttuor cause. capitur q̄drupl'r. Primo pōt dicere causaȝ efficientē vt vñ ē ois creatura. Rñdet̃ a deo. Unde venit ꝙ deꝰ voluit creare hoiem. Rñdet̃ ꝑpt̃ bonitatē suā ⁊ vt faceret pticipare gl'iam btitudinis etne ꝗ̄tū ad finē. Un̄ est ꝙ hō est risibilis. Rñdet̃ q: rōnalis ꝗ̄tum ad cām formalē. Uñ est cultellus. Rñdet̃ de ferro ꝗ̄tuȝ ad cām materialē. Sopor ē quedā dulcedo immissa maxime a deo ipi aīe p quā totaliter abstrahit̃ ab actib9 exterioꝝ sensuuȝ hic erat in adā ⁊ nō somnꝰ ꝓprie.

Scdo q̄rit̃. Utrū mulier formata sit de costa viri fm rōnem seminalē. ¶ Rō semialis fm scotū est forma subalis ipiꝰ seminis: vel q̄dā qualitas necessario ꝯñs formā subalē semis q̄ est qodāmō alteratiua siue dispositiua ad corruptionē seminis vt ex ipo generet̃ aliqd sil'e pfectiꝰ. ¶ Correlarium Xp̄i corpꝰ nō fuit formatū ex seie. pꝫ q: fuit de purissimis sanguib9 ꝟgis. Aug. ponit q̄druplices rōes rerū. Prio pmordiales ⁊ sūt ille q̄ sūt imediate diuia potētia fm q̄s deꝰ ꝑducit cūctas res creatas dicūt̃ pmordiales q: nulle sūt priores ⁊ sūt priores oib9 aliis ¶ Scdo ydeales inq̄ꝗ̄tū dicunt̃ cognitū quia idea dr̄ cognitio. ¶ Tercio dicuntur exēplares fm ꝙ fm

ipsas res pducunt. ¶ Quarto dicunt causales in ꝯcretū sunt cause rerū. Rō obedientialis ē q̄ creatura ē in obedientia creatoris ad faciēdū in ea q̄cq̄d sibi placuerit. ¶ Resolutio q̄ōnis in seq̄ntibus distinctionibus ¶ Prima distinctio ē. Rōes seminales z causales pñt capi dupl'r. Uno mō de rigore sermonis. Alio mō vt distinguant ab inuicē. Causa ē cōis ad intrinsecā z extrinsecā. z sic extendit se ad oēm causam. Rō seminal' nature tenet se ex pte nature vel forme. ¶ Primū correlariū. Loquēdo de rōne seminali z causali de rigore sermonis hñt se sicut supius z inferi⁹ p3 ex dictis. Scḋo est loquēdum in ꝯcretū distinguunt ab inuicē. z sic dico in ꝯcretū rōnes causales solū sunt i mente diuina. Ratio seminal' solū in creatura. ¶ Correlariū. Rōnes pmordiales z causales sunt idē re licet differūt rōe. Rōes materiales z seminales sunt idē re z differūt rōe: q2 sunt rōes materiales sm q̄ ex ipsis mō ꝯsueto aliq̄d pducit. Rōnes seminales q̄n fit ex eis tāq̄ ex pncipio materiali siue naturali'r siue alit'. ¶ Scḋa distinctio. Aliq̄s effectus fieri a deo pōt dupl'r cē. Primo mō ita q̄ nulla ē actio ipi⁹ creature aut saltē nulla est potētia nisi potētia obediētial' vt q̄n de⁹ creauit celū z trā nulla erat potentia nec actiua nec passiua ad ipm effectū nisi obedientialis. vel vt q̄n xps faciauit q̄nq̄ milia hoīm de q̄nq̄ panibus. p3 etiā in sacro'altaris. panes nō fecerūt s3 erāt in potētia obedīētiali tm̄. Potētia obediētial' est q̄ respicit oī potētiā creatoris siue pmi efficientis: sm quā pmum efficiēs pt facere de creatura q̄cq̄d nō iplicat ꝯdictionē. ¶ Pono pmū dictū. Oēs effect⁹ q̄ fit sm potētiā obediētialē hñt tm̄ rōnes causales z nō seminales. Alio mō pōt effectus pduci sic q̄ nō solū ē in potentia passiua vel obediētiali sed etiā in potētia intrinseca actiua vt triticū fit ex semine. bos ex semine zc. ¶ Scḋm dictū ē. Oī hec pductio ē sm rōnes seminales. ¶ Tercia distinctio. Aliq̄ potētia nature q̄ ordinat ad aliquos effect⁹ pducibiles ē duplex. Quedā pxinq̄ z sufficiēs. Alia remota z insufficiēs. Exēplū pmi vt semen hoīs bouis vl' tritici positū i loco debito Prl mum dictū. Potentia pxinq̄ z sufficiens nature ad pducēdū aliquē effectū ordinata determiate dī rō seminal'. Exēplū scḋi vt panis siue alimētū ē in potētia remota ad pducendū hoiem vel bouē non imediate s3 mediātibus tribus digestionibus ¶ Prima i epate vt ipurū ē vrina z emittitur. Scḋa digestio fit in stomacho et impurū est stercus z emittit p secessum. Tercia digestio fit calore cordis z ipuz ꝯuertit in semie puro z ꝯuertit i sanguinē z carnē. ¶ Scḋm dictū. Ista potētia remota z insufficiēs nature ad pducēdū effectū nō d3 dici pprie rō seminal'. licet largo mō posset dici. ¶ Quarta distinctio. Illud qḋ ē in remota dispositiōe respectu effect⁹ pducēdi pōt pduci ad illū effectū duobus modis. Uno mō mediate. Alio mō imediate. ¶ Primū dictū. Si aliq̄s effect⁹ pducit ex aliq̄ habēte potentiam remota3 ad ipm mediate z ad ipm ordinat. tūc dico q̄ illud corp⁹ hñs potētiam nō ē rō seminal'. ¶ Scḋm dictum Si effect⁹ ille pducit imediate ex hñte potētiā remotā illud hñs potētiā nō est rō seminal' respectu illi⁹ effect⁹ vt si de⁹ ex pane imediate faceret carnē panis nō esset rō seminal' respectu illi⁹ carnis. Ex dictis p3 rñsio ad q̄stionē cū q̄rit. Utrū mulier facta sit de costa ade tāq̄ de rōne seminali z respondet q̄ non.

Querit tercio Quid sit rō seminal' sm essentiā. Et cū ꝯstet eā eē formā est q̄stio. ¶ Utrū sit forma vl'is vl' singl'aris. ¶ Rndet sm doc. Rō seminalis ē essētia forme producēde differēs ab illa sm eē cōpletū z incōpletū vel sm esse i actu z in potētia. Propōnes scoti. ¶ Pria ppō. q̄ semē nō ē ipa eēntia materie nec rō seialis. p3 q2 q̄n duo aliq̄ sic se

habent q vnum manet altero corrupto illa nō sunt eadē sed sic ē de semine et de essentia nature: qz semē corrūpit z materia manet sub alia forma scʒ sanguis et carnis. ¶ Scda ppō. Rō seminal vel semen nō ē potētia passiua materie pʒ qz potētia materie pt manere corrupto semine vel rōne seminali. pʒ vt pus qz potentia passiua nō pt separi a materia qa sp est receptiua aptitudinalr. ¶ Tercia ppō. Rō seminal nō esse forme e pducende vel generāde pexistēs i materia differens ab ea fm esse sicut incōpletū a completo. pʒ qz ens naturale pducit totū eē forme. ¶ Quarta ppō. Nec semē nec rō seminalis sunt coeua ipsi materie. pʒ qz materia pcedit tpa. Nam semē fit ex alimēto. g materia pus fuit sub forma alimenti. ¶ Quinta ppō. Semē nō sp est i aiali seminate. pʒ qz semē fit ex superfluo alimēti sʒ nō oē aial hʒ supfluū alimēti. ¶ Sexta ppō. Semē nō ɔcurrit effectiue ad gñationē sic scʒ q attingat effectū .i. formā productā pʒ qz eodē instāti in q producit forma terminans gñationē nō ē semen. g semē nō producit: qz qd nō est nō pt causare Nā act scds psupponit actū pmū aliqn act scds essʒ act pm.

Querit quarto Utrum anime oim hoim sit vna sba vel diuerse. ¶ Rñsio. Dicendū q pma opinio est falsa q dicit oim aialiū est tm vna aia. eadē nūero. Scda est heretica q dicit q oim hoim existentiū scʒ q sunt fuerūt et erūt ē vna aia nūero. Tercia ē catholica z philosophica q tot sunt aie qt sunt hoies.

Querit quinto. Utruʒ aie oim hoim fuerūt simul pducte. ¶ Respondeo q opinio catholicoꝝ stat in hac ɔclusione. Nō oēs aie hoim fuerūt simul create sed successiue creant sicut corpora successiue producunt. pʒ qz aia simul creando infundit z infundēdo creatur licet infusio aie z eius creatio sint due mutationes simul tpe existentes tñ vna est prior alia ordie nature. Q sint due mutationes distincte patet p hos terminos distinctos. Nā p vnū aia incipit esse simpliciter p aliā accipit esse fm qd siue eē informatū siue vnitum.

Querit sexto. Utrum aia rōnal sit ex traduce. Tradux vl traductio est productio alicui aiati ab aliquo aiato p decisionē seu diuisionē alicuius corporis vel ptis corporis a pducente. ¶ Rñsio catholica ē q aie nō sint ex traduce sed imediate creant a deo Et causa ɔgruentie ē qz aia est imago dei z pōt attingere imediate deū. Ideo sicut in solo qetatur. Ita a solo debuit creari z esse vt tota ferretur i deū p amorē. Et alia propter immortalitatē.

Circa decimāno nam distinctionē qrit primo ¶ Utrū aia rōnalis p naturam sit imortal. ¶ Resolutio qōnis est. Q aia rōnalis p naturā ē imortal: z p gratiā .i. manutenentiā dei. Et probat qz licet phs diat z cōcedit q aia est imortal. tñ scot dicit ɔtriū. Nā si phs cognouisset certissime concessisset resurrectionē: qz aia naturalr est inclinata ad corp. Et naturat indinatio nō pt esse frustra. g. ¶ Nota Si phs credidisset pfecte animā esse imortalē: fm scotum credidisset resurrectionē mortuoꝝ

Querit secundo. Utrū oes aie vtputa brutal nō solū rōnalis ex pma ɔditōe fuerit imortal. Non ē qstio ¶ Utrū aia sensibilis morit sed verū ex prima ɔditione fuerit imortalis z tanqȝ facta sit mortal p pctm. ¶ Rñsio q fcia opinio. Est q nulla aia nisi rōnalis est imortal. proba qz duplex est finis. scʒ finis vltim z finis sub fine. Deus est vltim finis. Creatura rōnal ē finis sub fine Scdm istos duos fines sumūt due rōes Prima ē q sola creatura rōnal pt attingere vltimū fineʒ. ergo sola creatura ra-

tionał istũ finẽ assequtur q̄ erit in eterna
fruitõe dei. Scd̃a rõ est ꝙ sola oia bru/
ta ⁊ hec corruptibilia facta sunt ꝑpt re/
leuandã indigẽtiã hoim: sꝫ post iudiciũ
nõ indigebũt hoies. ꝗ ⁊c. Dico ꝓpositio
nẽ ꝙ post iudiciũ nulla erũt bruta nul/
la mineralia. nulle plante: nulle arbores
erũt. pꝫ qꝛ nõ erit vltra gñatõ ⁊ corruptõ

Quertur tercio. Utrũ

aia peccante posset corpus ade dissolui.
¶ Rñsio. Distinctio est ꝙ ania ade non
peccante posset corp⁹ ade dissolui est du/
plex sensus. s. ꝙ illi ablati absolute sum/
pti pñt dẽtminare illud ꝟbũ posset vel
ꝟbũ dissolui. ¶ Primũ dictũ. Si deter/
minãt ꝟbũ põt ꝓpõ esse vera: qꝛ sensus ẽ
dũ adã existeret in statu innocẽtie habe/
bat posse ad dissoluẽdũ siue posse ad mo
ri. ¶ Scd̃m dictũ. Si illi ablati absolu
te sumpti dẽtminant illud ꝟbũ dissolui
sensus est falsus qꝛ sensus ẽ corp⁹ ade po
terat dissolui in statu innocẽtie. Ita scꝫ
ꝙ adã innocẽs fuisset mortu⁹ ⁊ dissolut⁹
ꝙ falsum est.

Querit̃ quarto. Utruꝫ

adã peccante corp⁹ ei⁹ potuisset ꝑpetua/
ri ꝑ esum ligni vite. Aduertendũ ꝙ licet
variaꝛ diuersa gña lignoꝝ fuissent in pa
radiso t̃restri. tñ int̃ alia erãt duo specio
sissima. Unũ lignũ vite. Aliud scie bo/
ni ⁊ mali ⁊ fuerũt in medio ꝑadisi ⁊ vnũ
iuxta alterũ vt ex vno acciperet affectũ
amoris ⁊ ex alio timoris dei. Fuert̃ ꝗ in
ꝑadiso triplicia ligna. scꝫ in nutrimentũ
in documentũ: ⁊ ad viuendũ ꝑpetuum.
¶ Resolutio stat in sequẽtib⁹ ꝓpõnibus
¶ Prima ꝓpõ est. Sicut diuia iusticia
no patit̃ innocentẽ oimode mori siue pa
ti seu etiã puniri. Ita etiã non patit̃ ali/
qd̃ malũ ipunitũ. Pro ꝓbatõe pme ptis
aduertendũ ꝙ ille ẽ oimode innocẽs qui
nec hꝫ pctm̃ mortale veniale nec origina
le ⁊ de facto ⁊ ex mõ ꝯceptõis. Hoc dico
ꝓpter ꝟginẽ mariã q̄ nõ habuit de facto
habuisset tñ nisi de⁹ ꝓseruasset eã ex mo/
do ꝯceptõnis. Et ideo solus xp̃s ẽ h̃ mõ
innocens. Pro scd̃a pte dico ꝙ si xp̃s ad/
mitteret aliqd impunitũ nõ esset verus
nec iust⁹ iudex. ¶ Scd̃a ꝓpõ. Diuinuꝫ
decretũ fuit ꝙ si adã trãsgrederet̃ mãda
tum dei ⁊ esseꝫ sibi inobediẽs ꝙ aia rõna/
lis ꝑderet dominiũ sup carnẽ ⁊ sic ꝓpria
volũtate recederet a deo ita ipsa inuita
recederet a carne: vt illud corp⁹ resolue
ret̃ in puluerẽ de q̄ sumpt⁹ fuerit. Gen̄. ꝗ
In q̄cũq3 die comederis morte morie/
ris ⁊ puluis es ⁊ in puluerẽ reuerteris.
¶ Tercia ꝓpõ. Quia diuinũ decretum
erat iuiolabile hinc ẽ ꝙ postq̃ hõ pecca/
uit q̃tũcũq3 comedisset de fructu ligni
vite tñ tandẽ mortu⁹ fuisset. ¶ Correla/
riũ. Qꝛ ꝑ esum ligni vite nõ potuit cor/
pus ade ꝑpetuari.

Querit̃ quinto. Utruꝫ

illa imortalitas i esset hoi a natã vł a grã
¶ Resolutio stat in ꝓpõnib⁹ sequẽtib⁹.
¶ Prima ꝓpõ. Sicut hõ cũ dĩ ẽ btifica/
bilis duo ibi tãgũt̃ scꝫ aptitudo ⁊ dispo/
sitio ad btitudinẽ. Ita cũ dĩ hõ ẽ imor/
talis duo dicunt̃ scꝫ aptitudo ⁊ disposi/
tio. ¶ Scd̃a ꝓpõ. Sicut hõ dĩ btifica/
bilis q̄dãmõ ꝑ naturã. q̄dãmõ ꝑ grãm:
ita hõ dĩ imortał q̄dãmõ ꝑ naturã q̄dã
mõ ꝑ grãm. Qꝛ btificabilitas inest hoĩ
a natura q̄dãmõ pꝫ qꝛ ꝑ h̃ differt a bru/
tis. Qꝛ etiã q̄dãmõ ẽ a grã pꝫ qꝛ i dãna
tis ẽ aptitudo ⁊ tñ nunq3 btificabunt̃ et
impossibile est: qꝛ homo ꝓpria virtute ⁊
naturaliter pertingat ad beatitudineꝫ.
Similiter dicenduꝫ est de imortalitate
hois i statu inocẽtie. ¶ Tercia ꝓpõ est.
Tripłr põt mors ꝯtingere hoĩ. Uno mõ
ꝑ pugnã ⁊ dissolutõeꝫ elemẽtoꝝ. Scd̃o
mõ ꝑ hũidi radicał ꝯsũptionẽ. Tercio
mõ ꝑ extrinsecã lesionẽ. ¶ Quarta ꝓpõ.
Lꝫ imortalitas vt dicẽ ꝓuatõꝫ tã f̃m actũ
⁊ potẽtiã illi⁹ triplicis gñis mortꝭ sit ꝑ/
fecte in btis imortał tñ tm̃ dicit ꝓuatõꝫ
act⁹ moriẽdi illi⁹ triplicis gñis moriẽdi
¶ Quinta ꝓpositio. Responsiua ad que/
stionẽ. Immortalitas q̄ fuit in statu inn

nocentie q̄tū ad aptitudinē fuit a natu ra. q̄tū ad actū fuit a gratia.

Querit sexto. Utrum eadē esset imortalitas innocentie p essentiam cū imortalitate glorie si hō stetiss; Innocētia capit q̄drupl'r. ¶ Primo pro pura innocentia p essentiam. et sic dī esse bonitas cui ex se annexa est oīs pfectio et cui repugnat naturalr oīs impfectio siue miserie siue culpe siue cuiuscūq; alterius tā potētia q̄ actu: et sic solus deus est innocens. Scdo capit innocentia pura p participationē et sic est quedā bonitas p participationē carens omni miseria tā culpe q̄ pene: tā actu q̄ habitu siue potentia siue potestate. hec solum reperitur in beatis spiritib⁹. ¶ Tercio capitur pro statu q̄ caret vicijs et pctis tamen ille status est mixtus multis miserijs penalib⁹. Hoc mō oēs sc̄i viatores sunt innocētes. ¶ Quarto mō capit pro statu carente culpa et miseria pene possibili tamē ad vtrūq;. In hoc statu erant adā et eua ante peccatū ¶ Resolutio stat in sequentib⁹ ppōnibus. ¶ Prima ppō. Cū idē sit significatū pncipalis et suprē et abstracti et concreti istud nomē immortale habebit idē significatū cū isto noie mortalitas. ¶ Scda ppō. Sic immortale in ppō ē idē q̄ potens nō mori siue aptū natū nō mori. Ita imortalitas est aptitudo vel potentia ad nō moriendū. ¶ Tercia ppō. Hec potētia nō moriēdi nihil aliud ē q̄ potētia aie i regēdo corpus et ↄtinuādo corpus vt nūq; deficiat et vt non separet a corpore q̄ q̄dē postea ↄseq̄tur liberū arbitriū et ↄformatur ei. ¶ Quarta ppō. Sicut hō in statu innocentie poterat peccare et nō peccare ideo in statu glie impossibile ē hoiem mori et animā deserere corp⁹ ¶ Correlariū sub alia dispositōe ē imortalitas in glia et in alia fuit in adā. ¶ Quinta ppō. Quia i statu miserie in q̄ sum⁹ necesse ē nos nasci i pctō originali ad min⁹. Ideo necesse est nos mori. Peccare necessario capitur dupl'r. Uno mō vt est aliquē actū elicere inordinatū. et sic oē pctm̄ ē voluntariū et null⁹ peccaret necessario hoc mō. Alio mō peccare idē est q̄ in pctō eē vel i pctō manere et sic dico q̄ necesse ē nos in pctō esse siue peccare et hoc de lege dei ordinata: sed btā v̄go simpl'r puilegio fuit pseruata. ¶ Sexta ppō. Quēadmodū liberū arbitriū in patria et i via est idē. alit tñ et alit dispositū ita eadē est innocētia i via et in glia. alit tñ et alit disposita. ¶ Septima ppō. Una et eadē imortalitas per essentiā fuiss; i statu innocētie q̄ nūc ē in statu glie sed alit et aliter disposita sicut liberum arbitrium.

Circa vicesimam distinctionē querit primo. ¶ Utrū in statu innocentie fuisset sexuū cōmixtio. Status ē stabilis pmanētia legib⁹ diuine sapientie firmata. Triplex est stat⁹ sc; nature istitute lapse et glificate. ¶ Resolo qōnis stat i sequētib⁹ ppōnib⁹. ¶ Prima ppō. In statu innocētie absq; dubio hō genuisset hoies. Gen̄. i. Crescite et mltī. Mulier facta ē in adiutoriū. p; rōne q2 vnūq̄dq; ē pfectū cū pt gn̄are sibi sile: sed hō in statu inocētie erat pfect⁹. ergo et c. ¶ Scda ppō. Quia nec vir nec mulier p se sufficit ad gn̄atōnē s; oportet vt mutuū sibi pbeāt auxiliū in pcreatōe plis.

Querit secundo. Utrū in illa cōmixtiōe fuisset seminu; decisio. In pcreatōe plis reqrit decisio seis viri usq; sc; maris et feie. ¶ Rn̄de ad qōnē p ↄclusiones. ¶ Prima ↄclo. Gn̄atio plis q̄tū de ordine et ptāte nature h; fieri in cōmixtione maris et feie in hoib⁹ q̄ se hn̄t p modū material et efficientis. ¶ Scda ↄclo. Rō material siue passiui plus residet penes mulierē q̄ rō efficiet; et rō efficiētis plus residet penes virū q̄ rō material ¶ Tercia ↄclo Necesse est tā fm ordinē nate lapse q̄ fm ordinē nate istitute

ad generationē prolis aliq̄s pticulas tā a viro q̄ȝ a muliere descindi in quib⁹ sit ꝟtus ⁊ rō seminal' respectu corporis pro pagandi. ¶ Correlarium rn̄siuū. Insta tu innocentie vir ⁊ mulier de decisione se minum generassent.

Queritur tercio. Utrū

in illa seminū emissione esset delectatōis intensio ¶ Rn̄sio bonauenture. Licet in decisione seminū ⁊ ꝯmixtione sexuū etiā in statu innocētie fuisset aliqua delect atio: moderata tñ ⁊ regulata ſm dictamē recte rōnis: nō tñ fuisset tanta sicut mo do est. Thomas dicit q̄ maior nec inor dinata fuisset: quia oēs vires aīe fuissent sub imperio rationis.

Querit̄ quarto Utrum

in illo coitu fuiss; integritat; corruptio ¶ Resolutio stat in trib⁹ dictis sequentibus. ¶ Primū dictū. Integritat; corruptio tria dicit. Prio aptionē claustro rum. Scd̄o dicit penalē passionē. Tercio fedā delectatōe;. ¶ Scd̄m dictū. In statu inocētie fuiss; itegritat; corruptio pmo mō. ¶ Terciū dictū Corruptio ite gritat; nō fuisset cū penalitate ⁊ feditate

Querit̄ quinto. Utruȝ

in quolibet coitu fuisset ꝓlis ꝓcreatio. ¶ Rn̄det̄ q̄ vir in q̄libet actu coit⁹ ha buisset ꝓlem ex vxore. ⁊ rō hui⁹ est q: con gruentia ordinis exigebat ⁊ ꝑfectio vir tutis ad hoc sufficiebat. Exigebat nāq̄ȝ hoc cōgruen: tia duplicis ordinis sc; vir tutis gn̄atiue ad rōnē ⁊ vtriusq̄ȝ ad finē Uis em̄ gn̄atiua ordinē habebat ad ra tionē. ordinē inq̄ȝ ꝑfecte subiectōis. Io in actu non exigebat nisi ſm q̄ rō dicta bat. Rō dictat nulla re vtenduȝ nisi ad id ꝓpter qd̄ est. Uis autē gn̄atiua data fuit hoi ad multiplicationē ꝓlis. ꝗ ⁊c̄.

Querit̄ sexto. Utrum

equalis fieret multiplicatio virorum et mulierū. ¶ Rn̄detur q̄ si hō stetisset in statu innocētie natura eq̄liter multipli caret viros ⁊ mulieres. ¶ Correlariū q̄ equaliter fuissent viri et mulieres mul tiplicati.

Circa vigesimā primā distinctioneȝ querit̄ primo. ¶ Quid mouet dia bolū pncipal'r ad tēptandū hoieȝ. Tēptatio vt hic sumit̄ est quidā mot⁹ vel act⁹ nat⁹ inclinare ad aliqd̄ illi citum ꝓcedens a tēptatore vt sumat ex perimētū de bonitate vel malicia tēpta ti. ¶ Prima ꝓpō est. Ois tēptatio ꝓprie loquēdo est act⁹ defectuosus. ¶ Scd̄a ꝓpō. Ad hoc q̄ sit ꝓprie tēptatio de q̄ loq̄mur tria req̄runt̄. ¶ Primo act⁹ de fectuosus siue malus act⁹ intēdens siue inclinans in malum. ¶ Scd̄o expientia dubij. ¶ Tercio q̄ temptator intendat vtrū q̄ȝ. ¶ Tercia ꝓpō. Deus ꝓpriissime loquēdo nō tēptat nec p̄t tēptare aliquē patet q: in deo nullus ē actus defectuo sus. Deus em̄ intēptator maloꝝ est Ia cobi pmo. Contra temptauit abraā ⁊c̄. ¶ Rn̄deo q̄ tēptatio ibi capitur large et similitudinarie: quia reddidit fidem abrahe indubiā. Et etiā ibi tēptauit il los ⁊ inuenit eos dignos se. ¶ Quarta ꝓ positio. Mund⁹ ꝓprie neminē tēptat. ꝓȝ quia res mūdi nō mouēt nisi obiectiue: nec intendūt tēptare siue expientiā habe re dubij siue tēptati: quia tēptare est ali cuius ꝓponētis aliqd̄ obiectum ⁊ inten dentis inducere ad malū. ¶ Quinta ꝓ positio. Caro nr̄a ꝓprie nō temptat nos patet quia nō intendit habere expientiā de bonitate vel malicia voluntatis. ¶ Sexta ꝓpō. Hō cū nō refrenat se: sed ꝑcipitat se in actū carnalē non tēptat se: ꝓȝ quia nō intēdit habere expientiā du bij: q: certus ē q̄ vult fornicari. ¶ Correlariū. Solus diabolus ⁊ solus homo pōt tēptare hoiem. patet quia hō tēptat hoiem qn̄ verbo verbo vel facto ostēdit aliqua visibil'r ex q̄bus hō inclinatur ad

malū. Diabolus temptat inuisibilr qn pponit nobis fantasmata iclinatiua ad malū. ¶ Resolutio qōnis stat in sequentibus ppōnibꝫ. ¶ Prima ppositio. Duo pctā scʒ supbia ꝛ inuidia maxime possident mentē diaboli. Ex his duobꝫ vicijs ille qui fuit Lucifer in paradiso factus est diabolus in inferno.

¶ Secūda ppositio. Supbia ꝛ inuidia regulariter se habēt ꝛ se concomitantur vnū raro est sine reliquo. patet qꝛ superbia nihil aliud est q̄ꝫ amor inordinatus pprie excellentie: necvult habere parem ꝛ quia hoc nō pōt obtinere quia mltos inuenit excellentiores se ideo inuidet.

¶ Tercia ppositio. Proprie mens diaboli ab his duobꝫ vicijs possessa: videns hoiem in statu vnde poterat cadere vel de quo sub diabolicā ptātē: ꝛ quo poterat ascendere ad supernā felicitatē ex q̄ ipse ceciderat ex supbia est motus ꝛ inuidia ad tēptādū eū: quia fm Augustinū. Inuidia est odium felicitatis aliene.

¶ Quarta ppō est. In tēptatione pmorum parentū supbia fuit pmū mouens: ꝛ inuidia fuit pximū ꝛ imediatū. prima pars patet quia ideo tēptauit vt qui nō poterat dnari angelis: dominaret hominibꝰ. Pro scda parte ponit. ¶ Quinta ppō. Esto qꝛ diabolus nunq̄ꝫ dominiū habuisset sup hominē: tn̄ ad impediēdū eū a felicitate eterna ex inuidia tēptasſʒ Et qꝛ hec inuidia sit pxima causa ꝛ pcipua causa. patʒ qꝛ illa est causa pxima q̄ existente sequeret effectꝰ etiā alijs causis nō ɔcurrētibꝫ. Sic ē de inuidia diaboli q̄ꝫtū ad tēptationē hominis.

Querit secōdo de temptatione pmoꝝ parentū q̄ꝫtū ad instrumentū mediū.

¶ Resolutio stat in sequētibꝰ ɔclusionibꝫ. ¶ Prima ɔclusio. Ille modꝰ tēptandi hoiem p serpentē nō solū fuit ex diabolica electōe sed etiā ex diuina pmissione. Nā fm augustinū. Non licuit oimode diabolo temptare hoiem q̄ vellet ꝛ posset: qꝛ nō ē ptās sup terrā q̄ ei cōparet. ¶ Scda ɔclusio. Diuina sapia q̄ oia gubernat pmisit vt diabolus temptaret hoiem in effigie aialis bruti non cuiuscūq sed serpētis sicut exigebat cōgruētia ordinis ¶ Tercia ɔclusio. Triplex cōgruentia ordinis exigebat pmo respectu operis: qꝛ hō naturalr inclinat ad bonū vt nūc. g̃ ɔgruū fuit qꝛ tēptaret in spē bruti aialis. ¶ Scdo respectu finis intenti: qꝛ diabolus intendebat hominē facere simulē brutis cū ɔtēpto bono incōmutibili adhereret bono cōmutibili sicut bestia. ¶ Tercio respectu diuini iudicij cōgruū fuit qꝛ deus ē pius ꝛ misericors ꝛ nō pmittit nos tēptari sup id qd̄ possumꝰ: ideo noluit qꝛ diabolꝰ appareret in spē hūana: sed serpētis vt monitionē serpētis haberet suspectāt g̃ ipse temptauit suggestione que suggestio serpit ad cor.

Queritur tercio de temptatione pmoꝝ parentū q̄ꝫtū ad ordinē ꝛ pgressum.

Et dicit scptura qꝛ serpens accessit ad mulierē quā decepit ꝛ p mulierē supplantauit virū. ¶ Querit ergo Utrū iste modus fuit cōueniens diabolice astucie ꝛ diuine pmissioni. ¶ Resolutio stat in tali ɔclusione. Non ē dubitandū quin tēptatio diaboli a muliere inceperit ꝛ p eā puenerit ad virū. Et est duplex ratio. ¶ Prima sumit ex pte diuine sapie: qꝛ deus pmisit pter triplicē rōnē. Prima ē pter viri exercitationeʒ Scda ne mulier haberet excusationem. Tercia pter nostrā eruditionē. ¶ Ex parte diaboli astucie sumit etiā triplex rō. Quia diabolus attendebat mulierē Minoris sapie. Debilioris cōstantie. Et importunioris adherentie.

Querit quarto. Utrū carnis sit tēptare.

¶ Rn̄deo qꝛ tēptatio fit q̄ꝫtuor modis. scʒ A deo. Ab homine A diabolo. Et a carne. ¶ Primo modo tēptat deus ad probandū ad approban

dum z probatū ostendere. ¶ Scdo modo ab hoie. Aut ille pulsus pōt esse ad probandū z ad habendu3 experimentū de ignoto. z sic hō teptat hoiem. vñ Eccl. iij. Ex multis loquelis interrogabit te. ¶ Tercio mō a diabolo z est tactus quo aliqs tāgit mentē ad pbandū reprobandum z reprobatū ostendendu3. Hec est teptatio diaboli. ¶ Quarto mō a carne z pōt esse pulsus sic q pulsans nō intendit probare nec reprobare nec approbare: sed tñ ad hunc pulsum sequitur pbatio approbatio siue reprobatio. Et hec est teptatio carnis. Sequitur Correlariū responsiuum ad questionē sc3 q carnis est temptare.

Querit quinto. Utrū

cōtingat teptationē carnis a teptatione diaboli separi. ¶ Rñdet p distinctione3 q teptationē esse ab hoste vel carne pōt intelligi dupl'r. Uno mō tanq̄ a mouente principali z remoto. Alio mō tanq̄ a mouēte primo. Si loquimur de pmo pono primū dictū sc3 q teptatio carnis nō est3 sine teptatione hostis: licet bñ econtra. pz3 quia ois teptatio carnis sequitur corruptionē ipsi9 ad instinctū demonis in p̄mis parentib9. Q2 bene econtra pz3 q2 hostis bñ temptauit xpm. 2c. ¶ Secundū dictum. Qñ teptatio diaboli ad petm̄ nos trahit tūc teptatio diaboli et carnis se concomitant: q2 cū consentim9 diabolo teptanti ducimur per carnē ad delectabilia siue ad honores sciētias voluptates siue diuicias. z sic omne pctm̄ mūdi est a ɔcupiscētia q̄ oritur a carne. ¶ Terciū dictū. Si loquimur de teptatione vt est a mouente primo: sic teptatio carnis z hostis sepant ab inuicē nō solu3 distantia formali sed etiā distantia temporali. q distātia formali patet q2 caro nō est diabolus. Distantia tpali sepant quia vna pōt eē sine alia: q2 hō habens liberū arbitriū pōt peccare absq3 alicuius instinctu: vel solū ad instinctum carnis vl' demonis. ¶ Quartū dictū. Temptatio diaboli pōt separari a teptatione carnis z econtra.

Querit sexto. Cui harum

duarū teptationū sc3 carnis z diaboli difficilius sit resistere. ¶ Rñdetur. Distinctio est q teptatōnē esse ab hoste vel carne pōt intelligi dupl'r. Aut respectu eiusdem peti. aut respectu diuersoꝝ peccatoꝝ. Si respectu peti carnalis tūc pono Dictū primū q respectu eiusdem peccati carnalis vt gule vel luxurie ad qđ instigat caro z diabolus difficilius ē carni resistere. Hoc mō dicit magister in lra q teptatio carnis interior difficilius vincitur: quia nulla pestis efficacior ad nocendu3 q̄ familiaris inimicus. ¶ Scdm dictū. Si cōparatio fuit respectu diuersoꝝ peccatoꝝ sc3 carnaliū z spiritualiū tunc habent se iste teptationes sicut excedentia z excessa. ¶ Terciū dictum. In illis hominib9 q sunt proni et inclinati magis ad carnalia q̄ ad spiritualia. difficilius ē resistere petis carnalibus. ¶ Quartū dictū. In hoibus pronis ad peccata spūalia est resistere difficilius teptationi diaboli. vt patet in superbis z inuidis qui aliqñ parū teptant de carnalib9. ¶ Quintū dictū. Teptatio carnis simpl'r loquēdo est difficilior ad resistendum. Unde scriptum est. Omnis caro corruperat viam suam. Genesis octauo.

Querit septimo. Utrū

temptatio carnis sit semper cum culpa. ¶ Respondetur q opinio fere omnium doctorum z etiam sancti Bonauenture. in dubijs litteralibus est q temptatio carnis semper est cum veniali peccato. Tamen iudicio meo ista opinio est nimis rigorosa et falsa. Ideo dico q possibile est. Et quandoq3 stat q sit teptatio qdā carnis q oino non sit pctm̄ quia nō est in ptāte nrā teptari vel non temptari.

carnis in homie absq culpa veniali. Et probatur nullus peccat in eo qd vitare nō pōt: sed hō qńq nō pōt vitare tēptationem carnis. ergo in illa tēptatione nō ē aliquod pctm̄. maior p3 quia nemo peccat nisi libere ꝯsentiat. In necessariis nō est pctm̄. minor patet q2 tēptatio carnis nō est in ptāte hois. ergo. antecedēs p3 q2 multi sancti sustinent tēptationē carnis cum magna tristicia. Itē oīe pctm̄ est adeo voluntariū qd si nō est voluntariū nō ē pctm̄: s3 tēptatio carnis mltotiēs nō est volūtaria. p3 in paulo q habuit stimulū carnis. Et gregorius dicit ꝙ tēptatio nō est pctm̄ nisi ei cōsentiat: sed est materia virtutis exercende sed hō frequēter non cōsentit tēptationi carnis. ergo zc. Itē illd p qd qs potest mereri vitā eterna nō est pctm̄ nec veniale nec mortale. quia charitas nō agit perperā sed p tēptationem carnis aliquis meretur vitā eternā fortiter resistendo. ergo vide bonauēturā in prima qōne scdi articuli. dist. xli.

Querit octauo. Utrū

peccatū pmoꝝ parentū potuerit esse veniale. ¶ Rñdeo q̄tū ad primā opinionē q est scoti. ¶ Prima ppositio. Licet primū peccatū ade fuit mortale: tñ potuit peccare venialiter. ¶ Scda ppō. Lz adā potuit peccare venialiter i statu inocētie. nō tñ oi pcti gñe veniali. ¶ Tercia ppō. Duplex ē pctm̄ veniale. Quoddā dr veniale ex genere act9. Aliud est veniale ex surreptione z pronitate. Exemplū pmi vt verbū ociosum. risus dissolutus. mendaciū iocosum. Exemplū scdi. vt mot9 carnales et sensuales. ¶ Quarta ppō. Licet adā nō potuit peccare venialiter scundo genere pcti venialis. potuit tamē peccare venialr pmo genere pcti veniali. Prima ps patet. q2 sensualitas omnino erat subdita rōni. Scda ps p3. q2 potuit dicere vbū ociosum. ¶ Scda opinio dicit ꝙ adā in statu innocētie nō potuit peccare venialr: s3 bñ mortalr. Pria opinio est scoti z modernoꝝ et secūrior. Et probatur quia iusticia originalis vel ille status nō magis vniebat hoiem ad deū q̄ gra in statu nature lapse: sed homo i isto statu existens in gra peccat venialit ergo zc. Maior p3 q2 summū bonū donum dei est eius gra. sm oēs doctores pariensi. plenarius cōsensus in pctm̄ veniale non est nisi de veniali pctō. ¶ Prima ppō. Omne pctm̄ actuale est deuiatio ab aliqua lege naturali vl diuina vl humana recte posita. ¶ Scda ppositio Quelibet lex iusta z recta habet quādā vim coherētiā z coactiuā p penas patet quia frustra esset lex q nō posset punire trāsgressores. ¶ Tercia ppositio. Secundū vnāquāq legē illud pctm̄ vocatur mortale: qd punitur mortis pena. illud vocatur veniale qd punitur pena leuiori: vt sm legem humanaꝫ homicidium est peccatum mortale. qa lex humana punit illud pena mortis. Pena pecuniaria est pctm̄ veniale q̄tum ad legē humanam. ¶ Quarta ppositio. Sicut peccatum mortale est deuiatio a l ge diuina qua quis meretur puniri pena mortis eterne: Ita pctm̄ veniale est deuiatio a lege dei qua quis meretur pena nō eterna sed leuiori z tpali. Correlariuꝫ. Quodlibet pctm̄ actuale siue mortale siue veniale ē contra deum.

Queritur nono. Utrū

peccatū quod secutum est primo ex illa tēptatione fuerit remissibile vel irremissibile. ¶ Resolutio stat i ista ꝯclusione. Q2 pctm̄ primi parentis simplr fuit remissibile z de facto est sibi remissum. ¶ Querit circa hoc q̄re pctm̄ hois ē remissibile. z peccatū angeli fuit irremissibile. ¶ Rñdet ꝙ pctm̄ hois fuit remissibile z nō angeli ppter tres rōnes. ¶ Prima est mortalitas carnis. ¶ Secūda est vertibilitas voluntatis. ¶ Tercia est excusabilitas trāsgressionis quia diabol9 nullo suggerente peccauit: z hō suggerē-

te diabolo. ideo &c.

Querit vltimo vtrū qd ex illa tētatiōe subsecutū est fuerit grauissimū oim pctōꝝ. ¶ Resolo. q. stat in ꝓpositionibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Unū pctm̄ pōt dici grauiꝰ altero tribꝰ modis. primo mō ꝓpter maiorē libidinē. scdo ꝓpt maiorē ingratitudinē. tercio ꝓpter maiorem corruptionē siue lesionē. ¶ Scda ꝓpō. Peccatū pmi homis nō fuit maximū simpl'r nec fuit maximū pctōꝝ oium ꝗ̄tū ad maiorē libidinē. ptȝ qꝛ diabolꝰ peccauit maiori libidine. Et etiam filij adam ex maiori libidine peccauerūt ꝗ̄ adā. Capit libido pmo fm Aug. Nihil videmꝰ in toto malefaciēdi gn̄e nisi libidinē dn̄andi h̄ est improba voluntas q̄ fuit in diabolo. ¶ Scdo. Libido est immoderata delectatio cuiuslibet delectamenti vt cupiditas vindicte pecunie et honoris. ¶ Tercio capit libido stricte ꝛ sic est corruptio viciosa existēs in vi generatiua. ¶ Tercia ꝓpō. Pctm̄ ade non fuit maximū simpl'r sed ꝗ̄tum ad ingratitudinē: fuit tn̄ maximū oim peccatoꝝ humanoruȝ: qꝛ plura dona acceperat a deo: nō fuit alteri homini ab adam tāta gr̄a facta quāta ade. nō eīm habebat inclinatiuā rebellionē sicut nos habemus hoc dico ꝓpter xp̄m ꝛ beatā virginē qui habuerūt maiorē gr̄aȝ. ¶ Quarta ꝓpō Peccatū ade ꝗ̄tum ad lesionem vel corruptionē quā fecit qdāmō fuit grauissimū ꝛ qdāmodo non. ¶ Quinta ꝓpō. Aliqd peccatū esse magis lesiuū alio potest intelligi dupliciter. Uno modo intensiue. Alio modo extēsiue. Intensiue qn̄ intensius ledit. Extēsiue qꝛ pluribꝰ ledit vel nocet. ¶ Sexta ꝓpō. Peccatū ade nō fuit maximū intēsiue. ptȝ qꝛ non maxime corrupit eius volūtatē ꝛ fm doctores pctōres obstinati multo grauiꝰ modo peccant ꝗ̄ fecerit adā vt blasphemi sodomite. Un̄ si adā pro illo pctō fuisset damnatus nō fuisset tm̄ punitus sicut multi peccatores mō morientes fm Scotū. ¶ Septima ꝓpō. Peccatū ade ꝗ̄tum ad lesionē extensiue fuit maximū humanoꝝ peccatoꝝ. ptȝ qꝛ pluribus ledit ꝛ nocuit ꝗ̄ pctm cuiuslibet homis.

Circa vicesimā secundā distinctionē queritur primo. Utrum mulier peccauit pctō supbie. ¶ Responsio. q. stat in propositionibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Principale peccatū hois ꝑ qd homo lapsus est ꝛ per qd deriuat mors in posteros fuit peccatum inobediētie. ¶ Scda ꝓpō. Nemo appetit malū aspiciēs sb rōe mali neq̄ appetit malū nisi sb spē boni. pȝ qꝛ q̄ aspicit sub rōe mali nō appetit sed fugit. Si hō apprehenderet malū ꝙ euenit ei pro pctō nunq̄ peccaret. ¶ Tercia ꝓpō. Diabolus clare dep̄hendēs ꝙ nō posset mulierē p̄cipitare in peccatū nisi ostenderet sibi aliqua delectabilia et appetibilia ꝓposuit sibi illa ad q̄ ois homo naturaliter inclinatur. ¶ Quarta ꝓpō. Sicut ois homo naturaliter appetit beatitudinē q̄ est bonuȝ gl'iosum copiosum ꝛ deliciosum: ita appetit naturaliter excellentiā sufficientiam ꝛ leticiā qꝛ tria vltima includunt in tribus primis. ¶ Quinta ꝓpō. Qꝛ in ordinato appetitu excellentie sufficientie ꝛ leticie ꝯsistit iusticia ꝛ virtus. Sic in inordinato ꝛ imoderato appetitu illorū triū ꝯsistit culpa ꝛ viciū. ¶ Sexta propō. Sicut supbia est immoderatus appetitus excellentie: ita auaricia ē immoderatus appetitus sufficientie ꝛ habūdātie: ꝛ gula immoderatus appetitꝰ cibi suauiter reficiētis. ¶ Septima propositio. Diabolus volens p̄cipitare mulierē in culpā ꝓmisit sibi tria. Primo dignitatis excellentiā. Scdo cognitionis abundantiā. Tercio expientiā siue dulcedinē. ¶ Octaua ꝓpō. Qn̄ mulier suggestioni diabolice ꝯsentit iō pmo fuit superba. scdo auara. tercio gulosa. q̄rto

fuit pctō inobie inuoluta. ¶ Nona ppō. Pctm mlieris inchoatū est in supbia: pgressuz in auaricia z ɔsummatū i gula. ¶ Correlariū. Supbia fuit primū peccatum mlieris lz non principale. ¶ Decima ppō. Mulier comedēdo de fructu ligni vetiti fuit inordinata qūtū ad tres potentias scz qūtum ad irascibilem quz appetijt alta: qūtum ad rōnalem qū appetijt sciencie occulta z qūtum ad concupiscibilem qū voluit gustare suauissima Istis tribus generib9 peccatoz tētauit diabolus xpm lz non eodē modo.

Scđo q̄rit. Utrum qđ mulier appetijt vir et iam concupierit. ¶ Rñsio q lz vir fuerit cōformis in trāsgressione pcepti diuini non tamē fuit similiter cōformis in appetibili z pncipali motiuo. Prima ps patz qz fm aplm adam non fuit seductus nec credidit suasionē serpentis esse verā nec comedit pomum propter scientiaz nec propter suauitatē gule. Scđa pars ptz quia vterqz inobediens fuit. Peccauit etiā vterqz supbia auaricia z lasciuia. ¶ Nota q aliqs potest desiderare equalitatē dei dupliciter. Uno mō formaliter vt ille q nullo modo vult subijci deo z sic nec angelus nec adam desiderauit equalitatē dei. Alio mō interpratiue z sic ois peccans mortaliter se tamen non ostēdit equalem deo: sed superiorē inqūtum voluntatē suam psupponit volūtati diuine: z isto mō angelus et adam appetierūt equalitatem dei z rapere diuinitatem.

Tercio q̄rit. Quis eorum grauius peccauit. ¶ Resolō stat in dictis. ¶ Primū dictuz. Unū pctm pōt dici vel esse grauius altero trib9 modis vt ā. q. nona. ij. distin. ¶ Scđm dictum. Pctm mlieris fuit gūuius pctō ade qūtū ad libidinē. pz qz peccauit ex maiori im pba volūtate z maiori conatu z ardētiori. ¶ Terciū dictū. Pctm viri fuit gūi9 qūtum ad lesionē inqūtū cā pncipalis lesēs. ptz qz pctm ade fuit cā trāsitionis peti originalis z nō peccatū eue. ptz qz adā accepit solus iusticiā originalē p se et suis posteris. Eua habuit p se sola et non p posteris. Adā recepit immediate a deo. Eua vo ab adā intermedio. Augustin9 dicit q peccauerūt inpari sexu sed pari fastu. g pari pctō dereliquerūt ¶ Resolō distinguo qz eqlitas peti pōt capi dupliciter. Uno mō qūtū ad interiorē affectionē z sic nō pari fastu peccauerūt qz eua intēsius peccauit. Alio mō qūtū ad exteriorē actionē z sic eqli fastu peccauerūt: qz adā silr comedit de fructu sicut eua. Sz quid fuisset factū si adā nō peccassz mlire peccāte. Utrum fuissem9 nati in pctō originali ¶ Rñ. q nō. Dico tñ q eua fuisset eiecta extra padisum et de9 creasset aliā mulierē z dedisset ade. ¶ Utrū pctm pmorū parentū fuerit ex ignorātia. ¶ Rñsio. q. stat in ista distinctione. Aliqđ pctm eē ex ignorātia pōt intelligi dupliciter. vno mō pprie. alio cōit. Illud pctm pprie fit ex ignorātia qđ fit et distinguit ɔ pctm qđ fit ex industria z malicia z infirmitate. Illđ pctm dr eē ex ignorātia cōiter qđ cōmittit aliq nesciētia existēte circa peccantē rōne cui9 peccās nec ɔsiderat grauitatē culpe nec pene. ¶ Primū dictū. Pctm pmoz parentū nō potuit eē ex ignorātia pprie loqndo. ptz qz ignorātia pprie loquēdo ē negatio scie cū debito habendi eam: sed in statu innocētie nō habebāt ignorātiam alicui9 qđ debebāt scire. Item hec ignorantia est pena inflicta ppter pctm pmorū parentū. g nō fuit in statu innocētie. ¶ Scđm dictū. Pctm pmoz parentum fuit ex ignorātia cōiter dicta: ptz qz circa ipos erat nesciencia grauitatis culpe et pene.

Quarto q̄rit. Utruz ignorātia in aliq hoie possit esse culpa. ¶ Rñ. stat in ppōnibus. ¶ Prima ppō.

Ignorātia q̄ nō est puatio cognitōis necessarie ad salutē nō est culpa nec pctm̄ vt ignorare agriculturā vel artē mechanicarū: sed q̄ dicit priuationē cognitionis ad salutē necessarie manēte tētatiōe in nobis est culpa ꝛ pctm̄ in nobis. patꝫ qꝛ q̄libet adultus sane mentis tenet̄ scire necessaria ad salutē sꝫ qn̄ ds obligat̄ ꝛ tenet̄ est mortale peccatum ꝛ nō excusat. ¶ Scōa ppō. Ignorantia que dicit priuationē cognitionis necessarie ad salutem nō remanente tētatione non est culpa nec pctm̄ in hmōi ignorātibꝰ vt in infantibꝰ vel amētibus. Alius modus dicendi stat in vna distinctione vicꝫ ꝙ triplex est ignorantia scꝫ erronea: affectata crassa vel supina. Itē duplex est ignorātia iuris ꝛ facti. Cognitio ignorātie pēdet ex cognitione scientie. vide Bonauenturam.

Quinto querit̄. Utrū

ignorantia sit culpe excusatoria. Questio est de ignorantia Et est duplex: quedam inuincibilis: alia est vincibilis: inuincibilis est respectu eorum que non possumꝰ scire nec tenemur vt scire diem iudicij ꝛ ista excusat a peccato. Alia inuincibilis est culpabilis vt inebrioso nec excusatur. Ignorātia vincibil̄ē duplex quedā ē iuris. alia facti. Prima est eoꝝ operabiliū que tenemur scire ꝛ possumus scire et hoc in generali. Scōa est in speciali scꝫ eorum opabilium que tenemur scire in pticulari. Exemplū primi vt quis ignorat ꝙ q̄libet semel tenet̄ confiteri in anno: vel cessante legittimo impedimēto quilibet debet ieiunare q̄dragesimā. Exemplum scōi: vt cum qs ignorās ꝙ primū diem q̄dragesime comedit carnes feria quarta cinerū. Dico ꝙ ignorātia affectata nō excusat sed agrauat pctm̄ De ignorātia supina dicit Aug. licet aliqualiter excuset culpā nō tn̄ sic excusat quin eterno igne exurat̄. ¶ Conclusio r̄nsalis est ꝙ omnis ignorantia diminuit peccatum ꝛ rationē culpe. patet quia diminuit grauitatē culpe ꝙ auferr rōnem voluntariam sed omnis ignorantia est hmōi. quia nihil volitum nisi precognitū. Intelligendū tamen ꝙ ignorantia affectata inq̄ntum ignorantia excusat inq̄ntum affectata aggrauat. ¶ Queritur vtrum infirmitas magis excuset q̄ȝ ignorātia. ¶ R̄nsio ꝙ vtraqꝫ excusat tn̄ igr̄ātia simpl̄r magis excusat: posset tamen esse fm Bonauenturā tanta infirmitas ꝙ magis excusaret. ¶ Quero vtrū ebriosus faciens homicidiū: facit peccatū homicidij. Sꝫ nō cum se inebriat: quia tunc non facit homicidiū. Non etiam cum actu occidit: qꝛ non vtitur ratione. ergo nullo modo peccat. ¶ R̄n. ꝙ lꝫ nō vtat̄ rōne pro tūc tamē vtebat̄ rōne ꝛ dedit operā rei illicite se inebriādo. Ex hoc sequit̄ ꝙ loth in cognoscendo filias excusat̄ a tanto non a toto. Et dico ꝙ iacob cognoscēs lyam excusat̄ a toto credebat habere rachel: tamen fm Scotū non excusatur a toto.

Circa vicesimam

terciam distinctionē querit̄ primo. ¶ Utrū deꝰ debuit hoīeꝫ facere inexpugnabilē an talē ꝙ posset expugn̄ri. ¶ R̄nsio. Deꝰ nō debuit facere hoīeꝫ ipeccabilē nec inexpugnabilē per grām. sꝫ expugnabilē ꝛ peccabilē: huiꝰ ratio non pōt dari a priori. Nam diuina opatio nō indiget approbatione nr̄a: sed volūtas dei est summa ratio eius operis: possunt tamē assignari aliq̄ persuasiones ꝛ congruitates: prima ratio est manifestatio diuine sapientie. scōa diuine potentie. tercia diuine misericordie: q̄ ad longum ponunt̄ in textu.

Scōo querit̄. Utrū debuit deus pmittere hominē impugnari

Ista qō differt ab alia: qꝛ illa est de potentia ꝛ ista est de facto. ¶ R̄nsio stat in

hac conclusione. Licet deus potuisset cohibere aduersariū ne hominē impugnaret: decuit tamen permittere temptari et ideo descendere pōt siue ex rationibus alteri⁹ questionis. Et pter illas pūt assignari quattuor alie rōnes. ¶ Prima attendit ex ordine qui est ex copatione virtutis ad propriū actū: quia vtrunq3 permisit agere qd voluit siue hunc ad tētandum siue illū in ↄsentiēdo. ¶ Scda ratio sumitur ex ordine qui attenditur per compationē boni ad suū oppositū: in q̄ manifestanda erat fortitudo et eminentia charitatis. ¶ Tercia ratio sumitur ex ordine qui attendit ex compatione morbi ad remedium: sic deus debuit hoiem pmittere peccare: quia decebat eidem ipm redemptorē pstare. ¶ Quarta ratio sumit ex ordine qui attendit ex compatione meriti ad premiū: quia nō est dign⁹ coronari nisi qui legitime certauerit.

Tercio q̄rit. Utrū tentatiōis ipulsio debeat desiderari a viro iusto. ¶ Rūsio. Dicendū q̄ fūt due opiniones. Prima stat in ppōnibus. ¶ Prima propositio. Triplex est tentatio scz a deo a diabolo et a carne. ¶ Scda propositio. Tentatio que est a deo simpliciter appetenda est a viro iusto. pz quia oē bonū est appetibile sed tentatio dei est bona quia ipse intentator maloz est ergo zč. ¶ Tercia ppō. Tentatio q̄ est a carne simpliciter est fugienda et nō appetenda. patet q2 illa non pōt esse absq3 culpa. ¶ Quarta ppositio. Tentatio que est a diabolo aliquibus est fugienda et aliquibus appetenda. ¶ Quinta propō. Tentatio a diabolo est appetenda ab his q̄ sūt fortes in charitate: infernus ꝟo minime est appetend⁹. ¶ Sexta propositio. Licet tentari a diabolo non sit malum tamen in tentationem induci semper est malum. Dicit durandus q̄ nulla tentatio proprie capta debet appeti: quia tētatio est declinatio vel motus ad illicitū. Scda opinio stat in sequentibus dictis. ¶ Primum dictū. Duplex est tentatio: quedā a diabolo: alia a deo. Tentatio a diabolo semper est impulsus ad aliquod illicitum. Tētatio que fit cōiter fit per flagella siue in proprio corpore vel in filijs vel in rebus. Et hoc modo dicit. Tentauit deus sanctos suple permissiue et inuenit eos dignos se. De hac tentatione dicit Jacobus. Omne gaudiū existimate fratres cum in varias tētationes incideritis: pō. imple facies eorum ignominia et querēt nomē tuum domine. ¶ Scōm dictum. Tentatio diaboli potest capi dupliciter. Uno modo sub propria rōne et ꝫm se vt scz est tentatio absolute. Alio modo vt est materia exercēde virtutis. ¶ Tercium dictū. Tētatio diaboli sub ppria sua rōe et ꝫm se nullo mō est appetenda sed horrenda: patet quia oīs impulsus ad malum est fugiendus: sed tentatio diaboli est hmōi ergo. ¶ Quartū dictum. Tentatio diaboli considerata vt est materia exercende virtutis. Et si posset appeti a viris perfectis non tamen est desiderāda ab impfectis infirmis et debilibus in charitate. ¶ Quintū dictū. Uiri perfecti et iusti maxime appetūt illud genus tentationis qd est in flagelloz perpessione vt patet de Thobia Job et martyribus zč.

Quarto querit. Utruz si hō stetisset i ↄgnitōe pfecisset p tpm interualla. ¶ Resolō stat i seqūtib⁹ dictꝫ. ¶ Primū dictum est. Q⁹ profect⁹ sciencie tripliciter potest ↄsiderari. Uno modo ex parte scibiliū. Scdo ex parte modorum cognoscēdi. Tercio ex parte maioris habilitationis in cognoscendo. Ille proficit in sciencia ex parte scibilium qui modo plura scit q̄ prius sciuit. Corrolarium. Anima christi nunq̄ profecit ex parte scibilium: patet quia non plu-

ra sciuit in plena etate q̄ sciuit in vtero matris. ¶ Scḋm correlariū. Adam nō profecit ex parte scibiliū patet quia adā a pncipio cognoscebat oia scibilia et hoc loquēdo de scibilib9 incōplexis quia nō fuit res quā nō cognosceret z patet quia cognouit deū z angelos z oēs res corporales quib9 noia imposuit. Profectus ex parte modoꝝ cognoscēdi est qñ aliquis cogſcit plurib9 modis cogſcendi aliquā rem q̄ prius cognouit. ¶ Primū correlarium. Anima xp̄i z ipse xp̄s profecit ex parte modoruꝫ cognoscendi patet quia easdē res quas prius cognouit abstractiue postea cogṅuit intuitiue z p experientiam. ¶ Scḋm correlariū. Adam etiaꝫ hoc mō profecit. Profect9 scientie ex parte maioris habilitatōnis z habitus ē qñ aliquis intendit habitū scientie quē habet. ¶ Primū dictū. Xp̄s nō potuit proficere iudicio meo q̄tū ad maiorē intensionē habitus vel habituū infusorū sibi patet quia fm scotū. Xp̄s habuit omēs gratias z virtutes in summo. ¶ Scḋm dictū. Triplices sunt res scibiles. Alie sunt scibiles cursu naturali. Alie sunt scibiles q̄ fiūt cursu mirabili. Alie sunt res scibiles q̄ fiunt cursu volūtario. Exemplum primi vt ort9 solis. risus hoīs: descēsus grauis. Exēplū scḋi vt suscitatio mortui: illūiatio ceci: mūdatio leprosi. Exemplū tercij vt sunt actus voluntatis qui scꝫ dependent a libero arbitrio. ¶ Terciū dictuꝫ. In cognitione rerum que fiunt cursu naturali adam nō profecisset si stetisset q̄tum ad noui habitus acquisitionē: patet quia qñ aīa ade fuit creata fuit repleta speciebꝫ omniū reruꝫ ¶ Quartū dictū. In cognitione que naturali cursu fiunt adam profecisset si stetisset q̄tum ad alium modū cognoscendi z q̄tum ad maiorē habitum z habilitationem sciendi. Prima pars patet qꝛ illud qḋ cognoscebat noticia abstractiua postea nouisset intuitiue z experimētaliter. Secunda pars patet quia adā frequenti meditatione z consideratione rerum semper intendisset habitum noticie. ¶ Quintū dictuꝫ est. In cognitione rerum que fiunt cursu voluntario z admirabili et supnaturali simpliciter adā potuisset proficere si stetisset non solum q̄tum ad modū cognoscendi sed etiam q̄tum ad nouam cognitioneꝫ rei. patet quia nō potuit scire incarnationem filij dei nisi per reuelationē nec potuit futura contingentia nec secreta cordiū scire. ¶ Sextum dictuꝫ est. Cognitio rerum que fiunt cursu mirabili et voluntario nō repugnat statui beatitudinis nec statui innocentie. Nam multi angeli q̄tidie cognoscunt que prius non cognoscebant. Unde apostolus. Ut innotescat principib9 z potestatib9 z virtutib9 multiformis sapientia dei. Glosa dicit. Q2 multi angeloꝝ adiscerūt per apostolos passionē christi quia nesciebant fuisse.

Querit quinto. Utruꝫ

si stetissent in statu innocentie aliquādo decipi potuissent. ¶ Resolutio catholica stat in ppōnib9 sequentib9. ¶ Prima ppositio est. Si in statu innocētie fuissꝫ in homine alicui9 nesciētie imperfectio tamē nulla fuisset in eo deceptio. Prima pars patet quia adam habuisset nescientiam de multis puta nō sciuisset cogitationes vxoris sue. Secunda pars patet quia iudiciū rationis eius nō fuisset obliquatus. i. inordinatus. i. nō iudicasset verum falsum z ecōuerso. ¶ Secūda ppositio est. Sicut in adam ī statu innocētie nulla fuisset passio corporalis neqꝫ ab intrinseco neqꝫ ab extrinseco: sic ī anima ipsius nulla fuisset deceptio intellectualis neqꝫ ab extrinseco neqꝫ ab intrinseco. Prima pars patet quia nunq̄ mortuus fuisset nec habuisset febres. Secūda pars patet quia nullum malum iudiciū fecisset de proximo. Pro pmo argumento. ¶ Prima ppō. Sciendū qꝫ tam vir q̄ mulier fuerūt seducti licet alio et

alio modo. ¶ Secūda ꝓpō. Licet seductio tam eue ꝙ viri p̄cederet peccatū inobedientie z superbie in ambobꝫ: tamen secuta est peccatū p̄sumptionis. Jdeo dico ꝙ primū peccatū p̄moꝝ parentū fuit superbia p̄sumptionis: z ex illa presumptione secuta est p̄sumptio.

Querit sexto. Utrum

adā cognouerit in statu innocētie eo genere cognitionis quo expectamus deuꝫ cog̃scere in statu glorie. ¶ Rñdet̄ p̄mo ponēdo p̄ambulum scꝫ ꝙ oēs doctores dicunt adā habuisse cognitionē mediaꝫ inter beatos z homies viatores. Et opinio catholica stat in sequentibꝫ ꝓpōnibꝫ ¶ Prima ꝓpō est. Cognitio stat⁹ innocentie media est inter cognitionē status glorie z cognitionē status miserie. Sicut paradisus terrestris est locus medi⁹ inter vallem hanc miserie z paradisum celestem: quia est in loco altissimo terre vnde aque diluuij nō appropinquerūt. ¶ Scd̃a ꝓpositio. Quēadmodū paradisus terrestris plus se tenet cū terra ꝙ cum celo. sic cognitio status innocentie plus est conformis cognitioni status miserie ꝙ cognitioni status glorie. ¶ Tercia ꝓpositio est. Jn solo statu glorie videbitur deus imediate z in sua substantia. ita ꝙ nulla erit ibi obscuritas. ¶ Quarta ꝓpositio. Tam in statu innocētie ꝙ in statu nature lapse videtur deus nō in se sed mediante speculo differenter tamen in vtroꝙ statu. ¶ Quinta ꝓpositio est. Licet cognitio ade quā habuisset de deo fuisset specularis et clara z nō enigmatica. Nostra tamē cognitio licet sit specularis tamen est obscura et enigmatica. Scd̃m Augustinū. Enigma est similitudo obscura. Hec cognitio vel noticia enigmatica est fides nr̄a. ¶ Sexta ꝓpositio. Quadruplex est genus cognoscendi deū scꝫ per fidem: per contemplationē. per apparitionē. et per apertam visionē. Prim⁹ modus est communis gratie z conuenit omnibꝫ christianis. Scd̃s est excellentis gratie. Terci⁹ est specialis gratie. Quartus est cōsummantis glorie. ¶ Septima ꝓpositio est. Primū genus cognitionis z vltimū non competebat statui innocentie. Primum ꝓpter perfectionē. Scd̃m ꝓpter imperfectionem. ¶ Octaua ꝓpositio. Duo genera intermedia scꝫ ꝯtēplationis z apparitionis possunt competere vtriꝙ statui scꝫ innocentie z miserie. ¶ Nona propositio. Licet gen⁹ contemplationis sit in statu miserie multo tamē excellenti⁹ viguisset in statu innocentie.

Circa vigesimā quartam distinctionē queritur p̄mo. De adiutorio homini collato per qđ possit resistere. ¶ Resolutio stat in tali conclusione. Jmpossibile fuit hominem vel aliquā creaturā rationalem per naturā habere liberum arbitriū inflexibile ad malum: per naturā dico: quia per gratiam aliqua creatura fit inflexibilis siue ipeccabilis. Non ꝙ gratia mutet naturā sed sunt impeccabiles per gratuitā dei manutenentiā quia deus nō vult eis cooperari in peccatū sed continue sustentat in bono.

Querit secundo. Utrū

datum fuerit homini adiutoriuꝫ per qđ posset absꝙ omni gratia tēptationi resistere. ¶ Resolutio stat in vna distinctiōe. ¶ Distinctio. Aliqđ posse resistere temptationi virtute ꝓpria absꝙ omni gratia potest intelligi dupliciter. Uno modo ita ꝙ excludatur continuatio diuine influentie. Alio modo vt excludatur appositio noue gratie. ¶ Prima propositio. Jmpossibile est simpliciter hominē resistere temptatōni diabolice nisi deus sue bonitatis influentia cōtinua in bono cōseruaret. patet p̄ma pars qa liberū arbitriū n̄ resisteret nisi diuina bonitas con

seruaret in bonitate. Scda pars patet: quia adam in statu innocentie potuisset resistere/absq₃ noue gratie appositione diabolice tēptationi. patet quia adā habuit liberum arbitriū perfectu₃ similit̄ intellectum ⁊ voluntatē ⁊ nō inclinātes ad malum. Jdeo nō est simile de nobis: ⁊ de adā in statu inocētie. q₂ in statu illo nulla infirmitas fuisset in potentijs aīe.

Queritur tercio. Utrū

intellectus ⁊ affectus siue ratio ⁊ voluntas sint potentie diuerse p̄ essentiā. ¶ Jn anima duplex est potentia. Quedā est q̄ est cognitiua vt intellectus ⁊ ratio. Alia est affectiua ⁊ est voluntas. Utrum iste potentie distinguant̄ essentialiter ⁊ vtrū distinguātur realiter ab essentia anime ¶ Resolutio stat ī trib⁹ sequētib⁹ ppositionibus. ¶ Prima ppositio est. Potentie anime nō sunt ita idē ipsi substantie anime sicut sunt idem principia eius intrinseca ⁊ essentialia. patet quia quādo aliqd est idē alicui sic̄ ei⁹ pncipiū intrinsecū ⁊ essentiale est idē cū illo qdditatiue ⁊ in pmo modo dicendi p se ⁊ ab ipsis pncipijs dependet. Hoc dicit Scotus sub alijs vbis q̄ potentie nō sunt eiusdē anime formaliter quia essentia anime nō habet intellectū ⁊ voluntatē in pmo modo dicendi p se. ¶ Scda ppositio. Potētie anime non ita sunt diuerse nec distincte ab ipsa essentia anime q̄ sint accidentia sibi inherentia realiter ab ipsa anima distincta sed reducunt̄ ad pdicamētū substantie cū ipsa substātia anime. Hoc dicit scotus q̄ anima ⁊ eius potentie sunt idem realiter. ¶ Tercia ppositio. Licet intellectus ⁊ voluntas et essentia anime non sint diuerse essentie simpliciter neq₃ distinguant̄ essentialiter: intellectus tamen ⁊ voluntas sunt diuerse potentie in genere potētie ⁊ istius opinionis est sanctus Bonauentura.

Querit̄ quarto Utrum

superior portio anime ⁊ inferior sint diuerse potentie. ¶ Resolutio qōnis stat in sequentib⁹ ppositionib⁹. ¶ Prima ppositio. Portio supior ⁊ portio inferior nō solū differūt per diuersos aspect⁹ sed etiā differūt penes diuersas dispositiōes ⁊ diuersa officia. Habēt diuersas dispositiones: quia superior est fortis. inferior debilis. Differunt penes diuersa officia quia portōnis supioris est regere: ⁊ inferioris est regi. Unde superior dicit̄ vir. Jnferior mulier. ¶ Scda ppō est. Jsta diuersitas dispositionu₃ in portione superiori ⁊ inferiori nō habet ortū ex diuersitate nature sicut nec diuersitas officiorum puenit ex diuersitate naturarū sed magis diuersitas officioru₃ prouenit ex diuersitate dispositionū. ¶ Correlariū Jn angelo non est portio inferior ⁊ superior. patet quia non solum diuersitas ista oritur penes diuersos aspectus sed ſm dispositiones fortiorē et debiliorem que dispositiones nō sunt in angelo.

Querit̄ quinto. Utru₃

ista diuisio voluntatis per naturalem ⁊ deliberatiuā sint diuerse potētie. ¶ Responsio ſm bonauenturā. Uoluntas naturalis ⁊ deliberatiua non sunt due potentie sed vna. Et dicit̄ voluntas naturalis vt tendit immutabilr̄ ⁊ necessario in aliquod bonum vt voluntas que diligit propriam beatitudinē est naturalis Uoluntas deliberatiua est voluntas q̄ tendit contingenter ⁊ mutabiliter in aliquod bonū modo adherendo modo deserendo vt voluntas in dando elemosynam. in celebrādo missam: ⁊ statim post nolo. Ex quo sequitur q̄ voluntas deliberatiua semp est respectu oppositorū. ¶ Correlarium. Uoluntas naturalis inq̄tum naturalis nō est actus elicitus ſm scotū sed inclinatio naturalis. Doctores ponunt sex differentias diuisionum potentiarum anime primo distinguunt̄ potentie aīe vt distinctio est in

natura anime: ⁊ sic est diuisio ꝙ triplex est potentia aie scꝫ vegetatiua sensitiua et intellectiua. Item etiā est alia duplex potentia aie scꝫ affectiua ⁊ intellectiua. ¶ Scđs mod⁹ sumendi diuisionē potentiarū est penes officia fm ꝙ hñt diuersa officia tal' est illa ꝙ aie duplex ē portio: scꝫ superior ⁊ inferior. ¶ Terci⁹ modus sumit penes diuersos stat⁹ ⁊ sic dr̄ ꝙ duplex ē intellect⁹ scꝫ practic⁹ ⁊ speculatiu⁹ differūt penes statū: qꝛ stat⁹ practic⁹ est dirigere voluntatē ad debitū op⁹. Status intellect⁹ speculatiu⁹ ē p se ꝯficere et nō dirigere ad opus. ¶ Quart⁹ modus est penes diuersos aspect⁹. Hoc mō magister ⁊ augustin⁹ diuidūt intellectū in rōnē. intellectū ⁊ intelligētiā. Est rō cū aspicit inferiora. Cū aspicit eq̄le dr̄ intellect⁹. Cū intelligit supiora se dr̄ intelligentia. ¶ Quint⁹ mod⁹ sumit penes diuersos act⁹ ⁊ sic dicit boeti⁹ ꝙ intellect⁹ hꝫ duas ptes scꝫ inuētiuā ⁊ iudicatiuā ⁊ ideo diuidit nouā logicā in inuētiuā et iudicatiuā scꝫ in dialecticā ⁊ demonstratiuā ¶ Sext⁹ modus sumit penes diuersos modos mouēdi ⁊ sic ē diuisio voluntatis in naturalē ⁊ deliberatiuā.

Queritur sexto. vtrum

intellect⁹ agēs ⁊ intellect⁹ possibilis sint vna potentia vel diuerse. ¶ Resolutio qōnis stat in sequētib⁹ ppōnib⁹. ¶ Prima ppositio ē. Qꝛ intellect⁹ agēs ⁊ intellectus possibilis nō sunt penit⁹ vna potentia ⁊ eadē: sed sunt due potētie. ¶ Secunda ppositio ē. Qꝛ intellect⁹ agens hꝫ magis rōnē potentie habitualis. Intellectus vero possibilis rationē potentie passiue vel receptiue licet vtrūq; respicit totū compositū dicit habitual' ⁊ actiuus: quia ois habit⁹ est actiu⁹ sed potētia que dr̄ intellectus agens ē actiua. ꝗ. ¶ Tercia propositio est. Qꝛ intellect⁹ agens ⁊ intellectus possibilis non distinguuntur sicut due nature nec sicut due substantie. nec realiter: nec essentialiter Licet sint due potentie ¶ Scoti opinio in pposito est duplex. Nam fm aliquos scotistas intellectus agens et possibilis sunt due potentie. Et hi diuersificātur quidē dicunt ꝙ intellectus agens solum causat omnē intellectionem siue species intelligibiles in intellectu possibili: et nihil plus facit sed possibilis receptam speciē intelligit ⁊ est illud Aristotil' ꝙ intellect⁹ agens est quo est oīa facere. verum est q̄tū ad actū primū. Alij dicunt ꝙ intellectus agens causat omnē intellectionē ⁊ possibilis recipit omnē speciem intelligibilem tm̄ ⁊ nō intelligit. Alij dicunt ꝙ intellectus agens ⁊ possibilis solum pducit intellectionē seu spēs intelligibiles in intellectu possibili ⁊ nihil pl⁹ facit. Alij dicunt ꝙ intellectus agens ⁊ possibilis nō sūt due potētie nec due nature et nullo mō distinguunt nec re nec realitate sed sunt idē penitus cum quibus magister stephanus Brulefer stat. ¶ Qualiter pctm̄ per vires anime progreditur ad ꝯsummationē. Et ē q̄stio.

Querit septimo. Utrū

in supiori parte rōnis habeat esse peccatum fm se. ¶ Opinio stat in trib⁹ dictis ¶ Primū dictū est. Duplicia sunt peccata scꝫ carnalia ⁊ spūalia. ¶ Scđm dictū est. Nulla peccata carnalia possunt esse in superiori parte vel portione rationis absq; inferiori. Ideo de se nō peccat peccato carnali. Hoc probat Augustinus dicens. Ratio nostra deduci ad consensum peccati non potest: nisi cum delectatio fuerit mota in illa parte animi q̄ debet obtemperare rationi: tanq̄ rectori viro suo: ergo nunq̄ peccat ratio superior nisi peccatum pcedat in parte inferiori. Loquitur de progressu in ppetratione peccatorū carnaliuꝫ. ¶ Tercium dictum ē. Peccata mere spiritualia possunt esse in portione superiori fm se ⁊ absolute absq; inferioris cooperatione: vt patet in peccato heresis. Blasphemie.

Similiter in odio dei. Deus põt odiri in se fm oẽs noiales z hoc ẽ grauissimuz pctm̃ z ptinet ad portionẽ superiorẽ.

Querit̃ octauo. Utrũ

in supiori portione rõnis possit esse peccatũ veniale. ¶ Opinio vera ẽ q in portione supiori pt esse pctm̃ veniale.

Queritur nono. Utrũ

aliqd pctm̃ habeat esse in inferiori parte rõnis absq sensualitate. ¶ Rñdetur p quinq dicta. ¶ Primũ dictũ est. Sensualitas capit̃ dupl'r. Uno mõ pro quadam vi q̃ appetit bonũ vt nũc. Ubi aduertẽdũ q duplex est bonũ scz bonũ simpliciter z hoc est de⁹. Aliud est bonũ vt nũc vt bonũ creatuz. Hoc mõ capiendo sensualitatẽ ipsa nõ soluz est in carne sed etiã in volũtate. Alio mõ capit̃ sensualitas stricte z sic ẽ qdã vis aĩe sensitiue vt sensitiua ẽ z sic visus audit⁹ gust⁹ dicuntur opationes sensuales. hec non inuenit̃ in parte rõnali. ¶ Scdm dictũ est. Non ptingit pctm̃ esse in inferiori parte rõis absq motu sensualitatis pmo mõ dicte pz qz qñ voluntas peccat inq̃tuz portio inferior appetit bonũ vt nũc. ¶ Terciũ dictũ est. Cõtingit aliqd pctm̃ esse in inferiori pte rõnis absq sensualitate ppe dicta z hoc intelligẽdo de pctis spũalib9 ¶ Quartũ dictũ est. Q2 vix aut nũq̃ ẽ pctm̃ in inferiori portione loquendo de pctis carnalib9 quin etiã sit pctm̃ in sensualitate. pt3 qz pctm̃ carnale ortũ h3 a sensualitate tanq̃ a serpẽte. ¶ Quintũ dictũ q̃rit. Quid est inferiorẽ portionẽ rõnis comedere. ¶ Rñdetur. Portio inferior ratõnis dicitur comedere de cibo vetito non propter delectationẽ sensitiuam sed quia condelectat̃ appetitui sensitiuo z psentit ipsi delectationi. ¶ Corrolarium. Incipit transire a sensualitate ad inferiorẽ partẽ rationis cum ipsa ratio incipit condelectari appetitui sensitiuo.

Querit̃ decimo. Utrũ

ps inferior posset peccare mortalr absq supiori. ¶ Resolutio stat in sequentib⁹ ppõnib9. ¶ Prima ppositio. Possibile ẽ mulierem sine viro comedere.i. possibile est inferiorẽ partẽ siue portionẽ comedere sine supiori potione. ¶ Scda ppõ. Impossibile est portionez inferiorẽ sine viro.i. sine portione supiori pctm̃ mortale cõmittere. ¶ Tercia ppõ. Aliud ẽ pctm̃ mortale cõmittere z aliud cibũ vetitũ gustare. ¶ Scda ppõ. Pt3 qz pctm̃ mortale h3 q̃ndã auersionẽ a deo z ptemptum dei: qz q peccat mortaliter peccat p legẽ dei z auertit se a lege et p psequẽs a legislatore. ¶ Quarta ppositio. In oĩ tẽptatione ad aliqd pctm̃ in q tẽptatus delectat̃ est talis pgressus q pmo delectabile offertur siue pcipitur. Scdo delectatio sentit̃. Tercio psentitur.

Querit̃ vndecio. Utrũ

in sensualitate possit esse pctm̃ veniale. ¶ Rñsio stat ĩ ista distictõe ¶ Distictio Sensualitas dupl'r pt psiderari. Uno mõ in se. Alio mõ p opationẽ ad rõnem inq̃tũ scz est ordinabil'a rõnez sub rõne ¶ Propositio ẽ talis. Q2 etsi in sensualitate fm se cõsideratã pctm̃ esse nõ possit potest tamen in ea esse peccatũ vt est ad rationem ordinata.

Querit̃ duodecio Utrz

in sensualitate possit esse peccatũ mortale. Resolutio stat in vna ppõne. ¶ Propositio est. Q2 peccatũ mortale nec inq̃tum culpa nec inq̃tũ viciuz ponendũ est in sensualitate. Et ratio est hui⁹ quia peccatũ viciat z deordinat de ordinatõe pfecta: sed hec ẽ in auersione a deo z contemptu que solum competunt portionĩ superiori. ergo zc̃. ¶ Corrolariũ. Omne peccatuz mortale in ratione ponitur z nullum in sensualitate. Et hoc pbant rõnes in oppositũ z concedende sunt.

Tredecimo q̄rit᷑. Quā/
ta moꝛa tēpis faciat ꝙ erat veniale eſſe
moꝛtale. ¶ Rn̄deo. Dicendum ꝙ moꝛa
tp̄is q̄ſtū eſt de ſe nō facit vt q̄d ꝓus erat
veniale fiat moꝛtale: ſed ſolū occaſionali
ter. videlicet qꝛ inducit conſenſum verū
vel interp̄tatiuū. Tūc aūt inducit con/
ſenſum verū qn̄ ex diuturnitate delecta
tionis creſcit libido adeo vt homo velit
oīno in viciorꝫ delectatōne ꝑſiſtere ꝛ mo
rari. Tūc ꝟo inducit ꝯſenſum interp̄ta
tiuū qn̄ hō aduertens ꝑiculū delectatio
nis retente negligit eā rep̄mere. Hoc ei
nō ē abſq ꝯtēptu ſalutis ꝓp̄ie ptꝫ qꝛ di
ſcrimini ſe exponit. Illa enī delectatio
ſubintrat ſicut ſerpens ꝛ venena diffun/
dit ꝑ q̄ rōnalis ſpūs interit moꝛte culpe
Sicut igit᷑ ſalutē ſuā coꝛpoꝛalē neglige
ret q̄ ſerpentē iuxta ſe ſcient᷑ collocaret
ſic in tali delectatione auertēs ꝑiculum
vel debens auertere voluntarie ꝟſatur ꝛ
exponit ſe diſcrimini qn̄ negligit repelle
re ꝛ pꝛo tanto dicit magiſter ip̄m pecca/
re moꝛtaliter.

Circa viceſimam
quintā diſtinctionē querit᷑
pꝛimo. ¶ Utrū liberū arbi
triū ſit in ſolis habētibꝫ rō/
nē: an etiā ſit in brutis aīalibꝫ. ¶ Rn̄ſio
eſt ꝙ liberū arbitriū nō repitur nec repe
riri pōt in brutis: ſed ſolū in naturis ra/
tionalibꝫ ꝛ in oībꝫ illis reperit᷑ ſcꝫ in deo
in angelis in hoībꝫ et in aīabus ſeparatis.
Prima rō ſumit᷑ ex ꝑte libertatꝫ. Scđa
ex ꝑte arbitratōis. Rō ꝓma i octo dictꝫ
ſequētibꝫ ſtat. ¶ Primū dictū eſt. Qꝛ li/
bertas opponit᷑ ſeruituti. Illa ſola po/
tentia dr̄ libera q̄ dominiū habet plenū
tam rōne obiecti q̄ꝫ rōne actus pꝛopꝛij.
¶ Scđm dictū ē. Illa potentia dr̄ habe
re dominiū ex libertate reſpectu obiecti
q̄ nō eſt artata ad aliq̄d gen᷒ appetibil᷑:
ſed ipſa eſt nata appetere oīa appetibi/
lia ꝛ fugere oīa fugibilia. ¶ Terciū di/
ctum eſt. Tria in genere ſunt appetibi/
lia ſcꝫ bonū honeſtū. bonū cōferens ſiue
vtile. ꝛ bonuꝫ delectabile. Et mala his
cōtraria ſunt fugibilia ſcꝫ malū inhone/
ſtum inutile ꝛ triſtabile. ¶ Quartū di/
ctum eſt. Licet bonuꝫ vtile ꝛ delectabile
nata ſint appeti a brutis bonū tn̄ hone/
ſtum a ſolis rōnalibꝫ natum eſt appeti.
¶ Quintū dictū ē. In ſolis ſubſtantijs
rōnalibꝫ repitur ꝟtus habēs perfectā li/
bertatē reſpectu obiecti. ¶ Sextū dictū
eſt. In ſolis ſubſtātijs rōnalibꝫ repitur
ꝟtus habens ꝑfectā libertatē reſpectu
actus ꝓpꝛij. ¶ Septimū dictū ē. Volun
tas in ſubſtātijs rōnalibꝫ nō ſolū ꝯpeſcit
ꝛ refrenat manū vel pedē ſed etiā ſeipſaꝫ
ꝛ odit q̄d naturalr̄ diligit vel ecōtra ex
ꝓpꝛio imperio. ¶ Octauū dictū eſt. In
brutis animalibꝫ licet ſit aliquo mō re/
periri dominiū reſpectu actus exterioꝝ
nunq̄ꝫ tn̄ eſt dn̄iū reſpectu act᷒ interioꝝ.
patet quia canis cohibet᷑ virga ne come
dat carnes q̄uis nō poſſit cohiberi eius
appetitus quin velit ꝛ appetat. ¶ Scđa
ratio ex parte arbitrationis pꝛo cui᷒ de
claratione ponuntur ꝓpoſitōnes. ¶ Pri
ma ꝓpoſitio. Qꝛ liberū arbitriū eſt iu/
dicium ad cui᷒ nutū cetere virtutes mo
uentur ꝛ obediunt. ¶ Secūda ꝓpoſitio
Judicare eſt illius ſolius potētie ſm ra
tionē completaꝫ cui᷒ eſt diſcernere quid
iuſtū quid iniuſtū. q̄d honeſtū quid in/
honeſtum. ¶ Tercia ꝓpō. Nulla poten/
tia nouit quid iuſtum ꝛ iniuſtum hone
ſtum et inhoneſtū niſi ſola potentia que
intellectiua eſt.

Querit᷑ ſecundo. Utrū
liberum arbitriuꝫ ſit potentia diſtincta
contra rationē ꝛ voluntatē. ¶ Reſolu/
tio ſtat in iſta que eſt vera opinio. ¶ Pri
ma ꝓpoſitio. Sicut mens accipitur du/
pliciter cōmuniter ꝛ ꝓpꝛie. Ita liberꝝ ar
bitrium accipit᷑ dupl'r ſcꝫ cōiter ꝛ ꝓpꝛie
¶ Ubi ſciendū ꝙ mens vel pōt dici ab
eminēdo ꝛ ſic includit tres potentias in
quibꝫ eſt imago dei. vel mens dr̄ a memi

nisti et sic accipitur proprie et dicit unam illarum potentiarum scz ipsam memoriam. Unde Aug⁹.in.xiiij.de trinitate dicit qd ima go dei est mens noticia et amor. Sic pa/ riformiter liberū arbitriū cōiter ē ipse intellectus et voluntas. Alio modo capi tur pprie et sic dicūt liberū arbitriū eē terciā potentiā distinctā ab intellectu et voluntate. ¶ Scda ppō. Liberū arbi/ triū est virtus seu potentia aie distincta ꝯtra intellectū et voluntatē imperās in/ tellectui et voluntati et vtrūqz regens et monens cui⁹ actus nō est discernere nec velle. sed est quidā actus reflexus super velle et discernere. ¶ Tercia propō. Iste actus quo quis vult discernere aliqd et vult se velle est pprius actus liberi arbi trij vt distinguitur contra voluntatē et ra/ tionē qui est pmus tam ad discernere ꝙ ad velle. ¶ Quarta ppositio. Ex parte potentiarū motiuarū aie in istis tribus potentijs scz rōne voluntate et libero ar/ bitrio consistit quedā imago trinitatis increate. patet quia. Ratio repñtat fi/ lium et voluntas spm̄sanctū et liberū ar/ bitrium patrē. Et sicut pr̄ est principiū totius productionis. Ita liberum arbi triū pductiuū toti⁹ effect⁹. Bona ꝯclō.

Queritur tercio. Utrum

liberū arbitriū cōplectatur simul rōnem et voluntatē. ¶ Rñdeo. Notandū ꝙ liberū arbitriū simul comphendit et rōnē et vo/ luntatē. Et hoc nō solū manifestat ipsa noiatio sed etiā ipa notificatio et sue pro prietatis inquisitio. Nomiatio manife/ stat dicitur em liberū et dr̄ arbitriū: et arbi/ triū est ipsi⁹ rōnis. libertas vero ipsius volūtatis ad cui⁹ nutū et imperiū: moue ri habēt cetera q̄ sunt in nobis et hoc est ꝙ dicit Aug⁹. Liberū dr̄ ab arbitrando quia a rōnali parte qd eligat qdue recu/ set nomē accepit. Hoc etiā p eius notifi cationē patet. dicitur eñ esse facultas ra/ tionis et voluntatis siue ꝯsensus rōnis et voluntatis. Postremo manifestatur p sue

ppetatz inqsitionē ll. eñ ar. siue noie: ha bitū siue potētiā noiat ipsaz potentiā vt dominā vl' dñiū illi⁹ potētie et h̄ planū ē ex ipso noie libertatis et pz ꝙ complectitur rōnē et voluntatē. Et ꝙ liberū arbitriū sit quedā ptās siue quoddā dominiū re/ sultans ex ꝯiunctione istarum duarū po tentiarū scz rōnis et volūtatis qd optime noiatur p hoc ꝙ dr̄ liberū arbitriū non vno noie sed cōposito vt vnū nomen re/ spondeat rōni et alterū voluntati.

Queritur quarto. Utrū

liberū arbitriū complectatur rōnem et vo/ luntatē per modū potentie an p modū habit⁹. Potentia vt hic capitur est illud quo possumus exire in actum. Habitus vt hic capitur est quedā habilitas vel faci litas qua potentia prompte et faciliter exit in actū suū. Differunt quia habens potentiā et non habens habitū pōt exire in actū suū: sed nō faciliter. Habens au tem habitū exit faciliter in actum suū. Itē differunt quia potentie pprie semp sunt cōsubstātiales et sunt idēptice cum eo cui⁹ ē potētia. Habit⁹ vo aliqñ distin guitur et separatur qz acqruntur per exercitiū. Ideo habitus est accidens. Resolutio vt supra penultimo argumēto.

Queritur quinto. Utrū

liberū arbitriū addat aliquid sup rōnē et voluntatē. ¶ Resolutio patet quia il/ lud nō includit additionē alicui⁹ quali tatis noue super rationē: sed solū conco mitantiam voluntatis: quoniā sine vo/ luntate: ratio libera nō esset vel econuer so. Si autem iste due potentie ponantur in aliquo quantūcunqz nude: necesse est ponere in eo arbitrij libertatē: et sic pla/ num est ꝙ liberum arbitrium et si dicat habitum complectentē rationem et vo/ luntatem: non tamen dicit habitum acci dentalem sicut gratia vel virtus: immo potius dicit illarum duarū potentiarū dominiuz naturale respectu eius actus.

qui est eligere siue ꝯsentire. Et ꝓpterea
ꝗ̃ magis vocant liberi arbitrij faculta
tem: vel ptātē ꝗ̃ vocent habitu ostēdē
tes differentiā eius ad alios habit⁹ aīe.

Queritur sexto. Utrū

liberū arbitriuꝫ sit habit⁹ siue facultas
residens penes rōnē ꝛ voluntatē coniun
ctim vl' penes quā istarū potētiarū ꝓnci
palius nobis insit. i. Utrū sit eq̄liter in
oīb⁹ in ꝗb⁹ est. ¶ Rn̄sio dicendū ꝙ cū li
beri arbitrij facultas siue dominiuꝫ ex ꝗ
reddit' potētia facil': nō solū ad mouēdū
sed etiā ad mouēdū seipsam sicut rō mo
uendi se inchoat' in rōne ꝛ ꝯsūmat' in vo
luntate sic arbitrij libertas residet pe
nes rōnē ꝛ voluntatē: ita ꝙ in vna illarū
potentiarū inchoat' ꝛ in alia ꝯsūmatur.
Ideo autē dico motū inchoari in rōne:
q2 non mouet' appetit⁹. i. voluntas: nisi
pambulo cogitatu. neq̄ ꝗ̃ eīn possum⁹
amare nisi cognoscam⁹: et ideo ad hoc ꝙ
motus fiat p̄reit cognitio disponens et
subseqtur voluntas ꝑficiens: ꝗ̃tūcūq̄
eīn p̄cedat cogitat⁹. i. recta rō nūq̄ mo
tus seqtur nisi ipm̄ impet volūtatis affe
ctio: ꝛ sicut volūtas nō h3 moueri ad ob
iectū in acceptando vel refrenādo illud:
nisi pambulo cogitatu: sic etiā nō h3 ap
probare vel respuere siue eligere ꝛ refre
nare actū ꝓpriū nisi rōnis act⁹ p̄cedat ꝗ
ipm̄ dictet esse bonū vel malū ꝑficiendū
vel refrenandū. ex tali eīn actu pambulo
volūtas in actu suo incipit complacere
vel displicere. Et sic p3 ꝙ libertas arbi
trij siue facultas ꝗ dicit' liberū arbitriū
in rōne inchoat' ꝛ in volūtate ꝯsūmatur

Querit' septimo. Utrū

in omnib⁹ in ꝗbus est liberū arbitriū sit
equaliter aut s̄m magis aut min⁹: q̄rit'
de libero arbitrio ꝑ cōparatione ad sub
iectum. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ in libero
arbitrio intellectu tria claudunt' videli
cet a coactione imunitas. excellentie di
gnitas. ꝛ ptās siue facultas. Quātū ad
p̄mū liberū arbitriū in omnib⁹ in ꝗbus
est eq̄liter se hab3 sicut dicit Bernard⁹
in libro d' libero arbitrio. Manet liber
tas voluntatis tam plena in bonis ꝗ̃ in
malis: sed in bonis ordinatior: tam inte
gra ꝗ3 suo mō in creatore ꝗ̃ in creatu
ra: pro eo ꝙ in oīni in ꝗ ponit' simpl'r et
vniuersal'r oēm excludit coactionē. Et
ꝓpterea dicit bernardus ꝙ ita plena est
arbitrij libertas in creatura suo modo:
sicut in creatore. ¶ Quātū ad scōm sc3
excellentie dignitatē est eq̄liter in cōpa
tione creaturarū adinuicē ꝛ ineq̄liter in
compat.one creaturarū ad creatorē. Di
gnitas eīn liberi arbitrij increati supex
cellit omnem dignitatem liberi arbitrij
creati. q2 illa est dignitas summa: ꝛ om
nis dignitas creata est dignitas infra il
lam: ꝛ propter illam. et sic ineq̄lis est in
libertate arbitrij ꝗ̃tū ad dignitatē, put
consideratur in creaturis et creatore.
¶ Quātū ad tercium. sc3 facultatē aut
seruande iusticie potestatē: sic ineq̄litas
repitur non solū in creatore ꝛ creatore
sed etiā in creaturis cōpatis ad inuicē3
Una eīn creatura multo potentior ē ꝗ̃
altera in rectitudine seruāda sicut bea
ta ꝗ̃ misera. Et sic p3 rn̄sio ad p̄dicta.
De liberi arbitrij ꝑ ꝯpatione ad actum

Querit' octauo. Utrū

sit actuū contingentiū ꝛ necessariorū an
ꝯtingētiū tm̄. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ in
libero arbitrio ē ꝯsiderare. i. actu volen
di et ipm̄ volitū. Et inq̄tū liberū arbi
trium est deliberans necesse est ꝙ contin
gentia sit circa vtrūq̄ istoruꝫ: vel circa
alterum. Circa alterū vt cum quis deli
berat vtrū debeat sibi placere vel displi
cere malū qđ fecit: vel vtrū debeat con
sentire vel dissentire appetitui natural'r
inserto: vtpote appetitui beatitudinis.
Circa vtrūq̄ vt cū quis deliberat vtrū
velit intrare religionē vel diligere inimi
cum. Sic igitur actus liberi arbitrij de
liberantis ꝗ̃uis possit esse circa necessa
rium: semꝑ est contingens: actus vero li

beri arbitrij vt liberū est non solū potest esse circa necessariū: sed etiā necessari⁹ in se: ꝛ per h̄ pꝫ r̄nsio ad ꝓpositā q̄ōnem.

Nono querit̄. Utrū liberū arbitriū sm̄ ꝙ liberū est possit in malū: hoc est q̄rere. Utrū malū sit in obiectum. ¶ R̄nsio stat in ꝓpositionibus. ¶ P̄ria ꝓpō. Liberū arbitriū pōt capi dupl'r. Uno mō gn̄aliter ꝛ cōiter. Alio mō sp̄aliter ꝛ stricte. Primo mō liberū arbitriū est cōe oībus deo angelis ꝛ hoībus. Scd̄o mō liberū arbitriū solū capit̄ in creatura. ¶ Scd̄a ꝓpō. Obiectū liberi arbitrij gn̄aliter ꝛ cōiter capti est istud bonū ꝛ equū siue iustū et non ip̄m malū. ¶ Tercia ꝓpō. Obiectū capit̄ ibi pro eo vt ad h̄ intendit potētia vl' qd̄ facit potētia: ꝛ nō accipit̄ vt pro eo qd̄ respuit vl' detestat̄ malū q2 etiā deus detestatur malū. ¶ Quarta ꝓpō. Liberū arbitriū creatū siue sp̄aliter captū in꜀ꝑtū est liberū natū est exire solū in actū eq̄tatis susceptibilē ꝛ eq̄tate informatū. pꝫ q2 non est potētia nisi potēs seruare rectitudinē. ¶ Correlariū. Liberū arbitriū in꜀ꝑtū liberū non pōt exire in actū iniquū. ¶ Quinta ꝓpō. Liberū arbitrium creatū siue sp̄aliter in꜀ꝑtū deficiēs exit in actū deformatū ꝛ malū tā moraliter ꝙ̄ demeritoriū. ¶ Sexta ꝓpō. Licet malicia nō sit obiectū liberi arbitrij siue a libero arbitrio sm̄ ꝙ liberū ē sensus deficiens: actus autē ubstratus exit a libero arbitrio sm̄ ꝙ liberū est in quo libet pctō cōmissionis. Duo ibidē sunt scꝫ actus substratus malicie et ipsa malicia formaliter: vt volo fornicare. Iste actus volendi est act⁹ substrat⁹ et ē ibi malicia formalis q̄ est quedā discordia a volūtate diuina: ꝛ ista discordia d̄r priuatio cōcordie: ꝛ ista ꝑuatio est ꝑ pctm̄ Et hoc est qd̄ dicit sine ip̄o factū ē nihil id est discordia priuationis.

Decimo querit̄. Utrū liberū arbitriū ab aliquo agente creato possit cogi. ¶ Resolutio. q. stat in ꝓpositionib₃. ¶ Prima ꝓpō. Duplex ē act⁹ liberi arbitrij: vnus exterior: ali⁹ interior siue ꝓprius siue alien⁹. Actus interior liberi arbitrij est velle ꝛ vocat̄ a scoto actus elicitus: ꝛ de isto iudicat sol⁹ de⁹: ideo d̄r interior. Exterior siue alien⁹ est actus aliarū potētiarū quib₃ voluntas impat vt pedib⁹ vt ambulent. ¶ Scd̄a ꝓpō est. Q₃ in actibus exteriorib₃ liberi arbitrij pōt interuenire simpl'r coactio pꝫ q2 aliq̄s pt̄ cōpelli ꝯtra cōsensum vt flectat genua corā idolis. ¶ Tercia propositio. Liberū arbitriū ꝯ̄ꝑtū ad actū interiorē q̄ est velle eligere vel ꝯsentire non pōt cogi simpl'r. pꝫ ꝑ Bern̄. Clarū est etiā q2 liberū arbitriū de rōne sua includit immutabilitatē ab oī coactione: ideo non pōt cogi. ¶ Quarta ꝓpō. Tā tā dignitatē habet liberū arbitriū nr̄m vt in꜀ꝑtum liberū arbitriū nulli agenti creati subijciat̄: sed soli deo. Ex hoc seq̄tur ꝙ immensas gr̄arū actiones debem⁹ referre d̄o nr̄o de tanta dignitate nobis data. ¶ Quinta ꝓpō. Liberū arbitriū pōt induci ad ꝯsentiendū in aliquid tā ꝑ blādicias ꝙ̄ etiā ꝑ minas ꝛ tormēta. ¶ Sexta ꝓpō. Ista inductio q̄ pōt induci liberū arbitriū nr̄m pōt simpl'r impediri ne exeat in actū ꝓpter ꝯiūctionē sui ad corp⁹. ¶ Septima ꝓpō. Impeditio liberi arbitrij tollit simpl'r vsum liberi arbitrij nō tamē talis impeditio ꝛ ligatio est coactio liberi arbitrij q2 coactio ponit actum nolitū. ¶ Octaua ꝓpō. Licet liberum arbitriū posset induci ad cōsentiendū in aliq̄d: etiam posset impediri ab aliquo creato: nullum tamē agēs creatum pōt ipsum cogere simpliciter. ¶ Nona ꝓpositio. Nullus metus potest cōpellere aliquē ad peccatum mortale sm̄ rectam rōnem propter quācunq̄ penam vitandā: quia non est tam mala pena siue tempalis siue eternalis: sicut pena peccati mortalis. Mors corporalis:

mutilatio enormis: stuprum et seruitus Ista quatuor cadūt in constantē virū .s. virtuosū. Ex hoc sequit̄ q̄ metus pctī mortalis nō est inconstantē virū quia pro annihilatione oim creaturarū nō debemus deū offendere mortaliter.

Undecimo q̄rit̄. Utrū

liberū arbitriū possit cogi a deo. Deus dr̄ primū mouēs immobile. Rn̄sio stat in ꝓpositionib9. ¶ Prima ꝓpō. Liberū arbitrium posse cogi a deo pōt intelligi dupl'r. Uno mō auferendo libertatē ab eo et superinducēdo coactionē. Alio mō pōt intelligi manēte libertate ei9 et salua natura libertatis ei9. ¶ Scda ꝓpō. Q2 de9 ex immēsitate sue potētie pt cogere liberū arbitriū libertatē auferēdo ab eo et supinducēdo coactionē: quia coactio non repugnat libero arbitrio nisi rōne libertatis: ḡ auferendo libertatē h̄ mō nihil repugnat supinduci coactōez. Itē de9 potest facere quicq̄d est impossibile etc. ¶ Tercia ꝓpō. Cū liberū arbitrium manēte libertate in eo simpl'r cogi nedum sit impossibile: verūetiam intelligibile: sed nō deus nō pōt cogere liberum arbitriū. ¶ Quarta propositio. Liberum arbitriū manens liberū simpliciter cogi īplicat in se duo contradictoria opposita. ¶ Quinta propositio. Cum impossibile sit q̄d intra se claudit vtranq̧ partē ꝯtradictionis: non tamē est impossibile creature verūetiam creatrici essentie: quia deus non potest simpliciter cogere liberū arbitriū. ¶ Probatur. quia si rationale auferat̄ ab hoie tolletur homo. cū ergo libertas sit de essentia liberi arbitrij: ergo nō potest esse sine eo. quia est de quidditate alicui9 sine quo illud non pōt intelligi. sed libertas est de essentia liberi arbitrij. ergo etc. ¶ Primū dictū est. Q2 differt dicere voluntatē induci ab aliquo voluntatē mutari et voluntatē cogi ab aliquo. ¶ Secundū dictum. Q2 licet volūtas nostra possit induci ab agēte creato et a solo tamen deo possit immutari a nullo tamē neq̧ a deo neq̧ ab angelo neq̧ ab homine aliquo potest cogi. De comparatiōe ad corpus coniunctum.

Duodecimo queritur.

¶ Utrū liberū arbitriū ꝓpter ineptitudinē corporis ligari habeat q̄tum ad vsum. ¶ Rn̄sio q̄ experientia hoc plane docet q̄d ligatur in paruulis et dormientibus et furiosis. ¶ Utrū pollutio nocturna sit peccatū. ¶ Rn̄sio stat in ꝓpōnib9. ¶ Prima propositio. Nulla pollutio inchoata et perfecta in somnis est peccatum mortale: quia nullū peccatuz mortale est actuale nisi sit voluntariū cū etiam nullus potest peccare mortaliter nisi habeat vsuz liberi arbitrij. sed in somno q̄diu est in somno non habet vsum liberi arbitrij: et dicitur incheata q2 aliquis posset habere cogitationē immundam qua vigente posset labi in somno et tunc illa radix mala esset. ¶ Scda ꝓpō. Pollutio corpalis in somnis pōt cōtingere nedū absq̧ pctō mortali: sed etiam cū magno merito: q2 aliquando ꝓuenit ex arcta abstinentia. ergo licet illa pollutio nō sit meritū ꝓuenit tamē ex merito: vt etiā est confessorib9 qui audiūt cōfessiones absq̧ tamen ꝯsensu. ¶ Tercia ꝓpositio. Nulla immūdicia corporalis quecūq̧ sit illa est impeditiua p se a celebratione misse. Licet aliq̄n sit p accn̄s impeditiua ꝓpter aliquā sequelā in aīa vtputa ebetudo mentis et depssio ad carnalia vel indeuotō. ¶ Quarta ꝓpositō. Possibile est absq̧ rephēsione immo cū magno merito pollutum tractare sacrosancta mysteria preciosi corporis et sanguinis xp̄i. patet q2 ad debite celebrandum eo mō q̄ possumus sufficit q̄ nō habeat ꝯsciētiā de pctō mortali et q̄ nō habeat legittimū impedimentū vt si quis hēet stomachū oneratū. vel alio mō et q̄ talis ꝑparatio nō excludat totaliter de

notionem: sed possibile est q pollut⁹ ista tria habeat. ergo rc.

Circa vicesimam sextam distinctionē querit. ¶ Utrū gratia sit aliqd circa acceptantē vel circa acceptatū. ¶ Gr̄a dei aliqd ponit circa gratificatū: dicētem Joh. p̄mo. De plenitudine eius accepimus omnes gratiā pro gratia. Si igit̄ qd accepimus in nobis est gratia diuina in gratificatis siue acceptatis a deo habet esse. In diffinitione ponunt quattuor ptīcule. Prima dicitur habitus q: gratia z charitas sunt idem. Ex quo sequitur q gratia est accidens per quā est digna vita; quia non est mediū inter gratiā z peccatū: quia nisi quis ipse sit in gratia: est in pctō mortali; z si sit in gratia est extra peccatum. Quandocūq habemus gratiā tria occurrunt scz acceptās id est deus qui omnes diligit. Acceptatus id est ille homo qui habet gratiā z qui est in gratia. Et est forma per quā acceptatur scz gratia gratūfaciens. Require in quarta distinctione. q. ij. sup. ¶ Nota q omnes gratie gratisdate date sunt ad adiuuandū se ad acquirendā gratiā gratumfaciens. Gratia gratisdata est triplex. Quedā habitualis z est quoddā donū habitua le iuuans et preparans ipsam ad habendum gratiā gratumfacientem vt scientia acquisita bonitas. Quedam actualis est quoddam donum actuale super additū naturalib⁹ essentialibus ipsius creature rōnalis etiam iuuans quicūq ēm actus inductionis ad diligendū deum: et dicitur gratia gratisdata actualis. Et sunt duplices iste gratie: quedā consolatorie: quedam afflictiue. Prima vocatione fuit vocatus Johānes euangelista et isti portantur inter brachia at trahantur ēm per consolationes spirituales. Scd̄a vocatione vocantur peccatores et duros per flagella. Quedā est motiua z est speciale dei auxilium quo ipse mouet specialiter voluntatē nostraz ad bene operandum. Et de ista gr̄a gratisdata non est qō: sed de gratia gratumfaciente. ¶ Responsio stat in ppositionib⁹ ¶ Prima propositio. Nullus de potentia dei ordinata potest esse amicus dei z dignus vita eterna nisi habeat habituz gratie gratūfacientis. Probat per paulum. Si linguis loquar hoīum z angelorum: z omnes virtutes habeā nihil p̄ suut supple ad vitam eternam.

¶ Scd̄a propositio. Aliquis pōt esse de potentia dei absoluta amicus dei et dignus vita eterna absq q habeat gratiā gratūfacientē Et in hoc dimittit opinio aureoli qui dicit contrariuz. Probatur Oēm dignitatem quā creatura pōt dare ad vitam eternam omnē talem dignitatē deus pt̄ scipso dare: quia quicquid deus potest facere mediante causa scd̄a, pōt per seipm rc.

Scd̄o queritur. Utruz

gratia sit quid creatum vel increatum. ¶ Notandū q duplex est gratia: quedā increata et capitur tripliciter. Uno modo pro grata dei prouidētia quā omnibus rebus gratis impēdit eis qui conueniunt: quia omnia q̄ habemus a deo habemus. Scd̄o capitur pro gratuita cōdescensione volūtatis diuine qua specialiter condescendit ipsi creature rōnali gratis in aliquo ope speciali. Et de ista Augu. dicit. In' rebus per tempus ortis nulla maior est q̄ q deus homo fieret z homo deus. ¶ Tercio capitur gratia increata pro ipemet deo liberaliter se facientē gratis p̄sentem alicui rei speciali presentia z singulari vt in sacramēto altaris. nō est ad propositū. Gratia creata potest capi tripliciter. Primo cōmunissime z capit̄ pro q̄cūq dono nob̄ collato a deo siue sit accn̄tale siue cēntiale. Et sic oīs creatura ē gr̄a dei: z de ista apl's loqt̄. Quid habes q nō accepisti.

Scđo capit᷑ cōiter pro aliquo dono accidētali sup̱addito nature ⁊ gratis dato a deo vt op̱atio miraculoꝝ ⁊ est manifestatio spūs ad vtilitatē isto scđo mō vt est grā ꝟbi: ⁊ grā faciēdi miracula. Terciō capit᷑ ꝓprie ⁊ est grā gratūfaciēs vt s̄ dictū est. Uel est forma nobis a deo grat꞉ data sine meritis p̄cedētib꞉: gratūfaciēs habentē: ⁊ ei⁹ opus bonū reddens. Grā dr̄ operās in q̄ꝫtū reddit aīam gratā deo vel in q̄ꝫtū dirigit interi⁹. Cooperās āt in q̄ꝫtuꝫ dirigit in opus exterius siue in q̄ꝫtum dirigit ad bonū opus ⁊ est eadeꝫ grā. Qđ spūs sctūs in ꝓpria p̱sona dat seip̄m hoi: q2 ꝯstat ꝙ ille dat in p̱sona alteri q̄ offert se q̄ꝫtū possibile est ad faciēdū oēs petitiōes ei⁹ iuste petitas q̄s ali⁹ facit. Sed sic est de spūsctō respectu iustoꝝ ꝫ ⁊c̄. Un̄ dicit Jo. xv. Ad eū veniemus ⁊ māsionē apud eū faciem⁹. Duplicia sunt in diuinis scꝫ propria et appropriata. Propria sunt illa que conueniūt vni p̱sone vel duobus ad plus et nunq̄ꝫ tribus. Appropriata conueniūt omnibus p̱sonis licet approprient᷑ vni.

Tercio q̄rit᷑. Utrū grā

sit in gn̄e substātie vel accidētis. ¶ Ad maiorē declarationem sciendū ꝙ grā vt est q̄d cōe grē gratisdate ⁊ grē gratūfacientis cōparat᷑ tripliciter scꝫ q̄ꝫtuꝫ ad suum principiū scꝫ deū ⁊ sic omē donū est grā. Scđo cōparat᷑ ad subiectū suū id ē ad aīam. Tercio ad oppositū circa qđ est penes principiū cōp̱ata. Et est q̄druplex. Primo est gratia p̄destinationis: vocationis: iustificationis ⁊ magnificationis Rom̄. viij. quos p̄sciuit ⁊c̄. Prio a deo creatore p̄parat᷑. Scđo offertur. Tercio confert᷑. Quarto complet᷑. Grā p̄destinatōis est ordinatio creature rōnalis ad grāꝫ ⁊ gl̄iaꝫ: ⁊ ista fuit ab et̄no. Ro. ix. Cū nondū nati eēnt pueri esau ⁊ iacob. Jacob dilexi esau odio habui. Grā vocationis est illa q̄ grā nob̄ offert᷑ a deo p̱ aliq̄s monitiones vel flagellationes. Grā iustificatiōis est illa q̄ de⁹ nobis infundit grāꝫ gratumfacientē. Grā magnificatiōis est collatio gl̄ie et̄ne pro meritis p̄cedētib꞉. Alio mō comp̱at᷑ ad subiectū in q̄ est ⁊ est triplex scꝫ cogitationis volitionis ⁊ p̱fectiōis. Et hec diuisio sumit᷑ a btō Bern̄. primā de⁹ op̱at᷑ in nob̄. scđaꝫ nobiscū. terciā p̱ nos. Un̄ ē triplex potētia in aīa intellectiua. volitiua ⁊ motiua q̄ exequit᷑ imperiū voluntatis: q2 nō solū est meritū audiēdo ꝟba dei sed etiā ponendo in op̱e. ¶ Pro p̄ma potētia est grā cogitationis ⁊ est vna bona cogitatio: de q̄ paulus: nō sum⁹ sufficientes cogitare aliq̄d boni tanq̄ꝫ ex nobis sed sufficiētia nr̄a ex deo est. Grā voluntatis est bona volitio ⁊ istā de⁹ operat᷑ nobiscū: q2 volūtas est libera ⁊ ita deus nō coget eā. Un̄ Aug. Qui fecit te sine te nō sal. te si. ⁊c. Grā p̱fectiōis est q̄n̄ exequit᷑ actū q̄ est potētia motiuū et istam op̱at᷑ de⁹ p̱ nos q2 sum⁹ instrumēta. Grā ad oppositū circa qđ est q̄druplex. s. protectionis liberatiōis extractiōis ⁊ saluationis. Et ista distinctio sumit᷑ penes diuersa mala a quib꞉ per grām dei liberamur. Un̄ est q̄druplex malū: scꝫ pugne pene culpe ⁊ seq̄la p̄ti mortalis. Et fm̄ q̄ttuor ista sunt iste q̄ttuor grē. Pria. s. ꝓtectionis est respectu pugne diabolice a qua deus nos protegit. Exemplum si duo hoies essent eiusdē complexionis. s. sanguinei ⁊ vnus illoꝝ temptaret᷑ forti⁹ altero de peccato carnis. Ille qui min⁹ temptat᷑ habet gratiaꝫ protectionis: tamen omnes protegunt᷑ fm̄ illud apostoli: deus fidelis qui faciet cum temptatione pro. ⁊c̄. Gratia liberatiōis est illa q̄ deus liberat nos a malo miserie et pene perfecte ⁊ hoc erit quando erimus in patria: minus perfecte in isto mūdo. Gratia extractionis est illa qua extrahimur a malo culpe postq̄ꝫ peccauimus. Ps̄. Eduxisti ab inferno animā meam. Gratia saluationis est quādo aliquis nō habet amplius sequelā peccati: et ista erit

perfecte in gloria. Sequela peti est fomes ⁊ deordinatio ⁊ multe alie sūt. Iste gratie sumūtur ab Isaia.xij. Proteget dñs deus exercituum castra hierl'm liberans extrahens ⁊c.

Quarto querit'. Utruz

grã sit in genere accñtis corruptibil' an incorruptibilis. ¶ Resolutio.q. stat in quattuor dictis. ¶ Primū dictū est Q grã est aliqd accidēs corruptibile: quia oē accidēs qd hȝ oppositū potens inesse suo subiecto est corruptibile sed grã est hmōi. ergo ⁊c. ¶ Utrū gratia ex natura sua repugnet culpe mortali. Rñdet' per alia tria dicta. ¶ Primū dictuȝ est. Q de potētia ⁊ lege dei ordinata grã ⁊ culpa mortalis quecūqȝ repugnāt ⁊ opponunt'. Nā deus sic ordinauit ꝙ quicūqȝ haberet culpā mortalē siue originalē siue actualē nūqȝ habebit grãȝ. ¶ Scdm dictū. Potentia dei absoluta nullā implicat ꝯtradictionē ꝙ aliqs hō sit q nec sit in grã nec in culpa. ¶ Terciū dictū. Ex natura rei nulla culpa mortalis videtur repugnare gratie quia solum opponuntur de lege dei ordinata. Sicut gratia ex nihilo producitur sic in nihilū redigitur qñ corrumpit'. pȝ quia omis entitas que immediatē creatur a dō ab ipō solo est annihilabil' sed grã ē hmōi. Talis modus corrumpendi scȝ in nihilum redigi simpliciter nō competit solū gratie rōne sui initij sed etiā ratione sui proprij esse: vel ratione modi existendi: quia gratia habet deū pro causa et non est ex proprijs principijs nostris. Inter omnes corruptiones rerum corruptibiliū nulla corruptio tm̄ displicet dō summo auctori et conseruatori omniū sicut corruptio gratie: qꝛ tam benigne creauit illam in aïa nostra vt simus ipsi sibi acceptabiles. ¶ Nota ꝙ peccatū mortale destruit gratiam demeritorie et nō positiue ⁊ effectiue: qꝛ grã a solo dō creatur ⁊ annihilatur.

Quinto querit'. Utruz

gratia pmo insit substantie aïe vel potentijs. Sciēdū pro declaratiōe qōnis Q cū gratia sit nobilissimus habitus q est in anima nrã pro pñti vita sequit' ꝙ iste habitus nō est in anima ſm illā partez quā aïa intellectiua habet que est cōmunis nobis ⁊ bestijs. Nā nobilissima pfectio debet habere nobilissimū pfectibile. Notandū ꝙ anima intellectiua habet tria: scȝ substantiam potentiam cognitiuam qui dicitur lumē naturale vt est intellectus. ps̄. Signatū est sup nos lumen tuum domine. Preterea est potētia affectiua siue voluntas. Ex quo sequitur ꝙ gratia est nobilissim⁹ habit⁹ anime: ⁊ ponitur in anima ex parte intellectiua. Querit' in quo ponit' subiectiue gratia hoc est in substātia anime vel in potētijs. Thomas dicit ꝙ intellectus et volūtas separāt' realr ab aïa. Scdm alios. Intellectus ⁊ volūtas sunt idē cum anima. Scotus dicit ꝙ potentie aïe scȝ intellectus ⁊ volūtas distinguunt' solūmodo formalr ⁊ nō realr vide in textu. ¶ Utrū grã cōparet' ad aïam in ratione motoris. Motor est aliqd agens: mouere ē aliqd causare in alio ppꝛie: causans aliquē effectū in mobili. Aliquod agēs ponit' loco gñis: qꝛ oïs motor est agens ⁊ nō omē agēs est motor. Ex quo sequit' ꝙ deus non pōt esse mouēs respectu sui ipsius. pȝ qꝛ nihil pōt causare in seipso. Scdo sequit' ꝙ de⁹ est prim⁹ motor cuiuslibet creature. Tercio sequit' ꝙ nullū agens aliud a deo pōt eē motor respectu dei. Quarto sequit' ꝙ deus est primum mouens immobile. Igitur est questio. ¶ Utrum gratia causet in aïa motum. Et respondetur p tres propositiones. ¶ Prima ppō. Liberum arbitriū habȝ moueri a grã ⁊ ab ea excitari. Nam mouere nihil aliud est qȝ causare aliqd in mobili: sed grã hȝ aliqd causare in libero arbitrio; qꝛ inclinat aïam nostrā ad

bonū.ergo zc. ¶ Scđa ppō. Liberū arbitriū nostrū a gratia operāte preuenit z a gratia cooperāte ad bonū opus meritoriū eleuat: dicit gratia operās eo q facit aiam gratā deo: z de inimicis facit amicos: eo aūt q iclinat ad bona opa dr subsequēs siue cooperās. ¶ Tercia ppō Respectu opis meritorij grā ē sicut pncipalis motrix: et volūtas sicut pedisse/qua: qz nunq deus acceptaret bonas volitiones nrās nisi mediante gratia. Regula gnālis. Oblatio nō accepti nō est accepta ex parte offerētis. vt pz de abel z cayn. Scotus. Qñcūq sunt due cause cōcurrentes ad vnū effectū: quarum vna est naturalis: z alia libera: totus effectus sequens erit voluntarius siue liber. ¶ Nota. Motor non motus est deus: quia non potest moueri a seipso nec ab alio agente libero fm illud Boecij. Stabilis permanes das cūcta moueri. Motor autē motus dicit omne illud q mouetur ab alio.

Circa vicesimam septimam distinctionē querit. ¶ Utrū gratia gratū faciens diuidi habeat p differētias diuersas p cēntiā. ¶ Gratia habet cōparari primo ad suū principium z tunc diffin. f ab Jsidoro sic. Est donū misericordie diuine per qd est bone volūtatis exitus .i. bona opatio. Due sunt particule zc. Diffinit scđo per cōparationem ad suum subiectum: et est quidā nitor anime id est quedā pulcritudo cōsilians ad amorem fctm sc3 dei. ¶ Tercio comparatur gratia gratumfaciens ad oppositū. Et sic diffinitur ab expositoribus. Gratia est iustificatio z remissio peccatorū: quia gratia et culpa opponuntur de lege dei cōmuni. ¶ Quarto diffinitur per comparationē ad effectum et est sanitas mētis et ē delectatio cordis z datur a crisostomo. ¶ Quinto est similitudo glorie. Ex istis omnibus sumit diffinitio magistralis q est. Gratia est forma zc. Questio nrā est. ¶ Utrum sint plures gratie gratūfacientes .f. vna in intellectu z vna in voluntate z vna in essentia anime. ¶ Rñsio q in vna anima non oportet ponere nisi vnam gratiam gratumfacientem per quā anima et tota psona efficit grata z deo cara. ¶ Diffinitio magistralis gratie gratūfaciētis Grā est forma nobis a deo grātdata si/ne meritis precedētibus: gratūfaciens habentem z eius opus bonum reddens. ¶ Utrum hoc sit verum q deus non acceptat hoiē fm qd. sed si acceptat totū acceptat. Rñdeo q sic: qz fm psuetudinē ecclesie cōfessus simplici sacerdoti ab oibz pctīs absoluit. ¶ Nota q aliqd dr gratuitum a gratia gratūfaciente et sic omnia opera facta ex charitate dicūtur gratuita et etiam virtutes existentes cū gratia.

Scđo qrit. Utrū gratia gratūfaciens et virtus gratuita differant per essentiā id est Utrum gratia distinguat a charitate fide z spe.

¶ Nota q gratia nō est fides nec spes: sed charitas fm scotū licet ñ fm antiqs. Virtus capitur tribus modis. Uno mō cōmunissime z sic extendit se ad omnes virtutes tam morales q naturales et theologicas. Virtus naturalis est vltimū de potentia id est attendit in potentia aliq fm id fm qd potest in vltimum z supremum sui actus debiti: vt si homo posset ferre centum libras in qua depotatio/ne esset actus debitus sibi vltra q vlterius progredi non posset. Et alius non posset portare qnqginta a nō vltimo de potentia haberet. ¶ Regula generalis. Omnis potentia est perfecta quādo potest in vltimū sui actus debiti. Uirtus etiam fm phm. Est dispositio perfecti ad optimum. Alio modo capit cōmuniter z sic cōprehēdit virtutes morales (vt sūt iusticia hūilitas) z theologicas. Uir

tus moralis in scdo ethico. Est quidam habitus qui habentē perficit: et ei⁹ op⁹ laudabile reddit. Alia diffinitio. Est habitus electiuus immediate ꝯsistens: recta ratione determinatus fm ꝙ sapiens determinabit. Alio modo capitur virtus ꝓprie ꝛ sic cōtinet solūmodo virtutes theologicas vel associata virtutibus theologicis. Et sic describitur ab Aug⁹. Est recta ratio perducēs ad vltimum finē. Et sunt tres scȝ fides spes ꝛ charitas. Alia diffinitio Aug⁹. Est bona qualitas mentis qua recte viuitur: ꝛ qua nullus male vtitur: ꝛ quā de⁹ operatur in nobis. Alia diffinitio virtutis fm Aug. Est ordinatus amor qua nullus ꝛc. ¶ Nota ꝙ aliqd pōt dici tripliciter gratuitum. Uno modo quia ē donum gratisdatum a deo vt intellect⁹ voluntas hec sunt dona gratuita ¶ Scdo modo dicitur gratuituȝ ex eo ꝙ est aliq̄ dono supaddito nature gratis collato a deo vt ꝓphia siue sit naturale siue sit supnaturale. ¶ Tercio mō aliqd dicitᶠ gratuitū vt gratie ḡtisdate cuȝ grā gratūfaciente et sic omēs virtutes existētes in nobis cuȝ gratia dicunᶠ gratuite: sic fides ꝛ spes dicuntur gratuita qñ fiunt cū charitate siue gratia: quia gratia est forma virtutū. ¶ Rñsio dicendū ꝙ virtus que ē habilitatio potētie absqȝ gratia gratūfaciente in formis est: sicut sine lumine: sed ea adueniēte ex qua tota anima in se ꝛ suis potentijs decoratᶠ: formari ꝛ viuificari dicuntur habitus virtutum ꝛ effici deo accepti.

Tercio querit̄ de grā ī comparatione ad gloriam.

Et est q̄stio ¶ Utrū differāt per essentiā essentialr. Resolutio qōnis stat in propositionib⁹.

¶ Prima ꝑpō. Gratia gratumfaciens nominat diuinam influentiam per quā anima habet deū et deus habitat in anima: de⁹ dicitur habitare in nobis quia est paratissimus exaudire pcēs nostras. Longe autem a peccatoribus quia fm Aug. Peccator nō est dignus pane quo vescitur: ꝛ anima dicitᶠ habere deū quia est in gratia eius. ¶ Scda ꝑpō. Anima dicitur habere deū dupliciter. Uno modo perfecte. Alio mō semiplene. Perfecte in ratione quiescētis. Semiplene in ratione tendentis. Duplex est status scȝ vie ꝛ patrie. Status vie scȝ merendi et demerēdi. Et est stat⁹ patrie scȝ beatitudinis. Unde inquietū est cor meū (inqt Aug.) dñe donec requiescat i te. Et nota ꝙ peccatores nulloꝝ istorum modorum habent deum. ¶ Tercia ꝑpositio. Quia quies competit statui patrie: ꝛ tēdentia competit statui vie: ideo primuȝ est glorie: et scdm est gratie ꝛ meriti.

¶ Quarta propō. Qm̄ idem potest esse per essentiam magis perfectuȝ et minus perfectum. hinc est ꝙ gratia ꝛ gloria fm qd distinguūtᶠ fm modum habendi deum differunt solum fm statum: quia in statu vie est imperfecta: sed in statu patrie erit perfecta. ¶ Quinta propositio. Quia nos habere deum nō est aliud ꝙ̄ deum habitare in nobis.

¶ Sexta propositio. Cum dicitur deum habitare in homine: duo dico. Primum dignationem diuinam qua hoīeȝ acceptat ꝛ sibi confederat. Scdo huma naȝ exaltationē ex qua homo ea que dei sunt excellenter participat. Hoc prope erit in patria in participando habundāter dona dei. ¶ Septima propositio. Illa influentia scȝ illum habitum infusuȝ a deo per quam deus in nobis inhabitat scdm comparationem id est fm diuinam dignationem: illa dicitur gratia et est pignus gratie fm ꝙ nos exaltat.

¶ Octaua propositio. Gratia et gloria vt distinguuntur fm modum habitandi deum in nobis non dicunᶠ per essentiam sed sola comparatione.

¶ Nona propositio. Uita eterna nominatur gloria et gratia. Roma. vi. Gratia autem dei vita eterna.

¶ Decima ppō. Gratia gratūfaciens et gl'ia nō dīnt p essentiā: sʒ dīnt aliq̄ mō: hoc est ƒm aliā z aliā rōʒ: si sint sicut in btis: qꝛ dʒ grā ƒm ꝙ aīa est deo grata z dʒ gl'ia ƒm ꝙ ipā aīa est exaltata z glorificata: vel differūt ƒm aliū z aliū statū si insunt successiue eidē qꝛ in statu vie ē imperfecta in patria aūt ꝑficietur. ¶ Nota ꝙ angeli nō cognoscunt in isto statu z cognoscūt in patria nec sequit ex hoc ꝙ differant essentialr. Nullus pōt scire se eē in statu grē q̄rūcunq; sit iustus certitudinaliter absq; reuelatione. Et oīa signa a doctorib9 assignata sunt fallibilia: licet coniecturalr aliquo mō possit sciri nō tn̄ certitudinaliter.

Quarto querit. Utruʒ p gratiā cōtingat mereri ipm̄ gratie donum. Sicut puer q̄ habet gratiā z facit multa bona opa p illā gratiā. Querit. Utrū p illa bona mereat gratiā habitū ¶ Et rn̄det ꝙ non ɔtingit mereri habitum gratie p̄cedentē nec q̄tuʒ ad meritum ɔgrui nec q̄tū ad meritū ɔdigni. ¶ Sciendū ꝙ meritum sic diffinit. Est actus a volūtate mediante dono gratie elicitus vel imperatus: libera volūtate diuina accept9: tanq; p̄miabilis vita eterna vel btitudine: actus ponit loco gn̄is ¶ Ex quo sequit p̄ma particula. Nulla obmissio alicuius mali pōt dici act9 meritorius ꝓprie loquēdo. ¶ Scd̄a particula. Nullus meret nihil agendo qꝛ meritum est actus z nullus est actus meritorius nisi eliciat ex charitate vl' gratia. ¶ Tercia pticula. Nullus actus pōt dici meritorius nisi sit imputabil' ad premiuʒ: sed nullus actus est imputabilis ad p̄miū nisi sit in nr̄a ptāte. g̃ mediāte dono grē effectiue ɔcurrēte zc̄. ¶ Quarta pticula. A diuina volūtate null9 act9 est meritorius nisi accepte a diuina volūtate. ¶ Meritū capit gn̄aliter. Et est q̄dcunq; opus factū a nob ordinatū ad p̄miū vel ad suppliciū reddendū pro eo

Aug. diffinit dicēs. Lex diuina ē q̄dam ratio summa intelligēda cui sp obtemꝑādū est. p quā boni vitā: z mali mortem merent eternā. Alio mō sumit stricte z tūc est aliqd opus qd solū ordinat ad bonuʒ meritū. ¶ Correlariū. Nulla est cōdignitas ex natura rei operū nr̄oꝝ ad vitam eternā qꝛ nisi placeret deo nos p̄miare pro illis z illa acceptare nō eēnt merita. Triplex est meritū. ¶ Primum congrui est Quādo aliqs peccator facit qd in se est: pro se vt ipe ꝑcipiat grāʒ: deus nō deficit sibi. ¶ Scd̄m digni ē. Qn̄ aliquis vir iustus siue exn̄s in grā facit aliqd pro alio hoie peccatore vt ipse accipiat grām. Et dʒ de digno: qꝛ est q̄dā indignitas in pctōre z dignitas in iusto ¶ Terciū ɔdigni ē. Quādo aliqs orat pro se z sua salute. Reqre multa de merito in q̄nta distinctione superius.

Quinto q̄ritur Utrum mereamur hui9 grē augmentū. i. Utrū ɔtingat p grām mereri ipius cōplementū scʒ celestē gl'iaʒ: hoc ē ipm̄ p̄miū glie. Ponunt due distinctiōes pro declaratione q̄ōnis. ¶ Prima distinctio. Cōtingit aliquid augeri per additionē scʒ per elborū sumptionē et sic gratia auget per additionē graduū: quia est intensibilis et iste modus est famosior inter doctores. Alio modo contingit aliquid augeri per magnificationē rei; et sic costa ade fuit augmētata. Et etiā quinq; panes: et iste modus est satis probabilis. Ultimo contingit aliquid augeri p accessionem ad summū bonū. ¶ Scd̄a distinctio. Meritum de condigno non est nisi plene z cōpleta reperiat ratio meriti. Nullus pro statu vie pōt mereri de condigno augmentū gratie. Restat g̃ ꝙ si meret meretur de congruo. Est meritum de cōgruo: quādo est aliqua dispositio cōgruitatis respectu ei9 ad qd disponitur et ordinatur que tn̄ deficit a ratione congruitatis.

Queritur sexto. Utrū ꝯtingat ꝑ gratiā mereri ipsi⁹ cōplemētū. Hoc ipm ꝑmiū glorie ē scʒ celestē gloriā q: grā ꝛ gloria nō differūt nisi ꝓm perfectum ꝛ imꝑfectū penes diuersum statuʒ hoc est ꝗrere. Utrū cōtingat ꝑ grām mereri gloriā ꝛ hoc merito cōdigno. Sunt due opiniones. prima stat in ista ꝓpōne ¶ Prima propō. Nullus purus viator ꝗtūcunqꝫ purus ꝛ ꝑfect⁹ sit pōt mereri celestem gloriā de cōdigno: sed si meret tm̄ meretur illā de cōgruo ꝛ ista opinio est valde deuota ꝛ fulcit multis autoritatibꝫ primo Augustini. Justicie nr̄e sicut pān⁹ mēstruate. Et luc. xvij. Quis vestrū habet sensum postqꝫ feceritis oīa dicite serui inutiles sumus. ¶ Secūda opinio. Est ꝙ nō solū contingit hominē mereri vitā eternā de cōgruo sed etiam de cōdigno. ¶ Prima ꝓpositio. In quolibet oꝑe meritorio vite eterne est aliqd de merito cōgrui ꝛ cōdigni ꝓm diuersas oꝑationes. patet quia meritū pōt comparari primo ad ꝑncipiū a quo exigit. i. ad voluntatē ꝛ ad fineʒ pro quo fit. i. ad deū ꝛ ad statū in quo fit. pʒ ergo ꝙ opus meritoriū ꝯsideratū in cōꝑatione ad voluntatē libertatē ꝛ dispēsatoris liberalitatem ꝛ tꝑis oportunitatē est meritoriū merito congrui ꝛ condigni.

Circa vicesimam octauā distinctionē querit primo. Utrū liberum arbitriū absqꝫ grā gratūfaciente possit a culpa resurgere. Capitur ibi culpa pro pctō mortali ¶ Pro rn̄sione pono talem qōnē ꝓm oēs doctores. Qꝫ nullus viator qꝫdiu est in peccato mortali pōt resurgere a culpa per seipsum: sed ad hoc qꝺ resurgat necesse est habere gratiā: ꝗcunqꝫ bona opera faciat. ¶ Ad resurgendū a pctis tria requirunt. Primo gratuita dei voluntas q est causa ꝑncipalis quare resurgit. ¶ Scđo est liberalis passio xp̄i. Unde nullus vnqꝫ resurgit a pctō nisi mediante passione xp̄i tanqꝫ meritoria. ꝛ licet ante aduētū suū non fuisset exhibita erat tn̄ preuisa: ꝛ ex illa semper deus remisit culpas nostras ¶ Tercio cōcurrit grā infusa in aīa ita ꝙ due ꝑme nō sufficiūt cōditiones absqꝫ grā ꝓm legem dei ordinatam: quia expellit peccatum in rōne forme. Alia duo se habent in rōne efficientis. Ista q̄stio pōt persuaderi tali exemplo. Ponat ꝙ aliqs habeat gladiū in manu sua: ꝑ illud pōt se occidere si vult. postqꝫ tn̄ fixit gladiū suū in corde ꝛ se occiderit. nō pōt per semetipsum reuerti ad vitā. Sic pōt practicari de peccatore: qꝛ in potestate sua est peccare: non tn̄ est in sua potestate resurgere. Similr pōt dici de aliquo qui proijcit se in puteo aliquo.

Querit secundo. Utrū liberū arbitriū absqꝫ grā gratūfaciente possit aduersariū suum vincere. ¶ Respondeo. Dicendū ꝙ ista tria differunt in quocunqꝫ bello spūali vel corporali. scʒ. Resistencia. trophxum. ꝛ triūphus. ¶ Resistentia est qn̄ non vincit ab inimico suo nec etiā vincit eū. ¶ Trophēū est qn̄ pars aduersa fugit sana ꝛ nō lesa alia parte nō ꝑsequente. ¶ Triūphus est qn̄ pars aduersa ꝛ inimica penitus destruitur nullo tn̄ detrimento vel minimo habito in alia parte. Et de ista victoria est questio ¶ Resolutio stat in sequentibus ꝓpositionib⁹. ¶ Pria ꝓpositio. Differt dicere aliquē resistere diabolo aduersario: ꝛ vincere diabolū aduersariū. ꝑma pars patet. qꝛ resistentia est in hoc ꝙ nō ꝯsentimus tēptationi eius. patet secūda ps: quia victoria ē in hoc ꝙ habem⁹ oppositum de hoc qꝺ volebat diabolus. ¶ Scđa ꝓpositio. Cū diabolus tēptās hominē intendebat ip̄m facere inimicū dei ꝛ dignum pena eterna. Tunc vincit ip̄m qn̄ in vincendo efficitur maior amicus dei qꝫ ante victoriā: ꝛ assequtur oppo

situm ei⁹ q̄ diabolus intendebat ¶ Tercia ppō ē. Licet aliqs sine gr̄a gratūfaciente possit resistere diabolo. Non tñ sine gr̄a gratūfaciente pōt eū vincere. prima ps patet vt aliquis pōt resistere diabolo ne faciat furtū homicidiū zc̄. scd̄a pars patet quia peccator resistēdo absq̄ gra/tia non reddit vincentem in maiori amicicia dei.

Queritur tercio. Utrū absq̄ gr̄a gratūfaciente liberū arbitriū possit oīa mandata implere. ¶ Aduertendum fm ysidor q̄ mandatū d̄r quasi manuductū. Ista tria differūt scz mandatum. prohibitio. z preceptū. Mandatum est q̄d cōmune ad prohibitionē z p̄ceptum. Preceptū ꝓprie loquēdo ē mandatū p̄ceptiuū. Prohibitio est mādatū de negatiuis. Sunt dece p̄cepta. sed mādata tria sunt in gn̄e iudicialia cerimonialia z moralia. Et de istis est questio. ¶ Resolutio stat in distinctiōe. ¶ Distinctio. Mandata cōtingit dupl'r adimplere. Uno mo do q̄tum ad genus operis. Alio modo q̄tū ad intentionē mandatis et dei p̄cipientis. Intentio dei est vt p implētionē mandator suor q̄ per illa opera pueniam⁹ ad vitam eternam. Si vis ad vitā ingredi zc̄. ¶ Prima ppositio ē. Q, sola gr̄a gratisdata absq̄ gr̄a gratūfaciente pōt hō implere oīa mandata dei q̄tū genus operis quia hō pōt facere illa opa. i. que p̄cipiunt per mandata sicut per fidez mandatuz de adoratione seclusa gr̄a gratūfaciente. ¶ Scd̄a ppō ē. Nullus viator q̄tūcunq̄ habeat habūdantiā gratiarū gratisdatarū potest implere mādata dei fm intentionez dei p̄cipientis absq̄ gr̄a gratūfaciente. Et fundatur ista ppositio p̄me ad Corinth. xiij. Si linguis hoim loquar zc̄. ¶ Dicere q̄ hoies tenent adiplere precepta ex charitate est puertere z retrahere homines a bonis fiendis. In omni precepto z mandato duo sunt ꝯsideranda. scz materia p̄cepti z est illud op⁹ ꝓtuorsum q̄d p̄cipitur. Finis p̄cepti z ē illud ad q̄d puenit p obseruātiā p̄cepti. Materia p̄cepti semp cadit sup obligatione quia q̄libet tenet facere materiā p̄cepti. Ad finē autē p̄cepti nō tenet nisi ad intentionē mandātis. Materia precepti. Unū deū adorabis. sabbata sanctifices honora parentes zc̄. Et ista cadunt sub obligatione z nō sunt dimittenda ppter peccata. Finis p̄ceptor est q̄ impleam⁹ illa vt p illa mereamur vitam eternam. ¶ Tercia ppō. Nullus viator tenet sub pena peccati mortalis adimplere oīa p̄cepta q̄tū ad intentionē mādantis sic scz q̄ illa intentio cadat sub obligatione quia deus nō dixit. honora parentes ex charitate licet intendebat z illa intentio nō obligat. Ex istis q̄stionib⁹ eliciūtur due ppositiones. ¶ Prima ppō. Gratia gratūfaciens est necessaria ad remissionem peccator: z resistentiā tēptationū z obseruantiā diuinor p̄ceptor fm intentionē mandātis. ¶ Scd̄a ppō. Deuote imploranda est a nobis vt habeam⁹ remissionē peccator: resistentiam ꝯ tēptationes z obseruem⁹ diuina p̄cepta: quia facienti q̄d in se est nunq̄ deus deficiet. Regula theologicalis est.

Querit' quarto. Utrū liberum arbitriū destitutū a gratia gratisdata possit ad gratiā gratūfacientem sufficienter se disponere. ¶ Pro quo notandū q̄ gr̄a gratisdata est omne illud q̄ est additū essentialibus creature rōnalis iuuans z p̄parans ipsam creaturā rationalem ad habendū gratiā gratūfacientem siue ad vsum gratie gratūfaciētis siue illud gratisdatū sit habit⁹ siue etiā sit actus siue speciale dei adiutoriū mouens voluntatē nostrā ad gratiā. ¶ Resolutio stat in sequētibus ppositionib⁹. ¶ Prima ppositio ē. Uix aut nunq̄ hō habēs vsum liberi arbitrij repitur sine gr̄a gratisdata aliq̄ sed cōiter h3 aliquā

et patet p diffinitionē gratie gratisdate pcedentē. Ex hoc seqtur q multū obligamur deo q semp vocat nos ad salutez ex quo seqtur q qcto plus habz ds gras gratisdatas tanto plus obligatur deo. ¶ Correlariū. De qcto plus qs hz gras gratisdatas de tanto etiā tenet magis se disponere ad gratiam gratumfacientē. ¶ Scda ppō ē. Q; timor seruilis ē donum spūsscti z bon⁹ vt est q timore pene eterne ambobz oculis declinat a malo et facit bonū. tn̄ est minimus. Alius ē inicialis z est ille qui respicit penā oculo sinistro: sed oculo dextro respicit offensaz. p oculum sinistrū intelligit cōsideratio min⁹ pncipalis. per dextrū magis pncipalis. Et iste timor ē melior pcedenti. Timor filialis est castus z est q oculo dextro respicit amorē dei sed oculo sinistro respicit offensam. De pmo. Confige timore tuo zc. De scdo. Iniciū sapie. De tercio Timor dn̄i sanctus pmanet in seculū seculi. Et iste optimus est z speciale donū dei. ¶ Tercia ppositio est. Sine aliqua gratia gratisdata nō potest homo peccator se sufficienter disponere ad gratiam grāfaciētē. vt pz in ista Collecta. Deus in te sperantium zc. Et quia nihil potest mortalis infirmitas: quia est mediū ad gratiam gratumfacientem. ¶ Quarta ppositio est. Donum gratie gratisdate est donuz medians inter gratiam gratūfacientem z voluntatez nostram. Ut est exemplum de illo qui esset in puteo qui eleuatur mediante fune. ¶ Quinta z vltima ppositio est. Si liberum arbitriū excitetur per aliquod donū gratie gratisdate potest se pparare ad gratiā. Si non excitetur nō potest resurgere. Nullus viator ex puris naturalibus qntum cunq fuerit preditus ingenio potest cognoscere suam beatitudinē in speciali.

Queritur quinto. Utrū liberum arbitrium scz tam gratisdata q grātūfaciens omni gratia destitutuz possit alicui tēptationi resistere. ¶ Notanduz q temptatio sic describitur. Est motus vel actus inclinans ad aliquod illicitum qui fit a temptante vt sumat experimentum de bonitate vel malicia temptati. ¶ Primū correlarium est. Q; in omni temptatione tria cōcurrunt scz actus defectuosus: experientia dubij: et q intendat vtrūq temptator. Ex quo sequitur q deus proprie loquendo non temptat: quia non indiget experientia. ¶ Secundū correlarium est. Mundus nō temptat quia res mundane nō intendunt nos prouocare ad malum: sed diabolus. ¶ Terciū correlarium est. Caro nostra neq homo proprie temptat seipsum quia iam habet z habuit experientiam. Solus diabolus z solus homo proprie loquendo temptant hominē quādo offerunt aliquod obiectuz inclinans ad aliquod illicitum propter quod volunt capere experimentū de bonitate z malicia temptati visibiliter vel inuisibiliter dicto vel facto. ¶ Resolutio sancti Bonauenture stat in sequenti propositione ¶ Prima ppositio. Liberum arbitriuz omni gratia destitutum nō potest omni temptationi resistere. patet quia liberū arbitrium est instabile: quia voluntas nostra nata ē condelectari appetitui sensitiuo nisi refrenetur per gratiam z moderetur per precepta diuia. Scotus videtur tenere contrariū sed non contradicit quia intelligit de gratia gratumfaciente. Bonauētura de gratia gratisdata loquitur. Item Scotus de peccato mortali. Bonauentura de peccato veniali. Ad illam auctoritatē Jeronymi. Qui dixerit deum precepisse impossibile anathema sit. ¶ Dicendum q aliquid dicitur possibile alicui duobus modis. Uno modo quia potest fieri sine alieno suffragio. Sicut sanus potest comedere sine adiutorio alicuius si habeat cibum. Alio modo. Nota in dubijs litteralibus.

Querit̃ sexto. Utrum liberum arbitriũ omni gr̃a destitutũm possit ad aliq̃d bonũ ex genere ¶ Notandum q̃ in actib9 voluntatis duplex põt inueniri bonitas sc3 naturalis z moral̃. De naturali nõ ẽ hic ad ꝓpositũ. ¶ Moralis est triplex ex gñe. sc3 bonitas virtuosa. meritoria. z gratuita. ¶ Resolutio stat in distinctõe. ¶ Distinctio. Op9 humanũ põt dici tripl̃r bonũ. Nã q̃ddã est q̃d est bonũ simpl̃r. Aliud ẽ bonũ q̃d est dispositũ de cõgruo ad finẽ. Aliud ẽ bonũ q̃d est ordinabile in finẽ. Primũ ẽ illud q̃d est ordinatiuũ in finẽ z est meritoriũ vite eterne. Unde omne opus virtuosum elicitu3 a nobis f̃m grãm omne tale opus ẽ meritoriũ vite eterne. ¶ Primum dictũ. Liberum arbitriũ lapsum absq̃ auxilio gr̃e gratũfacientis nõ põt in opus bonũ simpl̃r. ¶ Scdm dictum. Liberũ arbitriu3 lapsum absq̃ munere gr̃e gratisdate nõ põt in bonum dispositiuum de congruo. In bonũ simpl̃r patet q̃a indiget gr̃a gratisdata ad hoc q̃ sciat q̃ oia dona q̃ h3 sunt a deo: q2 non ẽ paruũ bonũ cognoscere ipm munus gr̃e ¶ Terciũ dictũ. Liberũ arbitriũ lapsũ absq̃ gr̃a gratisdata ex puris suis naturalibus p̃t in tale bonũ ex genere q̃d est ordinabile in fine3. ¶ Quartũ dictum. Nullum bonũ opus q̃ntũcunq̃ paruu3 possum9 facere sine diuino auxilio z generali influentia. patet quia sc̃da causa non potest agere nisi mediante prima. ergo zc̃.

Circa vigesimã nonã distinctionẽ queritur p̃mo. Utrũ absq̃ dono gratie homo esset accept9 in statu innocentie. Aduertendum q̃ questio est de gr̃a gratumfaciente. Ista sũt synonima hominẽ esse acceptũ vl' charũ deo. ¶ Resolutio stat in distinctione. ¶ Distinctio. Contigit aliq̃d eẽ acceptu3 deo dupliciẽ. Uno mõ acceptatiõe generali

Alio mõ sp̃ali. Generalis ẽ illa qua de9 acceptat oẽm creaturã tanq̃ bonã et ipsam cõseruat inesse isto mõ acceptat de9 oia encia. Et dĩ de ista diligis domine oia zc̃. Specialis ẽ illa q̃ deus reputat aliquã creaturã esse dignã vita eterna z isto mõ solũ acceptat creaturã rõnalem Et de ista est questio pro declaratione. ¶ Prima ꝓpõ. Omne opus dei acceptatur ab ipso acceptatõne generali. ¶ Secunda ꝓpõ. Sola creatura rõnalis lic3 nõ omnis sed sola illa q̃ solũ habet gr̃a3 gratũfacientẽ acceptatur in vitã eternã a deo acceptatione sp̃ali quia sola est capax beatitudinis. ¶ Tercia ꝓpositio ẽ. Creaturã rõnalẽ acceptat deus illa acceptatione sp̃ali qñ cõsecrat eã in tẽplũ z adoptat in filiũ z assumit in coniugiũ De isto tẽplo dĩ. Pater nr̃ q̃ es in celis. id est iustis. De c̃iugio sp̃uali põt applicari liber d̃ cãtic3 canticoꝝ. ¶ Quarta ꝓpositio. Acceptatio gñalis non requirit aliq̃d donum gr̃e supadditũ nature. Licet acceptatio sp̃alis nõ possit esse sine gr̃a gratũfaciente. Due conditiones sunt in ista acceptatõe sc3 cõdescensus liberalissimus z sublimatio talis creature qñ adoptat eos in filios. ¶ Quinta ꝓpõ. Nõ in statu innocentie ad hoc q̃d placeret deo indigebat gratia gratumfaciente: quia sine gratia impossibile est deo placere.

Querit̃ secundo. Utrũ homo in statu nature institute posset in opus meritoriũ exire absq̃ dono gratie ¶ Resolutio q̃onis stat in sequentibus ꝓpositionib9. ¶ Prima ꝓpositio ẽ. Non solum gr̃a est necessaria ad merendũ f̃m statũ innocẽtie. p3 q2 ois hõ de lege dei ordinata si ẽi gr̃a p̃t mereri. si sit in pc̃õ q̃licũq̃ z nec angeli z q̃dcũq̃ op9 faciat nõ meretur ad vitam eternam. Correlarium. Homo in statu innocentie sine dono gr̃e nõ potuit mereri: nec etiã ãgeli si creati fuerĩt ĩ pur3 naturalib9 de c̃digno

¶ Tercia ꝓpō ē. Nunq̄ deus acceptat oꝑa hoīs viatoris nisi ꝑus acceptet ꝑsonam. Magis inclinati sum⁹ ad bonū q̄ ad malū: qꝛ obiectū volūtatis est bonū. Sicut lapis descēdit naturalr̄: sic etiaʒ voluntas inclinatur ad bonum nisi liberum arbitriū deꝑuatū sit ꝑ culpā.

Queritur tercio. Utrū

hō ante lapsum habuerit grām. ¶ Resolutio. Adā ante lapsum grām gratūfacientē habuit: ꝑ quā nō solū malo resistere sʒ etiā bono ꝓficere potuit: ꝛ illa gratia adiutus: ita bene meruisset mādatū dñi obseruādo: sicut demeruit transgrediēdo ꝛ antiq̄ dicūt q̄ creat⁹ fuit in grā.

Querit̄ quarto. Utrū

hō simul cōdit⁹ fuerit in gratuitis ꝛ naturalibus. ¶ Resolutio sm̄ Thomā q̄ adam fuit creatus in charitate ꝛ est probabil̄ satis sʒ opinio bonauē. videt̄ ꝓbabilioꝛ. Et est q̄ fuerunt tres moꝛule. In ꝑma fuit creat⁹ in puris naturalibꝫ. Et postea diligēdo deū suꝑ oīa disposuit se de cōgruo ad habendū grām quā de⁹ dedit ei qꝛ fuit creatus plen⁹ grā. Ideo in scđa moꝛula habuit gratiā diligēdo deum. In tercia moꝛula peccauit in q̄ fuisset grat⁹ si stetisset in grā resistēdo vxoꝛi ꝛ diabolo. Augustin⁹ q̄ creauit te sine te nō iustificabit te sine te.

Querit̄ quinto. Utrū

habuerit adā tot ꝟtutes ante lapsum q̄t habuit post lapsum. Capitur ibi ꝟtus theologice ꝛ cōiter. ¶ Resolutio stat in sequētibus ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpositio. Cū sit ꝯꝑatio multitudinis donoꝝ grē ad statū nature lapse ꝛ statū nature institute. hoc p̄t itelligi vel de donis grē gratuite siue gratisdate vel de donis gratie grātūfaciētis. ¶ Scđa ꝓpō. Si intelligatur de donis grē ḡtisdate sic se hūt sicut excedētia ꝛ excessa. ꝓ eo q̄ aliq̄ dona grē ḡtisdate habuit adā in statu illo: vtpote imoꝛtalitatē ꝛ ipassibilitatē: que non habuit aliq̄s posteroꝝ eius. Et aliq̄ dona grē gratisdate habēt posteri ei⁹ q̄ ipē nō habuit sicut grā sanitatū ꝛ oꝑatio ꝟtutū ꝛ genera linguarū ꝛ ꝯsilia. Rō aūt hui⁹ diuersitatis venit ex hoc q̄ alia dona expediebant illi tēꝑi ꝛ alia competunt isti. Tercia ꝓpō. Dona grē gratumfaciētis sunt in eq̄li numero in statu nature institute ꝛ in statu nature lapse loquēdo de donis ꝛ ꝟtutibꝫ q̄tū ad actus ꝛ habit⁹ q̄ ꝑfectionis sunt. ¶ Quarta ꝓpō. Uirtutes siue dona tā grē gratisdate tā gratie gratūfaciētis q̄ inpoꝛtāt q̄tū ad actus suos aliquā iꝑfectionē nō fuissent in statu nature institute licet sint in statu nr̄e miserie. Si adā nō peccasset vere nō fuissent ꝛ ceteri dānati qꝛ soli electi fuissent

Circa tricesimaʒ

distinctionē querit̄ primo. ¶ Utruʒ coꝛruptio supplepenalis quā videm⁹ in humana natura insit ei ex sue ꝯditōnis pꝛimoꝛdio: an ex pc̄ti merito .i. demerito. ¶ Rñdeo. Dicēdū q̄ absq̄ dubio natura hūana a ꝑncipio sue ꝯditōis nō est instituta tantis miserijs ꝛ coꝛruptionib⁹ i quātis modo sumus. Hoc em̄ veritas sc̄e dei p̄dicat. sacre scp̄ture cōfirmat: rōnis ꝓbabilitas manifestat ¶ Sciendū q̄ duplex est coꝛruptio q̄dā penal̄ ꝛ est pꝛiuatio alicui⁹ rei ꝯueniētis: q̄tū est de se ipī creature rōnalis ꝓpter carentiā iusticie debite cui⁹ iusticie ipsa scʒ creatura vel alia ē debitrix sibi inflicta vel volūtarie suscepta vel patiēter tolerata. Et dicit̄ volūtarie suscepta ꝓpter xp̄m vel patiēter tollerata ꝓpter ꝟginē glorioſam: q̄ licet nullū pc̄m habuerit tñ poꝛtauit illas penas patienter. Alia ē culpabilis coꝛruptio q̄ est carētia rectitudinis q̄ deberet esse in actu ꝛ nō inest ꝛ nō est aliud q̄ pc̄m formalr̄ captū: Quecūq̄ em̄ voluntas creata ē nata ꝯformari ꝛ debʒ eē in his q̄ sunt agenda regule q̄ sunt supme iusticie q̄ est volūtas dei in obliqua-

bilis: et hec cócordia vel cóformitas est iu-
sticia. Si aũt voluntas creata discordet
a volũtate increata tũc efficit̃ iniusta et
caret rectitudine debita i actu suo. Nota
q̃ iusticia originalis erat in omib' po
tentijs aie sensitiuis et intellectualibus.
Ita q̃ qlibet potentia habebat suũ do-
num p qd regebatur.

Querit secundo. Utrũ

merito pme trãsgressionis hũana natu-
ra fuit corrupta penal'r tm: an etiam cul
pabil'r. ¶ Rñdeo. Dicendũ q̃ absq; du
bio tota massa nõ solũ penal'r s; etiã cul
pabil'r fuit corrupta. Probatio. Quili-
bet hõ descendẽs ab adã seminal'r. hoc ẽ
p ɔcubitũ viri et mulieris ɔhit pctm ori
ginale in sui ɔceptione per qd efficit aia
inimica dei et filia ire. Debet intelligi cõ-
clusio bonauẽture. Non est aliq̃ regula
q̃ nõ habeat exceptionẽ. Nec ꝑuilegiu;
ꝑiudicat regule gñali. Nunq̃ aia virgi
nis marie fuit sine grã nec p aliqd instãs
sic ista tria fuerunt piter. s; creatio aie
vnio cum corpore et infusio grẽ. Et ideo
ista regula nõ intelligitur de ipsa ꝟgine
maria sed fuit ꝑuilegiata. Melius esset
hoi nõ esse et annichilari q̃ stare in pctõ
mortali et actuali q2 est maxima penarũ
esse in pctõ per qd ẽ in ira dei sui: sed nõ
de pctõ originali quia imediate dat re-
mediũ per gratiã baptismalem.

Querit tercio. Utrum

originale pctm sit ɔcupia. ¶ Notandũ
pctm originale diffinit ab augustino di
cens. q̃ est ɔcupia. Et anshelm' dicit q̃
est carentia iusticie originalis: et q2 ꝑua-
tiones nõ cognoscunt nisi p habitus sibi
oppositos: et cũ pctm originale sit priua
tio iusticie originalis ipm nõ cognoscit
nisi p iusticiã originalem. Iusticia origi
nalis est quoddã donũ supnaturale im-
mediate pducibile a deo in ipsa volun-
tate. reddens deũ delectabiliorẽ ipsi vo-
luntati q̃ qdcunq; bonum sensibile: tol
lens oẽm rebellionẽ oim viriũ inferiorũ
ad supiores: et faciens pfectã tranquilli-
tatem inter eas et pacẽ. In pmo em hoie
iusticia originalis erat quasi frenũ quo
mediante ipsa aia regebat corpus ad im
periũ sue voluntatis sine rebellione: sed
cũ omni facilitate. In nobis autẽ illud
frenũ ablatũ est: ideo aia nõ regit fm re
ctam rationẽ nisi cum magno labore et
difficultate et hoc ꝑpter absentiã iusticie
originalis. Ex hoc seqtur q̃ iusticia ori
ginalis nobilior erat fm qd ipsa chari-
tate. tñ simpl'r charitas ẽ nobilior iusti
cia originali quia q̃uis nõ faciat illum
effectũ s; pacẽ et tranquillitatẽ viriũ infe
riorum ad supiores. fac tñ vnũ aliũ effectũ
nobiliorẽ q̃ est esse gratũ deo et dignũ vi-
ta eterna qd nõ faciebat illa iusticia origi
nalis. ¶ Nota fm aliqs et scotu;. Q' qli
bet appetitus sensitiuus habuit ꝑprias
iusticiã originalem. Et põt sic describi
Est quoddã donũ supnaturale imedia
te producibile a deo in appetitu sensiti-
uo rectificans sic ipm vt libẽtius obedi
at volũtati quã trahat a suo appetibili.
Libentius capit pro delectabilius. Iu-
sticia ergo originalis in voluntate facie-
bat voluntate recte imperare et alie i ap
petibilib' sensitiuis. faciebãt recte obe-
dire promptius ipsas potentias sensiti-
uas ipsi voluntati. ¶ Nota q̃ peccatum
originale capitur dupl'r. Uno mõ mate
rialiter. et sic est ɔcupiscẽtia intensa ꝑut
ɔtrahitur a pma origine. et sic intelligit
ab augustino et magistro in litera. Alio
modo capit formal'r. et sic fm anshelmu;
est carentia iusticie originalis debite in
esse: nõ qualitercũq;: sed ex eo q̃ est acce-
pta in primo pente nostro et in eo amissa
Ex hoc seqtur q̃ adã et eua nõ habuerũt
peccatũ originale: et qd nõ acceperant iu
sticiam originalẽ in alio que erat eoru;
parens. vterq; em fuit immediate pdu-
ctus a deo et acceperant iusticiã origina-
lem ab ipso deo immediate. Sequitur
etiam q̃ si deus faceret hominẽ in puris

naturalib9 sine charitate z iusticia origi nali iste non esset in peccato quia non de beret eam habere.i. non esset obligatus ad habendã eam. ¶ Notandũ q concu piscentia sensitiua est duplex. Quedam habitualis z est habitus inclinans appe titum sensitiuũ ad imoderate appeten dum delectabilia z fugiendũ tristabilia Iste habitus dicit pronitas ad malum. Actualis cõcupiscentia est actus vicio sus elicitiuus.i.productiuus talis habi tus. Duplex est cõcupiscentia in volun tate scz habitualis que est quedã proni tas viciosa inclinãs voluntatẽ ad facili ter condescendendũ ipsi appetitui sensi tiuo i bisque inordinate cõcupiscit. Et de ista intelligitur questio. Cõcupiscen tia actualis in voluntate est actus elici tiuus talis a volũtate. vel elicitus a ta li habitu. ¶ Resolutio ad questionem. Sicut peccatũ actuale dicit non solum auersionẽ a deo sed etiã conuersionẽ ad bonũ cõmutabile. sic dicendũ est de pec cato originali suo modo. ¶ Propositio. In omni peccato mortali commissionis auersio a deo est formale in peccato. con uersio ad creaturã vero vel ad bonũ cõ mutabile est materiale in peccato.

Querit quarto. Utrũ

peccatum originale sit ignorantia. De ignorantia dictũ est vicesimasecũda di stinctione. ¶ Sciendum tamen vltra q ista pronitas quã habemus ad malum vocatur multis nominib9. ¶ Primo pec catum originale quia inest nobis a pma nostra origine. Uocatur etiã fomes qa inclinat ad malum z peccatũ. sicut ignis fouetur per lignũ. sic peccatũ actuale p fomitẽ hunc. Ideo dicit pabulum mor tis z nutrimentũ facinoris. Dicit etiam concupiscentia ista de causa vt est incli natio actualis. Dicit concupiscibilitas ppter aptitudinẽ. Dicit languor natu re inqtum reddit voluntatez nostrã in habilem siue difficilem ad bonũ. Dicit tyrannus inqtum sensualitas captiuat rationẽ sibi. Uocatur etiam lex carnis: quia est ex carne per concubitum viri et mulieris. Dicit lex membroz quia illi cite mouet membra. Dicit ignorantia: quia ex istis motib9 diminuitur vsus ra tionis. Paulus vocat concupiscentiã sti mulũ carnis. Dicit etiã angelus satha ne q2 nuncius est diaboli. Et sunt man gones z garciones qs mittitate se. Uo catur libido ppter inordinatam delecta tionem. Dicit rebellio viriũ inferioz ad superiores. ¶ Resolutio sm hugo. Ipse insinuat ipsum originale esse vicium qd cõtraximus per ignorantiã. Hoc decla rat ansnelmus dicẽs q omẽ peccatũ est iniusticia: z omnis iiusticia z iusticia in voluntate consistit. patet ergo q pecca tum originale dicit ignorantia. ¶ Igno rãtia dupliciter capitur. Uno modo vt dicit pure nesciẽtiã. Alio modo vt est coniuncta concupiscentie.

Querit quinto. Utrũ

aliquid transeat in veritatem humane nature per actũ generatiue. Scdm sco tum. Omne illud dicit esse de veritate nature humane qd ẽ vere animatũ vel fuit aliquãdo animatũ vt anima intelle ctiua z omnes partes carnis sunt de vir tute humana. Ex quo sequit q homo re surget cum omnib9 partib9 que fuerunt de veritate hũane nature. ¶ Resolutio questionis stat in sequentib9 ppõnibus. ¶ Prima ppositio ẽ. Sicut deus reser uat sibi creationẽ animarũ ppter ipsaz imortalitatẽ. Ita reseruat sibi multipli cationẽ corpoz hũanoz z augmẽtatõnẽ ¶ Secunda ppositio. Sicut deus mul tiplicauit panes euangelicos. Ita deus augmentat humanũ corpus ex modico semine. ¶ Tercia propositio est. Licet deus mult plicet ex tam paruo semine corpus humanũ ita magnũ. non tamen facit miraculũ quia operatur per naturã. Natura enim alendo z nutriẽdo qu asi

fouet extrinsece⁹ z de⁹ nutrit intrinsecus. ¶ Nota q̄ aliqd est de veritate nature hūane tripl'r. Uno mō q̄tū ad necessita tem z hoc mō illud est de veritate huma ne nature sine quo hō nō pōt esse vt sunt ptes pncipales hoīs vt cor epar caput. Alio mō q̄tū ad cōplemētū vt sunt ista q̄ ptinent ad bene esse vt esse pfectū z in/tegrū vt man⁹ pedes hīe. Alio mō q̄tuȝ ad decorem cuiusmodi sunt capilli z vn gues. Propt'e z ꝯuenient nō pōt dici ve/ritas nature asinine vel canine: sicut dī veritas hūane: quia nō ordinatur ad in/corruptionē z resurrectionē.

Circa tricesimā/ primā distinctionē q̄rit' pri/mo. ¶ Utrū aīa sensibilis i hoīb⁹ sit a generāte. Sensi/bile actiue dictū ē qd est aptū natū senti ri actu passiuo z tūc tm̄ valet sicut senti re z sic capit' in q̄one ¶ Resolutio q̄onis stat in sequētib⁹ ꝑpōnib⁹. ¶ Prima ꝑpō. Aīa h₃ multas potētias etiā sensitiuas: vt sunt potentie gñatiua visiua auditi/ua z̄c. Et ita ipsa aīa dī visiua inq̄tum pōt videre z sic de alijs: est tñ vnica sub/stantia. ¶ Scda ꝑpō. Extremū spūs si/ue aie est formalitas aie ꝯcurrens cū or/gano ad ꝯstituēdū potentiā sensitiuam. Extremū aūt corporis ē organū disposi tum ad recipiendū illā aie formalitateȝ z p ista pte corporis capit' sensus. ¶ No/ta q̄ potentia sensitiua capit' tripliciter Uno mō p materiali z sic est organuȝ cuiuslibet potentie sensitiue necessario requisitū ad actū sentiendi vtputa duo oculi vel duo nerui se in modum crucis sancti andree habentiū ipotentia visiua z sic capiendo animā sensitiuā: aīa rōna lis non trahit secū potentias sensitiuas cū separatur a corpore. Alio mō capitur p formalitate q̄ se tenet ex parte aie q̄ h₃ multas formalitates ex q̄b⁹ z organis materialib⁹ fiunt potentie sensitiue com plete que sunt alique entitates distincte realr ab ipsis partib⁹ ex q̄b⁹ ꝯstituunt' et resultant. z hoc mō capit' ꝓprie potentia sensitiua sc₃ p illa tercia entitate et istas non trahit aīa secū cū separatur a corpore sed corrūpitur. Sed solum trahit ipsas capiēdo p formali siue p eo qd ē ex parte aie. et sic debet intelligi autoritas Augustini. qn̄ dicit. Q₃ aīa cū recedit trahit secū potentias sensitiuas z̄c.

Querit' secundo. Utrū originale pctm̄ ꝯhatur in aīa ex carne ex aliquo appetitu z voluntate aie. ¶ Sci endū q̄ duplex ē appetit⁹ aie vel volun/tatis nr̄e. vnus deliberatiu⁹ alius natu/ralis. Prim⁹ ē ipsamet volūtas s̄m q̄ ē li bera z libere elicit opationes suas. Na/turalis appetitus est qdā inclinatio vel tendētia volūtatis s̄m quā inclinat' ad aliqd sibi cōueniēs: z isti duo appetitus differūt q₂ pm⁹ p̄requirit cognitionē: q₂ nihil volitū nisi p̄cognitū. natural' autē nō p̄supponit aliquē actum intellectus. ¶ Triplex ē sensus. Prim⁹ dicere aīam appetere appetitu deliberatiuo infectio nem carnis z ꝯtractionē pcti anteq̄ aīa cōiungatur corpori vel carni ē heresis. ¶ Scd⁹ sensus. Dicere animā ꝯtrahere originalē culpam ex carnis corruptione tanq̄ ex materiali z ex appetitu natura li ipsi⁹ aie ex causa efficiēte ē multū ꝓba bile sed ista scd'o reprobat'. ¶ Terci⁹ sen sus z ver⁹ stat in ista ꝑpōe. Dicere q̄ aīa nr̄a ꝯhit pctm̄ originale p appetituȝ na/turalē sui quā h₃ ad carnē infectā ita tñ q̄ vnio aie ad corp⁹ nō sit causa pncipal' q̄re pctm̄ originale ꝯhit'. Sed peccatuȝ originale siue viciū qd nascēdo ꝯhimus inest aie pmo rōne ptis sensitiue. z sic p₃ rn̄sio. Concede g̃ q̄ originale pctm̄ put est viciū in nobis primo inchoa't a parte sensitiua: q₂ triplex ē corruptio: qdā est qua psona corrūpit naturam sicut fecit adā. Alia qua natura corrūpit psonā. Tercia qua persona corrumpit seipsam peccando actualiter.

Tercio querit. Utrum maior sit infectio generatiue p origina/le q̄ alteri⁹ potētie. ¶ Rñsio dicendū q̄ absq̄ dubio inter ceteras potentias sen/sibiles maxime corrupta est vis genera/tiua. Uñ sicut cōsueuit dici. Alie vires non solū dicunt corrupte. ipsa ꝟo corru pta dicit̄ z infecta ꝑpter ↄcupie pruritū z vehementiā q̄ residet in ipsa: qm̄ est ra dix infectionis z corruptiōis. Hinc est q̄ illa vis q̄ est administratiua illi⁹ semis plus hꝫ in se de infectione z corruptione originali.

Quarto querit̄. Utrū aīa inficiat̄ a carne. ¶ Rñsio dicendū q̄ absq̄ dubio oēs doctores ↄueniūt ī ista ↄclusione z tenēt q̄ aīa ↄtrahit pctm̄ ori ginale mediāte carne supple seminata ab adam. ¶ Prima ꝓpō. Q: aīa vnit̄ carni mortali z passibili quā nō pōt regere ef/ficitur ↄcupiscēs: z sic cōtrahit maculā originalis culpe: q: ipa ↄcupiscētia siue necessitas ↄcupie reddit aīam ꝑuersam ¶ Scḋa ꝓpō. Et qm̄ caro mortalis ha/bet ꝓpagari ex carne mortali: z mortali/tas fuit in carne primi parētis propter pctm̄ inobediētie: hinc est q̄ pctm̄ origi nale in nos dicit̄ trāsire a ꝑmo parente. ¶ Tercia ꝓpō. Per naturam prebet ca ro ipsi aīe obstaculū vel offendiculū vt non habeat illā iusticiā ex hoc q̄ ꝓpaga ta est a ꝑmo parente. ¶ Quarta propō. Uñ ex ↄiunctione anime ad talē carnē sc3 ꝓpagatā ab adā: ille qui nascit̄ dicit̄ fili⁹ ade. i. ire. ¶ Quinta propō. Et q: adā offendit deū: non tm̄ pro se: sed etiā in tota sui posteritate. Hinc est q̄ anīa hoc ipo q̄ tali carni ↄiūgit̄ et spectat ad genus ade: q: peccauit in adā: indigna efficitur vt sibi iusticiā apponat: z cum debeat hr̄e z non hꝫ culpabil' est et rea z per ↄsequēs efficit̄ cōcupiscēs z vana: si/cut manus paralitica efficit̄ tremulosa ex dissolutione ꝟtutis regitiue. Itē da to q̄ deus crearet hoiem de digito nouū vt aliqd̄ excepto semie nō ↄtraheret ori ginale pctm̄. Fomes pcti est quedā qua/litas morbida in carne exñs causans re/bellionē viriū inferiorū ad supiores in/clināns ad mot⁹ sensuales z inordinatos. Ista diffinitio est mgr̄i z antiquoꝝ que pro parte est vera sicut experimur.

¶ Sed querit̄. Utrum fuerit in virgine maria. Sūt due opiniones vna dicit q̄ sic. in conceptione filij dei fuit totaliter sopitus z extinct⁹. Alij dicūt z tenēt fir/missime cū qb⁹ est mgr̄ nr̄ q̄ nūq̄ habuit fomitē nō qn̄ infuisset nisi de⁹ ꝑseruasset eā z sic fm̄ vtrūq̄ modū in ea non fuit motus aliqs sensualis z inordinatus vt sit tota pulcra et nulla macula sit in ea fm̄ sacrā scripturam.

Quinto querit̄. Utrū originale cōtrahat̄ in aīa ex carne ex ali quo appetitu z volūtate anie. ¶ Rñsio dicendū q̄ nunq̄ caro pōt aiam inficere nisi aīa haberet colligātiā ad ipam ꝓpt̄ hoc simplr̄ cōcedendū est pctm̄ origina/le esse contractum z nullo mō debet dici actum. Et hoc ipsum nomen indicat qd̄ dicitur pctm̄ originale esse cōtractū: nō actuale dꝫ naturale nō voluntariū.

Circa trecesimam scḋam distinctionem querit̄ primo. Utrū baptismus deleat originale pctm̄ q̄tū ad culpā. ¶ Rñsio dicendū q̄ iusticia dei ordinauit postq̄ adā perdidit iusti/ciam q̄ nunq̄ videret faciē suā nisi illā recuparet in se vel in equiualēti: sed nul lus descendēs ab adā per ꝓpagationem potest recupare eam sed in equiualenti sc3 in gratia dei que dignior est ipa iusti cia potest recuperari: sed culpa origina lis nō promeretur pena sensus sed pena damni: quia dixit iusticia diuina nūq̄ videbit me homo. Unde cum excludit̄ carētia debite iusticie ꝑ grām baptisma

lē:remanet ꝯcupiſcentia rōne pene ꝛ ſic concedo pctm̄ originale q̄tū ad culpā remitti ꝛ deleri in baptiſmo. Etiā ſine confeſſione p̄ma: licet debeat habere cōtritionē ꝛ ratio eſt qꝛ nondū habet p̄mā tabulā naufragii ſcꝫ baptiſmum.

Scḋo queritur. Utrū

originale pctm̄ deleri habeat q̄tum ad cauſam. ¶ Rn̄ſio dicenduꝫ ꝙ dupl'r eſt loq̄ de cauſa originali. Aut ſm ꝯſiderationem vnius hominis in ſe. Sic ſemp cuꝫ deletur originale pctm̄ delet' ꝛ cauſa originalis peccati q̄tum ad hoc vt non poſſit pctm̄ originale deinceps cauſare in anima baptiſati. Remittitur em̄ qḋdāmō feditas carnis et ꝑ cōſequens improbitas ſui tyrannidis ratione cuius habebat ſpiritum in ſeruitutem peccati redigere: qḋ quidem non poteſt facere poſt baptiſmū ꝓpter auxiliū gratie qḋ ibi datur ſpū̄i: per qḋ preſidet carni et ita effectus illius gratie qḋdāmō redundat in carnē. Aut ſcḋo per comparationē ipſius ad alterū: ex ipo ꝓpagandum ſic per baptiſmū non delet' originale q̄tum ad cauſaꝫ ſiue radicem. Ratio huius: quia corruptio q̄ eſt cauſa peccati originalis ꝓpagandi eſt corruptio nature cōſiſtens penes vim generatiuam q̄ habet radicari in carne.

Tercō querit' in quo ſit

concupiſcētia tan̄q̄ in ſubiecto videlicꝫ ¶ Utrū ſit in aīa vel in carne. ¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ ſi quis vellet ꝓprie ſubiectū cōcupiſcentie carnalis aſſignare: nec tm̄ diceret carnē: nec tm̄ diceret animā: ſed ipſum totum coniunctū: vt ſicut ſentire eſt actus coniuncti: ſic etiam actus cōiuncti eſt delectari carnaliter ꝛ concupiſcere. Uñ rōnes docto. ꝙ cōcupiſcentia magis eſt in aīa q̄ in carne ſunt concedende. ¶ Utrum ſit a deo tan̄q̄ a ꝑncipio. ¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ homo meretur habere talem operationē ex ſua culpa ꝛ inobedientia. Deus ṽo hoc malum ad illud ꝑexiſtēs ordinat ex ſua iuſticia. Ex quo ſequit' ꝙ pena inq̄tum eſt a deo eſt iuſta.

Quarto querit'. Utrū

illam maculā quā anima ꝯtrahit ex carne debeat de⁹ ſibi iputare id ē. Utrum iuſtū ſit ꝙ deus imputet maculā peccati originalis ¶ Rn̄ſio dicendū eſt abſq̄ dubio ꝙ deus imputet originale peccatum ipſis paruulis in demeritū: quia in reatū pene: ſaltē pene damni. Hoc ex igit diuine potētie altitudo. Si anima rationalis hoīeꝫ deo non reddit cum in ſe non habeat decus imaginis diuine ꝑ qḋ honorari debet: neceſſe eſt ꝙ deus decus culpe recōpenſet in decorem iuſticie Scḋo hoc reqrit ſapiētie diuine pulcritudo: qꝛ non patitur aliqḋ turpe ſed omne peccatum actuale vel contractum eſt priuatio modi ꝛ ſpeciei ꝛ ordinis. neceſſe eſt ꝙ inordinationem nature deus recompenſet per ordinem pene. Tercio hoc etiam requirit diuine iuſticie rectitudo. In quocunq̄ igit' eſt illius iuſticie carentia: merito ſibi imputat' a diuina iuſticia. Deus ṽo recte exigit a natura qḋ ipſe dedit et qḋ iuſte debetur. Grego. de arimino tenet ꝙ punient' pena ſenſus ſed i hoc dimittitur ab omnibus. Sed ſm aliquos nullam triſticiaꝫ habebunt ꝛ gaudebūt ad inuicem ꝛ venient ſuper terram: tamē carebunt ſummo gaudio viſione dei.

Quinto querit'. Utrū

deceat diuinam iuſticiam animam tali carni infundere. ¶ Reſpōſio dicendū ꝙ iuſticia dupliciter capit'. Uno mō vt eſt ipius diuine bonitatis condecentia hoc modo decet diuinā iuſticiam aīam rationalem infundere carni ex adam propagate: rum ex hoc qḋ eſt rerū cōditoꝛ de-

ret' appetitui nature satisfacere: tū etiā ex hoc q rerū conseruator siue prouisor decet eū sic conseruare sm q nata est conseruari: tum quia gubernator sic debet administrare sm q instituit et nature sue indidit virtutē z potentiā ad mouendū z operandū. Aug⁹.in.vij.de ciuita.dei. Sic res quas condidit administrat vt eas agere ppios motus sinat. Ex hoc colligitur necessario q ad diuine bonitatis condecentiam spectat inq̃tum est rerū administrator q anias talib⁹ corporib⁹ infundat. Exemplum. Si pmisissem alicui q̃tcūq̃ dolia facere de aliqua arbore implere ea vino: z radix illius arboris sic inficeret vt oīa dolia ex illa arbore facta vinū inficerent: qđ illis infunderet non esset culpa mei infundentis vinum in talia dolia: q2 ego facio qđ debeo z pmisi: sed ei⁹ culpa est q radicē arboris infecit z inepta dolia pparauit Et sic patz rñsio. Scđm aliq̃s paruuli pueri i limbo habebūt leticiā naturalē inter se per amiciciā z sic nō debent velle non esse: quia magnū est esse creaturā dei z melius q̃ esse non simplr. Sensus istius auctoritat Grego. O felix culpa que talem meruit habere redemptorem: est o felix redemptor qui voluit facere talem redemptionē vt essem⁹ a culpa liberati z in gr̃a restituti.

Circa tricesimā tertiam distinctionē queritur primo. ¶ Utrū peccata parentū proximorꝫ filijs imputentur: z ad eos transmittant. ¶ Parentes proximi dicuntur illi a quib⁹ immediate aliquis filius generatur. ¶ Responsio dicendum q z si circa actum generatiuū attendatur: nō tamē dicit corruptionem q̃ fit in ipa virtute generatiua sm se: sed qui consistit circa voluntatem rationalē: z ita circa personam: z propter hoc culpa adulterij sm q culpa in prolem trāsfundi non habet. Nihilominus tū quia circa actū gñatiuū consistit plus imputat prolī q̃ alia peccata parentum. Unñ vilis z abiectus reputatur ille qui est natus de adulterio: z etiā sm leges humanas hereditate paterna indignus reputatur. Unde illud peccatum plus redundat in prolem q̃ alia actualia. Non tamē sic redūdat vt culpa primi parētis qui posteritatē suam nō tm obligat ad ignorantiā z penā: sed etiam fedauit pcti originalis macula ob quā quilibet cum nascitur dignus est ira: et indignus visione dei.

Secūdo querit. Utrū primus parens pro posteris suis satisfacere potuit: sic potuit eos ex culpa sua viciare id ē inficere ¶ Rñsio sm scotum Satisfactio est duplex: quedā generaliter capta: z quedā ppie dicta. Prima est redditio volūtaria equiualentis pro equalenti: alias indebiti. absoluta datio non potest dici satisfactio: dicit volūtaria q2 si non est talis magis satis passio esset: q̃ satisfactio: damnati satis patiuntur non tamen satisfaciunt quia nō sustinēt voluntarie. dē equalentis. i. equalentis alias indebiti: quia si sum⁹ obligati ad aliqua opera non possum⁹ satisfacere per illa: et ista est causa de operationibus tam interioribus q̃ exterioribus. Proprie dicta est operatio exterior laboriosa et penalis: vel aliqua passio vel pena voluntarie assumpta ad puniendum peccatū a se cōmissum vel ab alio: et hoc propter diuinam iram placādam. Et sic Adam satisfacere non poterat vt impediretur transfusio culpe originalis in posteritatem suam. ¶ Nota bene id est doctissime. Uolūtas dei plene satisfacit pro peccatis nostris. Scđa causa z meritoria est passio xp̃i a qua habent efficaciam sacramēta.)

Tercio querit. Utrum originale in oib⁹ reperiat equaliter. ¶ Responsio dicendu q sicut si adam stetisset: oes eqles essent innocetes. Ita nuc cum adam peccauit: oes facti sut eqliter peccatores: z ita culpa originalis in oibus reperitur eqliter: ita q no maior i vno q in altero: nec etia intendi habet in eodem subiecto. Excepta virgine maria. ¶ Nota q maioritas vel minoritas vel equalitas puationis sumit fm quatitatem habit⁹: ita q tata est priuatio quatus est habitus sibi oppositus.

Quarto querit. Utru sit ponere vnu originale vl plura. ¶ Responsio dicendu q in vno homie vna est aia q per originale pctm inficit. Et vnius hominis vna est generatio in qua et per qua originale pctm transfunditur z ideo originale pctm in vno hoie est vnu solu qtu ad vnitatem fm specie z qtu ad vnitate fm numeru. Peccatu ade dr eo vnu qd est origo oim pctoz: z sic non tm vnu spe sed etia vnu numero. Alio modo dr originale pctm qd est in nobis origine. Et hoc mo no fuit originale in adam sed actuale In nobis aut originale z non actuale.

Quinto querit. Utru paruuli decedetes in solo originali puniantur pena ignis materialis ¶ Rnsio cocordat pietati fidei z iudicio ronis q qr paruuli decedetes cu originali caret iusticia z spus sci gra qui est pign⁹ eterne hereditatis: puant in eternu visioe dei sed qr no habuerut in se actuale delectatione peccati nec in spu nec in carne: ideo non sentiut pene ignis acerbitatem ¶ Nota q licet damnati puniantur infinitis penis z tormentis. i. valde multis tamen ponuntur tres quasi principales grauissime. Prima est carentia visionis dei q dicit esse grauissima fm Crisosto. qtum ad damnu q pdiderut bonu infinitum: qr ta mala est puatio alicui⁹ boni q est illud bonu cuius est priuatio. Scda est vermis csciencie q est tristicia de beatitudine amissa pp̄ter pctm ppriu actuale z desparatio z rabies z est grauissima pena sensus interiorum anime. Tercia est pena grauissima sz ignis infernalis qtum ad acerbitatem doloris causati in carne. ¶ Nota q est quidam ignis qui accedit aqua z extinguit oleo vt pz de igne calcis. Ali⁹ est ignis vstiuus sed no cobustiuus q infert passione magna sed no csumptione Et de isto loquitur comestor dicens q talis fuit gladius versatilis posit⁹ an paradisu terrestrem z hmoi est ignis infernalis. Et de isto est qstio. Alius est ignis qui tm mo illuminat sine cobustione z vstione. Et istos tres ignes pter igne elemetare ponit Guilhelm⁹ parisien. in suma sua. Nota q phus in thopi. ponit triplicem igne sz ignis carbo z iste viuit in materia terrestri: et talis est ignis infernalis qui sulphureus z niger z summe afflictiuus est. Alius est ignis flama qui viuit in aere. Alius est ignis lux et iste viuit in ppria regione. ¶ Et sic patet responsio q paruuli non punient pena sensus sed damni. ¶ Utrum paruuli decedentes in solo originali puniant aliquo dolore interiori. Nota q dolor et tristicia distinguuntur proprie loquedo. Quia dolor proprie est passio que inest anime primo ex carne z fm parte sensitiuuam. Tristicia autez est passio q primo inest anime fm se z fm partem intellectiuam Ex quo sequitur q demones proprie no dolent nec etiam anime separate qdiu sunt separate sed bene ambo habent tristiciam: tamen vnu capitur pro reliquo In hac qstione capitur dolor large pro tristicia que dicitur dolor interior. Tristicia est q ex his q nobis nolentibus accidunt Scdm magistru stephanu Bruleser. Iste doctor videtur ibi nimis esse rigorosus: quia fm ipum pbabile videt

q isti paruuli erunt in isto mundo post diem iudicij: et proficiēt in scientia et poterūt disputare et letari ad inuicē: tamē nihil habetur certū.

Circa tricesimā quartam distinctionē queritur primo. ¶ Utrum malum sit a bono vt ab origine. ¶ Responsio dicendū est igitur sicut fides sana et magr in littera sanctorum auctoritatibus manifestat q malum a bono habet originem. Scdm autē q malū dicitur malus actus interior sic pōt esse primū in genere mali: sed non in genere entis. In genere mali potest esse primū sicut in prima deordinatione volūtatis luciferi anteq̄ nulla precesserat malicia nec tamen potest esse principiū in genere entis. Actus eīn ois a potentia pcedit et posterior illa est. tanq̄ effectus est posterior causa. Et qm̄ potētia illa bona est de genere bonorum. patet q malū originem habet a bono.

Scdo queritur. vtrum malum sit a bona causa: vtpote a voluntate efficiente et deficiente. ¶ Rnsio dicēdum est q absq̄ dubio malū siue pctm̄ est a volūtate vt deficiente: vt dicit August. in Ench. Nemo querat causam male voluntatis: nō eīn habet causam efficientem sed deficientem. Et hoc pōt dici tripliciter fm q triplex est defectus circa volūtatem scz naturalis culpabilis penalis. Nam defectum naturalem voco ipsam defectibilitatē q̄ est a voluntate hoc ipso q ex nihilo. Defectū culpabilem voco ipm peccatum. Defectum penalē voco illud damnū siue nocumentū siue lesionem que consequitur ad illud. vñ August. Nunq̄ eīn est dedecus peccati sine decore vindicte.

Tercio querit. vtrū malum sit a bono fm intentionem vel pter. ¶ Responsio dicendū q de malo est loqui dupliciter. aut de eo qd est malum. aut de malo sub ratione mali. Cum ergo queritur verum fiat per intentionem vel preter. Dicendum q si intentio comparetur ad id qd est malum: sic bene cōtingit malum intendere et tanq̄ finem et tanq̄ id qd est ad finem: sicut aliquis intendit finaliter luxuriari vel vane gliari tanq̄ id qd est ad finem: sicut facere furtum intendit vt inde possit viuere voluptuose: et intendit mentiri vt possit falso laudari. Si vero intentio comparetur ad malum sub rōne mali potest dici dupliciter. Aut ita q intendat hoc facere tanq̄ malum simpliciter et malum sibi et hoc modo nullus intendit: quia nihil appetitur a voluntate nisi sub rōne boni simpliciter vel boni sibi. Aut ita q intendat hoc tanq̄ malum simpliciter: verumtamen bonum sibi: et sic malum pōt fieri per intentionē et fit aliquādo. licet nō ab omnibus: sed a maliciosis quibus propter corruptionem palati interioris mala sapiunt vt bona. Qm̄ igitur illud qd est malum cadit sub intentione: et aliqua sunt que habent maliciā coniunctā inseparabiliter: et qui intendit aliquid: per consequens iudicatur intendere qd est illi vnitū inseparabiliter hinc est q malum iudicatur et punitur: vt factum per intentionem. Ex his patet Rñsio ad questionem.

Quarto queritur. vtrū aliqd malum sit ab omni bono seqstratum. Et hoc est querere. ¶ Utrum aliquid sit ita malū q nihil habeat de bono: sed sit in summo. ¶ Rnsio dicendum q ponere malū aliquod esse quod nihil habeat de bono non solum est peruersitatis heretice: sed etiam manifeste cecitatis et stulticie. Sicut enim in opponendo monstratum est ipa positio implicat

in se opposita. Implicat enim quod illud scilicet summe malum sit et non sit: quod idem possit et non possit. quod idem sciat et nesciat. Et dum implicat in se opposita destruit seipsam. Augustinus dicit quod manicheus nesciuit quid esset malum et quia voluit de malo disputare nesciens quid hoc esset. Ideo se et multos precipitauit in errorem.

Quinto queritur. vtrum malum siue malicia sit in bono sibi opposito. ¶ Responsio. Dico enim quod malum substantificatur in bono et non solum in bono: sed etiam quoddammodo sibi opposito. Unde augustinus. Cum bona et mala nullus ambigat esse contraria: non solum simul esse possunt sed mala omnino sine bonis et nisi in bonis esse non possunt Hic expresse habetur quod mala sunt in bonis sibi oppositis. In bono autem quod directe et formaliter opponitur substantificari non habet: sicut dicit Augustinus vt opponitur virtus et viciũ: gratia et culpa. ¶ Utrum malum sit in bono tanquam aliquis habitus: an sit pura priuatio. ¶ Responsio dicendum quod malum siue peccatum dupliciter potest accipi. Uno modo abstractiue. Alio modo concretiue. Secundum autem quod malum dicitur concretiue sic concernit illud quod deformat vel aliquam actionem vel aliquam substantiam: et sic dicitur malum res mala vtpote actio mala vel anima mala. et hoc modo malum aliquid est et habet esse naturae: et si peccator dicatur nihil esse: hoc dicitur quantum ad bene esse: quod quidem est esse ordinatum. De quo dicit Boecius. Omne esse est quod ordinem retinet seruatque naturam. Contingit iterum loqui de malo siue peccato abstractiue et hoc modo malum siue peccatum in recto siue praedicatione formali non est aliquid sed nihil: quia non est ens nec bonum: sed priuatio boni. Quamuis autem maliciam vel peccatum nihil sit in recto: in obliquo tamen alicuius est et alicuius vt oppositi: et alicuius vt subiecti. Alicuius vt oppositi vtpote boni. Malum enim est priuatio boni: et quia sic est priuatio boni: vt tamen non sit omnino vera boni adnihilatio sic priuat bonum gratie quod relinquit bonum nature: sic priuat actus vt relinquat aptitudinem sic priuat bonum quantum ad effectum vt tamen in subiecto relinquat debitum: et ideo malum abstractiue sumptum formaliter loquendo priuatio est: et ideo nihil est. Est entis alicuius vt subiecti: quia est in aliquo ente. Non enim est omnimoda priuatio siue adnihilatio.

Circa tricesimam quintam distinctionem queritur primo. ¶ Utrum peccatum aliquod bonum habeat corrumpere. ¶ Responsio dicendum quod absque dubio sicut Augustinus in pluribus locis dicit. Peccatum corrumpit et aliquo bono priuat. Cum enim per peccatum fiat anime deformatio et obscuratio nec possit intelligi aliquid deformari vel obscurari sine ammissione alicuius luminis et pulcritudinis necesse est intelligi: per peccatum aliquod in nobis bonum corrumpi. ¶ Notandum est quod peccatum non est qualiscunque priuatio nec cuiuscunque boni: nec in quacunque creatura reperta: sed peccatum siue culpa priuatio est iusticie. Iusticia autem vt dicit Anshelmus. est rectitudo voluntatis. Voluntas autem est in sola rationali creatura: ac per hoc et iusticia: et sicut iusticia est voluntatis rectitudo: sic culpa que iniusticia est. est voluntatis obliquatio. Sicut igitur per obliquationem fit declinatio a rectitudine: et quedam rectitudinis exterminatio: sic in culpe commissione fit in anima quedam rectitudinis adeptio siue corruptio. Et est atten-

dendum quod cum ad rectitudinem volun tatis tria concurrant: scilicet ipsa potentia recti tudinalis et ipse habitus rectitudinis: et ipsa habilitas media: peccatum non corrumpit ipsam potentiam secundum quod po tentia nec simpliciter nec secundum quid: ipsum vero habitum rectitudinis simpliciter tollit. Ipsam vero habilitatem mediam quoddammodo corrumpit et quoddammo do relinquit. ergo potentiam nec dimi nuit nec aufert. iusticiam simpliciter tol lit. habilitatem vero mediam diminuit. dum homo per peccatum minus et mi nus redditur ad rectitudinem iusticie habilis secundum quod linea que magis et magis curuatur: minus est habilis ad dispositionem rectitudinis. Patet responsio.

Secundo queritur. Utrum peccatum sit ipsa corruptio passio essen tialiter loquendo. ¶ Responsio. Notan dum sicut predictum est. Peccatum est corruptio consistens circa voluntatem et eius actum cum sit obliquatio a rectitudi ne iusticie. Uoluntas autem in actu suo est instrumentum seipsum mouens. Un de quando voluntas ad aliquid moue tur libere: si moueatur nihil afficiatur in ordinate: illa inordinatio respicit et vo luntatem mouentem et voluntatem mo tam. Quia voluntas dum inordinate afficitur inordinate mouet: et inordina te mouetur: quoniam igitur culpa prout con sideratur in actu nihil aliud est quam mo tus voluntatis inordinatus: et ad illum motum concurrit actio et passio: non tantum est corruptio actio: immo etiam corru ptio passio Nam et inordinatio qua ani ma se deordinat: quia prouenit ex pecca to nihil aliud est quam absentia vel caren tia vbi debet esse. Sed priuatio iusticie passiua nihil aliud est quam carentia debi te iusticie. Et inordinatio qua anima deordinatur: vtraque est culpa differens comparatione: vna tamen per essenti am. Et quia quales sunt actus tales sunt habitus maxime cum habitus generan tur ex actibus sicut est in genere malorum habituum. Hinc est quod deformitas vel pri uatio in voluntate relicta et habet in se aliquid correspondens actioni: et aliquid corre spondens passioni. Et sic eadem culpa est cor ruptio siue priuatio boni non solum acti ue sed etiam passiue dicta secundum veritatem loquendo: secundum appropriationem pro cor ruptio illa iniquitatum est actiue intellecta tenet mere rationem culpe: iniquitatum vero passiue dicta tenet rationem pene. Quia iniquitatum est actiue dicta tenet rationem voluntarii Iniquitatum pro passiue rationem inuoluntarii: nec ista sunt incompossibilia circa eandem actionem et motum. Nam expresse videmus quod in eadem actione cor porali vna et eadem actio et delectat et le dit et per consequens contristat sicut cum sca biosus scalpendo cutem suam dilaniat et dilaniando delectatur et etiam ledi tur et vnum placet et reliquum displi cet. Similiter et eadem actione spiritu ale est auersio ab incommutabili bono et conuersio ad commutabile bonum conuer sio placet et auersio displicet. Sic in pro posito dicendum est quod eadem culpa po test dici actiue et passiue: put tamen acti ue dicitur proprie: tenet rationem cul pe. iniquitatum vero passiue tenet rationem pene. Patet responsio.

Tercio queritur. Utrum peccatum ex hoc quod corrumpit bonum contrarie tur bono increato. ¶ Nota hanc distin ctionem quod malum contrariari alicui bo no potest intelligi dupliciter. Primo mo do prout malum contrariatur bono in se formaliter. Secundo modo prout ma lum contrariatur bono in suo effectu. Ex his sequuntur alique propositiones ¶ Prima propositio est. Malum non potest contrariari summo bono: cum

illud sit bonū p essentiā cui nihil oino ē contrariū. ¶ Scda ppō. Nihil pōt repugnare deo in suo ope: qm virtus dei oipotentissima est: ideo nullū potest inuenire obstaculū. Tantus est z talis ordo vniuersitatis quē ei conditor dedit vt a nullo possit malo perturbari: vt vult Augustin⁹. ¶ Tercia ppō. Aliquid pōt repugnare deo in effectu suo: quia per malum bene cōtingit aliquē dei effectū reddi minus habilē ad susceptionē diuine influentie ad obtentū perfectionis z beatitudinis ad quē ordinatꝰ ex sua primaria cōditione. Patet respōsio. Cum em̄ dicitꝰ q̄ aliquis hō aduersatꝰ deo hoc non intelligitꝰ q̄ aduersetꝰ z inimicetꝰ volūtati bn̄placiti cui nullus potest resistere: immo semꝑ impletur vel ab homine vel de homine. qz cū deus pcipiat vnū z homo malus facit ↄtrariū deo aduersatꝰ. Dē⁹ odit non affectu z repugnātia voluntatis sed effectu punitionis: sic em̄ hoiem affligit sicut quis affligeret suuz aduersarium z reddit subiectum.

Quarto queritꝰ. Utrū per qōlibet malum habeant ista tria. s. modus species et ordo corrumpi simul z inseparabiliter. ¶ Rn̄sio dicenduz est q̄ creatura rōnalis z est natura quedaz z est vlterius pter alias creaturas operans per volūtatem: z vtroq̄ modo habet comparari ad deum et vtroq̄ habet reperiri in ea mod⁹ species z ordo vtroq̄ etiam modo habet circa eam reperiri quod est istoruz triū corruptiuum sed malū culpe pprie habet consistere circa ipam ſm q̄ est voluntarie operans z ideo priuare habent modum speciē et ordinem ſm q̄ consistunt circa ipam voluntatem vt est voluntarie operās. Uoluntas aūt cum habet modū speciem et ordinem sicut debet bona est. Tunc autem voluntas nostra bona est quādo in mouendo siue operando continuatꝰ diuine virtuti: vt principio mouenti et conformatur ei vt regule dirigenti z vnitꝰ ei vt fini quietanti: et in primo attenditur modus. in scdo species: et in tercio ordo ſm comparationē in triplici genere cause. Quandocūq̄ vero aliquis peccat necessario discōtinuatur a deo tanq̄ a pncipio mouente: quia deus nunq̄ mouet ad peccatuz. Discordat a deo tanq̄ a regula dirigente z elongat se z deordinat aliquid a fine quietante: ponens creaturam finē: z in om̄i peccato necesse est ista tria cōcurrere. et sic patet q̄ omne peccatum circa voluntatem corrūpit: hec tria scz modum speciem et ordinem simul et inseparabiliter.

Quinto q̄ritꝰ. Utrum hec tria per qōlibet peccatum corrūpantur equaliter. ¶ Responsio dicenduz q̄ cum illa tria videlicet modus species z ordo prout priuantꝰ per modum culpe sunt conditiones eiusdem bone voluntatis: non solum ab inuicem inseparabiles: verumetiam equales equaliter priuantur per qōcunq̄ malum culpe. Qōlibet enim malum culpe intantū deordinat in q̄ntuz facit deo dissimilem: z intm̄ elongat a deo: ita q̄ quēadmodum gratia equaliter reddit animam ordinataz et speciosam et potentem in bonum. tm̄ vel magis culpa deordinat ipam z deijcit in malum. Et quemadmodū in gloria similiter est adequatio dotū: sic etiam in culpa equaliter fit priuatio horū triuz. Et ideo dicitur visio in gloria est tota merces propter connectionem z equalitatem in dotibus gloriosis: sic etiā vt dicit August. in libro octuaginta triū questionū q̄ totum nomen mali de speciei priuatione repertū est: nō quia malum per solaz speciem priuetur vel pncipaliter sed quia in priuatione speciei intelligitur priuatio aliorum. Patet resolutio.

Querit sexto. Utrum per malū contingat hec tria corrūpi totaliter. ¶ Rñdeo. Dicendū q̄ absq̄ dubio p malū culpe nō ɔtingit oīno remoueri z priuari habilitatē volūtatis ad bonū nec modū spēm et ordinē q̄ fm illā attendunt z hoc manifeste apparet quia nūq̄ voluntas pt esse sine naturali habilitate z aptitudine ad bonū: sicut g̃ non pt voluntas peccādo desinere esse sic nō pt totā habilitatē illā pdere z modū speciem z ordinē q̄ fm illā attendūt z totaliter amittere. Et hoc qdē expsse Aug⁹. dicit. Et in h̄ oēs doctores cōiter ɔsentiunt. Dū eñ hō peccat deū offendit z ex hoc efficit indign⁹ z inept⁹ ad suscipiēdū grām dei. reddit pron⁹ ad malū z inept⁹ ad opa virtutū: sed planū ē illud q̄ nūq̄ est aliqs adeo indign⁹ gr̄a dei quin adhuc possit esse indignior: qz nunq̄ offendit: quin q̄diu ē in statu vie sit susceptibilis grē: z ita nunq̄ ex illa pte efficitur inhabilis in summo ad susceptionē grē.

Circa tricesimāsextā distinctionē queritur primo. Utrū pctm̄ sit pena pcti. ¶ Rñdeo. Dicendū ē q̄ absq̄ dubio sicut auctoritates sctoꝝ expresse dicūt tenendū est q̄ pctm̄ est pena pcti non tm̄ causalr̄ sed etiā essentialiter. Nā pena duo dicit scz malū siue damnū z dicit ordinē ad pcedens meritū z hec duo cōtingit reperiri circa sequēs pctm̄. Dāmificatio eñ z nocumentū est in ipso fm q̄ pctm̄: eo eñ est pctm̄ quo nocet et magnū malū icurrit qs cū icidit ī pctm̄ etiā si nihil aliud deberet habere posterius. Ordinationem vero habet in eo q̄ sequens. Hoc ipso eñ q̄ homo est in peccato dignus est dimitti cadere in aliud. Apocalipsis vltimo. Justum est vt qui in sordibus est sordescat adhuc.

Querit secundo. Utrū passiones anime sint pene tm̄. an pene simul z pctā. ¶ Rñdeo. Dicendū q̄ sicut expresse dicit mgr̄ z probat p augustinū multe sunt passiones aie q̄ nō sunt solū penales: verūetiā culpabiles: sicut ira et inuidia licet hmōi passiones pctā sint: tñ nō sunt pctā inq̄tū passiones vt dicit Aug⁹. Ois passio inq̄tū ipsā aliqs patitur nō est peccatū: sed hmōi passiones pctā rōne inordinationis volūtatis coniuncte vel antecedenter vel consequēter. Passio illata ab extrinseco non est meritum vel demeritū nisi inq̄tū a voluntate respuit vel acceptat. Un̄ occidi p xpo nō est meritoriū nisi inq̄tū volitum sed sufferētia passionis. Passio illata ab intrinseco vna orit ex corruptione nature qm̄ natura est voluntas libere corrupta viciosa corruptione p ɔcupiscentiā z tales sunt passiones ire z inuidie. Alia orit ex corruptione penali p mortalitatē inflictā vt fames z sitis zc̄. Uolūtas eñ aliqñ cōuertit ad bonū simplr̄. z tunc detestatur z odit qd aduersat illi bono. vtpote pctm̄. z hoc mō passiones inde consurgentes sunt iuste z meritorie. Si voluntas cōuerta ad bonū ppriū z ad bonum vt nūc. tunc passiones q̄ inde cōsurgunt culpabiles sunt z male: vtpote qñ homo vult irasci zc̄.

Queritur tercio. Utrū cōtingat in aliquo ponere culpā sine pena subsequēte. ¶ Rñdeo. Dicendū q̄ impossibile est culpā in aliquo esse quin ad ipsam seq̄tur pena inseparabiliter. Et rō hui⁹ pōt sumi. Primo ex perfectione diuine equitatis. ¶ Scdo ex pulchritudine vniuersitatis talis est ista pulchritudo q̄ nullo mō fedari pōt nec pctm̄ a pena separatū pōt esse. ¶ Tercio ex corruptione culpe fedātis. qn mod⁹ spēs z ordo circa actionē voluntatis puertitur. Augustin⁹. Nemo habet iniustū lucrū sine iusto dāno: vbi lucrū ibi dānū. ¶ Quarto ex cōditione nature peccantis perdit magnū bonū scz deū perdit honorē: pro/

prium solacium. et incurrit remorsum. Tante enim equitatis est deus quod est iudex omnium vt non patiatur dedecus peccati ad modicum esse sine decore iusticie: omni enim modo debet iusticia iniusticiam fugare. Ex pulchritudine vniuersitatis. Ex corruptione et inordinatione culpe fedantis. Et ex conditione nature peccantis.

Queritur quarto Utrum

pena esse possit in aliquo sine culpa precedente. ¶ Respondeo. Dicendum est quod si intelligatur de causa meritoria de condigno sic non habet veritatem: si autem intelligatur de causa sine qua non sic aliquo modo habet veritatem. Nulla enim esset pena in homine nisi precessisset culpa. Et sic patet quod omnis pena aliquo modo respicit culpam: sed quedam vt presentem in se: vtpote pena infernalis: quedam preteritam in se: sed presentem in reatu et sequela: sicut pena purgatoria. Quedam vero solum vt preteritum et hoc in eo qui punitur: et sic est omnis pena iustorum christo excepto. Quedam vero respicit culpam non in se sed in alio sicut patet in christo: quia fuit voluntarie. Et per hoc patet Responsio qua queritur. Utrum pena possit separari a culpa. Concedendum est quod sic propter ordinationem quam habet ad bonum posterius quod ex ea elicitur.

Queritur quinto. Utrum

aliqua pena sit a deo. Respondeo. Dicendum quod pena plus dicit quam malum. Malum enim importat absentiam siue defectum boni vbi debet esse. Pena vero importat ordinem ad ipsum meritum pene: et simul cum hoc dispositionem aliquam signat circa ipsum punibile. Omnem igitur ordo quam dispositio rei dicitur esse a deo sicut a principio. hinc est quod rationabiliter conceditur quod pena sit a deo. illa potissime que importat ordinem fundatum super talem dispositionem. Et quoniam dicit aliquo modo ordinem precedentem et culpa precedens non est ex constitutione nature sed potius ex voluntatis inordinatione. Hinc est quod et si pena dicatur a deo: non tamen dicitur a deo faciente sed a deo vindicante. Concedendum est ergo aliquas penas a deo esse sicut ostendunt rationes ad hoc inducte pro eo quod alique pene sunt dispositiones ipsius punibilis et dispositiones non qualescunque: sed ordinate secundum rigorem diuine iusticie.

Queritur sexto. Utrum

omnis pena sit a deo. ¶ Respondeo. Notandum quod pena de generali acceptione dicit nocumentum ordinatum. Nocumentum autem comparationem habet ad ipsum nocentem et ad illud quod patitur nocumentum: et ad illud secundum cuius priuationem nocumentum illud attenditur. Et secundum istam triplicem comparationem nomen pene habet triplicem acceptionem. Unde dicitur pena aliquando actio rei ledentis. secundum quod adustio ignis infernalis dicitur esse pena reproborum. Dicitur etiam pena passio rei lese siue punite secundum quod dicitur afflictio reproborum est eorum pena eterna. Dicitur etiam defectus alicuius boni in quem incurritur ex illa passione sicut defectus quietis. salutis et pacis est pena reproborum. Quocunque autem istorum modorum dicatur pena siue actio siue passio siue defectus semper nomen pene vt sic impositum est ab ordine et quod dicit nominat vt ordinatum. Et quoniam omne ordinatum vt tale procedit a deo a quo est omnis ordo. quocunque modo dicatur pena: et quicquid dicitur pena inquantum pena a deo est: et quoniam omne ordinatum a deo est: a deo enim habet quod sit ordinatum. et ideo placet omnis ordo: et idem est fieri deo auctore et deo volente. Sed secundum magistrum distinctione. xxxij. non conceditur quod fomes et concupiscentia habeat deum auctorem: sed diabolum et hominem. Unde nec conceditur a deo esse excecatio obduratio imaginis deformatio: nec gratie subtractio siue expoliatio nec error nec ignorantia nec concupiscentia nec his similia. omnia enim hec vel dicunt defectum vel deordinationem aliquam.

Circa tricesimã septimã distinctionẽ queritur primo. Utrum omnis actio ſm ꝙ actio ſit a deo.

¶ Respondeo dicendũ ꝙ illa opinio verior. ſit que dicit ꝙ omnis actio ſiue ſubſtrata peccato ſiue non. ſm id quod eſt actio eſt a deo nec immerito: quia illud oportet ponere ſi penſetur eminentia diuine potentie ⁊ indigentia potentie creature. Et ideo hec poſitio que dicit oẽm actionem eſſe a deo ſm ꝙ actio eſt abſqȝ omni ambiguitate tenenda eſt. Unde anſhelmus in libro de predeſtinationis concordia ⁊ pſcientie. Omnis qualitas ⁊ omnis actio: ⁊ quicquid habet aliquã eſſentiam a deo eſt. a quo eſt omnis iuſticia ⁊ nulla iniuſticia. Facit igitur deus omnia iuſta: ſine iniuſta voluntate. id ẽ bona opera et mala. In bonis quidem facit ꝙ ſunt ⁊ ꝙ bona ſunt. In malis ħo ꝙ ſunt: ſed non ꝙ mala ſunt. Et iterum ibidem. Omnes actiones ⁊ omnes motus facit deus: quia ipſe facit res: a quibus ⁊ ex quibus: ⁊ per quas et in quibꝰ fiunt: ⁊ nulla res habet vllam potentiaȝ volendi aut faciendi: niſi illo dante: ipm quoqȝ velle qḋ aliquãdo iuſtum eſt aliquando iniuſtũ: a deo eſt. Non vero bonum eſſe nõ eſt quid: nec a deo eſt ⁊ ſic patet Reſolutio.

Queritur ſecundo. Utrũ

omnis rei cõſeruatio ſit a deo. ¶ Reſpõdeo. Dicendũ ꝙ non ſolum omnẽ actionem: verũetiam omnẽ conſeruationẽ neceſſe ẽ eſſe a deo. Unde gregorius. Cuncta in nihilum cederent niſi manus conditoris ea cõtineret. ergo omnia que conſeruantur a deo conſeruantur. Et ratio huius eſt neceſſitas ⁊ indigentia ex parte creature. Omnis eñ creatura ex nihilo eſt ⁊ aliunde habet eſſe. Quia ex nihilo eſt: ideo quodãmodo vana eſt et vanitati ſubiecta eſt. Quia vero aliunde habet eſſe. Ideo eſſe eſt ſibi quodammodo accidentale. cõtrario modo eſt in deo. Unde Hylarius ſeptimo de trinitate. Eſſe non eſt accidens deo: ſed ſubſiſtens veritas ⁊ manens cauſa et naturalis generis proprietas. patȝ ergo ꝙ omnis rei conſeruatio eſt a deo tanqȝ ab immediato principio: nõ tamen eſt ab ipſo ſicut a tota cauſa. Sicut in creatura ẽ aliqua virtus operatiua creata: ſic etiã aliqua virtus conſeruatiua.

Quertur tercio. Utrũ

omnis compoſitio ſit a deo. ¶ Reſpondeo. Dicendũ. cum compoſitionis nomẽ tripliciter accipiatur in qualibet ſuarũ acceptionũ aliquid dicit. Dicitur enim compoſitio componentis actio. Dicitur etiã compoſitio ponibilis paſſio. Dicit̃ tercio modo compoſitio rei compoſite diſpoſitio. Et quoniã tam actio qȝ paſſio qȝ etiam diſpoſitio rei compoſite ſm ꝙ compoſita eſt aliquid dicit: ⁊ omne qḋ dicit aliquam poſitionẽ a deo eſt. Concedendum eſt ſimpliciter ꝙ omnis compoſitio ſit a deo ſm ꝙ compoſitio. ſicut ⁊ omnis actio ⁊ conſeruatio. Attendendum tamen eſt ꝙ quemadmodũ quedã actiones ſunt que mox nominate coniuncte ſunt male. ſicut mendacium ⁊ adulterium. Sic quedam quarundam rerum compoſitiones ſunt quas inſeparabiliter concomitatur aliqua deformitas et inordinatio. Unde quemadmodũ actio que coniuncta eſt defectui malicie inſeparabiliter dicitur a deo eſſe. Ita ꝙ defectus malicie non eſt a deo ſed a defectu creature vtpote libere voluntatis. ſic cõpoſitio cui cõiuncta eſt deformitas ⁊ inordinatio ſic eſt a deo ꝙ illa deformitas q̃ vere defectus eſt a defectu alicuiꝰ cauſe componentis create: vel a defectu ipſorum componibiliũ. Patet ergo ꝙ omnis compoſitio eſt a deo.

Queritur quarto. Vtrū
actio iniusta ſm ꝙ huiusmodi sit a deo. ¶ Respondeo. Dicendum cū iniusticia siue malicia circa actionem dicat defectum et priuationem: et defectum deordinatum de se: ⁊ defectum carente debito fine: facere actionē iniustā. hoc repugnat potencie sapie et bonitati. Est enī ꝑuatio vtilitatis ⁊ ordinis ⁊ entitatis. ⁊ quia nihil est attribuēdo deo nisi qđ decet potentiā suā. sapienciā ⁊ bonitatem. Ideo actionē malā deo tribuere nō solū falsitatis ē sed etiā blasphemie ⁊ impietatis. patet ergo ꝙ actio mala et iniusta ſm ꝙ huiusmodi nō est a deo.

Queritur quito. Vtrū
operatio fortuita ſm ꝙ est fortuita sit a deo. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ ⁊ si casuale ⁊ fortuitū ſm id qđ est sit a deo inq̄ꝫtū tn̄ casuale vel fortuitū a deo nō est. Et rō huiꝰ est quia casuale et fortuitū aliquid ponunt vtpote effectuꝫ ꝗ est ex concursu causarū ad aliud inceptarū. Aliq̄d etiā ꝑuat: dicit enī casus ⁊ fortuna defectum intentionis ⁊ p̄cognitionis. ⁊ qm̄ opatio causarū ⁊ concursus ad producendū tales effectus aliq̄d est: ideo a deo est: quia vero priuatio intentionis defectus est: ideo a deo nō est. Et qm̄ casuale ⁊ fortuitum vt sic noiantur imposita sunt a tali defectu. Hinc est ꝙ nō sunt concedenda a deo esse. Et hoc vult dicere Augustinꝰ in libro octuagintatriū questionū. Cuꝫ dicit. Qđ casu fit temerarie fit: ⁊ ideo sicut nō concedimꝰ ꝙ temerariū ſm ꝙ huiusmodi sit a deo sic nō est cōcedendum ꝙ casuale vel fortuitū ſm ꝙ huiusmodi sit a deo.

Queritur sexto. Vtrum
enunciatio falsa ſm ꝙ huiusmodi sit a deo. ¶ Rn̄deo. Dicendum ꝙ falsitas nihil aliud est ꝗꝫ defectus veritatis in re q̄ nata est verificari. sicut malicia dicit priuationem bonitatis ⁊ rectitudinis circa actionem que nata est rectificari et ideo actio mala inq̄ꝫtum actio est a deo: inq̄ꝫtum vero mala ⁊ iniusta a deo nō est: sic enunciatio falsa. inq̄ꝫtū enūciatio a deo est: inq̄ꝫtū vero falsa nō est a deo. Quāuis nō possit concedi ꝙ deus faciat falsitatem oratōnis siue orationē falsam ſm ꝙ falsa est pōt concedi ꝙ deus faciat aliquid quo facto aliqua oratio est falsa necessario. Sicut cū iustificat impiū facit aliquid quo facto hec enunciatio est falsa. Iste est impius: patet ergo ꝙ enunciatio falsa ſm ꝙ falsa nō sit a deo.

C Irca tricesimā octauā distinctionē queritur primo. Vtrū voluntas sit bona ⁊ cōmendabilis rōne boni finis. ¶ Respondeo dicendū ꝙ cuꝫ dicit voluntas esse bona ex bonitate finis. Hoc est ꝙ voluntas est bona ex ordinatione ad bonū finem. Ad hoc ꝙ sit recta ordinatio ad bonū finem. Requirit ꝙ bonus finis sit duobꝫ modis. videlicꝫ ſm id qđ est: ⁊ sub ratione finiendi. Aliquid enī est bonum in se: quod tamē nō recte ordinatur ad alteruꝫ ratione finis sicut minus bonū ꝗꝫuis sit bonum: non tamē est bonus finis maioris boni: pro eo ꝙ finis melior debet esse his que sunt ad finem. Similiter ex parte ordinationis duo requiruntur. videlicet ydoneitas ex parte ordinabilis: ⁊ actualis conuersio ex parte voluntatis ordinantis: ⁊ cum ista cōcurrunt. tunc absq̄ dubio voluntas bona ex fine bono iudicatur. Cū autē hoꝝ aliquid deficit bonitas finis non sufficit ad bonitatē voluntatis: vtpote si sit finis bonus in se: nō tamen sufficit ad finiendū vel complendum illud quod fit propter ipsum. Sicut manducatio ꝗꝫuis sit bonum in se: nō tamen habet completam rationem finiendi respectu predicatōnis. Similiter mendaciū

nō est ordinabile ad bonū cum sit ſm se malū: ꝛ ideo q̄tūcunq̧ qs menciat̄ ꝑpt̄ aliqͦd bonū medaciū nō est bonū: q2 deficit ibi rectitudo ordinatōnis ꝑpt̄ defectum idoneitatis ex pte actus quē volūtas refert ad illū finē. Et sic p3 Resolō.

Querit̄ secūdo. Quis

sit ille finis ex cui⁹ bonitate volūtas est bona ꝛ ad quē debēt referri nr̄e voluntates ad hoc q̧ sint recte. ¶ Rn̄deo. Dicendum q̧ mgr̄ recte dicit in eo q̧ finem oīs bone volūtatis charitatē assignat. secutus ē em̄ in hoc apl̄i doctrinā q̄ expsse dicit q̧ charitas ē ꝯsummatio ꝑcepti ꝛ plenitudo legis. Aug⁹. dicit q̧ oīa ꝑcepta diuina referunt̄ ad charitatē. Idē de doctrina xp̄iana. Ostēdit q̧ ad charitatis mādatū cōmēdatū ordinat̄ tota scp̄tura ꝛ ita charitas nō tm̄modo est finis bone volūtatis sed etiā toti⁹ sacre scripture et cognitionis ſm pietatē. Licet em̄ xp̄s vl̄ beatitudo siue deus posset dici finis bone volūtatis. maluit tn̄ magister dicere q̧ charitas sit finis ꝑ eo q̧ cōpleta ratio fruēdi competit ipsi charitati ꝛ est finis amabilis.

Quertur tercio. Utrū

bone voluntatis sit vnus solus finis an possint esse plures. ¶ Rn̄deo. Dicendu3 q̧ bone voluntatis vn⁹ solus finis ē principalis. Notandū q̧ plures fines statuere hoc pōt esse tripl̄r. Uno modo ita q̧ finis sit sub fine ꝛ ꝑpter fine3. Alio modo ita q̧ sit finis ꝑncipalis: alter nō principalis. ita tn̄ q̧ finis nō principalis nō referatur ad ꝑncipalē actualiter. Tercio modo ita q̧ vterq̧ sit finis principalis. Exemplū aute3 hui⁹ pōt assignari in eo q̧ frequēter accidit. videlicet. Cū quis vadit ad ecclesia3 ad ꝑcipiendas distributiones. Hoc em̄ pōt facere triplicit̄. Aut ita q̧ ꝑncipal̄r intendit honorē dei ꝛ gloriā cū vadit decantare laudes: ꝛ simul cū hoc intendit obtinere pecuniam vt pauperib9 distribuat. vel i alios vsus licitos ad honorē dei conuertat. ¶ Alio modo pōt aliq̄s ire ad ecclesiā intendēs deo placere: ꝛ simul cū hoc pecuniā acq̄rere: ita tn̄ q̧ eius acq̄sitionē ad deu3 nō refert. nec tn̄ ipsam pecuniā statuit fine3 ꝑncipalē pro eo q̧ ipsam nō diligit ꝑpt̄ se. ¶ Tercio mō vadit q̄s ad ecclesiā duplicata intentione: ita q̧ vult deo placere: ꝛ vult obtinere pecunia3 quam sicut auarus appetit acq̄rere vt possit thesaurum suū ampliare et in eo delectari ꝑpt̄ se. ¶ Primo mō est bonum ꝛ meritoriū ꝛ ꝑtinet ad bonā voluntatē. ¶ Scd̄o mō nō est bone volūtatis formal̄r loquēdo: q2 est ibi pctm̄ veniale nō mortale. Hoc dicit Augustin⁹. Min⁹ te amat q̄ tecum aliq̄d amat qͦd nō ꝑpter te amat ¶ Tercio mō statuere diuersos fines n̄. ē bone volūtatis imo ꝯ bonā volūtatē. talis em̄ vult duob9 dn̄is seruire. ꝛ hoc ē impossibile. Math. vi. Cū em̄ vnū solū sit summum ꝛ verū bonū qͦd q̄etat humanū desideriū necesse ē q̧ voluntas bona ad hoc q̧ recta sit statuat sibi finem vnicū.

Querit̄ quarto Utrum

male volūtates habeāt vnicū finē. ¶ Respondeo. Dicendū q̧ ecōtrario est in bonis voluntatib9 ꝛ in malis. Nā voluntatum bonarū vnic⁹ est finis siue bone volūtates sint diuerse diuersitate numerali siue diuersitate formali. Diuersitatē numeralē voco qn̄ plures hoīes in eodē genere affectionis afficiunt̄ circa aliq̄d Diuersitatē autē formalē voco qn̄ ide3 hō diuersis habitib9 ꝟtutu3 afficit̄ circa diuersa. Siue enim sic siue sic cōtingat plures fines proximos et proprios assignare: tamen finem vltimum ꝛ principalem necesse est esse vnicū videlicet ipsum deū. Econtra de malis voluntatib9 ꝑpt̄ impfectionē amoris ꝛ appetibilis. Propter impfectionē nāq̧ amoris libidinosi volūtates solo nūero differētes diuersos habēt fines. ꝑpterea q2 amor libidinosus semꝑ q̄rit qͦd suū est. tn̄ vnusq̄sq̧

querit finē suū ꝓpriū: vt ꝑ3 in adultero z meretrice: qꝛ iste q̄rit delectationē z illa q̄rit nummū. Etiā ꝓpter imꝑfectionē appetibilꝭ necesse est diuersas volūtates formalꝛ differētes habere diuersos fines qꝛ luxuria appetit iocunditatē z leticiā z auaricia sufficiētiā z supbia excellētiā Et hec oīa ñ ꝯtingit repiri circa eādē rē creatā sed circa diuersas. Hinc est ꝙ volūtates male differētes formalꝛ nō vnū: sed diuersos fines sibi constituunt.

Queritꝛ quinto. Utrū3

intentio sit in his solis q̄ participāt rationē. ¶ Rñdeo. Dicēdū ꝙ triplex ē appetitus videlicet naturalꝭ. sensualis siue aīalis. z rōnalis. z quilibet istoꝝ appetituū habet suū regimē. nō absurde regimē cuiuslibꝫ istoꝝ triū appellaꝛ intētio. maxīe tñ ꝓprie vocaꝛ intētio regimē appetit⁹ rōnalꝭ. Et rō hui⁹ ē qꝛ ad regimē z directiuū appetit⁹ naturalꝭ magis spectat dirigi q̄ dirigere. ad directiuū vero appetit⁹ rōnalꝭ spectat ꝓprie dirigere. directiuū vero appetit⁹ brutalꝭ q̄dāmodo mediū tenet. Et hinc ē ꝙ naturalia mouenꝛ q̄dā necessitate. rōnalia vero mera liberalitate bruta mouenꝛ vero q̄dā impetuositate: q̄ est infra libertatē z supra necessitatē. nō eī pñt se oīno reprimere et tñ pñt ad opꝑositas partes tendere. Sicut igiꝛ regula directiua opationis repitur in rōnalibꝫ ꝓprie. in sensualibꝫ min⁹ ꝓprie. in naturalibꝫ improprie: sic z intentio. sic pat3 Resolutio de intentione ꝫm ꝙ repitur in rationalibus.

Queritur sexto. vtrum

se teneat ex pte intellectus vel ex pte affectus. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ sicut ad rectum motū ꝯgressiuū ꝯcurrit silꝛ opatio pedis incedētis. Sic in actu intendendi claudiꝛ simlꝛ act⁹ rōnis z volūtatis vni⁹ vt aspiciētis. alteri⁹ vt tendentis. Et qꝛ isti act⁹ cōiuncti sunt. ideo ꝑ vnū vocabulum ꝯpositū iportanꝛ. Ex his pt3 rñsio.

Concedendū ē eī ꝙ intentio noīat aliq̄d ex pte volūtatis sicut rōnes ad ꝓmā partē ꝯcludūt. Verūtñ est ꝙ intentio noīat aliq̄d ex pte rōnis. Rōne cui⁹ dr̄ z oculus z lumē sicut rōnes alie: z q̄tum ad hec duo intentio hꝫ dirigi fide z charitate: fide clarificante oculū intellect⁹ et charitate rectificante pedē affectus.

Circa tricesimā ꝯnonam

distinctionē primo q̄ritur. Utrū ꝯsciā teneat se ex pte intellect⁹ vel ex pte affect⁹. ¶ Rñdeo. Dicendū ē ꝙ sicut nomen intellect⁹ aliqñ accipiꝛ pro potētia intelligēdi. aliqñ ꝓ habitu. aliqñ ꝓ ipso ꝓncipio itellect⁹. Sic nomē ꝯscie tripl'r ꝯsueuit accipi a doctoribꝫ sacre scpture. Aliqñ ꝯsciā accipiꝛ pro ipso ꝯscito: z sic dr̄ Joh. da. Q? ꝯsciā ē lex intellect⁹ nr̄i. Lex eī ē illud qd̄ ꝑ ꝯscientiā nouimus Aliqñ ꝓo ꝯsciā accipiꝛ pro eo ꝑ q̄ cōsci sum⁹ sc3 ꝑ habitu. Sic ꝯsciā accipiꝛ pro habitu scie cognoscentis. Aliqñ accipiꝛ ꝯsciā pro ipsa potētia ꝯscie vt ita dicam ꝫm ꝙ dr̄ ꝙ lex naturalꝭ scripta est in ꝯscientijs nr̄is. Si igiꝛ q̄ratur ꝯsciā cui⁹ potentie sit habit⁹. Dicendū ꝙ ē habit⁹ potentie cognitiue. aliter tñ q̄ sit ipsa speculatiua sciā: qꝛ sciā speculatiua est ꝑfectio intellect⁹ nr̄i inq̄tū est speculatiu⁹. ꝯsciā vero ē habitus ꝑficiens intellectū nostrū inq̄tū est practicus siue inq̄tum dirigit in opere. z sic intellect⁹ hab3 quodammodo ratiōnē motiui. nō quia efficiat motū: sed quia dictat z inclinat ad motū: z ꝓpterea talis habit⁹ non simpl'r noīatur scientia sed cōscientia. vt in hoc significeꝛ ꝙ habit⁹ iste non ꝑficit illā potentiā speculatiuā in se: sed ꝓut est quodāmodo iuncta affectioni z operationi. ꝓpter qd̄ nos nō dicim⁹ ꝙ dictamē ꝯscie sit ad hoc ꝓncipiū. omne totū est maius sua parte z ad similia. sed bene dicim⁹ ꝙ ꝯsciā dictat deū esse honorandū: z consimilia ꝓncipia q̄ sunt sicut regule agen-

dor. Concedendū est igitur sicut rōnes ostendūt q conscientia se tenet ex parte potentie cognitiue. licet non se teneat sm q est speculatiua sed sm q ē practica. Intellect⁹ eñ speculatiu⁹ z practic⁹ eandē potentiā dicunt sola extensione differentem sicut dicit ph̄us. nec ē aliquo modo intelligendū q intellect⁹ practic⁹ sit appetitus vel voluntas. Hoc eñ negat ipse philosophus.

Querit secundo. Utrū

conscientia sit habitus innatus aut acquisitus. ¶ Rn̄deo. Dicendū est q habitus cognitiui quodāmodo sunt nobis innati: quodāmodo acq̄siti: nō tñ loquendo de cognitione in particulari, z de cognitione cōclusionū; sed etiā de cognitione p̄ncipiorum. Qm̄ igitur conscientia nominat habitū directiuū nostri iudicij respectu operabiliū habiti qd quodāmodo habitum nominat innatū z quodāmodo nominat acquisitū. Innatū respectu eorū q̄ sunt de primo dictamine nature. Acq̄situm respectu eorum que sunt institutionis superaddite. Innatū dicit respectu luminis directiui. Acquisitū respectu ipsius speciei cognoscibilis. Naturale eñ lumen habeo q parentes sunt honorandi z proximi nō sunt ledendi. Concedo q conscientia dicit habitū quodāmodo innatū videlicet ratione illius luminis super nos signati. qd quidā ostendit nobis bona z quoddā seminariū aliorum habituum acquirendorum z concedo q dicit quoddā habitū acquisitū respectu specialium operabilium. Ex his patet Responsio ad illā questionē qua queritur. ¶ Utrū omnis cognitio sit a sensu. Et dicendum q non. Necessario eñ oportet ponere q aīa nouit deū z seipsā z q̄ sunt in ipsa sine amminiculo sensuū exteriorum. Unde si aliquando dicat ph̄us q nihil est in intellectu qd prius nō fuerit in sensu: z q omnis cognitio ortum habet a sensu: intelligēdū est de illis que quidē habent esse in anima p similitudinē abstractam: z illa dicunt esse in anima ad modum scripture. Et propterea valde notabiliter dicit ph̄us q in anima nihil scriptum z est tabula nuda non quia nulla sit in ea noticia. sed quia nulla est in ea pictura vel similitudo abstracta. Et hoc est qd dicit Augustin⁹ de ciuitate. Inseruit nobis deus nobile iudicatoriū vbi quid sit lucis: quid tenebrarū cognoscit in libro lucis q̄ est veritas: quia veritas in corde hominū naturaliter est impressa. De conscientia q̄tū ad effectū ligatōis.

Querit tercio. Utrum

teneamur ad omne illud qd conscia dictat necessariū esse ad salutē. ¶ Rn̄deo. Dicendū q cōscia aliqñ dictat aliqd qd est sm legē dei z sic simpliciter z vniuersaliter ligat pro eo q ad illa hō ligatus ē p legē diuinā: z conscientia q̄ illi concordat ligatum ostendit. Aliqñ aliquid qd est preter legē dei conscia ligat q̄diu manet. Unde vel tenetur hō conscientiā deponere vel tenetur illud q dictat conscia adimplere. vt pote si dictat qd necessariū est ad salutē festucā de terra leuare. Aliqñ aliqd qd est cō legē dei: z loquimur hic de dictamine p modum preceptionis vel prohibitionis. nā p modū cōsilij siue persuasionis: non ligat ad faciendū vel nō faciendū sed ligat ad se deponendū pro eo q cum talis conscientia sit erronea errore repugnante diuine legi necessario q̄diu manet ponit extra statū salutis: z ideo necesse est ipsam deponere: quia siue homo faciat qd dictat siue eius oppositū mortaliter peccat. Romanorum. xiiij. Omne qd nō est ex fide peccatum est. Ibi glosa. Omne qd ad conscientiam ptinet. si aliter fiat dicit apostolus esse peccatū. Et ratio hui⁹ est: quia nō tm̄ attendit deus qd homo faciat sed quomō faciat: z iste qui facit quod deus iubet credens facere cōtra ipsam dei voluntatem nō facit bono animo sed malo et ideo peccat mortaliter.

Querit quarto. Utrum synderesis sit in genere cognitõis vel affectionis. ¶ Rñdeo. Dicendũ queadmodum ab ipsa creatõne aie intellect⁹ hȝ lumen qd ẽ sibi naturale iudicatoriũ dirigens ipm intellectum in cognoscẽdis. sic affect⁹ hȝ naturale q̃ddã pond⁹ dirigẽs ipm in appetẽdis. Et sunt in duplici genere scȝ honesti ⁊ cõmodi. Sicut cognoscibilia sunt in duplici genere scȝ speculabiliũ ⁊ moraliũ. Et queadmodũ ꝯsciã nõ noiat illud iudicatoriũ nisi inq̃ᵽtum dirigit ad opera moralia. sic synderesis nõ noiat illud pondus volũtatis nisi inq̃ᵽtũ illã hȝ inclinare ad bonũ honestuȝ Et queadmodũ nomẽ ꝯscie põt accipi ꝑ potentia cũ tali habitu vel pro habitu talis potẽtie: sic etiã synderesis. Usitatiori tñ mõ loquendi synderesis poti⁹ noiat potentiã habitualẽ q̃ᵽ noiet habitum. Et qꝛ illa potentia nunq̃ᵽ separatur ab illo habitu. Hic ẽ ꝙ habit⁹ ⁊ potẽtia vno noie cõprehẽdunt ⁊ potentia illa vt sic habilitata nomẽ sui habit⁹ sortitur. Et sic pȝ Resolutio ad qõnẽ qua q̃rit. Utrũ synderesis dicat q̃d affectiuuȝ vel cognitiuuȝ. Dico eñ ꝙ synderesis dicit illud qd stimulat ad bonũ: ⁊ ideo ex parte affectionis se tenet.

Querit quinto. Utrum synderesis possit ꝑ pctm̃ extingui. ¶ Respondeo. Dicendũ ꝙ synderesis q̃ᵽtũ ad actũ impediri pt: sed extingui nõ potest. Ideo aũt nõ põt extingui: qꝛ cum dicat q̃d naturale nõ põt a nobis oino auferri Uñ glosa sup illud Luce. x. Abierũt semiuiuo relicto. Immortalitatẽ exuere: sed rõnis sensum oia abolere nõ possunt qñ hõ possit sapere ⁊ deum cognoscere: nec vnq̃ᵽ vnum delet extra nature vestigia. Quãuis aũt actus eius oino nõ auferri vel extingui non posset: põt tñ ad tẽpus impediri siue ꝑpter tenebrã obcecatõis ⁊ lasciuiã delectatõis: vel duritiã obstinationis. ¶ Primo dico ꝑpter tenebram obcecationis impedit synderesis ne malo remurmeret pro eo ꝙ malũ credit esse bonũ sicut ẽ in hereticis q̃ morientes pro impietate erroris: credunt se mori ꝑ pietate fidei: ⁊ ideo remorsum non sentiũt sed magis gaudiũ siccuȝ ⁊ vanũ. Scdo ꝑpt lasciuiã delectatõnis sitr impedit. aliqñ eñ in pctis carnalib⁹ ita absorbetur hõ ab actu carnis: vt remorsus locũ non habeat: qꝛ carnales hoies tanto impetu delectationis ferunt vt rõ tunc nõ habeat locũ. Tercio ꝑpter duriciã obstinatõis etiã ipedit ad bonũ synderesis ne stimulet. Sicut in dãnatis q̃ adeo sunt in malo ꝯfirmati vt nunq̃ᵽ possint ad bonũ inclinari. Et ideo synderesis q̃ᵽtũ ad instigationẽ ad bonũ sempiternũ hȝ impedimentũ ⁊ ꝑpterea q̃ᵽtũ ad istũ actum põt dici extincta: nõ tñ extincta simpl'r: quia hȝ aliũ vsum videlicet remurmuratõnis Scdm eñ illũ vsum quẽ synderesis habet pungere ⁊ remurmurare ꝯ malũ maxime vigebit in dãnatis ⁊ hoc tenet rõnẽ pene nõ ꝑut tenet rõne iusticie: qꝛ remurmuratio erit ad cõmendandũ diuinã iusticiã: sed nõ erit ad eliciendũ fructuosã pniam. Uñ remurmurabit synderesis in dãnatis ꝯ culpã in relatiõe tm̃ ad penã ⁊ sic nõ pt extingui q̃ᵽtuȝ ad oẽm actum ⁊ omnq̃ᵽ tẽpus. patet Rñsio de synderesi q̃ᵽtum ad abusum. Et est questio.

Querit sexto. Utrum synderesis possit depuari ꝑ pctm̃. ¶ Responsio. Dicunt sc̃ti ꝙ synderesis q̃ᵽtũ ẽ de se semꝑ ad bonũ hȝ stimulare et pctõ remurmurare q̃ᵽdiu sumus in statu vie Ideo aliq̃ noiant eã voluntateȝ ſm quã hȝ natural'r mouere: ⁊ qm̃ pctm̃ nõ hȝ eẽ circa actũ voluntatis vt ẽ natura vel vt mouet natural'r sed solũ vt mouet deliberatiue. Hinc ẽ ꝙ synderesis per pctm̃ ñ hȝ depuari: qꝛ ipsa hȝ alias regere ⁊ dirigere: ⁊ dominiũ regẽdi pt ꝑdere. hinc est ꝙ ꝯtingit ꝑ culpã p̃cipitari. Presidẽtia eñ dominij a duob⁹ pendet videlicet

a rectitudine presidentis z ab obtēperantia familiaritatis z quamuis sinderisis quantū est de se sit recta semper: quia tamen ratio z voluntas frequēter ei obuiat. Ratio p erroris excecationē: et volūtas p impietatis obstinationē. Hinc est q sinderesis pcipitari dicit pro eo q effectus eius z psidentia in vires alias deliberatiuas propter earū repugnantiā repellit z cassat. Et ponit exemplū in milite qui quantū est de se sp bene sedet super equū: equo tñ ruente pcipitari dicit Sic z in pposito intelligēdū est: hic aūt modus dicendi tanq̄ ronabilior a pluribus sustinetur.

Circa quadragesimā distinctionē pmo queritur. ¶ Utrū qlitas operū sp respodeat qlitati intentionis. Et hoc est q̄rere. Utrum oē op⁹ qd fit bona intētione sit bonū. ¶ Rñsio dicendū q intentionis qlitas duplr potest accipi fm q intentio dupliciter dī. Uno modo intentio dicit voluntatē finis. Alio mō vero non tm̄ dicit voluntatem finis. sed etiā ordinationē ei⁹ qd ē ad finē quē appetit. Et fm hoc dupliciter pōt dici intētio bona vel mala. Uno modo dī intentio bona in qua est perfecta z bona ordinatio operis ad finē intētum: z ecōtra dī mala in qua est ordinatio indirecta: z hoc mō bonitas intentionis nō tm̄ respicit bonitatē finis: sed etiam rectū ordinē eius qd est ad ipm finē hec eñ duo necessario requirunt ad hoc q oculus sit simplex sicut dicit Bern̄. ad eugeniū. vicz q veritas sit in electione z charitas in intentione. Et hoc ē dicere q tūc est oculus mētis simplex siue intentio bona: qñ hoc amat finaliter qd est amandū: z eligit qd est eligendū. z h mō qlitas opis semp rñdet qlitati intentionis nec hz instantiā: immo si oculus est simplex totū corpus erit luminosuz. z si oculus est tenebrosus hoc est intētio mala z opus iudicat malū. Alio mō dī intentio bona qz illud qd finaliter intendit est bonū. Et mala: qz illud qd finaliter intendit est malū. Et hoc mō non est generaliter verū: qz qlitas opis causat a qlitate intentionis: z h dico q̄tum ad qualitatē q est bonitas. Si qs eñ mentit vtpote ad liberationē innocētis: vel furat vt pascat pauperē: non dī bñ facere. sicut dicit Aug. z etiā apl's. Nō sunt facienda mala vt eueniāt bona. Quantum aūt ad qualitatē malicie nō habet instantiā: immo necessario malicia opis corrñdet intētioni male intēdēti. Qualecūq eñ sit op⁹ dū faciat illud hō mala intentione. Deus q scrutatur corda malū reputat. Cū eñ ad bonitatē boni opis necessario requirit intentio boni finis. sola illa desistente opus iudicat esse malū: nō tñ illa sola assistēte iudicatur esse bonū: qz plura exiguntur ad ꝯstruendū q̄ ad destruendum.

Secūdo querit. Utrū q̄tum qs intendat tantū faciat: vt sicut opus ab intentione recipit aliq mō qualitatē: ita etiā recipiat quātitatē. ¶ Respōsio dicendū q sicut pcedēti problemate duplex dicitur qlitas intentionis Sic z in hoc intelligendū est q quantitas intētionis duplr pōt intelligi vicz. Aut rōne actus intendēdi aut ipius intenti. Et fm hoc distinguit qntitas intentionis duplr. Aut rōne actus intendendi: aut rōne ipius intenti. Et fm h distinguit ista locutio duplr. q̄tum intendis: tantū facis. Quia tm̄ z q̄tū pñt esse noia vel aduerbia. Si aduerbia tūc dicūt quātitatē actus intēdendi: z tunc est locutio vera gñalit siue respectu bonorū siue respectu maloz: qz q̄tū actus intēdendi est intensus in bonitate z malicia: tm̄ opatio exterior est bona vel mala. Oīne eñ meritū z demeritū ad actū volūtatis reducit. licet circūstantie exteriores aliquo mō faciāt ad maiorē volū

tatis depravationē. Si aūt q̄ꝫtum ꝛ tm̄ sunt noīa tunc dicūt quantitatē ex parte intenti: ꝛ sic nō est generaliter verus ille sermo: quia opus exterius factum nō semꝑ cōmensuratᷣ ei qđ intentio intēdit. Frequēter ei intendit hoc facere magnū bonū ꝛ facit parvū: q2 modicā h3 charitatem. Habet tñ aliquo mō veritatē in ma'is: vicz intendēdo licet nō diminuē/do et prout tm̄ ꝛ q̄ꝫtum dicunt quandā cōparationē ꝓportionis nō cōmensurationē equalitatis. Vñ qui intendit multum peccare multū peccat: q̄lecūq̄ op⁹ faciat. Non tñ qui intēdit parū peccare parum peccat: maxime si opus facit qđ mlᷓ ū h3 de deformitate. Et sic p3 r̄nsio. De bonitate operū q̄ꝫtū ad necessitatē.

Tercio querit. Utrum vicz intentio absq̄ bonis operibus sufficiat ad vitam eternam. hoc est querere. Utrū intentio ꝛ voluntas interior sufficiat ad meritum absq̄ opere exteriori.

¶ Responsio distinguendū est. Aut eñ ille qui habet intentionē habet facultatem bene operādi aut nō. Si non habet facultatem cum nemo obligetur ad impossibile: si bonā habet voluntatē et directā intentionē: tūc sola plenitudo voluntatis interne sufficit ad meritū absq̄ opere exteriori vite eterne. Si autez assit facultas ꝛ se offert oportunitas: intentio non pōt ad meritū sufficere absq̄ opere. Ratio autē huius est divini mādati obligatio: et virtutis perfectio: et voluntatis plenitudo. vnde Grego. Nemo debet sibi blandiri de bona voluntate: immo ad dilectionē cōditoris lingua mens ꝛ man⁹ rechrit. ꝓme Joh. i. Diligere debemus non solū verbo ꝛ lingua: sed opere ꝛ virtute. Cū igit adest facultas ꝛ se offert oportunitas absq̄ operib9 exterioribus nō est mandatoꝝ dei impletio nec virtutis ꝑfectio: nec voluntatis plenitudo ꝛ absq̄ his nō est sufficiētia meriti: hinc est q̄ ad meritū vite eterne non sufficit bonitas intentionis absq̄ bonitate operis exterioris.

Quarto querit. Utruz opera exteriora aliquid addant sup̄ bonam intentionē rōne sue excellētie et dignitatis: sicut sunt opera privilegiata.

¶ R̄nsio dicendū q̄ maius bonū potest aliqđ dici dupl'r. Aut intensive vtpote q2 plus deo placet. Aut extensive: vtpote q2 pluribꝰ prodest ꝛ fm̄ hoc dupl'r potest intelligi q̄ opus ꝑvelegiatū addat ad bonitatē intentionis. Aut q̄ꝫtum ad ꝓximoꝝ edificationē: aut q̄ꝫtum ad dei approbationē. Et ꝑmo mō attenditur augmentuz q̄ꝫtum ad exemplū. scđo mō q̄ꝫtuz ad meritū. Si igit loq̄mur de additione q̄ꝫtum ad exemplū sic absq̄ dubio opus privilegiatū addit ad bonitatem intentionis: q2 bonitas intentionis nō lucet exterius nisi ꝑ ostēsionē bonoꝝ operum ꝛ maxime ꝑvilegiatoꝝ. Si aūt loq̄mur scđo mō scꝫ q̄ꝫtuz ad additionē q̄ attendit q̄ꝫtum ad meritū. Sic distinguendū est q̄ est loqui de merito respectu ꝑmij substal' ꝛ respectu ꝑmij accn̄tal'. Respectu ꝑmij accn̄tal' op⁹ ꝑvilegiatū addit sup̄ bonā intētōꝫ ꝛ volūtatē. q2 ꝑmiū accn̄tale qđ ē aureola nō debet volūtati fm̄ se: s3 volūtati in ope. Si aūt loq̄mur de merito respectu ꝑmij substalis adhuc oportet subdistinguere: q2 ē meritū cōgrui ꝛ est meritū cōdigni. Quātū ad meritū ꝯgrui absq̄ dubio opus privilegiatū addit sup̄ bonitatē intentionis ꝓ eo q̄ voluntas in illo opere preparatur ꝛ disponitur ad susceptionē maioris gratie per quam digna est maiori retributione. Si autem loquamur de merito cōdigni sic absq̄ dubio non addit pro eo q̄ q̄ntitas meriti cōdigni p̄satur ex q̄ntitate radicis: ꝛ tm̄ placet dō qs qui habet voluntatē plenam ꝛ non pōt habere opus q̄ꝫtum ille qui habet voluntatē et opus q̄ꝫtum ad essentialis ꝑmij retributionez si sunt in equali charitate. Et sic

patet quod opus privilegiatum ratione dignitatis sue aliquid addit supra bonitatem intentionis. Licet nõ addat omni mõ additionis. Et sic patet responsio.

Quinto querit. Utrum bona opera supra bonam intentionẽ addant quantum ad quantitatẽ dati. ¶ Responsio. Notandũ quod de quãtitate dati est loqui dupliciter. Aut cõparãdo datum ad datum solum. Aut comparãdo hec ad invicem et ad dantis facultatem. Primo modo loquẽdo maior quãtitas dati aliquid addit ad bonitatem intentionis: non in quantum respectu premij essentialis directe: sed quia aliquo mõ disponit hoiem ad proficiendũ in bono et ad recedendũ a malo. Qui enim maius munus tribuit ut sibi faciat amicũ de mãmona iniquitatis magis recipientem obligat ad orandum pro se et quodãmodo in obligando illum obligat deum: et ideo plus se disponit ad gratiã quam ille qui dat minus munus. Similiter plus se disponit ad recedẽdum a malo: quia in hoc quod facit maiorem elemosynã: absolui meretur a maiori pena: secundum quod dicit Luce. xi. Date elemosynã et omnia munda sunt vobis. Et Thobie. xij. Elemosyna a morte liberat. Et Daniel. iiij. Peccata tua elemosynis redime. Similiter si comparemus quãtitates datorum in cõparatione ad facultatẽ dantiũ: maior quãtitas non addit quantum ad meritum premij substantialis directe sed quodãmõ dispositive. vel quia disponẽdo ad charitatẽ disponit ad maiorem gloriam: vel quia eripiendo a malo celerius facit hoiem pertingere ad coronam. Secundum enim diversas cõditiones unum datũ plus promovet quam reliquũ. Unde dominus dixit. quod vidua plus miserat in gazophilacium quam omnes divites: quia totum victũ suum posuerat: tũc se habent sicut excedẽtia et excessa. Maior enim quantitas dati plus valet ad evadendum penã: quia sicut dicitur Proverbiorum. xiij. Redemptio aie viri sunt proprie divitie. Maior ergo quãtitas dati secundum facultatem dantis plus valet ad acquirendã gratiam pro eo quod talis se magis disponit ad perfectionem beatitudinis scilicet paupertatis. Et per hoc patet responsio.

Sexto querit. Utrum bonitas operum addat ad bone intentionis meritum quantum ad numerositatem. Et est questio talis. ¶ Utrum bonum opus additum operi reddat operantem dignum maiori premio essentiali. ¶ Responsio. Notandum quod proficere in merito vel ad meritum pot esse duobus modis secundum duplicẽ differentiã premij. Quoddã est premium substãtiale: quod quidẽ cõsistit in visione et fruitione dei quod ideo dicitur premium substãtiale quia fundamentũ et substantia totius nostre beatitudinis est deus: et illo perfecte habito: perfecta est in nobis btitudo. Aliud vero est premiũ accñtale quod quidẽ cõsistit in gaudio quod habetur de bono creato vel de libe ratione ab aliquo malo. Accipiẽdo meritũ respectu premij substãtialis cõtingit dicere quod aliquid valet ad profectũ meriti tripliciter. Aut quia per illud meretur hõ maiorẽ gratiam et secundum hoc mõ maior charitas vel melior voluntas facit ad profectũ meriti. Aut quia disponit ad merendum maiorem gloriam: et talia sunt opera perfectionis que dicuntur facere ad meriti profectum. Aut quia cõservat illud per quod meretur homo gloriam: et sic omnia bona opera proficiũt ad meritum: quia in ipsis exercetur charitas et operatur: conservatur et radicatur ut hõ finaliter persevereret in illa. Et hoc nõ est paruũ: quia quicquid hõ faciat nõ salvatur nisi finaliter perseveret. Et sic patet quod operum multiplicatio quodãmodo valet ad profectũ in merito respectu premij substãtialis. Et hoc dico disponẽdo et conservãdo non autem merendo maiorẽ gloriã ex condigno. Similiter

ad profectum maioris p̄mij accidētalis
pōt aliq̄d valere tripliciter. Aut ratiōe
adeptionis aureole. Et sic opa substāti
alis excellētie faciūt ad profectū meriti
voluntatis bone. Aut rōne adeptionis
alicuius delectationis interne: z sic oīa
opa que fiunt ex grā qōdāmō valēt ad
profectū p̄mij accntalis: qz fm q bō plu
ra bona facit opa: fm hoc de plurib⁹ io
cundatur in ɔsciētia sua. Aut rōe dimi
nutionis pene: z sic opa difficilia z p̄ena
lia faciūt ad profectū meriti et addunt
ad meritū bone voluntatis: qz remissio/
nem alicuius pene merek hō ex volūtate
cū ope quā nō merek ex sola volūtate.

Circa quadrage

simāprimā distinctionē q̄ri
tur. Cum actio deliberati/
ua diuidak in bonā z malā.
¶ Utrū diuidak tanq̄ per dr̄ias oppo/
sitas. ¶ R̄nsio. Notandū q actio delibe
ratiua nata est habere duplicē bonitatē
scz Bonitatē nature inq̄tuz est actio p/
cedens ab aliqua virtute. Et bonitatez
moris inq̄tum est procedēs a libero ar/
bitrio siue a volūtate. ¶ Cum ergo q̄ri
tur. vtrum bonitas z malicia circa acti/
onē habeāt repugnantiā: ita q ip̄am di
uidant tanq̄ mēbra opposita. Dicēdū
q hoc non est veruz de bono prout dicik
a bonitate essentiali vel naturali: sic em̄
bonū nō ē dr̄ia actionis: immo conuerti
tur cū ente z repik in om̄i actioni. Prout
aūt bonū dr̄ a bonitate moris: sic est di/
uisiua dr̄ia actionis: pro eo q bonū mo
ris in triplici differentia est. Quoddaz
em̄ est bonū in genere. Quoddā ex cir/
cūstantia. Quoddā v̄o bonū perfectuz
siue p̄ncipale: siue fm se bonū. Et q̄libz
harū differentiarū habet differentiā ma
li sibi ex opposito r̄ndentē. Nā bono in
genere opponitur malū in genere. bono
ex circūstantia opponitur malum ex cir
cumstātia. Et bono simpliciter siue fm
se opponitur malū fm se siue demerito
rium. Horum aūt exempla sunt mani/
festa. Sic igitur actio procedēs a volū/
tate deliberatiua diuidi habet per acti
onem bonam z malam: non solū per dif/
ferentias tanq̄ disparatas: sed etiam dire
cte oppositas.

Scd̄o queritur. Utruz

hec diuisio sit per differentias essentia/
les aut per accidentales. ¶ R̄nsio. No/
tandū q idem est querere. Utrū hec di/
uisio. Actionū alia bona alia mala sit
per differētias ēentiales. Qd̄ est q̄rere.
Utrum bonitas z malicia sint p̄prieta/
tes vel cōditiones ēentiales actionis vo
luntarie. Licet istud aliquo mō videak
concedi posse ei qui sustinet illā opinio/
nem q non ois actio a deo est Tamē fm
illā opinionē que cōiter sustinek q omis
actio a deo est: et fm id qd̄ naturalik est
bona est. cōcedi non debet nec pōt ratio
nabiliter sustineri q malicia essentialis
sit actioni cū potius dicat defectū circū
stantie alicuius qui accidebat actioni.
Si em̄ non accideret nō posset priuari
actione manēte. Attendendum tamen
est q malicia tripliciter contingit com/
parari ad actionem. Aut fm q est actio
aut fm q est hec actio. aut fm q est ta/
lis actio. Si comparek malicia ad actio
nem fm q actio sic tenet rōnem acciden
tis sepabilis z cōis Rationē accidentis
sepabilis tenet in hoc q actio q̄ ɔsueuit
fieri cum culpa potest causa aliqua in/
teruenīēte fieri absq̄ culpa. Rationem
vero accidētis cōis tenet: quia circa acti
onem eiusdem speciei contingit malici/
am in aliquibus inuenire: in aliquibus
vero non sicut aliquis predicādo fidem
xp̄i ex vana gloria peccat: alius vero me
retur. Si copek malicia ad actionē fm
q est hec actio: sic tenet rōnez accidētis
inseparabilis z p̄prij. Rationē tenet ac/
cidētis insepabilk in hoc q illa actio que
est mala eadē numero nec potest vlteri⁹
esse bona. Sed rationē tenet accidētis

ꝓpꝛẏ aliquãdo: licet non semper in hoc ꝙ illa malicia ortum habet ex ꝓprietati bus agentis ꝛ patientis: ex quarũ cõparatione necessario surgit inordinatio. sicut patet cuꝫ filius cognoscit matrẽ vel cũ homo blasphemat deum. Si vero cõparetur malicia ad actionẽ ſm ꝙ talis ẽ sic potest habere rationẽ differẽtie essentialis actioni male ſm ꝙ mala. Et quo niã quedam sunt noĩa que imponuntur actionibus non ſm ꝙ sunt actiones tm̃: sꝫ ſm ꝙ sũt deformes hinc ẽ ꝙ talia mox nominata cõiuncta sunt malo. Et sicut castitas ponitur in genere boni essentialiter: sic adulterium ꝛ mẽdaciũ ponit in genere mali essentialiter.

Tercio querit. Utruꝫ diuisio actionis deliberatiue per bona et mala sit per differentias immediatas an sit ponere per differentiam tereiã videlicet actionẽ indifferentẽ. ¶ Responsio. Dicendum ꝙ cum queritur. Utruꝫ actio diuidatur per bonum ꝛ malũ tanꝙ per dñas immediatas: est qõ de actione voluntatis deliberatiue: ſm ꝙ deliberatiua est Illa em̃ est que diuidit per bonum ꝛ malum. Notandum ꝙ in operibus voluntatis deliberatiue est ponere medium inter maliciam ꝛ bonitatem Nam quedã actio a voluntate deliberatiua procedens est ordinata ad fineꝫ debitum scꝫ ad deum ꝛ hec quidem est bona: ꝛ si sit ex charitate est meritoria vite eterne merito condigni. Si autem fiat extra charitatẽ meritoria merito ꝯgrui Quedam vero actio deliberatiua ex voluntate procedẽs est nõ ordinata ad deum tanꝙ ad finem: et hec est diuisio per immediata: sed non omnis actio non ordinata ad deum tanꝙ ad finem est mala. Quedam non ordinatur propter inordinatam conuersionem ad creaturaꝫ. Quedam vero non ordinatur propter operantis negligentiam. Quedaꝫ vero non ordinatur propter operantis infirmitatem ꝛ miseriam. ¶ Prima differentia actionis non ordinate est mala malicia cõmissiõis. Scḋa obmissionis. Tercia vero neutro mõ est mala sed indifferens. Talis autem actio est quando ꝗs facit aliquã operationẽ ita ꝙ circa creaturam non afficitur inordinate: nec tamen illam operationẽ cõparat ad deum sed facit propter aliquẽ finem qui respicit indigentiaꝫ nature vt cum quis ambulat vt recreetur: vel comedit vt reficiatur talis actio indifferens iudicatur quia deus nec illam remunerat nec imputat in culpam: ꝛ hoc quia in tali actione non est malicia cõmissionis: quia non est inordinata dilectio: nec etiam obmissionis non em̃ semper obmittit homo quãdo actiones suas non refert in deum. Indulgetur enim nature fragili ꝛ infirme vt multa possit talia facere: nec deus requirit ab homine in tali statu distractionis ꝛ miserie ꝙ omĩa que facit referat ad se: requirit tamen aliquãdo quando est locus et tempus: ꝛ tunc si homo non referat obmittendo peccat. patꝫ ergo ꝙ diuisio actionis per bonam ꝛ malã non est ꝑ differentias immediatas: pro eo ꝙ inter has differentias contingit reperiri medium. siue actio consideretur ſm genus operis. siue respectu operãtis.

Quarto querit. Utruꝫ omne peccatum actuale sit voluntarium. ¶ Responsio. Dicendum ꝙ voluntarium potest dici aliquid tripliciter. Aut voluntate aliena. Aut voluntate propria. Aut partim volũtate aliena et partim volũtate propria. Et ſm triplicem hunc modum dicendi voluntariuꝫ triplex est differentia peccati. Peccatũ nanꝙ originale voluntarium est: sed nõ voluntate eius in quo est: sed voluntate eius a quo scꝫ ade. Adam enim voluntaria transgressione corrupit se ꝛ totam posteritatem. Voluntarium autem voluntate propria est peccatum actuale

mortale hoc quidem genere peccati nullus peccat nisi consentiens. Voluntarium aũt medio modo scꝫ partim volũtate propria: partim voluntate aliena est veniale peccatum: illud maxime qd cõsurgit ex repugnantia carnis ad spiritũ vel corruptioni viriũ anime. Hoc inqꝫ peccatum: quia partim est a voluntate aliena: partim a voluntate ppria. Ideo qdãmodo ſm Augusti. Quia hõ non voluit vitare peccatum dum valuit inflictum est vt non possit dum velit. Voluntariũ inquã dicitur per comparationem ad volũtatem ade quia adam deliberatiue voluit: vnde ⁊ corruptio subsecuta est ex qua oriuntur in nobis motus inordinati qui dicuntur esse peccata venialia. Voluntariũ autem voluntate propria peccantis non est esse peccatum veniale simpliciter: sed ſm quid. Illud eñ volũtarium simpliciter est a voluntate pambula ⁊ mouente. Illud aũt qd oritur cõcomitante voluntate ⁊ non phibente vel precauente dum possit prohibere vel precauere dicitur voluntarium qdãmodo siue interpretatiue pro eo ꝙ talis deordinatio voluntati imputatur: ⁊ hoc modo saltem omne peccatũ veniale dicitur voluntarium: quia nemo peccat venialiter nisi cum habet voluntatis vsum: nemo etiam venialiť peccat in eo ꝙ nullo modo potest prohibere nec etiam potuit precauere. Venialia enim peccata ⁊ si oĩa nõ possint precaueri nec prohiberi. nullum est tamẽ singulare peccatum qd non possit prohiberi: vel qd saltem nõ possit precaueri. Licet eñ aliquis sit status in quo necesse ẽ aliquẽ cadere in aliqd peccatum predeterminatum: illum tamen statum potuit quis precauere: ⁊ ideo si non peccauerit voluntati eius imputatur ꝙuis tũc illud prohibere non possit. Patet ergo ꝙ omne actuale est voluntarium. Nã mortale est voluntarium simpliciter. Veniale autem vel est voluntarium simpliciter: sicut illud quod fit ex deliberatione: vt mendacium iocosum vel ſm quid siue quodãmodo: sicut illud quod fit ex surreptione sicut sunt primi motus hominum.

Quinto q̃rit. Utrum omne peccatum sit circa voluntatem sicut circa subiectum propriũ. ¶ Responsio. Notandum ꝙ peccatum de sua ratione duo dicit. Primo dicit deordinationem siue priuationẽ ordinis circa actuꝫ alicuius potentie. Dicit nihilominus illam deordinationationem vt dignã vituperatione ⁊ punitione ⁊ ꝙtuꝫ ad primum peccatum tenet rationem vicij alíquo modo corrũpentis: ꝙtum ad scdm tenet rationem culpe et demeriti. Cum autem comparamus peccatũ ad subiectum propriũ. Aut loquimur de ip̃o in ꝙtum est culpa: aut inꝙtum est viciũ. Si de ip̃o loquimur inꝙtum est culpa et demeritũ: sic proprie et precise respicit liberum arbitriũ. Oñ eñ libero arbitrio cõmissum est regimen totius hominis: si aliq deordinatio fiat in regnõ totius anime ipsi libero arbitrio imputatur. Vñ si omnia membra ⁊ oẽs potẽtie in quibꝰ deordinatio facta est traherenť in causam oĩa conquerenť de libero arbitrio cui subiecta sunt. Si loq̃muř de culpa ſm ꝙ est vicium dupľr oportet loqui. Comparať autẽ deordinatio illa ad actũ alicuius potentie tanꝙ ad materiale circa qd et tanꝙ causale a quo. Si igitur loq̃mur de illa deordinatiõe materialiť sic dico ꝙ nõ solũ circa actũ voluntatis sed etiam circa actus aliarũ potentiarũ anime consistit. Actus enim memorie ⁊ intelligentie: ⁊ aliarũ potentiarum anĩe subiacentiũ voluntati deordinari habent per diuersa peccata. Si autem loquamur de illa deordinatione causaliter: sic oĩs talis deordinatio est a volũtate. ¶ Si querať ratio huius dicendũ ꝙ est triplex. Prima quia penes

voluntatē consistit regiminis dominiū Secunda quia ad ipsam pertinet regiminis complemētum pro eo q ipsa alijs potentijs imperat et a nulla imperatur. Tercia quia in ipsa reperitur rectitudinis principium. Amor eñ principiū est rectitudinis z obliquitatis: sicut ostendit Augustin⁹. Unde bonus amor est fundamentum ciuitatis dei. Et malus fundamentum ciuitatis diaboli. Et huius ratio est: quia amor est radix omnium affectionum et tante adherentie vt transformet amantem in amatum. In obliquatione consistit bonitatis amissio hinc est q ab ipsa voluntate oritur omne peccatum. Patet igitur q peccatum inq̄tum tenet rationem culpe voluntatem respicit vt subiectū inq̄tum etiam tenet ratonē vicij respicit voluntatem vt principium z vt subiectum primum licet aliquo modo respiciat actus aliarum potentiarum.

Sexto queritur. Utrum sicut peccare sic etiam puniri sit voluntatis propriū. ¶ Respōsio. Dicendum q pena rōne pene duo nominat vic3 nocumentum nature et instrumentū diuine iusticie: vnum tamen materiale: reliquum tanq̄ formale. Unde pena et est vicio z est passio. Cum ergo pena cōparatur ad aliquid. Hoc pōt esse aut inq̄tum vicio aut inq̄tum passio. Si inq̄tum vicio sic proprie habet cōparari ad ipsam voluntatē. Deus eñ non vlciscitur de se manu vel pede vel aliqua potentia sensitiua: sed de voluntate deliberatiua de qua vlciscitur deus non solum affligendo ipam in se sed etiā affligēdo eā in ceteris membris corporis in quibus ipsa cupiebat delectari. Sic patet igitur q pena z inq̄tum est vicio z inq̄tum ē passio plene tenens rationem pene directe respicit ipsam voluntatē q ꝓprium est ipsius voluntatis puniri.

Circa quadragesimāsecundā distinctionem queritur pmo. ¶ Utrū peccatum voluntatis z operis sint duo peccata vel vnum. ¶ Responsio. Dicendum q dupliciter contingit cōparari peccatū operis exterioris z voluntatis interioris Uno modo put ista duo cōiuncta sunt z ordinata: ita q vnū est ex altero: z sic voluntas interior cum actu exteriori non facit diuersa peccata pro eo q vnus est ibi contemptus z vna auersio z vna cōuersio. Uoluntas enim est que contēpnendo conuertitur dū ad bonum cōmutabile cōuertitur: non solum q̄tum ad actum proprium: sed etiam q̄tum ad actum inferioris potētie qui ei subijcitur. Quia igitur peccatu3 fm q hmōi dicit deordinatonē per contemptum z auersionem a deo z conuersionem ad creaturam Hinc est q cum ibi sit vna deordinatio. patet q peccatū voluntatis z operis vnum est loquēdo formaliter prout illa cōiuncta sunt. Licet aūt vna sit ibi ratio deordinandi: plura tñ sunt ibi deordinata: z ideo q̄uis peccatum ibi vnum sit formaliter: plura tamen sunt ibi materialiter. Si aūt cōparemus voluntatē interiorē ad opus exteri⁹ put separata sunt: ita q vn⁹ peccet voluntate tm: alius peccet volūtate z opere sic peccatū voluntatis z opis sunt diuersa petā: non solū materialiter: verūetia3 formaliter pro eo q actus voluntatis in quo consistit prima ratio deordinandi numeratur z est alius z alius. Hoc aūt modo non querit magister in littera.

Utrum voluntas interior z actio exterior sint diuersa peccata. Hoc eñ nō est dubiū q diuersis peccatis peccat quis si vna vice tm velit malum: alia vice velit et perficiat. sed de hoc q̄rit. Utrum voluntas interior et actio exterior sint diuersa peccata: scdm q vnum ab altero procedit z vnum alteri coniungitur.

Et ad hoc respōdendū ꝙ ꝗuis sint plura opa culpabilia et plura deordinata. tamē quia vna est racio deordinandi: et vnus est ibi actus voluntatis nec alter est culpabilis nisi ꝓpter illū vnū est ibi peccatū. Et huic modo dicendi magis cōcordat magister in littera respōdens obiectionibus que fiunt pro parte altera. Et recte facit iħ qꝛ ꝗuis aliqd posset dici numerari ex quadā improprietate solummō ex parte principij materialis: tamen ꝓprie loquendo nō numeratur aliqd ex parte principij materialis nisi qꝛ cū numeratione ex parte principij materialis ꝯcurrit nūeratio ex parte formalis: sicut albedo numeraꝛ in duobus hominibus albis. Non sic autē est in proposito. Et ideo rationes ostendūt scꝫ voluntatem interiorem ꝛ actionē exteriorem esse vnum peccatū.

Secūdo queriť. Utruꝫ

peccatum operis addat sup peccatū voluntatis. ¶ Respōsio. Dicendū ꝙ cum queritur vtrum opus addat aliquid ad maliciam voluntatis: hoc dupliciter potest intelligi. Uno modo respectu voluntatis que pōt in opus ꝓcedere: sed tm̄ nō procedit: quia omino nō plene vult ꝛ respectu talis absqꝫ dubio malicia opis addit. Cum enī peccatū ꝯsummaꝛ in opere tunc est planior cōsensus: ꝛ non solum mō dicitur mādu care mulier sed etiam vir: ꝛ ideo peccatum tunc maius ꝛ grauius est ratione maioris cōuersionis et etiaꝫ auersionis. Alio mō pōt intelligi respectu voluntatis que quidem in opꝰ non procedit: non qꝛ non velit: sed qꝛ nō potest. Et tunc mouetur ista qō cū vtrobiqꝫ sit plena voluntas. Utrum grauius peccet qui vult ꝛ non potest: aut qui vult et facit: esto ꝙ vterqꝫ moueatur ex equali amore. Hoc igitur modo questione intellecta respondendū est ꝙ vnum peccatū dicitur esse maius altero tripliciter. Aut ratione maioris contēptus dei. Aut ratione maioris libidinis siue delectationis. Aut ratione maioris dānificationis. Primo mō loquēdo opus non addit ad iniquitatem voluntatis: quia voluntas plena a deo auertitur ꝑ se: sicut cū est operi ꝯiuncta. Quātū vero ad delectationem siue libidinem addit ꝛ aggrauat: maxime ꝗtum ad genꝰ peccati carnalis. quo quideꝫ peccat homo in seipso. Similiter ꝗtum ad damnificationē addit: ꝛ hoc maxime ꝗtum ad genꝰ peccati quo quis peccat in proximum. Quantūcunqꝫ enim aliquis cū velit fornicari: nunqꝫ delectaꝛ sicut quādo voluntas coniungitur actui. Similiter quantūcunqꝫ velit aliquis alteruꝫ occidere: non tm̄ facit damnum ꝗtum si actu occideret. Et quoniam deus iudex iustus in puniendo non tm̄ considerat in peccato magnitudinem contemptus: sed etiam magnitudinem delectationis et magnitudinem damnificationis. hinc est ꝙ aliquo modo opus addit ad nequiciā voluntatis.

Tercio queriť. Utrum

veniale ꝛ mortale conueniant in auersione. ¶ Responsio. Dicendū ꝙ absqꝫ dubio peccatum veniale non communicat cum mortali in auersione ſm ꝙ auersio dicitur proprie: importat enī dei cōtemptum: ꝛ cōtemptus dei iram meretur ꝛ mortem. Peccatū autem quo quis meretur iram ꝛ mortem non dꝫ dici veniale immo potius mortale: et propterea cōiter tenetur ꝙ auersio ꝓprie loquendo reperitur in peccato mortali non veniali. Et istud melius patet si modū attendamus ꝑ quē homo diciꝛ auerti a deo ꝛ cōtemnere deū cōmittēdo adqᵭ petm̄ in ꝗ nihil cogitat de deo. Aut enī auertiꝛ homo a deo qꝛ facit contra diuinū mandatū. Aut qꝛ ponit sibi bonū creatū tanqꝫ finem vltimum. In hoc nanqꝫ ꝙ facit cōtra diuinū mandatū recte a deo auertiꝛ quia mandatū est via recte perueniendi

ad deū: qui igit facit ꝯ mandatū incedit directe via ꝯria. Ideo quasi faciē suam retrorsum ꝯuertēs tergū vertit ad illuz in quē debebat p mādatū tendere. Silr cum statuit sibi creaturā tanq̄ finē vltimū: recte dr a deo auerti. Via eñ media est inter creaturā z deū inq̄tū est imago dei. Dū ergo ad creaturā se tanq̄ ad finem ꝯuertit: faciē suā q̄ debebat esse sursum versa deorsū inclinat: z ideo se auertit a deo. Et vtroq̄ dictoꝝ modoꝝ auersio nō est sine ꝯtēptu. nā qui mādatū dei trāsgredit contēpnit mādantē. Veniale pctm̄ nec est directe ꝯ dei mādatū nec statuit creaturā tanq̄ finem vltimū z ideo nō ē in eo nec auersio nec ꝯtēptus. Sed quia veniale fit preter dei mandatum. in veniali peccato creatura nō refert in deū. hinc est q̄ p veniale quodāmodo recedit homo a via mandandi quodāmodo etiaz morose adheret ei per quod deberet transire. Vñ z in veniali est quedam elongatio z quedā retardatio.

Querit quarto Utrum

veniale ꝯueniat cū mortali i reatu pene etne. ¶ Rñdeo. Notādū q̄ sic fides nr̄a dicit pctō mortali debetur pena eterna. Quare aūt pctō mortali debeatur pena eterna multiplex ꝯsueuit assignari rō. ad presens sufficit vna scz. dum homo peccat mortalr separat se a via grē z sublicit se ppetue impotētie exeundi de culpa q̄tū ē de se. Nemo eñ pōt a culpa mortali resurgere nisi p creatione z infusionem noue grē z noue vite. z ppterea rōne isti⁹ impotētie pctō mortali annexa ē obligatio ad etnitatē pene. Hec autē pena etna z si oi pctō mortali debet non tñ oi psoluit: q̄a q̄uis mortale pctm̄ reddat hoiem impotentē ad resurgēdū p seipm ꝯtingit tñ hoiem releuari p diuinū auxilium. Debet igitur pctō mortali pena eterna: q2 separat hoiez a vita: psoluit aūt pena eterna i eo q̄ tenet hoiem in eternū separatū a vita. Qm̄ igit veniale pctm̄ nec separat hoiem a vita: q2 nō excludit grām nec tenet hoiem ppetuū separatum a vita Hinc ē q̄ pctm̄ veniale nec de se obligat ad penā eternā: nec ei fm se reddit pena eterna. Quia vo pctm̄ veniale ꝯiungi hz ei qd separat a vita. Hic ē q̄ rōe adiūcti pena ei debet: z pena eterna psoluitur si decedat cū mortali simul z cum veniali. Et rō hui⁹ est q2 nullū pctm̄ deleri pōt absq̄ grā: et q̄diu durat culpa durare debet z pena. Nihilominꝰ tñ ei q̄tū est de se debet pena tpalis: cum simul possit stare cū grā: et ppterea veniale noiat vt in hoc distinguat a genere pctī mortalis q2 mortale aufert principiū vite z venie videlicet ipsam grām. Veniale aūt q̄tū est de se nō aufert: imo simul cū illa manet. ẜ patet q̄ pctō veniali non debet pena eterna: nisi rōne cōiunctionis.

Querit quinto. Utruz

pctm̄ diuidi habeat p differētias materiales tm̄: an etiā p formales. ¶ Rñdeo. Dicendū q̄ dupl'r cōtingit loq̄ de pctō. Aut in cōcretione: aut in abstractione. Si in abstractiōe sic dicendū ē q̄ quēadmodū pctm̄ cū sit puatio nō hz ordinari nisi p accidens scz p ꝯparationē ad suū oppositū: sic etiā non hz formalr distingui. nisi rōne sui oppositi: puationes distinguunt eñ p habit⁹. Vñ sicut castitas et fortitudo sunt vtutes formalr differentes in genere virtutis. Sic etiā luxuria z pusillanimitas q̄ opposita sunt istarū duarū vtutū formalr dicunt differre in genere viciorum. nō tamen fm formam suam: sed fm formā sui oppositi. Si autem loquamur de peccato in concretione sic non tm̄ dicit priuationē sed etiam actum vel habitū substratū: z qm̄ actus vel habit⁹ substrat⁹ peccato nō tm̄modo diuersificat materialiter immo etiā formali differentia. alia eñ est pronitas ad luxuriā. alia pronitas ad superbiam: et alius actus quo superbit aliquis z ali⁹ quo luxuriatur. non tm̄modo fm mate-

riam sed fm formã ꝓpter formalē differentiam obiectoꝝ. Hinc est ꝙ peccatum fm ꝙ concretiue accipit̄ diuidi haber ꝑ differentias nō tm̄ materiales verūetiā formales. Formales dico nō respectu deformitatis: sed respectu habitivel actus substrati.

Querit̄ sexto. Utrum

peccatum habeat diuidi per auersiones ꝛ conuersionē tanq̄ per diuersas peccatorum differentias siue per diuersa peccata. ¶ Respondeo. Dicendum ꝙ auersio dupliciter capitur. Uno modo prout dicit deordinationē circa actum conuersionis. Alio modo prout dicit actuȝ a conuersione distinctum. Primo modo conuersio nō ponit in numerū cum auersione: nec faciunt diuersa peccata. immo illa duo essentialiter clauduntur in omni peccato mortali. Nam conuersio non est culpa nisi quia inordinata: nec est inordinata nisi q̄a auertitur homo a deo cui deberet inherere tanq̄ fini vltimo. ꝛ hec auersio est a peccato in cuius perpetratione peccator nihil cogitat de deo. ¶ Secundo modo scilicet prout auersio dicit actum distinctū contra conuersionem sic constituit diuersum peccati genus. Hoc enim modo auerti est odio habere vl' inuidere: sicut supra dixit magister distinctione quinta. Et constat ꝙ aliud gen⁹ peccati est odire deū: ꝛ aliud amare cōmutabile bonū. Et quoniā vt plurimū auersio in peccato accipit̄ tam prout dicit deordinationē a deo tanq̄ a fine: q̄ꝫ put dicit motū inordinatū cōtra deū. Hinc est ꝙ conuersio ꝛ auersio potius comparant̄ ad peccatum sicut differentie constituentes q̄ꝫ sicut differentie diuidentes. Et ideo concedendū ꝙ hoc modo auersio ꝛ conuersio nō faciunt diuersa peccata: sed quia sunt diuerse radices concurrentes ad completionē vnius peccati.

Circa quadragesimātertiā distinctionē q̄rit̄ primo. Utrū pctm̄ in spm̄sanctum dicat gen⁹ pcti distinctum ab aliis generibus pctōꝝ. Rn̄deo Dicendū ꝙ pctm̄ in spm̄sctm̄ dicit gen⁹ pcti distinctū ab aliis generib⁹ pctōꝝ ratione triplici. scꝫ ꝑncipii. oppositi. substrati. ¶ Rōe ꝑncipii q: pctm̄ in spm̄sanctum d: esse illud qd̄ est ex certa malicia siue industria ex q̄ non ꝓcedit omne peccatū: sed illud solū qd̄ facit homo scient̄. ¶ Rōne oppositi sic̄ distinguit̄ quia cū triplex sit gr̄a scꝫ innocētie. baptismalis ꝛ pn̄ialis. Peccatū in spm̄sctm̄ ꝓp̄rie hꝫ opponi gr̄e pn̄iali: ꝛ eā impugnat q̄tuꝫ ad sui initiū ꝛ q̄tū ad sui terminū. Sic̄ ꝑ originale ꝑditur gr̄a innocentie: ꝛ per actualia impugnat̄ gratia baptismal̄. ¶ Ratione ꝟo actus substrati similiter distinguitur. quia cum peccatū illud sit impugnatiuū gratie: ꝛ malicia sit in ipso spiritu fm se. pctm̄ in spiritūsctm̄ consistit circa actū ipsi⁹ spūs sicut patet in desperatōe ꝛ obstinatōe. Un̄ fornicatio ꝛ adulteriū nō pōt aliquo mō dici pctm̄ in spm̄sctm̄. ¶ Rōne ḡ sui ꝑncipii ꝛ oppositi ꝛ act⁹ substrati pctm̄ in spm̄sctm̄ est genus pcti determinatū. Et rōne hoꝝ triū sic noiat̄ vt dicat̄ pctm̄ in spm̄sctm̄ videlicet rōne malicie a q̄ procedit: q̄ directe opponit̄ bonitati appropriate spūisctō. Rōne pn̄ialis siue finalis gr̄e quā ꝑuat: que est effect⁹ appropriatus spūisancto. ¶ Ratione etiā actus spūalis circa quē consistit. Unde directe dicitur peccatū in spiritūsanctū qd̄ est in spiritu: ꝛ circa actū spūs malignitat̄. Et sic pꝫ ꝙ pctm̄ in spm̄sctm̄ est genus pcti ab aliis generibus peccatoꝝ distinctū.

Querit̄ secundo. Utrū

peccatuꝫ in spm̄sctm̄ semp habeat aliud pctm̄ ꝑambulū. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ de peccato in spm̄sanctū differēter est lo

qui fm eius spēs differentes. Quedam em̄ sunt spēs peccati in spm̄sanctuȝ que nullo modo possunt esse absq̈ pctō pre/ambulo. sicut sunt obstinatio desperatio ꝛ finalis ipenitētia. talia ei respiciūt pctm̄ p̄ambulū q̄si materiā circa quā et etiā sicut causam. Nemo enim desperat de venia nisi q̄ fecit malum. nemo impenitens est nisi qui habet vnde peniteat. Sunt et alie species peccati in spiritum sanctum que quidem possunt esse absq̈ preambulo: pro eo q̄ actus ipsaruȝ non respicit determinate peccatum p̄ambu/lum sicut ē inuidētia fraterne gratie: et impugnatio veritatis agnite sicut est p̄sumptio de impunitate. Potest em̄ quis fraterne gratie inuidere ꝛ veritatē agnitam impugnare ꝛ de impunitate p̄sumere: etiam si nulla actualis culpa p̄cessit: ꝛ hoc ꝑpter libertatem voluntatis que in quolibet horum peccatoꝝ propria de ordinatione potest se p̄cipitare. attamē quia ista sunt peccata valde grauia vix aut nunq̄ contigit q̄ aliquis in hec cadat nisi mens eius fuerit per alia peccata deprauata. Concedēdum est ergo q̄ peccatum in spiritumsanctū non solum est genus peccati distinctum ab aliis generibus peccatorum fm formaȝ sed etiam separari potest fm existentiam ita q̄ committatur sine culpa: q̄uis rarissime p̄ambula contingat.

Queritur tercio. Utrū illud peccati gen⁹ sit grauissimū. ¶ Respondeo. Dicendū q̄ peccatū in spiritū/sanctū est grauissimū. ꝛ quia naturā maxime ledit: ꝛ q̄ oculos dei maxime offendit. Naturā inq̄ maxime ledit: dum nō solum aufert ei sanitatē: sed etiā p̄cludit viā ad sanitatē. Unde sicut morbo periculosior est qui non tm̄ ledit naturā sed etiā precludit viam ad sumptionē cibi vel medicamēti. Sic intelligendū est de illo morbo spūali. Oculos dei maxime offendit: quia nullum habet colorē excusationis: ꝛ ideo peccans hoc genere peccati meretur se verius iudicari. Et propter hec duo dicit magister. q̄ hoc peccatum ceteris est grauius ꝛ abbominabilius: vt grauius dicatur ratione maioris lesionis: abbominabilius ratione defectus excusationis. Ratio autem huius est: quia peccatum in spiritūsanctuȝ est ex malicia et non solum ex malicia: sed ex malicia et industria. Peccat enim tunc quis peccato in spiritūsanctū quando ad malum mouetur: ex nequicia spiritus sciens se moueri ad maluȝ. Unde peccatum in spiritūsanctum est ex malicia conflata. ex concursu malicie ex originali peccato contracte ꝛ malicie actualis coniuncte industrie ꝛ ideo non tm̄ dicitur esse ex malicia sed etiā ex certa malicia. Prima autē malicia scilicet ex originali relicta hoc peccatum nō excusat: quia talis malicia est ex ipsa voluntate fm se: ꝛ ideo cum voluntati subiaceat: nō minuit rationem voluntarij: sicut facit infirmitas ꝛ ignorantia: et quia non minuit rationem voluntarij: non diminuit de ratione peccati: ꝛ propterea non solum non excusat: sed et multum aggrauat: tum ratione improbitatis prop.e. tum ratione cognitionis adiuncte: vtrunq̈ est enim aggrauare: et sic patet q̄ oculos dei maxime offendit: quia ex certa malicia. Naturam etiam ledit ex eadē causa. Lesio enim peccati ꝓprie et principaliter ɔsistit in deordinatiōe voluntatis: et quanto voluntas magis se deordinat et deprauat tanto magis improbe ad aliquid se inclinat. Et quia ex certa malicia hoc peccatum procedit. Ideo in hoc peccati genere sciēter ꝛ prudenter: immo etiam impudenter peccator preelegit malum: et ideo voluntas eius in hoc peccato magis respuit bonū q̄ in aliis quia amplius inficitur voluntatis gustus. Et hinc est etiaȝ q̄ respuit medicamentum quemadmoduȝ gustus maxime infectus respuit bonum cibum

Cũm ergo hoc peccatũ ex certa malicia procedit. Hinc ẽ q̃ est ceteris grauius z abhominabilius cẽtũ est ex genere pcti. Hinc ẽ etiã q̃ ẽ maxime nature lesiuum z maxime oculoꝝ diuine maiestatis offensiuum. patet ergo q̃ est grauissimũ.

Querit̃ quarto. De huius pcti irremissibilitate. ¶ Rñdeo. Dicendũ q̃ sicut mgr̃ in lr̃a innuit quorundam opinio fuit q̃ pctm̃ in spm̃sctm̃ diceretur irremissibile: q̃a vix aut raro aut difficiliter dimittit̃. Alij õo dixerunt q̃ illud pctm̃ dr̃ irremissibile: q2 nullo mõ remitti hz pro eo q̃ tali pctõ peccans digne penitere non põt. Utercꝫ aũt istoꝝ modoꝝ dicendi cõueniẽs est z verus nec vn⁹ repugnat alteri si recte intelligant̃. Sicut em̃ remissibile dicit̃ dupl'r. Uno mõ dicit aptitudinẽ. Alio mõ dicit consuetudinẽ. Sic z irremissibile dupl'r põt dici. Uno mõ vt dicat̃ irremissibile. i. inептũ siue ĩpossibile ad remittendũ. Alio mõ vt dicat̃ irremissibile qđ est incõsuetum remitti. Utrocꝫ istoꝝ modoꝝ dicit̃ pctm̃ in spm̃sctm̃ eẽ irremissibile. Nam omne pctm̃ in spm̃sctm̃ vel est ĩpnia vl' hz ĩpenitẽtiã ãnexã. Impnia aũt dr̃ duobus modis sicut z pseuerãtia. Uno mõ pseuerãtia ꝓpositũ pseuerãdi. Alio mõ ꝯtinua pmanẽtia in bono vsꝫ ad finem Sic z impnia dr̃ dupl'r. Uno mõ dr̃ impnia ꝓpositũ nõ penitẽdi. Alio mõ cõtinua pmanẽtia in malo vsꝫ ad diẽ extremũ inclusiue. Et ₰m istũ moduꝫ dupl'r põt dici. Uno mõ, put claudit in se ĩpniaꝫ q̃ quidẽ est finalis psistentia ĩ malo z sic dr̃ irremissibile: q2 ñ põt remitti. hic final' gr̃a nõ põt pdi. Sed h̃ mõ peccare peccato in spm̃sctm̃ nemini est attribuendũ vsꝫ ad illud instans in q̃ posset dici de isto q̃ final'r sit ĩpenitens. Et valde stricte accipit pctm̃ ĩ spm̃sctm̃. Alio mõ dr̃ pctm̃ in spm̃sctm̃ put claudit in se impenitentiã. i. ꝓpositũ nõ penitendi. hoc mõ dicit̃ irremissibile. i. inconsuetũ remitti. Quãuis em̃ nõ sit ĩpossibile ad remissionem: quia tale ꝓpositũ mutari põt. Raro tamẽ z vix remittit̃: quia tale ꝓpositũ claudit viã ad gratiã z impedit spũsscti ingressum. Illud qđ gratiã introducit z qđ ad gratiã disponit de cõgruo: est voluntas recedendi a pctõ: z ideo cũ volũtas faciẽ suã obfirmauit in oppositũ nisi fiet ei spãlis gr̃a z donũ vocationis z adiutoriũ nõ pueniet ad remissionis beneficium. Ultima tñ rõ videt̃ ostendere q̃ nullo mõ debeat dici irremissibile: sed iam manifesta est p ea q̃ dicta sunt: sed dicitur irremissibile quia priuat dispositionem ad bonum.

Querit̃ quinto. De numero z sufficiẽtia specierũ hui⁹ pcti. Et cõiter ꝯsueuerũt hui⁹ pcti sex spẽs assignari. s. desperatio. p̃sumptio. obstinatio z inuidẽtia fraterne gr̃e. ĩpugnatio veritatis agnite. z finalis ĩpenitẽtia. ¶ Respondeo. Dicẽdũ q̃ pctm̃ in spm̃sctm̃ dicitur recte est ꝯ effectũ spũssancti. qui quidem dicit̃ gr̃a penitẽtialis. Hec autẽ pnialis gr̃a ₰m q̃ in sacramẽto ꝯsideratur tria respicit. videlicet medicũ. egrotũ. z ministrum. Ex parte medici duo cõcurrunt s. misericordia per quã remittit offensam: z iusticia p quã exigit emendã. contra misericordiã est desperatio. cõtra iusticiam est p̃sumptio. Ex parte egroti duo cõcurrunt. videlicet detestatio peccati pteriti. z propositum nõ peccandi. contra detestationẽ est obstinatio. ꝯtra ꝓpositũ nõ est peccãdi finalis ĩpenitentia. Ex parte ministri simil'r duo concurrunt. veritas doctrine per quã peccatores instruat. et sanctitas gratie p quã ipsum adiuuat z subleuat. contra veritatem doctrine est impugnatio veritatis agnite. contra sanctitatem gratie est inuidentia fraterne charitatis. Iste modus quo assignantur sex species conuenientior z communius tenetur. z sic patet Responsio.

Queritur sexto de spe/ciebꝫ huiꝰ peccati q̄tū ad rōnes ꝓprias. ¶ Rñdeo. Dicendū q̄ quēadmoduꝫ in opibꝫ meritorijs charitas dat formā: ita q̄ nihil ē meritoriū nisi ex charitate ꝓcedat. Sic intelligēdū in pctō in spm̄sctm̄ q̄ malicia dat formā huic pctō. vñ nihil dicēdū ē esse pctm̄ in spm̄sctm̄ nisi qđ ex certa malicia ꝓcedit. Et qm̄ fere omnes actꝰ aīe q̄ ꝓcedūt ex certa malicia pñt ꝓcedere ex infirmitate ⁊ ignorātia: ⁊ noīa pctōꝝ īponunt̄ ab actibꝫ. hinc ē q̄ nullū nomē p̄dictarū specierū ē impositū alicui earū f̄m qđ ē p̄cise pctm̄ in spm̄sctm̄ ⁊ ꝓpterea in oībꝫ opus ē a ḡnali ⁊ cōi distinctōne. vt dicamꝰ q̄ ista sex noiant peccatuꝫ in spm̄sctm̄ f̄m q̄ sunt ex malicia. Si aūt p̄ter maliciā: vtpote ex ignorantia ⁊ infirmitate tunc nō sunt peccata in spiritūsanctum.

Circa quadragesimāquartā distinctionē p̄ımo q̄rit̄. Utrū potentia peccandi sit in nobꝫ a deo. ¶ Respondeo. Dicendum q̄ cum dico potentia peccādi. Duo dico. ⁊ dico aliquam potetiam: et dico potentiam ad talem actum ordinabilem. Si igitur loquamur de potētia peccādi f̄m q̄ potentia est: cū illa potentia sit liberi arbitrij: sic absq̄ dubio a deo ē. Si aūt loq̄mur de ordinabilitate illiꝰ potētie ad pctm̄. tūc dicendū ē q̄ sicut pctm̄ aliquando accipitur abstracte. aliq̄n ꝯcrete. Aliq̄n em̄ noiat actionē deformē. aliq̄n ipsam deformitatē. Sic dupl'r est loq̄ de illa ordinabilitate ad peccandū: aut respectu deformitatis: aut respectu actōis substrate. Si respectu actionis substrate sic talis ordinabilitas a deo ē sicut actio substrata pctō. Si autē loq̄mur de ordinabilitate illa q̄tū ad deformitatē sic cum illa deformitas nihil aliud sit q̄ ꝓuatio ⁊ defectꝰ. tal' ordinabilitas nihil aliud ē q̄ defectibilitas. Et ideo sicut defectꝰ deformitatis nō est a deo. Sic nec tal' defectibilitas ē a deo s; ē in ipsa creatā: rōali q: ex nihilo. Sic igit̄ potentia peccādi. Uno mō ꝓcedit̄ a deo. alio ꝟo minime.

Querit̄ secundo. Utrū potentia peccandi f̄m q̄ hmōi sit mala. ¶ Rñdeo. Dicēdū q̄ sicut potētia respectu bonoꝝ nō h̄ꝫ actualē ordinationē ad effectū sed solū habitualē. Uolūtas ꝟo dicit actualeꝫ ordinationē sic ⁊ in malis intelligendū ē q̄ potētia nō dicit actualē ordinationē ad defectū: sed potius habitualē. Uñ nō dr̄ aliq̄s hr̄e potentiā malefaciendi q: actual'r tendat in mala: sed q: pōt tendere in malū. Uoluntas autē actualē ordinationē dicit. nō em̄ dr̄ iste vult malū: nisi q̄n actual'r tendit ī malū. Uoluntas aūt est approximatiua ipsiꝰ potētie ad agendū ⁊ ideo q: esse malū dicit aliquē defectū p̄ñtē in eo vel circa id de q̄ dr̄. Hinc ē q̄ volūtas peccādi mala ē ⁊ velle peccare ē malū. potētia aūt peccandi siue posse peccare nō dr̄ esse mala. Patet ergo q̄ potentia peccandi in q̄tuꝫ huiusmodi nō est mala.

Querit̄ tercio. Utrum potestas dn̄andi sit a deo. ¶ Rñdeo. Dicendū q̄ p̄tās p̄sidendi dr̄ esse illud ꝑ qđ aliq̄s p̄sidet ⁊ dn̄at̄ alteri. Illud aūt per qđ p̄sidet dupl'r pt̄ dici. Uno mō dr̄ ipa ꝟtus ꝑ quā q̄s p̄ualet alteri et hec ꝟtus absq̄ dubio a deo ē. Alio mō ꝑ qđ p̄esidet dr̄ modus ꝑueniēdi ad hanc ꝟtutis excellentiā. Et sic distinguēdū ē. Nam q̄dā p̄esunt alijs ex iusticia. q̄dā ex astucia. ⁊ quidā ex violentia. Q̄n aūt aliq̄s p̄est alijs ꝑ iusticiā tūc illa p̄tās dn̄andi loquēdo simpl'r a deo ē ⁊ respectu p̄sidētis ⁊ respectu subiacētium. Q̄n aūt p̄est aliq̄s ꝑ astutiā vel ꝑ violentiā: tūc dicendum q̄ talis p̄tās ⁊ h̄ꝫ ꝯpari ad voluntatem p̄sidētis: ⁊ h̄ꝫ ꝯpari ad meritū subiacentis. In cōparatione ad meritū subiacentis tal' p̄sidentia iusta ē: q: aut est ad bonoꝝ ꝓbationē. aut ad maloꝝ punitio

nem. Si aũt ꝯpetur ad voluntatẽ presidentis sic iniusta est. Et primo q̃ḋamodo dr̃ a deo esse faciente ⁊ ordinãte sm ꝙ dr̃ Job.xxxiiij. Facit regnare ypocritã ppt peccata populi. Et osee.xiij. Dabo eis regẽ in furore meo. ¶ Scḋo mõ autẽ scꝫ in ꝯparatione ad volũtatẽ psidentis sic dr̃ esse a deo pmissiue nõ autẽ approbatiue ppter qḋ dr̃. Ipsi regnauerũt ⁊ nõ ex me ⁊ pncipes extiterũt ⁊ nõ cognoui. Concedendũ est igitᷣ ꝙ oĩs ptãs psidendi sm id qḋ est ⁊ etiam respectu eiꝰ sup quẽ est: iusta ẽ: ⁊ a deo est. Si in ꝯparatione ad voluntatẽ psidentis põt esse iustꝰ ⁊ iniustꝰ ⁊ sm ꝙ iustꝰ ẽ a deo ẽ: sm ꝙ iniustꝰ est a deo nõ est. Quia ꝓ nũq̃ ẽ ita iniustꝰ ex vna pte quin sit iustꝰ ex altera. Jdeo de nulla potentia psidendi dici potest ꝙ nõ procedat a deo.

Queritᷣ quarto. Utrũ

potestas psidendi sit in hoĩe sm institutionem nature vel sm punitionẽ culpe. ¶ Rñdeo. Dicendũ ꝙ ptãs dñandi vel psidẽdi dr̃ tripl'r. scꝫ largissime cõiter ⁊ ppe ¶ Largissime dñandi ptãs dr̃ respectu oĩs rei q̃ hõ põt ad libitũ ⁊ votũ suũ vti ⁊ h̃ mõ dr̃ hõ esse dñs possessionũ suarum siue mobiliũ siue imobiliũ. ¶ Alio mõ ptãs psidẽdi siue dñandi dicit excellentiã ptãtꝫ i impãdo ei q̃ ẽ capax rõis et pcepti. ¶ Tercio mõ ptãs dñandi dr̃ ptãs cohercendi subditos ⁊ hec ptãs dicit quãdã coarctationẽ libertatis ⁊ talis ptãs dñandi ppꝛie dr̃ dominiũ cui rñdꝫ seruitꝰ. Primo mõ ptãs dñandi cõis est oĩ statui videlicet statui nature cõdite siue institute ⁊ nature lapse ⁊ nature glorificate ⁊ excelletiori mõ fuit in statu nature institute q̃ sit in statu nature lapse Scḋo mõ cõpetit statui vie siue p statu nature institute siue p statu nature lapse. Si ei hõ stetisset ⁊ vir potuisset ĩpare vxori ⁊ pr̃ potuisset imperare filio. Et hoc reperitur etiã in angelis q̃dã sunt admistratorij spũs: q2 ex illa pte aliquo mõ sunt in statu vie. Hec tñ psidentia nõ manebit in glia. ¶ Tercio mõ vera ptãs dominãdi in hoĩe est solũ sm statũ nature. Jnest eñ sm culpe punitionẽ nõ sm nature institutionẽ ⁊ hoc quia seruitꝰ sibi corꝛespondẽs (sm ꝙ dicũt sci) est pena pcti. Et q2 isto mõ loqmur hic de ptãte dñandi. ⁊ sic pꝫ ꝙ talis ptãs nõ inest hoĩ sm pmariã ꝯditionẽ suã: siue sm statuꝫ nature institute.

Queritᷣ quinto. Utrũ

xpiani teneantᷣ subesse tyrãnis siue potestati seculari ⁊ aliqb₉ ¶ Rñdeo. Dicẽdũ ꝙ cũ libtati fuitꝰ opponatᷣ sm ꝙ triplex dr̃ esse libertas. scꝫ a coactione a culpa ⁊ a miseria. Sic seruitꝰ põt dici tripl'r q̃ attenditᷣ in libertatꝫ arctatione. Scḋm eñ arctationẽ libertatis a culpa attenditur seruitꝰ pcti. De q̃ Joh.viij. Qui facit pctm̃ seruꝰ est pcti. Et Roma.vi. Nõ regnet pctm̃ in vr̃o moꝛtali corpoꝛe Scḋm ꝓo arctationẽ libertatis a miseria attenditᷣ seruitꝰ pene ⁊ moꝛtis. De q̃ dr̃ Roma.vij. Seruꝰ vocatꝰ es nõ sit tibi cure: sꝫ si potes liber fieri magꝭ vtere Hec aũt seruitꝰ attenditᷣ in coarctatõne libertatis coactõne nõ q̃tũ ad interioꝛẽ motũ volũtatis q̃ cogi nõ põt: sed q̃truꝫ ad exterioꝛẽ. Uñ ⁊ seruitus introducta fuit in h̃ ꝙ vnꝰ alterꝫ vicit ⁊ seruituti sue addiecit. vt ñ liceat facẽ ꝯtrũ eiꝰ qḋ ipse mãdauerit. Cũ g̃ triplex sit seruitꝰ vna bꝫ oꝛtũ ab altera. Nã nõ esset seruitꝰ pene nisi pcessisset seruitꝰ culpe: nec seruitꝰ cõditionis subseq̃retᷣ nisi illa duplex pcederet. Cũ g̃ aliq̃s regeneratᷣ in xpo ⁊ efficitur xpianꝰ: liberatᷣ a seruitute pcti: sed tñ nõ sic liberatᷣ q̃ntiã possibilitatẽ ⁊ pnitatẽ habeat redeũdi in idẽ genꝰ seruitutis: ⁊ hinc est ꝙ ppter eiꝰ pmotionẽ et hũiliatõnẽ reliquit dñs seruitutẽ moꝛtꝭ ⁊ cõditõis. Uñ ita moꝛiuntᷣ xpiani sic̃ ⁊ alij. Et ppter pnitatẽ ad malũ ⁊ cõcupiscentias militantes in mẽbris ex q̃b₉ consurgunt bella ⁊ lites. ita indigẽt regi ter

reno principe sicut z alie gentes: et ideo nō solū ſm humanā institutionē: sʒ etiā ſm diuinā dispensationē inter xpianos sunt reges z principes: dñi z serui. et ſm distinctionē prātis et subiciunt z tenenſ ſm plus z minus. Et hoc ipse dñs dicit Math. xxij. Reddite q̄ sunt cesaris cesari: z q̄ sunt dei deo. Et prime Thimothei vltimo. Hoc docet z ɔ̄riū pdicātes cōdēnat. Ait em̄ sic. Quicūq̧ sunt sub iugo seruitutis dños suos dignos oi honore arbitrenſ: ne nomen dñi z doctrina blasphemetur. Si qs autē aliter docet et nō acquiescit sanis sermonib9 dñi nr̄i iesu xpi superbus est nihil sciens. Et hoc ipm probat Roma. xiij. Et in pluribus alijs locis docet z mandat. Et ideo concedendū est q̄ xpiani sunt terrenis dñis obligati. ñ tñ in oib9. sed tñ in his solū q̄ nō sunt ɔtra deum. Nec ʒ in his omnib9 sed in his que ſm rectam ɔsuetudinē statuta sunt rōnabiliter sicut tributa z vectigal z consimilia.

Queritur sexto. Utrum religiosi teneanſ platis obedire in omnibus que nō sunt contra deū. ¶ Rñdeo. Dicendū q̄ aliter loquendū est de obedientia exigenda prelato a subdito religioso ſm obedientie pfectionē. Aliī ſm necessitatis obligationē. Si loq̄mur de ipsa ſm pfectionē sic dicendū est q̄ sicut dicit Bernardus. Perfecta obedientia finē nescit: z pfectus obediens nō solum in his que mandat: sed etiā supra eā que mandat promptū habet affectū ad subiacendū pcepto plati desiderās illū imitari qui humilians seipsum factus est obediens vsq̧ ad mortē. Si autē loquamur de obedientia ſm necessitatem vel ſm necessariā obligationē sic habet terminum z mensurā iuxta magnitudineʒ voti emissi. Non em̄ ampli9 tenenſ obedire suis platis nisi in his que pmiserūt dño obseruare: z que nō sunt contraria anime sue z regule. Unde si plat9 aliqd pcipiat qd sit supra votū: subditus non tenetur ad illud implendū. Et ideo concedendū est q̄ religiosi nō tenenſ platis suis obedire in omnib9. licet sanū sit consilium q̄ in omnib9 obediant q̄ non sunt cōtra deum. Et sic patet q̄ religiosi debent obedire.

¶ Reportata reuerendi mgr̄i fris Stephani Brulefer sacre theologie professoris Scotici alme vniuersitatʒ parisieñ. sacri ordinis minoꝝ de obseruātia dict9 sup scdo sententiarū scripto scti Bonauenture Metis gallie comportata. Impressa p magistrū Jacobum de pfortzen Anno nr̄e salutʒ M.ccccci. finiūt feliciť

Circa primã distinctiõẽ tertij sniaꝝ sancti Bonauenturꝫ. Primo q̃ritur: Utrũ diuina natura potuerit vniri cũ humana natura. Termini declarandi sunt

¶ Primus termin⁹ ẽ natura: ꝛ capit̃ q̃druplr̃ fm̃ Boetiũ in lib. de duab⁹ naturis ꝛ vna psona Uno mõ p eo qđ põt distincte ꝛ pfecte intelligi ab intellectu nostro ꝛ positiue. Propositio. Isto mõ oĩs natura positiua ẽ nata. Propositio. Isto modo de⁹ ꝛ angeli dicunt̃ natura. ¶ Scđo mõ capit̃ p aliq̃ subã que põt agere vel pati nõ solũ instrumẽtalr̃ sed etiã tãq̃ pncipale agẽs Propositio Isto modo sola substãtia de genere substantie ẽ natura: Propositio. Isto mõ de⁹ nõ ẽ natura: nec accidẽs ẽ natura: ptꝫ p descriptionẽ. ¶ Tertio mõ capit̃ p differẽtia specifica cõstituẽte vnã spẽm specialissimã vel subalternã: vt rationale respectu hoĩs. ¶ Quarto mõ capit̃ natura prout ẽ principiũ motus ꝛ qetis. Et sic fm̃ phm̃. ij. phisicoꝝ. Natura est pñcipiũ mouẽdi ꝛ quiescendi: ci⁹ in quo est pmo ꝛ p se ꝛ non p accidẽs. Scđm vero Hylariũ. Natura ẽ oẽ illud qđ põt esse pncipiuꝫ natiuitatis alicui⁹: vel qđ põt esse pncipiũ alicui⁹ qđ dr̃ natũ. Propositio. Isto modo volũtas in diuinis non est natura: qꝛ nõ ẽ pncipiũ alicui⁹ qđ dr̃ natũ: qꝛ spũssanct⁹ nõ nascit̃ sed pcedit. Propo. Isto mõ fm̃ Francis. de maro. ista se habẽt p ordinẽ: substantia: natura: essentia ꝛ quidditas. Unñ omnis substantia ẽ natura: sed nõ ecõtra: oĩs natura est essentia sed nõ ecõtra. oĩs essentia est quidditas sed nõ ecõtra. Nam ponimus multas quidditates in deo scꝫ bonitatẽ: volitionẽ: ꝛ intellectiõeꝫ: ꝛ tñ non ponitur nisi vna essentia.

Pro cuius vlteriori declaratõe querunt̃ aliqua dubia. ¶ Primo vtrũ omne naturale sit natura. Rñdeo q̃ nõ. ptꝫ: qꝛ in deo nõ ẽ nisi vna natura ꝛ tñ ponim⁹ multa naturalia. vt voluntatẽ intellectuꝫ. ꝛ sic de alijs ¶ Secũdo vtrũ incarnatio filij dei fuerit naturalis Rñdeo q̃ naturale capit̃ q̃tuor modis Uno mõ vt distinguit̃ ꝯ supnaturale. Propõ. Hoc mõ incarnatio siue vnio verbi diuini ad naturã humanã nõ ẽ naturalis sed supnaturalis. probat̃: qꝛ nõ fit ab agente naturali naturalr̃ sed supnaturalr̃. pbat̃: qꝛ a solo đo potuit fieri Scđo mõ vt distiguit̃ ꝯ violẽtũ. Propõ Hoc mõ ẽ naturalis: qꝛ quelibꝫ creatura habet naturalẽ inclinatõeꝫ ad obediendũ diuine potentie ꝛ maiorẽ q̃ ad qđcunq̃ aliud. ¶ Unde potẽtia obedientialis ẽ illa qua deus põt facere de creatura ꝛ ope suo q̃cq̃d nõ implicat ꝯtradictõꝫ ¶ Tertio mõ vt distiguit̃ ꝯ liberꝫ Propositio Hoc mõ incarnatio xp̃i nõ est naturalis sed libera: qꝛ de⁹ mere ꝛ libere vniuit sibi in vnitate psone naturã nr̃aꝫ ¶ Quarto mõ vt distiguit̃ ꝯ artificiale Propositio Hoc mõ icarnatio xp̃i est artificialis: qꝛ ẽ ab arte diuina silr̃ ꝛ quelibet creatura. ¶ Scđs termin⁹ est natura diuina q̃ capitur quinq̃ modis. Uno modo pp̃rijssime p ipa natura diuina siue deitate in qua tres psone coexistunt que est increabilis: ꝛ sic ẽ pma entitas: coĩs patri ꝛ filio ꝛ spũiscõ a seipã. ꝛ sic de ista nõ querit̃ hic. ¶ Alio mõ capitur psonaliter siue nocionalit̃: ꝛ sic capitur p aliquo includente ꝛ habẽte diuinam naturã. Pria ppõ. Sic pr̃ dr̃ diuina natura: silr̃ filius ꝛ spũssanct⁹ dr̃ diuia natura Propositio Illo mõ accipit̃ natura diuina in titulo q̃stionis: qñ queritur. Utrꝫ diuina natura. i. diuina persona q̃ includit naturam vnitam. ꝛc. ¶ Tertio mõ capit̃ put ẽ pncipiũ naturale pductiuũ naturaliter diuine psone

Propositio. Isto modo intellect⁹ ĩ pře
diceref natura:similiter ⁊ memoria fecũ
da nõ autẽ volũtas. ¶ Quarto mõ pro
qualibet vĩ existente naturalit̃ in natu/
ra diuina. Porpositio. Isto mõ oĩa at/
tributa possunt dici natura scȝ intelle/
ctus voluntas ⁊ sapia: qꝛ de⁹ naturalit̃
habet sapiam ⁊c̃. ¶ Quinto mõ capit̃ p
ut idẽ ẽ qđ incõmutabilis necessitas Et
sic dicit solũ cõditionẽ circa actũ elicitũ
Propositio Isto mõ ẜm noĩales eq̃ incõ
mutabiliter pr̃ producit spiritũ sanctũ
sicu t filius. ¶ Tertius termin⁹ est na/
tura humana. Unde nihil ẽ aliud natu
ra humana q̃ȝ humanitas. Et humani/
tas capit̃ trib⁹ modis. Primo mõ ꝑ ptĩ/
bus cõponẽtib⁹ hominẽ vt corp⁹ ⁊ aia.
Et sic dicim⁹ ꝙ duplex est homo scȝ in/
terior ⁊ exterior. Unde homo interior ẽ
aia. Homo exterior ẽ corpus. Et sic hu
manitas capit̃ aliq̃n ꝑ ptibus. ¶ Scđo
modo capit̃ ꝑ forma totius resultãte ex
illa ꝯpositiõe. Propositio. Ista entitas
distructa fuit in morte xp̃i. Sed ꝯ nũq̃ȝ
dimisit qđ semel̃ assũpsit. Rñdeo. Uez ẽ
de ptibus:nõ autẽ de ista forma totius.
⁊ sic capitur in q̃one. ¶ Tertio mõ capi
tur ꝑ proprietatib⁹ corporis hũani: vt
iste fecit mihi magnã humanitatẽ:idꝫ est
magnã charitatẽ exhibuit. ¶ Quartus
termin⁹ ẽ vnio:⁊ hec ẽ triplex ad totam
naturã hũanam quã assumpsit. scilicet.
Quedã gratuita. Quedã beata. ⁊ ypo
statica. Prima ẽ illa qua v̾bũ diuinum
vnit̃ nature hũane quã assũpsit ꝑ gr̃aȝ gra
tũ facientẽ:imediate eñ repleuit de⁹ illã
aiam quã assumpsit sũma gr̃a in primo
instanti sue creatõis. ¶ Scđa ẽ illa q̃ fit
ꝑ clarã visionẽ dei. Propõ. Ista etiã ha/
buit ab istãti sue creatõis nec mag⁹ vidꝫ
mõ q̃ȝ tũc ĩ cruce Correlariũ. Ex q̃ seq̃t̃
ꝙ ñ fuit viator simpl'r sȝ ꝯphẽsor ¶ Ter
tia ypostatica de q̃ ad ꝑpositũȝ:⁊ tñ vȝ
sicut vnio suppositalis siue ꝑsonal'. Notã/
dũ aũt ꝙ suppositũ ẽ ens ꝯpletũ nõ ꝯsti/
tuens cũ alio vnũ ens ꝑ se nec alteri in/

herẽs nec ab altero sustentatũ. Pria ꝑti
cula ponit̃ ad drĩam aĩe intellectualis ⁊
forme informãtis. ¶ Scđa ponit̃ ad dif
ferentiã ptiũ integralium: vt caput ⁊c̃.
¶ Tertia ponit̃ ad drĩam oĩm accidẽtiũ
um q̃ inherent actualit̃ vel aptitudinal'r
¶ Quarta ponit̃ ad drĩam hũane natu
re in xp̃o q̃ sustentat̃ a dĩna natura. Cor
relariũ. Ex q̃ seq̃tur ꝙ ꝑsona ẽ suppositũ
intellectuale. ¶ Itẽ suppositũ in plus se
habet q̃ȝ ꝑsona: qꝛ oẽ indiuiduũ de ge/
nere substãtie ẽ suppositũ excepta huma
nitate xp̃i:suppositũ dr̃ ꝯretiue de natu
ra hũana. ¶ Unio ypostatica ẜm Sco/
tũ ẽ quedã dependentia alicui⁹ nature
posterioris sustentate ad aliquã naturã
priorẽ ipsam sustentificantẽ:⁊ ista est sin/
gularissima. Nota ꝙ accidẽs hȝ duplicẽ
habitudinẽ ad suum subiectũ. Pria di/
citur informantis ad informatũ: vt pa/
ries dicit̃ albus ab albedine:⁊ ista ponit
iṁpfectionẽ Scđa dicitur habitudo su
stentificati ad sustentificans: qꝛ paries
sustentificat albedinẽ:⁊ ista nõ ponit ĩ/
perfectionẽ. Unio ypostatica ẽ huic si/
millima. ¶ Notandum ꝙ vnio ypostati
ca supra descripta a Scoto capit̃ large
⁊ non stricte: et est triplex. scilicet.
Personalis. Suppositalis. Sustentifi/
calis. Unio personalis est illa q̃ assumi/
tur aliqua natura in vnitatem persone.
Unio suppositalis est illa q̃ assumitur
aliqua natura in vnitatem suppositi.
Unio sustentificalis est illa qua assumi
tur aliqua natura in vnitatẽ indiuidui.
Pro quibus ponunt̃ tales propositiões
¶ Prima est: ꝙ de⁹ põt assumere aliq̃d
in vnitatẽ suppositi ⁊ nõ in vnitate perso
ne. ptȝ quia si deus assumeret naturam
lapidũ vel azini nõ assumeret in vnitatẽ
persone:ergo nõ esset personalis sed be/
ne suppositalis. ergo ⁊c̃. ¶ Secũda pro/
positio. Deus potest aliquid assumere ĩ
vnitate n sustentatis ⁊ nõ in vnitatẽ sup
positi vel suppositabilis:⁊ per ꝯsequens
nõ in vnitatem persone: patet qꝛ potest

assumere materiam primã que nec ē suppositabilis nec personabilis:tamē deus eam sustentaret:q2 non ē maior ratio de homine q̃ de quacunq3 creatura alia: cuz omnis creatura sit inperfectiōe obediential. Similiter dicenduz est de accidentib9:vt albedo zc̄.que nō sunt suppositabilia nec personabilia. Unio ergo personalis est suppositalis sed nō ecōtra: et omnis vnio suppositalis est substantificalis z nō econtra:quia sicut ista tria se habent per ordinem fm sub z supra scz persona suppositū z indiuiduum sic iste tres vniones se habent per ordinem:vt patet:q2 sicut persona est suppositum sed nō econtra:z omne suppositu3 est indiuiduū sed nō econtra:quia indiuidua accidentiū nō sunt supposita tamen bene sunt indiuidua:ita zc̄. ypostasis dicit̃ ab ypos qd̄ ē sub z tesis positio. ¶Unio ypostatica alio modo capitur stricte:z isto modo sola vnio suppositalis dicitur vnio ypostatica. ¶Nota propositiōes de humanitate. Propositio prima. Licet homo z hūanitas pro principali signo imponant vnam z candem rem:tamē possunt supponere pro diuersis rebus simpliciter distinctis. patz prima pars:quia abstractum z concretum pro ꝑ se signato significant eandez rem. Secunda pars patet:q2 homo est termin9 concretiu9 z cognotatiu9:z ido potest supponere ꝓ supposito:qd̄ suppositum fuit ab eterno:z quod suppositū est filius dei. Humanitas autē non potest sic supponere:q2 ista est heretica:fili9 dei est humanitas:z tamē ista est vera. Filius dei est homo:quia humanitas imponat solum nomē nature. ¶Humanitas potest sic describi. Est natura cōposita ex corpore z anima intellectuali Homo vero est natura composita ex corpore et anima intellectiua que ē substātata ab aliquo. vel est aliquod suppositum sustentans talem naturā. ¶Secūda propositio. Licet hec propositio particularis:aliquis homo ē realiter humanitas sit vera. hec tamē vniuersalis. omnis homo est realiter humanitas est falsa. prima pars patet:quia sortes z plato sunt realiter humanitas. zc̄. Secunda pars patet:quia xp̄s est homo z non humanitas. ¶Tertia propositio de rigore sermonis. Ista est falsa. Filius dei assumpsit hominē eo q ibi homo supponit pro supposito:z esset sensus q filius dei assūpsisset filium dei. Et si inueniat̃ in scriptura capitur cōcretum pro abstracto: z est sensus. Assumpsit hominē id est naturam humanā:sicut ista. Scientia inflat:z ista. Uirtutes sunt elate cum referuntur ad se supple. id est virtuosi cū attribuunt sibi illas virtutes sunt elati et superbi. ¶Nota q deus est vbiq3 ꝑ essentiam presentiam z potentiam. Per essentiam id est per naturam:quia nō est verius in paradiso q̃ in qualibet creatura vel ī inferno. Est tamē in paradiso beatis vt obiectuz beatificū. Per presentiā quia omnia nuda z aperta sunt ocul' ei9 Per potentiam: quia omnia conseruat in esse z nisi cōtinuo conseruaret nō possemus nec aperire os. zc̄. ¶Nota q dr̄ omne ꝟbū nō erit impossibile. Ibi ꝟbū capitur ꝓ verbo mentali. cogitatione.

Rn̄sio ad questionem.

Dicendū ē q possibile absq3 dubio fuit naturā humanā vniri diuine in persona filij. Rō aūt h9 ē ista. Q2 illa attribuēda sūt diuine potētie q̄ sibi nō derogant:z talia sunt q̄ possibile ē posse Diuinā aūt naturā hūane vniri in vnitate ꝑsone nō est aliud q̃ diuinam personam que ab eterno fuit ypostasis respectu diuine nature:esse ypostasim respectu hūane nature in tempore. Hoc autem non dicit aliquā imperfectionem sed potius dignitate z nobilitatē. Sicut em cū deus ab eterno sit bon9 in nullo fit derogatio bonitati sue cū est cā bonitatis create in tēpore:q̄uis bonitas creata longe sit infe

rioꝛ bonitate increata: sic cum ꝑsona fi/lij dei sit ypostasis intellectualis ꝛ spūal: ꝛ increata ab eterno: in nullo derogat ei si sit ypostasis rōnalis nature create i tē poꝛe. ¶ Et queadmodū deꝰ de nō creā/te fit creans in actu absq; sui aliqua mutatiōe vel innouatiōe: solū facta muta/tione ex parte nature create. Sic perso na filij dei que nō erat ypostasis huma/ne nature in actu: habet esse ypostasis absq; aliqua sui mutatōe vel innouatio ne sola facta mutatione ex parte natu/re assūpte. ¶ Et queadmodū deꝰ qui ē in creatura ꝑ essentiā ꝑn̄tiam ꝛ potētiā; in nullo dependet ab ipā: sed potiꝰ depē det ab ipō creatoꝛe tanq̄ a cā cōseruan/te ꝛ sustentante. Sic deꝰ cū ē in creatu/ra rōnali ꝑ vnionē nō dependet ab ipsa sed potiꝰ ecōuerso: rōnalis creatura de/pendet ex ypostasi diuina ꝛ habet susten tari in illa: sicut natura sustentatꝰ in per/sona. Et sic p; q̄ vnio diuine nature cū humana in nullo derogat nobilitati di/uine. Et iō cū oīa attribuenda sint deo que nō derogant omnipotentie eius: in/dubitāter ponendū ē eius incarnatiōis mysteriū esse deo possibile; ꝑpter qđ di/xit angelus ad mariam in eiꝰ ꝑmoꝛdio aperiens incarnatiōis mysteriū; nō erit impossibile apud deū omne ꝟbū. Vnđ ꝛ ꝯcedende sunt rōnes que hoc ōndunt sc; ante oppositum.

Secūdo queritꝰ. Vtrū

quelibet trium ꝑsonaꝝ vna ꝑsona possit vniri sine altera. ¶ Altera capitꝰ dupl'r. Vno mō ꝑticulariť: ꝛ tūc est idē q̄ aliq̄ Alio mō capitꝰ relatiue vt ē relatiuū di/uersitatis sube ꝛ ē sensus. Vtrū vna pos sit sine alia: hoc ē filius sine patre: vl' pa/ter sine filio: ¶ Rn̄deo dicendū ē q̄ sine dubio vna ꝑsona incarnari pōt ita q̄ nō alia incarnetꝰ: sicut opis euidētia manife stat. Et rō huiꝰ ē ista: q; cū ꝯtingat du/pliciter cōpari creaturā ad creatoꝛē: Vi delicet fm susceptionē alicuiꝰ cōpletio/nis. et fm relatiōis habitudinē (Cōple tio dr̄ a cōpleo es. ere. inde cōpletio. i. ꝑ/fectio) ¶ Pria cōpatio necessario respi/cit tres ꝑsonas indistīcte ꝛ diuisim. pro eo q̄ in eis ē vna ꝑfectio eēntialis. Com paratio vero fm habitudinē relationis pōt esse respectu alicuiꝰ ꝑsone determi/nate ꝛ distincte; ꝑ eo q̄ iste ꝑsone relatio nibus distinguūtꝰ. ¶ Silr deꝰ dupl'r ha bet cōpari ad creaturā: videlicet in rōe ꝑncipij causantis: ꝛ in rōne suppositi su/stentificantis ¶ In pꝛima cōpatione ne cessario sibi cōicant tres ꝑsone, ꝑ eo q̄ in deo est vnica natura: ꝛ vnica est virtus opatiua ꝑ quā deꝰ creaturaꝝ est causa. ¶ Secūda ꝟo ꝯpatio pōt respicere ali/quā ꝑsonā distīcte; ꝑ eo q̄ ꝛ si vna perso/na cōicat cū altera in natura ꝛ ꝟtute eiꝰ distinguitꝰ tn̄ ab alia in supposito ꝛ per/sonali ꝑꝓprietate. ¶ Qm̄ ergo in vnione naturaꝝ siue incarnatiōe ꝑsona diuina fit suppositū siue ypostasis humane na/ture: ita q̄ vnio siue incarnatio non tm̄ dicit habitudinē dei ad creaturā ꝑ mo/dum cause: imo etiā per modū suppositi Similiter ex ꝑte creature nō dic com/parationē solū quātū ad susceptionē cō pletionis: sed etiā quantū ad habitudi/nem relationis. Hinc est q̄ incarnatio potest cōuenire vni persone: ita q̄ nō cō/ueniat alteri. Vnde rationes hoc ostē/dētes ꝯcedende sunt ꝑ oppositū. ¶ No/ta q̄ quattuoꝛ sunt nōia in diuinis qui/bus vtuntur greci et his coꝛrespondent quattuoꝛ latina. Pꝛimū vsia ꝛ tm̄ valet apud latinos sicut essentia. Scđm vsio sis cui coꝛrn̄det suba. Tertiū ypostasis supposito. Quartū pꝛosopon ꝛ coꝛrn̄d; ei i latino ꝑsona. ¶ Persona capitꝰ tripl'r Vno modo ꝑ facie laruata vt q̄ fingūt speciem alienam. Secundo modo capi tur ꝑ persona existente in dignitate: vt decani curati. Tertio modo capitꝰ pꝛo/pꝛie que sic diffinitꝰ a Richardo. Est in tellectualis nature incōmunicabilis ex istentia. ¶ Nota ꝑpositiones duplices

sunt relationes scʒ cõmunes ꝛ equipan/tie: Alie disq̃parie: ꝛ sũt duplices scilicʒ superpositionis ꝛ suppositionis. Relationes cõmunes sunt que sunt eiusdem rationis in vtroq̃ extremo: vt similitudo duaruʒ albedinũ tales relationes non sunt inter deum ꝛ creaturaʒ: patet quia nunq̃ deus relatione reali refertur ad creaturã. Relationes disquipantie sũt ille q̃ non sunt eiusdẽ rationis in vtroq̃ extremo: vt paternitas ꝛ filiatio. Relationes superpositionis sunt ille que importãt aliquã principalitatẽ in vno extremo scʒ fundamẽto vt diuinũ magisteriuʒ. Relationes vero suppositionis sũt que important aliquã inferioritatem in suo fundamento: ꝛ distinguũtur inferiores alie superiores. ¶ Unio nature humane ad verbũ diuinum non dicit relationẽ ꝯmunẽ siue equipantie sed disq̃pantie: quia non ẽ mutua: qꝛ verbũ diuinum non refert realiter ad creaturã sed bene econtra. ¶ Hec vnio verbi dic̃ relationẽ ordinis: realem in vno extremo: cui in altero extremo nulla realis correspondet. Ubi enim est prius ꝛ posteriꝰ ibi est relatio ordinis: sed verbũ diuinũ est prius ꝛ humana natura est posterior ergo. Non est autẽ relatio ordinis causati ad causam: qꝛ talis relatio terminatur ad totã trinitatem. Nec est relatio causati prioris ad posterius: qꝛ verbum diuinũ non est causatum sed est relatio ordinis nature posterioꝝ substantate ad verbum diuinũ tanq̃ ad prius substantificans. ¶ Ex his sequit̃ q̄ est triplex relatio ordinis. scʒ cause ad causatum causati prioris ad causatum posterius ꝛ substantificati ad sustentificans.

Tertio querit̃. Utrum

vna persona possit vniri cum alia vnione ypostatica. Aduertẽdum q̄ questio non q̃rit absolute vtrũ vna persona scʒ pater vel filius possit cum alia vniri: qꝛ certum est apud omnes q̄ diuina persona non potest assumere aliam: quelibet tamen persona creata est assumptibilis a supposito diuino in sensu diuiso. Et nullum suppositũ diuinũ potest ab alio sumi. Sciendũ q̄ de rõne persone ẽ q̄ sit cõmunicabilis sed differenter. Nam p̄sona diuina est incõmunicabilis tripliciter: scʒ vt qd: et: vt quo scʒ p̄ modũ forme informantis: ꝛ etiam est incõmunicabilis cõmunicabilitate possibilitatis: quia vna persona nõ potest cõmunicari alicui. No sic de persona creata que non importat vel dicit repugnãtiaʒ ad se cõmunicandũ sicut increata. ¶ Ex quo sequitur q̄ persona nõ oĩmode ꝛ vniuoce dicitur de persona creata ꝛ increata: qꝛ dicitur de persona diuina q̄ sibi repugnat cõmunicari: nõ sic de creata. ¶ Notandum q̄ triplex est negatio. Quedã est negatio nuda ꝛ pura actus. Quedã negatio aptitudinis: alia ẽ negatio possibilitatis. Exemplũ de prima: vt quando lapis est existẽs sursum ẽ negatio existentie deorsum actualiter nõ inclinationis natural: similiter cũ nõ rideo actu est negatio actus nõ aptitudinis. ¶ Negatio aptitudinis est illa que negat aptitudineʒ: vt cum dicitur: superficies nõ est alba. quia nõ habet aptitudinẽ naturalem ad ipam: quia est neutralis ad album ꝛ nigrum. Alia ẽ negatio possibilitatis que negat possibilitatem sicut in bruto q̄ sit rationale includit impossibilitatẽ. ¶ Illud dicitur persona quod est penitus cõmunicabile ꝛ oportet q̄ non innitatur alteri: sed quia natura humana innititur verbo diuino ꝛ cõmunicat̃ sibi: ideo propter hoc non erit persona. Hoc tamen non obstante non est negatio aptitudinis: quia est apta nata ad h̃ q̄ sit persona. Similiter anima separata licet habeat incõmunicabilitatem siue negationeʒ actus: est tamen apta nata cõmunicari corpori. ¶ Persona autẽ

ꝭm Scotum creata est illa que nõ innititur nec est apta nata initi.idest depen dere. Persona autem diuina est illa que habet duas predictas conditiones: ita ꝙ neq; potest initi id est sustẽtificari vel cõmunicari qḋ idem est.

¶ Queritur ergo vtrum vna persona diuina possit vniri cum alia assumendo vnam ꝛ candẽ naturam.

Resolutio questionis

stat in tali ꝯcł'oe ꝙ plẽs persone nõ pñt vnũ ꝛ eundẽ hominẽ assumere ad talem vnitatez que facit cõmunicationẽ ydiomatũ: ꝛ ly hominẽ accipitur pro humanitate: concretum pro abstracto. ¶ Cõmunicatio ydiomatum est terminus cõplexus includens duos terminos ptiales. Cõmunicatio ydiomatũ sic describit: est mutuatio vł' verificatio aliquoꝝ p̃dicatorum vel proprietatũ duarũ naturarum ad inuicem vnitarum in vnitate persone. yd omata vt hic capiuntur nõ sunt nisi proprietates vel p̃dicata aliquorum: vt p̃dicata hominis dicuntur eius proprietates ꝛ ydiomata. Propter vltimã articulam: nota ꝙ persona verbi assumendo naturã humanam fit homo: ideo propter hoc vtriusq; nature fit in christo cõmunicatio ydiomatũ.i. predicatoꝝ ꝛ proprietatũ. Ista tamẽ predicatio debet fieri in cõcreto: vt iste homo qui pendet in cruce est impassibilis vel immortalis. Hoc intelligẽdo ꝭm diuersas naturas scꝫ humanã ꝛ diuinã: nõ tamẽ cõceduntᷓ cõtradictoria: vt ista: Est crucifixus: nõ est crucifixus. Dixim⁹ ergo ꝙ plures persone diuine nõ possunt vniri ꝛ eundem hominẽ assumere ad vnitatem que facit cõmunicationẽ ydiomatum: quia manifeste implicat cõtradictionem: nec est factibile: patet: quia si hoc esset possibile hoc esset in vnitate assumẽtis aut assumpte nature: sed vtrunq; est impossibile. Primum patet: quia vnitasᷓ assumentis nõ ẽ nisi duplex: scꝫ persone: ꝛ essentie. Sed si assumerent in vnionẽ essẽtie: ergo humana natura efficeretur diuine. Si persone: ergo tres psone effiçerentᷓ vnica persona: ꝙ est hereticum. Si in vnitatem assumpti: hoc etiam est impossibile: quia vnitas assumpti est indiuisibilis. Unde deus vt dicit Damascenus assumpsit naturam nostraꝫ cum at homo.i. singulari: ab a qḋ ẽ sine ꝛ tho mo diuisibilis q꞉ sine diuisibilitate. Itẽ clarum ẽ ꝙ si pater ꝛ filius ꝛ sp̃ussan xp⁹ assumerent eandem naturã: eẽt vn⁹ homo: patet q꞉ significato hoc homine verum eẽt dicere: hic homo est pater: ꝛ hic homo ẽ filius. ꝛc.

Circa solutionem vltimi argumenti

notandũ ꝙ licet tres persone diuine nõ possint simul ꝛ semel vnã ꝛ candẽ naturã in vnitate persone assumere: possunt tamẽ assumere vnã ꝛ eandem naturã in vnitate indiuidui vł' singularitatis. Ita ꝙ tres persone nõ eẽnt vna persona: sed vnus homo eẽnt: ꝛ hec vnio nõ eẽt personalis nec ypostatica sꝫ eẽt vnio sustentifica. Hec ẽ opinio Guilhelmi Uarlionis.

Quarto queritᷓ. Utrũ

quelibet psona trium psonarum possint incarnari per seipam. De ista questione sunt due opiniones. ¶ Prima ẽ ꝙ nulla psona potest incarnari nisi psona verbi Ratio istorum ẽ: quia credũt se seq̃ beatum Anselmũ: Sed nihil eoꝝ oino sequitur. pro eo ꝙ Anshelm⁹ nõ vult dicere ꝙ sit impossibile apud deum aliam psonã a filio incarnari: sed vult hoc dicere ꝛ oñdere ꝙ nõ ẽ ita decens de alia persona sicut de persona filij.

¶ Circa secundum articulũ: queritur. ꝛ est in ordine.

Questio quinta. vtrū in opere incarnationis seruet debita cōgruentia ex pte dei. Et q sic videt infinita potētia: sapiētia z bonitas debet se p̄fecte manifestare: sed nō pōt se perfecte manifestare nisi p effectū aliquo nō infinitum. Nihil aūt ē infinitum actu nisi solus deus: ergo ad hoc q diuine potētie sapiētie z bonitatꝫ infinitas manifestetur: cōgruū fuit aliquē effectum fieri cui attribueret: cē idem qd ē bonum infinitū: sed hoc fuit cū deus vnitus ē carni. ergo zc. Item pfectissime agere ē pducere rem suā actionē ad statum z cōplemētū: sed status z cōplemētuꝫ coruꝫ ē coniunctio primi cū vltimo. Principiū autē per qd facta sunt omnia ē verbum siue deus. Vltimū aūt in operib⁹ ē homo: ergo ad hoc q pfecta eēt opatio pcedens a perfecta potētia cōgruebat q dīna natura vniretur cū humana. Iteꝫ deꝫ largissimū remuneratorē diligētes se remunerare: sed hō q ē amator nō beatificat perfecte nisi in ipō deo qui ē tota merces: nec btificat pfecte nisi totalr btificet z ex pte corpis z ex pte aīe z ex pte sensus exterioris: z ex pte sensus interioris. Sensus aūt exterior nō pōt btificari nisi in re corpali: g cū deceat deū pfecte hoīeꝫ btificare: z de⁹ btificat hoīeꝫ ī seipō dando se in pmiū decebat euꝫ hr̄e naturam nō solū spūal ē sed etiā corporalem: z hoc ē in incarnatione. g. ¶ Iteꝫ deum decebat hominē qui seduct⁹ peccauit sibi recōciliare: sed vbi ē cōueniēs reconciliatio ibi cōuenit esse reconciliatorem z mediatorem. mediator autē debet cū vtroqꝫ extremorum cōmunicare: Hoc aūt nō est nisi per vnionem diuine nature z humane in vnitate persone: ergo videtur q opus incarnationis maxime congruum fuit pietati diuine. Respondeo dicendum q absqꝫ dubio congruum fuit z deuꝫ decuit incarnari. Et hoc propter sue potentie sapientie z bonitatis eminētem manifestationem: que quidem facta est in humani generis assumptione. ¶ Congruū etiam fuit propter diuinorum operum excellentē consummationeꝫ: q quidē facta est in hmōi generꝫ assūptiōe cum vltimū cōiunctuꝫ est primo. Ibi enim ē perfectionis consummatio sicut ptꝫ in circulo quī ē perfectissima figurarum: qui etiam ad ideꝫ punctū terminatur a quo incipit. ¶ Decebat etiam propter supabundantem precij solutionē ad liberationē hominis captiuati: qꝛ sola persona diuina erat que preponderabat toti humano generi. Postremo decebat propter superfluentem hominis glorificationē vt nō tātūmodo inueniret homo in deo pascua interius: imo etiam pascua exterius. Et sic patꝫ q opus incarnationis multum quidem per omnē modum deo cōgruebat: z quantum ad eius infinitatē z quātum ad eius perfectionem z quantū ad ad pietatem z quantū ad ei⁹ liberalitatem ¶ Ad infinitatem in seipō: ad perfectio em in operando: ad pietatem in liberando: z quantum ad liberalitatē ī remunerando concedende sunt: g ratiōes z sunt applicabiles ad probandū istas quattuor congruitates. ¶ Nota soluti onem vltimi articuli. Vnde quando arguitur. Quicunqꝫ adorat deum insculpta ymagine facit deo iniuriam. Dicendum q verum est quando credit ipsum habere effigiem in propria natura: qualis credit ipsum esse quid corporeum cū ipe sit spiritus nobilissim⁹. Incarnatio aūt nō facit cū habere effigiē in se sꝫ vniri ei qui habet effigiem salua dei spūalitate nobilitate ¶ Sexto qrit q fuit incarnatiōis ratio pc pua. Nota q ratio hic capitur pro causa. Causa autem capitur duplr. Vno mō pprie: z ē illud q

posito ponit vel potest poni aliqd et sine quo aliquid nō potest poni et isto modo sola causa incarnatiōis fuit volūtas di/uina. Alio modo ip̄prie nō p̄o respe/ctu alterius sed pur ad quandā p̄orita/tem vnius ppositionis ad aliā dicit sm c̄nās aliquā: sicut ponit in reprobatiōe malor̄ peccatū esse causam damnatiōis non proprie cū peccatū nihil sit sed im/proprie: q̄ ista est bona c̄sequentia: iste erit finaliter mal⁹: ergo dānabitur. Et sic in omni c̄sequētia naturali siue essen tiali que tenet p locum intrinsecū: ante/cedens dicit esse cā c̄sequentis: vt sortes est homo: ergo sortes ē aīal. Et de causa hoc modo capta ē questio

Decimo querit. Utrū

redemptio generis humani sit cā huius benedicte incarnatiōis. Rñdeo ad pre/dictorū intelligentiā est notandū q̄ cir/ca hoc duplex ē magistror̄ opinio. Qui dam em̄ dicere volunt q̄ de incarnatio/ne loqui est duplex. Est em̄ incarnatio carnis assumptio. De carne autē assum/pta ē loqui dupliciter: aut quantum ad substantiā: aut quantū ad defectū passi bilitatis. Si fiat sermo de ip̄a ad defe/ctum passibilitatis et mortalitatis dicūt q̄ incarnationis p̄cipua ratio fuerit ge/neris humani redemptio: nisi em̄ homo peccasset et lapsus fuisset et redimendus esset xp̄s carnem mortalē nō assumpsisset Si autē loquamur de incarnatione sm q̄ dicit assumptionē humane nature: lo/quēdo simpliciter: sic dixerūt q̄ p̄cipua ratio incarnationis nō est liberatio hu/mani generis: q̄ etiā si homo nō peccas/set xp̄s incarnat⁹ esset. Sed hui⁹ ratio ē p̄fectio multiplex surgens ex dignitate illius operis. Incarnatio em̄ facit ad p̄fectiōē hoīs: et per c̄sequēs ad p̄fectionē toti⁹ vniuersi in hoc q̄ c̄plet et p̄fectionē dat humano generi sm illud qd̄ respicit naturam: et sm illud q̄ respicit gratiam et sm illud qd̄ respicit gloriā. Scdm̄ il lud qd̄ respicit naturā in incarnatione est c̄sūmatio modorū educendi hominē in esse: qui sunt quattuor: vt patet in vl/timo articulo p̄ ista parte. Est etiā con sūmatio in cōparatione ad p̄fectionem agentis in hoc q̄ in incarnatione homo est vltimus qui coniūgitur cū suo prin/cipio vnione qua sub deo nulla ē maior facit ad perfectionē hominis quātū ad illud qd̄ respicit gratiā: quia in incarna tione assumit xp̄s humanā naturā: rati/one cuius plene habet esse caput totius ecclesie cui⁹ corporis membra vniri ha/bent ratione charitatis et gratie: et simul cum hoc facit ad perfectionē meriti: q̄ oīa merita pendent et meliorant merito xp̄i: Facit etiā ad perfectionē glorie i eo q̄ homo in deo suo inuenit pascua quā/tū ad partem corporalem. et quantum ad partem spiritualem siue ingrediatur siue egrediatur qd̄ nō faceret si de⁹ non esset incarnatus. Completus est etiam totius humane nature appetitus dū per opus incarnationis nobilissima ydonei tas que erat i humana natura: sm quā vnita erat diuine ad actum perfectum reducit. et ratione hui⁹ multiplicis per/fectionis que surgit ex opere incarnati onis congruū fuit deum incarnari. Et quia hec multiplex perfectio non respi/cit tm̄ statum nature lapse: īmo etiā re/spicit statum nature institute: ideo si ho mo lapsus non fuisset: nihilomin⁹ deus incarnatus esset: quia ita cōpetebat ho/minē perfectū ēe et sm naturā et sm grāz et sm gliam: sicut si eēt in statu lapso: et q̄dāmō ampli⁹. Et sm istam opinionez et qui hanc opinionē sequūtur concedūt rationes que ad hanc partē adducunt. ¶ Nota hanc opinionē tenent Lyconi/ensis Alexander de ales et Scotus cum quibus magister Stephanus: beatus sanctus Thomas remanet dubi⁹ et sol/uit rationes pro et cōtra. Rationes pro

ad oppositū z auctoritates per hoc effugiūt qz discōuenit eas intelligi fm q in/incarnatio dicitur carnis mortalis et passibilis assumptio. Loquitur em̄ scri/ptura z littera de incarnatione fm eum modum qui fuit post lapsum nō per eū modum qui fuisset homine ɔsistente in/statu innocētie. Aliorū vero positio fuit q precipua ratio incarnatiōis fuit reparatio generis humani q̄uis multe sint rationes cōgruētie huic ānexe. Ista est em̄ precipua respectu omnium quia nisi ge/nus humanū fuisset lapsum verbum dei non fuisset incarnatum. Et ratio huius est: quia incarnatio dei est super excedē/tis dignationis: z ideo cum sit ibi quidē excessus non fuisset introductum incar/nationis mysterium: nisi precessisset ex/cessus oppositus per ipsum corrigendū z restaurādum. Vn̄ nisi deus ouem suā perdidisset non de celo ad terram descē/disset. Quis autem horū modorum melior sit nouit ille qui pro nobis incarna/tus est. Quod etiam horum alteri pre/ponendum sit difficile est videre pro eo q vterq modus catholicus est: et a vi/ris catholicis sustinetur. Vterq etiam modus excitat aiam ad deuotionem fm diuersas considerationes. Videtur au/tem primus modus magis consonare iudicio ratiōis. Secūdus tamen sicut ap/paret plus cōsonat pietati fidei. Primo quia auctoritatibus sanctorū z sacre scri/pture magis cōcordat. Nam auctorita/tes tam noui q̄ veteris testamenti. Ubi de filij dei descensu loquūtur: generꝭ humani liberationē rationē reddunt q particulariter singula discurrendo. Sancti etiam hoc dicunt sicut pz p argumēta in añ oppositū. Et quia diuina eloquia nobilis/simam z precipuam incarnationis rationem assignāt generis humani liberatio/nem nihil etiā a nobis dicendum est preter ea que nobis ex sacris eloquijs clarēt ideo magꝭ videtur pietati fidei consonū q precipua incarnationis ratio sit libe/ratio generis humani q̄ aliter sentire. Et hoc aperte dicit augustinus in libro de verbis domini in sermone .lxxviij. tractās illd Luc. xix. Venit em̄ filiꝰ homi/nis saluū facere qd perierat. Si homo non perisset filius hominis non venisset Et expressius idē tractans illud prime timoth. i. Venit in hunc mundum pec/catores saluos facere. Nulla causa veniendi fuit christo ratio nisi peccatores sal/uos facere. Et idē plura dicit ad hoc ptinentia. Et in illa oratione que incipit A cella aromatica que dicitur eē Aug. h ipsum habetꝭ expressius. Ad hoc etiā concordant verba bernhardi et glo. sup dictum locum epistole ad thimo. ¶ Secundo vero predictus modus magis cō/cordat pietati fidei: quia deū magis ho/norificat q̄ precedens. Nam precedens modus quodāmodo deum intra perfe/ctionem vniuersi concludit z quandam necessitatem incarnatiōis imponit ei cū dicit opera eius non posse aliter ad per/fectionem duci. Hic autem modus dicē di cum dicit q incarnationis mysteriū est super omnem perfectiōē. Ponit christum esse supra omnem perfectionē vniuersitatis siue quantum ad naturam. si/ue quantum ad gratiam. siue quantum ad gloriā. Et hoc recte facit: quia sicut dicit philosophꝰ. li. xi. prio philosophie. Deus supra omnem vniuersi ordinē ponendus est: sicut non dicitur esse dux de exercitu sed supra exercitū. ¶ Tertius modus iste dicendi de incarnationis my/sterio est magis commendabilis dum dicitur q hoc mysterium non debuit fieri nisi ex maxima causa vtpote propter placandam diuinam iram et restaurādi omnia siue que in celis sunt siue que in ter/ra. Et ideo discōuenit q tantum myste/rium non fuisset introductum nisi pre

cessisset lapsus nobilissime creature et offensio maiestatis diuine. ¶ Quarto etiam fidelem affectum magis inflammat plus enim excitat deuotionem anime fidelis quod deus sit incarnatus ad delenda scelera sua quam consumanda opera sua. Quoniam ergo hic modus dicendi etsi non videatur esse ita subtilis sicut precedens plus tamen consonat pietati fidei. in hoc auctoritatibus sanctorum concordat magis et deum magis honorificat: etiam incarnationis mysterium magis commendat et affectum nostrum ardentius inflammat. Ideo concedendum est vt predicte auctoritates ostendunt quod precipua ratio incarnationis fuit redemptio generis humani: quamuis multe alie congruentie huic ratione sint annexe. ¶ Nota quod si homo non peccasset adhuc potuisset christus venisse vt redemptor perfectissimus. Deus enim per acceptionem meritorum christi perfectissimorum potuit preseruare totum genus humanum a lapsu. Sed redemptio alicuius preseruatiua a peccatis est multo nobilior quam redemptio subleuatiua. ergo christus potuit venire vt perfectissimus redemptor quamuis perfectiori modo venerit et debet intelligi de potentia dei absoluta non ordinata. Tali enim modo redemptionis perfectissimo qui scilicet est per preseruationem dicunt multi doctores redemptam fuisse dignissimam matrem dei non solum a peccatis actualibus sed etiam ab originali a quo merito passionis christi preseruata fuit: Potest etiam dici quod omnes electi perfectius rediminutur merito passionis a peccatis: que non committunt et possunt committere redemptione preseruatiua quam subleuatiua.

Undecimo queritur.

Que trium personarum fuerit magis idonea ad incarnationem. ¶ Responsio dicendum quod persona verbi ad incarnationem inter ceteras personas fuit magis idonea siue loquamur de ipsa incarnatione in se: siue prout ordinata est ad humani generis redemptionem. Si enim loquamur de ipsa incarnatione in se: magis congruum fuit personam filij incarnari et inquantum est imago: et inquantum est verbum et inquantum est filius. ¶ Inquantum est imago quia homo assumptibilis erat ratio dignitatis imaginis et quia filius est imago patris ideo magis conueniens erat filij persona assumere carnem. Rursus quia filius dei verbum est patris sic procedit ab ipso vt pater se manifestet per ipsum: et ideo sicut ad intentionis manifestationem verbum intellectuale copulatur voci sensibili: sic ad diuinitatis reuelationem verbum patris congruum fuit incarnari vel vniri carni Postremo quia filius est semel genitus ab eterno sic congruebat eum carnem assumere vt esset de genere hominum et ita hominis filium et ideo decebat ipsum magis incarnari quam patrem et spiritum sanctum. Et hoc est quod dicit Augustinus in libro de trinitate et magister in littera quod filius dei non quesiuit nisi matrem in terris quia iam habebat patrem in celis magis ergo decens fuit filium incarnari quam aliam personam. Si loquamur de ipsa incarnatione secundum se. ¶ Fuit etiam magis congruum. si loquamur de ipsa incarnatione secundum comparationem ad generis humani redemptionem et hoc apparet si consideremus hominis lapsum: et reparandi modum et reparationis fructum Si consideremus hominis lapsum videbimus quod lapsus fuit appetendo dei falsam similitudinem et equalitatem: et quia filio primo attribuitur equalitas. Hinc est quod quasi ex ipso sumpsit homo lapsus occasionem et ideo inde sumere debuit reparationem. Et hoc dicit bernhardus expla

mans illud propter me orta est hec tempestas tollite me. Jone.ij. Vide in alexandro istam materiam ꝛc. ¶ Aut certe in hoc ꝙ hoc presumpserat dei similitudinem directe contra filium peccauit: ꝛ ideo filio magis competebat vindicta ꝛ indulgentia ꝛ hoc est ꝙ dicit anselmus in libro cur deus homo. Homo ergo erat moriturus ꝛ diabolus ꝙ erat expugnaturus ambo falsam dei similitudinem presumpserant. Unde specialius aduersus eum peccauerunt. Illi itaqꝫ cui specialiter fit iniuria conuenientius attribuitur culpe vindicta ꝛ indulgentia. ¶ Rursus si consideremus modum reparationis magis competit filio. Reparati enim sumus per mediatoris obedientiam et supplicationem ꝛ quia magis competit filium supplicare patri ꝛ obedire. Hinc est ꝙ magis competi persone filij incarnari ꝙ alij vnde anselmus in libro cur deus homo. ¶ Conuenientius consonat filium supplicare patri quam aliam personam. Postremo si consideremus reparationis fructum vel effectum magis competebat filio incarnari: quia incarnatio ad hoc ordinatur vt simus filij dei. Si ergo posterius per illud habet reduci quod est prius in eodem genere congruum fuit vt filij dei efficeremur per eum qui est filius naturalis. Unde Augustinus in.iij. de trinitate. Ut homo ex deo nasceretur. primo ex ipsis natus est deus: oportuit enim vt per eum efficeremur filij adoptiui qui est filius naturalis. Et sic patet per omnem modum ꝙ congruentius fuit filium incarnari ꝙ alium. et concedende sunt rationes que ad hoc inducebantur. ¶ Nota ꝙ filius adoptiuus est qui non est naturaliter genitus ab eo cuius dicitur filius nec habet ius in hereditatem possidendam succedendi sed ex gratia adoptatur vt habeat ius ad hereditatem qui eum adoptat. Unde ad hoc ꝙ aliquis dica filius adoptiuus quattuor requirunt. Primo ergo requiritur ad filiationem extraneitas in eo quod adoptatur ad eum qui adoptat. Secundo requiritur gratia id est gratuita voluntas adoptantis. Tertio requiritur bonum siue hereditas pro qua habenda adoptatur. Quarto requiritur ꝙ non habeat ius ꝛc.

Duodecimo queritur.

Quo tempore fuerit magis congruum filium dei incarnari. Nota ꝙ triplex est tempus scilicet legis. Primum legis indite. secundum legis scripte. tertium legis gratie. Primum durauit ab adam vsqꝫ ad moysen. secundum a moyse vsqꝫ ad christum. tertium a christo vsqꝫ in eternum. ¶ Responsio dicendum ꝙ sicut rationes ostendunt que sunt post oppositum magis congruum fuit filium dei incarnari quasi in fine seculorum quam in principio. Potest autem huius quadruplex ratio assignari quare tamdiu incarnari distulerit. ¶ Prima est propter peccatum hominis puniendum ibi enim manifestatur diuine vltionis seueritas que tantos clamores et luctus hominum tanto tempore sustinuit: antequam vellet descendere. et ipse adam cum posteritate sua tanto tempore expectauit in limbo exulans a paradiso ꝛ hoc propter manifestationem diuine iusticie que nihil inultum dimittit. ¶ Secunda fuit propter morbum melius curandum. Morbus enim spiritualis non curatur debite nisi infirmus prius cognoscat et pro curatione eius gratus existat plus enim homo egrotat per ingratitudinem pro curatione ꝙ culpe commissione. Et ideo debuit deus beneficium incarnationis differre vt homo conuinceretur de impotentia ꝛ ignorantia antequam incarnaretur. Et in lege indita: ꝛ in lege scripta: vt sic conuictus confugeret ad diuinam misericordiam

et gratiam et confugiens curaretur efficaciter. ¶ Tertia ratio est propter ordinē vniuersi seruandum: quia enim hoc erat plenum id est maximū beneficium differri debuit vsq3 ad plenitudinē dierum. Et propter hoc dicit apostolus Ad gala. quarto. At vbi venit plenitudo temporis misit deus filiū suum factū ex muliere factū sub lege. ¶ Quarta ratio fuit propter incarnationis beneficium amplius commendandum qđ enim amplius differtur: et diutius desideratur et preciosius reputat̄. Et ideo beneficiū incarnationis quod est inter dei beneficia preciosissimum prius debuit esse desideratum et expectatū quā exhibitum. Et propterea magis cōgruum fuit filium dei incarnari in fine temporum: et concedende sunt rationes que hoc probant.

Circa secundam distinctionem queritur. primo. Utrum maior sit congruitas in rationali creatura quā in toto vniuerso an econtrario. Uide resolutionem in textu. Ad primam rationem in oppositum, vbi dicit Augustinus In rebus mirabilib⁹ tota ratio facti est potentia facientis. Dicendum q duplex est ratio scilicet. Causalitatis et congruitatis. Causalitatis est in efficiēdo. Congruitatis in suscipiēdo. Cū ergo Augustinus dicit q ratio facti tota est potentia facientis intelligit de ratione causalitatis non de ratione ꝯgruitatis. Ad scđm vbi dicitur infinitam distantiam non magis appropinquat vnū quā alterum. Scđ omnis creatura a natura diuina distat ꝛc̄. Dicendum q hoc intelligitur de distātia per recessum ab equalitate ꝛ participatione nature eterne: quia nihil est vniuocum creature ad creatorem in nullo etiam creatura creatori potest equari: sed non habet veritatem de distantia que attenditur per cōparationem ad conuenientiā fm rationem ordinis et imitationis. Nam rationalis creatura immediate in deum ordinatur et expressiue inter creaturas deū imitatur et ratione huius assimilatiōis et conuenientie habet rationem imaginis et congruitatis respectu diuine vnionis. Ad illđ qđ obijcitur q magꝭ assimilatur vniuersum totum quā ratioalis creatura. Dicendum q assimilari dicitur dupliciter. Intensiue vel extensiue. Et extensiue verū est q magis assimilatur mundo architipo siue deo maior mundus quā minor siue vniuersitas tota quā rationalis creatura. Qualitatiue siue intensiue est econuerso propter magnam distantiam aliquarum partium eius in quibus relucet diuina bonitas delōginquo sicut in vestigio.

Secūdo querit̄. Utrū maior sit congruitas ad vnionem in humana natura quam in angelo an econuerso. Et q sit maior in angelo videtur Deus spiritus est sicut dicit̄. Johā. iiij. ergo creatura que plus habet de ratione spiritualitatis plus cōuenit cum deo et que plus conuenit cū deo. plus est vnibilis in vnitate persone. cum ergo natura angelica sit spiritualior quam humana videtur. Respondeo dicendū q absq3 dubio maior fuit congruentia ad vnionē in creatura humana quā in angelica. Et hoc quidem satis manifestat ipsa operatio diuina. Deus enim nusq̄ angelos apprehendit sed semen abrahe apprehendit. Ratio autem maioris congruentie dupliciter accipitur videlicet fm humane nature institutionem. ꝛ fm eiusdē reparationē. Scđm n̄ iqꝫ hūane nature istitutōꝫ maior ē ꝯgruitas ī hūana natura quā āgelica. Et h triplici de cā. s.

Propter psonalē distinctionē. Propter maiorem diuini exemplaris repsentationē. Propter mltiplicē hominis cōpositionem. Prima ppter personalē distinctionem: que quidē in humana repit̄ fm originem: et non angelica et ideo magis cōgruebat q̄ persona filij que distinguit̄ a persona patris fm originem eam naturam acciperet in qua proprietatem filiationis retineret z hoc quidē factū est in humane nature susceptione. Nā quidē ipē qui ab eterno erat patris filius ex tēpore factus est filius virginis matris.

¶ Scda causa ē propter maiorez diuini exemplaris repsentationem ratiōe cuius homo dr̄ minor mūdus. Anima em̄ rationalis nō tm̄ repsentat deū prout cōsideratur in se scz in̄ gtum vnitur corpori qd̄ regit z in quo toto habitat sicut deus in maiori mūdo. Et hoc dicit Augustinus pluries Ratiōe huius maioris cōformitatis maior erat ratio vnibilitatis. ¶ Tertia ratio est ppter multiplicē hois cōpositiōez. Qr em homo cōposit' est ex natura corpali z spirituali: z quodāmodo cōicat cuz omni creatura sicut dicit gregorius. Hinc est q̄ cū humana natura assumit̄ et deificat̄ quodāmodo omnis natura in ea exaltatur. dū in suo simili deitati vnitur. Et hic est q̄ assumptio humane nature plus facit ad toti' vniuersi pfectionez: q̄ angelice: z iō maior ē i ea ɔgruitas ad vnionē etiā fz suā institutionē. ¶ Simil'r z fm reparationez maior cōgruitas in ea repitur ad vnionē triplici de causa scilicz: qr homo magis indigebat z minus indignus erat etiam plus ei proderat vt filius dei assumeret naturam suaz Magis indigebat qr totus lapsus fuerat. id est tota natura: vel spēs hois: minus idignus erat: qr p aliū corruerat: plus ei pderat: qr adhuc ī malo obstinatus nō erat. Quoniam ergo diuina misericordia ista tria pēsat in beneficijs q̄ impendit. Hic est q̄ deus qui est diues in misericordia ppter nimiam charitatez qua dilexit nos magis assumpsit humanam naturam q̄ angelicā: qr maior repericbatur in ea cōgruentia ad suscipiendū tantum beneficium diuine misericordie vt per illud releuaret̄ a miseria. Hec autē ratio que sumpta est ad humani generis repationem efficacior z principalior est q̄ precedēs. Quia vt supra precipua ratio incarnatiōis fuit humani gener̄ repatio. Ad id qd̄ obijcit̄ in contrarium. Primo dicendum est qr z si plus cōueniat intēsiue. non tamen plus extensiue. Homo enim cōuenit in spiritualitate ratione anime z corpus sup addictum facit ad cōformitatis maioritatē et sic vtroq̄ videlicet spiritu z corpe maior fit repsentatio exemplaritatis diuine. Ad id etiā q̄ obijcit̄ q̄ angelus mag̃ indigebat q̄ homo: dicēdū q̄ falsum est homo em̄ totaliter indigebat quia totaliter lapsus fuerat angelus vero nō. Et si obijcis q̄ angelus lapsus mag̃ indigebat q̄ homo lapsus. Dicēdum q̄ si magis indigebat minus tamē dignus erat quoniaz ex maiori superbia peccauerat Unde bernhardus in cāticis. Quis tā īdiget misericordia sicut miser. Et quis tam indignus est misericordia sicut miser superbus. Preterea ipsa assumptio angelice nature angelo lapso nō prodesset quia cū obstinati sint natural'r ipsi maliicia non inflammarentur ad humilitatem nec ad charitatem pexhibitionem tāti beneficij z exempli. Et id videmus hodie in multis peccatoribus quibus pter suam peruersitatē valde parum prodest incarnatio christi.

Circa tertiam distinctionem tertij sententiarum queritur. Utruz caro beate marie virginis fuerit sanctificata ante animationem. Uirgo est concretuz huius abstracti virginitatis. Nota q̄ virginitas capitur quattuor modis. Prio modo dici

citur esse integritas carnisq̄ da3 z sic oīs mulier nascitur virgo:et ista virginitas siue integritas carnis non est virtus moralis z meritoria patet quia nulla virt⁹ inest nobis a natura. Ite3 virginitas vt est virtus moralis z meritoria potest esse in vtroq3 sexu in differēter: virginitas que sola est integritas carnis reperitur in muliere solum. Et est quoddam pessulum vel quedā pellicula que vocatur castrum virginitatis. ¶ Secundo capitur p̄ inexperiētia cuiuscūq3 veneree delectationis in persona apta nata experiri. Isto modo Uirginitas est terminus priuatiu⁹ quia ponit negationē experiētie veneree delectationis z ponit aptitudine3. Ex quo sequitur q̄ angeli nō possunt habere virginitatem quia nō sunt apti nati. Et sic ista virginitas nō est virtus nec meritoria:patet quia est in pueris paruis qui non habent vsum ratiōis ¶ Tertio capitur pro habitu continendi ab omni venerea delectatione cum negatione voluntarie experientie de preterito. Isto modo mulier.xxv.vel.xxx.annorum que nunq̄ cecidit est virgo et est vere virtus z meritoria vite eterne.licet habeat voluntatem matrimonio coniungi quādo placuerit parētibus. ¶ Quartomodo capitur pro habitu continendi ab omni venerea delectatiōe cum negatione voluntarie experiētie de futuro p̄pter deum z isto modo diffinitur ab Augustino. Est continentia qua integritas carnis ipsa creatori carnis z anime vouetur conseruatur et consecratur:z est perfecta species continentie. Notandum q̄ virginitas se habet ad continentiam sicut magnificentia ad liberalitatem. Liberalitas eīm respicit materiā circa sumptus siue magnos siue paruos. Magnificentia autem solum magnos sumptus Et sic omnis magnificentia est liberalitas sed non econtra f̄m aristotelem.iiij. ethicorum. sic continentia dicit abstinentiam ab omni actu libidinoso illicito contra leges matrimonij z ista est in matrimonio. Continentia vero in virginitate Idest virginitas dicit continentiam ab omni coitu scilicet licito et illicito et sic omnis virginitas est continentia et non ecōuerso. Sola ergo virginitas mentis est virtus:patet quia caro non est susceptiua virtutis z gratie de se. Aliqua mulier etiam naturaliter loquēdo potest esse mater alicuius ipsa remanente totaliter virgine virtute:vt de oppressa violenter z contra voluntate3 suam que potest cōcipere. Uirginitas que est virtus potest in vtroq3 sexu deperdi per solam voluntatem experiendi delectationē veneream potest tamen recuperari per penitentiam nisi posuerit illam malam volūtatem in actum. Et aliqui doctores dicunt q̄ etiam virginitas carnis siue integritas potest amitti per solam volitionē intensam libidinosa3 vel in aspectu intētenso mulieris vel ecōuerso vel in tactib⁹ mulierum quia in talibus aliquando emittitur semen z potest frangi pellicula illa que dicitur claustrum virginale. Uirgo beata habuit omnes istas virginitates. Prima3 quia christus exiuit de vtero suo absq3 aliqua fractura z sic duo corpora fuerunt in eodem loco. Quartam habuit quia dicunt doctores q̄ ipsa vouerat virginitatem alioquin frustra dixisset non cognosco virum id est nō cognoscere proposui z noui. Sāctificatio virginis. Require in Uarillone.

Scd̄o queritur. Utru3 anima beate virginis fuerit sanctificata ante peccati originalis cōtractionē Require in sermone Nondum erant abyssi ¶ Sciendum circa scd̄3 articulum q̄ aliquod pōt esse in alio q̄nq3 modis Uno modo effectiue causaliter vł virtualiter et sic omnis effectus est in causa sua anteqū producatur sicut rana ē in sole virtualiter calor aque i ignezē. Et hoc modo omnia sunt in deo virtualiter. Alio

modo aliquid potest esse in alio materi/aliter sic tota dom⁹ anteq̄ fiat est in li/gnis et lapidibus ex quibus fieri debet ¶ Tertio modo fm rationem seminalem isto modo filius generādus in parentibus naturaliter anteq̄ concipiatur. ¶ Quarto mō seminaľr sicut quercus est in glande ꝛ petrocilium est in semine petrocilij. ¶ Nota dicti modi q̄cquid est in aliquo fm ratione seminalem est in eo seminaliter sed nō econtra: quia proprie ratio se/minalis est cōcubitu viri ꝛ mlieris. Un/de caro xpi fuit in lumbis priorū paren/tum seminaliter tāq̄ ex materia in qua prefuit quia sāguis virginis vnde fabricatum est corpus christi gessit vicem se/minis lꝫ ergo nō fuerit fm rationem se/minalē fuit tñ seminaliter. ¶ Quinto modo aliquid dicit esse in alio obiectiue vel tanq̄ in potentia appetitiua vt iohānes est in amore meo. Et hoc dupliciter vel habitualiter ꝛ sic sp est. vel actualiter et sic est dum eum actualiter amo. Ab ho/mos: id est particularis: vide textū. Ca/ro christi fuit peccato obnoxia. Ista ꝓ/positio est exponenda vel falsa: de rigore fmonis quia sanguis christi de quo for/matum est corpus christi nō erat corpus eius quia sanguis ille prius corrumpit et perdit formam sanguinis ꝛ conuertit in carnē. ¶ Secunda caro christi in pa/rentibus fuit seminaliter traducta. Si dicitur ꝙ fm legem concupiscentie est falsa: bene conceditur ꝙ fuit traducta seminaliter sed non fm rationeꝫ semina lem. Caro christi fuit decimata est falsa quia aliqueꝫ decimari in aliquo non est nisi a parentibus descendere fm ratio/nē seminalem.

Tertio queritur. Utrū

caro christi fuerit in parentibus aliter q̄ caro aliorum hominuꝫ fm legem propagationis. Dicendum ꝙ dupliciter est loqui de carne christi: aut quantum ad materiam vnde sumpta est. aut quan/tum ad formam fm quam anime christi coniuncta est et a verbo in vnitatem per/sone assumpta. Si loquamur de carne christi fm materiam hoc est de eo vnde facta est caro christi sic concedit a magi stro suo in littera ꝙ petō fuit obnoxia: qꝛ ante ꝯceptionē christi tota massa hu/mani generis corrupta erat sicut supra monstratum est. Si autem loquamur de carne xpi fm formā sic dicēdum est ꝙ nūquam peccato fuit obnoxia quia nunquam habuit illam formaꝫ ꝙ esset imunda et maculata. ¶ Secundum autem ꝙ caro dicitur dupliciter sic et de pro/pagatione dupliciter contingit loqui. Aut ratione materialis aut ratione formalis. Si rōne materialis cōtingit loqꝫ ꝙ sic propagata fuit ab adam vsq̄ ad virginem in tota illa genealogia: et to/ta illa propagatio fuit fm legeꝫ nature et concupiscentie. Si quantum ad esse actuale et formale sic concepta fuit a virgine ṗter legeꝫ nature et ꝯmunem le/gem concupiscentie. Et sic patet ꝙ vno modo dicendi cōcedi potest ꝙ caro christi materialiter loquēdo sic fuit in lum/bis parentum fm propagationem sicut caro aliorum hominū. hec est prima opi nio que est falsa fm magistruꝫ nostrum. ¶ Secunda opinio. Sed quoniam ca/ro q̄tum est de ratione sui nominis non nominat materiam ipsam tantū: sed ma teriam sub tali forma. et propagatio et lex ꝓpagationis addita ei quod est caro xpi respicit eius eductionem. fm esse ac/tualeale. hinc est ꝙ hec est ip̄ropria. imo falsa. caro christi fuit obnoxia et hec ca/ro xpi fuit ex parētib⁹ semiāliť traducta ꝓ eo ꝙ in oib⁹ q̄tū ē de vi sermonis pre/dicatū rōe materie tm̄ nō attribuiť sbie/cto sed rōe materie sb tali forma. Caro em̄ res est substātialis. ꝛ ideo q̄uis sup/ponat vbo ꝺ ṗterito opꝫ tñ ad idē tp̄s re ferri formaꝫ ṗdicati cū subiecto. ꝛ io oēs

ꝑdicte locutiões tãq̃ falſe ⁊ ipropele ſūt
negãde niſi ꝓferantur cū determinatiõe
ſcꝫ rõe material' ꝓncipij. Si aūt alicubi
abſolute ꝓferanť cū determinatiõe ſunt
exponēde. Cõcedēdū eſt ꝙ̃ ꝙ aliter fuit
caro xp̄i ſm ꝓpagationis legē in ꝑentibꝫ
q̃ aliorū hoim. Nã caro alioꝝ hoim or/
tum habuit a ꝑentibꝫ ſm ſemi alem rõnē
⁊ ſm legē cõcupiſcētie. Illud aūt dr̄ pro
cedere ſm rõnem ſeminalē qd̄ quidē exit
ineſſe ſm virtutē ⁊ oꝑatiõeꝫ nature ſicut
ſunt illa in quoꝝ ꝓductiõe natura nõ ſo
lum ſe hꝫ ꝑ modū obediētis ⁊ ſuſcipiētis
Immo etiã ꝑ modū nature agētis ⁊ dantꝭ
ſpēm ſiue cõpletionē. ⁊ hoc iportat ꝙ di/
co ſeminalis ratio ꝓprie loquēdo. Illud
aūt intelligiť traduci ſm legē cõcupiſcē
tie in cuius procreatiõe ↄcurrit feditas
delectatiõis carnis ex ꝑte viri generãtis
⁊ mulieris cõcipiētis: neutrū hoꝝ in ge/
neratiõe xp̄i fuit. Nam cõceptio eius mi
rabilis fuit et ſupra virtutē nature. Nõ
fuit eñ ex virili ſemĩe. pro eo ꝙ caro eiꝰ
cõcepta fuit ex ſola mr̄e. Nec ſm legeꝫ
cõcupiſcētie: qꝛ nõ interuenit delectatio
ex cõmixtiõe ſexus. Conceptus eñ fuit
ex caſtiſſimis virginis viſceribꝫ.

Quarto queriť. Utrū

corpus xp̄i ꝓductū fuerit ad ꝑfectã mo/
lem ſubito aut ſucceſſiue. Et qꝛ ſucceſſi
ue oſtendiť primo Luce. ij. Puer iſte cre
ſcebat. ſꝫ crementū etatis ſequiť cremen
tum molis ergo. Itē ſicut pꝫ ex hiſtoria
euãgelica xp̄s habuit neceſſitates infan/
tiles vñ ⁊ lactatus fuit a matre. Hoc au
tem non eſſet niſi puulus eſſet in q̄ntitate
ergo videť ¶ R̃nſio dicēdū ꝙ corpꝰ xp̄i
q̄ntum ad q̄ntitatē molis ad ꝑfectionē de
ductū eſt per ſucceſſionē tp̄is. ⁊ rõ huius
eſt qꝛ ꝑfectio quãtitatis illiꝰ corꝑis fuit
oꝑatõe nature cuius eſt oꝑari ſm ſucceſ
ſionē tp̄is. Si aūt querať vñ eſt ꝙ deus
corpus illud ad ꝑfectioneꝫ illius voluit
deduci mediãte nature oꝑatiõe. Dicen/
dum ꝙ hoc fecit deus valde ↄgrue. Hoc
eñ q̄uis aliomõ facere poſſꝫ ſic tñ fecit
ad cõfirmandã fidei firmitatē ⁊ veritatē
ad cõmēdandam humilitatis virtutē ad
cõſeruandam vniuerſitatis legē. In hoc
eñ fidei veritas cõfirmať dū manifeſte
oſtendiť ꝑ cõuerſationē ⁊ ſimilē modum
proficiendi in etate. ꝙ xp̄s nõ fantaſticã
ſꝫ verã carnē aſſumpſit ⁊ hoc q̄dē valde
fuit oꝑtunū: qꝛ ſine fidei veritate nullꝰ
eſt incarnatõis fructus. Hūilitatis etiã
virtꝰ in hoc cõmendať dū dei filius q̄ eſt
rex ⁊ dñs dominãtiū factus eſt paruulꝰ
et qui prius nullo indigebat. lacte ma/
terno ſicut alij puuli paſcebať: pãnis in-
uoluebatur. ⁊ alia plura geſſit q̄bus hu
militatis vilitas commendatur. Et hoc
valde oportunū fuit qꝛ ꝓpter hoc potiſ/
ſime deus deſcendit de celo vt ſuꝑbiã ex
tirparet. Uniuerſitatis etiaꝫ lex ⁊ ordo
cõſeruatur qꝛ vnicuiq̃ nature cõceſſit ꝓ
priã oꝑationē. nec vtitur miraculis vbi
natura per ſe ſufficienter pōt oꝑari. Et
qꝛ natura in xp̄o ſatis ſufficienter pote/
rat corpus xp̄i ad ꝑfectaꝫ q̄ntitatē dedu
cere ita ꝙ in nullo derogabať eius digni
tati. Ideo noluit xp̄s anticipare vt tãq̃
vniuerſitatis iuſtus adminiſtrator vnū
quodq̃ iuxta virtutē ſibi cõpetentē oꝑa
ri ſineret. Et hoc quideꝫ cõueniebat: qꝛ
naturã nolebat ꝑimere ſed reparare: ⁊ hoc
inſinuat quia maior ptãſuſum inferioꝝ
poteſtatis non debet abſq̃ cauſa priua/
re. Et ſic patet ꝙ valde rationabilr̄ deꝰ
corpus xp̄i ad perfectam quãtitatē mo/
lis deduxerit ꝑ temꝑis ſucceſſioneꝫ. No
ta quomõ poſſibile fuit deo formare cor
pus chriſti in tanta quantitate molis in
quãta fuit crucifixus: ſicut facit in cõſe/
cratione corporis ſui q̄tidie. Nota Au
guſtinus in tertio de trinitate tractans
illud verbum Ioh. xxi. Soluite templū
hoc dixerūt iudei. xlvi. annis. Hic nume
rus perfectioni dominici corꝑis ↄuenit
cõgrue qꝛ vt dicūt phiſici tot diebus for
ma humani corꝑis perficitur cū omnes
alij fere in. xli. diebus.

Quinto q̃ritur Utrum mẽbrorum formatio et distinctio facta sint subito an successiue in corpore dñico ¶ Respondeo dicẽdũ q̃ absq̧ dubio sicut dicit Aug⁹. scz in duobus primis articul' post oppositũ. Corpus xpi abinstanti cõceptionis habuit pfectionẽ organizationis. Et rõ hui⁹ sumi põt ex pte verbi assumẽtis: et ex pte virtutis efficientis: et ex parte virginis cõcipientis. Ex parte verbi assumentis: q2 nõ decebat illud assumere ptem hũane nature: vt esset hõ fm q̃d: sed totã humanã naturã et ita carnẽ et animã maxime cũ aia dat carni cõgruẽtiam vt vniatur cum diuina et humana natura: sicut ostensuz est supra. Et quoniã aĩa nõ est nata vniri nisi carni formate: organizate Jõ in primo instanti sue cõceptionis fuit corpus xpi ad pfectiõis organizationẽ deductũ. Rõ etiã est ex pte virtutis operantis: q2 ibi virtus diuina opatur mirabiliter. Hoc est enim miraculũ miraculorum q̃ femina cõcipiat deum. Et iõ ad sue miraculose potentie ostensionẽ subito formauit illud corpus q̃ natura nõ potest formare nisi successiue. Rõ vero nihilomin⁹ est ex pte virginis cõcipientis que statim vt ↄsentit replet a fuit spũsancto et mater dei effecta. Juxta illud qđ angel⁹ ãnunciabat. Et qm̃ mater dei nõ esset nisi de⁹ quẽ conceperat vnit⁹ eẽt carni et caro: nec deo nec anime ↄgruebat nisi haberet mẽbrorum distinctionẽ cõuenientẽ. Hinc est q̃ ab instanti ↄceptionis corpus xpi debuit ĩ membrorum distinctione pfectũ esse.

Circa quartã distinctionẽ querit. Utrum filij dei incarnatio debeat appropriari patri an spũi sancto. ¶ Nota drĩam inter propriuz et appropriatũ. q2 ppriũ vni soli psone conuenit vt generare ↄuenit patri. Appropriatuz autẽ est illud q̃ attribuitur vni persone vel propter errorem vitandum vel propter veritatem manifestandum: Propter errorem vitandum: vt potentia attribuitur patri propter hereticos qui dixerunt patrem antiquum et debilez. Sapientiã filio quia dicebãt insipiẽtem. Clementiã spũi sancto: q2 dicebãt esse eum spiritũ tempestatis. Licet pat et filius et spũssanctus sit vna potentia: sapientia et bonitas et tñ ↄueniat vni sicut alteri. Propter veritatem et c. dicit. Quia amor in diuinis capit dupliciter Uno mõ eẽntialiter et ↄuenit trinitati. Alio mõ personaliter: et sic ↄuenit spiritui sancto inq̃tum spũssanctus procedit a patre et filio p modũ doni et amoris Paternitas ẽ habitudo siue relatio producentis naturaliter filiis pducto ĩ naturali intelligibili vel sensitiua. Unde paternitas vt dicit Aresto. fundat sup genuisse. Dicit naturaliter et nõ libere: et spũsanct⁹ nõ dicit filius patris vel filij q2 debent ↄuenire in specie: ideo sol nõ dicitur pater lune. Dicit etiã sensitiua q2 bene est paternitas inter bruta ↄ aliquos: et p istã diffinitionem pz diffinitio filiationis que ẽ habitudo producti naturaliter filiis pducenti in natura intelligibili vel sensitiua. Rñdeo ad questionẽ q̃ opus incarnatiõis manifestatiuum ẽ diuine potentie sapiẽ et bonitatis: fm diuersas cõditiões in ipo repertas. Cõtigit em̃ loqui de ipo scz ope quãtum ad vnibilia et q̃tuz ad vnionis modum et q̃tũ ad vnionis fructũ. In cõparatione ad vnibilia inter que est infinita distantia manifestat diuina potentia. In cõparatione vero ad vnionis modũ con gruentissimũ put cõpetebat ad hũanuz remediũ manifestat dei sapiẽtia: quia ille qui vicerat hominẽ p hominẽ victus est. ¶ Et nota q̃ deus potuisset nos aliter redimere si voluisset: vt mittẽdo vnũ angelum vel creando aliquẽ hominẽ purũ sine peccato sed non tñ manifestata fuisset dei sapia. In cõparatiõe vero ad

fructū siue effectū ꝯsequētē q̄ se obtulit deo p̄ri in odorē suauitatis manifestaꝛ diuina bonitas: mīa: ⁊ charitas. Et hoc est q̄d dicit Damas. lib. iij. cap. ij. Mōstraꝛ sīl' in incarnatiōe. bonitas iusticia. ⁊ sapiā. Bonitas quidē. q꞉ nō despexit ꝑꝑrij plasmatis infirmitatē ʒ sʒ viscera ei⁹ cōmota sunt ipo cadente: manū porrexit iusticia qm̄ hoīe victo ñ aliū fec̄ vincere tyrānū. Sapiā: qm̄ inuenit aporiā id ē vulneris difficilis curā decētissimā. Qm̄ ḡ in incarnatiōis ope fm̄ ꝯpatiōnes diuersas ꝯuenit ꝯuenire appropriata tribus ꝑsonis valde excellēter ⁊ p̄cipue Hinc ē ꝙ ꝯceptio cuʒ sit opus triū ꝑsonaꝝ appropriari pōt trib̄ ꝑsonis fm̄ diuersas cōpationes sicut ondunt rōnes. Scriptura tñ magis appropriat spiritui sancto: vt pʒ Luce p̄mo ꝗ̄ alicui triū ꝑsonarū. Et hoc duplici rōne. vicʒ ꝑpter erroris exclusionē. q꞉ in ꝯceptiōe hūana ꝯsueuit se īmiscere feditas cōcupiscētie: ac ꝑ hoc originaꝛ culpa. Ne illud ergo dicaꝛ fuisse in ꝯcōceptiōe xp̄i dʒ ꝯceptus fuisse de spū sancto ad excludēdū carnalē ꝯmixtionē ⁊ ꝯcupie feditatē. Alia rō ē propt̄ veritatꝭ manifestationē. Jllud em̄ ꝙ maxime ꝑparauit virginē ad filij dei ꝯceptionē fuit amor diuin⁹. Unde queadmodū mlier ꝯcipit ꝑ viri dilectionē ⁊ ip̄i⁹ adhesionē q̄ est cuʒ desiderio ⁊ amore virtutis gn̄atiue. sic btā virgo propt̄ amoris singularitatē ꝯcepit deū ex deo: ⁊ iō ꝯcepisse dr̄ de spū scō. Et hāc rōnē assignat Hugo de scō victore in quodā suo libro vbi sic dic̄. Cōcepit virgo maria de spū scō nō ꝙ de sp̄s sancti sub̄a semen ꝑtus accepit: sed ꝙ ꝑ amorē ⁊ opatiōeʒ sp̄ūsancti et carne virginis diuino ꝑtui sub̄am mīstrauit. Nā q꞉ amor singularit̄ in corde ardebat. iō in carne ei⁹ mirabilia faciebat amor. ff. Cui⁹ dilectio: quia in corde nō suscepit sociū. ideo opatio in carne illi⁹ non habebat exemplū. Et sic patet ꝙ propter erroris exclusionē ⁊ veritatis manifestationem incarnatio filij dei potissime appropari debet spūi sancto. Et propter has rōnes duas frequenter in scriptura fit appropriatio.

Tertia questio.

Utrū xp̄i cōceptio vel incarnatio fuerit ex mera gratia. An hoc impetrauerūt patrū merita sanctorū. ¶ Respondeo dicēdū ꝙ de beneficio incarnatiōis sicut de aliis bn̄ficijs diuinis loqui est tripliciter scʒ Quantum ad substantiā vel essentiā. ⁊ Quantum ad efficaciā. Et quantū ad circūstantiā. Si loquamur de ip̄o quātum ad essentiā sic dicenduʒ ꝙ illud beneficium erat supra sanctoꝝ patrū merita. Propterea quia nō est iuste retributionis sed dignationis eminētissime: ⁊ nō sequitur merita hoīs lapsi sed potius ē fundamētū omnis meriti: q꞉ null⁹ deo placere potuit post lapsum absqꝫ fide illius beneficij vel. in gn̄ali vt supple simplices vel speciali: vt prophete ⁊ sapientes. Et fm̄ hanc viam ꝑcedūt rationes ⁊ auctoritates ad p̄mā partē inducte. Sicut patet p̄me Thimo. iij. Apparuit benignitas ⁊c̄. Sed appropatio illa benignitatis ⁊ humanitatis ē filij dei hūanatio: sicut in glosa dicit: ergo videꝛ ꝙ filij dei hūanatio ñ fuerit mediātib⁹ nostris meritis. ¶ Jtem super illud psā. Respice in testamentū tuū: glo. meminit ꝑmissionis: q꞉ merita deficiūt: ⁊ loquitur de ꝑmissione incarnatiōis. ḡ. ¶ Si vero loqmur de beneficio incarnatiōis quātū ad efficaciam sic cū eius efficacia esset duplex. videlicʒ ꝙ ordinabatur ad liberationē a seruitute culpe ⁊ a reatu carentie visionis dei: quodāmodo cadit sub merito: quodāmō nō. Nam quātuʒ ad liberationē a reatu carētie diuine visionis ⁊ captiuitate diaboli. Hoc meruerunt sancti patres ⁊ cadit sub merito. ¶ Nota ꝙ Scotus dicit cōtrariū ⁊ est ꝯtra hoc. Quātum vero ad ereptioneʒ de statu culpe nō cadit sub merito: nisi

quis large sumat meritum ad meritum cogrui z codigni. ¶ Si vero loquamur de beneficio incarnationis quantuz ad tempozis circūstantiā potest cocedi abs qz calūnia qz cadit sub merito ecclesie p̄cedentis. Sancti enim patres flagrantissimis desiderijs meruerūt incarnationis accelerationē. In quarū persona dicit ysaias.lx. Utinā dirumperes celos z descenderes zc̄. Et sic patz qz incarnationis beneficium quātū ad essentiā nō cadit sub merito: quātū vero ad tēporz. circūstātiā cadit sub merito. ¶ Quātū vero ad efficaciā mediā quodāmodo cadit sub merito: quodāmodo non. Si tu obijcias qz deus nō citius incarnatus ē: qz disposuerat ab eterno ꝑpter merita patrū. Dicendū qz ꝑpter merita patrū deus p̄uiderat se accelleraturū: z sic fecit sicut puiderat.

Tertio querit. Utrum meruit beata virgo xp̄m cōcipere. An fuerit cōceptio illa solū ex munere gratie dine. ¶ Respondeo dicendū qz ē loqui de merito fm triplicem gradū z differantiam. ¶ Est enim meritum primo Congrui in quo peccatoz dicit gratiaz sibi mereri cū ad gratiā se disponit z preparat. Digni quo scz vir iustus ozat ꝑ alio z meret exaudiri. Condigni q̄ quis ex tanta charitate meret tātaz gratiam ¶ Dico ergo qz beata ṽgo maria cōcipere filium dei ante incarnationē meruit merito congrui: quoniā p̄ nimia sua puritate z humilitate z benignitate ydonea erat vt efficeretur dei mater. Post annūciationē vero postq̄ ꝯsensit z spiritussātus incopiositate gratie in eam descendit nō solū habuit ꝯgruitatē sed z dignitatem: z extunc meruit nō solum merito congruitatis sed dignitatis obumbrari z inpregnari virtute altissimi. Sed merito cōdigni nō potuit mereri cōcipere filiū dei. Pro eo qz hoc excedit omne meritum: z etiam qz erat ipsius meriti gloriose virginis fundamentū. Siue etiaz dicamus deum fieri hominē: siue dicamus mulierē fieri matrem dei. Utrūqz ē supra statū que debetur creature: z io tam hoc q̄ illud fuit fuit benignitatis z gratie. Et propterea sicut dixi qz gratiā primā potest mereri iustus precedenti merito dignitatis: nō tm̄ merito congrui: ne ergo ꝑderet rationē gratie Sic potest cōcedi qz beata virgo nō merito cōgrui sed merito dignitatz meruit conceptionē illam nō solum cōgrua sed z digna. ¶ Ad illud qd̄ obijcitur qz maiꝰ ē meritū totius ecclesie q̄ virginis marie Dicitur qz q̄uis est maiꝰ meritū patruz q̄ virginis extensiue: nec tamē opoztet qz intensiue: quia beata virgo postq̄ annunciatione audita ab angelo: sanctificata fuit a spū sancto munere gratie tanto est plena vt aliquid possit mereri digne qd̄ nō possent si omnes alij eēnt congregati simul. ¶ Nota qz aliq̄ dicuntur maxime distantia dupliciter. Primo ꝑpter diuersitatē quia in nllo vt in paucz cōueniunt: z sic distant deus z creatura sic etiā quātitas z albedo. Alia sunt distantia propter repugnantiā: qz in vno sunt impossibilia z tamē nō sunt diuersa: quia in multis cōueniunt vt albedo z nigredo: caloz z frigus: que sūt eiusdē rationis z generis. Sic autē deꝰ z creatura nō distant: z sic de primis nō est verum qd̄ dicitur que distāt minime sunt vnibilia. quia deus z creatura quāuis maxime distent propter diuersitatez nō tamen sunt incompossibiles siue repugnantes: immo maxime conuenientes. ¶ Nota multitudo naturarum non repugnat persone: vt ptz in xp̄o: nec multitudo personarum obuiat vnitati nature: vt patet in diuinis Ideo errat qui d. ē qz simplicitas siue vnitas opponitur multitudini: sed simplicitas opponit cōpositioni.

Quarta questio. vtrū beata maria sit genitrix dei appellāda. Nestorius hereticus dicebat q virgo maria genuerat purū ho minē scʒ xpm: ido diceba: eam mrem xpi sed nō dei intelligendo per xpm puꝝ hominē qd tamē ē falsuʒ:q2 xps sigt qd deus. Propterea dicit Damascenus dei genitricē nequaq̄ appellam⁹ xpo:tocon.i.xpi genitriceʒ sed vocamus theotocon.i.dei genitricē Rn̄deo ad qōnē q vba fidē xpianā cō pmētiā debēt eē ab errore lōgiqua z deuotioni approximanda:maxime illa in q̄bus est sermo de virgine maria. Ipa em cunctas hereses interemit in vniuerso mundo.veritatē in seipa ɔcipiēdo z pariēdo Ipa aūt toto hūano generi recōciliatiōꝫ pmeruit merito ɔgrui. Et iō erga eā debꝫ oīs xpianoꝝ deuotio ardere z ppterea q2 illū ɔcepit q̄ nō tm̄ diceō⁹ ē xps ppter vnionē sed etiā deus verus: ppter eternā generationē. Jō dei genitrix debet dici vt ex ipo vocabulo honoref z impietatis error extinguaf qui dicē mariā ɔcepisse puꝝ hominem.

Circa quintā distinctionē querif. vtrū assumere sit actus ɔueniens diuine nature. Per assumptionē z vnionē ypostaticā idem intelligo:tn̄ vltra assūptio tria ipoꝛtat. Pꝛio actionē:terminationē:scdo tertio relatōꝫ Actionē q̄deꝫ ipoꝛtat. q2 assumere ē ad se sumere siue trahere:z rōne huius pn̄cipalif ɔuenit dine nature :q2 possum⁹ dicere hoc mō q pr̄ assumpsit naturam hūanā effectiue z etiā spūs scō effectiue sicut filius. Jnq̄tum aūt assumptio importat terminationē hoc solū ɔpetit filioscꝫ scdē psone:z tunc est falsa ista: pr̄ assumpsit naturā humanā. Jnquātum autē importat relationē cōpetit tā persone diuine q̄ꝫ humane nature.q2 ɔcedi tur q psona dīna vnitur hūane nature.

z etiā q natura hūana vnif diue nature

Resolutio stat in septē dictis:quoꝝ pꝛimū est q istud verbum vnire z assumere ipoꝛtant principaliter vnionem diuine nature ad humanā naturam differunt tn̄ fm modū significandi:vt patet.¶ Secundū dictū qd est q verbum vniendi dicif ab vnione q̄ magꝭ impoꝛtat relationē q̄ꝫ actionem. vbum autem assumendi dr ab assumptione q̄ magis impoꝛtat actionē q̄ꝫ impoꝛtat relationē.¶ Tertium q̄uis cōcedatur q diuina natura vniaf sibi naturā humanum z eidem vniatur. Nullo mō tn̄ conceditur q diuina natura assumaf. Non enī alia vnione vnif diuina natura humane q̄ꝫ humana natura diuine nature et idcirco vnitur diuina natura humane nō vnione pꝛopꝛia sed vniōe qua humana sibi vnif. Jlla vero nō cōceditur q diuina natura nō assumaf:q2 assumi dicit passionē:sed diuina natura nō habet passiōeꝫ nec pōt pati:g nō pōt assumi.¶ Quartum dictū dr̄nt vnire z assumere adinuicē.q2 vnire nō dic terminum intrinsecū relatiōis vl actiōis determinate:sed assumere impoꝛtat terminū intrinsecū tam actiōis q̄ꝫ relationis. Termin⁹ qui assumif in ista vniōe ē natura hūana.termin⁹ q̄ assumit ē natura dīna.¶ Quintū cū istud vocabulū assumere ipoꝛtat relationē z actionē: tamē termin⁹ ille interi⁹ intellect⁹ pōt referri ad vtrūq̄ꝫ vel ad alterū tm̄ :ipoꝛtat aūt actionē que facta est a tota trinitate relationē vero:q2 hec assumptio nō est nisi vnio. Jlle dr̄ interi⁹ intelligere q̄ clarius z pfundius intelligit.¶ Sextū si verbū assumēdi ipoꝛtat sif actioꝫ z relatioꝫ tūc natura dīna nō dr̄ assumere naturā hūanā:q2 qn̄ assumere ipoꝛtat vtrunq̄ꝫ: tūc qn̄ dr̄ de aliq̄ mō ipoꝛtat illud soluꝫ eē vnitū sed ipoꝛtat eē vnitū tali vnione naturali. Natura diuina nāq̄ꝫ nūq̄ꝫ assumit naturā hūanā in vnione nature.

Septimū si iste termin⁹ assumere ipor/tat relationē solū ꝛ vnione: tūc pt̄ ꝯcedi ꝙ diuina natura: naturā hūanā assūpsit ꝛ sibi vniuit ¶ Nota ꝙ ydea ē rō eterna in mente diuina fm quā aliqd ē forma/bile ad extra. Et capit ydea dupliciter. Uno mō ꝓ forma denoiate: ꝛ tūc nō est aliud nisi cognitio diuina. Alio mō ca/pit ꝓ denoiato: ꝛ tūc ydea non ē nisi res cognita in mēte diuina. ydee in mēte di/uina sūt vnū in suba cap. ēdo ꝓ forma de/noiato siue ꝓ simplici cognitiōe diuina: tū ꝓ cōnotatꝫ distinguūt: qꝛ alia ydea/lapidis alia hois ꝛc̄. ydea lapidis est la/pis cognit⁹ a deo. ydea equi est equ⁹ co/gnitus a deo.

Querit secūdo. Utrū

assumere ꝯueniat dine ꝑsone ¶ Resolu/tio ē ꝙ assūptio iportat actionē ꝛ relati/onē ꝛ t'minū vtriusqꝫ scꝫ actōis ꝛ relatio/nis. Hoc ē ꝑsonā assumētē ꝛ naturā que assumit. Et rōne istoꝝ triū actiōis rela/tionis ꝛ t'mini assūptio cōpetit ꝑsone di/ne non cuilibꝫ sed filio. Nā dine ꝑsone cōuenit oē ꝑncipiū actiuū ꝛ rōnabil' na/ture suppositū. Utrūqꝫ spectat ad eius dignitatē ꝛ nobilitatē. Et iō dina perso/na pt̄ hūanā fabricare tanqꝫ ꝑncipium effectiuū ꝛ stabile: tāqꝫ ꝓpriū suppositū Ita ꝙ eiusdē cause erit causale ꝑncipiū ꝛ suppositū ꝑsonale: ꝛ ita ꝑ ſ̄ se hꝫ in rōe ꝑncipij ꝛ rōne medij ꝛ in rōe t'mini. Ra/tione ꝑncipij cōpetit actio Rōne medij relatio. Rōne vtriusqꝫ t'mini t'minatio. Diuina eī̄ ꝑsona fecit vt ptes nature vnirētur in se. Iō cōcedēdū ē ꝙ hec assū/ptio cōpetit diuine ꝑsone. s. filio.

Querit tercio. Utrum

assumere ꝑsone cōueniat rōne nature an ecōuerso. Pro declaratōe aduertēdū ꝙ ꝙ q̄stio includit duas causales. Pria ē. vtꝝ hec sit ṽa: qꝛ ꝑsona dina assumit na/turā hūanā: iō natura dina assumit na/turā hūanā. Ul' hec qꝛ natura dina assu/mit hūanā. Iō ꝑsona dina assumit natu/rā hūanā. ¶ Resolutio stat in q̄ttuoꝛ di/ctis. Primū ē qꝛ tria sūt intelligēda h⁹ vocabuli qd̄ ē assumere scꝫ actio: relatio termiatio Scdꝫ assūptio iq̄ꝝtū actio cō/petit ꝑsone rōne nature. Tertiū dcm̄ ē ꝙ assūptio inq̄ꝝtū ē t'miatio ꝯpetit nat'e rōe ꝑsone. Quartū ē ꝙ assūptio inq̄ꝝtū relatio cōuenit tā nature q̄ꝫ ꝑsone dine ꝛ nō rōne ꝑsone nec rōne nat'e. pꝫ qꝛ sicut ꝑsona diuina vnit nature humane. Ita ꝛ diuina natura vnit nature humane.

Querit quarto. Utrū

hec sit cōcedēda: Diuina natura ē caro fcā. ¶ Resolutio tota stat in duabꝫ pro/positiōibꝫ. Pria ē ꝙ ista dꝫ admitti ꝛ cō/cedi ꝛ sic intelligi dina natura ē incarna/ta qꝛ scꝑta legit a doctore autētico Da/masceno Aymus oēm ꝛ ꝑfectā naturaꝫ in vnā ypostasim incarnatā esse: nec sim/plicit' iꝓpria: duplicē tñ fac̄ intellectuꝫ quoꝝ vn⁹ ē veri⁹ ꝛ catholic⁹ licet ali⁹ sit ambigu⁹ pꝫ hoc ꝓpriarōe sic. Ois ꝓpō ē admittēda q̄ ē catholica vera ꝛ ꝓpria: sꝫ ꝑdicta ē hmōi. ꝛc̄. mioꝛ pꝫ: qꝛ illa ꝓpō hꝫ duplicē sensū vt dictū ē. Prim⁹ ē di/uina natura ē incarnata. i. carni vnita: ꝛ in isto sensu ē vera ꝛ ꝓpria. Ali⁹ sensus ē diuina natura ē incarnata. i. caro facta ꝛ iste sensus ē iꝓpri⁹ ꝛ dubi⁹. Scd̄a. hec ꝓpō natura dina ē caro facta nō ad/mittit a schola theologoꝝ fm Scotum sola ē ṽa ꝑ ydēptitatē vt sit sensus. essen/tia dina ē ille q̄ ē hō: ꝛ qꝛ ē iꝓpria ꝛ redu/cit ad vnā q̄ ē ꝓpria imediate scꝫ ad istā. De⁹ ē hō: ē cōcedēda: sꝫ scd̄a scꝫ ista essē/tia dina ē caro nō ē aliq̄ mō admittenda qꝛ reducit imediate ad istā. eēntia dina ē hō qꝛ ē etiā iꝓpria. ꝛ ē sens⁹. dina nat'a fm qdlibet sui siue fm se totā ē incarna/ta qd̄ ꝯ q̄sdā hereticos dicētes ꝙ diuina natura fm vnā ptē sui ē icarnata ꝛ non fm aliam.

Quinta questio. Utrū

sit cōcedēdū ꝙ hūana naƚa sit assumpta
a deo. ¶ Resolutio ē ꝙ vere ꝛ ꝓprie lo
quēdo cōcedi pōt ꝛ dꝫ hūanā naturā a
deo assūptā esse. Pro eo ꝙ Phs dicit ꝙ
natura accipiƚ ꝑ ꝟa forma ꝛ ꝑ vera ma/
teria. ꝛc̄. Alioqn perit fides nr̄a cꝰ septē
articli r̄spiciūt diuinitatē ꝛ septē ꝗ̄litatē
Sꝫ ꝯ̄ arguiƚ. oē qđ assūiƚ ab aliq̄ i vniōꝫ
acq̄rit aliquā ꝓprietatē eiꝰ cui vniƚ: sed
natura hūana nō acq̄rit aliā ꝓprietatez
ꝟbi diuini cū cōicatio ydiomatū nō fuit
in abstractꝫ. igiƚ ꝛc̄. Rn̄deƚ ad minorez
ꝙ hūana naƚa rōe suppositi: h̄ ē i ꝯcreto
bn̄ acquirit ꝓprietates dei lꝫ nō rōe for/
me. i. i abstracto. Licet ei ꝯced imꝰ istā:
hō ē d eus: nō tn̄ ꝯcedimꝰ istā: naƚa hu/
mana ē deꝰ: lꝫ hōet naƚa hūana idē sint
ꝛ h̄ ꝓpter diuersos modos s̄candi. Na/
tura ꝗ̄ hūana in abstracto nō acq̄rit pro
prietates diuinas ꝛ h̄ intellige in recto:
qꝛ i aliquo bn̄ acq̄rit: vt lꝫ non dicamꝰ
natura hūana ē deꝰ: bn̄ tn̄ dicimꝰ ꝙ na/
tura humana est in deo.

Questio sexta. vtrum

deꝰ assūpserit hūanā ꝑsonā. Deꝰ h̄ sup/
ponit pro ꝑsona filij dei scꝫ xp̄i. ¶ Re/
solutio stat in vno dicto in q̄ oēs ꝯueni/
unt. Et ē tale. Hec ꝓpō ꝙ ꝑsona diūa
assūpsit ꝑsonā hūanā ē falsa q̄cunqꝫ mō
intelligaƚ. Et h̄ intelligiƚ tribꝫ modis.
vt pꝫ in textu. ¶ Nota ꝙ sunt duo arti/
culi p̄ncipales in fide nr̄a. Primꝰ est de
trinitate determinat fides catholica ꝙ sīt
tres ꝑsone in vna eēntia q̄ ē oīno immul
tiplicabilis ꝛ indiuisibilis ꝛ singularissi
ma q̄ tota ē in q̄libet. Scđs articulꝰ p̄n
cipaƚ ē de incarnatiōe ꝟbi vbi ponimus
multitudinē naturaꝝ qꝛ in xp̄o sūt pl'es
nature. s. natura hūana creata: ꝛ natura
diūa increata. Natura hūana humilis
tpaƚ ē creationē. Et d na natura ꝑ eēnā
generationē.

Septimo queriƚ vtrū

sit ponere intentionē ꝑsonalitatꝫ in aīa
sepata oi vniōe circūscpta. ¶ Rn̄deo lꝫ
mgr̄ sniaꝝ ꝛ Hugo de scōvic. Dixerunt
ꝙ aīa sepata a corpe ē ꝑsona. tn̄ cōiƚ ma
gister ꝛ doct. parisienses tenēt oppositū.
In h̄ errauit mgr̄ ꝛ ē p̄: nꝰ error illiꝰ ter
cij. Ipe em̄ tenuit octo errores in libro
sniaꝝ. Duos in q̄libet lib. In p̄mo lib.
dist. xvij. dic̄ ꝙ charitas q̄ ē amor dei ꝛ ꝓ
ximi n̄ ē q̄d creatū sꝫ ē spūssanctꝰ. Secū
dꝰ di. xxiiij. poniƚ vbi dic̄ ꝙ hec noīa tri
nus ꝛ trinitas n̄ ponūt q̄d positiuū i đo
In. ij. lib. dist. v. dic̄ ꝙ in angelƚ btis pre
miū p̄cessit meritū. Scđs ē ibidē: dic̄ ꝙ
nihil de ali vēto trāsit in ꝟitutem hūane
nature. In t'tio lib. dist. v. dic̄ ꝙ aīa se/
pata ē ꝑsona. scđs ibidē: dicit ꝙ xp̄s i tri
duo fuit hō In. iiij. lib. dist. i. dicit ꝙ ba
ptismꝰ iohānis cū iposiōe manuū equi/
pollebat baptismo xp̄i. scđs ibidē dicit
ꝙ deꝰ p̄t cōicare potentiā creādi creatu
re. Vn̄ licet seminauerit multos errores
q̄ nūc reputāƚ errores sic de ꝯceptiōe ꝛc̄
tn̄ isti ꝓpositi apud oēs veros doctores
ꝛ ab oi schola repudianƚ ꝛ ꝯdemnantur
Dico ꝗ̄ ꝙ aīa sepata a corpe nō est per/
sona. patet in textu.

Octauo queriƚ vtrum

cōcedendū sit ꝙ deꝰ assūpsit hominem.
¶ Rn̄deo dicēdū ē s̄m fidē nr̄am ꝙ hōꝛ
hūanitas nō sūt totaliƚ eadē. Ita ꝙ q̄c/
q̄d ē hō ē hūanitas ꝛ ecōtra. pꝫ qꝛ suppo
nūt ꝑ rebꝫ diuersis: ita ꝙ hec ē vera. filiꝰ
dei ē hō. ꝛ hec ē falsa: filiꝰ dei ē hūanitas.
Ideo dico ꝙ hūanitas sic diffiniƚ. Hu/
manitas ē natura ꝯstituta ex corpore ꝛ
aīa rōnali ꝛ nihil aliđ connotat: ꝛ sic pꝫ
ꝙ hūanitas nō đꝛ de filio dei. Nā ꝯcedi
mus ꝙ filius assumpsit naturā humanā
ex quo sequiƚ filiū dei nō eē scꝫ naturam
humanam qꝛ est regula fidei inter assu
mēns ꝛ assūptū ē realis distinctio. Eadē
rōne nō ꝯcedimus istā: filiꝰ dei assūpsit
hominē qꝛ filiꝰ dei ē homo. Idē aūt nō
assumit seipm̄. Ista ꝓpō est vera que đꝛ
ꝙ hec ꝓpō est iproprie: filiꝰ dei assūpsit.

hominē propter duplicē causam: tū propter defectum distinctionis: tū propter defectu3 ordinis: q2 assumere importat quē/ da3 ordinē z respectū eius qd naturalir antecedit ipam assumptionē. ¶ Cum g necesse sit illud qd assumit psupponi z p/ cedere saltē naturaliter ipam assumpti onē nō potest recte 9cedi q de9 assum/ psit hominē cum esse humanū vt visum est non precedat sed sequit ipam assum/ ptionem.

Nono querit. vtrum sit cōcedendū q filius dei assumpsit hu manitatē. ¶ Rñdet p duas ppositiões. pma ē. q humanitas capit tripli̇r. Primo pro ptibz 9stituentibz hominē: z isto mo do capit sepe in sacra scriptura: vt cum d2. Hō interior z homo exterior. Et eti am in epistolis salutātis frequēter op/ tatur alicui salus in vtroq3 homine zc. Secundo capitur pro natura humana resultante ex talibz partibz distincta rea liter ab illis: z ista humanitas est media inter res corporales z spirituales: quia per corpus conuenit cum rebz corpora/ libus: z per animam cum angelis: z ista humanitas est vel potest dici fm Grego riū omnis creatura: quia participat cu3 omni creatura. Tertio capitur pro qua cunq3 proprietate consequente ipam na turam humanam vt risibilitas. ¶ Se/ cunda propositio. quocūq3 modo capia tur humanitas verum est simpliciter q filius dei assumpsit humanitatem. pat3 in libro ista propositio.

Circa sextam di/ stinctionem queritur. vtrū xps sit duo. ¶ Pro declara tione huius questionis est aduertendu3 q duo capitur dupliciter. scilicet masculine z neutraliter. Quan/ do est masculini generis: tūc semper po nit diuersitatem in personis. z sic duo in uenitur in diuinis. Quando autem ca/ pitur neutraliter ponit distinctionem z diuersitatem in natura: z sic nō inueni tur in diuinis. Et sicut dictū de duob9 masc. gener: sic dicēdū est de duobz femi nini generis/ sc3 q ponit differētiā in per sona: vt d2 in simbolo. Alia ē psona pa/ tris z alia filij ē ¶ Scdm pdicta diuisiōis istius nois duo. Pono tres propositio/ nes. Prima q xps nullo mō dicendus ē accipiendo duo masculine: p3 quia xps nō est due psone. Secūda xps nullo mo do dicendus ē duo capiēdo neutraliter patet: q2 due nature nō pdicat in abstra cto de xpo: nec ē due nature. lic3 eni ista sit vera: xps ē natura diuina: tn̄ ista ē fal sa: xps ē natura humana. Tertia l3 xps non sit duo nec masculine nec neutralit pōt dici q in xpo sunt duo: capiēdo duo neutraliter. Hoc potest 9cedi q xps h3 duo neutralit. patet: q2 habet in se duas naturas sed illud d2 habere duo neutra liter eo q h3 duas psonas: g zc. ¶ Reso lutio tota stat in vna distinctiōe z quinq3 ppositioibz. Distinctio ē q xpm eē duo intelligit tripliciter. Primo q xps sit duo id est due nature. Scdo q dicat eē duo id est due psone. Tertio q dicat eē duo .i. due res nature siue duo supposita Vñ res nature z ypostasis z suppositū ide3 pe nitus sunt z pro eode3 accipiuntur. Nā vt dictum est in isto tertio suppositu3 in diuiduum z persona differunt: quia om ne suppositum est indiuiduum z nō econ tra: et omnis persona est indiuiduum et non econtra. Dico vlterius q res natu/ re nō diuidit de indiuiduis accidentiu3 nec etiam de substantijs incompletis id est de corpore z de anima. In ista distin ctione ponunt due ppōnes: qua3 pma est: q nullus vnq3 doctor posuit q chri/ stus sit duo. id est due nature. Littera hereticum ē simpliciter d cere xpm esse duo loquēdo de dualitate psone: patet per simbolū. Nō duo tn̄ sed vn9 ē xps. p3 ergo q xps nullo modo ē duo s3 vnū

¶ Iuxta oīa p̄dc̄a ponā octo ꝓpositio/nes ꝑ ordinē vt simus cauti in loquēdo circa istā materiā. Et harū septē erunt negatiue z catholice z ꝑ ꝯseq̄ns affirmatiue eis opposita sunt heretice cessande. octaua erit affirmatiua z heretica. Prima ꝑs nō ē due ꝑsone. Scd̄a in xp̄o non due persone. Tertio xp̄s nō ē duo supposita. Quarta in xp̄o nō sūt duo supposita. Quinta xp̄s nō est due res nature seu ypostases. Sexta in xp̄o non sunt due res nature vel ypostases. Septima xp̄s nō est duo indiuidua. Octaua, q̄ ē heretica in xp̄o sunt duo indiuidua.

Secūda questio. Utrū

persona xp̄i sit vna vnitate simplici: an ꝯposita ¶ Resolutio tota q̄ōnis stat in vna diffinitōe z q̄nq̄ ꝓpositiōib9. ¶ Distictinctio est talis. Cōpositio capitur dupliciť scz ꝓpͤ z large Quid sit ꝯpositio proprie dicta sic potest describi. Est vnio aliquoꝝ duoꝝ habentiū inclinatio nē mutuā ad cōstitutionē vnius tertij. ¶ Secundo capiť large: z sic pōt descri/bi. Est alicui9 nature vel entis cuz alio positio siue cōstituāt vnū tertiū siue nō ¶ Prima ꝓpositio. Persona xp̄i nō pōt dici cōposita nec ē in ꝑsona xp̄i. Cōpositio ꝓpria dicta pz in libro ꝑ argumenta ante oppositū. ¶ Scd̄a asserere ꝑsonam xp̄i esse cōpositā ꝯpositiōe propria non solū ē falsum sed etiā hereticū. ¶ Tertia ꝑsonalis vnio naturaꝝ in xp̄o potest dici ꝯpositio large capta: pz qz tūc ꝯpō nihil aliud ē nisi vnio. ¶ Quarta asserere in xp̄o ēē ꝯpositionē large captā nō ē hereticū sed verū z catholicū. Et iō se/cūda opīo que recitať in lr̄a mgr̄i q̄ dic̄ xp̄m esse ꝯpositū vera est z catholica: qz nō vult dicere ꝙ ꝑsona xp̄i sit ex pluribꝰ naturis cōstituta: sed ꝙ vna natura est alteri vnita. ¶ Quinta: qz vocabulum ꝯpositionis ē calūniabile in materia in/carnationis. Ideo doctores p̄ntis tp̄is sensū z rem p̄dicte opinionis retinentes declināt ꝯpositionis vocabulū: z pro eo noīe vnionis vtūtur.

Tertia questio. Utrū

xp̄s fm ꝙ homo sit aliquid. An hō p̄di/cetur de xp̄o ꝑ modū habit9 z accidētis ¶ Resolutio stat i vna diffinitiōe z duabus ꝓpositiōib9. ¶ Distinctio talť ē Ista propositio xp̄s est homo ꝑ modū habi/tus z accidentis habet dupl'r intelligi. Primo ꝙ illa p̄dicatio sit pure accidētal': ita ꝙ nō sit substātialis. Aut ꝙ aliq̄ modo habeat rōez .i. modū seu sīlitudinē p̄dicatiōis accidētalis: sit tn̄ fm veritatē substāl' p̄dicatio ¶ Pri̇a ꝓpō ē: falsū est ꝙ xp̄s sit hō ꝑ modū hitus z accn̄tꝫ. Secūda pt̄ ꝯcedi ꝙ xp̄s ē hō ꝑ modū hitus z accn̄tis intelligēdo. scd̄o modo pz ex duplici sīlitudine quaꝫ hꝫ ista p̄dicatio cū accn̄tali. Nā sic accn̄s susteňificať in suo subiecto: ita hūanitas xp̄i i diuinitate sic tn̄ ꝙ nō inheret ei. Itē pz alit': qz sic accn̄s nō dat p̄mū ēē suo subō sz aduenit ei p9 suū ēē ꝯpletū: sic hūanitas ē q̄si ad/uenticia z q̄si accn̄s filio dei: qz ñ dat ei p̄mū ēē sz aduenit ei p9 suū ēē pfectū z ꝯpletum. I e due ꝓpropositiones clare pa/tent in libro.

Quarta questio Utrū

ista vnio sacra t̄minata sit ad vnitatem ꝑsone an nō ¶ Rn̄deo sciēdū ꝙ vnio vl/tra ea q̄ dicta sūt ē q̄druplex. Una ē i q̄ ē vni9 vnibil' i naturā alteri9 ꝯuersio vt vnio gutte aq̄ in dolio vini: z rō isti9 vnionis ē: qz ibi ē repugnātia z p̄dn̄atio. Repugnātia q̄dē qz vinū a tota spē est calidū: aq̄ vō ē frigida. Predn̄atio aūt qz vinū ē forti9 aq̄. Alia vnio ē i q̄ ē vtriusq̄ vnibilis alteratio z tertie nature ꝓ/ductio vt vnio elemētoꝝ ad cōstōem ali/cui9 mixti. Rō āt tal' vniōis ē: qz ē ibi repugnanntia sed non est predominatio excellens. ¶ Tertia vnio est qua non est vnitorum alteratio, sed vnius tertie na/tuer ꝯstitutio: z sic aīa z corp9 vniūtur

¶ Nō isti⁹ vniōis ē q₂ ibi nō ē repugnā/ tia sȝ ē mutua dependēdētia vni⁹ ad alteꝝ ¶ Quarta ē in qua nec est trāsmutatio vnitoꝝ nec dependentia nec tertie nature cōstitutio sȝ est vni⁹ nature ab altera su stētatio ꝛ inaltera in sertio: vt q̄n vna ar boꝛ sustētificabit in stipite alteri⁹ ꝛ ratio huius vnionis ē q₂ ibi est excellēs p̄dña/ tio ꝛ nō est repugnātia nec dependentia mutua. ꝛ isto. quarto modo vnionis na/ tura humana vnita est diuine. Istis pre notatis facilis est ad q̄stiōeȝ r̄nsio: ꝙ ista vnio sacratissima terminata est ad vnita tem persone ꝛ non ad vnitatem ꝛc.

Quīto queritur. Utrū ista sacra vnio sit singularis. ¶ R̄nsio ꝙ ista sacra vnio est singl'aris. ¶ Sciendū ꝙ phs ponit multos modos vnionis in vi. phisic. c. de vno. Dicit ꝙ est vnuȝ p se aliud est p accidēs. Duplex est vnū p ac cidens. Unū est sicut accidens in cōcre/ to. Aliud ē q̄n duo accidētia sunt in vno cōcreto. Unū p se dr̄ nouē modis scȝ: cō/ tinuatiōe: spē: gn̄e: diffinitiōe: indiuisibi/ litate: numero: simplicitate: totalitate: p portiōe: ꝛ materia ꝛ q₂ nulla istarū vnio nū est silis vnioni xp̄i. Ideo est ponēda alia vnionis diuisio sm̄ theologos. Nec ē mirū si phi nō posuerūt istū modū vni onis sacratissime q₂ illā nō nouerūt ꝛ etiā solū naturalr̄ loquebāt. Btūs aūt bern hardus doctoꝛ mellifluus ponit nouem modos vnionis. Primus est vnitas col/ lectiua. Scd̄s ē vnitas ꝯstitutiua. Ter tius est vnitas cōiugatiua. Quart⁹ est est vnitas natiua. Quint⁹ est vnitas po testatiua. Sext⁹ est vnitas cōsentanea. Septimus est vnitas votiua. Octau⁹ est vnitas dignatiua q̄: est psonalis hoīs cū deo. Nonus est vnitas trinitatis.

Circa distinctio/ nē septimaȝ q̄rit. Utrū hec ꝓpositio sit vera. De⁹ est hō. Dicēdū ꝙ absqȝ dubio scdȝ fidē catholicā tenēdū ē firmit ꝙ p̄di/ cta ꝓpō est vera rōne vnionis psonalis i xp̄o q̄ est nature ꝙ facit vnuȝ p̄ri de alio in ꝯcreto q₂ q̄cūqȝ vni ꝛ eideȝ singulari singulariter ꝛ vnitate tento ꝛ in coicabi li sunt eadē: ita eadē sunt iter se. sȝ sic ꝙ de xp̄o dr̄ de⁹ ꝛ hō q̄ distinguit de seinui cē. Nō tn̄ p̄dicta ꝓpō ē imediata sȝ hec i mediata: natura hūana ē vnita v̄bo dei et ex hac sequit ista scȝ ꝙ v̄bū diuinū est hō. Et ad hāc sequit de⁹ ē hō ad quā seq̄ tur ista q̄rta. hō est d̄s q̄ ē ꝯuertēs tertie Sȝ de mō p̄dicādi ē triplex oppinio vide in textu q̄rū due p̄ie reprobant ꝛ tertia tenet. Nō eīn est p̄dicatio formal' siue es/ sentialis vt hō ē aial: nec causal' vt d̄s est spes mea: causatiue vt loq̄ ē op⁹ hūanuȝ est p̄dicatio causal'. Nec ē accidētal' q̄ est q̄n p̄dicatū est accidens. subiecto vl' ecō/ uerso nec ē idētica siue iplicatiua vt dic scd̄a opinio q̄ dicit ꝙ hec: de⁹ ē hō est ve/ ra p iplicationē ꝛ sensus est ille q̄ ē deus est hō fili⁹ eīn dei q̄ est de⁹ idētitate ē hō nō valȝ vt pȝ i textu. ¶ Dicēdū q̄ē ꝙ h̄ ē singl'aris mod⁹ p̄dicādi scȝ p vnionē iō eī hō p̄dica de deo q₂ vnit ei in vnitate p/ sone ꝛ q̄n hec vnio ē singl'aris nō ē mirū si singularē modū exigit p̄dicandi iō hec p̄dicatio nō reducit ad aliq̄s modos p̄di cādi ꝯsuetos. ¶ Nota ꝙ ē dr̄a iter vniuo ce p̄dicari ꝛ p̄dicatū vniuocū. Uniuocū p̄dicatū ē q̄d p̄dicat d̄ aliq̄bo sm̄ id nomē et eādē rōnē vt albū p̄dicat de lapide pa riete ꝛ eq̄ ꝛ hoīe sm̄ idē nomē ꝛ eādē rōnē q̄ esse: est disgregatiuū visus. Ad p̄dicari aūt vniuoce req̄rit vltra ꝙ rō nois sit de q̄dditate ei⁹ de q̄ p̄dicat. Ista sunt syno nima vniuoce p̄dicari: q̄dditatiue i p̄io mō dicēdi: ꝛ formalr̄ ꝛ essentialr̄ sūt ideȝ homo aūt dr̄ de deo nō vniuoce sȝ tanq̄ vniuocum predicari.

Scd̄o queritur. Utrū sic ista ꝯcedit de⁹ ē hō p psona filij sic ista sit ꝯcedēda. De⁹ nō est hō p psona p̄ris. ¶ R̄ndeo. sm̄ Bonauē. ꝙ hec nō ꝯcedē

da est: deus nõ ẽ hõ: q2 nõ est sic. q2 iste termin⁹ de⁹ zc. vide textũ. ¶ Dicẽdũ fm aliquos q̄ vtraq3 est vera et rõ est q2 ista deus est hõ. z deus nõ est hõ sunt indiffinite singulariter q2 illa ppõ est indiffinita in qua subijcitur terminus cõis sine signo q̄tificatiõe: s3 sic ẽ h ergo zc. Q2 aũt iste terminus deus sit cõis p3 q2 ille terminus est cõis q̄ vere põt predicari de plurib⁹ s3 iste termin⁹ ds est hm̃oi g̃ zc. et sic dicit okã z gregorius de arimino. Iste termin⁹ de⁹ in sacra scriptura h3 diuersam suppositiõe3. Aliqñ eñ supponit pro persona diuina. Aliqñ p essentia diuina cõi ipsis tribus psonis. pma pars p3 p illud ps̃. Propterea vnxit te de⁹ ds tuus oleo leticie. Ita q̄ li primũ deus ẽ vti casus et supponit p psona filij: z scd3 li deus supponit p patre z est sensus. O deus fili ppterea vnxit te deus tuus id ẽ pr̃ tuus z hoc dicit Aug⁹. p3 etiã p illud pRo Joh. Vbũ erat apud deu3: q2 apud importat distinctionẽ q̄ nõ est inter verbũ z naturã diuinã. Et ibi bñdicat nos deus de⁹ zc. Scd̃a pars p3 p illud apl̃i. Sol⁹ deus h3 imortalitate3. Et p illud Exo. Audi isrl̃ q2 dñs deus tuus vnus est id est essentia diuina vnica est z indiuisibilis. Itẽ p3 p illud Aug⁹. in primo li. de trinitate. Deus est pr̃ z fili⁹ z spũssanctus. Et in vno sermone de v io martyre. Quis ẽ deus pr̃ z filius z spũssan. et cõstat ibi q2 ibi supponit deus p diuinitate. necq3 pr̃ ẽ p. fili⁹ z spũssan. zc. Et i ista ppõne de⁹ genuit deũ: z de⁹ ẽ hõ de⁹ nõ supponit p natura diuina s3 p psona q2 ista deitas genuit vel est hõ est heretica. Sequit ex hoc q̄ in ista de⁹ nõ est hõ li deus supponit p persona ideo dicendũ q̄ q̄trũ ẽ de sermone rigoris. Ista est singulariter cõcedenda de⁹ nõ genuit deu3 et ista de⁹ nõ est hõ q2 sunt indefinite et ad veritatẽ idefinite suffic̃ q̄ vna singularis sit vera. Ista aũt deus nõ est homo h3 duas singulares veras. s. de⁹ pr̃ z de⁹ spũssctũs nõ ẽ hõ que ambe sunt vere ergo ipsa vera. Silr̃ dicendum est de ista deus non genuit deũ. Hec aũt dicta fm opinionẽ iuniorũ modernoꝝ. S3 prima fm opinionẽ antiquoꝝ ideo securior zc.

Tertio querit. Utrum hec sit admittenda. deus factus est hõ. Notandum q̄ duplex est factio actiua z passiua. Prima est habitudo faciẽtis ad factũ qd̃ accipit eẽ post nõ esse natura vl' tpe a tali faciẽte. In hac diffinitiõe sunt due particule. Prima est habitudo faciẽtis ad factũ loco g nere. ¶ Scd̃a pticula qd̃ accipit zc. q2 de ratione eius factionis est esse post non esse et hoc ponitur ad differentiam filij dei: q̄ sp fuit. Ideo non põt dici factus. Ex quo sequitur q̄ si deus creass3 mundũ ab eterno ad huc fuisset ibi vera factio: quia licet non habuisset esse post non esse tempore vel duratione habuiss3 tamen natura: q2 mundus quãtum est de se habuisset prius nõ esse quãtitate esse nisi deus impediuisset preueniẽdo ita q̄ fuisset ibi prioritas nature priuatiua. ¶ Factio passiua est habitudo ipsius facti ad ipsum faciens zc. sicut in priori diffinitione. Filius autem dei z spiritussanctus. lic3 sint pducti nõ sunt tamen facti quia sunt ex se eque necessarij sicut pater q̄uis nõ sint a se. Notandum q̄ creatio: factio: actio: sic differũt: q2 Actio semper subiectũ presupponit in qd̃ agat. Creatio nihil oino psupponit sed est de nihilo z est soli deo possibilis. Unde est pductio alicuius de nihilo. Ex quo sequit q̄ creatio pprie non est actio: z si dicatur actio mag3 dicitur grãmaticaliter loquendo q̄ realiter vel metaphisicaliter loquendo sicut dicit q̄ creo est verbum actiuũ factio aũt est qd̃ cõe actiõi z creatiõi. Factio iterũ est duplex q̄da3 dicitur factio simpliciter: alia factio talis qualis vel factio fm qd̃. Sicut eñ istud verbum est ponit in ppõne de est scd̃o adiacente. Aliquando in ppõne de est tertio adiacente: quando autem

ponitur primo modo dicit existentiam simpliciter quādo ponitur scdo mō dicē esse scʒ de tertio adiacēte. Nō eē exñte si ne esse simpliciter sed īportat tale eē fm illud qđ specificatur p tertiū vt eē albū vel nigrum zc. Sic dicendum est de isto verbo substantiuo fio. Qñ em̄ ponit in ppōne de est scdo adiacente importat factionē simplr vt deus fit zc. qñ aūt ponitur in propositione de est tertio adiacente importat actionem fm exigentiaʒ vel specificationē tertij. qđ ponit in ppōne. Factio ergo simplicit ē qua aliqđ fit simplr de nō esse ad esse factio autem aliqlis est qua aliquid fit tale vt fo. fit albus zc. Questio aūt intelligitur de factione non simpliciter que esset plana sʒ factione aliquali. Ad quā Rñdendum est simpliciter affirmatiue scʒ deus fcūs est homo. Si em̄ factus cadat sup totā propositionē sensus est factū ē ita q ista propositio sit vera. De' factus ē homo et hō factus ē deus: z q̄uis sit verus sensus z ab omnibȝ cōcessus nō tñ est verus de rigore sermonis quia h pricipiuʒ qđ est factus cum dicit masculini generis z adiectiuum adiectiue tentū non potest ponere rem suam circa copulam sed necessario ponit q̄tū est de virtute sermonis circa subiectum vel predicatum. Si autem li factus tene- se ex parte pdicati est sensus. Deus est q̄dē hō hō factus ē vel product' z sic pōt dici q sensus ē falsus quia homo dict' de xpo dicit suppositum diuinum qđ minime ē factum z iō xps non est homo factus Si autē li factus determinet vnū extremoꝝ in cōparatione ad aliud sic est sensus deus se fecit hominem per humanitatē assumptiōem. sicut homo facit se doctum per acquisitionem doctrine z sic sensus est verus tamen aliquid habet īproprietatis z aliud proprietatis. Hoc enim pricipiuʒ fact' tria importat videlicet antecessionē ex p te subiecti z inceptionē ex pte predicati et transmutationē ex pte vtriusq vt in hoc Exēplo. H. factus ē sapiens. H. em̄ fuit anteq̄ esset sapiens: z postea incipit esse sapiens z est transmutatio tā in. H. q̄ in sapientia. In proposito autē est reperire antecessionem ex pte subiecti: z inceptionem ex pte pdicati: sed nō est reperire trāsmutationē in supposito dei: z ideo factus hic cadit a propria significatiōe q̄tū ad tertiā pditionem: nec importat transmutationem sed vnionem licʒ ergo habeat aliquā proprietatē qz tñ habʒ veritatem ideo recipit: qz in expssione fidei magis cōsideraf sermonis veritas q̄ significatiōis congruitas. Ea enim que sunt fidei nr̄e vt dicit Aug'. melius itelligimus q̄ pferamus. Et gregorius dicē q excelsa dei balbutiēdo resonam'. Concedendus ē ergo predictus fmo q̄tū ad pmūʒ tertiū se sus suos. Nota q factio proprie loquēdo lʒ iportat mutatōeʒ nō tñ factio large loquēdo nō est ibi impfectio. De ista ppōne etiā. Hō fact' ē pōt similiter distigui sicut de priori. Si em̄ factus importat rem suam scilicʒ super totam propositionē suā. sensus est: fctm̄ est q hec ppositio hō factus est deus est vera z est verus sensus z cōcessus vel magis permissus a doctoribus sacris z iste solus est verus. Si autem li factus ponat rem suam super predicatum sensus est homo factus est deus id est homo est deus qui est factus z iste sensus est hereticus: quia deus non est factus: q̄uis sit genitus. Si autem li factus ponat rem suam circa vtrumq extremum et dicat ordineʒ subiecti ad predicatū sensus est homo factus est deus id est qui prius erat homo factus est homo posterius et hic sensus est falsus quia esse hominem hominem nunq̄ accessit in illo supposito esse deum nec diuinum esse aliquatenus inchoatur. Unde magis est impropria hec propositio homo factus est deus q̄ hec deus factus est homo et rarius inuenitur in sacra scriptura. Si tamen alicui legatur vel inueniaf tunc fm. Pri

mum sensum est accipiēda. ¶ Notandū q hec ꝓpō hō factus est deus de rigore significatiōis simpliciter falsa ē patet. omnis ꝓpositio ē falsa simpliciter ꝛ de rigore significationis cuius ꝯtradictoria est simpliciter vera: sed cōtradictoria istius hō factus est deus est simpl'r vera ergo ꝛc. Minor probatur. ꝯdictoria istius est ista null⁹ hō fact⁹ ē de⁹ q̄ ē singulariter vera ꝛ de rigore significatiōis: q2 null⁹ ali⁹ hō a xp̄o fctūs est de⁹ vt p3 inductiōe nec ip̄e hō q̄ dr̄ xp̄s fact⁹ est deus cū ille hō xp̄s sit ab eterno de⁹ ꝛ clarū ē q hō est nomē suppositiz ibi supponit ꝓ ꝑsona diuina q̄ sp fuit de⁹ ꝛ ꝑ ꝯns ista null⁹ hō fctūs est de⁹ est vera: q2 ei⁹ oēs singl'ares sunt vere vt p3 iducēdo. ¶ Scd̄a ꝓpō l3 aūt hec ꝓpō de⁹ est hō: ꝛ hec hō est de⁹ icepint eē vere null⁹ tn̄ hō icepit eē de⁹. ¶ Pria ps p3 q2 ois ꝓpō q̄ nūc est vera ꝛ pri⁹ nō fuit vera icepit eē vera qn̄q3. l3 iste ꝓpōnes ds est hō ꝛc. non fuerūt vere in tp̄e legis nature ꝛ scripte ꝛ fuerūt vere postea in nouo testamēto. Scd̄a ps ꝓpōnis p3 inductiue: q2 nec iohēs nec petr⁹ ꝛ sic de alijs a xp̄o nec ip̄e xp̄s icepit esse de⁹ cū fuerit ab eterno de⁹: icipit eīn iportat habitudinē ad non esse ꝑcedens. ¶ Tertia ꝓpō Ista ꝯsequētia nō val3. De⁹ fctūs est hō ergo hō fctūs est de⁹: q2 añcedēs ē verū ꝛ ꝯns falsum: q2 ex vero nō sequit falsum: sed solū verū. Et si dicas q hec cōuertit simpl'r cū sit indefinita. Sic ꝯuertit ergo qd̄ fctm̄ ē hō ē vl' fuit ds. Itē hec ꝯña nō val3 de⁹ fctūs ē hō ergo deus fctūs ē aliquid q2 arguit ab inferiori ad supius negatiue. Itē nō val3 de⁹ incepit esse hō: ergo incepit eē. Ista eīn fctūs ꝛ icepit icludūt negationē. Ista est vera: aliq̄s hō fuit ab eterno q̄ tn̄ icepit eē ex tp̄e q2 fili⁹ dei q̄ ē hō fuit ab eterno ꝛ icepit hō esse in tēpe. Itē l3 aliq̄s hō non possit nō esse tn̄ possibile est q null⁹ hō sit. Pria ps p3 q2 fili⁹ dei nō pōt nō esse simpl'r ꝛ ipse est hō ꝛc. Scd̄a ps p3 ꝑ ip̄m v̄bū diuinū q2 pōt dimittere naturā hūanā ꝛ ipsam anichilare ꝛ oēs hoīes ꝛ ista ess3 vera null⁹ hō est. Notandū q cōicatio ydiomatū nō t3 in predicatis que exprimūt vnionē nature humane ad diuinā. Quia cōicatio ydiomatū in ꝑdicatiōib⁹ fit ꝓpter vnionē nō ergo fit ſm̄ illa q̄ exprimūt vnione3: ꝛ idō nō est fctūs de⁹ l3 fctūs est hō sic hic natura diuina assumpsit naturā diuinā igitur natura humana assumpsit naturam diuinam non sequitur.

Quarto querit. Utrū filius dei ꝑdestinatus sit. Sciēdum q ꝑdestinatio est preordinatio alicui⁹ creature intellectualis ad gl'iam principal'r et ad gr̄am ꝛ merita in ordine ad gl'iam min⁹ principal'r facta a volūtate diuina. Et dr̄ ꝑordinatio: q2 nō est aliud q̄3 act⁹ diuine volūtatis quo ordinat ꝛ vult ꝛ determinat alicui dare gl'iam nō ꝓpter bona ꝛ merita q̄ ꝑuidit fieri a tali creatura Sed ex mera sua bonitate ꝛ liberalitate vt dicit de iacob. Ro. ix. q̄3uis nemine3 reprobat nisi ꝓpter demerita ꝑuisa. Et dicit alicui⁹ creature: q2 sola creatura intellectual' est ꝑdestimabil' q2 sola est glorificabilis eo q sola ad imaginē dei ē capax ꝛ ꝑticips esse pt. Deus nō est ꝑdestinabilis: q2 quicq̄d ꝑdestinat subijcit ꝑdestināri ꝛ sic filius inq̄3tū deus nō est ꝑdestimabilis. Omēs homines ꝛ omnes angeli sunt predestimabiles q̄3uis non sint omnes predestinati. Dicitur ad gloria3 principaliter quia primo vult dare gloriam his qui predestinantur primitate intentiōis. Ita q predestinatio respicit solum principaliter fine3 que est gloria eterna. Dicitur ad gratiam ꝛc. Non eīm possumus habere gloriam sine gratia et merit3 in adultis: que respicit minus ꝑncipaliter predestinatio vt dispositionem necessariam ad gloriā ex ordinatiōe diuina. ¶ R̄ndeo q fili⁹ dei nō est ꝑdestinatus l3 xp̄s ē ꝑdestinatus ꝛ fili⁹ dei est predestinatus inq̄uātu3 hō. Dicendū ergo ē q q̄3uis hec sit cocedēda xp̄s est ꝑdestinat⁹

pro eo q nominat hypostasim in rebꝰ nature vt hec christus est pdestinatꝰ vt homo: ratione determinatõis adiũcte q2 sibi ꝯuenit diffinitio pdestinatiõis incõgrũ est homo. hec tñ non est ꝯcedenda filius dei est predestinatus. Et ratio est ꝓpter repugnantiam intellectuũ q2 predicatum repugnat subiecto vel intellectus predicati vel rõ repugnat intellectui et ratiõi subiecti. Repitur aũt triplex repugnantia. Nam hoc vocabulũ predestinatꝰ circa predestinatum tria importat scȝ habitudineȝ effectuũ benficioꝝ respectu cause. Effectus sunt multi: natura: grã: merita ₇c. importat etiam acceptionẽ ꝑ donum gratie gratifaciẽtis ₇c. Tertio importat in predestinato inchoationẽ quãtũ ad esse nature q2 ſm originẽ pdestinatur q nondum est hec verba dicuntur ꝓpter illos qui in vnigenitũ dei impietatẽ loquũtur putãt em eũ inter illos cõmeranduȝ esse qui anteq̃ fierẽt predestinati sunt vt essent ergo impiuȝ est dicere filium dei esse predestinatum. Et primum intellectum habet quia descendit a verbo passiuo. Secunduȝ habet q2 descendit a verbo actiuo dicente ordinem ad finẽ. Tertiũ habet q2 cõponitur a ꝓpositione dicente antecessioneȝ sicut ab hac ꝓpositione pre gratificatꝰ filius dei dicit illã personã ₇ causam nõ effectum. Dicit etiam illam personam ꝓut competit illi filiatio per naturã non per gratie donum. Dicit etiã illam ꝑsonam vt eternam non habentem initium. Et sic expͣsse est repugnantia intellectuũ inter subiectum ₇ predicatum. Notandũ q prescia capitur dupliciter. Vno modo large ₇ est scia dei respectu oĩm futuroꝝ siue bonoꝝ siue maloruȝ. Et de hac dicit apostolus Ro. viij. Quos pͣsciuit hos et pdestinauit ₇c. ₇ in plusq̃ predestinãdo. Aliomodo stricte ẽ reprobatio multoꝝ et sic distinguitur cõtra pdestinationem. Jta q est scia dei respectu futurorum maloꝝ tñ ₇ ab hac prescia dr̃ reprobatus prescitꝰ. Et si dicas q exceptꝫ vocabulis importantibus vnionem. necesse est esse cõicatiõeȝ ideomatũ sȝ vocabulum pdestinatiõis vnionẽ non importat q̃truȝ est de se ergo ille hõ est predestinatus ₇ ille homo sit filius dei necessario sequitur q filiꝰ dei sit predestinatꝰ. Dicendum q non solum illa excipiẽda sunt nomina: sed etiam alia vocabula ex quibus consurgit repugnãtia intellectuum et tale est vocabulũ predestinatiõis ₇ cõsimilia vt melius manifestabit infra di. xi. de ista filius dei est creatura.

Quinto queritur. Utrũ

hec sit vera filius predestinatus est esse homo. ¶ Sciendum q predestinatio sic describitur ab Augustino in li. de bono perseuerantie. Predestinatio est prescia et preparatio bñficioꝝ dei: per que certissime liberanł q̃cũq liberanł. Et dicił pͣscia q est certa ₇ infallibilis noticia futuroruȝ. Unde oĩs prescia in deo est scia sed non econtra rõne conotatorum licet sint idẽ formaliter. ₇ ponitur in diffinitione loco generis. Scia dĩ ẽ respectu oĩm siue bonorum siue maloꝝ pñtium futuroꝝ ₇ pͤteritoruȝ. Prescia solũ est respectu futurorum siue bonoꝝ siue maloꝝ. Predestinatio autem solum respectu futuroꝝ bonorum. Tamen formaliter loquendo ₇ q̃dditatiue nõ est ipsa presciẽtia sed solũ cõicatur ₇ suppositiue. Predestinatio em̃ formaliter ₇ q̃dditatiue est actus volũtatis diuine q2 deũ predestinare aliquẽ nõ est aliđ nisi deũ sibi velle dare vitã eternam et media ordinata ad illam. Sed cõstat q hoc est actus volũtatis diuine ergo ₇c. Cum aũt nullus actus volũtatis diuine sit formaliter actus intellectꝰ dei ipa predestinatio q̃dditatiue nõ põt esse nec dici prescia. Actus aũt volũtatꝫ et actus intellectus distinguũtur formaliter q2 vnus non includit aliũ in primo modo dicendi per se ergo ₇c. Ex hijs sequitur q predestinato nõ est prescia for-

malit' q̄uis sit p̄scia suppositiue z ꝯconi tāter. Hec scd̄a ꝑs p; q: nihil volitū ni si precognitū. Et q: p̄destinatio est vel le dare gloriā nature intellectuali ergo deus p̄cognouit illud se facere. Ideo do ctores vsi sūt tali p̄dicatōe ꝯcomitatiua z presuppositiua. Et bñficiorū dei. Ad differentiā p̄scie stricte capte q̄ est respe ctu solū maloꝝ z penarū infligēdarū ma lis ꝓ pctīs. Omnes em̄ grē gratis date z gratūfaciētes z omīa bñficia dei z dona ritusſancti ordinata ad vitā eternā me diate vel imediate sunt effect' ipius p̄de stinatiōis vt p; ꝑ augustinū q̄ dicit ꝙ p̄ destinatio est prescientia beneficiorum eorum. Ne dum gratia gratumfaciens sed attricio spes z fides informes z om nia opa bona moraliter z timor seruilis sunt effectus diuine p̄destinatiōis q̄uis vita eterna sit primus p̄mitate intētōis z principal' effectus p̄destinatōis. ¶ No ta ꝙ differētia est inter gratias grat; da tas z grā gratūfaciēte q: grē gratisdate mediate ordināt ad vitā etnā s; grā gra tūfaciens imediate. Et dī in diffinitiōe ꝑ q̄ certitudine zc̄. s. a pctis z morte etna ¶ Responsio dicendum ꝙ cū illud par tipiū p̄destinatus dicat antecessionē z re spectu termini et respectu predestinati. Terminus est gloria q: prius sumus p̄ destinati q̄ saluati tripliciter pōt illam īportare vl' respectu subiecti vl' respectu p̄dicati vel respectu totius dicti. ¶ Pri mo modo sensus est filius dī ante preui sus est esse hō q̄ esset filius dei et iste est falsus. ¶ Scd̄o modo sensus est fili' dei ante preuisus fuit esse homo anteq̄ esset homo et hic est verus. ¶ Tertio modo sensus est ꝙ predestinatu; ē vt filius dei esset homo z est ver'. Sic ergo scd̄o mo do z tertio modo ꝓpositio ab oībus do ctoribꝰ ꝯcedit' vt dicit mgr̄ in lrā. ¶ No tandum ꝙ duplex est prophetia quedā dicitur predestinationis. Alia cōicatio nis. Prima est qñ reuelat' aliquod futu roꝝ, put est in preordinatione diuina et hec semꝑ impletur vt fuit prophetia sa muelis de delectione saulis z exaltatiōe dauid vt etiam fuit de hac ysa. vij. Ecce virgo cōcipiet: Prophetia cōmunicatio nis. Est quando reuelatur aliqua puni tio futura, put est in causis scd̄is s̄m dis positionem earum vt ysa. xxxviij. de ezechia. Secundum em̄ causas ꝓpinquas duas: q̄ erāt multe destitutōes corporis remotas vt sunt īfluētie corpoꝝ: celestiū erat moritur' et hec ſꝑ nō iplet'. ¶ Et si dicas ꝙ predestinatio ē respectu glorie et gratie nō respectu nature sed esse ho minem dicit p̄dicatum naturale nō do nū gratuitū ergo respectu illius nullus debet dici predestinatus. ¶ Dicendū ꝙ cumvocabulū p̄destinatiōis ꝑsone pro fertur claudit in se intellectum gratie et glorie vtputa cū dicitur aliquis esse sim pliciter p̄destinatus. Cum autē ei addit' determinatio exterior solum retinet in tellectū principalis significati sc; prio ris scilicet preordinationis vel preuisio nis vnde cū iste ē predestinatus habere gratiam z gloriam predestinatus tantū valet ibi sicut preuisus vl' preordinatus et est sil'ie de isto concedere zc̄. Posset tñ dici ꝙ z si esse hominem de filio dei pre dicet esse naturale concernit tamen gra tiam vnionis z ideo totale p̄dicatum nō exit extra rōnē predestinatiōis. ¶ Et no ta ꝙ eodē mō distinguēdo est ista hō est predestinatus esse filius dei quo mō est distincta propositio predicta scilicet fi lius dei predestinatus esse homo. Ita ꝙ si ponat antecessionem respectu predica ti est falsa si respectu subiecti est vera et etiam si respectu totius copulati est ve ra vt patet in textu. Tamen de ista ho mo est predestinatus est zc̄. pōt dici eo dem modo quo dictum est supra de ista Homo factus est deus: q: ista est cōtra dictoria prior;. Nullus homo est prede stinatus eē filius dei z est vera ergo sua cōtradictoria est falsa: ꝙ aūt ista vniuer salis nullus hō zc̄. q: nullus alius a xpo

est pdestinat⁹ ee fili⁹ dei nec ipse hō q̄ est xp̄s q2 hō ibi supponit p psona diuina q̄ ē eternalr fili⁹ dei fm istū doctorē Bonauētu͂rā. Et ad illud Ro. i. z glo. dicit q ista ppositio apli est vera inquantū ponit antecessionem respectu totius propositionis z tota ratio est q2 homo de xp̄o dictus supponit p filio dei. Uel pōt dici q natura humana in xp̄o est proprie pdestinata vt vult gl. ordīaria sup pri. Ro.

Circa octauā distictiōez.

Pͥo q̄rit. Utrū hec ppositio sit pcedēda. diuina natura est de vgine nata. ¶ Sciendu3 q fides catholica indubitanter z firmiter cōfitetur duas natiuitates esse in christo vna3 eternam qua natus est a patre ab eterno fm naturam diuinam. Aliā tempale3 qua xp̄s fm naturam humanā natus est ex tpe a virgine gloriosa sine p̄re. Et hec multiplicatio natiuitatū est ratione duarum naturarum que sunt in xp̄o z etiā ratione plurium generationū actiuarū quaru3 vna est eterna alia est tpalis z vna z eade3 psona est in qua sunt due generatiōes passiue correspōdētes duab9 gn͂atiōib9 actiuis predictis. Generatio autem passiua eterna ē filiatio qua verbu3 diuinū est filius dei. Et generatio passiua dicit nati uitas eterna: et generatio tēporalis passiua qua est filius virginis est natiuitas tempalis. In hac distinctione autē agit de generatione siue de natiuitate tempali. Multiplicātur aūt predicte natiuitates ppt diuersas mēsuras: q2 generatio actiua q̄ dr̄ paternitas: et passiua q̄ est a patre mēsurātur eternitate. Illa aūt q̄ē a mr̄e mensurat tēpe. Ideo dicit tpalis. ¶ Nota q duplex est natiuitas. ¶ Pͥa est in vtero q̄ fetus fit primo hō vt pat3 Mathi pmo. Dicēte angelo ad ioseph Qd in ea natu3 ē de spūsancto est. Alia est natiuitas ex vtero qua puul⁹ egreditur de matre primo apparens visibilis

¶ Responsio dicendum est ad qōnē q p dicta ppositio est falsa nec recipitur q2 ē impropria z hoc ppter duo. ¶ Pͥo propter pfusionē vitandā pprietatū psonaliū: z pprietatum naturaliū siue essentialium q̄ duo pcipue sunt obseruanda circa sermonē catholicum z veritatis fidei expssiuū. Non ḡ recipit q diuina natura sit nata de virgine ppter qd etiā non cōcedit q sit nata de p̄re z h̄ ē q dic̄ magister in lr̄a q res q̄ nō est de p̄re genita non videt de matre nata: nec res aliqua filiatōis nomē habet in humanitate q̄ illud nō teneat in diuinitate. Propter vitādū etiā cōfusionē pprietatū naturaliū nō recipitur. Sicut em̄ in beatissima trinitate distincte sunt psone adinuicē z earum pprietates sic in xp̄o sunt nature distincte adinuicē z earū pprietates q̄uis cōueniāt i supposito. Ideo pprietates vni⁹ nature nō dn̄t pdicari de altera natura in abstractōe psiderata ne ex h̄ itelligat q diuina natura z hūana sint vna essentia. Qd em̄ pdicat de altero i abstractione nō itelligit puēire ei solū rōne suppositi verū etiā rōne forme. Ideo predicta locutio non debet recipi.

Secūdo querit. Utrū

nasci d̄ vgīe vere dicat d̄ natura assūpta ¶ Rn̄deo q natura hūana pōt capi dupliciter. ¶ Uno mō rōne ptiū cōstituētiū. ¶ Alio mō rōne forme cōis pn̄tis totu3 cōpositū Et pmo mō capit p toto cōposito ex ptib9 pstituētib9 hāc hūanā naturā. Et scdo mō capit p natura hūana in cōi siue i vniuersali q̄ psequtur hāc hūanā naturā z dr̄ spēs z vtroq mō assūpsit fili⁹ dei hūanā naturā verū ē em̄ q assumpsit carnē z aīa3: assūpsit etiā naturā psequentē. Utroq ēt pdictoz modoz ptingit dicere hūanā naturā natā de vgine. Nam si humana natura dr̄ cōpositum h̄ modo potest dici et concedi q sit nata de virgine non ratione totius sed partis scilicet carnis que in vtero virginis

fuit cócepta z ex vtero virgís pdijt. Si vero natura humana dicitur forma cõ/munis põs totuz cõpositum adhuc concedenduz est φ fuit nata in xpo nõ rõne sui sed ratiõe suppositi in quo habet exi/stere z in quo habet multiplicari.

Tertio queritur. Utrũ

hõ veracit dicat de diuina natura id est. Utrum hec ppositio sit vera. diuina na/tura est homo. Respõdẽdum φ in diuinis est repire duplicẽ pdicatiõez: qdã est p idẽptitatem: alia est p denoĩatiõnẽ licz non vsq3quaq3 ppzie id est oĩno z refert hoc ad denoĩationez z tantũ valet sicut φ nõ est oĩno simile qz ppzijssime loquẽdo predicatio denominatiua est accidentalis z in diuinis nõ est accidens. Predicatio p denominationem differt a pdicatione p idẽptitatẽ qz prima est p moduz denominatiuũ z sub ratiõe forme quasi inherẽtis et denominãtis vt hic deus est iustus. deus est bonus: z pater generat. Predicatio p idẽtitatẽ est qñ aliqd pdi/catur ratiõe suppositi pp̃ter summã sim/plicitatẽ z idẽtitatem vt cũ dicit diuina essentia est pater: z est sensus essentia di/uina est ille qui est pater. Ex quo habe/mus duplicem pdicationẽ in diuinis scz ratione forme: id est p denominationez z vocat a doctore subtili formal z etiam ratiõe suppositi id ẽ p idẽnitatẽ. Omnia aũt nomina adiectiua verba et pricipia predicant p denoĩatiõnẽ vel fm sco. pre/dicant formaliter. Omnia substantiua predicant p idẽtitatẽ. Dicẽduz est ergo ad qõnem φ ppositio est vera p idẽtitatem qz diuina natura est filius p idẽtitatem et ipse filius dei est homo scz p vnionem ergo zc. Et sic vera rõne suppositi z est sensus diuina natura est ille qui ẽ homo. Ista aũt implicatio q est hõ qui scz filius dei est homo. z pdicatio nõ p idẽtitatẽ nec p cãm nec p denoĩatiõnẽ sz solum per vnionẽ vt prius habitũ est. Ita φ est duplex pdicatio ibi. Diuina natura est ille: qui est homo: prima est p idẽtitatem scda p vnionem. Si aũt sit pdicatio rõne forme siue p denominatiõnẽ est falsa et est sensus diuina natura est ho/mo id est diuina natura est humanitate informata z sic est falsa. ¶ Sciẽdum est etiam φ sunt in diuinis quattuor gene/ra predicationũ fm hylariũ z augustinũ Hylarius fuit primus qui composuit librum de trinitate. Postea augustinus. Quedam sunt qdditatiue ĩ quibus pdicata dicuntur de subiects in prio modo dicẽdi p se vt hec ds est ens infinitũ. vita intellectualis spũs substantia et ens et deus est. Alie sunt denominatiue vt de est iustus. bonus. misericors z c. licet hec predicata nõ dicãt nisi diuinã essentiam realiter tñ importãnt illam per moduz qualitatis. Alie dicuntur idẽtice quando vnuz extremum in abstracto dicitur de alio extremo in abstracto pp̃ter infi/nitatẽ formalem vtriusq3 extremi vel al/terius tantum vt iusticia dei est miseri/cordia. intellectus est voluntas: essentia diuina est paternitas. Infinitum enim idẽtificat sibi qdcũq3 sibi cõpossibile: qz nõ põt recipere accidẽs. Et differt mul/tum dicere predicationẽ idẽtificãz p idẽtitatẽ: qz predicatio p idẽtitatem bñ fit in concreto vt diuina essentia est homo alia nõ scz p idẽtifica. Alie sunt predicationes in diuinis essentiales nõ capiẽdo sic φ sit idẽ φ quidditatiue sz capiẽdo essentialiter eo modo quo tres psone sunt vna essentia vt filius est id qd est pater spiritussctũs est id qd fili ergo. ss. est id qd est pater: z fit qñ in neutro genere importatur essentia diuina.

Quarto querit. Utrũ

cõcedenduz sit xpm bis esse natũ. ¶ Responsio dicendum φ fm phm. v. ethico. Actus tripliciter hz multiplicari videlicz subiecto vt si ego loquor z tu loquaris sunt due locutiões. Multiplicatur etiam termino vt si me moueã ad duos

terminos vt pote ad claustrū ⁊ ad eccle/
siā: talis motio dr multiplr. Multipli/
citer etiā tpe vt si bis comedi semel ī ma
ne ⁊ semel in sero. ¶ Cū ergo aduerbiū
numerādi dicat numerū act⁹ aliquorū
istorū triū modorū necesse ē vt importet
ipm numerari. Aduerbium em̄ cum sit
adiectiuū verbi sub rōne verbi importat
illū numerū qui ē ipius actus. fm ꝙ act⁹
hic ē ex pte tēporis siue duratiōis. ⁊ iste
ē numer⁹ qui ē ex pte mēsure. Qm̄ ergo
generatio xpi eterna mensurat eternita/
te: et natiuitas siue generatio tēporalis
ipo tempore: ita qd ē in illa cōpletionem
habet in nunc eternitatis: in ista in nunc
tpis. Hinc est ꝙ ↄcedi pōt ⁊ debet xpm
bis natum esse. Unde Aug⁹. de fide ad
petrū. Unigenit⁹ dei pmo ⁊ secūdo na/
tus ē semel ex pre sel ex matre. & ⁊c. Ui
de in textu hanc materiā.

Quinto q̄ritur Utrum

in xpo sint due filiatiōes. Sciendū ꝙ fi
liatio ē habituatio pducti naturalr filis
pducenti in natura intellectuali vel sen
sitiua. Et dr hitudo loco generis: produ
cti ad diffrentiā paternitatis: filis pro
ducti ad driam alicui⁹ pducti per gene
ratione equiuocā. in natura intellectua
li vel sensitiua: ad driam pductorū q̄ sūt
in naturis insensibilib⁹: ⁊ dr naturaliter
ad driam pducti liber vt producit spiri
tussanct⁹ in diuinis. ¶ R̄n. fm Bona/
uenturā ꝙ in xpo licet sint due natiuita/
tes nō sūt tn̄ due filiatiōes. Et ratio est
q: cū filiatio h3 cōparationē ad tria sc3 ad
subiectū in quo ē ad terminū ad quem ē
⁊ ad pncipiū a quo ē sc3 potentiā gene/
ratiuā actiuā. Numer⁹ aūt relatiōis
fm driam formalē siue specificā causat
a pncipio a quo ē: vt paternitas ⁊ dn̄iū
sunt due relatōes in aliquo hoie que nu
merant: nō rōne eius in quo sunt princi
paliter sed rōne eius a quo sunt: q: pos/
sunt eē due relationes in hoie vno respe
ctu eiusdē. Plurime aūt relatōes sui nu

merū accipit a subiecto ī quo ē principa/
liter nō a termino nec a pncipio. Et qm̄
ppzietas subiecti numerari habz ratiōe
suppositi ⁊ subiectū filiationis ē ipa per
sona nō natura nisi rōe psone. Hinc ē ꝙ cū
ī xpo sūt due natiuitates ñ tn̄ sūt plures
filiatiōes sed vna tm̄. ¶ S3 simpliciter
Scot⁹ dicit oppositū dic em̄ ꝙ sicut in
xpo sunt due natiuitates siue generatio
nes: sic ponēde sunt due filiatiōes. ⁊ iō ē
Quia ad multitudinē terminorū relati
uorum sequit multiplicatio relationū.
Unde si ego sū pater ⁊ genuerim decem
filios sicut filij multiplicāt: sic etiā mul/
tiplicant paternitates. patet: q: si vnus
moriat nō sum pat illius defuncti ⁊ ta/
mē remaneo pr aliorū. ¶ Ad multitudi
nē fundamtorū relationū seqt multipli/
catio relationum: vt si sint due albedi/
nes q̄ sunt fundamta silitu3: ⁊ iō sūt due
silitudines rōne duorū fundamtorū. In
pposito aūt fundamtū filiatōis nō ē p/
sona sed natura ⁊ in xpo sunt due natu/
re: ideo sunt duo fundamta filiationum
Ideo erūt due filiatiōes vt pri⁹ dictū ē.
de duab⁹ natiuitatib⁹. Ad multitudinē
terminorū ⁊ fundamtorū simul sequitur
multitudo relationū: vt p3 ex pcedētib⁹
Et cum dicit ꝙ filiatio ē ppzietas perso
ne ⁊ nō est propzietas nature. Potest eti
am dici ad scdm ꝙ minor nō ē vera: pre
cīi meo vel matre mea viuentib⁹ ego ha
beo duas filiationes: vnā ad patre aliā
ad matrē: p3 q: defuncto vno adhuc ma
net filiatio ad matrem meam. Ad ter/
tiā negat assumptū: q: ad multitudinem
discipulorū multiplicant magisteria: nec
sequitur ꝙ mltiplicitet mgr: q: ad mul
titudinē absoluti siue forme non sequit
multiplicatio ↄcretorū sed ad multitu/
dinē ↄcretorū requirit tā multiplicatio
forme q̄3 etiā subiectorū. Ad veritatem
cōcreti nō sequit veritas abstracti. Pōt
etiā scia multiplicari remanēte virtute
scientis.

Queritur sexto. Utrum
xp̄s sit filius naturalis rōne vtriusq̧ na
tiuitatis.i.vtrū xp̄s sit filiꝰ dei naturał
ꝑ generationē eternalē:ꝫ vtꝝ sit ꝛc̄.scilꝫ
tēporalis ꝛ eterne. Ille dicitur filiꝰ natu/
ralis alicuiꝰ q̄ ē ꝓductꝰ naturalitẽ ab eo
similis sibi in natura intellectuali ꝛ sen/
sitiua Requiritur ergo ꝑmo ꝙ sit ꝓductꝰ
ab eo:ex h̄ pꝫ ꝙ defecit turpiter warilio
dicens. Iohānē euāgelistā eē filiū ꝟgis
naturalē factū ꝑ verba saluatoris q̄ dic̄
in cruce. Ecce mr̄ tua. Implicat eīm cō/
tradictionē:aliquē filiū eē naturalē ali/
cuiꝰ ꝛ ab eo nō eē genitū:ꝛ dꝫ naturalitẽ
ad dr̄iam spūſſancti q̄ probatur liber et
alioꝝ protector libere. Dicitur etiā simił
ꝓducti in natura decretu cuiꝰ rana nō ē
filia solis nec pediculus hoīs. Dicitur ī
natura intellectuali vł sensitiua:qꝛ filia
tio nō reꝑitur in natura insensibili. ¶ Re
spōdeo ad qōnē ꝙ penes vtrāq̧ natiui/
tatē tā et̄nā q̄ tꝑalē dꝫ xp̄s vere filiꝰ na
tural. Et rō est:qꝛ xp̄s ē ꝓductꝰ silis ex
sili fm silitudinē ꝛ couenientiā in natā:
productus est eīm tā a pr̄e eternałr q̄ a
mr̄e tꝑaliter ꝯsilis pr̄i fm naturā diuaꝫ
ꝛ simił mr̄. fm naturā hūanam in natu/
ra intellectuali. Naturalis āt dic̄ magꝭ
habitudinē ꝑncipij actiui q̄ habitudi/
nē forme. Dr̄ eīm filiꝰ naturał q̄ ē a na/
tura ꝛ q̄ trahit naturā ab aliq̄: nō ꝙ ipa
filiatio sit ꝓꝑetas ꝯūs ipsā naturam sed
magꝭ ꝑsonā. Est eīm ꝓꝑetas ꝑsone. Un̄
hec ē magꝭ ꝓpa:xp̄s ē filiꝰ naturał vł
natura q̄ xp̄s ē filiꝰ eēntialis vel filius
eēntia:in ablatiuo Fatēdū ē ḡ xp̄m filiū
naturalē ꝟginis eē rōne tꝑalis natiuita
tis sic̄ ē filiꝰ naturał pr̄is rōne et̄ne nati
uitatis ¶ Nota naturale capitur vno mō
put distinguitur ꝯ supnaturale:h̄ mō in/
carnatio siue vnio ꝟbi diuini ad naturā
hūanā nō ē naturał sed supnaturalis.
Scd̄o mō vt distinguitur ꝯ violentū: hoc
mō ad naturā hūanā ē naturał qꝛ q̄libꝫ
creatura hꝫ naturalē inclinationem ad
obediendū diuine potētie ꝛ maiorem q̄
ad q̄dcunq̧ aliud. Tertio mō vt distin/
guitur ꝯ li. arb. h̄ mō incarnatio n̄ ē natu
ralis sed libera:qꝛ deꝰ mere libere vni/
uit sibi in vnitate ꝑsone naturā nostraꝫ
Quarto mō ꝓut distinguitur ꝯ artificia/
le:hoc modo incarnatio ē artificialis:qꝛ
est ab arte diuina sic̄ quelibet creatura.

Circa nonam di/
stinctionē tertij queritur.
Utrum cultus latrie sit ex
hibendus humanitati siue
carni xp̄i. Sciendū ꝙ latria ē quedā re/
uerentia. ¶ Duplex est aūt reuerentia.
Quedā ē interior. Quedam ē exterior
Pr̄ia fit per actus interiores sꝫ ꝑ actuꝫ
intellectꝰ ꝛ actū voluntatis. Scd̄a fit
ꝑ actus exteriores qui sun: signa reuerē
tie interiores: vt sunt genuflexiones ꝛc̄.
Reueri aliquē actu interiori ē reputa/
re bona sua ꝑsona respectu illiꝰ quē ali/
quis reueretur cuiꝰ bona extimat magna
vt si ego reuereor ꝟginē beatā repudian
do eiꝰ bona magna ꝛ mea ꝑua:imo pene
nulla respectu bonoꝝ ꝟginis gloriosissi
me. Sic etiam de quocunq̧ quē reuere/
or. Duplex est autem tale addendo reuereri siue
reuerentia interior. Quedam est latrie
Quedam dulie. Reuereri actu interio
ri reuerentia latrie ē extollere ī corde.i.
in anima bona alicuius tanq̄ summa a
quo sic magnificans habet omia bona
sua ꝛ quicquid habet. Et sic due condi/
tōes requirūtur. Pr̄io opꝫ ꝙ extollat eū
quem reueretur tanq̄ habentē bonitatem
supremā:ꝛ talis reuerentia ē soli deo de
bita. Secundo requiritur ꝙ sit magni/
ficās ꝛ extollens ꝛ recognoscat se habe/
re ab illo quicq̄d boni habet ꝛ bone na/
ture ꝛ fortune ꝛ gratie.ꝛc̄.ꝛ talis reuerē
tia non habet obiectum couueniens nisi
solum deum. ¶ Huic autem actui inte/
teriori qui est actus latrie correspondēt
aliqui actus exteriores qui sunt signa ꝛ
protestationes talis reuerentie interio/

ris: vt omnes cerimonie exteriores quas in ecclesia fideles xpi faciunt sicut in lege veteri erant sacrificia et oblatiões animalium. etc. ¶ Ultra ex his actibus tam interioribus ꝙ exterioribus frequenter iteratis generatur habitus qui dicitur latria. Ex his ergo sequitur ꝙ latria potest capi tripliciter. Uno modo pro actu interiori quo reueremur deum actu interiori reputando bonitatē eius summā. Alio modo pro actibus exterioribus significantibus huiusmodi actum interiorē. Tertio modo pro habitu aggregato ex frequentibus actibus latrie. Et iste habitus habet pro obiecto actum reuerētie contra deum: et continetur sub iusticia qua redditur vnicuique quod suū ē. Et sic pt diffiniri latria. Latria est reuerentia soli deo debita et sibi exhibita. In q̄ diffinitione ponitur reuerētia loco generis: qr est cōmunis latrie et dulie: qr dulia ē proprie reuerentia que debetur creature intellectuali virtuose rōne sue virtutis. Et dr soli deo debita loco drie: qr differt per hoc a dulia. Et dicitur exhibita loco complemēti: qr nunq̄ ē latria completa nec perfecta nisi deo exhibita. ¶ Latria est sūma veneratio potētialis. Cultus reuerentia honor. Ista tria sunt idem in proposito. ¶ Et nota ꝙ latria in greco habet tria nomina. scilicet. theosebia: eusebia. In latino vocatur autem religio seruitus et pietas. ¶ Religio fm Tullium est que superioris cuiusdam nature quā diuinam vocant cultum cerimoniamque affert: et a tali religione dicuntur omnes christiani religiosi: de religiōe christiana cuius religionis christus est summus patriarcha. Dicitur etiā seruitus simpliciter et anthonomatice: qr ipse deus sicut est supremus dominus: sic est sibi correspondens summa seruitus qua dicitur latria de qua seruitute dicit saluator. Matthei. iiij. Et Deutero. octauo. Soli deo seruies. ¶ Dicitur etiam pietas inquantum tendit in deum summū bonum: quia est pater omnium sūmus. ¶ Et pro istis ponitur talis propositio Prima nulla creatura fm se et absolute ɔsiderata ē hrificāda seu adoranda adoratione latrie. Patet ex predictis in diffinitione latrie. ¶ Correlarium. Nulla imago cuiuscunque sancti etiam ipius christi est adoranda adoratione latrie. Et probatur de imagine contra antiquos doctores qui dicunt ꝙ crux inquantum est signum christi crucifixi adoratur eadem adoratiōe q̄ ipe christus ī se adoratur: ita ꝙ nō est nisi vnus et idem motus ad imaginem et imaginatum ¶ Contra hoc arguitur sic: qr illa habitudo que ē signi ad signatum ē vera creatura. Nō enim est aliud ꝙ relatio vel realis vel rationis que est in ipa cruce: et per cōseqns est creatura. et sic nō est adorāda adoratione latrie. Item si crux esset adorāda ratione illius relationis latrie: sequitur ꝙ beata virgo esset magis adoratōne latrie adoranda. patet cōsequētia: qr beata virgo maiorem habuit habitudinem ad filium suū qui est christus deus et homo ꝙ habeat crux. Ipa enim maternitas est maior habitudo ꝙ sit habitudo signi ad signatum. Item si talis habitudo esset ratio adorādi crucem: sequitur ꝙ accidentia in sacramēto altaris eēnt adoranda tali adoratione: patet: qr illa accidentia sunt vere sacramentum: et signum corporis christi deitati vniti: et sub illis ē in presentia propria sicut est in celo qua non ē in imagine crucis. Et clarum ē ꝙ nullo modo debēt adorari cū sint pure creature: sed ipe deus sub illis spēbus cōtentus adoratur: ḡ crux inquātū repn̄tat xpm nō ē adorāda adoratione latrie. ¶ Secūdum correlarium Imagines fcō ad repn̄tandū p̄rez in diuinis vel spūscm quo ad deitatez nullo honore sunt venerāde nec adorāde adoratione latrie: sed potius sunt destruende

q2 q̄cq̄d ē impium debet destrui in eccle
sia. Sed iste imagines facte ad repre/
sentādum patrem vel spiritū sanctum
in diuinis sūt maxime impietatis: ergo
sunt penitus destruende. Unde Dama
scen⁹ in q̄rto. Insipientie maxime z ipie
tatis est figurare qd̄ diuinū ē. Unde vt
ibidem dicit ante incarnatiōez xp̄i vt in
veteri testamento nullo mō licitum fuit
figurare aliquib⁹ imaginib⁹ aliquā diui
naꝝ p̄sonaꝝ. Sed p⁹q̄ȝ dei fili⁹ hūanā
naturā sibi vniuit: licitū est ipm̄ tm̄ figu
rari. ¶ Itē q̄cquid est signū falsū z erro
nee figuratū debet repelli z destrui in le
ge ꝟitatis: sed iste imagines p̄dicte sunt
signa falsa: ḡ zc. minor patet. illud est si
gnū falsū qd̄ alit̄ rep̄ntat sigtū q̄ȝ sit in
rei ꝟitate: sed p̄dicte imagines falsē et er
ronee rep̄ntant p̄rē z sp̄m sanctum ali
ter q̄ȝ sunt in veritate quia representant
ipsum patrem vt antiquum barbatum:
z sp̄m sanctū vt colūbam qd̄ est falsum:
z ipū credere. ¶ Si dicas q̄ sp̄ūsanct⁹
apparuit in specie columbe. Dico tamē
q̄ nō assumpsit sp̄ūs ip̄am columbā vel
linguas igneas in vnitate ypostatica: iō
sp̄ūsanctus nunq̄ȝ fuit columba. Pre/
terea ip̄a colūba nō rep̄ntabat sp̄m scm̄
in se siue i p̄sona sua sed solū rep̄ntabat
aliquē effectū factum vel faciendū a sp̄ū
scō appropriate: z sic de alijs. Si dicas
q̄ licitū est sp̄m scm̄ depingere in sp̄ē co/
lumbe: q2 in eo apparuit: queritur nō de
pingit̄ sub sp̄ē ignis vel flat⁹. zc. ¶ Itē
oē qd̄ ē puocatiuum ad idolatriā est de/
struendū z abolēdū: sed h⁹mōi imagines
sūt puocatiue ad idolatriā: ḡ zc. maior
ē nota: mīor probat̄: q2 claꝝ ē q̄ hee ima
gines q̄ in eccl̄ia depingūt̄ fiūt propter
laicos simplices tātūmodo s3 vidēt sim/
plices h⁹mōi imagines p̄dictas indicant
z credūt patrē z sp̄m scm̄ esse tales in se.
ḡ zc. ¶ Tertiū correlariū. Uirgo glio/
sa mater dei nō est adoranda adoratiōe
latrie p3. q2 solus de⁹ ē tali adoratōe ad
orādus: ḡ zc. ¶ Quartū. Crux christi
in qua passus est xp̄s non est veneranda
adoratōe latrie. p3: q2 nec i q̄ntū ē res i se.
nec inq̄ntū rep̄ntat xp̄m: nec inq̄ntū teti/
git sacratissima xp̄i mēbra: nec inq̄ntū in
ea xp̄s exercuit mysteriū nr̄e redēptōis.
ḡ zc. Primo mō nō: q2 sic ē pura creatura z
ligniī. Nec scd̄o mō. q2 illa relatio signi
ad signatū est sola creatura. nec tertio mō
q2 p̄stat q̄ multe res alie vt fuerūt ma/
nus crucifigētiū z sepelietiū ip̄3 z maria
magdalena tetigerūt eū. z sup oīs sua
mr̄ dignissima veri⁹ ip̄3 z p̄fecti⁹ diuti⁹
tetigit portauit z freq̄nter osculata ē sā
ctissimis eū labijs. Et tñ hoc nō obstan
te ip̄a nō d3 adorari latria. ḡ zc. Item
nunq̄d ip̄e demon portauit eū sup mōtē
excelsū. Nec quarto mō cōstat ḡ q̄ non
solū exercuit redēptiōez hūani generis
in cruce: vez etiā z p̄ncipali⁹ in sui san/
guinis bn̄dicti effusione q̄ tñ separatus a
corpe z a diuinitate nō fuit nec ē adorā/
dus adoratiōe latrie. ḡ nec crux. ḡ. zc.
¶ Itē planū ē q̄ p̄ncipalissime redēptō
nem hūani gener̄ in sua bn̄dicta hūani
tate exercuit: z tñ p̄stat q̄ si a diuinitate
esset separata nō eēt adorāda latria. vt di/
cit Aug⁹. z habet̄ in lr̄a Et dicūt cōiter
oīs doctores. ḡ multo min⁹ ip̄sa crux.
¶ Nota q̄ cū crucem adoramus ipsum
xp̄m adoramus: ita q̄ loco crucis intelli
git̄ esse xp̄s quasi cōcretū loco abstracti
vbi ibi. O crux aue spes vnica zc. sens⁹
est. O xp̄e crucifixe ¶ Nota q̄ sanguis
xp̄i verus z nō tñ miraculosus q̄ reman
sit sup terrā post resurrectōez nō ē ado/
rād⁹ adoratione latrie. Ille d̄ sanguis
xp̄i verus qui aliquando fuit in corpo/
re xp̄i z vnitus diuinitati aliquādo fuit
Q, aūt nō sit adorandus. patet: q2 tal̄
sanguis nō est vnitus diuitati: ergo. zc.
Sanguis autem xp̄i qui est in altari p⁹
cōsecrationē est adorandus latria: eo q̄
est vnit⁹ diuinitati sicut corpus christi.
Sanguis autem xp̄i miraculosus q̄ sci/
licet nunq̄ȝ fuit vnitus xp̄o sed de nouo
a deo est creatus. vt Parisius dicitur cē

q effusus ab vna hostia gladio p quedaz iudeu vulnerata: talis nec sanguis nō est adorandus nec venerandus tanta veneratione quāta sanguis qui semel vnitus ē xpo. ¶ Adorare fm Rabanū Est eum qui est adorandus tota mentis intentione querere. Unde ista differūt scz orare: adorare: colere. Orare siue orato est quedam eleuatio mentis in deuz per cognitionē z amorem. Adorare autem vltra hoc addit q queramus deuz tota intentione. Querere credēdo z firmissime sentiendo ipm habere sūmam bonitatem: z ab ipo omne bonum emanare: z sine ipo nihil boni potest haberi. Colere dicit omnia predicta addendo cerimonias exteriores: vt sunt genuflexiões sacrificia. zc. ¶ Et nota q large capiendo cultus: honor: z reuerentia sunt idez Damascenus. Nō nudam carnem adoramus sed vt vnitum diuinitati in vnā ypostasim dei verbi. ¶ Respondeo ad qstionem dicendū q caro xpi dicit multipliciter. Uno modo pro toto homine xpo: vt Joh. pmo. Uerbum caro factū est. Et hoc modo: quia ille homo ē deus rōne persone verus adorandus ē latria. Alio modo caro xpi capitur vt dic corpus tm: vt dicitur cōtra animam: z hoc modo dupliciter. Uno modo per se et absolute nō inquātū est vnitū diuinitati z sic nō debet ei cultus latrie: qz vt sic ē pura creatura. Alio modo vt ē vnitum verbo diuino: z hoc modo dubiuz est an debeat adorari latria: similiter de aīma christi. ¶ Et de hoc ē duplex opio. Prima dicit q caro xpi nec fm se nec vt vnita verbo diuino est adoranda adoratione latrie: qz siue consideret siue nec sp est infra limites nature: quia nec natura humana: nec illa vnio est deus sed pura creatura. nec in istis fit cōmunicatio ydiomatū prop: er repugnantiā intellectuum. Unde sicut nō dicendū ē humanam naturam in xpo esse eternam. quia est vnita eterne: sic hoc modo dixerunt: q nō sit adoranda latria. Alia opio dicit q licet humanitas fm se considerata nō sit adoranda latria: tamen vt consideretur vnita diuine nature siue verbo diuino est adoranda adoratione latrie. pro eo q secus est de exhibitione honoris z pprietatibus aliis. Honor eīm non respicit hanc vel illam sed respicit ipam psonā. Unde q̄uis purpura z vestimētū non pticipet proprietates regis absolute: cōmunicat tamen in honore z reuerentia sicut dicit Augustin᷒ z recitat magistra in littera. Et ideo quia ē vna psona in xpo cui debetur reuerentia sūma. vna adoratione est adoranda. s. latria quantū ad vtrāq naturā sicut vna z eadem adoratione adoratur i vno homine caput z pes. Unde Damascenus Xps ē perfectus deus z perfect᷒ homo quem adoramus vna adoratiōe cū pre z spūsancto z incōtaminata carne eius. ¶ Ad hanc aūt auctoritatē dicerent illi de pma opinione q cum capit dupliciter Uno modo copulatiue: z sic nō capitur hic. Alio modo associatiue z sic capitur hic: quia ipa natura nō debet secludi ab adoratione latrie. Humanitas eīm vnita verbo diuino ē inclusa in tmīo totali adorationis: tamen secluditur in oratione adorationis: quia ille homo soluz inquātū deus est adorandus adoratiōe latrie. ¶ Notandum q dictio exclusiua quotienscūq additur alicui subiecto respectu alterius pdicati excludit oē illō a quo vere negat illud subiectum: vt solus petrus est intus: z nihil aliud ab eo est intus. Si enim dictio exclusiua addatur alicui subiecto supponit pro toto intellectuali vel ēentiali respectu alicuius pdicati alic᷒: q non potest cōpetere toti nisi cōpetat parti. Illa propositio i qua dictio exclusiua addit toto essentiali de est scdo adiacēte ē falsa z impossibil vt tm homo ē ergo homo ē ab exclusiua ad suā prciacentē vltra homo ē ḡ aīma eius rōnalis est vltra. Anima rational est: ergo aliqd aliud ab homine ē z vltr

rius: q aliquid aliud ab homine e: ergo nõ tm homo e. Similiter de dictione exclusiua addita termino relatiuo i ppositione de est secũdo adiacente. Et hoc iõ: quia als duo cõtradictoria essent sil' vera scz: tm̃ pater est z nõ tm̃ pater est. ¶ Soli deo fuies seruitute latrie. Hec propositio sic exponitur. Deo seruies z nulli alij rei a deo seruies. Sed humanitas christi siue fm se considerata siue vt diuinitati vnita e alia res a deo: ergo ei non est seruiendum seruitute latrie. Et sic posset replicari contra solutionem primi articuli in textu. ¶ Sciendum q licet xps fm q hõ deũ orauerit z adorauerit. quia isto modo est eo maior: sicut dicunt euangeliste q orauerit in ortulo nõ tamen concedendũ est q xps orauerit vel adorauerit simpliciter id est sine ista determinatione inquantũ homo vel fm naturam humanã. Et si arguatur: xps fm q homo orauit: ergo xps orauit cõsequentia nõ valet: imo e falsa fm qd ad simplr. Et ratio e: quia xps e nomen suppositi diuini q e filius dei cui nullo modo orare competit. Etiam ad vitandũ errorem Nestorij q posuit in xpo duas personas vnam orantẽ z aliam exaudientem. Et errorem Arrij qui ponebat filiũ minorẽ patre z ei subiectũ: z ita q ipe debebat patrem adorare z orare. Idcirco ad cauendum huiusmodi errores ecclesia nõ dicit xpe ora pro nobis. sed xpe exaudi nos z miserere nobis. In hoc ergo e summa sentẽtia fm omnes: q quando adoramus xpm nõ secludimus humanitatẽ nec ad eam respicimus sed ad psone dignitatẽ.

Secũda questio. Utrũ cult⁹ latrie exhiberi debeat imagini xpi

Imago potest capi tripliciter. Primo modo dicit imago id ad cuius exemplũ aliud fit Gen. i. Faciam⁹ hominem ad imaginẽ z similitudinẽ nostrã. Secundo modo capit p aliq pducto p modum nature: qd p omia e equale suo producenti. z sic solus filius dei in diuinis dicitur imago patris. z sic imago p adeqtionẽ. Tertio mõ capit pro quodã representatiuo alicui⁹ imaginati fm quandã imitationẽ in quadã propinquitate. Et sic imago beatissime vginis marie dicitur imago eius. s. virg. zc. sic crux dr imago crucifixi z sic de alijs. Tria aũt requirũtur ad hoc q aliqd dicat imago alteri⁹ fm Scotũ in. iij. lib. Primo oprz q sit silitudo repñtans totũ et non solũ partem z sic imago differt a vestigio: qz vestigiũ representat solũ ptem vt pedum partẽ: vtpote cũ bos transiens impmit silitudinẽ pedũ in terram. Scdo oportet q imitet illud qd repñtat. et iõ si duo oua sint p omnia silia sibi inuicẽ vnũ non est imago alteri⁹: qz vnũ nõ imitatur aliud: sed bene e sibi sile. Tertio optet q referat ad imaginatũ talis imago. Est enĩ solũ imago formaliter p illã relationem q talis res refert ad rem quã sigt. et sic talis relatio dicit imago formaliter. Notandũ q cult⁹ latrie põt alicui exhiberi duplr. Uno mõ p se qñ scz in eo cui exhibet e cã talis honoris. Et h mõ adoratur ds: qz in deo e summa maiestas vel bonitas cui per se debetur honor latrie. Alio mõ per accidẽs quãdo in eo cui exhibet nõ e cã talis honoris: sed solũ fit pter aliquã habitudinẽ quã habet ad talem cãm honoris: z sic fm vnã opinionẽ exhibet cultus latrie humanitati xpi vniti verbo dino p accidẽs rõne scz vnionis ad verbũ diuinũ: vt dr de vestimento regis. Aliqd aũt põt habere duplicẽ habitudinẽ ad cãz honoris. Uno modo tãq ad idez suppositũ: z sic humanitas xpi vnita zc. Alio modo hz habitudinẽ extrinsecã ad id in q e cã honoris latrie. vt e de cruce z mre dñi. Soli at deo p se debet cult⁹ latrie: qz in eo solo e cã vera latrie. Huãnitati aũt vnite deo non fm se z absolute sed solum per accidens: vtpote inquantũ e vnita deo qñ aliqd sup

positum per se adoratur latria: adorat etiam per accidens quicquid e in eo. sed humanitas xpi e in supposito diuino. ergo zc.

Rñsio ad questionem. Dicendu q imaginu introductio no fuit sine ca ronabili. Hoc eni fuit propter tres causas. Primo ppt simpliciu ruditate. Scdo affectuu tarditate. Tertio memorie labilitate. ¶ Prio inuete sunt vt simplices qui non possut scpturas legere in hmoi scripturis z picturis tanq in scripturis aptius possint sacra nostre fidei legere. Scdo vt excitentur ad deuotione du cernut oculis corporeis q xpus p nobis gessit. Tertio vt beneficia nob pstita dei ad memoria reducat. Et nota fm modernos z Aug. in lib. de doctria xpiana. Qui veneratur tale signu diuinitus institutu eius vim significationeq itellige: non hoc veneratur quod videtur z transit: sed illud potius ad qd talia cuncta sunt refrenda

Tertia questio. Utru cultus latrie mri xpi debeat exhiberi. ¶ Rñsio est q beatissima virgo maria e pura creatura: z io ad honore z cultuz latrie no ascendit. pz p tria argumenta q sunt in oppositu vltima. Sz qm excellentissimu nome habet ita q excellentius pure creature couenire no pot. io no tm debetur ei honor dulie sed yperdulie. Hoc aut nome e q virgo existens dei mater est. quod quidem tante dignitatis est q no soluz viatores sed etia coprehensores no solu hoies verum etia angeli reuereantur qda prerogatiua speali. Et q mater dei e: exeplata ceteris creaturis ea p ceteris deces e honorari z venerari. Hic aut honor psueuit a mgris yperdulia vocari. Et accipitur verbum illud de glo. pmi. R. viij. vbi dicitur dulia maior z dulia minor. ¶ Nota q dulia propriissime capta vt sc3 distinguitur contra latriam z yperdulia. Est honor debitus soli creature ronali in testimonium virtutis. Honor z ponitur loco generis. ¶ Sunt enim tres honores supremus. sc3 latria: infimus sc3 dulia. medius sc3 yperdulia. Primus ratione summe maiestatis. Scdus ratione virtutis. Tertius roue cuiusdam excellentis prerogatiue. Et e honor excellentissimis creaturis intellectualibus debitus ratione aliquarum spalium prerogatiuaru in quibus excellunt ceteras creaturas. Capiendo proprie duliam: deus non est adorandus ipa. Itez nulla res inanimata vt imago xpi: vel crux adoranda e dulia: patet per secuda3 pticulam. Tertia particula in testimoniu. Ex quo sequitur q demoes z dànati no sut adoradi adoratione dulie qz no sunt virtuosi. Nulli etiam peccatori inquantu est peccator debetur honor dulie ¶ yperdulia habz tres gradus fm antiquos. Primus z supremus debetur humanitati christi absolute considerate. Secundus gradus debetur beatissime matri dei ratioe sue virginee puritatis: et fecunde virginitatis que concepit z peperit vnicu3 dei filiu3. Tertius gradus fm antiquos debetur cruci christi in qua pependit: qd tamen no videtur verum nec placet cu non sit creatura ronalis. ¶ Posset dici q tertius gradus debetur forte beatissimo patri nostro Francisco ratioe illius excellentissime prerogatiue q fuit insignitus stigmatibus sacris christi tanq strenuissimus signifer regis regum z domini dominantiu3 saluatoris christi. Brulifer posuit hanc propositionem. Si omnes gratie sanctorum sanctarum z omniu3 angelorum essent simul vnite adhuc maior eet gra virginis gloriose. Hoc idem repies in sermone de assuptioe eiusdem. ¶ Notandum q est duplex dominiu. s. Presidentie q coicat deus beatissime matri sui. ideo dicitur. domina angelorum et omnium creaturarum. Maiestatis dominiu z omnipotentie non potest alteri adeo coicari cu sit dniu independens.

¶ Notandū q̄ hec ꝓpositio ē cōcedēda Mater dei ē mater oīm creaturarū. In vgine gl'iosa ē ei triplex mr̄nitas. Pria ē ꝓsidentie z eminētis platōis: z hec est general' respectu oīū. Scda ē cure z spe cialis cōmissionis: hec ē special' respectu hoīm. s. electoꝝ. Tertia ē nature z ineffa bilis generatōis z ē spāliſſima q̄ ē solum respectu filij dei. Ex hoc eīm q̄ mat' dei ē plata ceteris creaturis z hāc habuit in instanti ꝯceptōis filij dei. z dicit' omniū mr̄ quēadmodū plat' dr̄ pr̄ omniū suo/ rū subditoꝝ. Habuit etiā tūc tantā gra tiā quātā disposuerat sibi dare de'. Si/ cut eīm de' dederat ꝓmo hoī in statu in/ nocentie dn̄ium ꝓsidentie respectu oīm creaturaꝝ isti' mūdi sensibilis. s. creatu raꝝ sensibilium irrōnaliū. Sic dedit be ate mr̄i sue in aduētu suo dn̄ium ꝓsiden tie respectu oīm creaturaꝝ. Jō dr̄ regi/ na zc. Mr̄nitas aūt cure z spēal' cōmissi onis: hec ē respectu solū hoīm: z hāc ma ternitatē dedit xp̄s mr̄i sue cū pēderz in cruce dicēs. Mulier ecce fili' tu'. In il lis eīm ꝟbis xp̄s cōmisit mr̄i sue Jhoem discipulū suū: z in ipō oēs electos. q. d. O mr̄ iā morior: tibi ḡ cōmēdo oēs ele/ ctos. p quib' morior, p quoꝝ salute cu rā speciale habeas. Et de ista mr̄nitate dicim' in hymno. Mōstra te eſſe mr̄em mūdo. Tūc eīm solū fuerūt ei recōmēda ti hoīes viatores electi non reprobi nec boni angeli. Sic ḡ habem' prez in cel': sez misericordiaꝝ. ita habem' mr̄em in cel' misericordie z pietatꝫ. Mr̄nitas ter/ tia ē solū respectu filij sui natural'.

Quarta questio Utrū

cultus latrie sit exhibendus cruci xp̄i. s. vere. ¶ Notādū q̄ ē duplex crux xp̄i. q̄/ dā ē in qua pepēdit xp̄s q̄tetigit corpus eius: z de ista qō ē. Et ē sensus. Utrum illud lignū in q̄ fuit ꝯfixū sacratiſſimuꝫ corp' saluatorꝫ sit adorādū. zc. Alia est crux in qua nō pependit xp̄s sed ē soluꝫ imago crucifixi: vt ē crux q̄ in eccl'ia po/ nit': z hec nō ē tm̄ venerāda sic vt quāda ꝓma. ¶ Rn̄deo ad qōnem. Dicēdū q̄ ē duplex opinio. Prima dic̄ q̄ crux xp̄i dz adorari yperdulia eo q̄ fuit instrumtuꝫ redemptiōis humane Sed quoniā ado ratio illo modo videt' eſſe solum ad res q̄ sunt rationis capaces ¶ Adoratio est quedam oratio ad ali q̄d ordinata. Unū adorare ē aliq̄d orare: crux autem chri/ sti oino caret rōne. ¶ Secunda opinio dicit eā eſſe adorandam solum inquātū in ea pependit christus: neq̄ ei aliqua honoris reuerentia exhibenda nisi rōne crucifixi: sicut nec imagini nisi ratione imaginati. Ideo dicunt q̄ cruci cultus est latrie exhibendus z nullus alius nec dulie nec yperdulie. Rem enim insensi/ bilem stultuꝫ ē honorare eum ꝑ indiffe renti babeat honorem z vituperium: et confirmat' per Damascenū. c. iij. de san/ ctis imaginib' vbi dicit q̄ nō crucē ado ramus sed typum: id est figurationem. ¶ Opinio sancti Bonauenture est q̄ crux xp̄i in qua pependit inquātū etiam res ē creata est honoranda honore vene ratōis quēadmodū deferim' reuerētiā vel venerationem sacramentis ecclesie. Inquantum autem est signuꝫ crucifixi debet adorari adoratione latrie: sed to/ tus ille honor debet referri ad crucifi/ xum dei filium. Unde Damascenus in capitulo de cruce dicit. Ipm quidē pre/ ciosum lignuꝫ crucis venerabile in quo seipm pro nobis xp̄s obtulit vt sanctifi/ catum tactu corporis z sanguinis decē/ ter est adorandum. ¶ Nota q̄ duplex ē laus. Prima propter nature excellētiaꝫ sez sue nature: vel q2 ē res pulchra et bo na z salutī neceſſaria Secunda propter virtutꝫ strēnuitatē. Sic duplex ē honor Quidā exhibetur in testimoniū ꝟtutis z iste nō debetur cruci xp̄i nisi rōne cru/ cifixi cui' q̄dē virt' z intelligentia z ex/ cellētia ē sup oīa. Ali' honor exhibet' in signum alicuius nobilitatis z excellētie z hoc modo honor nō exigit merita: nec

requirit virtutem in honorificato vel co
gnitionē; sed aliquam dignitatis ratio/
nem ob quam debeat sibi reuerentia ex/
hiberi ⁊ hoc modo quadam nobilitatio
ne deus lignum crucis nobilitauit dum
in ea pependit ⁊ genus humanum rede/
mit ⁊ ideo crucem laudamus et venera/
mur. Ex ista nobilitate ⁊ mltiplices ei⁹
laudes decantat eccl'ia ⁊ per presentiam
istius sacratissimi ligni mlta impēsa sunt fi
delib⁹ bñficia ⁊ miracl'a ⁊ itelligas q̄ oīa
hec dicta sunt de xp̄o crucifixo cui⁹ lau/
des decātat eccl'ia: vt i exaltatōe cruc ⁊c̄.

Quito queritur. Utrū
latria exhibenda sit mēbris xp̄i. ¶ Scie̅
dum q̄ membrū xp̄i est duplex. Q̄dā verū
aliud mysticū. Primū membrū xp̄i verū
est aliqua ps integralis vera ipsius veri
corpis xp̄i cōstituēs veraciter ⁊ integrali
ter ipm corpus xp̄i vna cū ceteris mem/
bris vt est manus pes ⁊c̄. Istud mēbrū
pōt capi dupliciter. Uno modo large.
Alio mō stricte. Primo modo large est
quelib; ps integral' ⁊ realis ⁊c̄. vt s. ⁊ sic
caput nō distinguitur contra alia mem/
bra. Stricte captū distinguit' contra ca
put ⁊ hoc modo caput nō est membrum
Sed est radix sensus ⁊ motus quos ca/
put influit in alia membra ⁊ de istis non
est ad ppositum. Membrū xp̄i mysticū
est q̄libet creatura rationalis pura exn̄s
in charitate ⁊ gr̄a vel quilibet homo iu
stus habēs fide ⁊ charitatē. Prima diffi/
nitio cōpetit bene angelis bonis ⁊ homi
nibus. Scd̄a solū cōpetit hoībus bonis
Ex hijs diffinitionibus eliciuntur mlta
correlaria. Primū est q̄ nll's demon est
membrum xp̄i. Scd̄m nll's infidelis est
mēbrū xp̄i. Tertiū q̄ infideles viatores
possunt esse membra xp̄i q̄uis demones
nō possint de potētia di ordiata. Quar
tū xp̄iani ⁊ fideles existētes in pctō mor/
tali non sunt membra q̄ diu sunt in illo
pctō q2 nō habent gr̄am. Ex quo sequi/
tur q̄ omnes tales existentes in mortali
peccato sunt membra luciferi et diaboli
p3 per gregoriū in vna omel'. An nō mē
bra diaboli iudas pilatus herodes ⁊c̄.
Un̄ in euangel'. Pater vester diabolus
est et p cōsequēs caput. E cōtrario sequi
tur q̄ xp̄s est caput angelo⁊ bono⁊ p in
fluentiā beatitudinis accidentalis nō es
sential' inq̄tum hō nec fm cōformitate;
nature q2 nec fm naturā diuinā nec hu/
manam est eis conformis: q2 nec influit
essentialē btitudinē effectiue inq̄tu; ho
mo: q2 eā non efficit: nec meritorie q2 me
ruit eis primam gr̄am vt fecit hominib⁹
Tamen influit eis btitudinem acciden
talem q2 purgat illuminat et perficit q̄
ad btitudinē; accidentalē ptinent. Un̄
ephe. i. Proposuit de⁹ restaurare in xp̄o
omnia ⁊ que in celis ⁊ que in terris sunt.
glosa ordiaria. Instaurauit celestia dū
mirū angelo⁊ diminutionū compleuit.
Itē ibidem. Ipse dedit caput sup omnē
eccl'iam ⁊ constituit eum supra angelos
principatus ⁊c̄. Sancti p̄res veteris te/
stamenti fuerūt membra xp̄i ante incar/
nationem filij dei cū habuerunt fidem ⁊
gratia; ac p pn̄s influxit xp̄s eis sensum
et motū ḡ ⁊c̄. Nll's enim vnq̄ a tempore
casus adam saluatus est nisi merito xp̄i
passiui' pnisi vl' exhibiti. Eccia veter' te
stamti nūq̄ fuit a cephala: ⁊ dr ab a q̄ ē
sine: ⁊ cephalū qd̄ ē caput q2 sp hūit xp̄m
pro capite cū cent ei⁹ mēbra. Ad h̄ eni q̄
xp̄s dicat' caput ecc'ie mysticū veteris te
stamenti nō reqrit' q̄ hēat actual'r natu/
ram humanā sibi vnitā vt p3 ex p̄ceden/
tibus etiā fm naturā humana; ⁊ in hoc
dr caput mysticū a capite vero corpali
Ad hoc eni q̄ xp̄s esset caput mysticū ve
teris ecc'ie nō oportebat q̄ fm humanā
naturā esset sed sufficit q̄ esset preuisus
fm illam et q̄ merito passionis ei⁹ pnise
infunderet deus hoīb⁹ fide; ⁊ gr̄am. Et
h̄ sic fuit de xp̄o. Caput respectu alio⁊
mēbro⁊ habet excellentiā insitus altitu
dine ⁊ sic xp̄s fm diuinitatē ē oīm caput
impotentiarū cōprehensione vl' capaci/

tate: sic sm humanitatē: ēbn̄ caput oīm q: eius gr̄a aie est maior omnibus alijs et sic de alijs virtutibus. Excedit etiā caput mēbra q: īfluit sensū a pte āte z motum a pte post p nuchā colli vel vicariū cerebri. Ita xp̄s sm hāc cōditionem est caput hoim z angelorū q: influit omnibꝫ angelis inq̄tū deꝰ est z hominibꝫ inq̄tū hō: inq̄tū deus effectiue: inq̄tū hō meritorie. Caput etiā dirigit mēbra est ergo caput dignitate sicut leo dī caput aīalium irrationalium. Principiatione sicut fons principiat fluxū aque riuulorū. Directione sicut pastor dirigit gregē: z prelatus subditū: z sm hāc triplicē cōditiōm xp̄s est caput hoīm z angelorū sed sm cōformitatē nature solum est caput hoim. Ad hoc aūt q aliquis sit mēbrū xp̄i non requirit necessario q hēat fidē sed sufficit q hēat charitatē vt p3 de cōprehēsoribus q̄ fide carēt z spe sed nō charitate.

Respondeo ad questionem.

Dicēdum q mēbris xp̄i nō d3 exhiberi cultꝰ latrie cum sint pure creature. Nos em̄ sumus mēbra xp̄i sm humanam naturā z sic sumus mēbra xp̄i q non tollit rōnē seruitutis nec ponit essentialitatem dignitatis. ¶ Nota q p̄latus aliq̄s pōt esse peccator duplici pctō. Vno mō pōt esse malus pctō q̄d de directo nō impedit nec repugnat executiōi sui officij: z propt̄ h̄ p̄latꝰ nō est suspēsus z debeo ei obediri in licitis z de isto dīc petrꝰ apl's Nō tm̄ bonis s3 etiā discol'. Si aūt esset malꝰ pctō q̄d repugnat directe executiōi sui officij ip̄o facto nō est amplius p̄latꝰ s3 deponit' vt p3 de papa cuius officiū ꝑpriē ē manutenere fidē catholicā ꝯ hereticos z extirpare hereses. Et iō pp̄ si sit hereticꝰ ip̄o facto depositus est. Silr' est dicēdū de plat3 cordigerorū q̄ cogūt trāsgredi ordinē vl' religionē z regulā suam suos s̄bditos vt p3 de pecunia zc̄. ¶ Nota q differt hoiem esse ad imaginē z silitudinē: q: imago ꝯsistit ī naturalibꝫ silitudo in gratuit3. ¶ Nota q corpus xp̄i verū in sacro altari significat corpꝰ xp̄i mysticū vt vult et declarat Aug. dicens māducatio em̄ sacri altar3 significat vnionem membrorū ad inuicē z cū capite.

Sexto querit'. Utrum

cultus latrie possit exhiberi xp̄i aduersario siue pctō id est in aliquo sc3 casu dabili. Ita q excusat ignorātia. Et ē alia questio in fine argumentorū. ¶ Utrū sacerdos fingens se consecrare z nō consecrās faciat vel possit facere idolatras fideles illā hostiā nō ꝯsecratā adorātes: z sit q̄ ob illa occasione cuiusdā3 decretal' dicēt' q plus peccat malꝰ sacerdos q̄ nō cōsecrat vl' nō ꝯficit z simulat se ꝯficere zc̄.

Responsio ad primam

questionē. Dicendū q honor latrie pōt exhiberi diabolo dupliciť. Vno mō simpliciter aut sub ꝯditōe. Si simplr' z tal' adoratio nō pōt fieri sine idolatria. Offert' ei tūc cultꝰ latrie alteri adeo nec excusat' rōne ignorātie. Quia nūq̄ ignorātia excusat aliquem de malo qn̄ h3 remediū sufficiēs ad vincēdū talē ignorantiā vincibilē. Circa ea que sunt ptinētia ad fidei necessitatē: salutē nunq̄ est' ignorātia inuincibil' q: facienti q in se est deus nūq̄ deficit. Talis aūt qui adorat diabolū sibi in figura xp̄i apparentem h3 triplex adiutoriū p q̄d pōt errores euitare. Primū est remediū ꝑmotiōis sacre scripture q̄ multotiēs dicit q multi in noīe xp̄i venturi sunt mendaciter. Scd̄m est orationis interne qua ad deum d3 hō recurrere vt cor eius illuminet'. Tertiū est suspensio credulitatis sue non em̄ d3 hō omni sp̄ui credere sed ꝓbare qui ex deo sunt. Qui em̄ cito credit in talibꝫ leuis est corde z fortassis inflatus corde dū ad tales visiones z reuelatiōes idoneū se cē estimat. Vñ tales visiones vel appritiones potiꝰ formidāde q̄ desiderāde. Narrat' de q̄dā patre sanctissimo cui cū dia/

bolus in specie christi apperet. Ille clau sis oculis dixit se in hac vita nolle christum videre et diabolus eius humilitate confusus statim euanuit. Econtra de pluribus narratur qui se ad visiones idoneos reputauerūt et desiderauerūt: que ad multas insanias et errores precipitati sunt. Alio modo pōt quis adorare diabolum sub conditiōe hoc est dupliciter. Aut quia conditio illa est habitualiter aut actualiter considerata. siue apposita. Si est actualiter apposita: sic non adorat luciferū sed magis christum: quia non stat adoratio nisi stante conditione et ad eum refertur ad quem refertur adorationis implicatio. Si autem conditio illa sit sub conditione habitualiter apposita: hoc modo non sufficit ad vitandum peccatū idolatrie respectu huius apparitiōis siue transfigurationis sufficit tamen respectu sacramenti altaris. Nam talis trāsfiguratio est insolita et ideo non debet ad eam precipitanter sequi adoratio sed cū maturitate et preuia oratione. Sed consecratio hostie est cōsueta ideo sufficit que adorans in habitu hoc habeat vel hanc conditionem videlicet si consecratio debito modo facta est. Unde pauci sunt fideles vel nulli qui in hac adoratiōe peccant. Omnes enim accedunt cum conditione ista. Quod autem obiicitur que sacerdos facit eos idolatrare hoc intelligitur optimum est ex se secundum Bonauenturā. ¶ Sciendū est que duplex est ignorātia scilicet facti et iuris. Ignorātia iuris est qua quis vel aliquis ignorat aliqua principia alicuius iuris et conclusiones sequentes ex talibus primis principijs talis legis vel iuris. Triplex est ius scilicet diuinum natura le et humanum vel positiuum: que est duplex scilicet ecclesiasticum et ciuile. Uel triplex est lex scilicet diuina humana: et ciuilis. Et sicut triplex est lex ista secundum hoc ē triplex ignorantia iuris diuini positiui siue canonici et ciuilis. In iure diuino est tale principium omnis transgressio diui

ni precepti facta ab aliquo libere ē peccatum mortale ex quo sequitur ista conclusio fornicatio est peccatum mortale et ignorantia talis dicitur ignorantia iuris diuini. Aliquando tamen potest quis habere scientiam principiorum iuris et ignorare conclusionem ex illis consequētem et talis ignorantia adhuc est iuris vt si quis sciat que transgressio diuine legis est peccatum mortale sed ignorat an fornicatio sit peccatū mortale. In iure canonico siue positiuo principiū ē que ieiunādū ē in quadragesima. Ignorātia facti est qua quis ignorat an aliquod factū particulare sit bonum vel malum vel de alio facto an sit faciendum vel non faciēdū vel verū vel falsum. Sicut si lucifer apperet in similitudie crucifixi nescit si sit christus vel nō: quantum ad veritatē vel falsitatem dē ignorātia facti respectu scilicet adoratiōis. An debeat adoratio illi exhiberi tanquam bonum dicitur ignorantia facti quantum ad bonum vel malum. Ita que ignorantia iuris est de vniuersali ignorantia facti est respectu particularis alicuius vt patet de iacob et lya cum concubuit fuit ignorantia iuris. Ignorantia autem opponitur scientie qualitercunque capta siue priuatiue siue cōtrarie siue contradictorie. Scientia autem prout nunc sufficit est triplex quedam est impertinentium ad salutem vt geometrie scientia Alia est vtilium ad salutem vt scire euāgelia et sacrā scripturā et etiā grāmaticam et logicā que valēt ad notitiā sacre scripture grāmatica quia scriptura ē in latino. Logica ad discernēdū verum a falso Ad discurrendū de vno passu ad aliū ad distiguēdū ad diuidendū et ad repellēdū et exponēdū. Alia est scientia necessaria ad salutē vt ē scientia articulorum fidei et preceptorū decalogi. Quod tamen ista distinctio intelligitur respectu diuersorum statuū et conditionū diuersarū personarum quia homi maritato nō ē vtile scire scripturam sacram. Sed prelatis ecclesie vt episcopis et doctoribus est necessarium vt possint reddere rōnē de fide

et spe ꝛ sacr͠tis ecclesie. Necesse est etiaꝫ
alicui scire explicite qꝺ solū est alteri sci
re implicite vt articuli de trinitate de/
bent sciri explicite a prelatis sed sufficit
simplicibus laicis scire implicite vel cre
dere credēdo ꝙ eccl'ia credit. Et tot mo
dis dicit̃ vnuꝫ oppositoꝝ quot modis dī
reliquū. Jō triplex est ignorātia opposi/
ta triplici scīe pdicte. Prima est ignorā/
tia ptinētiū ad salutē non est culpa siue
sit volūtaria siue sit inuolūtaria. Igno
rantia aūt vtiliū ad salutē siue sit volun
taria siue nō ꝯtū est de se nō est pctm̄ sꝫ
cōtēpt⁹ talis scīe est pctm̄ mortale. Pri/
ma ps pꝫ qꝛ si de se eēt pctm̄ esset cuilibꝫ
pctm̄ qꝺ ē falsuꝫ qꝛ nō est pctm̄ simplici
bus. Nō em̄ obligamur ad faciēdū sp id
qꝺ sp est melius et vtilius: qꝛ via salutis
esset nimis difficilis. Scđa pars pꝫ qua
cōtemptus oīm vtiliū ad salutē est pctm̄
mortale qꝛ p ꝯñs videt̃ cōtēnere suā salu
tē. Ignorātia necessarioꝝ ad salutē ē du
plex quedā est penitus inuolūtaria alia
est volūtaria. Tertia est ptim volūtaria
partim inuoluntaria. Prima est inuolū
taria scilicet ignorantia necessariorū ad
saluteꝫ q̄ est in puulis Ignorantia oīno
volūtaria est in illis qui possunt scire et
tamen nolunt ꝛ est dupler q̄dā est in illis
qui pñt scire ꝛ volūt nescire ꝛ dicitur af/
fectata simpl'r. Alia est in illis q̇ possunt
scire ꝛ nō volunt ꝛ est affectata ſm quid
Ignorantia necessariorum ad salutē vo
lūtaria que dicitur affectata: vel simpli/
citer vl' ſm q̇d est peccatū mortale. Qui
libet enim vtens ratione tenetur sub pe/
na peccati mortal' scire necessaria ad sa/
lutem: quia tenetur facere necessaria ad
salutem ꝛ nō potest facere nisi sciat. ḡ ꝛc.
ps. Noluit intelligere vt bñ ageret ꝛc.
Ignorantia partim voluntaria partim
inuoluntaria est in illis qui possunt sci/
re et bene vellent sed negligunt scire ſm
illud. Omnes volūt scire sed nō omnes
penam volunt apponere ꝛ dicitur igno/
rantia crassa ꝛ supina et talis ignorātia
necessariorum ad salutem est peccatum
mortale licet non ita graue sicut prece/
dens. Quia qui negligit ꝙ est necessari
um ad salutem negligit suam salutem ꝛ
per consequens peccat mortaliter. Du/
plex est ignorantia quedam excusat a to
to: alia a tanto. ¶ Prima tollit oīno cul/
pam vt in puulis ꝛ carentibus ratione.
¶ Scđa nō tollit totaliter peccatum sꝫ
diminuit grauitatem pcti. Ita ꝙ pctm̄
factum ex tali ignorantia nō est ita gra/
ue sicut si fuerit cum scīa ꝙ tale opus est
pctm̄ mortale ꝛ hec ignorātia est quodā
modo causa peccati ad min⁹ sine qua nō
fieret. Et est exemplum in lamech q̇ oc/
cidit cayn. Et de multis iuuenibus q̇ fa
ciunt multa peccata ex ignorancia. Ite
rum duplex est ignorantia q̄dam est in/
uincibilis alia est vincibilis. Vincibilis
est illa quam viator potest vincere ꝛ au/
ferre apponēdo debitā diligentiā Igno
rantia inuincibilis est illa quam viator
viator ignorans nō pōt vincere vel re/
mouere adhibita etiam quacūqꝫ diligē/
tia. Ignorantia inuincibilis est duplex
quedā est inata. alia icidens. Prima est
que in est a natura vt in puulis q̇ carent
ratione ꝛ fatuis a natiuitate. Alia est in
cidens que aduenit alicui post habitum
vsum rationis. ꝛ est duplex q̄daꝫ euenit
ex culpa precedente vt in ebrio: q̄dā eue
nit nō ex culpa: vt qñ quis dat operā rei
licite incurrat talem ignorantiā vt pote
studio ꝛc Ignorātia inuincibilis ꝛ inata
excusat a toto vt pꝫ in infantib⁹. Illa au
tem q̄ est incidēs nō ex culpa precedente
sed ex eo ꝙ talis ignorās dedit operam
rei licite excusat a toto si efficiatur ex to/
to ignorans ita ꝙ nihil habeat de vsu ra
tionis. De ignorantia que est incidens
ex culpa precedente. An excusat est di/
diuersitas opinionuꝫ ꝛ ſm aliquos non
excusat a toto licet bene a tanto ex eo e/
nim ꝙ incidit ex culpa propria non to/
taliter excusatur nisi forte diceretur de
loth q̇ dormiuit cū filiab⁹. Nā ſm arist.

Ebrij merent duplices increpatões: sm alios excusat a toto Ignorantia inuinci bilis nūq̄ excusat a toto licz a tāto pene

Septimo querit. Utrū latria sit in genere virtutis. Sciendum q̄ virtus capit dupliciter. Uno modo generaliter. Alio modo specialit. Specialiter capta est duplex q̄dam est moralis. Alia est theologica. Uirtus moral est habitus q̄ habentē pficit z eius opus bonum reddit: z dr̄ habitus loco generꝫ Qui habentem pficit: id est ornat deco rat pulchrificat z ponitur ad differētiā viciorꝫ mētem deturpantiū z fedantium Et eius op⁹ bonū reddit q̄z sp inclinat virtus ad bonum opus. Alia est diffinitio. ij. ethico. Uirtus est habitus electiuus in medio ɔsistens quoad nos prout sapiens determinabit. In hac diffinitio ne sunt quattuor pticule. Prīo est habitus loco generis: electiuus q̄z ille habit⁹ generat ab electiōibus z inclinat ad electionem et ponitur ad differentiam habituum nonelectiuorum qualis est prudentia que est in intelligentia vbi nō est electio ꝓprie sed solū est in volūtate z q̄z prudentia nō est in volūtate iō nō gn̄at electionē nec generat ab electiōibus sed est potius regula z auriga virtutū moraliū z ideo ꝓpriissime nō est virtus moralis tamen large capiēdo ꝟtutē moralē ipa prudētia pōt dici moralis. Tertia pticula in medio ɔsistēs ad drīaꝫ extrēorꝫ viciorꝫ. Omis em̄ virtus est iter duo extrema q̄ sunt viciosa vt pꝫ de liberalitate. Quarta particl'a q̄ ad nos ꝓut zc̄. Ubi tangitur directiuū virtutis. Nō em̄ con sistit virt⁹ in medio ex natura rei vel me dio indiuisibili sed sm rectā rōneꝫ vꝫ me diūꝓꝫ quādā latitudinē vt sapiēs id est prudens iudicabit. Bonitas em̄ virtutꝫ moral ē ɔformitas ad prudētiā. ¶ Uirtus theologica sm aug. ē bona qualitas mentis qua recte viuitur z qua null⁹ male vtit quā opat deus in nobis sine nob.

Et ponit q̄litas loco gn̄is: bona ad differentiā malaꝫ qualitatū. mētis ad differentiā qualitatū corpaliū z capit mēs. vt dicit ab emineo nes. z includit intellectū z volūtatē que eminēt' alijs potētijs. dicit qua recte zc̄. ad drīam scie speculatiue que lꝫ sit bona qualitas mētꝫ tñ nō necessario p eā recteviuit sed magꝫ recte intelligit vt patet de multis magnis clericis qui pessimeviuūt. Et dr̄ z q̄ nullus male vtit ad drīam potētiarum naturaliumvt est volūtas z liberū arbitriū ɔcupiscibilis z irascibilis q̄bus possum⁹ male vti z etiā bn̄ vti. Et dꝫ intelligi q̄ virtutibus nullus male vtit vt habitu inclinatiuo q̄uis posset quis male vti vt obiecto circa q̄d volūtas male afficit vt pote supbiendo: de illis tñ q̄tū est in se z de se nullus pōt male vti q̄z ex se sp ad bonum inclināt. Et dicit vltimo quā deus opatur in nobis sine nobis ad differentiam virtutū moraliuꝫ q̄ generāt ex actib⁹ frequentatis sicut ex pluribus actib⁹ humilitatis acq̄rit humilitas: sic etiā dicas de ceteris. ¶ Uirtutes autē theologice a deo vt causa totali ꝓducuntur sine nob effectiue opantibus tñ nō sine nobis recipientibus z sunt tres fides spes z charitas. ¶ Sunt aūt q̄ttuor cardinales z ad istas quattuor cardinales ꝑncipales reducūtur oēs alie morales. Nō pōt eē de vtraq̄ virtute scꝫ theologica z morali. Uirtus aūt gn̄alr capta ē quoddā superius ad virtutē theologicā z moraleꝫ Et pōt sic describi. Uirtus generaliter capta est amor se habēdi ad oia vt debet Un̄ aug⁹. de moribus ecclīe dicit q̄ virtutes nō sunt nisi amores q̄daꝫ ordinati et ideo in diffinitione cuiuslibet virtutꝫ ponitur loco generꝫ amor: z loco drīarū ponit act⁹ alq̄s pticulariū ꝟtutū. Et pōt sufficiētia septē virtutū sumi sic. Nā omnis virtus ē amor se habēdi vt debet. aut ergo se habet ad creatorem vel creaturā Si primuꝫ hō duplr vel vt ipse creator agnoscatur z sic est fides vel vt possidea

tur ⁊ habeatur ⁊ hoc est dupliciter vł vt habeatur in futuro ⁊ sic est spes: vł vt iã est habitus in presenti vita ⁊ sic est charitas ꝑ quã deũ habemus q̃uis imꝑfecte ⁊ enigmatice. Vñ gregorius. Qui enim deũ amat iam habet quẽ amat. Vel taľ amor habẽdus est ad creaturã. Et hoc tripliciter vel ad illã creaturam q̃ subt⁹ nos est ⁊ sic est caro nostra ⁊ sic est tẽpantia vł est circa eam: q̃ est iuxta nos vt est ꝓxim⁹ ⁊ sic est iusticia: aut ẽ circa aliquã creaturã q̃ est ꝯ nos. Et hoc est dupł'r vł talis insidiaľ nob sic ẽ prudẽtia q̃ facit cauere deceptões isidiatoris: vł taľ creatura ẽ nos molestãs ⁊ ꝑsequẽs ⁊ circa talez est fortitudo. Aliq̃ autẽ dicuntur theologice q̃ sunt de deo vt obiecto immediato ⁊ ꝓpinquo. Et dr̄ a theos q̄ ẽ de⁹ ⁊ logos quod ẽ ratio vel sermo quasi sermo de deo. Virtutes autem morales habẽt pro obiecto aliud creatum. Non autez differũt ꝑ finẽ q₂ oĩs virtus h₃ deũ ꝓ fine ad deũ finaliter ducũt habentem se. ducũt ergo virtutes oẽs ad deũ mediate vł immediate. Dicuntur aũt q̃ttuor morales cardĩales ꝑ similitudinẽ ad cardinẽ ostij qui cardo est pars ostij mediante qua pte ostiũ claudiť ⁊ apiť. Aliqñ autẽ etiã capiť ꝓ foramine in quo talis pevertit totũ ostiũ ꝑ illaz. Sic metaphisice in quattuor virtutib⁹ moralib⁹ d₃ verti tota vita hoĩs rõnaliter viuentis. Dicunť principales q₂ ad eas reducuntur omẽs alie ⁊ dicũtur pollitice q₂ fm eas dñt ciuitates ⁊ cõitates regi. vł dicũtur cardinales q̃si cordiales q̃ ponũtur in mẽte et non in corpe ⁊ tũc dicunť a cordian grece qđ est cor latine.

Ad questionem Dicendum q̄ latria capiť tripliciter. Primo mõ pro actu interiori seu ꝓ reuerentia interiori deo exhibita rõne sũme maiestatꝭ ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns sũmi dñij. Scđo mõ ꝓ actu exteriori vt ẽ sacrificiũ altaris vel actus exteriores vt genuflexiões qb⁹ ꝓtestamur primum actũ iteriorẽ. Tertio mõ ꝓ habitu aggenerato ex illis actib⁹ tã interiorib⁹ q̃ exteriorib⁹ ita q̄ est latria virtus ⁊ latria actus. Scđm aũt q̄ stat ꝓ hitu ipi⁹ aĩe habilitãte ipsã ad cultũ dei sic est habitus virtutis in q̄tũ est circa bonũ ⁊ difficile ⁊ meritoriũ ⁊ ad salutẽ necessariũ ⁊ circa huius opa precipue ꝯsistit virtus. Et si arguas q̄ latria nõ est ꝟtus sic nulla virt⁹ est seruit⁹: s₃ latria est seruit⁹ q̃dẽ vt p₃ ꝑ augustinũ. x. de ci. di: Et ẽ seruit⁹ q̃ do dẽmus seruire s₃ latria. ꝗ tc̃. maior p₃ q₂ virtus vt virtus est in libera volũtate ⁊c̃. ¶ Rñdeo q̄ est duplex seruit⁹ q̃dẽ est qua seruiť homini: ⁊ est seruit⁹ q̃ s'uitur deo. Et iterũ est seruit⁹ necessitatꝭ ⁊ est seruitus q̃ est ex mera volũtate ꝗc̃. Dicẽdu₃ ergo q̄ seruit⁹ illa q̃ fit homini ex necessitate aliquo modo derogat hominis libertati ⁊ iõ nõ h₃ in se excellẽtiã virtutis. Seruit⁹ aũt q̃ seruiť deo ex mera volũtate ponit hoiez in statu altiori ⁊ tanto magis facit hoiem liberũ q̃to magis elongat se homo a pctõ ⁊ talis est seruitus latrie. Et nota q̄ latria virtus dicitur cultus causaliter q₂ causaľ ab actu sicut quelibet virtus acquisita: cult⁹ autem est actus nõ habitus. ¶ Notandum pro alio articulo q̄ pietas dr̄ tripł'r fm Augustinuz. x. de ciuitate dei. Vno modo pietas idẽ est q̄ theosebia ⁊ sic idẽ est pro cultus dei. Alio modo dr̄ pietas officium parentib⁹ exhibitum. Tertio mõdo dicitur petas misericordia que proximis in opibus exhibetur de hijs autẽ dicitur fm prius ⁊ posterius fm quãdam analogiã vt dicitur ibidẽ. ¶ Nota q̄ aliter reuerẽmur deũ ꝑ timorem aliter ꝑ latriam. In timore em resilimus in ꝓpriã paruitatem considerando nostram nihileitatem respectu diuine maiestatis. In latria autem siue in honore est testificatio ⁊ ꝓtestatio diuine maiestatis tã q̃ supreme ratione cuius est in deo summum dominium respectu creature et sic latria est poti⁹ in actione: timor in pas/

stione. Queritur.

Octauo querit͛. Utrū

latria sit virtus generalis vel specialis. ¶ Notandū ꝙ aliqua virtus pōt dici generalis ⁊ cōmunis tripliciť. Uno modo p̄dicatiue. Alio modo regulatiue. Tertio modo formatiue. Uirt⁹ cōis per predicationē est que predicat͛ de omnibus alijs virtutib⁹ ⁊ sic iusticia cōiter capta est virtus cōis. Non aūt si capiatur stricte ⁊ sic est vna de quattuor cardinalib⁹ Justicia cōiter capta est quecunq̧ rectitudo anime siue sit in declinādo a malo siue in faciendo bonum ⁊ sic capitur ab ambrosio super lucā iusticia cōis ē virtus. ¶ Uirtus cōis relatiue est prudentia que est regula omniū virtutū ad medium dirigēs ⁊ ab extremis declinare docens. Bonitas em̄ moralis nō est nisi cōformitas virtutis moralis ad suam prudentiam. Uirt⁹ generalis formatiue dicitur eo ꝙ est forma omnium virtutum et sic gratia et charitas dicitur virtus cōmunis formatiue quia producit actus virtutum ad finem vltimum qui est beatitudo eterna ⁊ ipse deus qui est beatitudo obiectiua. Quelibet enim virtus moralis habet suum finem propinquū qui non est deus sed per charitatem omnes fines proprij virtutum ad deum reducūtur ⁊ ordinantur.

Ad questionem Dicen

dum ꝙ latria nominat habitū ⁊ est virt⁹ vt supra Capitur etiā pro ipsa veneratione actuali ad quam habitus ordinatur ⁊ dicitur cultus dei. Cultus autem dei potest capi tripliciter. Uno modo generaliť alio modo ꝓprie. Tertio modo magis proprie. Primo modo cultus dei dicitur actus directus in deum sub ratione finis ⁊ sic est omnis virtutis. Secundo modo scilicet proprie dicitur esse actus in deum directus non solum ratione finis sed etiam obiecti ⁊ sic est virtutum theologorum vt credere in deū ⁊c. Et sic capitur ab augustino in encheridion distincte. Si queritur quomodo colitur deus. respondeo ꝙ fide spe ⁊ charitate. ¶ Tertio modo cultus dei dicitur actus in deum directus non solū ratione finis obiecti sed etiā sub rōne honorabilis ⁊ est actus adorationis ⁊ sic est virtus spālis ⁊ hoc mō est ip̄ius latrie. Sicut em̄ idolatria non dicit͛ quodcūq̧ pctm̄. Sic latria nō dī q̇cūq̧ hitus sed ille ꝑ quē cultus adorationis exhibet͛. Et intellige ꝙ latria est respectu dei nō solum vt finis sed etiā obiecti supple mediati vel remoti nō propinqui vel imediati qꝛ sic est honoratiōis vel adoratiōis. ¶ Nota ꝙ est triplex sacrificiū scilicet Bone operationis. deuote orationis. honeste immolationis. Primū est oīm virtutū. ps. lix. Sacrificiū dō spūs ꝯtribulat⁹. Et sic capit͛ ab aug. x. de ciuitate dei. vi. c. Uerum sacrificiū est oē opus qd̄ agit͛ vt sctā societate inhereamus deo. Scd̄m est virtutū theologo꞉ qꝛ orō maxime dꝫ inniti virtutibus theologicis. Tertiū ē ꝑtinēs ad latriā vt ē sacrificiū misse. Ip̄i⁹ em̄ latrie est tale sacrificiū deo ⁊ hoc sacrificiū soli deo debet͛ vt dicit August.

Nono queritur. Utrū

latria sit ꝟtus cardinalis an theologica ¶ Notādū ꝙ tres ꝯditōes reqrūt͛ ad virtutē theologicalē. Prio ꝙ hēat deū ꝓ obiecto imediato. Scd̄a ꝙ innitat͛ p̄me veritati tāq̧ regule ifallibili actuū hūanorū. Duplex ē regl̓a actuū hūano꞉: p̄ma interna ⁊ ē ip̄a prudētia q̄ dī auriga ꝟtutū. alia ē externa. s. volūtas diuia vł p̄ria ꝟitas. Tertia ē ꝙ ifūdat͛ imediate a dō

Responsio ad questio

nē. Sciendū ꝙ licꝫ latria notificet͛ ꝑ cultū latrie siue ꝑ seruitutem vt dicatur latria esse seruitus siue cult⁹ deo debitus. Et ista duo quasi pro eodem accipiuntur: Differūt tamē sm̄ ꝓpriā acceptiōē

Cultus eni dei respicit actū interiorez et exteriorē et magis interiorē q̄ exteriorez Et ideo cuz latria de rōne sui vocabuli idem sit q̄ seruitus fm q̄ exponit aug⁹. in libro de trinitate Latria ꝓprie respicit actum exteriorem. Theosebia vero vel eusebia idem est q̄ cultus diuinus siue bonus cultus. Et ideo proprie respicit actū interiorē. Et qm̄ virtus que respicit actū exteriorem versatur quodāmodo circa actionē exteriorez et est in genere virtutū cardinalis hinc est q̄ latria est virtus cardinalis. Et q2 considerat actū exteriorē sub rōne debiti et in cōparatiōe ad alterū et hoc ipsi⁹ iusticie qua redditur vnicuiq3 qđ suū ē. Rursus q2 species iusticie fm q̄ ordinatur ad venerandum naturā superiorē est ipsa relatio sic dicit tullius: hinc est q̄ latria non soluz est in genere virtutis cardinalis tanq̄ in genere subalterno. In genere vero iusticie sicut in genere propiquo. In genere vero relatiōis sicut in genere ꝑimo. Et hoc est q̄ dicit augustinus. li. x. de ci. dei c. i. qđ idez est apud grecos latria quod apud latinos religio excepto q̄ nomē religiōis est in pl⁹. Unde ibidē dicit q̄ cultus deo debitus quatuor nominib⁹ nūcupatur duobus apud grecos et duobus apud latinos. Apud grecos dicit latria et theosebia dicit cultum interiorez siue eusebia. Apđ nos vero dicit pietas et religio. Differt aūt latria et theosebia fm propriā acceptionē l3 aliqn̄ accipit ꝓ eodem q2 theosebia dicit cultū interiorē q̄ ꝓprie spectat ad ꝟtutes theologicas sed latria exteriorē seruitutē q̄ spectat ad iusticiam sc3 virtutē cardinalē. ¶ Hec autem dicta sunt de latria fm q̄ ꝓprie accipitur ꝓ habitu dirigente ad cultum exteriorem qui ꝓprie dicitur seruitus dei et adoratio. Et hoc modo non est idem latria et theosebia vt dictū est. Si autez latria dicat cultus interior cū ille cōsistat in credēdo et sperādo et diligēdo deū sic dicit augustin⁹ in enche. sic nō ponit esse virtus cardinalis sed theologica non in q̄ ab aliis distincta s3 cōns ad oēs illas et hoc modo nō accipitur ita proprie sicut modo predicto cum latria ꝓprie loquendo sit species religionis sicut dulia et nomen eius impositum fuit a seruitute vt dictū est. vtroq3 tamen modo cōuenit reperiri eam dici et fm hoc doctorum positiones diuersificari vt quidam ponunt eā spē3 ꝟtut3 cardinalis sc3 iusticie qđā vero tres iste theologicas circumplecti. ¶ Notandum q̄ fm preceptuz includit duo. Primum est q̄ omnis reuerētia potentialis deo est exhibēda fm q̄ nulla irreuerētia fiat deo: q̄tum ergo ad actum exteriorem est virtus cardinalis q̄tum ad actum interiorez amplectitur virtute theologica q̄ quidez est fides et c. Idē dicendum de primo precepto et quia latria impletur per actum exteriorez ideo non est necesse eā esse virtutē theologicā.

Decima questio.

Utrū latria sit virtus distincta a dulia. Dulia capitur tribus modis scilicet. Communiter. Proprie. Appropriate. Dulia cōmuniter capta ē virt⁹ fm quā exhibetur reuerentia cuicunq3 siue creatori siue creature rōne cuiuscunq3 excellentie existentis in eo. In hac diffinitione ponitur virtus loco generis fm quaz exhibet ratio cuiuscūq3 siue creari siue creare: et in hanc ꝑticula ꝯtinetur latria quia latria ē quedā dulia videl3 cōmuniter capta: rōne etiā q2 si nulla sit excellētia in aliquo nō debet honorari. Et hec debet deo rōne sue excellentie. Dulia ꝓprie capta ē virtus fm quā seruus exhibet reuerētiaz dn̄o suo: et ponit loco generis. fm quā seruus et c. Et ponitur ad differentiam honoris quo dominus honorat seruum suum: et istis duobus dulia continet sub se latriam. Inquantuz enim deus est dominus omnipotens debem⁹ ei duliā q̄ sum⁹ serui ei⁹. Dulia appropriate capta ē virt⁹ fm quā honorant

dños suos tpales ꝛ mortales:ꝛ dicit du/lia appropriate:qꝛ q̄uis sit cōis de se ad latriā ꝛ illuȝ honorem qui debetur tem poralibus dñis:qꝛ tñ impositū ē ppriuȝ nomē illi honori qui debet deo.s.latria: Ideo dulia appropriatur illi honori q̇ debetur dño temporali.

Respondendum est ad

q̄stionē Et si nomē latrie ſm Aug.x.d̄ ciuitate dei importat cultū diuinū debitum maiestati diuine.nomē tamē dulie tripl'r dicit. Uno modo ſm quādā anologiā:ꝛ tunc importat cultum debitum nature superiori siue creature siue creatori ſm aliquā rationē ſm quā creator cōicat creature:vtpote ſm rationē dñij. Tres ponūt pticle.Pria cult⁹ loco generis Secūda debitū ꝛc̄.p hoc includit latriam. Et nota ꝙ aliq̄ natura dr̄ superior altera dupl'r. Uno mō ꝙ sit superior in puris naturalib⁹:ꝛ sic nō capitur hic. qꝛ sic nō deberē honorē homini v̄tuoso: qꝛ natura mea est ita pfecta sicut sua. Secundo mō quātū ad aliquā excellentiaȝ existentē in eo:vt prelatus ē superior subdito rōne plationis.sil'r pater filio.ꝛc̄. Tertia particula ſm aliquā equitateȝ qꝛ sicut de⁹ premiat bonos ꝛ punit malos ꝛ iniustos.Sic dñi tēporales debēt facere. Cōueniūt etiā in bōitate:qꝛ pticipant cū deo in bonitate etiā in paternitate ꝛ magisterio:ꝛ hoc pticipatiue:et hoc modo accipit in glosa super illd̄ ps̄ In ecclijs benedicite deo: glia deo cui debet latria dño cui debet dulia. Secūdo modo accipit ſm anthonomasiam:ꝛ sic est debita reuerentia creature vnite vel assūpte per quē modū accipitur sup illud ps.Adorare scab.pe.ei⁹. Ubi dr̄ ꝙ yperdulia maior debet solū humanitati xp̄i.Tertio modo dulia accepta ſȝ significationē ppriā dr̄ honor vl' reuerētia debita rōnali creature exhibita. Et isto modo cōsueuit accipi ſm cōem vsū. Honor loco generis ponit. Debita ad differentiā latrie:qꝛ distinguunt' spē isti duo honores. Rationali creature dicit ad dr̄iam rez insensataz ꝛ brutoꝝ aialium. ¶ Ex quo sequit' ꝙ nulla imago est honoranda adoratiōe dulia:neqꝫ vt talis res vel vt tale signū.quia q̄mōcūqꝫ accipiat nō est creatura rōnalis:idē etiā dicendū est de cruce xp̄i ꝛ alijs crucibus. Ultra pōt queri.

Undecio querit' vtrū

debeatur cuilibet creature rationali. ¶ Rñdeo ſm vnā opinionē ꝙ nō tātum debet beatis existentib⁹ in patria:sȝ etiā viatorib⁹ q̄diu sunt in grā gratumfacientē. Nulli tamē viatori q̇ est psona priuata que nō habet excellentiā aliquam q̄di est malus ꝛ in pctō ꝛ caret actu v̄tuoso debet dulia:quia caret excellētia virtutis. ¶ Notandū tamen ꝙ oēs prelati magistri principes ꝛ patres quāuis sint mali debēt honorari honore dulie: ptȝ p btm̄ Petrū qui dicit nō tātuȝ bonis ꝛ modestis. Et phs.ix. Ethic̄. Dijs mgr̄is ꝛ pentib⁹ nō possum⁹ equiualēs reddere. Demones tñ ꝛ dānati nllō honore sunt honorādi:qꝛ nō sunt capaces v̄tutis. Dicunt tñ aliq̄ ꝙ om̄s viatores etiā mali differūt a dānatis:qꝛ q̄diu homines viatores sunt:apti sunt ad bonū v̄tutis ꝛ grē:ideo ꝛc̄. Quarta pticula ꝛ sibi exhibita:ibi tangit cōpletiuū dulie. Et hoc modo ē ad propositum.

Duodecimo queritur

Utrū latria ꝛ dulia sint diuerse spēs virtutis. ¶ Ad hoc ꝯuenienter respondet ꝙ sic. Et rō hui⁹ ē:qꝛ latria ꝛ dulia considerāt exteriores cultus qui formalem habent dr̄iam scȝ qꝛ creatori ꝛ creature exhibet. Alius em̄ est modus adorandi creatorē:ꝛ alius adorandi creaturam:ꝛ alia ratio motiua:ꝛ alia ratio v̄tut' directiue in hac ꝛ in illa: ꝛ cōcedenduȝ est ꝙ latria ꝛ dulia sunt diuerse virtutes. ¶ Notandū ꝙ charitas ē quidā habit⁹

quo deus habet carus z dilect⁹ ab aliq̃
nõ tanq̃ bonũ ꝓuatũ z ꝑticlare ſ3 bonũ
cõe z cõdiligẽdũ ab alijs quoꝝ amoꝛ eſt
ei placẽs Nõ eĩ ſũme diligo aliquẽ quẽ
diligi volo ab alio c⁹ aicicia ẽ ei diſplicẽs
ſm rectam rõem. Et q2 amicicia dãna
toꝝ nõ placet deo iõ nõ ſũt ꝓximi nr̃i q2
eoꝝ aicicia ñ ẽ g̃ta dõ ĩmo ĩmici ꝑpiſſie
ſt odiẽdi. Oẽs aũt beati z viatoꝛes bo/
ni ſũt ꝓximi nr̃i: q2 eoꝝ amicicia eſt deo
grata q2 diligũt deũ z eos diligit deus
ẽ debem⁹ eos diligere: q2 ſm Areſt. ami
coꝝ ẽ idem velle z nolle. Diligere ꝓxi
mũ nihil aliud eſt q̃ velle ipſũ diligere
deum. ſi amicicia eius ſit ei grata. Et
hoc ſuppoſito q̃ ſumus in gratia. Et q2
de quolibet viatoꝛe dubium ẽ an ſit in
gratia an non debemus quẽlibet viato
rem nõ diligere abſolute ſed ſub ꝯditio
ne ſc3 ſi eius amicicia ſit placens ei: z q̃
ſaluetur ſi deo placet. Et quia certum
eſt q̃ in eccleſia militanti vſq3 ad finem
mundi erunt aliqui boni z iuſti. Ideo
poſſum⁹ diligere abſolute aliquos op/
tando: vt deum diligãt z a deo diligant
Ex his ſequit̃ q̃ nullus pctõꝛ ẽ ꝓxim⁹
nr̃: quia amicicia pctõꝝ qui ſc3 ẽ in pctõ
moꝛtali nõ ẽ placens z grata deo: q̃uis
poſſit eſſe amoꝛ peccatoꝝ meritoꝛius de
congruo z diſpoſitiue. Ideo non ẽ van⁹
q̃uis nõ ſit deo gratus. zc̃.

De predeſtinatione verbi

CIrca decimã di/
ſtinctionẽ. q̃rit̃ Vtꝝ hec ſit
admittẽda xp̃s ſ3 q̃ hõ ẽ ds
¶ Sciendum eſt q̃ hec di/
ctio ſ3 q̃ ẽ ſincathegoꝛeuma r̃duplicati/
uum: z hec ſicut alie dictiones ſincathe/
geromatice reduplicatiue: vt inq̃tu3 ca
ratione eatenus et ſm q̃ huiuſmodi om
nes iſte dictiones poſſunt capi quadru/
pliciter. Vno modo preciſiue z abſtra
ctiue quando ſc3 denotant terminũ ſup
quẽ cadunt teneri ſm ſuã rationem foꝛ/
male3 preciſa3 z abſtractã a ſuis inferi/
bus vt animal inquantũ aial: nec ẽ rati/
onale nec irrationale: vt ens inq̃tũ ens
nec ẽ finitum nec infinitum hoc ſm ſua3
rõnẽ foꝛmalẽ abſtractã a ſuis inferioꝛi/
bus Vnde omne inferius eſt de quiddi
tate ſui ſuperioꝛis. Alio modo poſſunt
capi permiſſiue quãdo denotãt q̃ inter
terminũ reduplicatũ ſuper quẽ cadunt
z inter p̃dicatum pꝛincipale nulla ẽ re/
pugnantia: nec inter p̃dicatũ z ſubiectũ
pꝛincipale: z ſic hec ꝯceduntur animal in/
q̃tum aial eſt rationale vel irrationale
ens inquantum ens eſt infinitum vl' fi/
nitum. Et hic modus capiendi dictio/
nes reduplicatiuas nõ ẽ in vſu: z ꝓ iſtis
ponuntur pꝛopoſitiones alique. ¶ Pri/
ma hec pꝛopoſitio. xp̃us ſm q̃ homo eſt
deus: ẽ falſa capiendo ly ſm quod preci
ſiue z abſtractiue: z tunc eẽt ſenſus Xp̃s
ſ3 q̃ hõ ẽ de⁹: idẽ xp̃s ſm hũanitatẽ ẽ ds
que ẽ falſa. Secunda hec ꝓpoſitio xp̃s
ſm q̃ homo ẽ deus ẽ vera capiẽdo ly ſm
q̃ permiſſiue: quia inter terminũ redu/
plicatũ z p̃dicatum ꝑncipale nõ ẽ repu/
gnãtia: nec inter p̃dicatũ ꝑncipale z ſub
iectũ ꝑncipale. Subiectum ꝑncipale ẽ
xp̃s predicatum hõ termin⁹ reduplica/
tus ẽ hõ: ſignum reduplicatiuũ vl' redu
plicatio ẽ ſm quid. Et nota q̃ in omni
ꝓpoſitione reduplicatiua ſũt iſta quattu
oꝛ ſc3 ſubiectũ ꝑncipale p̃dicatũ pꝛinci/
pale terminus reduplicatiu⁹ z dictio re/
duplicatiua. Tertio modo dictiões ꝑn
cipal'r reduplicatiue pñt capi ſpecifica/
tiue qñ ſc3 ipe ſpecificãt t̃minũ redupli/
catũ eẽ rõ3 foꝛmalẽ ſ3 quã p̃dicatũ ꝑnci
pale ineſt ſubiecto vt lac inq̃tũ album
immutat viſũ. i. licet in lacte ſint multe
rõnes vt dulcedo zc̃. nõ tñ immutat viſũ
niſi ſm albedinẽ. Qñ eñi in aliq̃ ſubie/
cto ſunt multe rõnes foꝛmales ſiue eſſen
tiales ſiue accñtales: z ponitur in tali ꝓ
poſitiõe dictio reduplicatiua tẽra ſpeci
ficatiue denotat̃ p̃dicatũ ꝑncipale ineſſe
ſubiecto ſm talem rõnẽ: vt ens inquãtũ
ens ẽ ſubiectũ methaphiſice z ſm aliq̃s

ens inquātū mobile ē subiectū in philo/
sophia naturali.i.licet ens habeat mul
tas rōnes nō tamē ſm quamlibet ē sub/
iectum methaphisice sed ſm aliquam
zc. ¶ Et nota q dictio reduplicatiua si
tenet vł permissiue vł precisiue vł etiaʒ
specificatiue a tali dictione reduplica-
tia ad esse nō valet ꝯña ¶ Tertia ꝓposi
tio.capiendo ly ſm q specificatiue: hec
ꝓpositio ē fl'a: xp̄s ſm q homo est deus:
tunc enim sensus esset q ratio humani/
tatis esset quare illa persona que ē xp̄s
esset ds qd est flm. Quarto mō pñt ca/
pi reduplicatiue: z hoc dupl'r. Uno mo
do causal'r: alio modo cōcomitant'. Cau
sal'r quādo denotant terminū redupli/
catiuū super quē cadunt esse cām preci/
saʒ z adequatā inherētie p̄dicati ad sub
iectū/ vt omnis homo inquātū rōnal' est
risibil'.ibi enī ly inquantū denotat q ra
tionale ē causa p̄cisa imediata z adeq̄ta
q̄re homo ē risibil': z dicitur adequata.
q2 denotat q in ē p̄dicatū subiecto ꝑ ra/
tionale z ꝑ cām adequatā: z ꝑ ꝯsequens
Capiendo autē i q̄one ly ſʒ qd redupli
catiue z causal'r: ista propositio est fl'a.
xp̄s ſm q homo ē deus: tunc em̄ denota
retur q homo esset causa adequata: qd
illud suppositum eēt deus: q flm ē Alio
modo capit' reduplicatiue gr̄e cōcomi/
tātie: quando scʒ denotat q inter termi/
num suꝑ quem cadit predicatum princi
pale ē necessaria cōcomitātia vł necessa/
ria ꝯña: vt sortes inquātū ē risibil' ē ho/
mo: quia risibil' z homo sūt ꝯuertibilia:
z inseꝑabil'r se se cōcomitant'. Et si vis
scire quō propositiōes reduplicatiue ex
ponunt' vide sūml'as in paruis logicali/
bus. Capiendo aūt ly ſm qd reduplica
tiue ꝯcomitant' scʒ gr̄a ꝯcomitantie hec
ꝓpositio est vera: xp̄s ſm q homo ē de⁹.
Tunc enī dicere q xp̄s sit de⁹ ſm q ho/
mo nō ē aliud quā dicere q esse deū com
petit ꝑsone xp̄i existenti in hūana natu/
ra: ita q diuinitas z hūanitas cōcomitā
tur se inseꝑabil'r circa eandem ꝑsonam

Iste aūt modus capiēdi distinctōʒ redu
plicatiuā nō ē ita cōis z [illegible]: sic .qñ ca/
pit' r̄duplicatiue causal'r. Et nota q ista
ꝓpō dr̄ia icq̄tū sc' dr̄a sūt ꝯueniētia ē v̄a
gr̄a cōcomitātie. Tñ aduerte q ſm mo/
dernos ml'tos ñ fit reduplicatio gr̄a cō
comitantie nisi t̄min⁹ reduplicat⁹ z p̄di
catū p̄ncipale nec̄io z isepabil'r se ꝯcoitē
tur: tñ pt dici ad sustinēdū doctorē sera
phicū q q̄uis de⁹ z hō nō se cōcōitēt ne
cessario z inseꝑabil'r ꝑ naturā: tñ ſm or/
dinatiōʒ diuinā se inseꝑabil'r ꝯcomitāt'.

Querit' secūdo. Utrū

illa sit v̄a: xp̄s ſm q hō ē ꝑsona. ¶ Rñ.
dicēdū q absq dubio si hec dctio ſm qd
accipiat' ꝓut iportat rōnē cāe vł forme:
idest (ꝓut ē r̄duplicatiua cāl') ē negāda
simpl'r: ꝓ eo q ꝑsonalitas xp̄o ſm natrā
hūanā ꝯuenire nō pōt Ipa em̄ ꝯiūcta ē
rei digniori z iō ñ pt hr̄e rōnē ꝑsone q̄ at
tēdit' scdm excellētiā dignitatꝫ i eo de q̄
dr: nec tñ ꝯiuncta ē rei digniori q̄cunq
cōiunctione sed cōiunctione siue vnione
ꝑsonali. z iō necesse ē esse in xp̄o respectu
duaꝝ naturaꝝ vnā ꝑsonā. Sʒ illa ñ pt
attēdi ꝑenes nat'aʒ assūptā creatā nec̄e ē
q̄ attēdi ſm naturā assumētē z icreatā: z
ꝓpterea hec admittit': xp̄s ſm q de⁹ ē ꝑ
sona: hec respuit' xp̄s ſm q hō ē ꝑsona sic
ꝓbāt rōnes ad secūdam ꝑtem inducte.
¶ Nota tamen q ſm modernos ista est
ipropria. Christus ſm q deus est perso
na: quia diuinitas non est ratio nec cau/
sa quare xp̄s est persona: quia sequeret'
q deus esset persona: qd est falsum capi
endo ly deus non personaliter sed essen
tialiter scʒ ſm qd dr pater z filius z spi/
ritussanctus sunt vnus deus: tū si tenea
tur ꝑsonaliter nō est difficultas.

Tertio querit'. Utrum

deus possit assumere ꝑsonā. ¶ Respon/
deo q licet natura aliq̄ q̄ ē ꝑsona possit
assumi a v̄bo diuino nl'la tñ nat'a q̄ est ꝑso
na remanēs ꝑsona pt a v̄bo diuino assumi

q2 qñ aliqua natura assumit᷑ ꝯstat ꝙ ta/lis natura sustentat᷑:ꝛ per ꝯñs ꝑdit suaꝫ ꝑsonalitatē dⁿ ratōe ē nō sustenta/ri alio ab ¶ Dicendū ꝙ ꝙ persona in sensu diuiso ē assumptibilis:tñ in sensu composito nō ē assumptibilis. Implicat eñ ꝯtradictionē ꝑsonam assumi a ꝑsona.q2 talis assūptio ē ad vnitatē ꝑsone. Si at ꝑsona assumeret᷑ in sensu cōposito. iā nō eēt vna sed due persone. ¶ Notandū ꝙ ab iferiori capto cū r̄duplicatōe arguet᷑ ad sup.ⁿcū eadē reduplicatiōe ē fallacia accñtis vel ꝯñtis:vt petrⁿ inqñtū hō est risibilis:ꝙ petrⁿ inquātū animal ē risibilis est falsa ꝯñtis ꝛ etiā accñtꝫ. Sic etiā arguit᷑ hic. Xp̄s ꝭm ꝙ iste hō ē persona: ergo xp̄s ꝭm ꝙ homo ē ꝑsona.q̄uis autē doc.seraphicⁿ dicit ꝙ ista sit ꝟa Xp̄s ꝭm ꝙ iste homo ē person.rsi iste demonstrat personā videt᷑ tamē esse ip̄ꝓpa:quia certū ē ꝙ persona nō ē ratio suppius:sic ꝭ. Petrus ꝭm ꝙ petrus ē petrⁿ ꝛc. ¶ Et si arguas ꝙ xp̄us ꝭm ꝙ homo est persona. Esto ꝑ impossibile ꝙ verbū dimitta naturā humanam:tunc ille hō iesus ꝭm ꝙ homo ē persona:sed ꝯstat ꝙ nihil sibi accresceret ꝓpt᷑ illā separationē.ꝙ.verum ē nunc ꝙ ihesus ꝭm ꝙ homo ē persona.

R̄ndeo dicendum ꝙ esset persona:quia sibi cōueniret diffinitio ꝑsone que ē hec. ¶ Persona est natura intellectual' cōpleta non constituens cuꝫ alio vnuꝫ:nec alteri inherens nec ab alio sustentatum Et d2 natura intellectual':ad differētiā nature diuine ꝛ relationū in diuinis:q2 natura diuina nō ē persona formaliter: q̄uis sit realiter:q2 de rōne persone est icōicabilitas que nō ꝯuenit nature diuine formalr. nec etiā paternitas formal'r ē ꝑ'ona q̄uis bñ realr sit ꝑsōa.ꝛ ad dr̄aꝫ ꝑtiū integliū d2 scd̄o nō ꝯstituēs ꝛc .nec alteri inherens ad dr̄iam accñtiū nec ab aliquo sustentatū ad dr̄iam humanitatis in xp̄o. Omnes autē iste pticule diffinitionis persone cōuenirent tali nature humane si a verbo dimitteret᷑. Item eēt natura intellectual' incōmunicabil' existentia incōmunicabilis vt quo:et vt qđ :esset ergo ꝑsona.quia tunc h̄ret aliū modū existendi:quia nō esset vnita dignio2i nec haberet suppositū alteriⁿ nature nunc ē econuerso. Et si dicas ꝙ nulla dignitas ei accresceret. Dicendū ꝙ ille homo sit ꝑsona ꝭm ꝙ homo:hoc non est ꝓpt᷑ dignitatis crementū sed propter mino2ationē ex illa separatione:quia tunc n tura illa p2.ⁿ habu t ꝓ supposito personā eternā.nunc autē post separationem habet personā tēpo2alē. Multo aūt dignius ē habere ꝑsonā eternam alterius nature q̄ꝫ ꝑsonā tempo2alē sibi omnino ꝯnaturalē. Nā p̄mo modo ꝑsona faciebat ip̄m vere dici ꝛ esse deuꝫ.scd̄o modo hominē puꝫ. ¶ Ex his sequit᷑ ꝙ aliq̄ natura que nō ē persona pōt incipere eē ꝑsona sine acquisitione alicuiⁿ entitatis: siue absolute siue respectiue. Impossibile tñ ē ꝙ aliqua natura q̄ nō erat p2iⁿ ꝑsona ꝛ incipit esse persona:qn aliq̄d perdat:q2 tunc ꝑderet vnioneꝫ. Per quam erat in illa ꝑsona:ꝛ ꝓpter ꝑditionē talis vniōis d2 esse ꝑsona ꝓp2ia personalitate ¶ Et nota ꝙ persona ꝓ suo fo2mali nō dicit aliquid d gnitatis:q2 nō dicit nisi negationē depēdentie:tñ p2o conotato bene dicit dignitatē qđ ē ēe in natura intellectuali cōpleta. Hec autē dignitas nō adveniret ille nature cum sit in illa. Aliqua etiam natura q̄ nō ē ꝑsona pōt desinere esse persona absq̄ de perditiōe entitatis absolute ꝛ respectiue ꝛ absq̄ acquisitione alicuius entitatis :ita ꝙ q̄libet ꝑsona creata ē ꝑsona ꝯtingenter.

Quinta questio.

Utrū ista sit vera. Xp̄s ꝭm ꝙ homo ē indiuiduū:xp̄s ꝭm ꝙ homo ē suppositū xp̄s ꝭm ꝙ homo ē ypostasis:ꝛ de ꝯsimilibꝫ queritur q̄d veritatis habeāt ꝛ q̄d ꝓprietatis Et ē questio de ly ꝭm qđ erit vt ꝓp2ie

reduplicatiue scz ꝛ causaliter capitur.
¶ Rñdeo dicẽdũ ꝙ accipiẽdo ꝓprie istã
reduplicatiuã fm ꝙ q̄dã ex hmõi locuti
onibꝰ sunt simplr fl'e ꝛ iproꝑe iõ notãde
Et ex hmõi locutiõibꝰ q̄dã sunt distin/
guẽde ꝓ eo ꝙ hñt aliq̄d ꝓprietatꝫ ꝛ ali/
q̄d improꝑetatis. hec ei ẽ falsa ꝛ iproꝑa
xp̄s fm ꝙ ẽ hõ est ꝑsona: ꝛ etiã xp̄s fm ꝙ
hõ ẽ ypostasis. Sꝫ p̄ma ẽ falsa duplici
de cã. Prio q2 ꝑsona iportat ꝓprietatez
dignitatis iportat etiã fundamtũ toti⁹
extie natural. Neutꝝ aũt horum inest
christo rõe nature hũane assumpte sꝫ ra
tione nature assumẽtis Scđa ꝓo est fl'a
altera illaꝝ cãꝝ: qm̄ ꝛ si ipostas nõ dicat
ꝓprietatẽ excellẽtie dicit tñ fundamtum
extie. Hoc aũt ĩ xp̄o nõ ẽ aĩa nec caro
nec totũ cõpositũ sed ꝟbũ increatum: ꝛ
sic ambe sunt false ꝛ improꝑe. Et si ali'
cui legãr sunt exponẽde ꝛ fm aliã exce/
ptionẽ illius determinatiõis. fm ꝙ ẽ ho
mo sunt intelligẽde. Hec aũt de q̄ nunc
est sermo scz xp̄s ẽ indiuiduũ fm ꝙ hõ: ꝛ
suppositũ pñt habere ꝓprietatẽ ꝛ impro
prietatẽ fm diuersã acceptionẽ istoꝝ vo
cabuloꝝ. ¶ Indiuiduum em̄ dr dupl'r.
Uno mõ large qđ scz de vno solo predi
car: ꝛ hoc mõ albedo petri vel parietꝫ est
indiuiduũ. Alio mõ capir indiuiduũ ꝓ/
prie ꝛ stricte ꝛ ẽ qđ est ab aliis diuisum:
ꝛ subsistit in se ꝛ ꝑ se. Hoc mõ hũana na
tura in xp̄o nõ ẽ indiuiduũ. Est em̄ vni/
ta verbo increato sicut suo supposito: et
h̄ mõ capiẽdo indiuiduũ nõ ẽ ĩ accñtibꝰ
per hunc etiam modũ diuidendũ est cũ
dr: xp̄s fm ꝙ hõ ẽ indiuiduũ. Est suppo/
situ in quo suppositũ de quo. Si dicar
suppositũ de q̄ alteri p̄dicar ꝛ qđ subiicir
supiori: xp̄s fm ꝙ hõ ẽ indiuiduum. Si
vero dicar suppositũ in q̄ totũ eẽ rei sta/
bilitur ꝛ fundar. Sic nõ ẽ ↄcedendum
xp̄m esse suppositũ fm ꝙ hõ nisi arter rõ
suppositi vt distinguir suppositũ accidẽ/
taliũ ꝛ ꝓprietatũ accñtaliũ Uñ q2 ĩ vni/
ca sui acceptiõe eam nomẽ indiuidui q̄ꝫ
suppositi eq̄pollet ypostasi. falso p̄dicte
locuciões ex eadem cã ex q̄ ꝛ locutio pre
dicta scz xp̄s ẽ ypostasis fm ꝙ hõ. Seq̄
retur enim ꝙ in xp̄o essent duo supposi/
ta ꝛ due ypostases ꝛ illa nõ essent vnum
nec eẽt vera vnio. Scđm autem aliã ac/
ceptionẽ possunt ↄcedi: ꝛ ꝑ hoc possunt
dissolui omnes rationes que possũt in/
duci pro vtraq̄ꝫ parte. ¶ Et nota ꝙ per
sona suppositũ ꝛ indiuiduũ se habent ꝑ
ordinem. Omnis em̄ ꝑsona est supposi/
tũ ꝛ indiuiduũ nõ econuerso. Persona
em̄ est suppositũ intellectuale. Supposi/
tũ est indiuiduũ de gñe substãtie ꝛ bre/
uiter omne indiuiduũ de gñe substãtie
ꝑ se subsistens ꝛ nõ alteri innitens. In/
diuiduum aũt reperitur in generibꝰ acci/
dentiũ ita ꝙ ẽ infimum cuiuslibet gene
ris qđ de nullo alio p̄dicar in q̄d: ꝛ ĩ pri/
mo modo dicendi per se ꝛ sic natura hu
na in xp̄o ẽ bñ indiuiduũ: q2 est vnuz in/
diuisibile in ples subiectiuas partes.
¶ Nota ad ꝓpositiões oẽs p̄dictas ꝛ ad
siles pt dici ꝙ ly fm ꝙ pt capi p̄cisiue si/
ue abiectiue: ꝛ sic omnes sunt false. Si
capiant specificatiue etiam sũt fl'e. Si
vero capiatur ly fm ꝙ permissiue omẽs
sunt vere ꝛ sic intelligende sunt vbi in/
ueniunt a doctoribꝰ sacris Si autem ly
fm ꝙ capitur reduplicatiue. hoc est du/
pliciter: vel causal'r: ꝛ sic sunt oẽs false
vl' gr̄a cõcomitãtie: ita ꝙ dicat indiuisi/
onẽ ꝛ cõcomitãtiã: sic fm docto. seraphi
cũ sũt bone ꝛ pñt ↄcedi. ¶ Añq̄ꝫ ꝓpõ re
duplicatiua sit vera gr̄a cause: req̄ritur
ꝟitas q̄nq̄ꝫ ꝓpositionũ. Prima exponir
vide in sũmul' in de exponẽtibꝰ. Hõ in/
quãtũ rõnal' est risibil': sic exponir. Hõ
est risibilis ꝛ ẽ sua p̄iacens Scđa hõ est
rõnalis. Et nota ꝙ eodẽ mõ debẽt p̄di/
cari sic in reduplicatiua. Tertia ẽ sem/
per vl'is: vt oẽ rõnale est risibile: q2 in/
q̄ꝫtũ denotat vniuersalitatẽ Quarta si
aliq̄d ẽ rõnale illud ẽ risibile. Quinta ẽ
cãlis: ꝛ q2 aliud est rõnale illud est risi/
bile practica in ꝓposito istã. xp̄s inq̄ꝫtũ
hõ est indiuiduũ ꝛ inuenies. q̄ntã eẽ fal/
sam q̄ est talis. Qñ aũt est reduplica/

tio grā cōcomitantie tūc ad veritatē pro
positionis requirit veritas q̄ttuor ꝓpo/
sitionū: exemplū vt, sortes ſm qd homo
est risibilis Sic exponitur: Si est vera
grā cōcomitātie. sor ē risibil sortes ē ho
mo: omnis homo est risibilis: ⁊ si aliqd ē
hō illud est risibile: et sic ē vera grā con/
comitātie. Sic ista: xp̄s inquātū homo
ē persona vel suppositū: xp̄us ē persona:
xp̄s ē homo: omnis homo ē persona: ⁊ si
aliqd ē homo id ē ꝑsona vel suppositum
⁊ omnes sunt vere ⁊ conditionales: quia
homo ⁊ persona semper se cōcomitatur
⁊ sunt omnes vere solū grā ꝯcomitātie.

Questio sexta. vtrum

filiatio adoptionis sit in xp̄o: id ē vtrū
xp̄s sit filius adoptiōis. ¶ Sciendū ꝙ
adoptio ē duplex. Quedam ē humana
Alia diuina. Istud nomē adoptio trāſ/
fert ab humana ad diuina a iuristis ad
theologos. Adoptio humana ē alicu⁹
ꝑsone extranee in filiū vl nepotē aut de/
inceps ſm gradus ꝯsanguinitatis legi/
tima assumptio. In hac diffinitiōe ponū
tur quattuor particule. Prima est per/
sone ad drīam nature irrōnalis. Nul/
la enim natura potest adoptari nisi sit
intellectual. Et dicitur extranea perso/
na que nō habet ius ad succedendū in
hereditatē ⁊ ponitur ad differentiā filij
natural qui nō potest adoptari ad suc/
cedendū in hereditatem qꝛ habet ius in
hereditatē rōne naturalis cōsanguinei/
tatis. Predicte autem ꝑticule dicunt il/
lud qd assumitur: qꝛ persona extranea:
⁊ dicitur in filiū ⁊c. quia talis habet ius
succedendi in hereditatem sicut fili⁹ na/
turalis: ⁊ hec ꝑticula dicit ad quid assu/
mitur scȝ in filiū ad succedendū in here/
ditatē capiendam. Ultimo dicit legiti/
ma ⁊ per hoc includit modus quo assu/
mit sicut in priorib⁹ tactū est de eo qd
assumit ⁊ eo ad quod assumitur. In hac
autē tangit modus: qꝛ debet aīo beni
uolo ⁊ nō ex odio ꝓpriorū filiorū vl ex in/
uidia. ¶ Ex his sequitur quid est filius
adoptionis: quia est ille qui nō ē genit⁹
naturalr ab aliquo nec habet ius ex ge
nere naturali ad succedendū in heredi/
tem sed ex mera gratia adoptiōis ꝯfert
ei ius succedendi. ¶ Tres aūt ꝯditiōes
requirunt ad filium adoptiuū. Primo
requirit extraneitas in adoptato: sic scȝ
ꝙ nō sit naturalr genit⁹ nec habeat ius
ex genere naturali succedendi in heredi
tatē. Secundo requirit grā .i. gratuita
voluntas adoptantis: ꝑ qd excludit co/
actio. Tertio reqrit hereditas ad quā
adoptat. ⁊ hec tria sunt ꝯsubalia ipi ad/
optioni. Per silitudinē aūt ⁊ ſm aliquā
silitudinē transfert adoptio ad diuina
ab hūanis. Adoptio ḡ diuina ē alicui⁹
nature intellectual extranee i filiū dei:
vl filiā seu i hereditatē etnā, ḡtuita ipi⁹
dei assūptio. Et sūt q̄ttuor ꝑticule i hac
diffinitiōe sic in ꝓori. Dr nature intelle
ctual ad drīaȝ creaturaꝝ irrōnaliū. Ex
tranee ad drīaȝ filij dei qui nō pt adop/
tari: qꝛ ē fili⁹ dei naturalis ⁊ ſm naturā
diuinā hȝ ius in hereditate eterna. Illa
aūt ꝑsona dr extranea q ē nō filia dei vl
fili⁹ dei ꝑ generationē naturalē. Aliq ta
mē ꝑsona pōt esse nō filia vel fili⁹ duplr
Uno mō negatiue q scȝ ſm suā primā
originē .i. productionē est indifferens ad
filiationē grē ⁊ ire: ⁊ hoc mō si ponat ꝙ
angeli fuerūt aliquādo in puris natura
lib⁹ tunc erunt extranei negatiue: qꝛ nec
erāt in grā nec in pctō. Eodē modo di/
cendū esset de Adam ⁊ Eua si teneatur
ꝙ nō fuerunt creati in grā sed solum in/
iusticia originali. Alio mō pt dici extra/
neus .i. nō fili⁹ dei ꝯtrario: ⁊ ē ille qui est
in peccato mortali qui est filius diaboli
nō per creationē sed per imitationē cu
ius hereditatē (scȝ penā eternā) debȝ cū
eo accipere Omnes antē hoīes excepto
xp̄o quātū in se est ⁊ ex natura sua fuert
filij ire ⁊ extranei cōtrarie. Quāuis enī
beata virgo nūq̄ de facto fuit extranea
tamē inquātū in se fuit erat extranea qꝛ

de se nec de sua natura habebat' gratiã suum enim esse naturale inquantũ erat in primo instãti nature precedebat gratiam. Et si dicas q tunc xps. fm q homo vel fm humanitatẽ haberet filiatiõẽ adoptionis:qz suũ esse naturale fm humanitatẽ precedit naturalit' gratiam. ¶ Dicendũ q fm suũ primã originez q est fm naturam diuinã nõ fuit extrane⁹ ita q in secunda origine sue pductiõis pp̄ter idẽptitatẽ psone nõ hũit extraneitatẽ:imo rõne idẽptitatis psone z prime originis habuit ius in hereditatẽ eternaz Et dr in diffinitiõe inhereditatẽ dei q ẽ beatitudo eterna ɔsistens in vidẽdo deum clare:z amando fruitiue z tenẽdo secure:z dr gratuita ipa dei assũptio. Gratuita q sc; dicit' dupliciť. Uno mõ quia ab eterno nos elegit p pdestinationẽ,ex mera sua voluntate z gratuita bonitate Alio mõ per gratiã habitualẽ que ẽ charitas q nos facit deo' gratos z filios dei actu adoptiuos:et sic ẽ duplex gratuita dei assumptio p pdestiatione eternã:et charitatẽ tẽporalẽ. ¶ Nota' q ẽ duplex filius. Quidã ẽ naturalis q pduct⁹ naturaliter ab aliquo sitis pducti in natura intellectuali vel' sensitiua. Alius ẽ p creationẽ Deutero.xxxi. Nõne ipe ẽ pater tuus q fecit z creauit z possedit te. Terti⁹ est p adoptionẽ vt pdictus est. ¶ Nota tñ q nõ ẽ oĩno sĩlitudo int' filium adoptiuũ hũanũ:z inter filiũ adoptiuũ dei:qz viuente pr̃e hoĩe fili⁹ adoptatus nõ põt succedere in hereditatẽ et ante adoptionẽ nõ erat in ptãte adoptãtis. Nõ ẽ aũt sic de adoptiõe dei vt ptz. ¶ Rñsio dicendũ q ad qõnem q' absq dubio hec nõ admittit' sc; xpm ẽẽ filium dei p adoptionẽ siue pferat' simplr' siue cũ determinatõe: vtpote. Hõ ẽ fili⁹ dei adoptiu⁹ fm hũanã naturã q nõ valet Illa eñ psona ex pma sui origĩe h; ius naturalr' in hereditatẽ eternã nec p aduentũ scõe sue originis siue generatiõis tpalis pdidit ius q habebat ex generatione naturali in hereditatẽ eternã. Unde ille hõ p cõmunicatiõẽ ydiomatũ dicitur filius dei naturalis:ergo p hoc habet naturaliter ius in hereditatẽ eternaz. Illa autẽ se sequũtur ĩ textu que sũt posita in declaratione terminoz. Diligenter vide. Unde glo. super illud Philip. ij. Dñs noster iesus xpus in gl'ia zc. In quantũ homo assumpsit nomen dei non per gratiam adoptionis sed p gratiam vnionis. Item Ambrosius tractans illud Roma.i. qui pdstinat⁹. Legi z perlegi scripturas iesum filiuz dei minime adoptiuũ inueni. Sed nõ debem⁹ attribuere xpo q nõ possumus p scripturas autenticas aut rõnes necessarias cõfirmare:ergo omnino reijciẽdum ẽ xpm filium dei esse adoptiuum.

Septimo querit' vtrũ

xps sit filius dei fm q homo Potest cõcedi q sic. Et si queratur Utrum sit filius dei per gratiam vel per naturam. ¶ Dicendũ q fm' qd homo est fili⁹ per dĩ gratiã:sed tunc nõ sequitur ergo fili⁹ dei adoptiuus:qz hoc nõ ẽ p gratiã adoptionis sed per gratiam vnionis q multo excellentior est nec habet repugnantiam ad filiationem naturalem:imo facit illam ɔcõmunicari:nec importat aliquã imperfectionem: nec amittitur nec consumitur sicut gratia adoptionis

Octauo querit' vtrum

filiatio adoptionis cõueniat' nobis per xpm.zc. ¶ In adoptione humana reperiuntur conditiones sex:z in tribus conuenit cũ adoptiõe diuina z in alijs nõ Primo inuenit' extraneitas ex pte adoptati scdo gr̃a adoptõis. tertio hereditas ad quam adoptatur Ista tria inueniuntur in adoptiõe diuina. Primo est gratuita dei voluntas per quã sumus grati deo per gratiam suam. Scdo ẽ extraneitas quo ad nos. Tertio ẽ hereditas ad quã adoptamur scilicet regnum dei.

¶ Notandū autē q̄ inter adoptionē humanā z diuinā est differentia in tribus. Primo quia homo adoptans aliquam psonā no dat sibi esse: qz nō ē pater eius naturał. In adoptiōe autē diuina ē oppositū: quia omnes capiunt eē a dō. Secundo qz hō adoptās ante adoptionem nō habuit potestatem sup eū quē adoptat sed velim⁹ nolim⁹ sp sum⁹ sub ptāte dei oīpotētꝫ. Tertio qz adoptat⁹ ab homine nunq̄ succedit in hereditatez nisi mortuo pr̄e: sz ius in hereditatē mortuo pr̄e adoptato. Sed nō sic filij dei adoptiui cū ipe de⁹ sit imortalis. ¶ Nota q̄ q̄druplex ē filiatio. scz p naturā: q̄ ē habitudo pducti naturał'r filis producēti in natura intellectuali vł sensitiua z est duplex. Quedā increata que ē habitudo pducti naturał'r ī natura intellectuali sm vnitatē singularissima eiusdē nature. Alia ē creata que ē superius descripta est cū hoc in natura eiusdem speciei semp. Filiatio p creationē ē hītudo alicui⁹ creati (qd ē fundamētū vł subiectū religiōis ad deū creantē ꝯformis sibi sz rōnem imaginis naturalis ad dr̄iaz creaturaꝝ irronabiliū qz naturał'r sumus ad imaginē dī ¶ Ex his seq̄r q̄ q̄uis deus dicat vere pncipiū oīm reꝝ creaturarū p creatōz: nō tn̄ dr̄ pr̄ p creationē oīz qz requirit ad pr̄nitatē q̄ sit sil'itudo in imagine naturali: ptz etiā pma ps: qz ab ipo oīa sūt. Filiatio p adoptionē ē habitudo alicui⁹ nature intellectuał adoptate a deo ad vitam eternam: conformis deo sm rōnem imaginis naturał z silis sibi in grā z ceterꝫ donis ḡtuitis: ponit hītudo loco generꝫ. Dicit alicui⁹ nature intellectuał loco subiecti filiationis: z ad dr̄iaz nature irrōnał dz adoptate a deo vbi tāgit fundamētū filiatōis. Dr̄ a deo loco cāe efficiētis. ad vitā eternaz loco finis z hereditatis hn̄dę. cōformis deo sm rōnez imaginis nature ad maiorē exp̄ssionē z ad dr̄iam bestiaꝝ. Nunq̄ eīn aliq̄s pōt esse fili⁹ alicui⁹ nisi sit aliq̄ mō cōformis: z dz vltio: z dz silis sibi in grā z ceterꝫ donis gratuitꝫ ad dr̄iaz dānatoꝝ z pctōꝝ ¶ Ex q̄ sequit q̄ hec filiatio in viatorib̄ ē pdibilis z reacq̄sibilis In dānatis autē irrecupab:ł d̄ potētia dei ordinata. In beatis purꝫ creaturis ē inamissibił de potentia dei ordinata.

¶ Nota q̄ ē dr̄ia inter imaginē dei z sil'itudinē: imago eīn ꝯsistit in purꝫ naturalib̄ sil'itudo āt ꝯsistit ī ḡtuitꝫ. s. fide spe z charitate p quā hō ē deo silis. Filiatio p nūcupationē est hītudo alicui⁹ creati ad deū creantē ꝯformis sm rōnem sibi imaginis naturał z dissilis ab eo p culpā mortalē. Ex q̄ sequit q̄ oīs hō ī pctō mortali exn̄s pōt dici fili⁹ dei p nūcupationē. Hec aūt aut filio ptim ꝯtinet veritatē z ptim nō. Veritatē qz vere sunt filij dei p creationē. Ex q̄ aūt sunt deordinati z discordes a volūtate rectissima dei sc̄ effecti inimici dei z aduersarij mortales. Jdō meli⁹ dicunt inimici dei q̄ filij. ¶ Rn̄deo ad qōnem dicēdū q̄ ista ppositio p ē eq̄uoca in ꝓposito pt ei īportare cām effectiuā z pncipalē: pōt etiā īportare cām meritoriā z toti⁹ minus pncipalē. Si importat cām meritoriam vł dispositiuā absq̄ dubio veꝝ ē q̄ sum⁹ filij adoptionis per xp̄m Jp̄e enim nobis meruit gratiam p quā sumus filij adoptiui inquantū est caput eccl'ie. Et nō solum respicit naturam diuinam sed etiā humanā. Si autem importat cām effectiuā sic ad huc veꝝ ē. Pater enim nos adoptauit. ergo ad inchoationē p filiuz z spiritū sanctū. Et si per appropriationē loquimur per filium nos adoptauit quo ad inchoationem p spiritū sanctuz quo ad cōsumationē. Ad nostram enim adoptionē duo ꝯcurrunt scz redemptio que facta ē per filij missionē z gratificatio que facta ē per spiritussancti missionem. Et hoc est qd dicitur in lib. de spiritu z anima. c. vi. A patre p filiū z spiritū sanctū ad nos diuina descendunt. Par siquidē tradidit filiuz q̄ redimeret

nos misit spm̄scm̄ q̄ seruos adoptaret i filios. filiū dedit in pciū redēptiōis. ss. in priuilegiū adoptiōis. Et sic p3 per oēm modum siue p dicat rōne diuina3 siue ef fectiuā: z h̄ siue p appitionē siue p ppzie tatē verū est q sumus filij dei adoptiui per xp̄m Joh. i. dedit eis ptātem filios dei fieri his q̄ credūt in noie ei9. Cōstat q euāgelista loquit de xp̄o q̄ ē vbū incre atū ḡ zc. Jtē Ad gala. iiij. Misit de9 fi liū suū fcm̄ zc. natū zc. ¶ Nota tn̄ q fi liatio adoptōis 9uenit. spūssan. z appzo pziari pōt rōne gratificatiōis sed p hoc nō excluditur qn cōueniat filio. Si em̄ p ppzietate3 loqmur indiuisa sunt opa trinitatis. Si vero p appzopziationē ni bil ipedit qn aliud diuersis de cauf pos sit de pluribus personis appzopziari et sic intelligit illud. Ro. viij. Non accepi stis spm̄ seruitutis. s. itimoze s3 spm̄ ado ptionis filij dei. Et illud ioh. iij. nisi qs renatus fuerit zc. Et si querit per qd do num gr̄e efficiamur filij dei. Dicēdū q fi lij dei sum9 inq̄tū sum9 9fozmes imagi ni filij eius naturalis id est sine macula z pctō fm illud. Ro. viij. Quos pzedica uit cōfozmes fieri imagini filij ei9. Hoc aūt est dupl'r. Aut p remotionē a maloz hoc p gr̄a3 baptismalē q̄ inq̄tū est sacra mentalis medela est 9tra malu3. Aut p ozdinē ad bonū. Et hoc pōt esse dupl'r. Aut ex pte intellectus z sic est fides aut ex pte effectus z sic est charitas. Si dica tur timoz vel hūilitas facere filios hoc ē dispositiue. Et nota q qn dr̄ Ro. viij. 9fozmes fieri imagini filij ei9 ibi ē 9stru ctio itrāsitiua id est imagini q̄ est fili9 ei9

Nono queritur. Utrū

filiatio adoptiōis sit in nob p cōpatiōe3 ad xp̄m. Hoc est q̄rere. Utrū simus filij adoptiui ipsius xp̄i. ¶ Rn̄deo q absq3 dubio filiatio p adoptionē cōpetit nob respectu totius trinitatis a q̄ sumus cre ati. Et sic cōpetit respectu xp̄i. Un̄ xp̄s pōt dici p̄r noster. Sicut em̄ in diuinis nomē pzincipij accipit essentialiter vt pō te cū dr̄ respectu creature. Accipit etia3 nocionalit cū dr̄ respectu psone. Sic no men patris dicat respectu psone dicitur psonaliter. Si vero dicat respectu natu turalis creature essentialr dr̄ vn̄ sicut p̄r et filius z spūssctūs sunt vnū pncipiū re spectu creature rōne pductiōis nature sic sunt vn9 p̄r rōne collatiōis gr̄e. Nota q illud pdicatū in diuinis dr̄ essentialit̄ qn̄ habet similē modū existendi z pdicā di sicut diuina essentia. Diuina autē es sentia est vna simplicissima in trib9 z pdi cat de singulis psonis sil' sic pncipatus z paternitas qn̄ dicunt eēntialiter est vna rō pncipij z paternitatis singularissima exns in trib9 psonis: z dr̄ de singulis pso nis z de oībus simul vt volūtass diuina et bonitas zc. Nota q personale pdica tū in diuinis vbi soli psone 9uenit ppzie capiendo pdicatu3 personale nocionale aūt ppzie captū vt dicit 9tra personale z essentiale dr̄ de duab9 psonis: sic pater et fili9 sunt vnū pncipiū spūsscti. Essen tiale vo ē cōe trib9 psonis vt pus dictū ē.

Circa vndecimā distinctōe3 q̄rit. Utrū pde stinatio xp̄i sit nr̄e pdestina tionis 9fozmis id ē. Utru3 pzedestinatio dicat vniuoce de xp̄o et de nobis. Pzedestinatio est diuinū ppositū dādi vitā eternā. Due sunt p ticule diui num ppositū id est volitio diuina vn̄ est pdestinatus cui deus vult dare vitā eter nam. Un̄ pdestinatio dicit actū volūta tis respectu dare zc. q: pdestinatio nō ē nisi respectu finis vltimi. Pzedestinatio fozlit nō est nisi diuinū velle. z dr̄ dādi vi tā eternā p qd pdestinatio dr̄ ab electio ne q: electio est respectu entiū ad finē p destinatio aūt est respectu finis vltimi. Elegit em̄ ab eterno electos q̄ sūt entia ad finē. Pzedestinauit autē ad finē q̄ est vita eterna. Un̄ pdestinatio pcedit pzio ritate intentiōis electionē z electio voca

tionez q̄uis sit aliter in executione. Un̄ p̄destinatio respicit vitam eternā electio etiā respicit ad finē vocatio p̄cedit in re id est executiōe z sequit̄ electio p grām z tandē predestinatio id est effect⁹ p̄desti/nationis p gl'iam. ¶ R̄ndeo dicēdū q̄ p̄destinatio xp̄i quodāmodo h̄z ꝯformita tem ad nr̄az: z quodāmodo difformitatē p3 cōsiderādo quattuor q̄ sunt in p̄destinatione. Pōt em̄ cōsiderari p̄destinatio in cōpatiōe ad p̄destināt̄e q̄ est tota trinitas. Scd̄o mō ad p̄destinatum. Tertio mō ad terminū z Quarto mō ad initialem statū q̄ est status pcti q̄ ē termin⁹ a quo. Si p̄io mō est vni⁹rōnis z conformis modi ē p̄destinatio xp̄i p̄destinatiōi nr̄e p3. Nā eodē modo quo de⁹ pposuit ab eterno dare vitā eternā aie xp̄i sic etiā pposuit gl'ificare ab eterno quos in tp̄e gl'ificat. Si etiā cōpatōe ad statū inicialem sic simpl'r est d'ria inter xp̄i p̄destinationē z nr̄am q2 ip̄e eripuit nos de statu pcti vel subleuatiue sicut oēs alios vl' p̄seruatiue vt btā3 virginē zc̄. Hic aūt status nō fuit in xp̄o aliquo mō ideo h̄ mō nulla est ꝯuenientia. Cōpando aūt p̄destinationē ad p̄destinatū z terminū partim differēter z ptim ꝯuenienter Si em̄ in cōpatiōe ad p̄destinatu3 est d'ria q2 in nobis p̄destinatio est respectu nature et respectu psone in xp̄o aute3 est respectu nature s3 nō psonez sic ē ꝯueniētia in natura q̄ vtrobiq3 ē p̄destinata s3 nō psona xp̄i in cōpatiōe ad terminū.s.ad grām z gl'iā est ꝯueniētia: q2 ip̄e z nos sum⁹ p̄destinati ad grām z gl'iam. Est d'ria tn̄ q2 sum⁹ p̄destinati ad grā3 z gl'iam successiue q2 prius ad grā3 q̄3 ad gl'ia3. Nō aūt sic xp̄s q̄ hūit grām z gl'iam sil' sc3 instāti creatiōis aie ei⁹ Itē nos sum⁹ p̄destinati ad grā3 singl'ir' xp̄s aūt ad gratiā vnionis z singularis psone; z hic h̄3 qd̄ habeniu s z habūdat mltō a nob. Uerū est g̊ qd̄ p̄destinatio xp̄i z est ꝯformis nr̄e aliq̄ mō difformis. Et si notificet̄ sm illd̄ in quo cōformamur est vnio sm discōueni

entiā nō. Predestinatio sm augustinum in de p̄destinanatione sctōz est ppositu3 miserēdi z eadē cū ista qd̄ est ppositū misericorditer dandi vitam eternam z fruitionem diuinam.

Secūdo querit̄. Utrū

p̄destinatio xp̄i respectu nr̄e p̄destinationis sit forma exēplaris id est sit exēplar. Duplex est exēplar sc3 interi⁹ qd̄ est aliq̄ ratio exn̄s in mēte artificis sm q̄3 artifex pducit opa sua ad extra sicut domificator p exēplar domus qd̄ est actus cognoscēdi q̄ ē sil'itudo rei cognite. Exēplar exterius ē q̄dā forma exterior sm quā artifices mechanici regulāt operatōes suas ¶ R̄ndeo q̄ p̄destinatio pōt capi dupliciter. Uno mō p per se significato. Alio mō p cōnotato. P̄mo mō p se significato nō est aliud q̄3 velle vel ppositū diuinu3 dandi vitā eternā qd̄ q̄de ppositū est diuina essentia p realem idētitatē. Scd̄o mō est grā et gl'ia z est effect⁹ diuine vo/lūtatꝭ. Predestinatio xp̄i p p'se significato nō est forma exēplarꝭ nr̄e p̄destinationis nec ecōuerso q2 oēs p̄destinatiōes h̄ mō nō st̄ nisi vna sc3 ppositū diuinū z nihil pōt esse exēplar sui ipsius. Si aūt ca/pit̄ p cōnotato p̄destinatio xp̄i nō ē exē/plar p̄destinatōis nr̄e exēplar inq̄3 iteri⁹ q2 deus nō p̄destinauit aliquē aspiciēdo ad p̄destinationē xp̄i vel ad gl'iam z grā3 xp̄i q2 nihil agit d̄s respiciēs aliq̄d extra p qd̄ agat. et d2 bn̄ tn̄ exēplar exteri⁹ respectu p̄destinatiōis nr̄e directiuū respectu sūmi artificis s3 respectu nr̄i tā in credendis q̄3 i expectādis q̄3 etiā opādis. Tūc em̄ i nob recte ē grā di qn̄ xp̄o efficimur cōformes. z talia etiā p grām futura sūt corpa nr̄a q̄le xp̄s in sua resurrectiōe mōstrauit sm q̄ dicūt scti. Et nos ipsi si volumus ad vltimū terminū p̄destinatiōis ꝯuenire necesse habem⁹ in auctorē fidei et ꝯsūmatorē aspicere queādmodū p̄me petri scd̄o xp̄s passus est p nobis vob relinquēs exēplū. Et p tanto dicit augu.

stinus de pdestinatiōe sctōȝ p̄clarissimū lumen nr̄e pdestinationis est iesus: quasi ad vnūquēqȝ nr̄m dicat deus Aspice et fac fm̄ exēplar qd̄ tibi in mōte mōstratū est hoc est in xp̄o cui⁹ oia illa veteris testamēti appropriata fuerunt signa. Vn̄ Ro. viij. Quos pdestinauit cōformes fieri imagīs filij sui Illud aūt cui dȝ res ɔformari est exēplar ei⁹. Sua ei excellētissima vita vl̄ exhibita p⁹ suā icarnatōȝ vel figurata ab initio mūdi fuit exēplar ꝛ forma oīs bone vite ꝛ scē ɔuersatiōis:

Tertio querit̄. Utrum in pdestinatiōe xp̄i respectu nr̄e sit vera rō cāitat̄. Jdē vtrū pdestinatio xp̄i sit cā nr̄e pdestinatiōis. ¶ Notādū ꝙ est triplex cā efficiēs qdā ē ppriē effectiua alia est dispositiua tertia est excitatiua. Dē ei qd̄ efficit vel disponit vl̄ excitat dispo nentē vl̄ efficiētē aliq̄no pōt dici efficere vl̄ cāre: vt ɔuersiōis pauli fuit triplex cā scȝ ppriē effectia q̄ fuit ds̄ q̄ ppriē erat ꝛ dat grāȝ. Cā dispositia p modū supplicatiōis fuit stephanus exorās deuȝ deuote p lapidātib⁹ se inter q̄s pncipal̄ fuit paulus. Cā excitatiua fuit ɔuersiōis magnitudo ꝛ fuit predicatio xp̄i. Et possȝ dici ꝙ cā excitatiua pauli fuit xp̄i dictū dicētis Saule ꝛc̄. ¶ Rn̄deo dicēdū ꝙ pdestinatio xp̄i ꝛ nr̄a pn̄t capi dupl̄r. Vno mō p p̄se sigficato. Alio mō p ɔnotato. Pdestinatio pmo mō xp̄i nō est cā nr̄e pdestinationis nec eɔ cū vtraqȝ sit eterna ꝛ sit diuina essentia. Si scd̄o mō scȝ rōne cōnotati distinguēdū est iterȝ qꝛ est cā in gn̄e cāe efficiēt̄ q̄ ppriē dī cā de q̄ n̄uc loq̄mur. ꝛ hec ē i triplici dr̄ia effectiua vt s̄. Si loq̄mur de cā effectiua ppriē sic pdestinatio xp̄i rōne ɔnotati nō est cā nr̄e pdestinatiōis pȝ qꝛ effect⁹ siue ɔnotatū pdestinatōis est grā ꝛ glīa q̄ a solo deo est vt pn̄cipio effectiuo pȝ. Grāȝ ꝛ glīaȝ dabit dn̄s. Predestinatio aūt xp̄i q̄ ē cā dispositiua p rōnē meriti ē cā nr̄e pdestinatiōis rōne ɔnotati: qꝛ xp̄s nobis meruit primam gratiam ꝛ gloriam ꝛ fuit cā meritoria nostre pdestinatōis ꝛ salutis non causa principalis. ¶ Tota ei̅ trinitas ab eterno disposuit nullaȝ grām nec glīam dare homini nisi per meritum passionis christi vnde gregorius dicit ꝙ predestinatio iuuatur oratiōibus sctōrum ergo a fortiori meritis xp̄i. ¶ Utrum hec sit concedenda christus est creatura. Et hic nota ꝙ creatura dicit̄ a creari qꝛ illd̄ ꝙ creatur dicitur quasi creatura. Creari accipitur duobus modis. Vno modo large Alio mō stricte et est aliq̄d fieri ꝛc̄. fieri ponitur loco generis qꝛ omne creari est fieri sed nō omne fieri est creari: in esse a solo deo ꝛ imediate efficiente: ꝛ hoc ponitur ad drīam pductionū naturaliū: post oīno purū nihil vel post nō esse: ꝛ hoc ad differētiā generatiōis vel alicui⁹ factōis Et isto mō xp̄s nō ē creatura etiā fm̄ humanitatē qꝛ causata a btā virgīe ꝛ ex purissimis sanguib⁹ ei⁹ formata fieri. Creari aūt large est aliq̄d fieri in esse fm̄ primū sui esse a deo nō tm̄ imediate neqȝ solū scȝ excludēdo cām scd̄ā post nō esse in subiecto nō excludendo subiectū illi⁹ esse Dicit̄ fieri loco generis. Dicit̄ in esse vbi tangitur terminus relatiōis ad deū Ab isto creari eē aliud a deo ē creatura excepto xp̄o ꝛ sic capit̄ in qōne. Dicēdū ergo cū isto fm̄ primū sui esse. Duplex ē esse pmū quoddā est quo ipsa res hȝ esse adeq̄te vt hō est hūanitate et pōt dici eē ptiale et esse. Et est eē alterius ptis q̄ est prior genere altera parte vt corp⁹ respectu anime. Ad hoc g̃ ꝙ aliq̄d creet̄ a deo oportet ꝙ accipiat suum esse primum totale vel partiale si habeat: xp̄s autē nullo mō accipit primū sui esse nō totale: qꝛ nō est in christo. Non enim resultat tertiū cōpositū ex vnione nature hūane cū diuina Non etiam esse ptiale primū qd̄ est esse diuinū qd̄ quasi est ptiale. ¶ Rn̄deo ergo ad qōnē fm̄ sctm̄ Bonauen. ꝙ predictus fmo a doctorib⁹ theol. cōiter non recipitur christus siue filius dei est creatura Adherent enim verbis magistri in littera de rationibus vide textum

¶ Rñdeo hãc opinionẽ tenet cõiter doctores pisienses. Sz Jeronymus ꝛ aug. damasce. ꝛ Richardꝰ de. s. vic. affirmãt esse cõcedendã wozilon etiaz dicit ꝙ est singulariter cõcedẽda ſm ꝙ hõ. ¶ Notãdum ꝙ est vanũ vanitate corruptõis qd est corruptibile ꝛ sic ois creatura est vana ꝛ sic intelligit hec auctoritas pauli. Ro. viij. Vanitati subiecta est ois creatura. Alia est vanitas variationis qua aliqd põt mutari de vno accidẽte in aliđ accidẽs ꝛ sic accipit in pdicta auctoritate Alia est vanitas viciositatis q̃ aliud dr̃ viciosum ꝛ culpabile ꝛ sic peccator dicit vanus vnde vani sunt filij hoim ꝛc̃. inquantum. scz peccatores. Alia est vanitas ociositatis q̃ hõ ociose viuit. Ezech. xvi. Hec est iniquitas sororis tue sodome. Nota ꝙ de quocũꝗ predicat inferius ꝛ supius dz intelligi de supiori cõueniens inferiori essentialr: creatura autẽ nõ est supius essentiale ꝛ q̃dditatiuũ ad hominẽ ideo q̃uis ꝯcedat ꝙ xp̃s sit hõ non tñ creatura q2 creatura nõ dicit q̃dditatiue nec essentialiter de hoie. Nota p solutione vltimi articuli qõnis precedentis ꝙ necessariũ dicitur duplr. Uno modo p se singulariter ꝛ absente ꝛ sic inter entitates incomplexas nihil est necessarium nisi deus. In cõplexis autẽ principia pria sunt necessario quib' repugnat eẽ ꝛ sic cõtingens non est cã talis necessarij. Contingens aũt ꝙ trãsijt in p̃teritũ nõ est sic necessariũ. Aliud est necessariũ per accidens talis aũt necessarij bñ põt eẽ cã aliqđ ꝯtingẽs ꝛ ista solutio ẽ optia.

Quĩto querit. Utrum

hec ppõ sit ꝯcedenda. Iste hõ incepit eẽ demõstrato xp̃o vl' xp̃s icepit eẽ. ¶ Sciẽdũ ꝙ xp̃s est natura suppositi vel hypostasis vel p se subsistẽs in duabus naturis scz hũana natura ꝛ diuina vt damas. Prima ppositio verbum diuinuz per se et precise sumptuz id est vnitũ hz humanitatem sibi vnitã dicitur xp̃s q2 xp̃s est nomen suppositi subsistẽs in duabus naturis. Scda propositio verbum diuinũ ab eterno nõ fuit xp̃s q2 nõ habuit naturam humanam sibi vnitam ab eterno sz incepit eẽ xp̃s quando in vtero virginis copulauit sibi naturaz humanam. Tercia propositio. Verbũ diuinuz non fuit xp̃s in triduo mortis sue q2 tũc nõ habuit naturã humanã: sibi vnitã q2 fuit destructa lz haberet corpus et aiam. Quarta propositio est cõtingens xp̃s incepit esse q2 aliqñ fuit vera, ꝛ ẽ vera ñ fuit ãt falsa ab eterno q2 v̇bũ eternũ nõ fuit ab eterno xp̃s nec et in triduo. Ex hijs sequit ꝙ ſm scotũ hec cõcedit xp̃s icepit eẽ ratiõe nature humane quam connotat iste terminus xp̃s diuine psone vnitã. Uñ xp̃s tñ valet q̃tũ verbũ homo. Ita iportat duas rõnes quasi pciales ꝯstituẽtes xp̃z lz ḡ hec ppõ verbũ incepit eẽ sit falsa et heretica. Ista tñ v̇bũ homo icepit eẽ est vera. De isto termino incipit. Sciendũ ꝙ ois ppõ de incipit in qua termini supponũt p reb' pmanẽtib' exponit p positionẽ p̃ñtis ꝛ negatiõem prioꝝ vt domꝰ incipit esse id est domus nũc est ꝛ domꝰ prius nõ fuit: ꝛ sic ista xp̃s incipit esse exponitur xp̃s nũc est instãti sue incarnationis ꝛ imediate ante nõ erat: q2 verbum ante instãs incarnatiõis nõ fuit xp̃s. De isto termĩo esse duplex est esse scz simpliciter qđ est substãtiale vt distiguit ꝯ accidentale ꝛ tale esse simplr duplex est in xp̃o scz natura diuina ꝛ humana natura quã quarũ qualibet ꝯsequit suum proprium esse simpliciter ꝛ substãtiale. Aliđ est eẽ accidentale siue ſm q̃d In xp̃o duplex est eẽ simplr scz primũ qđ est esse diuinũ ꝛ ſm tale esse est ab eterno. Aliud ẽ esse ſm christum scilicet esse humanum ꝛ quia christus incepit eẽ simpliciter post nõ eẽ scz naturaz humanam que est eius eẽ ſm simpliciter ideo simplicit cõcedendũ est ꝙ christus incepit esse. Et si arguas christus incepit esse christus est filius dei ergo filius dei incepit eẽ. Dicẽdũ

q iste sillogismus non valet q2 omnis sil logismus expositorius debet reduci ad vnā vniuersalem. Iste autem sillogism⁹ nō potest regulari p dici de omni q2 ma ioz esset falsa. Sic reducitur ǭcquid est xp̄s incepit esse z hec est falsa:q2 fili⁹ dei est xp̄s z non incepit esse. ¶ Nota q nul la ppō heretica dz dici q̄ habet aliquem sensū verū:sed ista ppō xp̄s icepit esse (z fm mgrm.s.z fm egidiū de roma et fm durandū qui eā distinguūt) hz aliquaz sensū verū z fm talē sensum est ɔcedēda ergo nō est heretica. Sciendū q est tri plex propositio quedam est simplr vera Alia simplic. falsa:tertia est multiplex q̄ scz in vno sensu est vera z i alio ē falsa. Prima est que nullū sensum hz falsum vt deus q̄ ē pater gnat. Scda est q̄ nul lum sensum habet verū vt hō est lapis deus nō est. Tertia que nō est simplicit vera nec simpliciter falsa:sed habet plu res sensus quoz vn⁹ est verus z alter est falsus vt canis currit hec est multiplex cā hui⁹ termini canis. Omnis ppō autē simplr falsa:simplr ē negāda et ois ppō simpliciter vera est simpliciter cōceden da nec est opus talē distinguere. Illa au tem ppositio q̄ est multiplex. Est distin guēda nec est simplr negāda nec simpli citer concedenda.

Sexto querit. Utrum hec ppō. Hō incepit esse deus sit cōcedē da. Nota q qn̄ hec sacra vnio fuit facta iste ppōnes iceperūt esse vere hō est de⁹ et deus est homo. ¶ Rn̄deo dicendū est q absq dubio hec ɔceditur. Deus ince pit esse homo tanq vera q2 est vna expo nibilis cuius om̄es exponentes sunt ve re que sunt hec. Deus est hō et prius nō fuit homo in pzio instāti diuine incarna tionis. Hec autē ppō homo incepit esse deus fm Bonauenturā est cōcedēda vt pz in textu. ¶ Sed dicēdū q lz hec ppō homo est deus incepit qn̄q esse vera q2 i instāti sue incarnatōis incepit esse vera q2 prius nō fuit vera z tunc fuit vera er go incepit esse vera tenet ɔn̄a:nec alius a xp̄o nec ipse xp̄s incepit esse deus tz ɔn̄a ab exponibilib⁹ ad suā exponibilē. Nul lus tn̄ homo icepit esse de⁹ pz q2 nec ille nec iste nec alius a xp̄o nec ipse xp̄s ince pit esse deus ǵ nullus homo incepit esse deus pz ista p3 xp̄s nō incepit esse de⁹ zc. q2 xp̄s est filius dei et deus est etern⁹ ǵ nō incepit esse deus hec aūt opinio videt securioz q̄ opinio Bonauen. ¶ Nota q iste ppositiōes qn̄q fuerūt vere sil'null⁹ homo est deus:aliqs hō erit deus qui tn̄ nūq incipiet esse deus. Itē licz hec ppō possit desinere esse vera hō est de⁹ hec tn̄ est īpossibilis hō desinit esse deus. Pria pars pz q2 verbū diuinū pōt dimittere naturā humanam z p ɔn̄s homo potest non esse deus. Scda pars pz q2 hō ille q̄ nūc est xp̄s non pōt desinere esse deus:q2 necessario est deus. Et si arguas. Ista est vera deus icepit esse hō ergo a simpli ci conuersione homo incepit esse deus. ¶ Respondeo dicēdū q nō sic cōuertit sed sic ergo qd incepit esse hō est vel fuit deus sicut dicitur de ista deus fact⁹ est homo sic cōuertitur qd factū est homo est fuit deus. Itē arguit hec ē vera. De⁹ incepit esse homo ppter vnionem sz vnio est reciproca z mutua ergo sicut ista con ceditur hō incepit esse homo zc. vide te xtum. ¶ Rn̄deo dicēdū q cōicatio idio matum non tz in pdicatis qui exprimūt ista vnionē q2 cōicatio idiomatum psup ponit vnionē. Modo aūt incepit expri mit vnionem. ¶ Item arguitur sic. In stāti in quo filius dei incarnatus est hec est vera homo est de⁹ et ante hoc nō fuit deus ergo homo incepit esse deus patet ab exponibilibus ad exponibilem suā. ¶ Rn̄deo dicēdū q vna exponentiū est falsa scilicet ista homo nō fuit de⁹ q2 ille homo qui est xp̄s eternaliter fuit deus z q2 vna exponētiū est falsa ideo sua expo sita est falsa que est homo icepit eē deus Itē arguit Anteq homo esset nec homo

erat hō nec aliqd aliud qꝛ subiectū tūc pro nullo supponit: sed homo incepit esse hō añ hō non potuit esse ⁊ de⁹ ḡ si hō incepit esse homo hō incepit esse deus. Dicēdum ꝙ scđa pars minoris est falsa sc3 illa homo nō potuit esse de⁹ anteq̄ esset homo imo fuit deus anteq̄ eēt homo qꝛ fuit ds ab eterno ⁊ fuit hō in tpe ⁊ ex tpe

Circa distinctionem duodecimam. Queritur. Utrum decuerit filiū dei assumere humanam naturam de massa pditionis siue de genere adam vel ade. Genus capitur hic ꝓ genere vł parentela. ¶ Respōdeo dicēdū ꝙ absq̄ dubio filius potuisse carnē assumere aliūde quā de massa corrupta siue aliunde q̄ ex hijs q̄ pcesserunt de genere adam. Magis tñ cogruebat ꝙ de genere ade carnē assumeret. Et l3 multe sint congruētie q̄ nos latent iuxta multi formitatem sapiētie dei tamen ſm verba et dicta sanctoꝝ quattuor possunt assignari rationes. Prima est propter cōseruandam rectitudinē iusticie vt videlic3 eiusdem generis esset satisfactor ⁊ preuaricator. Nam ⁊ si alterius generis esset non attribuereť eidem generi satisfactio cui est offensio ac per hoc non recte seruareť iusticie rectitudo: que ab illo genere reqrit emendam in quo regit precedentem offēsam. ¶ Secūda est propter manifestandam dulcedinem misericordie vt videlicet ipse dominus qui ab homine cōtēptus fuerat tanq̄ ab aduersario et inimico ipse idem generi humano vniretur in christo in vnitate persone in quo manifestatur mira dei condescēsio in hoc ꝙ ipē genus humanum sibi inimicum coniungere voluit in indissolubile vinculū iuxta illud ꝙ dicitur Ro. v. Cōmēdat autem charitatē ⁊c. ¶ Tertia autem ratio ē ad declarandā ordinationē sapientie que quidē ordinatio nullo potest infringi vicio. Decreuerat eñ deus ⁊ ordinauerat vt genus humanū totū multiplicaretur ⁊ disseminaretur ex vno ꝓpter representationē illius vniuersał principij qđ deus est nec per hoc peccatū infringi debuit ⁊ ideo xp̄s mediator dei et hominum homo verus nō aliunde s3 de massa totius generis humani debuit formari. ¶ Quarta vero ratio ē ad ꝯfirmādam altitudinem id est dignitatem humane nature quā deus in tanta dignitate condiderat vt nulli alij generi creature sed soli deo esset obnoxia id est subiecta. Si ergo nō modicum est obnoxia redēptori decēs est vt redemptor: aut solum esset deus: aut si haberet in se genus nature create hoc esset de genere illius masse que ortum hab3 a lumbis ade. Propť has ḡ rōnes cōgruentie (que appent manifeste: ⁊ a verbis sanctoꝝ habēt firmitatem concedendum est ꝙ non solum fuit cōgruum ꝙ xp̄s assumeret carnē de nr̄o genere ad reparationem humane nature. Uerū etiam hoc magis fuit congruum q̄ ꝙ alio modo faceret licet alio modo facere potuisset et ad hoc sunt rationes post oppositū Heb. ij. Qui sanctificat et qui sanctificatur ex vno oēs sed christus est qui sanctificat qui nō sanctificātur sunt filij adam videť ergo ꝙ sicut filij sunt de genere ade ita etiā xp̄s fuerit vel debuerit esse. Item ꝓ culpa hominis nō decet nisi hominem satisfacere ergo pro culpa oim filioꝝ ade nullus debet satisfacere nisi qui sit filius adam s3 christus satisfecit ꝓ culpa nostra ergo debuit esse de genere nostro et de nostra massa. Uide in textu alias duas.

Scđo queritur. Utrū xp̄s potuit peccare. ¶ Rñdeo dicendū ꝙ absq̄ dubio. Anima christi nō potuit depravari aliq̄ culpa mortali vel veniali. Et rō huius est triplex sc3 plenitudo grē cōfirmatio glorie ⁊ vnio diuine nature ⁊ hūane. Plenitudo grē facit ꝙ ipē xp̄s ſm humanā naturā habuit grām cō

firmationis sed illa gratia adeo li. ar. confir mat ut nullo modo possit infirmari per culpam. Hoc ipsum facit confirmatio glorie que quidem fuit in christo a sue conceptionis primordio statim enim fuit beatus et compre/hensor: et sicut beatus non potest dampnari sic etiam non potest preuaricari: ac per hoc in christo nulla potuit esse secundum animam macula peccati. ¶ Postremo hoc efficacissime facit vnio diuine nature et humane in vnita/te persone que vnio facit ut idiomata communicentur et ipsa non potest frangi si ergo deus non potest esse peccator et non potest non esse homo planum est quod illa vnio nullatenus sustinet christum secundum humanam naturam pecca re potuisse. ¶ Boetius dicit quod christus de omni statu aliquid assumpsit. De statu autem ante peccatum assumpsit innocentiam. De statu post peccatum assumpsit pen/nam. De statu comprehensoris impossibi/litatem peccandi locus autem tenet ab au/ctoritate negatiue. Ideo dicit quidam doctor quod nimis durum videtur dicere quod christus numquam riserit licet non inueniatur in euangelio et marie quando erat puulus cum benedictissima matre sua ipsa sibi arridente. ¶ Sed contra arguitur christus potuit dicere falsum ergo potuit pec/care. Dicendum quod dicere est duplex. Uno modo idem est quod ore proferre et hoc modo absque dubio potuit proferre locutionem falsam quia talis platio est perfectionis. Alio modo dicere idem est quod asserere vel affirmare et hoc modo non potuit quia veritas ad fal sitatem declinare non potuit et hoc qui/dem non fuit impotentie imo magis potentie

Tertio queritur. Utrum

christus potentiam peccandi habuit vel assumpsit. ¶ Respondeo dicendum quod potentia peccandi dicitur dupliciter. Uno modo dicitur potentia peccandi ipsa potentia qua peccatur. Et sic po/tentia peccandi nominat ipsum lib. arbi/trium creatum quod quidem potest in bonum adiutum gratia: et quia per suam naturam est defectiuum benefaciendi. Hinc est quod illa potentia siue facultas di/ci potest potentia benefaciendi et poten tia peccandi nullus enim peccat nisi per illam. ¶ Correlarium illo modo ratio peccandi fuit in christo patet quia habuit li. arbitrium. Unde damascenus. Omnia que in natura nostra plantauit deus as/sumpsit dei verbum. Si ergo potentiam qua peccamus et benefacimus deus ab illo initio in nobis plantauit videtur quod eam ex tempore dei verbum assumpsit. Item damascenus. Totum me assumpsit ut me totum redimeret. Alio modo dici tur potentia peccandi: potentia ordina ta ad peccandum ut potentia nominet aliquod medium inter substantiam et pec/candi actum per quod substantia illa po/tuit exire in peccati perpetrationem. Si igitur primo modo potentia predicandi capiatur. sic absque dubio fuit in christo. ut probat et dicit Damascenus supra. ¶ Si secundo potentia pec candi dicatur potentia ut ordinata ad pec/catum perpetrandum: sic non est conce/dendum quod christus habuit potentiam peccandi pro eo care non potuit: et talis ordinatio im/mo de ordinario diminuit de plenitudi/ne libertatis. ¶ Et nota quod idem dicit sco/tus sub aliis tamen verbis. Dicit enim quod duplex est potentia scilicet remota et propinqua christus ergo potuit pecca/re potentia remota sed non potuit pec/care potentia propinqua. Sic etiam di/cendum est de beatis et damnatis respe/ctu eius quod est mereri possunt enim mere tamen poteri potentia remota que est voluntas non tia ppinq: eo quod sunt perpetuo impediti per ob stinationem sicut beati per gratiam con firmari.

Quarto queritur. Utrum

decuerit deum assumere muliebrem se/xum ad reparandum genus humanum Sexus dicitur a sensu vnde per sexum fit discretio. Unde sexus non facit distinctiones formalem licet bene materialem. Mulier dicitur quasi mollis aer. ¶ Respondeo dicendum quod absque dubio non ita decuit deum assu mere sexum femineum sicut virilem in vnitate

persone. Et rō huius est: qz mliebris sexus non est tante dignitatis sicut virilis Excellit enim sexus virilis muliebrez et q̄tum ad dignitatem in principiando z q̄tum ad virtutem in agendo: et q̄tum ad auctoritatezin presidendo. Quantū ad dignitatem in principiādo qz omnes tā viri quam mulieres ex vno viro fuerūt in quo est expressa repñtatio egressus rex ab illo vnico principio primo et summo.s. deo. Quātū ad virtutē in agē do similiter precellit q̄niam viri est agere z mulieris est pati vnde plus hz sexus virilis de virtute actiua propter qđ z robustior est z re z noīatione. Quantū ad ad auctoritatem in presidendo etiā precellit. Nam fm ordinem rectum non mulier viro sed vir preficitur mulieri tā quam caput corpori sicut dicit apostol⁹ Quoniam ergo in verbo assumente naturam humanam est precipua dignitas in principiando z virtus in agendo et dñium in presidendo. Hinc est q̄ magis decuit sexum virilem quā muliebrez assumi a vbo increato. Unde phs in li. de animalibus dicit q̄ femina est vir occasionatus hoc est imperfectus q̄ si homo assumptus debuit esse perfectissimus nō ergo debuit mulier esse sed tantum masculⁱ. Itē apls prie ad corinth.xi. dic̄ q̄ caput mulieris est vir nō ecōuerso zc.

Quinto querit̄. Utruz magis decuerit carnem assumere de viro simul z muliere q̄z de muliere tm̄. ¶ Respondeo dicendū q̄ xp̄s absq̄ dubio potuit carnem assumere si voluisset de viro et muliere vel etiam de viro tm̄ sicut assumpsit de muliere tm̄ sicut em̄ purificauit opatione spūssancti vterum virginalem (intellige si erat aliqd purificabile) sic z purificare z sanctificare potuisset si voluisset generatiuam in viro pariter et muliere vt ex eis sanctus et imaculatus nasceret̄ absq̄ aliqua macula z feditate Potuit itaq̄ sine incōueniētia si voluisset carnem assumere fm legez nature institute de viro z muliere sed tamen non fuisset congruum sicut nunc: z hoc multiplici ratiōe congruentie ob quam magis decebat vt carnem assumeret de sola muliere. Prima est ad seruandam dignitatem matris que ob conceptionem filij dei non amisit priuilegium virginitatis. Secūda propter seruandam honorificētiam patris: xp̄s enim fm generationem eternam habebat patrem z cum iste plene sibi sufficeret in celis: non venit in terris patrem querere: sed solum matrem ne duobus patribus filius existens neutrius esset dei filius plene et sic iniuria primo patri quodammodo fieret. Tertia est propter complendam perfectiōez vniuersitatis in modis educendi hominem in esse. Quia cum essz quadruplex modus educendi hominem in esse scz de viro et muliere nec de viro nec de muliere de viro sine muliere: de muliere sine viro. Tres primi modi precesserāt z ideo nō restabat nisi quartus modus vt eum deus adderet: qđ nō fecisset si alio modo cōceptus esset. Quarta ratio est propt̄ correspōdētiam ꝯgruitatis lapsus z reparatiōis vt sicut lapsus est i vtroq̄ sexu sed primo in muliere est inchoatus et in viro consummatus sic esset in reparatione vt mulier credendo z concidendo inciperet diabolum supare in abscondito: et postea filius in manifesto eum vinceret in duello. ¶ Sz cōtra arguitur christus humanam assumpsit naturā vt nos curaret a morbo originalis peccati. Si ergo originale peccatuz traducitur per viam generationis de masculo z femina videt̄ q̄ sic debuit nasci vt sicut sua morte nos a morte damnatiōis liberauit sic sua origine nostre originis viciositatem sanaret. ¶ Dicendū q̄ deus venit sic curare z sic disposuit vt curaret psonā non vt curaret ipsam naturā id est passiones naturales. Unde medicina xp̄i non habet in nobis efficaciā in actu generatio-

nis sed in actu regenerationis q̄ lnq̄ʒ regeneratio nō ē ex carne ꝛ sanguine sʒ ex aqua ꝛ spūsancto: ꝛ iō non opoꝛtuit nec decuit euʒ sic nasci sic̄ nos nascimur cū illū modū nascendi nō disposuerit imitare p suū aduentum: vt fides hr̄et meritū: alioqn deprehenderet fides p hūanum experimentū. ¶ Ad illud apli Heb. ij. Debuit p oīa fratrib assimilari: sed similitudo p maxime cōsistit in generatiōe: q̄ videt q sicut alij generātur ex patre et matre: sic ꝛ xp̄m decebat. ¶ Dicēduʒ ad auctoꝛitatē q verū ē de his que ad nr̄am salutē ꝛ eruditionē sunt oꝛdinata: sʒ talꝭ modus nascendi nec nr̄e saluti nec nr̄e eruditioni a deo cōpetit: sicut ille quem xp̄s elegit: ꝛ iō quātuʒ ad nascēdi modū nō debuit assimilari. ¶ Preterea alia rō ē qꝛ nos p talem modū nascendi cōtrahimus moꝛbū sed xp̄us bonus medic⁹ immunis a moꝛbo debuit esse. Hinc est q in tali modo nascendi nō debuit nobis assimilari nec nobiscū cōuenire.

Circa decimāter tiam distinctionē queritur Utrū in xp̄o gr̄a singularꝭ psone sit gr̄a creata vel increata. ¶ Sciendū q triplex est gratia Quedā que dicit vnionis. Alia singularis psone: alia capitis. Prima pōt capi duob modis. Uno modo effectiue q̄ nihil aliud ē q̄ bonitas ip̄a seu benignitas dei que gratuite voluit assumere seu vnire sibi naturā humanā vnione ypostatica ꝛ voluit esse homo. Et de ista dr ab Aug. In reb p tps oꝛtis sūma gr̄a est. i. sūma dei cōdescensio: quia humana natura vnit verbo diuino in vnitate psone absq̄ vllis meritis pcedentib sʒ ex sola dei gratuita volūtate. Et dr gratia vnionis intransitiue. i. gr̄a q̄ ē est vnio. Alia ē gr̄a singularis psone: ꝛ dr esse in xp̄o trib modis. Uno mō quantu ad habitū: qꝛ in ip̄o sūt omnes habit⁹ virtutū ꝛ in nullo alio sunt omnes habit⁹ (vel ad min⁹ in tanta plenitudīe) sic̄ habuit aīa xp̄i: qꝛ de⁹ dedit sibi tantā gr̄aʒ quantū potuit capere: ꝛ quicquid ponit ī xp̄o in summo ponit: licet dicāt aliq̄ nominales ꝯtrariū. Item habuit gratiaʒ ad vsum: qꝛ omnes virtutes in xp̄o habuerūt vsus suos q̄ spectāt ad pfectioꝫ Et ꝑpterea dicunt fuisse in eo oēs sensus qꝛ vsum habuit cōpletū, oīm donorū excellentioꝛi mō q̄ vnq̄ʒ ad hoc ptingi possit ab aliquo. Quantū ad effectū simr impꝛopoꝛtionabilr excedit gratia xp̄i: qꝛ pꝛopter hoc q ille hō erat filius dei meritū illius pensat fm dignitatem illius psone a qua exit opus: ꝛ pꝛopterea meritū passionis sue in infinitū excedit merita passionū nostraꝝ. Et ob hoc q deus erat: moꝛs eius fuit pciosa a do q̄tum erat ille qui moꝛiebat. Et iō q̄tum ad sufficientiā si infinita milia hominū eēnt reatu oꝛiginalis astricta per illius passionis effectū potuissent esse liberata. ¶ Tertia gr̄a ē gr̄a capitis ꝛ est illa qua ē caput ecclie militantis ꝛ triūphantis. Nota q caput naturale habet excellentiā supra cetera mēbꝛa. Et hoc tripliciter. Primo in altitudine. Scdo in nobilitate potentiaꝝ: qꝛ oēs potentie sunt ibi nobilioꝛes sicut sunt sensus interioꝛes. Tertio in cōpꝛehensione: qꝛ ꝯp̄hendit omnes potentias ꝛ sensus interioꝛes ꝛ exterioꝛes. Et dicit sic caput a capio pis. qꝛ capit oēs sensus coꝛpoꝛis. ita xp̄s excellit caput electoꝝ. Pmo in altitudine: qꝛ fm diuinitatē ē caput omniū fm autē naturā humanā nō ē caput omniū in altitudīe q̄uis fm alias duas cōditiones possit dici caput fm humanaʒ naturā omniū electoꝝ: eo q gr̄a xp̄i superat in pfectione ꝛ nobilitate oēs gr̄as Secunda cōditio capitis est influentia quia caput habet influere sensū ꝛ motū omnib mēbꝛis. Influit sensum a parte anterioꝛi vt patet in oculis ꝛc̄. A parte autē post influit motū p nucā vl' vicariā colli. Sic xp̄s influit in omnes electos

homines sensum fidei et motū charitatis et hoc fm vtrāqꝫ naturā: fm naturā diuinā in agendo: fm naturā humanā ī merendo. Tertia cōditio ē directio: qr caput dirigit omnia alia mēbra ad opera sua. Sic xp̄s dirigit nos ad oīa opa meritoria. Sic ḡ xp̄s ē triplex caput. s. dignitate: origine: directiōe. ¶ Rñdeo ad qōnē dicendū ꝙ absqꝫ dubio in xp̄o ē ponere donū grē: q̄ quidē grā dr̄ grā singularis psone et hoc: qdē donū ē creatū. Et rō hui⁹ ē qr tale donū grē aīam deo assilat et ad bonas opatiōes et meritorias exercendas habilitat. Qm̄ ergo aīa xp̄i fuit deiformis et ad bene opandū habilis alioqn nō fuisset idonea ad vniōez nec ad meriti pfectionē. ideo necesse fuit in xp̄i aīa repiri donū talis grē et ex eadē causa necesse fuit ipam eē creatū: vt animā possit informare tanqꝫ pfectū suum pfectibile: et vt potentias possit habilitare sicut q̄litas suū subiectū q̄lificare.

Secūda questio. Utrū in xp̄o sit grā infinita vl' īmensa.

¶ Notandū ꝙ aliquid dicit̄ immensū tripliciter negatiue: puatiue: et affirmatiue. Priuatiue ē qd nō habet mensurā ē tn̄ aptum natū habere. Negatiue īmensū ē qd nō ē mensuratum nec ē aptū natū mensurari nec pōt mensurari: et sic de⁹ immēsus et etiā infinitus negādo actū potētiam et aptitudinē: tn̄ nō est īmensus puatiue nec infinitus. Positiue īmensū ē qd habet sūmā plenitudinē pfectiōis et entitatis sine termino et sine fine. Et sic deus ē immensus solus. Immēsū aūt negatiue bene dr̄ de ente phibito puta chymera. Questio intelligit̄ de imēso positiue capto. ¶ Rñdeo ad qōnem dicendū ꝙ aliquid mēsura carere siue imensū eē dupl'r est. vl' absolute in se vl' etiā ɔpatiue Si ergo loqmur de grā xp̄o collata fm ꝙ est singularis psona in se sic cū dic̄ donum creatum necessario finitū ē et mēsuratū. Finitas em̄ et mēsuratio circa creaturā potius dicit cōplementū ꝙ impfectionē. Unde Sap. xi. Omne creatum habet numerū: speciem: et pulchritudinē mensurā. i. limitationē: et pondus. i. ordinem ad operationē ad quam vna quecqꝫ res inclinat̄ naturalit̄. Si autem loquamur de cōpatione ad gratias aliorū hominū: sic impropoztionabil'r excedit rōe vnionis ad psonā verbi. Ad quā vniōez gratia illa disposuit animam xp̄i. Gratia enim illa propter cōiunctionē sūmā cum verbo eterno habet excedere in infinitum et incōmensurabil'r gratias aliorum hominū tripl'r: sc3 quantū ad virtutū habitus: et quantū ad vsus et quantum ad effectus. quātū ad habitus virtutū nunqꝫ enim aliqua creatura potest tm̄ proficere ꝙ tā nobilis et pfecti habitus sit capax sicut anima christi coniuncta deo in vnitate persone quantum ad vsus virtutum. Require ante in declaratione terminorū questionis huius. ¶ Nota ꝙ q̄uis sāct⁹ Bonauē. i textu dicat ꝙ deus nō posset anime christi dare maiorem gratiā nec addere illi gratie gmanēte i subo aliquē gradū. Tn̄ videtur dicere ꝙ posset illi gratie sine subiecto existenti addere aliquē gradum. vt patet in solutione vnius argumēti. Tamen Scotus dicit ꝙ illi gratie addi aliquis non posset gradus: nec in subiecto nec extra: eo ꝙ illa gratia est sūma ¶ Et si arguas vt arguūt nominales ꝙ quilibet gratie gradus ē alteri vnibilis cum sint eiusdem ratiōis. ergo gratie xp̄i potest aliquis addi gradus saltem si sit sine subiecto. ¶ Respondēdū: ꝙ antecedens est verū si gratia nō sit summa: et quia gratia xp̄i est sūma ideo nō potest augeri in cōmēdando em̄ xp̄m (dic̄ scotus. Melius est excedere ꝙ deficere si pter ignorantiā oportet in vnū illorum incidere

Tertia questio. Utrū grā singularis psone in xp̄o fuerit grā

plena atq perfecta. ¶ Nota q invenit in sacra scriptura quadruplex plenitudo gratie. ¶ Rñdeo dicedū q absq dubio in xpo sm humanā naturā ab ipi⁹ cōceptiōis pmordio fuit grā pfecta z ɔsūmata plenitudo. Nō em decebat verbū increatum vniri anime pfectissima vniōe qualis ē vnio in vnitate psone quin aīa esset deiformis sm qd erat possibile z iō nō tm deiformitatē habuit grē z glorie sed etiā sup omnē grā z gloriā. Nec tm fuit in eo plenitudo sufficientie sicut in scis de qua plenitudine dr Act. vi. Stephanus plen⁹ grā. Et oīs iustus habet hanc plenitudinē sufficientie. Alia ē plenitudo prerogatiue z ē in beata vgine maria. De qua Luce. i. Aue gratia plena. qr fuit maxima prerogatiua q. pcepit filium dei. Alia ē plenitudo numerositatis z copiositatis de qua Ephe. iiij. Ascendit sup celos vt adimpleret oīa que est in toto corpe ecclie z hec fuit in xpo: qr oīa dona q quasi mēbris ecclie sūt dispsa in xpo aggregata sūt. Alia ē plenitudo supabūdantie. De qua Joh. i. Vidimus gl'iam ei⁹ zc. Et de istis pōt intelligi qstio. ¶ Nota etiā q ē plenitudo grē extensiua q. s. extendit se ad multas gratias. Et etiā plenitudo intensiua q grā est tā intensa q nihil pōt sibi addi. z ea nulla alia pōt eē maior: Et qstio etiā intelligit de ista distictiōe d vtroq mēbro Et sic patet responsio.

Quarta questio queritur.

Quid sit gratia capitis sm eēntiā Utrū vicz sit quid creatū vel increatum Et nota q grā capitis in xpo ē sm quā xps ē caput ecclie. ¶ Rñdeo dicēdū ad predictorum intelligentiā ē notandum q caput in spiritualib⁹ transsumptiue dicit a capite in corporalibus. Omnis autē transferentes sm aliquā similitudinem transferunt. Et ideo caput in spiritualibus dicitur sm cōcomitantiam ad aliquam proprietatem capitis natural' In capite autem naturali hec tria reperiunt scz q est membris cōforme in natura est membrorū pncipium scz in situ est etiā influxiuum sensus z motus ī aliis membris. Et propterea in xpo reperiūtur omnes sensus pfectiori modo q̄ in aliis membris. Oēs autē has pprietates ē in xpo reperire respectu bonorū z iō valde rōnabiliter scā scriptura dic xpm eē caput ecclie. Sed pma pprietas scz cōformitas cōpetit ei rōne humane nature. Unde Aug⁹ super Joh. Uni⁹ nature sunt vitis z palmites. pptea. zc. Cetera vide in textu qui clarus est.

Utrum gratia capitis

sit alia q̄ singularis psone z grā vniōis Vide resolutionem in textu Juxta hoc, queritur.

Quinta questio. Utrū

mediante illa gratia scz capitis q ē ī xpo deus. i. trinitas influat sensū in oēm aliā creaturā habētē grā sive angelicā sive humanā. ¶ Rñ. ad pdictorū intelligentiā ē notandū q sensus in spūalib⁹ attendit quantū ad cognitiōē. motus quātū ad affectionē z dilectionē q ē pondus inclinans vnūquēq spm. i. vnāquāq naturā spūalē z trahēs ad locū sibi debitū Influere ergo motum z sensū ē causare in nobis fidē z dilectionē: sive fidē operantem p dilectionē sive cognitionē z amorem. ¶ Attendendū autem q cognitio z dilectio est in triplici differentia Quedam que respicit statum meriti: z hec dicitur gratuita. Quedā vero in q consistit subā premij. z hec dr gloriosa. Quedam est vtriq ānexa q nec ē d eēntia meriti nec pmij: sz de bñ eē vt st' reuelatiōes illusiōes. Scdm hāc triplicē driā cognitiōis z dilectōis ē dicere q grā capitis īfluat ī mēbra: grā īcreata effectiue sz creata meritorie zd ispositiue. nā ppt meritū passiōis xpi puissū patribus pcedentibus dedit deus grām recōciliationis:

ꝓpter exhibitum dat nobis gr̄am re/
cōciliationis habūdanti⁹ in qua quidē
gratia ē sensus cognitiōis ꝛ mot⁹ affe/
ctionis. Et rursus ꝓpter illā passionem
aperta ēianua vt omnib⁹ membris xp̄i
detur dilectio ꝛ cognitio gloriosa in qui
bus cōsistit ꝑfectio mot⁹ ꝛ sensus. Et h̄
eodē angelis mysteria multa reuelātur:
ꝛ gaudia multa referunt̄ de restauratio
ne sua que inueniūt̄ facta per xp̄m. Et iō
etiā ꝛ ipi acciplūt motū et sensū non in/
quā illū qui ē de essentia gr̄e ꝛ glorie sed
qui ē de ben: esse ꝛ ꝑfectione. ¶ Conce
dendū est ꝙ gr̄a capitis redūdat ī om
nes ciues supne hierusalem: licꝫ ſm pl⁹
ꝛ minus. Nā mag̃ in hoīes qui redimū
tur ꝙ̄ in angelos qui reintegrant̄ mag̃
ꝙ̄ in eos qui sequūtur aduentū eius ꝙ̄
in eos qui ꝑcesserunt: qꝛ clarius vident
ꝛ credunt ꝛ carismatū donis ampli⁹ per
fundunt̄ Propter hoc si passio ꝓmissa
tm̄ illis valuit vt illos ꝑ viā salutis per
duceret amplius passio exhibita ꝛ solu/
ta hoc debuit facere.

Circa decimam quartā distinctionē querit̄ primo. Utrū aīma xp̄i co/
gnoscat verbuꝫ cognitione
alia ꝙ̄ illa que ē ip̄m verbum ¶. Notan
dum ꝙ verbū interius ē noticia actual̄
ꝑfecta ꝛ diffinitiua alicui⁹ rei. ad dr̄iam
noticie cōfuse ꝓducta a memoria fecun/
da q̄ ē ip̄e intellect⁹ habēs obiectuꝫ sibi
p̄ns vel in se vel in sua specie obiectū re
p̄sentante. ¶ Nota ꝙ verbū capit̄ tripl̄r
Uno modo pro deceptione: vt ꝓba dat
omnis amans. Scd̄o modo ꝓut est vox
significatiua ꝑ modū fluxus vel fieri: et
ꝛ sic ē vna pars orationis. Tertio modo
ꝓ loquela que ē duplex: quedā interior
alia exterior q̄d̄ verbū vocale ꝛ exter.⁹
Interior loquela est verbū interius qd̄
est noticia. Uide in textu R̄nsionē. nā
textus est clarus

Querit̄ secūdo. Utrū
anima xp̄i in cōtemplando deū ꝯp̄hen/
dat ip̄m verbū sibi vnitū. ¶ Notanduꝫ
ꝙ cōprehensio capitur tripliciter. Uno
modo vt idē est ꝙ charitatis adhesio: ꝛ
sic capitur a Bernardo ad Eugenium
Si sanctus es cōprehendisti. Secūdo
modo idem ē qđ clare videre ꝛ perfecte
amare. ad Phil. iij. Si quomō app̄hen
distis in quo cōprehensus sum ꝛ sic disti
guitur cōprehensor a viatore. Tertio
mō idē ē ꝙ clausio int̄ terminos vl̄ fines
vt vinū cōp̄hendit̄ a dolio. ꝛ h̄ mō dici/
mus ꝙ de⁹ est incōprehensibil̄. ꝛ hoc vl
timo mō capitur in questionis titulo.
¶ Nota ꝙ apprehensio ꝛ cōprehensio se
habent sicut superi⁹ ꝛ inferius: qꝛ omis
cōprehensio ē apprehensio ꝛ nō ecōuerso
¶ Et nota ꝙ ſm Scotū due ꝯditiōes
requirunt̄ ad hoc ꝙ aliqd ab aliquo cō/
p̄hendat̄. Pria ē ꝙ intelligat ip̄m obie/
ctū quantum est intellig̃le. i. ſm omneꝫ
suā intelligibilitatē: ꝛ intelligēdo qcq̄d
ē in obiecto intelligibile scꝫ oē p̄dicatuꝫ
dicibile de illo obiecto. Scd̄a cōditio ē
ꝙ intellect⁹ sit tāte intelligibilitatis in
cōtēplando actiue quāte intelligibilita
tis ē ip̄m obiectū: ꝛ sic de⁹ ē ꝑincōprehen/
sibilis a creatura sed soli diuino intelle/
ctui ē diua eēntia cōprehensibil̄. ꝛ sic dꝫ
ad q̄stionē ꝙ aīa xp̄i nō ꝯp̄hendit ipsuꝫ
verbum diuinum quod est deus.
Responsionem quere ī textu.

Tertio querit̄. Utrum
aīa xp̄i in cōtemplādo deū defigat aspe
ctum in ip̄m lumen eternū ꝛc. ¶ Notan
dum ꝙ ē duplex lumē scꝫ corporale qđ ē
aliqua qualitas effectiue ꝓducta ab ip̄a
luce recepta subiectiue in corpore ꝑspi/
cuo illuminato. et istud est interio ꝛ spe
cies lucis. Aliud est spirituale qđ ē du/
plex scilicet creatum ꝛ increatuꝫ. Crea
tum est triplex. Quoddam est possibile
Quoddam est ip̄a potentia intellecti/

tiua vt illud ps. Signasti lumen. Secundu est accidentale et est actualis cognitio qua res cognoscitur. Tertiu est habituale et est quidā habitus glorie disponēs intellectu beati ad lumen accidentale quo videtur diuina essentia: ita ꝙ intellectus creatus nō posset assurgere ad cognitionē intuitiuā diuinitatꝭ sine eo. Et hoc lumen ponunt cōmuniter doctores: quāuis doctor subtilis dicat hoc lumen nō esse necessariū. Aliud est ergo lumen increatum siue eternū qđ potest capi dupliciter. Uno modo essentialiter: et sic est diuina essentia: et sic pater et filius et spiritus sanctus sunt vnum lumen. Secundo modo capitur personaliter: et sic possumus dicere ꝙ sunt tria lumina: in diuinis: et isto modo dicimus deū de deo lumē de lumine. Et de isto lumine est questio nostra et ē sensus. Utrū anima xpi in contemplando deū defigat aspectu. i. intellectū in ipm lumē qđ ē ipe deus. Respōsio patet in textu.

Quarta questio. vtrū anima xpi eadē cognitione habituali q̄ cognoscit verbū agnoscat alias res in verbo.

¶ Notandū ꝙ habitus pōt capi sex modis. Primo modo transcendenter a quo dicitur habere denotatiue vt ē vnum post pdicatū reponibile in pluribus predicamentis fm diuersos modos dicēdi. Alio modo p quodā respectu derelicto ex his que circa corpus sunt in ipo corpore: et sic ē vnū predicamētum. Tertio modo vt est quedā forma pfecte habita ab aliquo subiecto opposita ipi puationi: et sic ē vnum extremū puationi oppositū: vt est visus audit lumen et quecūqꝫ forma siue substantialis siue accidentalis que habet priuationē oppositā. Quarto pro qualitate perfecta habita ab aliquo et de difficili mobili ab eodē inclināte ipm ad perfecte operandū. Et sic est de prima specie qualitatis vt est: sciētia et etiam calor et frigus que disponūt ignem ad operandum: quāuis etiam calor et frigiditas ponantur in tertia specie q̄litatis: quia species qualitatis non sunt proprie species sed solum modi qualitatis. Quinto modo p qualitate acquisita ex frequētatis actibus: vt ē scientia et castitas: et talis qualitas est in pma specie qualitatis. Sexto modo capitur pro quocunqꝫ principio mouēte ad exeūdum in aliquā operationē siue illud principium sit substātiale siue accītale. Et hoc modo omnis forma substantialis et oīs forma accidētalis que ē principiū agendi di potest dici habitus. Illo mō etiam q̄libet rō cognoscendi obiectū est habitus cum sit ratio operandi. Siliter sic spēs intelligibilis et omnis siltudo rei ducens nos in cognitionē ipius rei cuius ē. et sic etiam deus est habitus cū dicatur rō intelligēdi oīa et exemplar omniū. Uerbū eñ diuinū ē quasi speculum oīa representans voluntarie tamē. ¶ Nota ꝙ triplex ē cognitio scꝫ actualis: habitualis: et virtualis. Actualis ē illa qua aliquid cognoscitur actualiter. Uirtualis ē in qua aliqđ itelligitur tāqꝫ aliqđ p se inclusū i prio intellectu: vt cogscēdo hoiem cognoscitur virtualiter aial. Habitualis cognitio ē q̄ obiectū ē pñs ipi intellectui ad hoc ꝙ intellectus prompte et expedite intelligat ipm obiectū cessante oī impedimēto. et sic species intelligibilis ē cognitio habitualis: qꝛ p eā intellectus ē pmptus ad intelligēdū obiectū cuius ē spēs cessante oī impedimēto. Et talis cognitio habitualis ē generatiua actualis cognitiōis. ¶ Uide resolutionē textus. Nota ꝙ fm phm scdo et tertio de aīa. Aia nra ē quodāmō oīa s. p siltudinē qꝛ aīa hñs spēm vel actū itelligēdi de re aliq̄ ē rei illi silis p suā spēm vel actū intelligēdi: iō dr q̄dāmō illa res. s. siltudinarie et intētionaliter. Ex hac auctoritate sumitur cōiter a doctoribus ꝙ ad hoc ꝙ intellectus aliquid intelligat necesse ē ipm assiliari rei cognite. etc.

Quinto qritur Utrum anima xpi cognoscat in verbo actu oia que cognoscit habitu. Cognitio actualis e qua intellect⁹ actualr fert in re cognita. Cognitio hubitual e qn obiectu sic e pns intellectui in rone intelligendi q intellect⁹ pot statim exire i actu elicitu cessante oi impedimeto: illo mo spes intelligibil dr cognitio habitual: z hoc mo vbu diuinu e cognitio habitual in intellectu beati cuiuslibz qz intellect⁹ beatus hns vbu sibi pns in rone actu intelligibil pot stati exire in actu elicitu cognoscedi vbu ipm z etiam alia obiecta. Nota q cognoscere habitualr h modo est idem qd esse in potentia, ppinqua cognoscendi. Uide textum.

Questio sexta. vtrum aia xpi cognoscat oia in vbo q cognoscit verbu. ¶ Notadu q tripl'x e noticia scz gl'osa qua aia xpi hz d dina eentia i vbo Alia e infusa q e p spes intelligibiles in intellectu sue aie in pmo instati sue creatiois a verbo impssas: sic dr de angel z Adam. Tertia noticia aie xpi e expimetal qua hz de rebz i ppzio genere Scdm pma noticia no pfecit: quia hec noticia gl'iosa nuqz creuit: nec etia scda noticia: scz infusa vl simplicis intelligetie creuit qz p spes infusas sibi in pncipio creationis sue aie cognoscebat oia q postea cognouit. Ille dr pficere in noticia q aliqd discit qd pri⁹ nesciebat. Scdm aute tertia noticia q dr expientie bn aia xpi pfecit: qz didicit ex his q passus e obedientia. Heb. i. Cognitio aut simplicis noticie cosistebat in habitibus z spebz: ipi aie xpi a pmozdio inditis ex bnficio pditozis. Cognitio vo expientie ssistebat i vsibz sensuu exteriozu. Om g habitus et spes inpsse fuerut ipi aie xpi in oimoda plenitudie. Hinc e q xps pficere no potuit in cognitioe simplicis noticie. Qz vero sensus exterioz ad aliquid ouerte batur de nouo ad qd prius ouersus no fuerat. Hinc est q in cognitioe experientie pficiebat. Iuxta q glo. dicit sup illo Luce. ij. Proficiebat iesus etate zc. Sicut carnis e etate proficere: sic aime gratia z sapientia Et sic anima xpi quauis non profecerit fm cognitionem simplicis notitie (q idez est qd scientia abstractiua) proficiebat tamen fm cognitioz experimentalem: nec no z etiam fm cognitione intuitiua Ille autem profect⁹ scientie experimental in xpo in duobus differt a profectu nostre cognitionis. Primo xps no proficiebat veniendo in noticiam rei prius incognite sed proficiebat alio modo veniedo scz per experientiam. In alio differebat qz erat solu fm apparentiam qz scz apparebat acquirere noticiam rei prius ignote: non tame sic proficiebat: quia omnia que scit sciebat noticia abstractiua. Nos aut proficim⁹ fm vez existentia: qz sicut apparem⁹ cognoscere rem pri⁹ ignota ita est d facto qz acquirim⁹ de nouo spem intelligibilem alicuius rei qua spem prius no habuim⁹: no sic e de aia xpi vt prius patet

Septimo querif vtru deus coicauerit aie xpi onnipotentiam sic comunicauit ei oisciam. ¶ Omipotentia e potentia actiua: causatiua: vel creatiua respectu cuiuscuqz causabil siue creabil. Et dr potetia loco generis. Actiua ad dria passiue causatiua vel creatiua ad driaz potetie qua pater generat filiu z qua pater z filius pducut spiritusanctu Et dr respectu cuiuscuqz causabil siue creabil ad maioze expssionem ¶ Ex quo sequif q impossibile non cadit sub omnipotentia nec etia oe possibile vt distinguif possibile ɔ impossibile qz filius z spussanctus sunt possibiles h modo z tame no sunt obiecta dine omipotetie sed solu possibile causabile z distinctum realiter a deo. ¶ Notandu3 q omnipotentia capitur dupl'r. Uno mo

do stricte que scz pot imediate causare omne causabile sine causa media. Et hoc modo oipotentia est solu credita a fidelibus nec phi hanc pcederent. Alio modo large q scz pot mediate vel imediate omne causabile: z sic pcederet phi q deus est omnipotens qz pot omnia possibilia causabilia mediate pcursu causarum secundarum. Oiscia e noticia cuiuslibz scibilis: ita q omiscia respicit omne scibile Ex quo sequit q omiscia ad plura se extedit q omnipotentia: qz plura sunt scibilia q sint causabilia. qz deus e scibilis: z tamen no causabil z omne causabile e scibile z no ecouerso. Omniscia est duplex. quedam habitualis: alia actualis. Actualis est qua actu iudicat de omni scibili z actualr cognoscit oe scibile. Alia omniscia e habitual q est per spes intelligibiles innatas vel inditas a pmordio alicui intellectui: z hoc modo aia xpi habet bene omiscientia habituale quia habet species sibi inditas a primordio sue creationis omniu intelligibiliu: z in illr cognoscit oia habitualr. ¶ Responsio in textu. Nulli creature pot deus coicare omnipotentia p natura: qz sic excellentia diuinitatis. i. ipa diuinitas: nulli potest comunicari sic forma vel proprietas accidental vel essential: sic nec oipotetia qz omnipotentia dei no est nisi voluntas dei q no pot coicari creature tanq forma: io aie xpi no pot oipotetia coicari: licet aute p natura omnipotentia non sit coicabil creature: coicat tn ipi huanitati xpi p coicatione ydiomatu q ortu hz ex psonali vnioe. Sic em possum dicere q ho e de: ita possum dicere q ho e oipotens: vide textu z ronem quare. zc.

Circa quintadecimam distinctione querit Utrum cogruu. i. pueniens fuerit tales defect repiri.

¶ Duplices sut defectus. Quida generales: z sunt illi qui dicunt de omnibus hominibus vt fames z sitis z mori. zc. Defectus speciales sunt illi qui non conueniunt omnibus: vt esse gibbum cecuz zc. Et sic christus no assumpsit hos defectus. Iterum duplices sunt defectus humane nature. Quidam sunt culpabiles vt superbia: nec de istis e questio. Alij sunt qui de se non sunt culpabiles: sed sunt ordinantes ad culpam: vt sunt motus carnis z dicuntur primi motus: nec etiam christus istos cosumpsit: z de istis est ignorantia: quia multi faciut ex ignorantia que non facerent si no ignorarent. Alij sunt qui non sunt culpabiles nec trahentes ad culpam: vt esurire sitiri z mori: z istos christus assumpsit. ¶ Si omnes passiones nostre essent de vno latere z passioes christi d alio. passiones christi preponderarent qz martyres habuerunt refrigerium: vt patet de Laurentio: christus autem non. qz summum dolore habuit. ¶ Responsio absq dubio congruum fuit christum assumere naturam nostram cum defectibus z passibilitatibus. Et hoc ex triplici ca principaliter videlicet.
Propter precium nostre salutis.
Propter exemplum virtutis.
Et propt fulcimetu nostre fragilitatis.
Primo propter precium nostre salutis: quia proposuerat nos redimere no corruptibilib auro z argeto sed preciosissimo sanguine suo: z anima sua ponere p animabus nostris. Ad hoc autem non eet idoneus nisi natura deficiente z passibilem assumpsisset: z ppterea defectus nostros z penalitates debuit i seipo habere. Alia etia ex causa cotrarium fuit hoc ipm vicz propter exemplum virtutis: spealiter aute humilitatis patietie z pietatis: quibus mediantib puenitur ad celum: z in quibus christ voluit nos

imitari ipm. fm illud Matth. xi. Disci/te a me zc. Tertia ratio est propter ful/cimentũ nostre fragilitatis: ob quaz na/tura rationalis habet in se difficultatez ad credendũ vera z irascibil' ad sperãdũ ardua z concupiscibilis ad amandũ bo/na. Et ideo voluit xps nõ tm̃ nob simi/lari in natura sed etiã in defectib9 z pe/nalitatib9 vt manifestando in se verita/tem humane nature pberet in se fulcimẽ tum nostre rõnali ad credẽdũ. Ostendẽ/do nihilomin9 imẽsitatẽ sue mĩe p su/sceptionẽ nostre miserie pberet irascibi/li fulcimentũ ad sperãdum. Ostẽdẽdo magnitudinẽ sue beniuolentie preberet ↄcupiscibili incitamẽtũ ad se amanduz Et ideo licet incõgruũ videatur hmõi defect9 repiri in xpo si p se ↄsiderẽt: tñ si ad finẽ referant magna repitur congrui tat' cõdescendentia. Ad hoc enim xps assumpsit naturã humanã vt nobis i il/la eternã vitã mereret quã prim9 parẽs nobis abstulit: sed meritũ precipuũ con sistit in tolerantia passionũ z defectuuz humanaz: qz g decuit xpm pcipue meri to mereri decuit: z per cõsequẽs defect9 z passiones in ipso reperiri: ergo' zc.

Nota q sancta trinitas decreuit nul lum bonum dare humane nature nisi p pter meritũ passionis xpi: nõ q christus assũpserit defectus culpabiles sed soluz penales: quia talis infirmitas potest ẽẽ materia exercende virtutis. Virt9 eniz fortitudinis exercet potissime in ppessi one terribilium eoz maxime q mortẽ in ducunt: z hec spẽs fortitudinis ẽ nobili/or: qz dz patientia ẽ nobile vincẽdi gen9 Vincit em̃ qui patitur. Alia est species fortitudinis p quã repelluntur repellẽ/da fm rectũ dictamen rationis: z potest fm Scotum in tertio dici bellicositas: que non est ita nobilis sicut patientia. In passione autem sua christus abscon dit fortitudinem potestatis z bellicosi/tatis qua potestate ↄstrauit hostes su/os in orco expulit demones a corporib9 obsessis: qua etiam expulit vendentes z ementes de tẽplo z alia huiusmodi mul ta perfecit in vita sua Hec fortitudo. s. potentie in cruce abscondita fuit forti/tudo aũt iusticie (id est patientie z hu/militatis) nõ fuit abscondita: sed tunc maxime enituit per quã hostes spiritua les qui sũt peccata: z demones vno cru/cis sue verbere prostrauit: portas infer/ni fregit z ianuam celestis patrie electis aperuit z hoc per penã crucis que nõ est inflicta necessitate que ẽ inordinata (ni si culpa precesserit in eo qui punitur). sed per penã voluntarie assumptã: que nõ requirit culpam pcessisse in eo q puni tur sed solum in eo pro quo ille punitur Et sic medicus noster xps curauit vul/nera peccatoz nostroruz per contraria. Iuxta illud contraria cõtrarijs curant quia principiũ nostre corruptionis fuit delectatio inordinata in esu ligni vetiti: sic xps passus ẽ in ligno sũmũ dolorem: in gustu felli z aceti amarissimi: z sic de/fect9 z penalitates nostre egritudine cõ trariant z aduersant pensata eius cã et origine. Vl' fm scm̃ Bonauen. illa au/ctoritas: cõtraria ↄtrarijs curantur zc. Intelligit q̃tũ ad prima curãtia sicut ẽ grã q curat culpã: q̃tũ vero ad prima pitatẽ non semper habet. qz dolor ẽ me/dicina doloris sicut dolor xpi fuit medi cina doloris nostroz quos per pctã me/ruim9. ¶ Nota q duplex ẽ virtus scz na turalis z moralis. Et fm hoc duplex ẽ pugna z duplex victoria. Vna q ṽtutẽ naturalẽ respicit: alia que respicit ṽtu/tem moralẽ. Pugna ergo z victoria con tra peccatũ spectat ad virtutẽ moralez. Xps autem cũ venit ad vincendum ad uersariũ venit ad expugnandũ z deuin/cendũ petm̃: z iõ ṽtus moral' cõpetebat ei vt posset supare: z de pctõ supauit in/imicos in acere eleuat9. Et de ista virtu/te dicitur Esa. v. Cõsurge consurge in/duere fortitudinem brachij zc. ¶ Vir/tus autez naturalis in nllo conferebat

ad hanc victoriā quin potius eius oppo/situm. Magis eñ vincitur z diabolus z pctm̄ in humilitate et patientia. Scd̃e corint. xij. Virtus in infirmitate perficitur. Pōt etiā auctoritas predicta intelligi de fortitudine potētie z hoc in resurrectione sua. Vis humiliatio virtuosa z laudabilꝰ ortū hꝫ ex discretiōe rōis nō ꝗ pcedere dꝫ ex ipetu sed ex cā rōnabili.

Secūdo querit̃. Utrū

xp̄s assumpsit oēs defectus nr̄os. ¶ Rñdeo xp̄s nō accepit defectus culpabiles vt supbire furari mechari: qꝛ pctm̄ nō fecit ꝛc. Nec etiā defectus descendentes a culpa vt sunt ignorantia z primi motus et rebellio carnis ad spiritum: quia fuit minister iusticie omnino segregatus a peccato. Alios autē defectus naturales seu generales z penales qui sequuntur totā naturaꝫ humanam: vt fames sitis decuit xp̄m accipe: qꝛ tales faciūt ad veritatē nature humane ostentationē: z ad opis ppter qd̄ venerat cōsummationeꝫ. Defectus aūt psonales vt sunt cecitas z huius nō assumpsit. ¶ Nota solutioneꝫ tertij argumēti. Dicēdū ꝙ nīa dñi semper se ostendit salua rectitudine iusticie et ordine sapientie ideo nullos defectus debuit xp̄s assumere q̄ nō essent ordinati ad nr̄m pfectū z expeditionē nr̄e salutis. Multi eñ sunt q̄ potius impediuissent q̄ȝ iuuissent. Sicut defectus mēbrorum vel sensuū z aliorum similiū.

Tertio querit̃. Utrum

in christo fuerint a natura an a voluntate id ē si voluntarie assumpsit. ¶ Rñdeo dicēdū ꝙ sicut dicit magister in lr̄a. Ex alia z alia cā sunt isti defectꝰ in xp̄o z nobis. In nobis eñ sunt ex necessitate contracti: sed in xp̄o sunt ex volūtate assumpti. Et hoc pꝫ sic. Nos eñ istos defectꝰ trahimus a parentibus ppter legē ppagationis z pter legē cōcupiscētie ex cuius cōcupiscētie reatu insunt pli: dico ppter legem concupiscētie que militat in illis membris. Nam passibilis generat passibilem z hñs legē ꝯcupiscentie in mēbris generat filiū subiectū cōcupiscētie ex cuius cōcupiscētie reatu insunt pli oēs penalitates. Et ppterea dicūtur iste penalitates in nobis cōtracte q̄si ex cōcursu duoꝝ tracte videlicet ppagatiōis nature z corruptionis cōcupiscentie. In xp̄o aūt secus est ipe eñ neutro mō fuit ppagatus nec sm ppagationē legis naturalis: nec sm corruptioneꝫ libidinis. Sed spūssanctus aduenies in ipsam fecūdās carnē eius ab omni feditate corruptiōis purificauit passibilitatē tñ reliquit. Et illa aūt carne sapientia pr̄is scꝫ ipse filiꝰ dei edificauit sibi corpꝰ imaculatuꝫ. Et illud corpus vniuit sibi cū aīa rationali que quidem imunitateꝫ habuit a culpa z in se: z in carne ꝯiūcta. Et sicut imunitatem habuit a reatu culpe sic sm ordinem diuine iusticie imunitatem habere debuissꝫ a passibilitate miserie. Qꝛ ꝗ in carne illa remansit penalitas hoc fuit ex dispensatiōe ipsius assumentis ꝯcurrēte simul accepta ratiōe illius anime rationalis q̄ in īstāti sue creatiōis habuit vsū cognitionis z placuit sibi tali corpi vniri propter salutem generis humani. Et sic patet ꝙ tales defectus fuerūt in christo non necessitate generationis sed voluntate dispensatiōis: voluntate inquaꝫ diuina preueniente: sed voluntate creata concomitante. Dico autem ipsos fuisse a voluntate diuina non tanq̄ȝ affligēte de nouo sed tanq̄ȝ relinquēte z acceptante cum in eius potestate et arbitrio essent defectus illos excludere. ¶ Quicunq̄ȝ implent preceptum domini et ad intentioneꝫ suam z in charitate merētur vitam eternam.

Quarto querit̃. Utrū

christus habuit ignorantiam in rationali id est in intellectu. ¶ Notandum. Qꝛ habemꝰ tres potentias vel vires in ani

ma nostra scilʒ cõcupiscibilem irascibilem ꝛ rõnalem. Uis rationalis nõ est nisi intellectus. Uis ꝯcupiscibilis ꝛ irascibilis sunt duplices quedã sensitiue ꝛ organice. Alie intellectuales ꝛ nõ organice. Organice sũt q̃ habẽt organa sua iuxta cor. Unde cõcupiscibilis habet quãdam pelliculã iuxta cor q̃ dilataꝛ qñ homo gaudet siue qñ hʒ dilectationẽ q̃ etiã restringitur qñ tristaꝛ ꝛ angustiaꝛ. Alia vis scʒ irascibilis hʒ vnã aliã bursaʒ scʒ pelliculam etiã iuxta cor. Duplicia aũt sunt obiecta illarũ viriũ q̃dã sunt q̃ sunt pmo appetibilia ꝛ q̃daʒ que sunt primo fugibilia: vt cibus est obiectũ primo cõueniens aĩali qꝛ sine cibo nõ potest viuere: absentia aũt cibi ẽ obiectũ primo disconueniens. Alia sunt obiecta scđo appetibilia ꝛ scđo fugibilia: vt ammouens cibum animali est obiectum scđario discõueniens vindicabile vero secũdario appetibile ꝛc. ¶ Uis aũt concupiscibilis ꝛ irascibilis inq̃tum sunt in pte intellectiua (ꝛ dicunꝛ intellectuales ꝛ nõ organice) sunt idem cũ voluntate ꝛ differũt solũ ex pte obiectoꝝ scʒ amatoꝝ vel odibiliũ. ¶ Notãdũ ꝙ ignorãtia capiꝛ tripl'r scʒ priuatiue ꝛ sic ignorãtia nõ est nisi carentia sciẽ in subiecto apto nato. Negatiue vt lapis dicit cec⁹ p negationẽ. Cõtrarie vt illi q̃ volunt venire p argumenta ꝛ rationẽ ad cognitionẽ veritatis vt si homo negaret ꝙ hõ est animal rõnale et de similibus. ¶ Respondeo ꝙ sicut nõ assumpsit peccatum sic nõ assumpsit defectũ ignorãtie ex pte intellectus. Et ratio huius est: qꝛ nec ipm decebat nec nobis expediebat. Ipsum non decebat: qꝛ anima eius debuit esse deiformis et per ꝯñs repleta luce sapientie ꝛ rectitudine iusticie: ignorantia auteʒ est priuatio scientie: ꝛ potest esse via in erroꝛe ꝛ obliquationem a rectitudine iusticie ac per hoc christo nõ competebat. Nobis etiam nõ expediebat si quos venerat redimere nesciuisset dirigere. Si enim ipe defectum ignorantie habuisset nos redimere nesciuisset dirigere etiaʒ nesciuisset quia si cecus ceco ducatũ prebeat ambo infouẽã cadunt. Et ideo nec ipsum decebat nec nobis expediebat ꝙ talem defectum assumeret concedenduʒ est ergo ipsum defectum ignorantie nequaq̃ in se habuisse. ¶ Contra hanc resolutioneʒ videtur dicere apostolus vbi ait. Sciẽtia inflat sed christus summe se humiliauit. g ꝛc. ¶ Dicendum ꝙ est loqui de scientia put est absq̃ charitate et a charitate diuisa vel prout charitati cõiuncta. Prout est a charitate diuisa id est contraria sic dicit apl's ꝙ inflat: put vero est charitate coniuncta: sic nõ est via ad inflationem: sed potius ad rectitudinem ꝛ edificationem ꝛ humilitatem. Ex cognitiõe enim sui ꝛ dei consurgit perfectõ humilitatis et h̃ scđo modo fuit in xp̃o. Uel alia solutio põt dari scʒ ꝙ debʒ capi abstractũ pro concreto. Scientia id est sciens occasione accepta: non data: inflatur Xp̃s in sua infantia habuit defectum eloquẽtie. g ꝛc. Uide textum.

Quito queriꝛ. Utrum in xp̃o fuerit passio tristicie passio que ẽ tristicia ꝛ est ꝯstructio irãsitiua. ¶ Nota Q ꝛ hoiem nõ ꝯtristari de quibus hõ dʒ illđ nõ ẽ sapiẽtie' sʒ duritie. Passio tristicia: ꝛ doloꝛ distiguũꝛ qꝛ sicut doloꝛ est carnis ita tristicia ẽ ipsi⁹ animi offensio Quia doloꝛ ppꝛie est in pte sensitiua iõ nõ est doloꝛ in animabus ꝛ demonibus Tristicia aũt est in aĩa vel in parte intellectiua ꝛ hoc loquendo ppꝛie ꝛ nõ large Uñ fm augu. xiiij. de ciuitate dei. c. xv. Doloꝛ est offensio aĩe ex carne: ꝛ q̃dã ab eius passiõe dissensio. Tristicia vero est dissensio ab hꝫ rebus q̃ nobis nolẽtibꝫ accidunt. ¶ Rñdeo absq̃ dubio sic textus euãgelicus dicit in xp̃o fuit vera tristicia ꝛ summa nõ tamen oĩno quomodo in nob est. Est eñ q̃dam tristicia que est preter ratiõis imperiumꝛ ista consurgit

et quadā necessitate et surreptione sicut motus primi ⁊ hec cōis est sapiētibus et insipientibus bonis et malis: ⁊ hec nō fuit in xpo: q̄ȝ disponit ad pctm̄. Alia ē ꝯtra ratiōis iudiciū rectū in qua ratio subijci tur sensualitati vt qn̄ aliquis ex tristicia vellet malū proximo Alia est tristicia q̄ est subiecta rōnis imperio ⁊ iudicio ⁊ est qn̄ quis tristatur ratione dictante ⁊ suadente ipsum tantū et taliter sup aliquo debere tristari: ⁊ ista fuit in xpo tm̄. quia de nullo tristatus fuit: nisi fm qđ dictabat ei ratio ⁊ hoc innuitur Joh. xi. vbi dicitur iesus ifremuit se spiritu in quo ostē ditur ꝙ turbatio ⁊ tristicia rationi non presidebat sed subiacebat Nunq̄ȝ tamē fuit perturbatus id est pfecte turbatus.

Sexto queritur. Utrū in xpo fuit passio vel affectio ire: ⁊ est cōstructio intrāsitiua. ¶ Capit passio pro quadam qualitate cōsequente actum in tellectus Jra pt esse in pte sensitiua ⁊ in parte itellectiua Jra in parte sensitiua vocat dolor. Jn pte intellectiua vocatur tristicia. ¶ Duplex est ira scȝ per zelū de qua dicitur Jrascimini ⁊ nolite peccare Jra enim nō semper sonat in viciū sȝ in virtutē Scđo est ira per viciuȝ: ⁊ est illa que absorbet equitatē: vt qn̄ aliquis paratus est facere alteri qđ nō vellet sibi fieri ex deordinatione voluntatis. Jllo modo fm aristote. ij. rethorice. Jrasci est appetere vindictam propter appētem rationem: idem propter apparentem vituperationē ¶ Responsio ad q̄stionē. Notandum ꝙ quadruplex est ira q̄dam detestatōis Alia inquietationis. Alia turbationis partis sensitiualis tm̄. Quarta est ira cōmotionis et obnubilationis partis itellectualis. Prima est illa qua aliquis peccatum detestatur pō. Jrascimini ⁊c. Et ista fuit in xpo imo tota trinitas fuit illo modo irata in trāsgressione ade. ¶ Arguit sic Jn quocūq̄ȝ est ponere zelum vindicte est ponere motū ire sed in xpo fuit zelus vindicte sicut patȝ eiecit ementes ⁊ vendētes de templo ⁊ ⁊c. ¶ Respondent doctores antiqui ⁊ dicunt ꝙ deus irascitur figuratiue tm̄. Sed scotus dicit ꝙ vere et formaliter. ¶ De scđa ponitur tale dictum xps habuit illam in parte sensitiua vt pȝ ex textu euāgelij. Habuit eīm dolorē acerbissimū q̄ȝ tenerrimum habuit corp⁹ in quo fuit passus ⁊ maxime in manibus ⁊ pedibus in quibus maxime viget sensus vn̄ legit Q ⁊ a planta pedis vsq̄ȝ ad verticem capitis nō fuit in eo sanitas. ¶ Jra cōmotionis fuit etiā in xpo in parte itellectiua fm illud cepit tedere ⁊ pauere. Licet nō perturbationis et etiā qn̄ eiecit vēdētes ⁊ emētes de tēplo. ¶ Differētia est inter spiritum ⁊ aīaȝ q̄ȝ spūs capitur pro anima intellectiua. Aia autem capitur aliquando p anima sensitiua vt pȝ in li. de spū ⁊ anima. ¶ Jsta cōmotio siue turbatio q̄ dicit deflectionē rōnis ab equitate non presidebat rationi sed subiacebat. ¶ Jlla est ira obnubilatiōis q̄ excecat ⁊ obnubilat intellectū. Et ista nunq̄ȝ fuit in xpo ⁊ ¶ Per istā distictiōeȝ soluunt argumenta. Pria argumēta pbāt ꝙ habuit tres prios modos. Sȝ nota lȝ xps nō habuit iram detestationis respectu mali pene: q̄ȝ voluntarie assumpsit: tm̄ habuit respectu mali culpe: vt probāt argumenta añ oppositū imo tota trinitas. ¶ Jrā turbationis vel inquietationis ptis sensualis patiebatur inq̄ȝtuȝ poterat vnde Johānis. xi. Jesus autem infremuit spiritu ⁊ turbauit seipsum in pte sensitiua. ¶ Cōmotionis ira etiam fuit in christo scȝ partis intellectualis fm illud Repleta ē malis anima mea lȝ haberet etiā summuȝ gaudiū. Et lȝ ꝯtraria nō possint in eodē ēe naturalr pñt tm̄ eē p diuinā potētiā. Pōt etiā dici ꝙ hūit summā leticiā ⁊ summā tristiciā respctū diuersoꝝ obiectoꝝ. q̄ȝ summā leticiā hūit fm ptē itellectiuam summam tristiciā de peccatis nostris et ingratitudine iudeoꝝ: hūit nihilominus

summū gaudiū de deo fm scʒ ꝑtem intel lectiuā:qꝛ fm ꝑtem sensitiuam repletus erat malis pene a planta pedis ⁊c. Ira obnubilatiōis nunq̄ fuit in xp̄o que vocatur vicium.

Queritur incidentaliter. Utrum xp̄s habuerit timorem: Et arguitur ꝙ nō Scribitur em̄ prime iohis quarto Perfecta charitas foras mittit timorem sed xp̄s habuit perfectissimam charitatē ergo nullus videtur in eo timor fuisse. Item Aug. li. lxxx. triū qōnū. Signum ꝑfectionis est nullus timor sed in christo fuit summa ꝑfectio ergo nullus oīno fuit in eo timor. Iteʒ nullus timet qđ pōt effugere: sed xp̄s cert⁹ erat oēm penā se posse effugere ergo videtur ꝙ nihil timebat. ¶ Rñdeo dicēduʒ ꝙ timor est in triplici differentia. Quidam enim est gratuitus:quidam libidinosus:⁊ quidā naturalis:inter vtrumq̄ medius. ¶ Timor gratuitus est in triplici differentia Quidā est timor pene:⁊ vocatur timor seruilis qꝛ habet vnum oculū tm̄. Quidam ē timor offensi:⁊ iste ab aliquibus vocatur timor inicialis et habet duos oculos:qꝛ respicit penā ⁊ offensam. Ali⁹ est timor reuerentie:⁊ iste vocatur timor filialis. Prima ⁊ scđa differentia timoris nō fuit in christo ꝑ eo ꝙ ꝑfecta charitas foras mittit timorē vtrūq̄ Sed fm tertiā differentiā fuit in xp̄o:qꝛ sic a ꝑfecta charitate nō expellitur sꝫ potius cōsummatur fm illđ ysaie. xi. Replebit eū spūs timoris domini. Et fm illud ps̄. Timor dñi sctūs ꝑmanet in seculū seculi. Et per h̄ pataʒ rn̄sio ad primū obiectū. ¶ Est etiā alius timor libidinosus et iste similiter est in multiplici differentia:qꝛ qđā est timor mundanus ⁊ alius timor humanus. Et nullus istorum fuit in xp̄o nec etiā est in viro perfecto. Et sic intelligitur verbū Augu. ꝙ signū ꝑfectiōis est null⁹ timor Et ꝑ hoc pꝫ ad scđm. ¶ Est iterū tertio timor naturalis iste est in triplici dr̄ia. Quidam est sensualitatis preuenientis ratione quidā sensualitatis subiacentis rationi. Quidaʒ vero ipsius partis rationalis. Primus timor ē nature corruptę:⁊ quodāmodo inordinate similiter ⁊ tertius: Secundus vero est nature corrupte sed tamen ordinate. Quāuis ergo fuerit in christo defectus passibilitatis tamen nō fuit defectus inordinationis ⁊ viciositatis. Et hic est ꝙ fuit in christo timor medio modo non primo vł tertio modo. Et per hoc patet tertiū obiectum. Nota ꝙ timor naturalis non est a spiritusancto per moduʒ gratie:qꝛ est a natura:tamen potest stare cum gratia ⁊ charitate. Et sic patet ꝙ sunt septem timores. Primus naturalis. secūdus mūdanus. tertius humanus. quartus horribilis. quintus seruilis. sextus initialis septim⁹ filialis. ¶ Timor naturalis ē ille qui oritur a natura quo quilibet naturaliter timet incōmoda nociua ⁊ ꝯtraria sibi: in ista diffinitiōe sunt due particule. Prima ꝙ iste timor oritur a natura quo quilibet ⁊c. ¶ Primum correlariuʒ Iste timor fuit in xp̄o sicut ⁊ vera tristitia:qꝛ timuit nociua ⁊ cōtraria carni sue que scʒ passurus erat a iudeis ideo dicebat: tristis est anima mea vsq̄ ad mortē. Et nisi de⁹ ⁊ diuinitas preseruasset eum fuisset mortu⁹. ¶ Scđm correlariū iste timor nō est viciosus qꝛ nō fuisset in xp̄o si fuisset viciosus. ¶ Tertium correlarium Iste timor non est meritorius de se vite eterne:quia nullus potest mereri ex puris naturalibus quia meritum ortuʒ habet a charitate ⁊ nō a natura sicut iste timor oritur a natura. ¶ Scđs timor ē mūdan⁹ q̄ nascitur a concupiscentia inordinata bonorum temporalium ⁊ dicitur timor mundanus scilicʒ quo aliquis mallet offendere deum mortaliter q̄ꝫ ꝑdere bona temporalia. In ista descriptione etiam due particule sunt: prima quo aliq̄s ⁊c. scđa bona tēpalia qꝛ iste timor respicit bōa tꝑalia. ¶ Timor hūan⁹ ē ille

quo intantū se diligit aliquis: vt vellet deum offendere mortaliter. ꝙ pati mortem vel aliquā grauem infirmitatē. In ista descriptiōe sunt due particle. Pria est quo se diligit aliqs iordiate. ¶ Cor. primū. Ille timor nascitur a cōcupiscentia iordinata sui. Ois eñ timor pcedit ex amore. Quattuor eñ sunt diligenda ex charitate post deū: primo anima propria. scdo anima pximi. tertio corpus pprium et quarto corpus pximi. Quare est ꝙ ego timeo ifirmitates corpis ꝛ mortem: qꝛ diligo corpus meum. Scda particula quo aliquis vellet offendere deuꝫ mortaliter quam pati mortem vel aliaꝫ grauem infirmitatem pꝫ qꝛ Omne nolle p̄supponit velle ꝛ amor cōcupiscētie p̄supponit amorem amicitie. Exemplū de isto timore: vt qs minaret alicui: nisi fornicaret occideret eū. Si ille eligeret fornicari ꝙ euadere mortē peccaret mortaliter. Deberem magis velle ꝙ deus annihilaret oēm creaturā sub eo ꝙ ipsum offendere mortaliter qꝛ p nulla re mūdi peccanduꝫ est. Timor iste pꝛhibet a xpo in euangelio ibi. Nolite timere eos q occidunt corpus ꝛc. est preceptū (fm glo.) sed potius eum timete ꝛc. est exhortatio Ibi pꝛhibetur timor mūdanus expresse ꝛ p ꝯsequens prohibetur timor human⁹ qꝛ bona temporalia sunt minima bona. ¶ Scdm correlariū Isti ambo timores sunt culpabiles ꝛ viciosi sp et nūꝙ sunt meritorij. ¶ Tertium correlariuꝫ. Isti duo timores nūꝙ fuerunt in xpo patet qꝛ nullum viciū fuit in xpo. ¶ Quart⁹ timor scꝫ horribilis est quo qs timet cuꝫ magna ꝯfusione ꝛ turbatōe maior ne pena sibi ifligat a deo p pctis a se cōmissis a quibus cū nō vult cessare sed in ipsis pmanet obstinatus: ꝛ iste timor est in hominibus obstinatis damnatis ꝛ demonibus vt pꝫ p iacobū demones credūt ꝛ cōtremiscūt scꝫ timore horribili: et timore seruili. Scdm illud sapientie. v. Vidētes turbabūtur timore horribili. Ideo est semper cum confusione ꝛ turbatione ¶ Correlariuꝫ primū Demones habēt fidem informē: qꝛ bene credunt qd deus est omnipotens ꝛ sciunt qd deus posset eis infligere maiorem penam ꝙ habent et ideo timent timore horribili ne deus eis infligat. Unde etiam damnati et demones valde timent diem iudicij: qꝛ tūc recipient maiorem penam ꝙ nunc habebant. ¶ Correlariū. ij. Ista est heretica ꝙ timor seruilis est in dānatis. sꝫ bñ horribilis timor. Reperitur etiam in hominibus viatoribus despatis: vt in cayn q semper fuit timidus et timebat semp ne deus fligeret maiorem penam qꝛ occiderat fratreꝫ suum Judas etiam timebat ne de⁹ puniret eum acriter ideo se suspēdit. ¶ Correlariuꝫ. iij. Timor horribilis de se non est viciosus nec meritorius sed pprie penalis qꝛ continue timet isto timore in penam peccatoꝝ suoruꝫ ꝛ ideo nō fuit in xpo iste timor. ¶ Quintus timor in ordine dicit seruilis. Et ē fm augustinum quo quis timet penam gehennam: ꝛ quo quis continet se a peccato et a vicijs: quo etiam presentiam iudicis ꝛ penas pro peccatis ab ipso infligendas metuit. Ad veritatem copulatiue requiritur vtraꝙ pars esse vera. Ideo augustinus facit copulatiuam in diffinitione ista Impossibile est timorem seruilē esse in demonibus ꝛ damnatis. qꝛ impossibile est ꝙ cessant a peccatis ꝛ hoc intelligit de potentia ordinata: qꝛ qui in sordibus est sordescat adhuc. ¶ Nota ꝙ de ratione istius timoris sunt duo scꝫ timere penam gehēnam. Et scdo quo quis continet se ꝛc. Ideo peccatores qui audiūt p̄dicare penas inferni ꝛ nō cessant a vicijs ꝛ pctis non habent hunc timorem. Iste timor est preparatorius ad grām ideo fac cessare a pctis p̄s. Initiū sapiētie timor domini. lꝫ hec auctoritas possit intelligi de timore initiali. Exemplū de acu q penetrat pānum. sed nūꝙ remanet in panno qꝛ iste timor iducit graciā in anima

ſicut acus filū in pannū. Tertia ꝑticu/
la quo pn̄iaʒ iudicis ⁊c̄. Non tn̄ propter
penas infligendas in iudice: ſed ipm̄ iu/
dicem timet ille ꝗ ſeruilem timorē habꝫ
¶ Correlarium primū. Timor ſeruilis
nō eſt in btis vt pꝫ per diffinitionē hui⁹
timoris: qꝛ ꝑfecta charitas foras mittit
timorem. ¶ Scdm̄ correlariū. Nec fuit
in xp̄o lꝫ nō ſit culpabilis: ſed virtuoſus
et bonus ſed inſufficiēs. ¶ Tertiū corre
lariū. Nec etiā eſt in viatoribus ꝑfectis
iuſtis ⁊ ſctis qꝛ timēt deū ſicut prēꝫ ⁊ nō
propter penā infligēdā. ¶ Quartū cor/
relariū. Timor ſeruilis nec eſt in pctōri
bus obſtinatis ⁊ ꝑmanētib⁹ volūtarie in
pctīs ſuis. Iſtud ꝓbaꝛ ꝑ ſcdā ꝫ ptē copu/
latiue diffinitiōis timoris fuit. ¶ Qui/
tū correlariū Nō pōt eſſe in dānatꝫ ⁊ de
monibus qꝛ q̄ꝫtuncūqꝫ timeāt demones
nūqꝫ tn̄ ceſſant a pctis: ⁊ iſte eſt monocu
lus: ⁊ ideo impꝑfectus. ¶ Sextū correla/
rium Timor ſeruilis eſt bonus moraliꝛ
ſiue virtuoſus ⁊ laudabilis. ¶ Septimū
timor ſeruilis eſt bonus et vtilis vt dicit
auguſtinus. xxxiiij. diſt. infra. ¶ Octa/
uum correlariū Multū reprehēſibiliter
et vituꝑabiliter p̄dicaꝛ in eccl'ia ſctā dei
timorē ſeruilē eſſe vanū ⁊ inutilē. ¶ Sex
tus timor eſt initialis. Et eſt ille ꝗ ſuc/
cedit timori ſeruili qꝛ eſt virtuoſior ⁊ eſt
quo ꝗs timet peccare ꝑtim ꝓpter penaꝫ
partim ꝓpter dei amorē ſiue amore iuſti
cie quo etiam timetur iuſticia gehēne: lꝫ
minus principaliter. Sed ꝑ hūc timorē
timeꝛ deus principaliter. ¶ Propō pria
Iſte timor videlicet inicialis ſtat cū cha
ritate nec foras mittitur. ¶ Propō ſcda
Iſte timor nō fuit ī xp̄o qꝛ reſpicit penā
in ꝑte nec etiā eſt in btīs ſtat tn̄ in nouiꝛ
cōuerſis ⁊ nouiter iuſtificatis. Vn̄ notā
dū. Qꝛ duplex eſt initiū ſcilꝫ extrinſecū
⁊ itrinſecū Initiū extrinſecū ē ipe timor
ſeruilis. initiū ꝟo itriſecū eſt timor initi/
alis ⁊ manet in ſeculū ſecl'i. ¶ Septim⁹
timor eſt filialis quo quis ſolūmodo ex
amore ⁊ charitate timet offendere deuꝫ
et ſeꝑari a deo. Non eſt ibi intuitus pe/
ne ſed ſolū amoris. Et iſte timor fuit in
xp̄o qꝛ virtuoſiſſimus eſt ⁊ optimus. Et
dicitur filialis qꝛ btī timent ſeꝑari id eſt
nunqꝫ vellent pro quacūqꝫ re mundi ſe/
parari ab eo vel id eſt non volunt ſed ſci
unt tamen ꝙ nūqꝫ poſſunt eum offende/
re ⁊ per cōſequens nec ſeꝑari ab eo ergo
timor ſeruilis bonus: initialis melior: fi
lialis optimus.

Circa diſtinctio/
nem ſextādecimā queritur
primo. Vtrū in xp̄o fuerit
vera paſſio doloris. Notan
dum ꝓ declaratiōe iſtius termini dolor
Qꝛ dolor verus eſt paſſio potētie ſenſi/
tiue ſeu appetitus ſenſitiui: cauſatus ex
leſione carnis ſenſitiue ⁊ ex ꝑceptōe eiuſ
dem leſionis. Paſſio ponitur loco gene/
ris: potētie ſenſitiue poniꝛ ad dr̄iam tri/
ſticie ſtricte capte. Correlarium. Homi
nes peccatores poſt iudiciū maiores paſ
ſiones habebunt extenſiue quam lucifer
et demones ceteri: qꝛ erunt dānati in cor
pore ⁊ anima: ⁊ patientur in illis: Demo
nes autem non habebunt dolorē ſenſiti/
uū: habebūt tn̄ forte maiorem triſticiam
in anima qꝫ ipſi damnati. ¶ Secunduꝫ
correlarium Anima damnata poſt dieꝫ
iudicij plures paſſiōes ſuſtinebit qꝫ nūc
quando non habet corpus ſibi vnitum
¶ Reſpondeo ad queſtionem. Qꝛ abſ/
qꝫ dubio ſicut euangelium dicit: ⁊ fides
catholica ſentit: Vera doloris paſſio fu
it in xp̄o. In ipſo enim fuit caro paſſibi/
lis ⁊ perforabilis: fuit etiam virtus ſen/
tiendi ſm̄ quam anima compatitur cor/
pori leſo quoniam ergo hec duo verum
dolorem faciunt ſcꝫ vera leſio ⁊ verus le
ſionis ſenſus et hec duo vere fuerunt in
chriſto: indubitanter ergo tenenduꝫ eſt
ꝙ in chriſto fuit vera paſſio doloris. Nā
ſi aliquis aliter dicat ſm̄ ꝙ antiqui here

tici dicunt incidit in errorem antiquum saracenorum qui dicunt quod christus etsi videretur pati et dolere non tamen veraciter habuit dolorem et passionis sensum Is non solum euacuat fidem christi et christi euangelium: sed etiam euacuat redemptionem nostram: et christum dicit non esse christum Dum enim dicit ipsum christum non fuisse veraciter passum dicit ipsum non satisfecisse ac per hoc genus humanum non esse redemptum. Dum vero dicit ipsum simulasse pati. dicit ipsum esse mendacem et ita nec mediatorem sed potius deceptorem. Et propterea qui dicunt christum non veraciter doluisse vel passum fuisse etsi videantur exterius ipsum honorare secundum tamen veritatem blasphemant ipsum impiissime. Unde ysa. liij. vidimus eum nouissimum virorum scilicet in passionibus virum dolorum et scientem infirmitatem. Item in persona christi dicitur in ps. lxi. Ego sum pauper et dolens. Sed christus vere fuit pauper et mendicus temporaliter ergo vero dolore fuit afflictus ¶ Item satisfactio facta est per penam doloris sed christus veraciter satisfecit: quia languores ipse tulit et dolores nostros ipse portauit ergo veraciter doluit ¶ Item aut vere patiebatur et dolebat aut non. Si vere sic habeo propositum Si non vere patiebatur et videbatur pati ergo seducebat oculos spectantium in sua passione. Pari ratione et in qualibet alia sua operatione: et si hoc: totum euangelium est mendacium: et eius mirabilia falsa: et fides christiana inanis et opera. Si ergo huiusmodi et erronea sunt et falsa restat etc. Ubi est fortitudo abscondita eius ante faciem eius ibit mors Augustinus. xiiij. de ciuitate dei dicit quod dolor est dissensus ab his rebus que nobis nolentibus accidunt. Nota quod christus in passione sua non exercuit miracula potentie sed potius est usus armis patientie.

Secundo queritur. Utrum in christo fuerit dolor acerbissimus. ¶ Dicendum quod dolor passionis christi inter ceteros dolores et passiones fuit acerbissimus et acutissimus unde trenorum. iij. O vos omnes (tam presentes quam futuri) qui transitis per viam attendite et videte si est dolor similis sicut dolor meus. Et hoc dicitur in persona christi ergo videtur quod nullus dolor alius habeat ei equari. Item omnes fluctus induxisti super me. Unde si omnes pene et tristicie omnium martyrum essent de uno latere et pene quas christus passus est de alio latere, pene christi superarent omnes illas non quantum ad formalitatem vel multitudinem varietatum: quia non sustinuit omnia genera tormentorum que martyres sustinuerunt: sed quantum ad equiualentiam et acerbitatem. Ideo dicit Induxisti super me omnes fluctus tuos. Et hoc patet si illa consideretur que doloris passionem acerbiorem reddunt hec sunt tria scilicet. Causa passionis: modus patiendi: conditio patientis. Si primo consideretur causa ob quam christus passus est tunc fuit in eo doloris afflictio magna non enim patiebatur pro culpa propria immo pro aliena: non pro amicis tantum sed etiam pro inimicis: et etiam pro hiis quos videbat ingratos Si autem consideretur modus patiendi fuit in eo passio dolorosior acerbior. Tum propter generalitatem quia in omnibus membris affligebatur tum etiam propter continuitatem: quia suspendium eius continuebatur. Et claui adeo affligebant pendentem sicut afflixerunt quando manus eius et pedes confodiebantur in quibus maxima erat afflictio: propter neruos et musculos ibidem concurrentes in quibus precipue viget sensus. Dicitur quod claui erant obtusi: vel ad minus parum acuti: Beda dicit quod fuerunt quattuor claui tamen plures alii fere omnes

dicunt ꝙ posuerunt pedem super pedez
et sic sunt tres claui: O durissima crux:
O durissimi claui: O q̄to dolore affici
ebatur illa sctā mr̄ videndo filiū ita do/
lorose pati. Dicitur cōiter ꝙ mortua fu
isset nisi deus preseruasset eam miracu/
lose. Si autem consideref qualitas siue
cōditio patientis: maxima erat afflictio
propter maximaz teneritatem cōplexio
nis ꝛ propter sensus viuacitatez. Unde
q2 nullus potuit ei equari nec equalita/
te cōplexiōis nec viuacitate sensus idō do
lor illius oīm dolor fuit acutissim⁹. Et
ideo rationes que hoc ostendunt conce/
damus ꝛ ei gr̄as quātas possumus ꝛ su/
pra quā possumus referamus si quo mō
donef nobis vt tam grauiter patiēti cō/
patiamur. ¶ Notandum ꝙ iste superla/
tiuus accutissimus dupliciter habet ex/
poni. Uno modo negatiue vt dolor xp̄i
fuit acut⁹ ꝛ null⁹ eo acutior. Alio modo
affirmatiue vt dolor xp̄i fuit acutus ꝛ ol
alio acutior. ¶ Ad penultimū argumē
tū Acerbitas pene nō tm̄ pensaf ex par/
te agentis q̄tum ex pte patientis. Act⁹
eñ actiuorū est in patiente disposito in
scd̄o de anima. Et q2 qualitas comple/
xionalis in xp̄o reddebat ip̄m ad maiorē
dolorem dispositum ideo bene cōcedo ꝙ
clauus ferreus in vna manu vl' duobus
pedibus multo plus incōpabiliter affli/
xit xp̄m q̄ ignis sanctum laurentiū. suo
martyrio ꝛc.

Tertio querif. Utrum

xp̄s necessitatem assumpserit patiendi.
¶ Sciendum ꝙ duplex est necessitas q̄/
dam ꝯñtis alia ꝯñe. Prima est qñ aliq̄ p
positio in se est necessaria. et sic necessa/
ria qd̄ nō potest eē falsa. Ut ppositiōes
in materia naturali vt de quolibz esse vl'
non ꝛc. Et sic dico ꝙ non necesse habuit
pati xp̄s hac necessitate absoluta q2 po/
tuisset deus redimere aliter gen⁹ huma
num licet non esset aliquis alius modus
conuenientior. Potuissz enim creare ho
minem si voluisset ꝛc. et si ille mortu/
us fuisset ꝛ sctā trinitas acceptum ha/
buisset illū genus humanum redemptū
fuisset. O portebat pati xp̄m nō simpli/
citer sed supposita volūtate diuina. Uñ
duplex est necessitas vna absoluta alia
est conditionata. Alia est necessitas ꝯñe
que est quādo aliqua ꝯña est necessaria
siue antecedens ꝛ ꝯñs sint necessaria si/
ue nō sint e siue vera siue falsa: siue ipossibil'
Et ista vocaf ꝯditionata ꝛ sic dico ꝙ sup
posita voluntate diuina necesse fuit chri
stum pati. ¶ Xp̄s assumpsit istū defectū
qui est necessitatis patiendi. Quātum
eñ erat de lege nature corp⁹ illud erat
resolubile ꝛ mortale ꝛ nisi fuisset ꝯserua
tum miraculose aliquādo senio defecissz
Similiter dicendū de adam si diu sup/
uixisset tandē mortuus fuisset nisi deus
preseruasset si tamen permansisset deus
transtulisset eū ante mortem. Ex quo pz
ꝙ mors est quodāmodo naturalis: ꝛ na
turaliter cōsequitur corpus nostrum cū
sit ꝯpositū ex cōtrarijs elementis. ¶ At
tendendum est tñ ꝙ nō oīmodo fuit ne/
cessitas patiendi in xp̄o p quem moduz
est in nobis sz quodāmodo sic quodam/
modo aliter. ꝛ habet eñ necessitas patien
di compari ad tria videlicet ad cām ad
subiectum ad virtutē corpis regitiuam
Si cōsideref per opationem ad cām sic
est in nob̄ ex duplici cā. videlicz propf fe
ditatem corruptiōis culpabil' ꝛ ppter q̄
litatez naturalis cōpositionis Ideo eñ
habemus necessitatē ad patiendū q2 rea
tum originalis pctī contrahimus ꝛ q2 ex
contrarijs agentib⁹ ꝛ patientib⁹ ꝯstituti
sum⁹ ita ꝙ cōtinua in corpe nr̄e sit reso/
lutio. Xp̄s aūt necessitatez habuit ex al/
tera cā. Passibilis eñ fuit nō propter re
atum peccati originalis sz ppter modū
talis cōpositionis. Similiter p compa/
tionem ad subiectum. Alio modo est ne
cessitas patiēdi in xp̄o ꝛ in nobis. In no
bis eñ est necessitas patiēdi siue p com/
parationē ad naturaz. In xp̄o aūt neces

tas erat ad patiendū non p cōpationē ad psonā: qz nlla poterat astringi necessitate qz oia erant ei subiecta: sed p comparationē ad naturā assumptā. Similiter p cōpationē ad virtutē regitiuā. aliē est in nobis necessitas patiēdi q̄3 in xpo. Est em̄ in nobis virtus regitiua ex parte nature z ex pte volūtat3 regitiue z respectu vtriusq3 ē necessitas patiēdi i nobis. Etenī nec natura nec volūtas pōt i nobis passionē cohiberē: patimur enim nolum⁹ velimus. In xpo aūt necessitas fuit respectu virtutis naturalē sed nō respectu volūtatis nihil em̄ inuitus sustinuit nec sustinere potuit: qz non meruit Et sic p3 q necessitas patiēdi assumpta fuit a xpo z in xpo fuit p assumptionem tn̄ nō eodē modo vl eo modo q̄ in nobis est per cōtractionē. Jō xps q̄si medium tenet int statū natē lapse z natē istitute Nam in nob natura z volūtas passioni subest. In Adam natura z volūtas passioni preerat. In christo vo passioni suberat natura sed p̄erat voluntas.

Querit quarto. Utrū xps passus fuerit fm rōnē: an tm̄ fm sensualitatē. ¶ Notandū q tres sūt partes in aīa nostra. Uegetatiua. Sensitiua. z rōnalis. Prima pars non ē susceptiua doloris vel gaudij proprie loquendo. et habet tres ptes. generationē: augmētationē: z nutritionē. Iste ptes aīe non dicunt partes quātitatiue sed virtuales. ¶ Alia ps aīme nr̄e ē sensitiua z ista ē capax doloris Et habet decē partes. s. qnq3 sensus interiores z qnq3 exteriores. et quilibet sensus apt⁹ nat⁹ ē pati. Et q̄li quilibet sensus h3 duas potentias ptiales. Una dicit apprehensiua z cognitia. Et alia dr appetitiua: p pmā sensus habet iudicare de suis obiectis: p secūda3 autē appetit vel psequit obiectū qd sibi potētia apprehensiua psitat vt couenies Obiectū aūt dr 3ueniens sensui ad qd potētia appetitiua inclinat naturalr, tāq̄ ad suū pfectissimū extrinsecū: p potētiā etiā appetitiuam sensus refugit obiectum sibi discōueniēs fm iudiciū apprehensiue potentie. Dicit vero obiectum discōueniēs, a quo appetitus naturalē resilit tāq3 a suo corruptiuo extrinseco: in cuius p̄ntia sensus dolet z tristat suo modo sicut delectat in p̄ntia sui obiecti 3uenient3. Et sic in hoīe sunt due potentie sensitiue ptiales: vt patet. Un̄ Auicēna dicit q delectatio ē 3iunctio cuiuslibet virtutis cum 3uenienti z ē ibi pdicatio causalis. Et est sensus q delectatio causatur vel sequit ad 3iunctionem virtutis cū 3uenienti suo. Et bn̄ dicit cuiuslibet virtutis: qz in qualibet potentia vt dictū ē sunt due potentie ptiales: cu3 potētia appetitiua. Propositio. Omēs sensus xp̄i interiores z exteriores patiebant in sua passione dolorē etiā acerbissimū. De tactu nō ē dubiū: quia tact⁹ extendit p totum corpus ad modū rhetis vt si aliquis eēt indutus aliquo rheti et vbiq3 corpis passus ē dolorē acerbissimū quia ipi tactui in xpo fuit 3iunctū obiectum discōuenientissimū z corruptiuu3 etiam fm omnē ptē sui. Sensus audit⁹ passus ē audiendo clamores iudeoz zc. Sensus olfactus in fetore sputorum: z loci fetore vbi crucifixus ē. Gust⁹ in potu fellis z aceti. Uisus in videndo suos inimicos crudelissime in eum stridentes dentibus z crucē z clauos z p̄parationes ad ipm crucifigendū. Sensus 3munis qui iudicat de differētijs obiectiuorum passus est in agonia sicut in orto. zc. ¶ Pars intellectiua q̄ est in homine: est anima cōtinens duas potentias scz cognitiuā z appetitiuā. Et est passibil fm appetitiuā potentiā solum z nō fm potētiam apprehensiuā vt apprehensiua ē: vt est de sensibus: z sic capit i textu rō propter intellectiua. vt 3tinet duas potentias. ¶ Rn̄deo ad qonem. Sciendu3 q sicut dic Aug⁹ in lib. de ciui. dei. lib. xiiij. z cap. xv. Duplex ē dolor. Unus qui est

anime ſm ſe qui ꝓprie loquẽdo dr̄ triſti cia. Ali⁹ qui incit aie ex carne. Utrūqꝫ dolorem conſtat certiſſime fuiſſe in ani/ ma xp̄i. De primo nō ē dubiū. ¶ Cōpaſ ſus ē enim et doluit ꝓ peccatis noſtris: ⁊ iſte dolor in voluntate rōnali erat pro cedēs ex cōſideratiōe intellectiua rōnis. vicꝫ ex recognitione pctō⁊ noſtro⁊ que nolebat eē ⁊ ex hoc triſtabaꝛ. Dolor tñ ꝓprie ē in pte ſenſitiua qui ē offenſio aie ex carne. Aia em̄ q⁊ ꝯiungiꝛ corpori tan q̄ꝫ ꝑfectio ſuo ꝑfectibili inclinaꝛ natura liter ad ip̄m corpus ratione familiarita tis quā habet aia ad carnē: ⁊ ex hac fa/ miliaritate aia nata ē ꝯdelectari ⁊ com pati pti ſenſitiue: ⁊ iō quãdo ſenſualitaſ delectaꝛ i pñtia ſui obiecti ꝯueniētꝫ ani ma delectaꝛ ⁊ ꝯgaudet ⁊ ecōuerſo de tri ſticia. ¶ Nota ꝙ in paſſione vl' tpe paſ ſionis triſtabatur xp̄us de pctis Ade ⁊ Eue Dauid manaſſe ⁊ de caſu ſuo⁊ di/ ſcipulo⁊: ⁊ de pctīs cuiuſlibet noſtrū: et oim̄ maxime electo⁊ que clariſſime cog/ noſcebat ⁊ deteſtabaꝛ tanq̄ꝫ obiecta ſibi diſcōuenientia ⁊ dei offenſiua ⁊ mag' tri ſtabaꝛ de iſtis q̄ꝫ de penis quas ſuffere/ bat. Uoluntas em̄ appetit naturaliter ⁊ tendit ad deū vt ad ſummū bonū: tan q̄ꝫ ad locū ſibi cōuenientē: in quo ſic la/ pis in centro quieſcit: vl' leue ſimpl'r ſur ſum: nec erit vnq̄ꝫ voluntas quieta niſi ad illud ꝑueniat: ⁊ ſic de⁹ ē primū ama/ bile ⁊ primū obiectū volūtatis. Eſt em̄ deus ſūmū bonū honeſtū ⁊ ſummū co/ modum ⁊ delectabile. Uoluntas ḡ ſm affectionē iuſticie inclinaꝛ ad deum inq̄ꝫ tum ē bonū honeſtū qđ eſt propt' ſe ap/ petendū ſm affectionē cōmodi inclinaꝛ ad deum tanq̄ꝫ in ſummū bonū vtile et delectabile. Sic etiā mlta alia obiecta voluntati cōuenientia vt ſunt proximi: ⁊ ea que ſunt ad ip̄m ordinata. Sūmuꝫ diſcōueniens voluntati ⁊ p̄cipuū ē pec/ catū ⁊ ē ſummū malū inhoneſtum ⁊ inco modum ⁊ turpe ⁊ ab hoc obiecto natu/ raliter ip̄a voluntas ex ſe ⁊ ex ſua natu/ ra reſilit: ip̄m odit: ⁊ fugit. Et ſi aliqui peruerſi homines appetant ⁊ ament pec catum: ip̄i proijciunt illud nobiliſſimuꝫ iocale noſtre voluntatis: in turpitudinē peccati vt in foueam vl' vt in ſtercus vi/ liſſimū: ⁊ hoc ꝑ deliberationem male vo luntatis Sicut ergo anima chriſti ſum me deū amabat: ita ſumme odiebat pec catum: ⁊ preteritum preſens ⁊ futurum Et illa videbat eſſe poſita et ponenda: ⁊ hoc nolebat: ideo triſtabatur ſumme quantū ſcilicet odiebat ip̄m peccatum. Sicut ergo ſumme deum diligebat: et in hoc amore ſumme delectabatur: ita ſumme odiebat peccatum: ⁊ in hoc ſum mo odio triſtabatur Ideo chriſt⁹ i cru/ ce ſuſpenſus maiorem incompabiliꝛ pa/ tiebatur in mente triſticiam de peccatꝫ noſtris q̄ꝫ pateretur dolorem in ſenſuali tate. Et ſi dicas ꝙ hoc videtur incōue/ niens: quia dictum eſt ꝙ in ſenſualitate chriſti fuit acerbiſſimus dolor ⁊ tantus quanti erat ip̄a ſenſualitas capax. Si ergo fuit acerbiſſimus videtur ꝙ nō po tuerit eē in mente maior triſticia ratiōe peccatorum noſtrorū q̄ꝫ habuit ex dolo re ſenſualitatis. Dicendū ꝙ ſunt diuer ſe ſpecies ideo non compabiles. Si em̄ deus faceret vnā albedinem in ſummo: ⁊ vnam nigredinē etiamſi in ſummo ad/ huc albedo incompabiliter excederet ni gredinem: quia ſunt diuerſe ſpecies ⁊ al bedo ex tota ſua ſpecie eſt perfectior ni/ gredine. Similiter poſſet dici de homi/ ne ⁊ econuerſo ⁊c̄. Sic iſte due triſticie in mente chriſti vna de peccatis alia de dolore ſui corporis: ſunt de diuerſis ob/ iectis. Ideo ſaluator cum lachrymatur in cruce non profecto de ſuo dolore la/ chrymatur principaliter: ſed de pecca/ tis noſtris ⁊ noſtra ingratitudine: ſūmū tamen dolorem ſuſtinebat in corpore: Ideo dicebat hely hely ⁊c̄. Unde ad Heb. v. Qui in diebus carnis ſue pre/ ces ſupplicationeſqꝫ ad eum qui poſſet illum ſaluum facere a morte cum clamo

re valido et lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia. Non ita clamauit cum dixit. In manus. etc. Unde Ambrosius. Doles domine non tua sed mea vulnera. Et probabiliter dici potest quod cum moreretur clamans fortissime hec dixit. Sanctissime pater hanc oblationem passionis tristiciarum: dolorum et angustiarum pro salute omnium electorum digneris acceptare etc. et ibi fuit missa celebrata solennissima et toti trinitati acceptissima sed dolorissima in qua pontifex noster christus obtulit semetipsum in sacrificium super altare crucis pro peccatis nostris delendis et bonis meritorijs acquirendis: ita quod merito illius passionis beatissime: omnia peccata que remittuntur delentur: et omnia bona gratuita hominibus dantur: quecunque dantur: nec alicui unquam deus contulit aliquod bonum nec conferet quod non procedat ab isto fonte. Ideo si vis a deo aliquam obtinere gratiam in illo fonte haurias: ibi continua meditatione inhabita, si vis proficere in vita. Unde Bernhardus. Dolores et labores christi et omnia tormenta que pro nobis sustinuit meditari dixi sapientiam. Hec me in aduersis erigunt in prosperis reprimunt: et inter iocunda tristiaque huius vite via regia incedenti tutum utrobique prebent ducatum. Hec mea philosophia christum cognoscere et hunc crucifixum. ¶ De alio autem dolore qui inest anime ex carne non est usquequaque euidens. Distinguunt enim magistri nostri communiter: Istam tamen distinctionem impugnat doctor subtilis nec est opinio istius doctoris. Ideo warlion male assignat. ¶ Distinctio ergo talis est. Ro habet dupliciter considerari: videlicet vt ratio: et vt natura. Paruuli habent rationem vt natura: et non vt ratio: quia non habent usum rationis: nec possunt habere quamdiu sunt in etate incompetenti. Ideo dormientes habent rationem vt ratio est. Si consideretur ratio vt ratio, sic passiones que ei attribuuntur sunt consequentes eam et propter deliberationem. Et hoc modo anima christi corpori patienti non compatiebatur: imo multum gaudebat et congratulabatur. Uehementer enim placebat ei pati pro salute generis humani. Si autem consideretur ratio vt natura: sic cum habeat naturalem appetitum et inclinationem ad corpus: vt pote perfectio ad perfectibile: patitur corpore patiente. Anima enim rationalis non tantum est perfectio corporis humani secundum potentias sensibiles, cum corpus humanum sit ordinatum ad nobiliorem perfectionem quam sit corpus brutale sed secundum se totam: hoc est secundum completam sue essentie vt suarum potentiarum vniuersitatem est corporis perfectio et habet ad ipsum naturalem appetitum et inclinationem et coniunctionem ac per hoc delectationem et compassionem. Concedendum est ergo quod anima christi compassa fuit secundum rationem secundum quod consideratur ratio vt natura cum passio corporis fuerit acerbissima sicut ostensum est supra. ¶ Sed contra nihil idem secundum idem de eodem gaudet et contristatur: sed anima christi secundum rationem gaudebat de doloribus et passionibus quas corpus perferebat: ergo patiente corpore non patiebatur anima nec affligebatur. ¶ Responsio dicendum quod nihil impedit quod ratio de aliquo gaudeat vt ratio et contristetur vt natura; pro eo quod aliquid potest repugnare voluntati secundum appetitum naturalem et consonare voluntati secundum appetitum deliberatiuum. ¶ Non secundum scotum quod triplex est nolle
Nolle simpliciter et absolutum.
Nolle conditionatum.
Et nolle naturale.
Primum non habuit christus sed secundum habuit: vt patet in sua oratione quando dixit. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Aliud est nolle naturale. Et vocatur a Bonauentura vt natura. Sciendum secundum Scotum quod est nolle simpliciter et absolutum conditionatum et naturale. Et hec reperiuntur in ratione vt ratio est

Ad nolle autē absolutum sequit᷑ tristi/
tia ſm oēs p̄dictos doc. Etiam ad nolle
ↄditiōatū quo aliquis nollet alq̄d q̄ꝫtū
in se ē: tamē vult simpl'r ne pereat: vt pꝫ
ꝺ iaciente merces suas in mari: ad istud
inquā nolle sequit᷑ tristicia: vt pꝫ ꝺ mer/
catore cū proijcit merces in mari: fac̄ cū
tristicia ꝛ dolore: ꝛ tn̄ vult proijcere sim
pliciter ne pereat: ꝛ rōe istius velle non
tristat᷑ sed quia nō vult ↄditionare inq̄ꝫ
tum in se ē scꝫ vtpote si eēt serenitas tē/
poris ꝛ ad illud nolle ↄditionatū sequi/
tur tristicia ꝛ sufficit tale nolle ad causā
dum tristiciā. Nolle naturale ē q̄ volū/
tas nō vult incōmoda corpis ꝛ ē act⁹ eli
citus ꝛ liber: ꝛ nō solū inclinatio natura
lis ſm q̄ aliqui intelligunt. Dicit᷑ autēꝫ
naturale q: ē solū ↄsonum naturali in/
clinationi ꝛ ↄsequit᷑ naturā aīe, p̄pter cō
nexionē ipi⁹ ad corpus. ¶ Ex quib᷑ pre
habitis ponunt᷑ duo dicta ſm q̄ dicitur
triplex nolle de rōne xp̄i. ¶ Primū est rō
xp̄i vel volūtas xp̄i vt volūtas ē nō trista
ta ē tristicia p̄ueniente ex nolle absolu/
to de passione. Nō em̄ nolle habuit re/
spectu passionis sed simpl'r ꝛ intense vo
lebat: ꝛ ad istud velle sequebat᷑ gaudiū:
ꝛ sic forte intelligunt antiq̄ magistri q̄
nō dolebat ex illo nolle sui ꝛ absoluto.
¶ Scd̄m dictū. Volūtas āt xp̄i vt vo/
luntas, ꝛ rō vt ratio vere fuit ↄtristata
tristicia p̄ueniente ex nolle ↄditionato
q: q̄ꝫtū in se erat voluntas: ipa nolebat
pati q: mors ꝺ se nō ē appetibil' nec ama
bilis: q̄uis p̄pter aliquid bn̄ posset desi
derari vt sancti fecerunt desiderando eē
cum xp̄o. Sic etiā xp̄s nolebat pati q̄ꝫ/
tum in se erat si scꝫ gen⁹ hūanū voluis/
set deus alio modo reparare. Sed iam
posito q̄ deus noluit alio modo repare
xp̄s voluit simpl'r pati. Cōpa etiam pra
cticando si potes xp̄m mercatori p̄iclitā
ti in mari qui ne corpa pereāt merces in
mari p̄ijcit libere: ꝛ velle absoluto tamē
etiam dolet: q: si bene eēnt omnia. s. sere
nitas nollet: ꝛ sic habet tristiciā ꝺ nolle
ↄditionato. Sic etiam xp̄s ↄtra tēpesta
te scꝫ inuidia diaboli ↄtra hoīeꝫ quem
temtauit ꝛ fugauit ꝛ filium mortis fecit.
Ne hō periret in mari dānationis eter/
ne: p̄iecit merces p̄ciosissimas scꝫ animā
suam: corpus ꝛ vitā ꝛ omnes potentias
sensitiuas in mare amarissimū dānatio/
nis tēporal': q: dānatus fuit tēporal'r ne
homo dānaret᷑ eternal'r: ꝛ sic voluit ab/
solute: ꝛ tamē noluit ↄditionato nolle:
stante videlicet homine in iusticia origi
ginali ꝛc̄. ad qð nolle sequit᷑ tristicia: et
vtriq̄ꝫ summa vt pꝫ clare supra. ¶ Et si
dicas videt᷑ impossibile q̄ aliq̄s gaude/
at sūme ꝛ tristet᷑ summe de vno ꝛ eodem
subiecto: sed xp̄s voluit pati ad qð, seq̄/
tur gaudiū ꝛ noluit pati ad qð sequitur
tristicia vt p̄dicit᷑. ergo ꝛc̄. Dicendum q̄
falsum ē. Potest nanq̄ꝫ eadem voluntas
de eodē subiecto gaudere ꝛ tristari: sed
ſm diuersas rōnes. i. diuersos respectus
Nec sunt sic ↄ̄ria tristicia ꝛ gaudium.
¶ Pro quo nota q̄ passio xp̄i potest con
siderari dupl'r. Uno modo vt erat repa
tiua generis humani: cā redemptionis
eiusdem ꝛ meritoria omniū bonorū. Et
sic eam volebat christus ꝛ omnes sancti
ꝛ ea propter debemus etiam gaudere ꝺ
passiōe ei⁹: quēadmodū fert᷑ q̄ Indi q̄s
ↄuertit sctūs Thomas exultēt i die pa
rasceues. Alio modo potest considerari
passio christi inquantū destitutiua erat
ꝛ lesiua ꝛ corruptiua illius sacratissimi
corporis ꝛ per consequens vite sue nobi
lissime: Et sic christus hoc modo inquā
tum in se erat: nolebat eam: nec etiā san
cti nec beata virgo. ¶ Tertium dictuꝫ
Voluntas christi vt voluntas id ē na/
tura: contristata fuit tristicia proueniē/
te ex nolle naturali. Patet: nam sicut ani/
ma christi fuit perfectissima ꝛ pulcher/
ma. Sic etiam corpus eius pulcherri/
mum ꝛ aptissimum qð cum leditur ani
ma naturaliter condolet: ꝛ hoc ratione
naturalis inclinationis quā hꝫ ad ipsuꝫ
corpus. Et ideo de illa vehementi pas/

sione corpori illata cōpatiebat᷑: ⁊ ex illa
compassione dolebat: id est tristabatur.
Item nolle simpliciter nō est tota cau/
sa tristicie. ideo qñ sic arguit᷑. Xps vo/
luit suā passionē simplr ⁊ absolute: ergo
nō habuit tristiciā: ɔña nō valet: q2 ar/
guit᷑ ab insufficienti ⁊ ē fallacia accñtis
Uide Scotum in. xv. distinctiōe tertij.
¶ Nota q͛ antequā aliqua duo intētio/
nalia ⁊ spūalia sint ɔ̄ria debent ēe d̄ eo/
dē obiecto ī eodē obiecto ⁊ fm eādē rōz
Si aūt sint propter diuersas rōnes nō
sunt cōtraria sicut dolor ⁊ tristicia. Cō
traria autē ⁊ phisica ⁊ realia nō possunt
esse in eodem subiecto quia nō habēt ta
lem respectū ab obiecto.

Quinta questio Utrū

anima xpi passa fuerit fm superiorē por
tionē rōnis. ¶ Rō capit᷑ hic p ipō intel/
lectu ⁊ voluntate siml'. Iste potētie dne
intellectiue. Aliquādo dicūt᷑ portio su/
perior. Aliqñ inferior. Inquātū respici
unt obiecta eterna pater: fili⁹: ⁊ spūssan
ctus dicunt᷑ portio superior. Ipe etiam
intellectus ⁊ ipa voluntas. inquantum
cōsiderat seipam: ⁊ ista inferiora dicunt᷑
portio inferior: ⁊ nō differūt ex pte potē
tie sed pter diuersa officia fm Augu.
¶ Portio superior iterū capit᷑ dupliciter
Uno mō stricte ⁊ ē ipe intellectus ⁊ ipa
voluntas vt respiciunt deū ⁊ pfectiones
intrinsecas: vt iusticia: scia: sapiētia .⁊c̄.
Et sic nō capit᷑ in qōne: q2 hēbat sūmam
leticiā: hoc mō capiendo sc3 vidēdo deū
pfem ⁊ spiritū sanctū. Alio mō large ca
pit᷑. Et est ipe intellectus vt iudicat de
aliqbus creatis fm regulas eternas: et
ipa voluntas inquātū vult aliqd creatū
vel increatū referendo tñ ad deū. Et sic
capit᷑ portio superior in nr̄a qōne ⁊ non
stricte. Et sensus qōnis ē large captum
q2 summū gaudium habebat xps ⁊ tm̄
quātū nunc habet. ¶ Responsio ad q̄/
stionē. Passio xpi nō solum stetit in par
te sensitiua nec solū peruenit in portiōe
inferiori sed extendit se vsq3 ad superio/
rem. Sicut em̄ anima nr̄a ex cōiunctio/
ne sui ad corpus infectū tota corrumpi
tur ⁊ tota inficit᷑ fm omnē sui vim ⁊ fm
omnē partem sc3 tam inferiorem q̄3 su/
periorē. Sic aia xpi ex coniunctione sui
ad corpus patiens ⁊ afflictū tota patie/
batur ⁊ affligebat᷑ vt per illā passionem
⁊ dolorē illū tota peccatrix aia curaret᷑.
⁊ sic dolor ⁊ passio fuit in xpo fm supmā
ptem rōnis: quāuis in ea fuerit gaudiū
fruitionis: Licet autē hoc teneat᷑ tanq̄3
verū: difficile tamē ē ad intelligendū qli
ter in anima xpi fm eandē potentiam ⁊
fm eundē statū potentie fuerit dolor et
gaudiū: nec dolor supueniēs discōtinua
uerit gaudiū imo fuerit siml'. Nec iterū
q͛ maius ē dolor intensus valde fecerit
gaudiū min⁹ eē pfectū. Ad hec autē in/
telligenda tria oportet supponere q̄ sūt
vera ⁊ probabilia videlicet. ¶ Pria sup
positio: q͛ gaudiū fruitionis ⁊ dolor pas
sionis nō sunt affectiones ɔtrarie: quia
nō sunt respectu eidem nec oīno eodem
mō insunt eidē sed vnū inest p se: alterū
p accñs: q2 gaudiū inest ppter ɔiunctio/
nem gratuitā ipius cū deitate: sed dolor
ppter cōiunctionē naturalē ipius cum
carne. ⁊ quia sunt affectiōes nō ɔtrarie:
pñt in anima esse fm eandē partem.
¶ Secunda suppositio ē: q͛ non tm̄ hu/
iusmodi dolor ⁊ gaudium non sunt con
traria: sed vnum ē materiale respectu al
terius. Et capitur ibi materiale p ma/
teria circa quā: ⁊ ideo simul eidē inesse
potuerunt sicut in vero penitente vide/
mus q͛ simul dolet ⁊ gaudet. Sic ⁊ ani
ma xpi fm naturam corpori patienti cō
patiebatur tamen de illa passione ⁊ cō/
passione letabatur.
¶ Tertia suppositio ē q͛ xps simul erat
viator ⁊ comprehēsor ita q͛ viatoris co/
gnitio nō impediebat comprehensoris
cognitionem: nec affectio affectionem: ⁊

Illud fuit in christo singulare: Propter
officium mediatoris quo debebat expiri
z diuinam z humana: quia naturalr homo
potest esse in aliquo homine. Unde si/
cut simul z semel poterat perfecte puer
ti ad deū z conuerti ad nos scz cōpatien
do nobis id ē peccatis nostris: ita q vna
illarum conuersionū alterā nō impedi/
ebat nec retardabat sic potuit fz eandē
partē anime simul z semel gaudere i deo
z cōpati corpori suo. Ita q nec dolor a
gaudio nec gaudiū a dolore pateret ali
quā diminutionē siue remissionē. Cōce/
dendū est ergo xpm fm superiorem por
tionē rationis doluisse in passione inqz/
tum tamen illa ratio consideratur per
modum nature. Et non solum per mo/
dum nature sed per modum rationis:
vt supra.

Queritur sexto. In qua

parte aīe fuerit dolor intensior. Utrum
in pte rōnali aut in pte sensibili. ¶ Ani
ma intellectiua qñ ē piuncta corpori ha
bet tres partes nō integrales sed virtua
les scz vegetatiuā sensitiuā: z ista est ca/
pax doloris z intellectiuaz: z ista habet
duas precise potentias intellectum scz
z voluntatē. ¶ Respondeo ad pdicto/
rū intelligentiā ē notandū q in christo
duplex dolor fuit fm q dicunt sancti: vi
delicet dolor passionis z dolor cōpassio/
nis: z vterqz dolor fuit intensus z acer/
bus. Multū enim in se doluit z multū
nobis cōdoluit z vterqz istoz dolorū in
sensualitate fuit z in rōne sed ordine p/
mutato. Nam passionis dolor z carnis:
Primo attingebat animā fm sensualita
tem: z deinde fm alias vires. Dolor ve/
ro cōpassionis pmo erat in rōne z ex ra/
tione redūdabat in sensualitatē. Sicut
enim ratione nostra dolente pro pecca/
tis nostris gemit sensualitas z lachryma
tur: sic z xps: qz multū pro pctis nostris
doluit z fleuit. Cū ergo cōpati' dolore

sensualitatis ad dolorē rationis. Hoc pō
test eē duplici genere. Et si quidē intell
ligatur de dolore passionis cum ille pri/
mo sensualitatē attingeret: cōcedenduz
est animā xpi fm partē sensualez magis
doluisse: sicut ostendūt rationes ad pmā
partē inducte. Si vero intelligatur de
dolore compassionis quo interi' afflige
bat propter pctā nrā eū ortū z originez
haberet in ratione cōcedendū ē ipsū ma
gis rationē doluisse sicut ostēdunt rati/
ones ad sequentē partē adducte. Et sic
patet responsio ad questionē propositā.
Patet etiā responsio ad obiecta. Mem
bra enim huius questionis habent se si/
cut excedentia z excessa. Si quis querat
vlterius cū ratio z sensualitas fm duo
genera doloris mutuo se excedāt qs eo/
rum fuerit intensior in xpo. vtrum vicz
dolor passionis vel cōpassionis. Respō/
deri potest q dolor cōpassionis fuit intē
sior quasi incōparabiliter. Et ratio hu/
ius est: quia qūuis magna causa eēt do/
lendi in sensualitate propter inhonora/
tionē dei z separationem ipsius anime a
carne: magna etiam eēt dispositio ad do
lendū propter optimā complexionem.
In dolore tamē compassionis amplior
erat ratio dolendi propter dilectiōis ni/
mietatem. Scdm eīn q dilectio maior
est fm hoc sunt plage compassionis ma/
iores. Unde multoplus compassio chri
sti excessit aliorum cōpassiones qz passio
passiones: sicut fuit in eo maior excellen
tia dilectiōis quā passionis respectu ali
orum licet in vtroqz multum excederet.
Et ille dolor q fuerit intensior colligit
ex duplici signo. Unuz est q maluit anī
mam suā a corpore separi qz q nos esse/
mus a deo separati. Aliud vero signum
est q fleuit pro peccatis nostris sed non
fleuit pro penis corporis sui: sic Bern/
hardus dicit. Planctus autem signum
est amaritudinis z doloris. Et ideo hoc
eleganter exprimit cancellarius Philip

pus in quadam prosula valde notabili et devota. Ait enim sic. Homo vide quid pro te patior: ad te clamo: qui pro te morior: vide penas quibus afficior: vide clavos quibus confodior cum sit tantus dolor exterior: interior tamen planctus est gravior tam ingratum dum te experior Dolor compassionis est ille dolor quo per voluntatem condolebat nobis.

¶ Distinctio decimaseptima.

Circa decimam septimam distinctionem queritur. Utrum in christo fuerit voluntatum pluralitas. ¶ Voluntas est appetitus liber: Appetitus loco generis: liber loco differentie. ¶ Voluntas capitur dupliciter. Uno modo communiter et large: et sic capitur pro quacunque potentia appetitiua correspondenti alicui potentie apprehensiue vel cognitiue siue talis potentia sit intellectualis seu rationalis vel sensitiua siue creata siue increata. Et sic in christo ad minus ponende sunt tres voluntates: scilicet diuina: humana: sensitiua: capiendo large pro appetitu sensitiuo: et secundum quod sunt decem appetitus sensitiui: sic possunt poni large decem voluntates abusiue: tamen capitur et improprie Et sic non capitur in questione. Alio modo capitur voluntas stricte et proprie: et sic capitur pro appetitu rationali seu libero. vel intellectuali correspondenti ipsi potentie intellectiue secundum quam aliquid volumus vel nolumus: et sic capitur ibi voluntas: et sic voluntas non est in brutis. Et sic non fuerunt decem voluntates in christo ¶ Secunda distinctio. Voluntas potest capi tripliciter, scilicet rationalis. Primo modo capitur pro illa potentia rationali correspondente alicui intellectui ipsi potentie intellectiue. Et sic est eadem cum anima: et sic capitur in questione pro primis actibus. ¶ Secundo modo capitur pro actu voluntatis supple pro actu primo: et sic non aliud quam actus voluntatis nihil est ita in potestate voluntatis pro actu primo sicut ipsa voluntas pro actu secundo siue velle. Hec Augustinus. Et sic nullus potest se excusare de diligendis inimicis vel de dimittendis peccatis ¶ Tertio potest capi in christo determinate ubi ponit tres partes imaginis scilicet memoriam: intelligentiam: et voluntatem: que voluntas est ipsa potentia ut est actualiter volens: vel ut subest ipsi actuali volitioni: sicut de intelligentia et memoria. Et sic voluntas ibi accipitur pro potentia voluntatis et pro amore ab ipso procedente Et sic capitur non tantum pro actu primo sed etiam pro actu secundo. ¶ Respondeo dicendumque cum sint in christo plures nature intellectuales videlicet diuina et humana: necesse est in christo plures esse voluntates. ¶ Triplex est natura intellectualis scilicet suprema et diuina. alia est media et angelica: alia est infima et humana. Sicut enim in una natura corporali nobili puta igni. Ista duo se concomitantur videlicet lux et calor. Sic in natura spirituali perfecta necesse est duo reperiri: his duobus correspondentia: videlicet cognitionem et affectionem. Lux correspondet intellectui siue cognitioni: calor affectioni. Sed cognitio est actus rationis: et affectio est actus voluntatis. Cum ergo in christo sint plures nature spirituales: necessarium est in christo ponere plures intellectus et plures voluntates: et hoc manifestat magister in littera per multimodas sanctorum auctoritates. Unde concedende sunt rationes hoc probantes.

Queritur secundo, de voluntatum numero et sufficientia. Voluntas duplex est. Quedam naturalis et quedam deliberatiua. Voluntas deliberatiua est ipsa potentia rationalis volitiua in quantum

est dña suoꝝ actuum: que. s. ſm ꝙ libere elicit actum volendi vł nolendi: amādi vł odiendi: ꝛ penes istam residet peccatum vł meritum vł demeritum. Unde Bernhard⁹. Tolle volūtatē ꝛ infer n⁹ nō erit. ¶ Volūtas naturał capif tribꝰ modis. Primō pro inclinatione naturali siue appetitu naturali qḋ ipa voluntas inclinaf ad suā ꝑpriā perfectionem: qꝛ quelibet res inclinaf ad suā ꝑfectionē. Et ſm istā inclinationē volūtas nr̄a tendit in deū tanꝙ ad ꝑfectissimū suum ꝛ etiā ſm istā omnes appetunt esse beati id est inclinanf ad beatitudinē naturaliter. Ideo licet peccata nr̄a prohibeāt nos ascendere cum xp̄o: tamē omēs appetunt beatitudinē naturalif. Secundo modo voluntas naturalis capitur pro ipa potentia volitiua vt etiaꝫ ē libera ꝛ existens in puris naturalibus: ꝛ vt distīcta contra seipam informatā donis gratuitis. Et isto modo parui pueri dꝛ voluntas naturał. Isto modo etiā voluntas peccatoꝝ tam viciatoꝝ ꝙ dānatoꝝ ꝛ ipoꝝum demonū dꝛ naturalis: qꝛ spoliata donis gratuitis id ē carens charitate dicif naturał: sed supnaturalis n' quantū habet charitatem vł dona gratuita dꝛ. Tertio dicitur voluntas naturalis prout elicit etiā libere aliquē actū conformē inclinationi naturali. Unde in voluntate nr̄a sunt due affectiōes scꝫ iusticie ꝛ cōmodi. Prima tendit ad bonesta. Scd̄a tendit semper ad cōmoda. R̄nsio pꝫ in textu. ¶ Uoluntas pietatis in xp̄o dicif per cōparationē in malo alieno. id ē in dolore appetitus sensitiui suspirabat. Uoluntas carnis per passionem in malo proprio murmurabat: id est quātū ex se erat passionē refugiebat. ¶ Unde murmurare capif dupliciter. Uno modo proprie: ꝛ sic nihil aliud est ꝙ aliqḋ bonū factū loqui male detrahēdo illi q̄ fecit illud bonū vt qn̄ aliqs punitus iuste murmurat ꝯ platū. Si autē aliquis dicat veritatē vł loquif de aliq̄ qui male facit non ē murmuratio. Alio mō capif large: ꝛ sic nihil aliud est ꝙ ab obiecto disconuenienti ꝛ corruptiuo vel offensiuo declinare seu tale ꝙrum in se ē refugere. ꝛ sic capif hic. ¶ Querif de illaꝝ voluntatū ꝯformitate ꝛ ꝯcordia scꝫ.

Tertio querif. Utrum

tres volūtates q̄ fuerūt in xp̄o scꝫ diuina ꝛ hūana rōnalis ꝛ intellectiua ꝛ volūtas sensualitatꝭ ꝛ appetit⁹ sensitiu⁹ quē ꝯsequitur imaginatiuā ſm mgr̄m sententiaꝝ fuerunt omnino ꝯformes vł repugnantes. Cōformitas create volūtatis ad increatā debet se cōformare omniuꝫ actuū humanaꝝ. Et ē duplex regula. s. externa ꝛ interna. Interna ē ꝛ cā ꝛ ratio rōnis: qꝛ recta rō dictat vt bona fiāt ꝑpter deum qḋ iustū ē iuste exequēs id est ſm virtutem prudentie. Externa ē ꝑncipalis ꝛ ē voluntas diuina qꝛ necesse ē si volumus saluari ꝙ ꝯformem⁹ voluntatem nostrā voluntati diuine ꝛ tunc opa nostra sunt recta si conformemus ea ad ipam. Unde nihil aliud ē ꝙ ꝯformitas voluntatis nr̄e: ad voluntatē increataꝫ ꝑceptiuā. Et dꝛ externa. i. extra nos. et ista cōformitas ē quadruplex. qꝛ quedā est ſm causam naturalem que ē qn̄ volūtates iste ꝯformāf i vno volito obiecto id ē qn̄ ambe volūtates idē volūt. ꝛ isto mō volūtas rōnalis hūana xp̄i ꝛ voluntas diuina fuerūt ꝯformes: qꝛ vna sn̄iam dictauit: alia sn̄iam acceptauit: ꝛ iō i volito erant ꝯformes fact⁹ ē obediens. ꝛc. ¶ Alia ē cōformitas penes cām efficientē: ꝛ tūc illa ꝯformitas ē quādo ille due voluntates sic sunt conformes ꝙ voluntas creata vult illud qḋ voluntas diuina vult ipam velle: licet non velit volitum vt deus vult ꝙ pater meus vł frater moriatur ꝛ ego nolo. Et sic voluntates nostre non sunt conformes in volito ꝛ etiaꝫ possumus hoc velle ex charitate:

quia compatior illi nec pecco. Voluntas humana non tenetur se conformare in omni volito voluntati diuine: vnde quando aliquis moritur in peccato mortali deus vult eum damnari z efficaciter vult: z tamen ille non tenetur vel. Tenemur tamen voluntatem nostrã conformare volũtati diuine in omni voluntate sua preceptiua vel inhibitiua: vt si deberet: volo q tu velis. Alia est conformitas sm causam finalem. Et est illa qua voluntas creata conformat se volũtati diuine referendo omnia in deum. Alia est conformitas sm causam formalem. Et est illa qua voluntas creata cõformatur voluntati diuine faciendo aliquid ex charitate vtputa deus creauit creaturas ad nostram vtilitatem ex charitate. Et tandem fecit hominem seipsum propter hominem. Et quando deus punit homines imittendo tribulatiões: fames: pestilentias: quasi ipsum cogimus per penitentiã: dum benefacimus: qz nõ essent peccata sic faceret nos transire p bona temporalia vt nõ amitterem⁹ eterna qz non letatur in perditione viuentium. Et hoc facit qz non potest diligere peccatum: qz si diligeret iam peccaret qd est impossibile: quando ergo voluntas creata facit aliquid ex charitate tunc cõformatur in hoc volũtati diuine. ¶ Respondeo ad predictorum intelligẽtiam dicendum q conformitas voluntatis scilicet creare ad voluntatem increatam in duobus consistit videlicet in volito z in ratione volendi. Conformitatem dico in volito: qñ diuerse voluntates vnum z idem volunt. Conformitatem in ratione volendi: est quando idem eodem modo volunt sm cãm formalem vel altera earum vult illud eodem modo quo superior increata vult eã velle z hoc est sm causam efficientem Augustinus: filius vult pia volũtate q de⁹ vult simpliciter nec in hoc peccat qz non tenetur se in hoc cõformare deo: qz hoc non precepit. Sed si preciperet me velle mortem fratris vel alicuius iam tenerer ex precepto conformare me sibi. Cum ergo ad perfectã cõformitatem ista duo concurrant: scilz in ratione volendi z in volito. Alterũ eorum est de necessitate conformitatis videlicz cõformis in mõ. i. in ratione volendi Alterũ vero aliqñ est de necessitate videlicz in preceptis diuinis in quibus homo debet obedire et velle sicut deus. vt deus vult q homo nõ fornicetur nec occidat nec faciat cõtra precepta dei zc. Aliquãdo de congruitate vt acceptare infirmitates gratulanti animo tenemur: patientiam habere tamẽ nec contra deum per impatientiam murmurare q esset peccare. Aliquando vero potest necessitatem et congruitatem vt est conformitas in volito: sicut deus vult q amicus meus moriatur et ego volo ex quo deus vult et hoc est preter necessitatem et congruitatem quia deus non vult me hoc velle immo oppositum z hec est viciosa conformitas. Conformitas assimilationis est conformitas in volito. Conformitas subiectiõis est conformitas in ratione volendi vt si aliquis preciperet alicui subdito vt ablueret scutellas et ille acceptaret tamen ipse prelatus nollet hoc facere ibi essz cõformitas subiectionis et non conformitas assimilationis in volito. possibile est enim q voluntates sint conformes ita q vna subsit alteri z tamen non volunt idem quia voluntas superior nõ vult inferiorem velle qd ipsa vult: sz magis velle contrarium: quoniam ergo conformitas in ratione volendi fuit in oibus voluntatibus christi: qz sic volebat sensualitas sicut volebat rõ eaz velle: sic volebat ratio christi etiam sicut diuina volũtas volebat ipsam velle. Ideo concedendũ est q in christo fuit voluntatum concordia z consonantia: quamuis ex parte voluntatis non esset identitas: quia vnaquecz pars siue voluntas quod suum erat volebat. Et hoc est q dicit magister hu. 30:

fm diuinam voluntatē qd iustum erat voluit fm voluntatem rationis iusticie consensit z iusticiam approbauit: fm aucem voluntatem pietatis sine odio intime condoluit miserie: quēadmodum fm voluntatem carnis iusticiam non accusabat: sed penam recusabat: Una queqꝫ voluntas qd suū erat operabat: z qd ad se pertinebat sequebat voluntas diuina iusticiā approbauit voluntas rationalis obedientiam voluntas pietatis volebat misericordiam: voluntas carnis naturā: neqꝫ altera alteri cōtraria erat. Sicut eñ deitatis intererat nō deserere iusticiā sic carnis intererat naturā seruare z pietatis alienaꝫ miseriā non iuuare: Iustū eñ erat carni ꝙ passionē suam noluit qꝛ hoc erat fm naturam. Et iustū erat deo ꝙ passioneꝫ illius voluit qꝛ hoc erat fm iustiā. Et sic pꝫ ꝙ lꝫ diuersa cēnt volita volūtatis. tñ in christo habuerūt cōsonātiam. ¶ Uidetur ꝙ iste voluntates sint repugnantes ex ipsa dominica oratione qua dicebat non sicut ego volo: sed sicut tu vis: ergo aliud volebat xp̄s fm ꝙ hō: et oppositum fm ꝙ deus: ergo voluntas humana nō erat conformis diuine. Rn̄dendum ꝙ cōformitas volūtatis ad voluntateꝫ dupliciter attenditur. Aut fm assimilationē. Aut fm subiectioneꝫ: dn̄s aūt a sensualitatis volūtate non requirebat conformitatem assimilatiōis vt ideꝫ vellet ꝙ ipse vellet: sꝫ conformitatē subiectionis vt id vellet ꝙ deus ordinauit eum velle: z dominus in predicta oratione z locutione tollit conformitatem assimilationis cū dicit: non sicut ego volo: z ponit cōformitatem subiectionis in hoc ꝙ ostēdit se velle diuine voluntati subesse. Unde in predicto verbo insinuatur. Duplex volūtas in xp̄o: vna scꝫ rōnis q̄ erat silis z sic subiecta diuine voluntati Altera vero sensualitatis quā rō subijciebat voluntati diuine: lꝫ ipsa sensualitas contrarium appeteret z ita cꝯuis nō erat similis erat tamē subiecta ac per hoc nō erat ꝯtraria. Item xp̄s flebat de destructione hierl'm q̄ volebat hierl'm non destrui: z fm diuinā iusticiam volebat ipaꝫ destrui: ergo voluntas humana aduersabatur diuine. Dicendum ꝙ sicut hugo dicit ꝙ illa erat volūtas pietatis z ideo flebat qꝛ misericordiā diligebat: z qꝛ dś sic eam velle volebat ideo diuine voluntati repugnabat: erat eñ ibi cōformitas in ratione volendi cꝯuis nō esset in volito. Qꝛ eñ sic vellet hoc habebat a deo: et deus volebat eum sic velle.

Quarto querit. Utrum decuerit xp̄m orare id ē cōgruū. ¶ Oratio est triplex q̄dam logica alia rethorica z theologica. Pria est vox complexa significatiua ad placitū Rethorica dī quelibet propositio disuasiua vł persuasiua que persuadet que proponit ab aliquo rethore facta alicui pricipi Alia est theologica. Et est quidam sapor mentꝭ in deum terminatus. Et sic diffinitur a doctoribus. Est affectus mentis piꝰ: in deum directus: In ista descriptione q̄tuor ponunt particule. Primo ponitur affectus non auteꝫ sꝫ pius affectus. Un̄ affectus pōt capi duobus modis Uno modo ꝓ potentia appetitiua z sic est ipsa voluntas z sic non capit hic. Alio modo pro actu affectādi siue ꝓ actu affectiōis z sic capitur ibi. Et per hoc dicūtur ab intellectu. Licet oratio ꝓprie capta q̄ est a volūtate libera vt libera est: necessario ꝓrequirat cognitionem intellectus tñ formaliter non est talis actio: sed est affectio. Pius a pietate. Pietas auteꝫ capit ibi pro cultu diuino completo spe fide z charitate. ¶ Pria ꝓpō nulla oratio est ꝓprie o'o nisi fulciat fide spe z charitate. O'o eñ est q̄dā auis pulcherrima emissa ab arca noe ecc'ie: et qñ est bñ ordinata retulit ramū oliue virenteꝫ vnde due sunt ale scꝫ fides z spes z sine hijs nō po

test volare:charitas autē est vita orōnis
qꝛ mortua sine ipsa est:etiā ordinata pul
cherrima plumis scꝫ humilis et subdita
reuerens ⁊ deuota. Vñ latria est cultus
soli deo debitus vide .s. in di.ix. quō dī
pietas in theosebia ⁊c̄. ¶ Scd̄a proposi
tio pagani ⁊ infideles nō possunt orare
quādiu sunt tales:qꝛ oratio ē pietas cō/
plectēs cultum diuinum totū id est fidē
spē ⁊ charitatem. ¶ Sequit correlariū.
Licet idolatrie colēdo idola petāt mul/
ta a dijs suis:tñ nō orant:qꝛ oratio est af
fectus pius ⁊ oportet ꝙ sit charitate for/
matus. ¶ Tertium correlarium. Judei
licet multa petant a deo permanētes in
perfidia sua nō possunt orare:qꝛ nō pos/
sunt habere affectum piū. ¶ Tertiū cor
relarium. Demones ⁊ damnati non pos
sunt orare:qꝛ licet habeant fidem ⁊ speꝫ
non tñ formatam nō tamen timēt timo/
re seruili sed horribili. ¶ Quartum via
tores oēs in ecclesia xp̄i existētes:ꝙꝫ diu
in peccato mortali:nō orant proprie lo/
quendo patet quia non pie orant qꝛ pie
tas complectitur spem fidem ⁊ charita/
tem:qꝛ sunt sicut ligna arida ⁊ sicca non
animata. Unde differentia est inter pe/
tere ⁊ orare bene tales pñt petere sed nō
orare qꝛ omnis qui orat petit ⁊ nō econ/
uerso. ¶ Unde piculosum ē accipere ele
mosynas ⁊ bona ad orandum vt faciūt
religiosi ⁊ sacerdotes qꝛ sunt fures et la/
trones qꝛ misse eorū orationes nihil va
lent ꝙtum ad opus operātis siue ad me
ritum personale ideo videant sibi:⁊ etiā
illi qui faciunt eos celebrare qꝛ melius
facerent si latrare facerent vnum caneꝫ
ꝙꝫ facere eos celebrare ꝙtum ad meri/
tum personale dico. Si vis aliter dicere
posses:ꝙ duplex est oratio quedaꝫ infor
mis ⁊ ista est sine charitate. Alia est for/
mata charitate. Et ꝙdiu homo ē in pec
cato non potest orare. ¶ Quintum cor/
relarium. Justi et bene dirigentes affe/
ctum suum piū in deuꝫ proprie orant
vt supra patꝫ. Omnes sancti ⁊ ipse chri
stus propꝛijssime ⁊ sine intermissione pro
nobis orant. ¶ Ad hoc ꝙ aliqua oratio
sit exaudibil' a deo oportet ꝙ habeat ad
minus quinꝫ conditiones. Primo ꝙ fi/
at discrete. Ideo mater filiorū zebedei
petens ꝙ vnus sederet ad dexteram ⁊c̄.
non fuit exaudita quia erat indiscreta.
Vel si quis male diceret aliquem. Se/
cundo ꝙ fiat pie id est ad salutem: quia
omnia que petimus:petere debem⁹ pro
salute nostra eterna:ideo paulus nō fuit
exauditus. Et multi petunt multa qui
non exaudiuntur:quia non pie id est ad
salutem petunt. Tertio oportet ꝙ fiat
perseueranter:⁊ ista perseuerantia debꝫ
intelligi maxime sine interruptione pec
cati. Quarto oportet ꝙ fiat iuste id est
ex gratia et charitate. Quinto opꝫ ꝙ
fiat pro propria salute:quia aliquando
persona pro qua oratur est indigna ⁊ in
peccatis et quādocunꝫ aliquis petit cū
istis conditionibus: indubitanter acci/
pit licet ita cito non accipiat tamen acci
pit. ¶ Respondeo absꝫ dubio decens ⁊
congruum fuit christuꝫ orare in diebus
carnis sue id est passibilitatis. Et hoc
quattuor de causis. Primo propter me/
ritum quia sua petitione merebatur no
bis ꝗ min⁹ idonei eram⁹ ad susceptionē
bñficioꝫ dei. Non eñ orabat pro se nisi
conditionaliter in orto:sꝫ pro nobis fer/
uenter et humilime totis sanctam trini
tatem orabat et ex totis visceribus gra/
tie:et omnium virtutum:et sue nature
humanissime ⁊ frequētissime cum lachri
mis ⁊ suspirijs. Secundo orauit propt
exemplum vt scilicet discipulos suos et
per consequens alios inuitaret ad ora/
tionis studium:in cuius exercitio ma/
xime superatur aduersarius propter qđ
dicit dñs discipul' suis Math.xxvi. vigi
late ⁊ orate. Tertio orauit propter veri/
tatis argumentuꝫ vt ostēderet se esse ve/
rum hominem ⁊ vere a deo missum:ppt
qđ dī. Johā.xi. Gr̄as tibi ago qꝛ tu me
misisti. Quarto orauit ppt offiñ qꝛ xp̄s

habebat dignitatem sacerdotis ꝛ ponti ficis. Unde sicut ad ipsius officium ptinebat sacrificiuꝫ offerre ꝓ peccatis ita ꝓ peccatoribꝰ exorare. Unde ad heb. vij. Talis decebat vt esset nobis pontifex imaculatus: segregatus ꝛ excelsioꝛ celis factus: hijs ergo de causis cõgruuꝫ fuit ꝛ decens vsum orationis in xp̄o reperiri. Concedende sunt ergo rõnes hoc ꝓbantes. ¶ Oratio ꝓprie loquẽdo nõ collocatur in pte sensitiua ideo ponit̃ tertia pticula scꝫ in diffinitione oṙonis mẽtis. Dicitur aũt mẽs ab imineo es: qꝛ oratio est subiectiue in mẽte. Quarta particula: in deum directus: ad denotandum obiectum ratiõis. ¶ Pro dictoꝝ clarioꝛi enodatione tres pono suppositiones. Pria suppositio nullus hõ ꝓprie põt orare alicui hoiem vt ex ista particula pꝫ. Scd̄a nullus hõ põt orare angelos nec beatos nec virginẽ gloriosam vt pꝫ. Tertia licꝫ nullus hõ possit orare sanctos: pt tñ licite rogare ꝛ petere ab eis aliquid tñ sancti orãt cõtinue deũ ꝓ nobis. ¶ Nota ꝙ cum deus disponit vel vult aliud facere nõ disponit in omnẽ euentũ. sed presuppositis antecedẽtibꝫ que sunt bona opera sicut disponit nos saluare: si tamen volimus ꝑ bona merita salutem acquirere

Quĩto querit̃. Utrum

xp̄s in omni oratiõe sua fuerit exauditꝰ. ¶ R ñdeo oratio est triplex s̄m ꝙ est voluntas triplex in xp̄o quedã est rational' creata. Alia pietatis q̃ condescendit appetitui sensitiuo. Alia sensualitatis.

¶ Oratio est petitio ꝓcedẽs ex voluntate ꝛ desiderio s̄m ꝙ volũtas humana fuit in xp̄o s̄m triplicem differentiam sic et oratio. Nam q̃daꝫ oratio fuit exprimẽs siue ꝓcedens a volũtate rõnis quedã ex volũtate pietatis q̃dam a voluntate carnis. Oratio ꝓcedens a voluntate rationis ꝓcedebat a volũtate q̃ q̇dẽ requirebat exaudiri ꝛ talis oṙo in omnibꝫ est exaudita. Propter hoc ꝙ ista volũtas erat per oĩa cõformis voluntati diuine: tum qꝛ a deo petebat digne ꝛ sancte ꝙ in omnibꝫ erat exauditus ꝓ sua reuerentia ꝛ dignitate. Oratio ꝓcedẽs a voluntate pietatis ꝛ volũtate carnis nõ fuit in xp̄o exaudita ꝑ omnia tñ qꝛ hac volũtate non cõformabat̃ deo in omni volito sicut habitum est prius: tũ etiaꝫ qꝛ illa petitio plꝰ ordinabatur ad nr̃am instructõeꝫ q̄ȝ ad diuinam: Magis eñ petebat hac voluntate vt nos erudiret q̄ȝ vt deum ad suam petitionẽ inclinaret. Cõcedenduꝫ ergo est ꝙ xp̄s exauditus fuit in omĩ petitiõe q̃ petijt vt exaudiret̃ h̄ est in oĩ eo qḋ ꝑpetijt voluntate rõnis siue rõne absoluta.

Sexto queritur. Utrũ

illa oratio qua orauit in passiõe vt calix transferret̃ a se fuit a ratiõe an a sensualitate. ¶ Notandum ꝙ ly calix hic nõ capitur ꝓ vase argenteo: vel aureo vel calibeo sꝫ pro passione. Calix eñ est idẽ ꝙ passio in ꝓposito ꝛ sic oẽs martyres calicem dñi biberunt. ꝛ sic capiebat xp̄s ibi calicem. qñ dixit: calicem q̇deꝫ meum bibetis. ¶ R ñdeo ꝙ de predicta oṙone est loqui dupl'r. Aut q̄ꝫtum ad materiã vel q̄ꝫtũ ad formã. Materia cuiuslibet orationis est id qḋ petit̃ ab aliq̃. Forma aũt oratio est discretio petentis ꝛ modus petendi. Ut aliquis habẽs temptatiões rogat auferri sibi illos stimulos. hec ẽ materia: tñ qñ dicit ꝯñter si sit bñplacitũ suum: vl' si sit expediẽs saluti mee: ꝛ hec est forma oṙonis. Si loquamur de ip̄a oratione xp̄i q̄ꝫtũ ad materiã fuit a sensualitate tm̃: qꝛ sensualitas hoc petebat ꝛ affectabat scꝫ nõ mori. Si aũt loquamur q̄ꝫtũ ad formã sic' cũ forma petitionis respiciat discretionẽ ꝓponentis ꝛ talis modus ꝓponẽdi sit a discretione rõnis. concedendũ est ꝙ talis oṙo fuerit volũtatis rationalis Ad q̃oneꝫ ꝓpositam ergo est dicendum ꝙ nõ est simpliciter concedendum ꝙ talis oratio fuerit simpliciter rationis vel simpliciter sensualitatis. Sꝫ

quodāmodo ipsius sensualitatis q̄ꝫtum
ad materiā:sed rōnis q̄ꝫtuꝫ ad formā lꝫ
sensualitatis vt mouētis sed rationis vt
proponentis:sensualitatis vt ꝑ quo:sed
ratiōis vt a quo. Unde bene ꝛ recte dici
tur ꝙ ratio fuerit aduocatrix sensualita
tis qꝛ appetitus sensualitatis nescit ora/
re. ¶ Sꝫ tūc restat questio. Cum ratio
sciret sensualitatē in hac petitiōe nec ex/
audiēdam nec dignā exaudiri vt pote qꝛ
petebat cōtrariū dei ꝓpositi:quo modo
hanc petitionē ꝓposuit:ꝛ ꝓ ea allegauit
¶ Dicēdum ꝙ ad hoc fuit triplex ratio
nec tamen christus absolute volebat ex/
audiri. Huius tamen. ¶ Prima ratio
et precipua fuit ad manifestationem ve/
ritatis nature assumpte que naturaliter
recusabat passionē: in hoc erudiuit fidē
nostram. ¶ Scd̾a vero ad cōfirmandaꝫ
nostram imbecillitatem vt nō diffidamus
si passionū pericula exhorremus: in hoc
erexit nostram spem. ¶ Tertia vt osten
deret voluntatē nr̄am volūtati diuine es
se ꝑ oīa subijciendā qđ ostēdit in ꝯditōe
apposita. Non sicut ego volo sꝫ sicut tu
Et in hoc ordinauit charitatē in nobis
que affectū nr̄m diuine voluntati cona/
tur subijcere. Unde magis orauit in il/
la oratione ꝓ nobis: q̄ꝫ oraret ꝓ se. Et at
tendenduꝫ est ꝙ oratio illa in petitione
illa seruauit formaꝫ prudentis ꝛ fidelis
aduocati:qui desideriū sensualitatis ꝓ/
posuit:seruata tamen forma iuris. Di/
ctat enī ius diuinuꝫ ꝙ omnis appetitus
debet esse deo subiectus.

Circa decimam octauā distictiōeꝫ prio q̄rit̃
Utruꝫ xp̄s meruerit ab in/
stanti sue conceptiōis. Ha/
betur supra q̄d sit meritū. Uide in scđo
distin. v. De merito angeloꝝ habes etiā
ꝙ triplex est meritū. xxvij. dist. ij. scilicet
meritū cōdignum. cōgruum ꝛ dignum.
¶ Notāduꝫ ꝙ iste ꝑpōnes. a. ab. abs. qñ
adduntur alicui termino dicunt ordinē
vel includendo illum terminum cui ad
duntur vel excludendo vel inclusiue vel
exclusiue vt ab instanti cōceptionis pōt
capi inclusiue id est in primo instāti sue
conceptionis: vel ab instanti pōt capi ex
clusiue id est post primū instans sue ꝯce
ptionis vel post primuꝫ instans in quo ꝓ
ductus fuit meruit. Unde fuerunt sex
in primo instāti scꝫ tēpis cōceptiōis sue.
¶ Primo fuit ibi collectio purissimoruꝫ
sanguinum virginis marie ꝛ in instāti il/
lo reposita in loco debito. Secūdo fuit
organizatio ꝛ formatio perfectissima il/
lius corporis sacratissimi. Tertio fuit aīe
creatio. Quarto fuit vnio aīe cum cor/
pore. Quinto fuit assumptio totius hu
manitatis xp̄i ad verbum diuinū. Sex/
to fuit gratificatio qꝛ fuit repleta sūma
gratia. Septimo fuit beatitudo qꝛ ha/
buit claram visionem diuinitatis. Octa
uo fuit perfectissimuꝫ meritū quo obtu
lit se deo patri. Et fuit ꝑfecta operatio
meritoria quia accepit mādatū a patre
mori pro humano genere et in illo instā
ti acceptauit illā obedientiā ꝛ ibi fuit ꝓ/
mo crucifixio sua voluntaria. Et illud
instans vocatur instans conceptionis.
Ideo in ista questiōe diuersificati sunt
doctores scꝫ scotizantes cōtra doctores
cōes ꝛ antiquos: qꝛ primi scotiste tenent
ꝙ ista octo fuerunt simul facta in codeꝫ
instāti tpis in predicta ꝯceptōe filij dei.
Doctor seraphic⁹ videt̃ approbare vtrā
q̄ꝫ opinionē tn̄ magis videt̃ declinare ad
tiquos dicēdo ꝙ est planior ꝛ cōior. Be/
atus thomas etiā dicit in tertio ꝙ placꝫ
sibi scꝫ opinio scotistaruꝫ. ¶ Respōdeo
ad questionem. Ad perfectionem meriti
duo cōcurrunt videlicet ipse actus gra/
tuitus id est gratia ꝛ habitus ipsius id ē
actus id est vsus vel opatio. Non enī suf
ficit habere gratiā sꝫ oꝫ opari. ¶ Primū
dictū xp̄s a principio sue ꝯceptionis me
ruit q̄ꝫtum ad habitū gratuituꝫ qui red
dit hn̄tē dignū premio id ē habuit grāꝫ
et charitatē que est radix merendi ꝓprio

modo q̄ omni bono℞ premio dignū fuit ¶ Scdm dictū declarās opinionē alexādri 3 xps meruerit statim post pn̄cipiū sue cōceptionis non tn̄ meruit in primo instati illius ↄceptionis. Et rō isto℞ est q̄ operatio dz sequi ordine tp̄is eē substātie. Naz operationes sunt accidentia et qualitates ergo oportebat esse substantie precedēs opari. ¶ Tertiū dictū. Si alicubi inuenit̄ scriptum ab aliquibus doctoribus q̄ xps a principio sue ↄceptionis meruerit dicunt verum esse fm q̄ a dicit ordinem principiū extra sumptum id est post nō intra: per istā distinctōez declināt auctoritates sctō℞. ¶ Quartū declarās opinionē scotistarū xps in ipso cōceptionis primordio inclusiue meruit q̄tuz ad actū z vsum virtutis hoc est datum ei p gratiā perfectissimam vt in primo instāti nō solū haberet habitus virtutū sed z actus z vsus vnd esimul incepit esse vsum habere comprehensoris in anima xpi etiā in eodem instanti habuit omnia predicta cū actu meriti qui consistit in motu volūtat3. Vñ iere. xxxi. Nouū faciet dñs sup terrā mulier circūdabit virum. Videt̄ ergo q̄ xps fuerit vir ab instanti conceptionis sue sed constat q̄ non fuerit q̄tum ad etatem ḡ fuit vir q̄tū ad animi vigorē z pfectam operationem viri pfecti q̄ consistit in merendo. Scdm q̄ in illo instanti incepit esse homo xps fuit perfecte btūs z in eodē instāti fuit creata aia ei⁹ z infusa corpi hūit informationē grē z exiuit in actū merendi istud dictū p3 ex p̄cedentib⁹ dictis zc.

Secūdo querit̄. Utrū

christus aliquid meruerit post cōceptionē ¶ Triplex est meritū sc3 interpretatiuum de cōgruo z de cōdigno. Primū est quo quis meret̄ simplr abusiue De cōdigno est quo qs meret̄ simplr p̄prie. Meritū de cōgruo est quo qs meret̄ ptim pprie z partim improprie Meritū simpliciter abusiue. (construendo lz simplr cum abusiue) est op⁹ de genere bono℞ tn̄ factū mala intentiōe. Talia eñ opa aliquando remunerantur a deo ex imensa largitate sicut īnuitur de nabuchodonosor vt est dare elemosynā cū murmure vt p3 in legenda sancti elimosynarij. Meritū de ↄgruo ē op⁹ bonū de gñe factū cū itēsiōe bona et alijs circūstātijs tn̄ factū fit i pctō mortali Et de talib⁹ d cōgruo faciēs disponit se ad grām. Meritum de ↄdigno est opus bonū factuz ex charitate. Cum ergo queritur. Utrum xps meruerit post ↄceptionē non querit̄ de primo nec de scdo modo s3 q̄ritur de tertio. ¶ Rñdendū ergo ad hoc q̄ trib⁹ modis mereri ↄtingit ex cōdigno. Uno modo mereri est ex indebito facere debitum sicut meretur quis in gratie infusione et motu lib. arb. quia tunc meretur vitam eternam. Scdo modo mereri est de debito facere magis debitum vt contingit de profectu in profectuz de virtute in virtutem. Tertio mō mereri est de debito vno mō facere debitū aliomodo. Aliomodo de debito p habitū facere debitum per vsum: et de debito per vnum actum facere debitum per alium actum eque bonuz. Omnibus hijs modis christus meruit nobis Meruit eñ nob gratie promotionem meruit z bono℞ operum multiplicationem. Sibi autem nō meruit nisi tertio modo tm̄ post conceptionez: ipse enim non potuit facere sibi de indebito debitum cum omni bono esset dignus. Sed qd erat debitum vno modo fecit debitum pluribus modis: et ita meruit fm tertium modum dicendi merituz solum non propter imperfectionem a parte meriti sed propter perfectionem a parte merentis. ¶ Nota q̄ consiliuz sanctissime trinitatis decreuit ab eterno nullum nobis impendere bonum gratie gratificientis siue gratis date nisi propter meritum dolorissime passionis christi filij sui vnigeniti propt̄ quod meritum dat deus disponentibus

primo gratiã iustificatiõis z psenerãtie z profectus in bono: meruit etiã nobis omnia bona opera z meritoria que nos facimus quia illa opera non erunt deo grata nisi fundantur super meritum passionis christi. Et nota q christus tãtum intensiue habuit quãtum habuit per totã vitam suam z in hora mortis. In illo enĩ instanti obtulit semetipsum et suam vitam z omnia que facturus passurusq erat sanctissime trinitati ex intensissima voluntate z charitate in qua oblatione tantum meruit quãtum in cruce. Non tamen tantum passus est quantum in cruce quia tunc non experiebatur passionẽ nec etiam ipse imaginatiue sic offerebatur passio sicut in orto. Ideo pessime et heretice dicitur a quodã q tantum patiebatur in vtero matris quãtum in cruce Ideo dicitur in textu non propter imperfectionem meriti quia primum meritum christi fuit perfectissimum propter perfectionem merentis quia fuit persona diuina et infinita. Et hoc est q dicit in littera non profecit christus fm meritũ quãtũ ad v̾tutẽ meriti tñ quãtũ ad numerum meritorum qz addebat merita meritis plura hñit merita i passiõe q̃ i pceptõe.

Tertio querit. Utrum

christus aliquid meruit in passione. Passio capitur ibi pro corruptione subiecti in quo est christus non tamen meruit in actibus meritorijs sed nõ tantũ in istis sed etiam in passionibus sibi illatis a iudeis z seruitoribus pilati z hoc meruit accipiendo illas voluntarie non enim passus fuit frustra sed ex rationabili cã nec passus propter demeritum culpe: sed propter amorem veritatis z iusticie: videbat enĩ principes sacerdotum q erant distorti a lege dei per auariciam z hypocrisim z alia. Et hoc videns xp̃s non tacuit vicia eorum Ideo procurauerũt crucifixionem eius. Et etiam declarauit legem quam illi peruertebãt. ¶ Notandum q in passione est duo considerare. Videlicet passionis causam z passionis sustinentiam. Passionis causa est a violentia agentis proprie sed passionis sustinentia est a voluntate patientis. Quantum ad primum passio non est meritoria: nec demeritoria quia est ab extra Iudei tñ et pilatus z crucifixores fuerũt remota cã passionis christi z isti demeruerunt fm plus et minus. ¶ Nota quãtum ad scdm potest esse meritoria vel demeritoria. Meritoria autem si quis eam perferat ex voluntate bona. Demeritoria autẽ si quis eã sustineat inpatienter et ex voluntate iniqua. Quando ergo christus passionem pertulit non tantum ex voluntate bona immo etiã ex volũtate optima quia summo nisu z conatu Hinc est q passio eius meritoria nõ solũ fuit sicut passiões sanctorum: sed sup oĩa merita tenuit principatum. Nota q si ifinita essent peccata etiã horribilissima nõ tñ tantũ displicerent deo: quãtum placuit voluntas christi optima qua cum summo nisu et conatu amoris offerebat deo suas sacratissimas passiões z tristicias z angustias ideo meritum passionis christi dicitur fuisse sufficiens ad delendum oĩa peccata: tñ quãtũ ad efficaciam solum delet peccata qui se disponũt vel electorum finaliter. Et hoc siue in instanti sue conceptionis in quo etiam obtulit trinitati sanctissime suam passionẽ futurã in quo meruit tm̃ quãtũ in passionis hora z hoc intensiue q̃uis in passione magis meruerit extensiue.

Quarto querit. Utrum

xp̃s sibi meruit dei fruitionẽ siue p̃mium finale. ¶ Fruitio capit tripl'r. s. coĩter sic frui est vti cũ gaudio id est delectatiõe z breuit nihil est fruitio nisi actus vl' opatio volũtatis gaudiosa. Et sic capit i eplã ad philemonem vbi ap̃ls dicit ita frater fruar te in domino. Scdo mõ capit fruitio pprie z est alicui amore inherere propter se: z sic importat motum volũtatis

cum quiete & est operatio voluntatis q̃c tatiua. Tertio modo capitur fruitio ꝑ ꝓxiſſime & ſic frui eſt in cognitis quieſce re voluntate delectata ꝓpter ſe & ſic iclu dit vtrāq; p̄dictam q2 eſt oꝑatio volūta tis q̃etatiua & gaudioſa in qōne capitur frui ꝓꝑxiſſime. ¶ Nota duplex eſt p̄miū ſc3 ſubſtātiale & eſt videre deu3 & amare fruitiue ipſum& d̄r aurea. Scd̄m eſt p̄re mium ꝯſubſtantiale& eſt in pte ſenſitiua nō enim ſolum anima erit beata: ſed oēs aliȷ̄ ſenſus erunt beati ſuo modo q2 quie ſcent & ſūme delectabunt in obiectis ſibi cōuenientibus. Tertiū eſt p̄remiū acci dentale & eſt quodlibet gaudiu3 habitū de creatura. ¶ Reſpondeo dicendu3 ꝙ cōiter nō cōcceditur ꝙ x̄ps ſibi meruerit ſubſtantiale p̄remium & hoc innuit mgr̄ in lr̄a ſatis expreſſe. Rō huius eſt. Na3 meritū dicit ordinem ad p̄remium ſicut diſpoſitio ad complementum: ſicut via ad terminū & ideo neceſſe eſt meritum p̄ cedere p̄remiū vel tp̄e vel ſm̄ ordine3 na ture. Neutro modo aut debuit in x̄po p̄ cedere nec p̄receſſit. ꝓpter hoc ꝙ aīa x̄pi nō eſſet idonea ad vnionē niſi eēt3 beatiſ ſima & deiformiſſima qḋ fit p̄ gr̄e īfuſio nem. Si ergo neceſſe fuit vnionē illā an tecedere oīa merita ſm̄ ordinem nature: neceſſe ergo fuit deiformitate3 glorie in chriſto p̄recedere omē3 vſum gr̄e. Ideo gloria in x̄po p̄ceſſit omnia merita ꝓpter ſummā dignitate3 q̄ fuit in aīa x̄pi a ſua creatione: ſc3 propter vnione3 ipſius ad verbū. Sicut ergo incarnatio nō cadit ſub merito ſic ip̄a gloria anime x̄pi. Vn̄ Aug. xiiȷ̄. lib. de trinitate In rebus p̄ tē pus ortis id eſt in omnibus effectib9 dei illa ſūma gr̄a eſt id eſt gratuita dei cōde ſcenſio vel volūtas q̄ homo īvnitate p̄ ſone cōuinctus eſt deo. Et in ench. dicit ꝙ nullis p̄cedentib9 meritis ille hō copu latus eſt deo ſed illa copulatio non po tuit eſſe ſine dei fruitione q̄ eſt p̄remium ſubſtantiale iſtud cū p̄remiu3 eſt duplex quoddā eſt obiectiuum et eſt ipſe deus. Aliud eſt ſubiectuū.

Quinto querit. Utrū meruerit x̄ps ſui corporis glorificationem ¶ Notandum ipſius x̄pi & cuiuſlibet ho minis cōplete bt̄i triplex eſt glorificatio Quedam eſſentialis que cōſiſtit in opti mis oꝑationibus intellectus & volunta tis tendentibus in deum & hec dicit glo rificatio anime. Alia quedā cōſubſtanti alis q̄ cōſiſtit in perfectiſſimis operatio nibus potentiaru3 ſenſitiuarum ſm̄ q̄s tendunt in ſua obiecta p̄fectiſſima: q2 ſi cut aīa x̄pi eſt glorificabilis ſic potentie ſenſitiue ſunt nate glorificari ſm̄ qḋ id ē ſm̄ operationes ſuas. Et d̄r ſm̄ quid: q2 anima eſt glorificabilis ſimplr̄ & de iſta eſt queſtio. p̄ns q2 clarū eſt ꝙ ante paſſi onem nō habuit corpus gl̄ificatū. Que dam accidentalis couenıens anime que eſt quoddam gaudiū de aliquo facto vl̄ glorioſo: vt virgines de hoc ꝙ vixerūt in virginitate & ſimilr̄ doctoreſtē. Et dici tur aureola et ſimiliter gaudent oēs de conſortio bonoꝝ & vocat vt prius. Alia eſt glorificatio accidentalis corpis & ſūt quattuor dotes de quibus in quarto di cetur. Prima glorificatio a doctoribus ſacris vocatur ſtola. ſcd̄a & tertia glorifi catio vocatur ſcd̄a ſtola & in hoc excede mus angelos qui habent ſolū prima3 q2 non habent potētias ſenſitiuas & ſic eri mus magis beati extenſiue. Similr̄ ho mines damnati plus puniunt q̄3 demo nes ſc3 extēſiue: q2 lucifer ſolū punietur in intellectu & volūtate. Homines autē cum hoc puniātur in potētiȷ̄s ſenſitiuis vtputa inferiorib9. Et ideo ſicut homīes puniuntur. ita hoīes p̄remiabunt in po tentiȷ̄s ſenſitiuis: q2 deus p̄ronior eſt ad miſerandum q̄3 puniendū & hoc eſt con tra mgr̄3 Ioh. gerſon. ¶ Rñdeo dicēd̄ ꝙ x̄ps abſq; dubio meruit ſibi glorifica tionem ſui corpis nō ſolum agendo ſed etiā in patiendo vt dicit magiſter in lr̄a expreſſe. Ratio eſt q2 x̄ps dei & hominū

mediator simul debet esse cōprehensor et viator. Cōphensor ꝓpter suā dignitatē et viator ꝓpter nostrā necessitatē. Et iō ꝑtim debuit esse ī statu glīe: et ꝑtim ī statu miserie. In statu miserie nō debuit eē ſm supiorē portionē sed ſm inferiorē .i. ſm carnē. Et ideo ſm diuinā dispositionē necessariū fuit differri corꝑis glorificationē xp̄i. vt xp̄s esset in statu in quo ꝓ nobis posset mereri et satisfacere. Dum aūt xp̄s nobis merebat et ꝓ nobis satisfaciebat: faciebat deo placentissimū opus et ita remunerabile ſm aliquā ꝑtem glīe. Cum autē nō posset remunerari q̄tum ad ꝑmā stolā sed quantū ad stolā secundā merebatur vtriq̄ tunc xp̄s ꝓprij corporis glorificationē. Tñ Scotus dicit ꝙ nō meruit directe q: nisi fuisset impedimentū glīa aīe redūdasset naturalit̄ ī corpus tamē meruit illā corꝑis glīaz indirecte: q: meruit illi⁹ impedimēti cessationē et āmonitionē.

Questio sexta. Utrum

christus meruerit nobis ianue paradisi apertionē. ¶ Sciendū ꝙ triplex est paradisus. Prim⁹ terrestris: alius celestis Et iste ē duplex. quidā spiritual': alius corporal'. Prim⁹ ē locus amenissimus et tēꝑatissim⁹ in oriente posit⁹ in quo sunt delicie plurime: ibi sunt arbores cū floribus folijs et fructib⁹. Alius ē celestis corporal' in quo ponunt̄ beati: et dr̄ celū empyreū: de quo dicit ap̄ls ꝙ fuit rapt⁹ vsq̄ ad tertiū celum. ¶ Paradisus celestis sp̄ūalis nihil ē aliud q̄ clara visio dei et fruitio sequens clarā visionē dei. Et licet de secūdo paradiso possit esse q̄stio nr̄a tñ ꝑncipaliter ē d̄ vltimo. ¶ R̄ndeo ad ꝑdictorum intelligentiā est notanduz ꝙ est paradisus terrestris et ē paradisus celestis scʒ spiritual': q: de celesti corporali locutus est in secundo. Et Adā peccāte vtriusq̄ ianua clausa fuit. Clausio autē ianue paradisi terrestris signum fuit clausionis ianue paradisi scʒ spiritual'.

Est autē paradisus celestis apta visio dei. Clausio autē huius ianue fuit impossibilitas videndi deū facie ad faciē. que impossibilitas consurgebat ex demerito peccati Ade: et ex decreto diuine sentētie quo scʒ de⁹ determinat neminem ad sui aspectū admittere. Unde si beata Maria decessisset ante passionē filij sui descēdisset ad infernum cū patrib⁹ nisi facta sibi eēt emenda et satisfactio ꝓ illo pctō. Et q̄m emenda et satisfactio ē ei per xp̄m hinc ē ꝙ ꝑ meritum xp̄i nobis patuit ingressus in celum. ¶ Nota ꝙ imagines ī q̄dragesima cooperiunt̄ ad designanduz clausionē paradisi celestis: tp̄e aūt passionis eius amouent̄ ad designandū apertionē illius ianue q̄ est facilis ingressus ad videndū deum facie ad faciē.

Circa decimānonam distinctionē queritur. Utrū ꝑ passionē xp̄i fiat remissio peccatoꝝ. ¶ Nota ꝙ est dr̄ia inter remissionē culpe: et infusionem grē. Infusio em̄ grē et remissio culpe nō sunt vna et eadē mutatio sed sunt due mutationes licet nō reales quia impossibile ē vnū et idem plurificari et non multiplicari sed remissio pōt multiplicari remanēte vna et eadē infusiōe. g̃ et c̄. maior patet. minor ꝓbatur: q: cū q̄s pergit ad cōfessionē cū multitudine pctōꝝ tot sunt ibi remissiones quot sunt culpe et obligationes. Cuilibet em̄ culpe correspondet ꝓpria remissio et tñ ē ibi vna remissio dūtaxat infusio grē. Itē impossibile est vnū et idem separi g̃ et c̄. et eē sin eꝑo sed remissio culpe et infusio grē possunt ab inuicē separi. g̃ et c̄. maior patet et fundat̄ imediate in ꝑmo ꝑncipio. mīor pʒ: q: ī angelis btīs fuit infusio gratie cum eēnt in statu innocentie sine remissione culpe. Etiā in btā virgine cui gratia fuit infusa sine remissione culpe: et in anima xp̄i q̄ est eiusdē rōnis cum nostris. Siīr dicendū ē de remissione culpe que

potest inesse alicui sine infusione grē de potentia dei absoluta. Pōt eñ deꝰ potē tentia absoluta remittere culpam ꝛ nō dare grām: vt patet de rege terreno qui pōt alicui q̄ eū offendit remittere offen/ sā nō recipiendo eū in grā: tñ nūq̄ ꝯ fa cto deꝰ remittit pctm̄ mortale alicui q̄n etiā īfūdat grā: ꝛ h̄ ex sua benignitate ineffabili. Remissio āt culpe ē deletio ob ligatiōis ad penā eternā ad quā obligat̄ p pctm̄ mortale anteq̄ peniteat. Ita q̄ termiat̄ ista mutatio p̄uatiua ad nō ob/ ligationē: ita q̄ terminꝰ a q̄ ē obligatio. ꝛ terminꝰ ad quē ē ñ obligatio. Infusio aūt grē ē a nō eē grē ad eē grē: sic remis/ sio ē mutatio p̄uatiua ꝛ īfusio grē ē mu/ tatio positiua ex parte termini ad quē. Unde ablatio mali ꝛ collatio boni di/ stinguūtur. Ista autē ablatio mali siue remissio culpe attribuit̄ approp̄ate passi oni christi. Et collatio gratie attribuit̄ tur magis approp̄iate resurrectiōi christi. Unde ad Roma. iiij. Traditus est p̄pter delicta nr̄a ꝛ resurrexit p̄pter iu/ stificationē nostrā. ¶ Rñdeo ad q̄ōnē q̄ iustificatio: r̄a attribuit̄ tā passioni: q̄ resurrectiōi xp̄i: vt habet̄ ī textu sacre scripture ꝛ glo. ī plibꝰ locis p̄sertim vbi s̄. Utraq̄ sc3 mors ꝛ resurrectio xp̄i de/ licta nr̄a tollunt ꝛ vtraq̄ iustificāt. At/ tamē neutri. i. nec passiōi nec resurrecti/ oni attribui p̄t p̄p̄rie cāsalitas iustifica tiōis siue deletio culpe: q̄ ibi p̄p̄rie nō ī/ uenitur aliqđ genꝰ cause: hñt tñ nihilo/ minus aliquā causalitatē ī hoc q̄ habēt aliquā cause p̄prietatem. Attribuit̄ eñ his iustificatio nr̄a p modū meriti inter uenientis: qđ quidē habet dispositionis grām ꝛ rōnem ꝛ reduci habet ad causā materialē. Per modū exempli p̄uocan/ tis ꝛ excitātis qđ quidē habet reduci ad causā mouētē ꝛ efficientē. p modū exem/ plaris dirigentis vl̄ regulantis. qđ ha/ bet reduci ad cām formalē. Per modū termini quietantis qđ quidē h3 reduci ad causā finalem. Et ita his duobꝰ attri buit̄ iustificatio fm̄ p̄p̄rietatē cuiuslibet generis cause. Attñ rō merendi iustifi/ cationē attribuit̄ soli passioni ꝛ nō resur rectioni. Ratio vero terminādi ꝛ quie/ tandi attribuit̄ resurrectiōi ad quā ter/ minat̄ iustificatio ꝛ nō passioni. Duo ve ro inter media sc3 excitatio ꝛ regulatio attribuūt̄ vtriq̄. Nā passio excitat nos ad dei dilectionē ꝛ vlterius insinuat no bis qualr̄ debeamꝰ mori pctis: ꝛ ita ē ex emplū p̄uocans ꝛ exēplar regulans. Et qđ sit exēplū habet̄ ex p̄ma Pet. ij. Xp̄s passus ē p nob vob relinquēs exēplū vt se. vest. eiꝰ. Q3 sit exēplar habet̄ ad Ro mano. vi. Si cōplantati sumꝰ similitudi/ ni mortis eiꝰ sil̄ ꝛ resurrectōis erimꝰ Si militer ꝛ resurrectio h3 rōnē exēpli p̄uo cantis ꝛ exemplar dirigent̄. Prouocat eñ nos ad iusticiā p quā accipimꝰ illā glīam quā credimus xp̄m habuisse ī sua resurrectiōe vt talia sint corp̄a glīe q̄lia xp̄s in sua resurrectiōe mōstrauit. Diri/ git etiā nos dū ad eiꝰ exēplar conamur ambulare in nouitate vite. Iuxta illud qđ d̄r ad Rom. vi. quō xp̄s resurrexit a mortuis p glīam p̄ris ita ꝛ nos in noui/ tate vite ambulemꝰ. ꝛ sic tā passio q̄ re/ surrectio habet rōnē excitantis ꝛ regu/ lant̄ respectu nr̄e iustificatiōis h3 duo que in nr̄a iustificatione habēt p̄sidera/ ri sc3 ablatio mali ꝛ collatio boni.

Secūda questio. Utrū

p passionē xp̄i facta fuerit cyrographorū deletio. ¶ Pro notitia huiꝰ termini cy/ rographo ē notandū q̄ hic cyragraphꝰ vl̄ hoc cyrographū d̄r a cyros grece qđ ē manus latine. ꝛ graphia scriptura: q̄si sc̄ptura manu facta: ꝛ potest capi dupli citer sc3 p̄p̄rie ꝛ metha phorice. Proprie est littera manu sc̄pta debitoris que cō mittit̄ vl̄ dat̄ creditori: vt si aliq̄s cōmo dat centū florenos alicui ꝛ dat cedulā sc3 debitori: ꝛ d̄r quasi signum manuale Alio modo cyrographus capitur me/ thaphorice seu large vl̄ trāsumptiue: et sic capit̄ hic. Et ē quedā obligatio qua aīa ē obligata ad aliquā penā trāseūtē

culpa actuali interiori z exteriori ad re/
atū remanēs in aīa:rōne cui⁹ diuina iu/
sticia habet nos puniri q̄tū ad, penam
diabolica malicia habet nos accusare z
conscientia nostra habet contra nos re/
murmurare. Nota textū tn̄. Que, autē
sit ista sc̄ptura que dr̄ cyrographum de
creti z cyrographū culpe:diuersimode
p̄t assignari sm̄ diuersas expositiones q̄
innuūt.sup̄ sc̄da ad Col. Culpa! ē act⁹
peccati interioris vl̄ exterioris. Scien/
dū q̄ cyrographū culpe dr̄ eē memoria/
le quo aīa tenet astricta z obligat: alicui
pene:sicut aliq̄s quando obligat se alte
ri facit ei cyrographū:z hoc innuit Au
gustinus in littera cū dicit culpaꝝ cyro/
grapha deleta sunt:quib⁹ peccatores vl̄
debitores ante diabolo tenebant: z dr̄ il
lud cyrographū culpe z cyrographū de
creti:quia talis obligatio ꝯsurgit ex no
stra culpa tanq̄ ex merito z ex diuina sē
tentia tanq̄ ex decreto:z sic cyrogr̄phuꝫ
dicit eē memoriale illud quo quidē pec/
catū manet q̄tum ad reatū. Rōne cu/
ius diuina iusticia habꝫ nos punire dia
bolica malicia nos accusare z detinere:
z conscīa nr̄a remurmurare contra nos.
Et illud cyrographū aduersū nos ha/
bet inscribi ꝓpria voluntate non solū ꝓ
peccatis nostris actualibus sed etiam ꝓ
peccato primi parentis:z ratione huius
diabolus habet in nos aliquā potestatē
vl̄ simpliciter vl̄ ad tempus. Qm̄ ergo
xp̄s p̄ passionē suam nō solum impetra/
uit nobis remissionē culpe q̄tuꝫ ad ma/
culam sed etiam quātū ad reatū. Hinc
est qd̄ dicit apl̄s z Augustin⁹ q̄ xp̄s per
passionē suā deleuit cyrographa culpa/
rum. Sed apl̄s dicit singulariter delēs
cyrographum decreti:quia loquitur de
memoriale transgressionis p̄mi parētis
Augustinus vero dicit pluraliter.quia
loquitur de remissione omniū peccato/
rum quantū ad reatum vt perfectū exp̄
mat passionis effectum. Istud cyrogra/
phum optime recognoscit in peccatore
diabolus z est grosse loquēdo. Una cor
da p̄ quā trahit ip̄m ad infernū: vl̄ quan
do peccator peccat nihil aliud fac̄ q̄ po
nere cordā in collo suo quo suspēdetur
ī inferno vl̄ dat sigillū manuale z signū
suū diabolo q̄ obligat ad penā eternam
Si querit quis habebit illud signū vel
cyrographū. Dicendū q̄ deus z homo
z diabolus hēbat sed different: q2 deus
habebat vt iudex:hō vt reus: diabolus
vt accusator. Et sicut latro fert insigne
cyrographū ꝯ se.i.signū puta ꝯ: sic hō
seip̄m ferebat cyrographū:nec p̄ illō cy
rographū acquirebatur aliqd̄ ius dia/
bolo. Quāuis eīm homo iuste detineret
ip̄e tamē iniuste detinebat. ¶ Notandū
ꝓ primo argumēto in oppositū q̄ dupli/
citer possumus loqui de efficiendo vel
effectu passionis xpi. Aut quātū ad suf/
ficientiā. Aut quantum ad efficaciam.
Si loquamur quātū ad sufficientiā sic
se extendit ad omnes hoīes z ad omnes
culpas. Si vero quantū ad efficaciā:sic
se extendit ad eos solūmodo qui bapti/
zantur in nomine eius q̄ absoluūt a rea
tu originalꝭ peccati z actualꝭ:ita q̄ a dia
bolo non p̄nt ampli⁹ teneri nisi forte se
ei voluntarie subijciāt:z noua ꝯtra eos
scribantur cyrographa.

Tertio querit. Utrum

p̄ passionē xp̄i liberati sum⁹ a p̄tāte dia
boli.q̄ sic videt p̄ h̄ qd̄ habet ad Ephe.
vi. Nō ē nob̄ colluctatio aduersus car/
nē z sanguinē sed aduersus mūdi recto/
res z tenebrarū harum.g̃ demones ad/
huc nos ip̄ugnāt z huic mōdo adhuc p̄n/
cipāt.g̃ a p̄tāte diaboli libati non sum⁹
Itē.ij. Timo.iij.dr̄ q̄ in nouissimis die/
bus instabūt tp̄a p̄iculosa. Et h̄ ip̄m dr̄
ij. Thessa.ij.z in Daniele z in Apocal.
q̄ in tp̄e antexp̄i hēbit diabol⁹ magnaꝫ
potestatem tentandum et vexandum.
ergo non videtur q̄ per passionem ami
serit posse super genus humanum. Itē
potestas diaboli vel est ad nocendum:

vel ad tentãdũ. Sȝ nunq̃ potuit nocere nisi ꝑmissus. nunq̃ in pctm̃ etiã potuit ꝓcipitare nisi ꝓberet ei volũtas ꝛ consensus: ꝛ hoc ipm̃ põt ꝛ modo: si ergo ab initio nihil potuit amplius: videtur ideȝ qd̕ prius. Itẽ potestas diaboli maxime in duobꝫ cõsistit: viȝ in obsessiõe corporũ ꝛ in excecatione mentiũ: sed post passionẽ xp̃i adhuc multi a diabolo fuerunt obsessi: multi etiaȝ fuerũt grauissime excecati. g̃ videt̃ ꝙ ptãs diaboli non sit in aliquo diminuta ꝑ passionẽ xp̃i. Qȝ diabolus multoꝝ corpa obsessit docet experientia ꝙ iteȝ multoꝝ mẽtes excecat, ꝓbatur ꝑ illud qd̕ dꝛ scḋe Coꝝ. iiij. Deus huius seculi excecauit mentes infideliũ

¶ Pro quo notandũ ꝙ diaboli duplex est ptãs. Una detinẽs vl̕ attrahẽs. alia pugnans. Potestas diaboli detinẽs est illa qua attrahebat ꝛ detinebat iustos: quoscunq̃ in limbũ ꝛ nll'ꝰ poterat euadere hãc ptãtẽ. Alia ẽ pugnãs ꝛ ẽ ptãs ꝓcipitãdi in malũ. i. pctm̃ vl̕ ꝑ fallaciaȝ vl̕ ꝑ potentiã. ¶ Rñdeo dicendũ ẽ ꝙ ꝑ passionẽ sumus liberati a ptãte diaboli: oẽs q̃tũ ad sufficientiaȝ. sed illi soli q̃ sunt de eius corpe. i. eccl'ie q̃tũ ad efficaciam. Oẽs em̃ nõ se disponunt ad recipiendũ gratiã xp̃i: vt sũt iudei infideles ꝛ mali xp̃iani. Diabolus aũt añ passiõȝ xp̃i habebat duplicem manũ. viȝ attrahentem ꝛ impellentem. Manus attrahens erat ptãs trahẽdi ad limbũ etiã iustos ꝛ sanctos. Manus ipellens siue pugnans erat ptãs precipitandi in maluȝ vl̕ ꝑ fallaciam vl̕ ꝑ violentiã qȝ temptabat vt draco: tẽptabat vt leo. Et prima manꝰ scȝ attractiua erat tante potentie vt n'lꝰ poterat ei resistere. Et hec fuit ei oĩno amputata ꝑ passionẽ. Manum autẽ impellẽtẽ ꝛ pugnãtẽ habebat ita fortẽ vt cum magna difficultate posset quis ei resistere. Et ideo in mltis regnabat imo fere in omnibꝫ vt pȝ de ipo Iob Omnes em̃ vl̕ supabat ꝑ fraudulentiã vl̕ ꝑ violentiã: ꝛ hec ptãs debilitata ẽ ꝑ passionẽ ꝑ quã lumen veritatis aperitur cõtra diabolicã fraudulentiã. Nam tenebat fere totũ mundũ inuolutũ idolatria: mõ aũt nll'ꝰ ẽ credo q̃ sit idolatra q̃uis sint diuerse secte. Et adiutoriũ virtutis attribuit̃ cõtra diabolicã violẽtiã Apparuit autẽ lumẽ veritatis ꝛ interiꝰ ꝑ diuinã inspirationẽ: ꝛ exteriꝰ ꝑ humanam instructionẽ. Iam em̃ fere omnibꝫ ẽ veritas ꝓpalata: ꝛ iõ est destructa idolatria que plus repugnabat. Adiutoriũ etiã virtutis tribuit̃ ꝑ gratie infusioneȝ que repmit ɔcupiscẽtiã: ꝛ ꝑ angelicã ꝓtectionẽ que cõprimit ptãtes aduersas: ꝛ hoc virtute passionis merito cuiꝰ mittitur nobis spũs sanctꝰ: mittunt̃ etiam ꝛ ipi angelici spũs vt supetur aduersariꝰ vnde diabolus sup oĩa abhorret memoriã passionis ꝛ figurã crucis ꝑ quã sumꝰ a ptãte eius liberati. ¶ Ad argumenta in oppositum ad ꝓmum qñ dꝛ ꝙ adhuc restat nobis aduersus ꝛc̃. Dicendum ꝙ q̃uis nobis incũbat pugna, nõ tñ elõgamur a victoria nisi interueniat nr̃a negligentia: fm̃ qd̕ dꝛ ꝓme Coꝝ. x. Fidel̕ qui nõ ꝑmittit vos tẽptari supra illd̕ ꝙ potestis sed fac̃ cũ tẽtatione ꝓ. Et ideo ex illa auctoritate nõ põt haberi ꝙ nob̕ ꝓsideat ptãs diabolica q̃uis nos exercere nõ desistat. ¶ Ad scḋm argumẽtũ dꝛ ꝙ in nouissimis diebꝫ ꝛc̃. Dicendũ est ꝙ q̃uis ꝑ passionẽ sit potestas diabolica supata tamen in nobis ẽ dare vires hosti ꝛ nos subiugare potestati diaboli. et quia in nouissimis diebus habundabit multoꝝ ꝑuersitas ꝛ refrigescet charitas vires sumat diabolica potestas: ꝛ iusto dei iudicio ꝑmittetur amplius ad malum impellere q̃ permissus fuerat in tẽpore precedenti. ¶ Ad illud qd̕ obijcitur ꝙ nihil poterat nisi per dei permissionem sicut ꝛ nunc. Dicenduȝ ꝙ deꝰ ipm̃ amplius permittebat ex suo iusto iudicio ꝛ consensus noster amplius ei subiacebat ex vitio nostro: et ꝑ hec regnabat ignorantia: regnabat etiã cõcupiscentia.

cõcupiscētia deficiebat: etiā veritas de/ficiebat etiā gratia. Sicut em̄ dr̄ Joh. p̄mo. Lex p moysen data ē gratia ꝛ veritas p iesum christū facta ē. ¶ Ad illud qđ obijcit̄ ꝙ adhuc pōt in vexationē corpoꝝ ꝛ excecationē mentiuꝫ. Dicendū ꝙ h̄ nō potest mō nisi ꝗs ei ex culpa sua vires tribuat. vel nisi sit ex speciali causa vt puta ad humiliationē alicuius sic sūt illi qui sacramenta xp̄i contemnunt. vt puta cōfirmationē eukaristiā: aquā be/nedictā ꝛc̄. Qui vero humilit̄ ꝛ deuote sacris ꝛ sacramētalib⁹ se subijciunt que a passione xp̄i hn̄t virtutē nō formidant diabolicā ptātem. Tanta ē em̄ virt⁹ sacramentoꝝ eccl̄ie vt etiā extendant se vsq̄ ad infideles. Vn̄ nō tot hodie diabolus obsidet ꝗt diabol⁹ ꝯsueuerat obsidere. Scribit em̄ Gregori⁹ in dyalogo de quodā iudeo cū vellet dormire in loco deserto muniuit se signo cruc̄ ꝛ demo/nes superuenie̅tes cū vellēt ip̄m offendere a signo crucis repulsi sūt ꝛ dixerūt ip̄m esse vas vacuum sed signatum.

Quarta questio. vtrū

per passionē christi absoluamur a pena peccati. ¶ Nota ꝙ triplex est pena pro pctīs scꝫ Tp̄alis: media ꝛ eterna. P̄ria est pena satisfactiua pro peccatis actualibus que habet finem: ꝛ nō ē perpetua. Et illa iniungit̄ a sacerdote in sacr̄o pe/nitentie ꝛ ē in purgatorio. Pena eterna ē pena inflicta p peccatis actualib⁹: mortalib⁹ que durat in eternū ꝛ ē pena damnatoꝝ: ꝛ pctō mortali corrndet talis pena. Pena media q̄ ꝑtim ē temporalis ꝛ ꝑtim eterna. ē carentia visionis diuine ꝑpter peccatū originale: ꝛ dicitur tem/poralis: quia soluꝫ durauit vsq̄ ad passionē christi: et dicitur eterna quia nisi deus illis patribus succurrisset p passionem xp̄i fuissent eternaliter in limbo et est eterna ī paruulis qui sine baptismo decedunt. ¶ Nota ꝙ adhuc duplex est pena scꝫ oppressiua: alia est promotiua. Prima ē ignorantia subiectio demonis ꝛ obligatio ad penā eternam: ꝛ ab hac liberati sumus. Secūda sunt miserie q̄s patimur in quib⁹ exercemur p patientiā ꝛ ab hac non liberauit nos: sed ad illas nos animat ꝛ animādo facit: vt pena il/la nō possit opp̄mere nec p̄ualere: ꝛ isto modo posset dici quodāmō liberare ab illo genere pene: scꝫ ꝑmotiue nō vt affligat sed vt nō p̄ualeat. ¶ R n̄sio ad que/stionē dico ꝙ passio xp̄i nos libauit a pena tp̄ali ꝛ ab eterna ꝛ ab ea q̄ ē int̄ vtrāq̄ media. A pena inq̄ꝫ tp̄ali nos liberat ꝛ ꝟtute illi⁹ ꝯdonant̄ nob̄ pctā nō soluꝫ quātū ad culpā ꝛ reatū pene et̄ne sꝫ etiā quātū ad dimissionē pene satisfactorie: sicut hꝫ fieri in sacr̄o baptismat̄. A pēa et̄na nos liberat liberādo a culpa. Duꝫ em̄ p passionē xp̄i gr̄a impetrat̄: p quam culpa dimittit̄ nob̄ pene eterne mort̄ relaxat̄. Liberari etiā a pena q̄ quodāmō ē inter vtrāq̄ penaꝝ istaꝝ media. q̄ q̄dē ē carentia visiōis diue ex demerito pctī Ade: ꝛ illa q̄dē fuit ad tp̄s ꝑpter gratiā reptā in eis q̄ detinebāt̄ in limbo. debe/ret tn̄ h̄re eternitatem hito respectu ad culpā Ade. vn̄ q̄ntūcūq̄ passio dilatata eēt diuina p̄ntia fuisset ei subtracta nisi deus adinuenisset aliquā viā ꝛ ab hac pēa liberati sum⁹ p passionē xp̄i. ꝛ sic pꝫ ꝙ p oēm modū veꝝ ē passionē xp̄i efficacē eē ad liberādū nos a pēa pctī. ¶ Sꝫ ꝯ ar/guit̄ P̄nia oīs: penal̄ ē. nā p̄eitere ē penā tenere. Si ḡ p passionē xp̄i libati sum⁹ a pena: videt̄ ꝙ iā nō sit op⁹ p̄nia: sꝫ h̄ dictū flm. ḡ ꝛ p̄mū. ¶ R n̄. dicēdū ē ꝙ imo nos liberat q̄ntū ē de se: q2 fm ꝙ dr̄ i lr̄a in baptismo oīs pena q̄ p pctō debet̄ penitus relaxat̄. Vn̄ sic habet̄ ī textu. pctā ꝗꝫ nr̄a. i. pena pctōꝝ nr̄oꝝ: dr̄ in corpore suo sup lignū portasse q2 ip̄i⁹ penā quaꝫ in cruce tulit. Omis pena tempalis que p pctō debet̄ in baptismo penit⁹ relaxat̄ vt nulla a baptizato exigat̄. Sꝫ cū homo peccata iterat reddit se indingnum tanto beneficio. Ideo confugienduꝫ est

ad secūdā tabulā naufragij que ē pnīa: que ē min⁹ nobilis ꝙ baptism⁹ q2 nō sic absoluit a pena z a culpa.

Quinta questio Utrū solus filius dei sit redēptor aut etiā pat z spūssanctus. ¶ Rñdeo ad hoc ꝙ fili⁹ dei sit redēptor pōt intelligi duob⁹ mo dis fm ꝙ in se duas habet naturas: vic3 diuinā z humanā. Quodā enī modo h ei cōuenit fm humanā naturā: z quodā modo fm diuinā naturā. Primo modo cōpetit soli filio: sed secundo modo com petit filio vna cum pre z spūsancto. Ui de ꝯsequenter in textu Bonauenture.

Sexto querit. secūdū quā naturā sit xps mediator. ¶ Rñdeo ꝙ cū mediator dicat officiū recōciliatio nis z mediator debeat differri ab illis quos recōciliat z xps fm diuinā naturā sit ille cui fit recōciliatio. Dicendum ꝙ nō pōt eē mediator fm diuinā naturam sed fm humanā naturā in qua pōt recō ciliare fm diuersas ꝓprietates in quib⁹ cōicat cum deo z cū homine. Habebat enī iusticiā z innocentiā in qua cōmuni cat cum deo: z mortalitatē in qua cōmu nicat cū homine: z dū mors cōiungit iu sticie in eodem cōfederat homo pctōr z mortalis: deo iusto z īmortali. Reconci liati enī sum⁹ p mortē hominis innocen tis. Concedende ḡ sunt rōnes ostenden tes ꝙ xps ē mediator fm hūanā naturā.

Circa vicesimā distinctionē querit. Utru3 cōgruū fuerit humanā na turā a deo reparari ¶ Aduer tendum ꝙ duplex est congruitas. Una pure honestatis. Alia ē necessitatis vel imutabilitatis. Prima ē illa q̄ alidd dr ꝯueniēs: decens: rōnale: honestum: licet nō sit necessariū. Et isto mō ꝯueniēs fu it humanā naturā a deo repari: q2 sicut ceciderat p inobediētiā sic reparari per obediētiā cōgruū erat. Alia ē ꝯgruitas necessitatis vel mutabilitatis. Et ē illa qua aliquid dicit ꝯgruū qđ ē quodāmō necessariū z de ista etiā ē questio ista fm illud oportebat pati xpm z ita intrare. Et in vtroqꝫ sensu tractat q̄stio i textu. ¶ Ultra hoc duplex ē necessitas: Que dam absoluta z simplr̄ talia ē necessitas fm quid vl' cōditionata. Necessitas ab soluta ē illa qua alidd ē sic necessariū qđ oppositū ei⁹ nō pōt eē nec fieri: sicut deū esse: deū viuere q2 ē entitas sūme necessa ria. z oēs ꝓpositiōes que sunt in pmo et scđo modo dicendi p se: z oīa pma prin cipia sunt ꝓpositiōes necessarie in mate ria naturali. Alia ē necessitas fm qđ vl' ꝯditionata vl' ꝯsequentie. Et ē illa qua alidd dr necessariū aliq̄ ꝯditione p̄suppo sita: z sic necessariū fuit pati xpm: p̄sup posita sc3 volūtate diuina. Et vocat in textu necessitas īmutabilitatis: z cū ista necessitate imutabilitatis bn̄ stat cōtin gens simplr̄: q2 mere xps ꝯtingent mor tu⁹ ē ꝓpter sc3 diuinā charitate. ¶ Notā dū ꝙ adhuc duplex ē necessitas: sc3 ineui tabilitatis z imutabilitatis. Necessitas imutabilitatis ē illa q̄ alidd sic ē necessa riū ꝙ oppositū ei⁹ nō pōt ei succedere li cet pōt nō eē simplr̄: q2 in dina ordinati one nō est successio. Necc̄itas ineuitabi litatis ē q̄ alidd ē sic necessariū ꝙ opposi tū ei⁹ nō pt succedere vl' fieri ¶ Rñdeo ꝙ absqꝫ dubio ꝯgruū ēt decēs repari ge nus hūanū: cōgruū inqꝫ ē z decēs n̄ solū ex pte dei sed etiā ex pte hois Ex pte dei videtur p q̄tuor suppōnes manifestas q̄ elici pn̄t ex dict3 Ans. in lib. i. Cur de⁹ hō. ¶ Pria ē hec. nullaten⁹ decet sūma3 stabilitatē pmittere suū ꝓpositū īfirma ri. ¶ Scđa ē hec. nullaten⁹ decet sūmā benignitatē. i. mia3 ꝓ pctō vni⁹: totā po steritatē e⁹ sempitnalr̄ dānari ¶ Tertia ē hec: nullaten⁹ decet sūmā sapia3 nobi lissimā creaturā pmittere vniuersalr̄ fi ne suo fraudari. ¶ Quarta ē hec: nulla ten⁹ decet sūmā ꝑtutē pmittere suū suā ab alio in sempiternū iniuste detineri s3 nisi repatio interuenisset multi serui de

z sancti detinerent in limbo. ꝙ ꝯgruū fu
it z decēs ꝑ reparatiōis bn̄ficiū subueniri
generi hūano. Sic pōt argui i alijs sup
positiōib' sicut in ista. Ex pte ꝓ homi/
nis ꝯgruentia ē sitr si ꝯsideret dignitas
hois ꝯditi z mod' labēdi z status lapsi.
Dignitas nāq hois ꝯditi tāta erat vtꝓ
pter ipm facta sunt vniuersa Si ꝙ hō ca
reret suo fine.i. btitudine iam oia essent
suo fine defraudata: oia tn̄ creata sūt ꝓ/
pter bonos z nō malos: qz pctōr nō ē di/
gnus pane quo vescitur fm̄ Augustinū
Modus autē labendi fuit qz hūana na
tura totalr cecidit alio peccante.i. ꝓmo
parente z alio suggerente: z iō decēs fu/
it ipam ꝑ aliū releuari. z sicut filij pecca
uerunt in pente z parēs peccauit diabo/
lo suggerente: sic etiā hō repararet dño
releuante. Stat' etiā hois lapsi repati
oni ꝯgruit qz in illo statu vel pnia fuit
cū mīa facienti ꝙ in se ē de' nūq defic
qz ꝯgruū ē z pnia q̄dā mō placat dinaz
iusticiā: mīa ꝓ ꝓuocat mīaz. z sic pz
ꝙ ꝑ oēz modū ꝯgruū fuit rpari gen' hu
manū. Cōgruū inq ex pte opific z con
gruū ex pte opis. sz ꝯgruitas ex pte opis
pura ꝯgruentia ē ita ꝙ n̄ ponit nc̄citatē
nc̄citatē inq n̄ ieuitabilitat q̄ diuidit i
coactionē z ꝓhibitiōz sz nc̄citatē imuta
bilitatis q̄ ꝯsurgit ex stabilitate z imu/
tabilitate dinc iusticie z dispōnis. Hec
aūt nō artat diuinā potētiā ad oppositū
sed eā determinat ad tale ꝓpositū. Vn̄
Ans. in lib. Cur de' hō. Cū dicim' deū
aliqd facere nc̄citate: intelligendū ē ꝙ h
facit nc̄citate seruādi honestatē q̄ neces
sitas nō ē aliud q incōmutabilitas ho/
nestatis. ¶ Nota in solutione scdi argu
menti. Ad illud qd obijcit ꝙ nō decuit
deū tenere hoiem ne caderet. Dicendū
ꝙ si hō voluisset stare nunq dereliqsset
eū vt caderet: sed stare noluit: non debu
it ipm ꝯseruare inuitū. sed qz hō p' lap/
sum voluit rsurgere: iō decuit deuz sibi
manū porrigere: Ita ꝙ man' ista ad il/
los se extendit qui volunt resurgere nō
ad eos qui nolunt.

Querit secūdo. Utrū
magis ꝯgruat gen' hūanū reparari ꝑ sa/
tisfactionē quā ꝑ aliā viā. ¶ Satisfactio
ē duplx: q̄dā cōitr z gn̄alr capta. alia ē ꝓ
prie z stricte capta. Pria ē redditio volū
taria equalētr alas indebiti. In ista diffi
nitiōe q̄ttuor ꝑ ordinē ponūt pticle Pri
ma pticla ē redditio: Nā satisfactio nō ē
simplr donatio: iō ponit ad drīaz abso/
lute dōatōis. Scda pticla volūtaria vn̄
si aliqs mltū pateret ꝑ pctis z nō accep/
tat volūtarie z patient nō satisfac Et h
scdr ꝙ dānati n̄ satisfaciūt lz sat patiat.
Tertia pticla ē equalētr: qz si min' red/
dat qs deo vl' ꝑ io q abstulit non satis/
fac: iō dic cōmēsuratōz. qz dr facite di/
gnos fruct' pnie Quarta pticla alia in
debiti: qz tenet qs ad aliqd ex pcepto
vl' voto ꝑ illud nō pt satisfacere ꝑ pctis
suis. Et de ista satisfactōe intelligit ista
tota distinctō z ista qōe qz n̄ potat xps
satisfacere ꝑ nob satisfactōe ꝓpe z stricte
capta: z vt ifra patebit Alia ē satisfactio
ꝓpe z stricte capta z ē opatio exterior la
boriosa vl' peāl volūtarie assūpta ꝑ pctō
a se ꝯmisso vl' ad vindicādū pctm̄ a se cō
missū z h ad placādū diuā offensā. Pria
pticla ē opatio exterior z ponit ad drīaz
satisfactōis cōit capte q̄ ē de actualib' tā
interib' q exteriorib'. Est āt opatio ex/
terior illa q̄ elicit a potētijs sensitiuis sic
ieiuniū: dare elyam: orare: z sic de alijs.
Scda pticla laboriosa vl' penal. vn̄ nō
q̄cūq opatio exterior ē satisfactoria sed
tm̄ penal z laboriosa. Tertia pticla est
volūtarie assūpta. qz nūq hō pt satisfa/
cere nisi volūtarie patiat ad vindicādū
qz penitēs dz assumere opatōz ꝑdictam
Quarta pticla ē ad vidicādū. zc. z hic
sequitur ꝙ xps ꝓprie nō satisfecit vel
penituit: quia nullum peccatuz habuit.
Unde dicebat Ambrosi'. Doleo domi
ne nō tua vulnera sed mea: z hoc ad pla
candū. Isto modo ista pticula nō coue/

nit xpo z etiam al ie sed non penultima.
¶ Respōdeo q absq dubio magis con gruū z decēs fuit gen⁹ humanū repara/ ri p satisfactionē q̄ p aliā viā scḋm qḋ di/ cit Anshel. z Aug⁹. Et ratio hui⁹ ē z ex pte dei z ex parte nostra. Ex pte inq̄ dei q: vniuerse vie dn̄i misericordia z vitas id est iusticia cū ipe sit sūme iustus z mi/ sericors. Et ideo in reparatione generis humani que est excellentissima viarum dei. cōgruū est vt simul cōcurrat mia et iusticia. Et ideo decens fuit vt deus ab homine satisfactionē exigeret p iniuria facta. Et si homo nō posset tunc miseri/ cordia diuina subueniret dādo media/ torē qui pro eo satisfaceret: z iste modus magis fuit cōgruus q̄ alius. Nā si deus culpā nō dimisisset sed vindictā exegisset nō manifestaref eius mia. Si vero oino dimisisset nec satisfactionē exegisset non manifestaretur ei⁹ iusticia. Si ergo iste due conditiones sunt in dei opere seruā de pcipue: magis congruebat humanā naturam reparari p satisfactionē q̄ per aliam viam ex parte dei reparantis.
¶ Magis etiā cōgruebat ex pte nostri: p eo q reparatio nostra ad hoc erat: vt nos reduceret a culpa ad iusticiā a mise ria ad gloriam. Sicut ergo cum genus humanū cecidit per culpā deū inhono rauit z per preuaricationē z inordinatā dilectionem: sic cum redit a culpa ad iu sticiam: decens est vt deū honoret susci/ piendo penā: z in hoc magis repatur ad normā iusticie q: cōtraria cōtrarijs curā tur. Rursus sicut gloriosi⁹ ē acquirere vitam eternā per merita q̄ sine meritis Sic gloriosius ē reconciliari deo p sa/ tisfactionē q̄ sine satisfactiōe. ¶ Conclu/ sio responsalis. Modus ergo reparādi per satisfactionē plus cōuenit nostre iu/ stificationi z nostre glorificationi. Pro batur cōclusio. Illa via magis cōuenit reparationi humani generis in q̄ mag' ser uaf honorificentia dīne maiestatis. Sz peccator cū peccat p puaricationē deuz
dehonorat. si g̃ pctm̄ dimitteret sine satis factione pctm̄ relinq̄ref absq honorē ab lati recōpensatiōe. Cuz autē satisfactio reddit honor recōpensat: ergo in mō re/ parandi hominē p satisfactionē magis seruatur honorificentia diuine maiesta/ tis q̄ p aliū modū. ¶ Sed cōtra magis decet deū facere qḋ mag' facit ad osten sionē sue benignitatis z mie: sed dimit/ tere pctā oia absq aliqua satisfactione pene: hoc ē maioris mie q̄ exigere p illis pniam. Si ergo de⁹ ē misericordissim⁹ z benignissim⁹ adeo vt benignior n̄ pos/ sit cogitari. videf g̃ q mod⁹ ille repan/ di q̄ est pter satisfactionē magis cōueni/ at diuine excellentie. Dicēdū q summa benignitas z misericordia in deo nō ex/ cludit iusticiā: q: sicut ē misericordissi/ mus ita etiā iustissim⁹: nec ē mag' mise/ ricors q̄ȝ iustus: z ideo nō sic debuit ma nifestari mia in ope repatōis: q iusticia nō hret locū sed ita debuit manifestari dina mia q simul cū hoc ostenderef dina iusticia. Et hoc idē factū ē, cū de⁹ repa/ uit genus humanū p mortē filij sui: vbi fuit maxima equitas in exigendo tante satisfactiōis. Dicūnf z maxima benigni tas in tradendo vnigenitū filiū suum. Multo eīn maius mag' fuit q de⁹ sub/ iret mortem q̄ȝ peccata nr̄a cōdonaret. multo etiā maius fuit dando nobis fili/ um z pctā cōdonare q̄ȝ si simplr pctā cō donasset. Qui eīn ppio filio suo nō pe/ percit sed etiā pro nobis tradidit illum.
¶ Ad secundū dicendū q sicut deus ex/ igit a nobis mandatorū suorum obser/ uantiam non propter suā indigentiam: sed propter ordinationē nostram q̄ debe mus ei tanq̄ dn̄o obedire: sic z pctōꝝ ex igit emēdā n̄ ppf hoc indigeat sȝ vt nos reducat ad ordinatiōȝ debitā. Itē ille mod⁹ magis cōuenit repatōe hūane qui magis ē ostēsiu⁹ dine potētie p eo q repa tio ē qdā recreatio: sȝ si de⁹ absq oi satis factōe solo vbo repassȝ gen⁹ hūanū: sic fabricauit mūdum maior eēt ibi diuine

virtutis ostēsio q̄ magis ꝯuenit. ¶ Dicē dum ꝙ et si in omni opere dei ostendat diuina potentia: In opere tñ reparationis magis manifestatur diuina benignitas: ꝛ misericordia ꝛ ꝑ ꝯñs ip̄a iusticia eis an nexa. Et ideo cum posset vno verbo ge/ nus humanum reparare: maluit tñ reparare cum difficultate et penalitate: q2 magis oportunum erat ibi ostendere misericor diam q̄ potentiā. Potentia em̄ satis cla ruerat in rerū eductione: sed ad huc late bat misericordia ostendebat deus in ho minis reꝑatiōe. ¶ Minima lesio xp̄i vel minima gutta sanguis xp̄i effusa si pla/ cuisset trinitati acceptasse suffecisset. Sz totam effudit ꝑ nostra salute ꝛc.

Tertio querit. Utrum

aliqua creatura pura potuerit satisface re ꝑ toto genere humano. ¶ Aliqua cre atura dicit pura per carentiā duoꝝ com mixtoꝝ duarum naturarū in ꝑposito vt puta est angelus. ¶ Dicēdum ꝙ de duo bus cōsueuit fieri satisfactio ꝛ requiri vi delicz de iniuria ꝛ de dāno. Si ergo de⁹ requirit satisfactionez ab humano gene re aut requirit pro vtroq3 aut pro altero horum. Si pro vtroq3 planū est ꝙ ipos/ sibile est aliquaz puram creaturam deo satisfacere pro humano genere pro eo ꝙ tam grauis est iniuria que infertur deo ob excellentissimam eius dignitatē: ꝛ tñ quādocunq3 homo trāsgredit precepta dei facit sibi iniuriam: sicut tūc ꝙ nulla pura creatura pōt recōpensare aliquid ei equale. probatio. Satisfactio dz pro/ portionari offense et iniurie. Sed tanta est offensa et iniuria q̄tus est ille cui of/ fendit cum ergo deus sit infinitus offen sa ꝛ iniuria dei est infinita: s3 nulla crea/ tura nec eius operatio est infinita: ergo nulla pura creatura pōt satisfacere ꝑ of fensa ꝛ iniuria deo illata. Sed talis fuit iniuria adez posteritatis sue q2 deum cō tempsit. ꝛ ꝛc. Si vero exigit sibi satisfa/ ctionem de solo damno condonando iniu

riam nec sic pōt pro toto gñe humano sa tisfacere aliqua creatura pura. Aut em̄ illa creatura pura esset homo aut non. Si homo cum nullus homo purus pos sit equiualere toti generi humano: talis homo offerendo seipsum deo nūq̄ recō/ pensat damnū qđ adam intulit corrūpē do totū genus humanū. Si esset nō ho/ mo: nec sic adhuc posset dānum recōpen sare si pura creatura eēt aut si posset: nō tamē satisfaceret: q2 ad illud genus spe/ ctat satisfactio ad qđ spectauit trāsgres sio. At si hoc poss3 nō tñ deceret ꝙ natu ram humanam in statum pristinū reuo/ caret esset em̄ ex hoc subiecta alij genere creature. Et ex hoc habetur ꝙ nō solu3 pura creatura non posset deo satisfacere si alterius generis esset: sed etiam nec si esset adeo assumpta cōueniret vt pro hu mano genere satisfaceret: ꝛ ideo cum pu ra creatura nō posset pro toto genere hu mano satisfacere: nec alteri⁹ generis crea atura deceret assumi: oportuit vt ꝑsona satisfacientis esset deus ꝛ homo Ita est opinio sancte thome ꝛ allex. de hal. S3 scotus est ꝯtra eos in presenti q̄ōne ideo rationes quas facit hic doctor seraphic⁹ pro parte sua soluit doctor subtilis. Et licet opinio isti⁹ seraphici sit forte deuo/ tior: opinio tamen doctoris subtilis est verior s̄m iudiciū magistri nostri videl3 ꝙ pura aliqua creatura potuit satisface re de potētia dei absoluta ꝑ toto genere humano ꝛ q̄tum ad iniuriā ꝛ q̄tum ad damnum vtpura mittendo vnū sanctu3 angelum de celis: vel creando vnū nouū et facere ip̄m viatorem ꝛ dare ei sūmam grām ꝛ fruitionē ꝛ sic ꝑ grām illa3 mere/ re nobis vitam eternā vel creandū vnu3 hominem purum vt prius. vide scotū in quarto distinctione. xiiij. ¶ Nota nulla peccata mortalia in se sunt īfinita. Licet sint ab obiecto infinito. Jō illa ꝑpō cō/ munis q̄ datur a doctoribꝫ. Tāta est of/ fensa ꝛ iniuria q̄tus est ille qui offendit est falsa: ꝛ ibi ansbelmus defecit ꝛ docto

res ipsum sequentes pz qz si hoc esset verum omnia peccã mortalia essent isinita: et sic nullũ maius aliud cũ infinito nihil possit addi:qđ tñ est cõtra sententiã doctoꝝ theologoꝝ ominum:qui dicunt peccata spiritualia esse grauiora quam carnalia:ita si velint intelligere de potẽtia absoluta non sunt tenendi. Decreuit tñ sancta trinitas ꝙ nũꝗ͂ reconciliaref homini nisi per mortem filij sui. ¶ Nota ꝙ omne opus meritorium est tantum bonum ꝗ͂tum adeo acceptũ ideo si placuisset sibi acceptare bona meritoria ade:satisfecisset ꝓ se:qui per centuz annos egit pniam nec tamen sufficiebat. ¶ Propositio verissima plus pensat vitam z animam vnius hominis iusti deus:quamvitam z animam innumerabiliuz peccatorum. ¶ Notandum ꝙ duplex est potentia scilicet absoluta z ordinata. Potentia absoluta est illa qua ipse deus potest facere ꝗcquid nõ implicat contradictionẽ:z sic ꝓcedit opinio scoti. Potentia ordinata est illa que respicit leges z decreta ordiata a deo;z sic ordinauit de redemptione humani generis per filiũ suum:z sic itelligit(vt credo)doctor deuotus Bonauentura z oẽs alij pcedẽtes ipsum:z sic isti doctores sunt concordes Non oportuit ergo necessario deum incarnari z necessario christum mori oportuit de dei potentia absoluta quia aliter potuisset facere:erat tamen necessarium de potentia dei ordinata. ¶ Ad primuz argumentũ qñ dicitur si pura creatura esset aut esset homo:aut nõ homo. Dicẽdum ꝙ vtroꝗ͂ modo si esset purus ergo esset zc. nõ esset verũ qz nõ fuisset in peccato originali cõceptus. ¶ Ad scdm negatur minor a doctore subtili.

Quarto querif. Utrũ

aliquis adiutꝰ grã potuisset satisfacere ꝓ seipso:vt puta abrahã qui amicus dei appellatus est ergo habebat gratiã. ¶ Respõdeo duplex est satisfactio scz plena z satisfactio semiplena. Pria est qñ sitsfit satisfactio de iniuria z de dãno. Satisfactio vero semiplena est qñ remissa offensa:satisfactio fit ꝓ dãno. ¶ Intelligẽdũ est tamen ꝙ peccans mortaliter incurrit quattuor dãna. Primuz est amissio vite eterne z amicitie dei. Scdm ꝑditio grẽ dei. Tertiũ amissio actuuz meritorum. Quartũ acqsitio tormẽtoꝝ inferni. Et nota ꝙ ꝓ nullo peccato in quo fit auersio a deo põt satisfacere aliqs hõ purus satisfactione plenaria nec ꝓ seipso:nec ꝓ alijs:itelligitur de dei potẽtia ordinata propter hoc ꝙ offensa z iniuria illa oĩno excedit purã creaturã. Scdm vero si loquamur de satisfactiõe semiplena illa videlicet in qua remissa offensa:requiritur emẽda de dãno. Sic dicẽdum ꝙ hõ põt satisfacere ꝓ suo pctõ actuali sed nõ pro originali pctõ. Scotꝰ dicit ꝙ si placuissz deo acceptasse bona opa alicuiꝰ hois iusti:potuissz ẽt ille satisfecisse de pctõ originali z actuali:sz loquif de potẽtia dei absoluta:doctor seraphicus autẽ loquif de potentia ordinata z sic ꝯcordãt. Uñ deus põt de potẽtia absoluta remittere alicui iniuriã siue culpã nõ remittẽdo sibi dãnũ id est nõ recipiendo eũ ad amiciciam z grãm z ad vitã eternã. De potentia tñ ordinata ita est clementissimus ꝙ nũꝗ͂ remittit iniuriã:ꝗnetiã recipiat in vitã eternã. Rõ autẽ huius est qz pctm̃ actuale dicit deprauatõez volũtatis originale depzauatiõez nature: In hoc autem differt depzauatio nature a deprauatione volũtatis qz corruptio voluntatis respicit ꝑsonã vt est in diuiduũ:sz corruptio nature vt est alteriꝰ ꝑncipij. Itẽ qz volũtas est vertibilis z corruptio i ea exñs ẽ facile mobile:qz vero natura vno modo mouetur:corruptio in ea exñs est difficile mobilis. Qm̃ ergo deordiatio volũtatis itroducta ꝓ actuali est nature singularis:z facile mobilis recõpensari põt ꝑ vsum grẽ gratũfacientis respicit ꝑsonã singularez. Impossibile ĝ fuit

q alicis p pctō originali alicui⁹ hoīs sa/tisfaceret: nisi oīno a pctō originali mundus esset de iure sicut xps: iō beata virgo nō potuisset satisfacere p pctō originali: qꝛ nō fuit mūda a peccato pdicto de iure sed tm̄ de grā z bñficio ex singulari p/uilegio. Et sic pꝫ q p minimo pctō originali nec cōtū ad satisfactionē plenariam nec cōtū ad sēiplenā qs potuit satisfacere alicis nisi xps hōr deus: intelligēdo s de potētia dei ordinata: lꝫ pur⁹ hō satis/facere possꝫ de actuali pctō adiutus grā sed satisfactiōe semiplena q̄ suppletioneꝫ z cōplemētū recipit a passiōe xpi: xps em̄ satisfaciēs p omi offensa: oībus impetra/uit grām cōtū ad sufficientiā: z merito il/lius satisfactiōis hō suscipiēs grām satis facit postea deo p lesione quā intulit si/bi actiualis culpa.

Quīto querit. Utrum deus debuerit modū satisfaciēdi p passiōne xpi acceptare. ¶ Ubi notādū q du/plex est debitū videlicet obligatiōis vel necessitatis: z congruitatis Ista questio est de debito obligatiōis z necessitatꝭ: qꝛ īpossibile est deū obligari nob. Sꝫ bñ ē debitū honestatꝭ z ꝯgruitatꝭ ex bñplacito suo. ¶ Rñdeo dicēdū q modū istum vltra ceteros modos debuit de⁹ acceptare: quia nobilissimus est inter omēs qui possunt esse: vel excogitari: vel imaginari. Fuit enim acceptissimus ad placandum deum congruentissimus ad curandum morbum: efficacissimus ad trahendum genus humanum: prudentissimus ad expugnandum generis humani inimicum. Primum fuit quidem acceptissimus ad placanduꝫ deum propter quod dicit Anshelmus in libro cur deus homo: capitulo vndecimo. Nihil asperius et difficillius potest homo ad honorem dei pati sponte z non ex debito q̄ᵖ mortem. Et nullatenus potest magis seipm dare homo q̄ᵖ cum se morti tradit ad honorem ipsius. Et hoc est qd̄ dicitur ad Ephe. quinto. Tradidit seipsum oblationem z hostiam deo in odorem suauitatis. Secundo etiam fuit congruentissimus ad curandum morbum. primus eīm homo peccauerat per superbiam gulaꝫ z inobedientiaꝫ sicut dicit gregorius. Uoluit enim deo assimilari per scientie sub/limitatem (z si non adam ad minus eua) gustare ligni suauitatem z transgredi p cepti diuini limitatem. Et quoniam cu ratio habet fieri per contrariuꝫ ideo modus satisfaciendi congruentissimus fuit per abiectionem: humiliationem z diui/ne voluntatis impletioneꝫ: z hec omnia satis relucēt in ipsa passione. Et de hijs dicit apostol⁹ ad phili. ij. humiliauit z c. vsq ad mortem crucis. Tertio autem fuit efficacissimus ad trahendum genus humanuꝫ: hijs enim solis passio ad salutem valebat qui volūtate mera p amorē deo adherebant. Non enim decreuit de/us aliter genus humanum saluare: nisi libero volūtatꝭ arbitrio z nullo alio modo ((saluo voluntatis arbitrio) deus ho/minem magis potuit attrahere ad amo/rem suum q̄ᵖ suscipiendo pro eo crucis patibulum propter q dicitur Johānis duodecimo. Ego si exaltat⁹ fuero a ter/ra omnia trahaꝫ ad meipsum. Et hugo de arra sponse. Ut ostenderet tibi quantum te diligeret non nisi moriendo te liberauit non tantum pietatis benefici/um impenderet: verumetiam charitatis affectū monstraret. Quarto fuit ad vincendum aduersarium prudentissimus. Decebat enim vt christus sua pruden/tia superaret diabolum sicut diabolus sua austucia decepit primum hominem quod dicitur Job. xxvi. Prudētia eius percussit superbum. Et quarto. Nun/quid poteris capere leuiathan homo. Propter qd̄ dicitur distinctione precedēti capitulo primo. Uenit redemptor et victus est deceptor: tetēdit illi muscipu/lam crucem suam: posuit ei quasi escam sanguinem suū. Ex his quattuor rōnibꝫ satis apparet q modus iste satisfacien/di pro nobis: fuit ꝯgruētissimus z a deo

maxime acceptandus. Deus enim mor/tem non fecit nec letatur in perditione viuorum. Nam mors est pena fm q est afflictiua: z nature corruptiua: Delectat tamen z placz sibi optime voluntas: per quam pena sustinetur z ad honorem dei ordinatur z ad absolutionem rei.

Sexto querit. Utrum alio modo potuerit genus humanuz saluare. Et q sic videtur per illud q dicit leo papa in quodam sermone in ramis palmarum. Omnipotentia filij dei que propter eandem essentiam est essentialis patri potuisset liberare genus humanu solo imperio voluntatis sue nisi diuinis operibus maxime congruisset vt nequi/tie hostilis aduersitas eo que vicerat vinceretur. ¶ Respondeo ad questionez vt supra potest queri vel de potentia dei reperantis vel ex parte generis humani reparati: Si ex parte dei reparantis sic abs/q dubio aliter potuit genus humanum reparari et liberari sicut sancti dicut. Unde Augustinus d trinitate z habetur in littera Dicimus modum possibile deo fuisse: cuius potestati cuncta subiacent sz nostre miserie sanande conuenientiorez alium non fuisse. Et gregorius in mora lib. Qui nos fecit existere ex nihilo reuocare etiaz sine morte z passione sua potuit. Et magister hugo de sancto victore Alium modum assignat in libro de sacramentis. Non est enim limitanda potentia diuina: immo sicut solo nutu mentis z imperio voluntatis creare: ita etiaz potuit reparare. Si autez queritur de potentia ex parte generis humani z liberati. Sic dicendum q determinatum fuit sibi posse ad hanc viam: z isto modo intelligendo potest cocedi q genus humanu no potuit aliter reparari. Sic concedit q nullus ho pot saluari nisi credat in christum non enim patet alia via salutis nobis nec aliud nome sub celo in quo oportet nos saluos fieri. Potuissz tamen de9 si voluisset aliud nomen dare in quo salus nostra consisteret. Alij rndent ad q/stionem hanc per distinctionem dicetes q duplex est potentia dei scilicet absoluta z ordinata qd idem est cum distinctione istius doctoris deuoti: qn dicit de potentia dei reparantis idem est q potentia absoluta vel etiam ex pte gnis humani repari. Et hoc intelligitur de potentia dei ordinata.

Circa vicesimaz primam distinctione querit primo. Utruz in morte xpi anima separata fuerit a deitate. ¶ Separatio z vnio opponuntur oino: quot modis aut dicitur vnu oppositum tot modis dicitur z reliquu. Sed in xpo sunt quattuor vniones g z quattuor separationes. Pria est vnio aie cu corpore. vnit em sicut pfectio suo perfectibili Et ad istam vnionez sequitur vita hois et isti vnioni opponit mors Alia est vnio in xpo scz deitatis verbi diuini ad anima Tertia e deitatis ad carne Iste tres vniones realiter distinguut: qz qucuqz relatoes hnt terminos essentialr distincto realr distinguut: sz sic est h. g z c. Quarta est vnio verbi diuini ad tota huanam natura. No ei tm vniuit sibi aiaz vl carne sz etia illaz entitate resultabat ex aia z corpe q d humanitas: z sic pnt itelligi qtuor sepatoes fm q fuerut qtuor vniones sed qz xpi aia separata fuit a corpe: io fuit vere mortu9. ¶ Rndeo dicedu q in morte non fuit aia separata a vbo diuino. Et ro hui9 e qz nec deu decebat: nec nob expediebat nec illi aie congruebat. Deu no decebat qz indissolubili mrimonio si bi ea piuxerat vn sicut no decet viru relinqre vxore: sic no decuit verbu dei ab aia separi. Nob no expediebat qz si facta fuisset sepatio: anima illa no habuisset potentiaz ad eripiendum genus captiuum nec mediatoris officium ad reconcilian/dum et neutrum nobis erat expediens

sed potius eius oppositum. Anime etiã illi nõ congruebat tum qz innocẽtissima tum qz beatissima: qz innocentissima nõ poterat cõtra voluntatem suam separi ab eo. Et quia beatissima ideo non poterat velle separi ab eo.

Secũdo querit. Utrũ

in morte xpe diuinitas sit separata a carne. ¶ Responsio dicendum q in morte christi non fuit diuinitas separata a carne Et huius triplex est ratio scz. Liberalitas a parte assumentis: dignitas a pte assumptibilis z vtilitas a pte assumptiõis Liberalitas inqz zc. cum deus det aliqd donum non subtrahit illud sine culpa. Si ergo nulla culpa interuenit non decuit diuinam liberalitatem carnẽ quã sibi liberaliter vnierat separi a se. Dignitas zc. fuit in causa quare ista vnio non debuit separi a se Caro em̃ non debuit videre corruptionẽ sm illud ps. Nõ dabis sanctũ tuum videre corruptionẽ zc. Sicut ergo nũqz decuit ipsam incinerari: sic nũqz decuit a verbo ipsam separi. Utilitas aũt ex pte assumptionis ad h ipm faciebat zc. Ad hoc em̃ fiebat vnio illa diuinitatis ad humanã naturã z carnis ad animam vt procuraretur nra salus. Et qm̃ separatio carnis a diuinitate in nullo faceret ad nrãm salutez: pro eo q non potest per eã fieri satisfactio cum diuinitatis nõ possit sentire dolorem et penam in separatione ipsius a carne Hinc est q non est cõueniens carnẽ separe a diuinitate. Unde ad hoc passio non habebat aliquem ordinem.

Tertio querit. Utrum

verbum vnitum fuerit carni z anime duplici vnione id est distincta. ¶ Opinio scoti ẽ q in xpo fuit quadruplex vnio vt dictũ est supra: z iste quattuor vniones nõ solum in triduo post mortem xpi fuerunt realiter distincte: sz in principio incarnationis fuerũt etiam realiter distincte: pz qz fuit diuersitas ex parte fundamentoz z terminoz. Et est regula q qñcunqz alique relationes habent diuersa fundamenta vel diuersos terminos ille dicũtur realiter J. te aũt doctor vult habere q ante passionem vniuit sibi vnica vnione Scotus autem dicit q semp fuerunt distincte siue diuerse vniones pz qz habuerunt diuersa fundamẽta vtz. sz vide textum. ¶ Nota q triplices sunt anime decedentes dñter a corpibz nostris. Quedam cum grã z sine peccatis qbuz ad culpam z penã. Jta q nõ habet aliqd purgabile z iste statum euolant ad celos in instãti mortis. Alie sunt que decedũt cum gratia z sine culpa tñ cũ aliqua pena persoluẽda z iste vadũt ad purgatorium: sed soluta pena euolãt statim contra io. xxij. Alie sunt que decedũt cũ culpa mortali z per cõsequẽs cũ pena z iste sine dubio damnãtur. Prime sunt impassibiles statim euolant post separationẽ ad celuz. Alie patiunt ad tempus. Alie patiuntur ad semper z ippetuũ. ¶ Queritur de quoz numero fuit anima christi ¶ Respondeo dicendum q duplex fuit opinio vt tangit deuotus doctor. Opinio tamen quã recitat ipse in textu quez videtur sustinere est pbabilior.

Quarto querit. Utrũ

ex illa separatione caro fuerit mortua an post eam habuerit vitã cũ habuerit verbum diuinũ sibi vnitũ qd est vita p essentiam. ¶ Nota ad pñs Mortuũ capitur tribz modis Primo mõ negatiue. Et sic ẽ illud q nõ habet vitam nec est aptũ natum habere vitã vt q ligna z lapides dicuntur mortua. Alio modo capitur priuatiue z est illud qd nõ habet vitam: sed est aptũ natum habere vitam z sic caro xpi dicebatur mortua z nõ primo modo z ita est de corpibus nostris. Tertio modo capitur cõtrarie z sic illud dicit mortuum q prius viuebat z postea p mortẽ vite cõtrariam destructum z corruptuz

est et sic qñ homo moritur destruitur in hu/ manis que pri⁹ viuebãt. Et sic p3 q alit caro nr̃a dicitur mortua sc3 priuatiue: et tot⁹ homo dr̃ mortu⁹ ꝯtrarie: qz destrui tur tota entitas: et sic etiam fuit mortu⁹ ille hõ qui dicitur xp̃s. ¶ Scd̃s termin⁹ est vita. Ubi nota q triplex est vita. Nam quedam est vita nature alia gr̃e et tertia glorie. Prima est triplex quedã vegeta/ tiua alia animalis et sensitiua alia rõnal' Prima est cõis nobis et herbis et aĩalib⁹ irrationalib⁹. Uñ aĩa est principiũ quo viuim⁹: mouemur: nutrimur: augemur: et sentimus: et intelligimus. Et hec diffi/ nitio cõuenit fm diuersas sui partes tri/ bus animabus vita animalis est cõis no bis et animalib⁹. Tertia ẽ triplex: qdã in creata que est deus. Alia est creata et est duplex quedam angelica: alia spiritualis que est in anima nostra. Uita gr̃e solu3 cõuenit existentib⁹ in gr̃a et est ipsa chari tas: et vita glorie est clara visio dei et frui tio sequens. ¶ Rñdeo ad qõnem dicen/ dum q absq3 dubio caro xp̃i post separati onem aĩe mortua fuit priuate caruit eñ vsu et complemẽto vite. Res eñ corpis non est nata viuificari: nisi ab aliqua for ma spirituali ipam cõplẽte et ꝓportiona li qm̃ ergo in ipa sepatiõe anime aĩa xp̃i caruit hm̃oĩ forma iõ vere mortua fuit Et q̃uis haberet diuinitatẽ vnitam nõ tamen ab ea viuificabatur: non propter defectum a parte viuificantis sed ꝓpt improportionem viuificabilis.

Quinto queritur. Utru3 propter mortem carnis sit mors persone verbi attribuenda id est verum ista pos/ sit concedi filius dei est mortuus.

¶ Respondeo dicendu3 q absq3 dubio concedendum est filiu3 dei pro nobis fu isse mortuũ. Et hoc per communicatio/ nem idiomatu3 ideo attribuitur sibi nõ fm naturam diuinam sed fm humana3 Non per essentiã aut per inherentia3 qz non potest sibi inherere mors: sed ꝓpter idiomatum communicationem. Et hoc in nullo derogat diuine maiestati et mul tum consonat pietati nullum eñ verbũ maioris dignationis resonare potest in auribus cordis hominis q̃3 q vnigenit⁹ dei filius mortuus fuerit pro nobis de bitoribus mortis et ideo nõ tãtũ est hoc credendum et asserendum tanq̃3 verũ sed etiam frequentissime recolendum.

Circa distinctio/ nem vicesimamsecundam q̃ ritur. Utrum christus fue/ rit homo in triduo. ¶ No/ tandum: quid sit homo nominis diffini/ tione. Homo est natura composita ex corpore et anima intellectiua non susten tata ab aliquo vel est suppositum susten/ tans talem natura3 compositam ex cor/ pore et anima. Et ista particula vltima conuenit solum christo. Et ex hoc sequi/ tur q christus in triduo non fuit homo quia cui non conuenit diffinitio homi/ nis: non est homo: sed christo non conue niebat predicta diffinitio hominis ergo non fuit homo: q patet videndo parti/ culas quia sibi nec prima nec secũda nec tertia cõueniebat in triduo ergo. ¶ Se cundus terminus triduũ et dicitur a tris q est tres et dies vnde in proposito tridu um dicitur tripliciter. Primo dicitur tridu/ um id est tẽpus in quo in matutinali of/ ficio treni cantantur Jeremie. Hoc mo do dies iouis veneris et sabbati: ante diẽ resurrectionis dicuntur triduum et hoc modo capiendo xp̃s bene fuit hõ in tri/ duo qz die iouis et veneris vsq3 in horam nonam. Secundo dicitur triduum illi dies artificiales: in quib⁹ anima christi a corpore seiuncta est: et hoc modo totus dies veneris sabbati: et dies dominica di/ cuntur triduum: hoc etiam modo in tri duo christus fuit homo: quia die veneris vsq3 in horam nonam et die dominico ab hora resurrectionis et deinceps. Tertio dicitur triduum per synecdochen: id solu3

scilicet tempus in quo a corpore christi anima seiuncta est. hoc modo hoc triduum dicitur dies veneris ratione vltime sue partis dies sabbati integer et dies dominica ratione sui inicij et hoc modo christus non fuit homo in triduo. ¶ Respondeo dicendum quod circa hoc fuit triplex modus dicendi primus est quod non solum vere christus in triduo possit dici homo: sed etiam hoc potest de quolibet hoie mortuo. Secundus vero modus dicendi est quod hoc non debet concedi de alijs potest tamen concedi de christo. Tertius modus vero dicendi est quod illud non debet concedi de christo nec de alijs hominibus Et primum modum dicendi tenuit hugo de sancto victo. Secundum magister sententiarum. Tertium vero tenet communis opinio doctorum parisiensium. Hec propositio: christus in triduo fuit homo: nullo modo est concedenda secundum omnes doctores modernos. Et ista est reduplicatiua et specificatiua.

Secundo queritur. Utrum

christus secundum quod homo fuerit in loco determinato. an vbique scilicet in triduo. ¶ Respondeo quod ista questio potest esse de re. Et potest esse de sermone Tunc est questio de re quando queritur vtrum humanitas christi fuerit vbicunque fuit diuinitas. Et capitur ibi humanitas pro anima. Et ad questionem respondendum est quod non: quia diuina natura est immensa et infinita. Unde nullum locum sibi determinat: sed humana natura cum sit creata et finita locum sibi determinat. Unde non erat vbicunque humanitas: sed in sepulchro ratione corporis vel in inferno ratione anime sicut dicit magister in littera. Similiter ratione humanitatis quantum est de se in vno tantum loco est. Quamuis enim sit in pluribus hoc est sub sacramento: secundum quod dicit Innocentius scilicet quod dicitur esse alicubi sacramentaliter. Alicubi personaliter: alicubi localiter. Localiter est in celo: sacramentaliter est in altari: personaliter est vbique. Et sic humana natura in christo habet quod sit in loco determinato. Si autem fiat questio de sermone vide textum.

Tertio queritur. Utrum

corpus christi per triduum fuerit in sepulcro. Uel potest queri in qua hora resurrexit christus. ¶ Responsio ad predictorum intelligentiam est notandum quod non conueniebat corpus christi statim post mortem suscitari. Nec tamen conueniebat suscitationem eius vsque ad generalem resurrectionem differri. Et ratio huius est quia nostre fidei certitudo qua credimus nos resurrecturos: fundata est super veram resurrectionem christi. ¶ Ad hoc autem quod constet nobis de veritate resurrectionis duo concurrunt. Primum quod oportunum est: quod constet de veritate mortis. Secundum est: quod oportet quod constet de veritate coniunctionis iterate anime et corporis vel carnis. Ueritas mortis non constitisset nobis si christus statim resurrexisset: sed potuisset aliquis suspicari ipsum finxisse se mortuum. Ueritas iterate coniunctionis non constitisset si christus non adhuc resurrexisset ergo potius posset quis desperare quam expectare: immo certe si non resurrexisset. fides in apostolis omnino defecisset nec aliquis fuisse christum deum crederet sed hominem purum necesse ergo fuit propter nostre fidei veritatem et firmitatem resurrectionem christi accelerari nec tamen a deo accelerari quin manifestaretur veritas mortis ideo vsque ad tertium diem distulit et non amplius quia per tempus illud poterat vere manifestari fuisse mortuus Requieuit quod sicut dicit fides nostra per triduum in sepulchro non tamen per tres dies integros et completos sed per vltimam partem diei veneris primam partem dominice diei et per totam diem sabbati. Ita quod requietio illa per triduum intelligenda est

per synodochen. Et in hoc oēs sancti cō
cordant. Licet de hora ipsius videatur eē
cōtrouersia. Nam qdam videntur dice/
re q̄ surrexit ī media nocte. Opinio au/
gustini est in quadam glosa sup primum
machabeoꝝ q̄ xp̄s fuit mortuus. xl. ho/
ras: ⁊ q̄ surrexit in aurora. Ideo nō con
cordat cū duabus opinionibus quas re
citat sanctus Bonauentura Math. xij.
Sicut Jonas fuit in vētre ceti ⁊c. Ista
auctoritas hʒ itelligi p synodochen Jō
oportet cōputare ⁊ accipe noctem prece
dentem diē veneris in qua captus fuit:
et q2 expirauit hora nona ⁊ positus fuit
in sepulchro circa horam quartam. Jō
fuit ibi per illū diem naturalem tm̄ p sy/
nodochen. Scđa dies fuit itegra ⁊ sine
synodochē. Tertia dies habuit ad mi/
nus mediam noctem vel fere totam illi⁹
diei. Ideo fuit ibi per tres dies natura/
les per synodochen tamen.

Quarto querit̄. Utrū

anima xp̄i descenderit ad inferos. ¶ In/
fernus capitur quattuor modis primo
mō dicitur oē illđ qđ est sub globo luna
ri ⁊ sic prima ps est ignis. Scđo aer cali
ginosus ⁊ est infernus demonum ⁊ dicit̄
profundus respectu celi empyrrei. Et il
lo modo quattuor elemēta dicunt̄ infer/
ni: ⁊ sic possum⁹ dicere q̄ sumus in infer/
no de quo loquebat̄ pphēta eruisti aiaʒ
meam ex inferno inferiori. Dicitur etiaʒ
infernus eo q̄ ibi multe sunt miserie: ⁊ sic
nō capitur h. Alio modo dicitur infern⁹
qdā locus subterrane⁹ in quo descēdūt
filij ade pro peccatis suis ⁊ iste locus ha
bet tres cameras Uide superius. ¶ Re
spondeo dicendū q̄ nomine inferni ali
quādo intelligit̄ pena aliqñ locus pene.
Et sm̄ hoc dupl'r pōt aliquis dici descē
dere ad inferos. Aut q2 descēdit ad pe/
nam aut q2 descendit ad locū pene primo
modo nō couenit xp̄o quia in eo nec fuit
pena dāni nec fuit pena sensus. Secun/
do modo competit xp̄o descēdit eīm ad il
lam partē in qua erant iusti qui detine
bantur merito peccati primi parentis q̄ q̄/
dem ps consueuit lymbus appellari. Ad
illam inquā partem descendit non com/
pulsus necessitate sed sua volūtate ⁊ po
testate. Ratio autē quare voluit descen
dere ad eripiendos illos qui detinebant̄
ibi cōpediti (cū etiā posset hoc facere nō
descēdendo) fuit duplex videlicet ppter
consolationē vinctorū ⁊ propter confusi
onem aduersariorum. Propter consola/
tionem vinctorum q2 fuit eis magna cō/
solatio de p̄ntia ipsius aīe iesu xp̄i ⁊ ma
gna fuit dignatōis ostensio in hoc q2 ip̄e
personaliter voluit descendere ad eos. p
pter hoc dicit Dama. q̄ descēdit vt hijs q̄
in tenebris ⁊ in vmbra mortis sedent su
per lucescat sicut in sua natiuitate descē
dit vt luceret hijs q̄ in tenebrꝭ erāt. Pro
pter confusionem aduersarioꝝ vt ipsi de
mones cōfunderentur ex sua p̄ntia: ⁊ sic
vicerat eos in terra in natura assumpta
humana sic anima eius de eisdem trium
pharet apud inferos ip̄os inuitos expo
liando. Qđ descendit ad inferos habet̄
in symbolo aploꝝ descendit ad inferos.

Quīto querit̄. Utrum

omnes animas q̄ in iferno erant libera/
uit. ¶ Respondeo dicendum q̄ dn̄s in/
inferno non liberauit nisi animas electo
rum suoꝝ: ⁊ eoꝝ q̄ erāt mēbra ip̄i⁹ Dicit̄
q̄ infernus est diametraliter sub paradi
so terrestri ⁊ sicut ille locus est suprem⁹
locus est amenissimus ita ille locus q̄ vo
catur infernus profundissim⁹ est ⁊ vilissi
mus. Q̄uis eīn passio xp̄i omnibꝫ suffe/
cerit: nō tm̄ influit nisi in eius mēbra. Et
ideo soli per passionem saluati sunt qui
vel erant eius membra qñ passus est vel
futuri erāt per cōuersionē ad ip̄m. Qm̄
ergo multi erāt in inferno qui nec mem/
bra xp̄i erant nec mēbra xp̄i futuri erant
q2 non erāt in statu merendi. Ideo non
oēs dn̄s eripuit de iferno sed tm̄ electos
Et hoc est q̄ dicit gregorius in quadaʒ

omelia infra octauas pasche. Ait enim sic. Quod enim ante passionem domi/nus dixit i resurrectõe sua impleuit. Si exaltatus fuero a terra omnia trahã ad me. Omnia em̃ traxit qui de electꝫ suis apud inferos nullũ reliquit. Oia abstu lit vtiq electa. Nota ꝙ ex p̃dictis satis ꝓbabiliter põt dici ꝙ xp̃s descendit ad purgatoriuꝫ ꝛ liberauit aĩas ibi existes Unde etiã per Osee dixit. Ero mors tua o mors morsus tu⁹ ero inferne. Qꝛ em̃ in electis suis funditus occidit mor tem mors mortis extitit. Qꝛ vero in in/ferno ptem abstulit ꝛ ptem reliquit non occidit fundit⁹ sed momordit infernuꝫ. ¶ Concedendũ ẽ ergo ꝙ xp̃s in suo de/scensu ad inferos nõ omnes liberauit ꝺ inferno. ¶ Ubi nota ꝙ duplex ẽ miseri/cordia scꝫ misericordia liberãs q̃ libera/uit totaliter a culpa vel pena. Alia ẽ mi sericordia pcens: ꝛ ista ẽ bene in inferno qꝛ punit citra condignũ nõ qꝺ remane/at aliquid impunitũ: sed qꝛ min⁹ punit q̃ posset iuste puniri. ¶ Sed ꝯ resoluti onẽ q̃stionis argui͛. Si solos bonos de inferno liberauit ꝛ malos reliquit: cum plures essent mali q̃ boni. Uidetur ꝙ xp̃s nõ plenã sed semiplenã victoriaꝫ de diabolo obtinuit. ¶ Dicendũ ꝙ falsũ ẽ Mali em̃ per peccatuꝫ quasi nihil facti sunt ꝛ ad nõ esse tendunt: ꝛ ideo ipoꝝ defectus in nihilum cõputa͛: ꝛ ꝓpterea in nullo minui͛ plenitudo victorie sup/ne per absentiam maloꝝ.

Queri͛ sexto. Utrum statim post mortẽ introduxerit eas i ce/lum scꝫ empyreũ. ¶ Notandũ ꝙ celum potest capi dupl͛r. Uno modo pro loco beatoꝝ: ꝛ de isto. s. empyreo ẽ ista p̃sens q̃stio. Alio modo capi͛ celum ꝓ premio beatoꝝ scꝫ clara visione dei ꝛ fruitiõe se quenti: ꝛ sic nõ capi͛ hic: quia stati post mortẽ xp̃i viderũt eum. ¶ R̃ndeo dicen dum ꝙ aĩe sanctoꝝ nõ statim p⁹ morteꝫ ꝓducti sunt in celũ q̃tum ad locũ: stati tamen p⁹ resolutionẽ aĩe a corpore ĩ xp̃i descensu ad inferos viderũt lumen eter/num ꝛ beate facte sunt: ꝛ patefactũ ẽ ce/lum eis quãtũ ad p̃miũ. Unde in loco etiã infernali existentes habuerũt para disum ꝛ apertã deivisionẽ q̃ nõ est aliud q̃ vita eterna. Licet aũt beatitudinem statim post mortẽ xp̃i haberent nõ tamẽ locuꝫ beatitudinis statim adepte sunt. Qm̃ ipe xp̃s debuit in oibus primatuꝫ tenere ꝛ p̃mo genit⁹ eẽ in multꝫ fratribꝫ tanq̃ caput omnium. Dicit mg͛r hic ꝙ aĩa xp̃i stetit tm̃ in limbo cũ patrib⁹ sic corpus in sepulchro. Sed in resurrecti/one sua eduxit aĩas patꝝ ꝛ reliq̃t eas in paradiso terrestri. Resurrectio aũt xp̃i ꝛ eius ascensio differri debuit ꝓpter no/stre fidei cõfirmationẽ: iõ em̃ dilata fuit resurrectio vt oñdere͛ ꝙ vere mortuus fuerit. Et iõ etiã dilata fuit ascẽsio vt ꝑ multa argumẽta oñdere͛ ꝙ vere resur/rexerit: ſm qꝺ ꝺꝛ Act. i. Prebuit seipm in multis argumentis apparẽs eis. ꝛc̃. Qm̃ g̃ nulla aĩa in celũ debuit ascẽde/re ante xp̃m ꝛ xp̃i ascensio ꝓpt͛ nr̃aꝫ sa lutẽ debuit differri. Hinc ẽ ꝙ aĩe sc̃oꝝ nec statim fuerunt de limbo educte nec statim in celesti paradiso fuerũt collo/cate diuina dispensatione hoc faciente ad nostram salutẽ. Sed cõtra dici͛ Lu ce. xxiij. Hodie mecum ꝛc̃. Augustinus hoc exponens dicit Paradisus ibi dici͛ nõ locus empyrei nec loc⁹ paradisi ter/restrꝫ sed ipa dei visio: vbicũq̃ em̃ hõ sit dũ tamen deũ aperte videat potest dici in paradiso esse.

Circa vicesimã tertiã distinctionẽ q̃ritur. Utrũ fides sit virtus. Et loquimur de fide qua quis credit in deũ. ¶ Fides põt capi duplici ter. Uno modo pro fide formata ꝛ ẽ il/la que ẽ cũ charitate ꝛ opibus bonis: qꝛ charitas ẽ forma virtutũ nõ ꝙ informet eas: sed quia reddit eas placentes deo.

Secundo capif p̄ro fide informata ꝛ est ipāmet fides que ē in aliquo sine chari/tate:ꝛ eadē fides ſm hūanā q̄ ē formata ꝛ informis:q2 nullū peccatū mortale re pugnat fidei nisi heresis:oīe aūt pctm̄ mortale repugnat charitati.¶ Primus termin⁹ ē fides.ſcd̄s credere ī deū.¶ Fi des accipif nouē vł decē moīs. P̄rio mō p ſpōſione.i.pmiſſiōe.i. Timo.v. Pri/mā fidē irritā fecerūt. Scd̄o mō p fide/litate. Jere.vij. Pereat fids ꝛ ſcīs. Ter tio mō capif p ſacro fidei:ꝛ isto mō capi ebat Aug⁹. Nō ē aliđ h̄re fidē ī puulos q̄ h̄re fidei ſacrm̄. Quarto mō p ꝯſcia. Roma.xiiij. Oē qđ nō ē ex fide.i. ɔ̄ cō/ſcia3 ꝛc̄. Qnito mō capif p aſſenſu con cluſiōis p rōnē pbate. Boeti⁹ Argumē tū ē rō rei dubie faciens fidē. Sexto mō capif p cognitōe ꝯp̄hēſiōis. Ro.i. Iuſti cia dei reuelaf ex fide in fidē.glo.in fide ſpei. Septio mō capif p hitu fidei infor mi:ꝛ ſic capit Jacob. Fides ſine opib⁹ mortua ē.et ſic capif in ſcđa pte nr̄e di/ſtictiōis. Octauo mō capif p hītu fide īformate. Ro.i. Juſt⁹ ex fide viuit.ꝛ ſic capif fides h̄ ꝛ ī alijs modis Nono capi tur p actib9 fidei. Vn̄ aug⁹. Fides ē cre dere q̄ nō vides. Decio ꝛ vltīo capif pro obiecto ipſius fidei ſm qđ đ2 in ſimbolo athanaſij. Hec ē fides catholica. Fides aūt formata h3 ſex notificatōes. P̄ria ē ſm Aug̃. Fides ē virt⁹ q̄ credūf q̄ nō vi denf. Jn iſta diffinitiōe ponif ꝟtus loco gener̃ q̄ credūf loco đrīe.ſ.charitat̃:q2 p charitatē nō credīm⁹ ſ3 amam⁹:q̄ n̄ vi def.ponif ad drīa3 ſcīe. Et iſta diffinitō ē ad gen⁹ ppriū. Scđo mō ꝯſideraf q̄tū ad finē vltimū:ꝛ ſic diffinif Fides ē ſuba ſperādar̃ rer̃ argumētū n̄ appentiū:ꝛ ca/pif ibi ſba p fundamēto:q2 fides ē q̄litas ꝛ fides ē fundamētū oīm ꝟtutū ſperād2 rū rer̃.i.rer̃ q̄ ſperāf.ponif argumētū nō apparētiū q2 eſt de abſentib9 vł reddens mētē redargutā. Tertio ꝯſideraf q̄tu3 ad obiectiuū ꝛ pncipiū motiuū.ꝛ ſic dif finif ab Aug̃.ad ꝯſtantiū. Fides ē illu

minatio mētis ad ſūmā ꝟitatē. Cōſide/raf nihilomin⁹ q̄tū ad actū ppriū ꝛ ſic diffinif a Damaſ. Fides nō ē inqſit⁹ cō/ſenſus circa p̄mā ꝟitatē.i.aſſenſus nō q̄/ſit⁹:ſ3 ē aſſenſus q̄ qs libere aſſentit ꝟita ti nō innitēs alicui rōni. Cōſideraf etiā in ordine ad ſubiectū:ꝛ ſic diffinif a Dio niſio in li.de diuinis noib9.c.vij. Fides eſt vnicū fundamētū (ſc3 toti⁹ fidei xp̄iane) credētiū (tāq̄ ſubiectū) eos collocāsve ritati. Cōſideraf etiā ad hitus alios in cōpatione q̄tū ad aſſentiendi modū. et ſic diffinif ab Hugo.in li.de ſacris. Fi/des ē certitudo q̄dā de reb9 abſentib9 ſu/pra opinionē:q2 opīo eſt cū formidine đ oppoſito. Jdeo ē nobilior cū ſupra opi/nionē ꝛ infra ſcia3 ꝯſtituta.q2 ſcia ē que dam noticia certa ꝛ euidens. Fides aūt nō h3 euidentiā:iō đ2 enigmatica.i.ob/ſcura ſed ē certiſſima. ¶ Alius termin⁹ ē credere in deū. Drīa eſt inter credere deo:credere deū:ꝛ credere in deū. Cre/dere in deū ē credere amare q̄tū ad affe ctū.credēdo in eū ire quātū ad opus ex credēdo ei adherere pp̄ſſionē mali ſc3 patiendo:ꝛ ei⁹ mēbris incorpari p dile/ctionem ¶ Ex quo ſequif q2 peccatores non credunt in deu3 nec illi q̄ odiu3 ha/bent contra proximū ſuum. Credere de um ē credere ꝙ ipē ſit deus qđ etiā mali faciunt. Sed credere deo eſt credere ve ra eſſe que loquitur qđ ꝛ mali faciunt ꝛ nos credim⁹ homini ſed nō in hominem ¶ Boauentura in dubijs litteralib⁹ di cit ꝙ quadruplex genus actus annexu3 eſt ipī fidei ſm ꝙ iungitur charitati ſm q̄druplicem cōpatione. Jdeo quattuor ponit in eius notificatione. Fides enim prout iuncta eſt charitati ordinat.

Primo ad amandū deum.
Secundo ad faciendum bonū.
Tertio ad fugiendum malum.
Quarto ad diligendum proximum.

Et iuxta hec quattuor ponunt quattuor actus in illa notificatiōe vic3 credendo amare q̄ntū ad effectū.credēdo in eum

here q̄ntū ad op⁹ bonū: credēdo ei adhere re q̄ntū ad tolerātiā mali: credēdo ī cor/porari mēbris q̄ntū ad dilectionē proxi/mi. ¶ Ex h̄ pñt haberi correlaria. ¶ Pri mū nulli paganiz infideles credunt ī de um. ¶ Scdm demones z dānati nō cre/dūt in deū: vt pz ex diffinitiōe. qz odiunt deum qd̄ ē cōtra diffinitionē: ergo aucto/ritas illa Jacobi dz intelligi de duobus p̄mis modis. ¶ Tertiū correlariū. nlls fidelis z xp̄ianus exn̄s in pctō mortali: credit ī deū qz n̄ amat deū amore chari/tatiuo z sibi placenti ¶ Quartū nullus peccans actualr qñ peccat credit ī deuz licet credat deum vl deo. pz qz credēdo nō vadit in deum. ¶ Quintū nlls ī pati ens z remurmurās ꝯ deū credit ī deum. qz qui discordat a voluntate dei infligē te sibi penā nō implet tertiā particulaz diffinitionis. ¶ Sextum correlarium. Nullus odiens proximū actualr credit in deum vt per quartā particulā. ¶ Sz contra hec arguit. Si hec eēnt vera di/cens simbolū peccaret mortalr vl venia liter: pz qz mentit: sed omne mēdacium est pctm: ergo zc. ¶ Rñsio ꝙ exn̄s ī pec/cato mortali z dicens simbolum aposto loꝝ vel nicenū. Dicendo illa nō mentit licet nō credat in deum: qz nō dic̄ in per sona propria sed ecclesie. Si tn̄ vellet di cere in persona ꝓpria tāq̄ obstinat⁹ mē/tiretur z esset sibi penitentia imponēda Per hanc fidē ait magister. s. ibi iustifi/catur impius. ¶ Septimū correlarium ꝑ fidem informē nullus credit in deum. ¶ Octauum correlarium. Fides qua credimus in deuz inclinat z ordinat ad amandum deum charitatiue ad bonuz faciēdum fugiēdū malum z ad diligen/dum proximum. ¶ Responsio dicendū ꝙ absq̄ dubio ip̄a fides qua credim⁹ in deum non tm̄ est virtus: verum etiā au/riga omniū virtutum. Sicut de prudē/tia dicit Bernhardus ad Eugenium z phi. Virtus quidem est quoniam in ea consistit rectitudo vite sm̄ regulā iusti/cie. Justum enī est vt intellectus noster ita captiuet z subiaceat summe veritati sicut affectus noster debet subiacere sū/me bonitati: quia ī nobis sunt p̄cise due potentie sc3 voluntas z intellectus. In/tellectus inclinatur ad verū sicut lapis tendit deorsum z voluntas inclinat ad bonum. iō agim⁹ ꝯ naturā qñ facimus pctm̄ sicut si lapis haberet voluntatem z ꝓijceret se sursum faceret ꝯ inclinatio nem propriam. ¶ Secunda propositio. Non potest esse anima nostra recta nisi intellectus summe ꝟitati propter se z si/bi omnia assentiat: z affectus summe bo nitati adhereat sc3 obtēperando oibus preceptis z captiuādo intellectū nostrū sibi. Et sunt duo que peruertunt ordi/nem istum sc3 protervia in volūtate z ig/norantia in intellectu. Hāc autē recti/tudinē nō hz q̄s nolēs sed volēs. Nemo enī plus credit deo q̄3 sibi: nisi ꝑ hoc ꝙ vult intellectuz suū captiuare in obseq̄ um xp̄i. Si ḡ captiuatio intellectus in obsequium sūme ꝟitatꝫ spectat ad recti tudinē vite. voluntas q̄ q̄s vult se capti uare ē voluntas recta z hab. t⁹ q̄ mediā/ante ad hoc expedit z adiuuat facit ad rectitudinē voluntatis. ḡ si iusticia non est aliud q̄3 voluntatis rectitudo: z fi/des nō ē aliud nisi habit⁹ q̄ intellectus noster voluntarie captiuat in obsequm xp̄i. Restat ꝙ habit⁹ fidei spectat ad re ctitudinē vite sm̄ regulā iusticie. z ideo habet in se rationē virtutis vere z pro/prie nec solum hz in se rationē virtutis vere sed magis aurige virtutum quarū libet tā theologicaꝝ vicz q̄3 cardinali/um. Sine fide enī non est cognitio sum/mi et veri boni. Sine cognitione autem summi z vere boni non potest esse expe/ctatio z dilectio. Cognitio autem p̄am bula est et dirigit affectum ad expectan dum z ad desiderandum. Et iō necessa/rio fides: spem: et charitatem precedit tanquam regula et auriga ipsarum. ¶ Rursus sine cognitione summi boni

non põt esse recta intentio. Hoc eñ solum fit recta intentione qđ fit ad honorẽ z gloriã dei. Sine vero recta intentione nullus actus virtutis recte incedit Qm ergo habit⁹ fidei ẽ quo mediante summũ bonũ a mentib⁹ nr̃is enigmatice cognoscit. Hinc ẽ ꝙ fides dirigit nostrã intẽtionẽ: z p hoc regula ẽ oĩs operationis bone: z oĩs virtutis meritorie. et iõ nõ tm̃ debet dici virtus gratuita. id ẽ deo placens: sed etiã ꝟtutũ gratuitarũ regula z auriga. Nõ placem⁹ deo p bona naturalia sed p virtutes solũ. Quantum pcellit iudiciũ viri iudiciũ pueri tm̃ precellit iudiciũ viri xp̃iani iudiciũ viri phi. Et iudiciũ rationis sursum ɔuerse iudiciũ rõnis ad inferiora depresse.

Secũda questio. Utrũ

fides sit in pte aĩe cognitiua .i. i intellectu an affectiua .i. in volũtate. ¶ Et sũt quattuor opiniones in textu. Pria dicit ꝙ fides ẽ in potentia cognitiua z ĩ intellectu speculatiuo inq̃tũ speculatiu⁹ est Istã opinionẽ videt tenere Francis. de maronis sed ẽ falsa. ¶ Scđa opinio est Scoti: Thome: z Alexandri quã debemus tenere. Et ẽ ꝙ fides ẽ in intellectu practico. Intellect⁹ eñ practic⁹ dr̃ esse intellectus extensus fm qđ vult phs ꝙ intellectus speculatiuus fit extensiue. ¶ Tertia opinio ẽ Hugonis q̃ ponit fidem in intellectu z voluntate. z ista etiã nihil valet. Non eñ perditur fides nisi per pctm̃ heresis: spes nisi p pctm̃ desperationis. Charitas aũt perdit p omne pctm̃ mortale.

Tertio querit. Utrum

fides sit certior q̃ scia. ¶ Duplex ẽ certitudo quedã adhesiõis: alia ẽ speculationis. Certitudo speculatõis ẽ noticia vera absq̃ dubitatõe z deceptõe. Et dr̃ noticia speculationis .i. ipa noticia que ẽ speculatiua. z ponit noticia loco generis z ẽ in intellectu. Uera ponit ad differentiã heresis z erroris: absq̃ dubitatione z deceptione ponit: q2 certitudo excludit omnẽ heresim z erroris dubitationẽ: nec aliq̃s de aliq̃ decept⁹ põt ẽẽ certus. Alia certitudo dr̃ adhesionis. Et ẽ firma adhesio q̃ volũtas vult adherere firmiter alicui veritati siue credite vel scite. Dicit primo firma ad dr̃iam adhesiõis infirme. qua volũtas vult adherere zc̃. ponit ad dr̃iam speculatiõis q̃ ẽ in intellectu z ista in voluntate. ¶ Responsio qñ cõpam⁹ certitudinẽ fidei ad certitudinẽ scie põt intelligi dupliciter: Uno mõ scia põt dici apta z certa visio dei in pria: z sic nõ format q̃stio hic. q2 scia isto modo pcellit in certitudine ipam fidẽ: sicut gl'ia pcellit grãm z stat⁹ prie statũ vie. Alio mõ dicit scia cognitio scz scialis quã quis habet in via. Et ista põt esse dupliciter. Aut respectu illorum quoz ẽ fides. Aut respectu aliorum cognoscibiliũ. Si respectu illoz quorũ fides ẽ: sic simpl'r loquẽdo certior ẽ fides q̃ scia. Uñ si aliq̃s phoz cog̃scit aliquẽ articuloz rõcinãdo: vt pote deũ ẽẽ creatorẽ: vl' deum esse remuneratorẽ: nunq̃ tñ ita certitudinaliter cog̃scit per suam sciam sicut ver⁹ fidelis p suã fidem. Si autẽ loquamur de scia fm qđ ẽ cognitio alioz cognoscibiliũ: sic quodã modo certior ẽ fides q̃ scia. z quodã mõ ecõuerso Est eñ certitudo speculatiõis z ẽ certitudo adhesionis Et pma respicit intellectũ. Scđa vero respicit ipm affectum Uide textũ. Duplex est dubitatio circa fidẽ. Quedã q̃ ẽ vincens z trahens ĩ oppositum. z ista dubitatio stat in heresi Alia ẽ dubitatio admiratiõis vl' titillationis z ista bene stat in fide. ¶ De descriptione fidei ab aplo assignata quoniam inter ceteras est magis autentica. Diffinit autẽ apl's fidẽ sic. Heb. xi. Fides ẽ sub a rerũ sperandaz argumentum nõ apparentiũ. ¶ Notandũ ꝙ tũc diffinitio siue notificatio est recte assignata: qñ nihil cõtinet supfluum: vel etiam di

minutū: et hoc ē q̄n p ipam notificationē ipius diffiniti eēntia plene indicat et apte manifestat: et ab oībꝫ aliis separatur. Hoc autē ē reperire in pposito si qs attēdat. Nam ipa fides fm eēntiā suam aliud respicit ex pte intellect⁹: et aliud ex parte affectus: habet eīm affectū stabilire et intellectū illuminare. Et inqn̄tū affectuz stabilitat dr substa siue fundamētuz. Inqn̄tū autē intellectū illūiat dr argumētū qz mentē reddit argutum. i. clarā. Ut g plene fidei eēntia explicaretur oportuit eā diffiniri siue notificari vt diceret substantia sit et argumentū. Dz eīm diffinitio totā eēntiam diffiniti in se claudere. Debet etiā nihilomin⁹ apte notificare. Qm̄ g habit⁹ ptutis dupli notificari habet. vicz p finē vltimū et suuz obiectū Finis autē ipius fidei ɔsistit in etna beatitudine quā speram⁹: et ita ē in reb⁹ sperandis. Obiectū autē cōsistit in pitate nō visa: et ita ē in rebꝫ nō apparentib⁹. iō oportunū fuit fidē diffiniri p res sperādas et nō apparentes: vt sic notificatio fidei nō solū eēntiā explicaret plene p intellectū et affectum: sz etiā manifestaret apte p finē et obiectuz. Dz etiā diffinitio diffinitum ab oībus aliis separe. Et q̄niā fides formata distingui dz a fide informi. Distingui habet etiaz ab habitu cuiuslibet alterius virtutis. A fide inqz informi dicit qn̄tū sustentat totā fabricam spūalem. ab aliis autē virtutibꝫ inquantum veritati nō vise facit adherere Iō quantum ad hec duo dicit substantia rerum sperandarum vt distinguatur a fide informi. Et argumentuz nō apparentiū vt distinguat ab habitibꝫ aliaruz virtutum. Et sic pz q predicta notificatio nihil cōtinet superfluum nihil diminutū: nec ē in ea clausula nec dictio imo nec etiam sillaba ociosa. Argumentum in logica facit fidem. Fides i theologia est ipmmet argumentū Cuiuslibet virtutis alterius a charitate est duplex forma quedam intrinseca. Et dicit propa essentia ipius vt propria forma humilitatis. castitatis est ppria natura et essentia. Alia est extrinseca et est ipamet charitas et gratia dei. Uirt⁹ illa dr informis q̄ caret ista forma extrinseca et nō intrinseca: qz si careret intrinseca nō eēt virt⁹. Ex q̄ sequit q duplex ē fides. qdam informis alia formata. De prima querit hic. vtꝝ sit in genere virtutis an non

Quarta questio. vtrū

fides informis sit virtus. Rn̄. dupliciter virtus accipit. Uno mō proprie. Alio cōiter et large. Prope capta ē, rō recta. i. recta regula pducēs in sūmū finē. p hoc qd dr recta regla distinguit ɔ vicia et hoc mō ptus ē pncipiū opis meritorij. et dr solūmō de habitu gra informato sine q nō ɔtingit puenire ad finē glē: et isto mō nulla virtus informis dr virt⁹. Alio mō dicit virt⁹ cōiter et large habitus rectificans potētiā aliqua rectitudine iusticie et vigorans eam circa opus difficile quāuis nō pducat eā in fine siue etiā pducat Dicit habit⁹ rectificans: qz oīs virt⁹ rectificat mentē ɔ aliqd vitiū. Ois enim potentia in suis opibus pōt bene agere et etiam deficere. iō indiget aliquo releuante et dirigente aliqua rectitudine. et ē p hoc distinguit a scia speculatiua. et vigorans etc. et illud qd sequit quāuis non est de eēntia virtutis cōiter capte. Isto mō accipiēdo ptutē habitus pollitici informes dnr eē virtutes. Hoc etiā mō fides informis que quidē est in malis xpianis est vere virtus. Probat qz per habitum fidei informis rectificat intellectus hominis dū captiuatur in obsequium xpi ad assentiendū pme pitati propter se et sup oīa vigoratur etiā vt credat vere nō apparentia: vt etiā vite erronea et fantastica sicut apparet in multis xpianis carentibꝫ charitate qui libenter et humiliter audiunt verba spectātia ad doctrinam fidei et abhorrent virilit hereticā puitatē. Aug⁹ in lib. q intulatur

de vera innocētia dlč. Cū certe ꝟtutes
possint bonis z malis esse cōes: sola dile
ctio/siue charitas ē ꝓpria z speal' virtus
pioꝝ atq sctōꝝ. ¶ Sz ꝯ arguit' Jacobi
ij. Fides sine opib) mortua ē. Sz nihil
qđ ē mortuū hz in se rōnē ꝟtutis. Si ḡ
fides sine gr̄a caret opib) fructuos': z sic
mortua ē iam. ḡ nō hz rōnē ꝟtutis. Di/
cēdum q nō dr mortua qz careat oi vti/
litate z efficacia sed qz caret gratuita q̄
ē vita ꝑfecta: z iō ex hoc non pōt ꝯcludi
q nō sit simpl'r virt' sed q nō sit virtus
ꝓprie dicta. ¶ Quadruplicia sunt opa
hūana: q̄dā sunt viua: alia mortua. alia
mortificata: alia mortifera. Uiua dicūt'
illa q̄ fiunt ab hoīe exn̄te in charitate: z
fm inclinationē charitatis. ¶ Prima ꝓ/
positio. Nō oia opa facta ab hoīe hn̄te
charitatē sunt viua: vtputa fricare bar/
bam z alia indifferentia opera. zc̄.
¶ Scđa ꝓpositio. Ad h̄ q aliq̄ opa hu/
mana sint meritoria vel viua due condi
tiones requiruntur vt pz in descꝑtione
¶ Tertia ꝓpositio. Nulla opa q̄tūcun
q bona facta ab hoīe exn̄te in pctō mor
tali sunt viua opa. ¶ Opa hūana dicūt'
viuere dupl'r. Uno mō ꝑncipiatiue et
elicitiue. Alio mō final'r z vltimate. vt
qñ aliq̄s i charitate exn̄s fac̄ aliqđ bonū
opus: illud opus elicit' a ꝑncipio vite in
caritate z ordinat' ad vitā eternā. Opa
mortua dicunt' illa q̄ fm se bona sunt et
ꝟtuosa moral'r sed tn̄ fiunt ab homīe ex
istēte in pctō mortali. Et sic due ꝯditio
nes req̄runtur ad opa mortua. Prio q
sit op' virtuosuz: z in h̄ dr̄nt ab opibus
mortiferis q̄ ferūt secū mortē. Secūdo
oportet q fiāt ab hoīe exn̄te in pctō mor/
tali. ¶ Quarta ꝓpō. Opa dn̄r mortua
qz carent ꝑncipio vite. i. caritate. z carēt
fine vltimo. i. vita et̄na. Et lz ista opa n̄
sint meritoria vite et̄ne: sunt tn̄ vtilia vt
in q̄rto dicet'. Opa mortificata dicunt'
illa q̄ anq̄ fuerūt fcā ab hoīe hn̄te gr̄am
z fm inclinatōz charitatꝫ. Sed tn̄ pctō
interueniēte fuerūt mortificata. Et dn̄r
mortificata qz nisi peniteat de pctō: nū/
q̄ habebit vitā eternā ꝓ illis. Et sic pꝫ
q ista opa fuerūt aliq̄n viua. z ꝑ pniam
reuiuiscunt z erit p̄miat' ꝓ illis in vita
eterna si ꝑseueret. Sz opa mortua nun/
q̄ reuiuiscunt qz sunt facta cū volunta/
te peccādi. Opa mortifera sūt peccata
mortalia z q̄ fiunt ꝯ ꝑcepta dina. Et di
cunt' mortifera qz ferūt secū mortem: qz
sunt venena charitatꝫ z etiā qz digna sūt
morte eterna. ¶ Nota q sola fides ifor/
mis ē in genere ꝟtutis q̄ credūt' oēs arti/
culi vl' explicite vl' implicite: qua etiā re
spiciunt' oēs errores. Ex quo sequit' q n̄
est ei eadē fides informis i malis xp̄ianis
z in demonib): qz in malis xp̄ianis recti/
ficat' potentiā assentiendo z adherendo
ꝑme veritati ꝓpter se z sup oia. Jta q i
illo habitu ē rectificatio z vigor z hoc q̄
dā perfectio ē: qz ꝑ hanc fidē adhuc spe/
rant reuerti ad deuz z ꝯsequi salutē De
mones autē non.

Quinta questio Utrū fides informis sit infusa an acquisita.

¶ Rn̄sio ad ꝑdictoꝝ intelligentiā ē no/
tandū q cū credere sicut dicit Aug' sit
cogitare cū assentiōe. Ad h̄ qđ habitus
fidei plene z integre habeat' nccē ē q in/
tellect' instruat' de credibilib) vt possit
illa cogitare z incline' vt possit ill' assen
tire z primuz quidem ē materiale i fide.
Secundum vero est formale: z vtrūq
reperitur tam in fide informi: q̄ in fide
formata. Nō enim dicitur informis. qz
careat omni forma: sed quia careat for/
ma gratie gratumfacientis. Cum ergo
queritur. Utrum fides sit habitus acq̄
situs vel infusus. Respondendū ē si lo/
quamur de fide quantū ad illud qđ est
materiale in ea vicz quantū ad cognitio
nem illam qua cognoscimus qui sūt ar/
ticuli fidei: z scimus quid ē quod per no
men dicitur: sic ꝯcedendū est q fides est
per auditum z per acquisitionē fm legē
cōmunē. Nemo enim scit qui z quot sūt
articuli fidei nisi didicerit legēdo vl' au
diendo nisi forte hoc habeat per priuile

gium speciale. Si autem loquamur de fide q̃ntum ad formale videlicet quātuȝ ad illud quod facit assentire: sic dicēduȝ est ꝙ quedam fides informis est per acquisitionem: quedam per infusionē. Nā quedam assentiunt veritati audite moti humana persuasione: vtpote ꝑ amorē ꝛ reuerentiā dicentis. vel propter miracula: vel propt̄ rationes ꝛ argumēta. Et talis fides est simplr̄ acquisita nec dicēda habere rōnem ꝟtutis: qꝛ nulli⁹ ē vigoris nec roboris sublata de medio ipā humana rōne. Quidam autē assentiunt veritati fidei propter diuinā illustrationem sicut illi qui innitunt̄ ꝑme veritati sup oīa ꝛ propter se sicut multi xp̄iani q̄ charitatē nō hn̄t: ꝛ in talib⁹ fides ē ꝑ infusionem: voluntarie eīm assentiunt concomitante diuina illustratiōe vł illuminatōe. Illūiatiōe inq̄ que rōneȝ eleuat in his qui sunt supra ipām. Unde sicut illūiatiōȝ ad futura pcogñscēda dicūn⁹ esse infusā ꝑpter hoc ꝙ in ipā eleuat̄ aīa supra ea q̄ sunt ei naturalia sic intelligēdum ē in pte ista. Concedendū ē ergo fidem informē sn̄ ꝙ virtus ē esse donū diuinitus collatū ꝛ habitū infusum. Q̄ñcunq̄ aliq̄s ē hereticꝰ circa vnū articulum fidei: de⁹ amouet sibi fidem infusā.

Querit̄ sexto. Utrum

fides informis sit in demonib⁹. ¶ R̄nsio dicendū ꝙ sicut ex p̄cedentib⁹ ptȝ fides informis dr̄ duob⁹ modis. Quedā que innititur ꝑme ꝟitati ꝑpt̄ se q̄uis ī ipaȝ nō tendat amando: ꝛ ista ē ī xp̄ianis malis. Est tamen habitus virtuosus ꝛ donum spūssancti. Alia est fides informis que innitit̄ ipi veritati articuloꝝ propt̄ rōnem creatā: ꝛ ista nō ē virtus nec habitus infusus nec donū spūssancti. Prima dicit̄ informis qꝛ caret forma gratuita. Scd̄a dr̄ iformis: qꝛ caret fidei veritate ꝛ forma gratuita. Nā illa credulitas q̄ quis assentit articul̄ ꝑpter rōnē creataȝ nō solū caret intentiōe habitus gratuiti sed etiā intentione habit⁹ virtuosi. Nullius virtutis videtur esse credere: cum quis credit innitendo ꝑsuasioni quā videt. Si ergo hoc scd̄o modo accipiatur informis fides sic concedi potest eā repiri in demonib⁹. hn̄t eīm aliquā noticiā et credulitatē de articul̄ ꝛ credibilib⁹: q̄ q̄dem pōt dici fid̄s siue credulitas ꝑpter. hoc ꝙ nō ē in eis visio apta. Et illa q̄dē cognitio pti fuit eis īdita a ꝑma ꝯditōe ꝑ spēȝ infusa: ptim ex acq̄sitiōe. A ꝑma eīn ꝯditiōe sua habuert̄ cognitioneȝ aliquā de articul̄ ptinētib⁹ ad trinitatem: qꝛ si tunc nō meretur dici fides imo potius cognitio cōtēplatiōis propt̄ absentiā enigmatȝ: pctō tñ supueniēte ꝛ enigmate subseq̄nte. Illa cognitio meruit dici fides cū sit cognitio enigmatica de his q̄ spectāt ad dīna. Quātū āt ad articulos spectātes ad hūanitatē est in eis cognitio acq̄sita ꝑ mlt̄a miracula ꝛ experiēta ꝛ extorta q̄si necessitate quadam Dū eīm demones vidēt apte eos q̄ xp̄m credūt ꝛ ei cōformātur nō posse dānari: manifesta rōne cogūtur credere fidē credentiū in xp̄m verā eē. Ac ꝑ h̄ ꝑ ꝯn̄s credunt oīa eē vera q̄ xp̄iani credūt: ꝛ ex h̄ pterrētur. propt̄ qd̄ dic̄ beat⁹ Jacob⁹ ꝙ credūt ꝛ ꝯtremiscūt. Si ꝟo loquamur de fide iformi sn̄ qd̄ accipitur ꝑmo mō vicȝ put ē hitus ꝟtuosus ꝛ hit⁹ infusus ꝛ etiā volūtari⁹ h̄ mō: ꝛ si repiat̄ ī xp̄ianis viatorib⁹ nō tñ pt repiri ī demōib⁹ tū qꝛ ipi nō s̄t apti ad suscipiēdos hitus infusos: tū qꝛ volūtas coꝝ mag̃ prona ē ad ipugnādū ꝟitatē ꝛ pietatē. ¶ Ad solutoȝ de auc̄te Jacobi ꝛ de glo. Dicēdū ꝙ ī vtrisq̄ repitur fides: sed tñ alit̄ ꝛ alr̄ sic ꝑus dcm̄ ē. xp̄iani eīm nōiceten⁹ voluntarie assentiūt ꝛ illa fid̄s pt eis eē via ad ꝟtutē ꝛ q̄dā mō rectificat coꝝ mētē ꝛ si ñ plene nō sic āt ī demōib⁹ qꝛ ipi credūt: coacti ꝛ quasi cum quodam murmure. ¶ Nota enim ꝙ xp̄iani qui sunt in pctō mortali q̄diu sunt in tali statu duntaxat sunt christiani nomine et non re.

Sicut religiosi deformate ꝛ male vite dicunt religiosi solū nomietenus: qꝛ ha/bitū ferunt sed nō habent rem.

Septimo querit vtrū

fides informis oino expellat p aduentū grē. ¶ Rñsio notandū ꝙ cū dico fidē informē. Dico tria vicꝫ habitū ꝛ ipius ha/bitus vsum: ꝛ defectū annexū. Et ꝙtuꝫ ad hec tria pōt tripl'r intelligi ꝙ: fides informis expellat siue euacuet p grām su/puenientē. Et sm hūc triplicē modū in/telligendi tres fuerūt circa hoc opiones ¶ Pria ē grā supueniēte fides informis expellit nō solū ꝙtū ad informitatem .i. culpā sed etiā ꝙtū ad vsū ꝛ ꝙtū ad ha/bitū. Vide in textu. ¶ Secūdus mod⁹ dicendi qui paꝝ aut nihil valet. Actus fidei vel opatio nō ē aliud ꝙ ꝙ volūtarie assentire pme vitati ppter se ꝛ super oia. ¶ Opinio pbabilior ꝛ tenenda ē ꝙ fides informis p aduentū grē excludit: ꝙtū ad solū defectū saluo habitu ꝛ vsu ꝛ hoc quidē videt satis rōnabile cū grā opponat habitui illi infuso solū ratione informitatis sicut habit⁹ opponit pua/tioni. ¶ Nota mai⁹ lumē absorbet mi/nus lumē. Distinguo vel ꝙtū ad eē pri/mū ꝛ sic nega' illud dictū: qꝛ luna si sit in emisperio nrō ita bñ lucet de die sicut de nocte ꝛ etiā stellas vl' quātū ad apparentiā: ꝛ sic bñ pcedit. ¶ Ad illud qd obiicit ꝙ lumen gratie gratūfacientis debet sufficere ad ardendū. Dicendum ꝙ sufficit gratia gratūfaciens cū psuppositione tñ gratie gratis date. Dona enim grē gratūfaciētis nō excludūt dona gratie gratis date. ymo magis illa i suo aduentu cōplent ꝛ pficiunt ꝛ quodāmodo ab eis vigorant ꝛ pficiunt. iō non sequit ꝙ adueniente grā gratūfaciente super/flua: habit⁹ fidei informis nec remanente habitu informi: ppter h lumen gratie gratumfacientis sit insufficiens. Vnū/qdqꝫ enim donum dei sufficiens est sm illud ad qd habet ordinem.

Octauo querit vtrum

adueniēte gratia fides informis fiat formata. ¶ Duplex ē formatio: qdā intrinseca. Alia extrinseca. Pria dr illa q est p aliquā formā inherentē realr: vel inex/istentē materie vl' subiecto pprio vt aīa nrā ē forma siue informatio corpis nrī. Et sic nō capit in qstione pcedenti Alia extrinseca ꝛ ē illa q fit p aliqd extrinsecū: adueniēs alicui venustans ꝛ decorās eū licet n sit in eo inhesiue: ꝛ sic lux dr informatio colorꝝ. ¶ Rñ. In ista qōe sūt tres opiones vt pꝫ i textu. Tertia ē ꝙ hitus fidei informis format ab ipa grā: ꝛ ista videt eē pbabilior ꝛ facilior ꝙ pdce vicꝫ ꝙ ipa grā gtūfaciēs cpatur ad hit⁹ vir/tutū subtractos: sic cpatur lux ad colo/res. In h tñ ē dria: qꝛ ista corpalis n ita efficacie pōt educere colores de potētia in actū ꝙtū adesse qd hꝫ color in genere coloris sm ꝙ ipa grā extñs in ipa aīa pōt facere germinare habit⁹ vtutū. Ipa eñ adueniēs grā in aīa carentib habitibus vtutū se habet qsi originale principium illoꝝ qntū ad esse pmū. Vnde sicut pluuia infusa terre hñti in se seminariū: fac eā germinare donec veniat ad fructum cōpletū Sic intelligendū ē de gratia respectu habituū vtutū qntū ad iporum eē primū. Nō at pōt facere lux sup infusa exteri⁹ respectu colorꝝ. Sꝫ si cō/paremus colores ad lucē ꝛ hitus vtutū ad grām gtūfacientē qntū adesse vtpo/te quantū adesse colorū in genere lucidi ꝛ habituū in genere gtuiti: tunc ē similitudo expssa: vt sicut multi colores i vna domo tenebrosa existentes efficiunt lu/minosi per vnā luminositatē supuenientem: ꝛ ab illa informantur ꝛ decorantur ꝛ venustantur: sic habitus vtutuꝫ informes extñtes i aīa: venustāt ꝛ decorant ab vna grā supueniēte. ꝛ sm hmōi hūc mo/dū intelligēdi ifusionē grē ꝛ vtutū facile ē intelligere qlit hitus fidei informis format p ipi⁹ gratie aduentū. Dicit eñ

formari sic color tenebrosus formaf ad luminis ingressum: z sicut ex colore z lumine super infuso nō fit vnum per essentiam. Sed vnum per ordinationē quandā sic nec ex gr̄a gratūfaciēte z informi fide intelligif fieri vnū nisi p quādā ordinationē z relationē: q2 fides informis p aduētum gr̄e incipit cōplete ordinari in finē. z in deū credere z eidē complacere. ¶ Nota in solutiōe vltimi argumēti. pt accipi simile de infusione grē z virtutum in pluuia z terra seminata: sicut de informatione virtutū a gratia accipitur in lumie z colore. Si em̄ vna pluuia adueniat in terram in qua sunt plantata diuersa semina que nō germinauerūt: facit illa germinare z fm̄ diuersitatē seminū diuersas plantas producere. Si vero iam alias germinauit: sed pp̄ter defectu3 aq̄ iam arefacte sunt plante: tūc pluuia denuo veniens facit illas plantas virescere. Sic gr̄a aduenieñs in animam in qua sunt semina habituū virtutū: facit ipam germinare Ita q ipsa habita: habentur per ōns z virtutes et continue facit illa crescere quousq3 perducat ad perfectionem. Et si contingat merito peccati: humorem gratie auferri. Habitus illi virtutum efficiuntur quasi aridi: z postmodum si restituatur pluuia z humor gratie: non oportet q anima iterum germinet sed illa que germinauit per humorē gratie aduenientem iter3 reuiuiscat.

Circa distinctionem vicesimamquartam q̄ritur. Utrū fidei subiectu3 sit ita ve3 q ei nō possit sub esse falsum. ¶ Rn̄sio fidei habitui siue formate siue informi non pōt subesse falsum: quia ipsa fides nō pōt falsificari iō necesse ē ponere q ipsi habitui fidei nec falsum subsit nec subesse possit. Quēadmodum em̄ diuina prescientia que ex rebus non pendet: certissime cognoscit: nō solum ea que ventura sunt necessario: s3 etiam cōtingentia. Ita q circa ea nō potest decipi. Sic z fides que cognitiōi diuine prescie initif: a qua etiā illuminaf z dirigaf: certā credulitatē z illuminationem habet de futuris z contingentibus ita q illa q̄tu3 est de se possint nō eueni/re. Fides tñ nec pōt decipi nec potest errare. ¶ Nota Spes est certitudo pueniens ex gr̄a z meritis nullus sperat se habiturum vitam eterna3 nisi cū p̄supposne merito2 z q2 efficacia meriti includit finaliter perseuerātiā. Hinc est q in actu spei implicatur ɔditio pseuerantie finalis. ¶ Bonauentura dicit, Omnis fidelis recte adorās hostiā cōsecratā: adorat sub ea ɔditiōe si perfecta sunt circa ipa3 ea que ad consecratione3 sunt necessaria fm̄ institutionem diuinā: z sic nunq̄ decipitur nec errat.

Secūdo querit. Utrū

fides sit circa cōplexum: an circa incomplexu3. ¶ Rn̄sio Cuiuslib3 scie pōt esse duplex obiectū sc3 complexum z incomplexum. Complexum est illud q cōplectitur plures dictiones ex quibus componif z subordinaf alicui actui intellectus: q̄ dr̄ cōpositio z diuisio vt hō est risibil'. Articuli fidei sunt obiecta cōplexa vt deus ē trinus z vnus q̄ dicunf enūciabilia Incōplexū ē id q nō cōplectif plures dictiones z subordinaf actui simplici intellectus vt deus id est p̄ma veritas est incōplexū obiectū. Nota q obiectu3 cōiter et per accidens et materiale accetum idem sunt. Et sunt oia q̄ creduntf z tenentur reuelata a p̄ma veritate. Obiectum formale aūt ppie z p se acceptū est ipsamet veritas prima in se. Enūciabilia z ppōnes sunt idē. ¶ Sūt tres opiniones in textu. Due prie sunt false tertia ē tenēda: z vera Cognitō sci al'manuductiue rōcinationis est illa q̄ acqrif de deo p argumētatōes necessarias vt deducit scotus in prio scd̄a distinctione. Q ñ dr̄ articulus est pceptio diuine volunta

tis ibi nõ est predicatio essentialis vl' formalis sꝫ causalis qꝛ articulus nõ est pceptio sꝫ est sensus. Articulus est pceptio id est aliqd faciẽs nos habere pceptionẽ diuine voluntatis tendens in ipsa id est faciens tendere in ipsam.

Circa distinctionem vicesimãquintã q̃ritur Utrum sufficienter cõtineantur ibi oĩa illa que oportunũ est id ẽ oꝫ credere ad salutẽ id ẽ Utrũ articuli cõtineantur sufficiẽter in symbolo aploꝝ. ¶ Et dr̃ symbolũ a sin: ꝙ est cõ ꝛ bol⁹ ꝙ est sn̄ia: q̃si multoꝝ sn̄ia. ¶ Rñsio Doctrina fidei hꝫ tria: q̃dam añtia: ꝛ dicũtur pria p̃ricipia: sicut illud oẽ totũ: ꝛc̃ Et si ab equalibꝫ eq̃lia ꝛc̃. q̃ dicũtur digni tates ꝛ ianua Sũt etiã ppria pncipia vt in scia de hoie. Homo est aĩal rationale Cõseq̃ntia sunt ↄclusiones q̃ sequũtur ex p̃rio pncipio p demõstrationẽ vide solutionẽ in textu i fine isti⁹ articli. De sufficiẽtia ↄtrũ ad eos q̃ pcesserũt aduẽtũ xp̄i.

Secũdo querit̃. Utrũ eis suffecerit ad salutẽ credere ea tm̃ que spectãt ad diuinitatẽ. Dicẽdũ ꝙ sic mul tis auctoritatibꝫ pbat nigr̃ in lr̃a. Et p̃ mo Aug. i. de li. ar. ꝛ grã Nemo liberat̃ a dãnatione q̃ p adam facta est: nisi p fidem iesu xp̄i. Ide Aug. in li. de nuptijs ꝛ ↄcupiscẽtia. Eadẽ fides mediatoris q̃ nos saluat: saluos iustos faciebat anti quos pusillos cũ magnis qꝛ sicut credimus xp̄m in carne venisse. Ita illi venturũ. Et sicut nos mortuũ ita illi moriturũ. Et sicut nos resurrexisse ita ꝛ illi resurrecturum. Et nos ꝛ illi ad iudiciũ viuoꝝ ꝛ mortuorum expectamus. Post lapsum ade nullus saluari potuit absq̃ fide mediatoris. Nullus em̃ ab illo pctõ originali poterat liberari nisi p illuꝫ mediatorem crederet vel ipse pro se si esset adultus: vel alius pro ipso si esset paruulus. Et ratio huius est qꝛ cum gratia et veritas per iesum christum facta sit: ꝛ liberatio ab illo pctõ originali sit facta p merita xp̄i: et merita nõ se extẽdant nisi ad illos qui efficiuntur eius membra: ꝛ ei copulantur p fidem sicut impossibile est nũc aliquẽ saluari aliter nisi eidem copuletur per fidem vel p fidei sacramẽtũ: sic impossibile fuit tũc post lapsum aliqueꝫ peruenire ad salutem qui aliquo modo in xp̄m mediatorem non crederet Ideo auteꝫ dico aliquo modo qꝛ fides mediatoris põt haberi dupliciter: implicitẽ ꝛ explicite. Explicite vt si quis crederet filium dei assumpturũ nostram humanitatem: nasciturum de virgine. passurum in cruce: resurrecturum tertia die. Et hoc modo explicite non erat omnibus credere oportunũ id est necessariuꝫ. Sed hijs solũ quibꝫ erat a deo reuelatũ sicut sanctissimis patribus. Implicite vero credere. Est credere redemptorem futuruꝫ taliter ꝛ eo modo qualiter et quo modo illi credebant quibus a domino est reuelatum: ꝛ hoc quideꝫ erat omnibus oportunũ. Et hoc ẽ qd̃ dicit hugo de sancto victore in libro de sacramẽtis. Hec sunt inq̃ quibus ab inicio nihilominus recta fides vnq̃ haberi potuit Credere videlicet vnum deum esse creatorem omniuꝫ et rectorem vniuersorum ipsum quideꝫ non esse mali actorem: eoꝝ tamen qui in malis suis misericordiam quererent ꝛ expectarent futurum redemptorem. Hoc simplicium fidei in initio suffecisse credimus ꝛ tamen fidem natiuitatis eius passionis resurrectionis ꝛ ascensionis sue: et hoc eos verissime habuisse credimus ꝛ dicimus qꝛ credentibus ꝛ scientibus hoc fide ꝛ deuotione adheserunt. Sic ergo cõcedendũ est ꝙ nullus post lapsum saluari potuit absq̃ fide mediatoꝝ qua ꝛ p̄hi caruerũt suis meritis ꝛ virtutibus inherentes ideo tanq̃ superbi ꝛ a xp̄i membris ꝛ meritis sepati et exclusi sunt a gaudijs paradisi. ¶ Nota ex solutione scdi argumenti. Si quis speraret saluari ex meri

tis proprijs sine meritis mediatoris nō
recte speraret sꝫ potius presumeret. De
sufficientia fidei q̃rum ad eos qui aduē
tum xpi sunt subsecuti.

Tertio queritur. Utrū
omnes teneantur credere oēs articulos
explicite post aduentum xpi. ¶ Respon
sio dicendum est ꝙ oēs xpiani post ad
uentum xpi tenentur credere oēs articu/
los. Hoc aūt tripliciter potest esse. Aut
omnes credere implicite. Aut oēs crede
re explicite. Aut quosdā implicite quos/
dam explicite. Credere omnes implici/
te ē fidei diminute. Non em̄ sufficit mo
do alicui qui habet vsum rationis in ge/
nerali credere redemptorem z remunera
torem: a deo em̄ noticia quorūdam arti
culorum manifesta est ꝙ nullus habens
vsum ratiōis ignoret: nisi omnino negli
gat z contēnat dei cultum z salutem suā
Credere autē quosdam implicite quos/
explicite. Hoc est ad fidei salutem neces
sariū potest em̄ fidei simpliciū sufficere.
Ad illos aūt tenētur explicite credēdos
quos manifestat eis nō solū p̄dicatio: sꝫ
etiam eccl'iasticus vsus z cōsuetudo sic ē
de vnitate z trinitate quā possunt nosse
ex ipso actu consignationis cōsignāt em̄
se In noie. pa. z. f. z spirituſſan. ¶ Sco/
tus tn̄ in hoc est cōtra istum doctorē. Et
sicut est de natiuitate passione resurrecti
one z peccatoꝝ remissione: quos cogno/
scere p̄nt ex ipsis solēnitatibꝫ quas eccle/
sia celebrat et actibꝫ sacerdotum. Ideo
ab hoꝝ cognitione vel noticia nullus rō
ne vtens excipitur: nec ignorantia excu/
satur: qꝛ non pōt esse talis ignorātia sine
negligentia z contemptu. Alios etiā ar
ticulos nō ita manifestos tenet vtiqꝫ cre
dere iplicite. Implicite aūt voco crede/
re vt ingenerali credāt vniuersaliter om
ne qđ credit sacrosctā mater ecclia. Ita
ꝙ in p̄ticulari a nullo illoꝝ dissentiant:
nec aliquē articuloꝝ discredant. Crede
re aūt oēs articulos distincte z explicite
est fidei iam ꝑfecte hoc em̄ non est de ge/
nerali fidei necessitate: si necessarium est
alicui illis est necessarium qui in cogniti
one fidei ꝑfecerūt: z illis potissime qui fi
dem alijs explicare z manifestare tenent
vel etiam qui officiū docendi z predican
di assumūt Sicut sunt hn̄tes curā ani/
marum z predicatores verbi dei z docto
res sacre scripture: z alij quoꝝ ꝯuersatio
versatur circa fidei veritatē. Hoc tn̄ nō
credo esse oportunum id est necessarium
omnibus qui saluātur. Multi em̄ sunt
boni simplices qui q̄uis sint pue cogni/
tionis: sunt tn̄ magne deuotiōis: z tales
piuꝫ est credere ad salutē peruenire. Et
propterea cōcedendū est ꝙ lꝫ oportunū
sit omnibus nō soluꝫ credere oēs articu/
los implicite sed etiam quosdam explici
te post aduentum xpi: nō tn̄ est necessari/
um oībus maxie simplicibꝫ credere oēs
explicite. ¶ Nota in solutiōe penultimi
argumēti. Simplex hō vel vetula cū au
dit aliqđ nouū p̄dicari non debet statim
assentire quousqꝫ nouerit illud vniuersa
liter ab eccl'ia teneri. Unde p̄ter remedi
um diuine inspirationis et orōnis ad qđ
sp recurrēdū est. Hn̄t simplices remedi/
um hūane instructiōis ad qđ p̄nt ꝯfuge
re vt errores valeāt declinare. De suffici
ētia fidei q̄rū ad ꝯtinētiā syboli aplici.

Quarto querit. Utrū
sufficiēter cōtineant ibi oīa illa q̄ oportu
num est credere ad salutem. ¶ Ista que/
stio est p̄ia in ista distinctione z solū po
nā vltimā sufficiētiā. ¶ Rn̄sio Notādū
ꝙ cū omēs articuli sint de deo: aut s̄m ꝙ
est in natura ꝑpria: aut s̄m ꝙ est vnitus
nature hūane: necesse est q̄sdā articlos eē
spectantes ad diuinitatem: quosdam ad
humanitatem. Illi aūt q̄ spectant ad di
uinitateꝫ. Aut respiciūt diuinā essentiā
in se. Aut respiciunt diuine essentie per/
sonas et hypostases. Aut respiciūt eius
operationes. Si autem respiciant diui
nam essentiaꝫ in se sic est vnus articulus

sm q vnica z simplex est diuina essentia z hoc insinuatur cum dicitur. Credo in deum. Si aūt respiciāt diuine essentie psonas siue hypostases sm q tres sunt psone: tres sunt articuli quoꝝ vnꝰ ē. Credo in deū prēz oipotētē. Aliꝰ vero notat cū dr. Et in iesum xpm filiū eius vnicuz dominum nostrum. Alius cum dicitur credo in spiritumsanctum. Si autem respiciant diuine essentie opationes. Hoc potest esse tripliciter sm q triplex est eiꝰ operatio. Quarum vna est in collatiōe nature: z hec est creatio. Altera in collatione grē z hec est sanctificatio. Tertia est in collatione glie z hec est gloriosa resuscitatio. Et sm hoc sunt tres articuli Quoꝝ vnus notat cū dicit credo in creatorem celi z terre. Alter cū dicit sanctā ecclīam catholicam sanctoꝝ cōionem remissionē pctōꝝ. Alius cū dicitur: Carnis resurrectionem z vitam eterna amē. Et sic sunt septem articuli circa diuinitatem respicientes ipsam diuinam essentiā in se: z in psonis z in operibus eius: z p3 coꝝ sufficientia: qꝛ nō h3 ipsa pluribꝰ modis considerari. Similiter circa humanitatem nō est repiri nisi septē articulos principales sm septem actus xpi redēptoris: qui ordinantur ad nr̄am redēptionez: quoꝝ primus est incarnari. Et de hoc est vnus articulus. Qui cōceptꝰ est de spū sancto. Scd̄s est nasci. Et de hoc est aliꝰ articulus. Natus est de maria virgine. Tertiꝰ est pro nobis soluere z de hoc est alius articulus. Passus sub pōcio pilato crucifixus mortuꝰ z sepultꝰ Quartus est infernū spoliare: z de hoc est alius articulus. Descēdit ad inferna Quintus est de morte triūphare z de h est aliꝰ articulꝰ. Tertia die resurrexit a mortuis. Sextus est celestia trāscendere. Et de hoc est alius articulus. Ascendit ad celos sedet ad dextraz patris dei omnipotētis. Septimus est ad iudiciū venire. Et de hoc est aliꝰ articulus. Inde vēturus ē iudicare viuos z mortuos.

Et sic patet q sunt septem articuli spectantes ad diuinitatem z septem spectātes ad humanitatem. In quibus vniuersitas fidei continetur.

Circa vicesimaz sextam distinctionem queritur. Utrum spes sit virtus gratuita. ¶ Rn̄sio Spes capitur tribus modis primo dicitur affectio al's siue passio animi Iuxta illud q phi z sancti dicūt quattuor esse animi affectiones videl3 gaudiū z dolorē spem z timorem. ¶ Uis ɔcupiscibilis est de bono z malo pn̄ti. ¶ Uis irascibilis de subiecto bono z malo est de futuro z difficili z ardua. Et spes est circa istaz vim sc3 de futuro bono difficili. Et qttuor pdictas assiones respiciunt iste due vires. Due prie ad pmā: due vltime ad vltimā Secūdo modo capit spes p ipa re expectata z isto mō deus dr spes vel etiaz bona padisi iuxta illud ad timoth.ij. Expectantes btām spem. Et istis duobus modis non capitur hic. Tertio modo capitur pro habitu qui dirigit anime motū et affectum id est operationem anime et isto modo capitur hic z isto tertio modo dicendi: spes non tm̄ est virtus gratuita immo etiaz virtutū gratuitarum fustentamentum z anchora. ¶ Spes sm magistrū. Est certa expectatio future eterne beatitudinis ex meritis z gratia proueniens. Est primo certa expectatio et ibi tangitur actus spei: quia sperare est expectare. z dicitur certa quo ad differētiam expectationum incertarum sicut illi qui seruiunt in curijs magnatorum et regu3. Secūda particula future beatitudinis z ibi tangitur obiectum spei: z ad differentiam bonorum temporalium Tertia particula ex meritis z g. p. Ibi tangitur motiuum. bō eīm mouetur vel debet moueri ex meritis: qꝛ si aliquis nō habet opera bona nec vult emendare vitam: nullam hab3 spem. s3 est psumptio

Et sicut dictū est q̄ est fides duplex scilicet formata et informis. Sic dicendū est de spe. Et potest dici q̄ ista diffinitio non solum conuenit spei formate. Sed etiā informi vt si aliqui habeant nō vsum bonorum operum nec radicem id est charitatē: habent tamen propositum emendandi et habendi charitatem et sic etiam posset dici q̄ tales non presumant. Virtus quidē gratuita est et dicuntur virtutes gratuite que sunt iuncte charitati et cum charitate: qm̄ in hoc q̄ facit animā expectare ea que sunt sup oēm estimationem humanā et ea q̄ promisit largitas diuina facit oīno cōfidere et īniti summe et imense largitati sicut fides facit assentire prime virtuti et charitas facit adherere summe bonitati. Et dū anima ipsi immense largitati innitit̄ pp̄ter se et sup omnia rectificatur et super se eleuatur et deo accepta efficitur: necesse ē ergo q̄ habitus quo mediante fit illud rationē habeat gratuite virtutis. Et q2 cū anima innitit̄ ei q̄ nō potest deficere q̄uis ipsa de se sit deficiēs et vacillās fūdat̄ tñ p spē quasi per firmā petram. Et propterea dixi q̄ spes nō tantūmodo est in genere virtutum gratuitarum sed etiā earū anchora et sustentamentum.

Secūdo querit. Utrū

spes sit genus virtutis vel spēs specialis siue id est an spes sit vna virtus habens genus subalternū sub se habēs plures spēs. ¶ Ubi nota q̄ duo sunt actus p̄ncipales spei. Primus est cōfidere in dño Alius est expectare. ¶ R̄ndeo dicendū est q̄ queadmodū fides l3 sit circa multa credibilia vna tamē virtus est: q2 vna est principaliter ratio mouendi in omnibus credibilibus sic et virtus spei quotcūq3 et quantacūq3 et quecūq3 bona expectet vna virtus est et vnitatem h3 speciei spālissime q2 vna est rō cui innitit̄ in expectando. Sicut eñ fidei virtus assentiendo prime veritati pp̄ter se et sup oia illa credit que sibi summa veritas dictat esse credenda: sic ipsa spes cōfidendo et intendendo īmense et indeficientissime largitati diuine omia illa expectat que sibi deus pm̄ittit esse in futuro retribuenda Et queadmodum fidei virtus oia que cūq3 credit principaliter non solum credit deo: sed etiā de deo et circa deum: sic et ipsa spes oia que expectat nō solū expectat a deo: sed etiā expectat illa obtineri in ipso deo vt habendo deum habeat oē bonū. ¶ Nota q̄ qñ spūales veniunt cōsolationes suscipiēde sunt cū reuerentia et grārum actiōe et humilitate. Seruire tamen deo pp̄ter tales cōsolationes habendas est viciosum sicut seruire deo p̄ncipaliter pp̄ter bona paradisi id est voluptates habēdas ē viciosum &c. ¶ Ad illud q̄ obijcit̄ q̄ diuersoꝝ actuū diuersi sunt habitus dicendū q̄ verū est qñ &c. nota illud argumētū in textu. ¶ Ad illō q̄ obijcitur q̄ oīs virtus tendit et ordinat̄ ad finē suū assequēdum. Dicendum q̄ tendere in finē pōt esse dupliciter. Aut promerendo et habilitādo Aut expectādo. Primus modus tendendi est cōis oībus virtutib3 s3 alius modus pp̄rius est ipsi spei. Nulla eñ virtute expectamus beatitudinē nisi mediāte ipsa spe q̄uis omni virtute ipsam beatitudinē mereamur. Potest quidē alia virtus actū expectandi ipoꝛtare: s3 nulla virtus nisi spes pōt elicere: q2 illius virtut' est ille actus loquendo formaliter.

Tertio queritur. Utrū

Uirtutes cardinales theologice et morales differāt. ¶ Pro tertia questiōe nota q̄ virtutes cardinales id est morales et theologice dr̄nt in quattuor. ¶ Prīo q2 virtutes theologice habēt deū p obiecto Charitas h3 deū inquantū summū bonum fides inq̄tū est sūma veritas: spes inq̄tum est summa largitas. Alie virtutes sunt de obiectis creatis vt obediētia castitas &c. ¶ Scđa dr̄ia virtutes theo/

logice habent superiorem portionez ani me pro obiecto. Virtutes aūt alie subiectantur in aīa ſm portionē inferiorem. ¶ Tertia dr̄ia est ꝙ virtutes theologice nō habent excessum in actibus suis ꝑ nimietatem suoꝝ actuū. Virtutes autem morales bn̄ habent excessum in actibus suis ꝑ intensionem nimiā. Exēplū de primis vt nullꝰ pōt excedere in amādo deū in credendo in deum: et in sperando et in confidendo in deum. Exemplum de secundis: vt patet de liberalitate ꝛ alijs. ¶ Quarta dr̄ia est qꝛ p̄ie nō mediāt inter duo mala. alie autem mediant vt patet de liberalitate ꝛc̄. Cum ergo querit Utrū spes sit virtus cardinalis an theologica. ¶ Respōdeo dicenduz absqꝫ dubio ꝙ spes est in genere virtutis theologice. Et rō sumit ex pte obiecti ꝛ ex parte subiecti vide in textu. ¶ Nota spūale edificium ꝑ virtutē theologicā inchoat vtpote per fidemꝛ virtutem theologicā consummatur vtpote ꝑ charitatē ergo per virtutem theologicam habet erigi quia eiusdem nature debet esse medium cum extremis. Si ergo erigitur per spē restat ꝙ spes est virtus theologica.

Quarto querit. Utrū

virtus spei aliquando sit informis: an sp sit formata id est coniuncta charitate. ¶ Notandum ꝙ virtutes sine charitate sunt sicut preciosissimi cibi positi in vase immūdo ꝛ fetido quia virtutes sine charitate sunt informes nec possunt placere deo quia offeruntur in disco immundo id est a consciencia immūda: licet omnes de se sint bone ꝛ optime. ¶ Respondeo dicenduz ꝙ absqꝫ dubio virtus spei potest esse informis sicut fides. Potest enim aliquis sperare vitam eternam sine gratia gratumfaciēte sicut manifeste apparet. Et iterum Iste actus sperandi ab aliquo habitu procedit qui quidē habitus bonus est ꝛ tenet etiam quodāmodo rationem virtutis pro eo ꝙ potentia quam perficit quodammodo rectificat ꝛ vigorat. Rectificat inqꝫ ordinem dum aliquam ordinationem ꝛ inclinationem tribuit ad gloriam tanqꝫ ad finez vltimum vbi standum ꝛ in quo est quiescendum. Vigorat etiam in hoc ꝙ eleuat potentiam ad eterna bona expectādat quandam stabilitatem ei tribuit ne per desperationem succumbat. Et ideo sicut fides absqꝫ charitate est virtus informis: quia tribuit anime quandam rectitudinem ꝛ vigorem que compleri habet ꝛ perfici per gratie infusionem: sic intelligendū est ꝛ circa ipsam spem. ¶ Sz contra videtur per diffinitionem spei. Spes est certa expectatio ꝛc̄. Sed impossibile est diffinitum separi a diffinitionibus ergo impossibile est spem separi a meritis ꝛ gratia: sed qn̄ cum hijs est: sp est formata ergo impossibile est spem virtutem esse informem. ¶ Dicendū ꝙ quadrupliciter potest aliquis exire in actuz sperandi. Aut enim sperat habendo merita in proposito ꝛ in radice id est charitate ꝛ effectu Sicut homo iustꝰ qui deo diu seruiuit. Aut sperat habendo merita in proposito ꝛ in radice id est charitate sed nō in effectu sic̄ ille qui ante bonū vsum virtutum postqꝫ suscepit gratiam expectat vitam eternam ꝛ beatitudinez Et iste est in nouit conuerso a peccatis. Aut sperat habendo merita in proposito tamen nō in radice nec in effectu. Sicut ille qui peccator est qui ꝓponit multa bona facere ꝛ per illa saluari. Aut sperat nō habēdo merita nec in effectu nec in radice nec in proposi to: sicut ille qui faciendo mala ꝛ in malis proponēs perseuerare: sed solum dei misericordia credit se assecuturum gloriam neglecta diuina iusticia. Primus actus est spei formate iam exercitate. Secundus actus est spei formate et post infuse. Tertius actus est spei informis. Quartus est ipius presumptionis. Cum ergo dicitur ꝙ spes proced t ex gratia ꝛ meritis. Dicendum ꝙ aut diffinitur ibi spes put est virtus formata et sic nulla ē obiectio de spe

informi. Aut si diffinitur ibi spes generaliter scdm q est virtus dicit pcedere ex gratia et meritis que quidem vel habent in re vel habentur in proposito et sic non est in stantia de spe informi. ¶ Duplex est actus spei. scilicet principalis et minus principalis Actus spei principalis est confidere de immensa largitatis diuine. Alius est minus principalis qui est expectare magna promissa dei scilicet seipsum qui est corona vite

Quinto querit. Utrum

spes in actu suo sit certitudinalis An dubia: de vtroque intelligitur quod hec. ¶ Duplex est certitudo scilicet speculationis et adhesionis: ista quod est de certitudine adhesionis: et non speculationis. ¶ Responsio stat in vna conclusione que est talis. Absque dubio virtus spei in suo actu habet certitudinem. Sed contra arguitur sic spes scdm actum suum procedit ex habitu vel consideratione gratie et meritorum: sed nullus certus est vtrum habeat gratiam an non: ergo videtur q spes in suo actu nullam habeat certitudinem. dicendum q quamuis de meritis non habeatur certitudo per scientiam necessariam siue euidentem: haberi tamen potest certitudo per probabilem coniecturam: et per quandam ipsius bone voluntatis confidentiam: que consurgit ex conscientia bona Puritas enim conscientie que introducitur per expulsionem culpe: dat ipsi anime quandam securitatem et certitudinem de merito iam inchoato: et per consequens certitudinem de premio consequendo nullus sperans fallitur pro eo q spes non facit simpliciter expectare sed sub conditione. videlicet si perseuerauerit vsque in finem.

Sexto querit. Utrum

timor et spes sint vnus vel idem habitus vel diuersi vide in textu. Septimo querit de spe per comparationem ad meritivsuz. Utrum scilicet spes ex bonis meritis habeat ortum. ¶ Responsio spes capitur quattuor modis Primo modo pro habitu dirigente et regulante animam nostram circa beatitudinem ex peccatam a nobis. Et in baptismo infunditur hec spes sicut fides et charitas. Spes est habitus hoc modo non tamen habet ortum ex meritis: sed potius merita habet ortum ex ea. Unde Aug. Uirtus est bona qualitas mentis quam in nobis sine nobis operatur ergo si spes est virtus deus omnia in nobis operatur sine nobis. ergo non habet ortum ex meritis nostris. Et argumenta que sunt in opposi tum hoc idem probant preter vltimum. ¶ Alio modo capitur pro actu credendi. Et sic paruuli habent habitum sed non actum ¶ Conclusio. Spes put est actus sperandi oportet q sit ex intuitu meritorum. Ideo dicit baymo est certa etc: nullus enim recte sperat eternam beatitudinem nisi qui deo seruiuit vel proponit deo seruire. ¶ Tertio modo capitur pro statu vie in quo nos sumus. Et vocatur status spei: quia spamus habere vitam eternam per bona merita precedentia et concomitantia. Et hoc modo accipitur. Ad Ro. v. Tribulatio operatur patientiam: patientia probationem: probatio spem glo. id est certitudinem spei ad quam scilicet certitudinem peruenitur per bona merita et maxime per tolerantiam et sustinentiam tribulationum. ¶ Quarto modo capitur spes pro ipsa re sperata que est ipse deus: ergo spes hoc modo capta non puenit ex meritis sed est finis omnium meritorum et premium. ¶ Quinto modo capitur spes put est vna de passionibus animi nostri: scdm q doctores assignant quattuor vt supra patuit. ¶ Nota autem q merita contingit dupliciter intueri: vel attribuendo sibi, vel attribuendo diuine gratie. Intueri autem merita attribuendo sibi hoc est superbie et vanitatis. Et sic intuentur superbi qui dicunt manus nostra excelsa: et non dominus fecit hec omnia. Contra quos dicitur Deutero. ix. Non dicas in corde tuo: propter iustitiam meam introduxit me dominus vt terram hanc possiderem: intueri autem merita referendo ad diuinam gratiam hoc est humilitatis et veritatis. Et hoc modo intuebatur paulus merita sua. prime corinthiorum. xv. habundantius omnibus laboraui: non autem ego sed gratia dei mecum

¶ Contra resolutionem questionis Arguitur sic Quanto quis pfectior est tanto est humilior: quanto humilior tanto minus presumit siue cōfidit de meritis proprijs: ergo si spes pfecta iūcta est cū humilitate perfecta videtur q nec spes nec ei⁹ vsus oriat ex ituitu meritoꝝ. ¶ Solutio argumētivtrō. s. ituitu meritoꝝ pfigit.

Septio queritur de spe

per cōpationem ad habituꝫ charitatis. ¶ Utrum spes precedat charitatem ordine nature an ecōuerso. ¶ Non est questio de habentibꝫ sed de actibus qꝛ simul infunduntur. ¶ Responsio plana est in textu. ¶ Notandum. Spes cōpata ad actuꝫ suū ꝛ charitas cōpata ad actū suū actus spei pcedit actuꝫ charitatis. Act⁹ eīm spei preparat ꝛ disponit ad actū charitatis tāq ad pfectiōem ꝛ spūalis edificij cōplementum: cōstructio eīm edificij spiritualis: sitis est edificio materiali. Sꝫ in edificio materiali nō solum fundamētum precedit edificij cōplemētū sed etiā paries fm rectū ordinē antecedit ipsum tectū. Si ergo fides assimilatur ipsi fundamēto sustētanti: ꝛ spes pieti erigēti ꝛ charitas tecto cōsumāti. Uidet q spes precedit ipsam charitatem.

Octauo querit de ipsa

spe per compationē ad obiectū. ¶ Utrū scꝫ spes sit i bonū sub rōne boni. ¶ Rñsio sunt due opiniōes in textu. ¶ Scda est istius doctoris scꝫ q obiectuꝫ spei est bonum nō sub ratione boni futuri vt pma opinio dicit. Sed magis sub ratiōe ardui siue magni ¶ Nota hāc ppositionem nullus recte cōfidens cōfidit ꝛ innititur nisi in eo qui nec possit nec velit sibi deficere. Doctor subtilis est alterius opinionis ꝛ iprobat ambas opiniones.

Nono queritur de spe

per compationem ad obiectū. ¶ Utruꝫ scꝫ spes sit in pte cognitiua vel affectiua ¶ Rñsio dicēdū q absq dubio spes est in potētia affectiua (ꝛ in hoc cōcordant omnes doctores) est ei in ipā irascibili q̄ est pars potētie actiue. Et in hoc discordat scotus ꝛ iste. ¶ Nota q potentie irascibilis nō tm̄ est detestari mala culpe et perpeti mala pene. Sed etiam aggredi terribilia ꝛ erigi ad magna ꝛ ardua. Et sic sunt quattuor actus ipsius vis irascibilis. Et sunt quattuor virtutes ipsum rectificantes scꝫ ira virtuosa que est detestari peccata patientia fortitudo ꝛ spes ¶ Nota impossibile est peccatori existēti i mortali pctō saluari nisi per timorē seruilem ꝛ per spem informē. Ideo nō solum timor est vtilis et bonus vt dicit augustinus sed necessarius.

Circa vicesimaꝫ

septimam distinctionē queritur. Utrū charitas sit habitus ab alijs virtutibus distinctus. Aut omnibus virtutibus cōis ꝛ generalis. ¶ Charitas est duplex quedam creata alia increata. Prima est duplex primo modo essentia diuina vocat charitas fm illud deus charitas est. Et sic nō est attributum. Alio modo capit charitas prout est attributuꝫ. Et sic est amor quo deus amat seipsum propter se ipsum: ꝛ oia ppter seipm: ꝛ est actus diuine volūtatis. Alio modo capit charitas increata appropriate. Et sic capitur tribus modis fm q attribuitur tribus personis. Prio modo pri fm illud ppter nimiam charitatem qua dilexit nos pr ꝛc. Secūdo modo attribuitur filio qꝛ ex nimia charitate qua dilexit nos sibi placuit incarnari ꝛ crucifigi. Tertio mō charitas attribuit spūiscto sicut potentia patri ꝛ sapientia filio. ¶ Alia est creata ꝛ ē duplex quedā est infusa ꝛ quedā acqsita Infusa diffinitur primo sic. Charitas ē fusa est donum dei excellentissimū in mēte infusum a deo ipsi nature intellectuali pficiens eius voluntatē reddens ipam

sm portionē superiorem quo ad deū to taliter extaticā et faciēs quo ad portioꝫ inferiorē ꝓximi dilectiuā. Primo est do num dei et nō creaturaꝝ et ponit loco ge neris. Excellentissimū ad driam alioꝝ donoꝝ que apl's enumerat. pme Coꝛ. xiij. Dr et excellentissimū: qꝛ ducit nos imediate ad finē vltimū. in mediate. etc. tñ nrm ē nos ꝑparare: deo ꝯuenit infun dere. Ipi nature ponit tanꝗ subiectuꝫ ꝓpriū: ꝑficiens: istud ē subiectū ꝓpin quū precedēs subiectū remotum scꝫ red dēs ipm extaticā. i. in extasi Extaticus. ca. cum. Hoc pꝫ de fratre Egidio et de maria Magdalena. Et ibi tangit obie ctum charitatis quo ad primū actū Et faciens: hic tangit secund⁹ actus. ¶ Se cunda diffinitio. Charitas dr a caris ꝙ ē grā: qꝛ idē est gratia et charitas sm do ctorē subtilē. Differūt tñ qꝛtū ad conno tatū: qꝛ grā est respectu superioꝝ ad in feriores. Charitas dr respectu inferioꝝ siue charitas ad supiores dicunt tamen idē habitū. Et d ista ē qstio pñs. ¶ Gra tia autē pōt sic describi. Est qdā habi tus supnaturalis immediate infusus a deo ipi nature intellectuali: p quā ipa ē deo grata et accepta ad vitam eternam. tanꝗ digna tali pmio (tamē ex benepla cito diuino tm) p quā etiā ipa ē sponsa et amica et filia dei: p quā omnis actus ei⁹ factus sm inclinationē talis habitus ē meritorius vite eterne. Et dicitur chari tas quasi cara vnitas. Omnis charitas est sanctitas et vnitas: sed nō econtra: qꝛ vnitas dicit tm amoris vnionē scꝫ ipoꝝ amātiū (intercisiuū liurce) siue ille amor sit bonus siue malus Sanctitas autēꝫ vltra addit puritatē mundicie sic Va lerianus amabat Ceciliā. Ubi est ergo sanctitas ibi ē vnitas et nō ecōtra. Cha ritas autē dicit vnitatē sanctitatē et ad herentiam super omnia.

Secūda questio. Utrū habitus charitatis sit vnus indiuisus.

An per spēs multiplicatus. ¶ Duplex est indiuisio. Prima ē spēs et est illa qua aliqd repugnat diuidi in plures species Secunda ē indiuisio diuidualis qstio ē de indiuisiōe specifica. ¶ Charitas sm Augustinū Est virt⁹ (et ponit tanꝗ ge nus) qua deū videre eoꝗ ꝓfrui desidera mus. Itē in libro de moribꝫ eccl'ie sic dif finit. Charitas ē animi affectio iustissi ma cōiungens nos cū deo. Item in lib. de spiritu et anima. Charitas ē iusta vi ta copulans amantē cum amato. Cha ritas sm magistꝝ sniaꝝ est dilectio qua diligit deus ꝓpt se et ꝓximꝰ ꝓp ter deū. ¶ Respōsio ad qōnem Dicendū ꝙ habitus charitatis est vnus et indiuisus sm spēm licet sm nume ꝓlurificet in di uersis eīn animabꝫ plēs sunt charitates cū habitus et accidētia numerent penes subiectū: in omnibꝫ autē in quib⁹ ē vna charitas specie etc. Diligere idem est ꝙ velle bonum.

Tertio querit. Utrum habitus charitatis sit gratuitus. i. ipsa grā. An aliqd addit vltra grām sic ha bitus aliaꝝ virtutū. Hoc ē querere vtꝝ charitas sit idem cū grā. i. vtrum grā sit idē ꝙ charitas. ¶ Charitas sm ap'in. pme ad Timo. i. Est finis pcepti de pu ro corde et cōscia bona et fide non ficta. Dicit finis pcepti primo: qꝛ sm Augu stinū qcqd parꝫ: quicquid latet in diuis scripturis totum implet qui tenet chari tatē in moribus. ¶ Rñsio. Est duplex opinio in textu. Prima est Scoti q tenē da ē et est talis. Charitas ē oino idē cum grā per essentiā sola relatione differens. Dicit eīn grā inqꝫtum respicit totā ani mā reddens ipam scꝫ gratā deo. Chari tas autē inquātū regit et dirigit volūta tem: et hoc videt sigre ipm charitatis no men: et apl's videt innuere et rō approba re. Nomē ipm significare videt qꝛ chari tas dicit a carꝭ grece qđ idē ē qđ grā. etc. ¶ Alia opinio est scti Bonauenture et

sancti Thome sed hoc nunc relinquuntur.

Queritur quarto. Utrum possibile sit motum charitatis esse mercenarium. ¶ Motus et actus idem sunt. Actus cuiuslibet virtutis potest dici motus: et actus charitatis precipuus est diligere deum super omnia. Et questio presens est de isto actu. Capitur tamen hic motus similitudinarie et improprie et proprie ut capit phus. Actus enim quarumcunque potentiarum potest dici motus. Mercenarius derivatur a nomine merces dis. Aliqui duplicant: aliqui nolunt duplicari: non tamen est magna vis. Et sic describitur Est ille qui principaliter habet oculum ad mercedem. i. respicit mercedem principaliter: quia si respicit minus principaliter mercedem: non propter hoc mercenarius esse. Secundum hoc intelligendum est quod duplex est merces: videlicet creata et increata: temporalis et eterna. Et secundum hoc duplex est mercenarius. videlicet bonus et malus. Et duplex est mercimonia. Una laudabilis: alia vituperabilis. Nam qui principaliter respicit ad mercedem creatam et temporalem malus mercenarius est. Et hunc vituperat dominus Jo. x. Mercenarius autem fugit eo quod mercenarius est. Ille vero qui respicit principaliter ad mercedem eternam. De qua Gen. xv. Merces tua magna nimis bonus mercenarius est. Et hoc mercenarius panibus. i. meritis bonis habundat scilicet fidei: spei: et charitatis: sicut dicit Ambrosius super illud Luce. xv. Quanti mercenarii etc. Et sunt mercenarii boni et multi qui spe eternorum deo serviunt. De prima mercimonia intelligendo non est dubium quod motus charitatis non potest esse mercenarius: quia illa nec est a charitate nec cum charitate cum charitati repugnet. De secunda mercimonia dubium est pro eo quod illa potest esse cum charitate non tamen est omnino certum utrum sit a charitate. Nam quidam dicere voluerunt quod non est a charitate sed potius ab effectu nature charitate concomitante. Amor enim charitatis ut dicunt cum sit amor gratuitus non intuetur premium: imo libenter facit omnia homines servire deo sicut filius patri suo. Scotus est huius opinionis. Aliis autem videtur quod talis affectus mercenarius possit esse a charitate. Desiderium enim habendi eternam mercedem et fruendi eterno bono est desiderium gratie: nec est amoris naturalis nec acquisiti sed potius amoris gratuiti: precipue illud desiderium quo dicebat apostolus. Cupio dissolui et esse cum Christo Ad affectum enim charitatis non tantum spectat amare deum amore amicicie: imo etiam amore concupiscentie. Scotus dicit contrarium scilicet quod amor concupiscentie non est actus charitatis sed actus spei. et sic rndet Scotus ad prima argumenta que procedunt de actu spei et non charitatis. Textus sequitur. Frui enim est amore inherere et constat quod frui deo est per charitatem: et ideo voluerunt isti dicere et satis probabiliter ut videtur quod motus charitatis secundum aliquod genus mercimonie possit esse mercenarius scilicet secundum quod constituit mercedem suam circa bonum increatum ad quod tendit: sicut ad finale premium et desiderat tanquam omne bonum. Rationes tamen in oppositum sunt pro ista opinione. sicut tenet pro prima. Bernardus de diligendo deo. Et si sine premio non possit serviri tamen sine intuitu premii serviri debet. Et paulopost Serviamus deo in charitate que timorem expellit laborem non sentit: premium non requirit: meritum non intuetur. Tamen rndet ad istam auctoritatem et dicit quod duplex est motus in charitate: videlicet motus amicicie: et motus concupiscentie. Motus amicicie est ille quo quis desiderat deo placere et servire. Motus concupiscentie est quo desiderat deum habere et videre. Cum ergo dicit Bernardus quod deo sine intuitu premii est serviendum: intelligit de amore amicicie sed per hoc non excluditur quin charitas amore concupiscentie et propter et desideret illam summam mercedem apprehendere ad quam finaliter intendit pervenire.

Quinto queritur Utrum idem motus dilectionis possit esse in deum et in proximum. id est utrum eodem actu amoris. Exemplum potest habere de prima diffinitione que habetur in textu. ut

si diligā petrum z iohannē tanq̄ diuersa obiecta z diuersos terminos. Et sic f̄m diuersitatem obiectoꝝ variantur act⁹. Uel si aliqua mulier haberet filium dilectissimū z haberet doctorez vel magistrum: illa mulier diligit filiuz precipue z magistrū propter filium. ¶ Nota i solutione tertij argumēti. Unde totaliter refert honor in illum qui per imaginem figurat nō em̄ adoratur signū f̄m q̄ res sed solum ip̄m signatū.

Sexto querit. vtrum

actus dilectionis in deū .i. ip̄ius charitatis habeat modū ¶ R̄nsio ad questionē stat in quattuor ꝓpositionib⁹ ¶ Prima propositio. Aliquis actus v̄rtutis pōt dici tripl'r habere modū. Primo modo ꝑ limitationē quantū ad seip̄m. Secundo modo ꝑ aggregationē circūstantiaꝝ. Tertio modo per medietatē inter superfluum z diminutū. ¶ Secunda propositio. Omnis actus v̄rtutis cuiuscunq̄ sit habet modū ꝑ limitatiōe ad seipsuz pz: quia omnis actus v̄rtutis est finitus z limitatus: z quia charitas est v̄rt⁹ creata: ideo habet modū ꝑ limitationē ad se ip̄az. ¶ Tertia ꝓpositio. Omnis actus virtutis moralis z meritorie hz modum ꝑ aggregationē circūstantiaꝝ debitarū quia nullus actus fit laudabil' nisi cū concurrant debite circūstantie. ¶ Correlariū. Char. tas cum sit virtus meritoria habet modū per aggregationē omnium circūstantiaꝝ debitarū: z modus qui est circa actuz charitatis: vt si quis diligat deū super omnia z propter se ex toto corde: ex tota aīa z c̄. z ex tota mente. Sed modū illū qui est ex medietate inter superfluum z diminutū nō habet: q2 obiectuz eius ē imensum z infinitum. ¶ Quarta propositio est. Licet omnes v̄rtutes politice .i. morales habeāt modū ꝑ medietatem inter superfluum z diminutū: charitas t\=n nō habet: q2 obiectum ei⁹ est immensum z infinitū: nec etiā aliqua v̄rtus theologica ratione predicta. ¶ Nota q̄ qui vult esse perfect⁹ dei amator pri⁹ debet se exercere in amore ꝓximi: sicut qui vult esse cōtemplatiu⁹ bonus prius debet esse bon⁹ actiu⁹ sicut docet Greg⁹. Hec Bonauentura distinctione .xxvij. q̄stione quarta .articuli secundi

Septimo querit vtrū

teneamur ad illū modū implendū quez dn̄s in p̄cepto īplicat. Matth. xxij. Diliges dn̄m deū tuū z c̄. ¶ R̄nsio. Duo sunt in illa auctoritate: scz p̄ceptum diligēdi deū. qn̄ dic̄ diliges: z mod⁹ qn̄ dic̄ ex toto corde z c̄. ¶ Notādū q̄ cū aliqn̄ dicāt sacri doctores modū p̄dictū posse impleri: aliqn̄ dicāt nō posse impleri. ex h̄ āmonemur (si vtrunq̄ videre possumus) q̄ vno mō ad p̄dictū modū obligamur ad implendū: alio mō excitamur ad ipsum desiderandū. Unde mod⁹ p̄dictus vno mō ē dispositio meriti. Alio mō ē dispositio p̄mij. Hoc aūt ē f̄m duplicē moduz totalitatis cordis: anime: z mentis. Dupliciter em̄ pōt intelligi q̄ amor dei possideat totū cor. Aut ita q̄ excludat oēm affectū extraneū: z tunc dn̄at plene z perfecte cordi. Hoc aūt est qn̄ oēs mot⁹ cordis per amorē referunt in deū: z hec totalitas ponit dominiū plenū. Alio modo dicitur amor dei totū cor possidere: quando excludit omnē affectū ꝯtrariū. Hoc est q̄ nihil diligatur supra deū vel equaliter ipi deo. Et sic diligit deum ex toto corde qui diligit propter se z super omnia. Totalitas que excludit omnem affectum extraneum non potest haberi ante adeptiōz gl'ie: nisi ad ip̄m deū aspiciamus z in ip̄m feramur cōtinue ¶ Secunda vero totalitas potest haberi per infusionē gratie que est expulsiua omis mortalis culpe. Primus modus nō obligat ad sui impletionē sed exprimitur i p̄cepto vt sciam⁹ quō ꝑ amorem debeamus tendere et vt nemo se perfectuz arbitretur quousq̄ illā ꝑfectiōz fuerit as/

sectutus: tenemur autē admodū iplēdū. ¶ Si quis opponat: modū illū simplici ter posse impleri in via quantū ad aliq̄d tēpus in quo potest bon⁹ totalit ferri in deū: ita vt nec sint in eo motus charita/ ti oppositi nec etiā extranei. ¶ Respon/ deri potest ꝙ licet h̄ possit eē aliquādo fit in aliquib⁹ psonis excellentib⁹: nō tñ cōiter reperiri i hominib⁹ iustis. Preter/ ea licet sit ibi totalitas motuū vt nunc: nō tñ simplr. Et iō defectus est a pfecta totalitate: que ē totalitas motuū z tpm. z hec ē que simplr excludit motū extra/ neum Et ita q̄uis aliquo mō ipleri pos sit modus ille: nō tamē oio sicut insinua tur in illo p̄cepto. Et hoc innuit Aug⁹. cum dicit. Cū aliqd adhuc ē carnal' cō/ cupiscentie non oīmode et tota aīa dili gitur de⁹. Sz necesse est in hac vita esse aliqd carnalis ɔcupiscētie: ḡ impossibi/ le ē p̄ceptū illud impleri in hac vita.

Circa vicesimaz octauā distinctionē querit Utrū ex charitate diligen/ de sint creature irrōnales.

¶ Rñsio stat in duab⁹ distinctionib⁹ et aliquib⁹ dictis. ¶ Prima distinctio. Ali quis actus dr esse ex aliqua v̄tute duo/ bus modis. Uno modo sicut a mouente z īpante vel potest esse tanꝗ ab eliciēte z informante. ¶ Primū dictū. Oia opa meritoria nostra sunt a charitate tanꝗ a virtute mouente z impante: qz ex cha/ ritate possum ire ad sanctū Jacobum: z ex charitate leuare festucā de terra z mū dare ecclesiā. ¶ Scdm dictū solū v̄tus illa dr esse ex charitate elicitiue quā re/ spicit charitas formalr z directe: sic dili gere deū z primū quē non h3 aīa elicere mediante alio habitu q̄ʒ habitu charita tis. Unde beat⁹ Aug⁹. viij de trinitate Qui diligit hoīes: vl qz iusti sūt: vel qz vt iusti sint amare debet. ¶ Scdm h̄ in telligēdū ē ꝙ aliqd diligi ex charitate pt dupl'r. Uno mō ex charitate īpante: et sic ɔcedi pt ꝙ irrōnales creature sūt dil gēde ex charitate. Sic eī charitas ipat z mouet ad faciēdū z dicēdū z cognoscē dū oīa que spectāt ad salutē nrām z lau dem diuinā: sic etiā impat ad amanduz Uñ qz multe irrōnales creature date sūt nob in adiutoriū ad exercēdū opa meri/ toria: ordinate etiā sūt ad laudādū deū Hinc ē ꝙ charitas q̄ ē amatrix dei z pri mi ipat tales creaturas diligi. Alio mō dr aliqd diligi ex charitate eliciēte z in/ formāte: z sic diligit ex charitate illō in qd ē formal' z ppri⁹ actus ipi⁹ charitatꝫ tale aūt nō ē nisi illō qd ē sūmū bonum vl cui sūmū bonū natū ē aliq̄' mō vniri p cognitioz z amorē. Jō cū creature irra/ tionales nō sint h̄ mō capaces dei: qz nō sunt ad dei imaginē: p charitatē nō pōt eis exoptari sūmū bonū: z iō charitas ñ descēdit ad illa diligenda sm actū suum ppriū z formalē: z p h̄ talia nō diligunt ex charitate eliciente. ¶ Et si tu q̄ras q̄ virtus elicit illū actū dilectiōis q̄ qs dili git creaturas inq̄tū sunt a deo z ad deū Dicendū ꝙ hec est cuiusdam pietatis z affectionis naturalis. Sic eñ hō diligit canē quadā pietate naturali: qz vidz eū sibi obedientē: sic z ceteras alias bestias z irrōnales creaturas naturalr ex q̄daz pietate inata diligit z fouet Sic erat fo uere z diligere q̄tū erat ex pma ɔditiōe Uñ sm qd hō plus reformat z reducit ad statū innocentie sm h̄ mag' sibi man suescunt hmōi creature: z ipe circa eas maiori pietate mouet. Sic de btō Frā/ cisco legit ꝙ erga hmōi creaturas mira pietatis teneritudine afficiebat: quia iā quodāmō innocētiā recupauerat in cu/ ius rei signū creature irrōnales eidē ob/ tēperabant. ¶ Et sm h̄ ïnc distinctionē p3 rñsio ad questionē: qz vno mō creatu re predicte ex charitate sunt diligende: vic3 ex charitate imperante Alio modo v̄o ex charitate vic3 eliciēte. ¶ Est etiaz alius mod⁹ respondendi ad q̄stionē etiā satis bonus. Predictus tñ est pulchrioz

⁊ melior. ¶ Nota q̧ deū creaturas irra/tionales diligere ē eas fuarē iesse nature: pl⁹ cōnotatur cū dr̄ aliq̄d esse ex charitate Sed aliquid diligere ex charitate ē sū/mū bonū ei exoptare: ⁊ ideo plus connotatur cū dr̄ esse ex charitate: h̄ est sūmū bonū diligendū. Et aliq̄d esse deo dile/ctum. Et iō nō sequitur q̧ si deus eas dili/gat q̧ ex charitate amande sint.

Queritur secūdo. Utrū

ex charitate diligēdi sint demōes. ¶ Responsio. Dicēdū q̧ sicut irrōnalia ex ca/ritate nō sint diligenda elicitiue: q̄r non sunt ordinata ad illi⁹ sūmi boni affecu/tionē qd̄ suis dilectis charitas exoptat: sic demones q̄r sunt obstinati in malicia etiā sunt impossibiles effecti ad ꝑueniē/duz ad btitudinē eternā: diligēdi nō sūt ex charitate elicitiue. Charitas at nul/los facit diligere elicitiue nisi eos quos optat ad sūmā btitudinē ꝑuenire. Nul/los autē optat ꝑuenire ad illā btitudi/nē sempiternā (cū moueatur discrete ⁊ ra/tionabiliter) nisi eos q̄ sunt humiles ad ꝑ/ueniendū ⁊ scd̄m ordinem nature: ⁊ sm̄ ordinē diuine iusticie. Qm̄ ergo demones ⁊ si sint apti nati ꝑ naturā felicitari ⁊ in deo beatificari. q̄r tñ diuina iusticia re/pugnat ꝑ quā sunt dānati ad ꝑpetuam miseriā. Hinc ē q̧ charitas sūmū bonū eisdē nō optat. Jō ꝯcedendū ē q̧ demo/nes nō sunt ex charitate diligendi. Eo/dē etiā modo dicendū ē de damnatis sm̄ qd̄ ex charitate diligere accipitur pro/prie Si vero ex charitate diligere accipi/atur large. put actus diligendi ē ex cha/ritate impante: sic demones q̄dāmō sūt diligendi ⁊ quodā modo odiendi. Rōe culpe sunt odiendi: in q̄ sunt deo dissimi/les diligendi rōne nature Uerūm quia habens charitatem multū detestatur eoꝝ culpam: ⁊ culpa eorum totaliter ⁊ inse/pabiliter possidet eorum naturā. Hinc est q̧ charitas naturalis magis mouet affectum naturalem ad diligendū crea/turas irrationales q̄ȝ ad diligendū de/mones. ¶ Ratio quare charitas excel/lentior sit alijs virtutibus est: quia maxi/me nos efficit deiformes. id est deo simi/les: tum ratione liberalis exhibitiōis: tū ratione cōformis vniōis: tum rōne fina/lis quietationis. ¶ Rōne liberalis exhi/bitionis: q̄r sicut deus ex amore tribuit omnia dona: sic charitas liberalit exeq̄/tur omnia obsequia ⁊ mandata. Rōne cōformis vnionis: qm̄ sicut pater ⁊ fili⁹ nectuntur nexu amoris ⁊ vniuntur: sic homo ꝑ charitatē adherendo deo efficitur vn⁹ spūs. Propter qd̄ dicitur Joh. xvij. Ut sint cōsūmati in vnū sicut ⁊ nos vnū su/mus. Ratione finalis quietatiōis: quia cū amor sit pōd⁹ faciēs i deū tēdere ⁊ i deū tēdere est in deo q̄escere: sicut corꝑalia ꝑ sua pondera in ꝓprijs locis situari hn̄t ⁊ stabiliri: His ergo de causis ꝑ charita/tē efficitur homo maxime cōformis.

Tertio queritur. vtrum

ex charitate sint diligendi mali homīes id est existētes in pctō mortali. Et malus ibi opponitur iusto. ¶ Rñ. dicendum q̧ de malis hominibus dupliciter cōtingit loq̄: ⁊ dupliciter etiā ꝯuenit eos considerare: vel inquātū sunt hoīes vel inq̄ntū sunt mali. Siue inquātū hn̄t in se rōnē diuine ima/ginis sm̄ quā sunt capaces eterne btitudi/nis. Uel inquātū carent ꝑfectiōe diuine similitudinis q̄ ē charitas. Si p̄mo mo/do ꝯsideremus hoīes malos inquātū vi/delicet sūt hoīes ad dei imaginē sm̄ quā sunt capaces btitudinis sic ex charitate diligēdi sunt: ꝓ eo q̧ liberalitas charita/tis ⁊ ei⁹ āplitudo oēs recolligit q̄ ad il/lā sūmā btitudinē hn̄t idoneitatē. Si ve/ro ꝯsideremus hoīes malos sm̄ q̧ mali sūt ⁊ p̄uati ꝑfectiōe diuine similitudinis. i. virtutū: sic poti⁹ sunt detestandi q̄ȝ dili/gendi. Sic eidē hoīes odiendi sunt ⁊ di/ligendi. Odiendi q̄dē rōne inordinatio/nis culpe. Diligendi vero rōne ordina/bilitatis nature: q̄ possibilis ē ad ꝑfectōꝫ

gr͂e. Hoc est qđ dicit Greg⁹. Quia etsi indignationē debem⁹ vitijs: cōpassionē: tñ debem⁹ nature. Et Isidor⁹ in lib. de virtutib⁹. Totū xp̄m nō diligit q̄ hominē odit: bonū ē nō odire naturā sed culpā; licet ergo maloꝝ culpā odiamus: ipsos diligere debem⁹.

Quarta questio queri/

tur Utrū ex charitate diligēda sint corpora nr̄a. ¶ Quattuor sūt diligēda p ordinē. Aliqđ ē sup̄ nos scʒ de⁹. Aliqđ qđ ē intra nos scʒ aīa nr̄a. Aliqđ qđ ē iuxta nos scʒ ꝓxim⁹ nr̄. Aliqđ qđ ē infra nos scʒ corpꝰ nr̄a. ¶ Rn̄sio dicēdū ꝙ cum charitas sit pond⁹ inclinās ad sūmū bonū ꝛ pfectā btitudinē: oē illud fač dilige re qđ ē btm̄ vel btificabile. ¶ Qm̄ ꝙ ꝯtingit aliqđ eē btm̄ tripl'r. p ecētiā ꝛ p ꝓmā influentiā: ꝛ p quādā redūdātiam. Hinc ē ꝙ oīa ista ex charitate sūt diligēda fm pri⁹ ꝛ posteri⁹: fm mai⁹ ꝛ minus: Btm̄ aūt p ecētiā ē solus deus. Btm̄ p ꝓmā influentiā ē rōnalis spūs. Btm̄ de/ niꝗ p quādā redundātiā ē corp⁹ humanū in qđ gaudiū gl'ie redundat p cōiunctiōē sui ad aīaʒ Hinc ē ꝙ caritas nō solū facit nos diligere deū ꝛ rōnalem spm̄ sed ꝛ corpus nostrū.

Quinta questio. Utrū

ex charitate sint diligenda dona gratuita. Est querere. Utrū debeam⁹ diligere ipaʒ charitatē ꝛ ipam fidē ꝛ ipam spem informatā charitate. ¶ Notādū. Dona gratuita sunt illa ꝓpter q̄ acceptat hn̄tē hmōi dona ad vitā eternam. Charitas est donū gratuitū p ecētiā. Cetere autē virtutes ꝛ dona dicunt̄ dona gtuita per affluentiam ipius charitatis. Per dona gratuita homo ordinat̄ ad vitā eternaʒ ¶ Rn̄. Sūt tres opiones in textu: due ꝓme nihil valēt. tertia ē scī Bonauēture q̄ ē ꝙ duplex ē charitas: mot⁹ ꝛ affectus Est em̄ dilectio amicicie: ꝛ dilectio ꝯcupiscētie. Amor amicicie ē ille q̄ optatur alicui bonū. Amor vo ꝯcupiscētie ē ille q̄ desiderat̄ alicui bonū. Qm̄ ꝙ deside/ rium bonoꝝ spiritualiū est ipius charitatis fm ꝙ sancti dicūt ꝛ bona spiritualia retinēt rationē honesti. Cōcedendū ē ꝙ bona gratuita ex charitate diligēda sunt. Et hoc exp̄sse dicit Aug⁹ in. viij. de trinitate Cū dicit ꝙ ipa charitas ex caritate diligenda est expresse: ꝛ docet ipsa expientia viros spūales qui nihil tā desi derant post deū q̄ hr̄e perfectā dei dilectionē. ¶ Sʒ cōtra arguit̄. Nulla creatura carens rōne ē diligenda ex charitate: sed hmōi dona gratuita rōnem nō habēt. ꝙ non debent diligi ex charitate. ¶ Dico ꝙ si intelligat̄ de dilectiōe amicicie veꝝ est. Si vero de dilectiōe cōcupiscētie nō est veꝝ. ¶ Et si tu obijcias ꝙ tūc bona tpalia erūt diligēda ex charitate: cū charitas facit illa bōa ꝯcupisci ꝓpter obsequiū dei. Dicendū ꝙ nō est simile: qꝛ illa bona tpalia hn̄t rōnē cōmodi sed bona spiritualia hn̄t rōnem honesti: ꝛ iō ꝯcupiscētia sapie in scripturꝭ laudatur: q̄uis ꝯcupiscētia pecunie vitupetur. ¶ Preterea: bona tpalia sunt minima bona: sicut dič Aug⁹. sed dona gratuita inter bona maxia cōnumerantur. iō de istis nō ē simile. Ois amor cōcupiscentie p̄supponit amorē amicicie. ¶ De diligendoꝝ numero ꝛ sufficientia: dicit em̄ beat⁹ Aug⁹ ꝙ quattuor sunt ex charitate diligenda: vicʒ de⁹: ꝛ nosipi: proximus: ꝛ corp⁹ nostrū. Sed ꝯ videt̄ ꝙ ibi sit sup̄fluitas: qꝛ q̄ sunt eiusdē speciei nō distinguunt̄ nisi numero ꝛ nō dn̄t facere diuersa mēbra distinctiōis sed nos ꝛ proximus sum⁹ eiusdē speciei: ꝙ nō dʒ hō hn̄s charitatē cū ꝓximo suo p diuersis diligētib⁹ numerari: ꝙ ꝛč. Rn̄. ad q̄stionē dicēdū ꝙ numer⁹ diligibiliū ex charitate et sufficientia dupl'r pōt accipi. Uno mōꝯ ꝯparatione ad ipaʒ dilectionē. Alio mō p ꝯparatione ad ipm diligētē Scđm ipaʒ dilectionē pōt accipi numer⁹ ꝛ sufficiētia Cū enim dilectio sit appetitus boni: In

appetitu autē boni ē cōsiderare ipm bonū desideratū: hoc ē summū bonū z ipm qui desiderat: z ipm cui desideraf bonū: Bonū autē desideratū h̄ ē sūmū bonuz Ille qui desiderat est habens charitatē cui autē desideraf pōt eē in quadruplici dr̄ia. Aut qz optat sūmū bonū ipi deo: aut sibi ipi: aut sibi simili: aut sibi adherenti. Jō quattuoz sunt ex charitate diligenda: qz numer⁹ diligendoz nō accipif ex pte optantis vel ex pte boni optati cū sit vnū: sed ex pte eius cui optatur qd cū sit in q̄druplici dr̄ia q̄ttuoz sūt diligendoz meoza z h̄ est qd supra dictuz est ꝙ in p̄dicta diuisione sumif numerus diligendoz fm dilectionē amicicie q̄ ds quis diligere aliuz q̄n vult illi bonum. Alio mō pōt sumi numer⁹ z sufficiētia diligendoz ex cōparatione ad ipm diligentē. Nā diligens aut habet respectuz ad se aut ad illud qd ē supra se. Aut ad id qd ē iuxta se: aut ad id qd est infra se. Et fm hoc quattuoz tātūmodo distinguēda sunt ex charitate

Circa vicesimā nonā distinctōz q̄rif Utrū ordo sit in charitate respectu diligibiliū. i. vtz debeā prius diligere deū q̄z me: z primū q̄z corpus meū. vel vtz debeam⁹ oia ista equaliter diligere sic ꝙ nō sit ordo. ¶ Rn̄sio dicendū ꝙ charitas ē vinculū ligās. iux ta illō qd dicit Apl's ad Col. iij. vbi vocat eā vinculū pfectiōis. Et Dionysius in q̄rto de diuinis noib⁹ dicit ꝙ amoz ē virtus vnitiua. Uñ cū amoz charitatis sit amoz maxime liberaf. Amoz autē liberalis ds qui tendit in amatū nullā expectando redditionē multa cōplectitur z in vnū colligit. Ul nō charitas non tm̄ vnit fini eū in q̄ ē sed etiā q̄dāmō ligat ei qd natū ē ad eūdē finem peruenire Nec tm̄ est charitas vinculum ligās sed etiā potius pondus inclinans. Qd enim est pondus in corporibus: Hoc est amoz in spiritibus. Quoniam igitur vnūq̄dq̄ per suū pondus habet ordinari vt i leuibus z grauibus z charitas pondus est z equa ponderatrix. Hinc est ꝙ ipi charitati maxime competit ratio ordinis Et quoniā ipa e st vinculum ligans z circūplectens multa. Ideo non tm̄ ordinat ipsum diligendum in finem. Sed etiaz ad ipa dilecta fm ꝙ ratio diligēdi z ipe habitus charitatis diuersimode comparatur ad illa. Unde Augustinus in lib. de doctrina christiana dicit ꝙ primo diligendus est deus qui est supra nos Secundo nos sum⁹ diligendi. Tertio modo qd iuxta nos ē. Quarto mō qd īfra nos est. Et sic patet ꝙ est ordo respectu diligendorum in charitate ¶ Nota pro solutione cuiusdā argumēti. Proportio capitur duob⁹ modis sc3 stricte z large. ¶ Proportio stricte capta Est habitudo rerum eiusdem generis que consistit in quadam cōmensuratione fm quaz ex cāssum multociens sumptum potest reddere excedens: vt nouez se habet in proportione tripla respectu triū: z sic verū est ꝙ creati ad increatum nulla est proportio. Hoc modo nec finiti ad infinitum. Alio modo large est quedam habitudo aliquarum rerum siue eiusdem generis vel alterius adinuicem sine cōmensuratione fm quandam conuenientiam analogie. Hoc modo proportio ē boni creati ad increatum: id ē agens idē manens natum est semper facere idem. Illa auctoritas sic habet intelligi. Uel ei ly idē excludit p̄ialitatē effectuū: z sic non habet veritatē respectu agēt3 naturaf z agentis liberalif. Uel ly idem excludit varietatē effectuū: z sic h3 veritatem in agenti naturali respectu eiusdez passi.

Secūda questio. Utrū

sit ordo charitatis p cōparatione nostri ad deū. i. vtrū charitas in diligendo deū p̄ponat nobis: hoc ē q̄rere. vtrū ex chari-

tate debeam⁹ plus diligere deū q̄ nos/metipos. ¶ R̄nsio dicendū q̄ fm ordinē charitatis de⁹ p̄ponēdus ē nob intm̄ vt amor respectu nostri nec eq̄ri nec pōt p̄poni amori dei salua sub̄a charitatis. R̄ō aūt hui⁹ ē ista: qm̄ charitas facit deū diligi tanq̄ finē vltimū z tanq̄ summū bonū: z q2 finis vltim⁹ ē vnus sol⁹: z sū/mū bonū sit̄r nō habēs aliquid superi⁹ se vel sibi eq̄le Hinc ē q̄ fm legē charitatis impossibile ē aliqd plus deo: vl̄ equaliter ipi deo amare. Charitas em̄ q2 diligit deū sicut sūmū bonū diligit eū super oia. Quia diligit ipm sicut finē vltimū diligit eū propter se Qd aūt diligit̄ propter se z sup oia diliḡ dilectiōe fruitio/nis: qd vero ꝓpter aliud diliḡ dilectione vsus diliḡ. Cū ḡ charitatis sit oia ad deū tanq̄ ad finez vltimū referre, sicē ponderis ē corp⁹ ad locū ꝓpriū inclinare. Hinc ē q̄ charitas facit nos deū pl⁹ quā nosmetipos diligere Tertio q̄ritur de ordine charitatis p̄ ꝓatoz nostri ad proximū.

Tertia questio Utrum

fm ordinē charitatis p̄ponēdū sit bonū ꝓpriū: bono ipius ꝓximi: hoc est querere Utrū ex charitate debeam⁹ plus diligere salutē proximi nr̄i q̄ salutē ꝓpriam. ¶ Et q̄ sic videt̄ Eccl. xiiij. Qui sibi nequā est: cui alij bon⁹ erit: p hoc videt̄ q̄ nō pōt aliqs aliū ordinate diligere nisi pri⁹ ordinato diligat se. ¶ Itē Aug⁹. in enchi. tractās illud verbū. Date elemo/synā z oia munda sūt vob. Qui vult ordinate elemosynā dare a se dz incipe: et eā sibi p̄mo dare Est em̄ elemosynā op⁹ mīe de qua verissimeq̄ dictū ē. Miserere aie tue placens deo. Si ergo hō pri⁹ dz miseri sibi q̄ alij: videt̄ q̄ fm ordinez charitatꝫ amor sui sit amore ꝓximi p̄po/nēdus. ¶ R̄n. dicēdū q̄ fm ordinē charitatis amor salutis ꝓprie p̄ponēd⁹ est amori salutis aliene fm q̄ auctates sanctoꝝ innuūt manifeste: z fm etiā q̄ cōsonat z dictat iudiciū rōnis recte z instinctus nature. Sicē em̄ natura appetit suā ꝯseruatiōz: sic charitas suā pfectionē: sꝫ natura magis appetit ꝯseruatiōz sui i se q̄ in suo sl̄r: ḡ z charitas plus appetit p/fici in se ipa z in aīa in q̄ ē: q̄ charitatem aliā appetat pfici in aīa aliena: ḡ fm rectū ordinē charitatꝫ amor sui p̄mitti dz amore ipius ꝓximi. R̄ō autē hui⁹ est: q2 qdlibet pondus plus trahit corp⁹ in q̄ ē ad situz sibi debitū q̄ trahat aliud corpus sibi annexū. Hinc ē q̄ charitas prius desiderat deū nobis vniri z in nobis habitare: z nos in ipm deū tendere z in ipo quiescere q̄ appetat in aliū alio q̄ nobiscū hēat aliquā similitudinē. In ordine ḡ charitatꝫ pfert̄ dilectio sui: dilectioni ipi⁹ ꝓximi. Et hui⁹ signū ē q̄ illi stulti reprhendunt̄ z stulti reputant̄ q̄ salutē ꝓpriā negligūt z pcurāt alienā. Huius etiam signū est: quia z si homo ex charitate debeat diligere ꝓximū quantum se ipm: ita q̄ esset ibi oimoda equalitas iā duos proximos deberet diligere in duplo q̄ seipm: z tres in triplo: z sic vlteri⁹ ascendendo q̄ in nullo habente charitatem repiri cōtingit quātūcunq̄ pfecto. ¶ Sed contra arguit̄ prime Cor. xiij. Charitas non querit que sua sunt. Et itez alibi. Nullus qd suū est querat sed qd alterius. ergo videt̄ q̄ charitas fm suam perfectionē inclinet magꝫ ad amādum alteꝝ q̄ ad amandū seipm. ¶ Itez Matth. xxij. Diliges proximū tuū sicut teipm: hoc qd ē: sicut: aut est nota simili/tudinis aut equalitatis Si similitudinis tm̄ eadē ratione posset dicere. Diliges ꝓximū sicut deum. Si equalitatis: ergo non videt̄ q̄ sit ordo dilectiōis respectu nostri ad dilectionē respectu proximi. ¶ Itē Greg⁹ i q̄dā omel̄. Neo ad seipm hre charitatez dz. Ad h̄ em̄ q̄ charitas sit necēe ē vt dilectio in alteꝝ tendat. ḡ charitas p p̄ius ordinat hoiez ad alteꝝ q̄ ad seipm. ḡ in ordine charitatis videt̄ q̄ nobis p̄mitti debeat ꝓxim⁹. ¶ Ad primum

dicendum est q suū idem est qd propriū. Propriū aūt querere hoc est duplicit. Uno modo put proprium dicitur cū p/ cisione. Et sic excludit bonum cōmune z illo modo sonat in vicium. Et de isto di cit apostol⁹ q charitas non querit q̄ sua sunt. Alio modo dicitur bonum: ppriū bonum qd pertinet ad se ita q in appeti/ tu illius boni voluntas nec repugnat di uine voluntati: nec preiudicat cōi vtilita ti sicut est appetitus salutis pprie: et isto modo diligit quis se ex charitate. Et sic accipiendo nō negat apls qn homo per charitatē debeat qd suū est querere: cū ipsemet cuperet dissolui et esse cū xpo si/ cut dicitur ad phi. i. ¶ Ad auctoritatē grego. z argumentum dicendum q hoc non dicitur q charitas p prius respiciat ordinem hominis ad pximū q̄z ad seipm sed qz nō sufficit q aliquis amor sit cha/ ritas vt homo amat seipsum. Licz enim amor charitatis a seipso incipiat debz ta men in alterum protendi.

Quarto querit. De or

dine charitatis p comparationē patris ad filium. Utrū ex charitate magis diligē/ di sint parentes q̄z filij. An econuerso: bñ dicitur ex charitate qz ex naturali incli/ natione mag' inclinant ad diligendū fi/ lios pentes q̄z filij pentes. ¶ Rñsio ad qōnē fm Amb. Scdm ordinē charitat pentes preponēdi sunt filijs: z hoc intel/ ligendum est ceteris paribz: qz si parētes essent mali z filij boni: tūc filij essent ma/ gis diligendi iō dicit ceteris paribz. Rō em est qz amor gratuit⁹ facit memorē eē perceptoz bñficioz: ppter q z sacra scri ptura pcipiēdo z admonēdo iducit nos ad pentū bñficia recolēda. Et qz plura bñficia recipim⁹ a pentibz q̄z a filijs ideo fm ius diuinū plus eis tenemur et ma/ gis eoz salutem diligere z pcurare debe mus. ¶ Tres ratiōes in oppositū currūt de dilec:ōe naturali fm quā magis incli natur affectus hois ad filios q̄z ad pīez

Dilectio autē gratuita mag' respicit be/ neficioz collationē z fraternoz ciuiū cō/ pletionē ad quā indifferēter pentes z fi/ lij comparantur. Et casu posito q pentes z filij alicui⁹ essent in extrema necessita/ te nec possem succurrere ambobz magis ordine charitatis: debeo adiuuare z sub uenire pentibz: si possibile est mihi: q̄z fi/ lijs proprijs.

Quinto querit. De or

dine charitatis p cōparationem domestici ad extraneum. Utruz domesticus id est familiaris honestus sit extraneo prepo/ nendus. ¶ Responsio voluerunt ali/ qui dicere q ille differētie assignate per ambrosium nō sunt fm ordinem charita tis: sed bñ fm ordinem inclinationis na/ turalis tū nō concordant verbis ambro sij z etiā verbis magistri. Ideo dicendū q ordo q̄ attēditur penes predictas dif/ ferētias nō tm̄ est ipsius charitatis sicut tolleratis: sed etiam est ipsius sicut regu lantis naturā z ei cōsonantis. Qz eīm p/ mo diligantur ppinqui q̄z extranei: hoc nō est nature inordinate: sz potius de or dine nature. Sicut eīm prius tactum est rectus ordo diffusionis est z prius cōice tur ppinquiori z deinde remotiori. Quā/ tum ergo charitas rectū ordinē a natu/ ra nō aufert. Hinc est q charitas supue niens illū ordinē nature pficit z pficiēdo dz eodē ordine ordinari: non q ordo ille cōpetat sibi fm se qz cōpetit ei rōne na/ ture in q̄ ē. Propt' qd attēdēdū est q du/ plex ordo attēdit in charitate vn⁹ q̄ ei cō petit fm seipm z iste ordo attēdit penes bonū z mag' bonū z maxie bonū vñ cha ritas de se magis mouet ad amādū spm q̄z corp⁹: z deū sūmū bonū q̄z spm crea/ tū. Alt⁹ vo ordo est q̄ cōpetit ei: rōne na ture substrate: et hic attendit fm drīas has: q̄ sunt ppriū z aliénū ppinquū z ex/ traneū. Affect⁹ eīm charitatis substernit sibi affectū nature: z illū pficit z regit fm illud qd hz in se rectitudinis ita etiā qd

intelligitur ceteris paribus ꝛc.

Sextoqueritur. Utruȝ ordo charitatꝭ attēdatur penes affectū tm̄ an simul penes effectū ꝛ affectum. in textu recitatur q̄dam opinio falsa q̄ est ꝙ ordo charitatis attenditur solū q̄tuȝ ad effectum exteriorem non q̄tū ad affectum interiorem. Et pōt exemplum dari de vno homine qui haberet ꝑpriū patrem ꝛ ꝑprium filium in vna naui q̄ ambo cadunt ꝛ submerguntur scȝ pr̄ istius ꝛ filius: ille nō pōt subuenire ambobus cui illoꝝ succurrere tenef. Dicendū contra istos de ista prima opinione ꝙ nō solum succurrēdum est pr̄i fm ordinē charitatis nō solū q̄tum ad effectum exteriorem: sed etiam q̄tum ad affectum interiorem. Et hoc intelligendum est in omnibus gradibus charitatis ceteris pib. Si em̄ in duobus dilectis est par dignitas ꝛ necessitas q̄tum est de istis ꝑprietatibus ꝛ cōditioib equaliter sunt amādi effectu ꝛ affectu: sed si in altero illorū frater additur sanguinis propinq̄tas facit magꝭ ipm amabilē vtroq̄ʒ modo. Et isto modo intendit ambrosius charitatis ordinem assignare respectu ꝑximoꝝ ꝙ notat cū dicit ꝙ domestici si boni sunt malis filijs sint ꝑponendi. ¶ Notanduȝ ꝙ triplex est affectus: vel accipitur trib modis similiter ꝛ effectus. Uide ante solutionem in textu rationum. ¶ Notandum fm doctorem in solutiōe vltimi argumenti tertie questiōis pn̄tis distinctionis ꝙ deus vult ꝙ amemus magis honorem suū q̄ cōmodum nr̄m ꝛ honor dei dȝ plus in corde nr̄o ꝑponderare q̄ nostrum cōmodum. Tn̄ nunq̄ charitas separat honorem dei a cōmodo nr̄o spūali nec est voluntatis diuine vt nos appetamus aliq̄d qd̄ sit i demeritū salutꝭ nr̄e ꝑpter honorem suuȝ. Sicut em̄ essentiale est nature appetere eē sic essentiale ē gratie appetere deo placere: et deo inherere Ideo nunq̄ deus illud a nobis exigit vt magis salutem alienam q̄ ꝑpriā diligamus. Et qd̄ dicit apl's ꝙ optabat esse a xp̄o anathema: illud intelligitur ad tp̄s ꝛ sub cōditiōe videlicet si optabile esset. ¶ Sed cōtra qōneȝ istam vltimā arguif sic Multi sunt q̄ plus delectanf cū amico suo loqui q̄ per orationem loqui deo q̄ videf ꝙ nullus talis charitatē habeat ordinatam qd̄ valde durū videf dicere. ¶ Patet rn̄sio q: talis delectatio sequitur sensibilē expientiā q: ꝑximū suū videt: deū aūt non videt. Hinc est ꝙ plus delectantur aliq̄n alloqui ꝑximū q̄ orare deū. Licet multo plus deum diligat q̄ amicum suū. Licet autē iste affectus sit in viris carnalibus qui huic mundo dediti sunt: aliquo modo sit tollerabilis In viris tn̄ spūalib id est religiosis quorum est expiri q̄ suauior dulcis est deus valde est rep̄hensibilis ꝛ cū magna diligentia dȝ extirpari ꝛc.

Circa distinctione tricesimā querif. Utruȝ cū quantulacūq̄ charitate possit q̄s resistere quātecū q̄ tētationi. ¶ Nota quātulus. la. lū. est diminutiuū isti⁹ nōis quātus. ta. tū. quātulacūq̄ est signū distributiuū pue quātitatis. ¶ Rn̄deo dicendū ꝙ hoc dupliciter pōt intelligi. Aut loquēdo de potestate charitatis p cōparationē ad adiutorium diuine ꝑuidentie gubernantis. Aut p cōparationē ad vires liberi arbitrij cōpātis: fm vtrūq̄ istoꝝ modoruȝ fuit hic duplex modus dicēdi. Pria opinio est ꝙ ex quātulacunq̄ charitate pōt q̄s resistere quātecūq̄ tētationi. Alij vo ꝙ nō. Sed doctor iste ꝯcordans istos dicit ꝙ vtriq̄ verū dicūt: nec sibi ꝯtradicūt si bn̄ intelliganf. Si em̄ loquamur quātū ad tētationis exordium: quātulacūq̄ charitas pōt resistere quantecūq̄ tētationi: quia deus hominem habentē charitatē nūq̄ deserit: nisi ille volūtarie ab eo recedat: quin potius fm ꝙ augetur tentātis bel

lum operatur deus charitatis augmentum. Un quātumcūq̃ sit modica charitas in hoīe: nūq̃ pōt inuit⁹ ab aduersario deijci: q2 fm q̃ crescit bellū crescit ad iutoriū: si hō faciat qđ ī se ē. Si aūt loq̃mur de tētatiōe q̄ztū ad ꝯsumationē victorie sic nō pōt eē q̃ hō ex modica charitate resistat tentatiōi maxime: q2 nō patitur ordo diuine iusticie q̄n ex victoria magni belli: fiat āplificatio meriti. Un sicut ista duo nō cōtradicūt sed sil' natura sunt: possibile ē q̃ ex pua charitate in principio tētationis et ex magna in fine resistat magne tētationi. ¶ Simil' si loquamur de potētia charitatis p cōparationem ad vires liberi arbitrij coopantis. Duplex fuit opinio Nā quidā dixerunt q̃ ex quātulacūq̃ charitate pōt quis resistere quātecūq̃ tētationi q̄dam q̃ non De viribus liberi arbitrij ē loqui dupliciter: scilicet adiuti gratia vel q̄ztum ad libertatem voluntatis: vel q̄ztum ad vicium difficultatis ad bonum z pronitatis ad malū. Si ergo loquamur de gratia per compationem ad libertatem voluntatis: sic cū ipsa voluntas de se sit libera ad consentiendum: z per gratiā sit liberata a fuitute peccati z cogi nō possit: potest quātecūq̃ tētationi resistere. Si autem loquamur per compationez ad vicium difficultatis et pronitatis sic non potest resistere impulsui tētationis fortis: nisi charitas a deo fortis sit q̃ suo vigore contra pronitatez refrenet a malo: z cōtra difficultatem accendat ad bonum. liberum enim arbitriū ex vna parte adiutum adiutorio gratie: ex alia corruptum vicio concupiscentie fm q̃ magis z magis fortiter excitatur per hoc indiget maiori repressione. Et sic diuersis considerationibus cōcedi potest de charitate per compationem ad liberuz arbitrium q̃ quātulacunq̃ charitas potest resistere quātecūq̃ tentationi z potest q̄dem si compatur ad dominium libertatis Nō pōt si competur ad pronitatis et difficultatis vicium.

Secūdo querit'. Utrū hō in quātulacūq̃ charitate ꝯstitut⁹ teneat' mortē p xp̄o subire. Hoc est q̄rere. Utrū ois hñs charitatē quātācunq̃ minimā: teneat' vitā suā exponere pro xp̄o. ¶ Rñsio notādū subire mortē intētione placēdi deo. Hoc potest esse tripliciter. Uno modo q̄n adest necessitas vel defendi iusticiā vel amittēdi vitā. Alio mō quando se offert opportunitas diuinam gloriam manifestandi z edificandi ecclesiam. Tertio modo solū ex hoc q̃ vitam suam habet exosam. Primū est iusticie z necessitatis. Scdm est perfectionis z super erogationis. Tertiū est seueritatis et crudelitatis. Un augustinus illos q̄ semetipsos prefocant z, precipitio colli / dunt propter vite presē tis odium dicit esse sceleratissimos homicidas tractās illud Jo. xij. Qui odit aiam suam in hoc mūdo in vitā eternā custodit eā. ¶ Ex q̄ sequitur primū dictū q̃ nullus d3 expo / nere vitā suā intētione placēdi deo ex eo q̃ vitā suā h3 exosam. ¶ Scdm dictū q̄ libet xp̄ian⁹ in casu necessitat; tenet' subire mortē p xp̄o vñ p loco z tpe vbi talis optio dat' vl' qđ iusticia deserat': vl' qđ vita corpalis pdat': ibi oēs q̄ztūcūq̃ sint pfecti tenent' mortez subire z peligere magis deo dilecto mori q̄3 ipso offenso viuere. Ubi io tal' necessitas nō īminet nec dat' optio. tñ offert se opportunitas manifestādi diuinā gl'iam z edificādi ecclesiam si hō se morti exponat: mortē subire ē p / fectōis z superogatiōis ad quā nō oēs tenent' p xp̄o. Nota q̃ ita in casu necessitatis pceptū ē oīa tpalia deserere cuil3 hoī sicut z mortē subire: imo multo forti⁹ vñ hoc dat' intelligi p locū a minori.

Tertio queritur. Utrū perfectam charitatem habentes teneantur ea que sunt perfectionis implere. Et ista q̄stio potest intelligi de oi statu

tam religiosorum q̃ secularium. ¶ Re/sponsio notandum q multiplex est ge/nus perfectionis. Et multiplex est ra/tio obligandi. Quinq enim genera per fectionis consueuerunt distingui. Pri/mum est perfectio sufficientie que consi/stit in adimpletione mandatorum. Et de hoc math. v. Estote perfecti sicut et pater vester perfectus est. Secundum est perfectio religionis que cõsistit in ob seruantia consiliorum. Et de hoc dicitur math. xix. Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes zč. Tertium est perfectio prelationis que consistit in re/gimine subditorum. Et de hoc dicitur Luce. vi. perfectus omnis erit si sit sicut magister eius. Quartum est perfectio operationis que cõsistit in ostensione ex emplorum de hac dicitur Gen̄. vi. Noe vir iustus atq perfectus in generationi/bus suis fuit. Quintum est perfectio trã quillitatis que consistit in obseruatione difficillimorum et optimorum de hac p/me Johan. iiij. Perfecta charitas foras mittit timorem. Et philosophus dicit q perfecta virtus optimarum est operati/ua. Similiter intelligendum est q quin q modis obligatur aliquis ad aliud. Primum genus obligationis est propter mandatum diuinum z sic omnes obligat Secundum est propter votum emissum sicut religiosi z illi qui vouent. Tertium est propter officium susceptum. Quar/tum est propter vitandum scandalum. Quintum est propter conscientie iudi/cium ¶ Cũ ergo queritur. Utrũ homo in perfecta existens charitate teneatur ad opera perfectionis. Dicendum q si p/fectio accipiatur primo modo vicȝ p pfe ctione iusticie que cõsistit in pfectione z in impletione mandatorum sic obligat ad illam perfectionẽ sicut z alij: z eo magis de bono z equo quo magis pcipit donum p qd possit iplere diuinũ mandatũ. Ha/bentes perfectam charitatem nõ obligã tur ad implendum illa q̃ sunt in alijs gñi bus perfectorum z hoc q̃tum est ex par te vel obligatione diuini mandati. Ex q sequitur q religiosi non obligantur ad magis seruandum mandata dei (q̃tũ est ex parte mãdati) q̃ seculares nisi inter/ueniat aliqd vinculum q̃ttuor sequenti/um videlicet votum: vel officium susce/ptum: vel scandalũ ratiõe cuius obliga tur ad perfectionem operationis: vel cõ/scientie dictamen p qd obligatur ad per fectionem tranquillitatis. Hijs em̃ inter uenientibus superinducit noua obliga/tio ad hmõi genera perfectionum predi ctarum. Sed status charitatis q̃tũ est de se necessariam obligationem non in/ducit. ¶ Nota q illud q dicit gregorius q rationes donorum crescũt sicut crescunt dona hoc verũ est q̃tũ ad ea q̃ sunt neces sitatis. Preterea hoc nõ dicitur q deus exigat necessario ab hoĩe totũ qd põt: sȝ qz exigit de bono z equo ita q illa exigẽ tia nõ inducit tũc rationẽ necessitatis sȝ cõgruitatis: z ei9 obmissio nõ iducit cul pam mortalem sed venialem: dominus autem nõ solum exigit rationem de mor talibus sȝ etiam de venialibus sm illud qd dicitur Math. xij. Homies reddẽt rationẽ de omni verbo ocioso.

Quarto querit. Utrũ oẽs teneant diligere inimicos q̃tũ ad ef/fectum. ¶ Rñsio. Duplex est inimicus nature hũane quidẽ qui est supra vł sm statum vie scȝ diabolus. Alius est inimi cus hoĩm scȝ faciens alicui iniuriã vel in inferens aliqd dãnum adhuc iste est du/plex: q̃dem psonalis. Alius cõis persecu tor eccłie vt nero z alij. Questio pñs in/telligitur de inimico psonali. ¶ Duplex opinio ponit in textu: pma reprobat ab isto doctore tanq̃ insufficiẽs: p eo q sm q auctoritates scrõz sonant expsse z ipsa rõ apte cõuincit non est charitas vera ni si diligat oẽ diligibile Jõ nõ habȝ aliqs charitatẽ nisi diligat omẽs illos q̃ sunt in statu vie siue sint amici siue inimici

Uñ dicif in ps. cxviij. Latum mandatū tuū nimis qz mandatū charitatȝ ad oēs se extēdit: z sicut lōgitudo mādati se extendit ad oēm drīam tpis: sic longitudo ad oēm psonam hominis viatoris. Unde sicut aliquis nō haberet charitatem si pponeret etiam in vno solo die peccare z in aliqs benefacere qz deficit sibi longitudo mandati: sic esto q aliqs oēs homines diligat preter vnū soluȝ quē a dilectiōe excludit charitatem nō habet qz deficit sibi longitudo illius charitatȝ vł mandati. ¶ Propterea est alius modus dicendi q diligere effectu est duplex fm q duplex est affectus amorȝ quidē a charitate elicitus: qdeȝ a charitate inpatus ille est affectus amoris a charitate elicitus quo quis optat alij sumumū bonū sine britudinē eternā Ille vero est affectus inpatus quo quis optat alij bonuȝ tpale z psperitatem transitoriaȝ. Amor em charitatis facit q hō velit alij omne bonum: nc dūsummum bonū sed etiam tēporale: nisi illud sit impediēs ad saluteȝ Si ergo loqmur de affectu primo a charitate eliciēte: dicūt q oēs tenēf diligere inimicos etiā actu inimicātes z eis vitaȝ eternam optare scȝ ex charitate z nō velitate vel consolatione nra. Si aūt loqmur de affectu inpato quo qs optat alij prosperitateȝ tpalem: sic nō omnes tenētur diligere sed sufficit non odisse. Et h est q ambrosius dicit Sufficit q inimicos diligamus z nō odio habeamus in q innuit q cū duplex sit charitatȝ affectus Uno tenemur diligere Altero vero sufficit non odisse. Unde ad nō odiendum inimicos z nō gaudendum de malis coȝ oēs tenenf. Dicitur Prouerb. xxv. Cuȝ cciderit inimicus tuus ne gaudeas. Et ecclia. viij. Noli de mortuo inimico gaudere: diligere vero omnino q̄tum ad affectum elicitū z ipatum optādo ei bona eterna z tpalia hoc est pfectionis z super erogationis. Diligere vero ad bona eterna hoc est necessitatis z preceptiōis z ad hoc oēs generaliter sunt obligati: tā pfecti q̄ ipfecti sicut ratiōes que ad ptem primam inducuntur ostendunt.

Quinto querif. Utruȝ

omnes teneantur diligere inimicos q̄tū ad effectum. ¶ Rñsio est duplex opinio in ista qōne sicut in pcedenti. Pria nihil valet: qz eodē mandato precipimur diligere inimicos z eis bñfacere. si ergo mādatum illud generale est: videtur q gñaliter oēs obligenf ad vtrūq. Et iterū pfecti q̄tum ad obligationē que est p mādatum: ad nihil obligantur ad qd nō obligantur inpfecti: qz mandata dei omnibus generaliter pponunf. Si ergo p illud mandatū obliganf perfecti ad diligendum inimicuȝ tam affectu q̄ effectu Videf similiter de impfectis idē esse dicēdū. ¶ Et iō est alius modus dicēdi: q diligere in effectu exteriori h pōt esse duplicif Aut qñ se offert tpis oportunitas Aut qñ incumbit necessitas. Si loquamur de exhibitione opis exterioris generaliter: qñ se offert tpis oportunitas: sic diligere inimicos effectu cumulus est pfectionis. Si autem loquamur de exhibitione opis qñ incūbit necessitas sic diligere inimicos effectu est generał necessarie obligatiōis: qz si quis videt primū suū siue amicum siue inimicū necessitatē hēre z claudit viscera sua ab eo. (Juxta sniam iacobi) iam amplius nō est charitas dei i eo Uñ etiā exod. xxiij. Si videris asinū odie ntis te iacere sub onere nō p trāsibilis sȝ subleuabis cum eo. Et h ipsum dicif Prouerb. xxv. Si esurierit inimicus tu9 ciba illū si sitierit potū da illi. Jtem math. v. Diligite inimicos vestros bñfacite his q oderūt vos: z orate p p. vos. Si ergo patet q sicut diligere effectu vno mō necessitatis est alio mō pfectionis z sup erogatiōis.

Sexto queritur quid sit

maioris perfectionis z meriti. Utrā di/

ligere amicū an diligere inimicū. ¶ Rñ sio notandum ꝙ cū querit de cōpatione istoꝝ duoꝝ motuū dilectionis: quoꝝ vnꝰ est erga inimicū dupliciter pōt qri. Aut prout cōpant ad diuersos habitus ꝛ radices. Aut ꝑut cōpant ad eundē. ¶ Primum dictum. Si compat amor ad amicum ꝛ ad inimicū absq dubio multo magis et excellentius est diligere inimicum ꝙ amicū: ꝛ multo pfectiori habitu indigemus ad hoc ꝙ possumus exire in istum actum ꝙ ad hoc vt exeamus in alterum Et hoc ē qd dicit Aug. in enchi. ꝛ habetur in lrā. Magnuꝫ est erga eū qui tibi nihil mali fecit eē bñficiū ꝛ beniuolum. Illud vero multo grandius ꝛ magnificentissime bonitatis est vt tuum qꝫ inimicum diligas. Vide residuū in textu. ¶ Omnibꝫ tamen pensatis si qrat quis istoꝝ motuū amoris excedat reliquū duplex est opinio. De pria videt esse magister in lrā. Alia est opinio q̄ videt esse ꝓbabilior ꝙ dilectio inimicoꝝ est excellentior simpliciter loquendo qꝛ magꝫ in ea excitat perfectio charitatis. Auctoritas augustini approbat multū istam opinionem que supra posita est. Bonauentura etiam videtur magis declinare ad istaꝫ ꝙ ad aliam cum ipse soluat rōnem in cōtrariū ad formaꝫ. ¶ Sed contra ꝙto dilectio est excellentior tanto est dilectiōi similior. Sed deus diligit magis diligētes se iuxta illud qd dicit Prouerb. viij. Ego diligentes me diligo. Igit dilectio amicorum magis assimulatur dilectioni dei ꝙ dilectio inimicorum ergo est multo pfectior. ¶ Respōderi potest ꝑ interemptionē minoris: qꝛ perfectio dilectionis diuine magis manifesta est in hoc ꝙ dilexit nos cū essemꝰ inimici qꝫ si essemꝰ amici Iuxta illud aplī Ro. v. Cōmendat autem deus charitatem suam in nobis: quia cum adhuc peccatores essemꝰ ꝫm tempus: xp̄s pro nobis mortuus est. Unde ꝛ si in dilectione amicorum charitas dei ostendat esse magna in dilectiōe inimicorum ostēditur esse nimia. Iuxta illud Ephe. ij. ꝑpter nimiam charitateꝫ suā q̄ dilexit nec ꝛc. ¶ Ad vltimū argumentum responderi potest ꝙ in exhibitione alicuius bñficij ꝛ executiōe alicuius actus duplici intentione pōt homo se exercere: aut ꝑpter ꝑfectum alterius aut ꝑpter meritum suū nec dꝫ hō in operibus suis. tm̄ meritū suū intueri: sed etiā ꝑfectum ꝑximi: lꝫ ergo in exercitatiōe circa dilectionē inimici maior sit via ꝑficiendi ꝛ lucrādi ꝛ ad perfectionem perueniēdi. Qꝛ tamē magis obligatur hō amico qꝫ inimico frequētius dꝫ in amore amici se exercere. Unde quādo dicit ꝙ debemus nos exercere in hijs que sunt maioris pfectionis. Dicendum ꝙ illud non est vꝛ ꝙ ꝙ verū imo magꝫ debemꝰ nos exercere in hijs que sunt maioris obligationis.

Circa distinctionem tricesimāprimā querit Utrū charitas semel habita possit amitti id est deperdi. ¶ Rñsio fuit olim opinio ꝛ sñia multoꝝ: ꝙ charitas semel habita nūqꝫ amittatur que opinio a longe recitatur a magistro in lrā sꝫ hec opinio est potiꝰ error ꝛ insania qꝫ ꝛc. Restat igit ꝙ ꝫm rectuꝫ dictamen rationis recte charitas ꝑdi potest in via vl' in statu vie. ¶ Cōtra arguitur fortior est charitas in bono qꝫ sit aliqd pctm̄ in malo. Sed magis forte non pōt destrui ꝑ minus forte ergo charitas nō pōt expelli ꝑ peccatum nec per aliud habet expelli ꝛc. Dicēdū ꝙ amissio charitatis nō est propter hoc ꝙ pctm̄ aliud agat in ipsam eā expellēdo sicut vna forma naturalis aliā: sꝫ hoc est qꝛ cū eē charitatis depēdeat a duobꝫ: vicꝫ a deo influēte: ꝛ a libero ar. suscipiēte. Cū aūt liberꝫ arbitriū a deo se auertit charitas i semet ipsa deficit qꝛ sic ordinauit ꝙ nūqꝫ charitas id est grā remanebit cū pctō mortali. Et qꝛ liberꝫ arbitriū nō se auertit nisi peccando: hinc est ꝙ charitas dꝫ ꝑ pec

catum expelli: nõ propter fortitudinem ipsius peccati agentis: sꝫ ꝑpter defectũ ipsiꝰ liberi arbitrij suscipiẽtis: grã eñ destruitur effectiue a deo ꝛ annihilatur: demeritorie aũt a lib. arbi. hoīs. ¶ Cõ ꝯtinet arguitur ꝙ liberũ arbitriũ sequitur affectionẽ ꝑdñantem. Hoc nõ intelligitur de affectiõe ꝑdñate in habitu: sꝫ de ꝑdñante in actu. quis aũt in hoīe hñte charitatẽ affectio charitatis ꝑdominetur in habitu: cõtingit tñ affectionẽ carnalẽ ꝑdñari in actu ꝛc.

Secũdo queritur. Utrũ

a charitate cadens possit resurgere in eq̃li: vt habeo de mane charitatẽ: duplicẽ vel centũ gradibꝰ postea pecco mortaliter tota gratia illa destruitur. Sed queritur postea vado ad confessionem ꝛ resurgo. Utrũ resurgere possim i equali charitate. Et ꝙ sic videtur. Unde habetur expresse in glosa super illud Leuitici. vij. Hec est hostia pro delicto. glosa. Eque placet deo virtus iustorum ꝛ digna penitentia peccatorum que restituit in gradum pristinum. Item Luce. xv. Cito ꝓferte ei stolam primam ibi glosa pristine dignitati filium restituit: sed non restituitur in pristinam dignitatẽ nisi habeat equalem charitatem ergo ꝛc. Itẽ hoc ipsum ostenditur per exemplum quia dauid post peccatum homicidij resurrexit deuotior. Et petrus post negationẽ resurrexit fortior: sm ꝙ auctoritates sanctorum ꝛ scriptura innuit. Ista tñ qõ est de possibili. ¶ Rñsio Unde dico ꝙ possibile est hominem inequali charitate resurgere. Cũ eñ dicamus q̃titatem grẽ mensurari sm diuinam largitatẽ siue sm suscipientis idoneitatem recte conuenit intelligere ꝙ charitas in qua quis resurgit potest eẽ equalis illi charitati a q̃ ꝗs prius cecidit. Nam ex pte diuine largitatis planum est. Ad eius eñ commendationem spectat vt nõ minus larga dona tribuat homini q̃ ãte tribuebat sm ꝙ dicit Augustinus nisi ineptitudo suscipientis impediat ideo sm ꝙ homo habet maiorem contritionem ꝛ displicentiam de peccatis: ꝛ amorem erga deum cũ maiori gratia resurgit. ¶ Ex parte vero hominis se disponentis satꝭ planum est possibile est enim vt homo post peccatũ amplius detestetur malum ꝛ abhorreat peccatum q̃ꝫ prius. Sicut multi corrupti amplius detestantur peccatum carnis q̃ꝫ multi qui nũq̃ꝫ fuerunt lapsi. Et sic rationabiliter poni potest ꝛ debet ꝙ contingat hominem resurgere in equali charitate ꝛ rõnes que hoc ostendunt cõcedende sunt. Sed contra amos. v. Nõ adyciat vt resurgat virgo israel q̃ semel aberrans ꝛ si reportetur humeris pij pastoris non tamen habet tantam gloriã cum eo qui nunq̃ꝫ errauit: glosa: Non negat quin possit resurgere sed ne possit resurgere virgo. Dicenduꝫ ꝙ duplex est gloria quedam accidentalis ꝛ sic gloria illa habet veritatem. Quedam vero est gloria qua quis gloriatur se nũq̃ꝫ peccasse in qua non poterit resurgere qui aliquãdo peccauit si loquamur de glĩa premij substantialis: que consistit in videndo ꝛ amando deum non habꝫ veritatem ꝛ penes hãc attenditur q̃titas charitatꝭ nõ penes aliam.

Tertio queritur. Utrum

hõ possit resurgere in charitate minori. ¶ Uidetur ꝙ in eq̃li vel maiori. Uñ Ro. viij. Scimus q̃m diligẽtibus deũ oĩa cooperantur in bonũ glosa ipse etiaꝫ casus in mortale: sed casus i mortale pctm̃ nõ cooperaretur i bonũ nisi hõ resurgeret i eq̃liuel i maiori charitate. Uidetur ergo ꝙ necessariũ sit hoĩeꝫ i eq̃liuel maiori resurgere. ¶ Rñsio Omissis falsis opiniõibꝰ. Dicẽdũ ꝙ ex q̃ hõ se preparare possit ad maiorẽ et ad minorem ꝛ ad equalem charitatem communis ꝫ opinio ꝙ hõ põt ꝛ in maiori et in minori ꝛ in equali charitate resurgere ¶ Ad auctoritatẽ apostoli ꝛ ad glo. Dicẽdũ ꝙ illud nõ intelligitur: q̃ sꝫ coogentur

in bonū ꝗ̃tum ad augmentum p̄mij sub stantialis sed hoc pōt esse ꝗ̃tum ad quā dam humiliationē: z diligentiorē boni conseruationē z cautionē mali vitationē que adiuuant hoiēs ad hoc qd̓ ꝑseueret vsqꝫ ad finem. Et melius est homini ha/ bere paruam charitatem vsqꝫ in finem ꝑse uerātem: ꝗ̃ magnā z in media via defice re. Exēplū pōt poni de ista qōne. Si ali quis esset q̇ haberet vinum in infinituꝫ z faceret clamare ꝙ oēs qui habere volūt de vino suo afferrēt vasa ad bn̄placitum siue etiam ꝗ̃tūcunqꝫ magna z oīa imple buntur. Moralr̓: deus habet vinū id est gratiam infinitā oēs q̇ volunt habere de illa afferrent vasa id est corda q̄ ꝗ̃toma/ gis erunt magna id est munda ꝑ detesta tionem peccati mag᷒ implebunť de illa gratia. Et si parua contritionem parum habebunt ꝛc̄.

Quarto queriť. Utrū fides in gloria euacuetur.

¶ Responsio Est duplex modus dicēdi. Primus mo/ dus respōdendi est ꝙ aliq̇ dixerūt ꝙ nō est simpliciť rn̄dēdum affirmādo vl̓ negā do Uide in textu. ¶ Et ꝑpterea est ali᷒ modus dicēdi magis cōis z visitatus: qꝛ si loquamur de habitu fidei ſm ꝙ fides est virtus specialis: sic ꝑ gl̓iam hꝫ simpli citer euacuari ꝓ eo ꝙ fides est habit᷒ vir tutis in ꝗ̃tū intellectus inclinať ad affe ctū sicut in precedentibus ostensum fuit Hoc aūt nō possit esse ꝗ̃ diu intellectus de se incertus est de hijs que credere dꝫ qm̄ in patria illumiatio z charitas visio nis precedet motū affectionis nec ab il/ la inclinabiť intellect᷒ ꝓpter ipsius sum mi luminis claritatē a qua itellect᷒ nul/ lo modo poterit dissentire. Hinc ē ꝙ ha/ bitus fidei simpliciter per visionem gl̓ie pōt tolli ſm ꝙ auctoritates sctōꝝ et glo. dicunt satis expresse ¶ Similr̓ dicendū est de spe sicut de fide: qꝛ habitus ipsius spei simplr̓ euacuať in gl̓ia z ei succedet habitus nouus. Et ratio huius est: quia habitus spei habilitat ad cōfidendum z innitendū deo cū quadam protensione z erectione z expectatione. Et qm̄ statui glorie repugnat expectatio p̄mij substā/ tialis: z protensio et illa erectio z inhiatio cum ibi affectus oīno quietatur. Hinc ē ꝙ habitus ipsius spei simpliciter dr̄ eua cuari ſm ꝙ spes nominat habitū virtutꝭ theologice qui habilitat ipsam aīam. ad expectandum substantiale premiuꝫ hoc probant argumēta. vide textum. ¶ No ta ꝙ differt dicere videre deum in specu lo z videre deum per speculum. Per spe culum em̄ dr̄ videre deum qui ascēdit a cognitione creature ad cognitionē crea/ toris. In speculo autē videt qui deuꝫ in ipsa creatura clare intueť. Pria visio nō erit in gloria qꝛ nō erit ibi necessaria sca la. Scd̓a vero erit qꝛ deus videbiť apte in omnibus creaturis vt dicit Augusti/ nus in libro vltimo de ci. dei. Et illa vi/ sio q̄ est per speculuꝫ spectat ad ipsam fi dem. Illa que ē in speculo creature spe/ ctat ad cognitionem vespertinaꝫ q̄ bene poterit saluari in prima.

Quarto queriť. Utrū habit᷒ scie euacueť in patria.

¶ Rn̄sio est triplex modus dicēdi in textu duo ꝑ/ mi dimittunť quasi insufficienter dicen/ tes. Ideo est tertius modus dicendi qui est cōior ꝙ cū tria sit considerare in ipsa scīa videlicꝫ habitū vsum z modū. Scīē tia ꝗ̃tū ad habitū manet z cōpleť: ꝗ̃tuꝫ vero ad vsum mutať sed nō tolliť: ꝗ̃tum ad modū: simpliciter euacuať z destruiť Habitus em̄ non tollitur: qꝛ perfectiōi nō impugnat: nō em̄ repugnāt ista duo deū videre: z scire ꝓpositiones z cōclusio nes z principia geometrie: z alicuius al/ terius sciētie. Usus vero nō tollitur om nino: qꝛ si esset habitus absqꝫ vsu et actu esseꝫ incōpletus sive minus cōpletus: qd̓ nequaqꝫ cōpetit ſm statum illū ꝑfectissi mum z cōpletissimuꝫ: mutať tn̄ ꝓpter an nexam imꝑfectōēꝫ. Modus vero qui ꝑt/

tenditur in discursu ꝛ inqsitiōe: ꝛ q̄dam
successiua ratiocinatiōe ꝛ collatione sim
pliciter destruet̄: p eo ꝙ in p̄ria mod⁹ co
gnoscendi erit ꝑ simplicē aspectū cū ibi
habeat̄ deiformis intellect⁹ ꝑ glie cōple
mentū. Et sic sm istā opinione scia quo
dāmodo saluat̄ ꝛ q̄dāmō mutat̄: ꝛ q̄dam
modo destruit̄ ꝛ euacuat̄. ¶ Hic autē ter/
tius modus diuidendi magis consonat
ipi glo. p̄me Cor. xiij. ꝛ auctoritati ma
gistri: magis etiā cōsonat recte rationi.
Jō magis dz poni ꝛ pt rōabili⁹ sustineri

Quinto q̄ritur Utrum

cōtingat charitatis habitū in p̄ria eua/
cuari. ¶ R̄nsio absq̧ dubio. Charitas
in patria nō euacuat̄ sed ꝯsūmat̄ sm qđ
dicit apl's p̄me Cor. xiij. Charitas nū/
q̄ excidit. glo. ibi. Nec in h̄ seculo nec ī
futuro: ꝛ si opa eius cessent. ¶ Ad cuius
intelligentiā notandū ꝙ quedā ē dispo/
sitio que respectu eius ad quid disponit
habet oppositionē. Quedā vero ē q̄ sim
pliciter disponit. Et prima quidē ꝑ ad/
uentū ei⁹ ad qđ disponit euacuat̄. Se/
cunda vero ꝑficit̄ ꝛ cōsūmat̄. Et hmōi ē
euidens exemplū. Nā primo mō dispo/
nit medius color ad extremos ꝛ tepidi/
tas ad frigiditatē. Et supueniente extre
mo medius color tollit̄ ꝓpter h̄ qđ me
diū nō tm̄ ad extremuz disponebat sed
etiā repugnabat. Secūdo mō disponit
transparentia ad lumē. Nā supuenien/
te lumine transparentia ꝛ pulcritas non
tollit̄ sed magis ꝑficit̄ ꝛ decorat̄: ꝑ hunc
etiā modū intelligendū ē in ipāꝝ ꝟtutū
habitib⁹ que disponunt ad glie cōplemē
tū. Nā quedā disponūt sic ꝙ hn̄t aliquo
modo oppositionē ei ad qđ disponunt: si
cut fides ꝛ spes que dicūt ipius crediti:
ꝛ sperati absentiā ꝛ carentiā quoꝝ oppo
sita sunt in glia. s. visio apta ꝛ tensio fir/
ma. Jō necesse ē hos habitus tolli ꝛ eua
cuari ꝑ aduentū glie. Et ē alia disposi/
tio que nō habet rōnem oppositiōis sed
tm̄ dispositiōis. ꝛ talis dispō ē charitas
q̄ ad gliam disponit sicut imꝑfectū ad ꝑ
fectū non tñ habet repugnantiā ad ipm
imo cōformitatē expressam: ꝛ iō quantū
ad habitū nō euacuatur: sed dum tollit̄
imꝑfectio ipe habitus ꝑficit̄ ꝛ cōsūmat̄:
Si autez querat̄ rō huius quare chari/
tas magis cōsūmat̄ cōplemēto glorie q̄
alius habitus virtutis theologice. Hu
ius potest tripl'r rō assignari: Prima at
tendit̄ penes qualitatē ipoꝝ habituum.
Altera vero penes dignitatē potentiaꝝ.
Tertia penes largitatē diuinoꝝ muneꝝ.
Quātū ad p̄ntē qualitatē habituū rō
sumit̄ talis. qꝛ dilectio ē respectu absen/
tis ꝛ p̄ntis. Uisio vero ꝛ tensio nō ē nisi
respectu habiti ꝛ p̄ntis: expectatio ꝟo et
credulitas ē tm̄modo respectu nō habi/
ti ꝛ absentis. ꝛ iō tam actus q̄ habitus
ipius charitatis statui p̄rie ꝛ vie ē cōis.
ꝛ per hoc magis conformis est charitas
vie charitati patrie q̄ habitus creden/
di: habitui videndi vel q̄ expectatio tē/
tioni penes dignitatē potentiarum ipa/
rum. Attenditur ratio sic: quia sicut vult
Bernardus de amore dei: vbi deficit in
tellectus ibi proficit affectus. Et Dyo
nysius. de diui. no. c. vij. De sapia dicit
ꝙ multo alti⁹ ascendit affectus nr̄ ꝛ vis
affectiua q̄ vis agnitiua. Ait enim sic.
Oportet cognoscere nostꝝ intellectum
quedā habere potētiā ad intelligenduz
ꝑ quā videt intelligibilia. vnitionē vero
excedentē intellectus naturā ꝑ quā con
iungit̄ ad ea que sunt vltra se: ꝛ qm̄ alti
us eleuat̄ ipa vis vnitiua in hoie. Jdeo
habet quādā p̄cipuā excellentiā digni/
tatis. ꝛ habitus ipam ꝑficiens ē alijs ha
bitib⁹ maior ꝛ excellentior: ac ꝑ hoc sta/
tui glie cōformior. Penes largitatē etiā
diuinoꝝ muneꝝ rō sumit̄ qꝛ viris sanctis
dn̄s largitatē sue benignitatis quodam
modo coicat ꝛ p̄gustare facit dulcedinē
eterne refectionis vt in tribulationib⁹
nō succūbāt ꝛ in vastitate heremi p̄ ari/
ditate ꝛ inopia refectiōis nō deficiant.
Cū ergo sape celestia non possit nisi gu/

ftus dispositus fm dispōez illi statui cōuenientē. diuine largitatis munꝰ hoc requisiuit vt gustui nr̄o daretur habitꝰ ⁊ dispositio fm quā statui glie eēt cōformis. Hec autē dispō est habitꝰ charitatis ꝑ quā dispositi sumꝰ ad spūalia degustanda fm ꝙ vult mgr̄ Hugo. Ideo charitatis habitus nō euacuaꝛ sed magis cōsūmatur in patria.

Sexto queriꝛ. vtrum

Charitas habeat in patria dilatare.

¶ Nota illud dr̄ dilatari qḋ acq̄rit maiorē latitudinē. ¶ R̄nsio ꝙ longitudo charitatis duplr̄ pōt attendi: vicȝ ī magnitudine libertatis ⁊ ista pōt vocari intensiua. Et diligendoꝝ multitudine: et ista pōt vocari extensiua. Prima latitudo est charitati eēntialis. sed scḋa ē eidē accidentalis. Quantū ad primā latitudinē cōcedendū est charitatē ī patria dilatari q꞉ crescit eius bonitas ⁊ cōicationis liberalitas: ⁊ virtuositatis laudabilitas: ⁊ pro ista sunt rōnes ante oppositū. vltima sic habet. Affectio seqꝛ cognitionē sed in patria cognitio dilatabiꝛ ⁊ ampliabiꝛ. g̃ necesse ē charitatis affectionē silr̄ dilatari. Quātū aūt ad secūdā latitudinē charitas in pr̄ia non dilatabiꝛ quin potius restringeꝛ nō rōne ipsꝰ charitatis fm se sed ex pte diligibiliū. paucioꝛa eñ erūt diligibilia. Nūc autem ex charitate diligendi sunt q̄ sunt in statu pr̄ie siue qui sunt in statu vie q̄ ordinati sunt vt possint ad illum statū peruenire. Sed post cōsūmationē numeri electoꝝ solum illi ex charitate diligendi erunt q̄ erunt in statu patrie: quia alij nō erunt potentes peruenire ad illius summi boni ꝑticipationē. Concedendū ē ergo ꝙ charitas in patria dilatabitur intensiue. Amplioꝛi eñ affectu diligeꝛ deꝰ in se et in creaturis suis adeo vt ille qui modo videtur esse remotus in patria sit amantissimus ⁊ amplius īuiscerabit sibi tunc charitas omnes beatos ꝗ̄ modo possit homo vnum amicissimuȝ sibi affectuose diligere. ¶ Nota ꝙ dicit in oppositum: quanto virtus magis est vnita tāto magis ē infinita. i. tanto magis pt̄ ī multa.

Septimo queriꝛ Utrū

ordo charitatis in patria habeat immutari. An is sit ordo patrie qui ē ordo vie vt prio nosipos ⁊ deinde ꝓximos diligamus. ¶ R̄n. Circa hāc q̄stionē ē duplex modus dicendi. Unus ē ꝙ ī pr̄ia saluaꝛ ordo charitatis q̄ ē in via nō tm̄ ꝑ cōparationē nostri ad deū sed etiā ꝑ cōparatiōeȝ nostri ad ꝓximū. Unde in omni statu siue glīe siue vie plus hō diligit seipm̄ ꝗ̄ ꝓximū: ⁊ plus circa seipm̄ afficiꝛ. deinde plus circa illos q̄ ei cōiuncti sunt ꝗ̄ circa illos qui sunt minus cōiuncti. ¶ Alius autē modus dicendi ē ꝙ duplex ē ordo charitatis. Quidā cōueniēs charitati fm se: qui quidē attendiꝛ fm gradum ⁊ dr̄ias boni vicȝ assignatus ab Augu. ante. Alius ē qui attendiꝛ rōne nature substrate: vt pote ille qui ē fm dr̄ias proprij ⁊ alieni propinqui ⁊ remoti: ⁊ iste ordo assignaꝛ ab Ambrosio supius. Unꝰ istoꝝ modoꝝ scȝ ille q̄ ē charitatis fm se manet in patria: ille eñ ē charitati essentialis. Unde magis diligit homo in patria deū ꝗ̄ spm̄ creatū: ⁊ spm̄ magis q̄ȝ corpus. Alius ꝟo qui attendiꝛ rōne nature substrate nō manebit ꝓ eo ꝙ nō cōpetit illi statui. In statu nanqȝ beatitudinis ꝑfecta erit obediētia nature respectu glīe: perfecta cōformitas volūtatis nr̄e respectu diuine: ꝑfecta etiā redūdātia leticie cōis: vide ad longū in textu.

¶ Nota dicit beatus Ansel. in prosol. cap. vltimo. In illa ꝑfecta charitate innumerabiliū angeloꝛum ⁊ hominū beatorum vbi nullus minus alium ꝗ̄ seipȝ diligit non aliter gaudebit quisqȝ ꝓ singulis alijs q̄ȝ pro seipo. Primꝰ ordo est cōmunioꝛ. Secūdus ē subtilioꝛ. vterqȝ tamen probabilis. Uide warlion in secunda pte pine q̄stionis hꝰ distinctiōis.

Circa tricesimā⸗secūdā distinctionē q̄ritur. Utrū deus dilexerit creaturas eternalr.i. ab eterno

¶ R ñ. Uerba q̄ dicunt de deo sunt in triplici drīa. Quedā dicunt de deo respectu creature z ad extra. Et sunt illa q̄ cōnotant effectum in actu sic verbum creandi. Uñ cōnotare ē aliq̄d p̄ter p̄ncipale significatū importare. Quedaз q̄ cōnotant effectū in hitu.i.in potētia: sic vocabulū p̄destinādi Quedā q̄ idr̄nter dicunt vtroq3 modo sic vocabulū diligēdi. De⁹ em̄ dr̄ aliquē diligere vl' q2 actu cōicat ei bonū. vl' q2 p̄ponit cōicare. Et q̄m cōicatio est effectus in tpe: p̄positū vero cōicandi ē ab eterno. Hinc ē q diligere de deo aliq̄n dicit eternalr aliquando tpoāl'r dr̄. ¶ Unde duplex est dilectio.s. electionis z approbatiōis. Prima est ab eterno q2 ab eterno intellexit Petrū z omnes electos: intellexit etiā Judam ab eterno z omēs reprobos z illos nō elegit: q2 nō obligabat alicui. Ideo p̄mos elegit ex mera grā: alios autē nō: nec voluit eis aliq̄d bonū Alia ē dilectio approbationis: z ista ē in actu. Jō deus in hac dilectione nō diligit eos q̄ actu sūt mali: nec approbat sed reprobat inquantū mali. ¶ Nota q deus diligit creaturas effectu nō affectu: q2 affectio est vinculum amicicie q̄ aliqui colligunt: et p̄t esse in bonis z malis: q2 passio ē: ideo nō est in deo. Dilectio em̄ debet esse efficax Frui ē alicui adherere amore p̄pt se. vti aūt ē alicui amore adherere p̄pt aliud.

Querit secūdo. Utrū oēs creaturas de⁹ diligat generaliter.

¶ Nota duplices sūt creature: q̄daз rationales vt angeli z hoīes. q̄dā irrōales vt oīa irrōnabilia z in sensitiua. ¶ R ñ. notādū ad intelligentiā q̄stionis q de⁹ nō dr̄ creaturā diligere rōne affectionis sed rōne cōicatiōis alicui⁹ boni.i. rōne dilectiōis affectiue: ita q dilectio dei potius dr̄ esse dilectio effectus q̄з affectus. Cōicatio aūt diue bonitatis attēditur i duplici genere effect⁹: vicз in effectibus nature z in effectib3 grē. Effect⁹ nature oib3 ē cōis. effect⁹ grē p̄o n̄o. Hinc est q dilectio dei quātū ad effectū nature ē oībus cōis z general': z fm̄ hāc dr̄ diligere oēm creaturā. Quātū ad effectū grē est spālis z ē illa q̄ de⁹ ordinat aliquem ad bona grē z glie: z quātū ad istum q̄sdam diligit: q̄sdā odit: q2 quidā hn̄t in se effectū grē: quidā defectū culpe z pene. vñ ex h̄ sequit q bn̄ stat dilectio dei generalis alicuius cū odio spāli. Rōnes ergo oēs q̄ inducunt ad p̄mā p̄tē z p̄bāt deuз diligere omnē creaturā: q2 p̄bant de dilectione cōi q̄ attēdit quātū ad cōicatōз boni general' vt pote natural' bonitatis Uñ Sapie.xi. Diligis oīa dn̄e z nihil odisti eoз q̄ fecisti. Jtē Gen̄.i. Uidit deus cuncta q̄ fecerat z erāt valde bona: sз sūmū bonū nō pōt non diligere bona. g̃ de⁹ diligit oēm creaturā. ¶ Ad illō q̄d obijcit a Hugo. de scō vic. q amor trāsformat amāte i amatū. Dicēdū q illud verū ē de amore affectiōis q̄ fac' in alterū tendere: sed amor diuin⁹ nō ē amor affectionis inclinās ad alteз sed alia inclinās z trahens ad seipm̄.

Tertia questio Utrum deus diligat oēs creaturas equaliter.i. ita diligat creaturas irrōales sic rōales

¶ R ñ. q de dilcōe dei ē loq̄ dupl'r. vicз fm̄ cēntiā siue fm̄ naturā z fm̄ efficaciā siue fm̄ actū cēntialē z fm̄ effectū consequētē. Si aūt loq̄mur de dilcōe quātuз ad cēntiā siue quātū ad actū cēntialē sic nō tm̄ eq̄li dilectione diligit oīa: imo tm̄ vno z eodem actu simplici z indiuisibili nll'o variato q̄ q̄dē ē dīna vsia diligit se z oīa alia. vsia tm̄ valet sic cēntia z q̄cq̄d ē i d̄o ē sua vsia.i.d̄ cēntia sua. iō diligit se z oīa dilectōe ifinita z imutabili. Si autē loq̄mur de dilectiōe quantū ad ef-

ficaciã siue q̃tũ ad effectũ ↄsequẽtẽ: sic cũ effectus ab ipa dilectiõe dei procedẽtes sint ordinati z sese excedẽtes. Deus magis diligit nos in pria q̃ ibi: nõ tamẽ magis intensiue sed quãtũ ad efficaciaʒ q2 causabit in nob fruitõʒ suipi⁹: modo aũt solũ causat in nob fidẽ. ¶ Scot⁹ respondet ad istã q̃onem z dicit sub alijs verbis tñ in idẽ redit qđ ẽ loq̃ de dilectione duob⁹ modis vl' p se vl' de cõnotato Ponit etiã vnũ aliũ modũ r̃ndendi sub alijs v̄bis clariorib⁹ qui in idẽ redit.

Querit̃ quarto. Utrũ

deus magis diligat hoiem q̃ angelũ an econuerso. ¶ R̃n. dicẽdũ q̃ cũ de⁹ dicat̃ diligere creaturas effectu ſm q̃ duplex ẽ effectus pncipal' dei respectu creature rõnalis ſm h̃ pt dilectio dei maior z minor dupl'r ↄsiderari. Est eĩ effect⁹ ↄditionis z effect⁹ repationis. Et in effectu ↄditiõis .i. creatiõis p̃cipue manifestat̃ dei potẽtia: sed in effectu repatiõis p̃cipue manifestat̃ dei mia. Et i vtroq̃ manifestat̃ dei sapia. Si g̃ loq̃mur de dilectione dei q̃tũ ad effectum creatiõis: sic magis dilexit angelos q2 meliora ↄtulit eis naturalia q2 incorruptibilia z mag̃ potentes eos fecit: z in eis magis manifestat̃ diuina potentia. Si aũt loq̃mur q̃tũ ad effectũ repatiõis sic mag' hoies diligit q̃ angelos qm angelos deseruit: hoies ãt releuauit. Et sic p3 q̃ ſm diuersos effect⁹ hõ z angel⁹ in dilectiõe dei se mutuo excedũt. ¶ Si aũt q̃ras q̃ istarũ dilectionũ magis excedat reliquã. Tũc r̃ndẽdũ ẽ q̃ ẽ loq̃ de dilectiõis excessu: vel nũc vl' simpl'r siue ſm statũ p̃ntẽ vel ſm statũ finalẽ. Si loq̃mur de excessu dilectiõis ſm statũ p̃ntẽ sic ↄcedẽdũ ẽ q̃ magis diligat angelos q̃ hoies. Si v̄o loq̃mur ſm statũ final' q'ie in q̃ repatio fiet z erit ↄsumata. sic videt̃ satis rõnabiliter posse dici q̃ magis diligat homies De pl'ib⁹ eĩ bẽoit hõ in padisorũ q̃tus z deuot⁹ ↄsistat deo q̃ angelicus ordo: tũ ꝓpter bñficiũ incarnatiõis: tũ ꝓpt̃ beneficiũ redẽptionis. tũ ꝓpt̃ bñficiũ eminẽtis glorificatõis q̃ nõ tm̃ manifestãt erga nos diuine charitatis magnitudinẽ: sed etiã eius nimietatẽ: ſm illđ qđ dr Ephe. ij. De⁹ q̃ diues ẽ in mĩa ꝓpter nimiã charitatẽ q̃ dilexit nos cũ essemus mortui pctõ: ↄuiuificauit nos xp̃o: z pro ista pte sũt rões inoppositũ. Uide ibi.

Quinto querit̃. Utrũ

deus magis dilexerit genus hũanum q̃ xp̃m. ¶ R̃n. dicendũ q̃ xp̃s noiat p̃sonã in duab⁹ naturis: quaꝝ vna ẽ nobilitat̃ z dignitat̃ infinite .s. natura diuina Et ipa p̃sona in se z in natura vnita rõne p̃sone (nõ in se) habet quãdã nobilitateʒ z dignitatẽ singularẽ z inestimabileʒ: g̃ absq̃ oĩ calũnia põt ↄcedi z dici q̃ deus magis dilexerit z diligat xp̃m q̃ totum gen⁹ hũanũ z h̃ satis expsse colligitur ex v̄bis Ansel'. vbi oñdit q̃ vita illi⁹ hois ꝑponderabat toti mõdo imo etiaʒ mille mũdis. ¶ S3 ↄ habet̃ Joh. iij. Sic dilexit mõm vt filiũ suũ vnigenitũ daret. s3 q̃ dat aliq̃d ꝓ aliq̃ magis diligit illud ꝓ quo dat q̃ id qđ cõmutat Si g̃ de⁹ filium suũ dedit ꝓ salute gener̃ hũani. videt̃ q̃ magis gen⁹ hũanũ q̃ xp̃m dilexerit. ¶ Dicẽdũ q̃ illud ẽ verũ qñ pciũ ab emẽte oĩo alienat̃ z transfert̃ in dominiũ alienũ. sic aũt nõ ẽ in ꝓposito: q2 pr̃ non tradebat xp̃m sine spe rehabẽdi cũ: imo sic tradidit eũ ad mortem tpalẽ vt sine mort̃ dispẽdio susciperet eũ ad vitã imortalẽ. vñ xp̃s q̃uis vitã suã ꝓ nob posuerit nõ tñ illã amisit q2 eadẽ v̄tute q̃ aiaʒ posuit volẽdo pati: ipsã resũpsit volendo resurgere. Solutio argumẽti. ¶ Q̃ñ dr q̃ stult⁹ ẽ mercator q̃ emit rẽ cari⁹ q̃ valeat. Dicendũ q̃ illud nõ h3 v̄itatem nisi in eo mercatore q̃ h3 indigentiã pcij z poti⁹ intendit in mercãdo seipm ditare q̃3 alienã inopiã releuare. Nõ sic aũt est in deo qui est diues in mĩa z bonorũ nostroꝝ nõ indiget. qui mercator ꝓpt̃

suā vtilitatē augendā sed propꝫ nr̄az in opiā releuādā: q̄ etiā nō mercatur ad sui vtilitatis ꝓmotionē sed potiꝰ ad libalitatis ostēsionē. Et p̄terea maiori p̄cio voluit nos redimere q̄ꝫ nos valeremus: vt eius libalitatē circa nos cognoscentes: ex totis p̄cordijs eidē adhereremꝰ vt eū diligeremꝰ ꝛ etiā p̄ciositatē nr̄am ex tanti p̄cij imensitate meliꝰ cognosceremus. ¶ Alia solutio. Preterea deꝰ nō redimebat ab alio scꝫ diabolo vel hoīe aliq̄ sed a seipō. Manꝰ eīm mie redimebat a manu iusticie in q̄ redēptiōe nō tm̄ ꝯsiderabatꝛ p̄ciositas rei empte sed etiā dignitas ipius iusticie cui illatū fuerat damnum ꝛ offensa. Et q2 offensio diuine iusticie īmense quādā hēbat imensitatem. Jō q̄ꝫuis hō redēptꝰ nō eēt valoris infiniti necessariū tm̄ fuit ipum redimi p̄cio multo maioris ꝛ imensioris valoris q̄ꝫ sit valor generis humani.

Sexta questio. Utrum

magis deus dilexerit Johānē q̄ꝫ Petrū ¶ R̄n. Notandum q̄ Johānes dilexit dulciꝰ ꝛ Petrꝰ feruētiꝰ: q2 iohēs accepit spālē grām ad amandū deū in se p̄ contemplationis saporē. Petrus ꝟo p̄cipue ad diligendū deū in p̄ximo p̄ actiōis laborē. Et hinc ē q̄ petrꝰ diligebatꝛ a xp̄o: fortiꝰ quātū ad effectū interiorꝫ. Johānes familiariꝰ quātū ad signa exteriorꝫ cōuersatiōis: nec ē incōueniens Johēm Petro p̄poni: vt diē Chrys. Diligebat eīm dn̄s iohēm magis familiariter propter ingenitā mansuetudinē ꝛ propter virginalē puritatē: ꝛ etiā propꝫ iuuētutem que etiā ceteris paribꝰ facit hominem diligi magis tenere. ꝛc̄.

Circa tricesimaꝫ tertiā distinctionē q̄ritur. Utrū oportunū sit. i. nēce vel vtile sit preter virtutes theologicas cardinales ponere. Quid sit virtus cardinalis ꝛ theologica. vide in distinctione. ix. vt supra in fine. q. vij. ¶ Duplex est oportunitas nēcitatis scꝫ et vtilitatꝫ. Jllud dr̄ oportunum oportunitate nēcitatis qđ ē necessariū. Jllđ dr̄ oportunū oportunitate vtilitatis qđ ē vtile. ¶ Nota q̄tuor sunt ꝟtutes cardinales q̄ respiciunt p̄ximū: tres āt sūt theologice q̄ respiciunt deū. De vtraqꝫ etiā oportunitate ē q̄stio pn̄s. Duplex ē tn̄ nēcitas. Quedā absoluta: ꝛ de ista ñ intelligiꝛ. Alia cōditionata ē ꝛ de ea est q̄stio pn̄s. ¶ R̄n. Notandū q̄ generaꝛ nēcitas omniū ꝟtutū theologicaꝝ ꝛ cardinaliū ē ad rectificandū potētias aīme ꝯtra obliquitatē ꝛ ad vigorandū ꝯ difficultatē. Omnis potentia que pōt recte ꝛ nō recte agere in opibus suis. oīs talis potentia indiget aliquo regulante ꝛ directore ad hoc q̄ recte agat. Ois potentia que difficulter agit indiget aliq̄ habitu vel aliqua virtute ipam habilitātē facilitantē ꝛ vigorantē: ꝛ sic ē de volūtate nostra que est defectibilis: idō indiget ꝟtutibꝫ ipam regulantibꝫ. Et qm̄ cōuenit hominē ordinari ad deū cōuenit nihilominꝰ hoīem ordinari ad proximum ꝛ ad seipm̄: ꝛ in his pōt obliquari ꝛ ipediri siue retardari. Hic ē q̄ nō soluꝫ indiget habitibꝰ ipm̄ vigorantibꝫ ꝑut ordinatꝛ ad seipm̄: ꝛ rectificātibꝫ ꝑut directe tendit in deū cuiꝰ sūt hītus ꝟtutum theologicaꝝ: sed etiā indiget hītibꝫ ipm̄ regulātibꝫ ꝛ rectificātibꝫ ꝑut ordinatur ad seipm̄ ꝛ ad p̄ximū: ꝛ tales sunt hītus ꝟtutū cardinaliū siue moraliū. Vn̄ sic preter p̄cepta p̄me tabule q̄ directe ordinantꝛ in deū: oportunū fuit p̄cepta scđe tabule ponere q̄ ordinātꝛ ad proximū sic etiā in hītibꝫ ē intelligendū: ꝛ ppterea p̄ter habitus ꝟtutū theologicaꝝ necessariū est ad salutē ponere habitus ꝟtutuꝫ cardinalium. ¶ Queritꝛ scđo de virtutibus cardinalibus quantum ad ipsaruꝫ diuersitatem.

Queritꝛ secundo Utrū

omnes ꝟtutes cardinales sint vna ꝟt⁹: an diuerse. ¶ R̄n. dicendū ꝙ ē loq̄ d̄ virtutib⁹ cardinalib⁹ tripl̄r: vel q̄ꝝtū ad formā p̄ quā sunt gratuite: ꝛ q̄ꝝtū ad formā p̄ quā sūt meritorie: ꝛ q̄ꝝtū ad formā per quā sūt ad sp̄ales actuū d̄rias ordinate Si loq̄mur de forma p̄ quā sūt gratuite: sic in illa poti⁹ vniunt̄ q̄ꝫ distinguūt̄. qꝛ illa forma ē gr̄a gratūfaciēs: q̄ lꝫ sit vna tm̄ gratā reddit deo aīaꝫ cū vniuers̄ potētijs ei⁹ ꝛ h̄itib⁹ ꝟtuosis. Si loquamur de ip̄is ꝟtutib⁹ q̄ꝝtū ad formā p̄ quā meritorie sūt ꝛ h̄n̄t rōnē merendi p̄fecte: sic magꝫ ꝯnectūt̄ ꝛ vniūt̄ q̄ꝫ distinguant̄: qꝛ illa forma ē charitas p̄ quā ꝟtutes ceterę tāq̄ꝫ pōdere vnico ad vnū finē vltimū inclināt̄ q̄si ad locū ꝓp̄riū. Si ꝟo loq̄mur de ip̄is ꝟtutib⁹ fm̄ formā p̄ quā ad sp̄ales ꝛ actuū d̄rias sūt ordinate. sic dico ꝙ ꝟtutes cardinales cēntial̄r et formal̄r distinguūt̄. Et eaꝝ diuersitas colligit̄ ex dicq̄ꝫ ꝯpatiōib⁹ sic in opposito pꝫ ¶ Nota op̄a moralia d̄nr̄ illa q̄ eliciunt̄ vl' ip̄ant̄ ab ip̄a volūtate fm̄ eē cōpletū dictamē recte rōnis. ¶ Op̄a meritoria dicūt̄ illa q̄ eliciunt̄ a volūtate fm̄ inclinatōꝫ charitatꝫ vl' gr̄e. Propō. Omne op⁹ meritoriū ē op⁹ morale ꝛ nō ecōtra ¶ Virtutes cardiales vno mō d̄nr̄ ꝟtutes q̄ habilitāt ad op̄a moralia Aliomō d̄nr̄ ꝟtutes nō solū q̄ habilitāt ad hm̄oi op̄a sed etiā qꝛ eleuāt ad op̄a meritoria ¶ Scd̄a ꝓpō. Virtutes morales īq̄ꝝtū inclināt vl' habilitant ad op̄a meritoria moralia: radicalit̄ sūt a natura sꝫ ꝯpleti ue vl' ab opeꝝ frequētia: vel a gr̄e influētia ꝛ p̄sidentia vl' ex vtraq̄ꝫ. A natura ī quā sūt radicaliter: qꝛ plātata habem⁹ in nr̄a natura rectitudinē p̄ quā apti sumus licet impfecte ad op̄a virtutꝫ ꝛ honestatis: sed dū assuescim⁹ paulatī efficitur nob̄ facile qd̄ prius erat difficile fm̄ ꝙ dic̄ Bernhard⁹ ad eugeniū ꝙ nihil ē adeo difficile qd̄ ꝯsuetudo n̄ r̄ddit facile

Tertio queritur de virtutib⁹ cardinatib⁹ q̄ꝝtū ad durationem.

Vtꝝ in patria maneāt an euacuentur. ¶ R̄n. dicendū ꝙ act⁹ nr̄i om̄s gloriosi erunt fortes ꝛ iusti: prudētes ꝛ casti. ita ꝙ iusticia excludat oēm obliq̄tatē. Prudentia oēm errorē: fortitudo oēm molestiā: tp̄antia oēm libidinū repugnantiā fm̄ qd̄ dicit Aug⁹. ꝛ mgr̄ tangit in l̄ra. Et sic pꝫ ꝙ ꝟtutes cardinales excellentiori modo manebūt in p̄ria q̄ꝫ sit i via. Unde rationes ꝯcedende sunt. ꝛc.

Circa tricesimaꝫ

quartā distinctionē q̄ritur primo. Vtꝝ dona ꝛ ꝟtutes ab īuicē differāt ¶ Notādū sex sit gn̄a donoꝝ sp̄ūaliūp̄ q̄ d̄ns d̄corat aīaꝫ suā tāq̄ꝫ sponsus ꝛ pulchrificat. Primū donoꝝ gen⁹ sūt ꝟtutes. scd̄m sit dona. tertiū sit btitudines. q̄rtū sūt fruct⁹. q̄ntū sit sensus sp̄ūales. sextū gen⁹ sit sacramēta. ¶ Primū gen⁹ sūt ꝟtutes tres theologice scꝫ fides: spes: ꝛ charitas. et q̄ttuor cardinales .s. iusticia: prudētia: fortitudo ꝛ tp̄antia. Secundū gen⁹ sūt septē dona sp̄ūsancti scꝫ sap̄ia: itellect⁹ scīa: ꝯsiliū: fortitudo: pietas: ꝛ timor dei Esa. xi. Requiescet sup̄ eū sp̄ūs d̄ni: sp̄ūs sap̄ie ꝛ intellectus: sp̄ūs cōsilij: ꝛ fortitudinis: sp̄ūs scīe: ꝛ pietatis. Item Greg⁹ sup̄ Job. Nati sunt ei septē filij dic. q. septē dona sp̄ūsancti. ¶ Tertiū gen⁹ sūt beatitudines ꝛ sunt octo: paup̄tas: luct⁹ mīa: mititas: cordis mūdicia: pax: patiētia: p̄secutio p̄ xp̄o. ¶ Quartū genus sit duodecim fruct⁹. Gal. v. Caritas gaudiū: pax: patiētia: benignitas: bonitas: longanimitas: māsuetudo: fides: modestia: cōtinentia: castitas. Quintū sit sensus sp̄ūales ꝛ sunt duo p̄ modū intellectus scꝫ visus ꝛ auditus: visus a se: auditus ab alio: tres vero p̄ modū affectus: scꝫ odoratus a longinquo: sapor a proximo: sed tactus de ꝯiuncto. ¶ Sextuꝫ genus donoꝝ sp̄ūalium sunt septem sacramēta, put i q̄rto dicet̄. ¶ Nota ꝙ aīa

p virtutes recte agit p dona spūssancti expedite z p btitudines pfecte. Jō per habitus virtutum potentie aīe rectifi/cant: p dona expediunt: z p habit⁹ beatitudinū ad agendū siue patiendū perficiunt. ¶ Nota sm Scotum in pūti distinctione φ virtutes dona z beatitudines fructus z sensus spūales possunt reduci ad virtutes. Vide ibi. Sunt idem essentialiter licet diuersis nominib⁹ nominent. ¶ Notādū virtus sm Aug. est bona qualitas mētis qua recte viuitur: qua nemo male vtit quā de⁹ in nob sine nobis operatur. Sed vtraqꝫ istaꝝ diffinitionū coueuit cuilibꝫ dono z cuilibꝫ virtuti: quoꝝ autē diffinitiones sunt eedem z ipa sunt eadem: ergo videt φ virtutes z dona habeant idēptitatē omnimodā.

Circa secūdam huius

distictionis ptem querit primo. Utruꝫ timor seruilis sit donū spūssancti diuinitus datū. ¶ Notandū timor est triplex: scꝫ passionalis: actualis: z habitualis. Prout ē cōmunis istis tribus potest sic describi. Est quedam resilitio ab obiecto arduo siue excellēti siue illud sit bonuꝫ siue malū. z potest hec diffinitio cōuenire istis tribus: scꝫ timori passionali actuali z habituali. Qđcunqꝫ obiectuꝫ qđ ē arduum z magnū siue sit bonū siue malum ē obiectum timoris. Ibi tangit actus timoris quādo dicit resilitio. Et dicit malum vel bonū ꝯ Damascenum ¶ Ubi nota φ duplex ē resilitio. Quedam est ab obiecto malo: z sic resilitio ē cū fuga respectu mali. Alia est resilitio ab obiecto bono: z ista est cū reuerentia z isto mō resiliunt btī z boni. ¶ Ulteri⁹ notandū φ timor passional idē est φ ipa passio. z ē qđā affectio aīe sm quā dr expectare futuꝝ malū. Et capit ibi affect⁹ p passiōe. Oēs doctores ponūt qtuor passiōes q̄ sunt qtuor affectiōes. s. gaudiū z spes: z iste sūt de obiecto cōueniēti qꝛ gaudiū ē sp de bono pūti: z dolor ē de opposito scꝫ de malo pūti. Spes aūt est de bono futuro: z timor ē de malo futuro. Affectio aūt ponit loco generis. sm quā: ad drīaꝫ spei Alit describit sic. Timor ē expectatio obiecti discōuenientis distātis. Et ista dat ab Aug. et ponit expectatio loco generꝫ z ponit distans p futuro Iste tior nō erit in patria: qꝛ sp ē circa malū. Jō non ē descriptio generał ipius timoris. ¶ Notādū φ tior passionalis diuidit in sex sm Damascenum. Quidā q dr segnities: z ē timor future opatiōis. Scđs ē verecundia: z ē tior in turpi actu sic faciēs aliq̄d nephariū timet ne videat. Terti⁹ timor ē erubescētia z ē timor in expectatōe ꝯuitij Quartus ē admiratio: z ē tior ex magna imaginatione vel fantasia. Quint⁹ ē stupor z ē timor ex insolita admiratiōe. Sext⁹ est agonia: z eit timor qui aliqñ vocatur naturalis a Damasceno: z ē timor cuiuscūqꝫ aduersitatꝫ offendentꝫ affectōis nostre. ¶ Corelariū. Nullus tior passionalis ē vitiosus z culpabil: nec vtuosus vł laudabił moralit: qꝛ in his qui sunt nobis a natura nec laudamur nec vituggamur: z iste timor passional est naturalis Iste fuit qñqꝫ in xp̄o qñ scꝫ orauit i orto. ¶ Sciendū insup φ z timor actuał diuidit in sex. Primus ē naturalis. z est ille q ds timet aliqđ horribile siue mortem z ē ante rōnis deliberationem: z iste multū cōcordat cū agonia xp̄i. ¶ Scđs human⁹ quo quis mauult peccare mortalit φ̄ sustinere aliquā lesionē in corpe vł mortē. ¶ Tertius mundan⁹ q quis pelegit peccare mortaliter φ̄ perdere bona tpalia vł possessiones suas: et isti duo timores sunt vitiosi et prohibentur a christo ibi. Nolite timere eos qui occidunt corpus. ¶ Quartus est timor seruilis: et sic describitur ab Augustino. Est quo ds timet penā gehenne: z q ds continet se a peccatis. Et hac pricła habet z seqtur φ demōes nō hñt istū tiorē seruilem q etiā presentiaꝫ indicꝫ metuit

ꝛ pena ꝑ pctis ab ipo infligēda metuit: et ideo magis timetur iudex ꝙ̄ pena. Iste ē prim⁹ timoꝛ virtuosus vtil' ꝛ bon⁹ ꝛ ꝑ quē paulatim fit ꝯsuetudo iusticie. ¶ Quit⁹ ē timoꝛ initial' q̄ qs timet pec/care ꝑtim ꝓpter penā: ꝛ ꝑtim ꝓpt amo/rē dei Et io hꝫ duos ocłos: vnū ad penā ꝛ in h̄ ꝯuenit cū tioꝛe fuili Aliū ad amorē: ꝛ i h̄ ꝯuenit cū tioꝛe casto. ꝛ iō doctores capiunt aliqñ ꝑ vtroq;: vñ bō hꝫ istū timoꝛē qñ incipit hr̄e caritatē ꝛ isti duo tioꝛes euacuabūf in pria ¶ Sext⁹ ē tioꝛ cast⁹ reuerētial' vl' tioꝛ filial' q̄ qs solo intuitu amoꝛ timet offēdere deū vl' separari ab eo: ꝛ istū tioꝛē hn̄t boni ꝛ etiam bti. Et sic pꝫ q̄ sunt triplices tioꝛes ꝟtuosi ḡdatim se hn̄tes: ꝑm⁹ bon⁹. s. seruil'. se/cūdus melioꝛ. s. initialis. terti⁹ optimus scꝫ castus ꝛ reuenciał. ¶ Tioꝛ hoꝛribil' ē illē quo qs timet cū maxia cōfusiōe et turbatiōe iudicē ne sibi infligat penā ꝑ offensa a q̄ tñ nō vult recedere sed in ea ꝑmanere obstinat⁹: vl' si habeat aliquaꝫ penā timet ne habeat maioꝛē cū tioꝛe et turbatōe. Et iste ē in dānat' ꝛ demōib⁹ ꝛ aliqñ in viatoꝛib⁹ hoib⁹ pessimis: vt pꝫ de Cain. ¶ Et nota q̄ dupl'r dr̄ timoꝛ ḡtuit⁹. qdā dr̄ gratuit⁹ a grā ḡtisdata: ꝛ ē tioꝛ seruil'. Ali⁹ ē timoꝛ ḡtuit⁹ a grā gratūfaciente ꝛ iste vocaf timoꝛ filialis ¶ Et nota q̄ q̄t sf timoꝛes actuales tot sunt timoꝛes hītuales excepto naturali cui rñdet inclinatio natural' ¶ Secūd⁹ termin⁹ ē donum. spūsctī. Donū capif q̄ttuoꝛ modis. ꝑmo ꝯmunissime. Scdo ꝯmuni⁹. Tertio cōit. ꝛ Quarto pꝛoꝑe Cōmunissime capif ꝑ oī eo qd̄ est alicui liberal'r cōicatū siue inꝓpria ꝑsona siue in alijs donis. ¶ Pꝛimū dcm̄. O is entitas siue sit creata siue increata. isto mō ē donū. Nā pr̄ liberal'r cōicat eēntiā suā filio ꝛ pr̄ ꝛ fili⁹ spūiscō: ꝛ istud ē ꝑmum donū. O ē etiā eē creature libe ꝛ libalif daf a deo. fm illd̄. Quid habes qd̄ non accepisti. Pr̄ etiā pōt dici donū fm illd̄ Joh. xv. Ego ꝛ pr̄ ad eū veniemus. ꝛc.

Donū cōius captū capif ꝑ oī illo q̄ ē libera lif ꝑductū ab aliq̄ ꝛ datuꝫ liberalif alicui: ꝛ hoc mō oīs creatura ē donū: spiritusfăct⁹ etiā ē donū hoc mō vt pꝫ ꝛ etiā fili⁹ put dr̄ Esa. Fili⁹ dat⁹ ē nobis. isto mō pr̄ in diuinis nō pōt dici donū, q2 nō ē dat⁹ sed dat: ꝑmo mō tñ ē donū. Et dr̄a ē inter ꝑductū liberal'r ꝛ ꝑductū libere fili⁹ ꝑducif libaliter nō libere: sol⁹ spūs sanct⁹ ꝑducif a pr̄e ꝛ filio libere: q2 pr̄ ꝑducēs filiū ꝑducit ipm natural'r nec recipit aliqd ab eo. Donū cōiter captū capif ꝑ aliq̄ bono libere collato alicui q̄si i possessionē ei⁹ trāslatū ꝛ dn̄iuꝫ: ꝛ isto mō accipiūt donū dn̄i iuriste. Donū ꝑpꝛie capif ꝑ dono qd̄ ē oē donū: ꝑ quod oīa alia hn̄t rōneꝫ doni. ꝛ sine q̄ nihil hꝫ rōneꝫ doni. Et isto modo amoꝛ ē donuꝫ ꝛ h̄ vult scūs Bonauē. i ꝑmo distinctōe decia. ¶ Scd̄a distinctio de dono ꝛ capif q̄drupl'r. s. cōiter: stricte: strictius: et strictissime Cōiter est donū: bonū oē qd̄ libere libalif volūtarie ꝛ gratuite cōicatū ē creature: ꝛ sic oīa naturalia ꝛ ḡtuita nr̄a dicunf donum: fm illd̄ Jacobi. i. O ē donū optimū. i. dona naturalia: et oē donū ꝑfectū. i. gratuita dona vt vult glo. ꝯseruatio etiā sanitat' dr̄ donū hoc mō ꝛ breuit oīa. ꝛ sic nō capif h̄. Donū alio mō capif stricte: ꝛ sic ē oē bonū a deo collatū libe: supaditum ipi creature ꝑ liberale ꝛ beniuolā sui coopatiōꝫ ipi⁹ dei coopantis nature nr̄e: ꝛ sic iustificatio ipi ē donū dei. Castitas ꝛ scia ꝛ oēs ꝟtutes sunt dona dei. Stricti⁹ donū ē oīe bonū collatū a deo libalif supadditum naturalib⁹ ꝑ imediatā ifusionē a deo sine nob̄ coopantib⁹ vt fides: spes: ꝛ tioꝛ seruil': ꝛ alij etiā duo tioꝛes. Quarto capif donū strictissime ꝑ oī bono collatuꝫ a deo sic q̄ ē eēntial'r gratuitū a grā gratū faciente. ꝛ sic septē dona spūssancti dicunf dona hoc modo: q2 fm istū doctoꝛē semꝑ sunt gratuita. q̄stio pn̄s non est de pꝛimo dono nec de scd̄o sꝫ de ẗtio. Jdeo dicit diuinitus datum. i. infusum

Donū est: datio irredibilis simplr̄ et est communis descriptio. ¶ Responsio ad questionem. Absq̄ dubio timor seruilis est donum spiritussancti. Et rō hui⁹ est qm̄ sicut donum dei est nosse siue credere penas futuras pro eo q̄ ibi est quedā cordis illuminatio et directio: sic donum dei est illas penas eternas refugere et timere pro eo quod ex tali dono est quedā cordis emollitio: et fluxus concupiscentialis restrictio: et in hoc quedam rectificatio. Q2 enim ibi sit emollitio satꝫ innuit Jeremias propheta cum dicit indurasti cor nostrū vt non timeremus te. Q2 ibi sit fluxus concupiscentialis restrictio: innuit ppheta in ps̄. Confige timore tuo carnes meas: qđ quidē non solum fit timore casto: sed etiam seruili quo timenē eterna supplicia et timentur diuina iudicia. Et propter illorum timorem cessat homo a peccatorum perpetratione: licꝫ non omnino cesset a voluntate: sicut dic glosa: quod est totum ex diuino munere Unde Prouerb. xv. In timore domini declinat omnis a malo. Et Esa. xxvi. A timore tuo domine cōcepimus et parturiuimus spiritū salutis. ¶ Illud qđ dicit iste doctor ibi propter illorum timorem cessat homo a peccatorum perpetratione. Licet non omnino intelligatur q̄ nō peccet actualiter quia totaliter cessat vo luntate et opere licet habitualiter nō cessat quia libēter peccaret nisi timeret penam inferni et diuinum iudiciū. ¶ Quādo dicitur q̄ timor seruilis principaliter respicit penaꝫ intelligendum fm̄ altisiodoreñ. id est diuini infligentem penam et punientem et sumitur ab euangelio ibi. Eum timete qui potest corpus et animā perdere in iehennam. Non dicit timete penam sed dominum.

Tertio queritur. De timore gratuito q̄tum ad diuisioneꝫ qua diuiditur in inicialem et filialem. Utrū iste sint diuerse timoris species. ¶ Notā dum duplex est timor gratuitus. Quidam a gratia gratisdata et est timor seruilis qui vtroq̄ oculo respicit deum vt punientem: et de isto non est ad propositum hic. Quidaꝫ est gratuitus a gratia gratumfaciente. Et iste est duplex quidam est qui dicitur inicialis. Alius qui dicitur filialis. Et istis duobus modis est hic ad propositū. Et est questio vtrū distinguantur in genere moris: sicut homo et asinus in genere animalis. ¶ Responsio est triplex modus dicēdi in ista questione. Primi duo modi sunt insufficientes et parum valentes Ideo doctor iste eligit mediam viam scilicet q̄ timor inicialis et filialis nō tm̄ dr̄ñt sicut dr̄ñt spēs formaliter differentes: cū vnus quodammodo sit materialis respectu alterius et quodammodo claudatur in altero. Timor enim inicialis timet penam et offensam. Timor vero filialis offensam quidem timet: et attēdit summi patris reuerentiam: et sic vnus quodāmodo se habet ex additione ad alterum et ideo non dr̄ñt sicut due spēs diuerse vnū genus diuidētes. Et tm̄ est ibi dr̄ñtia solū q̄tū ad statū q2 eo q̄ timor inicialis principalit̄ aspicit offensam. Timor vo filialis et si vnū oculū hꝫ ad offensam: principalr̄ tm̄ hꝫ aliū ad dei reuerentiā. Et q2 diuersa hn̄t pncipia motiua. Hinc est q̄ sunt diuersi modi timendi. Q2 vero vnus claudit in altero et alteri substernitur. Hinc est q̄ pprie loquēdo nō sunt alterius et alterius spēi: pn̄t tm̄ dici diuersi timores tū rōne statuū: tū rōne modoꝝ timendi: tum etiam rōne principalium motiuoꝝ.

Quarto querit. De timore gratuito q̄tū ad ei⁹ diminutiōem Utrū crescēte charitate timor decrescat ¶ Rn̄sio obmissis opinionib⁹ q̄ parum valēt dicēdum fm̄ istū doctorē. Q2 duplex est vsus ipsi⁹ timoꝝ gratuiti. Un⁹ inq̄ quo cor hoīs sollicitat ex cōsideratione sue fragilitatis. Ali⁹ vero quo humi

liatur ex cōsideratione sue puritatis ꝛ di/
uine magnitudinis. Et primus vsus in/
nuitur cum charitas perficitur: qꝛ confi
dentia cōsurgit ex pfectiōe charitatis vt
iam hō dicat illud apli Ro. viij. Quis
nos sepabit a charitate xpi ꝛc. Alius ꝓ
vsus crescit charitate crescēte: sicut timo
ris habit⁹. Unde q̄to aliqs plus habet
de spiritu amoris: tanto plus hꝫ de spū
timoris: qꝛ tanto magis elōgat a spiritu
supbie siue tumoris fm ꝙ dicit augusti.

Quinto queritur. de ti
more gratuito q̄tum ad euacuationem
Utrum in patria maneat an euacuetur
Dicendum ꝙ sicut tactum fuit in prece/
dentibus: timoris est intueri tria: videlꝫ
penam vt fugiat supple pctm̄: offensionē
vt illam caueat. maiestatem summam vt
illi subiaceat exhibendo reuerētiam. Et
fm hoc triplex est differentia doni timo/
ris. Unus qui principaliter respicit pe/
nam id est iudicem penam infligentem ꝛ
iste est seruilis. Alius vero qui vnū ocu/
lum habet ad penam sed tamē principa
liorem habet ad offensam vitandam: ꝛ h
est inicialis. Tertius aūt q̄ vnum oculū
id est respectū: hꝫ respectu offense vitan
de alium vero respectu reuerētie exhibē
de ꝛ sic est filialis castus amicabilis. Et
si vnus vsus sit in refugiendo ne separet
a deo: alter tn̄ excellentior ꝛ magis preci
puus est reuerendo summam maiestatē
domini resiliendo in propriam paruita/
tem. Et hic quidē vsus fuit in xpo: et est
in sanctis angelis ꝛ erit in omnibus san
ctis ꝛ beatis. Et q̄tum ad istum oculū
ꝛ vsum manet donum timoris in patria
fm illud ps. Timor dn̄i sanctus perma
net in seculum seculi. Et eccl. pmo Ni/
hil melius q̄ timere deum. Quantum
vero ad alios iferiores tollitur: quia isti
competunt ei fm statum imperfectionis
quia vero remanet ei vsus principalis:
hinc est ꝙ non dicitur euacuari sed ma/
gis perfici ꝛ saluari ꝛc.

Circa distinctio/
nem tricesimāquintā queri
tur. De actu ꝛ obiecto ipi⁹
doni sapientie. Utrū act⁹
ipsius doni sapientie attendat penes co
gnitionē veri an penes affectionem bo
ni. Hoc est querere vtrum actus sapien
tie sit perfectio intellectus vel volunta/
tis id est vtrum sit in voluntate vel intel
lectu. ¶ Rn̄deo ꝙ sapientia quadrupli
citer cōsueuit accipi tā a phis q̄ a sctis.
videlicet. Cōiter ꝛ minus cōiter ꝛ ꝓprie
ꝛ magis proprie. Cōiter accipiendo sa/
pientiam: sic sapiētia dicit cognitiōeꝫ ge
neraleꝫ rerū fm ꝙ diffinit eā Augustin⁹
Et phs sapiētia est cognitio rerūꝫ diui/
narum ꝛ humanarūꝫ. Et phs dicit: sapi
ens est qui oīa nouit fm ꝙ ꝯuenit. Alio
modo dicitur sapiē ia minus cōiter ꝛ sic
sapientia dicit cognitioneꝫ non quācūqꝫ
sed cognitioneꝫ sublimem vicꝫ cognitio
nem rerum diuinarū eternarū. Et sic ac
cipit eā apostolus pme corinth. xij. Alij
dat per spiritū sermo sapiētie: alij sermo
scie fm qd̄ exponit augustinus dicens: ꝙ
sapientia est cognitio eternoꝝ: scīa vero
est cognitio creatorum. Et sic etiam di/
cit philosophus ꝙ sapientia est cognitio
causarum altissimarum. Tertio modo
accipitur sapientia ꝓprie: ꝛ sic nominat
cognitionem dei fm pietatem: ꝛ hec q̄dā
cognitio est que attēditur in cultu latrie
quē exhibem⁹ deo p fidē: spem ꝛ charita
tem fm quem modum accipit Aug. xiiij
de ci. dei exponēs illd̄ Job. Ecce pietas
Et sapiētia idē est qd̄ theosebia et theo/
sebia idem est qd̄ cultus diuinus qui cō/
sistit in tribus virtutib⁹ fm ꝙ ipse dicit
in principio enchi. ad laurentiū. Quar
to modo dicit sapiētia magis ꝓprie. Et
sic est cognitio dei experimentalis: cū dul/
cedine ꝛ suauitate dei ꝛ hoc est vnū de se
ptem donis spūssancti: cuius actus cōsi/
stit in gustando diuinam sapiētiā suaui/
tate: ꝛ multotiens sapientiores fm alios

modos sunt minus sapientes isto modo qz ibi cognitio ad ostium stat: affectio et amor intus intrat. Et qm̄ ad gustum interiorem in quo est delectatio necessario requiritur actus affectionis ad cōiungēdum z actus cognitiōis ad apprehēdendum fm illd phi quo dicit q̄ delectatio est cōiunctio cōuenientis cum cōuenienti cum sensu eiusdē. Hinc est q̄ actus doni sapiētie partim est cognitiuus z prim affectiuus. Ita q̄ in cognitione inchoaf z in affectione consūmatur fm q̄ ipse gustus: vel saporatio vel experimētalis doni z dulcis cognitio z ideo actus p̄cipu⁹ doni sapientie proprijssime dicte est ex pte affectionis. Ratione cuius dr̄. Eccl. q̄ sapiētia fm suū nomē est. Et gregori⁹ dicit q̄ actus eius est reficere. Et dionysius dicit q̄ istius sapiētie ē amātez esse.

Secūdo querit. Utrū

actus precipuus doni scientie cōsistat in actione id est in ope exteriori: vel in cōsideratione id est contemplatione. ¶ Rn̄sio Notādum q̄ scie quadruplex est differentia. Quedaz est q̄ ɔsistit in intellectu pure speculatiuo et hec est fundata supra principia rationis: z hec est sciētia acquisita de quacūq̄ creatura: sicut sciētia humane phie. Quedā est aūt q̄ cōsistit in itellectu iclinato ab affectu: et hec est fundata supra p̄ncipia fidei: q̄ quidē sunt articuli: z nihilominus acquisita: z hec sciētia est scripture sacre quā nullus habere pōt nisi saltē habeat fidem informē. Quedam autē est q̄ cōsistit itellectu siue ratione integrum inclinat affectū ad operationē: z hec fundata est supra principia iuris naturalis: q̄ ordinaf ad rectitudinem z honestatez vite z hmōi est scientia virtutis prudentie. Quedam aūt est sciā q̄ consistit in itellectu fm q̄ est inclinatus z inclinans. Inclinatus inq̄ a fide z inclinans ad bonā operationē: z hec fundaf sup p̄ncipia fidei: z ortū hz a dono grē: z talis est scientia q̄ est donuz spiritussancti. Et ex hoc pz quis sit act⁹ pprius huius doni. Est em̄ act⁹ eius dirigere ad agēda: fm p̄exigentiā regule ipsius fidei: cuius est dirigere ad opa misericordie vt nō tm̄ bona pro bonis reddat fm qd dictat lex nature: sed etiā bona p malis fm q̄ dictat lex grē ad exēplar ipius iesu xp̄i in quo fuit gratie habūdātia z ideo ad ipsam sciam nō solūmodo ptinet dirigere in agendis sed et cōsequēti pertinet ei nosse ea que sunt fidei tanq̄ fundamentum sue directionis: z vlteri⁹ nosse humanitatez xp̄i tāq̄ exemplar sui regiminis ita q̄ hic triplex actus cōueniat ei fm triplicē respectū. Unus viez respectu obiecti motiui: alter pro respectu sui fundamēti: z tertius respectu exēplaris excitatiui. Et qz p̄ncipalis actus accipitur ex pte obiecti. Hinc est q̄ p̄cipu⁹ actus doni scie est dirigere circa actiōez fm q̄ dicit augustinus. Actus cōsiliādi fm tuliū i p̄mo rhetorice. Est rō excogitata id est morosa nō p̄cipitata q̄si extra cogitata: scz p et ɔtra: vere id est recte et in bonis. Ideo capif abusiue consiliū in euāgelio. Ubi dicitur: collegerūt ɔsiliū aliquid faciēdi vel nō faciendi. ¶ Nota cōsiliū dare non est magne vtilitatis nec etiaz magne vtutis. Cū multi sciāt alijs cōsulere qui seipsos regūt miserabilr valde. Donum enim cōsilij est ordinatū ad propriā primo z principaliter vtilitatez Cōsulere aūt respicit alterū accidit dono cōsilij. Donū em̄ cōsilij ppie respicit directionē actus proprij. Propter qd dici pōt q̄ actus doni cōsilij est seipsum dirigere: z vlterius cum habundat scire in consimili alterum adiuuare et dirigere.

c Irca distinctio

nem tricesimamsextam querun/tur sex. Primum de ɔnexione virtutū gratuitaruz. Et nota ibi q̄ scdm omnem statum verum q̄ necesse est habentem gratiam: habere omnes virtutes que sunt perfecte vel

aliud eis correspõdens. Nõ aũt hui⁹ cõnexionis sumi põt quadruplr̃ fm̃ q̃dru/plex gen⁹ cause. Uide ibi satis pulchre.

Secundo querit. De

connexione donorum. Uide litteram.

Tertio queritur. Utrũ

sit ɔnexio in ṽtutib⁹ polliticis ita q̃ vna habita necesse sit hẽre oẽs (polliticꝫ) id ẽ moralib⁹. ¶ Responsio Est duplex opinio. Prima est stoicoꝝ q̃ modo nõ tenet. Alia fuit opinio de quib⁹ fuit aristote. ꝛ tenetꝛ dr̃ q̃ simplr̃ loquendo vicꝫ q̃tũꝫ ad omne tps: ꝛ q̃tum ad ipsos habitus virtutũ: pꝫ qꝛ multi pollent virtute prudentie qui tñ nõ habent largitatem aut ṽtutẽ patiẽtie: multi etiã iusticiã ad p̃mũ seruãt: q̃ tñ in seipis nõ hñt ɔtinẽtiã.

Quarto querit. Utrũ

sit ɔnexio in vicijs ꝛ pctĩs. Et q̃ sic videtur. Eccĩ. ix. Qui in vno peccauit multa pdet bona. Itẽ Jacobi. ij. Qui ĩ vno peccauerit fact⁹ est oĩm re⁹. ¶ Rñsio dicẽdũ est q̃ cũ ad pctm̃ duo ɔcurrãt vicꝫ auersio ꝛ conuersio: duplr̃ conuenit cõpare vicia ꝛ pctã adinuicẽ: vel inq̃tũ auertũt ab vno bono incõmutabili: vl' inq̃tũ cõuertũt ad bona ɔmutabilia. Si ergo loq̃mur de vicijs fm̃ q̃ auertũt ab vno bono cõmutabili sic priuãt hoĩeꝫ grã ceteris virtutib⁹ gratuitis. Dicunt eĩm gratuite a grã gratũfaciẽte iõ sine ipsa sunt informes: ꝛ faciũt scꝫ oĩa pctã hoiem dignũ priuari glĩa ꝛ premio corñdẽte oĩbus bonis meritis ꝛ h̃ q̃dẽ ita fit p vnuꝫ viciũ: sicut per cetera. Et q̃tũ ad hoc vicia ꝛ pctã hñt cõnexionẽ id est cõuenientiã quãdã: p eo q̃ ab vno auertũt ꝛ oĩb⁹ vicijs vnus ꝛ idem deus offenditur. Si vero loquamur de vicijs q̃tum ad conuersiones sicꝫ conuersiones ad diuersa bõa cõmutabilia diuerse oriũt in nob̃ p̃nitates in vicia: p que obligamur ad diuersa penarum supplicia ꝛ hoc modo in vicijs nõ est cõnexio qꝛ p quolibet punietur hõ speciali pena sibi õbita. Nec etiã possunt esse cõnexa p̃pter repugnãtiam p̃nitatũ: nec habẽt causam p̃pter quã cõnectant qꝛ ex diuersis operib⁹ oriunt ꝛ ad diuersos fines tẽdunt. Qm̃ ergo vicia ex pte cõuersionis sumũt originẽ ꝛ distinctionẽ: ex hac pte ɔnexionẽ nõ habẽt licet aliquo modo in auersione cõueniãt ¶ Ad illud aũt eccĩ. ꝛ Jacobi Dicendũ q̃ nõ dicit q̃ p̃pter vnũ vicium incurrat aliq̃s alioꝝ vicioꝝ p̃nitates et defectibilitates necessario ꝛ imediate sed hoc dicitur qꝛ qui peccat in vno peccato charitatem perdit in qua est plenitudo meritorum ꝛ impletio mandatoꝝ xp̃i. Aut certe dicitur q̃ perdit multa bona et fit reus q̃tũ ad omnia pro eo q̃ priuat omnibus virtutibus gratuitis. Uel tertio modo qꝛ perdit oĩa merita que pri⁹ habebat. Efficiunt eĩm ex vno peccato mortali oĩa inutilia ad glĩaꝫ assequẽdã. Ul' quarto modo dr̃ mlt̃a bona pderet ꝛ oĩm reus esse: qꝛ merito vni⁹ pctĩ pdit eterna premia q̃ oĩb⁹ virtutib⁹ ꝛ meritꝭ erãt reddenda. Hoc aũt nõ est p̃pter cõnexionẽ virtutũ ꝛ dotũ siue p̃mioꝝ eis correspõdentium ob quã cõnexioneꝫ si quis vno ipsoꝝ bonoꝝ priuatur necesse est vt priuet ꝛ ceteris.

Quinto querit. Utrũ

sit ponere equalitatẽ in habitib⁹ gratuitis. Dicunt habitus virtutes ꝛ dona cũ grã gratũfaciẽte de quib⁹ querit. Utrũ sint equales in habẽte. ¶ Rñsio vide textum pulchrũ. Et prim⁹ modus dicẽdi ẽ melior securior et subtilior iõ tene ipm̃. ¶ Ad illã auctoritatẽ p̃me corinth. xiij. Nũc manẽt fides spes ꝛ charitas tria h̃ maior aũt hoꝝ est charitas Hoc itelligitur rõne exercicij in actu suo ĩ quo plus haurit de grã: ꝛ mior ẽ occasio pclitãdi. Affectus eĩm amorꝭ diuini dũ abstrahit a terrenis: facit recedere ab occasiõe peccati. Dum vero vnitur celestibus facit inde haurire hũorẽ gratie spiritussancti

Sexto queritur. Utrū charitas sit forma virtutum. ¶ Rñsio habitus cuiuslibꝫ virtutis potest tripliciter considerari. Uno modo ꝑ cōparationem ad suum obiectum. Secundo modo ad subiectum. Tertio modo ad finem vltimū. Uirtutes cōpate ad sua ꝓpria obiecta habent proprias formas q̄bus distinguunt: qꝛ hñt ꝓprias formas ad in seipsis ꝛ sic nō sunt formales nec ꝑfectibiles ab aliquo vno cū ipse sint forme ꝛ perfectiōes distincte. Si autē loq̄mur de virtutibus in compatiōe ad subiectum sic forme sunt: ꝛ tñ nihilominus formabiles. Forme quidē sunt informātes subiectum q̄tum ad bonitatem moralem per seipsas: tñ non sufficiunt q̄tū ad bonitatem gratuitam per quā aīa efficitur deo placita ꝛ accepta. Et ideo ꝑfici possunt ꝛ formari per grām q̄ simul gratificat animam ꝛ habitus existentes in illa. Postremo si loq̄mur de ipsis habitibus virtutum in cōpatione ad finēꝫ vltimū sic forme sunt: ꝛ formabiles etiā Forme sunt q̄dem: qꝛ dispositiōes ipsius anime ordinates ad ꝑueniendum in finē formeabiles tñ sunt: qꝛ ꝛ si omnes disponant ad tendendum ad finē vltimum: ꝑfectio tñ attēdētie venit ex ipsa charitate. Sicut corpora grauia inclinantur ad centrū per pondus molis. Sic spūs tendit ad summū ꝑ pondus dilectionis Iste tñ doctor sꝑ ponit differentiam inter charitatem ꝛ grām per charitatē fm ipsum semꝑ meremur: per gratiā sumus accepti deo: tñ scotꝰ nō ponit differētiā.

Circa distinctionem tricesimamseptimaꝫ q̄ritur. Utrū deus debuerit hoī imponere mandata obligatoria. ¶ Nota debitū duplex est: qđdam obligatiōis quoddam cōgruitatis Istud nomē deus cum isto verbo debeo des. sꝑ importat venenuꝫ: qđ non est de debito obligationis: sꝫ ꝯgruitatis. Mādatum dicitur quasi manu datū. Mandatum: ꝓceptū: ꝓhibitio dicīt. Mādatū est cōe ad preceptū ꝛ prohibitionē. Preceptum em̄ est tm̄ de mandato affirmatiuo: ꝓhibitio de mandato negatiuo mādatum aūt respicit affirmatiuū ꝛ negatiuum. ¶ Decalogi dicitur a decas grece ꝙ est decem: ꝛ logos ꝙ est verbum quasi sermo decem verboꝝ. Uñ dei mandata dicūtur decalogus. ¶ Rñsio dicendum absq̄ dubio verba decalogi debuerunt dari per modum precepti. Intelligo de debito congruitatis ꝛ obligatiōis: quia deꝰ nulli obligatur. Ita ꝙ nō solum in eis hō istrueref: verumetiā obligaretur. Et rō huius est: tum quia deuꝫ decebat tum qꝛ nobis expediebat: deū vtiq̄ decebat: qꝛ in hijs verbis decalogi cōsistit regula iustitie fm ꝙ dictat lumen recte rationis. Et qm̄ deus tanq̄ iustus dꝫ esse emulator rectitudinis ꝛ iusticie ꝛ in subditis ꝛ in seipso. Hic est ꝙ homini leges imposuit iusticie: ad quas ipsum obligauit vt nullo modo liceret ipsum ipune ꝓtergredi. Uerba igitur decologi ꝑ modum obligationis debuerūt dari: qꝛ sic decebat diuinam iusticiam ꝛ equitatem: nec tm̄ decebat equitatem imo etiā eius maiestatem. Sicut enim decet summam maiestatem a creatura ratiōali omni reuerentia coli: sic etiā decet ꝙ rationalis creatura ad manifestationem illius summe maiestatis ꝑ obedientiaꝫ famuletur Et ꝓptera decuit ipm̄ imponere hoī leges ꝛ mandata obligatoria. Non solum autē decebat deū: sed etiam nobis expediebat tum propter glīam nr̄aꝫ augmētandam: tum propter pacem conseruandam: propter glīaꝫ vtiq̄ augmentandā qꝛ gloriosius est homini obtinere beatitudineꝫ ꝑ mer. ta quam sine meritis. Et qm̄ cū aliud redditur ex meritis: quodā modo homo qui meref obligat sibi retributionem: ꝛ magis decet hominem obligari deo: q̄ deuꝫ hoī. Hinc est ꝙ ad opa

per q̄ cõtingebat mereri debuit homo p̄ precepta obligari vt dum obligat⁹ obedirct in merito pficeret z ad maiorez cumulum grẽ peruniret. Alia est ratio propter pacem conseruandam q̄ tm̄ bonuz est (sic dicit augustin⁹) vt cetera pacẽ appetant. Pax aũt seruari non põt vbi homo vsurpat sibi qđ est alienum. Ideo vt pax seruaretur inter hoĩes: debuit deus mãdata homini tradere in quibus obligaretur ne qđ est alienum vsurparet: sed redderet deo z pxio qđ eis deberet ne alteri iniuriam faciendo pacem frãgeret z frangendo pacez ipse in se pacẽ amitteret: sic q̄ decuit verba decalogi tradi per dictũ obligatiõis precepti: tũ q2 deceñs erat ex parte dei: tũ quia expediens erat ex pte nostri. ¶ Ad auctoritatem a plo q̄ vult q̄ mandatũ incendit ꝯcupiscẽtiam Ro. vij. Dicendum q̄ illud veritatẽ habet: sed valde per accidens et occasionaliter. Ex hoc em̄ q̄ per legẽ erat peccati cognitio: cum per ipsam non erat gratie collatio: cõcupia incendbatur in vetitũ z hominem scientez fecit perpetrare peccatũ: ex hoc occasionaliter fiebat z ipsius cõcupiscentie incẽsio z peccati aggrauatio. Sed hoc nõ erat de presenti intẽtione ferentis mãdata: nec de ipsoꝝ obligatione mandatorũ. Nam dñs sic tribuit mandata obligatoria q̄ sp̄ fuit patus et promptus tribuere grãm adiutricez ad illa implenda. Vñ q̄ per mandatoꝝ obligationem augeret concupiscentia: hoc non erat ex ipsis mandatis: sed potius ex negligencia z culpa hominis. ¶ Ad tertium argumẽtum vero dicitur q̄ obligatio repugnat libertati peccandi: posse aũt peccare non est libertas nec pars libertatis. Et ideo dum obligatio mandati repugnat libertati malefaciendi libertatẽ non minuebat: sed poti⁹ augebat. ¶ Cõtra arguit sic liberalius dat aliqđ donũ qui dat sine onere q̄3 qui cum oneris impositione. Si ergo obligatio preceptorum magnum onus est z deus liberalissimus videtur gratiam z gloriam debuit dare homini: ita q̄ ipsum non obligaret ad aliquod mandatum. ¶ Dicenduz q̄ et si maioris libertatis sit ex parte dantis: non tamen est tante glorie z excellentie ex parte suscipientis. Et quoniã de⁹ in cõferendo premium non tantũ intendit sue libertatis manifestationem: imo etiam glorie nr̃e promotionez. Hinc est q̄ maluit nobis eternam beatitudinem per impletionem mandatoꝝ z meritum obediẽtie: q̄ȝ nullo merito precedente.

Secũdo querit. Utrũ

precepta decalogi obligent ad opa formata id est meritoria .i. Utrũ homo obligetur ad implẽdũ mãdata s̄m inclinationẽ charitatis. ¶ R̄nsio in ista q̄õne ẽ triplex modus dicendi. Prim⁹ nimis austerus. Scđs nimis remissus. Ideo bonauentura ponit aliũ modumqui est tenendus. Et respõdet sic q̄ Opa formata possunt dici dupliciter. Uno modo per exclusionem deformitatis peccati. Alio modo per impositionem dignitatꝭ meriti. Si primo modo accipiãtur opera formata sic vtrĩq3 ad opa formata obligant. Obligant em̄ ad vitandum omnia peccata mortalia. Si autem dicantur alio modo opa formata sic accipiuntur ꝓprie: z tũc distinguẽdum est in ipsa obligatiõe. Est em̄ obligatio absoluta z obligatio ꝯditionalis. Obligatio absoluta est qua q̄s simplr̄ ad aliqđ faciendũ obligatur: ita q̄ si illud nõ facit incurrit omissiõis reatũ. Obligatio vero ꝯditionalis est qua q̄s obligatur ad aliqđ faciendum: si vult ꝑuenire ad premiũ: et hec obligatio in eo q̄ omittit: nõ ĩducit omissionis petiñ: s3 ponit ĩplicite ꝯditiõis defectũ. Si igit loq̄mur de obligatiõe conditionali: mandata decalogi obligãt ad opa formata. Si q̄s em̄ vult ad vitaz ingredi: necesse est ex charitate seruare mãdata: q̄ quidẽ charitas ẽ meriti ꝑncipiuz. Si aũt loquamur de obligatiõe absoluta: tũc distinguẽdum est in ipsis mandatis: q̄ dupliciter cõuenit de eis loq̄. Aut

de eis in vnū collectis put hnt reduci ad mādata duo charitatis. Aut de quolibz p se sigillatim. Si de eis collectis invnū cū igitur cōtinuetur regula iusticie sm ordinem ad deum z ad pximū per quā excluditur omē pctm: sic ɔcedi pōt q obligāt ad aliqd opus formatū. Uel i se bz vñ exire possit in illud: vel in dispositione si nō bz vnde possit in illud exire: vel in dispositione siue p pparationē ad illud. tenetur enī hō sic mādata decalogi implere vt p ipsoz impletionem ppter locum ipsi grē: qua obtenta excat cū locus z tēpus est in opa meritoria adiplendo duo charitatis mandata. Si aūt loquamur de quolibz sigillatim z p se: sic accipiēdo proprie opus formatum. Hoc est opus meritorium: z loquēdo de obligatōe absoluta: mandata decalogi non obligant ad opera formata.

Tertio querit. Utrum

obligatio mandatoz decalogi attendit sm legem nature. Aut sm legem scripture. ¶ Sciēdū q triplex ē lex scz nature: scripte: z euāgelice ¶ Rñsio notādū q ē loq de mādatoz decalogi obligatiōe triplicit sm q est de ipa sufficiētia fidei: sm q articlos fidei ɔtingit credere triplr vi delz iplicite: explicite: z quosdā iplicite z quosdā explicite: sic z de pceptis decalogi itelligēdū est. Et sm istū triplicē modum. obligatio mādatoz decalogi respicit triplicē statū vicz statū nature istitute: statū nature lapse: z statū legs scripte Ita q statū legis scripte respicit simplr z explicite vl lucide vl distincte: sm q illa decē mādata a deo fuert pnūciata z scripta: statū vero nature lapse respicit obligatio decalogi iplicite sm duo pcepta iuris naturalis q natura sp dictabat: vicz q faceret alijs q sibi vellet fieri. Statū aūt nature instituite respiciebat quodā mō iplicite z qdāmō explicite. Quedaz enī sunt pcepta ordināria ad deū: qdam vero ad pximū. Ad precepta nāqz illa q ordinant ad deū explicite obligabat homo in statu nature instituite vbi idoneus erat z dispositus ad colendum deum integre z perfecte. Ad mandata vero que ordinant ad proximum obligabatur implicite: p eo q necessitas explicandi mādata illa: ortum habuit ex multiplici deordinatiōe que subsecuta est ex pria trāsgressione. Et illd colligi pōt ex eo q dr Eccī. xvij. loquēs de hois cōditione. Sēsu impleuit cor illoz z bona z mala ostēdit illis: posuit oculos ipoz super corda ipsorum zc. vsqz ibi Attendite ab omni iniquo: et mandauit illis vnicuiqz de pximo suo Ubi colligit explicita obligatio hominis respectu cultus diuini: z implicita respectu vitande lesionis ipsius proximi. Scdm hoc igitur patet q obligatio mandatorum decalogi radicaliter sequitur legem nature: sz qtū ad explicationez sequit legē scripture. Explicatio enī mādatoz plenaria decologi oportuna fuit sm statum pcti ppter obscuratiōnez luminis rōnis: z ppter obliquitatē volūtatis: qz enī volūtas corrupta: pmpta erat ad multiplicem deordinationē oprtebat eā regulari p multiplicia mādata. ¶ Rursus qm scriptura cordis iteriorz ppt pctm erat obnubilata: z hō q fuerat spūali mēte pditus: effectus erat sensibilis z carnalis: oportunū erat vt exterius legeret z itelligeret z audiret p sensus corporis ea p q posset in rectitudinē iusticie regulari. Et iō explicatio z distinctio mādatorum decalogi spectabat ad legē scriptā qūuis obligatio spectaret ad legē idē tā. ¶ Notādū q sicut dr de virtutibus q maneat in patria sm excellentiores z nobiliores vsus z actus. Sic cōcedi potest q adimpletio mandatorum decalogi salua erit in patria Multo tamen nobiliori et excellentiori modo q sit in via: sm q ibi excellentiori modo ordinabitur et ad deum z ad proximum. E secūdum q voluntas excellentiori modo erit ad bonum ordinata a malo remota. ¶ Nota.

q oia peccata capitalia in mandatis de/ calogi habet prohiberi. Nam superbia phibetur in adoratioe dei:z in honorifi/ catione proximi. Inuidia vero et ira in fuga homicidij. Accidia in sanctificatio ne sabbati Auaricia vero in prohibitio/ ne furti. Luxuria z gula sibi coniucta in prohibitione mechie z adulterij. Ubi p hibetur omnis coitus:z immoderata de lectatio carnalis.

Circa distinctio nem tricesimam octauã q̃/ ritur. Utrum essentiale sit mẽdacio esse falsum. ¶ No tandũ Mendaciuz est falsa vocis signi ficatio cum intentioe fallendi Hic sunt tres particule. Prima est vocis significa tio et ponit loco generis z est cõstructio intransitiua ibi id est vox significatiua. Ideo necessario ad mendacium nr̃m re/ quiritur vox. Dicitur nr̃m ad differẽtiã demonũ qui per conceptus suos aliquã do seipsos decipiunt. Secunda particu la est falsa: vnde anteq̃z aliqs dicat men daciuz requiritur et oz q illud qd dicat sit falsum:(et hoc se habet vt materialr) cum intentione fallendi: et hoc se habet vt formale. ¶ Primum correlariuz. Ali quis potest vere mentiri nullum tamen mendacium proferendo vel dicendo pe nitus. Patet qz aliquis põt verum dice/ re q putat eẽ falsum. Mentiri eñ nihil aliud est q̃ ire cõtra mentem: ergo aliqs potest mentiri z tñ non dicit mendaciũ: qz illud dictum in se est verũ. ¶ Scdm Licet aliquis possit vere mẽtiri dicendo verum: nũq̃z tñ potest dicere mendaciuz dicẽdo verum. ¶ Tertium Ad comple tam rationem mendacij duo necessario requiruntur scz q dictum pnunciatum sit falsum z proferens intendat decipere z fallere aliuz. Mẽtiri est (sm mgr̃m) lo qui cõtra hoc qd animo sentit siue illud verum sit siue non. ¶ Correlariũ. Om ne mendacium est falsum. Non aũt omẽ falsum est mendacium vt3 p3. ¶ R ñsio q dictum exterius prolatum comparatur ad intentionem dicentis siue proferẽtis z ad ipsam rem significataz. Et sm hoc sortitur dictũ illud ratione duplicis fal sitatis vel veritatis nam p comparationez ad rem dicitur verus sermo: per compa tionem aũt ad intentionẽ dicentis dr̃ ve rax. Sic etiã falsitas duplex est circa ser monem nam per comparationem ad rem (videlicet cũ non est adequatio rei z ser monis) dicitur sermo falsus per cõpatio nem vero ad intentionem dicentis cũ nõ est adequatio sermonis z intentionis di citur sermo fallax siue mendax. Quoni am igitur mendaciũ de ratione sui nois nominat ipsum dictum per cõparationem ad rem et ad ipm dicentẽ. Hinc est q ad cõpletam mendacij rationez duplex fal/ sitas cõcurrit. Una p comparationem ad rem z altera p comparationem ad intentio nem loquentis. Et hanc duplicem falsi tatem tangit augustinus in diffinitione mendacij cum dicit. Mendacium est fal sa significatio vocis cũ intentione fallẽ/ di. Prima autem falsitas tenet in mẽda/ cio rationez materialis. Scda vero rati onem formalis: z ab illa scda denomina/ tur quis mendax: ergo propter hanc du plicem comparationez quã importat ipm mendaciũ de ratione sui nois: necesse est ad eius completam rõnem concurrere p dictam duplicem differentiam falsitatis Mentiri autem dicit actum per compa tionem ad ipsum loquẽtem. Unde ad h q aliquis dicat mentiri: sufficit falsitas que concurrit ex discordia vocis z inten tionis. Et hoc patet ex ipsa diffinitione vocabuli. Qz mentiri est contra mentez ire. Contra aũt mentem vadit nõ solum ille qui dicit falsum scienter sed etiam q dicit verum qd putat esse falsum vñ mi/ nus importatur cũ dicimus aliquez mẽ/ tiri q̃z quãdo dicimus aliquẽ dicere mẽ/ dacium. Quamuis eñ intentio fallẽdi sufficiat ad hoc vt aliquis dicat mentiri

tamē nō sufficit ad plenā rōnē mendacij fm qđ dicit mgr in lra. Mēdaciū simplr ē aliqđ dictū in quo ē falsitas p ꝯparatoēꝫ ad rē ꝛ intētionē. Mēdaciū alicui ē illđ in q̄ ē falsitas solū q̄d ad intētionē. Mēdaciū ad aliqd ē illđ i q̄ ē flitas solū q̄d ad rē

Querit̄ secūdo. Utrū

eēntiale (.i. necessario) sit mēdacio eē peccatū. ¶ Notādū aliq̄ sunt act⁹ cōtingēter mali sicut blasphemare: odire deum querit̄ ḡ. Utrꝫ mentiri sit aliq̄n bonū vl̄ semp sit malū ꝛ pctm̄. ¶ R̄n. absꝗ dubio. O ē mendaciū ē pctm̄ ꝛ adeo ē ipsi mēdacio eēntiale eē pctm̄: vt nullo pacto: nullo fine: nulla dispēsatiōe nec humana nec diuina possit fieri bn̄. Et hoc dicit Aug⁹. expsse ꝛ nitit̄ mgr̄ pbare: ꝛ i hoc cōiter ꝯcordāt doctores sꝫ rōnē h⁹ est difficile assignare. Et ad h̄ possumus niti diuersimode. Una nāꝗ rō reddi pt̄ ex ei⁹ pte ꝯ qđ ē mendaciū. Mēdacium em̄ ē ꝯ ṽitatē: hoīcidiū ṽo ꝛ furtū ꝯ creaturā. ¶ Sunt ḡ tres modi dicēdi. Duo pmi nihil valēt. Terti⁹ mod⁹ ē isti⁹ doctoꝝ ꝙ duplr̄ dr̄ eē aliqd malū. Aut ex genere actus vt pote cū act⁹ transit sup materiā indebitā. Aut ex malicia intentiōis. Cū aūt transit act⁹ sup materiaꝫ indebitā hoc pōt eē duplr̄ vl̄ respectu di vel respectu pximi. Si respectu dei sic ē malū in se ꝛ fm se, nec vllo mō pt̄ bn̄ fieri sicut ē odire sūmū bonū ꝛ blasphemare deū. Si respectu pximi sic ē nocumētuꝫ inferre pximo in psona vl̄ in reb9: sic est malum in se ꝛ pt̄ aliquo fine bn̄ fieri: qꝛ pōt recta intētio superuenire ex dispensatione. Cū autē aliqd ē malū ex malicia intentiōis tunc siue sit respectu dei siue respectu pximi simplr̄ malū ē: ꝛ nullo fine pōt bn̄ fieri: qꝛ dicit pnatiōnē debiti finis. Un̄ facere h̄ maluꝫ eē bonū nihil aliud ē facere ꝙ aliqd eē sil' bonuꝫ ꝛ malum. Tale autē ē mendaciū. Nā mēdacium nō solūmō dic̄ malū ex h̄ ꝙ actus trāsit sup materiā indebitā sed etiaꝫ ex intentione indirecta. Qm̄ ad esse mendaciuꝫ ista duo ꝯcurrunt: vicꝫ dicer̄ falsum: ꝛ intentio fallendi. Et pmū ē malum in se: ꝛ pōt bn̄ fieri: ab eo q̄ ignorant dicit falsum. Rōne ṽo scdi est malū fm se ꝛ nullo fine pt̄ bn̄ fieri: nec circa ipsuꝫ pōt dispensari. Sicut nullo mō pōt bn̄ fieri ꝙ aliquis cognoscat aliena intētione adulterādi siue ipꝛobitate voluntatis. Cōcedendū est ḡ ꝙ eēntiale est ipsi mendacio esse peccatuꝫ: ꝛ ꝙ ipm mendaciū ē malum fm se sicut dicit aug⁹. qm̄ de rōne sui noīs icludit iordiatā itētioꝫ

Tertia questio Utrum

mendaciū sit pctm̄ mortale rōe sui generis. i. vtrꝫ oē mendaciū vl̄ qđlibet sit peccatum mortale rōne sui generalitatis. ¶ R̄n. ꝙ absꝗ dubio nō oē mēdaciuꝫ ē pctm̄ mortale imo ꝯtū ē de rōne sui generis. i. cōitatis indr̄ns ē pctm̄ ꝛ ad mortale ꝛ ad veniale. Et rō hui⁹ ē. qꝛ lingua posita ē in lubrico ꝛ facili⁹ ē loqui ꝙ facere. iō nō sepe pōderat̄ act⁹ lingue nec ponderari pt̄ facilr̄. pꝑter qđ dr̄ Jacobi iij. Qui nō offendit in ṽbo hic pfect⁹ ē vir; ppt̄ qđ etiā pctm̄ mēdacij nō ē gn̄aliter mortale. Sꝫ mortale fit rōne materie circa quā vt in materia fidei vl̄ morū: ꝛ rōne cōtēptus: sic̄ aliqs ꝯsuet⁹ non curās euitare: ꝛ rōne nocumēti in fama vl̄ reb9 tpalib9 ꝛ etiā rōne libidinis mentiendi. Libido ibi capit̄ p amore inordinato sicut isti magni bauitores q̄ faciūt mendaciū eē pniciosuꝫ ꝛ mortale. p. Et qn̄cunꝗ nulla istaꝝ cōditionū adest tūc ē pctm̄ veniale qꝛ non ē pctm̄ mortale nisi vbi libido interuenit ꝛ ꝯtēpt⁹. ¶ Ad id ps. Perdes oēs q̄ loquūt̄ mendaciū. Dicenduꝫ ꝙ sicut glo. exponit nō intelligit̄ h̄ dictū de mēdacio gn̄alit̄ sed fm vr̄iaꝫ mēdacij pniciosi. Un̄ distributio illa nō fert̄ ad ipm mendaciū sed ad psonas mētientes illo gn̄e mendacij. ¶ Ad illđ etiā Sapie. O s qđ mentit̄ occidit aiam. ꝛc̄ nō intelligit̄ de quolibet mēdacio sꝫ mē-

dacio pnicioso. ¶ Et si obijciat ꝙ augꝰ. exponit ꝙ qcunqꝫ mētit occidit animaꝫ Dicēdū ꝙ nec ibi intēdit augꝰ. describere ꝑ oibꝫ differētys mendacij: sed intelligens đ mēdacio pnicioso qđ est i doctrina religiōis dič ꝙ nllo pacto nullo fine pt qs mētiri: ꝗn occidat aiam suam.

Quarta questio Utrū

oīe mendaciū sit mortale viris pfectis ¶ Nō duplex ē statꝰ viroꝝ pfectoꝝ. q̄dā ē statꝰ pfectiōis exercēde vt pastores et plati. Aliꝰ ē statꝰ pfectiōis acqrende vt religiosi oēs de vtroqꝫ est qstio presens. ¶ Rñ. Est triplex modꝰ dicēdi in ista qōne. Primꝰ ē satis rōnal z tenet a multis: z ē ꝙ mendacia illa q̄ sūt venialia impfectis sūt etiā venialia i pfectis virꝭ. Et pbat sic. Ad nihil obligat aliđ religiosꝰ ꝙ alter xpianꝰ nisi ꝑ votū emissū sꝫ nō ꝑmittit ñ iurare siue dicere mēdaciū iocosum vl ociosū: g nllꝰ religiosus dicendo tale mēdaciū peccat mortalr. Sꝫ tñ qꝛ pfecti minorē hñt pnitatē ad mendaciū ꝙ imperfecti. Hinc ē ꝙ grauiꝰ peccāt. vñ Augꝰ nō vult ondere vt dicūt ꝙ oē mēdaciū sit mortale pctm̄ pfectis sed cum nullū mendaciū posset bñ fieri: magꝭ tñ indecēs ē z incōueniens circa impfectos ꝙ circa pfectos. ¶ Scđs modꝰ pōit duplicē pfectionē. s. religiōis z trāqllitatis De pmis pfectis nō intelligit Augꝰ. sꝫ de scđis. Iste modꝰ tñ reprobat ab isto doctore. ¶ Et ꝑpterea ē terciꝰ modꝰ dicēdi q ē istius doctoris ꝙ ad aliqđ obligat hō spāliter preter alios vl rōne voti emisse vl rōne officij ꝯmissi: vl rōne scandali alios inuitātis: vl rōne ꝯscie dictātis. Sic g dicamꝰ viros pfectos obligari ad nō mentiendū aliq genere pctī: cū h nō sit ex pcepto nec ex officio cōmisso: nec ex voto aut propt scādalū z ꝯsciētie vinculū. Propt ꝙ nota ꝙ quidā sūt perfecti publici: quidā st pfecti occulti. Uiris publice perfectis adhibet fides tāqꝫ cōfirmatoribꝫ vitatꝭ: z qm̄ mendaciū dephensū: facit vt hō alteri nō credat. Si viri pfecti mentirent iam nec ipis crederent nec aliquibꝫ z magnū ipi veritati fieret piudiciū: z daret alys occasio scandali. Et iō tales viri pfecti debēt habere ꝯsciam ꝙ ꝑ nulla re dicāt falsum scient qñ g dicūt peccāt mortalr: tū qꝛ faciunt cōtra ꝯscie dictamē. tum etiam qꝛ alios scandalizant actiue. Non sic autē homines scandalizant de his qui sunt imperfecti vel etiā de pfectis ocultis. Ideo tales nō sic obligant ad oē mendaciū vitādum. Et ē exemplū huiꝰ: qꝛ si quis ipugnaret fidē: licitū eēt impfectis fugere z latere: sed viri pfecti tenent stare z libere cōfiteri ne ꝑ ipoꝝ fugā z latitationeꝫ populus infirmꝰ cadat a fide. Uñ conscientia debet eis hoc rōnabiliter dictare. Pōt igit cōcedi fm Augꝭ. ꝙ viris pfectis quoꝝ perfectio publica est mēdaciū ꝙtūcūqꝫ puū iputat i mortale pctm̄ qm̄ propt scādalū vitādū dictare dꝫ eis ꝯscia nullatenꝰ esse mentiendū ne faciāt venire in ꝯtēptuꝫ. Et hoc videt sensisse Augustinus qui fuit precipuꝰ veritatꝭ amator: z ois vir qui veritatē amat vehemēt odit mendaciū. Unđ dꝛ Ecci. Potior ē fur ꝙ assiduitas viri mēdacis Uide ante oppositum auctoritates Augustini. Et nota opinionem Scoti pulchrā z tenendam.

Quinto queritur. de

ipiꝰ mendacij diuisiōe. Diuidit em̄ Augustinꝰ z mgr̄ mendaciū ꝑ tres dr̄ias pmas vicꝫ inofficiosū: iocosū: z pniciosum Perniciosū ē qđ ordinat ad nocēdū alicui siue in mēte cū aufert xtutes eo mō q pñt auferri siue in corpe siue in bonis fortune: siue in bonis honeste fame: z h mendaciuꝫ sp est pctm̄ mortale. ¶ Rñ. Notādū ꝙ cū mendaciū habeat ꝑ forma z ꝯplemēto intentiōꝫ fallendi fm intentiōꝫ ipius mentientꝭ hꝫ in spēs diuersificari. Mentiens aūt aut intendit pdesse aut delectare aut ledere: fm ꝙ in/

tendit ꝓdesse ē mendaciū officiosum: ſm qd intēdit delectare ē mendaciū iocoſū: ſm qd intendit ledere ē mendaciū perniciosū. Ledere aūt pt aliqs dupl'r. Aut dāno tpali: aut dāno ſpūali. Et ſi ledit dāno tpali. h pōt eē dupl'r. Aut ſimpl'r ledit aut ita ledit vnū q alteri prodeſt. Et ſm h ſunt tres dr̄ie mēdaciꝫ pniciosi quaꝝ vna cōſiſtit in eo genere mendaciꝫ q quis mentit in doctrina religionis: ꝛ h qd facit ad nocumētū boni ſpūalis: ſcꝫ fidei. Alia dr̄ia cōſiſtit in hoc vt mendacium ſimpl'r obſit. Tertio ꝓo dr̄ia conſiſtit in h q mendaciū ſimpl'r non obeſt ſed alicui prodeſt alicui obeſt. Si vero qs mentit vt delectet ſic ē mendaciū iocoſū. Et h pōt eſſe dupl'r. Aut vt delectet alterum. et ſic eſt mendaciū ſimpl'r Aut vt delectet ſemetipm in mentiēdo ꝛ ſic eſt mendaciū libidinoſuꝫ. Si vero quis mentit vt proſit alteri: aut mentit vt ꝓſit in rebus: ꝛ ſic ē vna dr̄ia mēdaciꝫ officioſi. Aut ꝓſit in ſanctitate ꝛ caſtitate mentis: ꝛ ſic ē tertia. Aut vt proſit in ſalute ꝛ vita corpis: ꝛ ſic ē alia. Et ſic pꝫ q tria ſunt genera mendacioꝝ q̄ in octo ſubdiuidunt membra. Tā mala eſt priuatio alicuius boni alicui quātum erat vtile illud bonum.

Circa triceſimaꝫ nonā diſtinctionē queritur Vtꝝ omi piurio coueniat adeſſe mendaciū. i. vtꝝ omne piuriū ſit mendaciū. ¶ Notādū q piuriū ſic pōt deſcribi. Eſt temerariū ꝛ inordinatū iuramentū. Primo ponit iuramentū loco generis. Scdo inordinatuꝫ ad dr̄iaꝫ veri iuramēti ꝛ liciti. ¶ Iuramentū aūt ſic deſcribit a iuriſtis. Eſt affirmatio vel negatio de aliquo ſacre rei affirmatiue firmata. ¶ Sciendū q ad hoc q aliquod iuramentum ſit licitum: oportet q habeat tres cōditiōes. Primo oportet q ſit veritas ex pte rei vl' ex pte intētiōis ſi ſit de futuris. Scdo oportet q habeat iuſticiā. i. honeſtuꝫ ꝛ licitū: qꝛ omne iuramentū qd ē de aliq̄ iniuſto et inhoneſto ē illicitū. Tertio optet q fiat cū iudicio. i. diſcretiōe ꝛ debitis circumſtanciꝫ. Jō oē iuramentū qd fit ſine diſcretiōe eſt illicitū licet obliget ¶ Nota duplex ē iuramentū: qdā aſſertoriū aliud ē ꝓmiſſoriū. Primū ē ſp de pteritis ꝛ pn̄tibus: quoꝝ eſt determinata veritas Scdm ē illd quod eſt de futuris: quorū nō eſt determinata veritas. Et iſte due ſpecies aſſimilant duabus ſpeciebus ſophiſmatibꝫ ſcꝫ poſitōi ꝛ petōi. Iuramētum promiſſoriū vocatur ab iſto doctore obligatoriuꝫ licet nō ſit obligatoriū. Iuramentum autem promiſſorium ſic deſcribitur a Scoto. Eſt aſſertio dicti humani quod ipſum ſit verum vltimate. Aſſertio capit ibi pro affirmatiue vl' negatiue ꝛ non proprie pro affirmatiue dicti homini loco materie: q ſit verum ponitur loco differentie formalis ꝛ vltimate. qꝛ ſm Apl'm. Finis ois ꝯtrouerſie ē iuramentū. Jō dicit vltimate: qꝛ qn̄ hō iurat nō debet vlteriꝰ ꝓgredi. Iurare em̄ eſt inuocare deum in teſtem. Jdo qn̄ aliqs dicit: deꝰ eſt mihi teſtis: eſt vera iuratio. Magiſter autem ſic diffinit iuramentū dicens q iuramentum ē mendacium iuramēto firmatū: propter iſtaꝫ diffinitionē fit ꝓma q̄ſtio. ¶ Rn̄. Triplex modus dicendi. Primꝰ modꝰ nō ē tenendus: qꝛ ſequit mgr̄m ad lr̄aꝫ: quia ſm Augu. cuꝫ homo iurat q putat eſſe verū ꝛ tn̄ ē falſum temere iurat. ¶ Aliꝫ dixerunt q non omne periuriū eſt mendacium: pro eo q non ſolūmodo cōtingit incurrere crimen piuriꝫ propt ꝟitatis defectū: vꝫ etiā ꝓpter defectū iuſticie ꝛ iudiciꝫ. Jdeo ſi quis iurat aliquid facere qd ē illicitū ipo facto ē piurꝰ. Et ſimiliter ſi quis iuret ſine diſcretione. ¶ Sed inſtantia iſta que fert magis videtur habere locum in iuramento obligatorio id eſt promiſſorio q̄ in iuramento aſſertorio. In illo em̄ proprie reperit

iudiciū ꝛ iusticia: ꝛ iō ad hec remaneat qō. Utꝝ oē piuriū qd opponit iuramēto assertorio sit mēdaciū cū sit ꝟitati ꝯtrariū. ¶ Propterea tertio adbuc pōt respōderi ꝙ sicut patuit i pcedenti distinctiōe. Aliqd ē mendaciū simplr ꝛ ſm rationē ꝯpletā. Aliqd ē mendaciū ſm qd: vicȝ ꝗtuȝ ad ipius mendacij materiam Aliqd ē mendaciū ſm qd ꝗtū ad ipius mendacij formā. Mendaciū ſm qd ꝛ ſȝ formā. ē qd hȝ falsitatē in voce ꝛ intētōe Mendacium vero ſm quid ſm materiā est qd hȝ falsitatē in voce sȝ nō i itētiōe. Mendaciū ſm qd ꝛ ſm formā ē qd hēt falsitatem in intentiōe sed non in voce. Cū ḡ querit vtꝝ piurium oppositū iuramento assensato vniuersalr claudat in se mendaciū. Dicēdū vl large capiat ꝛ sic ꝯcedit: vl stricte ꝛc̄. vide textum.

¶ Nota ꝙ pꝛohibet piuriū in scdo pdicamēto pme tabule inq̄ꝫtū p ipm piurium facit qs ꝯtumeliā sūme ꝟitati assumēdo eā inuanū dū assumit eā ad ꝯfirmatōeȝ falsi sciti vl falsi opinati vl etiam dubij

¶ Adhuc aduertendū ꝙ sicut ꝯscia erronea in moribꝰ nō excusat factū iniusticie: sic estimatio falsa in his que credunt nō excusat iuramentū falsum.

Querit secūdo. Utrū

oīe piuriū sit pctm̄. ¶ Dicendū ꝙ absqꝫ dubio piuriū ē malū nō solūmō in se: sed etiā ſm se. ita ꝙ nullo mō pt bn̄ fieri piuriū loquoꝛ inoꝛdinatū ꝛ temerariuȝ Rō aūt hꝰ ē duplex. Una propt hoc ꝙ piuriū plerūqꝫ claudit in se mendaciuȝ: qd ē ſm se malū. Alia ꝟo rō ē gn̄alis: qꝛ oīs piurās ꝯtumeliā fac sūme ꝟitati dū eā adducit ad eiꝰ ꝯfirmationē ad qd nō deberet assumi: ꝛ iō qꝛ nō tm̄ deoꝛdinat hoīeȝ ad pximū sed etiā deoꝛdiat hoīeȝ ad deū: inde ē ꝙ semp est malū. Et in solutiōe pmi argumenti Adeo em̄ ē nomē dn̄i terribile ꝛ venerabile ꝙ nullus debȝ eū in testimoniū assumer nisi nouerit qd loquat. Un̄ ignorantia nō excusat i tali iuramento. Hoc em̄ debȝ vnusqsqꝫ scire ꝙ nō debet iuramento aliqd firmare nisi de illo sit certꝰ. Un̄ si talis igret rē deq̄ iuret hoc ipō scit se male iurare si eam iuramēto affirmat: ꝛ iō n̄ excusat a culpa

Tertio querit. vtrum

omne piuriū sit mortale pctm̄. ¶ Rn̄. ꝙ piuriū duo dicit vicȝ iuratione ꝛ inoꝛdinationē. Est em̄ piuriū iuramētuȝ indebitū ꝛ inoꝛdinatū. Iuratio āt triplx est. Quedā ē deliberata ꝛ solēnizata. s. qn̄ testes iurāt supꝛa scā dei euāgelia in iudicis pn̄tia. Quedā ē delibata sed nō solēnizata qn̄ qs i oculto iurat aliqd ex deliberatiōe intendēs illd p diue ꝟitatꝫ testimoniū ꝯfirmare. Quedā aūt ē nec deliberata nec solēnisata sic qn̄ qs iurat in cōi ſmone nō attēdens que inuocat ꝛ ad qd: sed ex q̄dā ꝯsuetudine. ꝛ ſm h piuriū pōt cōmitti triplr. Nā si cōmittat circa iurationē deliberatā ꝛ solēnizatā sic ē graue pctm̄ ꝛ enoꝛme. ita ꝙ reddit hoīeȝ infamē. Si ꝟo cōmittat circa iurationē nō solēnizatā nec deliberatā: sic nō ē pctm̄ moꝛtale sed veniale ꝓpter h qd ling in lubꝛico posita ē Si ꝟo cōmittat circa iuratiōȝ deliberatā lȝ nō solennizatā. Scotꝰ dicit ibi ꝙ isto mō ē pctm̄ moꝛtale sine distinctōe. Iste tn̄ doc. bonauen. distinguit. qꝛ aut deliberat de dicto ꝛ iuramēto. vtꝝ vicȝ dictū sit veruȝ ꝛ vtꝝ sit iuramētū ꝯfirmādū ꝛ tūc si piurat moꝛtalit peccat. aut deliberat ꝺ dcō tm̄ vtꝝ sit veꝝ. nō tn̄ de iuramēto supaddito ꝛ tūc pt eē veniale pctm̄. Ualde tn̄ cauendū ē: qꝛ veniale illd ē piculosū ꝛ mltū appꝛopinq̄t ad moꝛtale pctm̄. Cōcedendū ē igit ꝙ nō oē piurium ē moꝛtale pctm̄ sic illud qd nō est deliberatum.

Querit quarto. Utrū

licitū sit iurare p deū ꝛ nō peccare. q̄daȝ fuit opio. s. manicheoꝝ ꝙ oē iuramtū ē illicitū ꝛ ꝓsūpserūt hoc ex ꝟbo dn̄i. Mathei. v. Et ex eo qd ꝺꝛ Iaco. v. q̄ verba male intellexerūt Cōtra hos dic Augꝰ ꝙ iuramētū nō fuit ꝓhibitū propt se sed

ppt vitādū piuriū iste etiā error venit ex manifesta igrātia: qr nescierūt itelligere q aliū sensū facit negatio pposita signo vñ z aliū sensū facit postposita. Prepositā ei fac eqpollere pricari negatie: postposita suo contrario. Unde non offert dicere non oīs homo currit et omnis hō nō currit. Dñs aūt nō dixit oīno nō iurabis: sz nō iurab oīno. Vñ nō phibuit oēz iuratiōez: sz phibuit q nō eēt oī no: z sine oi cā iurādū. Et iō isto errore abiecto tā q̄ irrōnabilit pnicioso: pcedēdū ē q licitū ē iurare p deū et h̄ cōit tz vniuersitas fideliū: qz tñ nō ē sic licitū q̄n aliquo mō possit eē illicitū. Dubiū ē iter doc. Utrū iurare p deū dicat actū bonū in genere: aut actū idifferētē: z sunt opioniōes due satz pbabiles: qz vltia q̄ dicit q iurare p deū de se sit indifferens vide ibi in solutione vltimi argumenti.

Quinto querit. Utrū

iurare p deū licite. i. seriose z cū discretione factū sit licitū appetēdū. ¶ Rñsio dicēdū q nō: z h̄ est ppt occasionē mali ad iūctā. Et ē sicut sicut affluētia diuiciaruz qz distrahit hoiez ne cultui dei intēdat: nō eē in appetitu: sz possit licite z meritorie possideri. Sic etiā intelligēdū est circa ipm iuramentū. Et ppterea btūs Jacobus dicit nolite iurare nō solū ostēdes vitādū eē actū iuratōis sine cā sz etiā affectū. Vñ etiā monemur circa actū iurationis pter pīculū piurij vitare ꝯsuetudinē: vitare etiā actuz pter necessitatē: z vitare affectū. Et ad iuramētū nō dz q̄s ire vltroneus. i. volūtari⁹: sz coact⁹. Et hui⁹ sil'e pōt reddi in ꝯsidētia platōis: q̄uis eñ bonū sitz licitū alijs pesse. Nō tñ est appetēdū sz poti⁹ fugiēdū: z ad illud dz ho trahi q̄si inuit⁹: qz cū amat platio frequēter ē rō supbiēdi: z quodāmō apostatandi z recedēdi a deo. ¶ Ad auctoritatē dñi: z iacobi. Dicēdū q nō phibetur actus iste qz malus ē sz qz occasio ē mali: nec phibet vl'r sz ne q̄s iuret irreuerent.

Sexto queritur. Utrū

liceat iurare per aliqd creatū. ¶ Rñsio Dicēdū q iuramētū assertoriū dupl'r hz fieri. Qdā p ipzecationē q̄ddā p ipius veritatis testimonij inuocatōez. Per imprecationē aūt iurat cū dr vt viuat fili⁹ me⁹ vl p̄r. Hoc est dicere nisi ego ipleuero q pmitto: vel nisi ipleuero qd iuro nō viuat fili⁹ meus vel p̄r meus. Et in hac forma iurādi creatura ad testificādū nō iuocat sz poti⁹ ipi creatori oppignorat: sz q dic aug. z hoc q̄dē ē licitū qz q̄uis oīs creatura sit ipsi⁹ creatoris: tñ bonū vl' solatiū q ex ipsa creatura pcipim⁹ z a deo nob ꝯcessuz ē: tā q̄ nrm oppignorare possum⁹: z iō licita est hec forma. Licet h̄ iuramēti gen⁹ sm q dic aug. in lr̄a sit grauissimū. Illō vero iuramētū sit p veritatis ipius testimonij inuocationez: q̄n aliq̄s iurat p aliquē ad iuocādū illū in testē Pōt aūt creatura dupl'r aduocari in testimoniū. Aut sm se. Aut inq̄tū ē vestigiū veritatz diuine. Si sm se hoc mō nō sz qz sic crederet q aliqd diuinū essz in ea rōne cui⁹ dicti veritas possit p hmōi testimoniū ꝯfirmari. Scdo mō vero inq̄tū in ea relucet vestigiū diuine veritatis: licitū est iurare p creaturā. Hoc eñ nihil aliud est q̄ iurare p eū q in creatura relucet: z tūc nō venerat q̄s creaturā sz creatorē. Vñ sicut honor q exhibet imagini refert ad pthotypū. i. ad exēplar pmū sic dicit Dam. Ita hoc mō iuratio facta p creaturā refert ad ipaz creaturaz actorē. ¶ Sz ꝯ pi⁹ pp. xxij. q. i. Si q̄s p capillū vl' caput di iurauerit si i eccl'iastico ordine est deponat si laic⁹ anathematizet. Dicēdū q h̄ canō loquit ꝯ illos q credebāt deū sm diuinitatē hēre caput vel capillos z tales erāt blasphemi. Aut certe ꝯ illos q irreuerēter nomināt mēbra xp̄i z quodā exq̄sito mō iurādi diuidūt ipm q̄si mēbratim qz valde rationabil'r sunt arguēd z redarguendi.

Septio querit. Utruz

ille q iurat falsum p lapidem sit piurus. ¶ Rñsio dicēduz q sic sm q dicit aug.

qm̄ iurās ꝑ lapidē aut intendit ipsi lapi
di reuerētiā exhibere aut actori lapidis.
Si lapidi intendat reuerentiā exhibere
dupl'r peccat si vero actori lapidis tunc
absq; dubio ꝑiurat: qꝛ ipsi creatori lapi
dis ꝯtumeliā facit tñ nō eius ꝑ effectum
creature intellectū assumit in vanū. Si
q̄s tñ nō seriose iuraret: sed quodāmō lu/
dere intendit: nō est dicēdū ꝑiuriū: qꝛ iu/
rare nō intēdit: sȝ poti⁹ ludere. Est tñ ta
lis mod⁹ loquēdi satꝫ reprehēsibilis ꝛ ca
ueri dȝ a virꝫ ꝑfectꝫ ꝛ eē a bonis religiosꝭ

Octauo queritur. Utrū

obligatio ꝯhaꝭ ꝑ iuramētum dolosum.
¶ Notandū iuramētū ꝓmissoriū est qua
druplex dolosum. Coactū. Cautū ꝛ ca
rēs oīb⁹ istis scȝ dolositate ꝛc̄. Dolosum
est cū aliq̄s iurat aliq̄d facere: ꝛ tñ in ip̄o
actu iurādi itēdit oppositum. Et oē tale
iuramentū est pctm̄ mortale. Incautuȝ
iuramētū ē illud qđ trāsit sup indebitaȝ
materiā simil'r ꝛ illicitā vl' trāsit sup ma
teriā q̄ lȝ essȝ de se licita ē tñ illicita ma/
teria iuramēti. Ut si q̄s iuraret occide/
re aliquē vel fornicari qꝛ est de materia
illicita. Et q̄cūq; iurat hoc mō siue intē
dit h̄ facere siue nō peccat mortal'r. Se
cūda ps dicit vel trāsit sup materiā. Si
cut si q̄s iurat nūq; intrare religioneȝ: qꝛ
est licitū secularib⁹ nō itrare religionem
Iurare tñ de hoc est pctm̄ mortale. Et
de isto ē qō p̄ns. ¶ R̄nsio triplex est mo/
dus dicēdi. Prim⁹ modus dicēdi est. Iu
ramētū dolosum simpl'r obligat. lȝ intē/
dat aliū decipe nec aliquo mō excusaꝭ ꝑ
cordis fraudulētiā ꝛ i isto latere sūt dn̄i
iuriste. Sed dn̄i theologi ꝛ illi q̄ sunt de
scd̄o mō dicēdi dicūt q̄ obligatō iuramē
ti est obligatoria sicut obligatio voti et
m̄rimonij. Iō videꝭ alijs dicēdū q̄ sicut
m̄rimoniū nō est verū nisi intersit iterior
consensus nec est votū obligatoriuȝ nisi
sit intētio obligādi. Sic etiā nec ip̄m iu/
ramentū dolosum dicēdū est: esse simpl'r
obligatoriū in quo q̄s sic iurat: vt tñ ꝑ il
la v̄ba seip̄m obligare nō intēdat. Et ꝓ/
pterea sm̄ istos distinguiꝭ. Duplex forū
vicȝ forꝫ ecc̄lie: ꝛ forꝫ cōsciētie. Scd̄m fo/
rum ecc̄lie iuramētū tale est obligatoriū
in foro dei q̄ iudicat sm̄ secreta conscie ꝛ
sm̄ veritatē: iste q̄dē nō obligaꝭ: qꝛ nō vo
luit obligare seip̄ȝ qꝛ tñ dolose iurauit ꝛ
nomē dei inuanu assūpsit statim in actu
ipso cōmisit crimē ꝑiurij nec reportat cō
modū de malicia: qꝛ apud deū ex illo iu/
ramēto iudicaꝭ dign⁹ pena eterna Uñ si
veniat ad p̄niaȝ est ei grauis p̄nia iponē
da: ꝛ sanū ꝯsiliū ē ei dicēs: vt merito cul/
pe sibi iponaꝭ ꝛ iuramētū cōpleat i quo
ꝓximū decipe intēdebat. lȝ nō possit sibi
ꝓbari in facie ipi⁹ ecc̄lie. ¶ Ad illud ysi/
dori. Quacūq; arte v̄boꝝ q̄s iuret de⁹
accipit sicut ille cui iuraꝭ intelligit. Di/
cēdū q̄ h̄ dicit nō qꝛ ipse de⁹ ad h̄ putet
hoīem obligatū: sȝ qꝛ ex hoc q̄ ille nō in/
tēdit iurare sicut ille itēdebat recipe de⁹
q̄ h̄ reqrebat ex veritate ꝛ iusticia repu/
tat ip̄ȝ obligatū ad penā vl' pōt ille sm̄o
causal'r itelligi vt dicaꝭ q̄ de⁹ sic accipit
et sic vult accipi ab ipsa ecc̄lia: ꝛ sic vult
etiam iudicari.

Nono queritur. Utrū

oē iuramētū coactū sit obligatoriū ¶ No
tādū duplex ē coactō q̄dā ē simpl'r. Alia
est sm̄ q̄d. Pria est illa q̄ aliq̄s necessitaꝭ
simpl'r ad agēdū vel volēduȝ aliq̄d sic q̄
nō possit in oppositū. Et isto mō ipossibi
le est volūtatē cogi humanā ad actū vo/
lēdi: etiā ab ipso deo: qꝛ de se est rex. Et
de ista nō est h̄ ad ꝓpositū. Coactio sm̄
q̄d est illa q̄ aliq̄s metu maioris mali vel
ꝑiculi facit illū actū ad quē inducit. Ut
mercator icidēs in latrones timēs ne oc
cidaꝭ ab eis ꝓmittit cētū scuta: ꝛ iste me
tus cadit in ꝯstātē virū nunq; tñ metus
alicui⁹ pene dȝ inducere cōstātē virū vt
peccet mortaliter. Et si sic inducatur nō
est cōstans vir. Quādo ḡ queriꝭ de iura
mēto coacto. Utrū omne iuramētū ꝛc̄.
¶ R̄nsio q̄ sunt scd̄o mō dicēdi satꝫ pro

babiles. Ultimus tñ pp̄ter reuerētiam beati aug. tenet. Excusatio a tāto est qñ aliqs minus graue peccat faciēdo aliud q̄ si faceret illud libere: vt si qs cogeret facere fornicationē z facere latrocinium minus graue peccaret lz mortalr peccaret q̄ si libere faceret. Uñ duplex est forum videlicz ecclie z diuinum ita q̄ obligatio iuramenti coacti econtrario se habet obligationi iuramenti dolosi respectu hui⁹ duplicis fori. Nā in foro ecclie iuramētū coactū non est obligatoriū: cū q2 ecclia presumit q̄ iste qui coacte iurauit non iurauit voluntate implēdi iuramentum: sed potius euadendi periculū: tum q2 etiaz ille qui iurare cōpulit: cum maliciose z dolose processerit nullu3 ius acquisiuit nec de malicia commodu3 reportare debuit. Unde nullu3 habet ius repetendi. In foro autem dei Juramentum coactum obligatorium est quia cū deus aspiciat voluntatem interiorem: et voluntas non possit cogi coactione sufficienti sed inducente: et ita voluntas coacta: voluntas fit: iudicat deus tale3 hominem obligari. Et ideo in foro conscientie fm theologos consulendu3 est ei q̄ sic iurauit (nisi relaxationem inueniat) iuramentum implere. Et hoc dico si iuramentum illud fuit respectu rei licite. ¶ Nota in prima solutione primi argumēti. Si qs (ait doctor) coactiōe inducēte cogat vt votū emittat vic3 vt in periculo mortis existens a dño liberet nō videtur absurdum dicere eum esse obligatu3

Decimo querit. Utrū iuramentum incautum sit obligatoriu3

Juramentū autem incautum dico q̄ vergit in exitum malum vel in exitum min⁹ bonū. ¶ Notandum q̄ multipliciter cōtingit iuramentum esse iuramentum incautum. Primo modo quando iuratur aliqd qd vergit simpliciter in salutis detrimentū. Sicut cū aliqs iurat se facturū aliqd qd nō pōt sine pctō mortali cōsummari. Scdo mō dr iuramētū esse incautū cū qs iurat aliqd q̄ vgit in salut3 sue dispēdiū z pfectōis ipedimētū vt puta cū iurat qs se nūq̄ intraturū religionem. Tertio mō dr iuramentū incautū cū qs iurat aliqd in oēm euētū qd vno casu cōtingente vergit in salutis dispēdiū Alio casu cōtingēte vergit in salutis pfectū. Sicut cū iurat aliqs se nūq̄ recepturū prelationē: qd qde3 est in salutis dispēdiū si vtilis sit z canonice eligat: et a maiore si iniūgat. tunc aūt vergit in salutis pfectū si sit psona vtilis sibi z alijs ad statu3 illū pmoueri. Si g̃ loq̄mur de iuramēto incauto. Primo mō sic absq̄ dubio nō ē licitū nec obligatoriū: imo q̄ ip3 obseruat cōmittit pctm. Si vo loq̄mur de iuramēto icauto. Scdo mō sic nec ē licitū nec obligatoriū: lz ipm obseruare nō sit pctm: q2 nō est pctm nō intrare religionē: graue pctm tñ est iurare se nūq̄ assensurū ad gradū pfectōis: q2 in h̄ qdā mō ipugnat ipi⁹ iusticie pfectiōe3 z spūs scti inspirationē. Si vo loq̄mur de iuramēto. Tertio mō sic vno casu cōtingente est obseruādū: vic3 qñ vergit in salut3 pfectū. Alio vo casu cōtigēte ē illicitū z nō obseruandū: videlicet cum in salutis detrimentum vergit.

Circa distinctionem quadragesimam queritur. Primo de differentia que assignatur penes radicem Assignatur aūt dria hec penes radicē fm aug. q̄ lex vet⁹ radicabat in timore: z lex noua in amore. ¶ Notādū q̄ duplex ē lex. Quedā est natural z ē regula iusticie oīb9 vētib9 rōne naturalr insita q̄ pcipit fieri q̄ sit fiēda z phib3 2ria Alia ē lex positiua hūana z regla iusticie vētiū rōs oīm dictās aliqd fieri sub taxatione alicui⁹ pene. Alia ē lex diuia z ē regla iusticie eterna pcipiēs aliqd fieri sub pena pene etne. ¶ Ad qōnē Rñdet p vnā distinctionē et duo dicta. ¶ Distinctio. Cū cōpamus has leges adinuicē hoc pōt esse dupl. Uno mō fm statū cōc3. Alio

mō ſm ſtatū ſpālis perſone. ¶ Primū dī ctū. Si compamus has duas leges ſm ſtatū ſpālis pſone ſic nō eſt dr̄ia qꝛ multi in lege euangelica ducunt̃ ſpū timoris. ꝛ econtra multi in lege veteri ducebant̃ ſpū amoris vt patet de dauid moyſe ꝛ ſic de aliis ſanctꝭ. ¶ Scōm dictū. Si com paremus has duas leges ſm ſtatū cōem ſic dr̄nt iſte due leges: qꝛ lex moſaica re/ ſpiciebat ſtatū imꝑfectiōis: ꝛ ideo duce/ bant̃ ſpū timoris. Lex vero noua ꝛ euan gelica reſpicit ſtatuꝫ ꝑfectionis. Sicut dr̄ Math. vi. Eſtote ꝑfecti ſicut pr̄ vr̄ ꝑ fectus. Jdeo dr̄ lex amoris: lex vet⁹ erat lex occidens: lex noua eſt lex viuificans.

Secūdo queritur. De dr̄ia q̄ aſſignat̃ penes effectū. Uicꝫ qꝛ lex vetus erat lex occidēs: lex vero noua eſt lex viuificās: ꝛ hec dr̄ia accipit̃ ab ap̄lo ij. corinth. iij. vbi dicit Lr̄a occidit ſpūs aūt viuificat. ¶ Rn̄det̃ ꝑ duas diſtincti ones ꝛ duo dicta. ¶ Prima diuiſio mul/ tipliciter dr̄ aliq̄d iuſtificare. Uno mo/ do effectiue: ꝛ ſic deus ſolūmodo dr̄ iuſti ficare. Scdō mō formaliter: ꝛ ſic gr̄a dei dr̄ iuſtificare: qꝛ informat ipſam aīam ex pellēdo obliq̄tatē peccati ꝛ culpe: ꝛ dādo certitudinē iuſticie. Tertio mō dr̄ aliq̄d iuſtificās nō ſolū in hitu verūetiā in effe/ ctu. Et ſic charitas iuſtificat ſiue fides q̄ op̄t̃ ꝑ charitatē. Quarto mō dr̄ aliq̄d iuſtificās in ipſi⁹ iuſticie exercitatione ꝛ vſu: et hoc mō mādata dei in q̄bꝰ iuſticia exercet̃ iuſtificare dicūt̃ qn̄ mō debito ob ſeruant̃. ¶ Scd̄a diſtinctio duplr̄ pōt i/ telligi lex vetus. Uno modo ſm ſenſum lr̄alē. Alio mō ſm ſenſum ſpūalē. ¶ Pri/ mū dictū lex vet⁹ vt capiebat̃ ſm ſenſuꝫ lr̄alē occidebat. Et hoc eſt intelligendū occaſione accepta: qꝛ de ſe nō occidebat. ¶ Scdꝫ dictū. Sicut lex noua viuificat ita lex vetus ſm ſenſum ſpiritualē viuifi cabat tunc temporis.

Tertio querit̃. De diffe rentia legis euāgelij q̄rtū ad dr̄iaꝫ antiq̄ leg̃. Dr̄ eni moſaica lex eſſe grauitatis lex. Et lex euāgelica dr̄ eē lex ſuauitatis ¶ Rn̄det̃ ꝑ vnā diſtinctionē. Et tria di cta. ¶ Diſtictio: triplr̄ ē loq̄ de iſtis dua bus legibꝰ. Aut rōne p̄ceptoꝝ obligātiū Aut rōne affectōnū mouētiū. Aut rōne ſacroꝝ adiuuantiū. ¶ Primū dictū. Si loq̄mur d̄ hys duabꝰ legibꝰ rōne p̄cepto/ rū obligātiū. Dicēdū qꝛ in antiq̄ lege tri plicia erāt p̄cepta. Quedaꝫ erāt p̄cepta moralia: ꝛ ſunt decē p̄cepta: q̄ etiā bem⁹ in lege noua: ꝛ iſto mō nō dr̄nt: qꝛ etiā in lege euāgelica tenemur ea obſuare. alia erāt p̄cepta cerimonialia Et iſto mō lex vet⁹ erat grauior ſine cōpatiōe qꝫ ſit lex euāgelica: qꝛ vt dic̄ Rabiſalomō bn̄ ha/ bebat ſexcēta p̄cepta cerimonialia Alia erāt p̄cepta iudicialia: ꝑ q̄ erāt ſbditi iu/ dicibꝰ. Et iſto mō lex euāgelica vt ē tra/ dita a xp̄o leuior ꝛ facilior ē qꝫ ſit lex ve/ tus qꝛ xp̄s nulla iudicialia precepit licet ſm decreta ꝛ leges pl̄ima ſūt qꝫ i lege ve/ teri. ¶ Scōm dictū Si cōpem⁹ iſtas du as leges rōne affectionū mouētiū ſic leui us ē euāgeliū xp̄i qꝫ fuerit lex moſaica: qꝛ ad obſuātiā leg̃ euāgelice amor nos mouet Mathi. xi. Jugū eī meū ſuaue ē ꝛ on⁹ meū leue. Sꝫ ad obſuātiam legis moſaice timor erat affectio mouēs. Ut pꝫ Exod. vij. vbi dr̄ qꝛ man⁹ moyſi erāt g̃ues. ¶ Tertiū dictū Si cōpem⁹ iſtas leges adinuicē rōne ſacroꝝ adiuuātium. Sic mlt̄o leuior ē lex euāgelica qꝫ mo/ ſaica: qꝛ ſacr̄a illi⁹ leg̃ mlt̄ū hēbāt pōde/ ris: ꝛ parū hēbāt de efficacia ꝟtutꝭ. Eꝫ eſt in ſacr̄is noue legꝭ qꝛ magnā hn̄t vtili tatē ꝛ parū de pōdere. Ad laudē ꝛ gl̄iaꝫ illi⁹ q̄ ē via veritas ꝛ vita: q̄ cū. p. ꝛ. ſſ. vi. ꝛ reg. vn⁹ deus in ſecula.

Expliciūt nōnulla reportata ſup ter/ tiū ſn̄iarū doctoꝝ ſeraphici ſancti bone uēture ordinis ſacri minoꝝ de obſeruan tia ſub pſ̄idētia Reuerēdiſſimi mg̃ri fra tris ſtephani brulefer eiuſdeꝫ ordinis ſa cre theologie pfeſſoris ſcotici alme vni/ uerſitatis pariſieñ. metis gallie cōportata

Reportata admodum lucida sup sancti Bonauenture quarto sniaꝝ Reuerendi mgri fratris Stephani brulefer ordinis minoꝝ sacri eloquij ꝓfessoris clarissimi Parisiens Scotici feliciter incipiunt.

Irca principiū q̄rti sniarum sancti Bonauēture doctoꝝ seraphici. ¶ Notādum ꝙ omnes sacrarū litterarum interpretes: ⁊ sacre theologie professores asserunt ꝙ sacra theologia est quedam copiosissima apotheca in qua inuenit omnis homo quicquid est ei necessarium ⁊ vtile ad aīme salutē ⁊ eternā gloriā cōsequendā. ¶ Nā primo inueniunt ibi decem decalogi mandata: q̄ sunt ad vitaꝫ eternā necessaria ¶ Secūdo eq̄ssima xp̄i ꝯsilia q̄ tutissime sunt ad vitā eternā ꝓmouentia. ¶ Tertio saluberrima sacra expiantia hoīeꝫ viatorē a sordibꝫ pctōꝝ ¶ Quarto premia gloriosa ⁊ beatifica: viatorē ad amorē dei alliciētia ¶ Quinto tormenta horribilissima: hoīeꝫ superbum ⁊ cōtumacē a pctīs retrahentia: qꝛ ip̄a cōminatᷣ malis mala innumerabilia q̄ oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hoīs ascēderūt: sicut ⁊ ecōtra promisit ⁊ p̄parauit infinita ⁊ inexcogitabilia bona suis sanctis ⁊ seruitoribꝫ. Hec nō docet grāmatica nec logica nec philosophia sed sūmus theologus deus ea christianis ⁊ electꝭ reuelauit ꝑ sacrā scripturā. Et sic pꝫ ꝙ sacra scp̄tura ⁊ theologia ē copiosissima apotheca sufficiēs ad sanitatꝭ ꝯ̄uatōꝫ ⁊ morbi sanatōꝫ. vñ Chrys. sup Mat. xxij. In sacra scp̄tura ⁊ theologia iueait ignorās qd addiscat inuenit cōtumnx quid timeat: laborans quo ꝓmiet: pusillanimis quo nutriatur: famelicꝰ ꝯuiuiū: vulneratꝰ remedium: impinguatꝰ refrigeriū. ¶ In ista auctoritate tangunᷣ septē statꝰ hominū. Primo ignorantiū. Scd̄o ꝑtinaciū ⁊ superboꝝ. Tertio iustoꝝ. Quarto incipientiū cū pusillanimes suauibꝫ verbis ⁊ doctrinis debeant nutriri. Quinto perfectorum. Sexto lapsoꝝ. septimo ꝓficientium cū dꝛ: impinguatꝰ refrigeriū quia cū ꝓficientes agitanᷣ multis tētationibus ibi inueniunt refrigeriū ⁊ ꝯsolationē. Unde dīc Hugo de archa noe in p̄mo libro. Sacra scriptura liber ē vite. cuius origo eterna: cuiꝰ visio incorpalis: eētia: cuiꝰ cognitio vita: cuiꝰ scriptura indelibilis: cuiꝰ aspectus desiderabilis: cuius doctrina facilꝭ: cuius scīa dulcis: cuius ꝓfunditas inscrutabilis: cuiꝰ verba innumerabilia: vnū tñ verbū sᷣ oīa scꝫ charitas. Naꝫ oēs sacre scripture ad hoc tendunt vꝭ deducāt nos ad amoreꝫ dei. ecce ꝟbum vnū. Amor eī dei vsqꝫ ad ꝯtēptū sui faciunt ciuitatē dei. Sic ecōuerso amor sui vsqꝫ ad ꝯtēptū dei faciunt ciuitatē diaboli (vt dicit Augu). Ille tenet quicq̄d latet: q̄cq̄d pꝫ in diuinis sermōibꝫ q̄ charitatē ꝓuat in moribꝫ.

Irca distinctionē primā (que ē de sacroꝝ institutione querit primo. Utrū sacra debuerūt institui. ¶ Sacramētū ꝺm Scotū) ē signuꝫ sensibile gratiā vel effectū dei gratuitū ex institutione diuina efficacit significās vel rep̄sentans ordinatum ad salutē hominis viatoris. ¶ In hac diffinitiōe sex ponunᷣ particule. Prima ē signū: ⁊ ponitur loco generis. Secunda sensibile tanq̄ꝫ fundamentū illiꝰ signi: qꝛ in diffinitionibꝫ relationū debet poni fūdamētum ⁊ terminꝰ vt additamēta ⁊ ē sensus Sacramentū ē signum. i. ē relatio signi ad signatū fundata in aliquo sensibili.

Tertio ponitur etiã termin⁹ qui ẽ gra/
tia dei vel effectus dei gratuit⁹ corporꝫ
xp̃i in sacro altaris: qd est gratuit⁹ dei
effectus. Quarto ponit͛ ex institutione
diuina ad dr̃iaꝫ alioꝝ signoꝝ naturaliũ
ꝛ etiã institutoꝝ ab homine. Dicit͛ q̃nto
efficaciter.i.veraciter certitudinalr̃ ꝛ.p
nostice rep̃sentãs ad dr̃iam equiuoci et
dubij. ¶ Unde signũ ẽ duplex.s. verax
ꝛ certum ꝛ vniuocum. Aliud est signum
incertum ꝛ dubium ꝛ equiuocũ:qd.s.in/
differenter potest habere significatum
ꝯcomitans vel nõ: vt emittere saliuam
ab ore sup barbã quia huiusmodi ẽ sig/
num furie sed nõ certũ:vt pꝫ de Dauid
Signũ certũ ẽ qd semp signat suum si/
gnatũ si nõ sit impedimentũ in suscipiẽ
te:ꝛ sic capit͛ hic cum dicitur efficaciter
signãs. ¶ Et illud signũ ẽ triplex.quod
dam ẽ signum rememoratiuũ respectu
preteriti:vt imago alicuius sancti. Ali/
ud ẽ demonstratiuũ respectu presentis
vt signum pendens ante tabernã. Ter
tiũ ẽ signum pronosticum ꝛ ẽ respectu
futuri qualia sunt signa nr̃a sacramen/
talia:quia sacramentũ non ẽ signum re/
memoratiuũ quia in eo qui baptizatur
nunq̃ȝ fuit gratia. Nec ẽ demonstratiuũ
quia cũ in actu fit applicans non ẽ gra/
tia:sed signat͛ q̃ in vltimo instanti ver/
borũ erit gratia in suscipiente vl͛ effect⁹
dei gratuit⁹. Ideo sacramentũ ẽ signũ
pronosticum. Et dicit͛ efficax:quia cum
deus omnipotens ꝛ veracissimus promi
serit ecclie q̃ dabit gratiã suscipientibꝫ
sacramenta ineffabiliter:ita sit. Et pos/
set dari exinde de aliq̃:de cuius veritate
non dubito sed credo veracissimũ. Si
postq̃ȝ fui eius inimic⁹ in signũ reconci/
liationis mihi manũ p̃beret:hoc esset si/
gnũ efficax recõciliatiõis: qꝛ ordinasset
illud signũ. Sexto dꝛ ordinatũ ad salu/
tem:vbi tangit͛ finis sacramentoꝝ:quia
finis sacramẽtoꝝ in presenti ẽ salus gra
tie ꝛ in futuro glorie. ¶ Primũ correla/
rium. In statu glorie nõ erunt sacramẽ
ta cum sint principaliter instituta ad de
lendũ pctã ꝛ sananda vulnera viatoris.
¶ Secundũ. Si Adam nõ peccasset sꝫ
stetisset in statu innocentie non fuissent
instituta sacramẽta:quia nisi fuissꝫ mor
bus nullũ institutum fuisset medicamẽ
tum. ¶ Tertium. In inferno nulla sũt
sacramenta:quia sacramẽta ordinãtur
ad salutẽ hominis viatoris:sed dãnati
nõ sunt amplius viatores. ¶ Quartuꝫ
In purgatorio nulla sunt sacramenta:
qꝛ nõ sunt ibi hoies viatores. ¶ Quin/
tum. Sacramenta ecclie solũ ordinant͛
p ecclia militante ꝛ p hominibꝫ viatori
bus. Unde ecclia militans ẽ oĩm ꝯgre/
gatio fideliũ viatoꝝ. ¶ Notandum q̃
viator purus dicit͛ ille qui nõ habet pre
miũ beneficũ sibi possibile de lege ꝯmu
ni:ꝛ ẽ in statu merendi ꝛ demerendi aut
põt esse de lege ꝯmuni. Per hoc qd dici/
tur:qui nõ habet p̃miuꝫ beneficũ: exclu
dunt͛ beati:per hoc qd dicit͛ sibi possibi/
le de lege cõmuni: excludunt͛ damnati.
Per h̃ aũt qd dicit͛ in statu ẽ merendi ꝛ
demerendi excludunt͛ exñtes in purga/
torio. Per h̃ qd dicit͛ aut põt esse:exclu/
dunt͛ furiosi ꝛ puuli ꝛ hmõi carẽtes vsu
rationis. Ex isto correlario tria sequun
tur dicta. Primũ. Nõ omnis viator ẽ in
statu merendi vel demerendi:vt pꝫ ð eo
qui ẽ in pctõ mortali. Secũdũ. Omis
homo viuẽs vita mortali põt mereri vl͛
demereri si vtat͛ rõne. Tertiũ dictum.
Quãuis demereri sit semp fugibile a
viatore tñ p infinitũ tempus mereri nõ
ẽ eligibile ſm rectã rationẽ ab hoiẽ via/
tore qꝛ semp esset in via ꝛ nunq̃ȝ in ter/
mino. ¶ Sextũ correlariũ. Homo volẽ
do nõ mereri põt mereri ꝛ aliquãdo me
retur:vt patet de Paulo qui cupiebat
dissolui ꝛc̃. vbi nõ poterat mereri. Et ð
Helya qui orabat deum vt mereretur.
ꝛ sic de alijs. ¶ Notandũ etiã q̃ duplex
ẽ debitum scꝫ obligatiõis quo quis tene
tur ꝛ obligatur alicui:ꝛ sic de⁹ non põt
esse debitor ipi creature nec cuiuscunq̃

sed ipsa creatura obligatur ei. Aliud est debitum cögruitatis: z sic debuerunt sacramenta institui. Item aliquid potest institui a deo per modü precepti z obligationis. Alio mö per modü consilij et salubris monitionis. Et hoc modo consilia xpi sunt instituta: z quicunq; nö facit ista instituta non peccat mortaliter. ¶ Prima propositio. Non omnia sacramenta instituta sunt a deo p modü precepti z necessarie obligationis: vt sacramenta cöfessionis: extreme vnctionis: et matrimonij quo ad omnes: nec sacramentum ordinis z eukaristie quo ad ei⁹sum ptionë: z quantum ë de precepto dei: secus ë de precepto ecclie. ¶ Scda propositio. Sacramentü baptismi z sacramentum penitentie sunt instituta a deo per moduz obligatiöis necessarie: cetera autem sacramëta sunt instituta a deo per modü consilij z salubris exhortationis. De sacramento baptismi patet Johannis. iij. Nisi quis renat⁹ fuerit. Ubi dicunt omnes doctores q; baptismus fluminis ë necessarius ad salutë omnibus cessante impedimento. De sacramento penitentie ë certü q; necessarium ë ei qui p⁹ baptismü cecidit in peccatum mortale. Unde Luce. xiij. Nisi penitentiä egeritis omnes simul peribitis.

Ad questiones respondetur.

Ponendo tres conclusiones. ¶ Prima cöclusio. Institutio sacramentoz deü decuit. Hoc ë: decens fuit z congruü q; deus institueret sacramëta. Primo em decuit dei misericordiä: quia homo gratiä male seruabat propter volütatis vertibilitatë. Ideo instituit deus sacramenta ad que homo recurrës gratiam recuparet: z ideo misericordie magne fuit sacramenta instituere: maxime qz nö ad remissionë culpe tm verüti ad remissionë pene faciüt. Secundo decuit dei iusticiä: qz cü sit iustuus exigebat aliquam humiliatöez per quä homo ad reconciliationë z gratiä se disponeret vt quando homo peccauit: iustum ë q; penitentiä faciat. Tertio decuit eius sapiëtiam. Sümë em sapientie ë in his inuenire remediü que fuerüt occasio lapsus vt sicë homo per lignü cecidit: ita per lignü remediü salutis inueniret. Et quia homo occasionë lapsus a visibilib⁹ sumpserat: decuit diuinä sapiam in eisdë remedium inuenire. ¶ Secunda pclusio. Institutio sacramentoz nobis egrotis expediebat. Primo ad nri humiliatiöm quia sicë per vim irascibilë homo ë pronus ad elationë: ita decës fuit instituere sacramenta ad sui humiliatiöez: vt ë sacramentü penitëtie. Scdo ad nri eruditionë: quia ceci eram⁹ z ignorabam⁹ viam salutis Ideo instit uta sunt sacramëta. Tertio ad nri exercitationë: quia sicut homo erat z ë fastidit⁹ quo ad pcupiscibilem vim vt non saperent ei spiritualia: ita pgruum fuit instituere sacramenta ad sui exercitationë z excitandü animü nrm ne posset fastidiuz generari vel tediü. ¶ Tertia pclusio. Licet non fuerit necessariü a deo institui sacramëta necessitate ineuitabilitatis: tñ fuit necessariü necessitate pgruitatis. Pria ps patet: qz de⁹ nö obligauit potëtiä suam sacramentis sed deus pöt conferre gratiam suä sine sacramëtis de potëtia sua absoluta. Et hoc ë qd dicit magister in littera. Secunda pars patet sup. Nota q; facienti qd in se ë nunq; de⁹ deficit et nec ë apud deü acceptio personarum Ideo pöt dici q; possibile ë de qualibet secta aliquos saluari in sensu diuiso: qz quicunq; infidelis viuens fm legem naturalem: z vnü credens rectorë mundi q ë deus: z querens ab illo perseueranter sibi dari noticiam veritatis: indubitanter illä deus pferret ei vel per se: vel per angelum: vel per hominem: quomodo sue prouidentie placuerit vt baptisetur et si non baptismo fluminis tamë ei nö deerit baptismus flamis: cui⁹ sacerdos

summus ē administrator. Et h̄ quia nō
alligauit deꝰ potentiā suā sacramentis:
ꝛ ille erga que ꝑdicta fiunt ē verꝰ xp̄ia/
nus. ¶ Notanduȝ ꝙ sacr̄m matrimonij
fuit institutū. Primo ꝓpter officiū natu
re scȝ ad ꝓcreandā prolē propt̄ honoreȝ
diuinū. Scđo propt̄ ꝯcupiscētiā vitan
dā. Et licet anteꝗ̄ Adam peccasset fue
rit institutū: tñ ꝓprie nō fuit sacramētū
matrimonij: qꝛ nulla erat ꝯcupiscentia
vitanda. ¶ Notandū ꝓterea ꝙ in gene/
rali septē sūt sacr̄a. Vñ versus. Abluo
firmo: cibo: peniteo: vxor: ordinat: vngit
Cū igit̄ dꝛ abluo: notat̄ sacr̄m baptismi
qđ est sacramentū incipientiū. Sacra/
mentū aūt cōfirmatiōis notat̄ cū dicit̄:
firmo. ꝛ illud ē sacr̄m militantiū. Cum
vero dꝛ cibo: notat̄ sacr̄m eukaristie: qđ
est sacr̄m proficientiuȝ. Cū dꝛ peniteo:
notat̄ sacr̄m penitentie qđ est sacr̄m defi
cientiū ꝛ resurgentiū. Cū dꝛ vxor: nota
tur sacr̄m matrimonij in adiutorium et
remediū ꝯtra ꝯcupiscentiā. Cū autē dꝛ
ordinat: notat̄ sacr̄m ordinis: qđ est sa/
cramentū docentiū alios pugnare. Ul
timo vero dꝛ vngit: vbi notat̄ sacramen
tum extreme vnctionis: qđ est sacramen
tū exeuntiū. ¶ Nota finalit̄ ſm Augu.
Maius ē iustificare impiū ꝗ̄ creare ce/
lum ꝛ terrā. Cū eñ deus iustificat impi
um creat gratiā: que creatio fit ꝑ omni/
potētiā ꝛ est maius: qꝛ postꝗ̄ hō lapsus
est reddit se indignū. Et nota ꝯtra in/
gratos pctōres recidiuātes ꝙ cū sit ma/
ius iustificare impiū ꝗ̄ creare celū ꝛ ter
ram: qñ tantū beneficiū ꝯtēnunt et de/
struunt demeritorie per pctm̄ mortale:
maximā iniuriā faciūt deo: ꝛ sibi dānuȝ
inferunt: ꝛ se dignos efficiunt nunꝗ̄ a
deo releuari.

Querit̄ secundo Utrū
significatio sit de essentia siue integrita/
te sacramenti. ¶ Notanduȝ ꝙ duplex ē
significatio scȝ Actiua ꝛ est relatio rei si
gnantis ad rem significatā. Alia ē passi
ua que est relatio rei signate ad rem sig/
nificatā. Et q̄stio ē ð significatōe acti/
ua. Et vtraꝗ̄ significatio est duplex .s.
voluntaria ꝛ natural̄. Volūtaria est q̄
attribuit̄ signo signāti ex institutōe vo/
luntarie: vt circulus ante tabernā signi/
ficat vinū venale. Naturalis aūt est illa
q̄ attribuit̄ signo signati nō ex institutio
ne volūtaria: sed ꝑ naturā suā represen/
tat illud qđ significat vl̄ signatū: vt qñ
videt̄ fumus naturalit̄ significat̄ ꝙ ibi
sit ignis ¶ Notandū ꝙ duplex est signi
ficatio scȝ equiuoca ꝛ vniuoca. Equiuo
ca est relatio signi signantis essentialit̄
ꝛ indifferent̄ plura et diuersa signata vt
canis respectu canis latrabilis: siderꝭ ce
lestis ꝛ piscis. Uniuoca est relatio signi
signantis ad vnū primū sigantū qđ so/
lum importat ꝛ sub eadē rōne. Sacra/
mentū igit̄ est signū vniuocū qꝛ detmi/
natur ad signandū grām ꝗ̄tū est ex se.
¶ Correlariū. Signū equiuocū nō est
certū sed dubiū: sed vniuocū semꝑ ē cer/
tum. ¶ Itē signū ſm Tulium est qđ se
offert sensui: aliquid aliud relinquēs in/
tellectui. In hac diffinitiōe multum re/
stringitur signū: qꝛ ſm hanc nihil est si/
gnum nisi sensibile: nec pōt ꝯuenire bru
tis animalibꝫ: nisi dicat̄ itellectui vl̄ fan
tasie. Uel dic ꝙ signare est aliqđ intel/
lectui rep̄sentare. Ex quo sequit̄ ꝙ oīs
res pōt esse signū: qꝛ q̄libet est rep̄senta/
tiua sui in intellectu: ꝛ si non possumus
q̄libet rem intelligere: hoc est ex par/
te nr̄e infirmitatis: ꝛ nō ex ꝑte rei: et ista
significatio est naturalis. Unde signuȝ
certū et verax est qđ semꝑ ꝛ infallibilit̄
habet suū significatū secū: vl̄ ꝑcedenter
ꝑ signo rememoratiuo: vl̄ cocomitant̄
ꝑ signo demōstratiuo. vel ꝯsequent̄ pro
signo pronostico: ꝛ hoc nisi ponat̄ obex
ꝛ impedimentū ex ꝑte illius cui tale sig
nū applicat̄. Signū incertū ꝛ dubiū est
ꝙ qñꝗ̄ habet suū signatū cōcomitāter
ꝛ indifferenter, quandoꝗ̄ suū oppositū.
¶ Nota ꝙ differt aliquid esse ð essencia

alicuius: et esse idem essentialiter alicui. Illud enim est de essentia alicuius quod includitur in eo in primo modo dicendi per se: vel quod est de diffinitione quidditatiua eius. Illud autem est idem essentialiter alicui quando identificatur realiter et essentialiter cum illo vt propria passio. Et ille modus dicendi habetur ab Augustino. xiij. de trinitate: dicente quod memoria et intelligentia et bonitas sunt vna vita: vna mens. Nam potentie anime non sunt essentia anime: sed distinguuntur formaliter ab anima. ¶ Ad propositum: questio nostra intelligitur. Utrum significare sit de essentia sacramenti ita quod significare non sit essentialiter idem cum sacramento: sed inclusum quidditatiue cum eo. ¶ Tertio et diffinitiue terminus declarandus est sacramentum. Unde sacramentum (secundum magistrum) est inuisibilis gratie visibilis forma: vt eius imaginem gerat et causa existat: ibi forma ponitur loco generis: et tamen valet sicut similitudo quedam extrinseca representans ipm signatum visibilis. i. sensibilis. Imago ponitur pro similitudine vt sicut corpus exterius lauatur: ita interiora mundantur in sacramento baptismi. Et causa existat: ibi tangitur efficacia ipsius sacramenti. Sacramentum autem secundum Scotum (qui inter doctores melius diffiniuit) est sacre rei signum Hoc modo aqua benedicta est bene sacramentum: quia signat ablutionem peccatorum venialium. Hugo autem in primo libro de sacramentis parte nona: cap. iij. sic diffinit Sacramentum est aliquod materiale elementum ex similitudine representans ex institutione signans et ex sanctificatione gratiam continens inuisibilem et spiritualem. Vide warlion. Prima particula est corporale elementum foris sensualiter propositum. i. applicatum vt fit in baptismo. ibi tangitur materia sacramenti. Capitur tamen ibi elementum large pro quocunque corporali sensibile siue sit sensibile elementum purum siue mixtum. Ista tamen predicatio est materialis et non formalis prout diffinit Scotus.

Ad questionem respondetur per talem propositionem. Sacramentalis medicina de sua integritate habet significationem secundum certam et vniuocam: vt supra Et pro ista propositione sunt argumenta ante oppositum. Ratio autem huius est (vt credo) quoniam sacramentalis medicina est sufficiens medicamen: quia igitur homo lapsus non tantum lapsus est in pronitudinem concupiscentie: sed etiam in cecitatem ignorantie. Ideo vt in vtraque curetur per sacramentum non tantum debet habere sacramentum gratuitum quid sed etiam mysticum: et ita figuratiuum et significatiuum. Per ista signa sensibilia ducimur in cognitionem inuisibilium. Rursus quia est sufficiens medicina de se fert secum preparatorium suum. Unde sicut medicina corporalis disponit hominem vt ei sit salutifera non prodest nisi preparetur suscipiens: sic necesse est fieri spiritualiter: et quoniam fides disponit hominem vt ei sint salutifera sacramenta vt motus fidei per exhibitionem signi vt requirat signatum: et hoc disponit ad curationem. Ideo tanquam medicina efficax et sufficiens sacramentalis medicina habet significationem de sua integritate: et ita essentialiter loquendo sacramentum est signum. ¶ Item sacramenta non sunt signa rememoratiua nec proprie nec improprie signa demonstratiua secundum Scotum: sed sunt signa pronostica probatur. Omne signum efficax respectu sui significati est signum pronosticum. Sed omne sacramentum est signum efficax respectu sui significati: ergo omne sacramentum est signum pnosticum: probatur maior. Omne signum efficax respectu significati est respectu futuri. Sed omne sacramentum est signum efficax respectu significati sui: ergo omne sacramentum est signum pronosticum. Minor probatur. quia signum efficax est quo posito ordine nature: sequitur suum signatum: vel posterior duratione. Unde de ratione signi efficacis est quod precedat natura vel duratione suum signatum. patet

etiã oĩa signa ꝑ allegoriã ⁊ improprie eẽ rememoratiua. Nõ video aũt ꝙ possint esse signa demonstratiua nisi capiendo p̃sens large

Tertio querit̃. vtrum sacramẽta sint gratie cõtentiua. ¶ Gratia gratis data ẽ aliq̃d additũ essentiali b⁹ naturalitatib⁹ creature rõalis iuuãs ⁊ p̃parans ipaꝫ ad habendũ gratiã gratũfacientẽ: vel aduersum eius si iã habeat. Contentiuũ est illud qđ ẽ aptũ natum continere. Est autẽ triplex cõtinentia. scꝫ cõseruatiua ⁊ localis: alia ẽ subiectiua: tertia signatiua ⁊ figuralis. Cõseruatiua ⁊ localis ẽ illa qua locatũ continetur in loco suo ipo cõseruante. Isto modo vinũ continet̃ in vase. Continentia subiectiua ⁊ formalis ẽ illa qua aliqđ subiectũ cõtinet suũ accidẽs sibi realiter ⁊ formaliter inherens: vt paries dicitur cõtinere albedinẽ scꝫ subiectiue et formaliter. Cõtinentia signatiua ⁊ figuralis ẽ illa qua signũ signat suũ signatũ contineri ab aliquo. Illo modo circul⁹ pendẽs ante tabernã cõtinet vinum scꝫ signatiue ⁊ figuraliter. Et de istis continentijs est questio presens. Circa duas primas errauerũt antiqui doctores: qui dicebant sacrã cõtinere gratiã sicut vas vinũ qđ ẽ falsum vt patebit. Uel etiã ꝙ grã formaliter inhereret sacramẽtis ⁊ signis ipis sicut albedo in pariete: ⁊ isti peius dixerũt. ¶ Nota ꝙ nõ ẽ possibile etiã per potentiã diuinã ꝙ accidẽs mere spũale insit alicui corporali inhesiue ⁊ realiter: sicut nec accidẽs corporale põt informare aliquid mere spũale. Iõ grã nõ põt inherere sacramẽtis: sed bñ de⁹ faceret illã assistere sacramẽtis ipis sic corp⁹ xp̃i assistit specieb⁹ sacramẽtalib⁹ Resolutio questionis secundũ mentem magistri ⁊ sancti Bonauenture. ¶ Propositio. Gratia nõ conti̇et̃ aliquo modo in ipis sacris ẽentialr̃ tanꝙ aqua in vase vl̃ medicina in pixide: imo hoc intelligere ẽ erroneũ. Sed dicuntur continere gratiã: qꝛ ipa signãt: ⁊ quia, nisi sit defectus ex pte suscipientis in ipis inuenitur gratia ⁊ semꝑ confert̃: sic intelligẽdo ꝙ gratia sit in anima nõ in signis visibilib⁹ sacramẽti: ⁊ pro tanto dicuntur vasa grẽ. Possunt etiã dici vasa ratione alia: qꝛ sicut qđ ẽ in vase nõ ẽ de ipo: nec ex ipo sed ab ipo haurit̃: sic grã nõ est a sacramentis: nec de sacramentꝫ sed orit̃ a fonte eterno: ⁊ ab illo hauritur: ab ipa anima de ipis sacramentis. Et sic quis recurrit ad vas cum requirit liquorem: sic querenti liquorem gratie ⁊ nõ habẽti recurrendũ ẽ ad ipa sacramẽta: vt pꝫ. Nullus eñ põt melius domare passiones suas corpales ⁊ carnales ꝙ̃ deuote ⁊ reuerent̃ ⁊ timorate sumere sacrm̃ corporis xp̃i. Hec ẽ opinio magistri. Et sic patet responsio ꝙ sacrã nõ sunt ꝯtentiua grẽ scꝫ ꝯtinẽtia ꝯseruatiua ⁊ locali: nec formali sed signatiua ⁊ figurali.

Quarta questio tres ĩ se habet questiões ⁊ sunt argumẽta pro ⁊ ꝯtra ad quãlibet qõnẽ vt pꝫ in textu. Primo queritur Utrũ sacramenta sint gratie effectiua: hoc est querere. vtrum causent grãꝫ effectiue ¶ Gratia ẽ forma nobis collata a deo sine meritis gratũfaciens habentẽ: qꝛ grã reddit habentẽ charũ deo ⁊ opus ei⁹ bonũ reddens: id ẽ meritoriũ: sic diffiniebat̃ grã antiquit⁹ Magistri Parisieñ. dicunt ꝙ est forma cõtra magistrũ sententiaꝝ qui nõ ponebat aliquã formã creatã ⁊ inherentẽ anime nostre: sed dicebat ꝙ spũssanct⁹ per se habitabat in nobis rõnalibus creaturis collata a deo. Ex h̃ sequitur.

Solutio questiõis presentis. ¶ Propositio. Ista tria scꝫ effectiuũ: causatiuum: ⁊ productiuũ habẽt se per ordinem. Effectiuum eñ est ens productiuũ alicuius effectus in genere cause efficientis: ideo tm̃ valet effectiuũ

sicut causa efficiens. Causatiuum autẽ est ens productiuũ alicuius effectus in genere alicuiꝰ per se cause siue formalis siue finalis: siue material. Productiuũ vero est aliqua res potẽs producere aliquod producibile: ⁊ istud producibile ẽ bene in diuinis. Unde actus ⁊ potentia in diuinis non differunt: quia idem est in deo generare ⁊ posse generari. ¶ Propositio. Omne effectiuuꝫ est causatiuũ sed non econtra: ⁊ omne causatiuum est productiuũ sed nõ econtra: vt patet ex diffinitionibꝰ eorum.

Secũda questio. Utrũ sacramenta sint causa efficiens gratie.

Iste questiones se habent per ordinem quia si sacramenta nõ sint causa efficiẽs gratie queritur. Utrum ad minus sint causa disponens ad gratiã. Iste autem questiões nõ sũt de causis materiali: formali ⁊ finali sed efficiente. ¶ Notanduꝫ ꝙ gratia dicitur operans inquantũ gratificat animam: ⁊ dicitur cooperans eadem gratia inquantum dirigit ⁊ inclinant ad opera meritoria Ut dr̃ operãs quando inclinat ad actũ interiorem elicitum: ⁊ dicitur cooperans respectu actuũ ¶ Notandũ infra per ꝙ triplex est causa efficiens scꝫ proprie effectiua: disponens ⁊ sine qua non. Causa efficiens proprie effectiua est illa que dat esse suo effectui ipm vere pducendo in genere cause efficientis. ¶ Correlarium. Hoc modo pater ẽ causa filij ⁊ deus omniũ rerũ. Causa efficiens disponens est illa que vere producit aliquam formam disponenteꝫ ad vltimum effectum: siue principalem effectum: sic tamen ꝙ non attingit vltimuꝫ effectum. ¶ Correlariũ. Isto modo generatio hominis est causa disponens respectu anime rationalis: quia producit formã proprie organicam corporis humani que disponit ad animã rationalẽ. Et hoc modo intelligitur questio secũda scꝫ vtrum sacramentũ aliquod in suscipiente causet dispositiones ad grãm gratum facientẽ: vt pote in sacramento baptismi: effectus proprius eius est ablutio corporis baptizati ad quam deus producit gratiam. Causa efficiens siue qua non est illa que necessario requirit ad ipm principalem effectum vl ad esse effectus. licet ipm non producat vere neqꝫ aliquid est disponens ad ipm principalem effectum. ¶ Correlarium. Hoc modo vnio anime cum corpore põt dici causa sine qua non: ⁊ ẽ minime causa ⁊ improprie: tamen reducitur ad causaꝫ efficientem. Et de ista est etiã questio.

Tertia questio que ratione huius questionis mouetur ẽ Utrum in sacramentis sit aliqua virtus p quaꝫ influunt in ipam animã.

Declaratio terminorum Anima a natura sua ẽ tanqꝫ tabula nuda: depingibilis tamen scientijs et virtutibus. ¶ Quid sit virtꝰ moralis in secundo Ethicorum dicit esse que habentem perficit: ⁊ opus eius bonum reddit. Uirtus autem effectiua (ꝺ qua ad propositum) est ratio agendi ⁊ pducendi effectum ipi agenti. ¶ Propositio In omni agente est id quod causat: Et id quo causat: vt ignis in se est id quod causat: ⁊ calor id quo causat. Uel ẽ illd principiũ quo agens agit. Item principiũ ratio ⁊ virtus idem sunt. Uirtꝰ autem adhuc ẽ duplex scꝫ naturalis ⁊ spiritualis. Uirtus naturalis ẽ vltimum de potentia: vt ignis ẽ producere ignem quia prio calefacit: deinde producit ignem. et de ista non est questio. Uirtꝰ spiritualis est aliqua ratio agendi immediate infusa a deo in aliquo quo possit exire in effectum. Et de ista ẽ questio vltima. ¶ Nota Augu. in. iiij. de trini. Sacrm est id in quo sub rebus visibilibus virtus diuina salutẽ nr̃am secretiꝰ operatur. Gratia dei gratum faciens est quidam

habitus supnaturalis a deo immediate infusus i natura itellectuali per quē ipa creatura intellectualis ē dignavita eterna: chara z grata deo: sponsa dei z filia Et dicit habitus loco generis. Dicitur supnaturalis ad differentiā omniū habituū acquisitoꝝ siue intellectualium siue moraliū. Et dicit supnatural: qꝛ excedit oēm vtutē creature: quia illā nulla creatura pōt creare: ꝗuis possit acquiri per deuotā oratione z diligentē ꝑparationē. In natura intellectuali ponit ad denotandū subiectū ipius grē qd est natura intellectualis: z in hoc notatur gratie nobilitas: ꝑ quā etiā ibi denotantur effectus grē: qꝛ deus ordiauit nullū acceptare in amiciciā nisi habeat hanc grām tāq̄ vestē pulcherrimaꝫ. Alia est gratia que dicit gratis data que supius ē descripta Et est triplex scꝫ habitualis actualis z motiua. Habitualis est que aliqd donū habituale habet additū: vt castitas: pietas. Unde Crisantus. Nisi tuo imbre extincta fuerit flāma libidinis nō pōt animus puenire quo tendit. Errat qui propꝛys virib ̓ putat se castitatem obtinere. Unde Sapiens. Scio ꝙ ꝯtinens esse nō possū nisi deꝰ dederit: z hoc scire donū dei est. ¶ Sciendum ꝙ duplicia sunt creature rōnalis naturalia. Quedam sunt essentialia vt essentia anime z ea que sequunt eam naturalit z necessario: vt intellectꝰ z volūtas. Alia sunt accidentalia vt demētia: ingeniositas: pulchritudo corpis: facūdia: z pñt dici gratie gratis date. ¶ Propositio. Omnes gratie gratis date ordinantur ad grām: z deus dat illos vt homo recipiens ꝑ illas se disponat ad gratiam vel ad melius vtendū. Gratia gratis data actualis ē aliquod actuale donū additum zc. vt supra patuit diffinitione gratie gratis date. vt sunt inspiratiōes dei: interiores predicationes z monitiones exteriores: z tribulationes z omne illud quod deus nobis facit vt relictis peccatis ad eum redeamus. Unde Johānis decimoquinto. Nemo potest ad me venire nisi pater traxerit eum. ¶ Nota ꝙ deus trahit quosdam dulciter per prosperitates z cōsolationes z interioresq̄ quedam suauissimas deuotiones: z hi trahūtur sicut paruulus trahitur ad matreꝫ: cum ei ꝑsentat pomum vel aliquod concupiscibile. Gratia vero motiua gratis data (sm Petrum de aliaco) est specia le dei auxilium vel beneplacitum diuine voluntatis quo nos mouet ad bonuꝫ Apocalipsis. iij. Ecce ego sto ad hostiū Et hec gratia de principali significato importat quid increatum id est diuinuꝫ beneplacitū z cōnotat monitionē.

Resolutio questionis

stat in duab ̓ opinionib ̓. Prima est doctoris sancti Thome. Secūda fuit primo disputata a magistro guilhelmo parisiensi: z approbauit eam Alexander de Hales. Et Scotus multum eam ampliauit z modo tenet cōmuniter ab omnibus doctoribus. ¶ Prima propositio In sacramentis noue legis est aliq̄ virtus spiritualis creata per quam inferūt in animā: z habent rationem causandi differenter respectu triū effectuum. Dicunt enim ꝙ in sacramentis datur gratia gratumfaciens datur etiā in eis gratia gratis data. sicut est caracter (z hoc in tribus sacramentis dumtaxat scilicꝫ baptismo: confirmatione: z ordinis sacramento que sunt irreiterabilia) et est indelibile. Et est ornatus anime i alijs quattuor sacramentis. Sed iste ornatus precise non placet Scoto. Datur etiam debilitatio fomitis siue expeditio potentiarum. Hec est efficacia gratie. Et in hoc concordant omnes doctores excepto de illo ornatu. Dicunt etiam ꝙ licet sacramenta noue legis nō sint causa proprie effectiua gratie gratumfacientis sunt tamen causa sine qua nō. Et pro ista questione sunt argumenta sex.

ibi post oppositum vide in textu. ¶ Secunda propositio Sacramenta noue legis sunt proprie causa effectiua respectu caracteris et ornatus. Iste ornatus nihil est q̃ gratia dei. ¶ Tertia propositio Sacramenta sunt causa disponens respectu efficacie gratie: siue respectu illius virtutis: scilicet respectu debilitatis fomitis: siue roboris potentiarum. Sic ergo dicunt q sacramentum est causa gratie: vt sine qua non est causa caracteris ornatus efficiens: et causa efficacie gratie et sanationis potentiarum vt disponens et hoc per virtutem que est in ipso sacramento spiritualem a deo collatam sibi. Nota q sacramenta veteris legis nihil valebant ex parte operis operati: sed solum ex parte operis operantis Non sic in sacramentis noue legis: quia semper valēt ex parte operis operati: nō autem semper ex parte operis operantis nisi scilicet aliquis sit in gratia Impossibile enim est vt quis mereatur alijs z nō sibi: hoc intelligendo de merito personali vt est in sacramento altaris. Nam sicut creatura nō potest recipere potestatē creandi. sic nec dandi gratiam. ¶ Opinio Scoti stat in sex dictis et tribus exemplis. ¶ Primum dictum Cum in sacramentis non sit proprie causalitas respectu gratie: in sacramentis non est ponenda aliqua virtus super naturalis spiritualis sacramentis inherens que sit qualitas: vel proprietas aliqua absoluta nec effectiua nec dispositiua. Prima pars patet quia solus deus potest creare gratiam. Secunda pars patet ibi. In sacramentis non est ponenda virtus aliqua spiritualis. Unde notandum q ad dispositionē gratie requiruntur duo Primo requiritur fides: quia sine fide impossibile est placere deo: quia si quis crederet sacramenta sibi non valere certum est q ei non valerent. Secundo requiritur deuotio. Et ponitur tale exemplum Nam ad verbū helisei Naamā se lauante astitit virtus diuina effectiua sanitatis: z deuotio z obedientia Naamā dispositiua. Nulla tamen causalitas virtutis fuit nec in verbis Helisei nec in aq̄ iordanis qz posito q aliqs leprosus ad aquam accessisset: non propterea fuisset curatus a lepra nisi specialis gratia dei astitisset ibi Sic dicendum est de sacramentis. ¶ Secundum dictum diuina virtus assistens sacramento est proprie causa gratie z caracteris. licet fides z deuotio suscipientis disponat ad gratiam: co q ad prolationes verbi assistit virtus diuina aquis z infundit gratiam z regenerat dum hys subijcit se ei per fidei professionem z obedientiam. ¶ Tertium dictum Sacramenta dicuntur habere virtutem: et esse causa gratie: et habent virtutem causandi z efficere gratiā: sm modum loquendi: propter assistentiā diuine virtutis. Et ponitur exemplum Posito q rex statuerit q quicunq habuerit tale signum tali hora habebit centum libras. Sic dicendum est de sacramentis q deus ordinauit q quicunq receperit ea debite habebit gratiam suam. ¶ Quartum Licet in sacramentis non sit ponenda aliqua virtus proprie dicta tamen ponenda est aliqua virtus largo modo capta etiam creata. ¶ Correlarium Uirtus hoc modo dicitur efficax ordinatio alicuius ad signandum productionem alicuius effectus z gratie. Exemplum. Littere regie annulo regis sigillate: magne sunt dignitatis et virtutis respectu valoris: tamen in eis nulla est virtus absoluta sed solum per virtutem regis et eius assistentiam: quia mortuo rege lr̃e ille nullius sunt valoris. ¶ Quintum dictum Sicut sacramenta sunt signa efficacia gratie a deo istituta vt qui ea susceperit debito modo habeat inde gratiam: nullam autem habeat gratiam ad hunc actum. Illa nūq ordinatio est

ficax virtus est sacramenti:⁊ ratiõe illi⁹ disponit hominem vt habeat gratiaʒ:qꝛ efficaciter ordinat ad habendam ⁊ susci/piendaʒ gratiam. Rursus dicunt isti ꝙ ex tali pactiõe dominus astringit se quodammodo ad dandum gratiam suscipiẽti sacramentuʒ:astringit enim quodam/modo deum ad conferendum:et dicitur virtutem habere ad efficiendum et etiaʒ disponendum:⁊ sicut extenditur nomen virtutis:ita verbum efficiendi vel disponendi:quia non efficit vel disponit influendo:sed efficaciter ordinãdo. ¶ Sextũ dictum Sicut hec extenduntur:ita ⁊ nomen cause:quia non dicitur causa fm ꝙ est principimu operandi:sed fm ꝙ est ratio ordinandi.

De differẽtia sacramẽtorum noue legis et veteris.

Queritur Utrum sacramenta veteris legis iustificabant. ¶ Magister hanc differentiam assignat dicens ꝙ sacramenta veteris legis tantum promittebant ⁊ non dabãt: hec autem dant. Unde communiter est differentia ꝙ sacramenta noue legis efficiunt qđ signãt:sʒ veteris leg̃ nõ ¶ Sʒ cõtra hoc est Hugo in libro de sacramẽtis. Ideo duplex est opinio de ista que/stione. ¶ Scienduʒ igitur ꝙ duplex est sacramentuʒ scilicet stricte captum:⁊ est signum sensibile ⁊c̃. vt s̃ diffinitum est. ¶ Propositio Hoc modo capiendo sa/cramentum:nulla erant sacrameta veteris legis:excepta circumcisione. ¶ Cor/relariũ Hoc mõ nõ capit̃ hic sacr̃ʒ. Alio modo capitur sacramentuʒ large:et est sacre rei signum. ¶ Propõ Ueteris le/gis sacrificia seu que facebãt veteres bene erant sacramenta hoc modo:quia si/gnabant sacram rem scilicet passionem vel aliquid aliđ. ¶ Prima opinio est magistri:⁊ Gilberti porretani qui dicebant ꝙ in sacramentis veteris legis nõ mere/bantur homines exercendo illa nec ꝑ se nec per accidens nec iustificabant. Sed ista opinio Hogoni non videbatur rationabilis. Uide in textu. ¶ Resolutio q̃stionis ¶ Prepositio Sacramẽta per se nõ iustificabant:cõiuncta tñ cum fide et deuotione conferebãt gr̃am Si vero q̃/ratur ratio vñ hoc est:pʒ rñsio:qꝛ sacra/menta nr̃a iustificant rõne operis opati: illa autem ope operantis:qꝛ causalitas sacramẽtorum nõ est aliud q̃ȝ quedaʒ efficax ordinatio ad recipiendum gratiaʒ ex pactiõe diuina:hoc autẽ fuit solum in sacramentis noue legis ⁊ nõ veteris nisi in circũcisione:qꝛ ibi fuit pactio. Qua/re aũt in istis est modo pactioꝛ ordiatio et in illis nõ:pʒ qꝛ tũc fuit tempus figu/ret vincẽdi duriciẽ:modo ẽ tempus gra/tie ⁊ repationis antique.

De gratia sacramentali queritur.

Utrũ gr̃a sacramentalis sit eadem ꝑ essentiam cum gratia virtutuʒ. ¶ Resolutio questionis. ¶ Prima ꝓpõ Gr̃a sacr̃alis est gr̃a gratũfaciẽs realiter ⁊ essentialiter:pʒ qꝛ omnis illa gr̃a q̃ ex/pellit ⁊ curat a pctõ mortali est gr̃a gra/tũfaciẽs:qꝛ sola illa expellit pctm̃. Sed gr̃a sacr̃alis est hmõi ergo ⁊c̃. ¶ Correlarium Omis virtus alia a charitate potest stare cum pctõ:⁊ etiã facere miracula:et illud correlarium ꝓbat maiorẽ. Minor aũt pʒ:qꝛ est remedium cõtra morbũ vt pʒ in baptismo ⁊ pnĩa. ¶ Scd̃a ꝓpõ Lʒ sacramentalis gratia de ꝑ se significato sit gr̃a gratumfaciens:tñ cõnotat aliq̃d qđ nec est formaliter ip̃a gratia gratum faciens:nec põt separi realiter:qꝛ connotat expulsionẽ culpe Sed ista expulsioꝛ remissio nõ est gratia gratumfaciens:qꝛ deus põt remittere culpã ⁊ nõ dare gr̃aʒ de potẽtia ipsius absoluta ꝙ tñ de potẽ/tia dei ordinata nunq̃ȝ deus facit: qꝛ qñcunq̃ȝ remittit culpã infundit gr̃am:gra ergo p̃dicta rõne sui ꝑ se significati vocatur gr̃a:⁊ rõne sui connotati vocat̃ sacra

mentalis. ¶ Correlarium Gratia predi
cta complete capta scz pro per se significa
to: z pro suo ꝯnotato est ens per accidēs
qz saltez aggregat ens reale scz grām et
ens rōnis scz signa q̄ sunt in sacramentis
ergo in nullo est predicamento. ¶ Ter/
tia ppō Lz in statu innocētie fuisset grā
gratūfaciens non tñ fuisset grā sacr̄alis
qz gratia sacr̄alis nō est nisi vbi est mor/
bus. Sed ibi nullus fuisset morbꝰ ergo zc̄.
¶ Quarta ppō Grā virtutū est grā gra
tūfaciens: qz ōis gratia que facit omnia
opera virtutū accepta deo ad vitaz eter/
nam est gratia gratumfaciens: qz a sola
grā sunt accepta deo. Sz grā ꝟtutū est
huiōi qz dirigit ōia opa virtutū ad vitā
eternā Nam sicut sol est lux luminuz: qz
illustrat ōia inferiora: sic ꝟtutes sunt lu
mina: sed accipiūt lumen suum a gratia
gratūfaciente. ¶ Quinta Licet grā vir
tutū de p se significato sit grā gratūfaci
ens: tñ de cōnotato ꝯnotat oēs habitus
ꝟtuosos substractos gratie: quapropter
dicitur gratia virtutū qz omnes habitꝰ
aliaruz virtutū sunt substracte id est for
mate a gratia gratumfaciēte: ꝗ̄tum ad
id qḋ est esse meritorium z dignum vita
eterna. ¶ Sexta Hoc totum gratia vir
tutum ratione per se significati dicitur
gratia: sed ratione connotati dicitur vir
tutum. ¶ Septima Gratia virtutum
complete accepta nō est aliqua vna res:
sed omnes virtutes: sed omnes virtutes:
non sunt vna virtus. Unde gratia vir/
tutum est vnuz ens per aggregationez.
¶ Correlariū. Hec gratia fuisset in sta/
tu innocentie: quia habuissemus omens
virtutes ¶ Octaua propositio Gratia
virtutuz pro per se significato est omnino
idē cum gratia sacramētali qz ambe pro
per se significato nō sunt nisi grā gratū/
faciens. ¶ Nona Gratia virtutum pro
cōnotato nō ē idem essentialiter z realit̄
cū grā sacramētali: qz grā ꝟtutū p ꝯnota
to nō est nisi habitus aliarū virtutum: z
grā sacr̄alis p cōnotato nō est nisi vnus
effectus scz remissio culpe. Nota q̄ idez
sunt: esse idem per essentiam: esse idem es
sentialiter z esse idem realiter: licet nō sit
de esse. Finaliter sciendum q̄ de hac que
stione tres sunt opiniones: quarū tertia
est Sanc. Bonauen. z tenēda. Et reso/
lutio questionis satis pz ex dictis.

Circa secundam
prime distinctiōis ptē. Pri/
mo q̄rit̄ Utrū ad remediū
original' suffecerit fides in/
formis. Remediū est medicina q̄ post la
psum succurrit curando z sanando. Uñ
medicina est duplex scz. Preseruatiua q̄
preseruat a morbo futuro Alia est medi
cina subleuatiua q̄ subleuat a morbo p̄/
senti. ¶ Correlariū Hoc modo remedi/
um est medicina z nō prio mō. Sciēduz
q̄ qñ deus creauit adaz dederat sibi me/
dicinam preseruatiuaz id est iusticiā ori/
ginalē: z si stetisset nō hūisset remediū vt
pz sed qz cecidit indiguit z sanatōe ꝗ̄tū
est ex se. Notandum q̄ peccatum origi/
nale est carentia iusticie originalis debi/
te: qz in primo pente accepte: ex eius cri
mine pdite cui corrn̄det obligatio ad
penā dāni diūtarat: ad oriaz pctōꝝ mor
taliū actualiū: ex p̄missa crimis trāsgres/
siōe pueniens. ¶ Correlariū Adā nō ha
buit pctm̄ originale. Justicia autē origi
nalis est q̄dā habitꝰ supnatural' imedia
te a deo infusus ipē aīe Ade faciēs perfe
ctā pacē z tranqllitatē inter ptē sensuali
tatis z rationē z volūtatē z ptē itellectu
alē ¶ Propō istud donū q̄ ad aliqd erat
nobiliꝰ habitu charitatis: pz qz faciebat
pfectā pacē inter partē supiorē z inferio
rē: tñ simpl'r donū charitatis est nobiliꝰ
cū p ipsam aīa reddat̄ chara z amica dō:
qḋ nō faciebat iusticia originalis. Carē/
tia autem dicit negationez cū debito ha
bendi illud qḋ negatur. Unde catulus
ante nonū diē non dicitur cecus: qz tunc

debet habere visum. Item Adam recu-perat donum originalis iusticie pro se et pro tota sua posteritate: ideo sumus debitores: quia si non habemus hoc non prouenit ex defectu ipsius dei dantis: sz ipsius recipientis: qui non custodiuit. Itez iusticia aliqua potest dici debita. vt in se accepta et actione propria deperdita accipientis. Sic non habemus nec habuimus iusticiam originalem. Sciendum etiam quod fides informis est duplex scilicz laudabilis et virtuosa: alia est damnabilis et viciosa. Prima est virtus supernaturalis theologica formaliter existēs in intellectu viatoris extra charitatem existentis inclinans ipsum ad libere et voluntarie assentiendum prime et summe veritati propter se et super omnia: rectificans et vigorans ipsum ad vitandum omnem prauitatem hereticam: et ad firmiter credendum aliqua vera que non sunt apparētia vt sunt articuli fidei. Et de ista est questio presens. Secunda est quedam credulitas de articulis sicut de credibilibus fidei nostre quadam necessitate et coactōe extorta per multa miracula et experimenta: et quodam murmure et terrore suscepta. Et sic est fides in demonibus et non in viatoribus. Et de ista intelligitur auctoritas beati Iacobi Demones credunt et contremiscunt. ¶ Pro resolutione questionis sunt due opinniones in textu probabiles. Prima est magistri Richardi et Petri de tharentasia. Secunda est specialis opinio Conueniunt autez ambe in tali conclusiōe. ¶ Per fidem informō quantumcunque informem dabatur remediuz paruulis. Sed habent diuersos modos assignandi. Secunda opinio dicit quod remedium non dabatur solum ratione credenti sicut prima dicit: sed ipsa fidei professio id est actus elicitus fidei lz informis.

Secūdo querit̄. Utruz ad remissionem originalis suffecerit sola fides supple in paruulis. Hugo in libro de sacramentis dicit est viciuz quod nascēdo contrahimus id est in cōceptione nostra per ignorantiam in mente: et per concupiscentiam in carne ista diffinitio non est formalis: sed potius materialis: quia nec ignorantia nec concupiscentia sunt peccatum originale. Item peccatum originale vocatur pluribus nominibus in secundo scilicet lex carnis lex nature lex membrorū: tyrannus: cōcupiscentia: concupiscibilitas: fomes. Intelligitur autez questio an sola fides suffecerit: id est si habitus fidei sufficit sine aliquo signo exteriori. Nota Omne quod non est ex fide peccatum est: id est omne quod fit contra conscientiā est peccatū mortale. Reqre modos accipiendi fides in materia fidei in tertio sententiarum. Uel etiam potest esse questio ista pro actu fidei: sine tamen signo exteriori aliquo: vel si requirebatur aliquod sacrificium vel decimatio vel aliquod aliud signum. ¶ Resolutio questionis in duabus stat opinionibus. Prima ponit talem propositionem. ¶ Sola fides habita siue informis siue formata non sufficiebat s̄m omnes doctores. Requirebatur etiam s̄m omnes actus fidei in quo profitebatur paruulum curandum esse ob eo quem expectabant. Et de hoc est duplex opinio. Aliqui enim dicunt quod oportebat quod fieret professio non tantum actu mentis vel oris: sed etiam signo visibili vtputa in oblatione vel in sacrificio siue decimatione vel aliquo alio signo. Sed Gregorius in moralibus dicit quod apud nos valet aqua baptismi hoc egit apud veteres: vel pro paruulis sola fides: vel pro maioribus: id est adultis virtus sacrificij: vel pro hijs qui ex abrahe stirpe prodierunt mysterium circumcisionis. ¶ Ideo est alia opinio quod

professio fidei sufficiebat qualitercumque fieret: siue actu cordis: et hoc principaliter requirebatur siue signo siue verbo: dum tamen fieret a parentibus et haberetur respectus ad paruulum. Si autem queratur quare magis fides parentum requirebatur. Dici potest quod parentes dicuntur hic omnes qui curam gerebant de paruulo: et istius opinionis est Richardus et Petrus de tharentusia. Alij dicunt quod debent capi ibi parentes proprij: quia per ipsos paruulus contraxerat culpam Ideo congruum erat vt eorum fide mereretur gratiam: sed prima opinio est misericordior.

Tertio queritur. Utrum requiratur virtus sacrificij in remedium originalis in adultis. Sacrificium potest capi tripliciter. Uno modo communiter et sic est oblatio facta deo in recognitionem supremi dominij sui siue fiat actu interiori in spiritu siue fiat actu exteriori: affectu scilicet et effectu. Oblatio ponitur loco generis: facta deo ad differentiam sacrilegiorum idolatrorum. Alio modo sacrificium capitur proprie et est oblatio qua offerebatur aliqua hostia seu victima deo: cuius aliqua pars cremebatur in altari et altera cedebat ad vsum offerentis. Et dicitur victima ad differentiam inanimatorum vt oleum frumentum et vinum quia hoc totum fiebat in animalibus: et sic distinguitur a prima acceptione que intelligitur tam de inanimatis quam animatis. Et dicitur cuius aliqua pars etc. ad differentiam holocausti quod totaliter cremabatur: et sic etiam patet quid sit holocaustum. Tertio modo sacrificium capitur proprijssime: et dicitur quasi sacrumfactum: quia prece mystica consecratur pro nobis in memoriam dominice passionis: et hoc solum conuenit sacramento altaris et noue legis. ¶ Correlarium. Sacrificium in questione capitur communiter et proprie: et non vltimo modo. Item Uirtus sacrificij potest capi dupliciter. Uno modo potest esse ipsa fides que faciebat valere ipsum sacrificium in lege antiqua: quia de se nihil valebant: sed tamen per fidem venturi valebant et sic non capitur hic. Alio modo dicitur interna mentis attritio siue displicentia de peccato actuali eo quod addiderant peccata: et sic accipit Gregorius in auctoritate preallegata vel pro fide: melius tamen videtur pro interna mentis attritione. Adultus secundum iuristas est ille homo qui compleuit. xxv. annos quia vsque ibi crescit et tunc dicitur adultus. Adultus alio modo est viator habens vsum rationis: per quem potest discernere inter bonum et malum. Adultus enim connotat statum in quo homo crescit. Dicitur habens vsum rationis ad differentiam fatuorum et ratione carentium. Dicitur per quem etc. et hoc citius est in vno quam in alio vt patet de illo puero de quo loquitur Gregorius. iiij. dialogorum. et sic accipitur hic adultus. ¶ Responsio ad questionem. Propositio In lege nature tria fuerunt genera sacramentorum scilicet decimationes oblationes et sacrificia Sacramentum capitur tribus modis vt supra dictum est. Uno modo proprie. Propositio Nulla fuerunt sacramenta in lege nature capiendo sacramentum proprie patet de iacob qui effudit oleum super altare quod erexerat. Sacramentum communiter captum: dicuntur quedam signa a deo instituta et non ante legem nature per que homines frequentabant in quibus se exercebant in colendo deum. Dicitur notanter non ante legem nature propter sacramentum matrimonij: quod fuit institutum in paradiso terrestre et sic capitur hic sacramentum. Item sub oblatione comprehenditur primitia que fiebat ex primis terre fructibus vel ex primogenitis alialium mundorum. Decimatio est decime partis oblatio: et noue partes sibi reseruando. Sciendum quod partes aliquote dicuntur quando aliquotiens sumpte reddunt numerum suum essentialem vt sunt. i. ij. iij. que constituunt numerum senarium. Item ternarius nu-

nuerus componitur ex partibus aliquo/
tiens z nõ aliquotis z ideo est perfectioꝛ
Denarius aũt est perfectissimus ad quẽ
stat resolutio omnium numeroꝛum z di
citur limes pꝛimus:centum autem est li
mes secundus zc̃. Ad euidentiam pꝛedi
ctoꝛum tria sunt videnda:pꝛimo que sit
ratio instituendi illa sacramẽta:scd̃o qs
sit modus:tertio que efficacia. Oblatio
capitur tripliciter. Uno modo commu/
nissime scilicz pꝛo omni illo quod deo iu
ste offertur cum deuotione siue actu in/
terioꝛi siue exterioꝛi:z sic nõ capitur hic.
Secundo modo communiter pꝛout sci/
licet distinguitur contra decimam z pꝛi
mitiam:z sic quodcũqz offerebatur deo
pꝛeter decimam et pꝛimitias dicebatur
oblatio. Tertio modo capitur oblatio
stricte:z sic distinguitur contra sacrifici/
um et holocaustum:z sic capiebatt psal/
mista dicendo. Acceptabis sacrificium
iusticie oblationes z holocausta:z sic fie
bat in rebus inanimatis:vtputa in liqui
dis:z sic capitur hic ab Hugone triplici
ratione. Pꝛima ratio est dei honoꝛifica/
tio. Notãdum ergo ꝙ fides in iustis om
ni tempoꝛe cucurrit z nullus nisi in fide
saluatus est:ergo tempoꝛe legis natura/
lis hec fides erat que fideles illumina/
bat ad hoc ꝙ crederent ꝙ deus erat cre/
atoꝛ redemptoꝛ et remuneratoꝛ:ideo fi/
des illuminabat z dictamen nature con
sonabat:vt homo deo seruiret:et sua ab
ipso recognosceret:z hoc qd̃ credebat si
gno visibili etiam quodãmodo manife/
staret ideo signa fuerunt tempoꝛe legis
nature in quibus de⁹ honoꝛabatur qui
omnia creauerat vt in oblatione:simili/
ter honoꝛabatur vt redemptoꝛ:vtputa
in sacrificio. Ut pfect⁹ remuneratoꝛ in
decimatiõe. Et nota quodammodo de/
narius est perfectissimus numerus:quia
tres perfectiones habz in se. pꝛĩa est vni
tatis. scd̃a ternarij. tertia senarij:que sit
iuncta faciũt denariũ:z ideo ibi est stat⁹
Pꝛopter hoc honoꝛabatur deus vt per/
fectus remuneratoꝛ:vnitas eñ est perfe
cta:qꝛ est oĩs numeri perfectio. Secun/
da ratio est fidei redemptoꝛis pꝛofessio:
sicut enim nullus sine fide potest deo
placere sic nullus sine fide mediatoꝛis a
peccato resurgere:z sicut fides simplici/
ter dictabat dei honoꝛificationem ita et
hec pꝛofessionem. Et qꝛ tunc pꝛofitetur
homo qñ qd̃ interius credit exterius ma
nifestat. Ideo tempoꝛe legis nature fue
runt signa ad hoc manifestanduz. Etiã
honoꝛabatur vt redemptoꝛ z hoc modo
tria considerantur:scilz redemptũ vt ge
nus humanum z hoc per decimationem
homo enim signatur p decimã dragmaz
perditaz. Scd̃o ipse modus redimendi
z est ipsa passio domini nostri iesu xp̃i:et
hoc per oblationez. Tertio cõsideratur
ipsum preciũ z hoc per sacrificiũ in quo
erat sanguinis effusio. Et ista pfessio in
huiusmodi signis erat maxie necessaria
pꝛo ipsis imperfectis. Perfectis eñ de⁹
reuelauit sacramenta fidei:imperfectis
celauit. Unde minoꝛes adherebãt fidei
maioꝛũ z credebant implicite:z sicut im/
plicite credebant:sic signa data sunt eis
a maioꝛibus in quibus fidem implicite
pꝛofiterentur. Tertia ratio est vite agẽ
de instructio. Sicut eñ aliquis nõ pote
rat deo placere sine fide nec a pctõ resur
gere sine fide redemptoꝛꝭ sic nec in bono
stare sine bono opere. Et ideo fidei adie
cta sunt signa que significarẽt ea que ne/
cessaria sunt cum fide. Hec autem tria
sunt in coꝛde:et sunt tria exterius q̃ hijs
sequentibus signantur in decimatione
peccati recognitio et eius dimissio:quia
in ea dat deo qd̃ pfectũ z qd̃ bonũ ẽ:z re/
manet nobis qd̃ est imperfectũ. Unde si
gnatur ꝙ bona tãtuz sunt a deo:sz mala
a nobis. In sacrificio signatur interna
contritio:quia sacrificium deo spiritus
contribulatus:z exterioꝛ carnis macera
tio:quia occidebatur pecus. Unde moꝛ

tificanda sunt corda et membra nostra. Romanorum.xij. Exhibeatis corpora vestra zc. In oblatione enim requiritur mentis deuotio:z exterior bona operatio que si assint cum fide sufficiunt ad salutem:z sic patet ratio institutionis. Secundo debz attendi modus instituendi non enim instituta sunt per modum precepti vt dicit Hugo Consilio erudiuit paruulos:loquens pro illis qui fuerunt tempore legis. Tertio attendenda est efficacia in hijs. Et notandum q de se nullam habebant efficaciam mundandi vel iustificandi:sed solum ratione fidei redemptoris. Non enim erant instituta ad hoc sed ad hec que predicta sunt.

Quarto querit. Utrum

remedium circumcisionis congrue sit institutum. ¶ Circũcisio ibi est remediuz ad remouendum peccatum originale distinguens populuz fidelem a populo infideli. Cuius descriptionis sunt due partes. Primo circũcisio fuit instituta in remedium contra originale peccatuz. Secundo fuit instituta in officiuz:significabat enim peccatum originale quantum ad causam que est propagatio libidinosa que fit in pte generatiua:ideo debuit ibi poni remedium. Signabat etiaz quantum ad processum etiam quantum ad effectum In officium distinguentis scilz populum fidelem zc. ¶ Rñsio ad questionem. ¶ Propositio Institutio circũcisionis cogrua fuit:quia fuit expressum signum curationis originalis. Ad illud quod obijcitur Deus non delectatur in penis. Dicenduz est q pena. Uno modo comparatur ad punitum:z sic nõ placet deo. Non enim creauit nos deus ad puniendum. Alio modo comparatur pena ad meritum scilicet ad preexistentem culpam z sic est in ea manifestatio iusticie et ordis z sic placet deo inquantum iustus. Tertio comparatur ad finem vel effectuz vtputa iustificationem rei z sic placet ei inquantũ est misericors. Unde in punitione (que est via ad iustificationem) relucet misericordia z iusticia:z ita est placens deo:et talis fuit pena circumcisionis. De forma siue integritate circumcisionis. Notandum. Illud dicitur esse de forma z integritate alicuius quod non potest esse sine illo z requirit necessario ad eẽ ei⁹:sic partes dom⁹ necessario requirunt ad eẽ dom⁹ Illud aũt est de decẽtia alicuius qđ nõ requiritur necessario ad esse alicuius:sz ad bene esse:sicut fenestre in domo.questio potest esse de vtraq zc. ¶ Propositio Tria fuerunt necessaria z de integritate sacramenti circumcisionis scz sexus masculinus:membrum preputij mod⁹ circumcidendi que fienda erant circulariter amputando scilicet interiorez partem illius membri. Dies tamen octau⁹ non erat de necessitate:vt patet in Abraham z vernaculis suis et proselitis nouiter conuersis tamen omittentes illam in die illo peccabant facientes contra preceptum domini quia precipiebat illam fieri in tali die Resolutio patet ex dict Unde Triplex est circumcisio scilz sacramentalis de qua iam dictũ est. Alia est moralis z est illa qua circumciduntur corda nostra ab omi iniquitate. Tertia ẽ circũcisio anagogica z ẽ illa q̃ p meritũ passiõis xpi fiet in iudicio circũcisio corpoꝝ nroꝝ mũdando ab omni corruptõe

Quinto queritur. de ef

ficacia circũcisionis. Utruz sacrm circũcisionis sit gre collatiuũ.i.vtruz ex vi circũcisiõis pferat grã. ¶ Regula Scotista ordinauit ds q nũq aliqs erit i puris naturalibꝫ:sz ois hõ de lege dei ordinata vel est in grã:vel in pctõ mortali:et ipossibile ẽ aliquẽ eẽ i grã z pctõ mortali Nota Scotuz in pñti materia in qrto. ¶ Pro resolutione huius qõnis sciẽduz est q quattuor sunt positiones de ipa in

textu:quarum tres reprobantur ab isto doctore. Quarta vero est ipsius z p nũc tenenda que in tali stat dicto. ¶ In circumcisiõe dabatur gratia:sed tamẽ parnula respectu eius que datur in baptismo:z qz gratia quãtumcunq parua plenum effectum habet ad delendum omnẽ culpam mortalem:sed semiplenũ ad habilitandũ potentias anime z ad proficiendum:ideo circuncisio dicitur ordinari ad effectũ ablationis culpe:nõ qz ipm solum haberet:sed qz solum habet complementum.

Circa distinctionem scđaz queritur. Primo Utrum omne tempus fuerit idoneum ad institutiõez sacramentoruz. Duo sunt status temporis scz tempus nature institute z fm aliquos soluz fuit per tres horas z per tres horas hõ stetit in padiso terrestri cũ confusione. Pro isto tempore datur talis ppositio. ¶ Nulla sacramẽta debuerunt nec fuerunt instituta in statu nature institute:pz qz nullum fuit ibi pctm nec sequela peccati. Alius est status nature lapse:z diuiditur in tria tpa scz in legez nature:scripte z gratie. Pria icepit a lapsu ade fm Hugonẽ z durauit vsq ad Abraham:fm alios autem vsq ad moysen. Scđa incepit ab his et durauit vsq ad christum. Tertia durabit vsq ad finem mundi. Et pro isto tempe talis ponitur propositio. ¶ Homo viator z lege nature z lege diuina obligat vt recedat a malo:z ad bonum accedat fm illud ps. Declina a malo z fac bonuz. Sed humana natura vulnerata per peccatum non potuit ista duo facere scz declinare a malo et facere bonum ex puris naturalibus z dicere contrarium esset error pelagij. Jo videns deus miserias humane fragilitatis z obligationem voluit et dedit semp remedia salubria z ista fuerunt sacramẽta. incepit autez tempus remedij a lapsu Ade z profecit in lege scripta z cõsũmatum est in euãgelio scz tempe legis noue Ideo idoneum fuit z congruũ instituere sacramenta in istis tribus tempibus scz in tpe legis nature vbi instituta fuerunt oblationes decimationes z sacrificia. In tempore legis scripte fuit institutum sacramentũ circũcisionis in tempe legis noue instituta sunt septez sacramẽta:tñ fm mag z min⁹ qz tempe legis nature instituta fuerunt sacramẽta pfecto modo:tẽpe legis scripte pfectiori modo tempore vero legis noue pfectissimo modo:qz ↄtra omnes morbos dat remediũ Unde notandum ꝙ duplex est malũ scz pene z culpe. Malũ culpe est triplex fm ꝙ triplex est culpa. Prima est culpa originalis contra quã ordinatuz fuit sacramentum baptismi. Alia est culpa actualis id est mortalis ↄtra quã ordinatũ fuit sacramẽtũ penitentie. Tertia est culpa venialis contra quã fuit ordinatũ extreme vnctionis sacramentuz. Malum pene est qđ patimur propt pctm primi parentis:z est quadruplex. Primum est ignorantia cõtra quam institutum est sacramentũ ordinis z maxime qz sacerdotes debent se exercere in sciẽtia z sapientia. Scđm malum est malicia ↄtra quã ordinatum fuit sacramentũ eucharistie vbi maxime viget z demonstrat bonitas z misericordia. Tertium malũ est impotentia:qua sumus debiles ad resistendũ inimicis spiritualibus:cõtra quã institutum fuit sacramentum confirmationis. Quartum malum est cõcupiscentia cõtra quam institutum fuit sacramentum matrimonij. Et sic patet qualiter sacramenta noue legis sufficienter sunt instituta ad fugiendum malum z resistendũ ei. Nunc videndum est qualiter sunt vtilia ad prosequendum bonũ. Notanduz igitur ꝙ oĩa bona quecunq sint possunt attingi per actus septem virtutũ:quarũ tres sunt theologice scz fides:spes z charitas:z quattuor cardinales scz tempan

tia: iusticia: fortitudo: et prudētia. Baptismus igitur est adiutorium pro actibus fidei. Extrema vnctio pro actibus spei. quia recipimus extremam vnctionē vt liberati a peccatis venialibus citius camus ad paradisum Eukaristia pro actibus charitatis. Matrimonium pro actibus tēperantie. Penitētia pro actibus iusticie. Confirmatio pro actibus fortitudinis. Ordo autē pro actibus prudētie. Et sic patet qualiter sacra noue legis sunt ordinata ad fugiendū et repellē dum malū et persequendū bonū.

Resolutio igitur questionis in his duabus stat propositionibus.

¶ Prima. Omnia sacramenta data a deo erant remedia ad fugiendū malum ¶ Secunda. Omnia sacra sunt instituta ad persequendū bonū. Et omnia sacra principaliter et specialiter sunt instituta in remedium excepto matrimonio quod primo institutum est in officium.

Queritur secūdo. Utrū

in diuersis temporibus debuerūt alia sacra institui vel semper eadem. Pro declaratiōe ponuntur due conclusiones date a Scoto. ¶ Prima Legē euāgelicā congruū fuit perfectissimis sacramentis adornari: quia lex euāgelica est perfectissima lex quā tota trinitas instituit et ordinauit dare homini viatori: secundum illud Matth. xxvi. Noui et eterni testamenti. Dicitur autē eternum: testamētū: quia post ipm nullū erit. ¶ Secūda conclusio. Omnia sacra legis noue fuerūt Immediate instituta a christo aliquo modo: vel simpliciter et absolute vel approbatiue. Primo patet de baptismo: quia ante mortem christi apostoli baptizabāt: etiā post resurrectionē dixit discipulis suis quod baptizarēt alios. Marci vltimo. Secundo patet de sacro eukaristie in cena antequam pateretur. Tertio patet de sacro confirmatiōis: Joh. ij. Accipite spiritumsanctum. Quarto patet de sacro penitētie. ibidem Quorum remiseritis peccata. Quinto patet de sacro extremevnctiōis quia

quā mittebat discipulos binos et binos: et qui vngebāt infirmos et sanabāt Sexto patet de sacro matrimonij quia approbauit illud cū dixit. Quos deus coniunxit homo nō separet. Septimo patet de sacro ordinis: Nam in sacro ordinis sacerdotalis maxime est duplex potestas. Prima super corpus christi verum scilicet in consecrando. et ista potestas fuit data sacerdotibus in cena christi. Alia est potestas super corpus christi mysticū eis data Joh. xx. Quorum remiseritis. etc.

Responsio ad questionē

¶ Propositio. Debito congruitatis alia et alia sacra institui debuerunt secundum quod fuerunt diuersa tēpora. Nā sicut lex noua est perfectior: ita perfectiora debuerunt institui in lege noua. Primo ibi aptum documentum diuini secreti. Secundo ibi: efficax remediū morbi. Tertio ibi Pulcrū ornatū sponsi et sponse. Reuelatio igitur secretorum nō debet fieri in omni tempore: sed illo potissime in quo intellectus hominis est capacior: sic sacra perfecta dilata fuēt vsque ad tēpus perfectū Sicut igitur in homine sexta etas est perfectior vbi maxime viget intellectus: sic etiā in mundo est sexta etas que est post aduentum christi. ¶ Unde septē sūt etates hominis. Prima dicitur infantia et durat a natiuitate vsque ad septimū annū. Secunda etas est puericia que durat a septimo vsque ad decimūquartū. Tertia etas est adolescentia que durat a quatuordecim vsque ad xxv. annū. Quarta etas est iuuentus: et dicitur a iuuando. quia debēt maxime iuuare parentes et impendere obsequiū: et durat a vicesimo quinto vsque ad quadragesimū annum. Quinta etas est virilitas: et durat a quadragesimo vsque ad sexagesimū annum Sexta dicitur senectus: et durat a sexagesimo vsque ad septuagesimūoctauū Septima durat a. lxxviij. vsque ad finē: et dicitur decrepitus. ¶ Sic etiā in mundo sunt septē etates. Prima etas durauit ab Adam vsque ad Noe. Secunda a noe vsque ad Abraham. Tertia ab Abraham vsque ad Dauid

Quarta a Dauid vsq ad trāsmigrōēz babylonis. Quinta a trāsmigratōe babylonis vsq ad xp̄m. Sexta a xp̄o vsq ad diē iudicij. Igit sicut i sexta etate hō ē sapientior: z in eo viget magis intellectio: sic etiā in ista sexta etate mundi homies sunt capatiores ad recipiendū sacramenta z secreta diuina. Scdo: quia sacramenta sunt medicamētū morbi efficax: z illo tēpore debent dari in quo efficatius curēt: sed spūalis infirmitas efficaciter nō curat nisi qñ cognoscit z sentitur: alioquin redditur homo ingratus z peiori vulnere infirmat: ideo necesse fuit sacramenta differri quousq morbo tātū in valesceret q ipm morbū cognosceret z remediū qreret. Hoc fuit tpe grē: qz tempore legis nature cōuict9 ē ēe cec9 z tunc venit lex docens z onerans: z tūc cōuictus ē de impotentia: tunc ḡ restabat tps gratie in quo morbo iaz cognit9 curaret: z in hoc sacra cōpleta darentur Tertio qz sacra sunt in pulchrū ornatū sponse: ideo xp̄s debuit ea illi sponse reseruare a qua nunq separi deberēt: z qz talis fuit ecclia collecta ḋ gentib9 scz cōgregatio christianoz z nō sinagoga que ipm deseruit z negauit: ideo debuit ea reseruare vsq ad tēpus gratie: nihilominus tñ aliqua imꝑfecta sacramēta illis temporib9 dedit pcedentib9 tēpus gratie sm q congruebat illis temporibus institutionē. Septima ho etas mundi incipiet in requie sanctoz post iudicium z durabit vsq in eternū.

Tertio queritur de numero sacramentoz temporis euangelij.

Respondet ponendo tres ꝓpositiones ¶ Prima. Congruū est in lege euangelica plura esse sacramenta: qz sacramenta data sunt nobis ad docendum nos z erudiendū: sed si fuisset vnū solū sacrm datum non sufficienter exercitaret nos: qz hoc eēt nobis fastidiosum semp exercere nos in vno solo sacramento: ḡ congruū fuit plura eē sacramēta. ¶ Scda ꝓpositio. Tantū sunt septē sacra i lege euāgelica z nō plura: qz sacramēta pncipaliter ponunt in remediū septem morboz qui maxime vigēt in nobis. ¶ Tertia. Sacramenta noue legis sunt medicamenta efficacia sanando infirmitates sunt adiumenta salubria: cōseruando z adiuuādo virtutes: sunt etiā arma bellica muniendo z armādo xp̄i milites.

¶ Notandū q ecclia militans est cōgregatio omniū fideliū viatoz sub christo duce militantiū: cōtra diabolū: carnem z mundū. ¶ Primū correlariū. Pagani z infideles non sunt de ecclia militante. ¶ Scdm. Beati z cōprehensores etiaz nō sunt de ecclia militante. ¶ Tertium Nec xp̄s licet sit dux z rector ecclie militātis. Unde notandū q ista ecclia militans habet arma. Primo baptismus est armatura intrātiū eccliam militātem. Secundo ē terribilis (sm qd dr Cātico; qrto. Ipa est terribilis vt castroz acies ordinata) qz munita z fortis: et h p ꝯfirmationē. Tertio dicit acies: quia ꝯiuncta z vnita est xp̄o z hoc per eukaristiaz. Quarto dicit ordinata: z hoc per sacramentū ordinis. Quinto qz aliqui ex ea extrahunt p mortē corporalē: ideo institutū est sacramentum matrimonij ad multiplicandū prolem. Sexto: quia multi ꝓsternūt per culpā mortalē: ideo institutū est sacramentū penitētie ad resurgendū. Septimo ē sacramētū exeuntium scz extrema vnctio. ¶ Correlariū. Quicunq egressus fuerit de ecclia militante cū omib9 armis suis scz sacramētis ꝯferētib9 gratiā sine dubio vadit ad eccliaz triūphantē. ¶ Scdm correlariū Quicunq erit de ecclia militante sine armis necessarijs ad salutē vt ē baptism9 penitētia sine dubio in infernū vadit.

Quarto querit de baptismo iohannis a quo fuit institutus

¶ Notādum q baptismus iohānis po

test capi tripl'r. Primo modo passiue p illo baptismo quo fuit baptizat⁹ z san/ ctificatus in vtero matris sue: z iste vo/ catur baptismus flaminis: z de isto non ē hic ad propositū. Secundo modo ca/ pitur actiue: z hoc dupl'r. Uno modo p illo baptismo quo baptizabat iohānes homines in nomine xpi: z sub forma ba/ ptismi xpi: hoc ē tempore q̄ discipuli xpi baptizabant: ita q potuisset ab eis inq/ rere modū baptismi xpi: z simili' bapti/ zari sicut z ceteri apli: nec etiā de isto est questio: qz isto modo qui erant baptiza ti a iohanne nō debebāt iterū baptizari Tertio modo capi' actiue p illo baptis mo quo baptizabat iohānes homies in nomine venturi xpi: et isto modo iteruz erāt rebaptizādi baptismo xpi: z sic ca/ pitur hic. ¶ Rñsio ad q̄onem ponit' ta/ lis ɔclusio. Licet baptismi iohānis de⁹ fuerit pncipalis institutor: iohannes ta men fuit administrator plenari⁹ z preci puus: ita q de⁹ baptismū iohannis insti tuit z ei officiū baptizandi commisit: vt null⁹ baptizaret illo baptismo: nisi ipe vel aliquis eius auctoritate: z inde ē q denominat' a iohanne: z cessauit iohāne cessante. Sz in baptismo xpi null⁹ erat administrator plenari⁹: qz ibi erat inte/ rior regeneratio que solū fit a deo non a ministerio humano. Nullus etiam erat administrator pcipuus: qz xps instituit baptismū: z ideo qn baptizabant beati: Petrus z Paulus z ceteri apli nō appel labat' baptism⁹ pauli nec petri sed xpi.

Quinto queritur. Ad

quid fuit baptismus iohānis institut⁹. Hoc ē vtz efficiebat grām. ¶ Respon/ sio. Baptisma iohannis fuit institutuz propter tria. Prio ad psignandū baptis ma xpi: sicut dicit mgr in lra: q baptis/ ma iohis erat sacre rei signū: z sic pt vo cari sacrm capiēdo sacrm large. Scdo fuit institutū ad assuefaciēdū ad baptis ma xpi. Marc. iij. Ego baptizo zc. glo. tm̄ corpe lauo: quia peccata soluere ne/ queo: vt sicut nascendo z pdicando pre/ curro: sic baptizando ad baptisma xpi dirigam: z ēptum ad hoc nō ē sacramen/ tum sed sacramentale: sicut torneamen/ tum in quo milites assuescūt nō ē bellū. Tertio fuit institutū ad nūciandū ba/ ptismū xpi: manifestando auctorem scz xpm z preparando materiā scz aquas. Iohānis decimo. vt manifestet' in israel Propterea veni ego in aqua baptizans Et illo actu baptizandi ɔtul't christus aquis vim regeneratiuā cum tactu car/ nis sue mundissime. Concedendū ē igi/ tur q baptismus iohannis erat institu/ tus ad significandū z nō ad efficienduz gratiā: quia nō purgabat pctā sed erat institut⁹ ad significandū: assuefaciendū z nūciandū baptisma xpi.

Sexto queritur de vsu

baptismi iohannis siue de efficacia eius Utrū baptismus iohānis cum imposi/ tione manuū equipollēs esset baptismo christi. ¶ Notandū q apostoli xpi post q̄ baptizauerant homines imponebāt man⁹ sup illos p modū confirmationis in signū q recipiebāt spiritūsanctū: z sic ē questio. Posito q aliqui fuissent bap/ tismo iohannis baptizati: vtrum suffice ret postea q apostoli imponerēt manus sup illos: ita q nō essent iterū rebaptizā di. vel vtz requirebat' q iterū tenerent' rebaptizari baptismo xpi. ¶ Rñ. Oēs illi qui erāt baptizati baptismo iohan/ nis: rebaptisandi erāt baptismo xpi Et ibi errauit magister qui dicit q baptisa ti a iohāne qui habebāt trinitatꝫ fidem nō erāt rebaptisandi baptismo xpi: sed sufficiebat manuū impositio per aplos xpi: z in hoc nō tenet' mgr Unde Augu stin⁹ Baptisauit Judas: z rebaptisatū nō ē: baptisauit iohes z rebaptisatum ē Itē legi' Actuū. xix. q Paulus rebapti sauit baptisatos baptismo iohannis. i.

Circa terciam distinctionē querit̄ primo: quid sit baptismꝰ ꝓm suā eēntiā Utrum aqua vel intinctio in aquā. ¶ Baptismꝰ ē ablutio hoīs viatoris aliqliter ꝯsentientis vel nunq̄ʒ vsus libero arbitrio facta in aqua elemētari fluida: ab alio sil̄ abluente ⁊ proferente certa verba a xp̄o instituta cū intentiōe faciendi qđ intendit ecclīa xp̄iana facer̄ Primo dr̄ ē lotio vel ablutio: que q̄dem ꝯtactus ē aque fluide libere se ꝯtingētis .i. cutē sine impedimento: ⁊ sepantis int̄ cutem ⁊ ad corpus: sic q̄ imediate tāgat ¶ Correlariū. Aqua imbibita spongie sic scʒ q̄ ꝯtingat corpus pueri p̄cise mediante spongia: puer non ē baptizatus: q̄uis tangat̄ cū illa spongia nisi exp̄matur ab illa spongia. ¶ Scd̄m correlariū Si puer inuolueret̄ corio aliq̄ ⁊ mergeretur in aqua: sic q̄ nō tangeret corpus pueri nō esset baptizatus: q̄r nō ablueretur. ¶ Tertiū existens in vtero matris ꝓm oēs suas ptes nō pōt baptizari: ⁊ sic baptismus mulieris cū fit: sufficit ꝑ puero baptizādo: ⁊ qñ dr̄ ē ablutio: ē predicatio fundamentalis ⁊ non formalis sic̄ ibi. Nomen ē vox in logica. Dicit̄ hoīs viatoris ad differentiā angelorʒ: demonū ⁊ brutorʒ: q̄r ē sacr̄m militantis ecclīe ⁊ ad d̄riam illorʒ qui sunt extra viā. Dicitur aliqual̄r: qđ ponit̄ ad d̄riam adultorʒ: qui debēt venire cū deuotiōe ⁊ displicentia de vita veteri. Et dr̄ aliqual̄r v̄l h̄ntualiter v̄l actual̄r: ⁊ h̄ ꝯ̄ Pe. d alia co q̄ dicit q̄ sufficit q̄ adultꝰ nō dissentiat sed nunq̄ʒ pro pueris. Quinto dicit̄ vel nunq̄ʒ vsus ⁊c̄. Dicit̄ facta in aqua: ad d̄riam vini ⁊ aque artificial̄. Fluida q̄r si esset in spongia niue vel glacie non essʒ baptismus. Dicit̄ ab alio scʒ homīe viatore: ⁊ ibi exprimit̄ idoneꝰ minister. Ideo si angelus malus baptizaret aliquē de lege cōmuni nō eēt censendus baptizatus: nec esset sibi credendū. Si tñ bonus angelus vel aliquis sanctus baptizaret. nō esset iterʒ baptizādus. Dicitur certa verba a xp̄o ⁊c̄. Ex hoc sequit̄ q̄ si aliquis esset mancus ⁊ alter mutus ⁊ vnus diceret verba: ⁊ alter ablueret: nihil facerēt. Hec autē sūt verba. Ego baptizo te ī noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ spūssancti amen. i. ita fiat. Et ibi sunt q̄nq̄ʒ vt prʒ p̄mū tñ ⁊ vltimū scʒ ego ⁊ amen: nō sunt de necessitate tñ omittens scient̄ v̄l per ignorantiā peccat. Ideo aliqua sunt de necessitate sacr̄i: ⁊ aliq̄ de necessitate ministri vt melius infra videbit̄. ¶ Propositio. Oīs hō cuiuscunq̄ʒ secte intēdens facere qđ ecclīa facit ⁊ intēdit facere cū ꝯditiōibꝫ requisitis vere baptizat. Baptismus autē ꝓm mgr̄m in p̄nti distinctione sic describit̄ Est intinctio. i. ablutio corporis exterior fcā sb̄ forma v̄borʒ p̄scripta. Et iō diffinitio baptismi supiꝰ posita nō ē nisi declaratiua istiꝰ diffinitiōis magistri. Hugo aūt sic diffinit. Est aq̄ abluendis criminibꝰ sctificata. tñ mgr̄ melius diffinit: licet btūs Bonauentura bat magis ad istā ꝓm Scotum ⁊ modernos. ¶ Nota solutionē vltimi argumenti vbi ponunt̄ quattuor diffinitiones et quattuor acceptiones.

Querit̄ secundo Utrū expressio verbi vocalis sit de integritate baptismi. ¶ Rñ. Necesse ē exp̄mi v̄buʒ vocale: q̄r deꝰ ꝯtulit vim verbo. Unde sine v̄bo nulliꝰ ē efficacie. Rō aūt quare deꝰ voluit exprimi ē ꝑfecta fidei professio vt sit in facto ⁊ verbo. Et etiaʒ ꝑfecta signatio q̄r cū ꝑacta ē regeneratio ꝑ verbū incarnatū: ⁊ v̄bum incarnatuʒ optime signat̄ ꝑ v̄bum voce inductum Ideo voluit ⁊ instituit q̄ eēt ibi verbuʒ vocale.

Tertio queritur vtrum ad cōpletū ⁊ integrʒ esse baptismi sit necessaria fides alicuꝰ articuli. Articulꝰ (vt habitū ē in tertio. distincti. d̄c. xxiiij)

aliter capit a gramaticis: alit a rhetorici/ cis: aliter a geometricis: et aliter a theo/ logis. ¶ Resolutio questionis. Duplex est fides: scz personalis: et e fides singu/ larum psonarum: et ista pot deficere. Alia e fides eccle: et ista no deficiet usqz ad iu/ diciu. Sed hoc e ex protectione diuina. ¶ Propositio. Fides baptizantis no est necessaria ad coplementu et integru esse baptismi: nec etia baptizati. patet: quia adultus baptizand9 no habet fide infu/ sa: qz infundit in baptismo. Nec fides etia parentu requirit ad integr. baptis/ mi. Sed necessaria e fides eccle de aliq articulo vel articulis fidei. ¶ Correla/ riu. Peccatores puta luxuriosi: auari et c. sunt de eccla et mebra xpi licet putrida: sed possunt sanari p penitetia: sed here/ tici sunt ab eccla.

Quarto querit. Utru

verbu expmens actu baptizandi sit de necessitate forme baptismi. ¶ Notadu3 qp aqua elementalis fluida e materia ba ptismi capiendo materia large. Forma aute baptismi capiendo forma large: est in verbis platis a baptisante que sunt Ego baptiso te i noie patris et filij et spi/ ritussancti Amen. In istis vbis expmu tur quinqz. Primo psona baptizans. ibi ego. Secudo actus baptizandi: ibi ba/ ptiso Tertio persona baptizata: ibi te. Quarto inuocatio trinitatis: ibi in no/ mine. pa. et fi. et ss. Quinto imploratio diuina: ibi Amen. ¶ Primu correlariu. Primu vbu. s. ego: et vltimu. s. amen no sunt de necessitate forme baptismi tame minister omittens peccat mortaliter. ¶ Scdm correlariu. Licet expssio act9 baptizandi sit de necessitate sacrameti: no tame est de necessitate expmere actu baptizandi (scz baptiso) in pma psona. qz greci sic baptizant. Baptizet seruus xpi in nomine pris et filij et spiritussancti ¶ Tertiu correlariu. Licet expssio per/ sone baptizate sit de necessitate baptis/ mi: tn no e necesse exprimere in secunda psona vt pz: qz greci expmut tertia p/ sona. Unde latini licet baptizarent ex/ pmendo tertia psonam tn peccaret mor taliter: quia contemnerent modu ecclesie. ¶ Rnsio ad questione. Uerbu expmes actu baptizandi (. s. baptiso) e de necessi tate forme baptismi. Unde alexander tertius dicit. Si quis puer in aqua ter mersierit dicedo in noie patris et fi. et ss. nisi dicat ego baptiso te: talis immersio no e baptismus.

Quinto qritur Utrum

expssio totius trinitatis sit de necessita/ te baptismi. ¶ Rnsio. Plena expssio tri nitatis est de necessitate baptismi: ita qp necesse e noiare patre et filiu et spmsctu. p expressione oris: nec pdest nec obest si baptizans credat i corde vel no: sed suf/ ficit qp ore pferat verba baptismi. Ad il lud qd obijcitur qp apli in primitiua ec/ clesia baptizauerunt in nomine xpi. Di cendu qp fuit licitu in pmitiua ecclesia: qz nome xpi erat ignotu et contumeliosum et ideo vt exaltaretur: baptizabant apo/ stoli in noie eius. Alia ratio: quia nome xpi implicat et insinuat tota trinitatem. Xps enim dicitur vnctus: et ideo insinu/ at vngente. s. patre: et vnctu. s. filium: et vnctione. s. spiritu sanctu.

Sexto queritur de va

riatione forme in nominando tota trini tatem. ¶ Notandum qp in forma baptis mi sunt verba principaliora que sunt in nomine patris et filij et spiritussancti: ita qp si diceretur. In nominibus patris et et filij et spiritussancti. no eet baptismus: Et in istis potest fieri quintuplex varia tio. Prima dicitur mutatio in nomine trinitati s: et est quando ponitur nomen pro nomine: vtpote si loco patris dica/ tur genitoris: et sic ista variatio impedit

sacramentū siue fiat ex certa scientia siue alio modo. Et ideo nō oportet dicere: In nomine genitoris z genitiz procedentis sed in forma data a xpo scz in nomine patris z filij z spiritussancti ¶ Secunda est additio. Et ē quando nomen quod nō ē expressum in forma supadditur vt si dicatur. In nomie patris omnipotentis: z sic distinguēdū est: quia aut est additio vocis distrahens: vt in nomine patris maioris z filij minoris zc. tūc nō esset baptismus: quia hoc ē hereticū dicere. Aut ē additio vocis nō distrahēs nec repugnans: vt in nomine patris ingeniti z filij geniti z ista additio nō ipedit sacramentū. Tertia est corruptio: z ē quando prolatio nominis ē minus bene plata: vtpote si dicatur In nomiue patrias z filias: z sic distinguendū ē. Aut est tanta corruptio q nullo modo tenet sensum: z sic omnino impedit: vt dicere. In nomie tis z li z ti aut non ē tāta corruptio quin bene maneat sensus. vt de puero balbutiente. Quarta est transmutatio: z ē quando aliter ordinatur: vt In nomine filij z patris z spiritussancti z sic ē distinguendū: aut fit simpliciter z sine erroris dogmatizatione: z sic nō impedit: aut fit ex certa malicia z cū heresi: z tunc impedit. Quinta est interpositio z ē cū in medio cadit actus vt sternutatio: vel verbum: vt in nomine patris: id est ista aqua est valde frigida. z filij z spiritussancti: z sic ē distinguendū: aut est tanta intermissio q discontinuet intentionē z longā facit morā vtpote si longū facit sermonē: vel vadit ad venādum: z tunc necesse ē vt reincipiat: aut ē parua intermissio z morula vt est sternutatio vel alia parua morula: ita q non discontinuatur actus: z sic non oportet reincipere. Ex his patet responsio.

Septimo querit Utrū

sacramentum baptismi debuerit institui in aqua. ¶ Notandum q aqua prout nunc sufficit est triplex. Quedam est aqua artificialis: z est illa que fit p actionem ignis decoquentis z resoluentis ex ministerio artificis applicātis actiua passiuis z passiua actiuis Et ista aqua nō est elementum sed est corpus mixtum. Et sic aqua artificialis (vt aqua rosea) nullo modo est conueniens ad sacramentū baptismi. Alia est aqua naturalis: z est aqua elementalis: pura tam per immixtionem q̄ per iuxta positionem. Tertia est aqua vsualis pura per immixtionez: licet non sit pura per iuxtapositionem. ¶ Correlarium. Aqua vsualis z aqua naturalis sunt eiusdem speciei: et sunt cōuenientes ad sacramentū baptismi. ¶ Resolutio questionis stat in tribus propositionibus. ¶ Prima. Sacramēmentum baptismi inter omnia sacramēta ē summe efficax z maxime necessariū. Nam in sacramento tria sunt. Primo inprimitur character. Secundo datur gratia mundans scilicet a peccato originali. Tertio datur virtus ad extinguendum ardorem libidinis z concupiscentiarum. ¶ Secunda ppositio. Hec omnia tria que dantur in baptismo oportuit dari in aliquo signo quod designaret illa tria: z istud signum ē aqua. Primo aqua signat characterem i eo q corpus dyaphanum. Secūdo aqua signat gratiam mundantez in eo q lauat z mūdat. Tertio signat virtutem extinguentem ardorem libidinis: in eo q aqua est frigida. ¶ Tertia propositio. Quia a sacramento baptismi nullus absoluitur z in eo omnes cōmunicant: ideo necesse fuit q fieret de materia cōmuni scilicet de aqua que ē cōmunis tam diuitibus q̄ pauperibus: z talis ē liquor aque.

Octauo querit. quando

instituit dominus sacramentū baptismi. ¶ Dicendum q christus primo baptismum instituendū insinuauit: instituit z confirmauit. Insinuauit quidē

verbo et facto. Facto cum baptizatus fuit a Johanne in aqua et ostendit ceteros credentes in aqua fore baptizandos. Verbo cum predixit Nicodemo Johannis tercio. Nisi quis renatus fuerit ex aqua. Secundo instituit: cum ipse baptizare cepit per discipulos. Johannis tertio. Post hec venit in terram iudeam et baptizabat: et si non ipse in propria persona: tamen discipuli in sua presentia. Et Luce decimo. Discipulos misit ad predicandum et baptizandum binos. etc. Tertio confirmauit baptismum et verbo et facto. Facto cum de latere eius non tantum profluxit sanguis: verum etiam aqua. Verbo autem confirmauit: quando post resurrectionem discipulos ad baptizandos omnes et singulos misit. Math. vltimo

Nono queritur. Utrum

ex institutione baptismi in aqua collata sit aliqua vis aquis. ¶ Notandum quod vis potest capi quadrupliciter. Primo modo capitur pro violentia siue coactione: et sic diffinitur a iuristis. Vis est maioris rei impetus qui repelli non potest. Secundo modo capitur pro fortitudine vt iste homo habet magnam vim: id est fortitudinem. Tertio modo capitur pro potentia anime: vt vis intellectiua: vis visiua. Et istis tribus modis non capitur hic. Quarto modo capitur pro virtute aliqua siue corporali siue spirituali: vt sancti vi id est virtute fidei fecerunt miracula. Et isto modo capitur hic. Declinatur autem sic. Hec vis: huius vis: et habet solum accusatiuum pluralem contra Alexandrum: et conuertuntur vis et virtus. ¶ Ad questionem respondetur quod dominus contactu mundissime carnis sue vim contulit aquis non quod illa vis sit aliqua proprietas vel essentia absoluta addita aque sed sola ordinatio dei: quia instituit baptismum fieri in aqua quando ipse voluit immergi in aqua: et sic dedit vim regeneratiuam aquis. non quod mundicia christi transiret a carne ipsius in aquam: sed cum dominus esset mundus: noluit ob aliud immergi in aquam nisi vt illa imersione aqua haberet istam ordinationem.

Decimo queritur quotiens

oporteat mergi puerum in aqua. ¶ Respondetur per tres conclusiones. ¶ Prima vnitas vel multitudo imersionum non est de necessitate baptismi: quia per solam aspersionem aque super puerum fit baptismus. ¶ Secunda conclusio. Licet vnitas vel multitudo imersionum non sit de necessitate baptismi: tamen est de congruitate et hoc propter significationes: quia quando est vnica imersio: signat diuinam essentiam esse vnicam: vel signat vnicam mortem christi. quando vero est triplex imersio: signat tres personas in diuinis: scilicet patrem et filium et spiritum sanctum: etiam signat illos tres dies quibus christus fuit in sepulchro etiam signat diminutionem concupiscentiarum que maxime sunt tres. Prima carnis. secunda oculorum. s. auaricia. tertia ambitiosa et vane glorie. ¶ Tertia conclusio. Puer potest baptisari vna imersione et vere baptisatus est sicut si esset ter imersus

Undecimo queritur quantum

oporteat puulum imergi ad hoc vt sit baptisatus an oporteat imergi totum corpus an aliquam partem corporis. ¶ Respondetur quod presumitur quod apostoli baptisauerunt aspergendo et mos ille seruatur adhuc in pluribus ecclesiis: et maxime in ecclesia gallicana: et seruari potest: quia est ibi integra ratio sacramenti. Et debet semper seruari in omnibus ecclesiis cum necessitas imminet. aut propter infirmitatem baptisantis: quando scilicet habet manus nimis debiles: vel rudis est: et timetur ne ledat puerum Vel propter impotentiam et infirmitatem pueri: vt pote si non esset totus natus: vel propter penuriam elementi: vt si fiat modicum de aqua. Et in istis necessitatibus debent omnes ecclesie sic baptisare. Etiam possunt baptizari solum per asper/

sionē:etiā quando nulla est penuria:vel infirmitas:vt patet in ecclīa gallicana. Mos tamen comunis ecclīe est baptizare immergendo. Et modus ē iste. Sacerdos em̄ debet puerū tenere per latera: et versa facie ad aquam debet mergere: ita q̄ habeat caput versus orientē pmo. scdo versus aquilonē:tercio versus meridiē. Et si ē multū de aq̄:totū corp⁹ dz mergi si parū:sufficit q̄ imergat̄ principalis pars vt caput z pectus :vel caput tm̄ vel facies tm̄.q2 ib. sunt oēs sensus.

Duodecimo queritur.

Utrum adueniente baptismo debuerit cessare circūcisio. ¶ Rn̄sio. Non solum circūcisio sed etiā oīa sacramenta legalia cessare debuerūt:aduenientib⁹ sacramentis noue legis. Et hoc propt̄ tria. Primo q2 illa sacramēta erant obscura q̄tum ad significantiam:erant eni velamen z signū noue legis. Ideo adueniente veritate qui ē christ⁹:debuerūt illa sacramenta veteris legis cessare. Secūdo q2 erant parue virtutis q̄tū ad efficaciam. Tertio q2 erāt grauia q̄tū ad obseruātiam:et hec omnia illi legi cōpetebant que erat lex figure z oneris ad cōfrigendā duriciem z superbiam ceruicis iudaice. Lex autē noua oppositas habz cōditiones:q2 ē lex veritatis:grē z suauitatis. Augustin⁹ ɔtra Faustū. Prima sacramenta que obseruabant̄ p̄nunciatiua erant xp̄i venturi.que cū suo aduētu xp̄s implesset ablata sunt z alia institu ta v̄tute maiora:vtilitate meliora: actu faciliora z numero pauciora.

Tredecimo queritur.

Utrum circūcisio cessauerit ante p̄mulgationem euangelij. ¶ Notandum q̄ institutio:promulgatio z obligatio se cōcomitantur. ¶ Prima propositio. Institutio baptismi precessit promulgationē quia nulla lex potest promulgari:id est diuulgari nisi prius fuerit instituta:etiam promulgatio precessit obligationē. ¶ Secunda propositio. Congruū fuit q̄ baptismus prius obligaretur per modum consilij q̄z per modum precepti.q2 lex noua est lex gratie z suauitatis. ¶ Tertia propositio. Duo sunt tempora baptismi:quādo scz christus misit discipulos suos binos ad baptizandū:ita q̄ poterant homines circūcisionem vel baptismū recipere z alter̄ ipsorum sufficiebat:quia prīmū tempus sub consilio z incepit ab institutione baptismi. Johannis tertio. ¶ Quarta p̄positio. Tēpus fuit in quo ipa circūcisio fuit mortifera z durauit a promulgatione euāgelij (quando scz discipuli xp̄i p̄mulgauerunt euangelium in omnē terram) vsq3 ad diē iudicij. Ex his patet qn̄ z quomodo cessauit circūcisio.

Circa distinctionē quartā queritur primo. Utrū baptism⁹ digne suscipientib⁹ deleat omnē culpā. ¶ Notandū q̄ accedentes ad sacramētū baptismi sunt in quadruplici differētia. Quidam sunt qui recipiunt sacramentū z rem sacramenti:vt sunt puuli: etiā oēs adulti veniētes ad baptismum nō ponentes obicem sed cum deuotione recipiunt sacramentū:z rem sacramenti id est gratiā. Alij sunt qui recipiunt sacramentū z nō rem sacramēti. vt si quis adultus ostendat exteri⁹ recipe baptismum z etiam intendat interi⁹ recipe sacramentū tm̄ in corde suo h3 volūtatem peccādi:vtpote fornicandi vel furandi. talis recipit sacramētū baptismi nec est rebaptizandus:sed nō recipit rem sacramēti scz grām q2 ponit obicē. Tertij sūt qui nec recipiūt sacr̄m nec rē sacramēti: vt si quis adultus veniens ad baptismū ostendat exterius se recipere baptismuz z tamen interius non intendit: talis est

rebaptizandus Quarti recipiunt rē sacramentiz non sacramentum: vt baptismo flaminis z sanguinis. ¶ Notandum ꝙ triplex est culpa Quedam est culpa originalis z idem est ꝙ peccatum originale: de qua superius distinctione prima huius quarti satis patuit. Alia est mortalis: z ab Augustino sic diffinitur. Peccatum mortale est aliqđ dictuz vel factū vel concupitum contra legem dei: ibi notantur modi tres peccatorum scz peccatum oris: cordis z operis. Tertia est culpa venialis. Intelligitur itaqꝫ questio sic. Posito ꝙ aliquis adultus ꝯmiserit multa peccata tam mortalia ꝙ̄ venialia: et venerit ad sacramentum baptismi cum contritione suorum peccatorum z cū voluntate se emendandi. Utruz baptism⁹ deleat omnē culpam absqꝫ eo ꝙ talis veniens ad baptismum confiteatur peccatum. ¶ Respondetur ꝙ absqꝫ dubio (et in hoc concordant omēs doctores) talis recipit remissionem oīm peccatoꝝ suoꝝ z restituitur homo in pristinam innocentiam ꝙ̄tum ad animaz. ita ꝙ si illico moreretur: immediate euolaret ad celū. Et ratio causalis fuit diuina libertas: que tantam huic sacramento contulit efficaciam. Si queratur autez ratio huius cōgruitatis. Respondetur ꝙ est dulcedo diuine misericordie: eo ꝙ virt⁹ passionis specialiter huic sacramēto adest: ideo dedit expressam significantiaz. Hoc sacramentum inter cetera magis indicat animam fieri puram z sanctam z est primuz fundamentum ad omnia alia sacramenta: z est remediū congruū ꝯtra oīa peccā.

Secūdo querit. Utruz sacramentum baptismi deleat omnē penam. ¶ Nota ꝙ pena sic diffinitur. Pena est aliqđ dānum vel malū priuās bonum conueniēs: ꝓpter meritū precedēs. ibi ponit dānū loco gn̄is: qz oīs priuatio est dānū vel malum. Dī priuās: qz omē malū est priuatio alicui⁹ boni qđ de se ē cōueniens. Notandū ꝙ duplex est pena scz dāni et sensus. Pena dāni est ipm dānū seu ꝑuatio boni. ¶ Correlariū Hāc penā habent pueri q̄ decedunt absqꝫ baptismo: qz priuātur a visione diuina. Pena sensus est illa que infert dolorē: z hec est aliquod positiuū z non priuatiuū: sicut pena dāni. Pro intellectu dictorum ponuntur quattuor ꝓpositiones. ¶ Prima in statu beatitudinis nulla est pena qz in illo statu beatitudinis semꝑ est bonū: qđ est mali oppositum. ¶ Scđa propositio Si adam non peccasset: non habuissemus penam quia non habuissem⁹ demeritum precedens. ¶ Tertia Licet deus de sua potentia absoluta posset infligere tantā penā matri sue virgini gloriose: ꝙ̄tum habet lucifer: tn̄ sibi nō esset pena: pz qz de rōne pene est ꝙ sit culpa p̄cedens: sed ipsa gloriosa virgo nūqꝫ habuit culpaz: ergo. ¶ Quarta ꝓpō Licz bruta animalia moriantur et plurimos dolores sentian: non tamen habent penam: quia ista omnia nō inferuntur propter peccata seu demerita: sed illi dolores sunt eis naturales. Notandum insuper ꝙ quadruplex est pena: quedam est pena acta z est illa quam q̄libz peccator facit sibiipsi peccādo: peccatum enim de se essentialiter est pena sm Bonauenturam in secundo. Unde Augustinus iussisti domine z ita est vt omne peccatum sit ipsi peccanti pena. Alia est pena contracta: z est illa q̄ infligitur propter peccatum primi parentis: vt fames: sitis infirmitas z consequēter mors. Tertia dicitur pena inflicta: z ē illa que infligitur a iudice propter demerita contra legez commissa: et ista semper infert dolorem sensus: sicut patet in damnatis: vel existentibus in purgatorio: et etiam in latronibus. Quarta est pena permissa: et est illa qua aliquis iusto dei iudicio permittitur cadere: et relinquitur a deo sic ꝙ faciliter de vno peccato labitur in aliud. De illa in apocalipsi. Qui in sordi

bus est sordescat adhuc. Iterum duplex est pena satisfaciens: scilicet voluntarie assumpta: et inuoluntarie assumpta. Pena voluntarie assumpta est illa que voluntarie assumitur ab aliquo nō tamen pro peccatis a se commissis. ¶ Correlarium Hoc modo christus habuit penam quādo passus est pro nobis. Alia est pena satisfaciēs voluntarie assumpta propter delicta prius a se commissa: sicut est penitentia. ¶ Correlarium Ista pena non fuit in christo: nec in virgine gloriosa. Pena vero inuolūtarie assumpta etiā est duplex: quia quedam est eterna et infernalis: et est carentia glorie: et afflictio seu dolor inflictus. Alia est temporalis et illa habet finem sicut pena purgatorij. ¶ Propositio Unica est pena satisfaciens nec voluntarie assumpta cuiusmodi est pena malefactorum: damnatorum ¶ Responsio. Sacramentum baptismi absoluit ab omni pena īfernali: et ab omni pena tēporali satisfactoria siue assumpta: sed non a pena contracta per peccatum originale: absoluit enim a pena personali: sed non a naturali. Unde Pena naturalis est que omnibus conuenit: siue que omnibus infligitur: sicut sunt pene consequētes peccatum primorum parentum. Pena vero personalis est illa q̄ conuenit alicui et non conuenit alteri: vt sunt pene infernales. Rō autem quare baptismus absoluit a tātis penis est bonitas dei: qui dedit tantam efficaciā ipsi sacramento baptismi. Ratio autem quare in baptismo non dimittūtur pene naturales (sicut fames sitis infirmitas: tentatio et mors) est quia deus sic ordinauit et est congruum propter tria. Primo ad manifestandum diuini iudicij equitatem vt sententia de morte ade immobilis p͂maneret. Secūdo ad ostendendum fructum passionis christi. vt omnes ipsius se noscat egere: vt penas remittat. Tertio ad amplificandum meritum liberi arbitrij. Promouent enim huiusmodi penalitates ad bonum Dantur enim primo ꝓpter humilitatem Job. iij. Sagitte domini militāt in me quarū indignatio etc. Secundo propter timoris incussionem Job. vi. Terrores domini militant contra me. Tertio propter sui ipsius cognitionem Esaie. xxviij. Tantūmodo sola vexatio dabit intellectum. Quarto propter stimulationem ad bonū Michee. ij. Surgite et ite: quia non habetis hic requiem: et hoc facit maxime remorsus conscientie q̄ nūq̄ dimittit peccatorem in pace. Quinto ꝓpter nō peccandi exemplum Zacharie. iij. Adam exēplum meū ab adolescentia mea. Sexto propter exercitium virtutum: et maxime in virtute patientie Romanorū. v. Et gloriamur in spe glorie filiorum dei: non solum autem sed et gloriamur in tribulationibus: sciētes q̄ tribulatio patientiam operatur etc.

Tertio queritur. Utrū

digne recipientes sacramentum baptismi: omēs equaliter recipiant eius efficaciam. ¶ Respōsio stat in quattuor propositioibus. ¶ Prima propositio. Res sacramēti baptismi est caracter quid autem sit caracter dicetur postea. ¶ Secūda Res baptismi est gratie infusio. ¶ Tertia propositio est restitutio innocentie. ¶ Quarta propositio (que est secūda principalis quia prime tres ꝓ vna computantur) q̄tum ad caracterem in baptismo non est maior efficacia in vno q̄ in alio: quia omnes equaliter recipiūt caracterem. ¶ Tertia propositio Quātum ad restitutionem innocentie: non est maior efficacia in vno q̄ in alio: q̄ vnus nō est magis innocēs q̄ alius. ¶ Quarta propositio Quantum ad remedium (qd est gratia) maior potest esse efficacia in vno q̄ in alio. Unde notandum q͛ gratia habet duplicem actum scilicet delere peccatum: et habilitare in bonum: q̄tum ad delectionem peccati maiorem habet effectum in eo qui plura commisit peccata:

sꝫ propter hoc nō est gratia maior: quia modica gratia potest delere omnem culpam: q̄ztum vero ad habilitatem ad bonum in eo qui magis se disposuit maiorem habꝫ efficaciā: ⁊ preterea ipsa est maior: q꞉ ex hac parte attenditur augmentum gratie. Et hoc etiam verū est de sacramentis penitentie ⁊ eucharistie.

Quarto querit. Utrū

aliq̄s inuitus siue coact⁹ suscipiat sacrm baptismi. ¶ Notādū ꝙ duplex ē coactō scꝫ simpliciter ⁊ sm q̄d. Coactio simpliciter est illa qua aliq̄s necessitatur vel violentatur simplr ad aliq̄d faciendum vel patiendum: sic scꝫ ꝙ nō potest nō agere: sꝫ necessario agit: ⁊ nō potest nō pati: sed necessario patit. ¶ Prima propositio impossibile est voluntatem nr̄am cogi simpliciter ad volendū vel nolenduꝫ: q꞉ nullam simpliciter coactum est liberuꝫ. Sꝫ omnis actus voluntatis elicitus a voluntate est liber. ergo ⁊c. ¶ Scd̄a ppō Nullus actus humanus pōt dici simpliciter coactus. Uñ Actus human⁹ est ille q̄ est libere elicit⁹ ab hoīe: siue sit velle: siue nolle Sꝫ aliud est actus hoīs: q꞉ act⁹ hoīs est oīs actus siue sit elicitus ab hoīe siue nō: vt sunt ꝯcupiscētie ī pte sensitiua: q̄n aliq̄n veniūt absq꞉ elicione hoīs: ⁊ etiā videre audire ⁊ siles dicunt act⁹ hominis. ¶ Tertia ppō Membra hoīs pñt simpliciter cogi ab aliquo extrinseco ad aliquid opandū: vt q̄n cogunt latrones incarcerari vel de thurificatiōe idolis Coactio vo sm q̄d dr̄ illa q̄ q̄s timore pene vel alicui⁹ supplicij: vl' ex amore cogit ad aliq̄d faciēdū q̄d tñ libere nō faceret: nisi essent timores vl' amores: vt de mercatore, pijciēte mercātias suas in mare in casu necessitatis. ¶ Rñsio ad questitū Duplex est coactio scꝫ sufficiēs vl' sm simplr Alia est inducēs vel sm quid Si aliq̄s mergatur coactiōe sufficiente: vtpote q꞉ violenter acceptus est: ⁊ ipō renitēte manib⁹ ⁊ pedib⁹ mersus est: tunc talis nullo modo est baptizat⁹: q꞉ nullo mō in eo fuit consensus vel voluntas Si aūt aliquis īmergat coactiōe inducēte: vtpote minis ⁊ flagellis ita ꝙ magis vult se subijcere sacro ecclie q̄ꝫ morte perire: hoc pt esse duplr aut talis intēdit alios illudere ⁊ mortē euadere vtpote: si dimittat se immergi: tñ interius nullo modo intendit recipe baptismū: tūc talis nullo modo recipit sacrm. Aut talis coactus fine finali mag' acceptare baptismū q̄ꝫ perire: tūc siue credat: siue nō: siue velit habere grām siue nō talis est baptizatus.

Quinto querit. Utrū

furiosi sunt baptizandi. Pro respōsione. ¶ Notandū ꝙ si aliq̄s sit effectus a nati uitate demēs: iudicandum est sicut de paruulo: ⁊ pōt baptizari cuiuscunq꞉ secte sit etiam ipō inuito: ⁊ saluatur talis Si autem effectus est furiosus post vsum liberi arbitrij: queritur Utrum saluatur talis. Dicendum ꝙ aut erat in statu gratie ⁊ charitatis quando cecidit in illam dementiam: aut in peccato mortali Si erat in gratia: et dementia perseuerat in eo vsq꞉ ad mortem inclusiue. Dico ꝙ saluabitur finaliter quicq̄d faciat in illo tēpore. Si autem erat in peccato mortali ⁊ pseuerat vsq꞉ ad mortē: sine dubio erit dānatus: q꞉ iudicabit sm dispositionem in q̄ erat q̄n fuit effect⁹ demens. Hoc dꝫ multū inducere homines ad viuendum virtuose: ⁊ in statu gratie ⁊ ad vitanduꝫ peccata.

Sexto queritur. Utrū

fict⁹ recipiat sacrꝫ baptismi ⁊ nō rē sacramenti: ¶ Notandū ꝙ fict⁹ est q̄ aliō exterius ptendit ⁊ aliud itēdit iteri⁹. Et tal' fict⁹ pōt accedere ad sacrm baptismi dupliciter. Uno mō cū intentōe decipiēdi xpianos: ⁊ nō pter deuotiōeꝫ recipiēdi illud q̄d ecclia intendit d: re: imo nullo modo intendit sacramentum recipere: tunc talis non recipit sacramentum nec

rē sacramenti. licet immergatur in aqua et fiant ei alia mysteria. Et de ista fictione nō est questio. Alio modo potest quis adultus accedere ad sacramentum baptismi in peccatis commissis: et tamen interius habz propositum recidiuandi cū intentiōe recipiendi qđ ecclesia intendit dare scz sacramentum baptismi: talis recipit sacramentum et nō rem sacramenti scz gratiaz: nec debet rebaptizari: nihilominus facta confessione et habita contritione: potest illam gratiam recuperare. Et per hoc patet responsio ad questionez: cetera sunt clara in textu.

Septio querit. Utruz

fictus recipiat rem post sacramentuz recedente fictione. ¶ Respondetur q sacramentum baptismi cum non sit iterabile imprimit caracterez: ideo ille fictus habet omnem efficaciam recedente fictione quam habuisset in baptismo si non fuissz fictus. Unde baptismus remittit illa peccata q̄tum ad penam et culpam que precesserunt baptismum: nec est penitentia iniungenda: que autem post cōmisit: virtute penitentie remittuntur: et pro illis est pnitentia imponenda sibi.

Octauo querit. Utrū

baptism⁹ flaminis sine baptismo fluminis sufficiat ad salutē. ¶ Notandum q sanctificatio est duplex scilicet vie et patrie Sanctificatio vie est infusio gratie gratūfacientis alicui nature intellectuali: et isto modo tam adulti q̄ paruuli sctificantur per gratiam. Et notandum q solus deus potest sanctificare nec est officium beate virginis nec angeloꝝ nec sanctorum sanctificare: et de ista est hic questio. Sāctificatio aūt patrie nihil aliud est q̄ glorificatio: et solus deus sanctificat etiaz hoc modo: nec de ista est hec q̄stio. Notādū insuper q triplex ē baptismus scz fluminis flaminis et sanguinis. De baptismo fluminis supra dictum est Baptismus flaminis est infusio grē gratumfacientis: immediate facta a spiritu sancto: per quam homo mundatur et purificatur ab omni peccato: et iste est reiterabilis. Baptismus sanguinis qui fit ꝓpter martyriuz: et capitur ibi effusio sanguinis ꝓ quocunq tormento de quo homo moritur pro christo: vt suffocatione suspēsiua. ¶ Prima propositio Nullus baptismus est necessarius ad salutem de potestate dei absoluta: quia deus nō alligauit potentiam suam sacramentis. ¶ Secunda ꝓpositio Nullus baptism⁹ fluminis: etiaz de potentia dei ordinata est necessarius ad salutem: patz quia baptismus sanguinis sufficit ad salutem sicut patet de Emerenciana et de innocentibus ergo baptismus fluminis non est necessarius. Item baptism⁹ fluminis est sufficiens ergo baptismus flaminis non est necessarius. Et baptismus flaminis est sufficiens ergo baptismus sanguinis non est necessarius: ergo patet q nullus bapt.smus est necessarius. ¶ Tertia ꝓpositio Cuilibet viatori de lege dei ordinata necessarius est baptismus fluminis ¶ Quarta propositio Cuilibet viatori de lege communi est necessarius baptismus flaminis. Notanduz etiā q triplex est salus scilicet nature glorie et gratie. Salus nature est integra et tuta incolumitas et sanitas corporis cum temperantia nature: cum calido et humido qđ est sanguis: et de ista non est questio Salus gratie nihil aliud est q̄ gratia gratumfaciens que reddit nos gratos deo Salus autez glorie est duplex Quedā est obiectiua: et est ipse deus. Unde ps̄. Dominus illuminatio mea et salus mea Domini est salus. Alia est formal' et subiectiua: et ē clara dei visio. ¶ Resolutio questionis stat in q̄nq ꝓpōnib. ¶ Pmā Baptism⁹ flamīs est necessari⁹ ad salutē q: nihil aliud ē q̄ grā gratumfaciēs sine

qua non potest haberi salus. ¶ Scda ppositio Baptismus fluminis est necessarius ad salutez: qz est sub precepto: eo q xps sic ordinauit. ¶ Tertia Qz deus neminē obligauit ad impossibile ex suo pcepto: iō aliqs pōt saluari absqz baptismo fluminis: vtpote. Si aliquis haberet voluntatem baptzari: z tñ non possit inuenire opoztunitatez: talis saluaret absqz baptismo fluminis. Unde qd quis non potest facere: sit velit facere reputatur p facto. ¶ Quarta ppositio Nullus sine baptismo flamis pōt saluari: si talis habeat opoztunitatez z negligat. ¶ Quinta ppositio z ad questionem responsiua Baptismus fluminis sine baptismo fluminis sufficit ad salutem dum tamen nō inueniatur opoztunitas recipiēdi baptismū fluminis. Dicunt multi q beata maria z omnes apostoli fuerūt baptizati: sz quando vel vbi non legitur.

Nono querit quis baptismus istoz sit dignioz. ¶ Notanduz q nouez sunt baptismi fm Damascenū Primus baptismus est diluuiū tpe Noe Scōs est maris rubzi. Uñ apls prime corinth.x. Omnes baptizati sunt in nubeзē. Tertius est baptismus lustraroīs qui fiebat ex aqua z cineribꝫ vitule ruffe combuste et signabat passionem chzisti. Quartus est baptismus iohānis: de quo dictum est supza. Quintus est baptismus xpi passiue: quando scz fuit baptisatus a iohanne. Sextus est baptismus penitentie: qui est purgatiuus a culpa: z non a pena: z fm aliquos vocatur baptismus flaminis. Septimus est baptismus fluminis: qui fuit institutus a xpo: et purgat a culpa z a pena. Octauus est baptismus linguis igneis quē receperūt apostoli in die penthecostes z iste purgat a culpa z pena z etiam a sequela pene. Nonus est baptismus sanguinis: et iste est perfectissimus: qz facit hominē euolare ad celos. Notādū etiam q sanguis capit quadrupliciter. Primo modo pro pgenie: vt qñ dicitur iste est de sanguine meo id est pārens meus. Scdo modo capitur pro humoze quodaz calido z humido: vt est sanguis humanus quo fouet cozpus humanum. Tertio modo pro peccato. Unde ps.l. Libera me de sanguinibꝫ zc. Quarto modo p vita: vt in hymno. Pro te effundens sanguinem id est vitam. ¶ Ad questionem respondetur q baptismus fluminis z baptismus sanguinis se habent sicut excedētia z excessa. Nā baptismus fluminis extensiue hꝫ maiozem efficaciā qz liberat a culpa originali moztali z veniali: z etiam imprimit caracterem z dat gratiā z multos liberat: baptisinus aūt sanguinis paucos liberat: qz pauci sunt martyres respectu baptizatoz. Sed licet nō sit dignioz extensiue baptismo fluminis: est tamen dignioz intensiue: qz liberat hominem ab omni miseria z facit eum euolare ad celum: z hec efficacia precellit omnes alias. Nec est sacramentuz qz desunt sibi conditiones sacramenti.

Decio queritur. Utrū baptismus sanguis sit sacramētū saltē. ¶ Notādū q baptismus sanguis fit quotienscūqz qs mozit pro fide catholica: vt pro veritate. Baptismus vero flaminis fit quotienscūqz quis per misericozdiaz dei sanctificatur vel iustificatur a peccatis suis siue fiat in vtero: sicut de hieremia z iohāne baptista: siue extra vterū: siue virtute penitentie. ¶ Responsio ad questionem baptismus sanguinis nō est sacramētum: qz deficiūt ei omnia q̄ sunt de ratione sacramenti: scz representatio ex similitudine: significatio ex iustificatione: sanctificatio ex verbi prolatione. Et etiam (vt dicit magister in textu) sacramentuz baptismi tantum in aqua celebzatur: z non alio liquoze: sed sanguis non est liquoz eiusdez speciei cum aq zc.

Undecimo querit qua

re citius vocatur baptismus sanguinis q̄ baptismus ignis: cum tñ multi martyres in igne fuerūt martyrizati: et in ep̄lio. ¶ Dicēdum q̄ in martyrio ponitur vita carnis: carnis autem vita consistit in sanguine: et etiam (vt dictum est) sanguis aliquādo accipitur pro vita. Alia ratio: quia multi fuerūt liberati ab igne et a submersiōe aq̄ s; nulli a pena gladij.

Duodecimo queritur.

Utrum paruuli in baptismo recipiant sanctificationem. ¶ Notandum q̄ paruulus potest capi quadrupliciter prout nunc sufficit. Primo modo dicitur paruulus per carentiā iniquitatis. Unde apostolus Galicia estote paruuli.

¶ Correlarium primum Christus erat ita paruulus in cruce: sicut in vtero matris sue virginis gloriose. ¶ Scd̄m correlariū Uirgo gloriosa erat ita puula quando cōcepit xp̄m: sicut erat quando concepta est in vtero matris sue. ¶ Tertium Johānes baptista erat magis paruulus quando baptizauit xp̄m q̄ quando fuit conceptus: quia conceptus fuit in originali peccato. ¶ Quartum Correlarium Impossibile est aliquē hominem saluari de potentia dei ordinata nisi sit paruulus: capiendo paruulum pro carentia iniquitatis. Secundo modo capitur paruulus pro carentia elatiōis et isti sunt humiles. Et de istis dicebat christus Mathi. xviij Sinite paruulos venire ad me. Et iterum Nisi quis humiliauerit se sicut paruul⁹ iste nō introibit in regnum celorum. Tertio modo capitur paruulus per carentiam discretionis. Et ē homo qui nūq̄ vsus est libero arbitrio: vt sunt parui immediate nati et etiam q̄tumcunq̄ magni in q̄titate qui nunq̄ habuerunt vsum liberi arbiarbitrij: vt sunt fatui et furiosi: et isto modo solū capitur hic. Quarto modo capitur paruulus p̄ defectū perfecte q̄titatis: et sunt illi qui nōdū attigerūt .xxv. annum q: s̄m ph̄s vsq̄ ad illam etatem possunt crescere: et isto modo (sicut et duobus primis) non capitur hic. ¶ Ad questionē respōdetur q̄ absq̄ dubio paruuli in baptismo recipiunt sanctificationē q̄ est expulsio culpe originalis: et hoc per meritum passionis xp̄i.

Tredecimo queritur.

Utrū puuli recipiāt plene rem hoc est gratiam cum habitibus virtutum que sunt fides: spes et charitas. ¶ Respōdeo. Paruulis dantur habitus p̄fecti virtutum: sicut et adultis: q̄uis per illos non operentur. ¶ Propter quod notandū q̄ potentie aīe dupliciter impediunt ne debite exeant in actus suos. Uno modo a corporis imperfectione et corruptione: et sic impediūtur in paruulis: stultis et dormientibus. Et contra hoc impedimentum est corporis perfectio et bona dispositio. Alio modo impediuntur ab habitu malo: vt concupiscentia: siue a culpa et contra hoc impedimentū est grā: q̄ est in paruulis baptizatis: et ideo nō impediuntur ex parte culpe: sed impediūtur ex parte imperfectionis corporis.

Quartodecimo queritur.

Utrum equalis gratia det omnib⁹ paruul' in sacramento baptismi. Pro declaratione ponuntur quedā correlaria. ¶ Primū correlariū Stat enim de lege dei ordinata aliquos duos puulos pueros i sacro baptismi sic se habere q̄ alt̄ eo℞ recipiat maiorē grām q̄ alius: et hoc nō ex p̄te sacri s; virtute parentū et patrino℞ et etiā baptizātis se disponētis et orātiū pro puero. ¶ Scd̄m correlariū Melius est puerū baptizari a bono sacerdote q̄ a malo. ¶ Tertiū Stat de lege dei ordinata duos pueros baptizatos ineqūli in eterna btitudine premiari: et h̄ ppt̄ meritū offerētiū: et iō errāt illi q̄ dicūt q̄ oēs pueri equal'r p̄miant' in gloria: q: certum est q̄ glīa in futuro: cōmitta' grāꝫ

que habet in pñti:sed multi recipiũt ma iorem grãm in baptismo q̃ alij:vt p3 de sancto nicolao.gr̃e. ¶ Resolutio qõnis stat in trib dictis cũ distinctõe tali Gr̃a 7 põt mẽsurari fm liberalitatẽ dei dant3 põt mensurari fm dispositionẽ recipien tis. ¶ Primum dictũ Lic3 gr̃a mensure/ tur pncipalr fm liberalitatẽ dei dãtis: tñ mensurat aliqualr fm dispositionem suscipientis:7 hoc de cõgruo. Et hoc po test solũmodo fieri in adultis 7 nõ in par uulis q2 certu3 est q paruuli nõ possunt se disponere. ¶ Scdm dictu3 Q2 deus opatur in baptismo fm exigẽtiã sacri:s3 notũ est q puuli nõ possunt se disponere ideo pueri equalr recipiũt grãm de lege cõi. ¶ Tertiũ dictũ Q2 potestas dei nõ est alligata sacro nõ est necesse q semper det eq̃liter:sed põt ɔferre cuiuult grãm.

Circa distinctio/ nem quintam querit. Pr̃o. Utru3 soli sacerdotes siue clerici habeant ptãtem ba/ ptizandi. ¶ Notandu3 q clericus capit duobus modis. Uno modo pro viro do cto:scientifico:perito:scientia pleno:re/ pleto 7 experto. Ecõtra:laicus capitur pro viro indocto:imperito: insipiente et lapideo Unde laicus dicitur a laos gre ce quod est lapis latine. ¶ Correlariu3 Omnis clericus inq̃tum cleric⁹ est lau dabilis. ¶ Secundum correlariu3 Lai/ cus inq̃tum laicus est vituperandus. ¶ Tertium Clerici a toto genere de iu re preponuntur 7 debent preponi laicis Secũdo modo capitur clericus pro ho mine habente aliquod officium in eccle/ sia. Unde Clericus est homo in ecclesia christi fm ordinẽ sacramentale3 deserui ens. ¶ Correlariũ primu3 Nec3 angeli nec3 demones ꝓprie sunt clerici. ¶ Se/ cundum Sarraceni et heretici isto mo/ do nõ sunt clerici. ¶ Tertiũ ille dicitur clericus q̃ h3 officiũ hostiarij siue lecto2 vel vnũ de septẽ ordinibus. ¶ Quartu3 correlariũ Tõsura nõ est ꝓprie ordo nec facit hoiẽ3 clericũ Et ꝑ oppositũ:laicus scdo modo capit ꝓ hoie nõ habente ordi nẽ sacralem in ecclia xp̃i. ¶ Sciẽdũ etiã q sacerdos capit triplr. Uno mõ idem est q sacr3 dans. ¶ Correlariũ isto mõ hoies laici:7 etiã mulieres pñt vocari sa cerdotes:7 breuit q̃ iuste viuũt 7 hoc mõ nõ capit hic. Scdo mõ dicit sacerdos q̃/ si sacra dãs. ¶ Correlariũ Hoc mõ i an tiq lege pmogeniti erãt sacerdotes:7 nõ alij. Et isti primogeniti habebãt tria p/ uilegia. Primũ q2 recipiebãt bñdictiões pr̃is. Scdm puilegiũ:q2 cõstituebant dñi fratrũ suo2. Tertiũ q2 recipiebant primogenita oim bono2. Tertio mõ sa cerdos capit q̃si sacra docẽs:vt maxime sunt sacerdotes noue legis:q̃ debent esse sacris dati:sacra dantes 7 sacra docẽtes Notandũ q sex sunt ptãtes:de quib9 in ferius dicet:sed ꝓ nunc est q̃stio de ptãte ministerij. ¶ Rñsio ad qõnem. Nõ solũ clerici 7 sacerdotes sed etiã laici 7 mulie res pñt baptizare. Unde notandũ q ba ptismus est sacrm:vnũ verũ 7 integrum ¶ Correlariũ primu3 Q2 baptism⁹ est sacrm:7 sacrm est signum sensibile:ideo diaboli nõ pñt baptizare:nec angeli bo/ ni de lege communi:eo q sunt inuisibiles ¶ Secundũ correlariũ eo q baptismus est sacramẽtũ vnũ:ideo duo hoies sil nõ pñt baptizare:sed req̃rit q vn⁹ solus ba ptizet. ¶ Correlariũ tertiũ. Q2 baptis/ mus est sacrm verũ:iõ ille q̃ baptizat d3 cũ intẽtiõe ꝓferre verba:vñ sequit q nec fatuus:nec furiosus:nec infans carẽs di scretione:nec ebri⁹ q̃ caret vsu rõnis:nec mutus pñt baptizare. ¶ Quartũ corre lariũ Q2 in elemẽto aq̃ imergi puer d3: iõ mãcus nõ põt baptizare. ¶ Quintu3 Ois hõ q̃ pt exercere ea q̃ sunt de integri tate sacri pt baptizare:7 i necessitate d3 et notanter d2 in necessitate:q2 si aliqs laicus baptizaret in presentia sacerdot3 peccaret. ¶ Sextũ correlariũ Null⁹ pt seipm baptizare. ¶ Septimũ Un⁹ põt

simul baptizare plures: dicendo Ego baptizo vos in noie pa. z fil. z spiritus san. amen

Secundo queritur. Utrum

heretici possint baptizare. ¶ Notandum q hereticus pot capi quinqz modis. Primo modo capit pro omi excoicato ab ecclesia vt infra patebit qone qrta. Scdo modo pro omni peruersore sacramentorum vt est simoniacus qui emit bnficia ecclesiastica. Tertio modo pro omni illo qui putat vel dubitat fidem catholicam esse falsam vel fictam: z isto modo sortilegi: qui negant fidem catholicam ore z corde dicuntur heretici: z etiam omnes iudei z pagani z omnes qui ore z corde negauerunt fidem: z istis tribus modis capitur large. Quarto modo capitur hereticus proprie pro illo qui est xpianus vel reputans: vel qui putauit se esse xpianum: errans tn ptinaciter contra veritatem. Dicitur reputans: pro illis q se baptizatos esse reputant: et non sunt. Quinto modo: pro omi illo qui ptinaciter asserit vel determinat aliquam heresim: z isto modo capitur ppriissime. Unde heres est dogma falsum: cotrarium fidei orthodoxe et ista est diffinitio ockam. Sic hereticus est seriose baptizatus: vel gerens se pro baptizato dubitans vel errans ptinacit contra catholicam fidem. Sunt enim qtuor genera veritatum. Primum genus veritatum est continentia oim propositionum que sillogistice pnt elici: z descendunt a sacra scriptura: sicut si quis vellet ptinaciter dicere q xps no habuit neruos vel nasum: qz illd pot elici ex illo qd scriptum est: z homo factus est. Scdm genus veritatum sunt omnes ppositiones que determinantur per totam ecclesiam. Tertium genus veritatum catholicarum sunt omnia que data fuerunt nobis a xpo: et ab apostolis: no per scripturas sz ore tenus vt est confessio peccatorum. Quartum genus veritatum est ptinentia oim veritatum existentium in sacra biblia.

¶ Responsio ad questionem. Sicut dictum est q de integritate sacramenti baptismi sunt imersio in aquam: platio verbi z intentio faciendi qd facit ecclesia z hereticus manens hereticus pot illa tria habere: ideo pot baptizare: et baptizat qn alid quod istorum no deficit: opatur enim tunc non vt hereticus: sed vt catholicus. Unde Augustinus. Nulli sacramento est iniuriandum: illi aut iniuriantur sacramento qui dicunt illud pollui per pollutionem ministrorum. Idez. Errare potero hereticus tn non ero: qz no omnis errans est hereticus.

Tertio queritur. Utrum

mali ministri licet catholici dent sacramentum z rem sacramenti id est gratiam. ¶ Notandum q quadruplex est malicia scz nature: ex genere: ex circustantia z demeritoria. Malicia nature e carentia alicuius entitatis: siue alicuius perfectionis naturalis in aliquo ente: cui naturaliter dz couenire z copetere sibi reddens ipm imperfectum. Uel est additio superflua entitatis alicuius in aliquo reddens ipz desformem: vt est monstruositas vt si quis nasceretur cum duobus capitibus: vel sine brachiis: z isto modo non capitur hic. Malicia vero ex genere est illa q conuenit alicui actui vel operationi alicui: eo q transit super aliqd obiectum discouenienes: z hoc sm rectam rationem: vt est odire z blasphemare deum. Unde notandum q actus malus ex genere: nuqz potest bene fieri. Malicia ex circustantia est illa q copetit alicui actui: qui est bonus ex gne tn caret aliq circustantia necessaria: vt dare elemosynam propter vanam gloriam. Malicia demeritoria est illa q est in peccato mortali: z de ista proprie est hic questio. Notandum insup q catholicus est ille qui credit implicite vel explicite actu vel habitu oia que ptinent ad fidem orthodoxam formata vel informe. ¶ Correlarium primum. Paruuli baptisati sunt

catholici censendi habitu. ¶ Secundū O is hō habens charitatē ē catholicus q2 nō pōt habere charitatē sine fide infusa. ¶ Tertiū. Omnes existētes i gratia:etiā quando dormiunt sunt catholici:q2 habitu credunt. ¶ Quartū correlariū. O is hō peccator xpian⁹ existens in pctō mortali alio a pctō heresis :dicit catholicus:q2 licet nō habeat fidem formatā tamē habet fidē informē ¶ Quintum. Nec iudei nec sarraceni z non baptizati dicunt catholici ¶ Rñsio ad questionē. Malus sacerdos.i.qui ē in pctō mortali nō tm̄ dat sacramētū sed rem sacramēti.i.gratiā.nō ipe sed deus cui⁹ sacramenta sūt bona z impolluta. Et sic p3 q peccatū sacerdotis nō impedit :qn baptizat⁹ recipiat grām:minister enim in baptismo nō mundat:nec interi⁹ baptizat sed de⁹:z sic de⁹ baptizat pncipaliter:minister autē ministerialr dat tm̄ sacramentū:q ē tantū exterior ablutio facta cū cōditionibꝫ requisitis. Res vero sacramenti ē ipa gratia mundans spiritualiter aīa3 a pctō:inter ista mediat caracter:q2 dicit sacramētū z res sacramēti diuersis respectibꝫ. ¶ Notandum q ē qddam opus qd habet virtutem a charitate iterna solū.quoddā aūt habet virtutē ab institutione diuina. Primum ē opus virtutis z vitij:z a deo pensat fm quantitatē voluntatis. Scdm est opus sacramenti:z hoc pensat fm meritum et dignitatē christi instituentis: tale semp remanet efficax z impollutū:nec pōt aliquo modo pollui:sic nec meliorari: habet eī vtutē a xpo nō a ministro:sic semen iactū in terrā eqliter fructificat siue sit bon⁹ q seminat siue mal⁹. ¶ Queritur incidentalr vtru3 peccet q accedit ad sacerdotē malū. Rñ. q non: imo magis peccat ille qui eū recusat:credēs sacramentū p ipm dispēsatū eē viciatū:q2 facit iniuriā sacro. Itē esto q sacerdos petat pciū p baptismo:nūqd ē ei dādu3. Si sic (cū emat sacrm) ē simonia.si non aut remanet nō baptizat⁹:z h ē picul aut baptizat⁹ sine sacerdote pter necitatē. Quidā dicūt q qs se pus d3 baptizari facere a layco:sed esto q nō eēt alius: dicūt q nō pōt dare pciū vt sacrm emat sed vt emat aquā. S3 esto q aq sit cōsecrata:tūc dicūt q ante debet puulū dimittere mori sine baptismo:q2 nō sūt facienda mala vt eueniāt bona. meli⁹ tñ ē dicere q dari pt pciū nō ad emendū sacramentū vel aquā sed ad redimendum vexationē iuris sui:z hoc magis videtur ɔsonare pietati z rōni z iuri.

Quarto querit Utru3

heretici dent rem sacri. ¶ Heretic⁹ fm Augu.ē qui alicui⁹ tpalis cōmodi z maxime vane glie:pncipatusq sui grā:nouas opiones z falsas aut gignit aut seqtur. ¶ Rñ.ad qōnē. Baptism⁹ q datur ab hereticis in forma ecclie baptism⁹ ē: q2 regenerat filios ecclie nō heresi:regenerat etiā filios in xpo. Habet igit baptism⁹ sp efficaciā nisi habeat obicē in suscipiente. Tūc aūt h3 obicē:qn ille qui baptizat ɔferit heresi:z h fit tripl'r:aut qn ē heretic⁹ z fauet errori:aut si nō est heretic⁹ tñ vadit ad hereticū pcisū i contēptū ecclie. Aut si nō ē pcisus vadit tñ ad occultū quē scit eē hereticū:pter aliqd ɔmodi vl fauorē:z tunc nihil accipit ab heretico. S3 si nō pōt hre potentia3 discernēdi vt puul⁹:aut qn iste heretic⁹ ē occult⁹ z credit eē xpian⁹ catholicus: aut qn hō ē in necessitate ɔstitutus solo necessitatis intuitu credit eē baptizat⁹.

Quinto queritur .que

ē ista ptās quā xps dare potuit z nō dedit. ¶ Notadū p declaratōe q circa baptismū pnt sex ptātes assignari. Pria ē ptās auctoritatis:z ē illa q de⁹ a seipo z nō ab alio habet ptātem mūdādi a culpa z dandi gra3:z ista solūmodo deo cōpetit. ¶ Correlariū. Implicat ɔtradictionē creaturā hre ptātem auctoritat

in baptismo ptē:qz talis ptās ē infinita
sed implicat ɔdictionē hoīez hre ptātez
infinitā:ꝗ zc.z de ista ptāte nō ē hic qō.
¶ Scda ptās ē coopatiōis:z ē potentia
diuinit⁹ accepta qua hō in tali actu ba/
ptizando ē coopatoz:vt ē dimittere pec
cata. ¶ Tertia ptās ē ptās excellentie:
z ē illa sm quā aliqs baptizās ppter ei⁹
scitatē maiozē ɔfert grām in baptismo.
¶ Quarta ē ptās inuocatiōis:z est illa
qua homo posset baptizare in noīe Pe/
tri vel alicui⁹ sancti:sicut in noīe xpi vel
trinitatis. Quinta ē ptās institutionis:
vt si xps institueret ꝙ aliqs posset bap/
tizare in vino z in ǭlibet liquoze sic̄ i aq̄.
¶ Sexta ē ptās ministerij qua de⁹ dat
vt per hoīez possit exteri⁹ ministrari:et
verbū z elemētū. ¶ Propositio. Primā
ptātem nec deus potuit dare nec dedit
vltimā dare potuit z dedit. De oīb⁹ in/
termedijs dicūt magistri ꝙ dare potuit
sed nō dedit.scdā z tertiā non dedit:ne
spes in hoīe poneret.qrtā z quintā non
dedit ne essent tot baptismi qt baptiste.
¶ Ad q̄stionē rńsio. De⁹ dare potuit vt
hō sm actū interiozē baptizato gratiaz
obtineret nō grām efficiēdo sed ipāz im
petrando sicut dedit homini ptātē faci/
endi miracula:nō qz ipē efficeret:sed vir
tute sibi a deo data quotiēs vellet:ipē/
traret:sed hāc nō dedit homini.s.vt tm̄
possit interius in saluādo aīam:sicut exte/
rius virtute miraculoz sanat corpa:qz
tunc ad eos recurreret p salute anime si
cut ad deū. De⁹ aūt quantum ad hanc
ptātem omnes fecit equales:vt salutem
anime ipi soli deceat relinquēdā. ¶ Ad
exponendū illud Augustini. Maius ē
iustificare impiū q̄ creare celū z terram
Notandū ꝙ ex pte dei nō ē mai⁹ iustifi/
care impiū q̄ creare celū z terrā:qz eque
potens ē deus iustificare impiū z creare
celum z terrā:tamē ex pte cōnotatoz et
ex pte nostri maius ē:quia in creatione
celi z terre ē ex nihilo creatio. Sz in iu/
stificatione peccatoris quattuoz cōcur/
runt. Primo ē creatio gratie:z ista equi
pollet creationi celi z terre. Scdo est re
missio culpe:qz deus pōt remittere cul/
pam absq̧ datiōe gratie:sicut rex tpalis
potest dimittere culpā z penā seruitoris
eius nō recipiendo eū ad pristinū officiū
Sed tam liberalis ē de⁹ ꝙ nō sufficit ei
dimittere culpā:ideo sequit̄ tertiū. Ter
tio igit̄ ē reformatio anime infundendo
gratiā z adoptādo animā i filiā. Quar
to est ordinatio ad vitam eternam:quia
posset dare gratiā absq̧ datione glorie
sed non sufficit deo iustificando impiū:
dare ei grām:sed eum habilitat ad glo/
riam obtinendā. Et sic patet qualit̄ in
tribus iustificatio impij excedit creatio
nem celi z terre.

Sexto queritur. Utrū

xpo data sit ptās dimittendi peccata.
¶ Responsio Duplex ē potestas dimit
tēdi pctā:scz effectiua z dispositiua. Po
testas effectiua dimittēdi pctā soli con/
uenit deo:sic eīm solius dei est dimittere
pctā z non hominis:qz xps interius ba/
ptizat non sm ꝙ homo:sed sm ꝙ deus.
Potestas vero dispositiua est que fit p
aliquid:vt pote p modū meriti:z sic xps
meruit nobis dimittere pctā z q̄tuz ad
penā z q̄tum ad culpā. Unde quia de⁹
ē dedit dona hominib⁹ z cōdonauit cul/
pam:quia vero homo innocens: accepit
in nobis dona.i.meruit vt nos accipere
mus. Meruit autē nobis xps remissio/
nem culpe:z relaxatiōnē pene sua passio
ne que fuit deo gratissima:z in se fuit acer
bissima:nullo ex delicto suo:imo propē
soluenda debita nostra:z in h̄ hab3 xps
excellere inq̄tum homo in ptāte dimit/
tendi peccata:qz per se potest totū cōdo
nare sicut z fecit mlieri (Johānis.viij)
in adulterio dephēnse:z nunc etiam pōt
sine claue aliqua. Alij autē homines si
possunt:hoc ē ptāte per quā domin⁹ eis
cōmisit sue passionis thesaurū z meritū
dispensandi id est custodibus thesauris

Ideo ampliori modo nobilitatis attri/buit xpo: etiã fm qđ homo: ptãs dimit/tendi pctã q̃ alijs: non q ipe deleat cul/pam: qz talis delectio fit p gratie infusio nẽ z creationẽ: et iste ẽ actus infinite po tentie: creatura vero finita infinite po/tentie nõ ẽ capax: z ideo nullo modo nec vnite nec nõ vnite creature alicui cõue/nit ptãs baptizandi interi⁹ siue remittẽ di peccata effectiue: sed solum dispositi/ue: z hoc cõpetit merito xpi vel tm for/maliter z hoc cõpetit gratie quã impe/trat xps: non fm q homo.

Circa distinctionem sextã querit primo q̃d sit character. vtr̃ sit bitus ¶ Notandũ q charact fm Scotũ sic diffinit. Est signũ spũale impressum recipienti sacramentũ nõ iterabile: indelebiliter manens postq̃ rece/ptum ẽ: distinguẽs suscipientẽ sacramẽ/tum a non suscipiente. In ista diffinitione quinq̃ ponuntur particule. Primo ponitur signum scz dispositiuũ ad grãz z in hoc conuenit cuz sacramentis: et p/pinquius signat: z ponitur loco generis Secundo ponit spirituale loco differẽ/tie: ad differentiã sacramentoz q̃ sũt si/gna sensibilia. Tercio ponitur impssuz recipienti sacra. nõ ite. Unde notãdum q sol⁹ de⁹ põt impmere characterẽ (qđ ẽ nobilius) nec ẽ officiũ beate marie virginis nec angelorũ impmere characterem: quia a deo creat sicut aĩa z gratia: z signũ manuale dei. Non iterabile po/nitur ad differentiam sacramentoz que põt reiterari. Unde tria sunt sacramenta q̃ nõ põt reiterari. s. baptismus: cõfir/matio z ordo. Quarto ponit indelebiliter manẽs postq̃ semel receptũ ẽ. Ex q̃ sequitur q in dãnatis nõ delet character: scz ad opprobriũ ipoz z maiorẽ cõfusio/nẽ: nec etiã delet in btis ad maiorẽ eorũ gloriã z pulchritudinẽ: intelligit tñ illđ de potentia dei ordinata. qz posset de⁹ delere. Quinto ponit distinguens suscipientẽ zc. quia distinguit oues ab hedis Unde signũ diaboli manuale ẽ peccatũ mortale. ideo infideles (qz peccato mortali sunt insigniti) nõ sunt đ familia xpi Sed oẽs xpiani baptizati sunt de familia xpi rõne huius signi: z ẽ prim⁹ gdus familie xpi. Secũdus gradus in altiori gradu (q̃ sunt de familia xpi) sunt cfir/mati qui sunt tanq̃ milites ad defendẽ/dũ regem. i. ad cfitendũ nomẽ xpi corã infidelibꝫ Adhuc ẽ gradus altior (sicut in curia regꝫ sunt baliui z iudices) z isti sunt sacerdotes in curia xpi familie qui cõstituunt i gradu nobilissimo. In alijs sacramẽtis nõ iprimitur character. Notandũ q in charactere ponunt sex signa fm doctores. Primo ẽ in charactere sig/nũ assimilatiuũ: qz assimilat alteri hñti characterẽ. Scđo ẽ signũ dissimilitiuuz qz dissimilat hñtem sacramentũ a nõ habente. Tertio ẽ signũ cfiguratiuũ: quia cõfigurat nos xpo: eo q per istud omẽs recipientes efficiunt de familia christi. Quarto ẽ signũ dispositiuũ tanq̃ cau/sa sine qua non: qz character pcedit gra/tiã: z sine ipo đ lege cõmuni nõ habetur gratia: z sic patet q de lege cõi chara/cter ẽ necessari⁹ ad salutẽ. Quĩto ẽ sig/nũ obligatiuũ qz obligat suscipiẽtes ad obseruãtiã mãdatoz dei. Sexto ẽ signuz rememoratiuũ: qz in futura vita cognoscent xpiani p characterẽ Notãdũ q habit⁹ ibi capit p q̃libet q̃litate pfecta vel impfecta de difficili mobili vl de facili acq̃sita: vel infusa: vel innata disponẽte z pficiẽte ipaz aĩaz. Sex aũt ponũt opi/niones in textu. Pria dic q nõ ẽ aliđ q̃ quidã respectus: z istã defendit Scot⁹ z dic q ẽ pbabilis z etiã vltima: vide in textu vbi ponit exẽplũ de signo ante ta/bernã z de ecclia cfecrata Caract (fm Dionysium in libro de ecclesiastica hie/rarchia) est signum sanctum cognitiõis vel cõicatiõis fidei z sacre ordinationis datũ accedẽti: ab hierarcha. i. episcopo.

Dicit scm: qz disponit ad scitate. i. gra3 Dicit cognitiois vel coicatiois fidei: qz sicut fides e fundamentu futuru: ita character fundamentu sacror. Dicit est sacre ordinatiois rc. z reprobatio sci Bonauenture paru valet fm Scotu. ¶ Rn. ad qsitu Character (fm scotu) cu sit in aia z sit qlitas spualis e habit9 n passio nec potentia. Un tria sunt in aia. s. potentia: passio: z habitus: na dispositio e in aia z no e potentia nec passio. Pot tn habit9 accipi dupl'r. Uno mo large: et sic character e habit9. Alio mo stricte: sic qz character e ppetu9: ideo habitus. sed qz no pficit sed disponit ad vlteriore pfectione. s. gratie: z quo ad hoc e dispositio. Unde sciendu q e quodda lumen spuale semiplenu: vt quidam caloz gratis datus: z illud no dicit signaculuz aie vt signari i aia fm ps. Signatu e sup nos lumen vultus tui dne: signatu inquam p natura: z istud hnt etia infideles vt est intellect9. Aliud e lume spualius qd. s. p sacra diuina dat in quibz imprimit character: z istud habet soli xp ani boni et mali p gram spiritussancti.

Secundo querit. Ad quid vicz sit vtilis. Presupponedo q caracter sit vtilis. Alexander de hales ponit sex vtilitates characteris in qrta pte in materia de charactere. Character fz Scotu sic diffinit Character baptismalis e quida habitus spualis indelibil' impressus imediate a deo suscipieti sacrm baptismi disponeus imediate z de ppin quo ipm suscipiente ad gram gratufacientem pfigurans ipm filio dei approprate z toti trinitati coiter vel eentialit distinguens baptizatu baptismo fluminis a no baptizato tali baptismo z assimilas taliter baptizatu cuilibet talit baptizato obligas recipiente ad obseruanda lege xpi. Dicit habit9 spual: ad dria3 habituum corpaliu vt roboris: fortitudinis rc Dicit suscipienti sacrm: qz multi st saluati q no hnt characterem: sicut oms illi qui no fuerut baptizati baptismo xpi. s. fluminis: Jo pres in veteri testo no habuerut characterem: nec etia illi sancti vel sce qui vel que fuerut baptizati baptismo flaminis vel sanguinis: nec beat9 iohanes baptista habuit nisi fuerit baptizatus baptismo xpi. ¶ Notandu q vtile dr qttuoz modis. Prio mo p illo qd e appetibile pp̃ter aliud tm z no pp̃ter se. sine q illud qd appetit pot haberi: vt potio amara q e vtilis ad sanitate: non tn necessaria. Scdo mo capit vtile p illo qd e appetibile pp̃ter aliud tm z no ppt se: sine quo illud qd appetit no pot haberi vt e amputatio tibie: qn quis hz igne sacru in ipa tibia. Tertio mo p illo qd e appetibile pp̃ter se z pp̃ter alid sine q illud qd appetit pot haberi: vt e ingressio religionis q e appetibilis pp̃ter se. qz est bonu: z pp̃ter aliud. s. btitudine. Quarto mo p illo qd e pp̃ter se appetibile z pp̃ter aliud sine q illud no pot hri: z isto vltimo mo character e vtilis: qz l de se est bon9 z etiam disponit ad gram. ¶ Rn. Character e signaculu sacrale a deo impssum: z io gram sigt: imo aliq mo pparat: qz vsus sacror no tm e in signando z gram signat z ad gram disponit: io habet aliqua similitudine cum gra' que est similitudo dei: ideo aliquo mo configurat deo: z quia omnes cofigurat vni: assimilat etia grege dni inter se: z p' hoc distinguit ab alijs qui no sunt de grege z etia distinctione facit in eodem grege: fm alia z alia rone assimilandi. ¶ Dicendu ergo q character e vtilis ad signadum: ad pparandu: ad assimiladu: z ad distinguendu. ¶ Pro declaratoe qdam notande sunt ppositioes. ¶ Prima ppositio. Character e signaculum sacrale a deo imediate ipssum ¶ Scda. Non tm signat gram sed etia disponit ad gratia z pparat ad ea. ¶ Tertia: qz character signat gram z ad gram disponit. io aliq modo assimilat gre ¶ Quarta. Qz gra

gratū faciēs est sil'itudo dei: idō charact ad ipam disponēs z pparās z ipam sig/nificans z quodammodo ꝯfigurās nos deo. ¶ Quinta ppositio. Quia chara/cter omnes ꝯfigurat vni:ideo assimilat gregē xpi inter se. ¶ Sexta ppō. Qz di/stinguit eos q̄ sunt de grege xpi ab alijs qui nō sunt de grege xpi. ¶ Septima p/positio. Distinguit eos qui sunt d' eodē grege xpi sm q̄ receperūt diuersa sacr̄a ¶ Nota sm Bonauenturā q̄ character disponit sicut qddā lumen z calor dat⁹ Dispositio eīn illa non ē necessitatis:ita q̄ agens nō possit aliter agere vl' suscipi/ens capere:sed tīn congruitatis. qz enī natura corrupta ē p peccatū z indisposi/ta ad gr̄am:ꝯgruuz fuit q̄ intercideret di/spositio media. Est autē sicut lumē stel/le p̄cedens solem in aurora diei:sic cha/racter p̄cedit gr̄am sicut puum lumen. Est etiā paruus calor siue tepiditas q̄/dam respectu magni caloris signat etiā gr̄am inesse:z q̄ ibi nō est:illud ē ex defe/ctu suscipientis tīn. ¶ Notandū etiam q̄ triplex ē assimilatio. Prima ē p vnius qualitatis pticipatōz creature ad crea/turā. Scđa p imitatiōz creature ad de/um. Tertia per oīmodā indiuisionē scz dei ad deū:siue vni⁹ persone ad alteram Assimilatio aūt creature ad deū vl' per/fecta est vel sufficiens vel ad sufficientē disponens. Prima ē in gloria. z hec non cōpatit' dissimilitudinē aliquā nec culpe nec miserie. Scđa ē in gratia:z hec ꝯpa/tit' dissimilitudinē miserie sed nō culpe. Tertia est in charactere:z ꝯpatit' vtrā/q3:qz solū est gratie gratis date: z mul/tum longinqua.

Tertio queritr in quo

sit character sicut in subiecto ¶ Notan/dum q̄ character est nomen grecū z idē est in latino sicut figura. Hebreoꝝ pmo/cū sit figura substātie eius:in greco ha/betur character. ¶ Notandum itaq3 q̄ character capit' trib⁹ modis. Primo pro qualibet nota exteriori q̄ facit venire ali/quid in mentē alicui⁹. Vñ Hiero. Ser/mo caldaicus z hebraic⁹ solū differunt characterib⁹. Scđo mō capit' p q̄libz di/stinguente aliq̄d ab alio:z istis duob⁹ mo/dis nō capit' hic. Tertio mō p q̄dā ente spūali imediate impsso a deo: suscipien/ti sacr̄m nō iterabile. Et sic diffinit' ab antiq̄s doctorib⁹. Caracter ē distinctio suscipientis sacr̄m a caractere eterno.s. filio dei imediate impssa aīe rōnali sm imaginē ꝯfigurans trinitatē creataz.i. trinitati creanti. distinguens a nō confi/guratis sm statū fidei. Triplex eīn est status fidei:vt infra patebit. ¶ Nota q̄ sanct⁹ Thomas ponit caracterē in in/tellectu. Scotus aūt in voluntate. Do/ctor aūt iste z Alexander de hales po/nunt eum in tota imagine. vt patet.

Quarto queritur. per

quid caracter impmat'. vtꝝ.s. impmat' p virtutes an p sacra. ¶ Notandū q̄ im/pressio pōt sic diffiniri. Impssio ē aliqua pductio causalis z effectiua alicui⁹ rei ī aliq̄ subiecto qđ informat. ¶ Primum correlariū. Pater in diuinis nō pōt im/primi qz nō pōt pduci. ¶ Scđm Entia repugnātia (vt chymera) nō pñt impri/mi. ¶ Tertiū. Fili⁹ in diuinis nō pōt ī/primi nec etiā spūssanct⁹:qz nō pñt cau/sari. ¶ Quartū Angel⁹ nō pōt impmi qz nō pōt eē in subiecto p informationē ¶ Quintū. Nulla substātia ꝯposita et ꝯpleta pōt impmi:qz nō pōt esse in sub/iecto p informationē. ¶ Rñsio. Chara/cter ē signū interi⁹ distinctiuū:qz g̃ signi/care nō ꝯuenit ei nisi rōne signi visibil'. Idō nō impmit' in ꝟtutib⁹ sed solū ī trib⁹ sacr̄is nō iterabilib⁹.s.i baptismo tāq3 ī statu fidei genite.i.in ꝯfirmatōe tāq3 in statu fidei roborate. In sacr̄o ordis tan/q3 in statu fidei mltiplicate qz officiū sa/cerdotis ē mltiplicare fidē z gñare spūa/liter filios z filias. Et sic pz q̄ tripl'x est distinctio in xp̄lo.s. bonoꝝ a mal': fortiū

ab infirmis: clericoꝝ a laicis. Et hec di/stinctio pcessit in figura in ppl'o isrl'. Pria cū oēs sunt distincti ab egiptijs ad veniendū in terrā pmissiōis. Scda cū fortes ab infirmis distincti sūt ad pugnādū in bellū. Tertia cū leuite ab alio pplo di/stincti sūt ad ministrādū in tēplo. Et ꝗ tm̄ tria sūt sacra q̄ respiciunt statū fidei determinatū: baptism⁹ pmū: qꝛ ibi fides gignit' ꝛ hō ab egiptijs separ'. Ꝯfirmatio secūdū: qꝛ ibi discernit': ꝛ ordo tertiū: qꝛ ibi virt⁹ multiplicāda dat': ꝛ hō ut sctūs ad ministeriū tēpli a laicis separ': iō i ista tria tm̄ imp̄mit' caracter: p̄mū p̄cedit de necessitate. scdm ꝛ tertiū de ꝯgruo: quia vero interi⁹ spūalr distiguēs: iō i sacris q̄ sunt nō carnal' ppli: sed spūal': iō impꝛimit' in sacramētis noue legis nō veteris qꝛ distinctiuū nō vnius sed multoꝝ vni/tiuū in vno statu fidei.

Quinto q̄ritur Utrum

character indelibilit' ipꝛimat'. ¶ Notandū ꝙ deletio ē triplex. Pria ē deletio acceptiōis vl' acceptatiōis diuine: ꝛ est illa q̄ delet' gr̄a vel ipa charitas p quā hō ē acceptabilis ad vitā eternā: ꝛ ista deletio ē pessima: ꝛ est a deo effectiue a pctōribus demeritorie. Ūn̄ ps. Deleant' de libro viuētiū: ꝛ cū iustis nō scribant'. Scda ē deletio iniq̄tatis pu̇ersę. ꝛ ē illa q̄ pctm̄ mortale delet' aliq̄: ꝛ ista ē optima: ꝛ fit p gr̄am formal'r. De hac dicebat ps. ſm multitudinē miserationū tuaꝝ dele iniquitatē meā. ꝛ de istis nō ē hic ad ppositū. Tertia ē deletio entitat's create. ꝛ ē illa q̄ delet' ꝛ dstruit' aliq̄ entitas creata ꝛ ista ē dupl'x. Quedā ē ānullatiua simpliciť ꝛ totalit': ꝛ ē illa q̄ res sic delet' ꝙ ex ea nihil remanet: vt qn̄ delet' ꝛ destruit' gr̄a totalit': ꝛ h̄ fit qn̄ qs peccat mortal'r. Alia ē deletio ānullatiua ptial'r: ꝛ ē illa q̄ aliq̄d annihilat': sic tn̄ ꝙ aliq̄ pars ei⁹ remanet vt fit in morte aialis. Ūn̄ caracter nō delet' p deletionē qn̄ qs peccat: licet deleat gr̄am. ¶ Correlariū pꝛimum Character nō delet' p deletionē accepta

tiōis diuine: qꝛ pōt stare cū pctō. ¶ Secundū. Character nō delet' nec pōt deleri p deletionē iniq̄tatis pu̇erse. ¶ Tertiū. Character nō ē delibil' p deletoꝛ entitatis create ab aliquo ente naturali.

¶ Quartū correlariū. Character ē delibil' de potentia dei increata vt olim dicebat. Delebo oēm subam quā creaui a facie terre: sed character ē entitas indelibil' de potētia dei ordinata: qꝛ sic ordinauit. Et sic pꝫ rn̄sio ad q̄onem ꝙ character ē indelibil' nec vnꝙ delet' de potētia dei ordiata: ꝛ rō ē qꝛ de⁹ ordiauit sic.

Sexto queritur vtrum

baptism⁹ debeat iterari. ¶ Rn̄sio stat ī q̄ttuoꝛ ppositiō. h. ¶ Pria. Baptism⁹ nō debet iterari. ¶ Scda. Baptismus nō pōt iterari. ¶ Tertia. Si qs baptizet scdo baptismo nihil fac'. ¶ Quarta Si qs scient' baptizet bis aliquē: grauiter peccat: ꝛ propter h̄ efficitur sacerdos irregularis.

Septimo querit' Utrū

aliqs possit in vtero baptizari: sic' ꝛ sanctificari. ¶ Notādū ꝙ triplex ē sanctificatio. Pria sanctificatio ē gr̄e infusio: et isto mō sacrm̄ penitētie pōt dici sanctificatio: qꝛ ibi infundit' gr̄a. Scda sanctificatio ē excellēs culmē v̄tutū vel alicuius v̄tutis: ꝛ isto mō viri pfecti dnr ſm theologos scī: ſm vero phos vocant' viri heroici: ꝛ iste due sanctificatiōes sūt sanctificatiōes vie. Tertia ē sanctificatio glie q̄ habet' in patria. ps. Exultabunt sancti in gl'a. ꝛc. ¶ Notandū ꝙ loquendo de rigore sermonis ista differunt. gr̄e infusio: sanctificatio: ꝛ glificatio. Nam ois gl'iosus ē scūs: sed nō ois sanctus est gl'iosus: vt pꝫ de scō viatore: etiā omnis ex̄ns in gratia ē sanctus, pprie loquēdo: vt pꝫ in paruis pueris. ¶ Ad q̄onem respondet' ꝙ sanctificat⁹ (vt hic capitur): ē ille qui recipit gr̄am spūsancti. Presupposito igitur ꝙ puer possit sanctifica

ti in vtero matris. vt p3 de Jeremia et Johanne baptista tn̄ nunq̄ potest baptizari baptismo fluminis nisi aliqd mēbrum pueri exterius appareat: ita q̄ requiritur q̄ aqua tangat aliquod membrum pueri: z principalis ratio hui⁹ est quia deus sic ordinauit.

Octauo querit̄. Utrū sanctificatus in vtero debeat baptizari cū natus ē. ¶ R̄nsio. Sanctificatus debet baptizari baptismo aque: sicū baptizatus baptismo flaminis: cui⁹ triplex ē ratio. Prima ē ppter bonū obedientie: q2 deus precepit vt oīs renascatur aqua Scdo ppter humilitatē: q2 debet se reputare pctōrem z indigere xpi redēptione. Tertio ppter vnitatē: vt ab alijs mēbris xpi nō discordet.

Nono querit̄. Utrum intentio sit d necessitate baptismi ¶ Notandū q̄ intentio pōt capi duobus modis sc3 large z stricte. Intentio large capta sumit̄ quinq̄ modis. Primo modo pro quacunq̄ specie repn̄tatiua alicuius rei: siue illa sit spēs intelligibil': siue sensibil': vt fm Augustinum. Lumen ē spēs repn̄tatiua lucis: z isto modo nō capitur hic. Secundo modo pro quocunq̄ actu alicuius potentie tendentis in aliquod siue sit potentia cognitiua siue appetitiua: siue tendat ī aliud tanq̄ ī obiectum: siue tanq̄ in finē. Tertio mō capit̄ pro obiecto intento a potentia: vt dicunt logici q̄ duplex ē potentia. s. prima z secunda. Quarto modo p aliqua mutatione augmentatiua vl' pfectiua z intensiua fm quā aliqua forma pficitur suscipiendo plres gradus. Quinto modo p omi mutatiōe augmētatiua siue fiat p appositionē siue p additionē siue fiat intensiue siue extensiue: vt quādo dicitur q̄ aliquid intendit̄ id est augmentatur. Et de istis qnq̄ modis nō intelligitur q̄stio. Intentio aūt stricte capta ē actus volūtatis tendētis in aliquē finē. p aliqd vel p aliqua ad ipm finē ordinata. ¶ Correlariū pmū. Nullus act⁹ potentie sensitiue ē intentio pprie loquendo eo q̄ non ē actus voluntatis. ¶ Secundū. Null⁹ act⁹ intellect⁹ pprie pōt dici intentio: ¶ Tertiū. Respectu preteriti nō pōt esse intentio: pprie loquendo q2 intentio ē respectu futuri: nō cuiuslibet futuri: sed futuri tendētis in finem. Nec etiā pprie loquēdo intentio pōt eē psentis. Et de ista intentiōe stricte capta ē pn̄s qō. Et ista intentio ē triplex. s. actualis: habitualis: z virtualis. Uñ ille dicit̄ intēdere actualr̄: q̄ actu intendit ad illud qd intendit: vt qn̄ quis actu intendit celebrare: z ista ē perfectissima: et ista non ē in dormiente. Ille autem dicitur intēdere habitualiter: qui habet habitum ex actib⁹ frequentatis: inclinantē ad actu3 quē intēdit: z ista ē imperfecta intentio: z potest esse in dormiente. Ille vero dicitur intendere virtualit̄ q̄ pri⁹ habuit intentione3 aliquid facere. tamē quando illud adimplet non intendit vt si quis intenderet celebrare: z añ missa3 haberet illam intentionem tn̄ per tota3 missam non intendit ad ea que profert. ¶ Resolutio qōnis habet̄ in trib⁹ ppositionib⁹. ¶ Prima intentio actualis nō requiritur in baptizante: ad h̄ q̄ baptizet: q2 de⁹ non obligauit hominē ad impossibile: nec ad nimis difficile: s3 ē valde difficile q̄ semper actiue tendat ad ea q̄ exercet: g̃ zc. ¶ Scda ppositio. Intentio habitualis nō sufficit: q2 ista ē ī dormiente: sed si aliquis dormiendo baptizaret ibi nō esset baptismus. ¶ Tertia intentio virtualis ē necessaria: ad hoc q̄ aliquis baptizet: vt pote si aliquis baptizaret non requirit̄ q̄ actu qñ baptizat habeat intentionē actualem baptizādi: sed sufficit q̄ pri⁹ habuerit. Et silr̄ dicendum est de omnibus sacramentis. ¶ Conclusio. In omni sacramento necessaria ē intentio saltem virtualis

Decimo querit Utrum recta intētio sit necessaria ad baptismū. ¶ Notandū ꝙ duplex ē intētio actual. Quedā ē recta ⁊ ē actus volūtatis tēdentis in aliquē finē debitū ⁊ debito mō: p aliquid vel aliqua ad ipm finē ordinata vt qñ aliqs vult intrare religionē propē deū: ibi est intentio recta. Alia ē intētio puersa: ⁊ est actus volūtatis tendentis in aliquē finem indebitum vel indebito modo per aliqd vel p aliqua ad ipm finem ordiata: vt quādo aliquis vellet intrare religionē, ppter honores habēdos vel ppter malū finē: ibi ē intentio puersa. ¶ Rñsio. Ad sacramentū baptismi nihil facit intentio recta nec aliquid obstat intentio nō recta q̄ntū ad substātiā sacramenti sed nocet vel prodest tm̄ habenti illam intentionē: vtpote si aliquis sacerdos baptizaret ppter pecunias illa puersa intentio non nocet baptizato sꝫ sufficit ⁊ requirit ꝙ sacerdos intēdat facere qđ ecclia intendit.

Undecimo queritur. Utrū puuli debeāt cathesizari. ¶ Notandū ꝙ ista tria scꝫ sacrū: sacramentū ⁊ sacramentale differunt. Sacrū em̄ dr quodlibet ptinēs ad sanctitatē: siue sit i signo vt ecclia: cimiteriū ⁊ sacra vasa: siue tanꝙ in effectu: vt mens humana dicit sacra p grām: siue p essentiā: vt de⁹ ē sacer p essentiā. Sacramentū aūt supius plixe declaratum est: distinctiōe prima. Sacramentale vero dicit esse illud qđ ē ordinatū ad sacramētū tanꝙ pūiū ⁊ disponens ad sacrm: ⁊ sic capit hĩ in q̄stione: vt cathecismus ⁊ exorcismus dicunt sacralia baptismi: aliqñ tñ capitur sacrale pro eo qđ est de eēntia sacramenti: ⁊ isto mō nō capit h. ¶ Notādū ꝙ cathecism⁹ ē instructio de his q̄ ptinēt ad fidē catholicā: ⁊ sic in pmitiua ecclia cathesizabant adulti añ baptismū ⁊ instruebant de his q̄ sūt necessaria ad fidem catholicā obseruādā. ¶ Ad qōnem rñdet ꝙ in pmitiua ecclia cathecism⁹ in adultis pcedebat baptismū. Pꝛio vt baptizandi instruerent de credēdis. Scđo vt se obligarēt volūtarie ad dei impia faciend. Paruuli qđē ⁊ si nō possint doceri. pñt tñ p patrinos obligari: iō fit i eis cathecismus ⁊ patrini obligāt puulū ad seruādā fidē catholicā. Diony. Sensus verboꝝ que dicunt patrini ē ꝙ cū puer ille i seniū venerit teneat sacras ꝯfessiones. Etiā patrini obligant ad instruendū puer vel ad faciendū instrui puerū posito ꝙ talis puer nō habeat alios parentes vel doctores docentes eum

Duodecimo queritur. Utrū exorcismus habeat aliquā efficaciā in puulo vel in adulto. ¶ Notandū ꝙ exorcism⁹ i greco idē est qđ ꝯiuratio i latino. ¶ Est aūt tripl' exorcism⁹. Quidā ē exorcismus salomonis: ⁊ ē ille q̄ fit p aliq̄ sacra verba ⁊ per certos caracteres quib⁹ fugant demones ⁊ de isto nō ē hic ad ppositū. Ali⁹ ē exorcism⁹ benedictionis ⁊ est qñ cōiurat aliqua creatura vt ordinet ad aliquē actū benedicti. Et isto modo exorcizat aqua benedictiōis: ⁊ sic nō capit hic. Terti⁹ est exorcismus solēnitatis ⁊ sic diffinit. Exorcism⁹ ē ꝯiuratio diaboli q̄ arcet ptās diaboli ne noceat baptizādū a susceptiōe sacri: ne etiā habeat tātā ptātē sup exorcisatū q̄ntam hret si nō eēt exorcizat⁹: ⁊ isto mō exorcizant pueri ⁊ adulti baptizādi p ꝯiurationē diaboli ¶ Rñ. ad q̄sitū. Exorcism⁹ valet ad duo. Pꝛio ppter solēnitatē: qꝛ baptism⁹ dꝫ fieri solennit qñ oportunitas dat: eo ꝙ ē ianua oīm sacroꝝ. Scđo valet ad cohibendū diabolū vt nō possit occidere puulū nec ita fortiter vexare adultū. vt retrahat eum a baptismo. Un̄ nō ē ꝯ vexatiōē quā faciat i corpe: sed quā faceret in aīa ⁊ ipū: qꝛ diabolus et q̄ videt hoiem pparare ad baptismū: ipm vexaret. Un̄ Gregori⁹ dic ꝙ illos

pulsare negligit: quos detos iure se possi dere sentit sed quādo videt se deseri tūc prouocatur.

Circa distinctio/

nem septimā querit primo de cōfirmatōe. Utrū sit necessariū in sacramento ꝯfirmatiōis habere formā verboꝝ. ¶ Notādum ꝙ confirmatio sm theologos capit tribus modis. Primo mō capit ꝓ firma et cōstanti adhesione in bonū ⁊ sic diffinitur. Confirmatio est pseuerantia cōtinua: firma ⁊ pfecta: alicuius volūtatꝫ in bonū: ⁊ isto modo bti dicunt cōfirmati in bono: qꝛ sp pseuerant in bono. Scdo mō capit ꝯfirmatio pro impossibilitate peccādi ꝑ grām: ⁊ sic pōt diffiniri Cōfirmatio est īpossibilitas peccādi ꝑ grāꝫ: solum ꝓueniens ex manutenētia dei omnipotentis: seu ex dono ⁊ ꝓuidentia ipsius qua cōtinuat suos iustos ⁊ beatos firmiter in bono: ⁊ isto mō bti dicūtur impeccabiles: ⁊ hoc ꝑ grāꝫ in solo aūt deo ē impossibilitas peccandi ꝑ naturā. Tertio modo capit ꝓ sacramento ꝯfirmationis ⁊ sic capit hic: ⁊ diffinit a Scoto Confirmatio est vnctio hominis viatoris aliq̄liter cōsentiētis: vel libero arbitrio nunꝙ vsi facta in frōte in figura crucis cū crismate sanctificato et ħ a ministro idoneo simul cū intentiōe debita in vngēte ⁊ ꝟba certa pferēte significās efficaciter ex institutiōe diuina vnctioneꝫ aīe ꝑ grām roborātē ad ꝯfitendū cū ꝯstātia fidē xp̄i ¶ Rn̄sio Forma est de necessit ꝯte sacri ꝯfirmatōis. Forma vero hec est Signo te signo crucꝫ ꝯfirmo te crismate salutꝫ in noie. p. ⁊ fi. ⁊ spūs. Notādū ꝙ anteꝙ aliqs possit confirmari reqrit ꝙ sit baptizatus. Notādū etiā ꝙ crisma est oleum oliue balsamatū id ē mixtū cū balsamo ⁊ ꝯsecratū ab episcopo.

Secūdo querit. Utrū

materia sit necessaria sacro ꝯfirmatiōis. ¶ Notādū ꝙ qñcunꝙ plura entia ꝯcurrūt ad itegritatē alic⁹ min⁹ pncipale qđ est de necessitate toti⁹ itegritatꝫ pōt vocari: materia maī⁹ aūt pricipale pt vocari forma: vt in sacro baptismi aq ē min⁹ pricipalez dr̄ materia: ꝟba aūt q̄ sūt maius pricipale dicunt forma Silr i sacro cōfirmatiōis: crisma: balsamū ꝯsecratuꝫ dr̄ materia ꝟba ꝟo dicūt forma. Rn̄sio Sicut forma est necessaria: ita etiā materia est necessaria in omni sacramento.

Tertio queritur. Utrū

sol⁹ ep̄s possit mistrare ħ sacrm. ¶ Dicēdū ꝙ illud sacrm non pōt nec dꝫ ꝑ alios dispēsari. i. mistrari qꝫ ꝑ ep̄os: ⁊ si aliꝫ presumūt nihil faciūt. Et rō hui⁹ est qꝛ auctoritas eccl'ie fuit dͥuiata ad membra sm primū ordinē eccl'ie. Unꝺ sicut apl'i ħ poterant soli: sic nūc solieoꝝ successores pñt ꝯferre ħ sacrm ⁊ nllus inferior coꝝ.

Quarto queritur đ vir

tute ⁊ efficacia sacri confirmatiōis. Presupposito ꝙ det grāꝫ cū sit sacrꝫ noue legis q̄rit. Utrū det grāꝫ gratūfaciētem. ¶ Rñdet ꝙ sicut inuit Raban⁹: ⁊ mgr dīc ⁊ cōiter oēs doctores ꝯcordāt in hoc ꝙ ꝯfirmatio dat grāꝫ gratūfaciētē. Sꝫ notādum ꝙ duplex est grā gratūfaciēs Quedam est iustificatiōis: q̄ facit de nō grato gratū: de inimico amicū: vt grā q̄ datur in baptismo ⁊ in sacro penitentie. Alia est grā gratūfaciēs augmētans: q̄ facit de iā grato magis gratū: de iā amico magis amicū. Et ista est grā q̄ dat in sacramento ꝯfirmationis.

Quīto querit. Utrum

eadē grā ꝯferat in baptismo ⁊ ꝯfirmatione. ¶ Rn̄sio Grā gratūfaciens in aīa est vna: qꝛ vna est aīa q̄ gratificat et rursus tota grā tollit vnico pctō. Propter hoc dr̄ ꝙ vnica est grā ꝑ essentiā: sꝫ habꝫ diuersos effectus qꝛ effect⁹ grē in sacro baptismi est iustificare: ⁊ purgare a pec/

cato:effectus aūt gratie in sacro confir/
matiōis est roborare.

Sexto queritur. vtrum copiosius munus grē cōferaꝛ in cōfirmatione ꝙ̄ in baptismo. ¶ Dicēdum ꝙ grā cōfirmatiōis p̄supponit grām baptismalem:sicut bñ esse p̄supponit esse. Potest itaqꝫ duplex fieri cōpatio inter hoꝝ gratias. Uno mō pñt compari cōpatōe p̄suppositionis:ꝛ sic oīno maioꝛ est grā cōfirmationis ꝙ̄ baptismalis:q̄ꝛ grā q̄ daꝛ in baptismo augmentaꝛ in cōfirmatiōe. Alio mō pñt iste grē compari compatione p̄cisiōis:vt scꝫ ista grā que addiꝛ sit maioꝛ vel minoꝛ: tunc sine dubio grā baptismalis est maioꝛ ꝙ̄ grā ꝯfirmationis q̄ꝛ maius est viuificare moꝛtuū:ꝙ̄ iā viuificatū sanare vel foꝛtificare:sꝫ in sacramēto baptismi moꝛtuꝰ p̄ pctm̄ viuificaꝛ per grām. In sacro aūt cōfirmatiōis solum roboꝛatur per gratiam.

Septio querit de vsu id est de receptione sacri cōfirmationis. Utrū sit gn̄alis omnibꝫ:scꝫ tam viris ꝙ̄ mulieribus:tā puulis ꝙ̄ magnis:tā mutis ꝙ̄ loquētibꝫ:tā clericis ꝙ̄ laicis:tā sanis ꝛ viuentibꝫ:ꝙ̄ infirmis ꝛ moꝛientibꝫ. ¶ Rn̄sio Illud sacramētū omnibꝫ cōpetit his qui sunt de acie pugnātiū in bello spūali:ꝛ q̄ꝛ hoc cōpetit omni seruo iō ꝛ hoc sacrm oībꝫ cōpetit. Un̄ Hugo in li. de sacramētꝫ. Omnino periculosum est si ab hac vita sine cōfirmatione migrare contingeret ꝛ moꝛienti etiam opoꝛtunū est supple recipere.

Octauo querit. Utrū grā ꝯfirmatiōis sit de necessitate salutis ¶ Resolutio q̄ōnis stat in duabꝫ ꝓpōnibus cū distinctione tali. Necessitas est duplex scꝫ simpliciter ꝛ ꝯditionata. Necessitas simpliciter ē qñ aliq̄d ē ita neccessariū ꝙ sine illo non pōt q̄s saluari vt sacramētū baptismi Necessitas aūt cōditionata ē illa q̄ p̄supponit aliq̄d ad ħ ꝙ sit necessaria:vt si aliq̄s velit viuere:necesse est comedere. ¶ Pria ꝓpositio Gratia cōfirmatiōis nō est simpliciter necessaria ad salutē p̄ꝫ q̄ꝛ puulus baptizatꝰ: nō cōfirmatus:qñ moꝛiꝛ euolat ad celos ¶ Scd̄a ꝓpō Receptio sacramēti cōfirmationis est cuilibꝫ adulto ad salutē necessaria supposito ꝙ habeat opoꝛtunitatem plenariam recipiēdi. Un̄ Melchiades papa dicit (ꝛ habeꝛ de cōsecratiōe distinctione quinta) Quia in hoc mundo tota etate victuris inter hostes inuisibiles et picula gradiēdū est:ꝛ baptismo regeneramur ad vitam post baptismū cōfirmamur ad pugnā Hugo. Quid prodest ꝙ per baptismū a lapsu erigeris nisi etiam per cōfirmationē ad stādū cōfirmeris:quasi dicat nihil.

Nono querit. Utrum possit dari ante sacrm baptismi. ¶ Rn̄detur ꝙ absqꝫ dubio istud sacrm nō pōt dari ante sacramētū baptismi:et si aliq̄s attentaret nihil faceret:pꝫ ex duplici rōne. Primo ex pte grē q̄ꝛ in baptismo daꝛ grā iustificās:ꝛ in sacro cōfirmatiōis datur grā roboꝛans:q̄ nō pōt haberi sine ꝓma grā scilꝫ iustificāte. Scd̄o pꝫ ex pte caracterꝫ q̄ꝛ in baptismo daꝛ caracter q̄ est fundamentum oīm alioꝝ sacꝛoꝝ:sine quo nō pōt haberi alius caracter:vꝉ aliȷ̄ caracteres non possunt haberi.

Circa distinctōꝫ octauam q̄riꝛ pꝛio. Utrum sacrm eucharistie debuerit id est cōgruū fuerit p̄figurari. ¶ Notanduꝫ ꝙ eucharistia sic diffiniꝛ a Scoto. Eucharistia est sacramētū coꝛpoꝛis ꝛ sanguis xp̄i veraciter cōtētiuum sub spēbus panis ꝛ vini post cōsecrationē factā a sacerdote.i.sb certis verb̄ cū debita intētiōe ꝓlatis ex institutiōe diuina significās coꝛpus et sanguinē xp̄i sub illis spēbꝫ realr cōtineri:ꝛ ipm digne ꝛ re

herenter recipientes realr refici. In ista distictõe ponitur septẽ particule. Pria est sacrm: z ponit ꝓ oco gñis. Scda corpis z sanguis xpi realiter ptinium: z ponit ad drãm alioz sacroz: qz in isto solo z excellentiori sacro cõtinet xps veraciter: z nõ ficte sicut dixerũt quidã heretici: sed est ipse verus xps: q natus est de maria virgine zc. ita q i isto sacro tota trinitas cõtinet z xpi humanitas. Est etiã verbuz diuinũ: z qz verbũ est deus. iõ ibi ẽ essentia diuina: z pr z spũsctũs sacralr et aliter q̃ i alio loco. Tertia pticla: sub spẽbus panis z vini hic tangit materia isti⁹ sacri. Quarta pticula factã a sacerdote vbi tangit idoneitas mistri: qz solus sacerdos põt cõsecrare: nec põt btã maria virgo nec angeli nec demões: nec alij homines a sacerdotib⁹ pñt pscrare. Quinta pticula cũ certis verb cũ intẽtiõe, platis: ibi tangit forma cõsecratiõis de qua postea dicet. Sexta pticula ex istitutione diuina: ibi tangit excellẽtia qz imediate fuit institutũ a xpo iesu. Septima pticula: z ipm digne zc. ibi tãgit efficacia istius sacramẽti. Notãdũ q istud sacrm excellit alia: qttuoz excellentijs. Pria qz istud sacrm ẽ sp veruz: nec vnq̃ põt impediri. Alia vero sacramẽta possunt impediri ex indispositiõe suscipiẽtiũ vt pz de sacro baptismi in ficto. Sed in sacro eucharistie quocũq; impedimẽto posito sp ibi est pncipalis effectus: scz ptinẽtia corporis xpi: nec solũ h sz etiã scda psona trinitatis z diuinitas: z p pñs tota trinitas cũ pr sit in filio z spũsctũs: z filius in patre z in spũsctõ. Et h adoramus pncipaliter: nõ solũ corp⁹: sz corpus vnitũ diuinitati. Scda excellẽtia ẽ qz istud sacrm qd signat ptinet: qz signat corp⁹ xpi qd ẽ refectio spũalis aie: qz ibi grã pfert z est ibi vere: baptism⁹ aũt z alia sacra signãt grãm z tñ in ipis nõ est grã sz ẽ in anima Tertia est: qz illud qd signat ibi est grã p se exñs: alia ꝟo sacra nõ signãt insi gratiã accñtalẽ siue inherẽtẽ: z sic pz q istud sacrz hz excellẽtissimũ signatũ qz signat ibi deũ ess: z p pñs trinitatẽ totã. Quarta excellẽtia est qz istud sacrm est in esse pmanẽti: qz ineternuz pmanet: alia vero sacra nõ sunt pmanẽtia qz celebrato sacramẽto baptismi ampli⁹ sacrm baptismi nõ est actu sed transijt illa ablutio: z nõ remanet: sunt ergo cũ fiũt z nõ vltra. Notandũ q in hoc sacro sunt tres act⁹ Prim⁹ est pscratio. Scds est ipm sacrz Tertiũ est ipius pceptio. Cõsecratio ẽ quidã act⁹ sacralis pui⁹ ad ipm sacrm: z sunt ꝟba necessaria ad pscrationẽ. Vñ cõsecratio est aliud a sacramẽto. Sacrz sunt ipse spẽs: scz illa albedo z rotunditã q̃ prius erãt informãtia panẽ post cõsecrationẽ illa eadẽ remanẽt in sacro eucharistie. Perceptio est qdaz actus sacri q est via ad h q corpus xpi sumat a fidelibus z ad icorpandũ caput: scz xpm ipi mẽbro scz hoi fideli: z ipm xpi mẽbrũ capiti: p hunc actũ digne suscipiẽs incorpatur xpo z toti trinitati vnit tanq̃ membrũ capiti: z ista incorpatio fit p amorẽ et grãz: nihilominus in pscratiõe dat grã pscrãti: si sit dign⁹ z pcipiẽti. ¶ Rñsio ad qõnẽ istud sacrm debuit pfigurari propter duo scz rõne dignitatis z difficultatis Prio rõne dignitatis qz pdicatũ z expectatũ erat sicut donũ dei excellẽtissimuz iõ figure huius sacramẽti pire debuerũt Vnde figurarũ pmissio nõ fuit aliud q̃ fame eius diuulgatio. Scdo rõne difficultatis: qz hoc inter cetera sacramẽta est difficillimũ ad credendũ: imo inter cetera credibilia. ideo debuerũt homines assu. fieri quadam manuductione. Voluit ergo xps esse nobiscũ (vt creditur probabiliter) in tali signo sensibili vt magis excitet qlib3 ad amorẽ xpi recogitãdo illũ amorẽ dulcissimũ quẽ nob in passiõe z morte ostendit. Ideo dicit Luce. xxij. et mathi. xxvi. Hec quotienscunq; feceritis zc. Vñ tota deuotio xpianoz est ad istud sacrm: qz deuoti⁹ audit missaz q̃ aliud officiũ: z pfitẽtur dũ recipiunt.

Secundo querit de numero et sufficientia figurarum huius excellentissimi sacramenti. ¶ Notandum quod omnes cibationes et potationes et occisiones animalium et alia sacrificia que a deo erant instituta representabant istud sacrificium scilicet sanctissimum sacramentum: sed reducuntur ad quattuor figuras secundum magistrum scilicet agni paschalem: manna: sacrificium melchisedech et sanguinem qui fluxit de latere christi. Notandum quod figura pot capi quinque modis. Primo modo capitur figura pro quantitate terminata. Secundo modo pro dispositione parte ex quantitate. Tertio modo capitur grammatice ut figura simplex et composita. Quarto modo pro quadam imagine representante imaginatum: ut imago crucifixi representat christum crucifixum: et omnibus istis modis non capitur hic. Quinto modo pro quacumque re vel quocumque exemplo ducente in veritate rei: et isto modo capitur hic: ut in antiquo testamento manna representabat sanctissimum sacramentum eucharistie: quia sicut manna descendebat de celo: ita christus qui est verus panis descendit de celo: etiam sicut manna erat commestibilis et ad usum filiorum israhel ita christus sumitur nobis et sic potest de aliis figuris. ¶ Ad quaestionem respondetur quod magister in littera sufficienter assignat figuras in hoc sacramento habito respectu ad omnes leges nam in lege nature ponit figuram sacrificium Melchisedech In lege moisi ponit figuram agni paschalis: et figuram manne in deserto: et in lege gratie sanguinem passionis christi Sufficientes sunt figure si attendamus ad ea que prefignantur. Nam in sacramento est visibilis forma scilicet species: et hec prefignata est in sacrificio melchisedech. Et est res contenta scilicet corpus christi et hec fuit in agno paschali prefignata. Tertia est res signata tantum: que est refectio spiritualis: et hec est in manna prefignata. Et virtus dans efficaciam: et est meritum passionis christi: et hec est in sanguine qui fluxit de latere christi. Unde tres primo me tenent rationem figure: sed ultima magis tenet rationem cause. Unde omnes oblationes: sacrificia et occisiones thaurorum et occisorum reducuntur ad agnum paschalem id est christum. Augustinus dormit adam ut fiat eua: moritur christus ut fiat ecclesia. Dormiente autem adam fit eua de latere: mortuo christo lancea percutitur latus ut profluant sacra quibus formatur ecclesia.

Tertio queritur que figura sit expressior. Utrum illa que fuit tempore legis nature: an illa que fuit tempore legis mosaice. ¶ Responsio Figure illarum legum secundum diversas considerationes mutuo se excedunt in expressione: sicut ostendunt rationes. Potest enim hoc sacramentum prefigurari quantum ad ritum et signum vel quantum ad effectum et signatum Si quantum ad signum et ritum: tunc expressior figura precessit in sacrificio melchisedech: qui obtulit panem et vinum et istud sanctissimum sacramentum sic offertur sub eisdem speciebus. Si autem quantum ad effectum sic expresse presignatur in manna: quia per istud omnes reficiebantur.

Quarto queritur. utrum sacramentum eucharistie debuerit institui a principio. ¶ Notandum quod istud sacramentum nominatur quinque modis. Primo modo dicitur hostia. Secundo sacrificium: et hoc quia ibi representatur memoria passionis christi: que fuit hostia et sacrificium pro omnibus oblatum. Tertio modo dicitur eucharistia: et idem est quod bona gratia et ipse christus est ipsa gratia. Quarto modo dicitur viaticum quia reficit viatores: et sic dicitur cibus viatorum. Quinto modo dicitur communio: quia unit nos ipsi christo: et unit nos inter nosipsos tanquam membra capiti christo iunctum. Notandum quod a principio hoc totum complexum potest capi dupliciter. Uno modo causaliter effective et denotat principium aliquod causale et sic dicimus quod omnia sunt a principio causali: quod est deus: et isto modo non capitur hoc Alio modo capitur temporaliter et successive: et dicit successionem immediatam vel satis propinquam et subitam post initium rei: et sic dicitur quod diabolus a principio peccavit id est stati postquam creatus est: et isto modo capitur hoc a principio: et sic est sensus questionis. Utrum sacramentum eucharistie debuerit id est congruum fuerit institui a principio id est statim post lapsum primi parentis. ¶ Responsio. Hoc sa/

cramentum congruebat legi grē tm̄: tū propter rem cōtentā que est corpus xpi vez: qui xps nondum erat natus de maria virgine: tum ꝓpter xpi efficaciā q̄ est vinculum charitatis: que charitas in lege noua apparere z habūdare debuit in anterioribus autem imperfecte possideri vt ita gradꝰ fit i mūdo sic in vno hoie.

Quinto queritur. vtrū debuerit institui ante passionem christi vel post. ¶ Respondetur q istud sacramentum sanctissimum continet corpus christi verum: et vere est ibi cibus: z precipuus effectꝰ cibi est reficere: ideo tempore refectionis debuit institui: etiaz est cibus paschal': ideo in paschali cena debuit institui. Quia vero erat signū amoris z in recessu debet ostēdere homo amoris signa et memoriale vt artiꝰ in memoria maneat: ideo in vltima cena instituit christus hoc sacramentum sanctissimū.

Sexto queritur. vtruz prius confecerit q̄ verbum protulerit. ¶ Responsio Xps simul cōfecit: z simul verba ꝓtulit: z hoc est intelligēdū simultate imediatiōis: q2 in illo instāti quo ꝟba fuerūt totaliter ꝓlata: etiā in illo istāti fuit ꝯfectū corpus xpi: nec est cōsecratio facta nisi sit finita ꝓlatio verboꝝ. Et q̄uis possz ꝯficere sine ꝟbo debuit tn̄ cōficere verbū dicendo: vt aplis formā traderet: q2 dn̄s nō tm̄ ibi suā potentiā ostēdebat: sed etiā discipulos informabat.

Septimo querit' i qua die fuit institutuz istud sctissimū sacr̄m. ¶ Dicēdū q in die iouis fuit facta institutio istius sacri. Vn̄ notāduz q dies iouis fuit a deo decorata in q̄ttuor. Pri͠o q2 illa die fuerūt create aues in aere z pisces in aq̄: ad denotādū q tā cōteplatiui q̄ p aues designant': q̄ actiui q̄ p pisces signant' pn̄t z debēt recipe istud sctissimum sacr̄m. Et notat' p hoc q martha z Maria magdalena receperūt xpm in domo sua. Scd̄o ē ornata ista dies in hoc q in ipsa beata virgo pn̄tauit filiū suū in templo. Tertio q2 in ista die institutuz est a xpo istud sacramentū. Quarto quia eadem die christus ascendit in celum.

¶ Potest etiaz queri qua hora fuit institutum istud sacr̄m. ¶ Rn̄det' q hora cōpleto꞉ij q̄ hora ornat' tribus gratijs. Primo i ipsa fuit facta annūciatio dn̄ica: qn̄ missus est gabriel angelus ad virginem. Scd̄o in ipsa fuit institutū istud sacr̄m. Tertio eadem hora xps fuit sepultus.

Octauo querit' de forma verbi in sacramento eucharistie. Et primo de forma verbi sup panē que est. Hoc ē corpꝰ meū: q̄d scz istud ꝓnomē h̄ demōstratiuū demōstret an' demonstret corpꝰ xpi an panē. ¶ Notādū q ista dictio eīn nō ē de necessitate ꝯsecratōis: q2 xps non protulit eā qn̄ dedit corpus suū discipulis suis: tn̄ si q̄s sacerdos scienter omitteret peccaret mortaliter ꝓ eo q ecclesia instituit illā dictionez addi: sz cōsecraret. ¶ Pro resolutiōe q̄onis sunt multe opiniones: sicut pz in textu. Tn̄ mgr̄ Stephanus brulefer tz primā que dicit q sacerdos dicit illa verba nō vt sua: sed vt xpi. Vn̄ materialr tenent' nec tūc est q̄rere q̄d ibi demōstret' p ꝓnomen vel q̄d copulet' p verbū q2 nec est ibi subiectum nec p̄dicatū nec copulatiuz nec verbū: tamen ista non est opinio Bonauenture.

Nono queritur de forma verbi sup vinū. Hic ē calix rc̄. Vtrū hec forma sit recta. ¶ Notandū q calix capit' multis modis. Pri͠o mō ꝓ passiōe siue morte. vn̄ pat' si possibile est rc̄. pō. Calicē rc̄. Scd̄o mō capit' ꝓ quodā genere poculoꝝ q̄d fiebat ex quodaz ligno aromatico. Tertio mō ꝓ quodā vase aureo vl' argēteo vel stāneo in q̄ ꝯsecrat' corpus xpi. Quarto mō ꝓ q̄libz vase siue lapideo siue vitreo facto ad modū calicis: z isto mō dr̄ de iohāne euāgelista q dederūt ei venenū in calice. Quito mō capit'

pro quocũq; potu cõtento in vase: z isto modo vinum dicit calix. Sexto mõ capitur calix p pcioso sanguine xpi: z isto mõ solum capit hic: z signat proprie sanguinis xpi effusionẽ in cruce. Et qñ dicitur hic est calix zc̃. idẽ est: hic est potus me⁹ qui est sanguis me⁹. ¶ Rñsio qõnis stat in duabus ppositioĩb. ¶ Pria ppõ seu conclusio Hec forma. Hic est calix sanguinis mei: est recta z congrua. ¶ Scda cõclusio Hec forma an sit sufficiens z tota: dubitat: tñ Bonauẽtura credit q est tota z sufficiẽs ad cõsecrationẽ sanguis tñ qd sequit scz noui z eterni testamenti mysteriũ fidei q pro vob z p mult effundet in remissionẽ pctõz nõ ponitur frustra qz ibi ponit effectus ipsius sacri: tñ ista verba nõ sunt de essentia z necessitate sacri: dimittẽs tñ sciẽter formã ordinatam ab eccl'ia peccat mortaliter: tñ vere cõsecrat dicẽdo qttuor pria vba. ¶ Notandũ q in istis verb scz noui z eterni zc̃. ponunt tres effectus. Primus est innouatio testamẽti z eius cõfirmatio cũ dr̃ noui z eterni testamenti eterni a parte post qz in morte xpi cõfirmat testm̃: z nouum efficitur: qz vetus fuit in sanguie aĩaliũ z thauroz: qd ibi est euacuatũ. Scds effectus ẽ fidei manifestatio: qz in lege antiqua fides erat obscura: sed in effusione sanguis xpi fuit mãifestata fides: qz oĩa sacrificia q fiebãt in antiqua lege: erãt signum et vmbra istius sacri: z h notatur cũ dr̃ mysteriũ fidei. Tertius effect⁹ est amoris dei erga nos ostensio: cũ dicitur qui pro vobis z p multis zc̃. Et sic expo nitur. Qui pro vob iudeis effundetur z pro multis scz gentilibus vl' sic p vobis sacerdotibus: z pro multis laicis. Ideo si quis sacerdos vellet excludere se a merito misse sue: z dare alicui peccaret mortaliter: etiã si vellet aliquos de eccl'ia excludere: qz dz gñalr pro omnibus orare.

Decimo queritur de sacramẽto eucharistie qñtũ ad signationẽ vic; qd sit res ibi z quid sacrm̃ ¶ Rñsio

In hoc sacramẽto sunt tria. Prio est aliqd qd est sacramentũ tm̃: z sunt ille spẽs visibiles q remanẽt post cõsecrationẽ q sũt albedo rotũditas sapor z rubedo vini. Scdo ibi ẽ aliqd qd ẽ res sacri tm̃ et pcise: z ẽ corp⁹ xpi mysticũ vñ corpus xpi mysticũ ẽ vnio oĩ fideliũ xpiãnoꝝ in charitate militãtiũ sub xpo. Tertio ibi est aliquid qd est sacrm̃ z res sacri: z est ip; corpus xpi verũ. Ideo Bonauentura dicit (sicut dicũt mgri) tria sunt in hoc sacro: spẽs visibiles corpus xpi verũ: z corpus xpi mysticũ. ¶ Correlariũ Fideles existẽtes in pctõ mortali nõ sunt pps de corpe xpi mystico: qz ẽ purũ z nitidũ: sic corp⁹ xpi ẽ purissimis sanguib vgĩs zceptũ sic corpus xpi mysticũ est ex puris fidelib.

Undecimo queritur de vnitate huius sacramẽti. Utrũ sit vnum

¶ Pro questiõis clariori elucidatiõe ponunt tres ppositiões. ¶ Pria Sacrm̃ eucharistie nõ est vnũ vnitate indiuisibilitatis: qz spẽs vini distinguunt a spẽb panis: z etiã ex verbis differẽtib vt p; in cõsecratiõib. ¶ Scda ppõ Sacrm̃ eucharistie nõ est vnũ vnitate integritatis absolute: qz illud dr̃ vnũ vnitate itegritat absolute: qd zstituit ex pluribus ptib integrantib ipm sed istud nõ zstituit ex pluribus ptibus integrãtib ip;. g. ¶ Tertia Sacrm̃ eucharistie dr̃ vnũ vnitate integritat relatiue z qz cõparatiue: illud dr̃ vnũ vnitate integritatis cõpatiue qd ordinat ad vnũ: sed sacrm̃ eucharistie instituit ad significandũ vnũ scz corpus xpi. g zc̃. talis integritas ordinatiõis vnius dispositiue venit a natura: qz nec panis est p se plene reficiẽs nec vinu;: s; vtrũq; vna plena refectio Iõ Gregorius dicit: qz sacrm̃ vna ordinatiõe ordinat iõ statĩ dicit. Et psta vt hoc tuũ sacramẽtu; zc̃.

Circa distinctionẽ nonã qrit pmo quot sint modi mãducãdi istud scĩssimũ sacrm̃. ¶ Notandũ q

grāmatice loquēdo ista tria dr̄nt: edo: es: comedo: z māduco as. Nā edo es: cē: est comedere totalr vl vozare vl turpit co/ medere cibū sine masticatiōe. Comedo aūt signat cū aliqs comedere turpit vl cū aliqs vozare: z nō differt ab edo: nisi qz signat cū hoc societatē habere. Māduco vero est idē qp honeste comedere. ¶ Notandū qp in māducatiōe corpali tria sūt. Pūo est cibi masticatio. Vñ si qs poneret cibū in stomacho sine masticatiōe .p/ prie nō esset māducatio. ¶ Scdo est cibi masticati in stomachū traiectio. Tertō est cibi traiecti cū corpe incorpatio. Simitr i isto sacro spūalr loquēdo ista tria debēt esse. Pūo masticato p fidē. Scdo dz esse masticati in stomachū traiectio p spez. Tertio dz esse p charitatē incorpatio. Tamen differt a cibo corpali: qz in/ corpamus cibū corpalē in nos sz in cibo spūali scz in isto sacro ɔuertimur in ipm cibū: q est xp̄s. Vñ xp̄s dixit Augustino cibus sum grandiū: crede z me māduca: nō cōuertes me in te: sz tu cōuerteris in me. Notādū ꝑterea qp q̄druplex est mo/ dus māducādi (fm doctorē subtilē) istd sctissimū sacrm. Aliqs em̄ pōt manducare sacrm eucharistie tm̄: z nō sacralr nec spūalr vt si qs sumeret sacrm istud sicut aliū cibū nec credēs ibi esse corp⁹ xp̄i: nō dyudicās corp⁹ dñi: talis māducat sacrz sz nō sacraliter: nec spūalr. Scdo aliqs pōt sumere seu māducare sacralr sz non spūaliter vt si qs exñs in pctō mortali re cipiat sacrz: tñ cū fide informi credēs ibi esse corpus xp̄i. Tertio aliqs pōt māducare sacraliter z spūaliter: sicut ille q cū fide se ꝑpat p purā cōfessionē z ɔtritionē de pctis. Quarto aliqs māducat nō sacralr sz spūaliter tm̄: sicut sunt illi qui sunt in gr̄a q ꝑpter reuerentiā aliqñ abstinēt a receptiōe istius sacri: etiā oēs qui sunt in gr̄a p fidē: spem z charitatem māducāt spūalr. Vñ Augustin⁹ Crede z māducasti. ¶ Ad qōnez rñdetr qp duplex est modus māducandi: scz sacralr z spiritualiter: z isti sunt duo modi princi pales: z alij reducunt ad ista duo.

Secūdo queritur quid

sit manducare spūaliter. ¶ Rñsio Māducare spūaliter est cū fide spe charitate xp̄o adherere. Vñ sicut in māducatione corpali tria sunt principalr ita etiā in manducatiōe spūali. Masticatio spūal est recogitatio cibi scz carnis xp̄i p nobis exposite in pciū ad redimendū: z in cibū ad reficiēdū. Incorpatio vero attendit dū recogitās charitatis amore ei qđ cogitat iūgit z sic incorpat z dū incorpat reficit z magis assimilat. Ad h ergo qp qs spūaliter māducet reqrit recogitatio fidei: z affectio charitatis z sic patz qd sit manducare spūaliter.

Tertio querit quid sit

māducare sacralr. ¶ Rñsio. Manducare sacralr est manducare sacrm ita qp requirit intētio z intētōis regulatio: vl fm fidē q est in ipō vel fm fidē q est in altero Intencio inquā necessaria est Si em̄ qs iret ad mēsam z intēderet corp⁹ reficere z aliqs .p pane cōi sacrm sibi sicut panez offerret: z intēderet oino cibū corpalē assumere nemo diceret eū sacralr māducasse. ¶ Correlariū Mus vl canis z cetera aialia brutalia pñt māducare sacrm sed nō sacraliter Necesse ē ergo qp illa intētio dirigat vel fm fidē q est in ipso vel in altero: qz vl opz qp credat qp sub illa spē aliquid spūale lateat qđ sumere intēdit vel oz qp saltē intendat sumere qđ alios credere estimat q̄uis ipse nō credat.

Quarto querit. Utrū

xp̄s māducauerit sacrz q̄libz ꝑdictoz modoz. Hoc est vtz māducauerit seipm sacramētalr z spūalr. ¶ Rñsio p duas hec ꝑpōnes. ¶ Pria Xp̄s māducauit seipm sacralr Vñ glosa sup illō Leuitici. viij. Cūqz de sanguine arietis zc. Glosa Esi cij. primo sacerdos: deide filij sanguie intingebant: qz xp̄s in cena prius sangui/ nē accepit: deide discipłis dedit. Et rur

sus ibidē dicit glosa: bibit et alios bibere dedit. Itē Eusic⁹ dic̄ q̄ xp̄s p̄mo dedit si bi ne alij potū sanguis abhorrerēt ¶ Secūda ppō Lz xp̄s mādu caucrit scipm sacramentalr nō tñ sp̄ual'r: q2 viator (q̄tū cūq3 pfect⁹) qñ mādu cat sp̄ual'r istud sacramētū motu vel habitu augmentat' in charitate: s3 in xp̄o nō potuit augmētari charitas cū ab instāti sue cōceptionis fuerit ɔsūmat⁹ in grā z charitate. g̅ zc.

Quīto querit'. Utrum

mali id est pctōres sumāt corpus xp̄i veracit'. ¶ Rñsio Mali recipiūt sacr̄m qd̄ est corp⁹ xp̄i verū: qd̄ natū ē de maria virgine: qd̄ pepēdit i cruce qd̄ a mortuis resurrexit z est in cel': tñ nō recipiūt rē sacri que est vnio in corpe mystico p charitatē s3 recipiūt sacr̄m ad dānū suū: Nā q̄ mā ducat indigne iudicium zc̄.

Sexto queritur. vtrum

peccator q̄ est in pctō ex certa scia mādu cet corpus xp̄i dānabiliter. ¶ Notādu3 q̄ hō pōt esse in pctō dupl'r. Uno modo sciēter qñ bñ'scit se eē in pctō mortali: z ñ vult penitere nec ɔfiteri. et isto mō capitur in qōne. Alio mō pōt eē in pctō igrā ter: qñ sc3 ē in pctō mortali tñ igrat z nō h3 memoriā de pctō. Et de isto mō dicet' in q̄stione sequenti. ¶ Ad qōnem dicendū q̄ peccator qui est inpeccato ex certa scia sumit sibi corpus xp̄i ad dānationē nō q2 ipsum corpus xp̄i aliquam maculam det aīe: s3 q2 peccator ipsum cōtemnit. Unde talis committit duo peccata. Primō cōmittit pctm̄ omissionis in hoc q̄ se nō p̄pat debite: nō dijudicans corpus xp̄i. Secundo cōmittit pctm̄ cōmissionis: quia contēnit deum.

Septio querit'. Utru3

videre vel tangere corpus xp̄i in peccato mortali sit peccatū mortale. ¶ Respōsio est in quattuor propositionibus.

¶ Prima Quicūq3 recipit corpus christi in peccato mortali sciēter peccat mortaliter. ¶ Secunda propositio Uidere corpus christi in peccato mortali nō est peccatum mortale: nisi fiat cum mala intentiōe. ¶ Tertia Tāgere corpus christi in mortali peccato (necessitate vrgente) non est peccatum mortale. ¶ Quarta Tangere corpus xp̄i in pctō mortali (necessitate nō vrgēte) est pctm̄ mortale

Octauo queritur. vtr̄

peccator sumēdo corpus xp̄i mortaliter peccet ¶ Notādum q̄ questio intelligit' de peccatore existente in peccato mortali per ignorātiam vel ignoranter. ¶ Ad questione3 respōdetur (ad predictor̄ intelligētiā) q̄ in hoc sacramento tenet' pcipiens se preparare: q2 deus venit ad habitandum in homine. Preparatio autē semper est sufficiēs: qñ inimicus dei expellitur de hospicio per vera3 examinationē et contritōe3 siue iudiciū p̄nie in q̄ pctōr est reus z accusator z ē ibi ɔscia sc3 deus z ē ibi arbiter sc3 ip̄e sacerdos. Rursus q2 diuina maiestas sūma se dignatōne humiliat et diuina bonitas offert grām d3 homo vltra predicta cū metu reuerentie z cum omni dilectione accedere ad hoc q̄ digne mādu cet. Digne autē māducare est sufficient' se preparare sc3 cū oīs pctī expulsione cū reuerētia z dilectiōe Quidam igitur sunt qui se sufficiēter p̄parāt s̄m veritatē sicut sunt illi qui fecerūt bonā z longā examinationem. Unde dicit Scot⁹ q̄ qui accedit ad istud sacr̄m d3 se preparare: ac si vellet ad aliqd̄ opus arduissimu3 accedere: vt est pro morte euitanda: hij habent displicentiā de peccatis z voluntatem cauēdi Quidā sunt q̄ nō sufficienter se prepant s̄m veritatē tñ sufficienter se prepant s̄m pbabilitatem et sunt illi q̄ examinant cōsciam suā sufficiēter s̄m eor̄ iudiciū: tñ in eis remanet aliqd̄ pctm̄ mortale de quo nō habēt memoriā. Et isti (s̄m Bonauen.) nō mādu cant digne: q2 nō se preparauerūt sufficienter: nec indigne: q2 se preparauerūt pbabiliter. Tales q̄uis nō recipiāt gra3: tñ nō

incurrūt offensam. Sȝ ista opinio videt esse nimis dura Jō Scot⁹ dicit ꝙ pctm̄ tale delet ꝟtute sacri ꝛ recipit grāȝ i hoc casu. Durandus aūt dicit ꝙ tale pctm̄ remittit ꝟtute sacri vel reducit ad mēo/riam pctm̄ vt ꝯfiteat. ꝛ hec opio multū placet. Ad illud qð obijcit de digne ꝛ in digne sumēte: qꝛ ē ibi mediū: cꝰius nō sit mediū inter dignū ꝛ indignū: ꝼm tamen Scotū ꝛ Durandū nullū ē mediū: qꝛ q̄ se ꝑparat ꝼm ꝓbabilitatē: recipit grām: si coterat de oib⁊. Jtē nullus tenet suffi ciēter se ꝑparare: ꝙ ꝯñs nullus pōt scire vtꝝ accedat digne ꝛ in grā. Jō sufficit ꝑ paratio ꝼm ꝓbabilitatē: hoc ē ꝼm dicta/men ꝯsciē: ꝛ in h̄ debet hō esse ꝯtent⁹. ꝙ ꝼm Scotū talis grām recipit. Jtē inde uotus capit duplr. Uno mō ꝯrie vt est ille qui accedit cū ꝓposito peccādi. Alio modo ꝑuatiue vl̄ negatiue: ꝛ dꝛ ille qui caret deuotiōe: ꝛ talis indeuotio nō im/pedit: qꝛ habere deuotionē nō ē in ꝑtāte nostra. Ad vltimū ꝙ iustus ex tali ꝯscia se reddit magis inhabilē nō ꝑpt culpaȝ sed ꝑpter ꝯsciam erroneā. que quidem q̄diu ꝑsistit obligat vt nō recipiat grāȝ ꝑpter h̄ ꝙ nō potest cū hac ꝯscia repire quin ꝯtēnat. Quidā aūt neutro modo se ꝑparāt imo ꝯtennūt: ꝛ isti sine dubio indigne māducāt Apls. ꝑme Coꝝ. xi. Probet aūt seipm̄ hō ꝛc̄. scȝ ꝑ diligentē examinationē ꝛ discussionē ꝯscie sue per attritionē ꝛ displicētiā de pctis ꝯmissis per purā ꝛ verā ꝯfessionē vocalē. ꝑ ꝑpo/situ̅ abstinendi de cetero a pctō

Nono queritur Utruȝ

peccet dānabilr qui corp⁹ dñi dat ei quē scit esse pctōrem. i. esse in pctō mortali. ¶ Notādū ꝙ ille peccat dānabilr qui peccat mortalr: qꝛ pctm̄ mortale ē pctm̄ ad dānatiōeȝ. Sciendum ꝙ drīa ē inter manifestabile: manifestum: ꝛ notorium. Manifestabile ē illud qð pōt māifesta/ri in publico ꝑ testimoniū duoꝝ testium Manifestū ꝟo ē illud qð scit ꝑ testimo/nium duoꝝ testiū. Notoriū aūt pōt fieri triplr. Uno mō fit aliqð op⁹ notorium ꝑ snīaȝ iudicis. Scðo mō ꝑ ꝯfessionem factā in iudicio: vt si quis ꝯfiteret pctm̄ suū in iudicio. Tertio mō ꝑ euidētiā rei q̄ nulla tergiuersatiōe rei pōt occultari vt si q̄s occiderit hoīem in publico corā hoīb⁹ ꝛ oibus. ¶ Rñ. Sacerdos debet corp⁹ dñi dare illi quē scit eē pctōrem si petat in apto: si sit pctōr occult⁹: et ipse solus scit. Si notori⁹ nullo mō debeat dare siue petat siue non. Sic dñs dic: et Ciprian⁹. Nolite dare scm̄ canib⁊: ꝺ hy strione. Ratio aūt q̄re dꝫ dari ē multi/plex. Prima ē qꝛ nescit an deus occulte opet. Scða ne ꝑdat crimē eius: Tertia ē ne alios scādalizet. Quarta qꝛ ius ha bet in facie ecclie: ꝛ tunc tenetur illi ius suum petenti reddere.

Circa distinctio nem decimā q̄rit ꝑmo Utꝝ corpus xp̄i sit i altari ꝼm ve ritatē. ¶ Notādū ꝙ altare pōt capi multis modis. Pmo capit pro ip̄o deo ꝟo: trino ꝛ vno: ꝛ ꝺ isto altari di cit ps. Introibo ad altare dei ꝛc̄. i. ibo ad deū meū. Scðo mō capit ꝑ ip̄o dño nr̄o iesu xp̄o Apocal. vi. Uidi sub alta ri dei aīas interfectorū. i. vidi sub ꝓtectiōe xp̄i aīas interfectoꝝ. i. martyrum. Tertio mō capit altare ꝑ gl'iosa ꝛ bñdicta cruce in q̄ pependit xp̄s. vñ canit in hymno pascali. Cui⁹ corp⁹ scissimū in ara crucis torridū. i. in altari. Quarto mō ꝑ aīa cuiuslibet iusti existēis i gratia. Quinto mō pōt capi ꝑ aīa peccatrice ꝛ istud altare ē sacrilegū. Sexto ꝑ sta/tu ecclie militāt. Septio ꝑ illo loco i q̄ i lege veteri offerebāt victie. Octauo ꝑ padisovbi sūt aīe btē: ꝛ oib⁊ istis modis nō capit h̄. Nono capit ꝑ illo loco i q̄ vl sup quē sacerdos i noua lege offert corp⁹ Et istud ē duplex. qðdā ē fixū: sic ē coit in ecclijs: tñ req̄rit ꝙ sit lapideū. Alið ē altare viaticū qð pōt portari: ꝛ req̄rit ꝙ

sit lapideū: ꝛ ꝓprie isto mō nō capitur h
Decimo capit̄ ꝑ spēbꝫ panis ꝛ vini ꝯse/
cratis q̄ spēs ꝯsecrate vere ꝯtinēt corp⁹
xp̄i: ꝛ isto mō ꝓprie capit̄ hic. ¶ R̄n. In
altari ē corp⁹ xp̄i verꝫ qḋ natū ē de ma/
ria virgine qḋ circūcisū octauo die: qḋ
crucifixū ē qḋ fuit sepultū. qḋ resurrexit
tertia die: qḋ ascendit sup oēs celos: qḋ
est in glīa p̄ris: ꝛ veniet cū eadē iudica/
re viuos ꝛ mortuos. ¶ Notandū ꝙ di/
uina potentia ꝛ bonitas relucet in h sa/
cramēto alti⁹ ceteris sacr̄is. Vn̄ cetera
sacr̄a excellit ꝛ q̄si ꝯsūmatiuū ē oīm alio
rū sicē charitas oīm ꝟtutū Primū igitur
hic manifestat̄ dei potentia in opis sin/
gularitate. Cū eīn panis in xp̄i corpus
verꝫ ꝛ integꝛ in multis altarib ꝯuertit̄
nullo remanēte cōi ꝛ subito h fit: ꝛ hoc
ōndit se de⁹ posse sup oēm potētiā opa/
tiuā in ꝯuersione: qꝛ in ꝯuersione natu/
rali aliqd remanet cōe. s. materia p̄ma.
vt qn̄ ex aqua fit vinū. Sup imaginati
uā potentiā in hoc ꝙ idem ē in plurib⁹
locis. Sup intellectiuā in h ꝙ tam ma
gnū ꝛ integrū in tam parua spē facit ex/
istere nō ꝯtractū. Scḋo relucet ibi di/
uina sapiā in opis ꝯgruitate. Xp̄s eniꝫ
dn̄s nr̄ satis magnū ꝓplm dn̄o acq̄sierat
ipos in suo corpe mystico vniēdo. In h
aūt corpe (qḋ ē ecclīa) sūt mlti ꝛ diuersi
sunt viatores ꝛ infirmi: sūt etiā pctis q̄ti
dianis circūdati: ꝛ qꝛ sunt multi in vno
corpe: indigēt ꝯnexione: qꝛ viatores īdi/
gent refectiōe: ꝛ q̄tidianis pctis īplicati
indigent oblatiōe: ꝛ hec quidē nō tm̄ in/
teri⁹ fienda erāt ꝑ grām ꝟtutū: sed exte
rius ꝑ grām sacroꝝ. Congruū ḡ fuit vt
haberet exteri⁹ vnū ꝯnectēs: sic hēbant
vnū interi⁹: sed illud vnū debuit eē vbi
mēbra: ꝛ ita (cū in multis sint mēbra lo/
cis) debuit eē: ꝙ ꝯgrueret eē in multis.
sed h nō ē nisi deus vł deitati vnitum:
sic aūt ē corpus xp̄i. ḡ corpus xp̄i debuit
dari in sacr̄o exteriori qḋ ē vnū in q̄ oēs
fideles eius vniunt̄ in mādu cādo vnam
ꝛ eandē escam haberēt. Cōgruebat etiā
vt habebāt exteri⁹ reficiēns in sacr̄o: sꝫ
reficiens animā nō est nisi deus: vel deo
vnitū: ꝛ hoc ē corpus xp̄i vnica oblatio.
Et ita ꝯgruum fuit: vt corpus xp̄i verū
in sacr̄o isto esset. Cōgruebat etiā vt ha
berent oblationē exteriorē: sed domin⁹
vnica oblatione offerēdo se oēs alias ob
lationes euacuauerat: ḡ si nō debuit re/
ficere qḋ destruxerat: debuit nobis da/
re illam eandē quā obtulit ꝛ nō aliā: qḋ
ē corp⁹ xp̄i oblatū in cruce ita sacrificat̄
in altari. Et ex h ptꝫ q̄rtum valet ꝙ obi
cit ꝓpter ꝯgruitatē ꝙ hō non humiliat̄
in h sacramēto. Dicēdū ꝙ imo: qꝛ in sig
exteriori visibili ē humiliatio. In h eni
sup oīa humiliat̄ ꝛ captiuat̄ hoīs intelle
ctus: qꝛ credere ꝯpellit̄ ꝙ nulla ren⁹ pōt
ꝯprehendere. Preter h etiā in h sacra/
mento ē exemplū totius humilitatis: qꝛ
dn̄s maiestatis tā mendico ꝛ paupe pal/
lio adhuc in exemplū humilitatꝪ ꝛ pau/
ꝑtatis vestit̄. Tertio apparet diu̇a boni
tas siue clementia in vtilitate. Nā ex h
ꝙ xp̄s ē ibi corpalit̄ p̄ns: fidei meritū au
getur dū hoc credit: qḋ nullatenus rōne
ꝯgnoscit: charitatis etiā deuotio inflam
mat̄ qū sentit dn̄m p̄ntem in carne. Sicē
eīn ad p̄ntiā ignis expellit̄ frigus: sic ad
p̄ntiā carnis xp̄i expellit̄ tepor. Vn̄ Da
mascenus dicit ꝙ caro xp̄i ē tanq̄ carbo
ignitus. Itē spei fiducia subleuat̄: dum
eīn ipm eundē offert patri qui oblat⁹ ē
in cruce: q̇s ē qui nō ꝯfidat exaudiri

Secundo querit̄. vtrū

corpus xp̄i sit in altari fm̄ suā naturalē
q̄titatē: an sit ibi q̄titate abstractum.
¶ Notandū ꝙ corp⁹ xp̄i capit̄ ibi ꝓ alte
ra pte ꝯpositi: distincta realit̄ ab alia p/
te. s. ab aīa: sicut dicim⁹ ꝙ corp⁹ xp̄i fuit
in sepulchro. ¶ Notandū ꝙ duplex est
q̄ntitas ꝟtutis scꝫ ꝛ molis. Quanti/
tas ꝟtutis ē illa qua vnūquodq̄ ens est
perfectū vel ꝑfectione totali ꝛ simplicit̄.
ꝛ sic solus deus est perfectus vel perfe/
ctione ꝑtiali ꝛ finita: ꝛ isto modo omnis

creatura ē perfecta: tamē aliqua magis habet de perfectiōe q̄ alia: et de ista quātitate nō ē hic questio. Quātitas autem molis est illa fm quā quanti vel quoti dicimur. Et ista quantitas hz tres dimensiones: que sunt longitudo: latitudo: et pfunditas: et de ista quantitate est questio: videlicet. Utrū corpus xpi in altari habeat tātū de longitudine et latitudine et pfunditate q̄tum habuit in cruce: et sic nunc habet in celo. ¶ Rñ. Corpus xpi est in altari fm suā naturalem q̄titatē: et nō videt et ē p̄sens

Tertio queritur vtrum corpus xpi sit sub specieb⁹ diffinitiue. i. accidentib⁹ visibilib⁹. ¶ Notandum q̄ spēs capit multis modis. Primo mō capit pro exteriori ȝpositione fm quā qs dicit pulcher et ornat⁹. ps. Specie tua et pulchritudine rc. Scdo modo p forma dante esse speciuocuz formale: et isto modo distinguitur ȝ materiā. Tertio modo p q̄cūq̄ silitudine rep̄sentatiua aliquā rē q̄ est ratio cognitiua illius rei. Quarto mō capit p manerie rez: sic dr In orto meo ē spēs talis herbe. Quito pro eterna btitudine q̄ ē visio dei: vt dr in collecta epiphanie: vsq̄ ad ȝtēplādā spēm tue celsitudis pducamur. Sexto capit spēs vt ē vnū de q̄nq̄ vlib⁹. Septimo capit put ē quoddā accn̄s priuōtiōis: et sic capiūt grammatici. Octauo capitur pro imagine figurata vel artificiali facta ad silitudinē alteri⁹. Et oib⁹ istis modis nō capitur h̄ spēs. Nono capit pro q̄cūq̄ signo visibili et sensibili distincte rep̄ntatiuo alicui⁹ rei visibil: et h̄ ē ex institutione dīna: et isto mō capitur h̄ vt in sacro altaris spēs sūt: albedo: rotunditas: illa impssio imaginis alicuius figure et sapor panis et vini. ¶ Notādū etiā q̄ aliquid pōt esse in loco q̄druplr. Primo mō circūscriptiue siue dimēsiue et est illud qd sic ē in loco q̄ totū locatuz est i toto loco: et pars locati corrñdet pti loci: et isto mō vinū ē in dolio tāq̄ i loco suo. ¶ Correlariū. De⁹ nō pōt esse i loco circūscriptiue. qr de⁹ nō hz pte et ptem. ¶ Scdm correlariū. Angeli nō pñt eē i loco circūscriptiue nec etiā aia: qr nō hñt ptem et ptem. Tertiū. Corp⁹ xpi i sacro nō est in loco circūscriptiue sic patebit in seq̄nti q̄ōne. Scdo modo aliqd pōt esse i loco diffinitiue. i. determiate: qd. s. ē in loco p realē p̄ntiā et existētiā. sic tñ q̄ qñ est in loco illo de potentia sua naturali nō pōt eē in alio: et est i loco indiuisibilr et isto mō corp⁹ xpi est in sacro diffinitiue: qr de sua ppa natura nō pt esse in plurib⁹: sed solū p potētiā diuinā tñ pro ptie loq̄ndo nō sic capit diffinitiue i presenti q̄one. Tertio mō aliqd dr esse in loco imensiue: qd ex sua imensitate seu illimitatione ad locū necessario et d sua natura est in q̄libet loco. ¶ Correlariū. Solus de⁹ ē in loco imensiue. Quarto mō aliqd dr esse in loco sacralit qd est in illo loco p realē p̄ntiā et existētiā tāq̄ sb signo visibili rep̄ntante ipm ex instōne diuina: et isto modo corpus xpi est in sacramēto altaris: hoc est sub illis speciebus: et potest esse in pluribus locis sacramentaliter. ¶ Ad questionem respondetur (sicut dicit Innocentius) Queādmodum dei filius fm diuinitatez habet triplicem moduz essendi: videlicet i omnibus p essentiā: in iustis per gratiā: in xpo per vnionem: sic corpus xpi localit est in celo: personaliter i verbo: sacramētaliter in altari. Et h̄ tertio mō dīc ipm reperiri in pluribus locis: et potest esse: quia plures sunt species ȝtinentes. Sz fm Scotū ratio quare potest esse i pluribus locis: ē dei voluntas simpliciter. Et sic pz responsio ad q̄onem q̄ corp⁹ xpi nō ē sub specieb⁹ diffinitiue. i. determiate capiendo esse i loco diffinitiue stricte p illo qd est determinate in aliq̄ loco: sic q̄ non est in aliis locis: sed notum est q̄

corp⁹ xpi ē in plib⁹ locis sacramētaliter.

Quarto querit̄ Utruꝫ corp⁹ xpi sit dimensiue.i.localit̄ extensiue siue circūscriptiue sub ill' spēb⁹. ¶ Sciendū ꝙ illud dr̄ eē dimēsiue alicubi qḋ ita ē in illo ꝙ totū in toto ꝛ ps in parte sm̄ ꝯmensuratiōꝫ:ꝛ hmōi nō debuit esse corp⁹ xpi sub sacro:q꜀ tunc necessarium eēt illi eq̄ri ꝛ ꝯfigurari sic probāt rōnes sed ħ nō ꝯgruebat ꝟitati sacri:q꜀ ad veritatē sacri requirit̄ ꝙ sit ibi in q̄titate sua:ꝛ si equaret̄ hostie nō eēt in q̄titate sua sed formaret̄ nō in sua figura: ꝛ iō ħ nō debuit fieri:sed debuit fieri vt corp⁹ hñs suā pfectionē esset in illa hostia: nec corp⁹ excedit hostiā:nec excedit̄ ab ea.

¶ Notandū etiā ꝙ duplex ē ꝯuersio.q̄dā ē ꝯuersio partialis q̄ pōt fieri ab agēte naturali:vt fit in trāsmutatiōib⁹ elementoꝝ ꝛ sp̄ aliqd cōe remanet:q꜀ semp materia remanet.vt aq̄ in vinū. Alia est ꝯuersio totalis q̄ fit ab agente supnaturali:vt p꜀ in sacro altaris:q꜀ tota sbā panis ꝯuertit̄ in veꝝ corp⁹ xpi. Itē motus trāslationis fit ꝟtute dīna solū.q꜀ sicut ꝟtute diuina corp⁹ xpi efficit̄.ita in hoc sacro ꝟtute diuina mouet̄. Ad motionē hostie sciēdū ꝙ motio illa nō fit a sacerdote nec ab angelo:sed a sola ꝟtute diuina:q꜀ sic determinauit. Et q꜀ nō ē sub mō quātitatiuo extēsibili ꝛ visibili: idō nō pōt tractari:videri vel moueri motu locali. Iō iste ꝓpōnes:comedi corp⁹ xpi tetigi ꝛ vidi corp⁹ xpi:sunt intelligende de speciebꝫ panis ꝛ vini.i.vidi species et sacrm̄ sub quib⁹ ꝯtinet̄ corp⁹ xpi. Motu aūt giratiuo non mouet̄ nec p se nec per accñs:sed ad motū ptiū nisi transferat̄ tota hostia. ¶ Rñ.ad q̄sitū. Corp⁹ xpi nō ē circūscriptiue sub ill' spēb⁹:q꜀ corpus xpi h꜀ ibi tātū de latitudine ꝛ longitudine q̄ntū h꜀ in celo ꝛ habuit in cruce:sꝫ no tū ē ꝙ nō tm̄ occupat de loco. igitur ꝛc̄. Qualr̄ aūt ħ pōt fieri. nō pt̄ hūana rōintelligere:sed oꝑtet suū intellectū ꝛ oēꝫ rōnē captiuare ꝛ subijcere:ꝛ credere sūme ꝟitati q̄ ē xps. Iō Innocēti⁹ distinguit esse localr̄ ꝯ̄ esse sacramentalit̄.

Quinto queritur Utrū corp⁹ xpi sit in q̄libet pte hostie. ¶ Notandū ꝙ hostia pōt capi multis modis. Primo mō capit̄ hostia cōiter pro oī sacrificio qḋ offerebat̄ deo in lege antiq̄ siue eēt pro expiatōe pctōꝝ siue pro pace hñda. Scḋo mō capit̄ ꝓprie p sacrificio qḋ offerebāt pagani ꝛ idolatre:idol' pro victoria hñda. Et istis duob⁹ modis nō capit̄ ħ. Tertio mō capitur mag' ꝓpe:ꝛ idē ē ꝙ sacrm̄ eukaristie:ꝛ sūt ille spēs scꝫ illa albedo ꝛ illa rotūditas sb q̄b⁹ ptinet̄ corp⁹ xpi. Et dꝫ hostia hmōi hr̄e septē ꝯditiōes q̄ ꝓtinent̄ in ħ ꝟsu. Parua nitens:sana:teres:azima:mūdaq꜀ scpta Et p istas ꝯditiōes mystice notat̄ fuga septē pctōꝝ mortaliū. Primo dꝫ eē parua scꝫ pue q̄titatis:ꝛ p ħ notat̄ euitatio superbie:eo ꝙ xps tātū se humiliauit ꝙ voluit ꝯtineri sub illis puis spēb⁹. Scḋo debet eē nitēs.i.splēdida:ita ꝙ nō sit aliq̄ macula euidens:ꝛ p ħ notat̄ euitatio inuidie. Tertio dꝫ eē sana.i. itegra ꝛ p ħ notat̄ euitatio ire. Quarto dꝫ eē teres.i.rotūda:ꝛ p ħ notat̄ euitatio accidie:q꜀ cōiter corp̄a rotūda sūt agilia:ita debem⁹ eē ꝓmpti ꝛ agiles ad bona op̄a exercēda. Quinto dꝫ eē azima.i. sine fermēto ꝛ p ħ notat̄ euitacio auaricie Sexto dꝫ eē mūda.q꜀ si eēt lutosa nō eēt decens:ꝛ p ħ notat̄ euitatio luxurie. Septimo dꝫ eē scpta:ħ ē debet in ea impmi aliq̄ figura:ꝛ p ħ notat̄ euitatio gule q꜀ gulosus nullā h꜀ figurā tēperātie:ꝛ isto mō capit̄ hostia in pñti q̄one. Quarto mō capitur hostia ꝓpissime pro re cōtenta in ip̄a hostia:ꝛ ē ip̄e xps. Unū canit eccl'ia in hymno. O vere dig̃ hostia ꝛc̄ isto mō nō capitur ħ. Quinto capit̄ hostia pro q̄cunq꜀ hoīe iusto ꝛ scō:scificāte se totalit̄ dño:ꝛ ħ mō etiā nō capitur.ħ ¶ Ad q̄onem rñdetur ꝙ q̄n panis ē ꝯse/

erat⁹ totū corp⁹ xpi ē in singul' ptib⁹:et iam anteq̄ frangat̃ hostia. Nec ppterea sequit̃ q̄ xps sit infinities in hostia:quia q̄uis aia sit in q̄libet pte corpis:tñ semel' ē:q2 vnū ē corpus. Silr i vna hostia (q̄uis in oīb⁹ ptib⁹) ē ibi tm̄ semel: nec hostia ē diuisibilis in ptes infinitas.

Sexto queritur vtrum equalis v̄tutis vel maioris sit panē in corp⁹ xpi p̄uertere:q̄nte est aliq̄d de nouo creare. ¶ Notādū q̄ panis ē duplex. increatus ⁊ creat⁹. Panis increat⁹ capitur dupl'r. Uno mō eētialit' ⁊ ē tota trinitas Uñ Lu.xiiij. Beat⁹ q̄ mādiucabit panē in regno dei. Alio mō capit̃ psonaliter:⁊ ē ip̄e fili⁹ dei. Joh.vi. Ego sū panis viu⁹ qui de celo descēdi. Panis vero creatus pōt capi q̄nq3 modis:ad q̄s pñt oēs alij reduci. Prim⁹ panis ē sacralis ⁊ ē corpus xpi. Joh.vi. Panis quē ego dabo caro mea ē p mundi vita. Secundus panis ē spūal':⁊ sunt v̄tutes eētes in hoīe iusto:nā aīa reficit̃ p v̄tutes:sine q̄bus morit̃ aīa spūal'r. Terti⁹ ē panis scientialis:⁊ ē ip̄a sciā p quā iuuenes docent̃ a doctorib⁹. Uñ Ap'ls.ij.ad Thimotheū.iiij. Erit eīn tp̄s in q̄ sanā doctrinā nō sustinebūt ⁊c. Quart⁹ ē panis materialis:de quo q̄tidie vescimur corporalit'. Uñ. Frange esurieti panē tuū: ⁊ de isto solo pane ē h̄ ad ppositū. Quītus ē panis penitential':q̄ degustat̃ p cōtritionē:masticat̃ p p̄fessionem:⁊ digerit̃ p gr̄e susceptioz. Ps. Surgite postq̄ sederitis q̄ mādiucatis panē dolor3 ¶ Notandu3 q̄ duplex ē p̄uersio. Quedam ē large capta:⁊ capit̃ p quacunq3 mutatione vnius rei in aliā rem:siue illa sit sub stantie in s̄bam:siue accident3 in accñs. Et hec adhuc ē duplex. Quedā est naturalis ⁊ ē illa que fit virtute agent3 creati.s.nature vt ex aqua generatur aer ex aere ignis:ex homine sano fit hō eger et infirmus:ex aqua frigida mediāte igne fit aqua calida. Alia est p̄uersio supnaturalis:⁊ ē illa que fit ab agente supnaturali:qui ē deus:vt qñ ip̄e p̄uertit feminā Loth in statuā salis:qñ etiā deus cōuertit petrū ad pniam:sic̄ de Paulo ⁊ Magdalena. Et de istis p̄uersionib⁹ nō ē ad ppositum. Alia ē p̄uersio realis stricte capta:⁊ idem est q̄ transsubstantiatio. Et diffinit̃ a doctore subtili. Cōuersio ē transitio totalis sub̄e in s̄bam. ibi transitio poit̃ loco generis: totalis poit̃ ad dr̃iam generatiōis naturalis: in qua nō est totalis trāsitio: q2 semper remanet materia cōis que pri⁹ erat sub vna forma:post sub alia vt materia aer3 sub forma aeris:⁊ post sub forma ignis: si ex aere fiat ignis. Dicit̃ sub̄e in s̄bam: ad dr̃iam illi⁹ transitiōis in qua mutat̃ accidens in aliud accidēs:vt quando ex aqua frigida fit aqua calida. ¶ Notandū insup q̄ creatio pōt dici tripl'r. Primō capit̃ pprie:⁊ est pductio alicui⁹ entis de nō ente simpl'r ⁊ oimode: ⁊ istud creare solū p̄uenit deo:⁊ isto mō capit̃ i q̄one:vt de nihilo creare aiam. Alio mō capit̃ creatio p ordinatōe. Uñ Esa.xlv Ego dn̄s faciēs pacē ⁊ creās malū Tertio mō capit̃ p recreatiōe:vt qñ deus recreat ⁊ reformat aiam p gr̄am. ¶ Rñ. Si loq̄mur de v̄tute creāte ⁊ transsubstantiante q̄tū ad se nō ē dr̃ia:q2 de⁹ est ip̄a v̄tus creans ⁊ transsubstantians:q2 eeque potēs ē creare celū ⁊ terrā d̄ nihilo sic mutare panē in corp⁹ xpi:⁊ ecōuerso: Si aūt querat̃ quantū ad effectū q̄s sit maioris potentie. Dicendū q̄ in q̄libet har3 opationū ē p̄siderare:pncipium initiale:terminū finalē:⁊ distantiā mediā: Quātū ad pncipiū initiale:maior3 virtutis ē creare de nouo celū et terram q̄ transsubstētiare panē in corp⁹ xpi.q2 ex nihilo fit aliquid. Sed q̄tū ad distātiā mediā equalis v̄tutis ē:quia vtraq3 potētia ē ifinita ⁊ soli deo reseruat̃ Quantum vero ad terminū finalē.q2 in creatione fit vt q̄d nō erat fit:in trāsubstātiatione fit vt q̄d erat alicubi sine mutatōe

sit alibi. Ideo quantum ad terminum finalem maius est creare: sed videtur quod transsubstare sit maius. ¶ Correlarium. Quia corpus christi est cum anima et etiam est coniunctum diuinitati: et ibi in sacro est diuinitas. Ideo ista transsubstantiatio quantum ad nobilitatem excellit omnem aliam creationem.

Septimo queritur Utrum

virtus transsubstantiandi sit maior et nobilior virtute concipiendi corpus christi. ¶ Notandum quod duplex fuit virtus in conceptione corporis christi. Quedam fuit increata et supnaturalis: et est tota trinitas ipsa diuina. de qua dicitur Luce. i. Et virtus altissimi obumbrabit tibi. Alia fuit virtus naturalis: et fuit illa virtus concipiendi que erat in beata virgine maria. ¶ Ad questionem respondetur quod ipsa potest esse de virtute supnaturali: et de virtute naturali. Si loquimur de virtute supnaturali. Dicendum quod vna non est maior alia: quia omnia fiunt per solum velle dei. Si autem queratur de manifestatione facta per effectus. Dicendum quod se habent sicut excedentia et excessa. Licet enim vtrumque sit nobilissimum et ostendat dei potentiam esse summam in illo. s. in conceptione filii dei in beata virgine magis laudatur maiestas diuina: sed in transsubstantiatione magis captiuatur ratio nostra. Si autem loquimur de virtute naturali prout communicatur creature secundum quod dicitur quod virgini data est potestas concipiendi: et sacerdoti per verbum potestas conficiendi. Sic loquendo simpliciter virtus concipiendi est dignior et nobilior et excellentior: quia magis nobilitat subiectum. Maius enim est esse matrem dei quam esse sacerdotem: maius est concipere quam conficere. quia terminus actionis plus accipit a concipiente matre quam a conficiente sacerdote. Accepit enim a matre humanitatem et esse non tantum hic vel ibi. In consecratione vero (sicut melius patebit) corpus christi non incipit esse. In conceptione autem septem fuerunt mirabilia seu operationes. Primum fuit collectio subita et sanctificatio purissimorum sanguinum et deductio in locum conuenientem generationi et conceptioni: quod quidem gutte sanguinis erant ante dispersi per totum corpus beate virginis. Secunda operatio fuit perfecta formatio et organizatio corporis christi in eodem instanti: quod et prima facta est operatio: quamuis esset corpus valde paruum. Tertia operatio fuit creatio anime. Quarta. Unio anime cum corpore. Quinta fuit corporis et anime sibi vnitarum assumptio a verbo diuino in vnitate persone. Sexta fuit summe collatio gratie et omnium virtutum perfectio. Septima fuit perfecta beatificatio et glorificatio: quia habuit anima in illo instanti tantam gloriam quantam habet nunc in celo. Hec septem mirabilia opera facta fuerunt in eodem instanti: de quibus potest exponi illud Esaye. In die illa apprehendent septem mulieres. i. septem operationes mirabiles virum vnum scilicet christum.

Octauo queritur. Utrum

virtus transsubstantiandi. i. conuertendi sit data verbo prolato: an solum sit virtus verbi increati. i. filii dei. ¶ Pro responsione duplex est opinio. Prima est sancti Thome quam modo dimittetur. Secunda opinio est magistri Guillermi parisiensis. et istius doctoris quod virtus verbi extenso nomine dicitur: non quia aliqua qualitas sit data verbo per quam operatur: sed ex diuina institutione hoc firmatum est: vt verbo prolato a sacerdote super panem cum intentione conficiendi panis transsubstantietur. Unde ad prolatio nem illius verbi: verbum increatum facit illa: et ordinatio verbi infallibilis ad talem effectum virtus dicitur: que non est aliqua qualitas data verbo. nec aliquid de nouo creatum. Hec positio magistrorum est et bene intelligentium.

Nono queritur Utrum

virtus verborum possit conuertere quantamcumque materiam. ¶ Pro resolutione sunt tres opiniones. Prima opinio est nimis arta: quia sic dicit Aug. et habetur distinctione octaua. Forma verborum in quibus consistit vis conficienda valde modica est: et constat additam esse huiusmodi ad solennitatem. Alia opinio dicit quod si assit intentio verbum et elementum est sacramentum in quantacumque materia. Unde si sacerdos totum panem

de foro intenderet 9ficere: 9fectum ess3 z similit totū vinū de celario. Hec opio nō placet isti doctori: qz ē nimis ampla. dum nimis tribuat vbo et ministro infert 9tumeliā sacramento. Nec credendū ē q xpūs hoc daret: tum nec sapiens h dictaret hoc esse dandū: z ipe sapientissime fecit oīa: z maxime sapienter hoc instituit sacrm. Opinio tertia z ad q̄ones rñsiua que dicit sine preiudicio q nō sit vtute verboz 9uersio. nisi assit intentio z intentio cōcors institutioni ecclie: qz sic dic Hugo. Omne sacramētū irritū reputat si 9tra institutionē celebrat. In tentio aūt ecclie z instituentis ē 9uertere ad vsū fideliū. Unde cū dr fm intentionā regulat ad tantā materiā se extendit ad quantam pōt sacerdos 9uertere qd debebat z 9gruit sumi in vsum fidelīū. Per hoc sequit q sacerdos non pōt 9ficere panē de foro vl vinū de celario. Sciēdū q elemētū pōt accipi dupliciī Uno mō p elementato: z sic pōt capi sicut cā p causato: z sic panis cēt elementum. Alio mō capit p omī illo 9currēte minus pncipalr ad integralitatē sacramētoꝝ. z sic capit Aug9. Accedit vbum ad elementū z fit sacramentū: z sic capitur h z in oībus sacramētis z i baptismo z cōfirmatiōe. qz clarz est q balsamū z oliue oleū nō ē ppzie elementū: sed 9currit minus pncipalr ad integritatem illius sacramenti.

Decimo querit Utrū3 talis existentia sit supra intellectū viatoris. Existentia ē illa q̄ aliquid dicitur existere in reꝝ natura actualr. ¶ Propositio. Aliter dicit extña de deo (. qz necessario) z aliter de creaturis: qz cōtingēter: posset em̄ eas annihilare. ¶ Notandū etiā q intellect9 capit q̄ttuoz modis Uno mō p potētia intellectuali q̄ intelligit: z sic capit in q̄one. Alio mō p actu intelligēdi. Tertio mō p obiecto intellectoi. vt asin9 ē aīal: aīal ē de intellectu asini. Quarto mō capit p snīa. Itē illd est sup intellectū qd nō pt intelligi vtute ppria naturali intellect9: sic q ex puris naturalibz nō pt attingere ad cognitionē illi9 rei. Uiatoz ē ille q nō hz notitiā intuitiuā deitatis (z p h secludūt beati) possibilē sibi de potētia dei ordinata: z p h secludunt dānati. Ex h sequit q nos sum9 viatores. Sequit etiām q iste doctoz defecit in hac descptōe. Uiatoz ḡ ē ille q cognoscit p speculū. i. p cognitoz fidei: z ē in statu merendi z demerēdi: p vltimā pticulā secludunt illi q sunt in purgatorio 9 primā descptōes Ista tñ ē adhuc insufficiēs. Huguillius Uiatoz ē hō trāsiens in terminū eterne mā̄sionis: potēs agendo hereditare per merita ad vitā eternā: vl ad mortē etnā p demerita. Ista ē melioz dualz primis z tñ adhuc ē insufficiēs: pz qz dic q viatoz ē hō. Ex h sequit q angel9 nō ē viatoz. Jō sic describit veri9. Uiatoz ē creatura rōnalis q nō hz pmiū beatificū sibi de potētia dei ordinata possibile: z ē in statu merēdi z demerēdi: aut cē pt de lege cōi. z h dr propt 9ualos z furiosos. ¶ R ñ. q duplex ē opio in textu. Prima reprobat a doctore. iō alit rñdet q h est supra nrm intellectū. Utrū aūt sit intelligibile. Dicendū q duplr est loq de intellectu nro. s. vt est hūan9 (z dr humanus quātū intelligit vtute propria z naturali) vel vt est fidelis Si vt est humanus sic intelligit conuersus ad imaginationem z sensum z iudicat fm causas intrinsecas z inferiores. Deficit autem in assentiendo: quia non assentit nisi p manuductionem que ortum habet ab imaginatione z sensu. Item quia iudicat fz causas intrinsecas z creatas: z ita comparando potentiā cōtinendi actiue ipsius hostie ad potentiā continendi passiue: et ipsius corporis: et quia inuenit repugnantiam z inpropoztionabilitatem ideo 9dicit in rōcinando. Et ita iste articulus dr esse supra intellectū: z contra

intellectū: ſm q̄ ē intellect⁹ hūan⁹. Si aūt loq̄mur de intellectu ſm q̄ ē fidel: ſic dicēdū ē q̄ aſſentit ſm dictamē fidei: ꝛ ſm regulā v̄itatis eterne: iō ſufficit in aſſentiēdo: ꝛ ꝯcordat in ratiocināndo. Intellect⁹ em̄ fidē hn̄s ſtatim credit: ex q̄ h̄ ꝓpoſitū ē ſibi. ſ. q̄ xp̄s ē ſub ſpēb̄ illis: et h̄ adiut⁹ lumine fidei. Siīr ꝯcordat in ratiocinādo: q̄ aſpicit ad cauſas ſupiores. ſic em̄ dicit intellect⁹. De⁹ pōt facere om̄e q̄d ē ꝯgruū ꝛ decens ꝛ fides aſſumit: ꝯgruū eſt q̄ caro xp̄i exponat̄ in cibo: ꝛ iō ꝯcludit q̄ de⁹ h̄ poſſit facere ſibi. Itē intellect⁹ dič q̄ veritas nō pōt dicere falſū: ꝛ fides aſſumit: v̄itas dicit h̄ eſt corpus meū: ꝛ p̄cepit vt diceret̄: ḡ dixit verū. Cū ḡ ſit i nobis duplex intellect⁹ ſcꝫ fidelis ꝛ human⁹. Jō ſentim⁹ in nob aliqn̄ colluctatōes. Fidelis tn̄ intellect⁹ p̄ualet ei q̄ ē humanus: q̄ eleuat ip̄m extra aīalitatē: attn̄ nō intātū eleuat q̄ cōp̄hendat vt meritū fidei integrū maneat: ꝛ h̄ p̄ꝫ: q̄ intellect⁹ hūanus dič q̄ īpoſſibile ē q̄ maius ꝯtineat̄ a minori: et fidelis intellectus r̄ndet q̄ veꝝ eſt localiter: ꝛ corpus xp̄i magnū nō ē ibi localiter ſed ſacr̄aliter: ꝛ q̄uis illd ſit impoſſibile: tn̄ poteſt eē deo poſſibile: ꝛ q̄ neſcimus quid deus poſſit mutato mō eēndi iō intellect⁹ ſibi p̄ualet: tn̄ nōdū ꝯp̄hendit. Et ſic patent rōnes ad vtrāq̄ ptem p̄me p̄cedunt de intellectu ſm q̄ eſt human⁹ ꝛ ſcd̄e de intellectu ſm q̄ ē fidelis

Undecīo querit̄. cum

alij articuli fidei ſint ſup̄ intellectū: propter quod magis dꝫ de iſto q̄ de alijs. ¶ Dicēdū q̄ in hoc quodāmō cōicat noſtra imaginatio cū ip̄m ſit imaginabile ꝛ q̄m illudit̄ ei q̄ vt eſt ſub ſacr̄o ſubterfugit imaginationē: imo ſup̄ ip̄am ē: vt p̄babitū fuit: cū accipiat moduꝫ eſſendi quā habet ſpūs. Ideo cū repugnet imaginatio magis ē ꝯtra intellectū: ſed i articulis alijs. ſ. diuinitatis omnino defič: ꝛ nō adeo repugnat. ¶ Arguit̄. Omne q̄d eſt ſupra intellectū ē ſupra verbum ꝛ ſermonē: q̄ ſermo ortū habet ab intellectu: ḡ nō videt̄ q̄ aliquis poſſit de h̄ ſacramento loqui.

Duodecimo queritur

iuxta h̄. Si totū eſt fidei q̄d ē in hoc ſacramēto videt̄ q̄ peccet quicunq̄ ſe intromittit diſputare de ip̄o. ¶ Reſponſio. Nō diſputat̄ ad generandā fidē: ſed ad nutriendā: ne ꝓpt̄ ignorantiam aliquis ꝯtendat repugnans fidei vl̄ negen ꝯſequēs ad fidē: ꝛ hoc vtiliſſimū ꝛ neceſſariū ē: q̄ multa ponunt̄ in hoc ſacr̄o ab incautis: in quibus ē periculū i aſſerendo. Unde diſputamus nō vt melius credamus: ſed vt fidem illibatam ſeruemus dum ip̄a cognita errores cauemus ꝛ cauendo in veritate ꝑſiſtamus.

Tredecimo queritur.

Utrū exiſtentia xp̄i ſub ſacramento ſit ſupra ſenſū ꝯp̄henſoriū. ¶ Senſus capitur q̄nq̄ modis. Primo modo ꝓ aīma ſenſitiua que ineſt omnib̄ animalibus. Scd̄o modo ꝓ potentia ſenſitiua aīe Sūt em̄ decē potentie in anima. ſ. q̄nq̄ exteriores: ꝛ q̄nq̄ interiores: ꝛ ſic capit̄ i queſtione nr̄a. Tertio modo capit̄ pro actu ſentiendi: ꝛ ſic viſus ꝛ auditio dicūtur ſenſus. Quarto modo pro obiecto ſenſato: ꝛ ſic roſe ꝛ herbe odorifere dicūtur bene ſentire. Quinto modo capit̄ ꝓ ſignatiōe ꝑfecta ꝛ integra: vt orō ꝑfecta generat ꝑfectū ſenſum in aīo auditoris Cōp̄henſor dꝛ a ꝯp̄henſiōe. Cōp̄henſio aūt dꝛ multipl̄r. Prio mō idē ē q̄ adheſio charitat̄. iſto mō ꝑtōres nō dn̄r ꝯp̄henſores: q̄ ſm Bern̄. Si ſcīis es ꝯp̄hendiſti (ad Eugeniū) ꝑ adheſiōꝫ charitat̄. Scd̄o mō idē ē q̄ clara viſio ꝛ ꝯp̄hēſio dei. ꝛ ſic q̄cūq̄ videt deū clare dn̄r cōp̄hēſores: ꝛ ſic capit̄ i q̄ne iſta. Tertio mō capit̄ ꝓut idē ē q̄ intercluſio: ꝛ ſic ſolemus dicere q̄ de⁹ ē incōp̄heſibil̄. Pōt aūt ſcd̄s modus ꝯp̄henſionis ſubdiuidi

Uno mō rōne memorie:z hoc per tensio nem. Scdo rōne visionis per claram vi sionē. Tertio mō rōne amoris fruitiui p fruitionē. Itez cōprehensio capit adhuc dupl'r fm Scotuz. Uno mō ppie z est intellectio cōpletiua z pfectissima q̄ itel/ ligitur aliqd obiectū itelligibile tm q̄tū est intelligibile:z intellectus est tante in tellectiuitatis q̄te intelligibilitatis est obiectū. ¶ Correlariuz Nulla creatura pōt cōprehendere deū:nec aia xpi:qz nō hz tantā intellectiuitatē sicut de⁹ habet ¶ Scdm correlariū Solus deus est cō prehēsor suppius. Scdo mō cōprehēsio capit large:put est clara visio dei z frui/ tio. Et de ista dicit apls. Si quo mō cō/ prehendā deū:in quo cōprehensus sum. ¶ Rñsio Exñtia corpis xpi sub sacro ē sblimata sup oēs modū essendi ois spūal' rei z ois corpis:z ois rei corpal' z dimēsi/ ue cum visus nō possit abstrahere a q̄ti/ tate:qz de rōne sensatoz est pcipere:z ha beat corpus fm moduz existēdi corpalē q nullo modo visus q̄tūcūq glorio sus ad hoc attigit vt videat ibi sicuti est:eti am si presens sit. ¶ Pria ppō Null⁹ ocu lus cuiuscūq siue cōprehensoris siue vi atoris virtute ppria pōt videre corpus christi in sacramēto altar:qz anteq ali/ quis oculus videat aliquod visibile visi one naturali:oportet q recipiat speciez talis intelligibilis p mediū corpale. Sz corpus xpi(vt est ibi)non potest causare similitudinem vel speciē sui in oculo:qz non habet modum q̄titatiuū. xps etiaz nō potest videre seipsum pz vt supra:nec etiam habere aliquā sensationem z cor/ poralem operationez. ¶ Secunda ppō Oculus glorificati nō pōt virtute glo/ rie videre xpm. ¶ Tertia ppō. Deus nō potest facere(etiam per miraculū)q ocu lus beati videat corp⁹ christi vt est in sa cramēto altar:qd sic psuadet:qz de⁹ nō pōt facere q oculus corpalis glificatus: vel nō:videat angelū id est sbam angeli/ cā:qz non est visibilis tali visione. Ta/ mē melius dicitur q deus potest facere: vt videatur ibi corpus per miraculum. Nota tñ q si alicui miraculose ostensuz est:nūq tñ ostensum fuit in forma quaz ibi habet(vt cōiter dicit)qz ostēsum fuit in forma puuli:z ipse est ibi fm eandem q̄titatē quā hz in celo:z sic est in qualibz parte:z iste modus existēdi abstrahit ab omni sensu.

Circa distinctōz vndecimam queritur pmo. Utrū in hoc sacro sit aliq̄ cōuersio panis in corp⁹ xpi ¶ Notandū q cōuersio z trāssubstātia/ tio idem sunt. Uñ trāssubstātiari z con/ uerti(vt est hic ad ppositū)est rē essenti/ aliter z intrinsece mutari:tali mutatiōe q res totaliter desinit esse fm se z fm qd libet esse suū essentiale et intrinsecū:cui⁹ terminus ad quem est aliqd positiuū qd prefuit. In ista diffinitiōe ponūtur que dam particle. Uñ rem essentialiter z in trinsece mutari. Ponit ad dr̄iam aliqua rum mutationū depditarū siue acciden taliū. Tali mutatione zc. ponit ad diffe rentiā corruptionis naturalis. Cui⁹ ter minus zc. ponit ad dr̄iam annihilatiōis que est oino nō ens:vt si deus annihila/ ret me:Est aūt dr̄ia inter substantiatio/ nem z trāssubstantiationē vt pz in dua/ bus propositionib⁹ sequētibus. ¶ Pria ppō. Aliquā substātiā exñtē trāssubstan tiari in rē nō exñtē est impossibile pz per diffinitionē trāssubstātiatiōis. ¶ Scda propositio Res exñs potest substātial'r verti in aliquā rē nō existentem:vt pz de vxore Loth:q̄ conuersa est in statuā sal' q̄ statua non erat ante 9uersionē. Et sic pz qualiter differāt substātiatio z trans substantiatio. ¶ Rñsio ad qōnē. Uerb prolatis fit cōuersio panis in corp⁹ xpi: ita q panis totaliter desinit esse:z ecclia cōiter tenet hanc opinionē videlicet q ē ibi conuersio panis in corpus christi:nō in q in pte corpis:sz in totū. Et reproba

tur opinio contraria. Sed contra Gregorius dicit (et habetur in littera) Quis fidelium dubium habere possit in hora immolationis celos aperiri summa et yma sociari. Videtur secundum Gregorium quod descendat. ergo ibi non est conversio. Dicendum quod iste sermo est tropicus id est figurativus: et dicuntur celi aperiri similitudinarie scilicet quod divina bonitas: nobis tunc tribuit panem celestem. Summa etiam et yma dicit sociari propter corporis christi presentiam. Et rursus per manus angelorum dicitur deferri christum ad devotionem offerentis quam mittit sacrificium et orationem in celum quam ad angelos spectat domino presentare.

Secundo queritur. Utrum totus panis convertatur in corpus christi an aliquid remaneat preter accidentia.

¶ Notandum quod totum potest capi tripliciter. Uno modo cathegoreumatice: et est aliquod ens constitutum ex partibus: et isto modo solent logici dicere Totum quod est immundo est in oculo meo: quia pupilla oculi mei est totum (quia compositum ex partibus) et est in mundo: et in oculo meo. ergo etc. Secundo modo totum capitur syncathegoreumatice et est quelibet pars: et isto modo solent dicere logici: quod totus sortes est minor sorte: id est quelibet pars est minor sorte: et istis duobus modis non capitur in presenti questione. Tertio modo capitur totum partim cathegoreumatice et partim syncathegoreumatice: et est ens compositum ex partibus et quelibet pars: ut in sacro altaris totus panis et quelibet pars eius convertitur in corpus christi. Notandum quod accidens (prout nunc sufficit) capitur dupliciter. Uno modo pro se signato: ut dicit inherentiam alicuius entis naturalis: sic dicimus quod albedo inheret parieti. Ista inherentia que distinguitur ab albedine dicitur accidens. Alio modo capitur accidens pro denominato: et est illa qualitas que inheret: ut est ipsamet albedo vel nigredo: et isto modo capitur hic accidens. ¶ Ad questionem respondetur quod totus panis convertitur in corpus christi solis accidentibus remanentibus. Si queras sub quo genere motus vel mutationis continetur. Dicendum quod hec est mutatio singularis que nullum simile plenum habet. Assimilatur tamen in aliquo: quia tamen in hac mutatione nihil commune manet. assimilatur creationi quia vero principium initiale non est nihil (scilicet in pane) sed est aliquid: ideo dissimilis est creationi: et similis generationi quia vero terminum finalem non habet scilicet aliquid de novo factum (quia factum fuit in utero virginis) sed prius existens: ideo dissimilis generationi et similis augmento est. Cetera patent in textu.

Tertio queritur. Utrum ista conversio sit annihilatio.

¶ Notandum quod duplex est mutatio scilicet naturalis et supernaturalis: et quelibet illarum est triplex. Mutationum itaque naturalium prima est de subiecto in subiectum: et est illa cuius uterque terminus est ens positivum ut de aqua frigida fit calida. Alia est mutatio que est de non subiecto in subiectum: et est illa cuius terminus a quo est non ens: et terminus ad quem est ens: ut generatio est progressio de non esse ad esse. Tertia est mutatio de subiecto in non subiectum ut corruptio est de esse ad non esse: ut quando homo moritur. Supernaturalium autem mutationum prima est de non subiecto in subiectum. ut est creatio. Secunda est de subiecto in non subiectum: ut est annihilatio: potest autem sic diffiniri: annihilatio est destructio alicuius esse simpliciter in purum nihil: ut si deus destrueret celum et terram in purum nihil. Tercia est mutatio supernaturalis: que est de subiecto in subiectum: et idem est quod conversio: et isto modo panis mutatur in corpus christi nec est dicenda annihilatio sed in melius conversio. Hys dictis faciliter. ¶ Respondetur ad questionem quod talis conversio non est annihilatio: patet per diffinitionem annihilationis: panis enim non destruitur in purum nihil: sed convertitur in ens perfectius. scilicet in corpus christi

Quarto queritur. utrum panis convertatur in totum christum hoc est in quid.

libet qd est in xpo. Utrum vtrū panis con uertat in diuinitatē in aīam in corp⁹ z in sanguinē. Xps tm valet sicut de⁹ z homo ¶ Rñsio Panis pcise cuertit in corpus xpi qd est ps hūanitatis q informat ab aia nec panis cuertit in sanguinē: nec i aias nec in diuinitatē. ¶ Propō Lz panis so lū cuertat in corp⁹ xpi tm ɔcomitāter z p insepabilē vnionē est ibi sanguis z aia xpi z diuinitas. Silr dicēdum est de san guine: scz q vinū solūmō cuertit in san guinē: tn cocomitant est ibi corp⁹ aia xpi et diuinitas. Et sic pz q xps est tot⁹ sub vtraqz spēcie.

Quīto querit. Utrum

hec conuersio sit subita an successiua. ¶ Notādū q illa cuersio dr subita q fit in instāti z in pūcto indiuisibili. Muta tio aūt successiua est illa q fit in tpe z di uisibilr: qrit g Utrū qn pfert aliq ps vbo rū an aliq ps corpis xpi couertat et sic fiat successiue. ¶ Rñsio Hec cuersio fit subito z in instāti: z nō successiue: z fit in instāti platiōe verbo rū: scz platione vltie syllabe. Hoc fit p verbū icreatū: qd opa tur in instanti.

Sexto queritur quibus

verb debeat exprimi ista cuersio. ¶ No tandū q vbū ibi capit p loq̄la exteriori. ¶ Resolutio qōnis stat in qnqz ppōnib z vna ɔclusiōe. ¶ Pria ppō: qz panis in ista cuersiōe trāsit in totū corp⁹ xpi (z h virtute diuina z supnaturali) iō ista con uersio est singularis z miraculosa. ¶ Se cūda ppō Ipsi⁹ panis ad corp⁹ xpi nul la est idētitas: lz adiuicē ɔnt. ¶ Tertia Panis nullā hz causalitatē ad corp⁹ xpi nec efficiētem: nec materialem nec finalē ¶ Quarta In corpe xpi nulla est inoua tio fm idētitatē absolutā: qz idez ē in ce lo q est in sacro. ¶ Quīta ppō In pane nulla ē fm causas iferiores ordīatio ad istā cuersionē: qz nec sol: nec aer: nec alia elemēta faciūt ad istā cuersionē. Pro q notādū q duplices sunt cāe Quedā sūt inferiores: z sunt oēs creature alie a deo Cā vero supior ē ipse de⁹. Ex hijs supe rius dictis eliciunt qttuor regle. ¶ Pria ē q oia vba significātia idētitatē panis ad corp⁹ xpi faciūt sermonē falsum. Un oēs tales locutiōes ipropriē sunt z expo nēde panis est corp⁹ xpi: vt qd fuit panis est corp⁹ xpi. Oēs tales sīmplr sunt fal se z nullo mō admittende seu recipiēde. ¶ Scda regula Oia verba signātia in nouationē circa corpus xpi sunt false di cta vt nō pōt vere dici corp⁹ xpi generat ex pane: corp⁹ xpi fit ex pane: z sic d alijs ppōnib q signant innouationē circa cor pus xpi Que aūt signāt cuersiōez z trā situ vere dicunt: vt panis couertit in cor pus xpi. ¶ Tertia regula: qz nō est ordi natio panis ad corp⁹ xpi fm causas iferi ores: iō vba signātia (sicut h verbuz pōt absolute dictū) faciūt locutionē falsam vt si dicat panis pōt esse corpus xpi: sz si dicatur ordinatio fm causas superiores tunc est in locutione veritas: si verba si gnant conuersionem z transitum: vt si di cat panis potest cuerti a deo. ¶ Quar ta regula: quia nulla est causalitas sed solum transitus panis in corpus christi. Omnes prepositiones causalitatem im portantes reddunt locutionem impro priam: vt sunt ex de zc. vt de pane fit cor pus xpi. ex pane fit corp⁹ christi: oēs ta les sunt improprie. ¶ Conclusio respon salis Illa propositio est vera et propria in qua verbum significans non causali tatem: nec idētitatem: nec innouationez nec ordinationem naturalem: sed solum conuersionem cum prepositione impor tante transitum: vt hec est vera. Panis conuertitur in corpus xpi. Et hic est ve rior z securior modus loquendi.

Septimo queritur.

Utrum hoc sacramentum ɔfici debeat in spē panis z vini. ¶ Notādū q ɔficere capitur multis modis. Uno mō idem ē

q simul facere: et dicitur a con: quod est simul et facio quasi simul facere. Alio modo idem est quod perficere: ut iste confecit istum librum id est perfecit. Tertio modo idem est quod deficere vel destruere. Quarto modo idem est quod componere et commiscere. Eccl. xxxviij. Unguentarius unctiones conficiet sanitatis. Quinto modo idem est quod convincere ut iste confecit hostes id est convicit. Sexto modo idem est quod tingere: sic dicimus iste pannus est confectus id est tinctus. Et omnibus istis modis non capitur hic. Septimo conficere idem est corpus christi consecrare: et isto modo capitur hic. Notandum quod duplex est vinum. Quoddam materiale: et est ille liquor preciosus qui nascitur ex vinea: et ab ipso vite distillatur ad usum hominis: et de isto vino materiali est hic ad propositum. Aliud est vinum spirituale: et istud est quadruplex. Quoddam est vinum spirituale bonum et dilectabile: ut est vinum gratie spiritussancti: est etiam vinum scientie Canticorum. v. Bibi vinum meum cum lacte meo: bibi vinum: id est gratiam dei: cum lacte id est cum scientia. Secundum vinum est summum et delectabile: et est vinum eterne glorie: que est ipsemet deus. Psalmus. Inebriabuntur ab uberitate domus tue. Vinum letificat cor hominis. Tertium est vinum vanum et detestabile: et est vinum delectationis humane et luxurie: ad Ephesios. v. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Quartum vinum est durum et execrabile: et est pena eterna psalmus. Fex eius non est exinanita bibent omnes peccatores terre. ¶ Responsio ad questionem Isti[9] sacri duplex est res scilicet corpus christi verum: et corpus christi mysticum: et quia signa sunt instituta propter signationem rei signate: ideo talia debuerunt esse signa: que de sui natura utrumque exprimerent. Nam sicut corpus mysticum est congregatio omnium fidelium in charitate existentium: sic panis fit multis granis simul congregatis: et vinum confluit ex multis racemis simul pressis. Etiam quia corpus christi datur in verum cibum: ideo institutum est istud sacramentum ut cibus non qualiscumque sed ut cibus conveniens: cibus efficax: cibus sanans cibus in omnibus communis. debuit propterea institui signum quod quidem esset cibus habens istas proprietates. Cibus autem magis conveniens est panis de frumento: et vinum de vita: et huius signum est: quia nature non generat ex frequentatione fastidium: est etiam efficax in confirmando: quia panis confortat: et vinum letificat: est etiam suavis. Ulterius est cibus communis et usitatus: maxime inter gentes rationabiliter viventes. Cetera patent in textu.

Octavo queritur. utrum

utraque harum specierum sit de integritate sacramenti. ¶ Responsio In hoc sacro sunt duo scilicet efficacia et signatia. ¶ Prima propositio in qualibet harum specierum per se etiam remota alia est totum sacramentum quantum ad efficaciam: quia sub specie panis continetur sanguis cum corpore: et sub specie vini continetur corpus cum sanguine. ¶ Secunda propositio Utraque harum specierum coniunctim requiritur ad integritatem istius sacri quantum ad significantiam: quia in istis speciebus significatur ibi christus ut est reficiens fideles suos sacramentaliter: sed perfecta refectio non potest esse in solo potu: nec in solo cibo: sed requiritur utrumque. ideo quantum ad signantiam requiritur utraque istarum specierum. Notandum quod manducare istud sacramentum spiritualiter est recognoscere et affici circa eius passionem: que fuit in multiplici afflictione corporis: et effusione sanguinis: in quo manifestatur immensa dei charitas: et in hoc anima perfecte reficitur et delectatur.

Nono queritur. Utrum

aqua sit de integritate sacramenti eucharistie. ¶ Notandum quod quatuor sunt de integritate huius sacri scilicet materia et est duplex quedam est materia ex qua consecratur corpus christi: et est panis triticeus Alia est materia ex qua conficitur et consecratur sanguis christi: et est vinum de vite. Secundo requiritur forma: et sunt verba necessaria ad consecrationem: scilicet hoc est enim corpus meum. Tertio requiritur ordo: quia nisi co

secrans esset sacerdos: nō posset ꝯsecrare ¶ Quarto reqrit̄ intētio: qꝛ reqrit̄ ꝙ sacerdos intēdat ꝯsecrare. Alia aūt non sunt de necessitate sacri. ¶ Ex hijs pꝫ rn̄sio ꝙ aqua nō est de integritate siue necessitate sacri: tn̄ ꝗ scienter omitteret ponere ex cōtēptu: vl' credēs ꝙ esset heresis ponere aquā tūc peccaret mortalr̄. Si aūt faciat ex negligentia distinguēdū est: qꝛ vel facit ex negligētia plena qn̄. s. nullā adhibet diligētiā: ꝛ sic peccat mortalr̄: qꝛ opꝫ ire ad istud sacrm̄ scīssimū cū reuerētia ꝛ diligētia. Si aūt omittat ex negligentia semiplena: qn̄ scꝫ aliquā adhibet diligentiā: sꝫ nō sufficiētē tūc peccat venialr̄ Nō aūt quare ponit̄ aq̄ cum vino est qꝛ aqua signat pp̄lm: vinū autē signat xp̄m qui est caput: ꝛ illa cōmixtio signat vnionem cum capite.

Decimo queritur. vtrū

hoc sacrm̄ possit cōfici in oī pane ꝛ vino. ¶ Rn̄det̄ ꝙ Solū pōt cōfici in pane triticeo ꝗ est de frumēto: ꝛ sine fermēto: ꝛ ī vino de vite. Nec pōt ꝯfici in pane de ordeo: nec de siligine: ꝛ sic de alijs spelt͛ distinctis a tritico. Nec etiā pōt ꝯfici sanguis in siecra: vel ceruisca: nec in alia spē distincta a vino de vite.

Undecimo queritur de

mō quo xp̄s cōfecit quo ad signū exteri⁹ Utrū scꝫ xp̄s ꝯfecerit in pane azimo: an in fermētato. ¶ Notandū ꝙ panis dicit̄ fermētatus: qn̄ in ipso pane ponit̄ fermētū. Unde notandum ꝙ fermentum est duplex. Quoddam est corporale et materiale: ꝛ est illud qđ facit leuare pastam: ꝛ vocat̄ grece leuain: ꝛ dicitur a ferueo ferues. Aliud est fermentū spūale: ꝛ est pctm̄. Un̄ prime corintheoꝝ. v. Expurgate vetus fermentum id est pctm̄. Notandum etiā ꝙ panis dicitur azim⁹ quādo in ipso pane nō ponitur fermentum. E dicitur azimus ab a qđ est sine ꝛ zima qđ est fermētū quasi sine fermento Inuenit̄ autē azimus in sacra scriptura multis modis. Primo mō cum lactuca. Exod. xij. et edet carnes nocte illa assas igni: ꝛ azimos panes cū lactuc͛ aggrestibus. Et in hoc notat̄ ꝙ debem⁹ sumere hoc sacrm̄ cū lactucis aggrestib⁹ id est cū penitentia. Scđo mō inuenitur azimus cū palenta: ꝛ ibi capit̄ cū polēta ꝓ quodā grano rotundo Josue. v. Comederunt de fructib⁹ terre: ꝛ azimos panes cū polēta. Et in hoc notat̄ ꝙ debemus sumere istud sacrm̄ cū polēta: id est cū multitudine bonoꝝ operuꝫ. Tertio mō inuenit̄ azimus cū oleo Leuitici. vij. Offerēt panes sine fermēto ꝯspersos oleo: ꝛ lagana azima vncta oleo. Et in hoc notat̄ ꝙ debem⁹ istud sacrꝫ sumere cū oleo id est cū charitate. Quarto mō inuenit̄ azim⁹ cū cinere. Exod. xij. Coxerūt farinā ꝛ fecerunt subcinericios panes azimos. Et in hoc notat̄ ꝙ debemus istud sanctissimū sacrm̄ sumere cū mortalitatis future cōsiderata mestitudine: ꝛ etiā cū meditatione mortis xp̄i. Quīto mō īuenit̄ azim⁹ cū carne. Judicū sexto Ip̄e apposuit coram angelo azimos panes ꝛ carnes. ¶ Rn̄sio ꝙ xp̄s cōfecit in pane azimo: ꝛ nō fermētato: ꝛ ꝗ aliter faceret: lꝫ ꝯsecraret: tn̄ peccarꝫ: qꝛ nō ꝯformaret se eccl̄ie Romane distinctiōe. xij. q̄one. xiij.

Duodecimo queritur

de mō quo xp̄s ꝯfecit ꝗ ad ꝯtētū iterius Et q̄rit̄ q̄le corp⁹ dedit discipl'is in cena: an passibile vel imortale. ¶ Notādūꝫ ꝙ corpa btōꝝ hn̄t q̄ttuor dotes. Primo habent claritatē. Fulgebūt iusti sicut sol. Scđo hn̄t imortalitatē: Justi aūt ipꝑetuū viuēt. Tertio habēt agilitatē ita ꝙ in puo spacio tp̄is pn̄t de celo in terrā descendere ꝛ eꝯ. Quarto hn̄t subtilitateꝫ: ita ꝙ ꝑꝑt' eoꝝ subtilitatē duo corpa pn̄t simul ꝛ semel esse in eodē loco: sicut pꝫ de corpe xp̄i qđ trāsiuit p tumulū clausum ꝛ veniebat ad discipl'os suos ianuis clausis. Xp̄s vsus est subtilitate in natiuitate sua: qn̄ natus est: btā maria remanēte

virgine: vsus est agilitate in mari clari/tate in mōte: et imortalitate in resurrectiōne sua. ¶ Rñdetur q xps in cena dedit tale corpus discipulis suis: quale habuit: scz passibile et mortale: nō tñ est intelligēdū q corpus xpi put erat in sacro potuisset ibi: scz in sacro pati. Notādū q si petrus cōsecrasset in triduo mortis xpi nō fuisset ibi aīa ɔiuncta corpi: lz fuisset ibi diuinitas: et ppterea adorādū adoratiōe latrie Si aūt ɔsecrasset sanguinē vere cōsecisset: sed diuinitas nō fuisset vnita ipsi sanguini: qz erat separatus a corpe: et ppterea nō erat tūc sanguis (etiā ɔsecratus) adorandus adoratione latrie.

Circa distinctio/nem duodecimā qrit pmo.

Utrū sit possibile accñtia esse sine subiecto: etiā p miraculū. ¶ Notādū q miraculū est aliqd arduū et insolitū: supra spem et facultatē admirantis: et insolitū ibi non capit pro illo qd raro fit: qz sequeret q eclipsis eēt miraculū: sz capitur p illo qd fit ɔ cōem cursum nature. Unde triplicia sunt miracula. Quedā sunt q fiūt p publicā iusticiā: et sunt illa que fiūt p deprecatiōes deuotorū: in quibus ē publica iusticia per grām: qz deus (q est ipa iusticia) habitat in eis. Alia sunt q fiunt p signa publice iusticie et sic faciūt petōres: qui lz sint in pctō tñ habēt illam grām gratisdatā a deo per quā pñt facere miracula. Quedam vero sunt q fiūt p priuatos ɔctus et ista fiūt p inuocationez demonū q demones sciūt priuatos ɔctus: et isto mō antichristus faciet miracula. Sz ista vltia differūt ab aliis duobus modis tripliciter. Prio qz duo pria fiunt imediate a deo: ista vo fiūt a demone. Scdo differūt: qz illa fiūt pter bonū cōe: ista vero fiūt ppter vanā gliam. Tertio qz illa fiunt ppter laudē dei: ista vo ppter deceptionē et fraudem. ¶ Notandū etiā q duplex est subiectū. Quoddā est vltimatū et est illud qd vltimate et principaliter terminat dependētiā accidētis sibi inherētis: sic paries dr subiectum albedinis. Aliud est subiectū pximū: et est illud qd pxime (nō tñ vltimate: nec principaliter) terminat depēdētiā accidentis inherētis: vt superficies dr subiectū pximū albedinis: et istis duobus modis pōt capi in pñti qōne. Sciēdū etiā q accidens pōt capi duobus modis scz p p se significato et p cōnotato vt patuit distinctiōe. xi. qōne. ii. huius. et istis duobus modis pt capi accñs in pñti qōne. ¶ Resolutio qōnis p tres ppōnes. ¶ Pria implicat ɔdictionē intelligere accñs p p se signato sine subiecto. ¶ Scda ppō implicat ɔdictionē accñs. ¶ Tertia ppō et ad qōnē rñsalis Nō iplicat ɔdictioez accidentia esse sine subiecto p miraculū: qz et hoc nō posset fieri p naturā. Cū eīm accidētia et subiectū differāt p essentiā iō pōt deus sine omni icōueniētia p virtutē suā illa separe. Itē basilius in exameron. Cū eīm deus possit plus facere q intellectus intelligere: et intellectus intelligat accñs preter subiectū. g deus pōt h facere q accidens sit sine subiecto.

Secūdo querit. Utrū

cōgruat q in h sacro sint spēs sine subiecto. ¶ Rñsio nō ē icōueniēs: imo valde ɔueniēs et ɔgruū. Cetera patēt in textu

Tertio queritur. Utrū

sit verū accidentia ibi esse sine subiecto. ¶ Rñdet q cōiter tenēt mgri q accñtia ibi sint sine subiecto.

Quarto queritur d mu

tatione et actiōe illorū accidentiū: et querit. Utrū illa accidentia possint conuerti in alimētū. Notandū q alimētum est aliqd cōcessum a deo et natura aīalibus et plantis ppter restaurationē humorū q per actionē calorū in corpe ɔtinue dissoluūtur et deperduntur: et dicitur alimētū qz alit et nutrit. ¶ Rñsio Illa accidētia pñt cōuerti in alimētū: et pcipiens sacrm

alitur z nutrit. Et illud satis pbari pōt ad sensum Manifestū est eīn pcipienti q per sumptōez vini siue illius spēi sitis extinguit: q si nō extingueret fides non haberet meritū: qz ibi esset exper.mentum.

Quinto querit. Utrum accñtia habeāt ptātem ꝯuertēdi alia sacramēta in sacro: vtpote si vino ꝯsecrato id est speciebus vini ꝯsecrati apponat aq̄ Utrū illa aqua (etiā q̄ñtūcūq modica) cōuertatur in sacrm. ¶ Rñsio Accñtia nō habēt virtutē ꝯuertendi aliā sbam in sacrm: z rō hui⁹ ē: qz in hoc sacro est trāssubstāciatio: Trāsubstāciatio autē non fit sine verbo. Ideo q̄tumcunq appo / natur aliud elementum nisi assit verbū nonfit sacramentum.

Sexto queritur. vtrum accñtia habeāt opatiōes suas p naturaz an p miraculū. ¶ Notādū q in istis accidentib⁹ sunt tres opatiōes. Prima opatio illoꝝ accidētiū est mutatio sensus scilicet mutare gustū vl' tactū: z de ista mutatiōe est pñs qō. Unde mutatio sensus (put est ad ppositū) est aliqua opatio: q̄ ipm sensibile causat obiectiuez ꝑtialiter actū sentiendi in sensu: sic sapoꝛ imutat in gustu actū sentiēdi: coloꝛ imutat in visu actū sentiendi. Scda opatio illoꝝ accidentiū est trāsmutatio: vt est putrefactio. Uñ putrefactio est corruptio ppoꝛtionis elemētoꝝ in mixto ꝑpter exalationem humidi a corpe ꝯtinētis ptes in mixto facta a calido corpe circūstantis. Jō si aliqs sepeliret in niuib⁹ ꝑpetuis nunq̄ corrumpetur fm Aristotelē qz humiditas hz cōtinuare ptes: sicut siccitas dissoluere. Tertia opatio est nutritio. Itē differentia est inter nutritionez z refectionem Refectio eīn est alimēti sumptio ad replendum loca euacuata p digestionem Nutritio insequitur refectionem: quia est alimēti in alitum conuersio per virtutem digestiuā Et fm has tres operationes sunt tres parue questiones. Prima. Utrum illa immutatio sensus sit naturalis: an miraculosa. Secunda. Utrum illa putrefactio sit naturalis an miraculosa. Tertia questio vtrū illa nutritio sit naturalis an miraculosa. Ad istas questiones respondetur ponendo vnam distinctionem et duo dicta. Distinctio Omnes iste operatiōes possunt comparari vel ad virtutē a qua egrediūtur vel ad obiectū circa qd operant. ¶ Primū dictū. Si comparent ad virtutez a qua egrediunt tūc omnes ille operationes sunt miraculose: qz iste operationes nec sunt substantiales: nec dependent a substātia. ¶ Scdm dictū Si cōparent ad id circa qd opantur: tūc sunt naturales: qz qñ illa accidentia imutant sensum vel putrefiunt aut nutriūt nō est miraculum: sed est miraculuz q habens illam virtutem.

Septio querit. Utruz vera fractio sit in coꝛpoꝛe chꝛisti. ¶ Respondetur q corpus chꝛisti non frangitur: immo in quotcunq partes diuidat hostia est coꝛpus totum et integruz: nec dicitur māducari coꝛpoꝛaliter eo q coꝛpaliter masticetur. Sicut enim nō frangitur sic nō masticatur.

Octauo querit. Utrū in speciebus sit vera fractio. ¶ Responsio Diuisio est ibi vera quantitas vera solidita: z quia diuisio consequitur quantitatem per se: ideo sicut est ibi vera quātitas: ita est vera fractio in istis speciebus: non tamen sequitur q coꝛpus chꝛisti frangatur.

Nono queritur quid significent partes. ¶ Notandum q communiter diuiditur hostia in tres partes z eaꝝ significatō ꝯtinet i hijs ꝟsib⁹ Hostia diuidit in ptes (scz tres) ticra btōs. Plena sicca (scz magna) notat viuos: sex

uata sepultos:scz in purgatorio. ¶ Notādū ꝙ antiq̄tus vna ps reseruabat vsqꝫ ad finē misse:sꝫ mō nō reseruat ppter piculū. ¶ Rn̄sio Hostia significat passionem xpi sꝫ tres ptes fracte signant ptes corpis mystici. Et q̄ corpa mystica sūt ī triplici drīa. Quidā em̄ regnāt in padiso:q̄dā securi expectāt ī sepulchro:scz in pugatorio q̄dam aūt pugnāt in merito: sicut sunt viatores.iō tres ptes fiunt in hoc sacro. Nota tn̄ ꝙ mali ꝛ pctōres nō signant in aliq̄ pte hostie. Et ſm Augu. sacrificiū corpis xp̄i solū p hijs offerri dꝫ qui sunt de corpe xp̄i mystico:nec valꝫ ꝙ xp̄s p oībꝫ est oblatus:q̄ hic nō signant oēs (vt dictū est) p q̄bꝫ est oblatus:sꝫ tm̄ illi q̄ sunt de corpe xp̄i mystico.

Decimo querit. Utrū

hoc sacr̄m habeat efficaciā in quolibꝫ viro iusto ¶ Pro declaratōe notādū ꝙ duplex est efficacia scz actiua ꝛ passiua. Efficacia actiua est duplex Quedā est efficacia actiua pro actu pmo:ꝛ est rō effectiua ipsi⁹ agentis:p̄ quā agēs efficit ꝛ causat:vt calor ē cā effectiua quare ignis calefacit. Alia est efficacia actiua p actu secūdo:ꝛ est ipsa actio ipsius agētis:p quā agēs efficit ꝛ causat:vt calefactio ī igne. ¶ Correlariū Ista efficacia tā p actu pmo q̄ꝫ p actu scd̄o in sacro:est sp in deo:ꝛ de ista nō est hec q̄ō. Efficacia vo passiua nihil aliud est q̄ꝫ effectus pductus et causatus ab ipso efficiēte:vt grā pōt esse efficacia in hoc sacro:ꝛ de ista est hic q̄ō. Notādū ꝙ vir dr̄ iustus q̄ nō est in peccato mortali:sꝫ in grā. ¶ Resolutio q̄ōnis habet per tres ppōnes. ¶ Pria ppō. Hoc sacr̄m non hꝫ efficaciā in viro siue iniusto siue iusto:nisi digne accedat.

¶ Scd̄a Digne accedit qn̄ se prepat digne:ꝛ sicut digne dꝫ. Ideo dꝫ accedēs cogitare ꝙ ibi est xp̄s verus deus et verus hō:ꝛ p ↄn̄s tota trinitas:ac diuina maiestas ꝛ sic dꝫ accedere cum amore ꝛ honore. Notandū ꝙ anteq̄ꝫ aliquis digne se prepet ad istud sanctissimum sacr̄m recipiendum tria requirunt. Prio optꝫ ꝙ discernat istū cibū spūalē ab alijs cibis:ꝛ hoc p fidem:tm̄ em̄ sacr̄m recipe sicut recipit alius cibus nō est ↄgruum nec fructuosum. Scd̄o oꝫ suū hospiciuꝫ prepare p verā examinationē:pme corinth.xi. probet aūt scipꝫ hō. Tertio optꝫ ꝙ suū hospitē scilꝫ xpm cū honore ꝛ amore recipiat:sicut fecit zacheus. Et q̄ multi recipiūt h̄ sacr̄m:q̄ se nō debite prepant.iō multi ībecilles ꝛ īfirmi ꝛ dormiūt multi ¶ Tertia ppō Lꝫ h̄ sacr̄m nō hēat efficaciā in viro iusto eo ꝙ nō se digne preparat:tn̄ nō incurrit mortalē offensionē sꝫ venialem. Notādum ꝙ triplex est obex: quare hoc sacr̄m non habet efficaciaꝫ in recipiente. Primus obex est pctm̄ mortale:in quo cōmittit offensa mortalis. Scd̄s obex est omissio debite preparationis. Tertius obex est sollicitudo vel distractio nimia circa exteriora. Iō vir iustus nō sp manducat spiritualr:vt puta quando dormit:vel qn̄ distrahitur p cogitationes extrinsecas. Sed tūc spūaliter manducat quādo mouetur motu fidei ꝛ charitatis:ꝛ tūc masticat ꝛ incorpatur:ꝛ ideo si negligit nō reportat effectū Notandū etiaꝫ ꝙ triplex est memoriale passiōis scz in scripto in verbo ꝛ in sacramēto. In scripto:vt qn̄ passio describit vel narrat p scripturaꝫ vel qn̄ imaginibꝫ exprimit:ꝛ hoc est memoriale quasi mortuū:ꝛ habet fieri ad visum qui apprehendit magis de lōginquo. In verbo vt pote quando aliq̄s verbotenus narrat passionem xp̄i ꝛ illud ptim est viuum ꝛ partim est mortuū viuū est in corde bonorū predicatorum:sed mortuū in corde tepidorum et malorum vel viuū in corde et cogitatiōe:non viuū in voce:ꝛ hoc est ad auditū. Auditus autem nō ita de lōginquo apprehēdit. In sacro vero est memoriale cum ipm corpus xp̄i signatur ꝛ continetur in specie panis:ꝛ sanguis in specie vini:ꝛ hoc est memoriale viuū:q̄ ipse

hec xps seipm ibi pbet:offerens nob cor/pus qd p nobis fuit occisu:z sanguinez qui p nobis fuit effusus:z h e ad gustuz qui de primo apprehendit:vt ia no qua/si speculatiue sed quada expientia passi onis ei memores sim. Si ergo accedit affectu nrm passio descripta:z amplius feruenter pdicata:multo magis inflam/mare debet z afficere in hoc sacro expssa z hoc absq dubio facit si qs sensu habet z illum puertit ad hoc sacrm z ille effi/caciam reportat. Ille vero audit missa no qui tantum verba dicit vel audit si/ne deuotione:sed ad hoc memoriale to/ta mentis intentione puertit.

Undecio querit vtruz

habeat efficacia in aliquo pctore. vicz q est in pctō mortali. ¶ Rnsio. Scdm ge nerale institutionis sacramenti ronem: istud sacrm datum e in cibum illis qui sunt de corpore xpi:z oes tales hnt cha/ritate:ideo effectum habet i solis iustis Effectus aut i iustis e liberadi a culpa veniali:z pseruadi a mortali vt patebit

Duodecimo queritur.

que sit efficacia huius sacrameti. ¶ Re spondet q huius sacramenti plures sut effectus. Primus tamen z pncipalis est magis vnire:quia digne accedente red/dit ferentiore: vt carbo ignit:z iteruz reddit firmiore:vt bonus cibus. Et ex hoc q reddit charitate magis ignitam: adiuuat ad cosumendam pcti venialis rubiginem. Secudus effectus est remis sio pctoz venialiu. No aute requiritur q semp pcta omnia dimittant:sed paru aut multu fm q accedens se disponit. Terti effectus e pseruatio a culpa mor tali. Quart effect e augmetatio pctu tum. Quintus effectus elicit a doctore subtili:z e remissio pcti mortalis obliti: facta tn diligenti examinatione cosden tie sue. Et fm Durandu. Vel tale pec/catu mortale remittit virtute huius sa/cramenti vel ad memoriam reducit vt confiteatur.

Tredecimo queritur.

Utr necesse sit z teneamur ad h sacra/mentu accedere. ¶ Rnsio. Hoc sacra/mentu no e de necessitate qtum e d sua institutione:qz parui pueri bene saluan tur absq hoc sacramento: sed tenet qs ex assumpto officio:vt cu sacerdos viuit de altari:vt (parochianus) debet serui/re altari. Si aute no viuat de altari sed in libertate sua maneat:non tenet ma/gis q ali ho ex debito:sed mag de bo no z equo:ex mandato supaddito: eo q instituit eccl'ia vt fideles coicaret semel in anno z in morte. Unde si quis negli git no e sine ptepru:io peccat mortalit

Decimoquarto queri-

tur. Quid sit melius an frequetare: an tarde accedere. ¶ Rnsio. Si quis esset semp parat:semp vtile e cet hoc sacrame tu recipere:vt scz si haberet habitaculu mundu scz psciam bona z puram: z spi/ritualiter comederet hunc cibu cuz ho/nore z deuotione. Quia igitur tempo/re primitiue eccl'ie erant mundi p bap/tismum z innocentiam z charitate arde tes:per donationem spiritussancti. ideo congruebat eis quotidie communicare quia vero postmodum charitas refrigu it z per peccata :mundicia baptismalis (vt in pluribus)perdita est:relictu fuit iudicio z conscientie vniuscuiusq vt re/ciperet quando dispositum se videret: ne aliter manducaret ad suam damna/tionem. Et quia homines inceperut fie ri negligentes:oportuit vt iterum insti/tueretur a summo pontifice frequenta/tio. Sed quia frequentabant multi: et non bene se preparabant. Ideo institu/it Fabianus vt tribus anni solennitati/bus in quibus homines melius paran/tur.z quas desiderabilius expectant co municarent.scz in natali:pascate:z pen/

thecoste. Et quia homines processu temporis in his tribus temporibus negligentes se parabant. Ideo hoc ad extremum est ad pascha reductum: quod precedit tempus preparationis scilicet quadragesima. Si ergo queritur Utrum expediat frequentare alicui. Dicendum quod si se videat esse in statu ecclesie primitiue: laudandum est quotidie communicare: si autem in statu finalis ecclesie (vtpote frigidum et tardum) laudandum est quod raro: si autem medio modo: medio modo se debet habere. Aliquando ei debet cessare vt addiscat reuereri aliquando accedere: vt inflametur amori: quia tali hospiti debetur honor: debetur et amor

Quintodecimo queritur

Utrum homo debeat se retrahere ab hoc sacramento propter immundiciam corporalem ¶ Respondetur quod quadruplex est immundicia corporalis. Quedam est immundicia corporalis que est coniuncta spirituali secundum veritatem: vt pollutio veniens ex turpi cogitatione vel ex crapula: et ista immundicia impedit: propter hoc quod homo debet se reputare immundum. Unde non recipit sacramentum cum reuerentia qui sic immundus est nisi necessitas compellat. et propter hanc reuerentiam priuatur fructu et incurrit damnum. Secunda immundicia corporalis que est coniuncta spirituali secundum conformitatem vt pollutio veniens ex diabolica illusione: vel ex nature superfluitate in qua sentitur pruritus et delectatio inordinata: et ista immundicia arcere debet de congruo: tamen non necessitat: quia non est certum quod anima sit ibi maculata tamen probabiliter potest dubitari: et ideo qui se reputat indignum bene facit Unde Isidorus de consecratione distinctione secunda. Quisquis nocturna illusione polluitur: et quamuis extra memoriam turpium cogitationum sese presentiat inquinatum: tamen hoc vt tempertur culpe sue attribuat: suamque immundiciam statim fletibus tergat. Tertia immundicia est que non est coniuncta spirituali: tamen est generans horrorem immundicie et pollutio veniens ex infirmitate: et ista est indifferens: quia tantum est pena: et ideo non arcet. Si tamen ratione horroris abstineat: deuotio et reuerentia est laudanda. Unde nec mulier menstruata artatur: nec etiam mulier post partum. Quarta vero immundicia est pure corporalis nullum horrorem immundicie generans: vt immundicia in pedibus. vtpote quando aliquis habet lutosos et maculatos et ista est indifferens et nullo modo impedit. Unde si quis querat. Utrum semper pollutus corporaliter cessare debeat. Dicendum est quod si sentit inquinationem illam multum inclinasse animam (quia in actu illo fit homo caro: siue in somnijs siue in vigilijs) consulendum esset ei facere reuerentiam sacramento. Si autem sentit naturam magis expeditam et vlterius deuotio trahat ad perceptionem: et solennitas etiam trahat vel aliquid quod multum recompenset: tunc posset sine remorsu ad sacramentum accedere. ¶ Notandum tamen quod quamuis pollutio sit peccatum veniale: magis tamen impedit quam aliud veniale. propter horroris diuturnitatem et maiorem deordinationem

Circa distinctionem tredecimam queritur primo Utrum omnis sacerdos possit conficere id est consecrare corpus christi. ¶ Respondetur quod duplices sunt sacerdotes. Quidam sunt iusti et boni: et isti possunt conficere. Alij sunt sacerdotes peccatores et mali. Et isti adhuc sunt duplices. Quidam sunt occulte peccatores qui sunt de ecclesia (saltem nomine): et tales possunt conficere. Alij sunt sacerdotes manifeste mali: et isti conficiunt et possunt conficere quia propter peccata eorum non potest caracter deleri: etiam si fuerit degradatus. Et sic per quod omnis sacerdos quantum ad veritatem potest conficere. Sed est differentia quantum ad vtilitatem: quia boni conficiunt ad vtilitatem sui et assistentium qui cum fide et deuotione missam audiunt. Mali autem

occulti solum ad dānationē suā: et non assistentium pficiunt. Mali vero manifeste petōres (et maxime heretici precisi ab ecclesia) pficiunt ad damnationem suam et omniū assistentium habentium noticiam de petō illi⁹ sacerdotis. ¶ Notandū q sanctus Thomas et antiq doctores in hoc pcordant q idem iudicium est de publicis pcubinarijs et publicis hereticis. sz hec opio nō tenet: qz refrigescet charitas vbi abūdat iniqtas Mat. xxiiij.

Secundo querit. vtrū soli sacerdotes possint pficere. ¶ Rñdetur q sic: et si alij faciunt nihil oīno faciunt. Ratio quare solis sacerdotib⁹ cōmittitur pficere hoc sacramentū est: qz hoc sacramentū est dignissimū: et in magna reuerentia habendū. ideo fuit personis spēalibus pmissum et pmitti debuit: aut ergo ratione sanctitatis: aut ratione auctoritatis. Si sanctitatis (vt dicunt heretici) tunc ergo nemo esset certus vtrz pficeret: et salus nostra penderet ex aliena bonitate. Si ratione auctoritatis: et auctoritas pōt tam bonis q̄ malis pcedi: et hanc vocamus ordinem sacerdotij. Non psideratur ergo in potestate pficiendi dignitas: sed tm̄ auctoritas que est in sacerdotib⁹ ratione characteris. Sancti viri non dnr sacerdotes ab oblatione corporis dnī sed sui: quia vnusquisqz corpus suum offert hostiam viuentem. ad Roma. xij.

Tertio queritur. cū potestas sacerdotalis pcurrat ad psecrandum: et verbi virtus. Circa qd̄ magis residet potestas: an circa verbum vel circa sacerdotē. ¶ Notandū q potestas sacerdotalis pficiendi pōt capi dupl'r. Uno modo pncipaliter et potentialiter: et ista est potestas auctoritatis. Et ista soli deo et toti trinitati ptinet. Secunda est ptās institutiōis et hanc habuit xp̄s: qñ instituit hoc sacramentū. Tertia est potestas ministerialis: et ista ē ptās quā habent sacerdotes. Et ista ptās est quedā ordinatio ip̄ius sacerdotis: qua ip̄e sacerdos ordinat ad pficiendū ministerialiter istud sacramentū et ista ordinatio est in verbis. ¶ Ad q̄stionē rñsio. Uirtus verbi nō est aliqua qualitas absoluta: sz solum ordinatio ad talē effectuz. vt ad ei⁹ plationē fiat: nō ad plationē factā a q̄libet sed habēte xp̄i signaculum. Et fm hanc positionē dicendū q vna est ptās pficiendi psistens in ministro et in verbo cum intentione et prolatione verborum super debitam materiam.

Quarto querit Utruz melior sit missa sacerdotis boni q̄ mali ¶ Notandum q missa pōt dici ab emittendo: et idem ē q emissa: et ista est missa cathecuminorum: qz emittebant cathecumini antiquit⁹: qñ sacerdos incipit offerre sacra. Alia ē missa sacrorz et durat vsqz ad finē: et dr̄ missa a mittendo: qz ibi mittit agn⁹. i. xp̄s ad patrē ad dimittendū pctā nr̄a. Alio mō pt̄ dici missa a dimittēdo: et ē i fine qñ ppl's dimittit qñ. s. diacon⁹ dic̄ Ite missa ē. Uñ sic exponit Ite missa ē: ite supple securi qz missa ē hostia. s. xp̄s ad patrē vt intercedat p nob. Notādū etiā q missa valet tripl'r. s. spēcialissime gñalissime: et spēalit. Primo mō missa dr̄ valere ip̄i celebrāti spēalissime: qz nō pt̄ applicare suā missā alicui qn ip̄e habeat maiorē patrē p se. Scd̄o mō missa valet gñalissime p tota ecclia: taz pro viuis q̄ defunctis: et etiā celebrās nō debet aliquē excludere. Tertio mō missa valet spēalit illis p quib⁹ celebrat missā vt puta qñ celebrat p aliq spēali defuncto aut viuo. Nec tn̄ sic pōt valere isti p q̄ celebrat. qn etiā valeat toti ecclie generalissime et celebranti spēalissime. Exēplū: vt si missa eēt duodecim graduū: q̄tuor primi grad⁹ sūt celebrāti vl' p celebrāte: q̄ttuor vltimi p tota ecclia: et q̄ttuor medij pro illo pro quo celebratur.

¶ Ad qonem rńdetur per sex propositiones. ¶ Prima ppositio. In qlibz missa a sacerdote celebrata invenitur duplex opus. s. opus operatum: z est ipe xps q se offert patri pro nobis. Aliud e opus operantis z sunt illa: celebratio: oratio/nes z processus misse que fiut a sacerdote. ¶ Secunda propositio Missa dicta (etiam a sacerdote quatucunqz pctore). ex parte operis operati semper aliquid valet. ¶ Tertia. Missa mali sacerdotis ex parte operis operati tantu valet qtum missa boni sacerdotis. ¶ Quarta. Missa mali sacerdotis quantu ad op9 operantis nihil omnino valet. ¶ Quinta ppositio. Missa mali sacerdotis (simpliciter loquendo) non e ita bona sicut missa boni sacerdotis: qz missa boni sacerdotis habet duplex meritu3 sc3 ex parte operati: z ex parte operantis: Missa vero mali sacerdotis habet solum meritum ex parte operis operati. ¶ Sexta propositio. Melius e audire missa3 boni sacerdotis q mali: qz sacerdos i missa orat pro circumstantibus.

¶ Potest hic queri: quare quorundam misse prohibetur audiri. Unde sm Durandu3 prohibentur audiri a quattuor. Primo ab hereticis publicis Secundo a scismaticis qui ponunt divisionem in ecclesia. Tertio a simoniacis: qui vendunt beneficia z sacramenta ecclesie. Quarto a fornicarijs notorijs ¶ Notandum q triplex e notorium. sc3 facti: iuris z presumptionis Notoriu facti est illud qd ita se conspectui hominum exhibet: q nulla tergiuersatione potest celari vt si quis percuteret aliqué publice z cora omnibus. Notoriu vero iuris e duplex. Quoddā e per sniam quādo sc3 aliqs condemnatur in iudicio. Aliud e p spontaneam voluntate3 quando confitetur sponte in iudicio. Notorium aute presumptionis (vt e cosanguineitas) sicut quando presumitur q iste e filius talis: tamen non potest de aliquo assertiue et veraciter probari. De duobus primis modis notorijs (sc3 facti z iuris) potest sacerdos licite notorius fornicarius iudicari: tamen propter suspitioné vel alia signa probabilia non potest licite iudicari. Unde causa quare misse prohibentur audiri ab istis quattuor modis sacerdotum e triplex. Prio propter opus iusticie: qz non sunt digni coficere: z si coficiant non sunt digni audiri. Secudo propter opus misericordie: vt confusi d culpa redeant ad gratiam. Tertio propter opus prouidentie: vt alij retrabant ab eo3 imitatione.

Quinto queritur Utru3 corpus xpi traijciatur in ventre muris. ¶ Notandum q differ unt vent aluus: z vterus. Venter est qui cibos digerit: z mittit ad singulas ptes corporis z est illa pars que est a fundo infimo stomachi vsqz ad inguinem. Aluus e illa pars interior que no videt in qua reponutur sordes. Uterus vero pertinet ad mulieres in quo ponunt infantes. Notādum q traijcere ide e q intra proijcere ¶ Notandum insup q mus capit dupliciter. Uno modo idem est q terra: z dicit ab humo: z sic non capitur hic. Alio modo capit mus vt est animal pusillum quod ab humore terre nascit. Et dicunt philosophi q tale animal non bibit. ¶ Pro resolutione questionis due sunt opiniones. Aliqui enim dixerunt q corp9 xpi continetur in illis speciebus inseparabiliter qdiu sunt sacramentu3. Et ideo dicunt q corpus xpi est sub illis specieb9 in ventre muris qdiu ille species sut in farina panis. Et ista opinio modo tenetur z est securior. Alia opinio est q corpus christi nullo modo descendat i ventrem muris: sed quando incipit rodere tunc sacramentum esse desinit z corpus christi in substantiam panis redit: z similiter dicendum est quando proijcitur in cloacam vel in latrinam. Sed ista opio

modo nō tenetur: qꝛ corpus xp̄i non pōt maculari ꝑpter aliquas sordes: nec etiā corrodi a mure qḋ ē gl'iosum.

Sexto querit' Utrum

corpus xp̄i descendat in ventrē hoīs. ¶ Notandum ꝙ descendere in ventrem ē dupliciter. Uno modo q̄ntū ad subam ꝛ isto modo aliquid qḋ non ē cibus pōt descendere in ventrē sicut saliua pōt descendere in ventrē: ꝛ tamen non ē cibus. Alio modo q̄ntū ad efficaciā: ꝛ isto modo cibus descendit in ventrē q̄ntum ad eñicaciam qꝛ nutrit. ¶ Correlariū primū. Corpus xp̄i nō descendit in vētrem q̄ntum ad cibandi efficaciā: qꝛ licet corpus xp̄i descendat cum illis sp̄ebꝰ tamen nō couertit' in cibum ꝛ alimentū. ¶ Secundū correlariū. Corpus xp̄i vadit in mentē quantū ad cibandi efficaciam: qꝛ reficit mentē. ¶ Notandum ꝙ in mentē ire pōt esse dupliciter. Uno mō quātū ad substantiā: ꝛ sic vadit qḋ illabit' animē ꝛ ē solus deus. Alio modo quantum ad efficaciā: ꝛ sic dꝛ ire in mentem quod ipam reficit. ¶ R̄nsio. Corpus xp̄i non solū in ventrē hominis vadit sed ibi manet q̄diu sp̄ēs ille sūt ordinabiles ad refectionē. Unde vadit in ventrē ꝛ morat' quousq̧ refectionis opatio cōpleatur

Circa distinctionem

Circa distinctionem decimāquartā in qua postq̧ dictū ē de tribus sacramentis. s. baptismo. confirmatiōe ꝛ eukaristia determinat' dꝭ sacramēto penitentie. Et diuidit' in duas partes. In prima determinat' de penitētia in generali. In secunda in speciali. Pro prima itaq̧ parte presentis distinctionis.

Primo querit' Utrum

penitentia sit virtus. ¶ Pro fundamento huius materie ponuntur alique auctoritate. Deutero. xxiiij. Non accipies loco pignoris inferiorē ꝛ superiorē molā. nō accipies. i. nō auferes: loco pignoris. i. a ꝯfessione pctōris inferiorem molam id ē timorē ꝛ superiorē molam: id ē spem. Pro mola superiori Ezechielis. xviij. Si impius egerit penitentiaꝫ ab omnibus pctīs que opatus ē vita viuet id ē habebit gratiā ꝛ nō morietur morte eterna. Omniū iniquitatū eius non recordabor. Penitentiam agite approp̄quabit regnū celorū. Matthei primo. Pro mola timoris. s. inferiori. Luc. xiij. Nisi penitentiā egeritis omnes sit' peribitis. supple damnatione eterna. Timete eū qui pōt corpus ꝛ animā perdere in gehennā. Matthei. x. Licet autē penitētia nascat' ex spe ꝛ timore: magis tamen ex timore ſm magistrū sententiaꝝ i textu. ¶ Notandū ꝙ quadruplex ē penitētia. Quedā ē sacramentalis: ꝛ est ipsum sacramentū penitentie: qḋ ē remedium ꝯtra pctm̄ mortale actuale ꝯmissū post baptismū: ꝛ debet administrari per solos sacerdotes. Et sic diffinit' a Scoto. Sacramētū penitētie ē ablutio scelerū hominis penitētis facta certis verbis: ex deb: ta intentione, platis a sacerdote iurisdictionē habente ex institutione diuina signans efficaciter absolutionē anime a pctō. In ista diffinitione ponūtur octo particule. Primo dꝛ ꝙ ē absolutio Unde absolutio ē sententia diffinitiua absolnens reum vel ligans: data a iudice ꝯmissario scꝫ sacerdote. Et propterea nō dat' a deo supremo iudice: sed a sacerdote solū qui absoluit vl' ligat peccatorē. ¶ Correlariū. Istud sacrm̄ est sacramētū iudiciale: qꝛ ꝯfessor ligare ꝛ soluere pōt ſm ꝙ videbit' sibi. Scd̄a pticula hominis. Ex quo sequit' ꝙ angeli nō p̄nt penitere lꝫ potuissent an̄ casū. Tertia pticula: penitētꝫ ponit' ad dr̄iaꝫ hoīs q̄ nō ꝯmisit pctm̄ actuale. ꝛ si qs non hꝫ pctm̄ non dꝫ penitere: sic̄ fuit bt̄a virgo maria. iō nō accipit sacrm̄ pn̄ie. Et etiā ponit' ad differentiā pctōris nō penitētꝫ

q2 si haberet voluntatem pseuerandi in pctō suo nō posset absolui. Quarta pti cula facta certis verbis.i. determinatis ¶ Notandū q nō ita certa z determina ta sunt verba sicut in sacro baptismi et eukaristie:tñ (vt dicit Scot⁹) Cōgruū est vti istis verbis. Ego absoluo te ab oi bus pctīs tuis in noīe patris z filij z spi ritussancti z omnia pcedētia z sequētia nō sunt necessaria sed de bona ɔgruita/ te. Quinta pticula ex debita intentio ne platis Et hoc debet intelligi sicut in alijs sacrīs. Sexta pticula a sacerdote: ponit ad drīam alioꝝ qui nō sunt sacer/ dotes. Unde Scotus. Nihil dispensā/ dum in hoc sacro potest dispensari a lai co:z hoc ē cōtra multos. Septima par/ cula: iurisdictionē habente: ponit ad di ferentiam illoꝝum qui nullā habēt iuris dictionē:vt vnus curat⁹ (qui nō habet iurisdictionē sup parrochianos alteri⁹ cure) nō pōt absoluere illos nisi habeat expssam ptātem a papa vel ab episcopo Octaua pticula:signans efficaciter.zc. Unde illa verba scꝫ Ego absoluo te.si gnant absolutionē aie a pctō. Secūda potentia dr actualis que nihil aliud est q̄ ipē actus penitendi:quo ipē pctōr ac tualiter penitet de pctō a se ɔmisso. No tandū q actus penitendi ē quadruplex Quidā ē actus penitēdi qui ē vindica/ re ɔmissū. Et ē vindicare pctm̄ a se com missū. Unde vindicare nihil aliud est q̄ velle punire vl velle penā infligere ali/ cui p pctō. Exemplū vt deus vindicat pctā:quia infert penā pro pctīs. Unde duplex ē pena. Quedā ē generalit cap/ ta z accipit pro quocunqꝫ incōmodo vl discōueniente qd pōt ɔuenire parti sen sitiue. Alia ē pena specialiter capta: et accipit pro quocunqꝫ incōmodo vl dis/ conueniente quod pōt ɔuenire parti in/ tellectuali:vt ē tristicia que ē in anima. Secundus actus penitēdi ē habere dis plicētiam de pctō a se ɔmisso. Tertius actus penitendi ē acceptare gratant pe nam inflictā p pctō a se ɔmisso. Quar/ tus actus penitendi ē patient ferre pe/ nā inflictā p peccato:z iste actus non est tanti meriti sicut terti⁹. Tertia ē penitē tia habitualis:z ē habit⁹ habilitās ho/ minē ad penitēdū sub debitis circūstan tijs a supmo legislatoꝛe dictatis ex mul tis actib⁹ frequētatis penitēdi generat⁹ inclināt ad cōsimiles actus illis ex qb⁹ generat:z de ista penitentia habituali ē questio ista. ¶ Notandū q ibi ponit sb debitis circūstantijs:q2 si quis peniteret pter vanā gliam:nō esset vera penitētia Jdeo pōitur a supmo legislatoꝛe dicta tis. Et sunt isti tres circūstantie scꝫ con tritio:satisfactio:z verecūdia de pctīs q̄ habetur p ɔfessionē. Quarta ē peniten tia passionalis z ē ipa tristitia volūtarie assumpta pro peccatis a se ɔmissis Sci endū etiā q virt⁹ capit dupl'r. Uno mō generaliter vt ē quid cōmune ad ṽtutē moꝛalem z theologicā. Alio modo capi pitur specialit z ē duplex. Nam quedaꝫ ē moꝛalis:alia vero ē virtus theologica. de quibus omnib⁹ plixe dictum ē in re/ poꝛtatis sup tertio sententiaꝝ:distinctio/ ne nona:q̄stione septima. Penitētia sm Ambroſiū ē mala pterita plāgere z plā genda iterum nō committere. Unde in omni bona cōfessione tria requiruntur. Primo doloꝛ z tristicia de cōmissis pec/ tis. Secūdo requiritur integra z distin cta cōfessio omniū peccatoꝝum suoꝝum Augustinus. Jmpium est a deo dimidi am sperare veniam. Tertio requiritur pꝛopositum nō redeundi ad vomitum: sicut facit canis. ¶ Responsio ad que/ stionem. Penitentia ē habitus virtutis sm ppꝛiam acceptationē non tm̄ sm cō munem sicut patebit meli⁹ in seq̄ntibus

Secundo querit vtꝛuꝫ penitentia sit virtus generalis vel speci alis. ¶ Notandum q aliqua virtus pōt dici generalis tripliciter. Uno modo p pdicationem:quia pdicatur de omnib⁹

aliis virtutibus: et sic iusticia communiter capta dicitur esse virtus generalis et cõmunis. Et ē quecunqȝ rectitudo anime docēs declinare a malo et facere bonum. Secundo modo aliqua virtus dicitur generalis p regulationē: et sic prudentia ē regula omniū virtutum: qȝ omnes virtutes debent regulari p prudentiam. Unde prudentia docet tenere medium et abiicere extrema. Tertio modo aliqua virtus dicit generalis p formationem: et sic charitas et gratia gratūfaciens ē virtus communis: qȝ format alias virtutes et facit eas acceptabiles deo. ¶ Responsio. Penitentia ē virtus specialis: quia sicut ira per zelum qua detestatur omne malum in primo ē specialis virtus: quia respicit illud sub ratiōe digni pena: sic etiam penitentia ē virtus specialis: qȝ respicit sub rōne mali proprii a se contra deum ppetrati: put homo ex hoc dignus ē puniri.

Tercio queritur. Utrū

penitentia sit virtus theologica vel cardinalis. ¶ Notandū q̄ virtutes theologice et cardinales differunt quadrupliciter. Primo modo quia virtutes theologice respiciunt deū p obiecto: vt fides respicit deum ei adherendo. Virtutes vero cardinales respiciunt creaturā sicut fortitudo res arduas. Secūdo differunt: quia virtutes theologice respiciunt portionem superiorem anime: quia respiciunt deum. Virtutes vero cardinales respiciunt portionem inferiorem: scȝ proximum. Tertio modo differunt: quia virtutes theologice nō possunt excedere per nimietatem: quia non potest aliquis nimis diligere deum: vel nimis sperare in deo. Virtutes autem cardinales possunt excedere per nimietatem: vt aliquis distribuēdo bona sua vbi nō oportet: non dicitur liberalis sed prodigus. Quarto modo differunt: quia virtutes theologice non sunt in medio: qȝ non habent extrema scȝ nimietatem: sicut dictum est. Virtutes autem cardinales siue morales sunt in medio et inter extrema sicut liberalitas ponitur inter prodigalitatem et auariciam. ¶ Respōdetur ad questionem q̄ penitetia ē virtus cardinalis: et continetur sub iusticia Unde penitencia non ē nisi quedam iusticia qua peccator vult vindicare peccatū cōtra legē dei a se cōmissum.

Quarto queritur. In

qua vi anime sit penitentia. ¶ Notādū q̄ triplex ē vis. Quedā ē vis rationalis et ē ipsemet intellectus siue potentia rationalis. Alia ē vis cōcupiscibilis et ē illa que appetit obiecta primo sibi ꝯuenientia et fugit obiecta disconuenientia. Unde notandū q̄ circa cor sunt due pelliculae: vna ē tanqȝ organū ꝯcupiscibilis: et dilatat illa pellicula quando homo letatur. Unde quādo homo ꝯcupiscit cibum tunc letat qñ habet. Si aūt nō habet tunc tristat. ita etiam aīa vi ꝯcupiscibili scȝ per charitatē: deum ꝯcupiscit tanqȝ primo omni couenicns. Tertia ē vis irascibilis: et ē illa q̄ fugit obiecta secundo sibi disconuenientia. Unde notandū q̄ circa cor ē alia pellicula q̄ restringit quando homo tristatur de pctō a se ꝯmisso: hoc facit per vim irascibilē. Notandum q̄ duplex ē ira. Quedam ē ira per zelum et ē velle punire pctā aliena: et ista ira fuit in xpo: Sicut patet quādo eiecit vendentes et ementes de templo. Psalmista. zelus dom⁹ tue comedit me. Alia ē ira per penitentiam: et ē velle punire pctā propria: et ista non fuit in xpo. nec in beata maria: quia nullum habuerunt peccatū. ¶ Responsio. Penitentia vt est specialis virtus ē in irascibili quia per penitentiaȝ vult homo punire pctm̄ a se ꝯmissū tāqȝ obiectū sibi discōueniens. Unde Aug⁹ in li. de penitētia

Penitentia ē quedā dolentis vindicta:
sed ꝯstans ē ꝙ vindicta ē ipius irascibil
Ps̄. Irascimini.glo. Quid iusti⁹ ꝗ̄ vt
suis quisqꝫ irascatur pctis poti⁹ ꝗ̄ alie-
nis:secꝫ puniēs ꝑ penitentiā se deo offe/
rat. Itē Chrys. Perfecta penitētia co/
git penitentē oīa libenter sufferre: sed h̄
est ipius irascibilis.ergo penitentia ē in
vi irascibili.

Quinto querit̄ de ori/

gine penitētie. vtrū concipiatur a timore
seruili. ¶ Notandū ꝙ origo penitentie ē
triplex. Quedā ē pncipalis ⁊ efficiēs.et
ē ipe de⁹ qui ꝑ benignitatē ⁊ liberalita/
tem suā trahit nos ad penitentiā. Vnd̄
Nemo pōt ad me venire nisi pater me⁹
traxerit eū. Item ad Roma.ij. Igno/
ras ꝙ benignitas dei te attraxit ad peni
tentiā. Aliqui em̄ trahunt̄ per flagella
alij vero portant̄ inter brachia dine dile
ctiōis. Et de ista origine nō ē h̄ ad pro/
positū. Alia ē origo pparans que dicit̄
deprimens ⁊ ē ipe timor seruilis: de q̄ est
mentio in pn̄ti q̄stione. Tertia est origo
disponens q̄ dicit̄ ꝓmouens ⁊ ē timor in
itialis. ¶ Notandū ꝙ sextuplex ē timor
put dictū ē in tertio: distinctiōe quinde/
cima. ¶ Resolutio q̄ōnis patet ꝑ quin/
qꝫ propositiones. ¶ Prima. Origo siue
conceptio penitentie virtutis principa/
lis ⁊ effectiua ē ipe deus. ¶ Scd̄a propo
sitio. Conceptio ⁊ origo pnīe dispositi/
ua ē partim a nobis. Augustinus. Qui
creauit te sine te: non iustificabit te sine
te. ¶ Tertia propositio. Dispositio de/
bita ad penitentiā ꝓcedit ex diuine iusti
cie cognitione: ⁊ ex cognitiōe diuine mi/
sericordie. Ex prima cognitōne gn̄atur
timor seruilis. ⁊ ex secūda cognitōe gene
ratur spes. ¶ Quarta propositio. Si
pctōr habeat timorem seruilē ⁊ habeat
spem venie ⁊ incipiat facere quod in se ē
tunc est dispositus ad veram penitētiā
¶ Notandum preterea ꝙ quattuor req̄
runtur ad hoc ꝙ aliquis incipiat facere
quod in se est. Primo requiritur dolor
⁊ displicentia de pctis. Secūdo cōfessio
integra ⁊ distincta. Tertio satisfactio
larga. Quarto propositum nunqꝫ rede
undi ad vomitum ⁊ pctā. Quinta pro/
positio. Penitentia magis ꝯcipitur ti/
more ꝗ̄ spe. quia timor concipit: ⁊ spes
promouet. Ex hoc patet ꝙ ꝯcipitur ti/
more seruili sꝫ suffic̄ ꝙ tior seruil' p̄paret
Nec ē incōueniens: quia ꝯceptio ista nō
ē per productionē in esse: sed per disposi
tionē ⁊ p̄parationē: ⁊ ideo non oportet
ꝙ penitētia sit cū timore seruili: sed suf
ficit ꝙ timor seruilis p̄paret.

Sexto queritur de or/

dine. Vtrū penitētia sit ꝓma virtus int̄
alias virtutes. ¶ Notandū ꝙ aliq̄d di/
cit̄ prius dupl'r. Vno mō dignitate: ⁊ ē
illud qd̄ est dignius: perfectius: ⁊ excel/
lentius respectu alioꝝ: vt homo int̄ oīa
aīalia dr̄ dignior ⁊ ꝑfectior. Alio mō dr̄
ꝓus origine: ⁊ ē illud qd̄ pri⁹ nascitur et
generat̄: vt flores ⁊ folia dicunt̄ pri⁹ na/
sci ꝗ̄ fruct⁹. ¶ Correlariū. Si fiat que/
stio de prioritate dignitatis: certum est
ꝙ penitentia nō est prima inter ꝟtutes:
quia virtutes theologice que respiciunt
deum pro obiecto sunt priores dignita/
te: ⁊ inter virtutes morales. Latria est
dignior aliis: ⁊ post latria penitentia im
portat dignitatem. Sed nō ē questio d̄
prioritate dignitatis. ¶ Sed queritur.
Utrum penitentia sit prima prioritate
originis. Dicendum ꝙ latria ⁊ peniten/
tia sunt digniores alijs virtutibus: quia
licet penitentia respiciat pctm̄ ꝓ obiec/
to tamē respicit illud vt ē offensiuū dei
⁊ latria vt cultus ei debit⁹ exhibeatur.
¶ Notandum ꝙ duplex est penitentia.
Quedam est penitentia virtus acquisi
ta: ⁊ est illa que acquirit̄ ex actib⁹ penitē
tie frequentatis. Et hanc penitentiam
cōmuniter habent religiosi que sepe cō/
fitentur. Et de ista penitentia nō ē q̄stio
Alia est penitentia infusa q̄ immediate

ifunditur a deo: et operatur deus in nob sine nobis. Unde Nemo pot ad me venire nisi pater meus etc. et de ista est questio. Et ista est semper cum charitate et est penitentia iustificans. Et dicitur penitentia formata: qz est cum gratia: que est accepta deo et placens. Penitentia vero informis est illa que precedit istam et est attritio: et dicitur informis: qz est sine gratia. Ista qo est de penitetia formata et de virtutib formatis. Sciendu q homo pcto nullas hz virtutes formatas: lz possit habere informes. ¶ Rnsio questionis stat in duab distinctioib et trib dictis. Prima distinctio aliquid potest dici prius origine dupl'r. Uno mo fm substantiaz: vt qn paruus puer baptizatur omnes virtutes infunduntur in ipso fm substatia: et qn homo gram recipit: q decorat et ornant aiam nostra. ideo no sunt frustra prius origine. Alio modo aliqd dicitur prius alio fm vsum: et est quo aliquis prio vtitur: vt si quis reciperet de nouo duo instrumeta scz vnam securim ad diuidendum ligna: et cultellu ad scindedu pane si prius vteref cultello: scinde do panez: tuc cultellus dicerer prior fm vsum. ¶ Primum dictuz. Oes virtutes fm substatia simul et semel infunduntur sicut quado aliquis adultus baptizatur tuc deus infundit in eo omnes virtutes qtum ad substantiam. Secunda distinctio. Aliquam virtutem esse priorez alia fm vsum pot esse dupliciter aut fm imaginis informationem: aut fm ingressum et repationem. ¶ Secundum dictuz Fides est prima fm informationem imaginis: quia fides est in intellectu: qui intellectus precedit alias potentias. ¶ Tertium dictuz Penitentia est prima fm re regressum et repationez: qz postq homo peccauit: no potest ad eum redire p gratiam nisi habeat penitentiaz: et sic actus penitetie est prim9 qz imediatior est omnium virtutum: qz penitentia virtus: facit declinare a malo: et facere bonum.

Septio querit. Utruz contingat cadere a vera penitentia.

¶ Notandum q tria requirutur ad perfectam veram penitentiam. Primo reqrit q proponat et doleat de pctis pteritis comissis. Scdo q non comittat actu aliquod pctm de nouo p illo tpe pro quo penitet et dolet. Tertio q pponat nuq comittere pctm: nec redire ad vomituz. Et hijs habitis est vera penitentia virt9 Et est Utru habens talem penitentiaz possit cadere. ¶ Respondet breuiter q sic: sicut pz de dauid rege q (postq peccauit in adulterio: homicidio et pditione primi Regum. c. xi. et. xij.) veraciter penituit: et habuit veram penitetiam: tn adhuc cecidit nuerado pplm scdi reg. xxiiij.

Octauo querit. vtrum contingat per penitentiam resurgere: h est penitentiam reiterare.

¶ Rndet per duas coclusiones. ¶ Prima penitentia pot reiterari toties: quoties homo est in hac vita. ¶ Scda conclusio Penitentia post hanc vitam non potest reiterari: qz penitentia non pot reiterari nisi in statu merendi et demerendi.

Nono querit quare penitetia possit et debeat reiterari: et baptismus non.

¶ Pro resolutioe notadum q triplex e ratio. Una est: qz in baptismo imprimit caracter qui est indelibilis in penitentia no. Secuda ratio: qz baptismus est cotra morbu no iterabilem: qualis est originalis morbus: sed penitentia est contra morbu iterabile qual' est morbus actualis peccati et mortalis: medicina autez dz aptari morbo. Tertia ro est qz baptismus hz tota efficacia a passioe pnia vero hz efficacia no tm a passioe: sz ab actu nro: et io baptismus no iterat: sicut passio: pnia vero iterat fm q voluntas couertit et reuertit. Unde est q in baptismo ois pena remittit in pnia no. Et

si baptism⁹ iteraretur daref nobis occasio peccandi: nō sic est in penitētia qz bene punit. Contra ad hebreos sexto Impossibile ē apud eos qui semel illuminati z prolapsi sunt rursus renouari ad penitentiam. primo intelligitur hec auctoritas: impossibile ē ex proprijs virib⁹ nostris: vel aliter: id est difficile: vel sm glosam: impossibile renouari per baptismū ¶ Regula Omnis penitentia solēnis ē publica: sz nō omnis publica est solēnis Penitētia solēnis est illa que fit extra ecclesiam in manifesto in cinere z cilicio: q̄ pro horrendis grauioribusq̧ ac manifestis imponif: vt p homicidio z cē. Publica vero penitētia est illa que fit publice: nō tñ cum tanta solēnitate: vt illi qui publice flagellantur.

Decimo querif. vtrum

omnis agens pniam super culpā inueniat veniam: etiam q̄ntumcūq̧ peccauerit. ¶ Notandum q̄ agere penitentiaz sup culpaz nihil aliud est q̄ dolere de culpa ppria z tristari. ¶ Respōsio Aliqs pōt agere penitentiam sine dolere de culpa comissa dupliciter aut ppter lesionē nature: et offensionem maiestatis diuine z ipsius iusticie. Penitentiaz super culpa comissa potest quis habere ex sola natura z sine aliqua gratia. Sicut eñ homo naturaliter se diligit: ita etiā omne odit ppter qđ maluz incurrit. Et hec penitētia est in malis z dānatis z erit aliquando in malis angelis cū absorpti fuerit a penis. Unde ille dicitur eē absorptus a penis: qui sic est afflictus q̄ non est intentus nisi circa penam quā sustinet. Et sic sunt modo damnati: z similiter erūt demones post diez iudicij. Nam modo nō sunt absorpti i penis: qz si eēnt absorpti: non essent occupati ad tētandū nos licet habeant semper aliquā penam. Et hāc penitentiā que fit propter penaz infligēdam solū vel inflictam nō acceptat deus nec penitēs inuenit gratiā vel veniā. Et hanc penitentiam habuit anthiochus q̄ veniam petijt tñ nō inuenit: sicut pz secundi machabeoz. ix. Etiam hanc penitentiam habuit Esau. Vñ ad Hebreos xij. loquēs apostolus de Esau ait. Non inuenit locū penitentie: q̄q̄ cum lachrymis postulasset eā. Et rō huius fuit: qz nō fecit penitentiam ppter offensam dei sed solum ppter amissionē bñdictionis. Alia est penitētia qua quis penitet propter dei offensam: et est paratus facere emendam z hoc nō est diuina gratia gratumfaciēte vel gratisdata. Et oīs agēs penitentiam hoc modo q̄ntūcunq̧ peccauerit inuenit gratiaz. Et si p impossibile poneref q̄ diabolus haberet: vtiq̧ dominus daret ei veniam. Et hec est potissima ratio quare nō inuenit gratiam: qz non habet nec potest habere hanc penitentiam scz ppter dei offensam.

Undecimo queritur de

effectu penitentie iterate. Utrum necesse sit resurgere equali charitate vl maiori. ¶ Respondetur q̄ resurgit in maiori z equali z minori sm q̄ se melius prepat et diuina largitas dispensat. Unde pōt resurgere aliqs in minori gratia z charitate: vt qñ ↄtingit perfectum cadere: qñ resurgit nisi se multū prepet per magnā cōtritionē z penitentiā non est statim ita perfectus sicut prius erat anteq̄ peccasset: qz nemo repente fit sūmus: pōt etiaz in maiori charitate qñ multū se prepat. sicut pz de dauid qui fact⁹ est deuotior post pctm̄: z petrus robustior z cautior.

Duodecimo queritur.

Utrū perfecta penitentia restituat in pristinum gradum. ¶ Notandum q̄ perfectum capitur tripliciter vel tribus modis. Uno modo aliquid dicitur pfectuz quo ad esse: z est illud cui nihil deest. Et istud est duplex quoddā ē perfectū quo ad esse simpliciter z extra gen⁹: z isto mō solus deus est perfectus. Alio modo ali

quid dr̄ pfectum in gñe et ſm quid et eſt illud cui nihil deeſt de neceſſario requiſitis ad perfectionē eius:ſic homo dicit̄ pfectus. Et iſto etiam modo pnīa poteſt dici perfecta quando hʒ omnes ɔditiones requiſitas ad bonā perfectā penitētiam. ꝛ iſto modo dicitur penitentia perfecta in preſenti queſtione. Secūdo mō aliquid dicitur pfectū ſm virtutē ꝛ eſt illud quod habet virtutem que non exceditur ab alio:ꝛ hoc eſt dupliciter vel ſimpliciter:ꝛ ſic ſolus deꝰ dicitur perfectus vl' in genere ꝛ ſm quid:ꝛ ſic aliquis dicit̄ perfectus ſm virtutem qui hʒ virtutem que nō exceditur ab alio:ꝛ ſic aliquis dicitur perfectus theologus. Tertio modo aliquid dicitur perfectum ſm finem: et eſt illud quod habet finē ɔſummatuʒ ſic ſancti dicunt̄ habere finem perfectuʒ Et iſtis duobus vltimis modis nō capitur hic perfecta penitentia. ¶ Reſponſio ad queſtionem Penitentia pfecta poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo q̄tum ad durationem:vt ſi quis ieiunet q̄diu imponit̄ ei:et compleat qđ ſibi eſt impoſitum ſm rectā taxationeʒ ſacerdotis. Et ſic nō eſt neceſſe aliquem in ſtatū priſtinum reſtitui:qꝛ ita negligenter poteſt exequi:ꝙ nō preparat ſe ad tantam gratiam quantaʒ amiſit. Alio modo poteſt conſiderari penitentia perfecta quātum ad feruorem:vt ſi aliquis ita ferueter penitet et dolet de culpa ſm ꝙ contingit ei qui de tāto ſtatu cecidit. Et ſic penitentia perfecta reddit penitentem in priſtinam ſanitateʒ:ꝛ in priſtinum ſtatum. Unde auguſtinus in libro quinꝗ rationum. Penitentia eſt res optima et perfecta: oēs defectꝰ reuocās ad pfectū.

Tredecimo queritur.

Utrum penitētia reſtituat homini opera bona priꝰ mortificata p culpā. ¶ Notādū ꝙ q̄druplicia ſunt opa humana ſcʒ viua mortua mortificata ꝛ mortifera: de quibus prolixe dictum eſt ſuper tertiuʒ diſtinctione. xxiij. q. iiij. Unde opa dicūtur mortificata:que alias fuerunt facta in charitate:ſed poſtea per peccatū ſunt mortificata:quia qui offendit in vno: factus eſt omnium reus. ¶ Reſponſio Opera que prius fuerunt mortificata per peccatum:per penitentiam viuificātur:ꝛ ſunt digna eterna remuneratione. Notanduʒ ꝙ hec auctoritas Hugonis Nemo in ſpe correptionis peccare debʒ qꝛ qđ ſemel amittitur ipſuʒ amplius nō recuperatur:non debet intelligi ꝙ opera mortificata non poſſint viuificari ſed debet intelligi de ope bono quod homo potuiſſet facere vel feciſſet illo tempore quo peccauit:qđ quidem non recuperabit:quia ſi alio tempore velit facere opꝰ qđ omiſit:perdit opus qđ debuiſſet in illo tempore facere. Unde Seneca Grauiſſima eſt iactura temporis:quia nō poteſt recuperari.

Circa diſtinctionem quindecimam queritur primo. Utrum poſſibile ſit deo reconciliari per ſatiſfactionem. ¶ Notādum ꝙ ſatiſfactio capitur dupliciter. Uno modo generaliter ꝛ communiter ꝛ eſt redditio voluntaria equalentis alias indebiti. Ibi redditio ponit̄ ad dr̄iam donatiōis volūtarie:volūtaria ponit̄ ad dr̄iam redditōis inuolūtarie:q̄ ppꝛie nō eſt ſatiſfactio:tā in actu exteriori q̄ īteriori. Satiſfactio aūt ppꝛie capta eſt opatio exterior laborioſa vel penalis volūtarie aſſumpta ad puniēdū pctīm a ſe cōmiſſum:ꝛ h̄ ad placādū diuinā offenſam. Opatio exterior ponit̄ ad dr̄iam ſatiſfactiōis large capte q̄ pōt in opatiōe interiori fieri. Laborioſa vel penalis. In h̄ cōtinent̄ tres opatiōes.ſ.ieiuniū:orō ꝛ elemoſyna. In hijs trib9 ſatiſfacimꝰ deo Uñ p ieiuniū itelligunt̄ oēs pegrinatiōes:maceratiōes carnis:ꝛ cetere afflictiōes. ¶ Pria ppō Xpūs p paſſionē ſuam ꝛ mortē ſatiſfecerit

p peccatis nr̃is satisfactiõe large capta: no tamen satisfecit satisfactiõe ppria capta. ¶ Scḋa ppõ Nullus põt satisfacere satisfactiõe ppria dicta p alio lz possit satisfactiõe large capta. ¶ Tertia Brã virgo nõ potuit satisfacere satisfactione proprie capta: qz nũq̃ habuit peccatuz. ¶ Quarta ppõ Demones nõ pñt satisfacere: nec satisfactione large nec ppꝛie capta: qz inuite z nõ voluntarie sustinẽt penam: ideo nõ satisfaciũt: sed satispatiuntur. ¶ Responsio. De omni eo qḋ est in pctõ nõ est satisfactio: qm̃ hoc est impossibile. Unde z deus nõ exigit satisfactionem de omni eo qḋ est in culpa: sz aliqd condonat per misericordiaz: z de aliquo requirit satisfactionem p iusticiam vt simul sit hic misericordia z iusticia.

Secũdo querit. Utrũ

sit possibile deo satisfacere de vno peccato sine alio. ¶ Notandum q dupler est satisfactio ppꝛie dicta. Quedam est recõciliatiua: qua quis satisfacit deo ex deuotiõe z in gratia z vocat ab aliquibz satisfactio meritoria. Alia ẽ satisfactio solutiua pene: z est qui fit in peccato mortali. Et lz sit solutiua pene z satisfaciat deo q̃tum ad penam: tñ nõ est meritoria ¶ Respondet q si satisfacere capiat pro penitere: ita q peniteat de vno pctõ z nõ de alio: sed illud reseruet nõ confitendo tunc notũ est q nõ satisfacit. Unde Augustinus impium est a deo dimidiaz sperare veniaz. Item Gregorius in omelia Qui sic alia plangit vt alia ꝯmittat: penitẽtiã agere aut ignorat aut dissimulat Si autem capiat satisfacere put est penitentiam iniunctam implere. tũc põt satisfacere de vno peccato sine alio: vt si fuerit iniunctũ penitenti q pro peccato superbie dicat septem psalmos z vacet orationi: pro peccato luxurie ieiunet z p peccato auaricie det elemosynam: tunc põt satisfacere de vno peccato (scz luxurie) sine alio: qz non tenetur satisfacere p omnibus simul z semel.

Tertio queritur. Utrũ

extra charitatẽ abstinẽtẽ a peccatis: possit ... satisfacere. ¶ Responsio. Homo q̃diu est in peccato (sm̃ Bonauenturam) nõ potest satisfacere: sed requiritur q pniam iniunctam sibi faciat in gratia et sine peccato mortali. Sz moderni doctores: z Scotus dicũt q homo existẽs in peccato mortali potest satisfacere: nõ tamen meretur.

Quarto querit. Utrũ

opera satisfactoria facta extra charitatẽ reuiuiscãt siue viuificent adueniẽte charitate: z debeãt in sorte cõputari. ¶ Notandum q dñt opa humana z opera hominis. Opera enim humana nõ sunt cõmunia hominibus et bestijs sicut orare deũ z diligere primũ. Opa þo hoĩs sũt cõia bestijs et hoĩbz: sicut dormire: bibere z comedere. Notãdũ eẽ q q̃druplicia sũt opa hũana. s. viua mortua mortificata z mortifera put hẽt dist. xxiij. tertij. q. iij. Ulteriꝰ sunt quedã opa viuificata z sũt illa opa q̃ aliqñ fuerũt mortificata p peccatũ: sz adueniẽte grã viuificant. ¶ Notãdũ insup q sors capit multis modis. Prio mõ p euẽtu vel p aliq̃ fortuna: ps. xxi. z sup veste meã miserũt sortẽ. Scḋo mõ capit p sortilegio. Tertio mõ p diuinatiõe. Quarto mõ capit p pte vt portione alicuiꝰ hereditatis. Quito capit p capitali. Nã capitale põt capi p tota sũma pecũie. Põt etiã capitale capi p capitali pena: etiã p capitali sñia pene. Et capit sors in pñti q̃one metaphoꝛice p capitali pena: vt si det pniaz alicui ieiuniũ q̃tuor dierũ: totũ illud ieiuniũ vocat sors: z q̃libet dies vocatur pars sortis. ¶ Respondetur ad questionem q opera satisfactoria facta extra charitatez z in pctõ mortali adueniente gratia nõ reuiuiscũt quantum ad collatiõem glie: scz ad vitã eternã sz reuiuiscũt z viuificant q̃tũ ad remissionẽ pene z dñt in sortez cõputari

q: principalis effectus penitentie est sa/tisfacere pro pctõ et euitare penam infli/ctam pro peccato.

Quito querit (suppo/sito q per opa facta extra charitatez nõ fiat satisfactio nec viuificent) Utrum homo per ea mereatur aliquid. ¶ Notãdum q sm Scotũ (sicut dictũ est in questione precedenti) ista questio presuppo/nit vnum falsum: q: sm Scotum et mo/dernos doctores p opa facta extra cha/ritatem fit satisfactio: et viuificant cgruũ ad remissionẽ pene Notandum etiam q triplex est meritũ scz de cgruo: de digno et de cõdigno. Meritũ de cgruo est quãdo peccator facit qd est in se et pro se: ipso semper remanente in peccato. Meritum vero de digno est quando aliquis iustus et in gratia existens orat: vel aliquid bonum operatur pro existente in peccato: et istud est melius q primuz. Meritum autem de condigno est quando aliquis existens in gratia orat: vl' aliquod opus bonum operatur pro seipso et istud meritum est optimum. ¶ Responsio Peccator apud deum nihil meretur de condi/gno: sed tamen mereri potest de cgruo. peccator aliquando facit bonum opus in genere propter vanam gloriaz: ex hoc opere non meretur mercedem: sed penaz quia procedit ex contumelia. Aliquan/do autem facit opus bonum ad dei gloriam: et propter amorem dei quem habz et hoc non potest esse sine aliqua gratia gratisdata: que disponit de congruo ad gratiam gratũfacientem quam deus ac/ceptat: et ex hoc meretur de congruo: q: facienti quod in se est: nunq deus defi/cit. Etiam nullum malum impunitum: et nullum bonum irrenumeratum.

Sexto querit. Utrum bona opera facta extra charitatem valeant ad tollerabiliorem penam. Hoc est supposito q nõ remunerentur in hoc mũdo. Utrum valeant ad tollerabiliorem penam infernalem. Notãdũ q opera facta extra charitatẽ valẽt ad sex. Prio ad tpaliũ multiplicationẽ Esaie. i. Si vo/lueritis et audieritis me bona terre come/detis. Scdo ad tẽpalis pene diminutionem. iij. Regũ. xxi. Nõne vidisti achab corã me humiliatũ. iccirco nõ inducã etc. Tertio ad grẽ impetrationẽ: sicut raab inuenit grãm pter opera q nũcijs fecit Josue. vi. Quarto ad bone vite assuefa/ctionẽ Trenoz. iij. Bonuz est viro cum portauerit iugum ab adolescẽtia sua. Quinto ad peccati resistentiam: q: pec/catũ trahit suo pondere ad aliud. Eccl. iij. Ignez ardentẽ extinguit aqua: et ele/mosyna resistit pctõ. Sexto valet ad tol/lerabiliorem penam eternã: nõ q: dimi/nuant penã que est in inferno: sed valent ad tollerabiliorem penã ex cõsequẽti: q: nisi fecissent illa bona: maiora pctã cõmi/sissent: et cũ maiori cõcupiscẽtia: q: bona opera diminuũt cõcupiscentiam. Et sic pz q illa bona opera valẽt ad tollerabi/liorem penam.

Septio querit quid sit satisfactio. Un Aug. sic eam describit. Satisfacere est pctõz causas excidere: et earum suggestionibus aditũ nõ indulgere Et ptinet ista descriptio seu notificatio tria. Prio cõtinet q satisfactio semp re/spicit pctm: et est sp p pctõ. Un q non hz pctm nõ põt satisfacere. Scdo ptinet satisfactio emẽdã pntẽ de pctis cõmissis: et hoc tangit cũ dr Satisfacere est pctõz causas excidere. id est remouere p dolo/rem. Tertio satisfactio ptinet firmũ p/positũ de futuro et hoc tãgit cũ dr: et eoz suggestionibus aditũ nõ indulgere. Item Anshelmus Satisfacere est honorẽ de/bitũ deo ĩpẽdere supple: pro pctõ nã illa diffinitio Augu. respicit recessũ a malo Ista vo anshelmi respic accessũ ad bonũ

Octauo querit cui sit

facienda satisfactio. ¶ Rñdet breuiter: ꝙ satisfactio pncipaliter fit deo: qꝛ deꝰ iniuriatur per culpā: qꝛ pctm̄ est spreto incōmutabili bono rebus cōmutabilibꝰ adherere. Hec Augusti. Uide textum.

Nono queritur per qualia opera debeat fieri satisfactio. ¶ Rñsio Satisfactio dꝫ fieri per opera penalia ꝛ laboriosa. Et hoc propt quattuor que plixe habentur in textu.

Decio querit per que opera contingat satisfacere. ¶ Notādū ꝙ tria sunt per que debemus satisfacere scꝫ per oratione ieiunium ꝛ elemosynā: ¶ Notandum etiā ꝙ ieiuniū capit duobus modis. Primo modo ieiuniū dicit quoddā intestinuꝫ tenue in quo nihil retinetur: sed est semper vacuū: ꝛ de isto nō est questio. Scdo modo ieiuniū dicitur abstinētia a cibis vel vicijs. Et istud est duplex. Quoddā est spūale ꝛ illd est abstinētia a quolibet pctō mortali: ꝛ de isto ieiunio quilibet viator tenetur ieiunare ad semper ꝛ pro semper. Et istud ieiunium est necessariū ad saluteꝫ. In ista parua descriptione sunt due particule. Prima est abstinētia: et ponitur loco generis. Secunda particula a quolibet peccato mortali. Ex quo sequit ꝙ quilibet viator tenetur semper ieiunare isto ieiunio: vt dictū est: ꝛ istud est principale ieiuniū: ꝛ de isto ieiunio nō est hec questio. Aliud est ieiunium corporale et sic diffinitur a dionisio. Jeiunium est parsymonia victus abstinentiaqꝫ ciborꝫ. In qua due ponūtur particule: sed secūda exponit primam. Et istud ieiuniū corporale non est necessarium ad salutem nec obligat ad semper nec pro semp. Unde possibile ē ꝙ hō nūqꝫ ieiunet corpaliter seu ieiunio corpali: tm̄ nō est trāsgressor pcepti eccl'ie pꝫ qꝛ non tenet ad sp. Scdo qꝛ possibile est aliquē esse constitutū in tali necessitate corpali vel ex infirmitate ꝙ non poterit ieiunare: ꝛ lex diuina nō obligat ad ipossibile. Et de isto ieiunio corporali est hic questio. Notādū igitur ꝙ triplex est ieiunium corporale. Quoddam est ieiunium nature: ꝛ est quādo aliquis est ieiunus: qꝛ illa die non comedit est autē istud ieiuniū necessariū volenti celebrare. Aliud est ieiuniū virtutis: ꝛ ē actus abstinentie virtutis regulatus fm dictamē recte rationis: vt ille qui sobrie comedit: ꝛ de istis nō ē questio. Tertiuꝫ est ieiuniū eccl'ie: qđ institutuꝫ est ad macerandum carnem pro peccatis: ꝛ est afflictio carnis fm gustuꝫ et de isto est hic questio. ¶ Notanduꝫ insuper ꝙ triplex est oratio scilꝫ logica rhetorica ꝛ de istis nō est q̄stio. Tertia vero est oratio theologicalis ꝛ fm theologos est piꝰ ꝛ humilis affectus mentis in deū directus. Ibi affectus ponitur loco generis: qꝛ proprie oratio stat in affectione. Dicitur pius. Unde ille pie orat qui deuꝫ perfecte diligit. Mentis ibi tangitur subiectum: ꝛ dicitur mens ab emineo: es. Unde oratio stat in pte intellectuali ꝛ nō sensitiua In deum directus: ibi tangitur obiectū scilicet deus. Pro tertio termino (qui est elemosynam) ¶ Notanduꝫ ꝙ triplex est elemosyna scilicet in corde: i ore: ꝛ in opere. Elemosyna in corde est misericordia in corde compatiendo proximo: et dicitur ab elemon quod est misericordia: et sina: quod est mandatum: quasi mandatum misericordie. Sꝫ elemosyna in ore est ad consolandum verbis proximum. Elemosyna vero in opere fit subueniendo proximo in necessitate. Et sic diffinitur est opus quo datur quid indigēti: ꝑ compassionem ꝛ propter deum. Une elemosyna potest fieri triplici bono fine. Uno mō ex naturali pietate: ꝛ ista ē in aīalibus brutis: ꝛ iste finis ē bonus. Secūdo mō ex iusticie virtute: qꝛ iustū ē subuenire populo christiano: et iste finis est melior. Tertio mō potest fieri ex amore dei ꝛ iste finis est optimus. Finaliter sci

endū q duplex ē elemosyna. quedā ē elemosyna corpal: et est septuplex. Unde versus Visito poto: cibo: redimo: colligo: vestio condo: Visito scz infirmos: poto sitientes: cibo esurientes: redimo incarceratos: colligo errantes: vestio nudos: et condo: id est sepelio mortuos. Alia est elemosyna spiritualis: et illa similiter est septuplex. Unde versus. Consule castiga: solare: remitte: fer: ora: et hijs additur compassio. Consule: id est doce ignorantem: castiga delinquentes: solare: id est consolare tristem: remitte delinquentibus in te: fer id est porta infirmitates aliorum: ora pro proximo. ¶ Responsio ad questionem. Contingit satisfacere per ieiunium orationem et elemosynam: et omnes alij boni actus reducuntur ad istos tres. Unde prime epistole Johannis secūdo. Omne quod est in mundo aut est concupiscē tia carnis: contra quā est ieiuniū: aut est concupiscētia oculorum scz auaricia contra quā est elemosyna: aut est superbia vite contra quam est oratio.

Undecimo queritur de

quibus debet fieri elemosyna. ¶ Dicendum q debet fieri de bonis proprijs: iuste acquisitis et necessarijs: supple sm cōmunem vsum viuendi. Unde sm Scotum Nullus potest dare pecuniam fratribus minoribus. ¶ Correlarium Fratres minores non possunt facere elemosynam: quia nihil habent proprium.

¶ Secundum correlarium Aleatores et vsurarij nō possunt facere elemosynā de male acquisitis: sed potius tenentur reddere q̄ dare.

Duodecimo queritur.

Utrum ieiunio contingat satisfacere.

¶ Responsio Jeiunium est opus satisfactorium: sm q ipse dominus dicit Mathei. xvij. Hoc genus demoniorum non eijcitur nisi in oratione et ieiunio. ¶ Notandum q ieiunium valet ad quattuor. Primo vt corpus spiritui non repugnet contumaciter. Prouerbiorū. xxix. Qui delicate a puericia nutrit seruum suum sentiet illum contumacem seruum: id est corpus. Secundo valet vt corpus spiritui: totaliter subijciatur. Prime corintheorum nono. Castigo corpus meum: et in seruitutem redigo etc. Tertio valet vt corpus non crucietur eternaliter Ecci. secundo. Est qui multa redimat modico precio: et Ezechielis quarto. Diem pro anno dedi tibi. Quarto vt corpus glorificetur eternaliter: secunde corintheorum quarto. Id enim quod in presenti est momentaneum et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis.

Tredecimo queritur.

Utrum contingat satisfacere oratione. Et cum duplex sit oratio scilicz vocalis et mentalis queritur que magis sit satisfactoria. ¶ Notandum q triplex est oratio: quedam est pure mentalis: quādo labia non mouentur sed cor ad deum loquitur. Alia est pure vocalis et est quando hō nihil cogitat: nec in gn̄ali nec in spāli ita q nō referat ad sensum vborum vl ad finē intētionem: sed cū orat fabricat castra et sic mentalis excēdit simpliciter vocalem et paruum valet. Alia est mixta in qua scilicet orat mentaliter et vocaliter: et de ista est distinguendum: quia aut verba illa impediunt affectum: quia scilicet sic inflammatus est q verba impediunt affectum cordis: tunc oratio mentalis est melior et vtilior. Si autem verba vniantur: ita q nō impediāt: tūc vtilior est vocalis: et multi sunt tales: et maxime illi q nō sunt spirituales: ad quorum affectus puocādos institute sunt vocales orōnes. Si qrat q̄ oratio sit satisfactoria. ¶ Rn̄sio Credo q ois orō sit satisfactoria. qz nulla est in q nō laborēt vires aīales: et quā

tum delectatur spiritus tamen caro frequenter ta/
bescit. Firmiter autem teneo quod illa inter ce
teras est satisfactoria: in qua accedit bo
ad gemitum Grego. Amores in compun/
ctione gemitus: non ornata verba resona
re. Mathi. vi. Orantes nolite multum
loqui: sicut ethnici faciunt. ¶ Regula
Omnis oratio vocalis requirit orationem
mentalem: sed non econverso apud deum enim
non est agendum verbis: sed affectibus.

Ultimo queritur. Utrum
restitutio sit pars satisfactionis. ¶ Notan/
dum quod restitutio est redditio alicui rei
bone et vtilis: que fuit iniuste ablata vel
iniuste detenta. ¶ Responsio Restitutio non
est pars satisfactionis: sed fundamentum
Pro quo sciendum quod quedam requiruntur
ad penitentiam siue satisfactionem vt funda
menta et talia sunt peccati dimissio: et aliene
rei restitutio. Et ista restitutio non potest
imponi a sacerdote pro penitentia et satisfacti
one: quia iam obligatur ex lege diuina. Que
dam requiruntur vt expedientia: vt vita
re prauam societatem. Quedam vt satisfa/
ctoria: vt ieiunium et elemosyna. Alia sunt
perficientia: vt sunt opera supererogatio/
nis. Et ista non sunt necessaria Luce. x.
Quodcunque supererogaueris reddam ti
bi. Ex quo sequitur quod non sunt necessa/
ria nisi de congruo.

Circa distinctio/
nem sedecimam queritur de
contritione: et primo quantum ad
quidditatem. Unde magistri di/
cunt quod contritio est dolor voluntarie pro
peccatis assumptus. Scotus dicit Contri
tio est detestatio seu displicentia peccatorum
a se commissorum: libere elicita a voluntate ad
placandam diuinam offensam. ¶ Ad questionem
respondetur quod sicut peccatum perpetratur per co/
sensum sic econtra deletur et destruitur per
dissensum voluntatis rationalis. Et quia
dissensus ab ea re quam impossibile est non
esse generat dolorem sicut dicit Augu/
stinus. Ideo dicendum quod contritio est do
lor per essentiam. Sed attendendum quod
dolor dicitur dupliciter. Uno modo est
ipse dissensus voluntatis. Alio modo est
passio resultans ex illo dissensu: per quem
prorumpit homo in lachrymas: et ille dis
sensus est de essentia contritionis: sed illa
passio est effectus eius. Notandum etiam
quod aliquis potest habere displicentiam de
peccato a se commisso dupliciter. Uno modo
ipso existente adhuc in peccato et vocatur
attritio: et est actus informis: quia non fit in
gratia licet sit bonus: quia est necessarius ad
salutem. Alio modo aliquis potest ha/
bere displicentiam ipso existente in gra/
tia: scilicet post confessionem: et vocatur
contritio. Demum notandum quod ad ve/
ram contritionem quattuor requirun/
tur. Primo requiritur displicentia de pec
catis a se commissis. Secundo dolor qui
concomittatur illam displicentiam. Ter/
tio pudor de peccatis non de confitendo
ipsa peccata. Quarto sequitur gaudium
de contritione quam habet.

Secundo queritur. vtrum
contritio sit in genere moris: id est sit actus
virtutis. ¶ Responsio Contritio est actus
virtutis moralis scilicet iustitie: quia pertinet
net iustitie detestare peccatum: et est mo/
tus specialis virtutis scilicet patientie.

Tertio queritur de con
tritione quo ad quantitatem. Utrum ne
cesse sit dolorem contritionis esse maxi/
mum. ¶ Notandum quod dolor potest dici
dupliciter maximus: et sic dicendum est
de omni superlatiuo. Uno modo positi
ue affirmatiue: et tunc est sensus dolor con/
tritionis est magnus et omni alio maior
Alio modo negatiue: et est sensus. Dolor
contritionis est magnus et nullus est eo
maior. ¶ Responsio ad questionem Dolor po
test dici displicentia de peccato: et est dissen/
sus voluntatis. Uel potest dici passio ex
hoc resultans: per quam prorumpit homo ad lachrymas

mas. Si ꝫ accipiat̄ dolor hoc scḋo mo/do. Dicendū ē ꝙ nō ē necesse magis do/lere de pctō ꝙ̄ de damno tpali: nec etiã necesse ē dolere: q2 nō ē in ptāte cuiusli/bet: tamen ꝙ aliquis magis doleat de pctō ꝙ̄ de aliquo damno: ē perfectionis & ɔgruū: non tamen necessariuz. Si au/tē dolor accipiat̄ pmo mō sc3 p dissensu voluntatis. Dicendū ē ꝙ sicut habens charitatē debet diligere sup omia. s. ꝙ p nullo dāno vel cōmodo velit offendere deū: sic intelligendū ē de displicentia cō tritionis: q2 sic debet hō detestari pctm̄ cōmissum ꝙ p nulla re mundi debuisset illud cōmisisse.

Quarto querit̄. Utrū

possibile sit in dolore cōtritionis cadere excessum. i. ꝙ cōtritio sit nimia. ¶ Re/solutio stat in trib9 dictis & ī vna distin/ctione que talis ē. Contritio capit̄ du/pliciter. Uno modo vt ē dolor, put ē dis/plicentia volūtatis rōnalis. Alio modo vt ē dolor & passio redūdans in sensuali/tatem. ¶ Primū3 dictū. Contritio put est displicentia de pctō cōmisso pōt esse nimia: quia sicut nemo pt nimis amare deū: ita nemi pōt nimis displicere pctm̄ q2 ē ɔtra deū. ¶ Scḋm dictū. Cōtritio vt ē passio redundans in sensualitatem: vix aut nunꝙ̄ ē nimia. ¶ Tertiū dictu3 Posset esse tantus dolor in pte sensitiua ꝙ nemo posset sufferre nisi abbreuiando vitā suā.

Quinto queritur Utrū

cōtritio sit mot9 instantane9 vel successi uus. ¶ Rñsio. Possum9 loqui de cōtri/tione tripl'r. sc3 quantū ad durationem ꝙ̄tū adesse: & ꝙ̄tū ad suū fieri. Tunc dr ꝙ ɔtritio ꝙ̄tum ad duratione ē successi/ua. Unde ꝙ̄diu hō viuit semp debet cō tritionē querere & habere de pctis (si re/cordatur saltem) ꝙ̄tum ad suum fieri. Quandocunꝙ enim habet recordatio/nem de pctis ɔmissis debet habere ɔtri/tionē & dolere de illis. Contritio autem ꝙ̄tum ad suum esse ē substātanea: quia ɔtritio ē actus pmanens.

Sexto queritur vtrum

homo debeat semp conteri ¶ Rñdetur ꝙ (sicut dicit Hugo) Cum deus absol uit hominē a culpa: ligat eū vinculo per petue detestatiōis: tenet̄ eū semp malū quod fecit detestari. Sed q2 detestatio talis est pcepti affirmatiui quod semp obligat sed nō ad semp. Ideo dico ꝙ te netur cōteri sed nō ad semp: sed p loco & tpe: vic3 cum recogitat pctā sua in qui/bus offendit deū.

Septio queritur. vtrū

cōtritio possit intendi ¶ Notandum ꝙ intentio potest capi quinꝙ modis: sicut prolixe dictū ē distinctiōe sexta. questio ne. xiiij. tertiꝫ hui9. Sed hic capit̄ inten/tio pro omni mutatiōe augmētatiua: vt pfectiua & intensiua: fm quā aliqua for/ma pficit̄: suscipiendo plures grad9: vt calor in igne dicit̄ augmentari & minui. ¶ Responsio. Contritio potest inten/di. Unde sicut certum est charitatē au/geri: ita & penitentiā: ac per hoc contri/tionem augeri & intendi.

Octauo querit̄ Utrū3

per contritionē plus vel intensius opor teat cōteri de vno pctō ꝙ̄ de alio ¶ Re spondetur ꝙ de contritione possum9 lo qui dupliciter. Uno modo vt est deleti/ua culpe. Alio modo vt ē deletiua pene Si loquamur de contritione vt est dele tiua culpe: sic operatur in instanti cōtra omne pctm̄ cōmissum: sed in actu nō po test habere ordinem respectu specialiu3 pctōrum: igitur contritio ꝙ̄tum ad de/letionem culpe non intenditur plus vel minus. Si autem loquamur de contri/tione vt est deletiua pene: tunc oportet conteri per contritionem plus vel inten sius fm qḋ peccatū ē magnum vel grauē.

Nono queritur Utrum sit necesse penitere z dolere pro originali pctō. Rñsio. De originali pctō possumus loqui dupl'r. scz cōmuniter z spēaliter. Si cōmuniter vt ē in omnibus. sic ad eius deletionē nō requiritur aliquis actus ex parte illius in quo est vt ptz in puulis. Si autē loquamur spēalit' quātum ad adultos: hoc potest eē dupliciter aut tales adulti se habere nesciūt: z tūc nō oportet q aliquis actus detestatiōis interueniat nec tenenf penitere. Aut tales adulti sciunt se habere pctm originale: tunc cōgruum ē q sibi displiceat: quia est ꝯ deū: tamē nō ē necessariū penitere.

Decimo queritur vtrū adultū accedentē ad baptismū cū actuali (sicut patet de iudeo existēte in pctō mortali accedente ad baptismū) necesse sit ante sacramentū penitentie accipere q̄ baptismi. ¶ Rñsio. Penitentia capit' dupliciter vno modo vt ē virtus cuius actus ē cōtritio: z tunc necesse ē q precedat baptismū in adulto qui habz actuale pctm. Nemo enim inchoare pōt nouam vitā nisi eū peniteat veteris vite. Alio modo capif penitentia vt ē sacramentū fm qd homo ꝯfitetur vt recipiat absolutionē: tunc non ē necesse p̄cedere sed de ꝯgruo potest. Fit enim ꝯfessio sacerdoti propter tria. Primo vt homo erubescat. Secūdo vt pctā sua recognoscat. Tertio vt de eoz remissione deo ingratus non existat: z q̄tum ad hoc congruum ē sed non necesse: nec debet sequi absolutio nec ligatio: qz oīno absoluif in baptismo, igitur penitentia q̄tuz ad ꝯtritionē precedit necessario: q̄tū ad cōfessionē: de ꝯgruo z quātum ad absolutionē z satisfactionē neutro modo.

Undecio querif de penitentia post baptismū. Utrū de mortalibus per ignorantiaz ꝯmissis necesse sit penitere. ¶ Rñdetur q penitere de aliquo est dupliciter scz in generali z in speciali. In generali quādo homo dolet generaliter de omni offensa dei quā sibi fecit. In speciali autē quando dolet de hac vel illa. Dicendū ē ergo q de pctis ꝯmissis p ignorantiā debet penitere i generali z dicere cū propheta. Delicta iuuentutis mee z ignorantias meas. zc. In speciali vero nō tenef penitere sz tenetur facere qd in se est vt sciat z peccata recognoscat. Cōmittūf enim pctā dupliciter. Uno modo per ignorantiā iuris: z tunc cognito iure scit hō se peccasse vtputa qui fornicat' ē: ignorans illud esse pctm tūc debet penitere postea. Secūdo mō ꝯmittunf pctā per ignorantiā facti: diligentia debita non adhibita. et tunc quādo cognoscuntur domino reuelante debet penitere: vt si hō proijciēdo lapidem: ipo nesciente occideret hominem: tunc ex quo nō facit prius diligentiā respiciendi ante proiectionē lapidis tenef orare: vt dñs reuelet z parcat ei.

Duodecimo queritur. Utrū de pctis scienf ꝯmissis z postmodum oblitis teneaf homo cōteri an possit de talibus sine penitentia saluari. ¶ Rñdetur q oblitus: aut ē oblit' omnino ita q nō recordatur nec in generali nec in speciali: aut oblitus est tm in speciali sed tamen in generali recordatur. Si oblitus est in speciali solum vt quādo scit bene se ꝯmisisse aliquod pctm in tali tempore: sed tamen non potest bene discernere quale fuit: tunc tenetur in generali de negligentia sua. Si autem sit oblitus in generali z i speciali: adhuc tenetur penitere: quia debet hō probabiliter credere q in multis offendit quoz nō recordatur: et sic ex illa estimatione doleat: sicut si certus esset tamen debef in omnibus istis adhiberi diligentia.

Tredecimo queritur.

de penitentia venialium. Utrū veniale possit fieri mortale. ¶ Notādū ꝙ pctm̄ veniale sic pōt diffiniri. Pctm̄ veniale ē aliqđ factum dictum vł ꝯcupitum contra monitionē diuinā: cui correspondet ſm leges sapientie diuine punitio solū temporalis pene. ibi ꝯtra monitionē diuinam ponit᷑ ad differentiā pcti mortalis qđ ē ꝯtra legem dei. ¶ Ad questionē rn̄sio. Triplex ē genus pcti venialis. Quoddā enim ē ex surreptione: ⁊ ideo veniale: quia vitari nō potest tunc: tamē multi sunt doctores moderni dicentes ꝙ primi motus nō sunt pctā venialia ſʒ homo in hoc meret᷑ resistendo Aliud est ex cogitatione sine cōsensu: ⁊ iō veniale: quia nō plene ꝯsentit hō in cogitatione Tertium ē veniale cum ratione ⁊ cum ꝯsensu: sed tamen ideo ē veniale. qꝛ non est deordinatio ꝯtra preceptū diuinum vt mendacium iocosum: ⁊ ebrietas. Cū igitur queritur: vtrū veniale fiat mortale: si intelligat ꝙ hec culpa ꝑ essentiam fiat illa nulla est questio: qꝛ hoc est impossibile. Si autē intelligat ꝙ illud qđ alias erat veniale possit fieri mortale, vt mendaciū iocosum ⁊ ebrietas. Dico ꝙ quoddā fit mortale ⁊ quoddam non fit mortale. Primū igitur veniale qđ committit᷑ preter rationem nunꝗ̄ fit seu est mortale pctm̄. Sed secundo modo veniale ꝑ delectationem citra ꝯsensum fit mortale per ꝯsensum: ⁊ ita per complacentiam ſm ꝙ placitum dicitur ꝯsensus vt si aliquis cogitans đ aliqua muliere habeat ꝯplacentiā ⁊ aduertat: tunc illa delectatio deliberata pōt esse mortalis. Tertiū veniale qđ ē per delectationem citra deum qđ fit cū ꝯsensu potest fieri mortale per libidinē magnā sicut mendacium iocosum: vt si aliquis eēt assuefactus cū libidine ⁊ delectatione dicere mendacia iocosa. Augustin⁹. Plura venialia obruūt: nō ꝑ se sed qꝛ disponunt ad libidinē nō dispositione necessitatis: sed ꝑuitatis.

Quartodecimo queritur de penitentia venialiū q̄tū ad necessitatē remedij. vtrū teneat᷑ quis penitere de venialib⁹. ¶ Rn̄det᷑ ꝙ (sicut tactū est) tria sunt gn̄a venialia. Quedā sūt ex surreptione ⁊ de his nō tenemur penitere nisi de ꝯgruo. Quedā sunt ex cogitatiōe sine ꝯsensu quibus si ꝯsentiat᷑ incidit homo in mortale ⁊ đ talib⁹ tenetur homo penitere nō simplicit᷑ sed in casu siue ꝓ loco ⁊ tempore qn̄ recogitat ea ne si ꝯsentiat cadat. Quedā aūt sūt venialia que ꝑ sui multitudinē augent libidinem: sicut illa in quibus est ꝯsensus: sed deordinatio infra deū: ⁊ nō ꝯtra deum sicut mendacia iocosa: ⁊ de talibus tenet᷑ hō penitere ne multiplicent᷑ ⁊ hō ꝑiculo ⁊ discrimini se cōmendet. Sciēdū autē ꝙ penitere nō capit᷑ hic ꝓ ꝯfiteri

Circa distinctionē decimāseptimā q̄rit᷑ primo Utrū ad iustificatoꝫ impij sit necessaria infusio gratie ¶ Notandū ꝙ iustificatio pōt capi tripliciter. Uno mō idē ē ꝙ ad grām ꝑparatio: sic qn̄ aliquis habet attritionē de pctis suis: ⁊ isto mō non intelligit᷑ q̄stio. Alio mō capit᷑ iustificatio vt ē grē infusio. Tertio mō pōt capi iustificatio vt ē in iusticia exercitatio: sic dicim⁹ ꝙ iust⁹ ex fide viuit ¶ Rn̄. Ad iustificatoꝫ ipij ē necessaria grē infusio: qꝛ sic de⁹ de sua mīa ⁊ bonitate decreuit ꝙ qn̄ iustificat impiū etiam dat grām: Ad Roma. iiij. Iustificati ꝑ grām ipius

Secundo querit᷑. vtrū ad iustificationē sit necessari⁹ mot⁹ liberi arbitrij. ¶ Notādū ꝙ liberū arbitriū noīat duo in q̄tū liberū noīat volūtatē in q̄tū aūt arbitriū noīat intellectum. ¶ Rn̄sio. Sicut iustificatio nō ē nisi volentis: sic etiā ad eam deus nō dat nisi volenti: dum sit in statu tali ꝙ consentire

z dissentire possit: ideo ad susceptionem iustificationis in adulto requirit motus liberi arbitrij s[ecundu]m quem consentit gr[ati]a. Un/de Bern. de libero arbitrio. Opus sa/lutis duo requirit. s. deum dantem: z liberu[m] arbitriu[m] recipiens z consentiens. Augu/stinus. Qui creauit te sine te: non salua/bit te sine te. seu no[n] iustificabit te sine te ¶ Notandu[m] q[uod] prim[us] motus per que[m] co[n]sentit homo gratie est motus fidei. Ad Roma. v. Iustificati p[er] fidem glosa. id est motu liberi arbitrij qui est ex fide. Ideo dicit Actuu[m]. xv. Fide purificante corda quia motus fidei primo requirit ad pu/rificatione[m].

Tertio queritur. Utru[m]

ad iustificatione[m] necessaria sit co[n]tritio. ¶ R[espon]sio. Loquendo de iustificatio[n]e p[ro]/ut est infusio gr[ati]e req[ui]runt[ur] q[ua]ttuor ad iu/stificatio[n]e[m] duo a deo. s. expulsio culpe: et infusio gr[ati]e: z duo a nob. s. liberi arbitrij co[m]motio z pc[t]i p[er] [con]tritionem detestatio. Ps. Co[m]mouisti terra[m] z conturbasti eam sana co[n]tritiones q[uia] co[m]mota est. Co[m]moui/sti terra[m]: ibi tangitur motus liberi arbi/trij: quando homo cognoscit se peccasse z per motum fidei credit q[uod] deus pot[est] ei indulgere: co[n]turb[asti] isti ea[m]: ibi tangitur de/testatio pc[t]i per co[n]tritione[m]. Sana co[n]tri/tiones: ibi tangitur expulsio pc[t]i q[ue] fit a deo. quia co[m]mota: ibi tangit[ur] infusio gra/tie: q[uia] p[er] infusione[m] gratie homo ponit[ur] in pace z quiete z remouet[ur] co[m]motio.

Quarto querit[ur] Utrum

ad iustificatione[m] necessaria sit confessio. ¶ Notandum q[uod] duplex est co[n]fessio. s. lau/dis z fraudis. Co[n]fessio laudis est q[ue]dam gloria z iubilatio per qua[m] magnificatur z benedicitur deus cum omni gratiaru[m] actione omnimoda. Psalmista. Confi/temini domino quonia[m] bonus. Confite/bor tibi domine in toto corde meo: z de ista confessione non est questio Co[n]fessio autem fraudis sic potest describi. Est se/creta manifestatio pc[t]o[rum] actualium a se co[m]missoru[m] vocaliter facta sacerdoti iurisdictionem habenti: z hoc propter veniam z absolutionem obtinendam. ¶ Notandu[m] q[uod] confessio diuidit[ur] in voca/lem: mentalem: z cerimonialem. Co[n]fessio vocalis prius est descripta. Co[n]fessio me[n]/talis est quedam postulatio qua aliquis postulat venia[m] de pc[t]is suis. Confessio vero cerimonialis est qua aliquis confi/tetur se peccasse offerendo aliquod sacri/ficium sicut fiebat in lege mosayca. ¶ Ad q[uesti]onem respondet[ur] q[uod] si iustificatio dicatur gratie infusio non est necessaria co[n]fessio. Unde ista quattuor solu[m] sunt necessaria sc[ilicet] gratie infusio: liberi arbi/trij motio: pc[t]i expulsio: z cordis contri/tio. s[ecundu]m enim rectum ordine[m] (sicut pate/bit) Co[n]fessio sequit[ur] t[em]p[or]e z natura co[n]tri/tione[m]. Cum ergo ipsa [con]tritio no[n] sit sine iustificatione nec econuerso: sequit[ur] q[uod] sine [con]fessione iustificatio esse no[n] potest. Ps. Dixi confitebor aduersum me iniustici/am meam domino. i. disposui confiteri pc[t]m meum. Cassiodorus. Magna pie/tas dei q[uod] ad solam p[ro]missione[m] pc[t]m di/mittit. Augustinus super illud ide[m]: Lu/ce clarius [con]stat cordis [con]tritione no[n] oris [con]fessione pc[t]a dimitti. Tamen notan/dum q[uod] [con]fessio est necessaria in facto vel in voto: quia requiritur q[uod] tempore z lo/co penitens intendat confiteri.

Quinto querit[ur] Utrum

infusio gr[ati]e necessario p[re]cedat expulsione[m] culpe. ¶ Notandu[m] q[uod] infusio gr[ati]e potest capi duob[us] modis. Uno mo[do] p[ro] p[ro]ductio[n]e gr[ati]e q[ue] est creatio: q[uia] est de no[n] e[ss]e ad esse. z isto mo[do] p[ro]prie capit[ur] s[ecundu]m Bonauentu. Alio mo[do] capit[ur] p[ro] no[n] e[ss]e vnito ad esse vnitum z ide[m] est q[uod] gratificatio. s. q[uando] gr[ati]a infu[n]ditur in anima. z s[ecundu]m aliquos intelligit[ur] q[ue]stio sic. ¶ Un[de] notandu[m] q[uod] i[n] eode[m] insta[n]ti crea/tur gr[ati]a z infunditur in anima. Et ideo q[ue]stio no[n] intelligitur de prioritate t[em]p[or]is nec p[er]fectio[n]is sed de prioritate nature.

¶ Rñsio. Deus expellit pctm̄ p gratiā sicut sol per radios tenebras. Sic dicitur Actuū. xv. Fide purificās ꝛc. ꝛ h supra monstratū ē. Ideo cū cā p̄cedat effectū infusio grē naturaliter prior ē expulsione pcti. Ambrosius. Queadmodū intrās animā sapientis disciplinā ꝛ iprudentiā tollit: ita pfecta virtus iniquitatē.

Sexto querit. vtrum

expulsio culpe necessario p̄cedat ꝯtriti/onē. ¶ Rñdetur ꝙ (sicut supra dictū ē) cōtritio necessaria ē in ipius grē infusio/nem. Unde ꝛ ꝯtritio p̄cedit pcti expul/sionem natura.

Septio queritur. vtrū

nēc sit ꝙ attritō p̄cedat ipū iustificatōz siue ꝯtritiōz. ¶ Notādū ꝙ attritio ē dis/plicētia d pctis a se cōmissis ante iustifi/cationē. ¶ Ad q̄stionē rñdetur ꝙ fm spe/ciale priuilegiuz potest deus iustificare sine oīm̄ p̄parat ioē: sicut ptz de btō Pau/lo iustificato: in quo nulla p̄cessit prepa/ratio nec ꝯtritio fm legem tm̄ ꝯmunem nō iustificat nisi eos qui se p̄parant: sicut dicitur zacharie. Conuertimini ad me ꝛ ego cōuertar ad vos. Et ideo dicēduz ꝙ attritio p̄cedit impū iustificationem.

Octauo querit Utruz

ꝯfessio necessario sequatur iustificatōez ¶ Responsio. Cōfessio ē instituta sub p̄cepto sicut meli⁹ patebit infra. Et iō posito ꝙ aliquis haberet tantā ꝯtritio/de pctis suis ꝙ iustificaret absq; ꝯfessio/ne tm̄ tenet postea ꝯfiteri: ꝛ si nō cōfitet cadit a iusticia. Sicut eni nullus pōt iu/stificari qui sacrā ꝯtemnit: sic nullus in iusticia pseuerat si post iustificationem ex ꝯtemptu negligeret ꝯfiteri. g ꝯcedē/dum ē ꝙ ꝯfessio p⁹ iustificationem ē ne/cessaria necessitate precepti: tm̄ excusat i/possibilitas.

Nono queritur vtrum

mandatum de ꝯfessione ptineat ad legē nature. h est verū existentes in lege na/ture scz ab Adam vsq; ad legē moysi te/nebantur ꝯfiteri saltē ꝯfessioē mentali. Quid aūt sit ꝯfessio mentalis: vocalis: ꝛ cerimonialis prius dictum ē. ¶ Rñsio Confessio mētalis ē de dictamine iuris naturalis i speciali Un̄ ius naturale in speciali ē quedam regula oībus virtuti/bus ratione iuuata: vt honorare paren/tes. Sic naturaliter cognoscit ꝙ quan/do offenditur deus sibi debet restitutio p cognitionē culpe ꝛ petitionē venie Et sic ptz ꝙ cognitio diuine offense ē de di/ctamine nature adiute p fidem. Quo/modo eīm̄ scit homo se offendere deum quē nō videt nisi p aliquē radium fidei. ¶ Notandū ꝙ duplex ē confessio vocal Quedā ē que fit soli deo qñ homo inter se ꝛ deū vocaliter ꝯfitetur pctā sua. Et isto modo natura dictat ꝯfiteri deo non simpliciter sed in casu: vtputa qñ de⁹ ex/igit sicut exegit ab Adam ꝛ Caym. Alia ē ꝯfessio vocalis que fit homini. Et isto modo natura nō dictat ꝯfiteri homini nisi in generali. Natura eīm̄ dictat ꝙ oi/bus modis oportet deo reconciliari quibus ipe statuit. Un̄ natura dictabat ꝙ si deus arbitriū ꝯstitueret inter se ꝛ pec/catorē ꝙ ipi eēt culpa reuelanda. Notā/dum finaliter ꝙ ꝯfessio valet ad septē. Primo ad pcti cognitionē. ꝛ hoc propter instructionez sacerdotis. Leuitici. xiij. Si difficile ꝛ ambiguū apud te ꝛc. Se/cūdo ad cogniti deletiōz. Ps. Dixi ꝯfi/tebor. ꝛc. Si p̄positū valet, q̄nto magis opus. Tertio ad cogniti ꝛ deleti satisfa/ctionē qꝛ erubescentia ē mag ps satisfa/ctiōis. Ecci. iiij. Est ꝯfusio educēs grāz ꝛ gl'iaz. Quarto ad pene diminutionez in ptāte clauiū. Mat. xvi. Quodcūq; solueris sup terrā ꝛc. Quito ad dei lau/dē Josue. vij. Da gl'iaz deo ꝛ ꝯfitere pec/cata tua. Sexto ad intercessorū multi/plicatiōz. Jaco. vlt. Cōfitemi alterutrū pctā vrā ꝛc. Septio valet ꝯfessio ad cō/scientie assecurationē. Un̄ statim dū di

xit peccaui: audiuit: trāstulit dñs pctm̄ tuū a te. ij. Reg. xij. ꝛ hoc magnū bo/ nū ē. ij. Cor. i. Gloria nostra hec ē: testi/ moniū ꝯscientie nostre.

Decimo queritur vtrū

ꝯfessio fuerit instituta in lege scripta. ¶ Rñsio. Uocalis ꝯfessio prout est sa/ cramentū solius legis noue fuit nec pre cessit i lege veteri nisi in figura qꝛ illi le gi nō cōpetebat: precessit aūt in h ꝙ sa/ cerdotib data erat auctoritas discernē/ di inter leprā ꝛ nō leprā: scḿ ꝛ pphanū.

Undecimo queritur.

a quo fuit instituta. ¶ Rñdetur ꝙ con/ fessio fuit a xp̄o instituta. licet nō inue/ niatur quādo. Credēdū est ergo ꝙ nul/ lus aplorum attentasset instituere tam durum ꝛ arduū sacrm̄ nisi habuissent a xp̄o: licet nō sit opinio Bonauenture.

Duodecimo queritur.

Utrū oēs adulti boni ꝛ mali ad ꝯfessio nem teneanť. ¶ Notandū ꝙ ille dr bo/ nus qui ē i gratia dei ꝛ nullū habet pec/ catū mortale. Ille vero dicit malus qui est in pctō mortali. ¶ Ad questionē re/ spondeť ꝙ de malis nō ē dubiū ꝙ tenen tur ꝯfiteri. Sed de bonis sunt diuerse opiones Bonauentura em̄ dicit ꝙ tene ri ad ꝯfessionē pctōꝝ ē duplicit. scꝫ ex in stitutiōe pma que fuit ab aplis data sb pcepto: ꝛ isto modo teneť quis ꝯfiteri ni si de pctō mortali. Alia fuit institutio a patrib data in generali ꝯcilio: ꝛ vulga/ tum ab Innocentio tertio. Et propter istā institutionē teneť oēs ꝯfiteri semel in anno. Et ideo boni qui solū hn̄t veni ale pctm̄ teneť semel cōfiteri scꝫ in pa/ scate: ꝛ h propť tria que habenť i textu. Tamē opinio Scoti ē ꝙ nullus teneť ꝯfiteri de venialibus.

Tredecimo queritur.

Utrū pctōr statim cū pōt teneať ꝯfite/ ri. ¶ Rñdetur ꝙ quidaꝫ ad ꝯfessionem obliganť nō ex culpa ꝯmissa sed ex eccl'a stica institutione: vtpote illi qui nō ha/ bent mortalia pctā tales differre possūt vsqꝫ ad pasca: qꝛ mandatū illius decre/ talis nō obligať nisi sicut obligat ad eu/ karistiā ad quā pparat ꝯfessio sacerdoti facta. Quidā vero nō solū obliganť ex eccl'astica institutione: sed ex ppria trāſ gressione ꝛ hi teneť ex institutiōe sacra menti: sic̄ sunt illi qui sunt in pctō mor/ tali. De talib eni generaliter pōt asseri ri ꝙ possūt vsqꝫ ad pasca differre tamen videť periculosū. Similiter ꝙ teneanť sꝫ ꝯfiteri quādo se offert oportunitas vi/ detur satis durum. Ideo videť rationa/ biliter sentiendū mediū scꝫ ꝙ sit oportu nitas loci: temporis: ꝛ sacerdotis. Du/ pliciter aūt potest se quis ante pasca of ferre: aut ita ꝙ timeť ne vnqꝫ se offerat: sicut ē in his qui grauit infirmantur vł se ponunt in articulo mortis: ꝛ tales te/ nenť absqꝫ dubitatiōe ad ꝯfessionē Aut ita ꝙ maior oportunitas expectatur vł q̄tum ad temp⁹: vel q̄tū ad sacerdoteꝫ qñ scꝫ intendit sacerdotē habere prudē/ tiorē: ꝛ sic pōt differri sine aliquo pctō: tamē aliter sentiendū ē de religioso: aliť de laico. Nam religioso totū tēpus vite sue ē temp⁹ penitentie: ꝛ ideo habēti co/ piam sacerdotis: si peccauit mortaliter: credo ꝙ teneť sine mora ꝯfiteri.

Decimoquarto queriť

Utruꝫ obligemur ꝯfiteri ex charitate. ¶ Rñ. Ad sacrm̄ pnie nō ē necesse acce dere cū charitate vł dispositiōe ad cha/ ritatē sufficientē fm veritatē: sed sufficit fm pbabilitatē. Hec aūt dispositio ē at tritio qꝛ aliqñ ꝯtigit ꝙ aliqs añ ꝯfessiōꝫ hꝫ tm̄ de attritiōe ꝙ acqrit grāꝫ sꝫ nō re/ qriť ꝙ sit tāta attritio fm ṽitatē: qꝛ sepe ppter cōfessiōꝫ supadiunctā ꝛ absolutiō nē sacerdotꝫ: tal' attritio formať p grām

Decioquinto queritur

cui sit cōfitēdū. vtp sufficiat cōfiteri laic.

co. ¶ Rñdet ꝙ dupl'r pōt loq̄ de cōfessi one. Uno mō put ē opus v̄tutis. vt qn̄ aliq̄s ad sui humiliationē dic̄ pctā sua: ꝛ sic q̄s pctm̄ suū cuilibet cōfiteri pōt si ue clerico siue laico. Bern̄. sup cantica. Uir ꝑfectus tantus ē virtutis amator: ꝙ vellet omnes noscere mala sua: dū ta/ men eis nō esset occasio mali sed boni. Tn̄ s̄m doctores modernos ꝛ maxime Scotū nō ē ibi prudentia: sed aliquādo ꝑiculum. Alio modo possum⁹ loqui de cōfessione put ē opus sacr̄ale. put scʒ or dinat̄ ad recōciliatōʒ q̄ fit ꝑ absolutōʒ ꝛ ligationē. Et qm̄ hec ptās collata ē sol' sacerdotibꝫ (sicut melius patebit infra) ideo hec cōfessio nulli nisi sacerdotibus est fienda.

Decimosexto querit̄.

Utrū cōtra voluntatē proprij sacerdo/ tis liceat cōfiteri alij discretiori. ¶ No/ tandū ꝙ ꝓpri⁹ sacerdos potest capi sex modis. Primo mō aliquis dr̄ proprius sacerdos alicui⁹ qui hꝫ iurisdictionem ordinariā modo inferiori: vt sunt curati Scd̄o mō qui habet iurisdictionē ordi/ nariā modo principaliori: vt sunt ep̄i. Tertio modo qui habet iurisdictionem excellentissimo mō: ꝛ isto mō papa dicit̄ sacerdos respectu omniū xp̄ianorum Quarto mō qui habet iurisdictionē de legatā vl' cōmissariam ab aliq̄: vtpote a papa vel ep̄o aut curato. Et isto modo mendicātes (ꝛ maxime frēs minores et p̄dicatores) sunt ꝓprij sacerdotes: qꝛ ha bent iurisdictionē delegatā a sūmo pon tifice. Quinto modo dr̄ ꝓpri⁹ sacerdos ex ꝑmissione: ꝛ ex cōi cōdescensione iuris sic̄ qui habent licentiā a iure eligendi si bi ꝓprios sacerdotes: sic̄ sūt ep̄i ꝛ abba/ tes. Sexto dr̄ ꝓpri⁹ sacerdos ꝓpter ne cessitatē vt ē in articulo mortis: qꝛ tunc simplex sacerdos non priuilegiatus pōt in necessitate quēlibet absoluere. ¶ Ad questionē rn̄sio. Quilibet tenet̄ cōfiteri ꝓprio sacerdoti: accipiendo ꝓprium sa/ cerdotē pro aliquo istoꝝ modoꝝ. Et iō bene sequit̄. Iste ē cōfessus fratri mino/ ri: ḡ est cōfessus ꝓprio sacerdoti: nec te/ netur amplius cōfiteri suo curato: quia eque bene ē proprius sacerdos: frat̄ mi/ nor vel aliquis hn̄s iurisdictionem dele gatam sic̄ proprius curatus qui habet iurisdictionem ordinariam.

Decimoseptio querit̄

Utꝝ necesse sit cōfiteri ꝓprio sacerdoti corā populo. ¶ Notandū ꝙ ꝑ corā po/ pulo intelligit̄ corā multis audientib⁹ confessionē. ¶ Rn̄sio. Confessio sacra/ mentalis sacerdoti soli ꝛ in secreto de/ bet fieri: nisi sit pctm̄ adeo enorme ꝙ to tam cōmouerit vrbem: qd̄ quidē debet quis cōfiteri in publico: vt i publico pu niatur: tamē hec punitio nō debet impo ni a cōfessore in cōfessiōe sacramentali.

Decimo octauo q̄ritur

quid sit confitendū. Utrū scʒ oporteat confiteri omnem venialem culpā ¶ Re spōsio. Confessio venialium nō ē in pre/ cepto: est tamē consiliū ꝛ maxime ꝓ reli giosis qui debent esse ꝑfecti. Et ideo bo num ē eis cōfiteri pctā venialia: nō tamē obligant̄. qꝛ venialia multis modis de/ lent̄: vtpote dicēdo. Pater noster. accipi endo aquā benedictā: ꝑ feruentē orōneʒ ꝑ bn̄dictionē datā a sacerdote in missa. vl' ab ep̄o. Tn̄ s̄m Bonauentu: pctā ve nialia sunt cōfitenda in casu qn̄ scʒ peni/ tens nō habet pctā mortalia: qꝛ (sic̄ ꝑus dictū ē) s̄m ordinatōʒ eccl'ie quilibet te/ netur semel cōfiteri omni āno pctā sua: Insup in h̄ cōcordāt oēs doctores ꝙ si aliq̄s eēt dubi⁹ si eēt i pctō vēiali vl' mor tali: tūc tenet̄ cōfiteri ꝓpter periculum.

Decimonono q̄ritur.

Utꝝ sit cōfitenda omnis peccati morta lis drīa: scʒ cordis: oris: ꝛ opis pctm̄ etiā latens ꝛ manifestū. ¶ Notādū ꝙ pctm̄ mortale ē aliqd̄ dictū vel factū vl' cōcu/ pitum contra legem dei. ¶ Responsio.

Omnis pcti mortalis differentiam ne/cesse est cofiteri:siue sit latens siue mani/festū. Unde si sacerdos bene sciret pec/catum:tamen penitens debz ei dicere in cōfessione:qz prius sciebat pctm̄ ingratuz homo:sz necesse est q̄ noticiā habeat in/quātum vicarius dei. Etiam sicut pecca tor,non erubuit cōmittere peccatum co/ram deo:ita oportet q̄ erubescat coram homine manifestando peccatum suum. Necesse est etiā confiteri drīam pcti mor talis siue sit cordis:siue oris siue operis.

Vicesimo querit̄. vtrū tenecamur confiteri omnez peccati circū stantiam. ¶ Notandū q̄ circumstantia est illud qđ est extra substantiam actus quodāmodo tamen attingens ipsum:vl' quātum ad essentiaz:vt sunt tempus:lo cus:modus agendi:vel q̄tū ad effectum sicut est mutilatio grauis vl' leuis:vel q̄tum ad causam:siue efficientem siue fi nalem:qz in pctō fornicationis (ceteris parib9)plus peccat religiosus q̄z secl'arz ¶ Respondetur q̄ circumstantie que at tingunt peccatum:quedam sunt allevi/antes:que scilicet alleviant peccatum. Et iste circumstantie de necessitate non sunt confitende:sed bonum est silere:ni/si propter hoc satisfaciat alieni inquisiti oni:vel ad vitandum perturbationē sa/cerdotis:vel etiam advitandum scanda lum penitentis. Alie sunt circumstantie in aliud genus trahentes:sicut adulteri um:z est grauius q̄z simplex fornicatio. Et istas circumstantias necesse est con/fiteri. Alie sunt circumstantie aggrauā tes:sicut grau9 est cōmittere fornicatio nē in die dñico:q̄z in feriali. Et securius ē ↄfiteri istas circūstātias:tn̄ nō sunt ne/cesse cōfiteri:nisi ppria ↄsciā obligaret.

Circa distinctio nem decimāoctauā (in qua de clauib9 ecclie incipit mē tio) Primo queritur. Utrū claues ecclesie date sint. ¶ Notādum q̄ ecclīa ibi capitur pro clero id est pro cō/gregatione sacerdotum. Notanduz eti/am q̄ claues spirituales dicūtur ad mo/dum clauium materialium. Unde cla/uis materialis est proximum instrumen tum aperiendi vel claudēdi ostium per quod intratur in domum. Clauis spiri/tualis est quedam potestas vel auctori/tas iudiciaria qua sententiatur cui celū est aperiendum propter merita:vel clau dendum propter demerita. Per accidēs tamen est ad claudendum:et principali/ter ad aperiendum:z in hoc differt a cla/ue materiali que fit pricipaliter ad clau dendum:z minus principaliter ad ape/riendum. ¶ Responsio ad questionem. Triplex est clauis spiritualis scilicz au/ctoritatis excellētie z ministerialis. Cla uis auctoritatis est p̄ncipalis potestas iudiciaria:qua aliquis iudicat eminēter et excellenter huic celum aperiēdumvel claudendum:z hanc solus deus habz:g quam dimittit debitū eterni supplicij sci licet peccatum mortale. Clauis autem excellentie est iudiciaria potestas auferē di debitum solutiōis:z istam habet chri stus qui soluit debitum nostrum:quan/do pro nobis mortuus est:z aperuit no/bis paradisumz deposuit obstaculū pec cati originalis. Clauis vero ministerial' est per quā dimittitur pena temporalis que est debitū peccati dimissi z remissi:z ista data fuit petro z alijs sacerdotibus Mathi.xvi. Tibi dabo claues reg.celo.

Secundo queritur ad q̄d sūt iste claues. Et supposito q̄ sint ad apiendū q̄rit̄. Utrū sint ad claudēdum. ¶ Rn̄sio Ptās sacerdotib9 cōiter data ē. sup sbditos:nō ad oino soluēdū debituz qz nō debebat h̄ cuilibz cōicari:ne culpa sine pena remaneret. Jō data ē eis ptās vt ligādo soluerēt:ligādo ad vnū scz ad penā temporalem z absoluerent ab alio scilicet ab eterna pena. Sed non est da/ta potestas ligandi nisi propter solutio/nem:quia ligant pena tēpali:vt soluant

a pena eterna:tñ ministerialiẗ. qꝛ ꝓprie loquendo solus deus pōt soluere a pēa eterna:sicut patebit infra.

Tertio queriẗ de potestate ligandi ⁊ soluendi in foro penitenciali.i.sacro penitētie Utrum sacerdos possit in culpā. Hoc ē vtꝝ habeat ptātē dimittendi vel remittendi culpā. ¶ Responsio ad q̄stionē habēs claue ꝑ ptātē ꝫ clauis mediatoꝛ ē dei ad hominē: ⁊ hois ad deū. Uñ ꝑ ipm hō pctōꝛ ascendit ad deū. Et sic sacerdos ē angelus dei: ⁊ mediatoꝛ ⁊ se habet ꝑ modū supplicantis. Etiā cōmuniter sacerdos ante absolutionē oꝛat ꝓ penitente: ⁊ quādo dat absolutionē p̄supponit ꝙ ē absolutus a deo. Sacerdos em̄ nunq̄ absolueret quēq̄ de quo nō p̄sumereẗ ꝙ eēt absolutus a deo. Si ergo queratur vtrū ptās clauium se extendat ad delendā culpam. Dicendū ꝙ bene potest se extendere ꝑ modum depcantis ⁊ impetrantis.(⁊ illud significatū ē in benedictione sacerdotū. Numeri sexto) sed nō per modum impantꝭ Quoniā ergo ptās sanat per modum actiui ⁊ imperantis per se. Hinc ē ꝙ potestas clauium ꝓprie loquendo nō extēdit se supra culpam. Unde Augustin⁹ ⁊ Gregoꝛius dicunt ꝙ in suscitatiōe lazari:figurata ē resuscitatio pctōris: sed lazarus prius ē a domino viuificat⁹:q̄ traderet discipul' exoluendus. ꝗ ⁊c̄.

Quarto queriẗ vtrum sciencia sit clauis. ¶ Notandū ꝙ duplices sunt claues.scꝫ potētie ⁊ sciētie. Per clauē sciencie discernit sacerdos inter lepzā ⁊ lepꝛam. Per clauem vero potestatis iudicat sacerdos cui celū ē apiendūꝫ ⁊ cui claudendū. Et ista ē principalis et p̄supponit clauē sciencie. Uñ clauis scientie sic pōt diffiniri. Clauis scīe ē auctoꝛitas cognoscendi in causa pctōris. si illi sit aperiendū celū ꝓpter merita vel claudendū ꝓpt̄ demerita. ¶ Coꝛrelarīū. Clauis scīe non est habitus scīe:nec ipa scīa qꝛ multi habēt clauem sciencie: qui nō habent habitū sciencie :vt pꝫ i sacerdotib⁹ huius tempoꝛis qui parū sciunt ⁊ tamē habēt clauem sciencie: qꝛ sacerdotes:⁊ acceperūt eam in oꝛdine. Et ideo bene diciẗ in diffinitione ꝙ clauis scīe est auctoꝛitas cognoscendi ⁊ nō habitus scīe. ¶ Rñsio. Scientia ē clauis nō incq̄tum dicit habitū:sed incq̄tuꝫ dicit auctoꝛitatem siue officiū discernendi licet scīe habit⁹ sit dispositio ad bene se agendū in claue ptātis.quia nemo pōt bn̄ discernere an celum sit apiendū aut claudendū nisi habeat habitū sciencie.

Quinto q̄ritur Utrum scīa sit alia clauis q̄ potentia soluendi. ¶ Rñdetur ꝙ sunt due claues distincte Nam sicut in foro iudiciali duo sūt: ita in foro penitēciali. In illo enī duo sunt actus scꝫ discernere cām: ⁊ postmodum sententiare:ita etiam in foro penitentiali:ꝑtinet claue scīe discernere inter lepzā ⁊ lepzā:⁊ claui potentie ꝑtinet iudicare: igitur ⁊c̄.

Sexto queritur vtrum aliquis possit vel debeat excōmunicari. ¶ Notandū ꝙ duplex est excōmunicatio scꝫ maioꝛ ⁊ minoꝛ. Excōmunicatio maioꝛ ē sepatio a cōione fideliū ⁊ eccl̄ie q̄tū ad fructū sacramentoꝝ :⁊ q̄tuꝫ ad subsidia tam coꝛpoꝛalia q̄ spiritualia. ¶ Notandū ꝙ triplex ē cōmunio. Que daꝫ ē cōio spūalis ⁊ charitatiua:⁊ extra istā nullus potest eijci qꝛ possum⁹ particulariter oꝛare ꝓ excōicatis. Alia ē communio coꝛpoꝛalis:⁊ extra istā ꝑ excōicatione quis expellitur. Tertia ē ꝯmunio ptim spūal' ⁊ ptiꝫ coꝛpalis q̄ aliqͥs sepaẗ a cōione sacroꝝ solū ꝑ minoꝛē excōicationē. Excōicatio em̄ minoꝛ est expulsio a pceptiōe sacroꝝ. ¶ Notādū etiā ꝙ ꝑ maioꝛē excōicatoꝫ qͥs ꝓuaẗ a qͥcq̄ subsidijs sic pꝫ in h̄ v̄su. O s:oꝛare: vale:ꝯuiua:

mēsa qđ negat Os:id est osculū z loquela:ozare id ē ozatio:vale id est salutatio:conuiua:conuersatio vel habitatio:mensa id est cōmunicatio mense. ¶ Ad questionē respondetur q sicut in medicinalibus duplex est modus curandi scilꝫ per medicamenta leniencia: vt peremplastri appositionē:z per medicamenta asperancia:sicut per sectionez. Et sicut in moralibus est duplex modus corrigendi scꝫ ꝑ dulces monitiones:z ꝑ asperas increpationes: sm q sunt duo genera hominum quia quidam sunt plicabiles z tractabiles quidam vero duri z rebelles. Sic etiam in diuinis z ecclesiasticis iudicijs est duplex modus curandi. Dñs enim institutoz vel fundatoz nō solum dedit medicamenta sacramentoꝝ ad curandum accedentes:sed gladiuꝫ spiritus qđ est verbum dei;z potestatem amputandi z resecandi cōtemptores z rebelles. Et sic pꝫ responsio q aliquis potest:vel debet excommunicari.

Septimo querit. vtrū

pro dāno:vel pro iniuria illata ecclie qs debeat excommunicari. ¶ Responsio Duplex est excommunicatio:siue excōmunicandi modus. Quedam est excōmunicatio a iure z preseruatiua:vt quicūqꝫ ꝑcusserit clericū:vel incenderit ecclesiā est excōmunicatus. Alia est excōmunicatio a iudice et curatiua:et est quando iudex per sententiam excōmunicat aliquem. Notādū pro solutione questionis q ꝑ solo peccato contumaci debet quis excōmunicari maiori excōmunicatione. Unde contumax dicitur ille qui semel:z bis monitus. Tertio ꝑemptorie citatus nō comparet:aut si comparet nō vult stare iuri:vel quādo offensa est manifesta z ius sua a iudice nō vult emendare.

Octauo qrit a quo possit excōmunicatio fieri.

Responsio Potestas excōicandi collata est petro:vt ꝑlato:z descēdit in omnes personas ecclesiasticas que habent prelationem vel iurisdictionez sicut archidiaconi:z aliqua capitula. Ideo qui nō habēt iurisdictionem in foro iudiciali:vt simplices sacerdotes nō possunt excōmunicare nisi per commissionem vel in casibus determinatis:vt in furto et rapinis obseruatis tñ circūstantijs debitis:qz nemo potest excōmunicari nisi pro peccato contumaci. Cetera patent in textu.

Nono queritur. Utruꝫ

aliquis possit pluries excommunicari. ¶ Respondet q excommunicatus bene potest iterum excōmunicari:vel eiusdez excommunicationis iteratione renouari ad maiorem sui confusionem:z vocatur aggrauatio z reaggrauatio:vel alia excommunicatione:propter noue culpe cōmissionem:z tunc tot erunt excommunicationes quot cause principales pro ꝙ bus excōicat. Sicut em iterat culpa:ita rōnabiliter iterari pōt z dꝫ ipsa pena.

Decimo queritur. vtrū

cōicās cū excōicato sit excōicat⁹. ¶ Rñsio Duplex est excōicatio(sicut supradictū est)scꝫ maioz z minoz. Minoz tm se parat a sacris. Maioz vero nō tm sepat a sacris:sꝫ etiā ab actibꝫ legitimis:ꝙ cōtinent in versu Os zc. sexta qōne bui⁹ distinctiōis. Et sic pꝫ q cōicās cū excōicato maiori excōicatiōe silr est excōicat⁹ tñ minori excōicatōe. Tñ excipiunt aliꝙ scꝫ ignozātes ipꝫ esse excōicatū etiā vxoz qz tenet reddere debitū marito suo cū requirit silr filij et filie ꝗdiu sunt sub manu parētū etiā serui z ancille pegrini z pauperes:qñ nō hñt vñ alibi sustēteñt. Silr quicūqꝫ cōicāt ex vtilitate vt petoz a via sua mala recedat z corrigat:z hec circūstātie ib ꝟsu cōtinent. Utile lex humile res igrata necesse. Utile.i.gra vtilitatꝫ lex.s.mrimonij:hūile.ppt suos.res ignorata.ppt igrātiā nece.i.ppt necessitatē.

Undecio querit. vtruꝫ

aliqs possit absolui inuitus.i.ipso nolente. ¶ Rñdet q duplr est loquedũ: de potẽtia excõicãdi z absoluẽdi vl' de facto vl' de iure. Differt em̃ facere z iuste facere. Si loq̃mur de fctõ: vt si eps excõicet nõ cõtumacẽ p̃termisso ordine iuris.i.non habitꝫ preuijs monitialib' talis excõicatus est (q̃uis iniuste lata sit sñia) z tenet eã sustinere lꝫ nõ sit excõicat' in foro cõscientie z corã deo nisi cõtẽneret excõicatione: q2 ppter ptẽtũ efficeret dignus excõicari: z ligaret apud deũ. De iure aũt est excõicatus: quãdo fm ordinẽ iurꝫ ab eo qui habet iurisdictionẽ canonicã fert sñia in cõtumacem z hic ligat apud deũ Similiter intelligendũ est in absolutione q põt aliqs absolui de iure vl' de fctõ De iure nullus excõicat' absolui põt nisi in eo cesset cõtumacia z ipso volẽte absolui. De facto absolui põt fm voluntatem prelati i cuius potestate fuit sentẽtiã inferre z reuocare. Vñ si tal' absoluat in foro iudiciali: est absolutus: nec est excõicatus q ei cõicat: tñ in foro cõscientie adhuc est excõicatus. Si aũt excõicat' fuisset iniuste posset eũ prelatus de iure absoluere: etiam inuitũ: nõ ppter suũ meritum: sed ad remouendũ errorez ppriũ Tamẽ inuite absolutus semp remanet in pctõ mortali: ppter cõtẽptum ecclesie

Circa distinctionẽ decimãnonaꝫ q̃rit pmo. Utrum claues date sint sacerdoti legali an soli sacerdoti euãgelico ¶ Notadũ q sacerdos legalis est ille q̃ erat istitut' in lege mosaica: z dr̃ sacerdos figuralis: z fm qd Sacerdos aũt euãgelic' est q est institut' tpe legis euãgelice: vt apli: z ceteri sacerdotes subseq̃tes: z dicunt sacerdotes simpliciter: z fm veritatẽ ¶ Rñsio Ptãs claviũ scꝫ sciez ptãtis data fuit sacerdotib' euãgelicis z nõ legalib': nec ichoata fuit in lege veteri sed magis figurata.

Secũdo q̃rit. Utrũ malus sacerdos cõicet cũ bono in ptãte clauiũ. ¶ Notãdũ q malus sacerdos dr̃ ille qui nõ est in grã: sed in pctõ mortali. Bon' aũt sacerdos dr̃ q ẽ in grã. ¶ Rñdet q ẽ loq de collatõe clauis alicui q̃tũ tũ ad ea q̃ sũt d necessitate: vl' q̃tũ ad ea q̃ sũt de idoneitate. Si loq̃mur q̃ꝫtũ ad ea q̃ sũt de nccitate: sic ad eẽ clauis sufficit donũ spũsscti fm grãm gratisdatã: h aũt ifallibil'r z fm diuinã istitutiõeꝫ dat oĩ suscipiẽti ordinis sacrꝫ siue sit bon' siue mal'. Rõ aũt huius est: q2 donũ grẽ gratisdate nõ repugnat iniq̃tati qn simul stet cũ ea: sic pꝫ in scia z in alijs donis. et rursus puersitas nõ repugnat vtilitati illius doni: sic si mal' p̃dicaret ꝫ bñ p̃dicaret: z freq̃nter fructificat ppt qd noluit dñs phibere eũ q in noie ipi' eijciebat demonia. Et sic pꝫ q ptãs clauiũ data est mal' sacerdotib' sicz bonis q̃tũ ad id qd ẽ de necessitate clauis: siue q̃tũ ad executiõez. Si aũt loq̃mur q̃tũ ad idoneitatẽ. Dicẽdũ q null' ẽ idone' z dign' habere ptãtẽ clauiũ: nisi sit i grã. Rões patẽt in textu. Et sic p dicta pꝫ rñsio ad qõnem q claues sunt in malis sacerdotib'.

Tertio queritur. vtruꝫ claues dent in ordine sacerdotali ¶ Rñsio Claues z ptãs clauiũ dant in ordine sacerdotali tm̃. Et h itelligit de foro penitẽtiali: q2 sacerdos in q̃tũ sacerdos: nõ hꝫ ptãtem in foro iudiciali z publico.

Quarto queritur. vtrũ Utrũ hec ptãs comitet insepabil'r ordinẽ sacerdotalẽ. Hoc ẽ vtrũ q̃libet sacerdos sp hẽat ptãtẽ clauiũ in foro penitẽtiali. ¶ Rñsio Duplr possum' loq de ista ptãte aut q̃tũ ad essentiã: vl' q̃ꝫtũ ad vsũ Si loq̃mur q̃ꝫtũ ad essentiã. Dicẽdũ q illa ptãs radical'r ẽ in ipa aĩa: sicut caracter: et sic insepabil'r se tꝫ cũ sacerdotali ordine tã in p̃nti vita q̃ꝫ in alia Si autẽ loq̃mur de potẽtia q̃ꝫtũ ad vsũ: tũc necessario req̃rit stat' viatorꝫ: z p mortẽ dicit ptãs vsũ amittere. Etiã i dgradatꝫ scismaticꝫ: hereticꝫ: pcis: fornicarijs notorijs

excommunicatis: et huiusmodi perditur usus et executio potestatis: et nõ essentia.

Quinto queritur. Utrum

sacerdos qui potest absoluere subditum unum possit et quemlibet. ¶ Responsio Solus summus pontifex de iure potest quemlibet absoluere: ideo virt⁹ est in eo unica et solus est inter prelatos qui habeat plenitudinem potestatis: et quoniam per recessum ab uno fit multiplicatio: et per hoc virtutis diminutio: ideo quanto prelati alij sunt inferiores: tanto minorem potestatem habent: quia episcopi minorem potestatem habent quam summus pontifex: et curati minorem quam episcopi: et cuilibet limitata et artata est sua portio: et hoc de lege communi: quia excipiuntur quinque casus. Prim⁹ Si ouis aliena in parrochia sua deliquit. Secundus Si mutauit sibi domicilium: sicut est in scholaribus manẽtes parisius. Tertius Si sit vagabũdus. Quartus Si sacerdos proprius sit inscius vel maliciosus: et petita licentia vult adire peritiorẽ. Quintus casus est in articulo necessitatis et mortis: et in hoc casu non oportet licentiam petere. In alijs autem oportet non a sacerdote penitentis solum esse licentiatũ (quia ipse non potest subditum licentiare) sed oportet licentiatum esse ab ordinario scilicet episcopo.

Sexto queritur. utrum

inferior possit absoluere superiorem ipso volente. ¶ Responsio Inferior potest absoluere superiorem: si superior velit ei se subijcere.

Circa distinctionem vicesimam queritur primo. de pena purgatoria.

c

Utrum sit ponere penam purgatoriam. ¶ Notandum quod purgatorium nõ capitur hic solummodo: pro loco qui est in inferno: et pars inferni (de quo dictum est in tertio distinctione. xxij.) sed intelligitur pro omni pena purgatoria siue sit in terra: siue in aqua: siue in aliqua parte inferni: que dicitur purgatorium. ¶ Ad questionem respondetur quod absque dubio post hanc vitã (sicut dicit scriptura et auctoritates sctõrum: et plures reuelationes: et rationes cõcordant et ecclesia uniuersalis cõfirmat: quod pro illis orat) est ponere penam purgatoriam. Ratio autem hui⁹ est: quia uniuerse vie dñi misericordia et veritas. Sic autem misericordia parcit dominus: ut veritati siue iusticie nõ faciat preiudicium. Ideo dimitti culpã et penam eternam ita tamen ut obligatũ teneat ad penã temporalẽ. Unde Apostolus prime corinthiorum tertio. Ipse autem saluus erit: sic tamen quasi per ignẽ scilicet purgatorij. Item Augustinus Aut homo punit: aut deus punit: sed frequẽter aliqui cõuertuntur in fine qui nõ puniuntur in pñti. ergo necesse est quod puniantur a deo in futura vita: scilicet nõ in pena eterna inferni. ergo oportet quod puniãtur in purgatorio.

Scđo queritur. Utrum

pena purgatoria sit maxima penarum tẽporaliũ. ¶ Notandum quod pena purgatoria est temporalis: quia finem habet. Nam certum est quod post iudicium non erit purgatorium. ¶ Responsio Pena purgatoria est maior et grauior: quam homo in hoc mũdo potest pati. Unde Maior est pena esse in purgatorio: quam cõburi vel acerbissime verberari in hoc mundo. Sicut dicit Gregorius quod idẽ ignis cõburit existentes in inferno: et existentes in purgatorio. Non tamen sequitur quod minor pena purgatorij sit omni alia pena temporali grauior: quia multi post mortẽ faciũt penã purgatoriã in hoc mũdo: sicut dicit Grego. de illo qui faciebat purgatoriũ suũ frigido eũtes in balneis. Etiã aliqui parũ affligũtur in purgatorio: sicut patet de btõ Augustino: qui trãsijt per purgatoriũ. Et sic patet quod

illa indefinita ē vera. Pena purgatoria est maxima penarum tpaliū. Et ista vniuersalis est falsa Omnis pena purgatoria est maxima penarum temporalium.

Tertio queritur. vtruȝ illa pena purgatoria sit voluntaria.

¶ Respōdet ꝙ aliqua pena dicit voluntaria tripliciter. Uno mō qz assumitur a voluntate impante: sicut est pena penitentialis: qz voluntas impat facere penitentiam: ⁊ isto mō pena purgatoria non est volūtaria: qz ibi existētes vellēt eē extra vt irent ad padisum. Scdo modo quia sustinetur a volūtate acceptāte: sicut est pena martyrū: qui gaudebant in penis. Et isto mō pena purgatoria nō est volūtaria: qz ibi nō gaudent de illa pena: qz bene vellent ab illa liberari. Tertio mō pena dicit voluntaria: qz sustinetur a volūtate tolerāte. Et isto modo pena purgatoria est voluntaria: qz patienter ⁊ toleranter sustinetur.

Quarto querit. Utrū in illa pena sit maior certitudo de gloria ꝙ̄ in via.

¶ Rūsio Existentes in purgatorio maiorem certitudinem habent de gloria, ꝙ̄ existentes in via. Nam triplex est certitudo. Quedam est patrie vbi est certitudo tentionis euacuās expectationem ⁊ timorem. Alia est certitudo vie: q̄ est certitudo expectationis mixta timore: qz quilibet labi pōt ꝙ̄diu viator est. Tertia est certitudo media: q̄ est in purgatorio: ⁊ est certitudo expectatiōis (qz nondū obtinēt) sed est euacuatio timoris propter cōfirmationē: qz sciūt se deiceps peccare nō posse. Et sic pȝ ꝙ ī pena purgatoria ē maior certitudo ꝺ glīa ꝙ̄ ī via

Quito querit. Utrum ministerio bonorum angelorum vel malorum pena infligatur.

¶ Rūsio Sicut diuina iusticia iubente: ⁊ flatu eius succedēte mali adurent in inferno post iudiciū: sic etiā ⁊ nūc in purgatorio. Non cē videt pbabile ꝙ demones illud ministeriū exerceant: cū ibi purget pcti scoria fm quam ꝗdāmodo anima similis est diabolo: ⁊ suā similitudinē nolit diabolus deserere: sed potius cōfirmare: nec vnꝗ̄ exerceat hominē nisi in quo sperat victoriā acqrere. Rursus nō videtur hoc probabile ꝙ ministerio fiat angelorum: vt tam grauiter illos puniant.

Sexto queritur a quo possit fieri relaxatio siue indulgentia.

¶ Notandū ꝙ qñcūꝗ aliquis est in charitate: quodlibet opus qđ facit valet tribus modis. Primo modo valet specialissime scȝ sibi existenti in charitate vt aliquis celebrās missam pro alio plus intē siue valet sibi ꝙ̄ illi, p quo celebrat. Secundo modo valet generalissime scȝ pro tota ecclesia. Et ista sunt merita superogationis: q̄ ponuntur in thesauro ecclie de quibꝫ meritis fiunt relaxationes ⁊ indulgentie. Tertio modo valet spāliter p illo, p quo fit illud opꝰ meritoriū: vt qñ aliqs celebrat, p alio. Et sicq celebrat, p alio in grā. Prio sibi valet missa. Scdo illi pro quo celebrat: ⁊ tertio toti ecclie. Notādū vlterius ꝙ thesaurus ecclie nō est solum aggregatus de meritis superogatiōis qz cito euacuaret. sȝ etiā aggregatur ex merito passiōis xpi btē ꝟgis ⁊ oim scto℞. Et ex illo thesauro accipiunt indulgētie ⁊ relaxatiōes. ¶ Rūsio ad qōnē Ad solos epos ptinet facere relaxationes ⁊ idulgētias. Rōnes patēt in textu

¶ Corrolariū Nec cardinales īq̄tū cardinales: nec abbates: nec ceteri sacerdotes pñt idulgētias dare: sȝ solꝰ sūmꝰ pōtifex ⁊ ceteri epi. Et rō est: qz solus eps est spōsus ecclie: q auctoritatē hȝ sup ecclīā Notandū ꝙ eps nō pōt facere indulgētias ī aliena diocesi ꝙ̄ sua: lȝ possit cōicare bōa sua sbditꝭ alienis Etiā qlibȝ siue sacerdos siue laicus potest bona sua cōmunicare alijs.

Septimo queritur pro

quo debeat relaxatio fieri. Utrum scz pro spūali an pro corporali. ¶ Rñdet q sicut videmus in politijs et comunitatibus humanis q thesaurus ibi publice propter duo maxime ꝯsueuit pferri et cōicari exterius: scz ad gliam principis: et ad vtilitatē cōitatis: sic in spūalibꝫ cōicat thesaurus ecclie p indulgentias duplici de causa. Primo ppter gloriaz dei. Et qm gloria et laus dei ē qn sancti sui honorant in constructiōe basilicarū suarum in cōmemoratione virtutū suarū: et hoc quidem fit in predicationibꝫ et sermonibꝫ. Ideo p hijs omnibꝫ indulgentie recte fiunt. Secundo propter cōem vtilitatem. Et qm cōis vtilitas est defensio terre sancte: defensio fidei: pmotio studij et cōsimilia. ideo pro talibꝫ adhuc debēt fieri. Et qm hec consistunt in actibꝫ exterioribus: dicitur q relaxatio fit et dat p actibus corpalibꝫ

Octauo queritur cui relaxationes pñt fieri.

Utrum existenti in purgatorio: an solum viuēti in hoc seclo ¶ Respōsio Relaxatio siue indulgētie collatio (sicut in precedētibꝫ colligitur) duo dicit: scz thesauri ecclie cōicatiōem: et cū hoc quādā iudiciariam absolutiōez sicut expresse colligit ex decretali de penitētijs et remissiōe. Ad aūt ꝯsuluisti. etc. Dico igit q qr bona et thesaurus ecclie sunt in sūmi pōtificis ptāte: et illi q sunt in purgatorio (ratōe charitatis) sunt idonei spūalia bona recipe: qr papa eis pōt bona ecclie cōicare. Quantū aūt ad auctoritatē iudicādi (cū illi iā iam exierint forū ecclie et eccliasticū iudiciū) videt q eis nō possit fieri absolutio nisi p modū depcatiōis et suffragij: et sic, ppzie loquendo nō fit eis relaxatio: qr relaxatio dicit iudiciariā absolutionē. Sz solū fit via tori: sup quē papa pōt tam adiuuādo q̄ iudicādo. Sup exītes aūt ī purgatorio solū pt adiuuādo et etiā qlibz in suis orōnibꝫ et bonis opibꝫ. Sup exītes vo in ecclesia triūphāte nihil pōt: nec adiuuādo nec iudicādo. Item dicit Bonauē. Dispensatio bonoꝝ ecclie discrete et cū moderamine faciēda est alioqn (nisi discrete fiat) deus nō acceptat. Et bona spūalia nō pñt dissipari: nec ꝯ diuinā acceptiones distribui: q̄uis possint bona tpalia nō soluz dispensari: verū etiam dissipari de facto: q̄uis aliter dicret ius diuinum esse faciendum.

Nono querit de valore indulgentiarū.

Utrū valeāt tm q̄tū pdicatur. ¶ Notandū q cōiter fm doctores ad hoc q indulgētie vel relaxatiōes aliqd valeāt exigit duplex cōditio ex pte donantis: et duplex ex pte recipiētis. Ex parte dantis reqrit potentia: et honestas rationabil cā. Nō em credenda essz īdulgencia valoris alicui⁹: si qs daret eā euntibꝫ videre torneamēta. Ex pte vero recipientis exigit cōfessio cū vera ꝯtritiōe et fides cū vera deuotōe vt vere de peccatis sit penitēs: et vere cōfidens q pastoꝝ indulgētia valeat sibi. ¶ Rñsio Quātitas īdulgētie attēdit respectu pene debite p pctis ꝯfessis et dimissis: et nō attēdit rōne scorie pcti: qr īdulgētie nō absoluūt a culpa: sz solū a pena Dicēdū ē igit q q̄titas īdulgētie et dimissiōis illi⁹ pene mensurat fm iudiciū sūmi pōtificis vel ei⁹ q facit īdulgētias. Ille aūt q dat īdulgētias cū eas tribuit ꝯsiderat eam p q̄ reputat eū dignū tāta grā: et fm plus vl minus participat de īdulgētia. Verbigrā Stationes rome īstitute sunt vbi sunt indulgētie determiate. Hoc instituebāt pres propter pegrinos q veniebāt de locꝫ remotis nec estiauerūt dignū eē tāta grā eū q est nat⁹ iuxta eccliaz: sic eū q de remotis venit ptibꝫ vñ nec tātā recipit graz: sz aliq̄tā. Cōcedēdū ē igit q īdulgētie tātū valēt q̄tū sonāt q̄tū ē ex pte dātis: tñ nō tm valet cuilibz q̄tū sonāt n' eqlr oibꝫ sic pꝫ

Circa distinctionē vicesimāprimā pmo qrit Utrū venialia possint deleri sine grā. ¶ Rñsio Petrā

venialia nõ põt deleri sine grã gratũfaciente ita q̃ q̃zdiu hõ ẽ in pctõ mortali nõ delenť pctã venialia. Sʒ si moriet̃ i pctõ mortali cũ venialibꝫ: puniet̃ in iferno ad tẽpus ꝓ venialibꝫ: ita q̃ p aliqđ spaciũ tẽporis magis affliget̃ ⁊ h̃ ꝓ pctis venialibus quousq̃ satisfecerit: ⁊ hec est opinio Scoti. Augusti. de ci. dei. xxi. Nec magna̅ nec pua põt nobꝫ dimitti: si nõ dimiserimus debitoribꝫ nostris.

Secũdo querit̃. Utrũ

venialia possint deleri a grã: sine ꝯtritione siue exteriori pena. Rñdet̃ q̃ lʒ venialia valde ꝯgrue p pniam deleant̃: põt tñ p grãʒ adiutã a aliquo ope exteriori alit̃ deleri: sicut p sacrã eucharistie: extreme vnctiõis ⁊ baptismi: p aque aspersionem epalẽ bñdictionẽ ⁊ misericordie exhibitionẽ per orationis dominice deuotam exorationẽ ⁊ passiõis xp̃i feruẽtẽ meditationẽ. Et sic pʒ q̃ ad deletionẽ venalium nõ est necessaria cõtritio siue interior pena: sʒ põt deleri p illos actus exteriores etiã posito q̃ hõ nõ cogitet: nec recordet̃ de pctis venialibꝫ a se cõmissis.

Tertio queritur. vtruʒ

in purgatorio post hanc vitã fiat aliqua purgatio ab aliqua culpa an solũ a pena ¶ Notandũ q̃ in purgatorio nõ fit purgatio pcti mortalis quo ad culpã: q̃r de lege cõi q̃libet decedens in peccato mortali damnatur in inferno: tamen in purgatorio bene fit purgatio peccati mortalis quo ad penaʒ: ⁊ ideo q̃stio nõ est de culpa mortali: sʒ solũ veniali. ¶ Rñsio In purgatorio post hanc vitã pctã venialia delent̃ quo ad culpaʒ. Greg. in q̃rto dialogorũ dicit q̃ quedã leues culpe remittunt̃ in futuro: ⁊ ibi multa dicit q̃ ad ostendendũ hoc faciũt. Si dicas q̃ hoc itelligat q̃tũ ad reatũ pene: hec ñ soluit q̃r in futuro (vtpote in purgatorio) non solũ fit purgatio a reatu penarũ venalium verũetiã mortaliũ: cetera patent.

Quarto queritur. vtrũ

purgatio illa fiat p ignẽ materialẽ aut per spũalẽ. Rñdet̃ q̃ lʒ Augustinus visus fuerit dubitare: aliq̃ tñ doctores nobis auferũt dubitationẽ (q̃m hoc cognouerũt multiplici ratõe) vt Gregorius in quarto dialogorũ: ⁊ isidor⁹ de ordine creaturarũ: ⁊ cõiter tenẽt doctores nr̃i tpis ignẽ purgatoriũ eẽ materialẽ siue corporalem q̃ est calidissimus ⁊ obscurissimus Uñ idem ignis cõburit existentes in inferno: ⁊ purgatorio.

Quĩto querit̃. Utrum

vnus liberet̃ ante aliũ. ¶ Rñsio In illo igne citius purgat̃ vnus q̃ʒ alius (vt dicĩt Augustinus ⁊ omnes doctores in h̃ concordãt) q̃ eñ diutius in pctõ pmansit dignum est vt diutius sustineat penam.

Sexto querit̃. Utrum

aliq̃s sctõꝝ euolet in celũ ante iudiciuʒ. ¶ Notãdũ q̃ sctũs põt capi tripl'r. Uno mõ large ꝓ q̃libet exñte in grã dei: ⁊ isto mõ aliq̃ põt in hac vita esse scti. Uñ Sãcti estote: q̃r ego sctũs sum. Scdo mõ capit̃ sctũs ꝓpriissime ꝓ illo q̃ est in grã dei q̃ nõ hʒ aliq̃d purgabile ⁊ videt essentiã diuinaʒ: vt sunt btĩ exñtes in glĩa ⁊ istis duobꝫ modis nõ capit̃ in q̃one põti. Tertio mõ capit̃ sctũs ꝓprie ꝓ illo q̃ ẽ in gratia ⁊ nihil hʒ purgabile: tñ nõ videt essentiam diuinã: sicut sunt aĩe q̃ in purgatorio fecerũt pniaʒ suã. Uel sancti: q̃ decedentes de hoc seculo nihil habẽt purgabile: sicut fuit beatus franciscus ⁊c̃.

Septimo querit̃. vtrũ

liceat aliq̃d pctm̃ in cõfessiõe dimittere. ¶ Notãdũ q̃ q̃õ ñ itelligit̃ de venialibꝫ pctis: q̃r nõ ẽ necesse ꝯfiteri venialia pctã ⁊ p ꝯñs aliq̃ pctã venialia põt dimitti: sʒ itelligit̃ q̃stio de pctis mortalibꝫ. ¶ Rñsio anteq̃ʒ aliqua cõfessio sit bona ⁊ rite facta necesse est q̃ confitens dicat oĩa peccata sua mortalia: simul et semel in

vna z eadē ɔfessiōe:z vni z eidē sacerdoti ita ꝙ nlla pctā mortalia sciēter reseruet qđ si nō fecerit ɔfessio erit irrita. Vñ qt tuoꝛ modis cōfessio fit irrita duobꝰ modis ex pte absoluētis z bis ex pte cōfitentis. Ex pte absoluētis. Pꝛio si nō sciat: qꝛ nō pōt absoluere nisi hēat noticiaꝫ de pctō. Scdo si nō possit:qñ scꝫ nō hꝫ ptā: tem absoluēdi. Ex pte aūt ɔfitētis. Pꝛimo si ficte cōfiteaꝛ. Jlle aūt ficte cōfiteꝛ qui vnā ptem pctōꝛum ɔfiteꝛ vni:et aliā alteri:etiā qñ nō hꝫ displicētiaꝫ de pctis suis:nec itēdit emēdare se. Augustinus Impiū est a deo dimidiā sperare veniā. Notandū ꝙ si aliqs vere fuisset cōfessus pctā sua vni sacerdoti z p duos dies se/ quētes recoꝛdareꝛ de aliquo pctō nō cō/ fesso tūc bonum est ꝙ cōfiteaꝛ illud eidē sacerdoti:si aūt nō possit habere copiaꝫ illiꝰ sacerdotꝪ:z cōfiteaꝛ alteri:tūc alteri sacerdoti ñ teneꝛ reiterare alia pctā cō/ fessa tñ ɔgruū eēt z securiꝰ alia reiterare

Octauo querit. Utrū

liceat aliqđ in cōfessione addere. ¶ Rñ/ sio Nullꝰ dꝫ aliqđ addere ɔtra testimo/ nium ɔscie sue:qꝛ nec cā humilitatis aut alterius simulatiōis nō dꝫ dicere mēda/ cium qꝛ tūc perdereꝛ cōfessionis meritū. Tamen qñ lingua nō cōtradicit cōscien tie potest absqꝫ pctō aliqđ addere:etiaꝫ cū merito vt si quis cōmisisset puū pctm̄ z crederet se cōmittere magnū pctm:tūc dicēdo in cōfessione se grauiter peccasse: tūc licitum est illud addere(lꝫ falsum)et tñ non demeretur:sed mereꝛ.

Nono queritur. Utruꝫ

in cōfessione liceat aliena pctā referre. ¶ Respondeꝛ distinguēdo. Quia aut aliena pctā sunt ad accusationem pctō/ rum nostroꝝ imptinētia:ita ꝙ bñ possu/ mus accusare pctā nostra sine reuelatio ne alienoꝝ pctōꝝ tūc non est licitum alie na pctā referre:imo qui hoc maliciose fa ceret moꝛtaliter peccaret. Si aūt aliena pctā sint ptinētia ad accusationē pctōꝝ nostroꝝ:ita ꝙ nr̄a pctā nō possumus ac/ cusare absqꝫ reuelatione alienoꝝ pctōꝝ: tunc licitum est aliena pctā accusare,no stra:sic tñ in generali aut alio mō taliter ꝙ confessoꝛ non intelligat personam cū qua fuit commissum peccatum.

Decimo querit. Utruꝫ

in aliquo casu liceat cōfessionem reuela/ re:hoc est querere. Utrū sacerdos in ali quo casu possit absqꝫ pctō cōfessioneꝫ re/ uelare. ¶ Responsio Pꝛo nullo scanda/ lo est confessio reuelanda vt dicit Greg. z habeꝛ in littera. Unde sacerdos taliꝰ debꝫ noscere quasi nō audierit z nouerit. Ideo sigillū cōfessionis est diligētissime custodiendū ꝓpter scandalū ne peniten tes retrahanꝛ a confessione. Propter qđ factū fuit miraculum magnū ꝙ quidam publice cōfessus est in mari z naui ꝓpꝛ piculū qđ euenerat in mari:z postqꝫ ven tū ē ad poꝛtū:z saluꝰ fuerat z:oēs aliꝫ ne mo nouit quod dixerat ille. Rñdeꝛ igiꝛ ꝙ in nullo casu licet cōfessionē reuelare. Notandum ꝙ dr̄ia est inter sigillū cōfes sionis:z sigillū secreti. Aliqđ em daꝛ sub sigillo cōfessionis qñ scꝫ pctā cōfiteñꝛ in cōfessione sacrali. Et ista nullo mō dꝫ re uelari. Aliqđ aūt daꝛ sub sigillo secreti: qñ scꝫ aliquis dicit aliqđ alteri sub fide ꝙ nō reuelabit illud:tūc aliqua data sub isto sigillo pꝛeiudicabilia nō debēt reci/ pi:z pñt reuelari absqꝫ pctō vt si aliqs di ceret alteri ego occidam frēm meum: vel ego cōburam talem ciuitatē:tunc in tali casu posset illud reuelare. Et sic futura que sunt pꝛeiudicabilia data sub sigillo secreti pñt reuelari. Pꝛeterita vero nul/ lo modo debēt reuelari. ¶ Regl'a ad oē secretū celandū teneꝛ quilibꝫ bō de iure

Undecimo queritur.

Utrū ɔfitens possit sacerdotē licētiare. ¶ Rñsio qñ hō ɔfiteꝛ pctā sua sacerdo/ ti nō pōt in cōfessiōe sacerdoteꝫ licētiare

ve peccata sua reuelet: quia non habet hanc auctoritatem nec potestatem. Nec etiam extra confessionem potest dicere reueletis ea que dixi vobis in confessione: nec etiam confessor debet reuelare. Si autem confitens velit quod confessor reuelet peccata sua: potest ei extra confessionem dicere. Rogo reueletis talia et talia peccata que ego commisi: tunc sacerdos potest illa reuelare. Nec propterea confitens licentiat eum: quia secundum Scotum confitens non potest sacerdotem licentiare. Et eum sequuntur doctores moderni.

Duodecimo queritur.

Utrum sciens aliquid per confessionem et per aliam viam teneatur illud celare. ¶ Notandum quod aliquid potest sciri dupliciter extra confessionem. Uno modo per viam secretam et occultam: et est quando illud non potest probari per testimonium duorum vel trium. Alio modo per viam publicam et manifestam quando potest probari per testimonium duorum vel trium. ¶ Correlarium. Sciens aliquid per confessionem: et per aliam viam tenetur illud celare. ¶ Secundum correlarium. Illud quod scitur per confessionem et per viam publicam scitur duplici via: ita quod homo potest vnum modum obliuisci. scilicet per confessionem: et alium modum scire et reuelare scilicet per viam publicam. ¶ Responsio. Sciens per confessionem aliquid: et per viam scilicet publicam: non tenetur illud celare. Sed si velit reuelare non debet dicere. ego scio illud duplici via (quia tunc reuelaret confessionem) sed simpliciter debet dicere. Ego hoc scio. Tamen securius est quod nihil dicat: nisi sit coactus. Nam tunc cum magna maturitate reuelandum est alienum peccatum quando prodesse potest.

Circa distinctionem vicesimasecundam primo

queritur. Utrum peccata dimissa redeant quantum ad maculam siue culpam. hoc est querere. Utrum quando homo peccat redeant quantum ad maculam alia peccata de quibus fecerat penitentiam. ¶ Notandum quod ista tria scilicet macula reatus et offensa non differunt simpliciter: sed ratione. Nam transeunte actu peccati tam interiori quam exteriori: ibi remanet obligatio ad penam eternam et ista obligatio aliquando vocatur macula: aliquando reatus: et aliquando offensa. In quantum est disconueniens anime vocatur macula. In quantum ducit ad penam eternam: dicitur reatus. In quantum vero infligitur a deo vel displicet deo dicitur offensa. ¶ Respondetur ad questionem. Peccata dimissa nullo modo redeunt quo ad culpam: quia postquam deus per gratiam deleuit et dimisit peccatum nunquam illud redit in animam. Rationes patent in textu.

Secundo queritur, vtrum

peccata dimissa redeant quantum ad reatum. ¶ Notandum quod reatus proprie est obligatio ad penam eternam. Pena vero eterna est duplex. Quedam est pena damni: et est perpetua priuatio visionis dei. Et sic peccata dimissa redeunt quantum ad penam damni: quia eque bene priuatur aliquis visione dei in inferno pro vno peccato mortali: ac si commisisset mille peccata mortalia. Et sic intelligitur. hec auctoritas. Qui peccat in vno factus est omnium reus. supple quantum ad penam damni Alia est pena sensus qua damnati affliguntur in corpore vel in anima: et tunc distinguendum est. aut enim talis qui recidiuat in peccatum perfecit penitentiam in gratia de peccatis prius dimissis. et sic peccata dimissa non redeunt ad reatum aut talis non perfecit penitentiam suam in gratia: sed in peccato mortali: et tunc (secundum Bonauenturam.) Peccata dimissa redeunt: ita quod erit punitus in inferno de peccatis preteritis. Tamen hec non est opinio Scoti et doctorum modernorum dicentium quod non est necesse penitentiam adimplere in gratia. Et ideo dicunt omnes quod peccata dimissa nullo modo redeunt quantum ad reatum: siue quantum ad penam eternam: tamen in hoc concordant omnes quod propter ingratitudinem magis aggrauatur peccatum. Et tenetur ille confiteri de illa ingratitudine.

Tercio querit᷑. Utrum
sacramentū pnie fuerit institutum?
¶ Rñsio. De penitētia est loq̄ dupliciter.
aut ꝓut est recōciliatiua dõ. aut ꝓut est
recōciliatiua nō solū deo: ſ3 etiā ecclesie
Si loq̄mur ꝓut est solū reconciliatiua
deo: sic est de dictamine legis nature: q̄
dictat ↄteri de pctō ꝛ humiliari debere
tñ cum aliqua illustratione fidei: qꝛ ni-
si de⁹ illuminasset patres legis natura-
lis nō potuissent ex seipis inuenisse mo-
dum penitēdi. Et sic dicendū est ꝙ in le-
ge nature nō fuit instituta penitētia pro
prie loquēdo: sed solū insinuata: et tunc
dñs insinuauit qñ post peccatū Adā vo
cauit Genes. iij. Ubi es Adam: vbi di-
cit glosa ꝙ monebat eū redire ad cor iu-
xta illud Esaie. xlvi. Redite preuarica
tores ad cor. Si aūt loquamur de peni-
tentia ſm ꝙ est sacramentū ecclesie: ꝛ sic
habuit institutionē in lege scripta siue
mosayca tñ imꝑfecte ꝛ ſm quandā gene
ralitatē in determinatione oblationū: q̄
erāt loco ↄfessionis ꝛ satisfactionis. In
lege aūt noua vbi vnitas ecclesiastica est
ꝑfecta ꝛ recōciliatio plena: penitētia in-
stituta fuit ſm statū ꝑfectionis. ꝛ q̄ntū
ad formale qđ est absolutio sacerdota-
lis ꝛ ligatio: qđ dñs instituit ꝛ ꝓmulga
uit qñ (Johis. xx.) post resurrectionem
suā dedit discipulis suis potestatē cla-
uium. ꝛ q̄ntum ad materiale: qđ est q̄dā
lucida ꝛ apta ↄfessio. nō solū in gñali: ſ3
etiā in speciali: qđ dñs instituit ꝛ aplos
docuit: ꝛ ipi a dño edocti ꝛ accepta eius
ꝑtāte ꝓmulgauerūt. Nō eñ nobis tradi-
dissent nisi a dño vel a spūsctō accepis-
sent. Et sic pꝫ ꝙ sacrm̄ penitētie ꝑfecte
fuit institutū in lege noua a xp̄o.

Quarto querit᷑ quid sit
signū ꝛ signatū q̄ ad significationē pnie
¶ Rñsio. Duplr̄ possumus loq̄ de sacro
pnie. sic dictū ē. aut ſm ꝙ ē solū recōcili
atiuū dõ. aut ſm ꝙ nō solū recōciliat dõ
ſ3 etiā ecclie. Si ḡ loq̄mur đ sacro pnie
recōciliātē solū deo: tūc res sacri ē remis
sio pctōꝝ. signū ꝟo stat in istis trib⁹ sc3
in exteriori ↄtritione ꝛ ↄfessione ꝛ satisfa-
ctiōe. Quātum ꝟo ad ecclesiam addit᷑
absolutio a pctis a sacerdote data.

Quinto queritur. vtrū
pnia habeat ꝛ teneat fundamēti rōnem.
¶ Rñdet᷑ ꝙ fundamentū dr̄ dupliciter.
Uno mō locus in q̄ edificiū stabilit᷑: et
hoc mō xp̄s dr̄ fundamentū. Et hoc bñ
notat᷑ in glosa ꝑme Chorinth. iij. vbi dr̄
ꝙ sicut totū edificiū materiale tēdit de
orsum: sic edificiū spūale tendit sursum
qꝛ xp̄s dñs q̄ est fundamētū spūalis edi-
ficij est sursum. Alio mō dr̄ fundamētū
illud ſm qđ res fundat᷑ ꝛ stabiliti suo su
stentaculo. Et hoc pōt eē tripl̄r. aut eñ
est illud ꝑ qđ ꝓhibēs remouet᷑. aut illud
ꝑ qđ ibi locat᷑. aut ꝑ qđ ↄfirmat᷑ ꝛ stabi-
litur. Si est illud ꝑ qđ remouet᷑ ꝓhibēs
sic est pnia q̄ remouet immundiciā pec-
cati: suꝑ quā erat ↄstructa machina dia
boli. Si aūt sit vt collocās: sic duo sunt
in nobis ꝑ que nati sum⁹ collocari ꝛ ten
dere ad locum nr̄m sc3 intellectus ꝛ affe
ctus. Intellectus locat᷑ in xp̄o ꝑ fidem ꝛ
affectus locat᷑ ꝛ cōglutinat᷑ ꝑ charitatē.
Si aūt sit vt defendēs ꝛ roborās. hoc ē
dupliciter. aut est defendēs ↄtra ventū
ꝓsperitatis: ꝛ sic est humilitas. aut ↄtra
ventū aduersitatis: ꝛ sic est patientia si
ue fortitudo. Et sic ꝑ hoc fundat᷑ aīa su
ꝑa petrā: ꝛ sic pꝫ ꝙ rō fundamēti de oī
bus dr̄ ſm quandā analogiā q̄ ortū hꝫ ꝛ
radicē in xp̄o. Dicendū igit᷑ est ꝙ pnia ē
fundamentū accedēti ad xp̄m de regio-
ne dissimilitudinis siue peccati.

Sexto querit᷑. Utrum
pnia sit tabula. ¶ Rñsio. Penitentia si-
ue dicat᷑ fundamētum siue tabula: sub
tropo dictū est: tñ ſm aliā ꝛ aliā accepti
onem ſm ꝙ fit duplex trāslatio. Penitē-
tia eñ est virtus: ꝛ sic cōpetit ei rō fun-
damēti: qꝛ fundamentū oīm virtutū est
qꝛ oportet prius liberari a malo q̄ᵱ face
re bonū. Penitētia etiam est sacrm̄: ꝛ sic
cōpetit ei ratio tabule. Nā cum aliquis

patitur naufragiū in mari: necesse est q̄ saluet per aliquod adiutoriū. Tabula autē est adiutoriū aliqđ collatū p̄ quod posset aliq̄s qui est in periculo naufragij subleuari a periculo peccati. Et hoc modo penitētia dr̄ tabula. Nā sicut duplex dr̄ periculū z naufragiū pctī. s. originale z actuale: ita est duplex sacr̄m. et tabula saluans. Nā contra originale est p̄ma tabula scȝ sacr̄m baptismi. Cōtra actuale est scđa tabula scȝ sacr̄m pnie.

Circa distinctionem vicesimātercia3 querit primo. Utrum sacr̄m extreme vnctionis principaliter sit ordinatū ad morbū corpalem an ad spūalem. ¶ Notandū q̄ sacr̄m extreme vnctionis est ipsa vnctio. Et diffinit sic f̄m Scotū. Sacramentū extreme vnctionis est vnctio infirmi hois penitētis facta in determinatis ptibus corpis cum oleo ab epo ꝯsecrato: ministrata a sacerdote: certa verba cū debita intentione simul proferēte: ex institutione diuina efficaciter significans vel repn̄tans finalē curatiōnē peccatorū venialiu3. In hac diffinitione tangunt nouem particule. Prima particula tangitur ibi: vnctio. et est materia ꝓpinqua. oleū ꝓo est materia remota. Scđa particula hois infirmi z ponit ad differētiā hois sani cui non debet dari hoc sacr̄m. Nec etiā cuilibet homini patiēti se in periculo mortis exponere: vt in mari vel in prelio eunti: nec etiam cuilibet infirmo sed grauiter infirmāti. de q̄ probabiliter creditur q̄ decedet de hoc mūdo. Tercia particula est penitentis. Uñ nec parui pueri q̄ non habent vsum rōnis: nec furiosi: nec etiam q̄ perdiderūt vsum rōnis debent habere istud sacramentū: nisi prius ante furiam quesiuissent. ¶ Correlarium. Beata virgo non habuit istud sacramētum: quia nunq̄ penituit: eo q̄ nullum habuit peccatum. Quarta particula in determinatis partib⁹ corporis scȝ in organis potentiarū: scȝ in oculis: vbi ē potentia visiua. i auribus: vbi est potētia auditiua. in narib⁹: vbi est potētia odoratiua. in ore: vbi viget potentia gustatiua. in manib⁹: vbi viget potētia tactiua. in pedibus: vbi est potentia motiua in lumbis: vbi est in viris potentia generatiua: z in vmbilico in mulierib⁹. Et sic in toto sūt vndecim vnctiones. Quinta particula cū oleo: ibi tangit materia remota. Unde triplex est oleum. s. cathecuminoꝝ: quo vnguntur cathecumini et parui pueri ante baptismum. Aliud est oleū balsamicū: vbi est balsamū z vocatur crisma. de quo vngunt confirmādi z baptisati. Terciū est oleum infirmoru3 in quo non est balsamū. Sexta particula ab epo consecrato: quia solus episcopus potest istud oleū consecrare. Septima pticula ministrata a sacerdote: ibi tangit idoneitas mistri: q2 si laicus attētaret istđ sacramētū dare: nihil faceret. Octaua pticula. certa ꝟba cū debita intētione sit ꝓferente. de qb⁹ postea dicet. Nona. ex institutione diuia: ibi tāgit cā finalis. ¶ Rñsio ad qōnē. Istud sacr̄m pncipalr̄ ordinat ad morbū spūalē. s. ad delēda pctā venialia. Cet̄a patēt i textu

Scđo q̄rit. Utru3 hoc sacr̄m instituerit xp̄s vl aliq̄s ei⁹ discipls ¶ Rñdet q̄ licet aliq̄ voluerūt dicere q̄ xp̄s istituit h̄ sacr3. tñ Bonauē. z Sco. z oēs q̄si doctores moderni cōcordāt in h̄ q̄ xp̄s nō instituit: s3 p⁹ ascēsionē eius spūsan. p aplos h̄ sacr̄m instituit: sicut sup̄ dictū ē de sacro ꝯfirmatōis: nec etiā aplī instituerūt. sed solū ꝓmulgauerūt. Uñ dicit Scotus q̄ omia sacra noue legis data sunt a xp̄o vel a deo.

Tercio querit de hui⁹ sacri materia. ¶ Rñsio. Materia hui⁹ sacri (sicut dicit mgr̄ in lr̄a: z cū eo concordant oēs) est oleum ab episcopo consecratum: nō mixtum crismate: nec alio liquore. Cetera patent.

Quarto queritur. vtrū forma verbi sit de essentia huius sacri. ¶ Notādū q in omi sacro noue legis cōcurrūt duo scʒ materia sicut i baptismo aqua est materia: et in extrema vnctione materia est oleū. Concurrit etiā forma: et sunt aliq̄ verba q̄ debēt pferri: et sunt tanq̄ principalius in sacramēto: materia vo tanq̄ minus principale.
¶ Rñsio. Forma verbi est de integritate sacri q̄ debet fieri p modum depcationis. Forma aūt (fm q tenet romana ecclesia) hec est. Per istam sanctā vnctionē et suā piissimā misericordiā indulgeat tibi dñs quicquid oculoꝝ vicio deliquisti. Et sic dicēdū est in alijs organis potentiarū scʒ in aurib⁹: narib⁹ et sic de alijs. Rōnes autē q̄re potius in isto sacramēto omnino est de eēntia q̄ in alijs patet in textu.

Quito querit quis debeat amministrare hoc sacrm. ¶ Rñdetur q huius sacri dispēsatio et amministratio: ex officio spectat ad sacerdotes. Et istud confirmat auctoritas et ratio. Vñ Jacobi vltimo dr. Inducāt pbyteros et orent sup eū. Ratio aūt est: qr cuʒ huius sacramenti materia sit oleū consecratū non debet amministrari nec cōtingi nisi ab eo q̄ habet man⁹ cōsecratas: et talis est sacerdos. Ideo nō se extēdit ad oēs: nec ad solos epos: qr cum hoc sit sacramētū piclitantiū qd datur solis grauiter infirmis: de quib⁹ credit de proximo eminere mors: et episcopi nō possint semp adire: ideo multos oporteret periclitare. Notandū q bene dr in respōsione questionis q soli sacerdotes debeant ex officio illud administrare: qr aliquādo aliq̄ alij amministrare pnt ex singulari priuilegio: vel ex merito. sicut legit de virgine gloriosa q multos inunxerit in morte: sicut legit q vnxit beatum martinū. Etiā pʒ de beata Genouefa: que inungebat infirmos et sanabant vel spūaliter: vel corpaliter: sed hoc erat ex merito et pter sanctitatē suam.

Sexto querit cui debeat sacramentū istud dari. ¶ Rñsio. Illud sacramentum debet dari solis infirmis. rōne vtentib⁹ et in periculo mortis existentib⁹. ¶ Correlariū. Nō debet dari paruis pueris: nec furiosis a natiuitate: eo q nunq̄ habuerunt vsum rōnis. Nec etiā debet dari perdēti vsuʒ rōnis nisi prius anteq̄ pderet vsum rōnis q̄sierit istud sacramētū. ¶ Correlariū scdm. Istud sacramentū nō debet dari sentētiatis ad mortē: siue sint iuste vel iniuste sententiati: q: corā ecclesia dicunt infames.

Septimo queritur in q̄ loco debeat fieri vnctio. ¶ Rñdet q ex quo istud principaliter ordinat ad veniālium destructionē (fm q ex textu beati Jacobi capit) et venialia ppetrant in aīa: et ab aīa fm vnionē ipsius ad carnē corruptam. Est aūt triplex aīe potētia fm quā tangit corp⁹ scʒ sensitiua: generatiua et pgressiua. et ideo istarum potētiarū organa debēt inungi. et qm̄ quinq̄ sunt organa deseruientia quinq̄ sensib⁹ scʒ oculi. nares. os. aures et manus. Vbi aūt deseruiunt potētie generatiue: et pedes potentie pgressiue: ideo iste septē partes inungunt. Et sic in toto sunt vndecim vnctiones: qr due in aurib⁹: due in oculis: due in manib⁹: due in pedib⁹ vna in ore: vna in naribus et vna in lumbis: si sint viri. Si autem sint mulieres possunt inungi in vmbilico vbi viget potentia generatiua: vel pter verecundiam pnt inungi in lumbis. Notandū q si infirmus nō haberet pedes aut man⁹: tñ inungi debet in ptib⁹ magis ppinq̄s vel appropinq̄ntib⁹ illas ptes. Etiā posito q fuisset surdus et cecus a natiuitate: tamē debet inungi in illis partibus quia si non vidit: tamen habuit voluntatem videndi et audiendi.

Octauo queritur quotiens debeat hoc sacrm dari. Dicendū q̄ tria sūt sacra p̄ que imp̄mit̄ character.s. baptismus:ↄfirmatio:⁊ ordo. ideo non p̄nt iterari. Oīa vero alia sacra possūt iterari:q̄ p̄ ipa nō imp̄mit̄ character. iō istud sacrm pōt iterari ⁊ etiā iterari totiens quotiens q̄s infirmat̄ tali infirmitate q̄ estimat̄ de morte. ¶ Notandū q̄ si sacerdos dans istud sacrm postq̄ iunxisset oculos ⁊ nares ⁊ postea moreret̄ vel nollet pficere:tūc alter sacerdos non dz incipe ad inungendū oclos sed deberet pficere qd alter sacerdos incepit. ¶ Notandū q̄ si aliquis hr̄et plirā infirmitatem totiēs debet ei dari h̄ sacrm :q̄tiens de morte ipius estimat̄:dūmodo sit aliqd sufficiens interuallū (qd cōiter nō limitat̄ a doctorib⁹ licet aliqui voluerint dicere q̄ requirit̄ spaciū triū mensiū pro interuallo). Nā sic in illa mēt infirmitate iterant̄ pctā venialia:ita etiā dz iterari remediū. Cetera patent in textu.

Circa distinctionē vigesimāquartā querit̄. p̄io de ordinis signaculo. Utrū clerici ordinādi debeant tonsurari. ¶ Notandū q̄ tonsura ē amotio capillorū a pte inferiori rotunde facta:ita q̄ videant̄ aures. Et sic ↄuersi ad religionē etiā laici debent isto modo tonsurari:nō tamē debēt coronari. Unā corona ē amotio capillorū orbicularis a pte supiori capitis orbicularis.i.rotunde. ¶ Notandū etiā q̄ ordinādus venit ab ordine. Ordo aūt put nunc suffic̄ est duplex seu capit̄ dupl'r. Uno mō p̄ congrua dispōne rerū pariū ⁊ impariū. Et sic diffinit̄ ab Aug. Ordo ē rerū pariū dispariūq̄ vnicuiq̄ sua loca tribuens congrua dispō. In q̄ diffinitōe ponūt̄ tres pticule. Pria pticula ē ↄgrua dispō:⁊ ponit̄ loco gn̄is. nā ois ordo ē dispō ⁊ non ecōtra:q̄ mlta sūt bn̄ disposita q̄ nō sūt ordinata Scda pticula. pariū dispariūq̄:h̄ ē similiū ⁊ dissimiliū eq̄liū ⁊ ineq̄liū Nā si oia cēnt eq̄lia:ibi nō eēt ordo. Tertia pticula vnicuiq̄ sua loca tribuēs: vn̄ iste ordo ē in paradiso:q̄ vnusq̄sq̄ locat̄ fm merita sua ⁊ etiā fz officia. Iste ordo etiā ē i rerū natura sic in celo ⁊ in t'ra. Dz etiā eē in pollitijs hūanis. Etiā i ecclia militāte ē iste ordo in q̄ ecclia ē summus hierarcha q̄ ē xp̄s: vicari⁹ eius est papa. ⁊ sic descēdēdo vsq̄ ad minores sacerdotes. Scdo mō capit̄ ordo p̄ aliq̄ gradū eminēti:⁊ isto mō plat⁹ dr̄ hr̄e ordinem etiā ep̄s:rex:impator:⁊ ceteri habentes gradū eminentie dicūt̄ hr̄e ordinem Et isto mō capit̄ in p̄nti q̄one ⁊ nō p̄mo mō. Unā pōt sic diffiniri ordo put ē in eccl'a. Ordo ē grad⁹ p̄eminēs in ecclia dispōnēs de ↄgruo ad aliquē actū ptinentem ad ↄsecratiōēs vel dispensatiōz eukaristie:ibi sunt due pticule. Prima pticula Grad⁹ p̄eminēs in ecclia:ibi tāgit̄ oria ab ordine p̄mo mō capto. Scda pticla: disponens de ↄgruo ⁊c̄. Unā ↄsecratio corpis xp̄i ē sūm⁹ ⁊ excellētissim⁹ grad⁹: ⁊ oēs alij ordies sīt iferiores ipō Notādū q̄ in isto ordine scdo mō capto sūt septē gdus. Prim⁹ gd⁹ (q̄ ptinet immediate ad ↄsecratiōz) ē sacerdotiū. Scds gd⁹ ē imediate dispensans istud sacrm eukaristie:⁊ ē officiū diaconat⁹:q̄ antiquit⁹ diacones ministrabāt ⁊ dispensabāt sanguinē xp̄i:sed mō nō dispensant: q̄ sunt sacerdotes sufficiētes:⁊ etiā mō non dat̄ sanguis cōicantib⁹. Terti⁹ grad⁹ ē imediate dispōnēs ad dispensatiōnē ⁊ cōsecratiōnē:⁊ ē officiū subdiaconatus: qui habet offerre panē ⁊ vinū sacerdoti. Et isti tres ordines dicunt̄ sacri:nec possūt vxorari habētes eos:sed tenentur viuere caste. Sunt alij tres gradus dispōnētes ad deuotiōnē. Si ad deuotiōnē interiorem:sic ē officiū accolitat⁹.q̄ officiū accoliti ē accendere candelas ⁊ luminaria que accendunt hoīes ad deuotion:m. Quintus gradus disponit ad h̄ q̄ po/

pulũ faciat intentũ: ⁊ ſic ē officiũ lecto/
ris. Sextus gradus ē in hoc diſponens
ꝙ expellit indignos ſpũs: ⁊ iſto mō ē offi
ciũ exorciſte. Septim⁹ grad⁹ ē diſponēs
in h ꝙ expellit indignos hoīes ſcʒ excōi
catos. ⁊ ſic eſt officium hoſtiarij. ¶ No/
tandum etiā ꝙ ſacramentũ ordinis non
eſt ipſe ordo ſed ꝓprie vocatur ordinatio
Eſt igiṫ ordinatio (ſm Scotum) inſti/
tutio alicui⁹ in gradu eccl'ie ꝑeminente
cui ꝯuenit aliqđ miniſteriũ circa eukari
ſtiam exhibēdũ facta a miniſtro idoneo
ſcʒ epiſcopo certa verba ꝓferente: ⁊ cuʒ
intentione debita aliquo ſigno viſibili
repſentans ex inſtitutiōe diuina ſignās
miniſteriũ gradus illius grām ꝑeminē/
tem qua ordinatus digne aliquod mini
ſteriũ exequatur. ¶ Ad queſtionē reſpō
detur ꝙ clerici ⁊ ordinādi debent tonſu
rari ⁊ coronari: ⁊ hoc propter duo. Pri/
mo propter diſtinctionē: q᷑ ꝑ coronā di/
ſtinguuntur a laicis. Scđo propter erudi
tionē: q᷑ in hoc ꝙ in tonſura eſt ſupflui/
tatis capillorum amotio: inſtruuntur cleri
ci ꝙ vitanda ē ſuperfluitas terrenitatꝫ
ſm illud Apoſtoli ꝑme ad Timotheū
vltimo. Habētes alimēta ⁊ quib⁹ tega/
mur his cōtenti ſimus. In hoc etiam ꝙ
corona ē in ſũmitate capitis inſtruuntur
clerici ꝙ ſumma bona ⁊ celeſtia debent
deſiderare: ſm illud Apl'i ad Philip. iij.
Noſtra ꝯuerſatio in celo eſt.

Secūdo queritur vtrū

corona ſit ſacramentum. ¶ Reſponſio.
Sicut de tranſeūtibus de vno ſtatu ad
alium premittitur aliqđ preparatoriuʒ
quod nō ponit in ſtatu ſed diſponit: ſic ī
propoſito intelligenduʒ eſt. Nam ſicut
nouitius in religione nec diciṫ ſecularis
nec religioſus: ſed mediat inter illa duo
⁊ nouiciatus ē quedam diſpoſitio ad re/
ligionem. Sic recipiens coronā non ſu/
ſcipit ſacramentum ordinis ſed eſt que/
dam diſpoſitio ad ſacramentũ ordinis.
Unde recipientes coronam improprie
⁊ confuſe vocantur clerici: quia proprie
loquendo nullus dicitur clericus niſi re
cipiat aliquod ſacramentũ ordinis. Et
ſic patet ꝙ corona nō eſt ſacramentum:
ſed quedam diſpoſitio.

Tertio queritur. Utrū

in ſuſceptione corone fiat abrenūciatio
temporalium. ¶ Reſponſio. Suſcipiē/
tes coronam nō cōpelluntur neqꝫ de iu/
re diuino nec humano abrenunciare tē/
poralibus q̃tum ad poſſeſſionem: tamē
de bono ⁊ equo minus debent inſudare
ſollicitudini temporalium q̃ʒ laici ⁊ ma
xime illi qui ſunt in aliquo ordine ſacro
Una ratio: quia nō expectant poſteros
Alia ratio eſt: quia magis debent eſſe
intenti ad ſpiritualia ⁊ ſollicitudo tem
poralis impedit ſpiritualem.

Quarto queriṫ vtrum

prelati eccleſie teneanṫ clericis q̃tuʒ ad
temporale ſtipendiũ. hoc ē. vtrum tene/
antur nutrire quo ad victum ⁊ veſtituʒ
quos ordinant. ¶ Reſpondetur ꝙ cleri
cus ordinatus aut eſt ad ſacros ordines
promotus aut non. Si ſit ad ſacros or/
dines promotus ⁊ non habeat vnde vi/
uat (cum ei eccleſia teneatur tanq̃ mi/
niſtro ad ſeruitium eccleſie deputato: et
ipſe indigeat). Dicendum ꝙ epiſcopus
qui eum promouit ſibi de neceſſarijs ꝓ/
uidere tenetur. Si autem nō ſit promo/
tus ad ſacros ordines ſed ſolum ad mi/
nores tunc nō tenetur epiſcopus eū nu/
trire. Etiam ſi habeat ſacros ordines ⁊
habeat patrimonium de quo bene poſ/
ſit viuere: adhuc nō teneṫ eccl'ia vel epi/
ſcopus ei prouidere de ſtipēdijs. Nihilo
minus debet ille promotus ad ſacros or
dines eccleſie ſeruire ratione ordinis.
Et hoc confirmatur per illud quod di/
citur in decretali Alexandri libro ter/
tio de p rebendis. Epiſcopus ſi aliquē
ſine certo titulo de quo neceſſaria vite
percipiat in diaconum vel preſbyterum

ordinat tamdiu ei necessaria vite submi nistret: donec ei in aliqua ecclesia conue nientia stipendia militie clericalis assi gnet nisi talis de sua vel paterna heredi tate subsidia vite possit habere.

Quinto qritur Utrum ordo sit in ecclesia. ¶ Notandum q or/ do ibi capitur pro congrua dispositione parium z imparium. ¶ Responsio. In ecclesia necessarius e ordo: z hoc dupli/ ci ratione: scilicet propter pulchritudi/ nem z rectitudinem. Primo propt pul/ chritudinem. Cum enim in ecclesia sit multitudo nisi esset ibi ordo: tunc esset confusio. Secundo propter rectitudi/ nem. Etenim multitudo cum e in statu in quo deuiare potest errat si non habet ducem nec rectorem. Sicut dicit tertij Regum vltimo. Uidi cunctum israhel dispersum in montibus: sicut oues non habentes pastorez. Quoniam ergo ec/ clesie multitudo est in statu in quo po/ test deuiare: indiget capite z regimine: z cum vnus non possit omnibus sufficere ad omnia. Ideo oportuit sm plus z mi nus ecclesiastica officia z potestates di/ stribuere vt ecclesia regatur et dirigat sine errore.

Sexto queritur. Utruz ordo sit sacramentum. ¶ Dicendum q ordo dicitur dupliciter. Uno modo di/ citur ordo ipa relatio ordinatorum: vt prelatio z subiectio. Et sic ordo non di/ citur sacramentum: quia tunc sequere/ tur q haberent omnes sacramentum or dinis: quia oms vel sunt prelati vel sub iecti. Alio modo dicitur ordo ordinata potestas sm quam ipm subiectum po/ test z debet ordinari: z hoc dupliciter. Uel ad opus scilicet ad potestatem co/ secrandi corp9 christi: et sic est ordo dia/ conatus: subdiaconatus: z ceteri ordies inferiores. Unde datur istud sacramen tum quando episcopus dat potestatem alicui cōficiendi corpus christi: z illa or dinatio vocatur sacramentum. Simili ter dicendū e de ordine diaconatus z de alijs inferioribus ordinib9.

Septimo querit. Utrū sacramentū ordinis sit noue legis ppri um. Hoc est querere. Utrum hoc sacra mentum fuerit in lege antiqua. ¶ Re/ sponsio. Sacramentum ordinis fuit in antiqua lege figuratiue sed nō vere. Et ideo respondetur q sacramentum ordi/ nis est noue legis proprium. Et sic dicē dum est de omnibus alijs sacramentis: excepto sacramento matrimonij: d quo postea dicetur.

Octauo querit Utruz ordo sit sacramētū vnū vel plura ¶ Re spondetur q est vnum vnitate integri/ tatis z nō plura sacramēta: habet tamē ptes multas que sacramenta nō plurifi cant: p eo q nō sunt omnino ptes subie/ ctiue. ¶ Notandum itaqz q prout nūc sufficit triplices sunt partes. Quedam sunt subiectiue: vt omnia inferiora dicū tur partes subiectiue respectu superio/ rum: sic homo est inferius respectu ani/ malis. Alie sunt partes integrales que constituunt aliquod totum sm q e quā tum. Et iste ptes non inueniuntur i an/ gelis nec in anima sed solum in corpora libus. Unde. Nulla pars integralis re cipit integritatem sicut paries: tectum: z fundamentū dicuntur partes domus Alie sunt partes potestatiue: z sūt que constituunt aliquod totuz potestatiuū Unde totum potestatiuuz est illud qd in se est simplex in essentia sua: sed conti net plures potestates vel virtutes: sicut anima intellectiua (que i se simplex est) continet multas potētias scz intellectū voluntatem memoriā. z ceteras poten/ tias. Et sic in pposito oēs ordines (q sunt in toto septē) dnr ptes potestatiue q3 9stituūt vnū totū potestatiuū z inte

grale: qd dicit vnū sacramentū.

Nono queritur vtrum

character imprimatur in quolibet istorum ordinum. ¶ Rnsio. Licet aliqui voluerūt dicere quod in solo sacerdotio imprimatur character tamen hec opinio nō tenetur a doctoribus. Vnde. Hec ē opinio Bonauenture quod character imprimitur in quolibet septē ordinū: et tā principalis ē: quia sacrm ordinis nō potest iterari. vnde qui recepit ordinē acco litatus nō potest amplius illū recipere: & sic dicendū ē de alijs.

Decimo queritur vtrum

in diuersis ordinibus diuersi characteres imprimantur. ¶ Rndetur quod i diuersis ordinibus imprimuntur diuersi characteres Et ratio ē: quia nō solū suscipientes istos ordines distinguuntur a laicis per ipsos: immo etiā inter se inuicem est distinctio. Nam alia ptās datur in ordine ostiarij: & alia ptās datur in ordine accolitatus: & sic de alijs. Ideo sicut diuerse ptātes dantur: ita diuersa signacula siue characteres debent imprimi.

Undecimo queritur.

Utrū characteres diuersorum ordinū sint essentialiter ordinati. ¶ Notandū quod ordo essentialis ē ille qui ē inter duo extrema sic se habentia quod implicat ɔdictionem posterius eē sine priori: sicut ē impossibile prius aliquid diligere quam cognoscere: quia diligere se habet vt posterius: cognoscere vero vt prius. Augustinus. Inuisa diligere possumus: incognita nequaquam. Nihil em volitū nisi precognitum. ¶ Queritur igitur hec questio. Utrū aliquis ordo posterior possit dari sine priori: vtpote ordo sacerdotij possit dari ante ordinem diaconatus. & sic de alijs. ¶ Responsio ad questionē. Dupliciter possumus loqui de ordine: aut de ordine necessitatis: vel de ordine ɔgruitatis. ¶ Prima ppositio. Characteres diuersorum ordinū nō sunt ordinati ordine necessitatis siue ordine essentiali: quia pōt aliquis recipe ordinē presbyteratus anteꝗ fiat accolitus vel diaconus: & sic de alijs: tamen peccaret mortaliter si sciens hoc attētaret. ¶ Scda propositio. Characteres diuersorum ordinum sunt ordinati ordine ɔgruitatis. Nā cōgruū ē & valde decēs quod ordinate dentur ordines. Ordo autē talis ē. Primo datur ordo ostiarij. Scdo lectoris. Tertio exorciste. Quarto accolitatus. Quinto sbdiaconatus. Sexto diaconatus Septimo presbyteratus ordo. Unde si eps sciens mutaret ordinē peccaret mortaliter: & si sciens vel ignorans daret ordinē presbyteratus alicui nō habenti alios pcedētes ordines: tunc teneretur postea in secreto solum dare istos ordines qui dimissi fuerant. Et sic dicendū ē de alijs ordinibus

Duodecimo queritur.

qn imprimatur character in diuersis ordinibus. ¶ Rnsio. Character imprimitur in quolibet istorum ordinū in porrectiōe vel datione rei materialis: vtpote libri vel vasis: vel clauis: vel calicis: sm quod competit ipi ordini: & in platiōe verborum. p que datur ptās ordinato: vtpote in ordine presbyteratus datur calix in ordinādo cū prolatiōe istorum verborum. Accipe ptātē ɔficiendi corpus xpi. Nec solū datur character in datione illius rei materialis. nec solū in platiōe verborum sed i ambobus & p illa duo imprimitur character. Omnia vero alia q̄ fiūt scz bndictio epi: impositio manuū: inunctio digitorum fiūt ppter solēnitatē vel aliqua mysteria q̄ plixe dicuntur in textu.

Tredecimo queritur.

de ordinibus quantum ad numerum et distinctionem: et queritur de diuisione ordinū inter sacros ordines & nō sacros ¶ Rndetur quod sacrm ordinis habet plures gradus. Prima quidem diuisio inter istos ordines est per gradus superiores et inferiores siue per gradus sacros et non sacros. Gradus enim sunt

ordines sacri sūt ordines pr̄bẏterat⁹ dia conat⁹ z subdiaconat⁹: quoꝝ officiū est portare vasa sacra: offerre sacrificiū z cō secrare distincte ſm ptātē eis datā et isti obligant̄ seruare castitatē. Ordines aūt nō sacri vt sunt accolit⁹ exorcista lector z ostiarius qui nō tenentur seruare casti tatem: quia possunt vxorari.

Decimoquarto q̄ritur

Utrū psalmistat⁹ sit ordo? Uñ psalmi stat⁹ ē officiū psalmiste. Psalmista ē can tor in ecclesia q̄ non solū h̄z cantare psal mos: sed bñdictiōnes. i. bñdicam⁹ dn̄o: et laudes. i. alleluia. z sacrificiū. i. offerto riū. z gn̄alit̄ oīa q̄ ptinēt ad officiū cano nicoꝝ. ¶ R̄nsio. Psalmistat⁹ ꝓprie nō ē ordo s̄z officiū ordini ānexū: z dr̄ ordini annexū qꝛ maxime ꝯuenit illi facere offi ciū psalmiste q̄ debet aut pōt ordinari. & nō ꝯuenit laycis qui non possunt ordi nari officium psalmiste facere.

Quintodecimo q̄ritur

Utrū ep̄atus sit ordo? R̄ndet̄ breuiter ꝙ ep̄at⁹ nō ē ordo: qꝛ sunt solū septē ordi nes) sed ē q̄dā dignitas z ꝓeminētia que addit̄ sup ordinē pr̄bẏterat⁹. Uñ nullus pōt fieri ep̄s nisi ꝓus fuerit sacerdos.

Sedecimo q̄ritur. vtrū

ordines sint septē aut plures vl̄ paucio res? ¶ R̄ndet̄ ꝙ tm̄ sūt septē ordies: tres sacri z q̄tuor n̄ sacri: sufficiētia patuit s̄

Circa distinctio nē. xxv. (in q̄ determinat̄ de ptāte ordinandi) q̄rit̄ ꝓmo Utrū solus ep̄s possit ordi nare ¶ Notādū ꝙ q̄tuor sūt modi epoꝝ q̄dā sunt patriarche: sunt q̄tuor. quidā vocant̄ metropolitani: quidā archiep̄i: z quidā ep̄i. Et oēs isti pñt dare ordines. ¶ Ad q̄onē r̄ndet̄ ꝙ ſm ius cōe (sicut sa cri canones bñ dicūt) non pōt aliqs ordi nes dispēsare: pſertim ordines sacros ni si solus ep̄s. Hui⁹ aūt statutū ortū h̄z ex

sacra scriptura: qꝛ cū dn̄s duo genera di scipuloꝝ habuit: quosdā in numero duo deno. quosdā in numero septuagesimo. Primos ap̄los noi auit: sup q̄s etiā fun dauit ecclesiā: ipsos tn̄ ꝓmo fundendo i se. Alios appellauit simplices discipl̄os Et ap̄lis ꝓmo collata fuit ptās iponen di man⁹ z cōsecrādi: nō aūt simplicib⁹ di scipulis. ¶ Notādū ꝙ ep̄s dr̄ ab epẏ qd̄ est sup̄ z copin qd̄ ē intendere q̄si sup in tendere: qꝛ hñt vigilare sup̄ gregē suum Uñ ep̄us grece idē est ꝙ speculator lati ne. Notandū vlteri⁹ ꝙ soli ep̄i pñt conse crare abbates moniales et ecclesias: nisi ex speciali pꝛiuilegio: sicut sūt alique mo niales priuilegiate.

Secūdo queritur. vtrū

ep̄s heretic⁹ possit dare ordines? Quid autē sit heretic⁹ dictū ē ꝓus dist. v. q. iiij. hui⁹ q̄rti. ¶ Responsio. Licet magri do ctores voluerūt dicere ꝙ nullus hereti cus possit dare aliqd̄ sacr̄m: tamē ꝑ illu strissimū doctorē Augustinū apte ē no bis hec q̄stio patefacta: ꝙ sacra ecclesia stica heretic⁹ pōt dare qui formā ecclesie seruat z intentionē h̄z faciēdi qd̄ facit ec clesia. Et sic patet r̄nsio ꝙ ep̄us hereti cus pōt ordines dare q̄tū ad veritatem z hoc ꝓpter perfectionē sacramētoꝝ que ꝓpter maliciā vel peccatū dantiū vel re cipientiū nō possunt violari nō tn̄ q̄tū ad vtilitatē semꝑ dantur: z hoc propter obicem qui ponit̄ a parte dantis vel su scipientis: tamen potest poni obex i sa cramento penitētie q̄tū ad susceptionē ſm veritatem: quia anteq̄ recipiatur sa cramentū penitētie: oportet ꝙ suscipiēs habeat cōtritionē cū ꝓposito emēdandi se: sicut dictū est in materia de penitētia

Querit̄ tercio. Utrum

symoniacus ep̄us aliquē valeat ordinez vendere. ¶ Symonia est studiosa volun tas emendi vel vendendi aliquod spiri tuale vel annexū spirituali: ibi studiosa voluntas capitur pro actu voluntatis.

Unde studiosa voluntas ẽ magnũ velle vehementer se applicans ad aliquid ꝑficiendũ. Scḋa particula emendi vel vendendi ⁊c̃. Unde symonia venit a symone mago. Nã fuerũt duo symones: vnus bon⁹ scȝ symon petrus: alter mal⁹ scȝ symon magus: q̄ vidẽs ꝙ sctũs petrus ponebat man⁹ sup homiẽs ⁊ tũc recipiebãt spm̃sctm̃ visibiliter: tunc ille symon magus voluit a btõ petro emere gratiã illã ⁊ tunc btũs petrus rñdit ꝙ grã dei non poterat vendi. ⁊ sic ab illo symone mago venit symonia. Tercia particula vel annexũ spũali: vt si aliqs vellet vendere calicem cõsecratũ: ⁊ vltra pciũ auri vel argenti vellet vendere ꝯsecrationẽ: dicẽdo iste calix est consecrat⁹: ideo plus debeo habere q̄̃ de alio nõ consecrato: tunc ibi esset symonia. ¶ Responsio. Spirituale capit tripl'r. Uno mõ pro illo qḋ ẽ pure spũale: ita ꝙ nõ adiũgit rei corporali: sicut sunt grã ⁊ virtutes ⁊ dona gratisdata. Et hec de iure nec vendi nec emi põt nec etiã de facto: quia si qs vellet emere gratiã alterius: pderet quicqd pcij poneret. Alio mõ spũale capit pro illo qḋ adiungit rei corporali q̄ tñ rõne illi⁹ spũalis cõsecrat ⁊ accipit rõnem spũalis. Et hoc spũale de iure nõ põt vendi: pro eo ꝙ non põt poni sub pcio. De facto tñ rõne rei corporalis vendi põt: tñ cũ pctõ mortali ⁊ est symonia: vt sunt sacra ecclesiastica. Et sic patet rñsio ad qõnẽ ꝙ epũs põt vendere ordinẽ de facto ⁊ vere ordinabit recipiens ordinem. tñ ambo cõmittunt symoniã ⁊ peccant mortalr. Tercio modo capit spũale pro illo qḋ adiungit rei corporali q̄ tñ habet rõnẽ tpalis: vt calix cõsecratus: ⁊ ius patronat⁹: q2 ibi consecratio iuncta est argento ⁊ ius patronatus fundo. Et illud dr̃ spirituale quia annexum spũali. Et tunc spũale de facto põt vendi: tñ de iure nõ põt vendi: quia tunc esset symonia. Calix tamẽ cõsecratus põt bene vendi: dũ tamẽ nõ vendatur illa consecratio sed valor argenti tamen illa cõsecratio transit cũ venditione argenti vel auri: nec oportet post venditionem iterũ consecrare.

Quarto querit. Utrum dans ordines symoniace ex hoc ipso fiat hereticus. ¶ Responsio. Sacri ordines nec aliquod sacramentorũ pro pecunia dari põt sine graui et enormi peccato ꝓ eo ꝙ spirituale (qḋ ex sola libertate pro sui dignitate dandũ est) mercatur et fit vile. Rursus quia illud quod erat impciabile sub precio ponitur qḋ nullo modo potest fieri: quin fiat cõtumelia spirituisancto: ideo non solum est malũ in se: sed etiã ƒm se. Si autẽ queraf an sit peccatum in fide vel in morib⁹? Dicendum ꝙ ille qui emit spiritualia: aut credit ea pro precio estimari posse ⁊ valore terrene rei equari: et pro pecunia possideri. Et hec est heresis manifesta: ⁊ sic estimauit symon magus talis eñ erat infidel: quia credidit gratiam non esse gratiam Aut ille qui vendit vel emit huiusmodi spiritualia: non hoc credit ꝙ gratia dei possit vendi vel emi: sed tamen ꝓpter ardentem auariciã quã habet hoc facit: et tunc est peccatũ in moribus ⁊ nõ heresis Et ppterea qui hoc vltimo modo vendit vel emit spiritualia nõ fit hereticus. Sed si pmo modo emat vel vendat. scȝ credendo ⁊ sustinẽdo ꝙ emere ⁊ vendere spiritualia potest licite fieri: tunc episcopus dando ordines symoniace: ex hoc fit hereticus.

Quinto q̄rit de possibilitate suscipiendi ordines Utrum ad hoc ꝙ ab aliquo possit ordo recipi requiratur sexus virilis. hoc est querere vtrũ femine possint ordines recipere. ¶ Responsio. Mulieres ad sacros ordines: nec etiã ad minores ordines admitti nec possunt nec debẽt. Et si obijciatur in religione monialiũ quedã vocantur pꝛsbytere: ⁊ quedã dyacone. Dicendum ꝙ aliqua mulier vocatur vsurpatiue pꝛsbyte/

ra propter discretionē vel bonos mores: vel propter prelationes. Etiam aliqua vocatur diacona: quia facit officiū dyaconi: legendo in matutinis omeliā euangelij nec propterea recipiunt ordines.

Sexto queritur. vtrum

ad susceptionem ordinis necessarius sit vsus rationis. ¶ Respondetur q ad aliquem requirit vsus rationis de necessitate sacramenti ad aliquē ordinē de necessitate pcepti: et aliquos de honestate z congruitate. Ad episcopatū nāq (qm ibi contrahit matrimoniū spirituale) necessario requirit consensus sine quo non fit matrimoniū nec spirituale nec corporale vt infra videbit: ac p hoc necessario requirit vsus rōnis z discretionis de necessitate sacramenti. Ad ordines vero sacros requiritur vsus de necessitate precepti: pro eo q non debēt ad illos admitti nisi qui possunt ad cōtinentiā obligari. Et ideo qui ordināt scienter eos qui nō possunt obligari (quia ratione carent) faciunt contra statutū z preceptū ecclesie. Et ideo si tales ordinant caracterē recipiunt de facto nec debent iterū ordinari. Ad minores autem ordines requiritur de honestate rationis vsus. quia ibi cōmittuntur officia que spectant nō solū ad habentes vsum rationis sed etiā ad habentes scientiam litterature. Sed tamen quia illi ordines sūt ad assuefactionem ex aliqua vtilitate vel necessitate videtur expediens: possunt ad minores promoueri ordines: etiam ante annos discretionis. Sed q ita passim promouentur z beneficijs ecclesiastic; ditentur: vix potest esse sine contemptu canonum z scandalo hominum: et periculo animarum. Concedende sunt igitur rationes ostendentes q non est necessarius vsus rōnis ad esse sacramenti: vel suscipere: sed solū q de congruitate z honestate.

Queritur septimo. vtrū

ad consumptionez ordinis necessaria sit indiuisio carnis? ¶ Notandū q diuisio carnis z indiuisio carnis opponuntur: z quoniā (iuxta philosophū) opposita iuxta se posita magis elucescunt. Ideo videndū est quid sit diuisio carnis. Diuisio carnis est illa qua aliquis est fortitus secunda cōiugia: z hoc duobus modis. Primo modo quādo aliquis habet plures vxores successiue. Secūdo modo quādo aliquis habet vnicā vxorem que habuit alium virū: z istis duob modis fit homo bigamus. Indiuisio vero carnis est quādo aliquis habuit vnicā vxorem que nunq habuit alium virum.

¶ Responsio ad questionē. Bigam⁹ nō potest promoueri ad sacros ordines scz ad dyaconatū: subdyaconatū z sacerdotium: z potissime ad episcopatū. Et ido in his ordinib nō debet fieri dispēsatio nō qz sacrm essentialr deficiat: imo bigamus recipit caracterē: licz indebito mō Tamē in ordinib minorib ex causa necessitatis potest fieri dispensatio.

Octauo querit. vtrum

ad susceptionē ordinis sit necessaria conditio libertatis. Notandū q libertas z seruit⁹ opponunt de q̄ libertate dicet in materia de mrīmonio. Tū put nūc suffi cit. seruit⁹ pōt sic diffiniri. Seruit⁹ est obligatio vl subiectio q̄ aliqs sic subijcit suo dn̄o ad oēs act⁹ humiles et viles: talr q etiā dn̄s pt eū vēdere sicut vnā bestiā z econtra ille dr liber q nō sic subijcitur.

¶ Responsio. Istud sacramentū non solum respicit honestatē interiorē sed etiā exteriorem. Unde requiritur honestas a parte originis: nomis: corporis: actionis: conditionis z cōuersationis. Propt defectū a parte originis ineptus est fili⁹ sacerdotis: spurius. z etiā qlibet illegittimus. A parte nominis siue fame: inepti sunt infames z publice penitētes. ppter defectū a parte corporis: inepti sunt corpore viciati: sicut leprosi et epilentici et demoniaci. ppter defectū a parte actionis: vt quādo incidit in peccatū enorme

siue factū vt homicidium: z hoc propter magnū horrorē z sanguis effusionē: siue iuste siue iniuste fiat. ppter defectū cōditionis vt seruus: et p hoc patet rn̄sio ad questionē ppter defectū couersationis.

Circa distinctionem .xxvi. (in q̄ de matrimonij sacro incipit determinatio duos hn̄s articulos) q̄ritur primo de institutione m̄rimonij qn̄ fuit institutū. ¶ Notādū q̄ aliud ē matrimoniū: aliud ē ɔtc⁹ m̄rimonij: z aliud est sacrm̄ m̄rimonij. Diffinit itaq̄ matrimoniū a Scoto sic. Matrimoniū ē vinculū indissolubile int̄ marē z mulierē ex mutua trāslatōne ptātis corpoꝝ suoꝝ in seinuicē facta ad pcreandā plem debite educandā. In ista diffinitōe sunt q̄tuor pticule. Prima pticula ē vinculū idissolubile .i. obligatio idissolubil' q̄ ppetuo tenet. Vn̄ si aliq̄s eoꝝ esset leprosus: tn̄ adhuc tenet vnus alteri reddere debitū. Scd̄a pticula int̄ marē z feminā. Unde int̄ duos mares nō p̄t esse m̄rimoniū nec etiā int̄ duas mulieres. Tercia pticula ex mutua trāslatione ptātis corpoꝝ suorū in seinuicē. Vn̄ qn̄ aliq̄s eoꝝ cōmittit adulteriū: cōmittit furtū: q2 furat dādo corp⁹ suū alteri qd̄ n̄ sibi ptinet s3 suo marito: z etiā (q2 frāgūt qd̄ pmiserūt i sacro) cōmittūt sacrilegium. Quarta pticula facta ad procurādā plem: q2 m̄rimoniū fuit institutū vt fiat ples ad laudādū et seruiēdū deo. Contract⁹ vo m̄rimonij ē maris z femine mutua translatio ptātis corpoꝝ suoꝝ p suo ppetuo ad pcreandā plem debite educandā. Sacrm̄ aūt matrimonij ē expssio certoꝝ v̄boꝝ vel signorum maris z femine ad seinuicē significātiū traditionē mutue ptātis corpoꝝ ad plē pcreandā debite educādā ex institutione diuina efficacit' significās gratiā ɔferendā mutuo ɔhentib⁹ ad cōiunctionē mutuā diuinā z gratiosā. Pria pticula ē expssio certoꝝ v̄boꝝ (q2 oīa sacra noue legis sūt in v̄bis) de q̄b⁹ v̄bis postea dicet. Cetere pticule patēt ex supdictis ¶ Ad q̄ōnem rn̄det ponēdo tres suppositōes. ¶ Prima suppositio. Matrimoniū fuit institutū in officiū sc3 ad plē pcreādā: et h̄ pmo mō ante lapsū pcti. sc3 anteq̄ adā peccasset. Alio modo matrimoniū fuit institutū post lapsum peccati. z tunc fuit institutum nō solum in officiū: sed etiā in remedium. Unde apostolus. Unusq̄sq3 accipiat suā ppt' fornicationē vitādā. Scd̄a suppositio. Usus m̄rimonij fuit institut⁹ ppt' duplex remediū sc3 ppt' ignorantiā qū erudit inq̄ntū signū z i remediū ɔ cōcupiscētiā qū refrenat illā ¶ Tercia suppositio. Officiū m̄rimonij ante lapsum fuit institutū q̄ntū ad duas opationes potenciarū sc3 cognitiue et gn̄atiue de q̄b⁹ p3 in textu. ¶ Notandū q̄ m̄rimoniū differt ab alijs sacris: q2 oīa alia sex sacra instituta sunt solū ppter remediū: matrimoniū vero nō solū in remediū sed etiā in officiū est institutū.

Secundo q̄ritur a quo fuerit sacrm̄ matrimonij institutū. ¶ Respondet q̄ fuit institutū a deo. Vn̄ Mathei. xix. Quos de⁹ ɔiūxit hō nō separet. Itē Genes' pmo. de⁹ dixit eis. Crescite z multiplicamini: sed illud cremētū erat p vsum act⁹ m̄rimonial'. Fuit etiā institutū qn̄ deus locut⁹ est p os ade q̄ dixit. Hoc nunc os ex ossibus meis: z caro de carne mea est zc̄.

Tercio queritur qualit' fuerit institutū m̄rimoniū vtrū sc3 institutio m̄rimonij fuerit sub p̄cepto. ¶ Responsio. Prima institutio m̄rimonij fuit facta sub p̄cepto (sicut dicit mgr̄) z p̄ceptū istud fuit affirmatiuū: sicut p3 p illud Geñ. pmo. qn̄ de⁹ p̄cepit ade z eue q̄ crescerēt z m̄ltiplicarent' et adhuc illō de⁹ reiterauit post ɔsūmatōz diluuij S3 attēdēdū q̄ istud p̄ceptū nō sp durauit sed solū pro illo statu in quo pauci erāt: z ideo necessarium erat generare z multi/

plicare prolem. Sz in lege gratie fuit facta indulgentia: sicut patet quādo xp̄s cōsuluit virginitatē. Et si obijciatur ꝙ beata virgo vouit virginitatē et tamen erat in lege antiqua. Dicēdū ꝙ hoc fuit ex inspiratōe speciali spiritussancti. Et similiter dicendū est de Iheremia et de multis alijs qui in veteri testamento custodierūt castitatē. Tamen in pncipio institutionis fuit magis secretū pceptuz propter paucitatē hominū.

Pro secundo huius distinctionis articulo querit̄ primo de integritate matrimonij. Quid sit in sacramento signū z quid signatū. ¶ Respondetur ꝙ sicut i alijs sacramētis aliquid est qđ est res tm̄ aliquid qđ est signū tm̄ z aliquid qđ est signuz z res (que omnia prius determinata sunt) ita etiā in sacramento matrimonij omnia ista sunt ponēda. Nam in isto sacramēto signū est verbum vel nutus: verba itaqꝫ sunt ista. do si des. do vt des; qñ autē sunt muti: tunc pōt fieri per nutū z signū vel osculando vel amplexendo: z ista sunt principale signum: signū autē minus principale ē copula carnalis. Signatū autē in hoc sacramento est cōiunctio xp̄i cum ecclesia que cōiunctio significatur p signū: z per illam coniunctionē carnalem.

Secundo querit̄. qđ sit in hoc sacramēto causans z quid causatum. Utrū scꝫ hoc sacramentū aliquid efficiat. ¶ Responsio ad questionē. Su sapientib₉ hoc sacramentū datur remedium (q̄tum est de ratione sacramenti) qđ excusat coitū: quia facit illū venialez siue nō esse peccatū: qui (nisi esset matrimoniū) semper esſz mortale: z hoc pōt eē sine gratie dono: z habuit hoc istđ sacramentū post lapsum. Sed nunc tempore legis noue nō tm̄ pstat hoc remediū: sed etiā aliquod gratie donū in suscipientibus digne; vtpote in his qui vniūtur ex charitatis consensu ad procreandā prolem ad diuinum cultum.

Querit̄ tercio. Utrum carnalis cōmixtio sit de integritate matrimonij q̄tum ad significationē z efficaciā. Dicendū ꝙ integritas dupliciter accipitur. videlicet q̄tum ad esse necessitatis: vel q̄tum ad esse completionis siue plenitudinis. Si loquamur q̄tum ad esse necessitatis siue sufficientie; veruz est ꝙ sacramentuz matrimonij habet esse sine cōmixtione carnali. Et sic inter virginē mariā z ioseph fuit verū matrimoniū: z tamē inter eos non fuit copula carnalis Si autē loquamur q̄tū ad esse cōpletionis z plenitudinis: sic copula carnalis ē de integritate sacramenti: ita ꝙ alio mō matrimoniū nō esset ꝯsummatū. Unde dicunt iuriste ꝙ qñ in foro ecclesie vir et mulier pmittunt sibi inuicē fidem: tunc illud vocat̄ matrimoniū ratū p copulaꝫ vero carnalē tunc fit cōsummatū.

Circa distinctionem vigesimāseptimā pmo querit̄. Utrū matrimoniū sit cōiunctio maris z femie ¶ Respōdet̄ ꝙ matrimoniū (sicut dicit mgr̄ in lr̄a) est viri z mulieris ꝯiunctio: indiuiduam vite consuetudinē retinēs. ¶ Notandū ꝙ ibi ꝯiūctio nō capit̄ p cōmixtione carnali: sed pro ꝯiunctōe aioꝝ que fit per prolationē verboꝝ de pn̄ti vtpote. Ego accipio te in meā: z ego accipio te in meum.

Secūdo q̄ritur quid sit matrimoniū. hoc est querere quare citi⁹ vocat̄ matrimoniū q̄ patrimoniū a pr̄e. Dicendū ꝙ mr̄imoniū dr̄ a matre: quia mulier pter creationē liberoꝝ facta est in adiutoriū viri. Et qꝛ ex pcreatōe prolis magis incūbit sibi labor: ideo meli⁹ vocat̄ matrimoniū a matre q̄ patrimonium a patre. Potest etiā vocari nuptie quasi a nubibus: quia nubentes operiri solebant; z coꝝ capita velabant̄. Potest

etiã istud sacrm̃ vocari ↄiugiũ a cõmuni iugo. q2 vir z mulier in coiugio z matrimonio habēt equalē ptātē sup seinuicem qp̃tũ ad actũ matrimonij.

Tercio queritur vtrum ↄsensus sit causa matrimonij. ¶ Rñsio. Consensus ē causa mrĩmonij nõ tota: sz cũ institutõe diuina: ↄsensus aũt nõ alterius tm̃ sed vtriusq3 persone: ita q̃ ambo consentiant.

Querit̃ quarto Utrum ad ↄtrahendũ matrimoniũ sufficiat consensus vocalis absq3 mētali. ¶ Rñdetur q̃ est loqui de mrĩmonio duplr̃ aut in facie ecclie: aut in facie ↄsciētie fm̃ duplex forum sc3 iudiciale z penitētiale. Et fm̃ hoc ē duplr̃ iudicare q2 in foro iudiciali iudicat̃ fm̃ allegata. in penitētiali foro fm̃ veritatē z ↄscientiã. Si ergo loq̃mur de foro pnĩali (quia ibi est iudiciũ fm̃ veritatē z in ↄspectu dei) dicendũ q̃ (sicut dicunt doctores nr̃i) nõ est ibi matrimoniũ: nec matrimoniũ iudicandum z rõ pncipalis ē: q2 i oib3 sacrĩs requirit̃ intentio volũtaria faciēdi qd̄ facit ecclesia. Si autē loq̃mur de foro iudiciali et ecclesie (vbi fm̃ allegata oportet iudicare) tũc ibi iudicabitur esse matrimoniũ absq3 cõsensu mētali: q2 ecclesia iudicat fm̃ exteriora: tñ ibi ecclesia decipitur.

Querit̃ quinto de insolubilitate qp̃tũ ad mrĩmoniũ ↄsũmatũ. Utrũ tale sit solubile. ¶ Respondet̃ q̃ tale matrimoniũ nunq̃ põt solui nisi de cõsensu ambarũ partiũ sc3 viri z mulieris vtpote qñ ambo vellent intrare religionem: ita q̃ nullus eoz põt mrĩmoniũ ↄtrahere nisi post morte alterius.

Sexto querit̃ de insolubilitate illi⁹ matrimonij qd̄ solum est in animoz ↄiunctione. ¶ Rñsio. Tale matrimoniũ nõ ē insolubile q2 põt solui. Unñ si aliq̃s esset ↄiunct⁹ cũ aliq̃ muliere per mrĩmoniũ ratũ z ñ ↄsũmatũ poss3 absq3 licentia z ↄsensu mulier̃ intrare religionē z vouere castitatē. Et post annũ pbationis (qñ sc3 ille vir esset pfessus) posset illa mulier accipe aliũ virũ: tñ nõ posset ante ipsi⁹ pfessionē. Silr̃ dicēdũ ē de muliere. ¶ Notãdũ q̃ existētes i mrĩmonio rato pñt de ↄsensu amboz semp seruare castitatē: sicut de maria z ioseph q2 nũq̃ beata ṽgo accepisset ioseph in virũ nisi fuisset certa q̃ ioseph nõ q̃reret sibi debitũ mrĩmonij. Notandũ vltra q̃ existētes nouit̃ in mrĩmonio rato nõ tenēt̃ reddere debitũ nisi fuerint p spaciũ duoz mensiũ in mrĩmonio ita q̃ si alter eoz q̃reret debitũ illo spacio duoz mēsiũ: alter posset licite denegare. Et hoc dicũt iura.

Circa distinctionem. xxviij. q̃rit̃ pmo Utrũ ↄsensus d̄ futuro faciat matrimoniũ. ¶ Notãdũ q̃ duplex est ↄsensus. sc3 de pñti z de futuro. Cõsensus de pñti est q̄ exp̄mit̃ p ṽba de pñti: vt ego accipio te in vxorē zc̃. Consensus de futuro ē q̄ exp̄mit̃ p ṽba de futuro: vtpote ego accipiã te zc̃. ¶ Rñsio. Nunq̃ fit matrimoniũ nisi exprimatur ↄsensus per verba de pñti.

Secũdo querit̃. vtrum ↄsensus ad tēpus faciat mrĩmoniũ. Cõsensus ad tps ē qñ limitat̃ tps in ↄsentiendo: vtpote. Ego ↄsentio tecũ i mrĩmoniũ vsq3 ad decē ãnos. ¶ Rñdet̃ q̃ ad h̄ q̃ sit mrĩmoniũ necesse ē ↄsensum esse et exp̄mi simpl̃r. Ideo si aliq̃s ↄsentiret in mrĩoniũ q̄ ad tps tũc ibi ñ eēt mrĩoniũ.

Queritur tercio. Utrũ ↄsensus ↄditionat⁹ faciat mrĩmoniũ. vt ego accipio te i meã si dederis mihi cētũ libras. ¶ Rñsio. Si ↄsensus fiat p ṽba de futuro tũc nõ ē ibi mrĩmoniũ. Si aũt p ṽba de pñti distinguēdũ ē. Nota q̃ ibi sunt multe distinctões z mlr̃i casus qui manifeste tractãt̃ in libro q̄ ↄ̄mitto ppt̄ plixitatē vide bonauē. ibidē z i eadē q̃ōe

Querit quarto. vtrum ꝯsensus tacit⁹ faciat mrimoniū. ¶ Respondet ꝙ mrimoniū non ꝯbit nisi cōsensus exteri⁹ exꝑmat ꝑ ꝟba ꝯueniētia vl' ꝑ nutus idē importātes sicut ꝑ amplexus oscula ꝛ huiusmodi. Cetera patent.

Quinto querit. vtrum ꝯsensus de p̄nti exp̄ssus in occulto verum faciat mrimoniū. ¶ Rn̄sio ē ꝙ ad eē mrimonij sufficiūt ista duo. Prio vt sit legitimitas i ꝑsonis: q: p̄ nō p̄t ducere filiā nec ecōuerso: nec frater sororē. Scdo requirit vnitas in ꝯsensu. Ad solennitatē vero ꝛ decorē siue honestatē reqrit ꝛ parentū traditio ꝛ sacerdotꝫ bn̄dictio. Et sic p3 ꝙ ꝯsensus de p̄nti exp̄ssus in occulto verū facit matrimoniū dūmō sit legitimitas in ꝑsonis ꝛ vnitas in ꝯsensu: ita ꝙ ambo ꝯsentiāt tn̄ si aliq̄ facerēt ita peccarent mortal'r quia facerēt contra institutionem ecclesie.

Querit sexto i quid debeat esse ꝯsensus vtrū in carnalē copulā ¶ Rn̄sio. Ad verū mrimoniū nō reqrit copula carnal' tn̄ oportet ꝯsentire in carnali copula vl' absolute vel sub ꝯditiōe: ita ꝙ oportet hr̄e intentionē ꝯsentiēdi in copulā carnalē si aliq̄s eoꝝ debitū q̄rat ¶ Notādū ꝙ int' mariā ꝛ ioseph fuit verū mrimoniū ita ꝙ si ioseph q̄siuisset matrimonij debitū ꝟgini marie ipsa tenuisset reddere. Nec ꝑpterea seq̄t ꝙ nō vouerit castitatem: q: certificata erat a deo ꝙ ioseph nūq̄ ei q̄reret debitū matrimonij.

Circa distinctionem. xxix. q̄rit p̄mo Utrum ꝯsensus coact⁹ faciat matrimoniū. ¶ Notādū ꝙ voluntatē cogi p̄t capi dupl'r. Uno mō simpliciter ꝛ sic volūtas nō pōt cogi. et isto mō non capit in q̄one. Alio mō pōt capi fm q̄d: q̄n scꝫ aliq̄s cogit ad faciendū aliq̄d vel ꝑ vim vel ꝑ metū. Uñ vis ē rei maioris impet⁹ q̄ repelli nō pōt. Met⁹ aūt est instantis vel futuri periculi trepidatio ¶ Ad q̄onē rn̄sio. Cōsensus coact⁹ vi nō facit mrimoniū nec ibi ē matrimoniū vt q̄n q̄s rapit ducit trahit inuit⁹ ipso reclamante ꝛ renitente. De ꝯsensu coacto ꝑpt metū distinguēdū ē. Nā duplex ē metus Quidā ē met⁹ leuis: vt q̄n paruū malū minat vt dare alapā vel hmōi: ꝛ tunc cōsensus cū tali metu nō ipedit mrimoniū Alius ē met⁹ iust⁹ q̄n aliq̄s cōminat dānum mortis mutilatōis: seruitutis ꝛ stupri: posito ꝙ ille q̄ cōminat habeat p̄tātē hoc facere. Et sic rn̄det ꝙ consensus coactus metu iusto non facit matrimoniū: nec est ibi matrimoniū.

Querit secundo. Utrū ꝯsensus i renitentē generet sibi p̄iudiciū vt n̄ possit ꝯbere cū alio mrimoniū. Vbi gr̄a Si iohānes ꝯsentiat i mrimonio cū bertha ꝛ bertha nō velit ꝯsentire vtrū iste iohānes gn̄et sibi p̄iudiciū ita ꝙ n̄ possit accipe aliā vxorē. ¶ Rn̄sio. Ille nullū sibi facit p̄iudiciū q: ad mrimoniū reqritur cōsensus amboꝝ. Et ideo ille potest accipere aliam vxorem.

Querit tercio. Utrum aliq̄s possit ad mrimoniū ꝯpelli per p̄ceptū patris: Rn̄det ꝙ ꝯtus debet esse liber oīno. Et iō nō p̄t cōpelli aliq̄s a parentib⁹ ad recipiendū aliquā in mrimoniū. Tn̄ p̄ pōt p̄cipere filio vt aliquam recipiat in mrimonio: ꝛ fili⁹ tenet ei obedire in trib⁹. scꝫ q̄n ē rōnabil' causa vt q̄n hꝫ inimicicias cū aliq̄ alio vt fiat pax inter eos. Scdo q̄n charitas cōpellit vt si aliq̄s vellet accipere meretricē: p̄ p̄t p̄cipere ꝙ nō accipiat. Tercio q̄n ē ꝑmissio volūtaria: vt q̄n aliq̄s sine scitu p̄ris contraxit mrimoniū cū aliqua tunc p̄ pōt ei p̄cipere ꝙ eam accipiat.

Circa distinctionē. xxx. q̄rit p̄mo vtrū ꝯsensus erroneus faciat mrimoniū. ¶ Rn̄sio. Error p̄t esse

dupliciter. Primo circa psonā sicut patet de iacob qui credebat habere rachelem: et tñ habebat lyam: et tunc ibi nō est matrimoniū. Alio mō pōt error esse circa pprietates vt si quis crederet habere vnam þginē et tñ haberet meretricē vel crederet habere humilē et habet supbā. Et sic dicendū ē q iste errores nō impediunt matrimoniū. Tñ vnus error pōt impedire. scz qñ vir vel mulier sunt i seruitute: qz si aliquis crederet habere liberam et tñ haberet seruitricem: tūc error iste impediret matrimoniū.

Querit secūdo. vtrum

cōsensus mrimonialis beate marie deo fuerit placit⁹ et in se honest⁹. ¶ Notādū q in virginis marie mrimonio tria fuerunt. Primo ipa vouit þginitatē anteq̄ accepisset ioseph in virum. Scdo nupsit viro. Tercio nupsit ipsi ioseph qui erat de cognatione ipsius et de tribu eadē scz iuda. Notandū q i sacra scriptura tres laudabiles inuenim⁹ Joseph. Prim⁹ ioseph fuit fili⁹ iacob et primogenitus Rachelis vxoris iacob: et iste signat christū: quia fuit vendit⁹ a fratrib⁹. Secūdus ioseph fuit iste sponsus þginis marie q̄ honorat in euangelio tribus rationib⁹ et noib⁹. Primo mō vocat sponsus marie. Math. ij. Scdo mō iustus vocat et canoniz at in euangelio Math. ij. qz ibidē vocat iustus. Tercio mō vocat in euangelio pr̄ dei. Luce. ij. Ego et pr̄ tuus dolentes q̄rebam⁹ etc. Tercius ioseph fuit ab arimathia. de quo dr̄ in euangelio q erat iustus. Notandū etiaz q maria est nomē hebreū et interp̄tatur tripl'r. Prio mō maria. i. maris stella: quia ducit nauigantes in hoc mūdo ad portū salutis. Scdo mō dr̄ illuminatrix: qz genuit lumen mūdi scz xp̄m iesum. Tercio mō interp̄tatur dña. Notādū q Anna mater marie habuit tres viros. Prim⁹ fuit ioachim de quo habuit vnaz filiā scz ipsam þginē mariā matrē dei q̄ despōsata fuit ioseph. Mortuo ioachim: accepit Cleophas fratrē ioseph: et genuit ex eo aliaz filiā quā sil'r mariā noiauit. Hec autem maria ex Alpheo viro suo quatuor filios genuit. scz iacobū minorē: ioseph iustum q̄ et barsabas dictus ē. Simonē et Judā. Mortuo scdo viro Anne tercius accepit noie Salome ex quo aliā filiam genuit: quā rursus mariā vocauit: et zebedeo in cōiugem tradidit. hec autē maria duos filios genuit ex viro suo scz iacobum maiorē et iohannē euangelistam. Ex his patet genealogia xp̄i. De q̄bus ꝯstant tales v̄sus. Anna solet dici tres cōcepisse marias. Quas genuere viri ioachim: cleophas: salomeq̄. Has duxere viri ioseph. alpheus: zebedeus. Prima parit xp̄m: iacobūq̄ scda minorē. Et ioseph iustū peperit cū simone iudā. Terciam maiorē iacobū: volucrēq̄ iohannē. ¶ Ad questionē respondet q h̄ totū qd̄ in illo matrimonio gestū est scz q beata virgo vouit castitatē et fuit nupta viro. scz ioseph: familiari ꝯsilio spi ritus sancti factū est. Rationes patent in textu.

Tercio querit Utrū cō

sensus libidinosus sit causa matrimonij vt puta cū aliquis consentit in aliquam propter diuitias vel propter pulchritudinem. ¶ Responsio. Consensus libidinosus dupliciter dicitur: aut quia intendit libidinē per modum finis et obiecti: videlicet quia talis consensus nihil querit nisi carnalem copulam extorquere. i. feminā nō vxorē ducere et illud puat intentionez contrahendi: potissime in foro cōscientie. Alio modo dicitur libidinosus: quia si cōsentiat in aliquā vt ducat in vxorem: tamē hoc nō facit propter seruandam castitatē: sed propter explendā cupiditatē siue voluptatem: et iste cōsensus nō est contra sacramenti veritatem: sed contra vtilitatē: quia iste ꝯsensus est causa matrimonij. p̄mus vero ꝯsensus ē contra veritatē sacramenti.

Circa distinctionem tricesimamprimam querit Primo de bonis matrimonij: q̄ sint bona in matrimonio. ¶ Responsio. Tria sunt bona i matrimonio (sicut dicit Aug⁹.) sc3 Fides. Proles. z Sacramētū. ibi fides capit̄ p fidelitate quā habēt z pmiserūt sibynuicem vir z mulier. z sacrm capit̄ ibi p̄ro inseparabilitate et indissolubilitate inter virum z mulierem.

Querit̄ secundo de numero z sufficientia bonorū matrimonij.

¶ Respondet̄ q̄ sicut dictū est. Augustinus ponit tria bona. sc3 fidē. prolem. z sacramentū. q̄ bona sunt cōtra triplex malum cōcupiscentie sc3 fluxū. inordinationem z fastidiū. Fluxus aūt d̄r esse in matrimonio qñ vir z mulier cōmittūt adulteriū: z ɔ̄ hoc malū est fides. i. fidelitas. Inordinatio aūt d̄r in matrimonio: qñ ɔtra vsum nature vel nimis inordinate cognoscunt se mutuo. ppter q̄d impedit̄ bonū prolis. Ad hoc igit̄ q̄ matrimoniū habeat esse cōpletuz tria sunt necessaria sc3 institutio. vsus z fruct⁹. Rōne institutionis est bonū sacramenti. sc3 insepabilitas rōne debiti vsus: fidei bonum: rōne fruct⁹ cōferentis vsum est bonū prolis. Et sic patet q̄ ibidē est triplex bonū sc3 honestū. vtile. z delectabile. Rōne boni honesti ē fides: rōne vtile conferentis proles: erōne delectabil' est sacramentum Rōe singularitatis in vnione est fides: rōne vtilitatis proles: rōne inseparabilitatis est sacrm. Et signāt triplicē ppͥetatē vnionis xp̄i cū ecclesia: quia vnitur sc3 vni: z quia ex ea filias generat: z quia nunq̄ seperatur ab ea.

Querit̄ tercio. Utrum

ista tria bona sint de necessitate sacramēti. ¶ Responsio. Cū sint tria bona matrimonij. sc3 fides. proles. z sacrm (sicut tangit magister i littera z accipit ab augustino) vnū sc3 sacrm est de necessitate sacramēti. Sacramētū eñ venit ex mutua obligatione z diuina institutioneet signatione illi⁹ vnionis: et ideo quia ista sunt de necessitate sacramēti: p ɔsequēs z sacramētū. S3 alia duo bona quodāmodo sunt de esse z quodāmodo de bene esse: qm̄ vsus matrimonij absq3 his pōt esse. Vñ sterilitatis z abortus procuratio z fidei fractio nō dissoluūt matrimoniale vinculū contractū. Matrimoniū eñ nō tm̄ ppter bonū prolis institutū est sed etiā in remediū z in signū. Si aūt hō sterilisset: tūc semp fuisset hoc bonū: quia tm̄ fuiss3 in officiū: z hoc bonū nō deesset quia nulla esset sterilitatis pena.

Querit̄ quarto Utrum

coitus ppter prolem possit esse sine omni culpa. ¶ Responsio sancti Bonauenture z oēs katholici dicunt matrimonij coitū p sacrm excusari a culpa mortali: maxime qñ gr̄a prolis fit. Et hoc videt̄ sentire Aug⁹. q̄ cū de⁹ ɔfectū det remedium cōtra morbū: z qñ gr̄a plis coitur pōt esse sine omni culpa: z hoc est magis cōsonū rōni z pietati fidei: si tñ hec intentio duret a principio vsq3 ad finē: vt nō deflectatur ad aliud medium: quod tamen est valde difficile.

Querit̄ quinto. Utru3

coitus cōiugalis causa fornicationis vitande possit esse sine omni pctō veniali. ¶ Respōsio. Qui coit causa fornicationis vitande: aut hoc ē in se aut in altero Si in altero vt reddat debitū: hoc ē pure iusticie z meritoriū: hoc ē fidei: z est de bonis matrimonij: ideo a culpa excusat̄ omnino. Qui vo coit causa fornicatōis in se vitande: in hoc semp peccat venialr Alij dicūt q̄ est i remediū z sic ñ peccat.

Queritur sexto. vtrum

coire cū vxore rōne ɔcupie satiāde sit sp pctm̄ mortale. ¶ Rñdet̄ q̄ aliq̄ dicūt q̄ q̄ finalr cognoscit vxorē vt habeat illam

miseram delectationē q̄ dž esse in coitu semp peccat mortalr̄ qn̄ illā ponit an̄ finē principalē. Sʒ hec opinio. Licet pbabilis videat̄: tn̄ nimis dura ē. Licet eñ viris cū vxoribus iocari z etiā delectari z veniale est: ita tn̄ q̄ faciant affectu maritali. Secus si quis cognosceret eo mō quo nō debet cognosci: vl̄ q̄ cognosceret eā dato q̄ nō esset vxor eius: sicut meretricem: tunc peccat mortaliter.

Circa distinctionem tricesimāsecundā queritur primo. Utrū post carnalem copulā possit vir continere vxore nolente. ¶ Respondet̄ q̄ cōtinere est duobus modis: aut oīno ita q̄ debitū nec petat nec soluat. Et isto modo vir non pōt cōtinere vxore inuita et ɔtradicēte: q2 non pōt ei auferre ius qd̄ habet in corpus viri. Scd̄o mō pōt qs ɔtinere: non oīno ita q̄ debitū nō petat tn̄ petenti soluat: z isto mō potest vir cōtinere vxore ɔtradicente z vouere pōt: z si voueat: tenetur seruare.

Scd̄o queritur. Utrū vir ante carnalē cōmixtionē possit contin̄ere vxore nolente. Notandū q̄ ɔtinere capit̄ ibi p̄o omī ɔtinere. ¶ R̄nsio. Añ consummationē m̄rimonij vtraq3 p̄sona nec oīno obligat̄: nec oīno est libera. Nō obligat̄ oīno: q2 pōt mori mūdo intrādo sc3 religionē et vouendo castitatē. Nec etiā oīno est libera: q2 si vult huic mūdo viuere: necesse h3 petenti debitū reddere: z hoc si per spaciū duoꝝ mensiū fuerint in matrimonio rato: q2 ante illud spacium non obligatur quis eoꝝ red dere debitum. Notandū q̄ si matrimonium violenter consummaret̄: vtpote si vir violenter cognoscat vxorem suam: tunc matrimoniū est ɔsummatū: et non pōt amplius alter eoꝝ vouere castitatē nisi de cōsensu amboꝝ.

Tercio querit̄. Utrū oporteat debitū reddere si alter fuerit leprosus. ¶ R̄ndet̄. Q2 q̄uis lepra soluat sp̄osalia: non tn̄ pōt soluere m̄rimoniū. Et ideo cū aliqs est leprosus: tunc mulier tenet̄ ei reddere debitū si petat: z ecōuerso: tn̄ non tenet̄ cohabitare simul q̄tum ad socialē habitationē.

Quarto queritur. vtrū teneat̄ reddere debitū fornicanti. ¶ Respondet̄. q̄ si alter fornicat̄ z hoc pōt alter scire p signa pbabilia: et p coniecturas apertas: nec tenetur soluere: nec ab ecclesia est cogēdus. Si aūt ambo eēnt fornicatores: tenentur reddere.

Quinto queritur. vtrū tpe mēstruoꝝ obliget̄ mulier ad debitū reddendū. Notādū q̄ menstruū est profluxus sanguinis q̄ solet euenire mulieribus p mēsem vel p circuitū lune z causat in eis infirmitatē. Etiā q̄n vir cognoscit mulierē tpe isto: p̄les efficit̄ gibbosa vl̄ ceca: vl̄ leprosa: vel h3 aliā infirmitatem. Etiā iste sanguis est venenosus: ita q̄ si canis comederet efficeret̄ rabidus: z si sāguis iste tāgeret segetes desiccarent̄ ¶ R̄ndet̄ ad q̄onem. Q2 omī tpe siue in mēstruo siue in alio debet debitū reddi: sed nō debet peti: ideo si aliqs eoꝝ petat alter debet reddere: tamen ille qui petit malefacit.

Sexto queritur. vtrū tpe dierū solenniū debitum possit licite peti z solui. ¶ R̄nsio. Debitū est sp poscenti soluendū (sicut dicit magr̄) nec tn̄ licet semper petere: quia bonum est diebus solēnibus abstinere.

Septimo q̄ritur. vtrū in celebrādis nuptijs debeat tp̄s obseruari. Notandū q̄ in nuptijs faciendis tria tpa debent obseruari. s. a tpe p̄rime dn̄ice aduētus vsq3 ad octauā ephie. A tpe septuagesime vsq3 ad octa. pasce. et

a tercio die añ ascẽsionẽ xpi vsq ad octauã pẽtecostes siue festũ trinitatis. Et hoc maxime fit propter dissolutiones q̃ ibi fiunt: et ppt choreas: q2 mr̃imoniũ qd fit per simplicem cõsensum põt in istis tpi/bus bene fieri.

Octauo queritur. Utrũ mr̃imoniũ ɔtractũ in tpe indebito debeat separi. ¶ Pro solutione notandum q̃ iũctos mr̃imonialiter triplici mõ separat ecclesia. Quosdã simplr̃ q̃tum ad vinculũ ostẽdens inter eos nõ fuisse matrimoniũ. et hoc est ppter hoc q̃ interuenit aliqd impedimentũ qd est ɔtra substantiam mr̃imonij vel ex parte ɔsensus vel legittimitatis psonarũ. Et illud dr̃ impedire ɔtrahendũ: et dirimere iã contractũ. Quosdã vo separat simplr̃ q̃tuʒ ad tempꝰ solũ in penã: et hoc ppt aliqd crimen qd est contra mr̃imonij bonum. Quosdã aũt separat ad tps solũ ad penitentiã agendã: et hoc qñ interuenit aliqd impedimentũ qd non est ɔtra matrimonium: nec q̃tum ad subam: nec q̃tũ ad bonũ: sed inducit peccatum: et tale est interdictũ ecclesiasticũ. Et de tali separatione intelligit̃ dictũ seu auctoritas canonis quã mgr̃ adducit. Et sic dicendũ q̃ tales nõ debẽt simplr̃ separi: sed solũ ad tps in penã peccati: q2 ɔtempserunt mandatũ ecclesie. Et hoc fit iam in aliorum terrorẽ: sicut in mr̃imonio clandestinorum.

Circa distinctionem tricesimãtertiã querit̃ primo de ɔcubinis. Utruʒ sit ɔtra legẽ nature cõcubinã habere. Notandũ q̃ cõcubina põt capi dupliciter. Uno mõ pprie: et sic põt diffiniri. Cõcubina est mulier q̃ ad vsuʒ veneris nõ legittime tenet̃. Et sic omẽs meretrices dicunt̃ ɔcubine: et hoc mõ capit̃ in pñti qõne. Alio mõ capit̃ ɔcubina cõiter et põt dici ois mulier que ad vsuʒ veneris tenetur siue legittime siue illegittime sic tñ q̃ nõ sit principalis vxor viri. Et isto mõ Abraam habuit cõcubinas: similiter dauid habuit multas concubinas nec tñ fuerũt meretrices: et isto mõ non capit̃ in pñti qõne. ¶ Respõsio. Jus naturale dr̃ tripl'r. s. cõiter: pprie et magis proprie. Jus naturale cõiter captũ sic diffinit̃ ab Jsidoro. Jus naturale est qd in lege et in euãgelio cõtinet̃. Et isto modo habere cõcubinã est ɔtra ius naturale: q2 ɔtra legẽ et euãgeliũ. Unde in lege mosayca scribit̃ Deut. xxiij. Non mechaberis. vbi phibet̃ omnis coitꝰ nõ matrimonialis. Etiã in lege euãgelica dr̃ pme Cor. v. q̃ fornicarij non habent partẽ in regno dei. Jus naturale pprie captũ diffinit̃ in principio decretorũ sic Jus naturale est qd est cõmune omniuʒ nationũ: et hoc ius est qd dictat recta ratio. Et ɔtra hoc ius naturale est habere ɔcubinã: quia recta ratio dictat q̃ vnꝰ debet vni adherere vel pluribꝰ vxoribꝰ tñ p matrimoniũ: sicut in lege veteri poterãt habere plures vxores p dispẽsationẽ: tamẽ nõ poterãt habere meretrices. Tercio mõ capit̃ ius naturale ppriissime: et est qd natura docuit oĩa aĩalia. Et hoc mõ habere ɔcubinã non est contra naturã oĩno: nec oĩno s'm naturã: q2 quedã aĩalia bruta sunt que in indiuiduam copulã cõiunguntur.

Scd̃o querit̃. Utrũ sit cõtra legẽ nature q̃ vnꝰ habeat plures vxores. ¶ Dicendũ est sicut de ɔcubina distinguẽdo tripliciter ius naturale sicut dictũ ẽ in pcedẽti qõe. Ad illud qd obijcit̃ q̃ antiq patres (etiã sctĩ. s. Abraã: dauid) habuert plures vxores: et tñ nõ peccauerũt in hoc. Dicendũ q̃ deꝰ eos dispẽsabat: q2 deꝰ põt supra naturã.

Tercio querit̃. Utrum deus debuerit dispensare q̃ licitum esset habere concubinas: et q̃ licitũ eẽt habere vxores. Notãdũ q̃ cõcubina ibi capit̃ p mlĩere q̃ ad vsuʒ venerẽ legittime

teneš:sic tñ q non sit principalis vxor vi ri: et non capitur hic cōcubina pro mere trice. ¶ Responsio ad veram dispensati onem et ad hoc q hō conuenienter ea vtat: concurrūt quattuor scz necessitas: vtili tas: cōgruitas: et honestas: q̄ omia erant in dispensatione a deo facta in antiquis patrib⁹. Vñ non oēs dispēsabat de⁹ in antiqua lege: sed solū illos q̄ bñ sciebant vti: q: honeste et caste vtebant: et etiā quā do erat necesse. Nota q ista q̄ttuor pro lixe declarant in textu scti Bonauētu.

Quarto querit. Utrū virginitas sit virtus. ¶ Rñsio. Uirgi nitas siue continētia virginalis tria di cit. Primū est abstinentia ab omi coitu illicito. Uñ. Ois coitus dicit illicitus q̄ nō est mrimonialis. Scdm est ab omi coitu licito Coitus aūt dicit licitus qñ fit in mrimonio. Terciū est integritas mentis et carnis. Ex istis pōt elici diffi nitio virginitatis. Uirginitas est absti nentia ab omni coitu tam illicito q̄ lici to: et integritas mentis et carnis. Pōt eti am sic diffiniri. Uirginitas est habitus ptinentie pfectus et decorus. Unde tri plex est ptinentia scz mrimonialis: virgi nalis et vidualis. Continentia mrimoni alis est qua aliquis vel aliqua ptinet ab omni coitu illicito: et ista habet fructum tricesimum. Continentia vero vidualis est qua aliquis vel aliqua ptinet ab omi coitu licito et illicito: non tñ semp conti nuit: et ista habet fructum sexagesimum. Continentia virginalis est qua aliquis vel aliqua vult semp ptinere ab omi coi tu licito et illicito: et semp cōtinuit. et hec habet fructum centesimum.

Quinto querit. vtrum pginitas sit melior et pfectior q̄ alie pti nentie. ¶ Rñ. In pginitate ē tria pside rare (sicut dictū ē) scz habitū: statū: et de corem virginitatis. Si loqmur q̄tum ad habitū: sic habēt vt excedētia et excessa q: ex maiori virtute pōt continere etiam piugata q̄ virgo: et ecōuerso. Si autem loquamur ad decore: sic semp pginitas pfertur ptinētie piugali: q: est ibi cor ruptio feda: in virginitate aūt est incor ruptio sancta. Si pō loquamur q̄tum ad statum: est loqui dupliciter: aut fm idez tēpus: aut fm diuersa tpa. Si fm idē temp⁹: hoc est dupliciter. Aut fm tē pus legis: et sic status ptinētie piugalis oino pfert: et status virginitatis phi bet: et sterilitas maledicit: et habet in con tumelia. Aut fm tps grē (vbi nō requi rit fecūditas ventris: sed scitas et incor ruptio et puritas mētis) tūc virginitas pfert ptinētie cōiugali. Si aūt fm di uersa tpa loquamur: vtpote cōtinentie statū psiderem⁹ in tpe legis: et virginita tem in tpe grē: sic vnusqsq in suo ē opti mus: sic stat⁹ statui nō pfert: nec meritū merito: dū tñ sit charitas eq̄lis. Et hoc est qd dicit Augustin⁹ q celibatus Jo hannis non pfertur piugio abrae.

Sexto querit de virgi nitate p cōparationē ad pmiū. Notan dum q triplex premiū legim⁹ in scriptu ra scz premiū substātiale: accidentale et fructus. Premiū substātiale est clara vi sio et fruitio dei: et vocat aurea: et istā au ream hñt oēs bti. Premiū accidētale est illud qd datur alicui sancto propter ali quā pregatiuā: et vocat aureola: et hanc habent virgines: doctores: et martyres. Et de istis duob⁹ pmijs figuraliter ha betur Exodi. xxv. vbi preceptū est fieri supra magnā coronā aliā coronulā Per magnā coronā intelligit aurea. per par uam autem coronam intelligitur aure ola. Premiū aūt fructus est qñ aliquis meretur tricesimum fructū sicut conti nentes in matrimonio. vel sexagesimus sicut continentes in viduitate. vel cente simum sicut continentes in virginitate. ¶ Ad questionem respondetur q in in tegritate (sicut supra dictū est) tria psi

derantur scz habitꝰ: status z decor. Ha bitui correspōdet aurea: statui: fructꝰ: sed decori integritatis aureola: z sic pz ad questionē ꝙ premiū virginitatis est aureola. Notandū ꝙ si aliqua virgo in mente pderet virginitatē z nō in corpe: si postea peniteat: non pdet aureolā.

Septimo querit. vtrū licitū fuerit vxorem repudiare. Notandū ꝙ materia de isto libello repudij in antiquo testamēto accipit ex illo Deut. xxiij. Si acceperit hō vxorem z habuerit eā: z nō inuenerit grām ante oculos eius ,ppter aliquā feditatē. scribat libellum repudij: z dabit i manu illius: z dimittet eam de domo sua. Dicitur libellus: quia ibi pauca verba dicebant: vt pote: vir dicebat mulieri. Recede a me quia ,pmitto tibi ꝙ nunꝗ cōuenies mecum. Dicit etiā repudiū vxoris a refuto as z es edis qđ est domus q̄si refutās z repudiās eā a domo sua z ꝯsortio suo. ¶ Respōsio. Repudiū vxoris (sicut dominus dicit) nunꝗ fuit licitū vt sine culpa fieret: qz qui faciebat libellum repudij: peccabat mortaliter. Tamen licitū fuit ꝙ fieret sine pena: qz qui ex causa sufficiente faciebat libellū repudij nō erat punitus. Causa itaqꝫ faciendi libelluz repudij erat: quādo mulier erat leprosa vel habebat morbū caducum.

Octauo queritur. vtrū repudiare vxorem debuerat permitti. ¶ Respondet ꝙ quadruplex est permissio. Prima est p priuationē pceptionis: et sic apl's permittit minus bonū: quia non precepit maius bonū: sicut virginibus permittit nubere. Scđa est per priuationē ,phibitionis: z sic venialia dicūtur permissa: quia non ,phibita: sed mortalia solum sunt prohibita. Tercia est per priuationem punitionis: z sic repudiatio vxoris est permissa: quia non punitur in lege. Sic etiā dicitur ꝙ sic permittuntur meretrices. Quarta vero permissio fit per priuationem cohibitionis: et sic omnia mala dicuntur a deo permissa: que non prohibet. Permisit ꝗ moyses: quia non poterat ,phibere hoc malum: quin triplex malū inde sequeretur. Primo quidē defectus sacramenti: qz non vellent vxores ducere. Secundo multiplicatio fornicationis. Tercio homicidium. Et sic patet respōsio.

Nono queritur. vtrum vxor post repudium debeat viro reconciliari. ¶ Responsio. Licitū est post repudium vxorē viro recōciliari: nisi culpa interueniat adulterij: propter quam puniendā prohibetur ne ad virū redeat quia tūc licite fiebat diuortiū hieremie tercio. Qz lex dicit ꝙ non est recipienda intelligitur ,ppter adulteriū cōmissum: non quia non sit vxor: sed contra matrimoniū fecit: Ergo sequit ꝙ lex iudicabat inseparabile coniugij sacramentū.

Circa distinctionem tricesimamquartā primo queritur. Utrum matrimonium habeat impedimentum. ¶ Rńdet ꝙ matrimonium habet plura impedimēta: quia nec religiosus: nec aliquis impotens generare possunt ꝯtrahere matrimonium: sicut patebit postea.

Scđo queritur de numero et sufficientia impedimentoꝝ matrimonij. ¶ Responsio. Matrimonium habet plura impedimenta. Quedā eīn impediūt de congruitate: non tamen de necessitate: vt nubere tempe interdicti: vel tpe ,phibito vt in quadragesima: qz si qs ꝯtraheret tpe illo: vere cōtraheret z ibi esset mrimoniū: tñ peccaret mortaliter q̄ ꝯtraheret isto tpe. Quedā autez impediūt de necessitate: qz nō stat cū eis sacrm: z illa dicunt impedire cōtrahendū z dirimere ꝯtractū: qz ꝗuis esset contractū de facto: tñ in veritate non fuit sa

cramentū nec matrimoniū verū. Impedimēta itaqꝫ illa ꝯtinent̄ his versibus. Error. cōditio. votū. cognatio. crimen. cultus. disparitas. vis. ordo. ligamē. honestas. Si sis affinis: si forte coire nequibis Hec faciēda negāt: cōnubia facta retractant. De quibꝰ ipedimētis in sequentibus videbit̄ questōnibꝰ. Et sic pꝫ ꝙ sunt duodecim impedimēta. Sufficiētia eorum patet in textu Bonaueture.

Querit̄ tercio. Utrum impotētia naturaľ coeundi mr̄imoniuꝫ impediat. ¶ Responsio. Impotētia naturaľ coeundi: aut tp̄alis ē: aut ꝑpetua. Si tp̄alis: nō impedit: vtpote si esset impedimentū ꝑ tres ānos solūmodo: tunc nō impedit. Si aūt impotētia coeundi sit ꝑpetua tūc impedit ꝯhendūꝫ dirimit ꝯtractū: ita ꝙ vir hn̄s tale impedimentū non pōt ꝯhere matrimoniū: nec etiā mulier: et si iā factū esset matrimoniū posset dirimi. Et si alter ꝯiugū petat separationem: separandi sunt. si autē velint mutuo cohabitare: pn̄t: vt q̄ nō pōt mulierē habere vt vxorē habeat vt sororē tn̄ ibi nō esset verū matrimoniū: licet recepissent sacramentum.

Querit̄ quarto de impotentia coeundi accidētali q̄ est maleficium. Notandū ꝙ maleficiū est virtutū naturaliū fascinatio siue obstupētia Et fit qñ diabolus ꝑ aliquā artem impedit naturalia: vt qñ ad req̄sitū sortilegarū impedit diabolus ꝙ aliq̄s non possit cognoscere vxorē suā: dando impedimētū circa partē generatiuā. ¶ Ad questionē r̄ndetur ꝙ impotentia coeundi accidentalis: aut est tp̄alis aut ꝑpetua. Si sit tp̄alis: nō impedit. Si aūt sit perpetua distinguendū est: quia aut p̄cedit legitimam cōtractionē matrimonij: aut sequitur. Si p̄cedit: facit ꝑsonā illegitimam ita ꝙ impedit ꝯtrahendū et dirimit iam ꝯtractū. Si aūt sequit̄: tunc nō impedit ꝯhendū sicut de sectis dicit̄ causa. xxxiij. q̄one. vij. Illi qui matrimoniū sani contraxerūt: et vni ex duobus aut amentia: aut furor: aut infirmitas aliqua accidit ob hanc causam coniugia talia solui nō possunt.

Querit̄ quinto. vtrum furia impediat matrimoniū. ¶ Responsio stat in hac distinctione. Furia vel concomitat̄ matrimoniū: aut p̄cedit aut sequitur. Si concomitat̄ tūc impedit matrimoniū: quia talis furiosus nō habet potestatē ꝯsentiendi: quia non habet vsum rōnis. Si aūt p̄cedit: et ille hꝫ lucida interualla: hoc est ꝙ in aliquo tp̄e habeat vsum rōnis: tunc si ꝯtrahat in illo interuallo est verū matrimoniū: nec pōt dirimi. Si aūt nō habeat lucida interualla hoc est ꝙ semꝑ sit in furia: tūc illa furia impedit matrimoniū et ꝯtractū dirimit Si vero illa furia sequat̄ matrimoniuꝫ tunc nō dirimit: sed manet matrimoniū

Sexto queritur de peruersitate et ꝑuersione voluntatis et incestuosis: vtputa cū q̄s iacet cū vxoris sorore Utrū tale crimen impediat matrimoniū et faciat ꝑsonā illegitimā. Notandum ꝙ incestus cōmittit̄ qñ aliq̄s cognoscit cōsanguineā suā: vtputa matrē aut sororē aut cognatā: vel qñ cognoscit affinem: vtpote qñ cognoscit sororeꝫ vxoris sue. ¶ Respōsio. Aliq̄s pt̄ cōmittere incestū cognoscendo vxoris sue sororē dupliciter: aut anteꝗ̄ ꝯhat mr̄imoniū cuꝫ sorore: aut post ꝯtractionē. Si post contractioneꝫ matrimonij: mr̄imoniū illud nō soluit̄: tn̄ ille q̄ cōmittit incestū: amittit ius petendi debitū vxori sue. Non tn̄ ꝑdit ius reddēdi. imo tenetur reddere si vxor eiꝰ petat dūmodo ipa nō sit i culpa et ꝯscia sceleris. Si aūt cognouit sororē ante mr̄imonij ꝯtractionē: etiā post sponsalia de futuro: nullū ē mr̄imoniū ꝯtrū rōne affinitatis. Vñ separandi sunt iudicio eccl̄ie: et mulier pōt nubere. Vir aūt (ꝯtrū de rigore iuris) nubere nō potest.

Sponsalia aūt de futuro dicunt qñ per verba de futuro pmittūt in futuro i matrimonio ꝯiungi: proferēdo ista verba. Ego accipiā te in meā: et econuerso.

Circa distinctionem. xxxv. Primo queritur Utrū liceat vxorē ex fornicationis causa dimittere.

¶ Notandū ꝙ diuortiū ē separatio viri et vxoris ꝗtū ad thoꝝ et ꝗtū ad cohabitationē facta solēniter et publice p manꝰ epi. Vñ pro declaratione notandū ꝙ antequā fiat diuortiū oportet ꝙ vir et mulier sint matrimonialr̄ cōiuncti: quia nō pōt fieri diuortiū inť virū et mulierē nō coniugatos: sed solūmodo dī separatio. ¶ Ad questionē dicitꝰ ꝙ ꝓpter fornicationē licitum est fieri diuortiū inť ꝯiuges altero postulante. Et rō huiꝰ est: qꝛ dñs ꝯcessit Rō autē quare ꝯcessit hec ē: quia nō seruanti fidē (imo frangenti) non teneť vir fidē seruare. et silr̄ dicendū est de muliere. ¶ Notandū ꝙ causa istiꝰ diuorcij debet esse culpabilis: quia si mulier etiam cognita ab alio violenter: aut ignorāter credendo de alio ꝙ esset maritꝰ suus: tūc nō debet fieri diuortiū. Etiā requiritꝰ ꝙ culpa sit singularis: quia si ambo essent fornicarij: tūc nō deberet fieri diuortiū. Etiā si vir esset in culpa ꝙ vxor esset fornicaria: tunc etiā nō deberet fieri diuortium: vt si ex ꝯsensu mariti mulier fornicaretur. Notādū ꝙ post diuortiū factū si alter ꝗ fornicatꝰ fuerat possit ꝑcipere et probare ꝙ alter etiā fornicatꝰ tunc potest eum cogere per episcopum ad adnihilādum diuortiū et ad inuicē vniendū.

Secundo queritꝰ. Utrū dimittere vxorē fornicariā sit in ꝑcepto.

¶ Responsio. Fornicans cōiunx aut fornicatꝰ in manifesto aut in occulto. Si in occulto: sic nō potest dimittere: quia nō potest probare: et non est nostrū de occultis iudicare. Si in manifesto: aut perseuerat in malicia; vel cōuertitꝰ ad penitentiam. Si ꝑseuerat in malicia sic qꝛ scandalisat: vir tenetur vxorē corrigere iuxta mandatū dñi euangelicū: et si nō correxerit teneť eā dimittere. Et similiter dicendū est de viro. Si aūt penitet et se corrigit nō teneť. Unde Jeronimꝰ. Si vir scit vxorē deliquisse: et mulier ꝑmanserit in fornicatione: et viuit cum ea: vir particeps est peccati eius. Teneť ergo vir vxorem corrigere et fornicantē dimittere. Simitr̄ et mulier tenetur.

Queritur tercio. Utrū possit quis vxorē fornicantē auctoritate propria dimittere sine iudicio ecclesie.

¶ Respondetꝰ ꝙ ꝯtingit vxorē a viro dupliciter dimitti: vel quantū ad thorum tm̄ vel quantum ad thorum et cohabitationē. Si primo modo: sic dico ꝙ vir cōperto et cognito certitudinalr̄ ꝙ vxor fornicetur vel ecōuerso pōt debitū denegare nec ad hoc teneť nisi p censuram ecclesiasticā cōpellatur: et tunc si cōpulsus debitum reddiderit nullū ei iudiciū generatur. Si autē loquamur de separatione secūdo modo sic dicitꝰ diuortiū et hoc qꝛ est in manifesto: ideo nō dꝫ fieri in occulto: sed in facie ecclesie. Et quia matrimoniū est magnum sacramentū: non sub quocūꝗ iudice: sed sub episcopo debet fieri diuortium.

Queritꝰ quarto. vtrum diuortio celebrato vir possit aliam vxorem ducere vel vxor alium virū. ¶ Responsio. Diuortiū pōt fieri dupliciter: aut quia ꝑsone erant illegitime ad contrahendū simplr̄: et tunc vterꝗ potest alteri nubere: quia matrimoniuꝫ fuit nullum. Potest etiaꝫ diuortiū fieri propter crimen fornicationis: et tunc nō potest cōtrahere nec vir nec mulier: quia cū eēnt ꝑsone legitime: fuit inter eos sacramētū quod ē vinculū insolubile. Unde diuortium non est separatio ꝗtum ad vinculum sacramentale sed ꝗtum ad debituꝫ et cohabitationem.

Queritur quinto. vtrum post diuortiū possint vir et vxor inuicem reconciliari. ¶ Rñdetur q ad recōciliationem faciendā: aut vterq concordat: aut vterq discordat: aut vnus petit et alter repugnat. Si vterq concordat: absq dubio fit recōciliatio. Si vterq discordat nec pōt nec debet fieri nisi fiat scandalū ecclesie: q scandalisatur pro eo q vterq fornicatur publice. Unde i illo casu debet eos ecclesia cogere ad recōciliandū. Si autē alter petit: aut nocēs petit innocentem: et sic nō debet cogi ad recōciliationē aut innocēs petit nocentē: vt vir castus vxorē adulterā: et sic inuita debet reconciliari p iudiciū ecclesie: aut nocēs nocētem petit: vt mulier q prius ē fornicata repetit virū q est post diuortiū fornicatus et sic restituēdus ē maritus vxori etiā inuitus. Quātūcunq tñ mulier faciat penitentiā nūq acqrit ius invirū ipso nolente nisi vir fornicet: et hoc ,ppter ɔtumeliā quā intulit mr̄imonio: q directe peccauit ɔtra bonū fidei .i. fidelitatis.

Sexto queritur. vtrum possit fieri diuortiū si nō pcedat aliqua culpa. ¶ Responsio. Diuortium inter legitimos coniuges potest fieri dupliciter: aut vt in eodem statu persistant: aut vt ad frugem melioris vite transeant. Si in eodem statu persistant: tunc non debet nisi manifesta culpa pcedat: tum ,ppter piculū: maxime qñ sunt iuuenes: tum etiā ,ppter scandalū. Si vt ad frugem melioris vite trāseāt: tūc aut vterq est volūtarius aut alter inuitus. Si vterq est volūtarius: tunc pōt fieri sine culpa: ita tñ q vterq votum emittat solenne et vterq habitum religionis assumat: nisi sit talis psona de qua nulla possit oriri suspicio q voto solenni emisso poterit remanere i domo. Si aūt oporteet vtrūq cōuerti (sicut expsse in pluribus decretalibus tangitur de cōuersione coniugali. Et rursus) tale diuortiū fieri debet per psonam publicā: maxime p epm. Si autem alter vult cohabitare: nullo mō fieri potest nisi per culpam pcedentem.

Circa tricesimā / sextā distinctionē pmo queritur Utrū error ɔditōnis impediat matrimonium .i. Utrū ɔditio seruitutis cū ɔdictione domini matrimoniū impediat. Notandū q sm magistrū Hugonē seruitus hz tres gradus. Primus ē obedientialis subiectio vnius ad alterū in actibus decentibus. Et isto mō filij seruiūt et obediūt patribus: etiam ista seruitus est in religione: q iuuenes debent obedire senioribus: et maxime plati s. Et fuisset etiā ista seruitus posito q Adā non peccasset. Scd̄s gradus seruitutis ē obligatio et subiectio vnius ad alterum: qtū ad actus viles et seruiles: ita tñ q ille seruus remanet liber ad ɔseruationem speciei scz ad accipiēdū vxorē absq licentia dñi sui: et etiam q remanet liber ad ɔseruationē indiuidui scz ad conseruandū bona sua: vt qñ aliquis ad tempus seruit alicui dño: et de istis duobus seruitutibus non est hic questio. Tercius gradus seruitutis ē totalis obligatio et subiectio vnius ad alterū qtū ad actus viles et seruiles: ita q ille seruus non remanet liber ad ɔseruationē speciei et indiuidui: imo dñs eius pōt eū vendere et de ipso facere sicut de vna vacca vl̄ asino Et de ista seruitute hic est ad ,ppositum Prima seruitus vocatur filialis. scd̄a politica: et tercia vocatur extrema: et ab aliquibus misera. ¶ Ad questionē respondetur q sm ius nouū cōditio seruitutis nō impedit matrimoniū etiā dño ɔdicente q seruus etiā ɔiugatus pōt dño suo seruicia exhibere. Unde per matrimoniū non subtrahitur a domini potestate.

Queritur secundo. Utrū ɔditio seruitutis cū errore impediat matrimoniū? Conditio seruitutis fit cum errore: quādo vnus ipso ignorante accu

pit alium seruũ. ¶ Rñsio. Error cõditionis põt esse triplr. Aut paris: vt cũ seruus contrahit cũ ancilla z econuerso: ipsis ignorantib⁹ alterũ eoz esse conditionis seruitutis. Aut melioris: vt cũ seruus contrahit cum libera. Aut deterioris: vt liber cum ancilla. In pmis duobus casib⁹ error nõ impedit mrimoniũ. In tercio vero dirimit matrimoniũ: et impedit nisi post cognitionẽ seruitutis consenserit verbo vel facto.

Tercio queritur cuius conditionẽ sequatur ples. Utrũ patris aut matris. ¶ Rñdetur q̃ sm leges ciuiles siue ius impiale: partus sequitur ventrem. Ideo dicendũ q̃ si mulier sit ancilla: proles erit seruilis cõditionis. Et si pater sit seruus et nõ mater: tunc ples non erit seruilis conditionis.

Quarto querit. de impedimẽto qd venit ex defectu etatis. circa qd tria querunt. Primo. Utrũ stat⁹ etatis impediat mrimoniũ. Notandũ q̃ debita etas est pubertas. Uñ pubertas in masculo incipit in quartodecimo anno: quia in pudendis incipiũt habere primaz barbã. z tunc possunt coire. In muliere aũt incipit in duodecimo anno ¶ Ad questionẽ rñdet. q̃ matrimonium est in officiũ: in remediũ: z in sacramẽtũ vel signũ. In officiũ inq̃ procreãdi prolem. In remediũ: cõtra impulsum libidinis. Et in sacramentũ insolubilis cõiunctionis. Quoniã igit añ tp̃s pubertatis nõ pñt masculi z femine gñare: nec feruore libidinis incitant. tanq̃ impotẽtes ad eius actũ. Et etiã quia añ illud tp̃s sunt variabiles: z mrimoniũ est immutabile. Ideo decreuerunt iura tales psonas nõ esse legitimas añq̃ ad tp̃s veniant pubertatis.

Quinto queritur. vtrũ defectus etatis impediat contractionez spõsalium. Notandum q̃ sponsalia dicuntur a spondeo es. erc. Uñ sponsalia sunt futurarũ nuptiarum promissio. ¶ Rñsio. Spõsalia de iure non possunt cõtrahi ante septimum annum. Et si cõtrahantur: defacto nihil fit.

Sexto queritur. vtruz sponsalia cõtracta post septimũ annum possint dissolui per mutuũ consensum. ¶ Rñdendũ est q̃ sponsalia multis modis possunt solui. Prim⁹ modus est voto superueniente: puta si alter sponsoz intrauerit religionẽ. Scds mod⁹ superueniente mrimonio: puta si cõtrahat cũ alia p verba de pñti post sponsalia. Terci⁹ modus superueniẽte affinitate: puta si cognouit consanguineã sponse. Quartus superueniẽte infirmitate incurabili: puta lepra vl mutilatõe alicui⁹ mẽbri. Quintus modus est altero se absentãte: puta cũ vadit in regionẽ longinquã sine licentia. Sextus. altero fornicante: puta cũ alter cognoscit alterã q̃ sponsam suam. Septimus est. vtroq̃ volente. Et p hoc patet rñsio ad questionẽ. Q2 sponsalia ɔtracta post septenniũ possunt dissolui per mutuũ consensuz. Octauus modus est minore petente: puta si cõtracta sint sponsalia inter aliquos duos quoz alter est in debita etate: alter est minor: ecclesia magis fauet minori. Primis duobus modis soluunt spõsalia ipso facto: alij xo per iudicium ecclesie.

Circa distinctionem tricesimãseptimã pmo querit. Utrũ ordines minores impediant matrimoniũ ¶ Rñsio. In istis ordinibus minorib⁹ est ɔsiderare ordinẽ z officiũ siue ministeriũ et bñficiũ. Et hec tria pñt cõparari ad mrimoniũ. Nã minores ordines: nec rõne sui: nec rõne ordinis: nec caracteris: impediunt matrimoniũ: quia q̃ solum haberet minores ordines: posset contrahere cum muliere: et vti ea in matrimonio. Sed tamen minores ordines

impediunt matrimoniū: quia habēt oppositionē ad matrimoniū: quantum ad vsum propter honestatē rōne bñficij z ministerij quia matrimonio iunctus non pōt tenere bñficium nec ministrare circa altare: tñ potest ꝯtrahere sine impedimento.

Secūdo queritur. vtrū

sacer ordo impediat matrimoniū. Notandū q tres sunt sacri ordines .s. ordo subdyaconatus: dyaconatus z pñbyteratus. ¶ Rñdet q absq dubio (sicut sacri dicunt canones) sacer ordo impedit matrimoniū ꝯtrahendū et dirimit iam contractū: habet enim inseparabiliter continentiam annexam ex voto z statuto.

Tercio queritur. vtruz

ecclesia debuerit instituere hoc: z p tale statutū clericos ad ꝯtinentiā obligare. ¶ Respondet q istud statutū de clericorū cōtinentia fecit ecclesia: quia decuit: quia expediens fuit. Vñ si vxor sacerdotis greci iret ad aliquē aliū: z cognosceret eam postea: hec sciens: tunc esset irregularis. ideo ad remouendū istud viciū: latini se obligauerūt ad custodiendum continentiā: tum propter auctoritatem platorū maxime summi pontificis tum propter ꝯsensum subditorū zc̄.

Quarto querit. Vtrū

vxorem adulterā occidere licitum sit. ¶ Rñsio. Interfector propriȩ coniugis: si ex certa scientia facit: peccat quātūcunq illa sit adultera. Peccat aūt non tm̄ contra canones: sed etiaz contra ius ciuile. Contra ius diuinū et canonicū peccat in ipso facto qm̄ non debet ipsā adulterā interficere: sed corrigere: cum deus peccatori paratus sit parcere in lege grē: sicut in exemplo patet mulieris adultere Johis. viij. Ideo vir non debet vxorē suam interficere: etiā posito q eam inueniat in adulterij facto: tñ leges ciuiles concedūt q si vir inueniat vxorē suā in actu malo scȝ adulterio: potest eam occidere sed in hoc non tenent: quia ꝯtradicūt legi diuine: in qua precipit nullum occidere: tñ adhuc fm illas leges non debet eā occidere: nisi eā inueniat i facto adulterij.

Quinto querit. vtrum

grauius sit peccatū (in genere loqndo) occidere matrē: q vxorem occidere. ¶ Respondet q absq dubio grauius peccatum est (in genere loquēdo) occidere matrē q vxorem: tum rōne psone exterioris: cui minor debetur reuerentia: tum rōne minoris pnitatis: pronior est enim hō iracundus ad verberandū vxorē q matrē: qm̄ enim propter aliquā causam displicet: mirabile odiū z tediū generat: et ideo pronior est ad occidendū vxorē q matrē. Ad occidendū enim matrē: nullus natura inclinat: nisi sit p iniqtatē ꝯuersa in crudelitatē sup bestias.

Sexto querit. Utrum

vxoricidiū impediat matrimonium. ¶ Rñsio. Aliquis pōt vxorem occidere tripliciter. Aut psequēdo culpā: vt cuȝ in fornicationis crimine deprehendit: et adeo detestat q in vltionē criminis eam occidit. Aut psequēdo naturā: vt si mulier propter aliquē defectuȝ quē habet in se: non hȝ gratiā viri: z propter istam detestationē eam occidit. Aut psequēdo matrimoniū: vt cū mechat cū aliq quā vult ducere in vxorem: z non potest nisi vxore mortua: z ideo eā interficit. Primum est graue peccatū propter excessum. Scdm est grauius. Terciū grauissimū. In qlibet istorum prohibet a matrimonio cōtrahēdo: sed magis in scdo: z maxime in tercio. Et in oibus his tribus casibus potest ecclesia dispēsare: z maxime in iuuenibus: sed in pmo defacili. In scdo difficilius. In tercio aūt quodāmodo sic z qdāmō non: quia nō dispensabit respectu illius persone cum qua mechatur: et propter quā in matrimonio habendam occidit vxorem suā: potest tamē dispensari de alijs.

CIrca distinctionem tricesimãoctauã queritur primo quid sit votuʒ ſm essentiã. Notandũ ꝙ votuʒ ꝓprie dictũ potest sic diffiniri. Votũ est ꝓmissio ꝓpositi superogatiui boni facta deo ad bonũ finem: ex deliberatione firmata ꝑ intentionẽ obligãdi se ad implẽdum ꝓmissuʒ. ¶ Correlariũ ꝑmũ. Nullus põt vouere homini: sed soli deo: põt tñ benefacere ꝓmissionẽ hoĩ. ¶ Scdm correlariũ. Non põt quis vouere ⁊ votum facere de his ad q̃ tenet': vtpote non põt quis vouere seruare mãdata dei: sed requirit' ꝙ votũ sit de bonis superogationis: hoc est ad q̃ non tenet': sicut seruare castitatẽ: paupertatẽ ⁊ obedientiã. ¶ Terciuʒ correl'. Votũ non põt fieri nisi ꝓpt bonum finẽ: ꝙ si alio mõ fiat: non est ꝓprie votum. ¶ Quartũ correl'. Votũ debet fieri ex deliberatione firmata: quod si fiat ex surreptione: ⁊ sine deliberatiooe firmata ꝓprie non est votũ. Et ꝑ istã diffinitionẽ patet rñsio ad questionẽ. ꝙ ista duo sunt de voti essentia scʒ promissio ⁊ intentio obligandi.

Scdo queritur Utrum

possit fieri votũ de oĩbus. ¶ Pro solutione notandũ ꝙ oĩa opera: vel sunt bona vel mala: vel indifferẽtia. Bona oꝑa sũt duplicia. Quedã sunt cõia: ⁊ sunt ĩ statu cõmuni: sicut est matrimoniuʒ. Alia sunt bona superogationis: ⁊ sunt q̃ faciunt statũ altiorẽ ꝙ̃ sit status cõmunis: vt sunt tria vota religionis. Et sic p̃cepta sunt bona cõmunia. Cõsilia ṽo sũt bona superogationis. Per oꝑa mala intelligunt' pctã. Oꝑa indifferẽtia sunt q̃ de se nec sũt bona: nec mala: sicut ẽ leuare festucã: fricare barbã. ¶ Rñdet' igit' ad qõnẽ ꝙ votũ p̃t capi dupl'r. Uno mõ gñaliter: ⁊ ẽ de his q̃ ad deũ ꝑtinẽt ⁊ faciũt ad salutẽ: sicut sũt p̃cepta. Alio mõ capit' spãliter ⁊ ꝓp̃e: ⁊ ẽ de his q̃ ꝓmouẽt ad salutẽ vltra statũ cõmunẽ: vt sunt cõsilia xp̃i: q̃ sunt oꝑa superogatõis: ⁊ oĩa bona oꝑa ad q̃ nõ tenemur: sicut ẽ ꝑegrinatio: ieiuniũ ⁊c̃. ¶ Regula. Quecũq; sunt bona cadũt sub voto: q̃ aũt his opposita sunt (vt q̃ ad dispendiũ salutꝭ vergũt) sub voto cadere nõ pñt. vtpote non põt quis votũ facere de occidẽdo hominẽ. Nã votũ debet habere tres comites: quos habet iuramẽtũ. s. veritatẽ: iudiciũ ⁊ iusticiã. Primo nãq; necesse est vt sit iusticia. scʒ vt illud quod vouet' spectet ad salutẽ ⁊ sit bonũ ⁊ honestũ. Scdo ẽ iudiciũ: vt vouẽs deliberate voueat ⁊ nõ p̃cipitant'. Tercio est veritas: vt discrete ⁊ iuste: quod vouit: ꝑsoluat. Si ꝰ illud quod vouet': ad detrimẽtũ faciat iusticie nõ ẽ lex voti: nec obligatio. sed ipsi voto fit iniuria: nec est obligatio ad seruandũ: sʒ potius ad penitendũ. De oꝑibꝰ aũt indifferentibꝰ dicendũ est ꝙ duplex est indifferẽs. Quoddã est quod põt circũstantionari circũstãtia virtutis sicut comedere ⁊ abstinere: q2 comedere de se est opꝰ indifferẽs: tñ põt aliq̃s ex charitate comedere: sicut fecit sanctus Franciscus: ⁊ h' põt voueri. Aliud est opus indifferens quod nihil facit ꝙ̃tuʒ est de se: vt leuare festucã. vel ire ad prata. ⁊ hoc non põt voueri seu non põt fieri votum. Et sic pꝫ ꝙ de oĩbus oꝑibus bonis que faciũt ad salutẽ põt fieri votũ. loquendo de voto generaliter capto. et specialiter fit votũ de operibus superogationis.

Tercio queritur de ma

teria ĩ q̃: siue de subiecto in q̊ est votũ: h' est q̃rere quis possit vouere. ¶ Rñ. Votũ ꝓcedit a libera volũtate. Oĩs ꝰ q̇ libere põt facere quod vult: nullo impedimẽto in se existente nullo homine defacto impediente: nullo iure prohibente: potest simpliciter vouere: qui aũt in oĩbus subest nihil põt ꝑ se vouere: q̇ aũt in aliquibꝰ subest ſm id in q̊ subest nõ põt vouere. ¶ Primũ correl'. Qm̃ vxor subest viro ⁊ puer pr̃i in regimĩe vite: nihil possunt

circa huiusmodi vouere qd sit stabile: sine eorum auctoritate: vt pote mulier nō potest vouere ire ad sctm iacobum: vel ad sanctam Barbarā sine licentia viri.
¶ Scdm correlariū. Quia vir in debito carnis subest vxori: ideo nō pōt vouere castitatem absq consensu mulieris.
¶ Terciū correlariū. Religiosus subest in omnibus q̄ sunt intra religionē. Et ideo nihil pōt sine sui prelati vouere voluntate. ¶ Quartum correlariū. Quia seruus subest dn̄o suo q̄tum ad seruitiū corpale. Ideo qd cōtra hoc est: non pōt facere: et in isto vouere.

Quarto queritur de obligatione voti.

Circa qd tria queruntur. Primo de voti obligatione p coparatione ad mrimonij cōtractione. Et supposito q votū continētie publicū et solenne impediat matrimoniū cōtrahendum: et dirimat cōtractū. queritur. Utrum votū simplex impediat matrimoniū. Notandum q duplex est votū scz publicum et priuatū. Uotū publicū est illud qd potest in publico et in iudicio pbari p testimoniū duorum vel trium. Uotū vero priuatum siue particulare est illud qd non pōt pbari p testimoniū duorum vel triū. Notandum vlterius q adhuc duplex est votum scz solenne et simplex. Uotū solēne est qd solemnisatur aliqua istarū solennitatum scz vel sacri ordinis susceptione: vt pote quādo fit subdyaconus vel dyaconus: vel pfessionis emissione quando fit coram prelato: vel habitus professorum assumptione cum alijs que hominē pro fessum ostendunt. Uotū autem simplex est quod fit sine aliqua istarum solennitatum. ¶ Ad questionem respondetur. Or votum continētie est tale votum q generaliter impedit matrimoniū cōtrahendum: sed non generaliter dirimit iā contractractum: nisi sit solennisatum. Nam si aliquis emisisset simplex votum non posset contrahere matrimoniū sine peccato: qd si tamē faceret: nō posset postea dirimi matrimoniū. Si autem emisisset votum solenne: non posset mrimonium contrahere: immo si cōtrahat matrimoniū debet dirimi: et dirimitur.

Quinto queritur. vtrū possit mutari votum.

¶ Respōdetur q licet votum mutari ex causa scz q recipit recōpensationē: sed nō ex leuitate nec ex propria voluntate quā obligauit: sed ex necessitate siue vtilitate cū prelati auctoritate: excepto voto religionis etiā status pfectionis: in quod potest aliud votum cōmutari sine prelati licentia: quia propter sui dignitatem licentiā dant iura. Sanum tamen est consilium q fiat superioris auctoritate. vbi nō creditur q cōtradicat: ne videatur ex leuitate pcedere: et auctoritatē superioris contēnere. Notandū q q̄stio intelligitur de paruis votis: sicut de ieiunio: pegrinatione: et sic de alijs q̄ pn̄t recompēsari.

Sexto queritur. vtrum summus poontifex possit dispensare in voto.

Responsio. Dispensatio dicitur dupliciter. Uno modo vt est iuris relaxatio siue reuocatio. Alio mō vt ē iuris declaratio. Papa igitur pōt dispēsare in voto: vt dispēsatio est iuris declaratio: qr pōt etiā auctoritatiue declarare votans vt cū aliqs vouit ieiunare et postea ppt infirmitatē nō pōt ieiunare papa pōt declarare q p orationē vl elemosynā: q̄ equalet illi ieiunio pōt satisfacere. Si aūt accipitur dispēsatio: vt est iuris reuocatio tūc papa in nullo voto pōt dispēsare: qr soli deo ptinet reuocare votum. Et ido papa nō pōt reuocare quantūcunq paruum votum pōt tñ illud declarare fm q pōt recōpensari. Tamē in tribus votis religionis. s. paupertate obediētia et castitate. papa non pōt dispēsare reuocādo vota: nec etiā cōmutādo: qr nihil ē melius in tota xpianitate q̄ status pfectiōis: et iō non possent recōpensari hec tria vota.

Circa distinctionem tricesimanonam primo querit. Utrum matrimonium possit cotrahi inter fidelē z infidelē. Notandū q infidelis pōt capi dupl'r. Uno mō qz caret fide. vt ille qui est baptisatus: et tñ est bereticus. Alio mō qz caret sacro fidei.i.non est baptisatus. Et de istis duob⁹ modis pōt intelligi qōtio. quis magis intelligaf qōtio de infideli non baptisato. ¶ Rñsio. Si aliquis eoz sit infidelis.i. q solū careat fide: tunc illa infidelitas impedit mrimoniū ɔtrahendū: sed nō dirimit cōtractum. Si aūt aliquis eoz sit infidelis.i. q careat sacramento fidei scz baptismo tunc illa infidelitas impedit mrimoniū ɔtrahendū. z dirimit iā contractū.

Scdo querit. Utrū sacramentuz mrimonij sit inter fidelem z infidelem? ¶ Rñdet q mrimoniū est institutū in officiū.in remediū. z in sacrm et ista cōplere bz fm q est inter fideles. Apud ꝓo infideles bz ista fm rōnem semiplenā: nam in officiū qz est ꝓcreatio ꝓlis legittime: sed nō ad cultū dei. Apō aūt fideles est ad cultum dei. Et rursus daf ibi grā remittēs cōcupiscentiā rōne bñdictionis adiuncte. Apud infideles ꝓo maritali affectu cognoscētes vxores est excusatio a culpa: sed nō daf gratia: apud fideles est vtrūqz. Et ideo ad qōtionem dī q inter infideles est mrimoniū. licet semiplenū z non ratum propter defectum fidei sacramenti.

Tercio querif. Utrum matrimoniū infideliū excuset coitū siue ɔiugalē actū: vt non sit ibi peccatum. ¶ Rñsio. Matrimoniū inter infideles ē in remediū semiplenū: qz infideles affectu maritali vxores suas cognoscētes ex excusantur a culpa: sed non daf eis gratia. Et ꝑ hoc pz rñsio ad qōtionē.

Quarto queritur. vtrū mrimoniū añ baptismū ponat in numerum cū matrimonio ɔtracto post baptismum. ita q talis bigamus iudicetur. ¶ Respōsio. Qui añ baptismū habuit vnā vxorem (sicut dicit Augustin⁹ sup eplaz ad Thimotheū) z post baptismū habuit aliā dī bigamus. Nec ibi tenet opinio Hieronymi q dicit ɔtrariū.

Quinto queritur. vtrū altero veniente ad fidē: altero remanente in infidelitate: soluaf mrimoniū qtū ad fidelem. ¶ Rñdet q dupl'r loquedū est de matrimonij solutione: aut qtū ad cohabitationē z mutuā seruitute: tūc h est in ptāte fidelis. Si aūt loqmur de solutione qtū ad vinculi ruptionē distinguendū est: qz aut infidelis vult cohabitare cū fideli: aut non. Si nō vult cohabitare: nec debituz matrimonij reddere: tūc frangif mrimoniū. z pōt fidelis aliā accipe vl' religionē intrare. Si aūt vult cū fideli cohabitare: adhuc distinguendum est: qz si vult habitare cū fideli cuz blasphemia nois xpi. aut vt fidelē ad infidelitatem attrahat: tunc fidelis pōt separari: z pōt frāgi mrimoniū q ad vinculum. Si autem velit cohabitare sine blasphemia nois xpi: z ita q nō ptrahat fidelē ad peccatū: tūc non soluif mrimoniū: qz nec iniuriaf: nec facit ɔtumeliam deo: nec matrimonio: nec marito.

Sexto queritur. vtruz matrimoniū soluaf q ad infidelē. ¶ Respondendū q statim post discessum soluitur vinculū a pte viri fidelis: quia statim potest alteri coniungi. Sed mulier remanens infidelis non pōt alteri cōiungi in mrimonio qdiu maritus eius viuet: z hoc in penam peccati: nisi marit⁹ eius intret religionē. vel susceperit ordines: quia tunc posset cum alio contrahere. Notandū q similiter dicendū est in istis de viro sicut de muliere z ecōuerso.

Septimo q̄ritur. vtrum matrimoniū soluat̄ si alter coniugū sit infidelis. specialiter quo ad fidem.

¶ R̄n̄sio. Altero coniugū labente in infidelitatē. non soluit̄ nec frangit̄ vinculum m̄rimonij: possunt tn̄ bene separi q̄ ad cohabitationē. Ratio autē hui⁹ est vt p̄cludat̄ malis via simulationis et deceptionis: q̄ multi fingerēt se hereticos: vt dimitterent vxores suas. Cetere rōnes patent in textu.

Octauo queritur. vtrū infidelibus venientib⁹ ad fidem soluat̄ matrimoniū p̄pter p̄sonarū illegittimitatem: vt si habet sororem in vxorem.

¶ R̄n̄sio. Illegittimitas p̄sonaꝝ ad matrimoniū est duplex. Una est s̄m naturam ꝛ institutionē diuinā. vtputa q̄ filius non ꝯtrahat cū matre: necq̄ p̄r cū filia. Itē q̄ alligatus vxori non ducat aliam: vel etiā in gradib⁹ diuina lege prohibitis Leuit. xviij. (vt dicunt iurisperiti) vbi p̄hibent̄ scd̄s gradus. Et hec illegittimitas astringit fideles ꝛ infideles: et si in illegittimitate tali contrahit̄ matrimoniū apud infideles: soluit̄ cū veniunt ad fideꝫ: quia quod extra dei decretum factum est (vt dicit Ambrosius) non putādum est matrimonium: sed cū cognoscitur emendandū: hoc debet emēdari. Unde si iudeus contrahat cum sorore in secūdo gradu ad fidem veniens ab ea separatur. Si aūt contrahat cum vxore fratris (quia hoc est in lege cōcessum) non separatur. Alia est illegittimitas ex ecclesie constitutione: vt sunt persone infra quartum gradum: ꝛ hec non artat infideles: nec impedit matrimonium quin contrahatur: quia non tenētur ecclesie statuta seruare. Et ideo venientibus ad fidem propter istam illegittimitatem non soluitur matrimonium.

Circa quadragesimā distinctionē querit̄ primo. Utrū consanguinitas sit aliqd̄ vinculū. ¶ Pro declaratione ponende sunt alique difficultates ꝛ alique regule. Notandū itaq̄ q̄ consanguinitas est vinculū p̄sonarū ab eodē stipite descendentiū: carnali p̄pagatione contractū. Stipes autē vocat̄ p̄sona a qua duxerunt aliqui originem: a qua descendētes sunt cōsanguinei adinuicē: ꝛ illi etiam a quo sunt. Scd̄o videndum est quid sit linea cōsanguinitatis q̄ sic diffinit̄. Linea est ordinata collectio personarū ꝯsanguinitate ꝯiunctarum ab eodē stipite descendentiū diuersos gradus ꝯtinēs. Et dicit̄ ordinata collectio: qm̄ sicut ordo est in linea p̄dicamētali s̄m superius ꝛ inferius sic in linea ꝯsanguinitatis prius ꝛ posterius: sicut patet in arbore. Tercio notandū. est q̄ gradus est habitudo distantiū personarū qua cognoscitur quota generationis distantia differant inter se due persone. Et nota q̄ ista diffinitio est s̄m iura canonica: non s̄m iura ciuilia: q̄ hic gradus accipiunt̄ s̄m numerū collectarum in linea. His visis notande sunt he tres notule siue regule. ¶ Prima regula. Nulli licet contrahere cū aliqua vsq̄ ad quartū gradū inclusiue: ꝛ talis ē huiusmodi p̄hibitio q̄ si q̄s ꝯ eā p̄sumpserit copulari: nulla longinq̄tate defendatur annoꝝ cū diuturnitas t̄pm nō diminuat p̄ctm̄: sed augeat. ¶ Scd̄a regula. Quoto gradu p̄sone descēdentes a stipite distant a seinuicem: quoto distāt a stipite. Et ideo si aliquis vult scire quoto gradu aliq̄ sibi attineant (cū talis attinentia originē ducat a stipite) oportet q̄ ad illā p̄sonā recurrat cui ꝯiungitur immediatius. Exempla manifesta sunt vt si ab a p̄cedat g ꝛ b: ꝛ b generet c: et c generet d: ꝛ d e: et e f. Similiter g generet h: et h generet i: et i k: et k l. Si vis

scire quotto gradu distant f et l. oportet vtriusq͡ generationez ad a reducere quia totto gradu differūt ad seinuicem quotto a stipite ¶ Tercia regula est: qñ persone inequaliter distant a stipite: vt pote quādo vna in scđo gradu et altera in quinto: tunc linea cōsanguinitatis et gradus debet cōputari ꝑm distantiam magis remoti. Et ista regula confirmatur ꝑ illud qđ dicitur extra de ꝯsanguinitate in vltima decretali q̄ est in gregoriana. Ratio autē huius est: qꝛ tota ratio ꝓximitatis ortū habet a stipite. ergo nullus ꝓximior est alicui collaterali q̄ stipiti. Si ergo distat a stipite ꝑ quinq͡ gradus. pari rōne distat a collaterali.

¶ Rñsio ad questionē. Cōsanguinitas est vinculum qđ specialiter est in genere homīs ꝛ nō in genere bestiarū. Rationes patēt in textu.

Scđo queritur. vtrum cōsanguinitas matrimonio prebeat impedimentum. ¶ Rñsio. Vinculū ꝯsanguinitatis impedit matrimoniū in aliquo sui gradu propter dictamē legis nature. in aliquo propter prohibitionē legis diuine. in aliquo ꝓpter statutū ecclesie. Vñ. Naturale est apud oēs q̄ filius non coniungat matri: ꝛ q̄ filia nō coniūgatur patri. Propter aūt prohibitionē legis diuine impedit matrimoniū ꝑ cōsanguinitatē vsq͡ ad scđm gradū: sicut patꝫ Leuiti. xviij. vbi prohibetur q̄ frater nō accipiat sororem in vxorē. Vlterius ꝓpter statutū ecclesie ꝓhibet matrimoniū a scđo gradu ꝛ deinceps.

Tercio q̄ritur vsq͡ ad quē gradum consanguinitas impediat matrimoniū. ¶ Dicendū q̄ ꝑm tpa nr̄a matrimoniū impedit a gradibus cōsanguinitatis vsq͡ ad quartū gradū inclusiue: sicut patꝫ extra de consanguinitate. Nō debet. in decretali edita in concilio generali. Quare aūt sic instituit ecclia rōnes ꝓpt̄ ꝛ ꝯgruitates patēt in textu sancti Bonauenture. Et in figura seq̄nti scꝫ arbore consanguinitatis.

Sequitur arbor consanguinitatis.

Circa distinctionem q̄dragesimamprimaꝫ (in qua de affinitate agit) queritur primo. Utrū ꝑ oēm coitū contrahat affinitas. Notandū q̄ differt esse affinē: ꝛ esse ꝯsanguineū. Nā ꝯsanguinitas venit ex carnis ꝓpagine: sed affinitas venit ex carnali comixtiōe presupposita ꝯsanguinitate. Vñ affinitas sic diffinit. Affinitas ē ꝓximitas ꝑsonarū ex carnali copula ꝓueniēs carēs oī parētela: ꝛ p̄supponēs ꝯsanguinitatē. Vñ si qs cognoscit mulierē: efficit affinis oibus cōsanguineis mulieris ꝑ illam cōmixtionē: ꝛ ecōuerso in muliere.

¶ Correlariū. Licet vir ꝯtrahat cū muliere: nisi habeat carnalē cōmixtionē cū muliere ipa: ꝯsanguinei viri nō erūt affines illi mulieri. His visis ponunt q̄dā regule. ¶ Prima regl'a. In p̄mo gn̄e affinitatꝫ nō lꝫ ꝯhere vsq͡ ad q̄rtū gdū inclusiue: sic dictū ē de ꝯsāguinitate. Et si q̄rtū gdū velis cognoscere: recurre ad ꝑsonā mediāte q̄ ꝯcta est affinitas: ꝛ totto g̃du distas a persona cui es affinis: vt si ꝯtraxisti cū muliere: fact⁹ es affinis ꝯsanguineis illi⁹ mulierꝭ: ꝛ q̄to g̃du aliqs est ꝯsanguine⁹ vxoris tue: toto g̃du est tibi affinis. ꝛ sicut ei attinet i q̄rto g̃du: ita ꝛ tibi. ꝛ sicut nō liceret vxori ꝯhere in illo g̃du: ita nec tibi. ¶ Scđa regl'a est q̄ ex q̄ ꝯcta est affinitas mortua ꝑsona mediāte q̄ ꝯtracta est affinitas nihilomin⁹ manet affinitas. ꝓ eo q̄ viculū ē ꝑpetuū sicut de ꝯsanguinitate. ¶ Tercia regl'a. Affinitas ꝯhibet nō solū ꝑ m̄rimoniū: sed etiā ꝑ coitū fornicariū. Et ꝑ h̄ patꝫ rñsio ad q̄nē q̄ affinitas gn̄aliter ꝯhit ꝑ oēm coitū in q̄ est cōmixtio seminū. Et notāter ponitur cōmixtio seminū: qꝛ si solū eēt pollutio extra vas vsui m̄rimonij deputatū: tunc non esset ibi affinitas.

Scdo queritur. Utrũ affinitas transeat in alterũ: vtpote si petrus cõtrahat cũ maria ꝛ mortuo petro maria contrahat cũ altero. vtputa cum iohãne: tunc querit̃. Utrum ꝯsanguinei petri sint affines ipsi iohãni: ¶ Rñdet̃. ꝙ non: qꝛ affinitas necessario presupponit ꝯsanguinitatẽ. mõ ꝯsanguinei petri nullo mõ sunt ipsi marie ꝯsanguinei: sꝫ solũ affines: ꝛ hoc loquendo ſm moderna tpa: nam antiqtus solebãt tria poni affinitatis genera. Uerbi grã. Si petrꝰ contrahat cum maria: ꝯsanguinei petri erũt affines ipsi marie. ꝛ consanguineis eius in pmo gñe affinitatꝭ. Si aũt mortuo petro: maria ꝯtrahat cũ alio. vtputa cũ iohãne. tũc antiquitus ꝛ ſm antiq iura consanguinei petri defuncti erant affines ipsi iohanni in scdo gñe affinitatis. Si ꝓo defuncta maria: iohãnes contrahat cuꝫ altera: vtputa cũ katherina: tunc ꝯsanguinei petri erãt affines ipi katherine in tercio gñe affinitatis. Sꝫ mõ illa duo vltima genera non habent locum: sed solũ primũ genus.

Tercio querit̃. Utrum affinitas ꝑstet mrimonio impedimẽtũ. ¶ Rñsio. Affinitas impedit mrimoniũ sicut habet̃ extra de ꝯsanguinitate ꝛ affinitate: ꝛ hoc intelligendũ est de affinitate que precedit mrimonij ꝯtractionẽ: nõ de ea q̃ supuenit. Si eñ precedat: impedit ꝯtrahendũ ꝛ dirimit iam ꝯtractum qꝛ facit psonã illegittimã ſm eundẽ modũ ꝛ easdẽ rationes: p quẽ modũ ꝛ p q̃s rõnes facit ꝯsanguinitas. Si aũt sequatur matrimoniũ: non põt ipm dissoluere cũ sit vinculũ indissolubile. Si tñ cõtractum est ꝛ ꝯsummatũ: ambo sunt ad ꝯtinentiã monendi. Si ꝓo ꝯtractũ est ꝛ ratificatũ p verba de pñti (cũ solui non possit: nisi alter coniugũ ingrediat̃ religionẽ) oportet necessario ꝙ ille q̃ maliciose cognouit cõsanguineã vxoris sue abstineat a petitione debiti: qꝛ non põt petere: sed tñ reddat debitũ: si eiꝰ vxor nõ vult ꝯtinere: vel oportet ꝙ ille ingrediatur religionem qđ põt facere: qꝛ nondũ mrimoniũ est ꝯsummatũ. Si tñ vxor sit in culpa: ita ꝙ ꝯsenserit in peccatũ. perdit ius petẽdi debitũ. Sic ergo concedendum est ꝙ affinitas ꝑcedens matrimonium ꝯtractum ad primũ genus: ita impedit matrimoniũ sicut ꝯsanguinitas.

Circa quadragesimãsecundã distinctionem (in qua de spũali determinatur cognatione) Primo querit̃. Utrũ cognatio spũalis ꝯtrahat̃ p sacra. ¶ Notanduꝫ ꝙ cognatio spũalis est ꝓpinquitas aut ꝓximitas ꝓueniens ex sacramẽti donatione vel ad illud tentione. De donatiõe sacramẽti: vt qñ sacerdos vel alius baptisat vel dat aliđ sacramentũ. De tentione ad illud sacramentũ: vt sunt illi q̃ tenent in baptismo baptisatũ: ꝛ vocant̃ patrini vel matrine Notandũ etiã ꝙ tres sunt species in cognatione spũali. Una dr̃ patrinitas vel matrinitas: ꝛ hec attendit̃ inter eũ q̃ baptisat velꝰ qui tenet baptisatũ: ꝛ inter baptisatum. Alia dr̃ cõpaternitas: q̃ attẽditur inter patrẽ spũalẽ ꝛ carnalẽ: et sic ille q̃ baptisat vel tenet puerũ: est cõpater vel cõmater pueri prĩs ꝛ mrĩs. Tercia species dr̃ ꝯfraternitas: ꝛ hec intelligitur inter patrẽ spũalem et carnalẽ: vt si aliqͥs pater habeat filiũ carnalẽ. ꝛ ille pater teneat in baptismo aliquẽ puerũ: iste puer erit frater spũalis predicti filij carnalis. Notandũ insup ꝙ perfecta cognatio spũalis solũmõ ꝯtrahit̃ in duobꝫ sacris scꝫ in baptismo ꝛ in cõfirmatione Ex ꝯ ptꝫ rñsio ad qõnẽ ꝙ cognatio spũalis cõtrahit̃ p sacra. Notandũ ꝑterea ꝙ spũalis cognatio ꝯtrahit̃ dupl'r. s. directe ꝛ indirecte. Indirecte: vt qñ efficitur cõmater alicuiꝰ p actũ viri. vel ecõuerso vir efficitur cõpater p actũ vxoris: vt si vxor alicuiꝰ viri teneat aliquẽ puerũ in

baptismo tunc ille vir efficitur indirecte cōpater matris pueri: directe vero ɔtrahitur per actū propriū quando scz tenet aliquē puerū in baptismo.

Secundo querit. Utrū cognatio spūalis impediat matrimonium. ¶ Responsio. Cognatio spūalis pt sequi aut pcedere matrimoniuz. Si sequitur gnāliter verū est q nō pōt infringere matrimonij vinculū. Sed tñ ɔtum ad ius soluēdi debitū ē distinguēdū: quia aut h factuz est ex necessitate: vtputa qñ paruulus ē in piculo mortis: et nō ē qui baptiset euz. Aut ex ignorantia: vtpote si aliqs baptiset puerū suū vel teneret: z tñ nō crederet ipm esse filiū suū. Aut ex industria. In pmo casu simplr nō perditur ius soluēdi mrīmonij debitū nec petendi. In scdo casu simplr (si facta fuerit diligentia) nō perdit. In tercio casu perdit ius soluēdi q hoc facit: tñ (qz peccatū suū alteri nō debet imputari) tenetur reddere nisi ambo scz vir z mulier in hoc fuerint ɔsentiētes. Si aūt cognatio spūalis pcedat matrimoniū (illa inquā q ɔhitur p baptismū z ɔfirmatiōnē) tūc impedit ɔhendū: z dirimit iā ɔtū. Impedit aūt cognatio matrimoniū fm tres differētias. scz paternitatis. cōpaternitatis. z fraternitatis: de quibꝰ dictuz est in questione pcedenti: z patet in textu.

Querit tercio. Utrum spūalis cognatio transeat ab vno in alterum. ¶ Responsio stat in vna distinctōe q p hos patet vsus. Que mihi: vel cuius mea: natū fonte leuauit. Hec mea cōmater: fieri mea nō valet vxor. Si qua mee natū: nō ex me fonte leuauit. Hanc post fata mee non inde vetabor habere. Declaratio habetur in textu.

Querit quarto. vtrum cognatio legal sit aliqd vinculū. ¶ Notandū q cognatio legalis ē ppinquitas siue pximitas proueniens ex adoptione. Unde triplex oritur propinquitas siue pximitas ex adoptione. Una est quasi descendentiū: q attendit inter adoptantem: z filiū vel filiam vel neptim adoptatam. Alia ē a latere scz illa q est inter filium naturalē z filiā adoptiuā. Tercia vero est quedā affinitas q est int adoptatam z vxorē adoptantis vel int adoptantem z vxorē adoptati. Notandū itaqz q adoptare ē psonā extraneā in filiū vel filiam: vel nepotem: vel neptim: vel deinceps legitime assumere ¶ Correlarium primū. Mulier nō pōt adoptare: nisi ex rescripto pncipis sibi in solatiū cōcedat filioꝝ. Iste em actꝰ ē pprie viroꝝ. ¶ Secundum correlariū. Non pōt vir minor viginti annoꝝ aliquē adoptare nisi forte iusta causa interueniat. Uñ ille potest adoptare q paterfamilias ē sui iuris. ¶ Tercium correlariū. Requirit q vir adoptans possit gnāre. Nā spado vel nimis frigidus nō potest adoptare. ¶ Responsio. In cognatione legali est vinculum z hoc statuit ecclesia.

Querit quinto. vtrum cognatio legalis impediat matrimoniū ¶ Responsio. Cognatio legal impedit matrimoniū: z hoc statuit ecclesia.

Querit sexto. Utrum cognatio legal trāseat i alterū ¶ Rñdet q vinculū adoptionis trāsit in alteram psonā duplr. scz p carnis cōmixtionē: et p generationē. Per carnis cōmixtionem trāsit ad semp: vt si aliquis adoptet aliquē filiū: ille filius nunqz pōt matrimonium ɔhere cū vxore adoptantis. Silr si talis filꝰ adoptatus ɔheret matrimoniū cū aliqua muliere: tunc nunqz pater adoptans pōt ɔhere cū illa muliere. Sz p generationē trāsit ad tēpus: quia filij naturales nec semp cohabitāt nec semp cū parentibꝰ habent bona indiuisa: imo cū emancipantur: patrem z matrē relinquunt z etiā filij adoptiui possunt emancipari. Et hinc est q nō manet vinculuz

quia post emancipationē filius naturalʼ pōt accipere filiaƺ adoptiuā: tñ pater ꝗ adoptauit nūꝗ pt eā accipe: nec etiā pᵒ emancipationē. ¶ Ad ampliorē ꝓdictorum declarationē notandū ꝙ matrimoniū aliqñ impedit̄ ꝓpter iusticiā publice honestatis. Uñ publice honestatis iusticia ē quedā ꝓximitas ex sponsalibus pueniens: habens robur ex ecclesie institutione ꝓpter honestatem. Et ideo si petrus ꝯtrahat cū bertha: licet non cognoscat eā carnalʼr: tñ post mortē berthe nō pōt petrus matrimoniū ꝯhere cū cōsanguineis berthe: nō quia eis sit affinis qꝛ non fuit carnalis copula: sed propter publice honestatis iusticiam.

Querit̄ septimo de federe nuptiali circa qđ tria requiruntur Primo vtrum nuptie secūde sint licite. ¶ Responsio. Non tm̄ secunde nuptie sed etiā tercie ꝛ quarte ꝛ ampliores sunt licite: dūm tñ fiant bono fine. scꝫ ꝓpter prolem generandā: vel ꝓpter fornicationem vitandā vel ꝓpter necessitatē suā sustentandam: vt cū ꝯtrahit vir cū muliere vt ipm̄ foueat ꝛ ecōuerso. Unde Augustinus. Non ꝯtemnimᵘ quotaslibet nuptias. Et Jheronimᵘ etiaꝫ ait ꝙ dominus nō damnauit mulierē septemuirā. i. que habuit septem viros.

Octauo querit̄. vtrum nuptie secūde sint sacramētales siue habeant rōnē sacramēti. ¶ Responsio. Dupliciter est loqui de secūdis nuptijs aut in se aut in relatione ad ꝓmas. Si in se: sic (cū sit ibi ꝯsensus expssus inter legitimas ꝑsonas) est ibi sacramētū: nec est ibi diuisio sed vnio carnis viri et mulieris. Si autē loqmur in cōparatione ad ꝓmas: sic manet in eis incōpleta sacri rō ꝓpter carnis diuisionem: quia in primis carnē suā vniuit cū viro: in secundis cum alio: ꝛ talis diuisio tollit de plenitudine signationis: quia prime nuptie significant vnionem christi cum ecclesia: quod poꝛie nō significant se cunde.

Nono queritur vtrum secunde nuptie sint honorabiles. ¶ Responsio. Secūde nuptie ꝓprie loquēdo nō sunt honorabiles vt pꝫ ꝑ illud cesariensis concilij. Presbyteris in nuptijs bigami prandere nō couenit: cū penitētia bigamᵘ indigeat. Si igit̄ secūde nuptie essent honorabiles nō prohiberet̄ pr̄sbyteris in ipsis prandere. Alie rōnes patent in textu. Notandū tñ ꝙ licet nō sint honorabiles nō tñ sunt vituperabiles quia carent culpa: imo sunt tollerabiles. Uñ nec dn̄s nec sancti eas ꝓhibent tanꝗ malas: sed tñ eas non ꝑsuadent tanꝗ defectiuas. Cetera patent in textu.

Circa distinctionem q̄dragesimātercia (in qua post determinationem prime partis huiᵘ libri ꝓncipalis: q̄ ē de sanitate gr̄e incipit determinare de sanitate glorie.) Primo querit̄ An resurrectio sit futura. Notanduꝫ ꝙ duplex ē resurrectio. Quedā est increata: ꝛ est ipsemet deus efficiens ꝛ causans resurrectionē creatā tam corporalem ꝗ spūalem. Et ista resurrectio nō est futura: sed fuit ab eterno. Alia ē resurrectio creata ꝛ ista ē triplex. scꝫ spūalis. tp̄alis ꝛ corporalis. ¶ Resurrectio spūalis est illa qua ꝗs resurgit de pctō ad gratiam Et ista solum fit a deo. Unde in apocalipsi. Hec est resurrectio prima. beatus qui habet partem in ista resurrectione. Et de ista non est questio. Sed resurrectio tēporalis est illa qua quis quādoꝗ cadit de prosperitate huius seculi: ꝛ tandem resurgit ad talem prosperitatem: sicut patet de Job. neꝗ de ista est hic ad ad propositum. ¶ Resurrectio vero corporalis est reunio animarū intellectiuarum ad corpora sua. Potest etiā sic diffiniri. Resurrectio est corporis facti corruptibilis ad animā iterata vnio. Et de

ista est hic questio. Notandū q futurū est aliqd possibile quod erit nūq. ¶ Ad questionem responsio. Recta fides dicit resurrectionē corporū nostrorū: sicut dicunt tria simbola fidei. Et ad hoc credendū fideles adiuuant p fidē resurrectionis xpi iā facte. Si em xps est caput z mēbra debent cōformari capiti: cū xps resurrexit ꝯñs est vt et nos resurgamus vt autē credat fidelis resurrectionē xpi psuasum ē sibi p apostolorū multa testimonia. Persuadet etiā ipsa pietas fidei q nullo mō xpi corpus incineratū pōt excogitare. Sup hoc fidei fundamētū superedificat psuasio rōnis triplicis. Prima rō est renumeratio iusticie diuine q retribuet homini sicut meruit. Nam resurrectio erit beatis augmentū glorie: z reprobis augmentū pene. Scda rō est ꝯfirmatio glorie: q oēm anime cōplebit appetitū. Tercia rō est pfectio nature q cōsistit in toto cōposito: nō in altera eius parte: quia hois pfectio nō stat pcise in anima nec precise in corpore: sed in illa vnione corporis z anime.

Secundo qritur Utrū resurrectio sit oim hoim. ¶ Responsio. Sicut oim est mors: ita oim erit resurrectio. Notandū aūt q duplex est resurrectio. Quedā ē resurrectio ad iudiciū z isto mō resurgent oēs. Alia ē resurrectio ad vitam eternā. Et de ista resurrectione dr̄ Johannis. vi. Nemo venit ad me nisi pr̄ qui misit me traxerit eū z ego resuscitabo eū in nouissimo die. Et ista resurrectōe nō oēs resurgēt: sz solū beati

Queritur tercio. Utrū resurrectio sit oim simul an successiue. ¶ Responsio. Resurrectio corporū non erit successiua: sed oim simul. Et huius pñt esse rōnes sex. Prima ē seueritas diuini iudicij que penā incinerationis inflixit corpori vsq ad aduentū filij dei secundū: sicut inflixit penā carentie visionis vsq ad aduentū primū: z huius rō est quia oēs sunt in vno principio peccati. Uñ p istā rōnē excipit beata virgo: que iā resurrexit (vt pie tenet ecclesia) quia nō fuit in originali cōcepta. Scda ratio est meritū fidei: quia multū meremur in credendo nos remunerari z resurgi qui videmur esse similes bestijs in moriēdo q: si hoc experimento viderem nō habere mus meritū. Tercia rō est vnitas corporis mystici: quia em oēs vnū corpus sumus in christo. ideo necesse est q ꝯtū ad aliquā gloriā sz corporis resurgamus simul. Quarta rō est subsidiū nr̄e infirmitatis: q: sancti dū desiderant sua corpora vehemētius etiā desiderant salutē nostrā: z ido sepius orant ꝑ nobis: quia nunq corpora eorū erūt vnita suis aiabus quousq restaurata erit antiqua ruina. Quinta rō est manifestatio diuine iusticie: quia em omnibus debet esse notum quanta iusticia damnet malos z saluet bonos: ideo vltimā distributionē distulit vsq ad vltimum seu nouissimū diem vt omnes compareant et videant peccata sua: z peccata omniū: nec sancti tristabuntur dicendo. Misericordias domini in eternū cantabo. Sexta ratio est cōsummatio glorie: quia tunc simul ꝯsummetur gloria: quia licet angeli habeant omnē gloriā essentialē: tamē non habent omnē gloriā accidentalē: quia gaudium erit eis de reparatione antique ruine: et de gloria corporum nostrorū. Similiter dicendū est de hominibus beatis propter quatuor dotes corporū que sunt claritas agilitas. subtilitas: z impassibilitas.

Queritur quarto Utrum resurrectio sit eorūdē sm numerū. Notandū q ad identitatem sm numerū rei naturalis requirit q sint eadē principia sz eadē materia z eadē forma ¶ Rñsio. Resurrectio erit eorundē numero: quia idem hō qui mortuus ē resurget in sua propria carne z anima z hoc erit virtute diuina z supra naturā. ¶ Pro ampliori

declaratione questionis ponunt quedam ppones. ¶ Prima ppo. Omnē entitatē causabilē pōt deus simplr creare z pducere ad esse de omnino nihil. Et isto mō creauit naturā angelicā: z materiā pmā. z etiā creat aiās nostras. ¶ Scda ppo. Om entitatē realem absolutā et respectiuam quā deus pōt creare: illā pōt omnino annihilare. ¶ Tercia ppo. Omnē entitatē absolutā quā de⁹ creauit: z post creationē simplr annihilauit: post adnihilationē eandē numero pōt reparare: quia eque res manēt possibiles post creationē z adnihilationē sicut erāt ante creationē. Nec valet qd obicit q deus non pōt facere q mulier corrupta sit iterum virgo: quia illud pteritū nō ponit identitatem absolutā. Sed deus pōt facere q illa mulier corrupta habebit eandē integritatē mentis z corporis sicut prius habebat anteq corrūperetur: z istud dicit identitatē absolutā. ¶ Quarta ppositio. Deus pōt ex quolibet facere qdlibet vt ex lapidib pōt facere hoiem: ex hoie pōt facere angelū z econuerso. ¶ Quinta ppositio. Omne quod non implicat ptradictionē potest deus facere.

Querit quinto, vtrum

resurrectio sit naturalis: an miraculosa hoc est. vtrū agens naturale possit facere resurrectōnē: an solū possit fieri a deo Notandum q agens naturale est omne aliud a deo. ¶ Respōsio ad qstionē. In resurrectione tria sunt. Primū est corporis ex pulueribus reformatio. Vñ pulueres ibi capiunt pro illa materia de q̄ formata erant corpora: siue illa sit sub forma vermiū seu herbarū: siue aque: siue terre: z breuiter sub quacunq forma sit Et ista collectio puluerum fiet ministerio angelorū etiā successiue vt dicit Scotus. Sed reformatio corporū fiet a deo z supra naturā. Secundū est ipsi corpori reformato anime vnio. Et licet sanctus Bonauentura dicat hoc esse per naturam (quia anima se vnit corpori suo qd valde desiderabat) nō tamen tenetur a Scoto. Et melius videtur q hoc sit supra naturam: quia licet anima se possit vnire corpori: sicut mouens mobili (sicut potest diabolus) nō tamen potest se vnire corpori tanq forma informās suo informabili (quod requirit ad perfectā vnionem) sed solum hoc fiet a deo. Tercium quod est in resurrectione est vnitorum. scz corporis z anime: inseparabilis colligatio. i. vnio quod etiam fiet supra naturam. Et sic patet responsio ad questionem q resurrectio erit miraculosa et non naturalis.

Sexto queritur que sit

causa nostre resurrectionis. ¶ Responsio. Resurrectio christi est causa nostre resurrectionis. Unde in christo est assignare nostre resurrectionis duplicē causam. scz efficientē z exemplarē. Efficientem autē est dupliciter assignare: aut sicut primū principiū: z sic christus ſm diuinitatē: et tota trinitas est causa efficiens: aut sicut instrumentum z sic est vox christi ſm humanitatem: ad cuius vocationem mortui resurgent. Unde tantam virtutem habebit illa vox q audietur in paradiso: in inferno: in purgatorio: et p vniuersum orbem: ita q ad illam vocem omnes cōparebunt. Similiter causa exemplaris est duplex. Una in qua res cognoscitur z disponitur. z sic est filius dei ſm diuinā naturā z tota trinitas. Alia est qua res inchoatur et exemplificatur. z sic ē resurrectio christi: quia talia erūt corpora nostra (vt dicit Augustinus de trinitate) quale christus sua resurrectione monstrauit.

Ro secūda par

te distictionis hui⁹ in qua de apertione librorum agitur duos habens articulos. ¶ Circa primum itaq articulum.

Primo querit de libro vite. Utrū liber vite sit filius dei. Notandum q liber potest capi dupliciter. Uno modo ꝓprie: ꝛ sic capitur pro suo ꝓprio significato ad qd imponitur vt liber Aristotelis dr liber: ꝛ sic nō capitur hic. Alio mō capit trāssumptiue ꝛ metaphorice: ꝛ iste ē duplex scꝫ liber vite ꝛ cō scientiarū liber. Liber vite capit dupl'r. Uno modo nihil aliud ē q̄ ipsa noticia dei in qua viuūt oia ꝑ noticiā. Et dicit liber methaphorice nā liber ꝓprie capt⁹ cōtinet duo scꝫ scientiam in se: qꝛ in ipso scribit scientia: ita ꝛ in libro vite scribuntur oia ꝑ verā noticiā. Habet etiā aliqd quo ad nos: qꝛ liber facit nos habere memoriā oblitoꝝ: sic et in fine iudicij: omia erūt aperta: tā bona q̄ mala: ꝛ sic reducentur ad memoriam. Unde sicut dicit Aug⁹. Liber vite isto mō est quedā vis diuina causata imediate a deo qua fiet vt in die iudicij vnicuiqꝫ bona ꝛ mala reducent ad memoriā. ¶ Ad questionē respondet ꝑ tres ꝓpōnes. ¶ Prima propō. Liber vite est ipsa dei noticia q̄ viuunt oia. ¶ Scđa ꝓpō. Liber vite est quedā vis diuina causata imediate ꝛc̄. vt ante qōnis responsionē habitū ē. Et isto mō liber vite est qđ creatū. ¶ Tercia ꝓpō. Nec humanitas xp̄i nec xp̄us in q̄tū hō dicendus est liber vite. Et sic pꝫ rn̄sio.

Querit secundo que sit hui⁹ libri scriptura. ¶ Respōsio. Sicut ars ꝛ exēplar ē totius trinitatis ꝛ tn̄ appropriatur filio: sic ꝛ liber vite. Sed notandū q creaturarū ad deū ē duplex cōparatio. Una in exeundo ꝛ hec ē omniū creaturarū: qꝛ oia exeunt a deo. Et sic filius dei dr ars plena oim rōnū viuentiū ꝛ scriptura hui⁹ libri ē eterna dispositio oim producendoꝝ q̄tū ad suas rōnes ꝛ ydeas. Alia est cōparatio in redeundo: ꝛ hec est creaturarū ad beatitudinē ordinatarū: qꝛ regressus est ꝑ virtutē: quies ꝑ beatitudinē. Et sic filius dei dr vite liber. Et scriptura istius libri est predestinatio oim saluandoꝝ. ꝛ sic soli saluandi scribuntur in isto libro.

Tercio queritur vtrum necesse sit hunc librū aperire. ¶ Respondetur q (sicut dictū est) liber ē exeuntiū ꝛ redeuntiū. Differunt autē exitus ꝛ regressus: quia exitus tm̄ a deo dependet. Sed regressus est a dei gr̄a ꝛ voluntate nr̄a: qꝛ regressus est ꝑ merita que fiunt a deo ꝛ voluntate nr̄a. Cū igit iudicium erit ſm merita nr̄a: ꝛ merita sunt a nob: ꝛ a deo. ideo ad pensandā quantitatem ꝛ dignitatē meritoꝝ necesse est aperiri libros ꝯscientiarū ꝛ librū vite: in quo apparet quātitas gratie ſm mensuram liberalitatis diuine.

Queritur quarto q̄bus aperiet liber. ¶ Responsio. Dupliciter est loqui de apertione libri: aut q̄tū ad ipsius libri intuitionē: ꝛ sic solūmō aperietur bonis: qui videbunt essentiā diuinam: ꝛ ipa (tanq̄ in vero libro) videbūt scripta in libro. Aut ad subsequentē cognitionē: ꝛ sic omnibꝫ erit apertus: quia boni se ibi legentes cognoscent se p̄destinatos. Mali vo ex hoc ipso qꝛ in libro legere nō potuerūt: scient se esse non predestinatos ad vitam.

Circa secundum articulum scđe partis queritur de libris ꝯscientiarū. Et primo querit Utrū oia merita legant in ꝯscientia vel quedam. Notandū q meritū capitur duobꝫ modis. Uno mō large: ꝛ est qđcunqꝫ opus a voluntate libere elicitū vel imperatuꝫ dignuꝫ remuneratōe vl' p̄mio aut dignū supplicio vel pena eterna. Et isto modo capit in p̄senti qōne meritū. Alio modo capit meritū ꝓprie et est qđcunqꝫ opus a voluntate libere elicitū vel imperatū dignū p̄mio ꝛ vita eterna. Et isto modo sola bona facta in charitate dicunt meri

ta. Liber ɔscientie est ipse intellect⁹ in q̄ sunt vel fuerūt scripte oēs cogitationes bone vel male: q̄ in nobis fuerūt: ⁊ ē ipsa voluntas in qua sunt vel fuerūt omnes affectiones bone vel male quas vnq̄ ha buim⁹: ita ꝙ ex istis duob⁹ codicib⁹ com ponit̄ liber ɔsciētie. ¶ Responsio. Oim meritoꝝ erit ibi lectio ⁊ memoria. Ra tiones patent in textu.

Querit̄ secundo. Utrū

quilibet legat oia in alterius ɔscientia. ¶ Respondet̄ ꝙ oia nota erunt omnib⁹ tam bona q̄ mala in ipso iudicio ſm ꝙ vult Anſhelmus ⁊ Bernhardus ⁊ text⁹ ⁊ glosa consonant. Unde Bernhardus sup illud prime Corinth. iiij. Illumina bunt abscondita tenebrarū: dicit cuncta archana cunctoꝝ cunctis ibi patebunt. Etiā dānati videbūt beate magdalene ⁊ oim sanctoꝝ merita: ⁊ ecōuerso. Nec ha bebunt beati erubescentiā: sed erit bea tis materia laudandi deū: ⁊ erit dānatis in scandalū ⁊ penaꝫ. Et sic manifestabit̄ iusticia ⁊ misericordia dei.

Querit̄ tercio. Utrum

oia videant̄ simul ab omnib⁹. ¶ Respon sio. Omnes repente vel simul oia pctā videbūt: ⁊ credendū est magis ꝙ simul.

Circa distinctio/ nem quadragesimāquartā (cui⁹ due sunt ptes quaruꝫ quelibet tres hꝫ articulos) querit̄ primo. Quid resurgat q̄tū ad in digentiā. vtrum humores resurgāt. No tandum ꝙ quatuor sunt principales hu mores corporis humani. scꝫ sanguis. co/ lera. melancolia. et fleuma. Et quilibet hō participat in istis q̄tuor tñ aliq̄ plus in vno q̄ in alio. Notandū etiam ꝙ ſm Auicennā differūt humor ⁊ humiditas Nā humor pprie est in venis. Humidi/ tas autē est extra venas: et dirigitur ad alia mēbra. Et ista est duplex. Quedaꝫ est nutrimentalis qua nutrimur: et ista humiditas nō resurget. Alia est humidi tas cōplexionalis q̄ efficitur caro ⁊ iun/ gitur corpori nostro ⁊ ista humiditas re surget. De humorib⁹ autē dicendū est ꝙ absq̄ dubio humores resurgent sicut di cit Ambrosius in sermone de martyrib⁹ Dignū et cōgruū ⁊c̄. Notandū ꝙ hoies resurgēt in pfectiori etate. scꝫ. xxx. ānoꝝ

Querit̄ secundo de his

q̄ spectāt ad supfluitatē: q̄ sunt intestina capilli ⁊ vngues. vtrū resurgent. ¶ Re spondet̄ ꝙ resurget in corpore nō tm̄ qđ est de ipsi⁹ necessitate. scꝫ caput. cor. bra chia. ⁊ cetere partes principales: sed etiā qđ est de integritate ⁊ de decentia ⁊ pul chritudine. Cū igitur capilli et vngues sint de decentia (quia caluiciū est impfe/ ctio nature) ideo resurgent. Silr ⁊ inte/ stina sunt de nature pulchritudine. Vñ Aug⁹. i libro de ciuitate dei. In interio ribus viscerib⁹ (que nullū decus modo videnf̄ habere) ita pulchritudo rōnis de lectabit: vt omni forme apparēti q̄ ocul̄ placet ſm mentis iudiciū pferatur.

Quantū ad secūdū arti

culū querit̄ pmo. Cū caro est in duob⁹ hominib⁹. Utrū resurget in pmo vel in secundo. Notanduꝫ ꝙ Aristoteles dicit ꝙ aliqui homines sunt ita bestiales ꝙ ve scuntur carnibus hominū ⁊ huiusmodi sunt tartari ⁊ barbari. Cum ergo caro pmi hominis mortui cōuertatur in sub stantiam secundi hominis ⁊ carnē come/ dentis illas carnes: queritur in quo isto rum hominum resurget illa caro. ¶ Re sponsio. Resurget in primo: quia secun/ dus furatus est illam et sibi vsurpauit. Et reparabit deus materiā secundi de alia materia.

Queritur secūdo q̄d in

quolibet resurgat quantum ad mēbra. vtrum scꝫ materia vniuscuiusq̄ membri

resurgat in suo membro an indifferenter in quolibet. ¶ Respondetur q in membro siue in eius materia est aliquid considerare qd est de substantia z perfectione: et sic vnumquodqz membrum ex sua propria materia reformabitur. Est etiam aliquid qd est de superfluitate sicut aliqua mebra plus habent de materia q̃ conueniens sit forme mebri z tunc qd est superfluu in vna parte p totu dispargetur si alia mebra indigeant materia: vt no abundent vnu mebrum ab altero nisi q̃tum debet.

Pro tercio articulo partis prime queritur Qualia erunt corpora resurgentiu. et primo q̃tum ad electos. Utrum corpora electoz resurgant cum deformitatibus. Notandum q duplices sunt deformitates. Quedā sunt de ordinatiue que veniunt ex malo z deformi situ membrorū: vt si aliquis haberet oculos in pectore: vel brachiū in capite. Et iste nō remanebunt in beatis. Alie sunt deformitates quātitatiue: vt si quis haberet nimis grossum caput: vel nimis grossum ventrē. Et similiter beati non resurgent cū istis deformitatibus. Et sic breuiter concedendū est q nulla deformitas erit in corporibus electorum.

Secūdo queritur. vtrum deformitates resurgent in corporibus dānatorum ¶ Respondetur breuiter q in corporibus damnatoz nulla erit pulchritudo: ita q si habuerint turpitudinem in hoc mūdo in eis remanebit. Et si in hoc mundo habuerint pulchritudinē: auferetur ab eis: z erunt turpissimi et vilissimi: pleni omni feditate z infectione. Notandū tamen q in eis non erit deformitas per diminutionē. Nam si in hoc mundo nō habuerit quis brachia vel tibias tunc illa deformitas reparabitur ad augmentū pene vt puniatur in omnibus membris: quia in hoc mūdo bene voluissent brachia ad faciendū mala.

Circa secundam partez huius distinctionis queritur de passibilitate damnatoz. Et primo queritur Utrum sit ponere cruciatū eternuz quē vocamus infernū. ¶ Notandum q infernus capitur tribus modis. Uno modo pro omni illo quod est sub globo lunari Et sic iste mūdus dicitur infernus. Habet etiam quatuor loca sm q sunt q̃tuor elementa. Unde ps. Eruisti animā meam ex inferno. Alio mō capitur infern⁹ pro loco subterraneo. Et iste habz quatuor loca siue cameras. In prima z superiori est limbus patrum: in quo erant patres ante passionez xpi. Et ibi nulla erat tristicia nec pena sed solū priuabantur ad tempus visione diuina. In scda camera est purgatoriū in q̄ purgantur aīe decedentes cū gra habentes aliqd purgabile. Et in istis solis duobus locis descendit xps: sm q dicit simbolu3 fidei. Descendit ad inferna. In tercia camera est limbus puerorum qui moriuntur absqz baptismo: et ibi nullū patiuntur dolorē nec tristiciā: sed solum priuantur visione diuina. In quarta camera z infima est locus damnatorū et ibi cruciantur eternaliter. Et omnibus istis modis pprie nō capitur hic infern⁹ Tercio modo capitur infern⁹ pro cruciatu z pena: quo cruciatu z pena dānati affligun tur. Nā possibile est q dānati possint in alio loco cruciari extra illū locū q̄ vocatur infern⁹: z isto mō capitur hic. ¶ Ad questionem respondetur q quorundā fuit opinio q licet sit infernus: nō tn̄ est eternus quia nimis durū esset q pro vno peccato mortali momentaneo cruciet hō eternaliter. Et ista opinio fuit Origenis et sequaciū eius. Sed in hoc multum errauit: quia contrariuz dicit christus Mathei. xxv. caplo. Ite maledicti in ignem eternum. Item Ysaie vltimo. Uermis eoz non morietur: z ignis eoz non extinguetur Congruū etiā ē vt pulchritudo

vniuersi seruet quibusdā antithesis(hoc est
p̄ cōtrariū) vt sicut bonis bona reddun
tur eterna:ita z malis eterna supplicia.
Necessariū est etiā ad seruandū ordinē
iusticie. vt vnicuiq; reddatur ſm merita
sua cū ventum fuerit ad iudiciū. Pecca
tor autē cū peccat:peccat cōtra bonum
eternū z infinitū:z ex hoc dignus est cru
ciatu eterno. Et dū decesserit nō est am/
plius locus meriti:ac per hoc nō erit re/
missio pcti. Ideo quia semper est culpa:
semp etiā erit z pena. Nā post mortē nō
deletur culpa mortalis:quia nō est am/
plius tempus merendi vel demerendi.
Multe sunt alie rationes in textu. Vi/
de ibidem.

Secundo q̄ritur vbi sit

infernus. Notandū q infern⁹ ibi capit p
loco inferni in quo cruciāt dānati ¶ Ad
questionē dicit q licet Augustin⁹ volue
rit dicere q infern⁹ nō est locus corporal
sed est qd spūale tñ a modernis nō tenet
Sed sequunt Gregoriū q dyalogorum
quarto. dicit infernū esse locū corporalē
z subterraneū q existit in medio terre.
Et sicut celū empyreū est locus pulcher
rimus z amenissim⁹ ita ille locus ē teter/
rimus z vilissim⁹. Est etiā in medio z in
infimo terre. Nā sicut mediū poli dicit
infim⁹ locus:ita z mediū terre dicit infi
mus locus eo q ī mūdus. Et ē sub para
diso terrestri descendendo in centro:id
est in corde terre.

Irca secundum
hui⁹ partis articulū querit
de qualitate pene infernal
Et primo vtrū affligens in
inferno sit ignis verus: habēs formā et
naturā z ignis spēm. Notandū q q̄dru/
plex est ignis. Quidā est ignis elemēta/
ris z est ipm elementū quod est in spera
ignis:z iste ignis nō cōburit:quia celū ē
incorruptibile. Alius est ignis calcis z
est ille q accendit aqua z extinguit oleo:
z iste ignis ē in calce. Tercius ē ignis in

fernalis z iste ignis ē vstiuus:z non com
bustiuus:quia vrit et nō cōburit:infert
passionē z nō mortē. Quartus est ignis
pinguedinis q fit ex multis ɔfectionib⁹:
z iste ignis nec vrit nec cōburit:sed solū
illuminat. Unde dicit Guillerm⁹ pari/
siēsis q si quis inungeret capillos suos illo
igne bñ p spaciū duarū vl triū horaꝝ da
ret lumē z claritatē p̄sentib⁹. ita q i vna
mensa p totā cenā nō indigerent alio lu/
mine. ¶ Notandū etiā q adhuc triplex
est ignis. Quidā est ignis carbo: et iste
ignis viuit in terra capiendo terrā large
tā pro ligno q̄ pro ferro z ceteris metal/
lis:z etiam pro ipsa terra. q: in aliqbus
partib⁹:vtpote in brabantia et flandria
fit ignis de terra. Scd's est ignis flāma
z iste viuit in aere quia notū est q flāma
ignis semper ascendit sursum z viuit in
aere. Tercius ē ignis lux: z iste viuit in
seipso. sc3 in sua spera q̄ est imediate sub
globo lunari z iste ignis (lic3 sit calid⁹)
nō cōburit sed solū lucet q: ibi nō est ma
teria cōbustibilis. ¶ Responsio. Licet
Augustin⁹ noluerit istā q̄onem soluere
(quia videbat ei temerariū eā soluere)
tñ Gregori⁹ (qui fuit doctor modern⁹)
tanq̄ inspirat⁹ a spūsctō dicit q̄rto dya/
logoꝝ. Ignē infernalē corporalē esse nō
ambigo:cū dicat. Ite maledicti in ignē
eternū. Math.xxv. Et eum secuti sunt
oēs doctores moderni. Sed habet alias
ppͥetates z opationes q̄ habeat noster
ignis quia ille ignis est tenebrosus z sul
phureus z tamen non consumit corpora
in que agit.

Secundo q̄ritur Utrū

puniens in inferno sit ignis solus: hoc ē
querere vtrū dānati solū crucient i igne
¶ Responsio. In inferno (sicut ex scptu
ra colligitur) quatuor elementa esse cre
duntur ad ɔfectā damnatoꝝ punitionē
Unde in inferno est calor intensiuus in
igne z frigiditas intensiua in aqua. Uñ
Job.xxiiij. Ab aquis niuiū transibunt

ad calorem nimiū. Erit eñ ibi ignis ardens: z aqua cõgelans z aeris inquietudo z pturbatio z terre fetor. Vñ Gregorius. In inferno erit frigus importabile: ignis inextinguibilis: fetor intollerabilis. Possibile est etiā q aliqs in codez instanti habeat intensiuū calorē ibi z intensiuū frigus: z hoc in diuersis mēbris Nam est possibile q diues dānatus solū cruciabat in lingua p calorē ignis: z qð in ceteris membris habuisset intensiuū frigus. Ad illud qð obijcit q dñs dicit Matth. xxv. Ite maledicti in ignē eternum: z ibi solū nominat ignē zc. Dicendum q p ignē intelligit ois cruciatus. vel q ipe nominauit ignē tanq̄ pncipalem penā. Et fm phm a maiori debet fieri denominatio.

Circa terciū articulū (q est ð actione ignis) querit primo. Vtrum ille ignis sit cõsumptiuus corporum. Notandū q cõsumptio est desitio rei q̄tum ad esse substātiale: z idem est q annihilatio. ¶ Rñsio. Licet ignis affligat corpa: tñ non ɔsumit. Si autē querat. Vtrū corrūpant corpa in igne. Distinguendū est de corruptione. Naz vno modo corruptio dicit desitionē rei q̄tū ad esse substātiale: z hoc mõ idē est q cõsumptio. Et tali mõ non corrūpent cū non moriant. Alio mõ corruptio idē est q puatio bone dispositiõis: z hoc qñ a corporib⁹ damnatoꝝ auferet quies et bona dispositio que generat in aīa voluptatem. Et isto mõ corpa damnatoꝝ corrumpent: quia nullā habebūt consolationem: sed erūt absorpti in pena. Et per hoc patet rñsio ad qonem q ignis infernalis non est cõsumptiu⁹ corpoꝝ.

Scðo queritur. vtrum ille ignis sit afflictiuus spirituū. Notādum q ibi spūs capit pro angelis z aiabus intellectualib⁹. ¶ Rñsio. Spūs separati a corpore cruciantur non tm̄ per summi boni absentiā: sz etiā p afflictiuā pñiam scz per ignem. Sed videndū est qualiter hoc fiat. Dolor eñ (sicut patet per Augustinū. xiiij. de ciuitate dei) est descensus ab his rebus que nobis nolētibus accidunt. Vñ ad hoc q dolor generet ab aliquo in anima: quattuor concurrunt. duo ex parte aie. Primū est perceptio ex parte cognitionis. Scðm detestatio ex pte affectionis. Et ista duo sunt in demonib⁹. Primo qz habēt verā cognitionē qz locus inferni est horribilissimus: vilissimus z summe afflictiu⁹. Scðo qz coartabunt z cõtra voluntatē suā incarcerabuntur ibi: et ideo ex illa detestatione generabit in eis maximus dolor siue tristicia. Silr dicendū est de aiabus. Sed ex parte agentis scz ignis siliter requirunt duo. Vnū est q immittet anime pceptionē z cognitionē. et sic ignis erit instrumentuz diuine iusticie: qz semper demones z anime habebūt in mente memoriam illius ignis: ita q nõ poterūt separari ab illa cogitatione. et hoc in eis causabit maximā tristiciam. Aliud est q violenter z insepabiliter adhereat ɔtra repugnantiā volūtatis. Et sic demones z aie in se erunt afflicte: qz nollent cogitare de illo igne: z tñ detinebuntur z ɔtra voluntatē semper cogitabunt ð illo igne. Et iste est modus quo affligent demones z aie in se. Et dicitur ibi aie in se: qz aliā afflictionē adhuc habebunt de cõbustione corpoꝝ suoꝝ: sicut patz p experientiā. Notandū q nec demones nec aie in se cõburent in igne: sed ille ignis causabit in eis tristiciaz: sicut dictum est.

Circa distinctionem q̄dragesimāquintam (cui⁹ tres sunt articul) q̄ritur pmo ð receptaculis aiarum. Vtrū añ xpi aduentū aie descēderint ad infernū. Notandū q infern⁹ ibi capit pro loco subterraneo. Et iste hȝ

q̃ttuoꝛ cameras: vt patuit diſt. p̄cedēti. ¶ Ad queſtionē dr̄ ꝙ aīe decedentes in gratia ante aduentū xp̄i recipiebanť in limbo patrū: ꝛ per conſequens deſcende bant in infernū: qꝛ ille limbus eſt vna de cameris inferni. Notandū ꝙ ibi ad/ uentus xp̄i capitur pro illo aduentu q̄n in triduo paſſionis ſue deſcendit ad in/ ferna.

Secūdo querituꝛ. vtrū poſt aduentū xp̄i habeant receptacula vel loca determinata. ¶ Rn̄ſio. Poſt ad uentum xp̄i (ſcʒ poſt deſcenſum ad infe/ ros: expoliando infernū: extrahēdo ſan/ ctos patres de limbo et etiā exiſtētes in purgatoꝛio) nulla aīa deſcēdit ad lim/ bum patrum. Sʒ nunc ſolūmodo ſunt q̃ttuoꝛ receptacula. Quidā em̄ decedūt in gratia. nihil hn̄tes purgabile: et iſti euolant in celum. Quidā vero decedūt in gratia habētes purgabile: ꝛ iſti reci/ piuntur in purgatoꝛio. Alij decedūt in oꝛiginali peccato tm̄: ꝛ iſti deſcendūt ad limbū puerozꝫ. Quarti aūt decedunt in peccato moꝛtali actuali: ꝛ iſti deſcēdūt in inferno infimo: fetidiſſimo et viliſſi/ mo: vbi eternaliter cruciabuntur ꝛ hoꝛ/ ribiliter.

Tercio querit. Utrum anie a ſuis receptaculis aliq̄n exeant. ¶ Rn̄deť ꝙ quidā a deo cōdemnanť ad tp̄s: vtpote quouſqꝫ ad p̄ces aliquoꝛuꝫ ſanctozꝫ liberenť: ſicut pꝫ de lazaro. Eti am de Trayano qui ad p̄ces Gregoꝛij fuit liberat⁹ a penis inferni. Et iſto mo/ do aīe mutāt receptacula. Quidā autē condemnanť ſententia definitiua ꝛ eter/ na: ꝛ iſto modo nō mutant receptacula niſi deus permittat ꝓpter aliqđ bonum Similiter dicendum eſt de exiſtentib⁹ in purgatoꝛio. De beatis aūt dicenduꝫ ꝙ exeunt ſepe: quia poſſunt nos iuuare reuocando a malo: docendo bonum: cō/ foꝛtando ꝛ liberando: ſicut patet de in/ finitis miraculis tam beate Marie q̄ franciſci: nicolai ꝛc̄.

Circa ſecundum articulum queriť de ſuffra gijs que recipiunt anie de/ functozꝫ a viuis. Et pꝛimo queritur. Utrū ſuffragia pꝛoſint defun ctis q̄ ſunt mediocriť boni. ¶ Notandū ꝙ quattuoꝛ ſunt genera ſuffragiozꝫ (ſm Gregoꝛiū) quibus anime in purgato/ rio exiſtentes iuuanť. Pꝛimo oblationi/ bus ſacerdotū: ꝛ iſtud eſt pꝛecipuū ſuf/ fragiū. Scđo oꝛationibus ſanctozꝫ ſiue ſint in patria ſiue in via. Tercio elemo/ ſynis charozū. Un̄ ille diciť charus quī aliqđ bonum facit alicui. Un̄ ſi aliquis q̃tūcunqꝫ extraneus oꝛet pꝛo aliq̄ i pur gatoꝛio exiſtenti ille dr̄ charus. Quar/ to ſubſidijs ſiue ieiunijs cognatozꝫ. Un̄ ille dr̄ ibi cognatus q̄ aliqđ ſubſidiū fa/ cit alteri. Et ſub iſto q̃rto genere conti nenť peregrinationes: flagellationes et ie/ iunia ꝛc̄. Notanduꝫ ꝙ illi dicunť valde boni q̄ euolant inmediate ad celos abſ/ qꝫ trāſitu purgatoꝛij. Quidā ſunt val/ de mali: q̄ moꝛiunť in pctō moꝛtali: ꝛ illi deſcendūt ad infernū. Alij ſunt medio/ criter mali ꝛ mediocriter boni: ꝛ ſunt il/ li q̄ moꝛiunť in gr̄a tn̄ hn̄t aliquid pur/ gabile. ꝛ iſti deſcendunt in purgatoꝛiū. ¶ Coꝛrelariū pꝛimū. Suffragia eccle/ ſie nullo modo pꝛoſunt beatis. Auguſti nus Iniuriā facit martyri q̄ oꝛat pꝛo mar tyre. ¶ Scđm coꝛrel. Suffragia eccle/ ſie nullo mō ꝓſunt damnatis ꝛ cōdem/ natis ſententia diffinitiua. Nā aliq̄ de/ ſcenderūt in inferno qui nō erāt cōdem/ nati ſentētia diffinitiua: ſed ſolū cōditi/ onata et ad temp⁹: ſicut patet de puero quē ſuſcitauit beatus iohānes euāgeli/ ſta: ꝛ de vno triū moꝛtuoꝛum reſuſcita/ toꝛum a beato Hieronymo ꝛ iſtis pꝛo/ fuit oꝛatio beatoꝛum: ideo notanter di/ citur ſententia diffinitiua. ¶ Tercium coꝛrelarium et ad queſtione reſpōſiuū. Suffragia eccleſie pꝛoſunt mediocriter

bonis scȝ existentibus in purgatorio: et hoc ꝓpter dignitatē ꝛ necessitatē. Nam qꝛ sunt in gratia: ideo digni sunt eccle/sie suffragijs. ꝛ hoc dictat iusticia: qꝛ etiam in penis sunt ꝛ necessitate. ideo misericordia dictat ꝙ orandum est pro ipis.

Scd̃o queritur. Utruȝ prosint suffragia facta ꝑ malos. Notandum ꝙ ille ibi dr̃ malus ꝗ est in peccato mortali. ¶ Rñdet̃ ꝙ quidā dicūt generaliter ꝙ suffragia ecclesie ꝓsunt: siue fiāt a malis siue a bonis. Et ratio huiꝰ est: quia tam boni ꝗ̃ mali faciūt ſm doctrinam ecclesie: ꝛ faciunt pro eo ꝗ est in charitate. et vbi deficit charitas facientis: supplet charitas ecclesie dictātis: ꝛ mortui suscipientis. Sed nō credo breuiter ꝙ oratio peccatoris aliquid mereat̃ apd̃ deū: nisi solū dispositiue: qꝛ disponit de cōgruo. ꝛ de cōdigno ad meritū. Opus enim formā recipit ab agente proximo: sicut aqua a vase ꝯtinēte: nō a fonte. Similiter corona valorem ꝛ pulcritudinē habet a gēmis ꝛ ab auro ꝛ nō a quatuor elementis. Et ideo distinguendū est: qꝛ suffragia facta: aut sunt opa sacramentalia: vt sunt opa misse siue celebratio et tunc ratione ꝯtenti (quia opa dei sunt) ꝓsunt quia xp̄us ibi ꝯtinet̃. siue fiant a bonis siue a malis: non rõne cōsecrātis. Aut sunt alia opa. Et hoc dupl̃r. Aut eñ fiunt pure a malis sicut aliquis malus orat: vel se affligit ieiunādo: ꝑegrinando ꝛc̃. pro aliquo: ꝛ tunc nō credo ꝙ valeāt defunctis. Aut fiunt a malis ad imperiū alicuiꝰ boni defuncti: vel amici eius: dere que illius est in elemosynā. vel ad consortiū alterius: vt qñ duo legunt vnū psalteriū: vnus existens in charitate: alter nō. ꝛ in alijs operibus vt qñ datur elemosyna iusto vt oret pro mortuo. Et tunc valent: rõne charitatis boni hominis cōiuncti. Concedendū enim est ꝙ nō prosunt ſm ꝙ fiunt a malis tm̃. concedenduȝ nihilominus ꝙ prosunt si concomitatur charitas viri iusti ex Bonauētura. Uñ Esaie ꝑmo. Cum multiplicaueritis orones vestras: non exaudiam. manus eñ vestre plene sunt sanguine. glosa id est peccato.

Tercio querit̃ quantuȝ prosint suffragia? Et cū non prosint eqliter omnibꝰ. querit̃ cui magis prosint: an ei qui magis meruit: an ei pro ꝗ speciꝗaliter fiunt. ¶ Pro respōsionis elucidatione tres ponuntur distinctiones. Prima distinctio. Suffragia facta valēt tripl̃r. Uno mō specialissime. ꝛ hoc mō valent illi ꝗ facit suffragia. Scd̃o mō generalissime valent: ꝛ tūc valent ecclesie quia non posset aliqs facere aliqd̃ opus meritorius quin prosit ecclesie. Tercio modo suffragia valent specialiter vl̃ generaliter. ꝛ isto mō valēt illis pro quibꝰ specialiter fiunt. vt si qs diceret missam vel oraret pro parētibus: illa valet specialiter ipis parētibꝰ toti ecclesie generaliter ꝛ sibi spālissime. Et ideo qd̃ de secundo mō scȝ de valore speciali hȝ intelligi. ¶ Scd̃a distinctio. Suffragia facere pro aliquo pōt esse dupliciter. aut in cōmuni: vt quādo aliquis orat in cōmuni pro omnibus existentibus in purgatorio. Aut in speciali: vt qñ aliqs orat pro patre. vel pro amico suo. ¶ Tercia distinctio. Suffragia possunt fieri pro aliquibus dupl̃r. Uno mō satisfactorie vt. s. satisfaciāt pro aliq̃ pena alicuiꝰ existentis in purgatorio vel pro oibꝰ. Et tūc plus ꝓficit illi soli pro ꝗ dr̃ missa ꝗ̃ si diceret̃ missa in cōmuni pro omibꝰ: qꝛ tūc ꝗlibet haberet partē suā: ꝛ distribueret̃ ſm meritū ꝛ necessitatē suā. Alio mō suffragia pñt fieri ꝑ aliq̃ ꝑ modū supplicationis. Et tūc pōt aliqs celebrare missaȝ ꝑ modū satisfactōis ꝓ aliq̃ specialit̃. ꝛ pro oibus alijs in cōmuni ꝑ modū supplicatōis Nec ꝓpt̃ h̃ diminuit̃ meritū illi pro ꝗ dr̃ missa spāliter. Exm̃ vt si eēnt duodecim incarcerati: ꝛ ꝗlibet

deberet centū scuta: posset aliqs soluere debitū pro vno. liberādo eū a carcere: z solū depcari pro alijs. ¶ Ad q̄stionē dicitur q̄ si suffragia fiant in cōmuni; tūc mag⁊ psunt illis q̄ mag⁊ meruerūt z magis indigēt. Si aūt fiant in speciali; tūc magis illis psunt p quib⁹ fiunt.

Quantū ad terciū articulum (in quo de suffragijs q̄ impendūtur viuis a sanctis siue defunctis agit) querit primo. Utrū sancti orent p nob. ¶ Rñdet breuiter q̄ sancti orant pro nobis. Primo propter necessitatē nostram quia vidēt nos indigere: z ideo orant p nobis. Scd̄o propter dei voluntatē: q̄ vult vt vnū mēbrū releuet aliud.

Secūdo queritur. vtrū sancti suis orationibus impetrēt nobis aliqua. ¶ Rñsio. Sanctorū orationes multa nobis impetrāt bona sc̄ merito z affectu. Nam merent nobis merito qd̄ pcessit: q̄ sibi amplius non merent: sed propter merita pcedentia nobis merent quia multa merita fecerūt sine quibus fuissent saluati. Affectu etiā impetrant multa nobis bona: q̄ nos diligunt: z idō cū affectu orant deū pro nobis. Et q̄m (fm p̄hum) amicoꝝ est idem velle: ideo cū aliquē diligūt (p modū dicēdi) cōpellunt illū diligere. Vñ b̄ta virgo multos peccatores recōciliare dicitur.

Tercio queritur. vtrū vtile nobis sit sanctos pro nobis orare. ¶ Rñdet q̄ sic: q̄ deus decreuit z voluit sc̄ ppter nostrā inopiā sanctoꝝ gl'iam z dei reuerentiam.

Circa distinctionem quadragesimāsextam (cuius duo sunt articuli) queritur primo. Utrū aliqua mitigatio pene fiat damnatis propter suffragia ecclesie. ¶ Rñdet q̄ licet aliqui voluerint dicere q̄ in dānatis mitigatur pena (z ista fuit opinio Prepositiui z sequacium eius) tñ in hoc errauerunt. Ideo vera opinio z cōmunis est q̄ suffragia dānatis non prosunt nec ecclesia intendit orare pro ipis. Notandum q̄ si aliquis oraret pro aliquo damnato: ipso nesciente talem damnatū: illud suffragiū reuerteret in suum meritum. fm illud psalmiste. Oratio mea in sinu meo conuertet. Uel distribue existentibus in purgatorio: z breuit tale suffragium vel tale bonum nō perdet.

Scd̄o queritur Utrum damnatis fiat mitigatio pene ppter pietatē misericordie dei. ¶ Rñsio. Mitigatio pene damnatoꝝ dupliciter pōt intelligi. Aut q̄tum ad taxationē z inflictionem pene: vtpote q̄n statim post mortē taxat pena dānato. Et sic absq̄ dubio ē ibi mitigatio: quia de⁹ punit citra cōdignum ita q̄ nō tm̄ punit peccatorē q̄ntū meruit: z ideo ibi est misericordia et iusticia. Alio mō pōt intelligi mitigatio pene post taxationē z inflictionē Et hoc modo nulla cadit mitigatio a misericordia diuina: quia extunc claudit eis dñs viscera pietatis.

Tercio querit. Utrum deus misericordius agat cū vno q̄ cum altero. ¶ Rñsio. Magis misereri pōt intelligi tripliciter. aut habitu. aut actu. aut effectu. Primo mō z scd̄o mō impossibile est deū magis misereri vni q̄ alteri. Vñ. Deū misereri habitualiter ē ipsa pietas z benignitas q̄ est in deo: et est equaliter in deo q̄tum ad oēs. Deū aūt misereri actualiter est velle misereri qd̄ etiā q̄tum ad oēs est equaliter in d̄o quia vult omnib⁹ misereri. Tercio modo sc̄ q̄tum ad effectum: vbi est releuatio a miseria: verū est q̄ deus agit misericordius cum vno q̄ cum altero taz in p̄nti q̄ in futuro. Cetera patēt.

Quarto queritur. vtrum deus agat iustius cũ vno ꝙ̃ cum altero ¶ Responsio. Iusticia in opere vno mõ dicit seueritatẽ: ꝛ sic iustius agit in vno ꝙ̃ cũ alio quia seuerius punit. Alio mõ iustius dicit ordinem pmij ad meritum ꝛ sic dico ꝙ iustissime retribuit omnibꝫ Cetera patent.

Pro secũdo articulo q̃ritur primo. Verũ in aliquo opere dñi sit misericordia ꝛ veritas.id est iusticia. ¶ Responsio. Misericordia ꝛ veritas ẽ in ope creature rõnal': ꝛ hoc qdẽ nobilitatis est:ergo multofortius et nobilius in operibꝫ dei est misericordia ꝛ veritas

Secũdo queritur. vtrum in omni opere dñi sit misericordia ꝛ veritas. ¶ Respondetur ꝙ sic. Qualiter autẽ misericordia ꝛ iusticia accipiuntur. Respondetur ꝙ largissime. cõmuniter ꝛ ꝓprie Et qualiter se habeãt ad inuicem: clare patet in textu.

Tercio queritur vtrum in omni opere dñi sit misericordia ꝛ veritas fm ꝙ dicuntur largissime vel fm ꝙ proprie accipiuntur ¶ Responsio. In omni opere dñi semp ẽ misericordia ꝛ iusticia: quocunq; mõ accipiantur: ita ꝙ nõ põt separari. Unde in baptismo qñ quis iustificatur sine aliquibꝫ meritis pcedentibus: non solũ est ibi misericordia in hoc ꝙ deus totaliter remittit culpã et penã: sed etiam est ibi iusticia: in hoc ꝙ alique penalitates remanẽt in anima ꝛ corpore Etiã cũ deus aliquẽ damnat: nõ solum est ibi iusticia cum puniendo: sed etiam est ibi misericordia: quia nõ tantum punit sicut meruit.

Quarto queritur. vtrum possit deus aliquẽ punire pure ex iusticia: vel pure remunerare ex misericordia ita ꝙ ista duo separentur. ¶ Responsio. Impossibile est in operibꝫ dei iusticiã separari a misericordia: loquẽdo de potentia dei ordinata. Si autẽ loquamur de potentia dei absoluta: tũc posset facere iusticiã sine misericordia: ꝛ econuerso.

Circa distinctionem quadragesimãseptimã (que duos habꝫ articulos) Primo queritur vtrũ apostoli iudicabunt. ¶ Responsio. Iudex in aliquo dicit dupliciter ratione. Aut quia ipsius ẽ ferre sententiã: et sic solus xpus iudicabit tanꝙ̃ principalis iudex. Aut quia assistit ferenti sententiaꝫ fm ꝙ aliq iudices assistunt in iudicio. Et sic apostoli iudicabunt. Mathei. xix. Sedebitis sup sedes iudicantes ꝛc. Quod autẽ dicitur sedebitis nõ ẽ intelligendũ ꝙ apostoli sedeãt sessu corporali: sed hoc ponitur ad dignitatẽ. Iudicabũt etiã fratres minores: ꝛ oẽs qui ꝓpter xpm reliquerunt oia: ꝛ secuti sunt christũ.

Secũdo q̃ritur. vtrum angeli iudicabũt. ¶ Responsio. Angeli nõ iudicabunt potestate iudicatoria (sicut dictũ ẽ de apostolis) ſꝫ solũ astabũt rõne approbationis. Auctoritates autẽ que dicunt ꝙ dñs veniet cũ angelis non sunt intelligende ꝙ veniet cũ angelis iudicantibꝫ sed ministrãtibꝫ. Cetera patẽt

Tercio queritur vtrum omnes iudicabuntur tam boni ꝙ̃ mali. ¶ Respondetur ꝙ iudiciũ dicit tripliciter. scꝫ cõmuniter. proprie: ꝛ appropriate. Iudiciũ cõmuniter captũ dicitur collatio manifesta meriti ad pmiũ. quando videbunt merita ꝛ demerita omniũ. Et sic omnes iudicabuntur: quia omnes cõuenient: ꝛ patebit quomodo deus omnibꝫ retribuet fm merita. Et hoc est ꝙ dicit apostolus. Oẽs manifestari oportet. ꝛc. Iudiciũ ꝓprie dictũ ẽ discutio meritoꝝ ꝛ prolatio cũ quadã discussione ꝛ diffinitione sententie. Et sic non omnes iudica

buntur. Sed erunt quatuor ordines in iudicio: duo ex parte damnandorum et duo ex parte saluandorum. Aliqui ex parte damnandorum erunt iudicati quibus dominus dicet. Esuriui et non dedistis mihi manducare etc. Et isti erunt christiani: qui licet habuerint fidem: tamen caruerunt bonis operibus. Alij sunt qui caruerunt fide: sicut pagani et infideles: et isti tunc non iudicabuntur: quia non tenuerunt fidei sacramenta: ideo increpationem iudicis in se ferri non audient sed damnabuntur absque vlla increpatione. Ex parte autem electorum aliqui iudicabuntur: et sunt illi christiani qui vite maculas lachrymis tergunt et elemosinarum superinductione operiunt: quibus dominus dicit. Esuriui et dedistis mihi manducare etc. Alij vero non iudicabuntur: et erunt illi qui seruauerunt consilia christi sicut apostoli. martyres et renunciantes seculo. Tercio modo iudicium dicitur appropriate vt est ipsa condemnatio et sic soli mali iudicabuntur.

Queritur quarto. vtrum

angeli iudicabuntur. ¶ Responsio. Angeli mali iudicabuntur iudicio condemnationis. Et hoc propter quatuor rationes. Prima ex parte iusticie dei: quia sicut hominum fiet vniuersale iudicium sic et angelorum condemnatio. Secunda ex parte glorie christi quia triumphauit de diabolo qui fuit iudicatus a membro diaboli ad suggestionem eius. Tercia ex parte meriti: quia sicut participes fuerunt culpe humane: sic contumelie et pene. Quarta ratio ex parte supplicij consummandi: vt si quid penarum eis deest suppleatur plene: quia simul cum damnatis incarcerabuntur.

Quantum ad secundum articulum

(qui est de igne qui precedet faciem iudicis) queritur primo vtrum ille ignis sit elementum. ¶ Respondetur quod ille ignis non tantum ascendet: sed magis descendet: sicut pluit dominus super sodomam et gomorram. ideo dixerunt aliqui quod ille ignis non erit elementalis sed de nouo creabitur alius ignis. Potest aliter cum Augustino dici quod ille ignis erit elementalis et idem cum nostro igne vsuali: quem dominus sic augmentabit sicut fecit aquas diluuij vt sicut tunc purgatus fuit mundus per aquam: ita in die iudicij purgabitur per ignem: ita quod ignis qui est in terra ascendet: et ignis qui est super terram (scilicet in sua spera) descendet. Et ista est verior opinio.

Secundo queritur. Utrum

virtus illius ignis sit naturalis vel supra naturam. Notandum quod ille ignis purgabit omnia elementa: erit enim vstiuus et non consumptiuus (sicut dictum est de igne infernali) et extendetur iste ignis a spera lune vsque ad centrum terre: ita quod (secundum aliquos) miscebitur cum igne infernali. ¶ Ad questionem dicitur quod est loqui de ignium conflagratione tripliciter scilicet quantum ad inchoationem: progressum et consummationem. Dicendum ergo est quod quantum ad inchoationem erit supra naturam. Nam tunc incipiet a centro terre: et purgabit totam terram et aquam et aerem: et ignem: quia ignis infernalis et ignis noster vsualis: et aliqua pars ignis elementalis simul congregabuntur et hoc virtute diuina Secundo modo quantum ad progressum (quod est purgare vere et subtiliare) dicendum quod erit a virtute naturali. Notandum tamen quod non consummabit nec destruet elementa: sed solummodo purgabit ea. Tercio modo quantum ad consummationem: scilicet quod separabitur et descendet in infernum ad vrendum et affligendum damnatos: et hoc erit virtute diuina.

Queritur tercio de illius

ignis extensione. ¶ Responsio. Ille ignis ascendet et extendetur tantum quantum durant corpora consumptibilia et passibilia. Et quia corpora celestia non sunt receptibilia impressionis aliene: sed sunt incorruptibilia: ideo quantum durat spacium continens elementa ascendet flama scilicet vsque ad lunam: sub qua immediate spera ignis est: vt est elementum: et vlterius non ascendet. Et ideo

dicendū q̄ nō ascendet vsq̄ ad sidera in/clusiue: plus tñ ascēdet q̄ aqua diluuij: sicut clare patet.

Querit̃ q̄rto. Utrū ille ignis p̄cedet iudiciū vel an sequet̃. ¶ Responsio. Iste ignis habebit duos effect⁹ Nam purgabit electos: quia multi erūt viui qui erūt in gratia: et tñ habebūt aliquid purgabile: et sic purgabunt̃ in illo igne et faciēt illi penitētiā: nō in corpore sed solū in aīa: quia in illo raptu morientur ita q̄ nō descendent in purgatorium Et durabit ille ignis imediate ante iudiciū bene p̄ spaciū vnius aut duoꝝ dierum. Alius effectus isti⁹ ignis erit affligere damnatos: et erit post iudiciū quia cum dominus dixerit. Ite maledicti et cetera. descendent cum illo igne ad infernum.

Circa distinctionem quadragesimāoctauā (que in duos partit̃ articulos) querit̃ p̄rimo Utrū potestas iudiciaria x̄pi sit ſm humanitatē aut ſm diuinitatē. ¶ Respōsio. Ad hoc q̄ aliquod iudiciū sit firmū duo concurrunt scȝ autoritas in sententiandoꝛ potestas in retribuendo p̄miū ſm meritū. vel suppliciū ſm demeritū. Et si alterū hoꝝ deficiat nō ē iudiciū. ¶ Correlariū Nulla creatura quātūcunq̄ magna potest aliquem obligare ad aliquid sub pena peccati mortalis: quia p̄ peccato mortali debetur pena eterna: sȝ nemo potest aliquem damnare pena eterna sed solus deus. ergo et cetera. Unde sequit̃ q̄ papa non potest imponere aliquid sub pena peccati mortalis. His visis dicit̃ ad questionem q̄ x̄ps iudicabit ſm diuinitatē et humanitatē. Nam ſm diuinitatē essentialr̃ habet illa duo scȝ autoritatē et potestatem: ſm autē humanitatē collata ē sibi autoritas et potestas per gratiā. Et sic ſm diuinitatē iudicabit principalr̃: ſm vero humanitatē min⁹ principaliter.

Secūdo queritur. vtrū in forma diuinitatis apparebit malis. ¶ Responsio. Mali nō videbunt patrē nec spiritūsanctū: sed videbunt filiū: nō in forma dei: sed humanitatis: tamē vere cognoscent ip̄m eē verū deū p̄ signa et effectus. Et sic patet q̄ reprobi nō videbunt essentiā diuinam. Unde Isidorus (et habet̃ ab Augustino) In forma in q̄ iudicatus ē videbunt vt doleant: in forma diuinitatis nō videbunt ne gaudeāt Notandū q̄ diuinitas nō potest videri oculis corporeis: sed solū mentalibus.

Tercio querit̃ de qualitate forme in qua x̄ps apparebit vtrum scȝ in forma gloriosa x̄pus apparebit reprobis. ¶ Responsio. Christus apparebit in forma gloriosa non tm̄ bonis: sed etiam reprobis. Boni em̄ respicient gloriosam formā cū gaudio et gloria: sed mali cum pena et cōfusione. Confundentur em̄ in aspectu eius: et nō poterūt vultum eius sustinere p̄pter ꝯscientie remorsuȝ: et propter expectationē ferende sententie contra eos. Ad illud qđ obijcitur Mathei. xxiiij. Apparebit signum filij hominis in celo. Hoc signū erit signuȝ crucis in celo. Cum ergo crux sit signū infirmitatis: videtur q̄ apparebit in infirmitate et nō in gloria. ¶ Respondet̃ q̄ x̄ps apparebit cum cicatricibus: crucez signis passionis sue: nec erunt signa infirmitatis p̄sentis: sed p̄terite: imo erunt ad gloriam: decentiam: et pulchritudinē: quia erunt signa victorie. Et similiter dicendum est de martyribꝫ. Unde dicit Crisostomus sup̄ Matheū: q̄ crux radijs solis erit lucentior. similiter et cicatrices. Uñ canit eccl'ia. O crux splēdidior et cetera.

Querit̃ quarto de hora iudicij. Utrum alicui creature sit nota. ¶ Rñdet̃ q̄ hora diei iudicij absq̄ dubio ē nota toti trinitati et hoī assumpto scȝ x̄po ſm hūanitatē: ē aūt ignota oibꝫ

in statu viatorum existentibus est etiā ignota demonibus ⁊ dānatis. Utrū autē nota sit angelis et aīabus beatis: est magna inter doctores cōtentio. Quidā eñ dicunt ꝙ sic: quidā autē ꝙ nō. Difficile eñ est de hoc determinare. Tamē possibile est ꝙ beata virgo ⁊ aliqui angeli superiores: ⁊ alique anime beate sciant horā iudicij: sicut aliqui angeli norunt incarnationē christi: ⁊ aliqui ignorauerūt. Et hec opinio est communior: ⁊ eam tenet sanctus Bonauentura.

Quantū ad secundū articulum

queritur primo Utrū corpora supercelestia remunerabuntur. ¶ Notandū ꝙ corpora supercelestia dicuntur que sunt super celos. hoc est sup elementa: vt sunt celum cristallinū. celum siderū. ⁊ celū stellarū erraticarū. Notandū ꝙ hec questio (que prima facie videtur stolida: qa sola creatura rōnalis proprie loquendo remuneratur) mouetur ꝑpter illā glosam que habetur super illud Ysaie. xxx. Erit lux lune sicut lux solis: et lux solis sicut lux septē dierū. glosa. Sol et luna premiū sui laboris recipient. ¶ Responsio. Tripliciter aliquid est remunerabile. Primo modo qđ est aptū natum mereri. ⁊ hoc est liberum arbitriū. Et isto modo corpora celestia nō remunerabuntur. Alio modo aliquid ē remunerabile qđ est ipsi merenti ꝯiunctū. ⁊ isto modo corpora humana p̄miabuntur ⁊ nō corpora celestia. Tercio modo qđ est ad ipsū ordinatū sicut ad obsequiū. Primo modo p̄miabitur homo in seipso. Secūdo modo in corpore suo. Tercio mō in eis q̄ sibi sunt vtilia. Et isto mō corpora supercelestia p̄miari nō est aliud q̄ hominem in illis p̄miari. Ideo in luce ⁊ splendore augebuntur ⁊ crescent ⁊ in eis delectabitur creatura intellectiua beata.

Queritur secundo. Utrū

corpora celestia quietabuntur. ¶ Responsio. Sol ⁊ luna post iudiciū nō tendunt ad occasum (sicut dicit Isidorus et habetur in litera) sed in ordine suo in quo creati sunt stabunt. Et probabilior opinio est ꝙ sol stabit ī oriente ⁊ luna in plenitudine sua in occidente: eo ꝙ ibi creati sunt. Et lux lune erit sicut lux solis: ⁊ sol erit septuplicit clarior q̄ sit mō. Et ista erūt ad ꝯsolationē beatorum ita ꝙ habebunt celum empyreū pro palacio ⁊ cenaculo: ⁊ solem ⁊ lunam ⁊ cetera corpora celestia pro subcameris. Et si placuerit eis in vno momento et paruo spacio descendent et ascendent ad ista corpora celestia. Et sic respondetur ꝙ corpora celestia quietabuntur.

Queritur tercio. Utrum

innouabuntur elemēta. ¶ Notandū ꝙ ad innouationem duo requiruntur. scʒ identitas ⁊ permanentia in substantia ⁊ mutatio in accidentibus. Et per hoc patet responsio ad questionem ꝙ elementa innouabuntur quia ꝑmanebunt in substantia: ⁊ mutabuntur q̄tū ad aliquas qualitates ⁊ proprietates. Nam in eis remanebunt proprietates leuitatis ⁊ ponderositatis: quia terra erit semper ponderosa: similiter aqua: ⁊ ignis ⁊ aer semper erunt elementa leuia. Etiā remanebunt qualitates ſm quas est receptio influentie luminis vt perspicuitas ⁊ transparentia: tamē in eis nō erit proprietas caliditatis. frigiditatis. siccitatis. ⁊ humiditatis. Et ista est opinio Basilij ⁊ etiā bede Alia est opinio probabilior ꝙ elementa non innouabuntur nec ſm substantiam nec ſm qualitates prout dicūt substantiam: sed q̄tū ad rationē corruptionis ⁊ generatōnis innouabuntur: q2 rō agendi ⁊ multiplicandi auferetur ab eis.

Queritur quarto. vtrum

innouabuntur plante ⁊ animalia bruta ¶ Respondetur ꝙ non quia nec animalia: nec arbores: nec herbe: nec aurū: nec

argentū erunt: quia postq̄ elemēta fuerint purgata p ignē: non erit amplius in eis: nec generatio nec corruptio: sȝ solum ɔser uabunt in esse

Circa distinctionem quadragesimamnonā (que in duas diuidit̃ ptes tractans de britudine) querit̃ primo quid sit beatitudo. Beatitudo (fm Boeciū psa scda. tercij libri) est status omniū bonoꝝ aggregatione pfectus. Prima particula ē status. Unde status est pmanētia legib⁹ sapiētie diuine firmata. Triplex est status. Primus est status nature instituete scȝ status innocentie anteq̄ Adā peccasset. vbi erat permanētia legib⁹ sapiētie diuine firmata q̄ si ipse nō peccasset: ꝛ nō comedisset de ligno vetito scȝ sciencie boni et mali nunq̄ mortuus fuisset: nec habuisset aliquas tentationes: nec vexationes. Secundus est status nature destitute vel lapse: vbi est pmanētia legib⁹ sapiē diuine firmata q̄ oēs morient̃ morte corpali Tercius est stat⁹ nature restitute. Et iste ē i padiso celesti vbi est pmanētia legibus sapientie diuine firmata: q̄ beati nunq̄ morientur: sed semp erunt beati. Scda particula. Omniū bonoꝝ. Nō est intelligendū q̄ habeantur ibi oīa bona fm veritatē (quia ibi non erit aurū: nec argentū: necvinū: que sunt bona) sed habebuntur omia bona fm equiualentiā. Tercia particula pfectus. Unū ille dicit̃ pfectus cui nihil deest. ꝛ sic pprie loqn̄do solus deus est pfectus. ꝛ beati habebunt deū per verā visionē: tentionem et fruitionē: ꝛ ideo erunt beati beatitudine increata. Notandū itaq̄ q̄ duplex ē beatitudo. Quedā est increata: ꝛ est ipē deus. Alia est creata. ꝛ illa est duplex. Quedā est integralis. ꝛ ista stat in trib⁹ Primo in clara visione dei: ꝛ ista euacuabit fidē. Scdo in tentione dei p amorem: quo amore sancti tenent deū tanq̄ bonum cōmodū: ꝛ per istam tentionem augmentabit̃ ꝛ perficietur amor concupiscentie: ꝛ euacuabitur spes per istam. Tercio in fruitione dei sequēte claram visionem dei: ꝛ per istam pficietur charitas. Et istis trib⁹ dotib⁹ dotabitur aia Alia est beatitudo creata pncipalis in qua principaliter stat beatitudo: et est fruitio ꝛ amor amicicie. Et ideo si queratur in quo stat principaliter britudo. Respondet̃ q̄ in fruitione ꝛ amore amicicie: quia si electi viderent deū: ꝛ nō diligerent. pprie non essent beati. Bonauentura dicit q̄ beatitudo est finis nr̄m satians appetitum. Unū duplex est finis Quidā est obiectiuus q̄ attingit̃ p operationē: ꝛ est ipse deus: ꝛ si hoc modo capiatur beatitudo est increata Alius est finis formalis: ꝛ est ipā operatio attingens: ꝛ sic tres dotes anime dicunt̃ beatitudo: sicut dictum est: ꝛ isto mō in diffinitione capitur vt est creata. Notandū etiā q̄ duplex ē satiās. Quoddā est obiectiuū: ꝛ est ipē deus. Aliud est satians informans: ꝛ sunt ille opationes ꝛ dotes satiantes animā. Et iste dotes non sunt substantie: sed accidentia q̄ immediate causant̃ a deo. Augustin⁹ sic diffinit beatum. Ille dicitur beatus q̄ habet quicquid vult: ꝛ nihil mali vult.

Scdo querit̃. qualiter beatitudo sit appetibilis Utrū scȝ oēs appetant beatitudinē verami. ¶ Notandum q̄ triplex est appetitus scȝ naturalis: animalis et rationalis. Appetitus naturalis est quedam inclinatio vel tendentia naturalis qua vnaqueq̄ res tendit ad suum finē. Et iste appetitus non solum est in animalibus rationalib⁹ ꝛ brutis: sed etiā in rebus inanimatis: sicut lapis naturaliter tendit deorsum: et ignis tendit sursuȝ. Et isto appetitu naturali omnes appetunt beatitudinē scȝ tam homines q̄ angeli etiam mali. Appetitus sensitiu⁹ et animalis est ille qui

consequitur sensum quo natura intellectiua z brutalis appetit sibi obiectū cōueniens: z fugit obiectū disconueniens. Et de isto appetitu non est questio: qz isto appetitu non potest appeti beatitudo. Appetitus aūt rōnalis est voluntas nostra q̄ libere elicit sibi cōueniens. Et ista p̄supponit intellectū: q̄ cognoscit̄ eligibile: z de isto appetitu ,p̄p̄ie est q̄stio. licet possit etiā esse de appetitu naturali ¶ Ad questionē dī q̄ cum duo sunt que faciunt appetitū scz conuenientia z indigentia: qm igitur ala rōnalis creata est ad imaginē dei z similitudinē: z facta est capax boni sufficientissimi: z ip̄a sibi nō sufficit cum vana sit z deficiens. ideo veram beatitudinē appetit naturalit̄. Nō aūt appetitu rōnali z deliberatiuo semper appetit: qz non oēs verā beatitudinē cognoscūt z ideo in speciali eam nō appetunt: licet appetant in generali: qz quilibet appetit qd̄ sibi bonū est. Notanduz preterea q̄ triplex est ꝯueniens. Primū est ſm veritatē qd̄ de se est conueniēs et bonū. Aliud est ꝯueniens ſm apparentiam; qd̄ de se non est ꝯueniēs sed apparet bonum z ꝯueniens: sicut qn̄ auari appetunt pecuniā. Terciū est conueniēs ſm p̄stitutionē qd̄ de se nō est bonū: nec apparet bonū z ꝯueniēs: sed aliquis ,p̄pter peruersitatem suam vult illud tanq̄ si esset cōueniēs: vt qn̄ aliquis vere cognoscit q̄ occidere boiem est malū: z tn̄ propter maliciam suam illud vult facere. Ad intelligentiam illius qd̄ dicit̄ q̄ anima nostra est vana et deficiens. ¶ Notandum q̄ ibi vanitas non capitur pro vanitate qua aliquid dicitur inutile: sed capitur pro vanitate versionis: z isto modo oīs creatura est vana: quia est vertibilis z pōt annihilari.

Tercio queritur. vtruz

homo sit subiectum beatitudinis scd̄m animam an totum coniunctū. ¶ Pro declaratione notandum q̄ in homine sunt tres entitates reales realiter a seinuicē distincte. Prima ē entitas anime: z ista est mere spiritualis. Alia est entitas corporalis scz corpus. Tercia est etiā entitas substātialis realis z realiter ab aliis distincta z est humanitas que est forma totius hominis; scz vnio corporis cum anima. Et hec annihilatur quando anima separatur a corpore.

¶ Responsio. Beatitudo (cum sit gaudium de bonis) est i aliquo sicut i subiecto dupliciter. Primo per inherentiam et sic gaudium est in sola anima et isto modo sola anima dicitur subiectum beatitudinis. Alio modo gaudium est in aliquo sicut in coniuncto per quandam redundantiam. Et sic quia corpus est coniunctum anime ideo gaudium redūdat in corpus. Concedēdum est igitur q̄ beatitudo non est in corpore tanq̄ in subiecto primo: sed tamē est ibi propter coniunctionē per quandam redundantiam z comparticipationem. Et sic proprie loquendo: homo est subiectum beatitudinis ſm animam.

Quarto queritur scd̄m

quid insit beatitudo. Utrum sit in anima primo ſm substantiam: an ſm potētiam. Notandum q̄ potētie anime sunt intellectus z voluntas.

¶ Responsio. Gloria et beatitudo stat in anime potentia. Et dicit Bonauentura q̄ stat in ambab⁹ potentiis scz i intellectu et voluntate. Sed contrarium dicit Scotus q̄ nullus habitus est simul et semel in intellectu et voluntate: sed dicit q̄ beatitudo p̄ncipaliter est in voluntate qua tenetur deus per amorē amicicie. Et ista opinio Scoti tenetur probabilior.

Quinto querit̄ de sta

tu glorie siue operatione cui insit ¶ No

tandum ꝙ in beatitudine duplices sunt actus. Quidam sunt substanciales ⁊ pn cipales: et sunt respectu boni increati. Et isti sunt tres scꝫ clara visio dei: frui/ tio ⁊ tentio: q̃ꝫ q̃ꝫ principaliter stet beati tudo in fruitione que est in voluntate qua diligitur deus amore amicicie rā.ꝫ bonum honestum ⁊ summe amandum. ¶ Ad predictorū intelligenciam notan/ dum ꝙ duplex est amor scꝫ amicicie et concupiscentie. Amor amicicie est quo diligitur aliquid propter se: ⁊ iste amor est principalis ⁊ optimus. Et isto mo/ do beati diligunt deum: ita ꝙ si deus eis inferret penam: nihilominus vellent eum diligere tanq̃ summe diligendum Et vocatur dos fruitionis: que sequi/ tur claram visionem: in qua fruitione stat beatitudo. Amor cōcupiscentie est quo diligitur aliquid tanq̃ bonum cō/ modum. Et isto modo beati diligunt deum tanq̃ summū commodū et cōcu/ piscibile. Et vocat̃ dos tentionis. Alij sunt actus accidentales et minus princi pales. Et sic beati leticiam habebūt de beatitudine et claritate suorum corpo/ rum. et de beatitudine ⁊ bono proximo rum. Et de istis actibus proprie nō est questio. ¶ Ad questionem respōdet Bo nauentura ꝙ actus glorie sunt ille tres dotes anime: scꝫ clara visio dei: fruitio et tentio. Et sic pꝫ respōsio.

Sexto querit̃ de diffe/ renti participatiōe beatitudinis. Utrū omnes equalem habeāt beatitudinem.

¶ Responsio. Duplex est beatitudo. Quedam est beatitudo obiectiua: ⁊ est ipsa essentia diuina. Et de ista beatitu/ dine non est questio: quia certum est ꝙ omnes habebunt eandem beatitudinē obiectiuā: quia omnes deum videbunt Matthei. xx. dicitur ꝙ omnes singulos acceperunt denarios. et dominus tan/ tum dedit nouissimo quantum primo. Alia est beatitudo formalis: ⁊ sunt ille tres dotes scꝫ clara visio dei: fruitio se/ quens et tentio et etiam gaudium acci/ dentale. Et sic distinctio et diuersitas erit in premijs ſm magis et minus cor/ respondentia meritis precedētibus: qꝛ qui plus meruit plus premiabitur: et qui minus min⁹: ita ꝙ aliq̇s clarius vi/ debit deum q̃ alter: ⁊ plus diliget deū et magis habebit de gaudio q̃ alter: nec propterea inuidebit alter de bono alterius: quia vniti erunt perfecta cha/ ritate. Et similiter dicendū est de gau/ dio et beatitudine accidentali: qꝛ mar/ tyres habebunt speciale gaudium de suo martyrio: ⁊ similiter dicendū est de virginib⁹ ⁊ doctoribus: quia hi tres ha bebunt aureolam.

Potest hic queri Utrū sanctus linus: vel alius sanctus minor beato Petro: tantum gaudium habeat de bono petri. sicut de suo proprio.

¶ Pro solutione ponuntur quatuor cor relaria. ¶ Primum correlarium. Bea/ tus petrus (si habeat maiorem charita/ tem et magis de gratia q̃ linus) plus gaudet de bono lini q̃ ipsemet linus de suo proprio bono. ¶ Scdm correlariū. Beatus linus econuerso non tm̄ gaudi/ um habet de bono petri: sicut ip̄emet pe trus de suomet bono: quia non tantum habet de charitate sicut petrus. ¶ Tercium correlarium. Licet beatus linus tantam vellet gloriam petro: quā/ tam sibi ⁊ etiam maiorem (quia scit euꝫ plus meruisse) non tamen tantū gaudet q̄ntū si haberet illā gloriā: quia si habe/ ret illam gloriā haberet maiorem chari tatē et potestatem intensius gaudendi. ¶ Quartum correlarium et responsi/ uum ad questionem. Beatus linus ma ius gaudium habet de suo paruo bono intensiue: q̃ꝫ de maiori bono petri.

Circa secundam partē huius distinctionis (cuius quattuor sunt articuli) querit᷑ primo. Utrū gloria corporis sit de substantia beatitudinis siue augmētet gl'iaꝫ aie. ¶ Notādū ꝙ sm̄ Bonauen. beatitudo dicit᷑ gaudium p essentiā. Scotus aūt dicit p cōcomitantiā: quia dicit ꝙ possit aliqs videre z diligere deū (z per ꝯsequēs beatus) z tamen nullum haberet gaudium.

¶ Ad questionē rn̄sio. Gaudiū pōt esse maius quadrupliciter. Primo de maiori obiecto. Et isto mō nō erit mai⁹ gaudiū: qꝛ quilibet gaudebit de bono infinito scꝫ de deo: qd̄ est obiectū beatitudinis. Scd̄o mō gaudium pōt esse maius qꝛ ex maiori habitu. Et sic maius gaudium inuenit᷑ respectu diuersoꝝ: qꝛ maiori habitu gaudet petrus ꝙ lin⁹. Sꝫ non reperitur respectu eiusdē ꝙtum ad diuersa tpa: quia nō habebit maiorē habitū petrus post iudicium (qñ scꝫ aia coniunget᷑ corpi) ꝙ ante iudiciū. Tercio mō gaudiū pōt esse maius: quia latius z de pluribus. Et sic reperit᷑ in eodē sm̄ diuersa tpa: quia petrus de plurib⁹ gaudebit post iudiciū ꝙ modo: qꝛ gaudebit de gloria corporis z anime: z gloria omniū saluatoꝝ. Quarto mō gaudiū pōt esse maius: ex eodem habitu intensius. Et sic aia intensius gaudebit de corpore suo post iudiciū ꝙ ante: quia licet nūc gaudeat eo ꝙ post iudiciū illud habebit: tn̄ post iudiciū intensius gaudebit: quia tunc ipsi corpori iunget᷑ z nullum habebit retardans nec expectans. Concedendū est igit᷑ ꝙ glorificatio corporis facit ad maius gaudium ꝙtū ad extensionē. facit etiam ꝙtum ad intensionem: non augendo habitū: sed remouēdo impedimentum.

Scd̄o queritur de origine beatitudinis siue glorie. Utrum sit a gloria anime originalit᷑. i. causaliter. ¶ Rn̄det᷑ ꝙ dupliciter ē loqui de dotib⁹ corporis in quib⁹ ei⁹ glorificatio ꝯsistit vel ꝙtum ad dispositionē: vel ꝙtuꝫ ad ꝯsummationē. Si ꝙtum ad dispositionem: erūt immediate a deo: qꝛ nō potest aia causare istas dotes. Si aūt ꝙtū ad ꝯsummationē: sic sunt a gl'ia anie sue. i. ab aia gloriosa: ita ꝙ ꝙnto aia erit gloriosior z beatior: ita etiā corp⁹ eo ꝙ anie gloria redundabit in corpus. Uñ Dionysius ad dyoscoꝝ. Beatitudo nō est corporū: sed ab aniab⁹ redundat in corpa.

Quantū ad secundum articulū querit᷑ primo de numero z sufficiētia dotum. Utrū sint tm̄ ꝙtuor dotes corporis: vel plures. s. claritas: impassibilitas: subtilitas z agilitas ¶ Notādū ꝙ dos capit᷑ tripl'r. Primo mō iuridice et ciuiliter: z nihil aliud est ꝙ illud qd̄ dat spōsus sue sponse qñ nubit: z hoc qñ ꝯsummationē mr̄imonij. Scd̄o mō capit᷑ natural'r z phisice: sic nihil aliud est ꝙ ꝓprietas z virtus alicuius rei: sic dī iste est bn̄ dotatus in fortitudine: in prudentia zc̄. Uñ Boecius libro pmo. Et vt breuiter oēs dotes eius includā. filius est patri zc̄. Tercio mō capit᷑ dos theologice z supnaturaliter. Et sic diffinit᷑ a Thoma de aquino. Dos est ornatus perpetuus datus corpi z aie: vite sufficiēs: in eterna beatitudine ꝯsistens. Et sunt septem dotes scꝫ tres ipsius anie scꝫ clara visio dei. fruitio sequēs visionē dei z tētio. Sunt z ꝙtuor dotes corpis. vt sup̄. Et accipit᷑ sufficientia istarū dotū ex sapientie tercio. Fulgebunt iusti et tanꝙ scintille in arundineto discurrēt. In fulgore notat᷑ claritas in scintilla: impassibilitas: in arundineto subtilitas z in discursu: agilitas. Et p hoc patꝫ rn̄sio ad questionē ꝙ quattuor sunt dotes corporis. Multas sufficientias ponit Bonauentura in textu. inter quas vltima est conuenientior z melior: z sumitur ab auctoritate apl'i pme Corintheorum. xv.

Seminatur in corpore: resurget in incorruptione: et ita resurget cum incorruptione et quattuor dotibus. Vide coparationem in libro Bonauenture.

Scdo queritur. vtrum dotes corpis sint equaliter in omnibus vel fm magis vel minus. ¶ Rñsio. Dotes in corporib⁹ beatoꝝ sunt fm magis et minus et pfectius: et minus perfecte in diuersis fm ꝙ aliqui maiorem habent gloriā in anima et gaudiū maius. Nam certū est ꝙ corp⁹ xpi est et erit oib⁹ alijs pfecti⁹ dotatū: sitr corp⁹ btē marie virginis et sic ɔ̄sequenter descendēdo. Tū nullus est sanctus tam paruus quin habeat quattuor dotes: non tamen ita pfecte sicut alius in maiori gloria constitutus: ita ꝙ vnū corpus erit agilius alteri. Ad illud qđ obijcitur ꝙ quilibet sanctus fm voluntatē suam erit vbicunqꝫ voluerit. ergo equaliter habebūt sancti agilitatē. Dicendum ꝙ hoc intelligit̄ ꝙ nullū habebūt impedimentū: tñ successiue discurrent: ita ꝙ aliqui velocius ꝙ̄ alij.

Circa tercium articulum querit̄ de sensuum remuneratione. Et supposito ꝙ erunt in patria: quia erit anima habēs suas potētias (cū nullam amittat) erit etiā corpus habēs oia sua organa. Et circa hoc querunt̄ duo. Primo. Vtrū in patria oēs sensus habeant suos actus. Notandum ꝙ sensus ibi capitur pro potētia sensitiua: vt sensus: visus est ipse visus: et resultat ipsa potentia ex toto cōposito scꝫ tam ex anima ꝙ̄ ex corpore: qꝛ aīa separata a corpore: pprie non habet sensus qꝛ caret organis. Et ideo anima separata a corpore non potest sentire nec videre. Similiter corpus separatum ab anima non habet sensus: quia licet habeat organa: tamen non habet potentiam: que maxime viget in anima.

¶ Respondet̄ ad questionē per tres propositiones. ¶ Prima propositio. Licet posse sentire sit ex cōiunctione potentie cū organo bene disposito: sentire tamen est ex coniunctione ipsius potētie cū obiecto. Et ista ppō prius declarata est. ¶ Scda ppositio. Quia in beatis erūt potentie iuncte organis bene dispositis ideo ibi erunt omnes potentie sentiēdi. ¶ Tercia ppō. Quia obiecta omnium sensuū non erūt in gloria sed quorundā: ideo quidā erunt in actibus suis in suo sensu: quidam non. Nam sensus visus et sensus tactus erunt in actibus suis: qꝛ ibi videbimus corpora nr̄a gloriosa: qꝛ erunt lucida et colorata. Etiam erit ibi obiectum tactus scꝫ lenitas: vt est dulce et leue tangibile: ita ꝙ amplexabimur et osculabimur inuicē absqꝫ aliqua deordinatione: sed cū omni honestate. tamē non erit ibi sensus gustus: nec sensus olfactus. tamē probabile est ꝙ ibi erit sensus auditus fm illud psalmiste. Exultationes dei in gutture eoꝝ: nam sancti cantabūt cantu corpali cum summa melodia et concordia. Alterius aūt opinionis est Richardus de media villa ꝙ omnes sensus habebunt suos actus. Dicit em̄ ꝙ deus causabit in corporib⁹ beatorum odorē egregiū: vbi satiabit̄ sensus olfactus. Similiter in lingua causabit deus quandā humiditatē: vbi satiabitur sensus gustus. Et hec opinio magis placet.

Scdo queritur. Vtruꝫ illi sensus qui sūt in suo actu cognoscāt per speciei receptionem. ¶ Notanduꝫ ꝙ anteqꝫ habeant̄ actus sensus: duo requiruntur scꝫ potentia sentiendi et obiectuꝫ sensibile: vtpute anteqꝫ aliquis videat requiritur primo ꝙ habeat potentiā videndi: scdo ꝙ sit obiectum sensibile. Vnde si aliquis haberet optimā dispositionem et potentiam visus: si esset in tenebris et obscuro loco nihil videret. Et si

militer si esset in loco clarissimo ⁊ nõ haberet potentiã visus: ita ꝙ esset cecus: nihil videret. Notandũ ꝙ aliquid cognoscitur p receptionẽ speciei: qñ obiectum sensibile causat speciẽ suppsius in recipiente: vt sol causat in visu nr̃o speciem solis: albedo in nobis speciem albedinis. Et similiter dicendũ est de alijs sensib;. ¶ Rñsio. Sensus glorificati cognoscẽt recipiẽdo speciẽ ab ipo obiecto sensibili

Quantũ ad quartũ articulũ queritur pncipaliter de glia corporis in speciali que in quattuor dotib; consistit. Et sbdiuiditur iste articulus in quattuor fm ꝙ quattuor sunt dotes corporis.

Irca primũ igitur articulũ (qui est de impassibilitate) duo querunt. Primo. Utrũ corpus gloriosum sit impassibile ab intrinseco.

¶ Rñsio. Corpora illa sunt incorruptibilia ⁊ indefectibilia (⁊ oẽs cõcordãt in hoc) tam ab intrinseco ꝙ̃ ab extrinseco. ⁊ hoc loquẽdo de potẽtia dei ordinata. ¶ Notandum ꝙ aliquid est incorruptibile: immortale: impassibile ⁊ sic de alijs dupliciter. Uno mõ per naturam. Et sic solus deus est impassibilis ⁊ immortalis. Alio mõ per gratiaʒ. Et isto modo beati dicuntur impassibiles. Notandum ꝙ in beatis erunt humores scʒ sanguis ⁊ humiditas: ⁊ etiam calor ordinatus ⁊ quattuor elementa: sicut sunt in mixto tñ nõ corrumpent. ⁊ hoc ex virtute diuina.

Scđo queritur Utrum corpus gloriosum sit impassibile passione veniente ab extrinseco: sicut igne vel cultello. ¶ Rñsio. Corp⁹ gloriosum est impassibile ab extrinseco: ita ꝙ si corp⁹ gloriosum esset in igne infernali: non pateretur. Uñ. Impassibilitas vt est dos corporis est quedã virtus ad nõ patiendum immediate data a deo ipsis corporibus beatis pro remuneratione ⁊ tãꝙ̃ pro dote.

Quantũ ad secundum articulũ querit primo. Utrum corpora illa sint peruia: an colorata: an luminosa? Notandum ꝙ duplex est peruietas. ¶ Quedã est qualitatiua: ⁊ est quedam dispositio qualitatiua disponens ad videndum ea que sunt in eo: vt per cristallum videmus que continent in eo. Alia est peruietas porosiua: ⁊ sunt ipsa foramina vel pori per que videbimus in gloria: interiora nostri corporis. Et p istos poros nunc exeunt sudores et pili. Notandum post hec ꝙ coloratum nihil aliud est ꝙ̃ susceptiuum coloris: vt paries dicitur coloratus: quia est albus: vel niger: vel rubeus ⁊c̃. Notandũ demum ꝙ luminosum capit dupliciter. Uno modo vt est susceptiuũ lucis. Uñ lux est in corpore lucido ppriẽ loquẽdo: vt sol dicitur lucidus: quia lucet. Et isto modo pprie capitur hic. Alio modo vt est species ⁊ similitudo lucis. Uñ lumẽ est in corpore dyaphano ⁊ transparẽti: vt lumen dicitur esse in aere: in vitro ⁊ cristallo ⁊c̃. Et sic prʒ q̃liter differũt lux ⁊ lumen. ¶ Ad questionẽ rñdet ꝙ corpa beatorum erunt colorata ⁊ luminosa ⁊ erũt peruia peruietate porosiua ad modum cristalli pulcriora non autem peruietate qualificatiua: quia sequeretur ꝙ eẽnt corpora organica: qđ non põt esse: quia si sic: sequeretur ꝙ quelibet pars corporis esset ipm corpus. Nam oia corpora quia sunt organea: vt quelibet pars aeris est aer: quelibet pars cristalli est cristallus. Notanduʒ vlterius ꝙ claritas est lux manifestans seipsam. Nã lux abscondita non dicitur claritas: sed solum modo dr̃ lux. Notãdũ etiam ꝙ ista sunt synonima: puietas dyaphaneitas: pspicuitas ⁊ transparentia.

Scdo queritur Utrum corpora gloriosa possint claritatē suam fm imperium anime sue oculis nostris occultare. ¶ Respondet Bonauentura ꝙ licet non possemus videre corpꝰ gloriosum in se ꝓpter nimiam eius claritatē tamen possemus illud videre in ordinatione: sicut est de sole. Ulterius: qz corpus gloriosum est subtile: z per subtilitatem suā potest omē corpus penetrare non gloriosum (vt infra patebit) idō posset corpus gloriosum oculos nr̄os penetrare: z sic non esset obiectū nobis visibile: quia qd̄ intra oculos nostros est non possumus videre. Qualiter autem hoc possit fieri: postea dicetur in materia de dote subtilitatis. De xp̄i corpore autē (qui post resurrectionē suam discipulis non apparuit gloriosus: licet corā ipsis esset presentialiter in specie pegrini: vel ortulani zc.) Dicendum est ꝙ aliud est de xp̄o z de pura creatura: quia christus deus est et potuit facere qd̄ voluit. Nā maior potētia collata est xp̄o ꝙ ceteris sanctis.

Consequēter queritur de dote subtilitatis: z primo Utrū corpus gloriosum possit penetrare corpus non gloriosū. ¶ Notandū ꝙ duplex est subtilitas scz spiritualis et corporalis. Subtilitas spūalis dicitur esse quedā ingeniositas existens in intellectu disponens ipsum intellectum ad acute z perfecte aliquid cognoscendum. z de ista nō est questio. Subtilitas autem corporalis est duplex scz raritatis z virtutis siue actiuitatis. Subtilitas raritatis est quedam qualitas existens subiectiue in corpore raro ipsum disponens ad faciliter patiendum: vel ad hoc ꝙ faciliter penetretur: vt aer et cetera corpora mollia que dicuntur rara: quia mollia z defactibili sunt penetrabilia. Subtilitas pō virtutis seu actiuitatis est quedam qualitas existens in corpore: disponēs ipsum ad faciliter agendum seu faciliter penetrandum. Et de ista sola subtilitate virtutis est hic ad propositum. Notandū insuper ꝙ subtile vł penetratiuū potest dici tripliciter. Uno modo quia habet figuram acutam aptam ad aliquid penetrādum: vt acus faciliter penetrat pānum: ensis faciliter aliquid mole penetrat: vt caput zc. Alio modo ꝓpter materie quietatem: vt aer. z istis duobꝫ modis non capitur hic. Tercio modo aliquid dicitur penetratiuum siue subtile per virtutē actiuā. Et isto modo capitur hic. ¶ Ad questionem dicitur (z omnes concedunt) ꝙ corpora gloriosa habent dotem penetrabilitatis. z possunt penetrare omne corpus non gloriosum. Sed quomodo illud fiet est magna cōtrouersia inter doctores: sicut patet in textu. ¶ Opinio tamen Scoti (que est securior) est ꝙ corpus gloriosum potest esse in eodem loco cum nō glorioso. Unde penetrabit totum corpus non per poros (vt dixerunt aliqui) sed penetrabit totum corpus: ita ꝙ duo corpora erunt simul et in eodem loco: et hoc virtute diuina. Bonauētura. Corpus gloriosū non potest penetrare corpus gloriosum quia vnum nō est materiale respectu alterius (licet sit materiale in se) nec penetrabile ab alio. Et idō ꝗuis sit ibi subtilitas: deficit tamē penetrabilitas. Et ideo plura corpora gloriosa nō possunt esse simul de potētia dei ordinata.

Secūdo queritur. vtrū corpus gloriosum sit palpabile tactu a nō glorificato. ¶ Notandum ꝙ tangibile est quod pōt percipi ꝑ sensuz tactus. ¶ Ad questionem respōdet Bonauentura. Cum dico tangibile: duo dico scz qd̄ pōt immutare sensuz: z h̄ est ꝑfectōis z qd̄ nō pōt latere tactū nr̄m: z h̄ est imp

fectionis: et qz remanebit qd est perfectionis: et tolletur quod est imperfectionis: ideo dico qz corpus gloriosum potest se prebere tangibile: et potest se latitare se nō prebere tangibile corpori nō glorificato. Nam tangi potest cū sit corpus verū: nō vanum seu fantasticū: latere potest quia potest penetrare organū tactus Primū habet per virtutem nature. Secundū per effectū spūalis potentie sibi a deo date. Concedendū est igitur qz corpus gloriosum tangi pōt a corpore non glorioso. Unde Luce vltimo capitulo dixit christus discipulis suis Palpate et videte quia spiritus ossa et carnem non habet &c.

Consequēter queritur de dote agilitatis. Et primo queritur. Utrum agilitas sit in omnibus corporibus gloriosis. Notandum qz agilitas est facilitas existens subiectiue in corpore animato ad prompte mouendū ipm motu progressiuo cuius principiū est anima. Nominales dicunt qz tempus et motus sunt eadē res. Item fm aliquos primum mobile est celū cristallinū fm aliquos nouū celum. fm aliquos celū stellatū. i. octaua spera. ¶ Propositio. Cessabit omnis motus celorum omniū post iudiciū. ¶ Sol stabit in oriente: luna in occidente. ¶ In beatis nō erit motus ad formā. ¶ Corpora beatorum nō indigent loco ¶ Motus omnis est propter carentiā alicuius rei. Unde duplex est motus scz ad formā et ad situm. Motus ad formā est propter indigentiam. Motus ad situ est propter libertatem. Iste motus propter libertatē non habet imperfectionē. Notandum qz sex sunt differētie positionū scilicet dextrum et sinistrum. sursum et deorsum. ante et retro. Et sic patz rūsio.

Secūdo qritur. vtrum illa agilitas inclinabit corpora gloriosa ad omnes istas differētias positionū ita qz illa corpora gloriosa nō habent aliquam inclinationē magis ad vnā qz ad aliam: sic qz magis ad sursum qz ad deorsum inclinantur: vel ad sinistrum qz ad dextrum et econuerso. et sic de aliis.

¶ Propositio. Erit in corporibus beatis grauitas: sed nō impediens. ¶ Alia propositio. Post corpus gloriosum anima tum pulcherrimū corpus est celū empireum. nihilominus beati discurrēt vbi volunt extra: nec habebūt minorem beatitudinem essentialem.

¶ Rūsio ad questionē. Agilitas inclinabit corpus gloriosum ad oēm differentiam positionis: ita qz eque bene inclinabit ad sursum sicut deorsum et econtra: ad sinistrū sicut ad dextrum: ad ante sicut ad retro: ita qz vbi voluerit ire anla nullum habebit resistens nec impedimētum a corpe glorificato.

Circa distinctionem quinquagesimam (in qua de statu damnatorū determinatur: cuius qtuor sunt articuli) queritur primo. Utrum damnati velint se peccasse. Notandum qz duplex est voluntas scz absoluta et conditionata. Uoluntas absoluta et kathegorica est quādo aliquis actu vult aliquid. vt velle fornicari simpliciter: velle furari etiam absqz aliqua conditione. Uoluntas vero conditionata est quādo qs vult aliquid cum cōditione: vt ego bene vellem furari si deus non prohibuisset: ego bene vellem manere de matutinis si ego non essem punitus.

¶ Responsio. In damnatis pena infernalis aufert a voluntate ipsorum actum volendi peccare: siue voluntatem absolutam peccādi. quia reuera damnati nō appetunt luxuriari: nec superbire et hoc propter penas quas se sentiunt ex hoc incurrisse. Tamē habitu et volūtate cōditionata vellēt peccare. Uñ bñ vellēt luxuriari si nō essent puniti. Et hec ē opinio

Bonauenture. Sed nõ tenetur a docto/ribus modernis. Nã dicunt ꝙ sicut san cti cõtinue laudabunt deum: ita damnati continue blasphemabunt deum ꝛ non solum vellent peccare sed actu peccabũt ꝛ etiã erũt obstinati in peccato. ſm illud psalmiste. Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Et licet semꝑ pec cent: nõ tamen demerẽtur: sed illa volun tas peccandi est eis pro pena. ſm illud Apocalipsis. Qui in sordibus est sordescat adhuc. Sed veniamus ad resolutionem questionis. Ad illud igitur quod ĩ questione querit (vtrum damnati velint se peccasse) respõdetur ꝙ bene vellent se nõ peccasse: nõ ꝙ peccatũ eis displiceat: quia iniustũ ꝛ contra deum: sed quia displicet eis pena pro peccatis eis inflicta Unde de non bene vellet nõ superbisse: et iudas nõ prodidisse christum. Et hec est opinio sancti Bonauenture ꝛ cum eo concordant doctores.

Querit secundo. Utrũ volũtate deliberata damnati malint nõ esse ꝙ̃ sic esse. Hoc est vtrũ magis appetant nõ esse ꝛ annihilari: ꝙ̃ esse in tormẽtis. ¶ Respondet ꝙ omnes concordant in hoc ꝙ damnati mallent non esse ꝙ̃ sic esse in tormẽtis. ꝛ hoc ꝑpter illas penas. Unde Apocalipsis nono. In diebꝰ illis desiderabunt hoĩes mori: ꝛ fugiet mors ab illis. Item Augustinus in libro de miseria huius mundi: loquens de dãnatis dicit. O mors ꝙ̃ dulcis esses: qbus tam amara fuisti. te solum desiderant: q te vehementer oderunt. Sed in hoc appetitus damnatoꝝ est inordinatus. indifferetus ꝛ fantasticus quia non esse nullo modo est appetendũ appetitu recto. Similiter nec esse damnatũ nec esse infelicẽ est appetendũ: sed vtrũqꝫ est fugiendũ.

Sed querit quod illoꝝ est magis fugienduꝫ. ¶ Respondetur ꝙ se habent sicut excedentia ꝛ excessa: ideo vtrũqꝫ altero est magis fugiendũ diuersis considerationibꝰ. Nam non esse simpliciter est magis fugiendũ ꝙ̃ esse damnatum quia illud est magis fugiendum quod magis aufert de bono: sed non esse magis aufert de bono: quia totũ bonuꝫ ꝛ totum esse annihilat: sed esse damnatũ solum partem boni annihilat: quia licet male viuant ꝛ sint in penis: tamẽ semper sunt in esse: ꝛ esse est bonũ: igitur simpliciter loquendo nõ esse est magis fugiendum ꝛ minus appetendũ ꝙ̃ esse damnatum. Etiam ſm appetitũ honesti: damnati deberent magis eligere esse damnati: ꝙ̃ nõ esse: quia sunt ibi in inferno ad iustitiã manifestandã. Si autem loquamur de appetitu qui refugit incõmodũ: si daretur in optione damnatis tunc deberent magis appetere nõ esse ꝙ̃ eternaliter damnari: quia est magis portabile nõ esse ꝙ̃ eternaliter damnari. Sed certum est ꝙ damnati magis eligũt nõ esse ꝙ̃ eternaliter damnari: quia sequuntur appetitũ suum: ꝛ nõ respiciunt honorem dei. Et hec omnia dicit bonauentura: ꝛ licet bene tamẽ ſm aliquos doctores insufficienter dicit. Dicunt eñ ꝙ damnati sunt miseri ꝛ in miseria. Unde duplex est miseria scꝫ culpe ꝛ pene. Miseria culpe etiam est in damnatis ꝛ ſm eam damnati ſm rectam rationem ꝛ ſm appetitum honesti deberent magis eligere simpliciter nõ esse ꝙ̃ esse in culpa: quia nulla re debet deus offendi. Alia ẽ miseria pene. ꝛ sic ſm rectam rationem damnati magis deberẽt eligere esse in pena ꝙ̃ simpliciter non esse.

Tercio queritur vtrum damnati mallent omnes esse damnatos ꝙ̃ quosdã esse damnatos ꝛ quosdam esse beatos. ¶ Responsio. Duplices sunt affectiones. Quedam sunt libidinose que generant delectationẽ ꝛ iste parum vigebunt in damnatis propter multitudinẽ

penarum. Alie sunt affectiones inuidio se in quibꝫ nulla est delectatio: sed sempꝫ est penalitas ꝛ afflictio spiritus ꝛ iste au gebuntur in damnatis. Quoniā igitur in damnatis augebitur odiū ꝛ inuidia: ꝛ vehementer tristabuntur ꝛ inuidiā ha bebunt de beatitudine ꝛ gloria electoꝝ ideo vellent ꝙ nulli essent sancti ꝛ saluati: sed omnes damnati: licet multitudo ꝛ augmētatio augeat in eis penas. Et po nitur exemplum de febricitante qui licet sciat aquā frigidā sibi esse nociuā. tamē ꝑpter appetitū inordinatū quem habet vult eam bibere. Sic est de damnatis: quia licet sciant multitudinē damnatoꝝ eis esse in penā. tamen ꝑpter inordinatam affectionem inuidie quā habent: vellent omnes esse damnatos: ꝛ hoc simpliciter loquendo ꝛ in generali: ꝛ dicitur simpliciter: quia ex quo sciunt pro certo ꝙ aliqui erunt saluati: ideo magis vellent ꝙ aliqui essent saluati ꝙ alij sicut patet Luce. xvi. de diuite illo epulone ꝗ desiderabat ꝙ fratres nō venissent secū in inferno: quia fuissent ei in maiorē afflictionem. Unde pater dicit filio. Maledictus tu es in carne. ꝛ econuerso ꝛc̄.

Circa secundum articulum (qui est de excecatione siue tenebrositate) queritur primo. Utrū ibi sint tenebre corporales. Notandū ꝙ duplex est tenebra. scꝫ corporalis et spiritualis. Tenebra corporalis est priuatio luminis tam primarij ꝙ secundarij. Unde lumen primarium est ipsum lumen qđ immediate causatur a luce in corpore diaphano: vt lumen qđ est in aere. Lumen secundariū est quod causatur a lumine sicut est vmbra. Et sic patet ꝙ differentia est inter vmbrā ꝛ tenebrā. Etiam differunt lux ꝛ lumen: sicut patuit in precedenti distinctione in materia de dote claritatis. Tenebra spiritualis est duplex.

Quedam est tenebra spiritualis intelligentie ꝛ cognitionis ꝛ vocatur ignorantia. Et per oppositū scientia dicitur lumen spirituale. Unde cōmuniter dicitur ꝙ scientia nō habet inimicū preter ignorantem. Et de ista tenebra est questio sequens. Alia est spiritualis tenebra memorie: ꝛ nihil aliud ē ꝙ obliuio ꝛ priuatio actus memorādi. Et de ista tenebra est tercia questio. Alie sunt tenebre de ꝗbus nō est questio: sicut peccatū dicitur tenebra: ꝛ sic sunt septē tenebre particulares sm ꝙ sunt septē peccata mortalia. Sed de istis non est questio. ¶ Ad questionem respondetur ꝙ sm Isidoꝝ ignis gehenne habet lucē ad aliquid ꝛ ad aliquid nō: quia ignis gehenne aliquo modo lucet vt damnati habeant vnde doleant scꝫ ad videndū tristia ꝛ horribilia Et iste ignis est fumosus. sulphureus ꝛ tenebrosus. Ignis autē gehenne non lucet ad consolationem damnatoꝝ. Et sic patet ꝙ ignis gehenne lucet aliquo modo: vt damnati videant vnde doleant: et nō lucebit luce claritatis ꝛ pulchritudinis: ne habeāt vnde gaudeāt. Notandū ꝙ quicquid videbunt dānati erit in eoꝝ desolationē: nec videbunt indifferentia: nec delectabilia: sed tristia.

Secūdo queritur. Utrū erunt ibi tenebre spirituales ꝙtum ad actum cognoscendi. Quid sit tenebra spiritualis in ꝓcedenti questione dictū est. ¶ Responsio. Sicut est triplex actꝰ lucis corporalis (scꝫ manifestare: dirigere ꝛ delectare) sic ꝛ in luce spirituali. Si loquamur ꝙtum ad actū primū: sic dico ꝙ nō omnino extra lucem erunt: quia eis aliqua erunt manifesta: ꝛ hoc ad cumulum pene: vtpote erunt peccata que cōmiserunt. Et manifestatio et cognitio illoꝝ erit eis in magnam penam. Si loquamur ꝙtum ad secūdū actum qui est dirigere: sic dico ꝙ omnino erunt

extra lucem: quia non poterunt dirigi. Erunt enim extra omnem viam: et tempus et locum bene agendi: sicut dicitur Ecclesiastes nono. quia nec tempus nec ratio: nec scientia erunt apud inferos. Si vero loquamur quantum ad tercium actum (qui est delectare) sic dico similiter quod erunt extra lucem omnino: quia nihil cognoscent actu in quo delectentur: erunt enim absorpti omnino a magnitudine penarum Hec Bonauentura.

Tercio queritur utrum in damnatis sint tenebre quantum ad actum memorandi ¶ Responsio. In damnatis erit recordatio quantum ad mesticiam dolorem: sed in eis non erit recordatio ad directionem nec consolationem. Et breuiter similiter dicendum est de actu memorandi: sicut de actu cognoscendi. Et inter omnia recordabilia recordationem habebunt de peccatis a se commissis.

Quantum ad tercium articulum queritur de cognitione anime separate. Et primo queritur utrum anima separata habeat usum potentie sensitiue. ¶ Notandum quod potentia sensitiua capitur tripliciter. Primo modo pro principali et formali principio ipsius sensationis productiuo principaliter ipsius actus sentiendi. Et hoc est quedam formalitas siue perfectio se tenens in anima que realiter distinguitur ab illa. Alio modo capitur materialiter et instrumentaliter: pro ipso instrumento corporeo mediante quo anima habet potentiam videndi et sic capitur pro principio materiali productiuo principaliter ipsius actus sentiendi. Et isto modo nihil aliud est quam ipsum organum cuiusmodi sunt oculi ad videndum: et aures ad audiendum etc. Tercio modo capitur potentia sensitiua propriissime: pro aliqua entitate resultante ex aggregatione ipsius coniuncti scilicet ex anime potentia et organo mediante quo sensus exeunt in actus suos. Et sic capitur pro toto aggregato ex principio formali et organo. Et isto modo potentia sensitiua non est solum illa forma [illegible]cas que est in anima: nec solum organa dicuntur potentie sensitiue: sed sunt totius coniuncti. scilicet perfectiones anime et organo conuenientes sicut aures sunt organa conuenientia ad audiendum oculi ad videndum. manus ad tangendum Et iste tercius modus capitur hic in questione. ¶ Ad questionem respondetur quod proprie loquendo: impossibile est animam a corpore separatam habere usum potentie sensitiue: quia potentia sensitiua est aliqua entitas resultans ex coniunctione corporis et anime. Nam anima separata a corpore nec potest videre visu corporali nec gustare: nec tangere: et sic de aliis sensibus Et hoc dictum est in distinctione quadragesimanona. parte secunda. articulo tercio. questione prima: quia quicquid cognoscit anima separata a corpore hoc cognoscit potentia intellectiua. Et dictum Cassiodori non intelligitur de potentiis corporalibus sed de interioribus: ita inquiens. Anima separata videt: audit et reliquis sensibus efficacius utitur per intellectum supple: quia trahit secum potentias. Et similiter dicendum est de angelo. Et licet non habeant potentias sensitiuas et exteriores tamen perfectius anima separata per potentiam interiorem et intellectiuam cognoscit. ¶ Conclusio. Impossibile est animam separatam a corpore habere potentiam sentiendi: quia est totius coniuncti scilicet corporis et anime: capiendo potentiam sensitiuam pro toto aggregato. Hec conclusio est responsiua ad questionem. Item Augustinus dicit quod anima trahit secum imagines rerum corporalium: et per illas imaginatur et cognoscit et utitur potentia sensitiua interiori. Et hec est opinio doctoris Bonauenture.

Secūdo querit̄. vtrum anima seperata cognoscat ea q̄ circa nos geruntur: dico per comparationē ad statum viatorꝫ. ¶ Respondetur ad questionem ponendo tres distinctiones et quatuor ꝓpositiones. ¶ Prima distinctio. Duplex est cognitio scꝫ per doctrinam: ꝛ per inuentionē. Cognitio per doctrinam est illa que habetur a doctore legente clare qui verbis cōmunibus et claris vtitur. Cognitio per inuentionē est illa que inuenit̄ ab aliquo ingenioso siue ab aliquo doctore. ¶ Secunda distinctio. Cognitio per inuentionem est duplex. Quedā est rei presentis ꝛ per certitudinem vt quando videtur aliquid presens ꝛ certitudinaliter. Alia est rei absentis ꝛ per quandā coniecturationē vt quando aliquis vestigia bouis videt in niuibus vel in terra: tunc habet coniecturaꝫ ꝙ boꝫ ibi transiuit. Et ista cognitio nō est semper vera: quia potest aliquis imprimere vestigiū bouis: ꝛ tamē inveritate nō transiuit bos. ¶ Tercia distinctio Cognitio per doctrinam potest esse triplex. Quedā est a deo imediate: sicut ꝓphete multa cognouerūt per reuelationem diuinā. Alia est que fit ab homine vel a demone. Et ista reuelatio potest decipere: quia ꝛ homo ꝛ diabolus possunt fallere ꝛ falli. Tercia est que fit ab angelo bono: ꝛ ista est semper vera. ¶ Prima ꝓpositio. Anime separate per certitudinem rei p̄sentis non possunt habere noticiam de his que circa nos aguntur: nisi hoc esset ex ꝓmissione diuina scꝫ ꝙ veniant ad nos. ¶ Secūda ꝓpositio. Anime seperate possunt habere noticiā de his q̄ circa nos aguntur per quandā coniecturationem: etiam anime damnate. Ut si quis auarus haberet filiū prodigum: si ille auarus dimisisset filio suo multa bona post mortē: tunc coniecturā haberet ꝙ fili⁹ suus ꝯsumeret bonū. ¶ Tercia ꝓpositio. Anime seperate possunt haberē noticiaꝫ de his que circa nos aguntur: ꝑ reuelationem tam in bonis ꝙ̄ in malis. In bonis per reuelationeꝫ bonoꝝ angelorum. In malis per reuelationē demonum: ad augmentationē pene. ¶ Quarta ꝓpositio. Anime separate possunt habere noticiā de his que circa nos agunt̄ per illustrationē diuinā quādo scꝫ deus eis reuelat: ꝛ hoc tm̄ est in bonis ꝛ etiam existentibus in purgatorio. Nam illi q̄ sunt in inferno nō habent istas illustrationes: qꝛ sunt indigni: sic͛ patet ꝑ auctoritates Augustini et Gregorij in textu.

Querit̄ tercio de cognitione anime separate per comparationē ad statū beatoꝝ. Utrū mutuo se cognoscant. scilicꝫ damnati bonos ꝛ ecōuerso. ¶ Respondet̄ ꝙ sic. Nam consideratio siue cognitio glorie bonoꝝ est reprobis pena. Et cōsideratio siue cognitio pene reproboꝝ est electis gaudiū: quia damnati ꝯsiderāt gloriā sub ratione amissionis. electi vero penaꝫ sub ratione diuine vltionis. Unde letabit̄ iustus cum viderit vindictā. Et nunc ꝛ post iudiciū considerabunt electi penam: quia gloria electorum semꝑ manet: et post iudiciū erit copiosior. Damnati vero (licꝫ modo cōsiderent gloriā ꝛ bene cognoscant btōs) post iudiciuꝫ qn̄ anima iunget̄ corpori: nō amplius cōsiderabūt illam gloriam quia totalr̄ erūt in penis absorpti: ita ꝙ nō poterūt ad alia vacare nec cogitare. Ad intelligentiā illi⁹ Luce. xvi. (vbi dives petebat guttā aque ad refrigerādū linguā suā) notandū ꝙ nō affligebat̄ in lingua materiali aut corporali: quia nō habebat: eo ꝙ sola aīa cruciabat̄: sed affligebat̄ in aīa ex ꝯsideratione illius pene quā habebit post iudiciū: sicut prius dictum est ꝙ anime affligunt̄ ab igne materiali per solā ꝯsiderationē illi⁹. Et silr̄ demones affligent̄ post iudiciū.

Circa vltimū articulum Queritur primo. Utrum damnati habeant vermem materialē siue corporalem. ¶ Notandū ꝙ vermis dicit̄ tripliciter. Primo modo dicitur quasi veritas missa. Et isto modo filius dei qui missus est a patre in mundū pro salute generis humani dicitur vermis. ſm illud psalmiste. xxi. Ego sum vermis ꝛ nō homo. Augustinus. Uermis. i. veritas missa: ꝛ nō homo: quia nō sum cōceptus ex semine viri ꝛ mulieris sicͭ ceteri homines. Alio modo dicitur vermis animal. Et sic vermes dicuntur quedā animalia parua super costas suas ambulātia: ꝛ si habeāt pedes sunt valde parui sicut pediculi ꝛ ceteri vermes generati ex corruptione siue fiat in terra siue in aqua: Et isto modo etiam serpentes dicuntur vermes. ꝛ sic capitur vermis in questione. Tercio modo dicit̄ vermis a rodendo quia corrodit et remordet et sic vermis spiritualis. scilicet sinderesis dicit̄ vermis. Et de isto dicetur in duabus sequentibus questionibus. ¶ Ad questionem dicitur ꝙ Augustinus vicesimo de ciuitate dei ponit circa hoc duas opiniones. Quidam voluerunt dicere ꝙ vermis iste sit spiritualis ꝛ horum opinionem dicit sibi magis placere. Et hec opinio cōmuniter a doctoribꝫ tenetur. Alij vero volunt dicere vermē illum esse materialem. Propter verba scripture Judith vltimo. Dabit ignem ꝛ vermem in carnem eorum. Et sic patet per primam opinionem ꝙ in inferno nō sunt vermes materiales. Ad auctoritatem Judith dicendū ꝙ sicut ignis materialis affligendo corpus etiam affligit animā per redundantiam: quia vnita est corpori: sic vehemens dolor ꝛ remorsus anime: siue tristicia redundat i corpꝰ ſm illud Prouerbiorū. xvij. Spiritus tristis exiccat ossa. Et sic dicit̄ ꝙ erit ignis et vermis in carne eorum.

Secundo q̄ritur Utrū in damnatis sit vermis spiritualis.

¶ Pro declaratōne questionis notandū ꝙ vermis capitur duobus modis. Uno modo proprie. ꝛ sic sunt illa parua animalia de quibus dictum est in questione precedenti. Alio modo capitur methaphorice: ꝛ sic capitur in presenti questione. ¶ Et est quedam tristicia ꝛ continuus remorsus cōsciencie: que oritur ex putrefactione peccati ex concursu duoꝝ mouentiū scꝫ voluntatis naturalis ꝛ voluntatis libere sibijnuicem obuiantium ꝛ sibijnuicem resistentium. Jn ista diffinitione sunt sex particule. Prima particula est tristicia: ꝛ ponitur loco generis Unde triplex est tristicia in damnatis. Prima est carentia beatitudinis. Secūda erit de igne affligente eos. Tercia tristicia est vermis. ¶ Secunda particula est ꝯtinuus remorsus conscientie et ponitur ad differentiam tristicie que dicitur carentia beatitudinis ꝛ tristicie que generatur ex afflictione ignis. ¶ Tercia particula. ex putrefactione ꝛc̄. Peccatū dicitur putrefactum et putridum quando homo moritur in illo ¶ Quarta particula ex concursu ꝛc̄. Uoluntas naturalis est sinderesis. Uoluntas autē libera in damnatis est obstinatio cōtinuo in peccatis manendi. ¶ Quinta particula sibijnuicem obuiancium: quia si haberent obstinationem ꝛ nō haberent sinderesim: tunc non esset vermis: vt patet in mundanis hominibus ꝛ obstinatis: qui nullos aut paruos habent remorsus cōscientie. ¶ Sexta particula. sibijnuicem resistentium. Unde si sinderesi nō daretur resistentia per obstinationem: tunc proprie nō esset vermis sicut patet in bonis viatoribus qui statim obediunt veritati ꝛ sinderesi immediate faciēdo pe

nitentiam. ¶ His visis faciliter respondetur ad questionem quod vermis spiritualis est in damnatis.

Queritur tercio. Utrum vermis ille sit invariabilis. ¶ Responsio. Iusto dei iudicio fiet ut mali simul omnia peccata memorentur: ut de omnibus continue torqueantur. Et ideo vermis in damnatis est invariabilis: ita quod continue mordebit: nec minuetur: nec augmentabitur: quia ita intensiue mordebit in una hora sicut et in alia. ¶ Notandum tamen quod intensius erit in aliquibus: secundum quod aliqui plura peccata commiserunt In alijs autem minus intense mordebit secundum quod minus peccauerunt. A quo ipse pius et misericors Ihesus mundi saluator nos custodiat. Qui cum patre et spiritusancto viuit et regnat deus per immortalia et infinita secula seculorum. Amen.

Expliciunt Reportata admodum subtilissima venerandi patris Steffani Brulefer: ordinis diui Francisci de obseruantia in theologia magistri longe excellentissimi in quartum librum Sententiarum Seraphici Doctoris Bonauenture comportata quidem Metis Gallie. Impressa vero per magistrum Jacobum de Pfortzheim Ciuem Basiliensem. Anno salutis nostre. Millesimoquingentesimoprimo.

